DE NAVORSCHER.

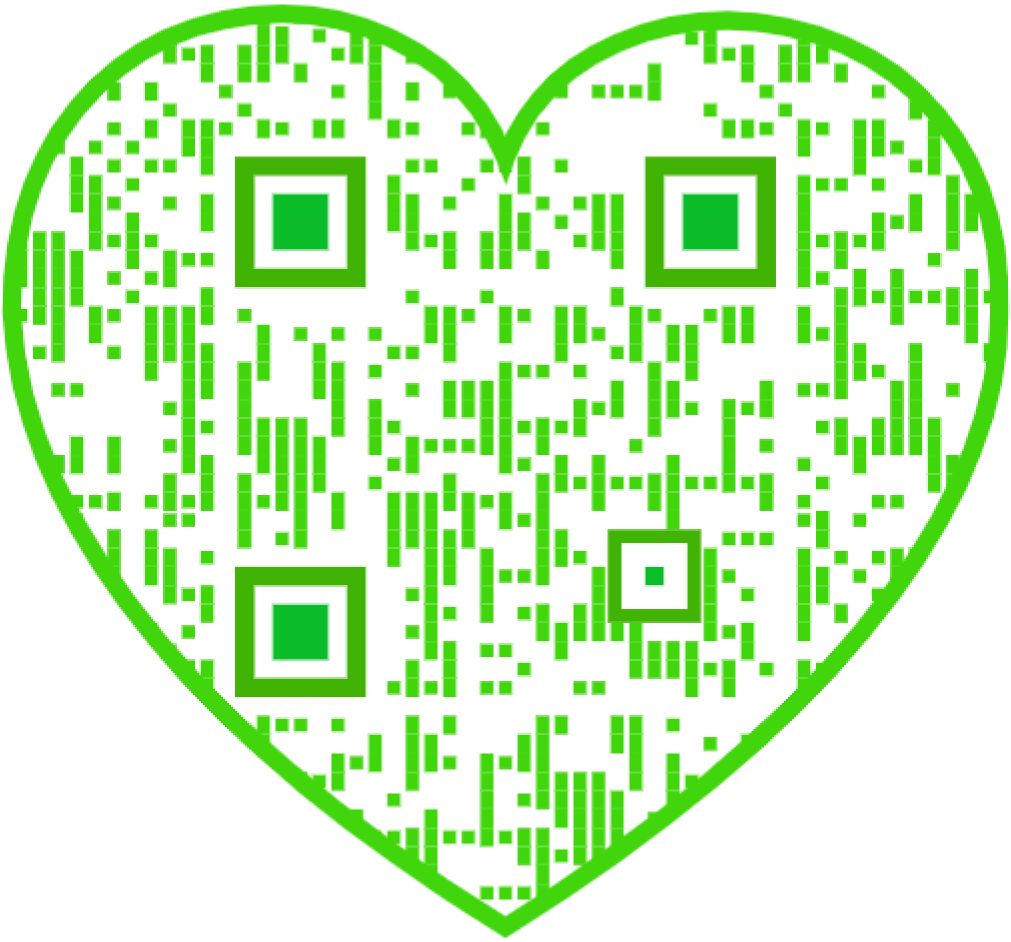

De Navorscher.

EEN MIDDEL
TOT GEDACHTENWISSELING EN LETTERKUNDIG VERKEER,

TUSSCHEN ALLEN DIE IETS WETEN,
IETS TE VRAGEN HEBBEN, OF IETS KUNNEN OPLOSSEN,

ONDER BESTUUR VAN

JACOBUS ANSPACH.

Drie en Dertigste Jaargang.

NIEUWE SERIE,

ZESTIENDE JAARGANG.

AMSTERDAM, — J. C. LOMAN Jr.
1883.

BLADWIJZER.

C. = Catalogus; **G.** = Genealogie; **H.** = Handschrift; **K.** = Kaart; **n.** = Noot; **Nm** = Naam; **O.** = Omslag; **P.** = Portret; **Pn** = Penning; **Sch.** = Schilderij; **Z.** = Zegel. De sterretjes wijzen op wapens.

Aalborg, orgelist, 371.
Aalsmeer, pred., 108, 300, 1.
Aalst, naam, 203, 4 (*n.*)
———, pred., 5.
Aalsum, terp, 522**O**.
Aam, Aeme, heerl., 239 1).
———, naam, 176, 224.
Aanstoot (Den), 122.
Aap in de volkstaal, 81.
Aardenburg a°. 1672, — 34.
————, geestel. goederen, 109.
————, haven, 80.
————, plakkaten, 77.
————, smalstad, 116—8.
Aardrijkskunde, genootschap, 104 (*n.*).
————, geschriften, 49**O**., 56.
Aarle, heerl., 42.
Aartswoud, heerl., 13, 4.
Abbekerk, stedeke. 7.
Abbenbroek, heerl., 7.
Abdijen, *zie* Kloosters.
Abkoude, a°. 1650, — 90, 1.
————, pred., 301.
Achlum, 262.

1) Volgens Herald. Bibl. 1883, bl. 97, is de ald. aangehaalde oorkonde bij v. Spaen (Inleid., II, Cod. Dipl., p. 59) onecht.

Ackoy, naam, 175, 224.
Actaeon, 217.
Adelaar (Herald.), 10.
Adelaïde, koude pool, 473**O**.
Adriaan VI, paus, 182.
Aduard, heerl., 138.
Advokaten, hooge declaratiën in de 18de eeuw, 127.
Advys-bordekens, 263.
Aerschot, hertogdom, 64.
Afkappingsteeken, 33.
Afkeurings-teekens, 77.
Agnietenberg (den), *zie* Zwolle.
Aken, nijverheid, 23.
———, voogd a° 1326, — 294.
———, vrede, 61, 2 (*Pn*), 158.
Alba Amicorum, 417.
Alberdingk Thijm (Prof. J. A.), geschriften, 39, 87, 123, 5, 494.
Albertsberg, naam, 114.
Alblas, pred., 468, 9.
Alblasserwaard, ring, 468 (*n.* 2).
Alblasserdam, heerl., 188.
Albrecht den Beer, 161.
Alcimus, 164.
Alemannen, 502
Alexandrie, synagoge, 165.
Alfortville, diefstal, 511.
Aliso, 205.

Alkmaar, a°. 1573, — 135.
———, orgelist, 414.
———, predikanten, 6, 168.
———, synode a°. 1605, — 290.
Allemagne, 502 (*Nm*).
Almalen, heerl., 521.
Almanak van v. Zwaanen, 76.
Almelo, a°. 1778, — 285 (*n*. 2).
———, burgmannen, 461.
———, orgelmaker, 324.
Alne, kerk, 298.
Alost, 48*O*, 203 (*Nm*), 395.
Alphen, 82 (*Nm*).
Altforst, 223 (*Nm*).
Althuysen (Jan en Simon), 494.
Alting (Menso), 93.
Alva (Hertog v.), 9, 90.
Amasius (-sia), 223 (*n*.).
Ameide, heerl., 513.
———, naam, 326.
———, wapen, 397.
Amerika, Lutherfeest, 478.
———, *Zie* Columbus, Negerslaven.
Amerongen, heeren, 264, 97, 8, 312, 460.
———, kasteel, 144*O*, 300 (*n*).
———, kerk, 298.
———, naam, 128, 77, 223.
———, Natewisch-kamer, 298 (*n*).
Amersfoort, kei, 19.
———, naam, 128, 76, 223.
———, pred., 166.
———, rederijkers-kamer, 91.
———, St. Joriskerk, 460, 517.
———, spoorbaan, 344*O*.
Amerzode, naam, 128, 75, 224.
Amiens, beleg, a°. 1597, — 510.
Amisia, 223.
Ammers-Graveland, ambacht, 485.
Ammerswurth, 128 (*Nm*).
Amstelodamia, 367.
Amsterdam, 16de en 17de eeuw, 25.
———, aanslag a°. 1650, — 91.
———, armenhuis, 162.
———, bagijnhof, archief, 125.
———, brandwezen, 20.
———, dukaton, 259.
———, geestelijke tijnsen, 162.
———, gestichten, 125, 51, 2.
Amsterdam, handel op Zweden, 484.
———, de Heilige Stede, 125.
———, huidenkoopers, 8.
———, *Kalverstraat* en *Osjessluis*, 212, 367.
———, kermis, 120.
———, keur a°. 1497, — 163.
———, Kunst (Oude), 496.
———, *Lange-Jan*, 404.
———, *Leguit*, 8 (*Sch.*).
———, munt a°. 1673, — 258.
———, naam, 224 (*n*. 2).
———, Nieuwe kerk, 125, 83.
———, Nieuwe Luth.-kerk, 62(*Pn*).
———, Nieuwezijds-kapel, 125.
———, Odeon en Trippenhuis, 123, 4.
———, Patriciaat, 237 (*n*. 2).
———, predikanten, 374, 7, 406 68, 9.
———, Pred. register, 468.
———, St. Maria-kerk, 125.
———, St. Nicolaas-kerk, 58.
———, tentoonstellingen: a°. 1869, — 155, — a°. 1883, — 144*O* (*zie* Krakatau, de noot).
———, *zie* Zweden (Christina).
Amsterdammer (De), 323.
Andassala, 204 (*n*.).
Andelst, heerl., 393.
———, naam, 203.
Anderlecht, collegiale kerk, 65.
Andros, 493.
Anecdotes, 84.
Angelo (Michel), 214.
Angerande, heerl., 211.
Angeren, graafl. goed, 294.
———, naam, 204, 11.
Angerloo, veldslag, 481.
Anholt, heerl., 186.
Animals (Attitudes of) in motion, 193*O*.
Anjou, Frans, 264—71, 510.
———, Karel, 221.
Anjum, 515.
Anloo, Annen, 93.
Ansfried, bisschop, 223.
Antoninus, Reiswijzer, 204, 5.
Antwerpen, Beschrijving, 8*.
———, 14de en 15de eeuw, 25.

Antwerpen, Furie, bezongen, 264, 372.
——— en Consciense, 428.
———, Jezuiten-collegie, 322.
———, rederijkers-kamer, 8.
———, reizigers, 202, 970.
Apeldoorn, naam, 225 (*n*. 3).
Apokryfe boeken, 82.
Appelbloesem (Kleur), 75.
Appelsoorten, 35.
Appingadam, a°. 1514, - 456.
———, waterleiding, 336.
Aquinas (Thomas), 73.
Archaeologie, 259, 60.
Archimedes, 436.
Ardennen (Het zwijn der), 281.
Arenacum, 204, 5.
Ariosto, 216.
Arkestein, kasteel, 212.
Armenië, 3440.
Arminianen, *zie* Remonstranten.
Arnemuiden, pred., 406.
———, smal-stad, 115.
Arnhem, Bentinck-steeg, 90.
———, *Bethanië*, 89.
———, *Duivelshuis*, 171.
———, *Emaus*, 91.
———, markt-publicatie, 33.
———, Mommenhof, 91.
———, naam, 204 (*n*. 2), 63.
———, predikanten, 21, 108, 19, 301, 98.
———, regeerings-leden, 88—90.
———, St. Eusebiuskerk, 89.
———, St. Nicolaasgild, 89.
———, stadsrechten, 310 (*n*).
Arnsberg, 467 (n.).
Arsburgh, graafschap, 467.
Ashburnam (Lord), 169.
Asperen, heerlijkheid, 190, 289.
———, naam, 205.
Asperg, vesting, 498.
Asprenas (Lucius) 205.
Asselt (Over-), 317.
Astrologie, 321.
Atchin, 225 (*Nm*).
Augustus (Keizer), 205.
Aunay, abt, 169.
Austin (William), 107.
Averbode, abdij, 427.
Avesh, 282 (*Nm*).
Avezaat, hofstad, 465 (*n*.).
Avignon, a°. 1362, — 215.
Awi, 224.
Axel, markt, 32.
———, smal-stad, 116.
Azewijn, 328 (*Nm*).

Baard (Vrouwen-), 201.
Baarland, kerk, 84, 421.
Bachevorth, 223.
Bad, baden, 219.
Badeloghe, 457.
Baden, Frederik, 233 (*n*. 1).
Baduhenna, 453.
Baecker (Louis de), 130.
Baflo, kalende-broeders, 365, 6.
Balancier, 256.
Balgooi, heerl., 396.
Balk, pred., 5.
Ballingen a°. 1787, Naamregr, 10.
Bantam. *zie* Krakatau, noot.
Bar, hertogdom, 313.
Barante (A. G. P. Br. baron de), 119.
Barchuisen, heerl., 336.
Barmen, nijverheid, 23.
Barneveld, beek, 223.
———, kwartier, 223.
Baron, 344.
Baronieën, 369, 485.
Bataille, *zie* Citoyen.
Batavia, a°. 1654, — 153.
———, genootschap v. Kunst. en Wet., 168.
———, gymnasium, 42.
———, Portugeesch kerkhof, 191.
———, pred., 370 (*n*.).
Batavieren, 205.
Batenburg, pred., 408.
Bath (Lord), 392.
Baudartius (Wilh.), 90.
Bebelius, 217.
Becker (Balth.), 138.
Bedum, 453 (*Nm*).
Beeck, 42.
Beek-en-Donk, 277.
Beekhuizen, Wandeling, 489.
Beekvoorde, 223.
Beeldhouwers, 10, 168, 214, 56, 428.

Beele (**De**), heerl., 341.
Beer (den) en Schomminkel spelen, 76.
Beerendans, -leiders, 77.
Beers (Jan v.), 428.
Beesd, heerl., 317.
Beetsterzwaag, pred., 301.
Begrafenisgewoonte (Rom.), 230.
Beijeren, Albrecht, 66.
————, Hendrik, 311.
————, Jacoba, 174.
————, Max. Hendrik, 157.
Beijerland, (*O.* en *W.*) pred., 468, 9.
Bekers, 496.
———, wichelarij, 172.
Beldomandi (Prosd. de), 213 (*Pn*).
België, 355.
Bellingeweer ('t Huis te), 136–9.
Bellingwolde, heerl., 141.
Benedictus XIV, — 286.
Bengalen, 156.
Bennekom, pred., 5.
Bentheim, 108, 292.
————, graaf Bernard, 66 (*n.* 2).
————, naam, 453.
Berenklauw (De), heerl., 336.
Berg, heerl., 472.
Bergen-op-Zoom, belfroot, 367.
————, pred., 406.
————, '*t Swarte Kruys*. 356.
————, Wale gemeente, 356.
Bergestein, heerl., 511.
Berg-Oord (**-Vrede**), 425.
Beringen, 369, -70.
Berkel, heerl., 252, 481.
———, pred., 481.
———, (in Limburg), 277 (*n.* 2).
Berlicum, heerl., 509.
Berlière (**La**), baronie, 63.
Berlijn, 193.
———, Juristen-Verein, 125.
———, Luther-feest, 478.
———, naam, 161.
Bern, muntslag, 296*O*.
Bethlehem, klooster, 202.
Béthune, pred., 356.
Betuwe, 206.
———, a° 1672, — 255 (*Pn*).
Bielefeld, 49*O*.
Biervliet, naam, 259.
————, smalstad, 116.
Bijbeldruk, 325.
Bijgeloof, 200, 41*O* 314–6, 30, 1.
Bilderdijk (Mr. W.), 177, 347.
———, » brieven aan D. François, 379.
———, » Mengelingen, 301.
———, » onuitgegeven verzen, 433.
———, » rébus, 74, 165.
———, » zilv. bruiloft-medaljon, 434.
Bilderdijkiana, 165.
Biljoen, heerl., 397, 489.
———, naam, 263, 489.
———, Wandeling, 489.
Bilt, **Bildt**, **de Bilt**, 506 (*Nm*).
Birmingham, nijverheid, 23.
Bisterfeld, heerl., 293.
Blaauwkapel, pred., 44.
Blackheath, villa, 107.
Blankenberg, heerl., 466.
Blankenberghe, duinstad, 117.
Blauwkousen, 389.
Blauwverwers, 43.
Bleiswijk, pred., 468, 9.
Blenod, heerl., 312.
Blerick, heerl., 86.
Blijham, heerl., 141.
Blitterswijk, kasteel, 392.
Bloemen, 324, 5.
Bloemendaal, 114.
Bloemkundigen, 272, 369.
Blue-stockings, 389.
Bodboeken, 131.
Böddeken, klooster, 49*O*.
Boekdrukkers, 427.
Boeken, Naamlijst, 1*O*.
——— (Verboden), 319.
Boerdonk 1), 386.
Boertange (**De**), 55.
Boëthius, 73.
Bojolali, 293.
Bokkenrijders, 58.
Bonaparte, Louis Lucien, 493.

1) *Niet* Boerdonk.

*B*onaparte, Roland, 356.
Boonen, 500.
Booze-Griet, 324, 496.
Borgia, (St. Franc. de), 160 (*Pn*).
Born, heerl., 467.
Borne (Overysel), kasteel, 310.
Borneo, 70.
Bosch-zonder-Genade, 424.
——— (**'t Onzalige**), 424.
Boschkatten, 221.
Bossuet, 492.
Bouillon, 489, 500 (*Nm*).
Boulogne, 500 (*Nm*).
Bourgondië, David, 192, 232, 3.
————————, Filips I, II, — 11, 2, 118, 232, 3, 347, 508.
————————, Jan I, 116—8.
————————, Karel, 11, 236.
————————, Maria, 99, 347.
————————, Maximiliaan, 394 (*n*.).
Bouwkundigen, 55, 107, 214.
Boxmeer, apothekerij, 76.
Brabant, hertogdom, geschriften, 3, 18.
—————, hertogen, 355, 466.
—————, Letterkunde, 345*0*.
—————, naam, 453.
—————, »Vermakelijkheden", 273.
—————, Jan, 74.
—————, Wenceslaus, 346.
Brakel, dorp, 41.
————, heerl., 21, 342.
Brandenburg, keurvorstendom, 243.
————————, keurvorstin Louise, gedenkp., 60, 1.
Brandlight, heerl., 311, 511.
Brandspuiten, 20.
Brandwezen, 20.
Brandwijk, 386.
Breda, baronie, 363.
———, grafschriften, 231.
———, pred., 108, 301.
———, »Taaleigen", 32.
———, turfschip, 250.
———, *'t Valkenberg*, 363.
Breedevoort, harde daken, 426.
————————, inventaris, 221, 2.
Breidorp, 345.
Bremen, Beschrijving, 185, 395, 6, 501.
————, familiën, 396.
————, hanse-stad, enz., 275, 6.
————, paedagogium, 186.
Bremen (Adam v.), 55.
Brielle, Beschrijving, 49.
————, kloveniers, 134.
————, oneenigheden a° 1651, — 49, 97, 145, 94.
————, predikanten, 354, 469.
————, Wale gemeente, 354.
Brimeu (Karel v.), 90, 186.
Brion (Louis), 56.
Broeckhuys, Broekhuizen, 424.
Broekerhave, kasteel, 263, 489.
Brongersma (Titia), 137.
Bronsveld (Dr. A. W.), 168, 218, 496.
Brouwershaven, kerk, 346.
————————, stichting, 345.
Bructeren, 454.
Brugge, 14e en 15e eeuw, 25.
————, a° 1413, — 117.
————, Archief, 23.
————, lakenhal, 500.
————, »Penningen", 62.
————, schuiten, 500.
————, schuts-patroon, 200.
————, *Vrije*, archief, 116, 7.
Brunswijk, Otto, 292.
Brunswijk-Luneburg, Amalia Carolina, 107.
——————————, Elisabeth, 89.
Bruoche, curtis, 489.
Brussel, 65, 355.
————, Beschrijving, 503.
————, 14de en 15de eeuw, 25.
————, Vlaamsche gemeente, 166.
————, voorsteden, 65, 129.
————, Wiertz-Museum, 429.
Brutus, 230.
Budanvliet, 259 (*Nm*).
Budel, kasteel, 55.
Buer, 245.
Buksheesch-effendi, 344*0*.
Bulleman, 261.
Bullesheim, heerl., 317.
Bulloenen, 500.
Bunne (Drenthe), 120.
Burchten-bouw, 55.
Buren, kasteel, 161.
Burik, ingenomen, 255 (*Pn*.).

Burmania (Cl. Fey. v.), 139.
Buskruit, 222, 381.
Byssum, heerl., 68.

Caedicius (Lucius), 205.
Caesia, bosch, 454.
Cervantes (Miguel de), 216.
Ceylon, gouverneurs a°. 1664, 8—62, 374.
———, munten, 426.
Chamaven, 205.
Charivari, 77.
Chattam, 362.
Chauken, 489.
Cherusken, 205.
China, gezant a°. 1883, — 144*0*.
———, porcelein, 75.
———, Woordenboeken, 1*0*, 168.
Chimay, graafschap, 281.
Chirurgijns, 142.
Chonia, 319 (*n.*)
Christus, beeltenis, 494.
———, geboortejaar, 473*0*.
Chugen, 489.
»Citoyen et la Bataille" (Le), 215.
Civet-katten, 221, 221.
Zie verder **K**.

Dagbladen, 322, 3, 45*0*.
Dahlia's, 324.
Daken (Harde), 426.
Dalem, 140.
Dalmatië, reizen, 1*0*.
Damme, 108, 17.
Dankgezang a°. 1814,—27, 127.
Dansen (Volks-), 219.
Dante, 215.
———, handschriften en Hèl, 214.
Davo, 225.
Deest, weerd, 69.
Deil, pastoor, 44.
Dekema, state, 515.
Delden, pred., 250, 461.
Delfland, Beschrijving, 416 (*n.* 4).
Delfshaven, pred., 108, 300.
Delft, Beschrijvingen, 170, 416 (*n.* 4).
———, aardewerk, 123, 508.
———, gasthuis-kerk, 301.
———, grafstede van Amalia v. Solms? 484.
———, Nieuwe-kerk, 29.
———, pred., 354, 469.
———, raadhuis, 123.
———, topographie, 29.
Delitzsch (F.), 493.
Denekamp, 452 (*Nm.*).
Denemarken, Beschrijving, 449.
———, Christoffel II, 483.
———, Erik en Waldemar, 483.
Dertigjarige-Oorlog, brief, 401.
Deurhof, (Wm.), 306.
Deventer, Beschrijving, 311.
———, a°. 1672,—248.
———, Athenaeum, 432.
———, Blauwe-Hand, 43.
———, de Blauwe-Kamer, 512.
———, blokhuis, 225 (*n.* 2.).
———, Cameraars-rekeningen, 71, 238.
———, gekerstend, 405.
———, gods- en gasthuizen, 29, 518.
———, gymnasium, 320, 1.
———, kalverbossen, 211.
———, *Koerhuis*, 181.
———, krypt, 132, 477 (*n.*)
———, Luther-feest, 477.
———, naam, 225—7.
———, penningkunde, 71 (*n.* 2).
———. St. Lebuinus-kerk, 477.
———, stadsveen, 226.
———, Veenhuis, 226.
Dichteressen, 7, 137, 9.
Dichters, 58, 9, 130, 3, 66, 264, 72, 313 (*n.*), 25, 69, 77, 8, 411, 28, 70, 94, 6.
———, *zie* Bilderdijk, Vondel.
———, Duitsche, 74, 476 (*n.*), 502.
———, Fransche, 230.
———, Italiaansche, 214—F, 9.
Dickens (Ch.), 429.
Didam, 46, 425.
Dieden, 122.
———, heerl., 42, 293.
Diepenheim, pred., 250, 1.
Diepenveen, naam, 226.
———, nonnenklooster, 368, 512.
———, pred., 93.
Diepholz, 292.
Dieren, Duitsche Huis, 480.

Dieren, figuren, 296*O*. *Zie* Attitudes.
———, temmers, 221.
———, 296*O*.
Diest, 423, 7.
Diest (Jan v.), 168.
Dilborne. huis, 295.
Dinter, heerl., 94.
Dirks (Mr. J.), geschriften, 59, 62, 71 (*n*. 2), 158, 60.
Dirksland, naam, 35.
————, pred., 6.
Dixmuiden, Beschrijving, 458.
————, duin-stad, 117.
Dodewaard, 213.
————, *Pluimenburg*, 394 (*n*.).
————, gedenkteeken, 424.
Doesburg, godshuizen, 339 (*n*.), 425 (*n*.), 80.
————, Meipoort, 326.
Doeswerfl, heerl. (?), 510.
Dogerbijn, 520.
Doineterie (**La**), heerl., 510.
Dokkum, volkstaal, 132, 3.
Dollard (**Den**), 67 (*n*.).
Domburg, smalstad, 115.
Dongjum, huis, 261.
Donjon, **Donjum**, 277 (*n*. 4) (*Nm*).
Donk (**Den**), huis, 386.
Donkerbosch (**Het**), 385.
Donkerbroek, 385, 6 (*n*.).
Donkersloet, 277 (*n*. 3).
Dood en sterven in de volkstaal, 283.
Doopsgezinden, liederen, 59, 166.
————, pred., 166, 493.
Doorn, 292*.
———, pred., 143.
Doornenburg, heerl., 290 (*n*. 5).
————, kruis, 20.
Doornik, 61 (*Pn*.)
Doorninck (Mr. J. I. v.), geschriften, 43, 71, 120, 218, 90.
Dordrecht, 16de en 17de eeuw, 25.
————, Beschrijving, 508.
————, belegerd, 74.
————, classis, M. S. regr, 468.
————, klokkensteller, 92.
————, stedemaagd, 424.
————, synode a°. 1618, — 101, 2.
Dorenspijk, tienden, 123.
Dorenweerd (?), 289.
Douglas (Generaal), 2.
Dozy (Dr. R. P. A.), 133, 67, 8 (*P*.).
Drenkelingen (Redding van), 200.
Drenthe, kloosters, Gesch., 120.
————, Reformatie, 93.
Driel (Overbetuwe), kattenlinde, 314.
———, kerkel. archief, 482.
Drieweegsche omgang, 421.
Drillenburg, 3.
Drontheim, 411.
Drosten, pred., 250.
Dubbeling, heerl., 251.
Dublin, museum, 169.
Duffel (**De**), 224.
Duinen (**Ter**), abdij, 458.
Duinkerken, 160 (*Pn*).
Duinsteden, 117.
Duisburg, universiteit, 191.
Duitsche Huis *of* Oude, 105 (*n*.), 20, 34, 464, 80, 1.
————, Wapenboek, 7 (*n*. 2).
Duitsche mode, 219.
Duitschland (**Noord-**), 371 (*Nm*).
Duitschland, Hendrik IV, 489.
————, Koenraad, 223.
————, Rudolf II, 373.
————, Wilhelm, 193, 4, 477, 8.
Duiven (Dolksteek-), 401*O*.
Dukaten, dukatons, 258, 9.
Dulmen, pred., 250.
Durward (Quentin), 504.
Dusseldorf, kunst, 23.
Duurstede, slot, 17, 122, 490.
Duyvie en Snaphaan, kluchtspel, 452.

Echteld, heerl., 340 (*n*.), 94 (*n*.).
Echten, heerl., 296.
Ede, heerenhuizen, 212.
——, pred., 91.
——, tiend, 122.
Eeckaert, heerl., 286.
Eeclo, Geschied., 388.
———, a° 1413, — 117.
———, watergang, 80.
Eed zweren, 38
Eede (**de**), 80.

Eem, Eems, Emus, 176, 223.
Eemnes-Binnen, pred., 168.
Egmond, abdij, 381.
Egypte, Joden, 164.
———, reizen, 297*O*.
———, wichelarij, 172.
Egyptenaars, 240*O*.
Ehse, *zie* **Eze**.
Eimerik (Huis te), 308.
Ekenstein, huis, 138.
Ek-en-Wiel, 338 (*n*.).
————, ambachtsheerl., 299.
Elberfeld, nijverheid, 23.
Elden, 503 (*Nm*).
Elkerzee, pred., 407.
Ellemeet, heerl., 35, 191.
Ellewoudsdijk, pred., 185, 407.
Elphausen, 110.
Elsasz, naam, 333, 501.
Elsen, 205.
Elsene, 430, (*n*. 1).
Elst (Overbetuwe), a° 1493, — 106.
——, graafl. goed, 294.
——, naam, 203–6, 27.
——, proostdij, 339 (*n*.), 482.
Elten, klooster, 482.
———, naam, 503.
Elven, elvinnen, 315.
Elzet, 227 (*Nm*).
Elzevier-druk, 325, 494.
Emaus, *zie* Arnhem.
Emden, Gereform. conferentie, 93.
———, kerkzegel, 318.
Emmelenkamp, pred., 5.
Emmeloord, heerl., 288–91.
————, naam, 224.
Emmerik, 143.
————, klooster van St. Agnes, 105 (*n*.).
————, naam, 104 (*n*.), 481.
Emoi-dialekt, 168.
Empel, heerl, 42.
Engeland, Frans II, — 504.
———, George IV, — 107.
———, Hendrik I, — 179.
———, Jacobus I, — 1*O*.
———, Karel II, penningen, 156, 60, 253.
———, Willem III, — 300.
———, excentriciteit, 472*O*.
———, hoenderteelt, 401*O*.
———, Lutherfeest, 477.
———, vorstelijke slaapkamer a°. 1662, Inventaris, 499 (*n*.).
Engelshoven. heerl., 108.
Enkhuizen, 16de en 17de eeuw, 25.
————, dukaton, 258.
————, pred., 39.
————, stedemaagd, 424.
Enum, 137.
Epe, ring, 497.
Epternach, abdij, 338.
Erasmiana, 473, 4 (*n*.), 8, 9.
Erbach, 193.
Erfurt, 474, 5.
Erkelentz, 489.
Ermeloo, 227 (*n*.).
———, tiend, 122.
Erotica, 319 (*n*)
Erotisch woordenboek, 127.
Esch (Den), leengoed, 43.
Esden, **Essden** = Hesdin?, 281.
Eshof (Den), 400.
Eslemmes, 119.
Espelo, 43.
Essche, *zie* Ehze, Eze.
Essenstein, 289, 90.
Ethnologie, 200.
Etten, 46.
Evangeliaria, 492.
Evangelische gezangen, 59, 166.
Everbode, abdij, 308.
Everhard (Graaf), 202.
Ewsum, huis, 68.
Eymeren, voorm. jufferen-stift, 103, 200, 481.
————, naam, 104, 481.
Eze (De), heerl., 68, 514.

Falkenburg, 464.
Fazanten, 119.
Fenische Sprache, 384.
Ferguut, 78.
Fermont, 108.
Fernandez de Toledo, 316.
Ferwerd, klooster, 38.
Filippine, 285.
Finsterwolde, 386 (*Nm*).

Fleuranges, heerl., 281.
Flevum (Castellum), 454.
Florence, Laur. biblioth., 214.
Florichingen, 281.
Florilegium, 372, 3.
Fontanus (Joh.), 21, 119.
Foolio (A.), 378.
Foswert, klooster, 38.
Foukum, 354.
Franciscaner-orde, 482.
Franeker, bulleman, 261.
———, hoogeschool, 408.
Franken, 225.
Frankfurt a/d Main, 193**O**.
Frankhuis, 212.
Frankrijk, Hendrik III, — 265.
———, Karel II, — 158 (*Pn.*).
———, Lodewijk XII, — 281.
———, Lodewijk XIII, — 256, 510.
———, Lodewijk XIV, — 61 (*Pn.*), 158, 254—7 (*Pn*).
———, Lodewijk XIV, zoon, 492.
———, duiven- en hoenderteelt, 401**O**.
———, Luther-feest, 477.
———, mode, 219.
Fransch-Nederduitsch, 383.
Fraterwaard (De), 481.
Frederik, prins, 145, 363.
Frederik Hendrik, prins, 12—4, 60, 248, 97, 300, 414, 84, 519.
Frederik-Hendriks-fort, 406.
Freule, 96, 239, 344, 518.
Friesenstein, leengoed, 464 (*n.* 2).
Friesenveen, pred., 250.
Friesland, Beschrijving, 238.
———, bijgeloof, 241**O**.
———, Dialecticon, 384.
———, Genootschap, Museum, 115.
———, hof-raden, 238.
———, oude grenzen, 55.
———, »Reisgids", 241**O**.
———, taal, 8, 132, 3, 7.
Friezen (Stand-), 262.

Gaasbeek, gilde, 425.
———, leen, 424.
Galen (Jan v.), 30.
Galenus, 492 (*H.*).
Geelgieters, 79, 220, 324.
Geervliet ao. 1200,—405.
Gein, 455.
Gekkenfeesten, 364.
Geld, dierenfiguren, 296**O**.
———, waarde 15de eeuw, 235 (*n.*), 6 (*n.*).
Gelderland, Oork. boek, 45, 8.
———, Plakkaatboek, 106, (*n.*).
———, *Arcadia*, 489.
———, hertogen, 88—90.
———, Adolf, 186.
———, Arnold, 34, 186.
———, Gerhard, 310 (*n.*).
———, Karel, 89, 105, 86, 206, 11, 2, 95, 311 (*n.* 2), 423, 6, 56, 7.
———, Mechteld, 463, 7.
———, Otto, 310, 409.
———, Reinald, I, II, III, — 48, 294, 5, 300, 11 (*n.*).
———, Willem en Catharina, 339 (*n.*), 483.
Gelre (Geldern), 70.
Gemert, kasteel, 153, 273, 323, 46.
Gend, Beschrijving, 404.
———, 14de en 15de eeuw, 25, 116.
———, belfort, 368.
———, familiën, 201.
——— overheerd, 118.
———, schepenen, 201, 467.
———, Universiteit, 158.
———, witte kaproenen, 118.
Geneeskundigen, 41, 2, 7, 76, 109, 257, 325, 77, 492, 515.
Geneeskunst, 17de eeuw, 257, 444.
———, geschriften, 317.
Genemuiden, klooster, 89.
Generaliteitslanden (De), Beschrijving, 273.
Genève, 125.
Gent, baronie, 369.
———, graafl. goed, 295.
———, heerl., 42.
Geologie, 259.
Gerards (Balth.), 170.
Germanen, eerdienst, 299 (*n.*), 314—6.
Geschut, 324, 496.

GESLACHTEN.

v. der Aa, 14, 166, 346. — Aarsen, 88. — v. Abcoude (v. Meerten) 289. 376. – des Abeilles, 335. — Abeleven, 472***O***. — Abington, 472***O***. — d'Ablaing v. Giessenburg, 7 (*n.* 1). — Adami, 37. — Adolfzoon, 62, 258. — v. Adorp, 95. — Adriaensen, 110. — v. Adrichem, 234, 341. – v. Aelst, 121*. — v. Aerde, 288. — v. Aerzele, 13. — Agostino, 219. — v. Aitzema, 398. — Ackema, 91, 191. — Acker, 112. — Acker Stratingh, 210, 1 (*n.*). — Ackersdijck, 4. — v. den Akker, 125. — Alberda, 91, 138. — Alberdingk Thijm, 496. — Albers, 400. — Alberthoma 479. — v. Aldenburg, 299, 400. — v. Alderwerelt, 400. — Aldringa, 135, 336. — v. Alen, 344. — Alensoon, 358. — Alyslaghers, 43. — v. Alkmaar, 448. — Allart, 143. — v. Almonde, 50, 1, 2, 4, 97, 145, 6, 9, 197, 200. — v. Alphen, 189, 510. – Alstedt, 144. — Altena, 262. — v. Altenbockum, 68, 521. — Alting, 92 (G.), 3,* 231, 63, 335. — Altringa, 135. — Altrogge, 95. — Altunga, 135. — Altwicker, 400. — d'Amboise, 191. — v. Amelroye, Amerzoden, 471*, 2. — v. Amelunxen, 68. – v. Ameyde, 239*, 397*. — v. Amsdorf, 475. — v. Amstel, 20, 298 (*n.*), 409, 20, 57. — v. A. v. Mijnden, 458 (*n.*). — Amya, 63 (*Pn.*), 306. — d'Ancona, 1***O***. — v. Andervene, 226. — v. Angeren, 204 (*n.* 2). — Angerstein, 219. — v. Anhalt-Bernburg, 396. — v. Anckersloot (?), 420. — Annocqué, Anoqué, 508*, 9*. — Antheunis, 428, 9. — v. Apeldoorn, 139. — Apol, 345***O***. — Appels, 95. — Aquilar, 47. — Arcimbold, 482. — v. der Ardenburg, 467. — v. Aremberg, 64 (*Pn.*), 156 (*Pn.*). — v. Arkel, 7. — v. Arnhem, 68. — Arnoldi, 418, 9. — Arondeaux, 16. — d'Artillact, 446. – v. Arxhouck, 419*. – v. Asch v. Wijck, 290. — v. Asperen, 108, 205 (*n.* 1.), 300, 1. — Asserhuis, 137. — v. Audervene, 226. — v. Averhaghen, 120. — Avercul*s*, 43. – Avry (?), 359. — v. Aylva, 292, 514. — v. Aysma, 341.

v. der Baan, 6. — Baboc, 113. — Bachiene, 65. — Bachus, 114. — Badia, 107. — Baef (?), 10. — Baelde, 93. — de Baenst, 10, 1. — v. Baer, 186. — v. Baern, 288. — Baert, 189. — Bagelaar, 40. — Bague, 312, 3. — Baguel, 239, 397*. — Bake, 187, 230, 398. — Backer, Bakker, 153, 87, 8, 257. — Backx, 141*, 521. — de Backere, 486. — de Bacquer, 516. — de Balbian, 64 (*Pn.*). — v. Balen, 362. — Balk, 5. — Balkenende, 486 (wapen ?). — v. Balveren (*G.*), 339 (*n.*). — v. Bambeek, 471. — v. Baningen, 11. — Banck, 345***O***. — Baquel, 239. — Barbera, 216 (*n.*). — Barbier (?), 167. — v. Barden, 307 (*n.*) — Baretti, 48***O***. — v. Barfelt, Barrevelt, 339 (*n.*). — v. den Bargen, 516. — Barghuijs, 512. — Barckman, 153. — Barrington, 401***O***. — Bartels, 201. — Bas, 187. — Baseman, 515. — de la Bassecour, 45. — Basset, 404. — v. Batenburg, 202. — v. Baudequin, 63. — Bauckens, 67 (*n.*). — Baum, 476. — Baur, 476. — v. Bavelghem, 394, 472***O***. — v. Baxcamp, 114. — de Beaufort, 344***O***. – v. Beaumont, 103, 97, 400. — de Beauvoir, 46. — Beauvois, 297***O***. — Bedmer, 400. — v. der Beeck, 139. — ter Beeck, 518. — Beeckman, 398, 9, 400. — Beens, 231. — de Beer, 345***O***, 400***O***. — Beets, 345***O***, 409. — Beinen, 355, 400***O***. — v. Beichlingen, 460. — Bekker, 248. — Beckeringh, 66 (*K.*), 9 (*K.*), 137 (*K.*). — Belluzzi 107. — Beltgens, 192. — v. Bemmel, 44. — Bendorp, 273. — Beninga, 136, 68, 426. — Benoît, 428. — Benrath, 480. — v. Benthem, 44. — Bentinck, 90, 299. — v. den Berch, 237. — v. Berchem, 12. — Berdenis, 406. — v. Beresteyn, 94, 187, 9. — Berfelt, v. Berntfelde, 339 (*n.*). — Berg, 87. — Berg v. Dussen.

1) Vgl. Oldenbokum.

Muilkerk, 9. — v. den Berg (Graven), 296. — v. den Berg, 7 (*n.* 3), 96, 347, — v. den Berge (-ghe), 149, 82, 98, 200. — Bergh, 442, 4 (*n.*). — v. den Bergh. 84, 250, 90 (*n.* 1), 9 (*n.*), 419. — Berghuijs, 512 — v Berck, 44. — v. Berckel, 199. — Berlijn, 219. — Berlinkhoff, 39, 40. — v. den Bern, 159. — Bernards, 137. — Bernays, 321, 2. — Bertholet, 157. — v. Berthout, 294. — Bertrant, 110. — Bescherelle, 179. — Besemer, 194, 5. — Besiet-U (?), 154. — Besten, 138. — Bethmer, 400. — Bets, 42. — v. Beuningen, 6, 61. — Beurré, 293. — v. (*of* de) Bever(en), 136, 7, 8, 458. — v. Bevervoorde, 299. — Beyaert, 239*, 397*. — v. Beijeren, 7 (*n.* 1). — Beijers, 44, 319 (*n.*). — v. Beynhem, 462, 72. — Bichon, 44, 513. — Bidloo, 377. — Biens, 300. — Biese, 112. — Biesheuvel, 522. — Bicker, 410, 1. — v. Binken, 366 (*Nm.*). — Biron, 269 (*n.* 4). — Bisdom, 3. — Bisschop, 158. — de Bisthoven, 297***O***. — Bitter, 47, 497. — Bizot, 258, 360. — Bland, 96. — v. Blarickhorst, 139. — Bleeckers (-kerts), 399. — v. Bleiswijk, 170, 219. — Bles, 345***O***. — v. Blitterswijck, 141. — Bloemendaal, 40. — v. Blois, Bloys, 143, 463. — Block, 87*, 93. — de Block (Blocq), 488. — Blockx, 428. — Blommers, 345***O***. — v. Blommesteijn, 49, 396. — Blumberg, 366. — Blussé, 293. — de Bo, 26, 500. — ten (*of* v.) Boecop, 68, 461. — Boelens, 39 (*G.*), 237, (n. 2). — Boeles, 66 (*n.*). — Boerma, Boerema, 400. — v. Boesicken, 376. — v. den Boetselaer, 190, 1, 289. — Boey, 416 (*n.* 4). — Bogaerd (-gaert), 188, 9. — Bogaard, 486 (wapen?). — Bohl, 123. — du Bois, 154. — Boitet, 170, 416 (*n.* 4), 70. — de Bock, 286. — v. Bolck, 464. — Bol (Boll), 92, 3. — Bolle, 347. — Bollix, 465. — Bolzenthal, 359 (*n.*). — Bom, 156 (*C.*), 253 (*C.*), 358 (*C.*). — v. Bommel, 317. — Bonedatts, 110. — Bondam, 202. — Bonnard, 219. — de Boodt, 15. — Boom, 341. — Boon v. Engelant, 7 (*n.* 1). — Boons, 109, 398, 516. — Boot, 124. — v. Bootsma, 308. — Bor, 170, 265. — ter Borch, 48***O***, 512. — v. der Borch, 397. — Borch d'Hauterive, 313 (*n.* 1). — Borgerink, 250, 1. — de Borgia, 160. — v. Borck, 139. — v. Borsele v. Zuylen, 459. — v. Borselen, 345***O***. — v. Borssum, 497. — Bosboom, 83 (*Nm*), 345***O***. — Bosboom-Toussaint, 345***O***, 91 (*n.* 3). — Boscawen, 390. — v. Boshuysen, 45 (*G.*). — Bosch, 249, 58, 335. — v. den Bosch, 423. — v. Boscheiden, 301. — v. Bosinchem, 376. — Bosken, 93. — Bossard, 247. — Bosscha, 411, 35. — Bosschaert, 45, 375, 406, 7. — v. Bosveld, 166. — Boswell, 390. — Bothall, 321. — v. Botteyken, 420. — Boudewijns, 399, 509*, 16. — Boudewijnse, 509. — Boullongier, 110. — Bouman, 280. — de Bourbon, 161. — v. Bourgondie (?), 508*. — Bouricius, 142. — Boursse, 516. — Bout, 68. — de Bouter, 5. — Bouwen (?), 237 (*n.* 1). — Bouwinesch [1]), 487. — Bouwmeester, 90. — Box, 246. — Boxhorn, 114, 5, 406. — v. Braem, 40. — v. Brakell, 21, 462. — v. Bramen, 49, 149. — Brand, 469. — v. den Brande, 399. — v. den Brandelaer, (-ler), 45, 399. — v. Brandenburg, 511*. — Brandsma, 206. — Brandt, 254. — de Brandt, 48***O***, 395. — Brant, 516. — Brants, 469. — Brantsen, 338 (*n.*)*. — Breda, 144. — v. Brederode (*adel.*), 49, 151, 94, 5, 7—9, 233, 373, 408, 83. — Bredius, 193***O***. — Breedenburg, 6. — Brehorst, 247. — Breijer, 400***O***. — v. Brem, 286. — Bretagne, 424. — Breton, 61, 122 (?), 509, 10*. — de Breton(e), 510 (*Z.*)*. — v. Breugel, 4, 239*, 394. — Briell, 94, 147, 9, 88, 200. — v. Briemen, 16. — v. Brienen, 235 (*n.*), 88, 90, 461, 2. — Brill, 124, 200, 446. — ten Brink, 345***O***. — Brinckmeijer, 504. — Briot, 256. — Briton, 122 (?). — Brockhaus, 390, 495. — v. den Broek, 156. — v. den Broecke, 297***O***. — v. Broeckhuysen, 295, 341, 424. — Broersema, 91, 138. — v. Bronkhorst, 186, 211. — Brons, 447. — Brons-

1) Bouwens?

veld, 476. — Brouwer, 7 (*n.* 3). — Brouwers, 124. — Brugsma, 501. — de Bruin, 400. — de Bruine, 349, 50. — Brunet, 428. — Bruno, 216. — Brutel de la Rivière, 344**O**. — Bruijn, 38*, 9 (*G.*) — Bruijn v. Rozenburg, 39. — de Bruijn, 186. — Bruynsteijn, 158 (*Pn.*). — Bruynvisch, 407.— Buchero, 221. — Büchmann, 216, 390. — Buddingh, 419. — v. Budel, 141*. — v. Bueren, 19, 462, 6*. — Bukkelers, 121*. — de Bull, 345**O**. — Bulthuis, 273. — Bunsen, 164. — Burclay, 493. — Burgers, 75. — v. den Burggraaff, 40. — v. der Burgh, 513. — Burke, 392. — Burman, 184, 216. — v Burmania, 136, 9, 262, 418, 514. — Busbecke, 56. — Busero, Buysero, 499 (*n.*). — de Bussche (?), 486. — de Bussy, 401**O**. — Butkens, 18. — Buygon, 289. — de Bije, Bye, 39, 40, 234, 335, 42, 70 (*n.* 1). — v. Bylant, 124 (*n.*). — v. Bylfersem, 420. — v. Bynkershoek, 352, 3. — v. den Bijtel, 5.

Ceriaci, 354. — Challamel (?), 219. — v. Charante, 41 (*Nm.*), 317 (*P.*), 8*. — Chassé, 41. — Chenier, 230. — Chevalier, 253, 8. — Chevignard, 219. — Child, 299. — v. Choor, 310—2. — Chosier, 240**O**. — v. der Chijs, 46, 361, 426, 90. — Ciriaci, 354.

Dabel, 246. — Dainville, 312. — v. Dale, 129, 500. — v. Dalen, 143. — v. Dam, 39, 41, 149, 200, 53 (*C.*), 359, 416 (*n.* 5). — Damaert, 487. — v. Damasche, 287, 8, 463. — Danckerts, 377. — Danloyen, 112. — Dapper, 231. — Deckers, 113. — Dedel, 181—3 (*n.*)*—5, 231—8*. — v. Dedem, 139. — Deell, 234. — Degerman, 519*, 20*. — Deiszman, 194. — Dejan (-jean), 238. — v. Dekema, 238. — v. Delen, 90, 106 (*n.*), 340 (*n.*)* (*Z.*). — Delfos, 442. — v. Delft, 512. — Delvau, 127. — Dercksen, 345**O** [1]). — Destroos, 231. — v. Deurne, 282. — v. Deventer, 349, 419. — v. Deyden [2]), 139. — v. Dichteren, 464. — v. der Dicke, 467. — Didot, 492. — Diefenbach, 385. — v. Dielen, 441, 5 — v. Diepenbroeck, 139, 484. — Dierkens, 319. — Dierlinx, 108. — v. Diest, 242, 511*, 8. — de Dievele, 113. — v. Diggelen, 32. — v. Diik, 6. — Dircks, 64 (*Pn.*). — Disselhoff, 476. — v. Ditmar, 345**O**. — Ditmars, 41. — Divaeus, 416 (*n.* 3). — Dodt v. Flensburg, 88, 290. — Doedes, 168. — Doens, 109. — Doenssen, 248. — v. Doerne, 282 (*Nm*). — v. der Does, 325, 511. — van Doeswerff (?), 510. — v. Dohna, 519. — v. Dockum, 395. — Döllinger, 476. — Domis (-mys, -misz) [3]), 45, 6*. — Domis de Semerpont, 46. — v. Dompselaer, 139. — v. der Donck, 110. — Doni, 216. — Donker Curtius, 4. — Donkers, 109. — Doorevalle, 16. — Doorlandt, 246. — v. Doorn, 64, 282 (*Nm.*), 4. — Doornik, 347. — v. Doornick, Dornick, 463. — v. Doornum, 138. — v. den Doorslag, 400. — Doran, 390. — Dorrenboom, 16, 114. — de Dorste, 15. — v. Dorth, 68, 241**O**. — v. Dorts, 399. — Dou, 440. — Doublet, 57, 409, 508 [4]). — Doudyns, 323. — Douglas, 342. — Douwema, 10. — Douwes, 93. — Doys, 514. — Drenhuizen, 207. — Dressel, 42. — Dreves, 356. — v. Driel, 395, 420, 64. — Driessen, 65, 365, 6. — v. Drongelen, 120. — Droste v. Visschering, 311. — v. Druten, 168. — Druyvestein, 142. — Dubois, 144**O**. — Ducange, 26. — Duge-Leens, 342. — Dugniolle, 60. — Duigou de Lehec, 342. — v. Duivenbode, 260* (*P.*). — Duizenddaalders, 435. — Dujardin, 431. — v. Dulcken, 420. — v. Dulsen, 139. — Dumbar, 212. — Dumont, 416 (*n.* 3). — Duplessis, 219. — v. Duren, 18 (*C.*), 61 (*C.*), 156 (*C.*), 359 (*C.*). — v. Duras, 312. — Durink, 110. — v. Dusseldorp, 482. — v. Dussen, 9. — v. der Dussen, 3, 4, 234. — Dutens, 48**O**. — Duvelaer, 88. — v. Duven, 87. — Duyff, 186. — Duym, 400. — v. der Duyn, 519. — Duyts, Duytz, 400. — Duyven, 398, 9. — v. Dijcke, 467. — v. Dijk, 400.

---

1) Jacobus Marius Everhardus Dercksen, notaris te Leiden, † ald. 29 Febr. 1884, oud 58 jaar.
2) Z. v. a. v. Dedem? 3) Domis nóg te Leiden, en geërfd te Opheusden. 4) Zie dezen Bladwijzer bij *Groenevelt*, de noot.

Ebberus, 104. — Ebbinge Wubben, 312. — Ebers, 476. — v. Eck v. Panthaleon, 299, 393, 462, 74 (*n.*). — d'Edel, 182, 231, 6. — Edele gez. Kaaloor 159*. — de Edell, 236, 8*. — Edelstecke, 311. — Eding, 272. — v. Eeghen, 190*. — Eeck, 136—8*, 41. — Eekhoff, 493. — v. der Eem, Eme [1]), 177. — v. Eenhoorn, 108, 300, 1. — v. Eerden, 400. — v Eest, 465. — Eggeriks, 336. — Eggert, 183 (*n.*)*. — v. Egmond (*adel.*), 47, 459. — Ehrentreuter, 136. — v. Eik, 39, 186. — v. Elcama, 207. — Elewtigh Deob (?), 248. — Elikink, 40. — v. (der) Elst, 227 (*Nm.*). — Emants, 158. — Emmertna, 128 (*Nm.*). — v. Enatten, 312. — v. den Enden, 421. — Engelberts, 241*O*, 328, 521. — Engels, 109, 485, 6*. — v. Enghuysen, 311 (*n.*). — d'Ennetières, 63*, 522*O*. — Entens, 67. — v. Enther, 96. — Erard, Errard, Evrard, 157 — Erasmus, 473, 4. — v. Erbach, 285. — Erfmann, 18, 485. — Eschauzier, 459. — v. Esch, 239*. — Esdré, 156 (*C.*). — Espanet, 401*O*. — v. Essen, (*adel.*), 7, 139, 521. — Estas, 467. — v. Es(t)velt, 464, 5. — v. Even, 427. — v. Everdingen, 518. — Evers, 229. — Everswijn, 342. — Everts, 395. — Everwijn, 46, 158 (*Pn.*). — Ewsum (-sma), 66. — v. Ewyck, 393, 4 (*n.*), 420, 65. — de Excellente, 294. — v. Eybergen, 250, 1. — Eijck v. Zuylichem, 92, 191. — (v.) Eijck, 191. — v. der Eyck, 141. — Eijkman, 5. — Eyma, 470*. — v. Eymeren, 481. — v. Eynatten, 312. — v. Eynde, 400. — v. Eysinga, 514. — v. der Eze, 136, 8.

Faassen, Faessen, 92. — Fabbri, 219. — Faber, 60, 206, 7. — Fabius, 291. — Fabricius, 357. — Fabritius, 285. — (v.) Fagel, 395, 488. — Fahne, 141, 338 (*n.*), 94. — de la Faille, 512. — Falck, 240. — Falke, 219. — Farret, 522*O*. — Faure, 92. — Favaro, 213. — le Fèbre, 517. — Feith, 251. — Fenzo, 219. — Ferens, 190*, 1*. — Ferleman, 111. — Ferlippens [2]), 15, 213. — Ferrara, 219. — Ferwerda, 45. — Fey, 238. — Feyens, 357 (*C.*). — Fievee, 159. — Firmin, 492. — Flach, 219. — Flemalle, 156, 7. — de la Flie, 297*O*. — Flory, 313. — Foerster, 180. — Foeyt, 517. — v. Folckersheym, 462. — v. Folckershuysen, 138. — Fons thoe Hesens, 260. — de la Fontaine, 378. — v. Foreest, 248, 87, 408. — Försteman, 129, 447. — Foyert, 465. — Fracassetti, 215. — Francken, 168. — Frank, 516. — François, 379. — Frans (?), 113. — Frantzen, 323. — Frederiks, 31, 410. — Frens, 106 (*n.*). — Frentzel, 384. — Frerijn, 114. — Freschot, 346. — Freys, 289. — Fricx, 241*O*. — v. Fridag, 68. — Funck, *zie* Vonk. — Funcke, 2. — Furden, 248. — v. der Fye, 311.

Gabbema, 238, 417. — Gailliard, 23, 319 (?), 88. — v. Galen, 138, 521. — Galjart, 319. — Gaste, 169. — Gautsch, 168. — Gay, 107. — v. Geel, 7. — de Geer, 140. — v. Gelder, 60, 87, 158, 253. — v. Gemert, 346. — v. Genderen, 521. — v. Gennep, 40, 431, 522*O*. — v. Gent, 42, 292, 513. — Gentile, 221. — Gerard, 471. — Gerardi, 239*, 397 (*G.*). — Gerbier, 297*O*. — de Gerbade, 50, 4, 149, 200. — Gerlacius, 68. — Germis, 462. — v. Gestel, 286. — Geubels, 471. — Geus, 343. — Gezelle, 26. — Ghijs, 112. — v. der Ghijsen, 187, 8. — v. Giessen, 293. — de Gietere, 337. — Giginck, Giging, 397, 480. — de Gignoux, 470, 1. — Gilliodts v. Severen, 23. — le Gillon, 358. — Ginderthal, 47. — de Glarges, 119. — Glauwe, 290 (*n.* 7), 340 (*n.*). — Gleintz, 66. — Göbel, 49*O*. — Gobius, 292, 513 (*G.*). — v. Goch, 398. — Gockinga, 67 (*n.* 1)*. — de

---

1) Eene Margriet v. Arkel, bijv., zuster van bisschop Johan van A., en gemalin van heer Gysbert Both v. der Eem, staat a°. 1346 vermeld bij v. Spaen, Inleid., III, 445. Zij stichtte een altaar in den Dom te Utrecht, en liet aldaar het Minderbroedersklooster bouwen.

2) *Lees* Serlippens.

Goeje, 387. — Goens, v. Goens, 344*O*, 74. — v. Goer, 511. — v. der Goes [1]), 51, 2, 5, 121*, 47, 8, 98 (*n.*), 200. — Goetbloets, 418, 9. — Goetgeluck, 154. — Goethals, 397. — Goetzee, 144*O*. — de Goeije, 168, 400. — Goldsmith, 392. — v. Goltsteyn, 393, 519. — v. Gool, 438, 9. — v. Goor, 167, 310, 1 (*n.* 2), 2, 511. — a Goray Goraiska, 514. — v. Gordijn, 9. — v. Gorkum, 508. — Gosler, 431. — Goslinga, 261. — v. Goudoever, 515. — Gouthoeven, 417. — ter Gouw, 48*O*, 364, 7, 459. — Goye, 287. — Graadt Jonckers, 7 (*n.* 4). — de Graaf, 419. — Graat, 400. — v. Graauwenhaan, 484. — Graff, 504. — Grammaye, 297*O*. — Grant, 94. — Graswinkel, 409. — v. Gratinga, 417—9. — Grauwels, 90. — Grauwert, Grauwart, 231, 87. — v. Grave, 416, 9. — Grebert, 472. — de Greve, 296. — Grex, 418. — de Grez, 416. — v. Griethuysen, 5. — v. Grinsven, 471, 2. — v. Griseldere, 289. — Groebe, 258. — de Groeff, Groiff, 489. — Groelaert, 193*O*. — v. Groenendijk, 357 (*n.*), 8. — Groenevelt, 43, 291. — v. Groenewegen, 234. — Groenewoud, 424. — Groeninx, 395. — Grondtscheidt, 245, 7. — de Groot, 192, 214 (*G.*), 92. — Groote, 71. — Grote, 49*O*. — Groulard, 193*O*. — Grovels, 90. — v. Grovestins, 139. — Gruiters, 480. — v. Gruithuysen, 472. — Gruter, 89. — Grutter, 397. — Gruijs, 136, 9. — de Gruyter, 203, 397, 80. — v. der Grijp, 94. — de Grijs, 168. — Gryse, 291. — Guiot (-odt), 93. — Guldenarm, 5. — Gunning, 6. — v. Gunst, 377.

ten **Haag**, 9, 417 (*n.* 1). — de Haan, 141, 60, 253 (*C.*), 35, 8. — v. Haarbroek, 111. — de Haas, 282. — Habel, 219. — Hack, 456, 522*O*. — Hackfort, 89, 186, 311 (*n.* 2). — v. Haeften, 7, 120, 288, 472. — v. Haele, 114. — v. Haerda, 309. — v. Haerlem, 459. — v. Haersolte, 517. — de Haes, Haas, 46, 94, 520*, 1*. — Hagedorne, Hagedoorn, 282. — v. Hagen, 400. — Hagens, 354. — v. Haghen, 139. — Hagius, 354. — Hajonides, 228. — v. Hale, 389. — v. Halen, 109. — de Halewijn, 488. — v. Halfwassenaer, 510. — v. Hall, 180, 345*O*. — Hallingh, 470. — Hallstroem (*zie* dezen Bladw. op Roumanië, de noot). — Hallungius, 471. — v. Halma, 481. — Halmael, 87. — Hals, 154, 409, 70. — Haltaus, 388. — Halverhout, 401*O*. — Hamaker, 458. — v. Hamal, 122. — Hamel, 122. — v. Hamel, 401*O*. — v. Hammen, 516. — Handelaar 1*O*. — Hane, 158. — Hanewinckel, 273. — Handtschocker gen. Doorwaet, 139. — Hansen, 142, 428. — v. Haren, 68, 313*, 446. — v. Harencarspel, 472*O*. — v. Haring, 470. — Harkenroht, 336. — Harmens, 153. — Harms, 291. — Harrassowitz, 240*O*. — v. der Hart, 516. — v. Harteveld, 393. — v. Hartigsveld, 7 (*n.* 2). — Hartog, 2, 301. — Hartsen, 186. — Hartygius [2]), 142. — Hase, 323. — v. Hasselt, 417 (*n.* 1). — v. Hattem, 41. — v. Hattum, 212, 52. — Hattevier, 158. — de Hauterive, 18*. — Havard, 189. — Havermans, 430 (*n.*) — Hay, 342. — Heaulmetz, 231. — v. Heckhuijsen, 517, 8. — Heda, 202. — v. Heeckeren, 241*O*, 341, 68, 9, 481. — v. Heede [3]), 114, 213. — v. Heemskerk, 512. — de Heer, 294. — v. de Heerde [4]), 112, 213. — v. Heerde, 340 (*n.*). — v. Heerdt, 90, 340 (*n.*). — Heerega, 188, 9. — v. Heerema, 393. — Heerma, 69, 207. — Heermans, 517. — v. Heese, 472. — v. der Heim, 45. — Heldring, 7 (*n.* 4), 204. — ter Helle, 138. — v. Hellewijs (?), 460. — Hellin, 397. — Hellinck, 29. — v. den Helm, 187—9. — Helmers, 410. — Helmis, 460 (*n.* 3). — v. der Helst, 227 (*Nm.*). — Helstone, 479. — v. Hemert, 185, 433. — Hemmema, 136, 9. — Hengst, 295. — Henkes, 345*O*. — Henne, 503. — Hennebaert, 414. — ab. Hennekelaar, 5. — Henning, 473 — Hérard, 157, 8. — Heraugières, 250. — de Herckenrode, 419 (*n.* 1). — Herkenbosch, 248. — v.

1) Willem Jan Haack v. der Goes te 's Gravenhage werd met al zijne wettige mannelijke en vrouwelijke afstammelingen 9 Jan. 1884 in den Nederl. adel ingelijfd. 2) Hartingius? 3) v. den Heede. 4) v. den Heede?

Herlaer, 42, 409. — Herman (?), 124 (*n.*), — de Hertaing, 12. — van Hertefeld, 7 (*n.* 1)*. — v. Hertveld, 7 (*n.* 1)*. — v. Herwaarden, 400. — v. Hese, 308. — Heshuysen, 124 (*n.*) — Hesselink, 511. — Hessels, 27. — Hessing (-singh), 337. — v. Heukelom, 169. — v. Heumen, 339 (*n.*). — v. Heurn, Heurnius, 521. — v. den Heuvel, 374. — Hexenius, 187. — Heyde, 479. — Heydentrijck, 512. — Hezenmans, 5. — Hiel, 430 (*n.*). — v. Hilten, 248. — Hinckaert, 136. — Hindersum, 190. — v. Hodenpijl, 458. — v. Hoemen, 68, 339 (*n.*). — Hoetin, 76. — Hoeufft, 32, 347. — v. Hoëvell, 393, 4. 494. — v. der Hoeven, 94, 340 (*n.*), 63. — ter Hoeven, 400. — Hofdijk, 345**O**. — Hofstayen, 121*. — Hojer, 71. — Hol, 496. — Holkema, 476. — v. Holsteyn, 503 (*Nm.*). — v. Holthe, 289, 90 (*n.* 8). — Holtrop, 428. — Hölzermann, 49**O**. — Homburg, 393. — l'Hommelle, 143. — Homsfelt, 291. — Honkoop, 260. — Hont, 235. — Hoochstraaten, 248. — v. der Hoock, 47. — Hoofd, 134. — Hooft, 87, 160,214 (*G.*). — 't Hooft, 60, 157, 293*, 358, 60 (*C.*). — v. Hoogenhouck, 187—9. — Hoogeveen, 142. — v. der Hoogh, 234. — Hoogvliet, 479. — Hoogwerff, 395. — v. der Hoop, 188, 90. — ten Hoope, 400. — v. Hoorn, 88 (*G.*), 190. — v. Hoorne, 158 (*Pn.*), 282 (*Nm.*), 309. — Hora Siccama, 119, 299. — Horenken, 91, 136. — v. Horne, 308*. — v. Horneburg, 49**O**. — de Hornes, 282, 308. — Hoste, 429, 30 (*n.*). — Houbraken, 378, 436—44. — v. den Houtten, 154. — v. der Houve, 416 (*n.* 5). — v. der Houven, 94. — Houweel, 111, 2. — Houwerda, 138. — Houwert, 40. — v. den Hove, 140. — Höveker, 477. — v. Hövell, 393, 482. — v. Hovendamme, 112. — Hovinga, 358. — Hubert, 342. — Hubrechts, 142. — Hudde, 471. — Hudewolt, 108. — Huet, 6. — Hugink, 426. — Hultsch, 436. — Hümmel, 74 — Huniga, 245. — de Hurste, 277 (*n.* 2). — Hutton, 230. — Huybrechts (-sen), 142. — Huygens, 241**O**, 407. — Huysmans, 297**O**. — Huyttens, 416 (*n.* 3). — van Hijenberle, 16.

v. Iddekinge, 141, 60, 86, 359 (*C.*). — Ingenulant, 89, 462. — Ingersmetten, 288. — Inn-und-Kniphausen, 68 (*n.* 2). — Irinyis, Irynyl, 497. — v. Isendoorn (à Blois), 144**O**, 289 (?), 461*). — Israëls, 345**O**. — v. Isselmuden, 139. — v. Ittersum, 139, 521.

Jacquemyns, 431. — de Jager, 55, 133, 354. — Jamiesson, 357 (*C.*). — Janin, 392. — Jans, 241**O**, 96**O**, 402. — Jansen, 291, 327, 410, 71. — Janssen, 412, 90. — Janssens, 297**O**. — Janssons, 112. — Jarges, 138. — Jarman, 445. — de Jeger, Jegher, 286, 518. — Jensema, 138. — de Joede, 200. — Jonas, 475. — Jonassen, 194, 5. — Jonckers, 314, 482. — de Jong, 240**O**. — de Jonge, 113, 411, 521. — de Jonge v. Ellemeet, 35, 191. — de Jongh, 47, 91, 144, 9, 465. — de Jonghe, 61 (*C.*), 361, 2. — Jongewaart, 40. — Jonnaert, 61, 158. — Jootsz, 504. — Joris, 428. — Jorissen, 411. — Joubert, 473. — v. Juchteren, Jugteren, 295*. — Juste, 355.

Kachel, 1**O**. — Cadovius, 137. — v. Cadsant, 487. — Caescooper, 234. — Kaesters, 418, 9. — Caeter, 138. — Caland, 17, 231. — v. Calcar, 391 (*n.* 3). — Calisch, 277 (*n.* 1). — Calkoen, 400. — Callensee, 400. — Callewaert, 35. — Kaloor, 159. — v. (de) Kalsijde, 32. — Kammerer, 497, 8. — Cammingha, 144**O**. — v. Campen, Kampen, 39*, 41*, 165, 318, 400. — di Campinia, 215. — v. Camstra, 514. — Canneel, 112. — Cannegieter, 424. — Canter, Kanter, 68. — Cantillon, 273. — Kants, 188. — Cantzelaer, 463. — Capefigue, 254. — v. Cappelle, 161. — Cappron (-proon), 285*. — v. Karnebeek, 250. — Carpentier, 25, 83, 92, 3. — de Casembroot, 15, 110. — v. Casteel, 284, 6. — v. de Kasteele, 185, 220, 320. — v. Casteren, 471. — ten Kate, 455. — Cats, 197. — Cattelle, 111. — v. Cattenburch, 464 (*n.* 1), 71*. — Cau, 285. — Keer, 258 (*C.*) — v. de Kelder,

288. — Kelderman. 5. — Kelfken, 211, 420. — Keller, 345*O*. — v. Kelst, 472. — Kemink, 168. — Kemp, — 187, 218. — de Kemp, 373 (*n.* 1). — Kempe, 512. — v. Kempen, 517. — Kemper, 433. — v. Keppel, 120, 311 (*n.*). — Kepper, 390. — Kerkpatrick, 190. — v. Kerrebroek, 110, 4. — Kerst, 496. — Kesteloo, 35. — Ketjen, (?), 249. — von Keudell, 478. — v. Keulen, 143. — Keusen, 245—7. — Kevelaer, 197. — v. Kierbergen, 402. — Kikkert, 41. — Kiliaen, 25, 6. — Kindermann, 319 (*n.*). — v. Kinschot, 305. — Kirberger, 409. — Kist, 345*O*. — Kistemaeker, 154. — Kivits, 472. — Klad, 108, 301. — Claessens, 297*O*. — Clant, 66 — 8* (*n.* 1), 9, 136—8. — Clarion, 186. — v. Cleeff, 60, 253. — Klefken, 212. — Kleine, 345*O*. — Kleinwächten, 219. — Klencke, 311. — Clerx, 58. — de Clerx, 487. — Kleynenbergh, 357, 8 (*C.*). — de Cliever, 515 (*G.*), 6. — Clifford, 296. — v. Klinckenberg, 296. — Cloeck, Cloegh, 95, 336, 7 (*Z.*)* — 41, 2*. — ter Cloeken, 43. — Cloet, 111—19. — Cloetinck, 420. — v. den Clooster, 138, 9. — Kloucken, *zie* Cloeck. — Klüber, 367. — Kluit, 347. — Klutschak, 473*O*. — de Cluver, 516. — Kluytenaar, 45. — Klijn, 203. — Kneppelhout, 62, 189 (*n.*). — Kneppers, 142*. — v. Kniphuysen, 68, 138. — Knippenbergh, 246. — Knoop, 237. — Knoppert, 139. — Knotter, 22. — Cobbe, 297. — Coenders, 66 (*K.*), 137 (*K.*). — Coenen, 313*, 4, 427. — Koenen, 400. — Koenig, 501. — Coenraets, 297*O*. — Coers, 291. — à Coesfelt, 518. — Coets, 248. — v. Coeverden, 192. — v. Coevorden, 363. — Koh, 241*O*, 96*O*. — Köhler, 156, 257. — Köithaen, 185. — Kok, 18. — Cockburn, 473*O*. — Kockman, 290 (*n.* 7). Kolff, 463. — Collart v. Linden, 312. — Collins, 92. — Collot d'Escury, 62. — Colmjon, 493. — di Colonna, 215. — Coman, 43 (?). — Commersteyn, 149. — Kondewij [1], 248. — de Coninck, 48*O**, 407, 59, 514. — Conradi, 187. — Constant, 377. — Cooley, 172. — Coomans, 114. — Coop à Groen, 374. — Koopmans, 190. — Kopeyn, 421. — de Corbele, 15. — Cornely (-lie), 206, 400. — Cornelis, 206, 440 (?). — Cornet, 471. — da Costa, 74. — Coster, 337. — Costermans, 400.— Köstlin, 476. — Kotjen [2], 249. — Court, 344*O*, — Courtaine, 324. — de Coussemaeker, 107, 300. — v. Couwenhoven, 27. — Craandijk, 346. — v. Cralingen, 458. — Cramer, 186, 251, 335. — Kramers, 497. — Kramm, 373, 445. — v. Cranevelt, 417 (*n.* 1). — Crans, 207. — Cras, 436. — Creemers, 8. — Cregel, 318. — Kremer, 31, 218. — Cremers, 123. — Creutz, 142. — Krieger, 142*. — v. Krieckenbeeck, 141. — Croese, 468. — Croevoet (-vort), 93. — Crollius, 378. — v. Cromlant, 288 (*n.*). — v. Cronenburch, Croonenburgh, 48, 515. — Cronjé, 473. — Kroon, 218. — de Crouwelaer, 44. — v. Croy, 281. — Krudener, 142.— Kruese (r ?), 139. — Kruft, 142. — Kruger, 481. — de Kruyff, 460, 85. — Cruys, 91. — Cruyse, 139. — Crijnsze, 51, 5. — Kuchlinus, 394. — Kuenen, 124. — Kuerkamp, 181. — v. Culemborg, 424, 64. — de Cupere, 396. — Custers, 43. — v. Cuyck, 234, 458, 64. — v. Kuyck, 9. — v. Cuyl, 518. — v. Cuylenborch, (-burg), 92, 191, 337, 8 (*n.*). — Kuyper, 6. — Kuyper v. Harpen, 45. — Kuythan, 186. — Kijdsmeir, 446.

Laarman, 484. — Lacoste, 340. — v. Laer, 136, 8, 286. — Laers, 246. — Laeste, 207, — Lakenkooper, 51, 5, 148, 98. — Lam, 420. — Lamers, 168. — Lanckhals, 139. — de Lange, 71, 322. — de L. v. Wijngaarden, 313 (*n.*). — v. Langelaer, 185. — v. Langenhuysen, 214. — de Langhe, 113. — v. Langerack, 287. — de Lanoy, 39. — Lanting, 363. — v. Lantscroon, 420. — v. Laeren, 143. — Lasonder, 180 (*Nm.*). — Lasson, 94. — Latomus, 325. — Laufer, 257. — Laurentius, 160 (*Pn.*). — Laurillard, 36, 345*O*. — v. Lauta, 341.— de Lauwe, 111. —

---

1) *Lees* Kondewijn. — 2) Ketjen?

Lauwers (?), 108. — Lavey, 248. - v. (der) Lawick, 394, 456. — Layette (?), 313. — Le Breton, *zie* Breton. — Ledeboer, 427. — v. Ledebur, 454. — v. Leefdael, 18, 47, 396. — Leenaerts (?), 231. — v. Leend, 400. — Leenders, 109. — Leendertz, 431. — Leers, 513. — Leesten, 358. — Leeuw, 87. — de Leeuw, 286. — v. der Leeuw, 90. — v. Leeuwen, 44, 234, 60, 357, 417, 522**O**. — Legrelle, 297**O**. — Leiter, 345**O**. — de Lely, 13. — Lems, 7. — v. Lennep, 21, 59, 87 (*G.*), 396, 472. — Leoninus, 417 (*n.* 1). — Lespinoy, 467. — Lesturgeon, 93. — Leuckfeld, 364 (*n.*). — Leupe, 156. — v. Leuvenigh, 39. — de Levin, 12. — v. Levverden, 314. — Lewe, 67, 136, 8. — v. Leyden (?), 458. — Lichtenberg, 49**O**. — Liebmann, 60. — Liens, 250. — v. Lieverden, 314. — v. Limburg-Stirum, 296. — ter Linden, 245, 7. — v. der Linde, 27. — v. der Linden, 48, 297**O**, 419, 510. — Lindenbrogius, 84 (*Nm*). — Linnewiel, 159. — Linnig, 8. — v. Lintelo, 68, 514. — Lintz, 193. — v. der Lippe, 249. — Lips, 516. — Lissone, 240. — v. der Lith, 348, 9, 50. — Littré, 84. — de Liverlo, 157 (*Pn*). — Lobé, 522. — Lodeesen, 445. — v. Loen (*Graven*), 202. — Loens, 88. — v. der Loeten, 149. — Logier, 250. — Lohman, 145. — Lokemans, 158 (*Pn*). — v. Lokhorst, 287. — v. Loon, 18, 9. — Loots, 410. — Looijen, 335. — Loten, 63 (*Pn*). — Lotsy, 359. — Lotz, 495. — de Louter, 39. — Louwerse, 345**O**. — Lübben, 25, 6, 388. — Lucas, 91, 358. — Luickhuisen, 311. — Lulofs, 448. — Lunden, 48, 297**O**. — v. Lunenburg, 347*. — de Luneville, 159. — Luther, 474. — v. Lutterveld, 224. — v. Lijnden, 191, 311 (*n.*), 420, 63. — v. der Lijnden, 120. — Lynthenich, 244. — Lysen, 297**O**. — v. Lijsenkirchen, 467. — Lyttleton, 392.

Maarte, 112. — Macaré, 515, 6. — v. Machgeren, 43. — v. Machwitz, 517. — Mackay, 144. — Mackintosh, 327. — v. der Made, 143. — Maelcamp, 113. — Maerlant, 288. — Maertens, 90. — de Magistris, 151, 3. — Mailliart, 486. — Maius, 255. — Mak, 420. — de Malapert, Maliepaard, 83 (*Nm*). — v. Malburg, 293. — v. Male, 13, 116, 388. — v. Malsen, 292*. — de Man, 297**O**. — Manmaker, 190. — v. Manninga, 68, 138. — Manrique (de Lara), 46. — Manteau, 407. — von Manteuffel, 521. — v. der Marck, 281, 358, 471. — Marcolini, 216. — Marggraf, 219. — v. Markel, 471. — le Marlorat, 313. — v. Marnix, 190. — Martens, 476. — Martini, 4, 13. — Martinius, 5. — Masdai, 60. — v. der Mast, 289. — Mastelijn, 397*. — Masuer, 94. — Mathol, 47. — Mathyssen, 96. — Matteo, 221. — Mattheeux, 16. — Matthijs, 186. — Mauger, 61, 2, 255, 7. — de Maulde, 108, 9. — de Mauregnault, 13. — v. Maurik, 41. — de May, 83 (*Nm*). — Maybusch, 326 (*Nm*). — v. Meckama, 490, 1. — v. Meel, 187. — v. der Meer, 188, 342. — v. Meerlant, 517. — Meerman, 194, 5. — v. der Meersch, 87. — de Meerschman, 16, 369. — v. Meerten, 289, 90 (*n.* 5), 466. — Meeuwestein, 47, 145, 8. — Melis, 345**O**. — Melissus, 325. — Melsink, 43. — Ment, 94. — de Mepsche, 239, 336, 66. — Merchys, 46. — v. der Merck, 281. — v. Merendonck, 472. — Mercuri, 219. — Merlin, 313. — v. Merode, 292, 3. — v. Merten, 466. — Mertens, 8. — v. Merwede, 287. — v. Merwijck, 123, 455. — Messchert, 379. — Metelerkamp, 291 (*G.*). — v. Meteren, 250, 65. — de la Mettrie, 320, 436. — v. der Meulen, 464, 5. — Meulman, 69. — v. Meurs (*Graven*), 69, 425. — v. Meurs, 41, 192, 292. — Mevius, 406, 7. — de Mey, 83 (*Nm*). — Meyboom, 245—7, 326 (*Nm*). — Meybusch, 255. — v. der Meyde, 134. — Meijer, Meyer, 62, 73, 249, 54, 511. — de Meynard, 167. — Meyster, 19. — Michiels, 113. — M. v. Verduynen, 157, 358. — Michelant, 36. — Middelhoek, 47. — Miedema, 123. — v. Mieris, 236, 416 (*n.* 2), 439, 40, 510. — v. Mierlaer, 467. — v. Milaen, 113. — Mina, 357 (*n.*), 8. — Minne, 111. — Minnema, 144. — Minnensanck, 246. —

v. Minninghen, 188. — Mirabeau, 446. — Mirard, 64. — Misson, 1**O**. — Mockema, 514. — ter Moelen, 43. — Moens, 110. — v. de Moer, 94*. — v. Moerbeeck (-beke), 339 (*n.*). — Möhman, 211 (*n.*). — Mol, 2. — Molart, 61, 256. — de Molenaer, 485. — v. Mollem, 420, 1. — Moltke, 384. — Moltzer, 400. — Mom, Momme, 88—92, 186, 7, 91, 238, 337* (*G.*) — 40, 2, 480 (*G.*), 1. — Momma, 186, 7, 408. — v. der Monde, 19, 459. — Mondt, 108. — Mons, 342. — de Mont, 431. — v. Montbéliard-Altena, 21. — v. Montfoort, 234, 312, 420. — de Moor, 386, 439, 40. — Moore, 139. — Mooij, 476. — Moray, 342. — Moretus, 297**O**. — Morleth, 338 (*n.*)* — Morn, 340 (*n.*). — Morrhe. 340 (*n.*). — de Mortier, 193**O**. — Mosburger, 186. — Mostert, Mostaar, 112. — Moulaert, 138, 9. — v. der Muelen, 139. — Mulder, 142, 356, 400. — Mulders, 166. — Mulert, 138, 9. — Mulet, 344**O**, 472**O**. — Muller, 17, 253. — Müller, 327. — Mum, Mummo, 90, 1, 191, 238, 338. — de Munnik, 400. — Munnicks v. Cleeff, 160. — Muntendam, 254 (*C.*). — Munts, 242. — de Munt, 358. — Münzenberg, 511*. — Murray, 342, 3*. — v. Musschenbroek, 522. — v. Musscher, 439. — Muybridge, 193**O**. — Muylman, 320, 53.

v. **N**aerssen, 7 (*n.* 2.). — Naggers, 57, 409. — Nahuys, 159, 362. — Nanninga, 71, 290, 1. — v. Nassau (*adel.*), 69. — v. N.-la-Lecq, 521. — Naumann, 401**O**. — Nauts, 297**O**. — Neelemans, 388. — v. der Neitsen, 417. — Nepveu, 44, 513. — de Nerah, 446. — v. Nes, 420. — v. den Nest, 297**O**. — Netscher, 426. — v. Neukirchen v. Nyvenheym, 340 (*n.*). — Nibbelink, 416 (*n.* 2). — Nicolay, 111. — Nicot, 317. — v. der Nieburgh, 188, 9. — v. Niekerk, 41. — v. Nieteghem, 78. — v. Nieuburch, 412, 4. — v. Nieuwenhoven, 155 (*Pn*)*. — Nieuwenhuysen, 1. — Nisard, 322. — Nitardsma, 78. — Nittama, 78. — v. Nittersum (-sma, -shem), 65—7*, 9*. — v. der Nitzen, 417. — Nobel, 345, 6 (*Z.*). — de Nobelaer, 234. — Nolthenius, 92, 142, 295, 400. — Noman, 96**O**. — v. Noord, 343. — v. der Noorda(a), 63, 490. — v. der Noordt, 47, 343. — v. der Noot, 13—5, 138, 337. — v. Nooten, 34. — v. Nottelen, 241. — v. Nulant, 462. — Nutma, Nutten, Nuttes, 78. — Nüttens, 78. — Nuyens, 355. — Nuyts, 472. — v. Nyenrode, 298, 312, 511. — Nijhoff, 69, 70, 436, 94. — v. Nyhoff, 460. — Nijpels, 345**O**. — Nytsen, de Nytszem, 415—7.

Obreen, 16 (*n.* 2), 187. — Occo, 459. — Oem, 234, 416. — v. Offenhusen, 417, 8, 9. — Offray, 320 (*n.* 2). — Oiens, 191. — v. Oijen, 465, 516. — l'Oiseleur, 170. — v. Oldebocum [1]), 68. — v. Oldenbarnevelt, 397. — Olinger, 277 (*n.* 1). — Olisipo (?), 359 (*n.*). — d'Olivecrona, 125. — Olivier, 256. — Olmius, 96. — Olofszoon, 414. — Oly, 151, 2. — v. Omphal, 400. — von Ompteda (Omta), 94, 5, 291. — Onderwater, 471. — Onsta, 137, 8. — v. Oordt, 186, 318. — Oort, 61 *Pn*). — v. Oort, 282, 301, 94, 521. — Oortman, 113. — v. Oosten, 187, 358. — Oosterland, 307. — den Oosterlingh, 167. — v. Oosterwijk Bruijn, 38. — v. Oosterzee, 428. — v. Oostrum, 182, 312. — Op den Berge, 341. — Oplevert, 138. — Oppedijk, 38 (*Nm*). — Optenberg, 38 (*Nm*). — Optenoort, 38 (*Nm*). — Optia, 257 (*Pn*). — Opzoomer, 124. — Ord, 390 (*n.*). — v. Orden, 359. — v. Orliens, 111. — Ormea, 51, 5, 148, 98. — Ortelius, 297**O**. — Otsen, 414. — v. Otting, 108, 301. — Otto, 337, 45**O**. — Oudemans, 25, 6. — Oudenhoorn, 192. — v. Oudenhoven, 237. — Ouderogge, 95. — (v.) Outshoorn, 144. — v. Overhagen, 120. — Ouwens, 261.

v. **P**abst v. Bingerden, 43 (*n.* 1), 96. — v. Paddenburg, 218. — Paes, 114. — Paets, 358. — Paling, 239*, 438. — v. Pallaes, 287, 8. — v. Pallant, 472. —

---

1) Zie ook Altenbockum, Alten Boekum.

Palm, 516. — Pama de Kempenaer, 188, 90. — v. Panhuys, 426 (*Nm*). — Pape, 43 (?) — Pardo, 16. — Parent, 109, 14. — Parey, 201. — Pasquale, 221. — Pasquier, 216. — de Passau, 286. — Patyn, 61 (*C.*). — de Pau, 516. — Pauquet, 219. — Pauw, 7 (*n.* 1), 95, 119, 86, 234, 420. — Peignot, 320 (*n.* 2). — Peinen, 429 (*n.*) — Pennis, 511. — Pereira, 317. — v. Perger, 314. — Perizonius, 84 (*Nm*), 328. — v. Persijn, 160, 417. — Peters, 245, 8. — de Petersen, 187. — Petersz, 464, 5, 6. — Petit, 69, 157. — Peunis, 511. — v. Peursem, 476. — Pezensteiner, 475. — Pieck, 317*, 460, 2. — Pieraerts, 297***O***. — Pierson, 385 (*Nm*). — Pieters, 467, 94. — Pinchart, 62, 157, 256, 359 (*n.*). — Pingret, 363. — Pinkerton, 160. — Piot, 64. — Piper, de P., le P., 41, 2. — v. Pistorius, 367. — Plaat, Plate, 92*. — Planchè, 219. — le Pla, Plat, 188, 9. — Plettinck, 200. — Pol de Mont, 431. — Poll v. Isendoorn (?), 462. — v. de Poll, 289, 461*, 2. — Polman, 136, 7. — Pontanus, 449. — dal Ponte, 420. — v. Poolsum, 218. — Poortier, 262. — Pope, 392. — Poreest, 248. — Porsman, 234. — Post, 231. — Posthumus, 61 (*C.*), 156. — Pot, 232. — v. der Poth, 51, 4, 5, 148, 98, 9. — Pothof, 249. — Potier, 239, 397* — de Potter, 404, 56. — die Poudewijn, 509*. — Poyntz, 93, 4. — Prange, 380. — Preek, 467. — v. Presikhave, 89. — Pretorius, 473. — v. der Preyne, 11. — Prins, 259. — Proes, 30. — Pulteney, 292. — Pumenmul, 420. — v. der Put, 220, 497. — Putman, 249—51. — v. de Putte, 45, 406. — v. Putten, 311 (*n.*). — de Putter, 378. — Pijll, 517. — le Pijper, 42.

de **Q**uade, 373, 4. — Quakel, 134. — Quaritch, 27. — Quarles v. Ufford, 59. — Quekel, 134*. — Quentin, 241***O***, 367. — Querard, 107. — Quicherat, 218. — los Quios, 47. — Quirijnsze, 50, 148, 200.

de **R**aad, 516. — de Raadt, 398, 472***O***, 515, 6. — de Raadt (Raet), 48***O***, 109, 42, 238, 394, 5*, 7, 509, 15—7*. — Racinet, 219. — Radaeus, 398, 515—7*. — Rademaker, 17. — Radermacher, 399. — Raes, 47. — v. Raesfelt, 47, 138, 396, 7. — von Raesfelt, 395. — v. Raesveldt, 517. — Ram, 44, 286, 513. — v. Randerode, 467. — v. Randwijck, 472. — Ranst, 343. — v. Rappard [1]), 264, 345***O***, 64 (*n.*). — de Ravallet, 93. — Raven, 193***O***. — v. Ravenswade, 466. — v. Ravestein, 373, 5. — Raynouard, 25. — v. Rechteren, 285 (*n.* 2). — v. Rectem, 71. — v. Reede, 191, 264, 89, 297—9, 310, 1 (*n.* 2 *Nm*), 460, 511. — Reehorst, 291. — Rees, 399, 514. — Regius, 407. — v. Reidt, 43. — v. Reigersbergen, 123. — Reinsch, 219. — Reitz, 335. — v. Renen, 420. — v. Renes, 46. — v. Renesse (*adel.*), 192, 511. — v. R. v. der Aa, 297. — v. R. v. Rijnouwen, 235. — Rengers, 66, 136—8, 343, 514. — v. der Renne, 400. — v. Renoy, 481. — v. Rentregem, 109, 213. — v. Rentzen, 378. — Repelaer, 68. — Rethaan, 515, 6. — Retzer, 247. — de Reuver, 44, 134. — Revers, 400***O***. — Revius, 249, 311. — de Reyger, 461. — v. Reyn, 7. — Reyners, 71. — v. Rhede, *zie* v. Reede. — v. Rhijn, 400. — Ridder, 90. — de Ridder, 124 (*n.*), 347, 93. — Riecke, 447. — v. Riele, 50, 4, 149, 96, 200. — de Riemer, 209, 10. — v. Riemsdijk, 273, 346. — Rietschel, 475. — Rietstap, 93. — du Rieu, 108, 322, 485, 6. — Rink, 201. — Ripperbant, 139. — Ripperda, 138, 44. — Ritser, 247. — Rivier, 125. — Roberti, 219. — Robidé (v. der Aa), 17, 346. — Robijnsma, 354. — Rochemans, 289. — de Rochepot, 270 (*n.* 4). — v. Roderlo, 337. — v. Roemerborg, 138. — v. Roen, 416 (*n.* 5). — Roeters, 471. — Roettiers, 159, 255, 6. — (de) Roever,

1) Bij Zr. Ms. besluit van 12 Nov. '83 is Jhr. Mr. W. van Rappard, te 's Gravenhage, met al zijne wettige zoo mannelijke als vrouwelijke afstammelingen in den nederl. adel ingelijfd, met den titel van ridder, zoo voor hemzelven als voor zijne wettige mannelijke afstammelingen; zulks met uitbreiding inzoover van de hem bij Kon. besluit van 3 Juni 1874 verleende verheffing in den nederl. adel.

42—5, 465 (*n.*). — Rogge, 476. — Rolevink, 396. — Roller, 185, 395. — Römer, 187. — Romeyns, 15. — v. Romond, 421. — Roobol, 91. — Roodbeen, 95*. — de Roode, 47. — v. Rooden, Roon, 10, 415, 6*—9. — Roodenburgh, 39. — Roorda, 417*, 9. — Roos, 21, 401***O***. — Rooses, 297***O***. — Roothaas, 374. — de Rop, 345***O***. — Rosaeus, 470. — Roselly de Lorgues, 432. — Rosenboom, 246. — Rosenbusch, 367. — v. Rosendael (?), 416. — v. Rossipot, 270 (*n.*). — Rotteveel, 164, 301. — v. Rotzelaer, 472. — Rottiers, 297***O***. — de Rouck, 367. — Roueken, 139. — Roussel, 255, 312, 488. — Rousselet, 313. — Rouw, 40. — v. Rouwenoort, 397, 480. — Le Roux, 509. — Rover, 43, 4, 496. — de Rovere, 42. — Rovers, 44. — le Roy, 471. — de Roye, 253 (*C.*) — v. Royen, 188, 9. — Royer, 111. — de Rozen, 157. — Rozendael, 142. — Rubianus, 475. — Rudolphi, 155. — v. Ruerlo, 139. — Ruesche, 517. — (de) Ruever, 43, 4, 513. — Ruggiero, 221. — Ruitenschild, 496. — v. Rutenberch, Ruytenborch, 68, 139, 420. — Rutgers, 87*. — R. v. Rozenburg, 188. — Ruygrok, 496. — Ruijlingh, 92, 292. — Ruysch, 194, 5, 232, 89, 90, 357, 517. — de Ruyter, 59, 517. — Ruyterman, 516. — de Rij, 377. — v. Rijkegem, 399. — Rijkeweerd, 187. — v. Rijn, 288, 400. — v. Rijnesse, 235. — Rijnvis(ch), 36 (*Nm*)*, 166. — v. Rijswijck, 136, 9, 82, 236, 7, 90 (*n.* 7), 414, 5.

Saakes, 1***O***. — Zaalberg, 479. — Saenredam, 260. — v. Saeselo, 311. — v. Saesvelt, 311. — Saeyt, *zie* Sayt. — St. Guericx, 418, 9. — Saint-René Taillandier, 107. — Sainte-Palaye, 367. — Saldenus, 305. — Salemnio, 221. — de la Salle, 322. — Salm, 255 (*C.*), 359 (*C.*), 60 (*C.*) — Salsborch, 423. — de Samara, 247. — v. den Zande, 44. — v. der Sande, 340. — Sandelyn, 416 (*n.* 4). — v. Sanden, 296. — de Sander(en), 138. — v. Zandwick, 42, 3, 455. — v. Santen, 33, 517. — Santvoort, 47. — Sarragon, 486. — Sarrau, 216. — du Sart, 111. — Zas, Sass, 88, 237. — v. Sasse, 87. — v. Sasse v. Ysselt, 20, 286. — Sassen, 208, 323, 400***O***. — v. Saterslo, 311. — Sattler, 473***O***. — de Saumaise, 216. — v. Sayn, 466. — Sayt, Saeyt, 416 (*n.* 2)*. — de Scala, 321. — Schaberg, 476. — Schade, 68. — v. Schadenbroek, 472***O***. — Schaep, 290 (*n.* 8), 393, 473. — Schaffer, 137, 8. — Schagen, 7 (*n.* 1). — Schalken, 440. — Schas, 403. — v. Schaijck, 48***O***. — Scheffer, 16 (*n.* 2). — Schele v. Welevelt, 339 (*n.*). — Schelkens, 486. — Schellart v. Obbendorf, 472. — v. der Schelling, 294. — v. Schengen, 185 (*Nm*). — Schepers, 513. — v. Scherpenzeel, 186. — v. Schevikhoven, 245. — Schik, 208. — v. der Schilde, 413. — Schiller, 25, 6, 388. — Schinkel, 145***O***, 359, 60 (*C.*) — Schippérus, 347. — Schlegel, 401***O***. — Schleijer, 1***O***. — Schlickeysen, 255, 359. — v. Schlippenbach, 521. — Schlüter, 124 (*n.*). — Schneller, 280. — Schoevers, 329 (*Nm*). — Schols, 301. — Scholten, 476. — v. Schonenborch (burg), 48***O***, 141, 240. — Schoock, 238. — v. Schoonhoven, 94. — Schopman, 246, 335. — Schopp, 322. — Schorer, 399, 517. — Schotanus, 66 (*n.*), 238, 417, 8 (*n.* 1). — Schotborgh, 41. — Schotel, 58, 167. — Schrader, 286. — v. Schratenbach, 514. — Schrobbelingh, 54, 147, 9, 98, 200. — Schröter, 367. — Schrunder, 249. — Schrijver, 496. — v. der Schuer, 400. — Schuermans, 31. — Schuler, 406. — Schulten, 66. — Schut, 108, 300. — Schutjes, 323. — Schwatha, 473***O***. — Schijvliet, 5. — Scioppius, 322. — Scoenevelt, 367, 472***O***, 87. — v. Scoenreloo, 458. — Scribanius, 322. — Scriverius, 265, 70 (*n.* 4). — v. Zeelmont, 463. — Zeelt, 400. — Seeuwen, 242, 6, 7. — Séguier, 256. — v. Seldeneck, 299. — Sels, 7 (*n.* 3), 248. — Sem, 149, 200, 420, 69. — Serlippens [1]), 15, 213. — Ser(r)ière, 312. — Servaas v. Rooijen, 1, 192***O***, 210, 496. — Severinus, 260,

1) Niet Ferlippens.

357, 8. — Sewen, *zie* Seeuwen. — Sexton, 169. — Shaftesbury, 477. — Sibmacher, 424, 509. — Sickens, 296. — Sickinghe, 136, 8. — Siebmacher, *zie* Sibmacher. — Siegenbeek, 156. — de Sighers ter Borch, 139. — Sighinck, 481. — de Sille, 121. — Simon, 159. — Singendonck, 122. — Singravén, 5. — v. Sissingha, 514. — Six, 18, 59, 115, 58, 257, 441 (*n.*). — v. Sixma, 514. — Sjoerds (?), 409. — v. Slee, 6. — Slegh, 285. — v. Slingeland, 62. — v. Slippendamme (?), 108 [1]). — Sloet, 45, 136, 9, 201, 341. — Sluymer, 113. — v. der Sluys, 419. — Sluyterman, 420. — Smaelen, 430 (*n.*). — Smallegange, 284, 5. — Smeltzing, 63. — Smetius, 366. — Smidt v. Gelder, 156 (*C.*), 253 (*C.*), 360 (*C.*). — de Smidt, 108. — Smient, 375. — v. Sminia, 308, 9, 417. — Smit, 345***O***. — Smits, 166. — Smits v. Nieuwerkerke, 159 (*Pn*). — Smulders, 329 (*Nm*). — Snaphaan, 452. — Snellebrand, 7, 220, 59. — Snellen, 463. — Snels, 470. — Snouckaert v. Schauburg, 481, 511. — Sobry, 285. — v. Soelen, 299 (*n.*). — Soermans, 48. — Zoete de Lake, 11, 4, 5, 114. — Soldenbalch, *zie* Zoudenbalch. — de Solem(p)ne, 62 (*Pn*). — v. Solms, 484, 511*, 19. — Solvyns, 297***O***. — v. Someren, 372 (*n.* 2). — v. S. v. Vrijenes, 400. — v. Son, 149, 200, 472. — Sonmans, 395. — v. Sonnevelt, 288. — v. Soudenbalch, Zoudenbalck, 44, 8***O***, 287—91, 461—3. — v. Soutelande, 409. — v. Spaen, 462. — Spandaw, 139. — Speelman, 94 (*G.*), 156. — v. Speeck, 187. — Sperna, 344. — v. de Spiegel, 434. — Spies, 317. — Spoon, 1***O***. — Spruit, 335, 41. — v. der Spijk, 373. — Spijrijnck [2]), 139. — Spijss, Spyers, 317. — Staats Evers, 21. — Stael, 421. — Staes, 202, 97***O***. — v. Stakenbroeck (-brouck), 138, 239*. — Stalpert (v. der Wiele), 234, 470. — Stamper, 408. — v. der Stappen (?), 383. — Staring, 131. — Stavenisse de Brauw, 292. — Steck, 192. — Steen, 440. — v. den (der) Steen, 143. — v. Steenbergen, 295. — v. den Steenhuys, 289, 426 (*Nm*), 61, 2. — v. Steenwijk, 378. — Stefano, 215. — ter Stegen, 246. — v. der Stegen, 372—4. — Steinitz, 180. Stellwagen, 432. — Stempels, 345***O***. — Stepsius, 154. — Sternsee, 207. — v. der Sterren, 239*. — Sterrenberg, 343. — Stevins, 111. — v. der Steyne, 11. — Sticke, 138. — Stieler, 164. — Stillingfleet, 390. — Stinstra, 207. — Storius [3]), 111. — Storm, 294, 495. — Storm van 's Gravesande, 127. — Stösseln, 367. — Stracké, 123. — Strada, 170. — v. Strantz, 55. — Stratenus, 391 (*n.* 3). — Stratingh, 210, 1 (*n.*). — Strick, 9. — Stricker, 358 (*C.*). — Stricker(s), 518. — Strijcker(s), 518. — v. Strijen, 471. — v. der String, 88. — v. der Stringe, 399. — Strutt, 219. — Struys, 345***O***. — de Stuers, 96***O***, 405. — Stumph, 96. — de Sturler, 356. — Sturz, 475. — v. Styrum, 519. — Suaven, 475. — v. Suchtelen, 248, 512. — v. Zuderaefs, 368. — Zuerius, 377, 406. — Suggerodesoff, 289. — v. Suilen, Suylen, 299 (*n.*). — Suire, 139. — Zukertort, 180. — de Sulen, 298 (*n.*). — Suringar, 241***O***. — Zurmont, 463. — Susan, Suzan, 282. — Suur, 211 (*n.*). — Suurmondt, 339 (*n.*), 463*, 6* (*Nm*). — Suyderhoef, 469. — v. Zuydervliet, 409. — v. Zuydtwyck, 421. — v. Zuylen, 186, 288, 98*, 9*, 459. — v. Z. v. Nyvelt, 460. — Suys, 370 (*n.*). — v. der Zwaag, 279. — v. Zwaanen, 76. — Swaen, 360. — v. der Swaga, Zwaga, 279. — v. der Swalme, Zwalme, Swalmen, Zualmen, 48, 294, 472. — Swalmius, 48, 293, 466—9 (*P.*). — Zwart, 400. — ter Zweege, 279. — Sweertius, 377. — Sweerts, 271, 2, 328—30 (*Nm*), 70, 6 (*Nm*)*, 7 (*P.*), 8 (*P.*), 503 (*Nm*). — Swellengrebel, 362. — Swenevelt, 367. — v. Swinderen, 318. — Sybrandi, 166. — v. Syderoves, 368. — Sydervelt, 421. — v. Zijl, Sijll, 183, 231, 2 (*n.* 3). — v. Sijpesteyn, 470. — Sijthoff, 409 (*n.*). — v. Sytzama, 139, 207, 517. — Syvaertszoon, 162.

---

1) afkomstig uit Slepeldam? 2) z. v. a. Spierinck. 3) Storrius?

Taal (Tael), 303—7. — Tabingh, 463. — Taerlyngh, 145, 6. — Taets v. Amerongen, 92*. — Tamminga, 135 (*G.*), 210. — Teding v. Berkhout, 59. — Teenstra, 56. — Teixeira de Mattos, 168. — le Tellier, 48*0*, 395. — Temminck, 398. — v. den Tempel, 439, 40. — Tenckinck, 9. — Teengnagell, 456 (*Nm*). — Teniers, 144*0*. — Teresteyn v. Halewijn, 7. — Ter Gouw, 174. — Ter Haar, 346. — Ter Hansouw, 366 (*n.*). — Terschelling, 294. — Terwen, 29. — Terwout, 6, 7. — Teschenmacher, 311. — Tessalon, 16, 109. - Tetterode, 410. — v. Teijlingen, 4, 39, 40. — Thibaut, 96. — Thielen, 142. — Thierens, 188, 9, 92. — Thierry, 285 (*n.* 2), 335. — Thin, 237 (*n.* 1). — Thomsen, 3. — Thooft, 123. — v. Thoor, 96*. — de Thou, 510. — v. Thye, 311. — Thijssen, 257. — v. Tiboult, 207. — v. Tiel, 1*0*. — Tiele, 124, 321. — v. Til, 221. — Tiliobrogus, 84 (*Nm*). — Tilly, 410. — Timarete, 140, 508. — Timmers, 395. — Tiraboschi, 215. — Tjaden, 135. — Tomaschek, 56. — v. Toorenenbergen, 476. — Torck, 213. — Torffs, 8. — du Tour, 136 [1]). — Tournier, 216. — v. Transilvaniën, 293. — Tresling, 364. — v. Triest, Trist, Tryst, 192, 292. — Trigland, 470. — Tromp, 75. — Troost, 378. — v. Troyen, 353. — Trusson, 313. — Tulleken, 93, 5, 6 (*G.*). — Tulp, 257. — Tuyll v. Serooskerken, 3, 307. — Tuyner, 246. — v. Twenhuysen, 339. — Twiss, 463. — Tydeman, 433, 79 [2]). — Tymes, 400.

Ubingh, 421. — v. Uchelen, 61 (*Pn*). — Udents, 495. — Uhlenbruck, 335. — Uit den Hoven, 342. — Uitterdijk, 71, 290, 1. — v. Ulft, 88, 9, 90, 311. — Ulger, 393. — Umbgrove, 241*0*. — Umpteda, Umta, 94, 5. — Unger, 220. — v. Unia, 514. — Uten Goy, 287. — Utenhove, 342. — Uytenbogaert, 182 (*n.*) (*G.*) 251. — Uytenweerde, Uyterweert, 330 (*Nm*), 463, 5. — v. Uytenbroeck, 294. — Uyterleede, 416. — v. Uyterwyck, 472.

v. Vaak, 110. — Vaillant, 377. — v. Valckesteyn, 182, 237. — Valckenaer, 403.— Valeton, 168. — v. Valkenburg, 467. — Varinus, 256 (*P.*). — Vastard, 395. — Vatout, 107. — Vecellio, 219. — Veegens, 251. — v. Veen, 68, 377. — ten Veenhues (-huysen), 226. — de Veer, 432. — v. Veeren, 335. — Vegelin v. Claerbergen, 108, 488*. — von Vehlen, 511. — de Vehr, 247. — ten Velde, 120. — v. Velthoven, 192. — Veltman, 239. — v. Vene, 226. — Vennekoorn, 412. — Verachter, 158. — Verbeek, 187, 9. — Verbies, 51, 5, 148, 98. — Verbist, 297*0*. — Verburg, 6. — Verdain, 26. — Verdyen, 297*0*. — Verhagen, 41. — Verhorst, 412. — Verhulst, 144*0*. — Verkade, 258, 426. — Verkuyl, 465. — Verlanius, 325, 494. — Verloren, 496. — Vermasen [3]), 239. — Vermerk (?), 90. — Vermeulen, 187. — Verploegh, 41. — Verreijk, 3, 4. — Verschelde, 225. — Verschoor, 144*, 520 (*n.*)*. — Verschuer, 160, 274. — Versteegh, 354. — Verveer, 345*0*. — v. Vervov, 314. — Vesey, 390 (*n.*). — v. Vianen, 237, 376. — v. Vieracker, 139. — Viëtor, 93. — de Villeneuve, 356. — Villiers, 299. — Vingboom, 68. — de Vioges, 394. — Visch, 328, 513. — Visscher, 69, 341. — Visschers, 297*0*. — Visser, 293, 341, 521. — de Visser, 1*0*. — Vissering, 124. — v. Visvliet, 515, 6. — Vivé, 159. — du Vivier, 159. — Vlaming (-inck), 110. — Vleeschouwer, 297*0*. — de Vliegh, 394. — v. Vlierden, 144, 370. — v. der Vliert, 5. — v. der Vliet, 420. — v. Vlisseghem, 285*. — v. Vlissingen, 284*. — v. Vloten, 317. — Vogel, 345*0*. — de Vogel, 145, 401, 2. — Vogelenzang, 41. — Vogt, 246. — v. Voirden, 459. — de Vois, 438. — Vollenhove, 155. — Völter, 476. — Vonck v. Lynden, 245. — de Vooght,

1) Vgl. *Herald. Bibl.* 1881, bl. 140. — 2) Ds. J. A. Tydeman, gehuwd met A. E. Rambonnet, kondigde in Hrl. Courant v. 11 Jan. '84 de geboorte aan eener dr Aletta Catharina Theodora, te Curaçao 19 Dec. '83. — 3) komt omstr. 1800 voor op de Park te Elst (O.-Betuwe); zie Geld. Volksalm. 1882, bladz. 43.

12. — Voorbroek, 84. — Voorne, 472. — v. Voorst, 145*O* (*C.*). — v. Voorst, Voerst, 289, 90. — Voort, 108. — v. Vorden, 68. — Vorsterman v. Oijen, 34, 214, 398. — Vos, 108, 300, 1. — de Vos, Voss, Vosch, Vosschen, 237. — de Vos v. Steenwijck, 139. — Vosch, 144. — Vosch v. Avesaeth, 44, 289. — Vosmaer, 186. — Voss, 463. — Vossenberg, 420. — von Vosz, 476 (*n.*). — Vranckz, 297*O*. — de Vreede, 22. — de Vries, 58, 132, 345*O*, 479. — de Vriese, 458 (?), 71. — Vriesen, 248. — de Vroede, 22*, 471. — Vroeg, 400. — Vromans, 358. — v. der Vught, 141. — v. Vurde, 467. — Vijgh, 465, 519.

Waalkes, 497. — v. Waarden, 378. — v. Wachtendonck, 293. — (v.?) Wael, 420. — de Wael v. Moersbergen, 460. — v. de Waeter, 522. — v. Wagenberg, 388. — Wagner, 69, 513. — Walker, 497, 8. — v. de Wall, 44, 347, 8, 416. — v. der (van, te) Wall, 90. — Waltinga, 418. — Wansleven, 241*O*. — Wap, 458. — Wapperom, 400. — Warin, 158, 256 (*P.*). — v. Warmelo, 340 (*n.*). — v. Wassenaer, 251, 416. — Wassenbergh, 447. — te Water, 7 (*n.* 1), 18. — ten Water, 138. — toe Water, 470. — v. de Water, 522. — Waterloos, 62, 3, 156. — Wauters, 503. — v. Weede, 47, 396. — Weeling, 310. — v. Weerdum, 138. — Weersy, 110. — Weerts, 328 (*Nm*), 503 (*Nm*). — v. Wees, 90, 299 (*n.*), 339 (*n.*), 94 (*n.*) — Weide, 112. — Weidmann, 436. — Weiland, 343. — von Weiler, 96*O*. — Weiss, 219. — Welandt, 245–7. — v. Welderen, 44, 191, 291, 462, 5. — v. Welevelt, 139. — v. Welle (?), 460. — v. Wely, 144. — v. Wena, 416, 8, 9. — Wentholt, 141, 208. — Werdenier, 39. — v. der Werff, 399, 400. — Werner, 18, 337, 480. — Werrecoren (-rem), 427. — Werumeus, 67 (*n.*). — v. Wesdorp, 311 (*n.*). — v. Wese, 299 (*n.*). — v. Wesel, 142, 205 (*n.* 2). — Wesselman, 273. — Wessels, 58. — Westenberg, 96. — Westendorp, 66. — Westhof, 258 (*C.*). v. Westhreene, 436, 7. — v. Westrene, 318*. — Westreenen, 410. — v. Weusdorp, 311 (*n.*). — Weveringh, 187. — v. der Weyden, 43. — Weijer, Weyer, 247, 418, 9. — Weijerman, 440, 5. — Weyts, 110. — Wheler, 1*O*. — Wiarda, 93, 137. — Wichers, 93. — von Wied, 145. — de Wiede, 509. — Wielaert, 113. — Wieland, 344. — v. Wieringen, 520. — v. Wierum, 67 (*n.*). Wiet, 509. — Wilde, 367. — de Wilde, 12, 108, 295, 6*. — de Wildt, 59. — Wilhelmi (-my), 515, 6. — Willems, 494. — Willemstijn, 411. — Willemsz (?), 288, 414. — v. Willigen, 471. — Willink, 39. — Wilmink, 321. — de Wind, 395. — te Winkel, 132. — Winkler, 8, 259, 497. — Winnincx, 374. — v. Winsem, 238. — Winsemius, 417. — v. Winsum, 190. — Winterbach, 473. — Wintgens, 339. — de Wit, 186, 237. — de With, 143, 398, 9, 472*O*. — Witkamp, 484. — Witsen, 257 (*Pn*). — de Witt, 471. — v. Woerden, 298 (*n.*). — Woestenhove, 296. — v. de Woestyne, 343. — Wolbertsz, 43. — Wolff, 88. — Wolsink, 400. — Wolters, 296, 345*O*. — Wonderaar, 374. — v. der Woude, 113. — Wouters, 42, 509. — v. Wouw, 470. — Wright, 401*O*. — Wtenbogaert, *zie* Uytenbogaert. — Wtenweerde, *zie* Uytenweerde. — Wterleede, *zie* Uyterleede. — v. Wulven, 288. — Wybo, 320. — v. Wijck, 88. — v. Wijhe, 340 (*n.*)*, 94. — v. Wijnbergen, 68, 373, 420. — Wijnkoop, 247. — Wijnmalen, 522*. — de Wijs, 144. — v. Wytsma, 514.

Ykema, 345*O*. — Ymptesin, 262. — Ypelaar, 296, 344*O* (Errata). — v. Ysseldijk, 400 (*G.*), 69. — v. Ysselsteyn, 288, 459.

Gesperden, 394 (*n.*).
Gesperden (Jan v.), 495.
Geuze Els, 335, 6.
Geuzen, 314.
Ghistelles, saai, 33.
————, smalstad, 117.
Giessenburg, heerl., 42.
Gildeboomen, 425.
Gilden, Geschied., 364.
Gimnich, heerl., 472.
Ginderdoorn, heerl., 68.
Gintzemich, 472.

Glazenwasscherij, 3.
Globus, tijdschrift, 56.
Gobelius, 97*O*, 144*O*.
Godebald, bisschop, 292.
Gödens, heerl., 68.
Goens (v.), Rijklof, 62, 3 (*n.*).
——— » , Rijkl. Mich., 344*O*.
Gooi (Het), haankoorn, 264.
Gooiland, a°. 1528,—426.
————, heide, 91.
Goor, klok, 250.
———, pastoor (?), 249.
———, pred., 250, 1.
Gooregt ('t), 454.
Gorinchem, graaflijkheids-tollen, 39.
—————, pred., 400.
Gothen, 56.
Gouda, Beschrijving, 313 (*n.* 2).
———, sluis, 358.
Goudsbloemen-azijn, 382.
Goutum, kasteel, 18.
Graaflijkheid, Rekeningen, 71 (*n.* 1).
Graeflant, ambacht, 485.
Grafschrift (Een sarkastisch), 487.
Grafschriften, 10—6, 108—14, 206—8, 13, 31, 313, 419, 85—88.
Graft, pred. 108, 300.
Grafzerken, lithografisch afgebeeld, 241*O*.
Grave, a°. 1674,— 136, 254 (*Pn*).
———, pred., 400.
Graveelkannen, 382.
Graveland, *zie* Ammers.
Graveland ('s), pred., 143.
Gravemoer ('s), heerl., 519.
Gravendaal ('s), abdij, 482.
Gravenhage ('s), Beschrijving, 209.
————— » , a°. 1528, — 426.
————— » , a°. 1647, — 248.
————— » , a°. 1649, — 1.
————— » , a°. 1738, — 512.
————— » , Akad. v. Beeld. Kunst., 323.
————— » , Groote-kerk, 140.
————— » , *Juffrouw-Ida-straat*, 412.
————— » , kerkeraads-censuur, 319—21.
————— » , leprozen-huis, 208.
Gravenhage ('s), paviljoens-gracht, 220.
————— » , *de Pooten*, 158.
————— » , pred., 143. *Zie* Schuts.
————— » , Remonstr. gem., 124 (*n.*).
————— » , secretaris a°. 1642, — 56.
————— » , St. Jacobskerk, 508, 10.
————— » , Souvenir, 64.
————— » , straten, 64 (*Pn*).
————— » , Wees- en Momboir-kamer, 145*O*.
————— » , ziekentroosters, 302 —7.
————— » , *zie* de Witt.
Gravenpolder ('s), pred., 407.
Gravenzande ('s), klok, enz, 220, 497.
————— » , pred., 469.
Graveurs, 1*O*, 8, 318, 77, 8, 469. *Zie* Penningk. Repert., Jan Steen.
Gregorius VII, —322
Greveldiun (-**Kapelle**) ('s), pred., 5, 469.
Griekenland, reizen, 1*O*.
Grietmannen, Naamlijst, 308.
Grinser-Pein, 37.
Groenendaal, heerl., 93.
Groenestein, heerl., 393.
Groenevelt [1]), heerl., 57 (*n.*), 251.
Groenland, 297*O*.
Groessen, 336 (*n.* 3).
—————, tiend, 41.
Groningen, (prov.), Geschriften en Kaarten, 137.
————— » , geestel. goederen, 66.
————— (stad), a°. 1398, — 65, 6.
————— » , A-kerk, 138, 313.
————— » , kaarten, 66.
————— » , kalenden, 364.

1) bij Delft, o. 't Woud, gesticht in 1228 door Arend v. Wassenaer; zie Geneal. Maandblad, April '83, no. 3, bl. 11. Kort na den dood van Arend (v. Wassenaer) v. Groenevelt, den laatsten van zijn stam, † 28 Aug. 1616 te Dordrecht, is dan zeker die heerlijkheid aan 't gesl. Doublet gekomen.

Groningen (stad), N. Testament van Erasmus en Luther, 479.
———, » , predikanten-lijst, 37.
———, » , stichter, 454.
———, » , Taaleigen, 133.
Gröningen, oudheden, 364 (*n.*).
Gronovius (Joh. Fred.), 160, 1 (*Pn*).
Groot (de), Hugo, gedenkfeest, 123, 214.
———, » , mantel, 124 (*n.*)
———, » , werken, 220.
———, » , zegel, 214.
———, Willem, 214.
Groot-Ammers, 485.
Groot-Privilegie, *zie* Bourgondië (Maria).
Gruitgeld, 57.
Gutenberg, 27, 344*O*.
Gijsenberg, heerl., 42.

Haaksbergen, 249.
Haankoorn, 264, 491.
Haarlem, 16de en 17de eeuw, 25.
———, beleg, 171.
———, huis a°. 1640, — 153.
———, Kwakelbrug, 134, 5.
———, Koloniaal-Museum, *zie* beneden, Krakatau, de noot.
———, Luther-feest, 477.
———, pred., 108, 300, 469.
———, Vereen. Doopsgez. gem., 166.
———, *Wagenweg*, 491.
Haastrecht, pred., 166.
Haentjesboek, Haneboek, 69.
Halbertsma (Dr. J. H.), geschr., 84, 314 (*n.*), 493, 7.
Hals (Frans), 154.
Hamaker (Dr.), 71.
Hambacherfeest, 498.
Hamelenburg, kasteel, 122, 415.
Hamm, den Ham, 249.
Handel, Geschiedenis, 8.
Handschriften, gestolen, 169.
———, gevonden, 492.
———, kostbare, 344*O*.
———, Oostersche, 492.
Harburg, linie, 292.
Hardenberg, heerl., 186.
Harderwijk, a°. 1528, — 426.
Harderwijk, handel op Denemarken, 483.
Harlebois, heerl., 63.
Harlingen, admiraliteit, 137.
Harmonie (Akte van), 160 (*Pn*).
Harselo, huis, 213.
Harskamp, buurschap, 446, 55.
Hartigfeldt (Jan), 6, 7*.
Hasselo, 213.
Hasselt, a°. 1647, — 248.
Hasselt (Mr. G. v.), geschriften, 34, 44, 88—90, 119, 71, 310 (*n.*), 2 (*n.* 1).
Hattem, magistraat a°. 1623, — 252.
———, pred., 5.
Hautain, heerl., 11.
Haver en Hooi, 96*O*.
Haye (La), 14.
Hebel, 502.
Heelant, 503 (*Nm*).
Heemse, heerl., 472.
Heemskinderen (De vier), 404.
Heemstede, heerl., 119, 299.
Heenvliet, pred., 354.
Heerde, 122.
Heerenberg ('s), landdrost, 90.
Heerenveen ('t), 276.
Heerjansdam, 90, 468 (*n.* 2).
Heerlijkheden, onbekend in Groningen en Friesl., 68 (*n.* 3).
Hees, heerl., 296.
Heese, heerl., 90.
Heest (De), heerl., 241*O*.
Hee-stroom, 80.
Heeswijk, heerl., 94.
Heeze, heerl. en kapel, 307.
———, lake of grens, 55.
———, neuzendrop, 307.
Heidendom, 314—6.
Heiligen, *zie* Sint.
——— (Denkbeeldige), 404.
Heiligen-Geest (Broeders v. den), 366.
Heintzberg, heerl., 466.
Hekersmaat, leengoed, 411.
Heksen, 314—6.
Helbergen, heerl, 7.
Heldenizee, 503 (*Nm*).
Heliopolis, tempel, 164
Helium, 503 (*Nm*).
Helland, 503 (*Nm*).

Hellinck (Lupus), 28.
Helmers (Jan Fred.), bloedverwanten, 58, 410.
Helmersmate (Gumphers-), 411.
Hem (De), klooster, 284.
Hemmema-Lheen, 139.
Hemony (Gebr.), 220, 1.
Hemus, *zie* Eem.
Hengelo (Over.), pred., 394.
Hengsteman, 262.
Heraut (De Nederl.), 103.
Herlaar, huis, 513.
Hermans (Dr. C. R.), geschriften, 3.
Hernen, 340 (*n.*).
Herodes Antipas, 473*0*.
Hertogenbosch('s), 201.
———— », ao. 1787, —2, 106.
———— », Bisdom, 323, 515.
———— », geschut, 324.
———— », *Meyerij*, 273.
———— », naam, 202, 486(?).
———— », O.-L.Vr.-broederschap, 509, 22.
———— », prebenden, 471.
———— », schutterspenning, 62.
———— », *St.-Jans-toren*, 324.
———— », waterstaat ao. 1577, - 515.
Hertogenrade('s), 140.
Herwaarden, ao. 1560, — 521.
Herwen, pred., 104.
Hesdin, heerl., 281.
Hessen-Kassel, landgraaf ao. 1630, — 250.
Heteren, Roode-Toren, 90, 186, 339 (*n.*).
Heumen, slot, 339 (*n.*).
Heydanus (Abr.), 63, 4.
Heynsius, Poëmata, 494.
Hiddink (Klijn), landgoed, 202.
Hiem, Hien (?), 3, 354.
Hien (Nederbetuwe), 394 (*n.*).
Hienderoort, 393.
Hildebrand, 409.
Hoed ontnomen, 20, 1.
Hoekelum, heerl., 90.
Hoeksgezinden, 232, 3.
Hofdames, 519.
Hofdijk (W. J.), geschriften, 174, 226, 73.
Hofnarren, 73.
Hofrichters, 231.
Hohenzollern-Sigmaringen, zie beneden, bij Roumanië, de noot.
Hohorst, klooster, 223.
Holdinga state, 515.
Holland, naam, 503.
————, graaf Albrecht, 483.
————, » Dirk VII, 298 (*n.*).
————, voogd Floris, 409.
————, graaf Floris V, 20, 298 (*n.*), 9, 345, 6.
————, graaf Willem II, 408.
————, » Willem IV, 294, 485.
Holland (Oud-), tijdschrift, 220.
————, graaf, 484.
Holstein, naam, 502, 3.
————, prins, 356.
Holthoen, 503 (*Nm*).
Holwierda, heerl., 68.
Holwinden, heerl., 393.
Holy, heerl, 187, 9.
Homme-Machine (l'), 320, 436.
Hommes, 503.
Homsterland, 488, 9.
Hondeghem, 129 (*Nm*).
Hondinga-state, 130 (*Nm*).
Honhenasperg, 498.
Honigbij (de), tijdschr., 96*0*.
Hoofdlingen, 66 (*n.*), 7, 91, 210.
Hooft (P. Cz.), 214, 20.
Hoogland, 496.
Hooglee, 80.
Hoogvliet, pred., 468.
Hoogwoud, heerl., 13, 4.
Hooi, *zie* Haver.
Hoorn, opschrift, 1*0*.
————, pred., 354.
————, St. Joris-doelen, 160 (*Pn*).
Hoorndraagsters, 380, 497.
Hoorndragers, 73, 126, 216—8.
Hopgeld, 57.
Horst, 277 (*n.* 2) (*Nm*).
Hortus Floridus, 272.
Horvette, heerl., 488.
Houcke, ao. 1413, — 117.
Houten, haankoorn, 264.
————, naam, 503.

Houten, pred., 108, 300.
Houwaert, 369*.
Hovesdonk, 277.
Howard, 6.
Hoya, graafschap, 291.
Huet (P. D.), 169, 492.
Hugemarken, Hugen, 488, 9 (*Nm*).
Hugenoten, 238.
Huismerken, 44.
Huisraad (Oud), 221, 499.
Huis-slakken, 400**0**.
Huissen, heirbaan, 204
————, eerste Herv gem., 483.
————, Kleefsch, 482.
————, klooster, 200, 482.
————, kruisheeren, 483.
————, zegel der kerkgem., 483.
Huizum, Feitsma-terp, 522**0**.
Hulst, 16 (*n.* 2), 285.
———, cameraars-rekeningen, 71.
———, smal-stad, 116.
Hulst (Ten), kasteeltje, 522.
Hummede, 226.
Hummers, 488 (*Nm*).
Hunnep (ter), klooster, 368.
Huyghens (Const.), Journaal, 519.
Hyum, pred., 354.

Ierland, klooster, 200.
Ignorantijnen, 322.
IJsland, 83.
IJsselmonde, heerl., 513.
Ill, 503 (*Nm*).
Impostoribus (De tribus), 319.
Ingen, tienden, 299.
Ingenieurs, 110, 1, 73.
Insekten, 126.
Iperen, 14de en 15de eeuw, 25.
———. a°. 1408, — 116.
———, pred., 356.
———, wapen, 62
Ischia, *zie* Paris.
Isothermen, 473**0**.
Issem, Issum, heerl., 70.
———, ———, kerkel. toestand, 243, 4.
Italië, Giornale, 214, 5.
———, reizen, 1**0**. 48**0**.
———, *zie* Schilders.
Ixelles, 430.

Jachttuig, 221.
Jager (Dr. A. de), geschriften, 165, 6.
Jakoetsk, Koude pool, 473**0**.
Jamay, graafschap, 281**0**.
Jan-Mayen-eil., 83.
Jan, Jannen, 447.
Jannes, 1**0**.
Japansche zeestroom, 473**0**.
Japicks (Gijsbert), 494.
Japara, residentie, *zie* beneden, Krakatau, de noot.
Java, ramp a°. 1883, — 345**0**.
———, Westerlijnen, 42.
Jelsum, 515.
Jeruzalem, tempel, 164.
Jeruzalem-vaarders, 11.
Jezuiten, 153, 70, 321, 2.
Joannes, 1**0**.
Joden in Egypte, 164.
Jodentaal, 334.
Johnson (Dr. Sam.), 390, 2.
Jonkheer, 344, 518.
Jonkvrouwe, 96, 239, 344, 518.
Jooris (Jos.), *zie* beneden, Krakatau, de noot.
Jorwerd, 260.
Joubert (Franç.), Mémoires, 240**0**.
Jouswier, pred., 206.
Jozef's beker, 172.
Jozefus (Flavius), 164.
Junia, 230.
Junius (Hadr.), 325, 494.
Jutfaas, a°. 1456, — 231.
———, heerl., 288.
———, pred., 166, 398.
Juvenalis (van Bossuet), 492.

K. (W.), geestel. gezangen, 218.
Kaapland, 473.
Kaarsen of lampen, 217.
——— op een wiel, 200.
Kaas-processie, 208.
Kaat Mossel, 301.
Cabauw, heerl., 420.
Cabeljaauwsgezinden, 232, 3.
Cadzand, eiland, 110.
Caen, 169.
Kaffers, 473.
Calais, Nederduitsch, 499, 500.

Caldenbroeck, heerl., 312.
Kalende-broederschappen, 363—7, 490.
Calepende, 37 (*Nm*).
Calmeyers-eiland, *zie* Krakatau, de noot.
Kalverbosschen, 211, 2.
Calvinisten, 321.
Calvijn (Joh.)[1], 320 (*n.* 1).
Cambridge, bibliotheek, 27.
Kamelot, 75.
Cameraars, Camerlinghen, 71, 232 (*n.* 3), 491.
————,-rekeningen, 71, 238.
Cammingha-state, 144**0**.
Kampen, a°. 1647, — 248.
————, cameraars-rekeningen, 71, 2 (*n.*).
————, geestel. gestichten, 44.
————, memoriën, 364.
————, noodmunt en zilverwerk, 255, 338.
————, pred., 335.
Kampen (Dr. N. G. v.), 214.
Campferbeek, heerl., 192.
Campinia (Lud. di), 215.
Camstra, state, 515.
Cannenburg (De), kasteel, 144**0**.
Kanonnen, 324, 496.
Kapelle, domeingoed, 70.
Capellen (v. der), Alexander, Gedenkschriften, 519.
————, » J. D. tot *den Poll*, Briefwisseling, 519.
Capryke, a°. 1413, — 117.
Karel Martel, 205, 6.
—— V, — 299
Carmagnole (Een nieuwe), 215.
Carmen Sylva, *zie* beneden, Roumanië, de noot.
Casalinghe (Le Ore), 219.
Cassius, 230.
Kasteelen, *zie* Burchten.
Castelrodrigo, markgr., 62.
Castricum, gesneuvelden a°. 1799, — 252.
Kate (ten), J. J. L., 144**0**.

1) Te Orleans heeft men in de Gros-Anneaustraat het als student door *Calvijn* bewoonde huis Dec. 1883 afgebroken.

Kate, (ten), J. J. L., Lambert, 131.
Catheleijntje (Zuster), 487.
Cats (Jacob), raadpens., 51.
Catsianum (Museum), 35.
Kattenlinde (De), 314.
Kedichem, pred., 40.
Keent, heerl., 396.
Keezen, *zie* Patriotten.
Keisteenen, 19.
Keizersbosch, priorij, 427.
Keken, heerl., 239.
Kelfkensbosch, 211.
Kell, heerl., 89, 186, 481.
Keller (Ferd.), 522.
Kempen (Geld. en Luiksche), 386.
Kempen (Lod. v.), 215.
Kennemerland, 115.
Kennemers, 184.
Kerkhervormings-geschied., Hoogd. Vereen., 480.
Kerkwerve, pred., 406.
Kesteren, oudheden, 344**0**.
Ketelmuziek, 77.
Keulen, aartsbisschop a°. 1672, — 255 (*n.*).
————, bisschop a°. 1470, — 186.
————, keurvorsten a°. 1648, 9, — 72, 243, 4.
————, moordbranderij, 33.
————, Romeinsche volkplanting, 502.
Keurbroeders, 369.
Keye (Ridder), 78.
Keyser (Mr. H. de)[1]), 30, 170, 274.
Kiefkempes, 70.
Kielspitten, 173, 382, 497.
Kimengan (Onderneming), 293.
Kinckel (H. A. v.), 411.
Kintzweiler, heerl., 472.
Claarbergen, heerl., 488.
Klaaskinderkerke, 345.
Claassen (Reinier), 12.
Kleedbaas, 262.
Kleederdrachten, 219.
Clemens IX, paus, 61 (*Pn*).
Clercxhove, heerl., 239.
Kleuren in de volkstaal, 86.
Clingelenburg, huis, 293.
Klinkenborg, heerl., 136.

1) Vgl. *Nav.* XXII, 26.

Klokken, 220, 497.
————, gieters, 220, 497.
————, stoelen, 490.
Klokkenbosch, -waai, 341.
Kloosterburen, heerl., 137 (*n.* 4).
Kloosters, 38, 49*O*, 89, 103, 20, 200, 2, 23, 38, 88, 284, 308, 38, 46, 68, 81, 427, 58, 63, 82, 93, 512, 7, 81—3.
Kluchtspelen, 452.
Knapenburg, huis, 445.
Knollendam, pred., 301.
Coccejus (Joh.), 63 (*Pn*), 349.
Code Pénal, 21.
Koeterwaalsch, 384.
Koetsbedden, koetsen, 491.
Collegianten, *zie* Rhijnsburg.
Colligny (Louise de), 161.
Kollum, kalendebroeders, 490.
————, pred., 286.
Kollumerland, Conscriptio Exulum, 308.
Colmschate, 226 (*Nm*).
Columbus (Christ.), 316, 432.
Kometen, 138.
Commandeurs, 120.
Commodus, keizer, 492.
Compagnie (O. Ind.), munten, 426.
———— van Verre, 56.
Compagnons-Feenen, 238.
Compostelle, heerl., 288.
Condé (Prins van), 161.
Conscience (Hendrik), 428—31.
Konstantinopel, 297*O*.
Constantijn de Groote, 494.
Constanz, tornooi, 296*O*.
Kootwijk, oude linde, 315.
Kopenhagen, stempelsnijder, 255 (*n.*).
Kopjes, 473.
Körner, 74.
Cornwallis, boeren, 392.
Correr (Museum), 213.
Kortrijk, 14de en 15de eeuw, 25.
————, a°. 1440, — 118.
————, penning, 61, 158.
Cost Jordens (Mr. W. H.), 71.
Koster (Laur. J.) 's eer gehandhaafd, 27.
Koten-commissie, 434 (*n.*).
Koudekerke, pred., 293, 345.
Koude polen der aarde (De), 473*O*.
Coulmont, heerl., 108.
Kraakkoppen, 75.
Krabbendijke, pred., 406.
Kraijestein, heerl., 9, 203.
Krakatau [1]), vulcan. ontploffing, 345*O*.

———

1) Volgens bericht van den waarnemenden resident der Lampongsche districten i. d. 6 en 15 Oct. 1883, kan 't aantal der bij de ramp van 26/27 Aug. omgekomen menschen thans met eenige zekerheid worden opgegeven, als te zijn totaal 12539 inlanders en daarmede gelijkgestelden en 5 Europeanen (Haarl. Ct. v. 27 Nov.). Uit de door den resident van Bantam ingediende staten blijkt, dat in zijn gewest zijn omgekomen en vermist 21538 personen, terwijl de door de bevolking geleden materiëele schade op ruim 6 millioen gulden wordt geschat. (dito, 11 Dec.). De heer Jos. Jooris, een bekend Belgisch diplomaat, gaf onder den titel: „Aperçu politique et économique sur les colonies Néerlandaises aux Indes Orientales" ten bate van de slachtoffers der rampen in Ned.-Indië onlangs een geschrift uit, waarin hij een overzicht levert van de geschiedenis der Nederlandsche koloniën, met grooten lof van Nederland als koloniale mogendheid gewaagt, en eindigt met een hartelijk woord betreffende Koning Willem III, „waardig mededinger der Stadhouders", en het huis van Oranje. Deed het Koloniaal Museum op het Paviljoen te Haarlem, Dec. '83, eene belangrijke aanwinst, in de ontvangst eener reeks van inlandsche gebouwtjes, — op de helft der ware grootte vervaardigd uit djatihout en bamboes, en meerendeels met houten dakpannen (sirappen) gedekt,— uit de residentie Japara, welke te Amst. op 't tentoonstellingsterrein gestaan hadden (zie Haarl. Ct. v. 7 Jan. '84): in dat Museum bevindt zich thans ook een bijzonder groot stuk puimsteen van Krakatau, aangeboden door den gezagvoerder der Maatschappij „Nederland", Bruyns. Volgens eene planimetrische berekening in Petermann's „Mittheilungen" zijn van het eiland Krakatau, dat 32.5 vierk. KM. groot was, 23.25 vierk. KM. verdwenen. Maar 1.42 vierk. KM. kwam boven water, zoodat de oppervlakte thans 10.66 vierk. KM. bedraagt. Van de nieuw-gevormde eilanden heeft Calmeyer's-eiland eene grootte van 2.96 vierk. KM., Steers-eiland van 4.26 vierk. KM.; er zijn dus in het geheel 8 64 vierk. KM. nieuw land gevormd en 23.25 vierk. KM. land verdwenen. De Nederlandsche bezittingen in Oost-Indië zijn derhalve 14.61 vierk. KM. kleiner geworden. De veranderingen aan de kusten van Java en Sumatra zijn hierbij buiten rekening gebleven.

Kranendonk, kasteel, 55, 294.
Crefeld, nijverheid, 23.
Kremer (**De**), perceel land, 385.
Krijgstuig, 222, 381.
Krim (**De**), 56.
Krochten, 132.
Kronenburg, heerl., 513.
Kruisschans (**De**), predikanten, 406.
Krypten, 132.
Cryptorigis, 453.
Kuhreihen (Der), 134.
Kuilenburg, graven, 337 (*n.* 2).
——————, heeren, 464.
——————, pred., 301.
Kuinre, heeren, 291.
Kulikomantie, 172.
Kunst (Oude), 496.
Kunstkoopers, 144**0**.
Curaçao, Luther-feest, 479.
————, pred., 479.
Kyfhoek, **Kyvershoek**, enz., 69.

Lachen (Sterk), 86.
Laelius, 215.
Laerwold, heerl., 136.
Lagbeki, grensrivier, 278.
Lage (Huis te), 311 (*n.* 2.).
Lake (**De**), te Heeze, 55.
Lamettrie (De), 320, 436.
Lampe (F. A.), 218.
Lamp-hoorns, 217.
Lampong, *zie* Krakatau, de noot.
Lamswaarde, 285.
Landbouw, 408 (*n.*).
Landhuishoudkunde, 219.
Landmeters-aanstelling a°. 1566, — 16
Landschrijvers, 96.
Langerak, heerl., 191, 289.
Langewold, 211, 488 (*Nm*).
Lantaarns, 217.
Lapschuere, naam, 33
——————, parochie, 113.
Laren, 369*.
Lasonder (**Het**), 278.
Latona, 218.
Laura, 215.
Laurentzberg, heerl., 472.
Lausanne, hoogeschool, 356.
Lauwe-ki-curt, 33.
Lavel [1]), heerl., 488.
Lectionaria, 492.
Leefdaele, heerl., 18.
Leerlooierij, 8, 9.
Leermens (-**mez**), 137.
Leersum, hooge heerl., 297*.
Leeuwarden, Ephemerides, 504.
——————, gobelins, 144**0**.
——————, *Oldenhove*, 417 (*n.* 4).
Leiboorden, 80.
Leicester, 177.
Leiden, Beschrijving, 510.
————, 16de en 17de eeuw, 25.
————, beleg, Beschr., 260.
———— ,burggraven, 416, 58.
————, Doopsgezinden, 166 (*n.*).
————, gedenkpenningen, 358.
————, gewapende studenten, 357.
————, Handvesten, 236.
————, H.-Geest-huis, 510.
————, hoogeschool, Geschied., 156, 345**0**.
————, oriëntalisten-congres, 168.
————, portretten der Senaats-kamer, 322.
————, pred., 406, 79.
————, Ruïne-plein, 22.
————, St. Jacobs- en St. Salvatorshof, 510.
————, *Zijlhof*, 183.
Leiderdorp, pred., 6.
Leien, 426.
Lellens, heerl., 136, 9 (*n.* 11).
————, kerk, 138 (*n.* 10).
Lembeke a°. 1413, — 117.
Lemmer (**De**), pred., 354.
Lennep (Mr. Jacob v.), geschriften, 263 73.
Lentulus (P.), brief, 494.
Leontopolis, tempel, 165.
Leprozen, 208—10
Leusden, huizing, 344**0**.
Leuven, 14de en 15de eeuw, 25.
————, St. Geertr.-kerk, 239.
Leuvenheim, **Leuvenum**, 227 (*n.*, *Nm*).
Levant, reizen, 1**0**.

———

1) Laval?

Libri (Graaf), 169.
Lichtenvoorde, landschr., 96.
Liederen (Stichtel.), 59, 166, 218, 494.
Liefdedrank, 96*O*.
Liefkenshoek, pred., 407.
Lienden, heerl., 463.
———, *de Marsch*, 318.
Lieshout, heerl., 68.
Liesveld, baronie, 485.
Lievendaal, riddermatigheid, 18.
Ligne (Claud., prins de), 156 (*Pn*).
Ligne (De), kanaal, 80.
Lille, ao. 1454, 1501, — 118, 509.
Lillo, pred., 406, 7.
Limburg, Geschied., Taal en Lett., 345*O*.
Lindeboomen, 315.
Lindsay (Lord), 240*O*.
Lingen, ao. 1597, — 314.
———, heerl., 42.
Linschoten, heerl., 290, 517.
———, schout ao. 1390, — 288.
Lipsland, 249.
Lithographieën, 241*O*.
Loackhuizen, heerl., 90.
Lochmey, 83, 327.
Lodewijks-lied, 505.
Loenen, naam, 227 (*n.*).
——— (Overbet.), heerl., 293.
——— (prov. Utr.), heerl., 513 (*n.*).
Loevestein, »Bezoeken en Oorsprong", 342.
Lofzangen (De), verfriescht, 494.
Lollum, 37.
Lombes, 215.
Londen, 144*O*.
———, handel, 23.
———, museum, 169.
Lont-roeren, 451.
Loo (Groot-), 427.
Loo (Het), paleis, 193.
Loon (Mr. G. v.), Nederl. Hist.-penn., 59, 357.
Loosduinen, pred., 5.
Loosjnekaudisch, 384.
Loppersum, heemstede, 336.
Losdorp, heerl., 67.
Lote, Loterveld, 224 (*Nm*).
Loterijen, 18, 9.
Lotharingen, hertog ao. 1573, — 313.
Lovendijk, 278 (*n.*).
Lübeck, Westphaliërs, 396.
Lucera, dierentemmers, 221.
Lucern, 296*O*.
Lucifers, uitgevonden, 497.
Ludema-state, 136—8.
Ludeman (Dr. Joh. Chr.), 145*O*, 92*O*.
Ludwigsburg, 498.
Luik, citadel, 239.
———, Mariadienst, 157.
———, nijverheid, 23.
Lulubergen, 473.
Lumey, heerl., 281.
Lunenburg, ridderhofstad, 252, 346, 7*.
Lunhorst, kasteel, 338 (*n.*).
Lunteren, beek, 223.
Luterveld, 224 (*Nm*).
Luther-jubilé, 474—80.
Lutherschen, 166.
———, Gezangen, 166.
Lutte (De), 44.
———, » , markeboek, 278.
Luzac (Elie), 436.
Lijnhorst, kasteel, 338 (*n.*).

M. (Iets van), 7.
Maan (Gehoornde), 218.
Maand-namen, 213.
Maarsbergen, heerl., 139, 40.
Maasdam, heerl., 47.
Maaseyk, geraamten, 58.
Maasgouw (De), 345*O*, 510.
Maaslandsluis, pred., 469.
Maastricht, kloosters, 483.
———, pred., 108, 301.
———, St. Servaas, 287, 8, 91.
Maatsuiker (Joan), 151, 343.
Macassar, 363.
Made, 326 (*Nm*).
Madura, veldoverste, 62.
Maerlant (Jac. v.), 23, 4.
Magnin, geschriften, 120, 6.
Mainz, aartsbiss. ao. 1462, — 344*O*.
———, Rom. volkplanting, 502.
Makateren, 473.
Makwane's sterkte aangevallen, 474.
Malabar, veldoverste, 62.
Malburgen, bedevaart, 483.

Malefitz-recht, 135, 504.
Mameluycken, 423.
Manchester, nijverheid, 23.
Mandaar, 363.
Mansart, heerl., 108.
Manslacht, 231.
Mapoch's stad, 473.
Mapoch, Mampoer, 473.
Marche (Olivier de la), 118.
Marcoing [1]), legerplaats a°. 1411, — 117.
Marezaten, 502.
Marianne (Prinses) [2]), 193.
——— » , kabinet, 253, 360.
Marienborch (Huis van), 464.
Mariendaal, abdij, 517.
Marithaime, 205, 6.
Markelo, pred., 249
Markerken, heerl., 42.
Marquette, heerl., 12.
Mars, 217.
Marsum, heerl., 68.
Martialis (Engelsche), 217.
Marum, bij o. Elst, 206.
Marwijk, kasteel, 424.
Maurik, doopboek, 291.
———, heerl., 337 (*n.*), 8 (*n.*).
Maurits (Prins), 14.
May (Jan Jacobsz.), 83, 328.
Mayenne, 328 (*Nm*).
Mechelen, 14de en 15de eeuw, 25.
———, heerl., 294.
———, kerk en kapel, 121.
Mecklenburg-Schwerin, Wilhelm, 194.
Médicis (de), Catharina, 268 (*n.* 3.)
Meduanum, 328.
Meeden (De), 138 (*n.* 8).
Meetkundigen, 213.
Megen, *zie* Brimeu.
Meiboomen, planting, 326.
———, takken, 334.
Meikersen, 284.
Meikevers met letters op de vlerken, 49***0***.
Meinerswijk, heerl., 293.

1) *niet* Marcoung. 2) Zie over H. K. H. en descendenten, alsook hare 64 kwartieren, in Geneal. Maandblad, Juni 1883, no. 5.

Melanchthon, 84.
Melissant, 35 (*Nm*).
Menagerieën, 300.
Menaldum, terp, 522***0***.
Menapiërs, 278.
Menkema, huis, 138.
Mensinga, heerl., 514.
Meppel, klok, 497.
Mérez (Salomon de), Mémoires, 240***0***.
Metzlawier, grafzerken, 207.
Meurs, stad, 245.
Meurssen-toren, 425.
Meyl, 400***0*** (*Errata*).
Meyma, heerl., 366.
Middacht, 489.
Middelburg, 16de en 17de eeuw, 25.
———, Illustre School, 515.
———, pred., 108, 86, 300.
Middelburg, (Transvaal), 473.
Middelharnis, naam, 165, 309*.
Middelzee (De), 284.
Mierbeek, heerl., 370 (*n.*).
Mieris (Frans v.), geschriften, 59, 313 (*n.* 2).
Mierlo, heerl., 286.
Milford, naam, 83, 327.
Mill, Millen, naam, 83, 326, 7.
Minnertsga, 417—9.
Mode, literatuur, 127, 218, 9.
Modet (Herman), 518.
Moerbeek, kasteel, 339 (*n.*), 70 (*n.*1.)(?).
Moeren (de), 386.
Moerkerke, heerl., 42.
Mokum, 384.
Molenaarsgraaf, pred., 40.
Molens, 446.
Mombers, 9, 10.
Mongolië, 297***0***.
———, taal, 495.
Monjoye, Dirk en Machteld, 149.
Monnikendam, pred., 5.
Monnikenland, »Oorsprong", 342.
Monnikereede a°. 1413, — 117.
Montague (Lady), 390—2.
Montausier, 492.
Montfoort, huis en kerk, 87.
Moody, 344***0***.
Moordbranders, 33.
Moorenfiguren (Herald.), 340 (*n.*).

Moorslede, 80.
Moravië, Broederkerken, 479.
More (Miss Hannah), 390.
Morgenster (De), 225 (*n.* 2).
Mori, Morri, 36, 173.
Moskou, Uspanski-kathedraal, 194.
Mousson, burcht, 313.
Mozes, gehoornd, 126.
Mude, duinstad, 117.
Muiden, buskruit-ontploffing, 22.
———, penning, 18.
———, slot, 496.
Muiderberg, pred., 40.
Mumendorp, 338 (*n.*).
Mummies, 240*O*.
Munchen, kunst, 23.
Munkacsy (De Christus van), 494.
Munnikreede, 412.
Munsaing, heerl., 14.
Munster, a°. 1519, — 89, 186.
———, Vrede a°. 1648, — 243.
———, vredehandelaars, 68, 9, 137.
Munten, kabelrand en schroef, 256.
———, 15de eeuw, 162.
———, (O. Indische), 426.
———, *zie* Ringmunten, Schrickenberger.
Munten: dertientje, 228. — engelsche nobel, 235, 6 (*n.*). — gouden gl., goudgl., 122. — halfje, kwartje, 228. — oud schild, 231. — paardje, 132. — Parijsch pond, 117. — rijder, 132. — vaantje, 132.
Muntkunde, geschriften, *zie* Penningk.
Muntmeesters, 60, 257, 421.
Muntzaken, Bijdragen, 258.
Murcia, *zie* Paris.
Musurus-bassa, 214.
Muziek, beoefenaars, 28, 190, 203, 378, 479, 96.
———, Geschiedenis, 28.
———, schrijvers, 144*O*, 213, 496.
Mijnheersen, naam, 165, 309.
Mijnsheerenland, 309 (*Nm*).

Nakomelingschap (Talrijke), 144*O*.
Namen, Jan, markgraaf, 484.
Namen, Histor. Beschouwing, 84.
———, verbasterd, 159 (*n*).
——— (Familie-) als voornamen, 228, 385.
Namen, (Familie-), eindigend op *son*, 385.
———, » , met vóórgevoegde *s*, 329.
———, » (Engelsche), 129.
———, » (Indische), 446.
———, » , afgeleid van: Hundo, Hond, 129. — Lampo, 447. — Nitter, enz., 78. — Petrus (Pieter, Pier), 385.
———, » , afgeleid van *zwaag*, (sweach), 279.
———, » , met voorzetsels, 21, 2, 181, 329.
——— (Plaats-), als familienamen, 181.
———, » , Engelsche, 129, 30.
———, » , afgeleid van: Amer, Emer, 128, 75, 6. — Hundo, Hond, 129, 30. — Nitter, enz, 78.
———, » , saamgesteld met Voorzetsels, 21, 2, 181, 329.
———, » , saamgesteld met: *am*, *amb*, 176. — *mei*, 83, 328. — *moor*, *moer*, 386. — *zwaag*, 279.
———, » , uitgaand op: *-donk*, 278. — *-oy*, *-oye*, 175, 224. — *-ter*, *-teer*, 225. — *-wijn*, 328.
———, (schimp- en spot-), 38, 82, 131, 5, 296*O*, 322, 91, 423 (?).
———, (Voor-), saamgesteld met Hundo, Hond, 129.
———, » , uitgaand op *ina*, 228.
——— (Voor-): Alewyn, 405. — Alfert, 456. — Andries, 456. — Baro, Bero, 333. — Bruno, 447. — Dirk, 330. — Dirks, 228. — Douwes, 228. — Drees, 456. — Godard, 232 (*n.* 1). — Gosewyn, 405. — Grimbert, 447. — Hajonides, 228. — Hendriks, 228. — Lampe, 447. — Lebuinus, Levinus, 201. — Lieven, 405. — Nitte(r), Nutte(r), 78. — Rijnvis, 36. — Susanna (Suky, Su), 282. — Tengnagel, 455. — Theodoor, 330. — Tibert, 447. — Timan, Tyman, Tydeman, Tyelman, 232 (*n.* 4).
——— (Voor-), *zie* Geslachtsnamen.
Namenbuch (Altdeutsches), 129.
Napels, 173, 4, 219.
Napoleon I, 28.
Nassau (v.), Frederik, 297.
——— » , George Frederik, 244, 7.
——— » , Gerard, 310.

Nassau » , Hendrik, 69, 136.
——— » , Jan, 90.
——— » , » standbeeld, 496.
——— » , Willem, 1, 406.
——— » , Willem Frederik, 90.
——— » , *zie* Oranje-Nassau.
Natewis (De), landgoed, 288, 98.
Natholdink, leengoed, 202.
Natuurkunde, geschriften, 492.
Navarre, Hendrik, 238.
Navorscher (Italiaansche), **1O**, 214, 5, 8.
Neander (Joach.), 218.
Nederduitsch (Nieuwerwetsch), 228, 333.
Neder-Hemert, pred., 400.
Nederhorst, heerl., 511.
————, pred., 301.
Nederland, Jaarboeken, enz., 140.
————, menagerieën, 300.
————, Plaatwerk, 29.
————, Reisgids, 484.
————, wapens, 240.
Neede, 212.
Neerynen, huizing, 293.
Negerslaven in *Amerika*, 58.
Nes (O.-Friesland), 135.
Neuwied, pred., 145.
New-York, 193**O**.
Niawier, pred., 207.
Nieteghem, 78 (*Nm*).
Nieulant, heerl., 138.
Nieuwenhoorn, pred., 469.
Nieuwer-Amstel, pastoor, 124.
Nieuwesluis, 252.
Nieuwveen, heerl., 190.
————, pred., 354.
Nijefenne (De), heerl., 139.
Nijenbeek, weerd, 311 (*n*. 1).
Nijenburg (Den), huis, 408 (*n*.).
Nijenhuis, landgoed, 393, 521.
Nijerbrugge, 252, 404.
Nijewier, pred., 207.
Nisse, heerl., 144.
——, pred., 407.
Nissen (M.), 130, 3.
Nittema-sate, 78.
Nittersum, huis, 65—9.
————, naam, 77.
Noest (Mr. Gerard), 111.
Nolsberg, heerl., 472.
Noorden, buurtvrijers, 64.
Noord-Holland, Volkstaal, 280.
Noordpool-reizigers, 473**O**.
Noordveen, gehucht, 227.
Nordhorn, 108.
Normaalkleeding, 219.
Notarius Belgicus, 241**O**.
Nuland, heerl., 138.
Nunspeet, predikanten, 5.
Nutma-sate, 78.
Nyeklooster ('t), 482.
Nymegen, Beschrijving, 313 (*n*. 1).
————, afbeeldingen, 472**O**.
————, Burger-Gasthuis. Archief, 43.
————, kalenden, 366.
————, kalverbosch, 211.
————, Meipoort, 326.
————, pred., 143.
————, St. Janshuis, 311 (*n*.), 46.
————, spoorbaan, 344**O**.
————, tol, 44.
————, Vrede, 253.

Obergum, heerl., 137 (*n*. 4).
Oeconomie, 219.
Oerdewaert, leengoed, 289.
Oijen, heerl., 42, 293
Oistland, 371.
Old-Ampten (Groningerland, 67 (*n*.).
Oldenbarnevelt (Jan v.), begraafplaats, 56, 251, 362 (*Pn*).
Oldenburg, Beschrijving, 501.
Oldenzaal, Plechelmi-kerk, 309.
Oldenzyl, 366.
Oldhuis, heerl., 341.
Olifanten, 401**O**.
Olst, 203 (*Nm*).
Ommelanden, a°. 1398, — 65, 6.
————, adellijke geërfden, 136—8.
————, Predikanten-lijst, 37.
Ommen, H.-Geest-Gasthuis, 518.
Ommeren, tienden, 299.
»Omnibus", 230.
Ompta, heerl., 291.
Omwenteling, a°. 1787, — **1O**.
On, 164.
Onias-tempel, 164, 5.

Onze-Lieve-Vrouw, *zie* St. Maria.
Ooi, 224 (*Nm*).
Oorijzers, 380, 497.
Oorlogstuig, 222, 324.
Oorschot, R.-Kath.-kerk, 286.
Oortduinen, 282 (*Nm*).
Oostbroek, abdij, 238, 88.
Oostburg a°. 1413, — 116, 7.
Oostdongeradeel, 308.
Oostende, duinstad, 117.
Oostenrijk, Elisabeth, 160 (*Pn*).
———, Karel V, — 99.
———, Maria, 34.
———, Maximiliaan, 99.
Oosterbierum, pred., 5.
Oosterbroek, 67 (*n.*).
Oosterhof (Den), heerl., 521.
Oosterhout, pred., 301, 98.
Oosterzee (Dr. J. J. v.), 168.
Oost-Friesland, 231.
———, geschriften, 135, 7.
———, eerste hofrichter, 137.
Oost-Indië, 151.
———, Compagnie, 374.
Oostrum, grafzerken, 206.
Oostzaan, pred., 40.
Opeinde, Opende, 37 (*Nm*).
Opperkleed ontnomen, 20, 1.
Opschriften (Boek der), 1**0**.
Oranje(-Nassau), prinsen, 253 (*Pn*), 323.
———, prinsessen, 1**0**, 355.
———, grafsteden, 484.
———, Anna, 484.
———, Filips Willem, 161.
———, Maria, 145.
———, Maria Louise, 261.
———, Willem Hendrik, 257.
———, *zie* Frederik, Soest, de noot, Willem.
Oranje-haat, 1.
Oranje-partij, 28, 229, 301.
———, Geschrift a°. 1747 — 87, — 2.
Orden (G. v.), 59, 60.
Orgelisten, 323, 71, 414.
Orgelmakers, 324.
Orientalisten, 133, 67.
Orleans, hertog, 117.
Orsoy, ingenomen, 255 (*Pn*).
Orthen (Orte, Ortina), 201, 82.
Os, Oss, 282 (*Nm*).
Ostende, belegerd, 14.
———, penning, 159.
Otterloo, a°. 1454, — 122.
Oudaan (Joach.), 6, 17.
Oude-Noord, 281 (*Nm*).
Oudenaarden, kastellanij, 109.
———, penning, 61.
Oudenburg, a°. 1413, — 117.
Oudewater, pred., 40.
Oudheidkunde, 364.
Oudt-eyghens, 162.
Ouwerkerk (Zeel.), pred., 40.
Overbetuwe, kerkel. toestand 15de en 17de eeuw, 104, 482.
———, geestel. rentambt, 482.
Oversticht, a°. 1524, — 212.
Overysel, a°. 1524, — 212.
———, Geschiedk. Tentoonst., 75.
Owen, 217.

Paalwoningen, 473**0**, 522**0**.
Paarden, *zie* Animals.
Paardenkoppen, 315.
Padua, museum, 213.
Palacca, koning, 363.
Palaeontologie, 259.
Paltz-Nieuburg, 243.
Pannen, 426.
Panpoëticon Batavum, 47.
Pappus Alexandrinus, 436.
Paramaribo, a°. 1775, — 403.
———, Luther-feest, 479.
———, pred., 479.
Parijs, kunst, 23.
———, Société Asiatique, 167.
Paris-Ischia, 345**0**.
———-Murcia, 345**0**.
Park (De), huizing, 323.
Parma, hertog, 377.
Passegeule-stroom, 80.
Pastoors, 44, 111, 3, 24, 5, 249 (?).
———, gewaden, 222.
Paterculus (Vell.), 205.
Patriotten, 1, 3, 4, 229, 301, 485.
——— (Geschrift over de), 2.
Pausen, 61, 182, 3 (*n.*), 286, 322, 38 (*n.*).
Pauwen, 119.

Peel (**De**), 344*O*.
Peelland, geslachten, 141.
Pein (**De**), 37 (*Nm*).
Peise, heerl., 514.
Pelsaert (Frans), reiziger, 97*O*, 202.
Penningen (-Begraafnis-), 60, 2—4, 155, 8, 60.
——— (Beloonings-), 257, 358.
——— (Bruilofts-), 61.
——— (Gedenk-), 61, 156, 213, 58, 357, 8—63.
——— (Huwlijks-), 158, 318.
——— (Leg-), 60, 4, 158.
——— (Leg-), Verzameling, 257.
——— (Reken-), 257.
——— (Schutters-), 62, 4, 158, 60, 257.
———, *zie* Frankrijk (Lodewijk XIV), Muiden, Willem III (Prins), de Witt.
Penningk. Repertorium, 59—64, 155—61, 252—9, 357—63.
Penningk. geschriften, 59, 359 (*n.*), 490.
Penningplaten, 257.
Peppelenwoerd, 344*O*.
Pergami (Baron), 107.
Peter de Groote (Czar), 433.
Petermann's »Mittheilungen", *zie* boven, Krakatau, de noot.
Petrarca, 215.
Petrefacten-theorie, 259.
Peutinger, kaart, 204, 5.
Philippensen, brief, 493.
Philippijnsche eilanden, 297*O*, 401*O*.
Phosporus, 498.
Photographieën (Engelsche), in vogelvlucht genomen, 193*O*.
Pieterburen, 130.
Piet-Hein, 30.
Pinès (l'Anglais), 144*O*.
Pingjum, 130 (*Nm*).
Pinzon (Gebr.), 433.
Planeetlezers, 145*O*, 92*O*, 321.
Plantkundigen, 272.
Plautus, 217.
Pluimenburg (**Den**), 339 (*n.*), 94 (*n.*).
Poederojen, 175 (*Nm*)
Politiestraf (Een oude), 20.
Poll (**Den**), heerl. o. Wilp, 519.
Polycarpus, brief, 493.
Pont, heerl., 70.
Pont-à-Mousson, ambt, 312.
Poorten, 326.
Poortugaal, pred., 468.
Poot (H. Kz.), Gedichten, 470.
Poppekens, collecte, 208.
Porcelein, 75.
Portret-medailleurs, 256.
Portugal, gezant a°. 1883, — 144*O*.
———, *zie* Batavia.
Postkarren, 84.
Potchef-stroom, 473.
Potgieter, 168.
Pothuizen, 120.
Potjeskermis, 120.
Predikanten, 5, 7 (*n.* 3), 16 (*n.* 2), 39—41, 44, 8, 59, 63, 91, 3, 104, 7, 8, 43, 4*O*, 66, 8, 85—9, 206, 7, 29, 31, 41, 86, 93, 4, 300, 1, 35, 45, 8—53, 70 (*n.* 2), 4, 7, 8, 98, 400, 6—8, 32, 68—70, 2, 95, 6, 76, 9, 81, 6
——— (Duitsche), 145, 94, 395.
——— (Twentsche), 249.
——— (Waalsche), 45, 92, 356, 509.
Pressensé (Edmond de), 477.
Prinseland, pred., 406.
Prinsenhage, pred., 301.
Professoren, 56, 8, 60, 7, 8, 133, 4, 80, 6, 213, 322, 8, 87, 94, 406, 8, 18, 32, 3, 5, 6, 73*O*, 6, 80, 93, 515, 22.
Projectielen, 222.
Proostdijen en proosten, 65 (*n.*).
Pruissen, Albert, 193, 4.
———, Alexander, 478.
Psalm **126**, — 27, 8.
Psalmen, 218.
———, verfriescht, 493.
Pseudoniemen, 359 (?), 494. *Zie* bij Roumanië, de noot.
Ptolemaeus Philometor, 164.
Purmerende, 111.
———, heer a°. 1417, — 183.
Putten (Geld.), heerl., 472.
——— » , pred., 5, 231.
——— (Z.-Holl.), heeren, 416 (*n.* 2).
Pylsweert, heerl., 289.

Quoten, 434 (*n.*).

Rabatten, 171, 382, 498.

Rauwerderhem, Rauwerdesheim, 284 (*Nm*).
Rébus, 165.
Rechtsgeleerden, 111, 3, 25.
Rechtspleging (Voormal.), 135.
Redger-recht, 66 (*n.* 2).
Reesveld, leengoed, 408.
Reform-Bill (Tory), 230.
Reformations-geschichte-Verein, 480.
Reinaert de Vos, 297*0*, 447, 8.
Reinhardshausen, kasteel, 193.
Reisbeschrijvingen, 1*0*, 297*0*.
Reizigers, 202, 40*0*, 97*0*.
Rembrandt, 123, 469.
Remonstranten, 124, 66, 249.
———, gezangen, 166.
Rempst, radetiend, 122.
Rensuma, huis, 138.
Reuchlin (Joh.), 84.
Reuschenberg, heerl., 340 (*n.*).
Rheidanus (Jod.), 43.
Rhenen, pred., 40, 143.
Rhijnsburg, Collegianten, 6.
———, pred., 354.
Richelieu (Kard. de), 256.
Riethoek (-hoven), 69.
Riga, handel, 495.
Rijksadviseurs, 477 (*n.*).
Rijn, a°. 1226, — 310 (*n.*).
Rijnberk, beleg a°. 1606, — 93.
———, garnizoen a°. 1649, — 244.
———, ingenomen a°. 1672, — 255 (*Pn*).
———, kerk a°. 1636, — 243.
———, recht der Gereformeerden a°. 1624, 49, 72, — 241—9.
Rijnestein, heerl., 393.
Rijnhuizen, heerl., 140.
Rijsoort, heerl., 182, 236, 7.
Rijssel, *zie* Lille.
Rijswijk (Geld.), 345.
——— (Z. Holl.), Vrede, 18.
Ringenum, heerl., 68.
Ringmunten 497.
Rinsumageest, krypt, 132.
———, pred., 5.
Risoir, heerl, 13, 4, 138.
Rixtel, heerl., 42.
Robidé v. der Aa (P. E.), geschriften, 273.
Rochelle (La), 41.
——— » , leger a°. 1625, — 12.
Rodenrijs, heerl., 481.
Roesselare, Spinnerstraat, 76.
Roeversweerd, o. Brummen, 45.
Rogge (Dr. H. C.), geschriften, 123, 257, 342.
Rohan (Duc de), 1*0*.
Romances, 74.
Romanoff, 194 (*n.*).
Rome, kunst, 23.
———, eerste munt, 296*0*.
———, Luther-feest, 478.
Romeinsche oudheden, 205. *Zie* Begraafnisgewoonte.
Roo (Wm. de), 59, 166, 264.
Roode-Toren, *zie* Heteren.
Rooden, heerl., 416.
Roodenbouck, 116—8.
Rooken, 316.
Rookhoenders, 423.
Roon, heeren, huis en zerk, 415, 6.
———, pred., 48, 468, 9, 72.
Rosaris, heerl., 108.
Rossem (Maarten v.) 's huizen, 171.
Rotterdam, Beschrijving, 7.
———, Hist. Bladen, 16 (*n.* 2), 94.
———, 16de en 17de eeuw, 25.
———, pred., 143, 68.
———, *zie* Hartigveldt.
Roumanië, Elisabeth [1]), 145.
Rozenburg, heerl., 188.
Rozendaal (Geld.), Beschr., 88.
———, » , kasteel, 300, 456.
Rozendaal (N. Br.), 92, 231.
Ruminga, 423.
Ruprecht, bisschop, 186.

1) Deze vorstin, — gemalin van Karel koning van Roumanie, prins v. Hohenzollern-Sigmaringen, — schreef onlangs onder den schuilnaam „Carmen Sylva" den tekst eener opera, waarvan de Zweedsche componist Hallstroem op Hr. Ms. verlangen de muziek vervaardigd heeft. Eene teekening van de hand dezer vorstelijke schrijfster, door H. K. M. ingezonden naar de liefdadigheidsbazar ten voordeele der overlevenden van de ramp van Tsjeme, door de dames van het corps-diplomatique aan het Turksche Hof gehouden, werd Jan. '84 door den Sultan aangekocht.

Rusland, Alexander III, 194.
——————, kronings-gebed, 194 (*n.*).
Russel (Lord), 230.
Rusthof, 193.
Rusthoven, landgoed, 336.
Ruyter (M. A. de), 9, 30.
—— » Levensbeschr., 254.

Zaan (W. v. der), 155.
Zaandam, 433.
Zaandam (**West-**), Doopsgezinden, 59, 166.
—————— ——————, pred., 374.
Saesvelt, ridderslot, 309—12, 511.
Zaden, 240*O*, 324.
Sainevelde, Saintevelde, 11,213,367.
Saintonge, pred., 510.
Saksen, Frederik III, — 373.
Saksers, 225.
Saksen-Meiningen, George, 193.
Salmasius, 216.
Salonika, 492.
Salpeter, 222.
Zalt-Bommel, 171.
——————————, St. Maartens kerk, 238.
Sanaie, heerl., 108.
Sandeweer, heerl., 67, 91, 137.
San-Domingo, 432.
Zandt ('t), 137.
Zandwijk (o. Tiel), 464.
Zangboekjes, 48*O*.
Sankey, 344*O*.
Sappemeer, veenen, 67 (*n.*).
Saracenen, 221.
Sarwerden, heerl., 425.
Sas-van-Gend, garnizoen, 285.
——————————, pred., 300.
Saterslo, ridderslot, 310.
Saturnaliën, 364.
Scaliger (J. J.), 321.
Schaakspel (Levend), 179.
Schaatsenrijden, 30, 171.
Schaffelaar (De), huizing, 7.
Schafhausen, barbier, 217.
Schagen, van stemrecht verstoken, 116.
Schalkwijk, heerl., 286.
Scharmer, heerl. 67.
————————, redger-recht, 66 (*n.* 2).
Scharreborden, scharffborden, 75, 171.
Schavotjes, 499.
Scheeps-journalen, 169.
Scheeps-teekenaars, 262.
Scheltema (Jac.), geschriften, 6, 45, 67, 137, 40, 260.
Schenge (De), riviertje, 185.
Schermmeesters, 231.
Scherpenisse, pred., 107, 300.
Scherpenzeel, pred., 91.
Scheveningen, a°. 1813, — 127.
Schiedam, pensionaris, 469.
————————, pred., 468.
Schieland, Reformatie, 468.
Schieringers, 65, 6.
Schilderkunst, 323.
Schilders, 154, 7, 297*O*, 323, 45*O*, 73, 4 (*n.*), 5, 409, 10, 36—44, 52.
———— (Fransche), 510.
———— (Italiaansche), 74.
Schinne, huis, 294.
Schipluiden, pred., 93.
Schippenum, heerl., 42.
Schmidt (I. J.), 495.
Schokland, *zie* Emmeloord.
Schomminkel, 76, 7.
Schonauwen, heerl., 288.
Schoolverzuim (Heimel.), 332.
Schoondijke, kerk, 300.
——————————, pred., 107, 300.
Schoonhoven, a°. 1483, — 288.
——————————, klooster, 284.
Schoorsteenmantels, 121.
Schotland, 504.
Schott (W.), 504.
Schouwen, a°. 1286, — 345.
Schrickenberger-munt, 427.
Schuts (Jac.), 302—7, 48—54.
Schuttersgilden, 425.
Schweewarden, Schwege, Schwoog, 279 (*Nm*).
Sconevelde (-walle), 213.
Sebastopol, a°. 1864, — 510.
Sedan, heerl., 281.
Zeeland, eerste keur a°. 1484, 11.
————————, wapendevies, 240.
Zeereizigers, 202, 97*O*.
Zeerijp (De), hoveling, 137.
Zeeuwsch-Vlaanderen, volksgebruiken, 77.

Zeeuwsch-Vlaanderen, Aardr. Woordenboek, 80.
Zeevaart, Woordenboek, 263.
Zegels (Kerkelijke), 318.
Seguier (Ridder), 159.
Semepont, heerl., 46.
Sentinelle (la), romance, 74.
Servet (Michaël), 320.
Servius, koning van Rome, 296*0*.
Sesostris, 359.
Zeven, 76.
Sexbierum, klok en naam, 497.
Shakespere's grafschrift, 378.
Zibet-dieren, 221.
Sicilië, onderkoning a°. 1670, — 156.
Ziekentroosters, *Zie* Schuts.
Zielebroeders, 366.
Zierikzee, pred., 407.
Sigaren, 316.
Silva, 202 (*Nm*).
Zincographie, 345*0*.
Sint-Aagten, 425.
——Agnes, 105 (*n*.). *Zie* Zwolle.
——Albertus, 115.
Sint-Anna(-ne)land, 409.
Sint-Anna(-ne)-parochie, pred., 354.
Sint-Anna-ter-Muiden, pred., 412.
————————, smalstad, 116.
St.-Antonius, 307.
——Barbara-broederschap, 288.
——Brandaen, 200, 404.
——Brandaris, 200, 404.
——Christoffel, 62.
——Donatiaan, 200.
——François di Borgia, 160 (*Pn*).
——Geertruida, 239.
——Haringut, 404.
——Holpe, 201.
——Jacobus, 158, 508, 10.
Sint-Jans-berg, 273, 346.
Sint-Jans-hof (De), klooster, 346.
St.-Jansridders, 273.
——Joris, 160, 460, 517.
Sint-Josse-ten-Oode, naam, 129, 8 (*n*. 1).
St.-Juin, 404.
——Clara (Pater Abr. v.), 79.
St.-Kümmernisz, 201.
——Lebuinus, 405.
——Lieven, 201, 405.
——Lors, 404.
——Maarten, 67, 238.
Sint-Maartensdijk, pred., 407.
————————, smalstad, 115.
St.-Maria, 105 (*n*.), 509.
St.-Michiel, orde, 11, 119.
———— van Putten, 309.
Sint-Oedenrode, 286, 522.
St. Pieter, 510.
——Plechelmus, 309.
——Rochus, 157.
——Rombout, 121.
——Salvator, 510.
——Scholasticus, 66.
——Wilgefortis, 201.
Sint-Yon, 322.
Sittard, Zittert, heerl., 467.
Skania, Skanor, 483.
Slavernij, 404.
Sleburg, heerl. goed, 317.
Sleeswijk, taal, 133.
Slepeldam, 80, 108 [1]), 213.
Slijkhoek, 70 (*Nm*).
Slippendamme [1]), 108.
Slochteren, redger-recht, 66 (*n*. 2).
Slootdijk, 142.
Slooten, a°. 1514, — 456.
————, heerl., 417.
Sluis, belfort, 368.
———, grafzerken, 10—6, 108—14, 213, 367, 485—8.
——— ingenomen, 14.
———, kasteel, 16.
———, Lettervruchten, 486.
———, Maandblad, 10.
———, opschrift op een grafsteen, 122.
———, oudheidskamer, 12, 114.
———, pred., 229, 300, 406, 86.
———, St Jans-kerk, 485.
———, smalstad, 116, 7.
Smalsteden, 115—8.
Snaphaan, *zie* Duyvie.
Snaphanen, 451.
Sneek, pred., 354.

1) Slippendamme is een verdachte variant.

Sneldruk, 219.
Socrates, 215.
Zoelen, naam, 299 (*n*.).
———, Topsweerd, 464, 5.
Soest [1]), schuttersgild, 425.
Zoetermeer, Soetmere, a°. 1574, — 241 ***O***.
Soissons, bisschop ao. 1700, — 169.
Sol, 217.
Solempne (Dav. de), 62, 173.
Solms (Amalia v.), grafstede, 484. *Zie* Geslachten.
Solwert, heerl., 68.
Someren, kasteeltje, 385.
Somersvorth, cônvent, 368.
Souburg, 280 (*Nm*).
Zonderlingen, 6.
Zonnemaire, pred., 301.
Spaansch, 455.
Spaansche gevels, 133.
Spanje, 62*.
———, handel, 250.
———, Filips II, — 262.
———, Karel II, 62 (*Pn*).
———, *zie* Oostenrijk.
Spelen, 76.
Spraakgeld, 426.
Sprang, pred , 108, 301.

1) Alhier werd a°. 1818 door de toenmalige Prinses v. Oranje, Anna Paulowna, grootvorstin van Rusland, eene Commissie van Weldadigheid ingesteld, welke tot heden door de vorsten van ons Kon. Huis is instandgehouden, en in Wintermaand hare gewone jaarl. uitdeelingen doet.

SPREEKWOORDEN (-WIJZEN).

Den **A**ap binnen hebben, in den aap gelogeerd zijn, 81. — hij weet wel, waar Abram den mosterd haalt, 387. — schitteren door zijn afwezigheid, 230. — al regende 't **B**aksteenen enz., 331. — voor biljoen verklaren, 489. — blauw blauw laten, 230. — blauwe plekken, 86. — bleinen van 't hart af lachen, 86. — bleuzen [1]) as 'n boekende koeke, 131. — blont (bont) en blaeu, 85. — 't is brandhout voor de hel, 400***O***. — ik ben geen Bremer, 275. — 'n **D**amster-reis maken, 456. — à-la-Daumont, 446. — loopen als 'n dertientje, 228. — hij doet 't er mee, 96***O***. — *Δός μοι ποῦ, στῶ* 436. — **E**rasmus legde 't ei en Luther broeide 't uit, 478. — **G**eel en groen, 86. — 'n gek behangen met de kei, 78. — wacht u voor de geteekenden, 331. — leven als God in Frankrijk, 36, 503. — in den vliegenden **H**arlekijn gelogeerd, 81, 228. — week van hersenen, 451. — Holland is in nood, 387. — horens maken, opzetten, 217, 8. — met horten en stooten, 277. — met hout en ijzer beslagen, 456. — tegen 't heilig huisje p...., 20. — **J**an-ga-achter, enz., 447. — malle-**K**aai, 78. — naar 't k.khuis van Bremen loopen, 275. — iets uitstellen ad calendas Graecas, tot den Griekschen kalender, 132. — zonder kant of wal te raken, 448. — kas versleten, 174. — 'n huishouden van Keia, 78, 174. — kermis in de hel of hegge, 333. — 't neerzakken langs de koude kleeren, 448. — praten over koetjes en kalfjes, 82. — den kraaienmarsch blazen, 283. — met den **L**antern an den disel verhuizen, 276. — 'n goede leer, maar de sporten deugen niet, 387. — Leiden is in last, 387. — van Lotje getikt, 389. — **M**eidag — verhuisdag, 334. — liegen als een moordbrander, 34. — mijl op zeven, 327. — voir **N**aples et puis mourir, 36, 173. — vertrekken met de noorderzon, 276. — **O**oievaar-prikke (sprikke-, stikke- of stokke-) dief, 276. — oostenwind — koningskind, 180. — **P**aarsch en blaauw, 86. — 'n piipe smoôren, 316. — op zijn **Q**ui-vive wezen, 388. — **S**asa geschmauset, 448. — daar is de scharenslijper, dat is den derden dag regen, 330. — ergens geen schot in schieten, 448. — daar zal ik een schotje voor schieten, 86. — 'n rare snaphaan,

1) *niet* bleuren.

452. — 'n stukjen van Jan Steen, 445. — leven als de sultan in Turkije, 36, 504. — eene kuische Susanna, 283. — mijn **Vader** is geen bremer, 274. – se non è vero, è ben trovato, 215. — den vinger op den mond leggen, 81. — aan den voormond staan, 81. — al regende 't oude **Wijven**, 331. — bij den blauwen **Zak** zijn, 426. — zus of zóó, 387. — zwart en wit, 86.

Spreuken: Studio crescit sapientia, 321.— Nec vulnera terrent, 488.
Stadslasten, vrijdom, 7.
Stamproy [1]), Geschied., 8.
Stavenisse, pred., 408.
Stedemaagd, 424.
Stedum (**Steem**, **Stem**), heerl., 65, 7, 9, 136.
Steen (Jan), 436—45.
Steenbergen, pred., 406.
Steers-eiland, *zie* boven, Krakatau, de noot.
Stegen, 460.
Stempelsnijders, *zie* Graveurs.
Sterkenburg (o. Driebergen), 189 (*n.*).
Sterksel, allodium, 308.
Sterrekundigen, 213.
Stichtelijke lectuur, 218, 427. *Zie* Liederen.
Stokholm, Aftonblad, 125.
————, stempelsnijder, 255 (*n.*).
Straatsburg, Rom. volkplanting, 502.
Straten, 19, 76.
Straténus (Louise), 123, 391 (*n.* 3).
Stratford-on-Avon, 379.
Strevelshoëk, heerl., 182, 237.
Stuart (Maria), 504.
Studentenhaver, 96*0*.
Stuggink, landhoeve, 131.
Sueven, 502.
Zuidbroek, hoveling en naam, 67.
Suideras, heerl., 368.
Zuid-Holland, Beschrijving, 237.
————, classis, 468.
Zuilen, naam, 299.
————, pred., 166.
Zuilestein, heerl., 264, 97*.
Sumatra, *zie* boven, Krakatau, de noot.
Suriname, societeit, 187.
Susan, burcht, 282, 3.
Sussex, sheriff, 144*0*.
Zutfen, grafzerken, 241*0*.
————, handel op Denemarken, 483.

1) *niet* Stramproy. J. v. Wijk Rzn., Aardr. Wdbk., heeft „Stampru".

Zutfen, kwartier, 248.
————, naam, 226.
————, wijnhuis, 220.
Zwaagdorpen, 279.
Zwaak, **Zwake**, gehucht, 279.
Swaegh, **Sweach** (**De**), 279.
Zwalme (**Ter**), hofstede, 467.
Swalme(n), heerl., 48, 294.
Zwaluwe (**Hooge-**), pred., 301.
Zwammerdam, stopping van den Rijn a°. 1226, – 310 (*n.*).
Zwartsluis, Nieuwe-sluis, 252, 404.
Swaven, 502.
Zweden, Albrecht, 484.
————, Christina, 87.
————, Gustaaf, 193.
————, Magnus II, 484.
————, *zie* de Groot.
Swee (**-wert**), 279.
Zweekhorst, 279.
Zweeloo, naam, 279.
————, pred., 93.
Sweers, Emanuel, 264, 369, 72 (*n.*, *P.*).
————, Hieronymus, 374, 5.
————, Isaäc, 169.
Zwickau, kalenden, 367.
Zwijndrechterwaard, ring, 468.
Zwin (**Het**), haven, 80.
Zwitserland, paalwoningen, 522*0*.
Zwitsers, a°. 1583, — 266 (*n.* 4).
————, a°. 1710, — 356.
Swoog, 279.
Zwolle, Beschrijving, 252, 311 (*n.* 2).
————, a°. 1524, 7, — 212, 311 (*n.* 2).
————, a°. 1647, — 248.
————, Bisschopshof, 212.
————, koraalvereeniging en Lutherfeest, 477.
————, pred., 143.
————, St. Agnietenberg, 106.
————, stadsbrief a°. 1230, — 290.
Zylhof ('t), 183.
Synagogen, 165.
Syrie, vorstenhuis, 164.

Taalgebruik, gemis van afkappingsteeken, 33.
———, scheva of toonlooze *e*, 131.
———, *ei* of *ij*, 229.
———, *oo* = *oi*, 230.
Taalgeleerden, 495.
Taalkunde, geschriften, 33.
Tabacus [1], 221.
Tabak-drinken, 316.
Tacitus (Corn), 124.
Tafelringen van koper, 75.
Takkebossen (Herald.), 338.
Tamfana 452.
Tandjong Rode, 70.
Taurië, Gothen, 56.
Taxandrië, 202.
Teekenaars, 262.
Teisterbant, grenzen, 202.
———, naam, 453.
Tel Joudiëh, ruïnen, 165.
Tempel (Den), heerl., 481.
Tempeliers, 308.
Tentoonstellingen, 75, 144***0***, 65, 496. *Zie* Krakatau, de noot.
Teramo, 107.
Terneuzen, pred., 406.
———, smalstad, 116.
Ternaard, 78.
Terpen, 522***0***.
Terra mirice, 455.
Terwolde, 503.
Testament, Nieuw, handschr., 492.
———, » Friesch en Hebreeuwsch, 493.
———, (Oud), 492 (*H*.).
Teuge (De), 85.
Teuten en hun taal, 7.
Teutoburger-woud, slag, 205.
Teveren, villa, 294.
Thedinghausen, ambt, 292.
Themaat, heerl., 496.
Tholen, akten-boek, 300.
———, drukkerij, 427.
Thourout, ao. 1413, — 117.
Thysiana bibliotheca [2]), 69.

1) niet in den nominat. tabaco.
2) Zie over deze Leidsche boekerij een paar aanteekeningen in Herald. Bibl. 1881, bl. 139; 882, bl. 342, 3.

Tibet, taal, 495.
Tictac, 134.
Tiel, Beschrijving, 495.
———, Chronicon, 44, 480, 95.
———, aanslag ao. 1621, — 338 (*n*.).
———, gasthuis met toren, 480.
———, pred., 59, 398, 495.
———, tolhuis, inventaris, 222.
———, tombe, 462.
———, *zie* Zandwijk.
Tienden, 122.
———, haankoorn, 264.
——— (Eker-), 123.
——— (Raat-), 422.
——— (Rade-), 123.
Tienhoven, heerl., 513.
Tirol, tongvallen, 280.
Titels, 96, 140, 239, 344, 55, 518.
Tjoenermarke, 226.
Tondeldoozen, 498.
Tondio, 363.
Tongvallen, 280, 325.
Tonnaard, 78.
Tonné-Boutonne, pred., 509.
Tooneelschrijvers, 495.
Toovenarij, *zie* Bekers, Bijgeloof.
Tooverdieren, 315.
Topsweerd, havezate, 464.
Tories, 230.
Tragels, 80.
Transvaal (De), 473.
Treek (Den), huizing, 344***0***.
Tricht, ridderhofstad, 203.
Trictrac, 134.
Trigland (Jac.), 161 (*Pn*).
Trijsbalken, 133.
Troest (Der Syelen), 427.
Tromp, H. Mzn., kwartierstaat, 520.
———, Corn., 520.
Trompetter-afgezant, 412.
Tronkstraf, 75.
Tseme, *zie* Roumanië, de noot.
Tuil, *den Esch*, 43.
———, gesl. Pauw, 95.
Tule, Tuelre-, Tuylre-marke, 226 (*n*. 1).
Tulpiana, 257.
Turken, ao. 1454, 118, 9.
———, censuur, 344***0***.

Turken, gezant ao. 1882, — 214.
———, keizer Soliman, 11.
Turksche huis, 212.
——— weerd, 213.
Twee-wielers, 381.
Twello, naam, 226.
———, Veenhuis, 226.
Twikkel, heerl., 251.

Uithangteekens, 43, 81, 501.
Uithuistermeeden, heerl., 137, 8.
Uithuizen, heerl., 67, 137, 8.
Uitwierda, heerl., 68.
Ulenpas (Den), landgoed, 397.
Ulfilas, 203.
Unia, state, 515.
Unie, *zie* Nassau (Jan. v.), Utrecht.
Unie (Orde v de), 521.
Upein, 37 (*Nm*).
Urbanus-pillen, 76.
Urd, *zie* Wrd.
Urk, heerl., 288—91.
Ursulinnen-orde, 482.
Usipeten, 226.
Uskwert, heerl., 67, 136, 7 (*n.* 4).
Utrecht (prov.), Beschrijving, 19.
———, (stad), a°. 1528, — 426.
———, » , balije, 120, 480.
———, » , bisschoppen, 168, 92, 212, 23, 32, 3, 90 (*n.* 2), 2, 98, 311, 489.
———, » , Van-Bueren-straat, 19.
———, » , Buurkerk, 183.
———, » , Domkerk, Beschr., 484.
———, » , gilden, 185.
———, » , H. Sacr.-broederschap, 183
———, » , *de Hond*, 235.
———, » , hoogeschool, 168.
———, » , kalenden, 366.
———, » , Keistraat, 19.
———, » , Koning (-ginne-) steeg, 460.
———, » , krypt, 132.
———, » , naam, 496.
———, » , Noblesse, 346.
———, » , *Oerdewaerd*, 289.
———, » , pred, 108, 43, 301, 400, 76, 96.
Utrecht (stad), regeering, 183, 4, 231
———, » , St. Catha.-weeshuis. 288.
———, St. Geerte, Maria, Pieter, enz. 91, 287—9.
———, » , St. Jacobs-gasthuis, 460.
——— » , St. Jacobskerk [1]), grafschriften, 419.
——— » , St. Jan, 297.
——— » , St Paulusabdy, 463.
——— » , St. Pieter, 489, 517.
——— » , huis *Soldenbalg*, 288.
——— » , Staten, 248.
——— » , topographie, 19.
——— » , Unie-cantate, 496.
——— » , *Vroedestein*, 22.
——— » , *de Weerd*, 288, 9

Vaartuigen, 499, 500.
Vaassen, kasteel, 1440.
Valbedden, 222, 382.
Valburg, heerl., 44, 291.
———, kerk met wapenbord, 461, 3.
Valkenburg, pred., 294.
Valois, hof en huis, 264, 5, 71 (*n.* 1).
Varinus (Joh), 256 (*Pn*).
Varro (Vis.), 205.
Varsseveld, 202.
Varus (Quinct.), 205.
Vechtmeesters v. den langen zwaerde, 231.
Veen, pred., 6.
Veenhuis, 226.
Veenkampen (De), 397.
Veere, pred., 407.
Veldbedden, 222.
Veldhuizen, pred., 5.
Veldpredikers, 250.
Velhorst (Den), heerl., 90.
Vélocipèdes, 381.
Veluwe, naam, 424.
———, Wandeling, 7 (*n.* 4).
Veluwen-Zoom, a°. 1528, — 89.
Venetië, boekhandel ao. 1552, — 216.
Venlo, domeingoederen ao. 1286, — 48.
Venus, 217.
Verbois, heerl., 108.

1) Zie over de restauratie dier kerk, welke anderhalf jaar duurde, de Haarl. Ct. van 27 Dec. 1883

Verbonds-liederen, 218.
Verduinen, heerl., 67.
Vermerk, te Arnhem, 90.
Verona, prinsen, 321.
Verwolde, heerl., 472.
Vespasianus, keizer, 205.
Vetkoopers, 65, 6.
Veurne, 11.
Vianen, a°. 1586, — 373.
Victor IV, paus, 338 (*n.*).
Vier-Ambachten, 11.
Vierbuiren (De), heerl., 137 (*n.* 4).
Vinci (Leonardo da), 74.
Virt, heerl., 70.
Vlaamsch, Glossaire, 23—5, 33, 6, 83, 280.
———, Idioticon, 31, 500.
———, taal, 85.
———, *zie* Westvlaamsch.
Vlaanderen, graven, 13, 116, 388, 409.
————, ruwaard a°. 1353, — 389.
————, smalsteden, 116—8.
————, taal-beweging, 430.
————, Margaretha a°. 1286, — 48.
Vlaardingen, pred., 108, 301.
Vlakhoek, 70.
Vliegende menschen, 228.
Vlissingen, Waalsche gemeente, 45.
Vloot ('s Lands), pred., 406.
Vlootvoogden, 9, 12, 30, 144, 55, 69, 233, 54, 93, 398, 9, 411, 520.
Vloten (Dr. Joh. v.), geschriften, 171, 226 (*n* 2).
——— », levensschets, 431.
Voeu du faisan, 118.
Vogelkunde, maandnotitie, 401 *O*.
Vogelpoëzij, 401 *O*.
Volkenkunde, tijdschrift, 201.
Volksgeloof, 330, 1. *Zie* Bijgeloof.
Volkshuishouding, 219.
Volksspelen, 77.
Vollenhove, orgelisten, 323.
Vondel (Joost v. den), 20. 123, 377.
——— », borstbeeld, 496.
——— », Palamedes, personages, 27.
Voorbroek, bij Bentheim, 328.
Voorburg, *Rusthof*, 193.
Voorne, a°. 1651, — 198.
———, heerl., 99, 149.
Voorteekens, 330, 1.
Voorzetsels: *aan*, 229. — *for*, *foar*, 329. — *in*, 229. — *op*, 229. — *van*, 21, 2, 181, 329.
Vorst (Een) niet boven de wet, 1.
Vos, *zie* Reinaert.
Vossemeer (Oud-), pred., 407.
Vredewold, 489.
Vreeland, pred., 5.
Vriendschaps-eilanden, 172.
Vries (Mr. Jo. de) Joz., 60 (*C.*), 160, 252, 5, 359.
Vrije ('t), *zie* Brugge.
Vrijenes, heerl., 400.
Vrijenstein, leengoed, 464 (*n.* 2).
Vrijlaten, 117, 8.
Vrijmetselaars, 379.
Vrouw, toestand in de Middeneeuw, 219.
———, *zie* Baard.
Vruchtbaarheid v. menschen, 144 *O*, 241 *O*.
Vulcanus, 217, 8.

Waardigheden, *zie* Titels.
Wadenojen, heerl., 7.
————, pred., 108, 301.
Waerenbergh, heerl., 286.
Wagenaar (Jan), 170.
Wageningen veroverd a°. 1480, — 394 (*n*).
Walbeek, heerl., 286.
Walcheren, gouverneur, a°. 1600, — 12, 5.
Walenborg, heerl., 396.
Walpinga [1]), moeras, 55.
Wanneperveen, pred., 5.
Wapenboek van J. v. Wieringen, 520.
Wapendeviezen, 488.
Wapenherauten, 313 (*n.* 2).
Wapens van gemeenten, 369.
Wapenspreuken: Luctor et emergo, 240. — Rien sans Dieu, 240.
Wapen-tentoonstelling, 155.
Wapenvelde, *Broeckhuys*, 424.
Waradijns, 60.
Warffumborch, 138 (*n.* 9).
Warin (Jan), 256.
Warmond, buitenplaats a°. 1671, — 440.

1) *niet* Wolsinga.

Wartburg (**De**), 475.
Washington, Luther-standbeeld, 478.
Waspik, pred., 469.
Wassenaar, boer, 229.
Waterdruk, 325.
Watergeuzen, 67.
Waterproof, 193*O*.
Wattines, heerl., 108, 9.
Wedde, leenheer, 140, 1.
Weenen, kunst, 23.
———, polytechnische school, 498.
Weerd (**De**), 288, 9.
Weerde (**Ten**), 503.
Weerseloo, pred., 250, 1.
Weert, dorp of heerl., 376.
———, kal, 325.
Wegen, 49*O*.
Wehl, *Broekhuizen*. 424.
Weldadigheid, Commissie, *zie* bij Soest, de noot.
———————, Maatpij, 193.
Welevelt, heerl., 339 (*n.*).
Welverdinge, leengoed, 43.
Wely, buurschap, 394 (*n.*).
Werconden (**Werkhoven**), kerspel. 237 (*n*).
Werkendam, pred., 301.
Werkojansk, koude-pool, 473*O*.
Werl, Helweg, 49*O*.
Werve, heerl., 488.
Werwick, ao. 1361, — 116.
Wesel, ingenomen ao. 1672, — 255 (*Pn*).
———, naam, 205.
———, Nederduitsche taal, 500.
———, protestanten, 483.
Westbroek, pred., 108, 300.
Wester (Hendrik), Zangboekje, 48*O*.
Westerbroek, 67 (*n.*).
Westerembden, heerl., 68.
Westerflier, heerl., 394.
Westerwolde, dorp en heerl., 141.
Westerwoldingerland, leenheer, 140, 1.
Westfalen 205.
———————, slechte wegen in de 15de eeuw, 49*O*.
Westfalingers, 396.
Westkapelle, smalstad, 115.
Westland, omgang, 208, 9.
Westmaas, pred., 294, 469.
Westvlaamsch, — *eu* als *ue* uitgesproken, 33.
Westzaandam, *zie* Zaandam.
Wetten, dorp, 70.
Wiarda-state, kasteel, 18, 115.
Wickrath, heerl., 295.
Wiel (**Huis te**), 338 (*n.*).
Wijk (bij Duurst.), gericht, 288.
——, kasteel, 17, 8.
——, opgravingen, 490.
——, *zie* Duurstede.
Wijkel, pred., 354.
Wildenburg, heerl., 472.
Wildt (Gideon de), 59.
Willebrord, 205.
Willem I, dochters, 519.
———, prins, gemalin, 161.
———, » , graftombe, 29, 30, 170, 219, 74.
———, » , standbeeld, 158.
——— II, » , 14, 91.
——— III, » , 485.
——— III, » , Levensbeschr., 253.
——— III, » , penningen, 252, 3, 7, 8.
——— IV, » , 9, 261, 481.
——— V, » , 14 (*n.*), 411, 34.
Willem I, koning, 116, 93.
——— II, » , 355.
——— II, » , Museum, 410.
——— III, » , 144*O*, 355, 496.
——— III, » , Gymnasium, 42.
——— III, *zie* boven, Krakatau, de noot.
Willems-hospitaal, 1*O*.
Willemstad (**De**), 188.
Wilp, erf *ten Vene*, 226.
Winkel, pred., 5.
Winsum, huizing, 137 (*n.* 1), 8 (*n.* 9).
Wirdum, heerl, 336, 515.
Wisch, baronie, 369.
With (**de**), Catha. Joha., 139.
——— » , Witte Corn.zn, 144*.
Witsen Geysbeek (P. G.), 313 (*n.* 2).
Witt (Gebr. de), Leven en Dood, 363.
—— » , penningen, 359—63.
Witte-juffers, 315, 6.
Witte kleur, 472*O*.

Wittenbouck, 116.
Woensel, R.-Kath. kerk, 286.
Woerden, penning, 361.
————, pred, 241.
Wolfaartsdijk, pred., 406.
Wolfenbuttel (Heinz v.), Levensbeschrijving, 480.
Wolfsveen ('t), 276.
Wolsinga [1]), 55.
Wolvedakjes, 133.

1) *Lees* Walpinga.

Woorden, afgeleid, beoordeeld of verklaard.

Accessit, 31. — acte-examen, 333. — adviesjacht, 263. — adviseeren, 263. — affidavit, 31. — afgaan, 229. — afspeuren, 229. — alf, 315 (*n.* 4). — alhalah, 204 (*n.*). — alhs, 203, 4. — alisas, 502. — alkenir, 132. — amalgama, 79. — ang, anger, 332. — apegatje, apekop, apekool, apesnoet, 82. — arkeneil, 132. — arsenaal, 36, 131. — auditeur, 78. — augia, 224. — avergehemelt, 221. — Bake, 25. —bakinen, 281. — bant, 452. — baron, 344. — barzel, 387. — bas-bleu, 389, 91. — basse-chambre, 508. — bededinghen, 456. — Beispiel, 505. — bekaaid, 78 — belandre, 499. — belfort, belfroot, 367, 490. — belt, 316. — benneke, 284. — bepaald, 81. — berg, bergen, 457. — besipt, 262. — beste kamer, 508. — betrapen, 383, 4. — bijlander, 499, 500. — bil, 506 (*n.*). — bilioen, 489. — Blaustrumpf, 391. — blauw, 229. — blockeel, 173. — bod-doen, boden, bojen, 131. — boekweit, 131. — bommelen, 332. — borniehout, 173. — brandaris, 404. — brant-roy, 221. — breeuwen, 274. — brink, 333. — brinksate (-zitter), 502. — brocart, brocatelle, brocher, brochillit. 266. — bruin-leventje, 504. — bulleman (-boet, -looper, -meester, -stuk, -weid), 262. — Bummlerzug, 332. — Charade, 37, 180. — chaussée, 31, 2. — check, 178. — chochemer, 384. — civitas, 226. — Dachgerake, 33. — dageraad, 32. — debet, 31. — dedingsman, 456. — deficit, 31. — deizen, deizig, 174. — den, 385. — deerne, derne, 455. — deure, 33. — dichtlakseeren, 229. — ding, 456, 504. — dingspel, 504, 7. — disel, 276. — dobbelier, 221, 2. — dom, domp, 84, 421. — donk, 276, 385. — dorpel, 507. — dorst, 78. — duin, 277, 8. — dweele, 221. — dweil, dwiil, 229. — Éalh, 204 (*n.*). — échec, 178, 9. — eed, eetspel, 85, 505, 6. — einierden, 94. — Einöde, 129. — ek, eki, 176 (*n.*), 224. — des-ekeren-valles, 422. — el, 321. — elih, 204 (*n*). — elst, 227. — eng, enk, 332. — ercker, 221. — erfegsen, 94. — erffuyter, erfsluiter, 70. — ewalih, 204 (*n.*). — exchequer, 178, 9. — exsequatur, 31. — exsul, 178. — Fabitatie, 119. — fangos, fani, 385. — farrago, 332. — fecit, 31. — fenna (-ni), 385. — fyerre, 457. — fort, forst, 177. — förwark, 280. — fraise, 265 (*n.*). — Freiherr, 344. — frelle, 519. — freule, 344, 519. — frère-caillou, 32. — fro, 316. — Galieert, 180. — gara, gare, 37. — gasthuis, 480. — geer, 405. — Gelbgieszer, 324. — geleet, 80. — gelottert, 222, 381. — gemeet, 332. — gepijpekast, 81. — gewelf, 133. — ghyeselsayen, 33, 381. - ghyselnede, 11. — gospel, 504, 6. — graken, 33. — Haak, 34. — haar, 309. — haftig, 448. — hagedis, 316. — haicken cruytz, 381. — hain, 503. — hakkelbout, 173. — hammerk, hamrik, 280. — hand-dweil, 221. — hannekemaaier, 332. — harkeniel, 132. — haut-de-chausse, 266. — haven, 448. — heem, 226. — heerschap (-schip), 79, 449. — heese, 309. — heim, 283. — heurt, 277 (*n.* 1). — hiem, 284. — hill, 503. — hinckaert, 270 (*n.* 4). — hit, 392. — hoen, 503. — hoenderik, 284. — hoep, hoepe, 130. — hoest, 213. — hoorling, 210. — hoorn, hoornmuts, 380. — hoppe, hopsasa, 448. — horst, 276, 385. — hort, hortje, 277. — hospitaal, ospitium, 480. — hoveman, 461. — Iken, 229. — im, 422. — imprimatur, 31. — ink, 332. — inkomen, 185 (*n.*). — insula, 329, 30. — interest, 31. — isen, izen,

34, 5. — itigen, itigmeester, 229. — Jolyt, 270. — jonkheer, 344, 5, 18, 9. — **Kaal**, 37. — kady, 334. — kaesembrootspel, 506. — cafard, 450. — kafalantes, 450. — kal, 325. — kalant, 449. — calando, calare, 451. — calandrer, 449. — calcada, 32. — calciata, calx, 32. — calza turchina (azurra), 391. — calzada, 31. — kalseijen, 32. — kalsii, 31, 2. — calsye, 31. — calverhock, 446. — calwara, 212. — kantoir (-thoir), 221, 2. — capendu, 35. — kappalant, 450. — karkastig, 335. — kasel, 221, 2. — kassaai, 31, 2. — kassei, 221, 2. — casselrye, 65. — casuyfel, 222. — kathsass, 502. — kaudzide, 32. — causide, caussyde, 31. — kauside, causye, 32. — caussada, 31. — kerdik, 334. — kerspel, 86, 504, 6, 8. — ket, 392. — kievit, 388. — clan, 450. — klant, 449. — claviger, 70. — cliens, clientèle, 449. — kloverkruid, 134. — knietaster, 265. — knipkruytz, 381. — kocheme(r), 384. — koddebeier, 457. — koer, koeren, 181. — koerantzen, 134. — koipenduum, 35. — kommenijswinkel, 177. — komptuer, 19, 120. — contrye, 65. — koomenij, 178. — kor, 180. — cordewanier, 184 (*n*). — korneêlke, 325. — kornet, 380. — corruffel, 222. — kostspielig, 505. — cote, 226. — kotsate, kothsass, 502. — courtois, 265 (*n*.). — courtpendu, 35. — craechdyck, 130. — craeckgoet, 75. — credentietafel, 222. — credit, 31. — kreupelbosch, 131. — kriepjes, 131. — krunagel, 325. — crupgeld, 132. — krijg, 79. — cumpter, 120. — curtis, 226. — kwakel, 134. — kijven, 70. — **Laak**, lake, 55, 278. — lam, lampe, 447. — lans-bosaat (-pesaat), 135. — lanter, 449. — latoen, 220. — leben, 455. — lede, 80. — leekenspiegel, 505. — leeuwendeel, 81. — legeeren, 220. — legering, 79. — lempa, 447. — letteratessa, 391. — leven, 455. — leybord, 80. — livoir, 221. — loet, 334. — loose (leus), 270 (*n*. 4). — loot, lote, 224, 334. — loschaun, loschen, 384. — lutje, lutke, 37. — lijnoerken, 221. — **Maai**kers, 392. — maat, 332. — malepaard, 83. — marentak, 334. — mark, 488. — mast, 423. — masteluin, 37, 332. — mat, 332. — mede, 332. — meent, 332. — mei, 83, 326. — meidrank, -tak, 334. — mei-kers, 392. — ment, 332. — merk, 488. — Messing, 79, 220. — Messing-arbeiter, 324. — met, 332. — min, 131. — miste, misteluyn, 332. — moer(e), 94, 386. — moertbarner, 34. — mof, 38, 131. — moischottel, 221. — moor, 94, 386. — moos, 387. — mor, 386. — Muff, 38. — muir, mure, 386. — **Naäpen**, 82. — nachtmare (-merrie), 315. — Nägelchen, 325. — neske-bol, 451. — nicotine, 317 (*n*). — nis-ei, 451. — nosocomium, 480. nuchter, 81. — nutten, 451. — nijtspel(e), 85, 505, 6. — **Ode**, 129, 224. — oi, 321. — ombommelen, 332. — ongelottert, 222, 381. — onnutschepe, 451. — ontschaken, 179. — ooi, 224. — oord, 282. — oorloghespele, 85, 505, 6. — oort, 405. — opgaan, 81. — oppidum, 226. — ort, 405. — oude-wijven, 331. — **Paal**, palen, 507. — pacht(er), 449. — pam, 385. — pande, 221. — panse, 266. — parmantig, 335. — pas, pasch, 392. — patent, 31. — pecunia, 296*0*. — peese, 221. — pel, 507. — pēs (paars), 86. — pinte, pinter, 85. — pintelala, 84. — placet, 31. — pladiis, 36. — plaetkinne, 36. — plakken, 34. — polka-order, 38. — portael, 222. — presten, 269 (*n*. 5). — promantig, 335. — prompt, 335. — **Raden**, 422. — redener, 263, 4. — renettiinghe, 35. — rietschoot, 80. — rivisch, 36. — — rodten, 423. — rokkenen, 80. — ruga, 37. — ruiten, 423. — **Saksenspiegel**, 505. — sassa, 448. — sate, 502. — savante, 391. — secke, 221. — schaak, schaken, 178. — schaffer, 464. — schakeeren, 179. — Scharsee, 32. — scherminkel, 76, 7. — scerpetynre, 222. — schoncschynckel, 121. — schoot, schot, schoten, 80. — schuere(n), 33. — scor, scur, 33. — Schwaig (-erei), 280. — schijf (-ve), 221, 2. — sciarada, 37. — sirap [1]. — skaussee, skosee, 32. — sleyscat, 388. — sloyen, 380.

1) Zie dezen Bladw. op Krakatau, de noot.

— sluiter, 70. — smous, 135. — snaphaan, snoeshaan, 452. — spatje, 84. — speculum, 505. — spel, spele, 85, 504. — spellen, 505. — spicere, 505. — spiegel, 505. — spielen, Spieler, 505, 6. — spil, spit, 382. — splik-splitter-nieuw, 380. — spirinc, 36. — sporcle, 213. — spul, 507. — spyes-ijser, 222. — staeff, 221. — standaardmolen, 446. — stoethaspel, 229. — stoof, 221. — stootje, 277 (n. 1). — stroylpot, 222. — strijd, 79. — sweach, 278. — swee, swege, sweige, sweigerîe, 280. — swoog, 280. — **Tabak**, 317. — tam, 385, 455. — tamboer, 19. — tamis, 76. — tan, 455. — temis, 76, 229. — templette, 380. — ter, teer, 225. — teugske, 84. — thoolne, 33. — tjimse, 76. — trape, 383. — trappeeren, 383. — tree, 225. — trueren, 33. — tuh, tuhan, 277. — tumelig, 34. — tumen, 34. — twaiver, 280. — ûtbûren, 280. — **Vaan**, vaantje, 132. — vaandel, 19. — **Var**, 321. — veen, ven, 385. — vendel, 19. — verfelsen, 336. — verharden, 228. — verkenmerk, 173. — vermotten, 269 (n. 2). — (zich) verteugen, 84. — verwulft, 133. — vetvisch, 36. — victe, 484. — vies, 451. — villa, 226. — visit, 31. — vitte, 483, 4. — volksspel, 507. — voormond, 138, 9. — voort, 177. — vrewlijn, 519. — vrouw, 316. — **Waldiwerei**, 384. — wantsnider, 184 (n) — 't wârk, 422. — wat-je-kou, 229. — web, 380. — wedemaent, 213. — weder, wederin, weer, 25, 280, 1. — weerd, weert, 329, 30, 503. — weersbuyck, 280. — wees, 457. — Weichbild, 506. — Weiler, 226. — werk, 274. — wether, 280, 1. — wied, 213. — wik, 506. — win, 405. — winjan, 280, 328, 405. — winkoppen, 284. — wit, 316. — witinc, 36. — wolf, wulf, 133. — wijn, 328. — wijnkop, 284. — **IJken**, 229. — yssen, ijzen, 34, 5. — **Zaadrol**, 76. — zoetelaar, zoeteling, 35. — zwaag, 278.

Wormer, pred., 354.
Worms, Luther-standbeeld, 478.
Worsaten, 502.
Wortley Montague (Lady), 390.
Wrd (Mr. Johan), 9*.
Wulmsdorf, heerl., 291.
Wursten, 502.
Wytse-yem, Wytsom, 261.
Ylst, 203 (*Nm*)
Yssel, als grens, 225.
Ysselburg, 205.
Ysselveere, heerl., 41.
Yzendoorn, heerl., 462.
— — —, naam, 226.
Yzendijke, a°. 1413, — 116, 7.
— — —, pred., 301.

LIJST van vragen uit deel XXXII, die nog niet of niet voldoende beantwoord zijn.

Aleman-Maertens, boekdrukker, 331.
Alphen (v.), geneal. gegevens, 399.
Amorie (Des), naamsbeteekenis, 49.
Anspach, familieleden, 300.
Aperceaux, wapen, 138.

Baart de la Faille (Jacob), familie-bizonderheden, 543.
Baptis Baptistae, 119.
Bargoens, 292.
Bartolotti (Susanna), 278, 9.
Batavia, Haarlemmerweg, 312.
Berensteyn, wapen, 256.
Berg (Mr. Dirk), wapen, 300, 551.
Berg (Mr. Johan), afstamming, 505.
Berg (Wilh. en Corna), 505.
Beringen (Hillegonda v.), ouders, wapen en kwartieren, 592*0*.
Bessedoos, 383.
Bijgeloof, 276.
Blauwboekjens, 378, 9.
Boeken opgehaald onder 't Fransche bewind, 228.
Bonaventura (Nieuw-), naamsreten, 267.
Boretten, 475.
Bosch-zonder-Genade, 371.
Bosch ('t Onzalige), 371 (vgl. *Nav.* XXXIII, 424).
Bosman, v. B., wapen, 350.

Brabant, manuscript, 331.
———, stalmeesters, 363.
Brandverzekering, Geschied., 235.
Brant (Cornelis v. den), 301.
Broers, genealogie, 592*O*.
Broestershausen (-huysen), geslacht en wapen, 205.
Brulocht, brulffte, etymologie, 486.
Bullebak, 437.
Byzantinisme, 486.

Caesar (Julius) acephalis, 331.
Christiern, naamvorm, 564.

Dageraad, 49.
Dam (Wilhelmus v.), voorzaten, 255.
Dedel (Salomon) Jr., als Engelschman genaturaliseerd, 505.
Delft, kanon van 't kuipersgild, 400*O*.
Desart, wapen, 544 (vgl. *Nav.* XVII, 348).
Dieventaal, 292 (vgl. *Nav.* XXXIII, 384: Gaunersprache).
Doechuyffd, 431.
Does (Johan v. der), afstamming en wapen, 495.
Duifje, 't Amsterdamsche weesmeisje, Duitsch treurspel, 81.
Duiten, in pakjes bewaard, 324.
Duitenorde, 592*O*.
Dussen (J. v. der), Aanteekeningen, 143, 4.
Duyven (H. W. v.), 143.
Duivenbode (v.), uitgestorven?, 495.

Emden-Enkhuizen, (Overeenkomst in poort-opschrift, 514.
Engelberts, Engelma (Gajus en Johannes), afstammelingen, 63.
Engels hoetgen, 336.
Erffuyter (-sluiter), 420.
Espeneuler-hof, bezitters, 448*O*.
Estor, naamsbeteekenis, 121.
Everdingen (v.), takkenverwantschap, 63.
Eynde (v.), geneal. gegevens en wapen, 207.

Faassen (Isaak), F. de Heer, afstamming, 350.
Feuille (Paul de la), 218.
Fontana (Anna), 249.

Gara, gare, beteekenis, 246.
Gedicht »het Familiaar Souper", 64*O*.
Gend, wapen, 400.
Genealogie (Hollands-), 35.
Gernate vijftich, 480.
Geusau (J. v.), afstammelingen, 350.
Gildig, 576.
Glasramen (Engelsche), 36.
Goldau, 352*O*.
Gorijs, geneal. gegevens en wapen, 206, 7.
Goudsbloemen-azijn, nog in zwang, 336.
Grafzerken (Afteekening en uitgave van), 513.
Gravenhage ('s), gouden beker v. 't Coll. Medicorum, 42.
Greenwood, wapen, 138.
Griete (Dulle), enz., herkomst, 559.
Groestra (v.), wapen, 350.

Haarlem (v.), genealogie, 592*O*.
Haersma (Juliana Aurelia v.), afstammelingen, 350.
Haren (O. Z. v.), Appendix tot den Catalogus, 281.
Harlingen, Turksche vlag, 313.
Hasselt, klepbeker, 381.
Haula, haule, 391.
Heide (Gedenkteeken in de), 322.
Helbach (v.), wapen, 592.
Hemert (v.), wapen en verwantschap, 139.
Hengstenberg (Joh. Dietr.), ouders, 448*O*.
Heylersig, naamsreden, 245.
Hoeve (Jhr. Matthijs v. der), Handvest-Kronijk, 64*O*.
Holland, *zie* Portugal.
Holland noch nicht in Noth, 293 (vgl. *Nav.* XXXIII, 387).
Honkoop, heeren, 463.
Hoofdredenaar-hereditair, 176.
Hooft (Dirk), afstamming, 352.
Hoogeveen (Geertrui Cath^a^.), afstamming, 351.
Hoogwerff, geneal. gegevens, 447.
Houven (Mr. Jacob v. der), voorouders en nakomelingen, 399.
Hoytema (v.), takkenverwantschap, 123.
Hubrechts, Huybrechts (-sen), takken-

verwantschap, 206.
Huyter d'Argenteau (le), familie en wapen, 554.

IJspaard, naamsoorsprong, 122.
Innosant, 337.

Jacobsladders, 383.
Jarman, zeven gesneuvelde broeders, 64.
Jas, genealogie, 447.
Jesse, bloemken, 385.
Joost, als betiteling van den duivel, 243.
Juffer, houte joffer, 480.
Juffrouw-de-Bruin, fort, 363.
Juweel (Een considerabel), 43.

Kaars (Bord met brandende), op 't water drijvend, 94 (vgl. *Nav.* XXXIII, 200.)
Kabeljauw, woordafleiding, 487.
Kaesback, 384.
Kadee, kadet, 438.
Calumet, 438.
Kamours (Jonas), 288.
Cappenberg (Joh. Petrus?), 360.
Kasteele (v. de), verwantschap, 139.
Castra-métateur, verhollandscht, 564.
Keijen, geneal. gegevens en wapen, 206, 7.
Keppel, wapen, 447.
Ketel (v.), geneal. gegevens, 496.
Clarion, geneal. gegevens, 399.
Klepbeker, 381.
Kloot (Marg^a. v. der), voorzaten, 255.
Kluytbooch, 564.
Kocx, geneal. gegevens en wapen, 207.
Coeverden (Johan v.), afstamming en wapen, 399.
Kompagnys-winkels, 391 (vgl. *Nav.* XXXIII, 177).
Conroetsen te Utrecht, 119.
Koornmaaien, 95.
Koperen geld, koperen zielmis, 486.
Kor, kornen, 120, 344.
Korte, 485.
Couperose, etymologie, 246.
Court, wapen, 592.
Cranenbrouck (v.), wapen, 448.
Kremer (J. M. en C. J.), ouders, 448*O*.
Kreool, naamsreden, 427.
Crupgeld, 119 (vgl. *Nav.* XXXIII, 132).
Kruyff (de), 592*O*.
Kuithan, geslacht en wapen, 302.
Cuper, wapen [1]; 352.
CΩpocyne, beteekenis, 487.

Laar, (Beschrijving van 't Hof te), 514.
Lacoste, wapen, 544 (vgl. *Nav.* XVII, 348).
Larcher, wapen, 302.
Lede (Huizen **ter**), 371.
Legatuer, 480.
Legendenverklaring, 221.
Lintthen, 475.
Luyken, 140.

Maasland, kommandeur, 363.
Mamus, 249.
Meertens, geneal. gegevens en wapen, 206.
Meniste-caff, 481.
Mepsche (de), 56.
Michi-mihi, 528.
Middelburgsche courant, 27 Apr. 1858, —, 592*O*.
Muiden, penning, 324.
Muilman, genealogie, 592*O*.
——— (Hendr.), ouders, wapen en kwartieren, 592*O*.
Munten, 323 (n°. 1—9).
Mijl (v. der), voortgezette genealogie, 255.

Nassau (Jhr. Hendr. v.), Strato-character, 176, 553.
Nassau-la-Lecq (v.), Jan Floris Hendrik Karel, ouders, enz., 303.
Nederland, stad-, enz. gezichten, onderschriften, 592*O*.
Neerstick, 383, 481.
Neukirchen v. Nyvenheim (Karel Godfr.), 140.
Nichil-nihil, 528.
Noij, geneal. gegevens, 350.
Nolthenius (Clara Cornelia), afstamming, 350, 1.
——— (Roeland) enz., 351.
Nuyts, genealogie, 352*O*, 592*O*.

1) Zie in Rietstap's Armorial Cuper v. Holthuysen?

Nyevelt (v)., geneal. gegevens en wapen, 207.
Oester (Jan Hendrik), voorouders en wapen, 448.
Ommeren (Otto v.), 592**O**.
Oort (v.), bijbel, 140.
Ooste (v.), afstamming uit v. Meurs, 303.
Oosten (v), Hendrik, 588.
——— » , Jan, gegevens, 303.
Opera's gedrukt bij Holtrop, 64**O**.
Oranje (Prins v.) en 't garnizoen van Breda, 84.
Oranje (Devies v. een Prins v.), 84.
Oranje (Versje op den Prins v.) a°. 1740, — 37.
Ostermann, wapen, 448**O**.

Pabst (Alliantie-wapen met v.), 496.
Patriottentijd, pamfletten, 282.
Pendoppo-pandoppo, 577.
Perpetuaen, 481.
Peuren, pooieren, porren, 344.
Plettenberch (v.), geneal. gegevens en wapen, 207.
Pomeren (v.), wapen, 592.
Ponjets, 431.
Porseleinen voorwerpen, a°. 1653, — 430, 1.
Portugal-Holland, a°. 1415, 46, onderlinge twisten, 218.
Pous, familienaam, 120.
Proctor, naamsbeteekenis, 121.
Puntjes (In de), 438.
Putter (Zwakke), 120.

Quast (von), afstamming, 496.

Raadt (de), wapen, 592.
Raadt (Dr. Petrus de), afstamming, 496.
Rampol, oorsprong en beteekenis, 524.
Rappard, geneal. gegevens, 351.
Reede (Geertr. v.), acht kwartieren, 495 (vgl. *Nav.* XXXIII, 511).
Rijngraaf, 95.
Rijsoord (v.), wapen. 448.
Robinson (Libanonsche), 36.
Romp, wapen, 140, 592.
Ronde (Blinde), 385.
Roode (v.), verwantschap, 139.
Roos (Gouden), oorsprong, 313.
Roos-rink, 383.
Rossum (Joh. v.) en familie, afstamming, 268.
Rotteveel, geneal. gegevens, 303.
Rouwfeest, 577.
Rufiberg (De), 352**O**.
Ruyter (Frans de) ?, admiraal, 554.
Ruyven (v.), familiepapieren, 162.

Samojeden, ruilhandel, 109.
Sanderson, geneal. gegevens en wapen, 351.
Zandvoort, stichters van het gasthuis, 563.
Sante, santee, santeenmuts, 383.
Sapsta, 383.
Sautijn (Johan), ouders en grootouders, 303.
Scarmoes, scharmoes, beteekenis, 51.
Schaeligh, 54.
Schepenplaats opengevallen, 276.
Schilderijen, 238.
Schokland, handschriften, 257**O**.
Schoonvader (-moeder), oorsprong, 118.
Schroef (Hollandsche), 107 (*n.* 1).
Schueren (v. der), geneal. gegevens en wapen, 207.
Zegerius, wapen, 304.
Septuaginta (Woordenboek op de), 64**O**.
Zierikzee, liefdadige instellingen, 578.
Simili-diamanten bruiloft, 245.
Slavische oorsprong van plaatsnamen en woorden in Nederland, 412.
Slijpers (Liefdadige), 463.
Smok, 52.
Snoesje, een snoesje maken, 48, 9.
Spaansche deken, 431.
Splintermannekens, 276.
Spoelhond, 121.
Stapert, geneal. gegevens, 304**O** [1]).
Station, geslacht, 246.
Steenbergh (v.), wapen, 302.
Steenenharten, 384.
Steenwijck (v.), kleuren van 't wapen, 143.
Stoel (Steenen), 221.

———

1) nog te Rotterdam (zie Haarl. Ct. v. 24 Dec. '83.

Stoet, stute, 293.
Stoppen, oorsprong, 51.
Straten (v. der), familietak, 400.
Stroombergh (v.)[1], kleuren van 't wapen, 143.
Suermondt, genealogie, 448.
Swarande v. 't heilig sacrament, 177.
Zwierzina, oorsprong, 592.

Taalgebruik, 53.
————, stelselloosheid, 245.
Tapijt-deecken, 481.
Tarssanilje, 383.
Teckop (Adriana), ouders en wapen, enz, 352.
Telders (Wapen *in* de familie), 448.
Thoms (de), wapen en afstamming van Hermina Jacoba, 141.
Tijdmeters, 237.
Tilenius, wapen, 161.
Tolet, 383.
Tonneman, wapen, 448.
Tournooische tienden, 178.
Toxopéus, naamsbeteekenis, 121.
Troffel (Herald.), beteekenis, 255.
Turfnaaien, 578.
Turksche vlag, *zie* Harlingen.

1) Vgl. *Nav* XXXII, 294. Een burcht Stromberg in Munsterland aº 1176, vermeldt v. Spaen, Inleid. Hist. Geld., I, 396.

Varsseveld bij *Wisch?*, 469.
Veen, wapen, 447.
Venegen, variant van Venetië, 245.
Verhoeven-Voorhoëve (Jacobus), 352.
Vermeulen, geneal. gegevens en wapen, 207.
Vermolen, dito, 207.
Vervloet, dito, 207.
Vleugje (In een), 51.
Voorn, naamsreden, 122.
Vorsterman's portret, 288.
Vrome (de), geneal. gegevens en wapen, 207.

Wall (v. de), gegevens, 304, 592*0*.
Wapen (3 sterren en roos), 256.
Wassenberg (E. G.), schilderstukken, 109.
Waterrad v. Engelsche inventie, 43.
Wat-je-kou, oorsprong, 189 (vgl. *Nav.* XXXIII, 229).
Weem, woordafleiding, 438.
Winket, oorsprong, 52.
Wijhenburg, 95.
Wijk, kerk, 412.
Wijnen, wapen, 448.
Witvoetje hebben (Ergens een), 437.
Wouters (Maria), ouders, 350.
Wulfrath, wapen, 448*0*.
Wybels Eyberch (v.), 496.

E R R A T A, enz.

Dl. XXIX.

Bladz. 629, r. 8, 7 v. o. *staat* † 12 Jan. 1869; *lees* † Dec. 1865, begr. 12 Jan. 1866 te Velp (bij A.).

Dl. XXX.

Bladz. 271, r. 16 v. b. *staat* 1580 obiit; *lees* 1540 obiit.

Dl. XXXII.

Bladz. XII (Bladwijzer), r. 9 v. b. *staat* 7S; *lees* 78.

Dl. XXXIII.

Bladz. 8, r. 2 v. b.	*staat*	Stramproy;	*lees*	Stamproy.
» 8, r. 4 v. b.	»	Dialection;	»	Dialecticon.
» 9, r. 10 v. o.	»	(wy);	»	wy.
» 15, r. 5 v. o.	»	Ferlippens;	»	Serlippens.
» 19, r. 7 v. b.	»	(XXXII, 26);	»	(XXXII, 26; vgl. VIII, 103, 236).
» 19, r. 14 v. o.	»	homptuer;	»	komptuer.
» 21, r. 2 v. b.	»	overleden;	»	zieltogenden.
» 22, r. 6 v. o.	»	Muiden;	»	Muiden i. d. 19 Jan. 1883.
» 40, r. 9 v. o.	»	Burggraaff;	»	Burgraaf.
» 40, r. 4 v. o.	»	1768;	»	1768 aldaar.
» 53, r. 16 v. o.	»	elcx;	»	elck.
» 53, r. 8 v. o.	»	ofte;	»	ofte bij.
» 54, r. 9 v. b.	»	Causeren;	»	Couseren.
» 55, r. 17 v. b.	»	Wolsinga;	»	Walpinga.
» 63, r. 18 v. o.	»	duve;	»	duce.
» 113, r. 14 v. b.	»	kinderen op.... letteren.);	*lees*	kinderen). Op.... letteren:
» 131, r. 12 v. b.	»	bleuren;	*lees*	bleuzen.
» 136, r. 5 v. b.	»	sergeant, majoor;	*lees*	sergeant-majoor.

ERRATA.

Bladz.	136, r. 7 v. b.	*staat*	Sickinhge;	*lees*	Sickinghe.
»	136, r. 11 v. b.	»	2 Oct.;	»	11 Oct.
»	139, r. 8 v. o.	»	Cath.;	»	Kath.
»	186, r. 9 v. b.	»	Everhardus;	»	Everharda.
»	193, r. 8 v. b.	»	uam;	»	nam.
»	211, r. 3 v. o.	»	möhmann;	»	möhlmann.
»	215, r. 1 v. o.	»	flammingo;	»	fiammingo.
»	218, r. 15 v. o.	»	W. (Kemp);	»	W. K. (emp).
»	219, r. 17 v. b.	»	vertimenti;	»	vestimenti.
»	220, r. 1 v. o.	»	vermoed';	»	vermoed.
»	221, r. 14 v. b.	»	tabaco;	»	tabacus.
»	239, r. 8 v. o.	»	in lt.;	»	in leven lt.
»	296, r. 7 v. o.	»	petekind;	»	petekind (wat dien naam Gelder betreft).
»	296, r. 6 v. o.	»	8 Juni;	»	10 Januari.
»	296, r. 3 v. o	»	Cornelis Y;	»	M. Ypelaar (niet Ypelaer).
»	312, r. 11 v. o.	»	marguérite;	»	marguerite.
»	313, r. 10 v. o.	»	schraal;	»	Schraal.
»	325, r. 9 v. b.	»	Homani;	»	Hornani.
»	325, r. 11 v. b.	»	Jamprimum;	»	Jampridem.
»	326, r. 4 v. b.	»	Mill is eene;	»	Meyl is eene.
»	335, r. 2 v. o.	»	Benen;	»	Beinen.
»	354, r. 7 v. o.	»	dag;	»	dan.
»	357, r. 15 v. o.	»	uitgedrukt;	»	uitgereikt.
»	366, r. 9 v. o.	»	der;	»	derer.
»	367, r. 20 v. b.	»	Scoenevelt of;	»	Scoenevelt ook.
»	368, r. 1 v. b.	»	Nav. XXXIV;	»	Nav. XXIV.
»	389, r. 10 v. o.	»	Nav. t. a. pl.;	»	Nav. XXXII, 341, 428.
»	394, r. 15 v. o.	»	v. Bavelghem;	»	Cornelia v. Bav.
»	396, r. 4 v. b.	»	onbekend;	»	bekend.
»	416, r. 19 v. o.	»	11;	»	117.
»	417, r. 11 v. b.	»	voor;	»	koos.
»	419	»	21 Sept. 1509;	»	21 Sept. 1569.
»	431, r. 8 v. b.	»	E. v. Gennep;	»	J. E. H. C. v. Gennep.
»	488, r. 8 v. o.	»	Laugewold;	»	Langewold.
»	514, r. 3 v. b.	»	Ritseke;	»	Ritscke.
»	514, r. 1 v. o.	»	Alyva;	»	Aylva.

GESCHIEDENIS.

Een vorst niet boven de wet, a°. 1649. Opte requeste vanden Heer Graef Willem van Nassouw, Stadthouder van Vrieslandt. Burgemrs. (van 's Gravenhage) geexamineert de voorsz. requeste ende genomen hebbende Inspectie oculair van de plaetse in de Hooge Nieuwstraet achter de huysinge vanden Heere Graeff Willem van Nassouw staende opte Viverberch alhyer, alwaer versocht wert een asback met een mistput te mogen doen maecken. Vouge voor advys dat den gemelten Heere Graeff syn versouck wel souden mogen werden geaccordeert mits maeckende de voorsz. asback met de mistput niet wyder ofte verder op straet uytsteeckende als drie voeten, sulcx dat de goot aldaer gelegen bequamelyck buyten om de voorsz. put kan werden geleydt ende dat dezelffde asbaeck mette mistput werde gemaeckt vyff voeten diep, ende boven met een borstweer van twee voeten hooch toegeleydt met een bequame deure, opdat de gebuyren door 't stuiven ende anders niet en werden gediscomodeert. 27 Mey 1649. (Uit het Register van de advysen aen de Heeren van de Reeckeninge aengaende allerhande Inspectien sedert Catharina 1625). A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Oranje-haat in den patriottentijd. 26 Juni 1786. »Hun Edele Achtbn. door den Hoog Edele Heer Bailiu deeser Stad geïnformeerd zijnde, dat door eene Nieuwenhuysen was gedraagen een chamberloucq van oranje couleur, en bij hem deese woorden in substantie waren gebruikt: »dit is de eerste mode van Parijs, ik zal noch een brief schrijven om een tweede pak", — is op deszelfs voorstel goedgevonden, den zelve tegens morgen ten stadhuize te doen requireeren, en dan hem voor de volle wet aan te zeggen dat Hun Edele Achtbn. met veel verwonderinge hebben vernoomen, de woorden hierboven bij hem gebruikt, en het draagen van gen. chamberloucq, en goedgevonden hebben hem te waarschuwen van

niets te doen dat zoude kunnen aanloopen tegen de Publicatie van Hun Edele Groot Moge., en dus zorge te dragen, dat hij zich in het vervolg daarvoor wagt, om niet te incurreeren de poenaliteiten bij gemelde Publicatie gestatueerd." (Notulen van de Wet 6 Jan. 1784 tot 27 Dec. 1786 fol. 238, in 't Gem. archief te 's Hage).

11 Sept. 1786. »Den Hoog Edele Heer Bailiu heeft ter kennis van Hun Edele Achtbn. gebracht, dat gisteren agtermiddag aan hem door den substitutschout waren ter hand gesteld twee streentjes gaeren van orange couleur, welke hij had gevonden in het huis van eene Daniël Mol, woonende in de derde Wagenstraat alhier, hangende dezelve onder gaeren en band van ander couleur tussen raam en het blind, welke beide toe waren; dat deeze daad aanloopende tegens de gestelde orders van den souverein, des te meer strafbaar was, omdat hij reeds twee- à driemaal te vooren was gewaarschuwd zich daarvan te onthouden; Hun Edele Achtbn. vervolgens in consideratie geevende, of die zaak niet diende te worden onderzocht, en het officie te kort schietende, alsdan politignement verder behandeld. Waarop na deliberatie is goedgevonden Heeren Scheepenen te verzoeken die zaak te examineeren en daarvan rapport te doen." (Zelfde register, f°. 255).

Dit zijn slechts een paar staaltjes uit de vele welke wij gevonden hebben. Bij gelegenheid meer. A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

[Menig staal treft men aan in het uitnemend werk van Dr. J. Hartog, »De Patriotten en Oranje 1747—1787", uitgegeven in '82 bij Funcke te Amst.]

De plundering van 's Hertogenbosch a°. 1787 (XXXII, 357). Volgens C. v. B. D. stel ik den generaal Douglas ten onrechte voor die plundering aansprakelijk. Ze is, zegt hij, het bedrijf geweest van een complot van subalternen en soldaten, uit verschillende ongedisciplineerde en slecht befaamde regimenten. Aan dit alles, vervolgt hij, is later uit partij- en godsdiensthaat door sommige minder nauwgezette geschiedschrijvers eene andere voorstelling gegeven, en hij hoopt later met bewijzen aan te toonen, dat Douglas en de overige bevelhebbers al het mogelijke hebben gedaan om de plundering voor te komen en te stuiten (*sic*). Ik nu geloof dat het hoog tijd is dat daartoe worde overgegaan, want bij de talrijke nakomelingen der

slachtoffers van die »glazenwasscherij", (het woord is van Douglas zelf, gelijk men zegt) staat de schuld van dien commandant nog altijd vast, en zij worden niet weêrsproken, door de gedrukte en ongedrukte bescheiden over de plundering welke ik heb kunnen raadplegen, — deels officieele stukken, deels verklaringen van ooggetuigen, en dus niet het werk van latere geschiedschrijvers, met partij- en godsdiensthaat bezield. Voorloopig noem ik er eenige op.

Het »Verhaal der plundering", door A. J. Verreijk, een ooggetuige, in 1841 door Dr. C. R. Hermans uitgegeven [1]) en nooit gewraakt. Daaruit blijkt, dat zoolang de gouverneur v. der Dussen het gezag in handen had en de plaats-majoor Thomsen van hem bevelen ontving, de tucht onder de soldaten gehandhaafd bleef; maar zoodra v. der Dussen (2 Nov.) naar den Haag vertrok, en tengevolge daarvan het gezag aan Douglas overging, de zaken verkeerd liepen. De rust werd verstoord en »men bespeurde dat het militaire ontzag, voor het grootste gedeelte, met den heer gouverneur uit de stad was geweeken" (bl. 154). Den 5 Nov. werd reeds een schutters-boogaard geplunderd, en Douglas liet dit ongestraft. Den 7 November 's avonds begon de algemeene plundering. Nooit heeft Douglas eenige orders gegeven om ze te stuiten (bl. 166), maar wel hebben twee subalterne officieren, Thomsen en Tuyll van Serooskerken, daartegen alles gedaan wat zij konden. Den 9en werd 's morgens tot wachtwoord aan het garnizoen gegeven »Drillenburg", »een destijds veelbeteekenend woord" (bl. 190). Eenige gemeene soldaten maakten eindelijk uit eigen beweging aan de plundering een einde (bl. 196). Men ziet, de voorstelling van Verreijk is eenigzins anders dan die van C. V. B. D.

Verslag der Bossche Magistraat aan Commissarissen des Raads van State [2]). Tegen de plundering werd, zoo getuigt dit stuk, door het militaire bewind (dat door het vertrek van v. der Dussen in Douglas' handen was gekomen) niets gedaan (bl. 198). De president der stad, Bisdom, een vurig patriot, verzocht Douglas maatregelen te nemen, maar hij verklaarde geen middel te zien om de geweldenarij te beletten, dewijl 't een volslagen conspiratie was tusschen alle corpsen. Een commissie van schepenen werd benoemd, om hem nogmaals te

[1]) Geschied., Mengelwerk. N. Brabant, II, 149.

[2]) Dr. C. R. Hermans, Bijdragen. N. Brabant, II.

spreken, maar ontving hetzelfde antwoord. Toen deze om nader aan te dringen, weder toegang verzocht, was hij afwezig. Eindelijk verscheen hij in het schepenen-college, en verklaarde opnieuw dat hij niets doen kon en thans zonder gezag was. Men ziet, uit dat *Verslag* blijkt wat Douglas verricht heeft om de plundering te stuiten.

Ook nog iets over den aard der plundering. Toen Douglas weigerde iets te doen, beproefden twee schepenen, W. C. Ackersdijk en A. v. Teijlingen de plunderaars tot bedaren te brengen. Zij begaven zich onder den woesten hoop en spraken eenigen aan, die zij voor de belhamels hielden. Op de vraag, wat zij vorderden, kregen zij ten antwoord, »dat den Patriotten de geweren en wapenen moesten afgenomen worden"; ook eischten zij intrekking van eenige maatregelen, door v. der Dussen genomen. En toen die schepenen vroegen, »welke personen zij onder patriotten verstonden", was het antwoord: »zoodanige burgers, die den voorleden zomer geëxerceerd hebben" [1]). Hen ontwapenen wilde Douglas ook.

De pensionaris Martini en zijn commies Donker Curtius achtten zich na de plundering verplicht hunne betrekking neder te leggen; het waren vurige patriotten, die gevoelden dat hun rol was afgespeeld, vooral Martini, die veel had geschreven ter terugbekoming der privilegiën en vrijheden. Welnu, uit het verzoek om ontslag van dien algemeen geachten man blijkt, »dat reeds eenigen tijd vóór de plundering en bij den aanvang er van, aan zijn huis bedreigingen gedaan waren, dat het om zijn persoon te doen was. Zijne woning werd geplunderd, maar bijzonder zijn boeken-vertrek, met al zijne losse papieren rakende de stad en de meijerij, gelijk ook de bundels van stadscommissarialen". Een gouden stadspenning en verscheiden zilveren penningen vermiste hij ook, doch deze kwamen later terecht; maar aangaande de papieren van dien staatkundigen schrijver blijkt dit niet. Behoeft het na dit alles nog betoog, dat de plundering eene politieke daad was? Terecht onderzocht Verreijk dan ook in zijn *Verhaal* (bl. 178), wat de stad 's Hertogenbosch toch misdreven had, om zóó vreeslijk getuchtigd te worden. Zeker, alle booze hartstochten vervulden de losgebroken menigte, maar de keur der plunderaars, de »belhamels", hadden een wachtwoord en gehoorzaamden daaraan. Dat de secretaris v. Breugel, hoewel een vurig orangist

[1]) Rapport dier schepenen, in het archief te 's-Bosch.

en schoonzoon van Douglas", zelf bijna het slachtoffer der plundering werd, zou alleen bewijzen, dat vriend noch vijand meer gespaard werd, toen de plundering eenmaal in gang was, eñ het gepeupel gemeene zaak maakte met de militairen. Aangenaam zal 't mij zijn het bewijs te lezen, dat ze bloot het werk was van een complot van ongedisciplineerde soldaten, en dat Douglas al het mogelijke gedaan heeft om de plundering te stuiten. Ik zal dan de eerste zijn om van gevoelen te veranderen. Maar zoolang dit bewijs niet is geleverd, geloof ik niet lichtvaardig te handelen, door de algemeen aangenomen en nooit weêrlegde meening te volgen, die zich tegen Douglas verklaart.

's Hertogenbosch. J. C. A. HEZENMANS.

Predikanten te Nunspeet (XXXI, 601). Tot aanvulling en verbetering moge het volgende dienen. Isaacus Balk vertrok 1674 van hier naar Winkel en in 1675 van daar naar Monnikendam, waar hij † 1684. Regnerus ab Hennekelaar kwam als prop. 1674 alhier en vertrok 1678 in stilte. Franciscus Martinius, zoon en opvolger van zijn vader Petrus, werd als prop. 1 Oct. 1719 hier bevestigd, in 1739 wegens zwakheid ontslagen, † 19 Oct. 1741. Rudolphus Kelderman, als prop. hier bevestigd 18 Oct. 1739, † 25 Aug. 1744. Antonius v. der Vliert als prop. hier ber. 15 Maart, bev. 13 Juni 1745, werd als em. 26 April 1774 ontslagen. Petrus Guldenarm, van Vreeland ber. 6 Dec. 1774, 8 Jan. 1775 hier bevestigd, vertrok 19 Mei 1788 naar Hattem; Henricus Singraven, ber. van Veldhuizen, stond hier 12 Oct. 1788—10 Jan. 1790, vertrekkende naar Emmelenkamp. Bernardus Ronner werd van Wanneperveen hier ber. 31 Maart en bevest. 6 Juni 1790. Johannes de Bouter, van Aalst herwaarts beroepen, trad 1809 in dienst (niet 1806), † 14 Aug. 1843. Hendrik v. Griethuysen, ber. van Putten, stond hier 5 Mei 1844—10 Mei 1846 en vertrok naar Ylst. Joh. Christiaan Eykman, beroepen van Balk, werd 6 Oct. 1846 hier bevestigd en vertrok Sept. 1857 naar Rinsumageest c. a. Hendrik Cornelis Gerardus Schijvliet, ber. van Bennekom, trad 16 Mei 1858 hier in dienst en vertrok 1860 naar Loosduinen. Wout. v. den Bijtel, ber. van Oosterbierum, werd 23 Sept. 1860 hier bevestigd en vertrok in 1867 naar 's Grevelduin-Capelle c. a. Eduard Ber-

nard Gunning JHz., ber. van Leiderdorp, aanvaardde 1 Aug. 1869 hier zijn dienst en vertrok 1874 naar Alkmaar. Dammes Pierre Marie Huet, ber. van Dirksland, werd 3 Oct. 1875 hier bevestigd en vertrok 7 Apr. 1878, waarna J. Kuyper, ber. van Veen, sinds 11 Mei 1879 alhier in dienst is. J. V. DER BAAN.

Zonderlingen (XXX, 607; XXXII, 358). Over Jan of Johan Hartigveldt was reeds gesproken in *Nav* VI, 83, met verwijzing naar J. Scheltema, Geschied- en letterk. mengelwerk, I, 27 [1]). Deze zegt aldaar: »Engeland roemt, met reden, op Howard, die zijn leven, bij de zeldzaamste opofferingen van eigen gemak en genoegen, dienstbaar maakte aan de vermindering van het leed van anderen. Onze geschiedenis bevat insgelijks voorbeelden van mannen, die, hoezeer de werkkring hunner weldadigheid minder uitgestrekt was, in opofferingen voor het heil hunner medemenschen uit godsvrucht, hem evenaarden, en eene gelijke vastheid van geest, door met moed op den eens gekozen weg voort te gaan, betoonden. Hartigveldt was zeker één dezer helden. Hij is te weinig bekend. Deze levensschets strekke, ter aansporing van dezen of genen, om meer berigten hem aangaande te zoeken, in de lofrede op hem gedaan door J. Breedenburg; in de levensbeschrijving van zijnen vriend Joachim Oudaan, gevoegd bij deszelfs Gedichten, III, 43, en in de Historie der Rhijnsburgsche Vergadering, 107". Nog enkele bijzonderheden, door J. C. v. Slee onvermeld gelaten, treft men daar aan, o. a.: »Bij alle goede Burgers, ook bij de Regenten der stad (Rotterdam), was hij in groote achting, dewijl een ieder overtuigd was van zijn' opregten ernst en van zijne opregte zelfverzaking". Wat Coenraad v. Beuningen van hem zeide, kan zeker van zeer weinigen gezegd worden. — Men zie nog: (Frans Kuijper,) De recht weerlooze Christen. Hier is bijgevoegt een Lijk-reeden, over het leeven en afsterven van Jan Hartichfeld (of Hartigveld), door Jan Dionijssen Verburg, Rott., by Pieter Terwout, 1678): En het Lijk-gedicht van Joachim Oudaan, Rott. 1678; J. Oudaan, Op het overlyden van Vrank van Diik (overl. 5 Junij 1680), Rott., by

[1]) Volgens mijn afschrift van dat stuk: I, 125. Aan het slot staat (zeker, drukfout) 1668 voor 1678 als het jaar van zijn overlijden.

P. Terwout, 1680; Joost v. Geel, Gedichten, uitgegeven door Korn. v. Arkel, IV. B. bl. 205—208: Tranen op het lyk van den godvruchtigen Jan Hartigvelt, overl. den 22 Oct. en begr. den 26 dito 1678; G. v. Reyn, Beschr. van Rott., I, 376. Zijn geslachtswapen prijkt zeker nog te Barneveld [1]) onder de kwartieren van den in 1791 overleden bezitter van het huis de Schaffelaer, Lucas Willem baron v. Essen, heer van Helbergen en Abbenbroek, wiens moeder, Johanna Agatha Terestein v. Halewijn, èn van vaders-, èn van moederszijde, uit de Hartigvelden gesproten was [2]), en wiens gemalin Margriet barones v. Haeften van Wadenoijen [3]), gest. 4 April 1793, bekend is door haar »Iets van M" — —. 1780, 96, en »Een handvol menschenvreugde", Amst. 1781 [4]). Beide echtgenooten schijnen zich Jan Hartigveld ten voorbeeld gesteld te hebben. M°.

Vrijdom van stadslasten (XXXII, 410). Uit het archief der (voormalige) stede Abbekerk bleek mij, dat aldaar de schout Lems, bij zijne aanstelling, verzocht en verkreeg vrijdom van zekere lasten, welke de gemeente dan voor hem betaalde. Ook, dat hieruit weleens twist ontstond. Dr. J. A. SNELLEBRAND.

Teuten (XXXII, 547). Een en ander over de Teuten en hun taal vindt men ook *Nav.* XVIII, 484. Maar zeer uitvoerige mededee-

---

[1]) Men zal het zeker ook aantreffen onder de kwartieren van Beijeren—Schagen (zie de Gedichten van Mr. Korn. Boon van Engelant, 185) en Pauw' 't Wapen van von Hertefeld, van Hertvelt (te Water, Verb., II, 457; III, 540), bij d'Ablaing, komt met het zijne overeen.

[2]) Zie d'Ablaing v. G., Ridderschap van Veluwe, 384, 420, en Wapenb. der D. O. Balije van Utrecht, 40, waaruit blijkt, dat haar vader Mr. François T. v. H., vrijheer van Abbenbroek, raad en pensionaris van Dordrecht, zoon van Cornelis en Johanna v. Hartigsveld, geh. was met Agatha Johanna v. Naerssen, dr v. Revixit, vroedschap te Rotterdam, gecommitteerde raad van Holland, en Agatha v. Hartigsveld.

[3]) Gehuwd te Wadenojen, den 13den van Herfstmaand 1774 Zie gedichten op dit huwelijk, van P. Brouwer Bz., te Dordrecht, Ahasueer v. den Berg, W. H. Sels en Kornelia Sebilla v. d. Berg.

[4]) Beide boekjes liggen vóór mij. Zie ook v. d. Aa, Biogr. Woordenb., en over dit voortreffelijk echtpaar nog De Veluwe; eene wandeling van O. G. Heldring en R. H. Graadt Jonckers. Arnh. 1841, bl. 109—112.

lingen aangaande deze merkwaardige lieden vindt men in Ch. Creemers' Aanteekeningen over het dorp Stramproy (Roermond, 1871), vooral wat hun handel en wandel betreft; en in mijn Algemeen nederduitsch en friesch Dialection ('s Gravenhage, 1874), hooftsakelik wat hun taal aangaat. JOHAN WINKLER.

VRAGEN.

Huycoopers van Amsterdam. In de Geschiedenis van Antwerpen van Mertens en Torffs, in 1848 door de rederijkkamer de Olijftak aldaar uitgegeven, leest men (IV, 118), dat op het stadhuis in het kabinet van den stads-secretaris een schilderij te zien was van het binnenplein van de Leguit of Laguit. Daaronder las men het volgende rijmende opschrift: »Die groote Leghuyt toebehoirende der stede, 't Logys voor huycoopers van Amsterdam cooplieden mede (1567)". Op het prentje daarvan, door J. Linnig in 1849 gegraveerd, en door M. en T. medegedeeld, vindt men ter wederzijden van het Spaansche wapen, de wapenschilden der steden Antwerpen en Amsterdam. Tot toelichting wordt daarbij gevoegd, dat Antw. in 1542 in 't bezit was gekomen van dien zoogenaamden Leguit en dat deze stad na het eindigen van vele gedingen, uit een verbroken koopcontract ontstaan, den grond aan de Amsterdamsche huidenvetters verhuurde. In het Aanhangsel of VIIIste deel van bovengenoemd werk, leest men bl. 272, dat de stad in 1551 eene lichting deed ter bestrijding der onkosten om in den Leguit een stapel van drooge huiden te vestigen. Hoe dit in 1567 aanleiding gaf tot het oprichten van een Logys voor Huycoopers van Amst., blijkt niet. Naar aanleiding daarvan wordt gevraagd of uit Amsterdamsche bronnen iets te putten is omtrent eene verhuring van den Leguit aan huidenvetters of het inrichten daarvan tot een logijs voor huycoopers van Amst. Noch de handvesten, noch de inventarissen van het archief te Amst. geven eenig licht; uit de drie wapenborden, waaronder dat van Amst., valt echter op te maken, dat de overheid daarin de hand had. Voor de handelsgeschiedenis van Amst. is zoodanig onderzoek niet zonder belang, vooral wanneer men in het oog houdt, dat bij het uitleggen van Amst., na

den val van Antw., aan de belangen van leerlooijerij en huidenkooperij zulk een aanzienlijk deel ingeruimd werd.

BERG V. DUSSEN MUILKERK.

Heeren van Krayestein (XXVII, 578). Wordt gevraagd eene lijst der heeren en vrouwen van Krayestein. Was Sanderina v. Gordijn v. Crayestein (geh. met Johan Strick) 1560 vrouwe v. Kr.? Bestond er meer dan ééne heerlijkheid van dien naam? En waar gelegen?

T. B.

v. Kuyk. Joost Michiel v. Kuyk (v. Cuyck of v. Kuyck), officier der marine, diende 1667 op een fregat, onder bevel van M. A. de Ruyter. Was hij gehuwd? Zoo ja, welke kinderen had hij? Is hij gesneuveld?

E. Tenckinck. Wie deelt mij mede geboorteplaats en ouders van Egbertus Tenckinck, oud-chirurgijn-majoor des Prinsen van Oranje, † te Warga in Friesland 13 Juli 1740, begr. op het koor der kerk aldaar. Hij schijnt kort na het ongeluk den prins aan de Moerdijk overkomen, gepensionneerd te zijn, vertrok 4 Mei 1735 met attest uit Franeker naar Ysbrechtum, en vandaar weer 18 Juni 1737 naar Warga.

MR. N. DE ROEVER.

Johan Wrd. In een stuk van 31 Jan. 1577 (bij v. Hasselt, Stukken voor de vaderl. hist., III, n°. 57) wordt melding gemaakt van »die welgelerte Heer ende Meester Johan Wrd, Raedt ende Momboir zyner M. landen". v. H. teekent hierbij aan:

»De Momber Wrd, waarmede (wy) reets in 't eerste Deel bekend wierden [1]), was een Vriesch van geboorte: zyn wapen is blind op de kaart van W. ten Haag [2]), dan het blykt my uit het pitcier zyner origineele brieven, dat dat een op 't midden doorsneeden schild was, vertoonende op zyn Vriesch, in 't regtsche vak den halven dubbelen adelaar en in 't linksche twee kruiswys over een gelegde stokken. Zijne Commissie is van den 8 Jan. 1564. Hy hadt zyne Instructie onmiddelyk van Alva, zy is van den XIII dach van

[1]) Nos. 114, 115, 129 (waar hij »Vrd" heet); hij teekende »Wrd".

[2]) Wapenk. van de kanseliers en raden in 't hof van Gelderl.

July 1569. Naderhand toen de Ridder [1]) Balduyn v. Roon den 1 July 1577 tot Cantselier van Gelderland wierdt aangesteld, wierdt hy in syne plaats Cantzler van Co. M. in Overyssel". Vindt men dien naam vóór en nà dien tijd in Friesland? — De halve adelaar waarmede de Keizer zeker het wapen van enkele Friezen vermeerderde (in 't Duitsche rijk iets zeer gewoons), en door dezen of hunne landgenooten verkeerdelijk voor het symbool der vrijheid aangezien, treft men veelvuldig in de wapens van niet-Friesche familiën aan. Ik begrijp niet, hoe men in Friesland nog aan dat sprookje — dat in moeder de Gans te huis behoort — blijft vasthouden. Zeker komt Jancke Douwema de waarheid het meest nabij, wanneer hij zegt: »Ende dat wordt nv zeer misbruict; want se seggen, dattz alle »fresen gegewen worden: dan this to presumeeren, dattz degene »gegewen worden en haer nafolgers, de sulckes met manheit voer- »dient hadden, op dat men haer afcompste in ewicheit solden »mogen kennen". M°.

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

Grafschriften in de Sint Janskerk te Sluis (XXX, 562, 4). We willen er eenige mededeelen, die niet werden opgenomen in het Maandblad voor het distrikt Sluis a°, 1814 en 16 (zie *Nav.* XIII, 131).

Op eene tombe, welke zich in het kruis aan de zuidzijde bevond, las men:

»Hier lijeght Hr Jan de Baenst, Requaerts Sone, die staerf in »'t jaer MCCCC ende drie den XXIsten dach in Maerte, met Jans »vrouwe Lisebette Her Jan Baefs dochter Jans Baens Requaerts sone »wijf was, die staerf int jaer MCCCXCVI den XIsten dach April".

Deze Jan de Baenst was geboren omstreeks 1307. Uit zijn eerste huwelijk, dat reeds spoedig ontbonden werd, had hij eene eenige dochter, die met een aanzienlijk man huwde. Bij haar huwelijk verbond haar vader zich op de plechtigste wijze om niet te hertrouwen, opdat deze dochter zijn geheele nalatenschap mocht

[1]) Als zoodanig komt hij o. a. voor in een stuk van 28 Dec. 1576, op het Kamper Archief, Regist. III, 222.

erven. Op 70jarigen leeftijd evenwel kreeg hij berouw over die belofte en kocht die van zijn schoonzoon af. Deze had geen bezwaar, doch de grijsaard overleefde zijne tweede echtgenoot, de 20jarige Elisabeth van Baningen, bij wie hij een tiental kinderen won, nog zeven jaren. Alzoo werd hij de stamvader van het talrijkste en beroemdste geslacht, dat Sluis heeft voortgebracht. Zijne zonen Jan, Anthonie en Guij werden raadsheeren der hertogen; de eerste was bovendien gedurende 23 jaren baljuw van Brugge en het Vrije, terwijl zijn zoon en naamgenoot driemaal Jeruzalem en keizer Soliman bezocht; de tweede was hoogbaljuw van Veurne en de Vier Ambachten, en werd in deze waardigheid opgevolgd door den oudsten zijner acht kinderen (Roeland); de derde, hoogbaljuw van Sluis, was de vader van den bekenden Guy de Baenst, raadsheer der hertogen Filips en Karel, werd in 1469 rentmeester van geheel Zeeland, en in 1484 mede benoemd tot het ontwerpen der eerste keure van Zeeland.

In het choor tegenover het Sanctuarium stond eene zeer oude en aanzienlijke tombe met het volgende opschrift:

»Anthoni de Baenst f^s^ Anth., Riddere, heer van Sainevelde, die »starf A° XV^c^ en sesse de III Novembre. Hier leghtbegraven Me»vrauwe Jehanne fa Gillis van der Steijne (of Preijne), Ghijselnede [1]) »van heer Anthoni, Ridder, starf XV^c^ en XX in Hooijmaand XXIII.

»Hic jacet Anthonius, de Baenst cognomine dictus, Anthonii »quondam filius, e genere satus, miles et (*vir*)doctus, satis in jure »peritus, quem lex canonica..... Nunc morte secat(*us*) jacet (*sub*) »hac petra, quem..... Pietate repletus noxia laxando (*vitando*), »veniam sincere precando. Amen quisque dicat or(n)ando, sic pie »legat, quatenus ethereos valeat transcendere polos. Obiit merito »confidens in Domino. Vulnera quinque Dei sint medicina scio (*ejus*?).

Deze Anth. de Baenst liet geene kinderen na.

Eene prachtige graftombe, waarop in wit marmer de levensgroote beelden, met een grooten hazewind aan de voeten, lagen van hen, ter wier eere ze werd opgericht, droeg het volgende opschrift:

»Ici gist noble homme Messire Guillaume Zoete de Lake, che»vallier de l'ordre de St Michel, Seigneur d'Hautain (fils de noble

[1]) echtgenoote. RED.

»homme Alexandre Zoete de Lake et de noble dame Marguérite »de Berghem)[1]), en son vivant Gouverneur de l'isle de Walcheren »et Colonel des regimens de Zélande, et qui avait esté XXVIme »Admiral de Zélande, venu en age subst. lieutenant du haut et »puissant prince Frédric Henry par la grace de Dieu Prince »d'Orange, en gouvernement de ses quartiers de Flandre, Chaste- »lain et Gouverneur de l'Ecluse, collonel du regiment de Zélande, »qui trépassa XXVI Septembre MVIcXXXVII. Et noble dame »Olimpia de Hertaing, fille de noble homme Guillaume de Her- »taing, Seigneur de Marquette, en son vivant gouverneur de Bergues »sur Zoom, colonel du regiment Infanterie Wallone; et de noble »dame Anne de Levin, son épouse; laquelle trépassa le V Avril »l'an MVIcXXXVI.

Willem Zoete de Lake was de zoon van een der verbondene edelen en een ijverig verdediger van Nederland in den worstelstrijd met Spanje blijkens zijne tochten als admiraal van Zeeland in 1605 en 1606, in 1621 toen Reinier Claassen zich opofferde, en in 1625 bij het leger van Rochelle.

Van bovengenoemde tombe bewaart de oudheidskamer te Sluis nog fragmenten, terwijl in de nieuwe kerk aldaar een zwartmarmeren zerk er van (thans voorzien van een ander opschrift) in den muur achter den preekstoel werd bevestigd.

Eene andere kapel bevatte eene zeer oude tombe met de volgende inscriptie:

»De capelle en deze sepulture hebben gedaen stichten ende »maeken in 't jaer duust vier hondert een en twintich Godevaerd »de Wilde naturelic zone met Goosins Wilde Ridder ende in dien »tide Raed 's Hertogen Philips van Bourgoigne Grave van Vlaen- »deren en zijn ontfanger generael van Vlaenderen ende van Artois »en Jonkvrouwe Ganne, dochter van Rombout den Voght zijn wijf »daartoe zij beset hebben eene messe elcx 't daegs ervelic en daertoe »eene waert aan haers vigelije en eene zinghende messe, mitsga- »ders 't zestich provende ghedeelt te zine den armen elke pro- »vende van vier groote waert zinde ende ooc mede de gethide van

[1]) Vgl. *Nav.* XIII, 130. Ibid., bl. 131, verkeert men in 't onzekere, of Alexander's gade Margaretha dan wel Anna heette. RED.

»den daghe gezonge te zine in deze kercke veertien daghe lanc »geduerende. Dewelcke Godevaert die hier begraeven licht starf »in 't jaer duust vierhondert ende XXIX den XVIsten dach in »Maerte. En voorseide Jonkvrauwe Ganne in 't jaer duust vierhon- »dert ende twee en twintich de vijftien (vijfden?) dach van Louw- »maent.

Godewaert de Wilde was de eerste grootbaljuw van Vlaanderen, tot welken post hij in 1374 door graaf Lodewijk van Male werd benoemd. Hij streed in 1379 tegen de Gentenaren onder Raas van Aerzele. In 1407 werd hij president van den raad van Vlaanderen en in 1408 ontvanger-generaal van dit graafschap en van Artois.

Aan den voet dezer tombe bevond zich een staande arduinsteen met dit opschrift:

»Hier ligt begraven Frederik de Lelij, in sijn leven Lieutenant »Generaal en Kollonel van een regiment Infanterie, ten dienste der »Vereenigde Nederlanden, en Kommandeur van Yperen, overleden »te Yperen den 17 Maart 1755 in den ouderdom van 80 jaar, »10 maanden en 17 dagen, alhier bijgezet den 25 derzelve maand.

»Hier ligt begraven den WelEdele Heer Caspar de Maurignault, »in sijn leven Collonel van een Regiment Mariniers en Commandeur »van Sluis in Vlaanderen, overleden den 19 October 1724, en sijne »huisvrouwe de WelEdele Vrouwe Adriana Octavia Martini, over- »leden 19 Mei 1707.

Eene andere zeer fraaie tombe droeg het volgende opschrift:

»Hier ligt begraven Jonkheer Charles van der Noot, ende sterft »den 30 Augustus 1614, Heer van Hoogwoude ende Ertswoude[1]) »etc., in zijn leven Collonel van een regiment Voetknechten, Caste- »leijn en Gouverneur der stede van Sluijs, Lt. van den Hoogge- »borene Prince Heijndrick Fredrik van Nassau over alle andere »steden, sterkten en garnisoenen in Vlaenderen onder de gehoor- »zaamheid van de Hoog Mog. Heeren Staten-Generael der Ver- »eenigde Nederlanden, Sone van den Heer Charles van der Noot, »Ridder en Heere van Risoir etc.

---

[1]) Vgl. over deze heerlijkheden *Nav.* XXX, 440—3; over Karel v. der Noot, ibid., bl. 562. RED.

»Hier ligt begraven Vrouwe Margarita van der Aa, die sterft »den 11 October 1605, weduwe van den Heer Charles van der Noot, »Ridder Heere van Risoir, la Haye en Munsaing, Collonel van twee »regimenten Voetknechten, ten dienste van zijne Excellentie Willem »bij der gratie Gods Prince van Orangien, Grave van Nassau — En Jonkvrouwe Sabina van der Noot, die sterft den 9 February »1608, dochter van Jonkheer Charles van der Noot, Heere van »Hoogwoude.

»Memento mori.

»Aeternae memoriae Caroli van der Noot [1]), heroïs vere maxime, »annos sex et triginta animo insuperabili (*ac*) corpore illaeso omnibus »periculis pro patria expositi; ubicumque libertas sanguine et ferro »vindicari potuit, in Germania, Gallia, Belgia ejus vindicis, Ostende, »omnium, de quibus historia loquitur, urbium celeberrimae, menses »quindecim feliciter [2]) defensoris, Slusae inter primos expugnatoris, »cujus annos plurimos ipse munimentum fuit; in hac terra, quam »virtute sibi emit, hosti eripuit; — uxor moesta.

Karel v. der Noot [3]) was de waardige jongste zoon van eenen der verbonden edelen van denzelfden naam, heer van Risoir, enz. In 1590 was hij kapitein der lijfwacht van prins Maurits, wiens volle vertrouwen hij genoot. In 1601 werd hij eerste bevelhebber van het belegerd Ostende, hielp in 1604 Sluis veroveren en kreeg als Luitt. Gouverneur van Vlaanderen voor prins Frederik Hendrik het bewind over deze stad.

Zijn levensgroot beeld in blauwen arduin met een leeuwhondje aan de voeten versierde zijne tombe.

Op eene andere tombe van wit marmer en toetssteen stond:

»Hier ligt begraven Jonkheer Philip Zoete van Lake geseit Hou»tain, Heer van Hoogewoude en Ertswoude, in zijn leven Luite»nant Generaal van zijne Exc. Heijndric Frederik bij de gratie Gods »Prince van Orangien, in de kwartieren van Vlaanderen, Collonel »van de regimenten van Zeeland, Hoog Bailliu 's Lands van

---

[1]) Zoon van Karel bij Margrieta v. der Aa. RED.

[2]) *Lees* felicissimi, gelijk reeds de stadhouder Willem V den burgemeester opmerkte toen hij 2 Aug. 1785 de kerk bezocht.

[3]) Vgl. *Nav.* XIII, 130. RED.

»den Vrije, zone van Jonkheer Alexander, Gouverneur van Wal-»cheren, Collonel van de regimenten van Zeeland, en sterft den »15 November 1626.

Op de zijde stond:

»Adriaan }
»Anna } Zoete
»Margareta }

»kinderen van Jhr. Philip en Louise van der Noot."

Jhr. Philips Zoete de Lake [1]) was opvolger van Karel v. der Noot [2]). De staten van Zeeland benoemden hem 20 Febr. 1615 tot lid van den raad van state, doch hij bedankte voor die benoeming, omdat hij door de algemeene staten tot gouverneur van Sluis was aangesteld. In 1619 werd hij bovendien hoogbaljuw van Sluis

Op eene der oudste tombes zonder jaartal vond men:

Hier liggen begraven Maria Amaranthe, oud 20 maanden; Lucretia, oud 4 jaren; Matthias, oud 2 jaren; Amarante Elisabeth, oud 4 jaren; Amarante Elisabet, oud 17 dagen; alle kinderen van Jonckheer Cornelis de Boodt en Vrouwe Cornelia de Dorste.

Eene groote zeer fraaie wit marmeren tombe droeg tot opschrift:

Hier ligt begraven d'Edele Jonkvrouw Anna Romeijns, Jonkheer Charles dochter, die huisvrouw was van Jonkheer Samuel de Casembroot, is in den Heere ontslapen op den 3 Februarij 1628.

Eer en deugd was haar leven,
In d'aarde zij nu leidt,
Haar ziel van d'aard verheven
's Lijfs opstand hier verbeidt.

Op een wapenbord stond:

Jonkvr̄ Barbara de Corbele, die huisvrouw was van Rendm̄ Adriaan Ferlippens, sterft met hare twee dochterkens den 27 November 1619.

---

[1]) broeder van den hierboven, bl. 11, 12, vermelden Willem. *Nav.* XII, 322, gist dat Philips de vader was van Willem; zie echter *Nav.* XXX, 562, 64. RED.

[2]) zijn schoonvader, zie *Nav.* XIII, 130; XXX, 562. RED.

Ghij die mijn naam compt lezen
Zijt 't geen ik voortijds was,
En zult ook eenmaal wesen
Dat ik ben op dit pas.

Hier ligt begraven dHr. Joseph van Briemen, commies tot Sluys, oud sijnde 75 jaren, den 9 Januarij 1650 en op den 26 December 1649 overleden, en zijne huijsvrouwe Juffw. Susanna Tessalon, overleden den 24 September 1653, oud 65 jaren en Mattheus van Briemen, oud 24 jaren den 8 Jann̄. 1649, den 4n dito gestorven.

Sepulture van den eersamen Jan van Hijenberle, in zijn leven commies van de werken van̄ Casteele van der Sluys [1]), die getrouwt hadde Jonkvr. Cornelia Pardo fa Onosii, die starf XVcLVII den XIII dach van October.

(*Wordt vervolgd.*) J. A. DORRENBOOM.

Landmeters-aanstelling in 1566. Wij scepenen der stede van Hulst doen te weten, allen lieden dat voor ons comen en̄ ghecompareert zijn propre p̄soonen Jan Mattheeux fs Arents en̄ Jan Doorevalle ghezwoorne landtmeters, de welcke hooghelick ten heleghen ghelast zijnde zo dat behoert, vclaersden by huer̄l eede hem̄l kennēl zijnde dat Cornelis de Meerschman fs Jans, kuerbroeder van Hulsterambocht binnen der stede van Ghendt ten huijse van mr. Gillis Arondeaulx [2]) gheleert heeft arithmeticam ende de conste van landtmeten en̄ daer naer met hem Mattheeux ghewoont een jaer continuēl met hem alomme metende, in zulcker wijs dat zy bevinden denselven Meerschman zo wel in der voorn̄ conste van Geometria ende landtm̃eten gheproffijteerd thebbene, dat hij nut en̄ bequaem es om̄e ontfanghen te werden als *ghezwoorne landtmetē*, ende om̄e tselve texercerene op den behoir̄l eedt ende ghecostumeerden eedt, biddende ons daertoe te willen verstaene, volghende welcken zoo heeft hij Corn̄ de Meerschman te deser date voor ons solemnelicken den behoir̄l eedt ghedaen en̄ midts dien hebben wij scepen̄ zo verre alst in ons is, opt voorn̄ rapport ende affirmatie van eede van

[1]) het kasteel van Sluis.

[2]) Is deze de vader van den Hulster griffier Isaac Arondeaux? In 1619 was een Gillis Arondeaulcx predikant in Friesland. Zie over dit geslacht »Rotterdamsche historiebladen, door J. H. Scheffer en Fr. D. O. Obreen".

voorñ Mattheeux en Dorevalle ons ghedaen ende thuerl bede eñ versoucke den voorñ Cornēl gheadmitteert ende ontfanghen, admittñ eñ ontfanghen bij desen als ghezwooren landtmeter, om̄e tselve officie ende conste met diesser ācleeft eñ dependeert te moghen bedienen eñ exerceren Vlaeñ duē (Vlaanderen door) op denzelven zijnen eedt.

Actum den 9 September 1566. FRED. CALAND.

Het slot Duurstede. In verschillende couranten las men (Juli 1882) het bericht, dat de toren van dit slot met gedeeltelijke afbraak bedreigd wordt, waardoor weder één der oudste monumenten van ons land zou verdwijnen. De bouwvallen, die volgens Robidé v. der Aa, Oud-Nederland 1846, bestonden uit vier dikke muren en halve gewelven, mitsgaders uit twee hooge torens, zijn geen overblijfsels van den Romeinschen burcht, die aldaar ten tijde van keizer Augustus stond, maar van een middeneeuwsch kasteel op de grondslagen der vroegere vesting gebouwd. Dat dit Romeinsche slot werkelijk gestaan heeft ter plaatse waar men thans deze bouwvallen ziet, blijkt uit de in 1706 door Joachim Oudaan, en sedert herhaaldelijk onderzochte grondslagen. Eene opgraving a°. 1825 was hieromtrent beslissend, en a°. 1828 ontdekte men kolossale muurwerken op een afstand van vier- en zeshonderd schreden van het slot, welke ontwijfelbaar daarmede in verband stonden. Wanneer het slot verwoest of in verval is geraakt, is niet met zekerheid te bepalen. In 1640 komt het nog in welstand voor, gelijk blijkt uit de afbeelding in Rademaker, Kabinet van Ned. Oudh. VIII, 114, terwijl het in 1700 reeds gedeeltelijk als ruïne wordt afgebeeld, zoodat het tijdstip der verwoesting tusschen 1640 en 1700 valt. De staten van Utrecht stelden vroeger een kastelein van het slot aan, wiens wedde in 1677 van acht en dertig tot vijftig guldens per maand verhoogd werd. Volgens overeenkomst tusschen deze staten en de stad Wijk i. d. 13 Juni 1727 moest een der torens door de stad worden onderhouden, waartegen haar de weide rondom het kasteel werd afgestaan, die in 1772 veertig guldens aan pacht opbracht. Eene opgave van afbeeldingen van het slot Duurstede, zoowel in welstand als in ruïne, vindt men bij Robidé v. der Aa, »Oud-Nederland", en in Mr. S. Muller Frz., »Cat. van den topographischen atlas der provincie Utrecht", 1878, bl. 61. H. T. G.

[Er is, gelukkig, sprake van restauratie. Tenminsten vanwege de prov. Utrecht moet de stad Wijk-bij-Duurstede eene aanmerkelijke geldsom voor dat doel hebben ontvangen. Ook is rijkssubsidie toegewezen].

Lievendaal (XXXII, 515). Het huis L. in de provincie Utrecht is nimmer eigendom geweest van v. Leefdael. Deze familie stamde uit het gesl. Hauterive (zie o. a. Butkens, Trophées sacrés et profanes du duché de Brabant, en Te Water, Verbond, enz. IV, 182—293). De afstammelingen van Rogier de Hauterive (1187), die met Alix v. Leefdael, erfdochter van heer Hellius huwde, namen den naam en het wapen der uitgestorven fam. v. Leefdael aan. Leefdaele, waaraan dit laatste gesl. wel zijn naam ontleend zal hebben, lag ongeveer halverwege tusschen Brussel en Leuven (Butkens, a. w., II, 216).

Amersfoort. H. M. WERNER.

[A. Aarsen verwijst naar Kok, Vaderl. Wdbk., XXII, 106, welk citaat echter de vraag geheel onbeantwoord laat.]

Wiarda-state (XXII, 637; XXIII, 36, 8, 9, 61, 106, 212, 84, 9, 531, 6, 47; XXIV, 18, 178, 260, 2; XXV, 262; XXVII, 504). Dit oudste kasteel in Friesland, te Goutum bij Leeuwarden, beschreven en opgehelderd door Jhr. G. A. Six (1870), niet in den handel, hetwelk van het jaar 1405 dagteekent, en een jaar later den potentaat Sjoerd Wiarda tot woonverblijf strekte, is 14 Juli 1881 publiek geveild. Er werd eene som van *f* 12.000 voor geboden. Het slot prijkt nog met antieke toren en poort.

Penning Muiden (XXXII 324). Is afgebeeld bij v. Loon IV, 190(2), die blz. 191 zegt: »Is te Muyde gemunt en aan ieder die »in zijne loterij ingelegd en geen prijs getrokken had tot gedach»tenis vereerd". Er bestaan een aantal varianten van, bijv. Cat. *v. Duren* (1865) n°. 1809 (genoemd *Strooipenning* op den vrede van Rijswijk) *Het vogeltje omziende.* 1810. *Het vogeltje in het midden.* 1811. *Het vogeltje achter.* 1812. *Het vogeltje tusschen en achter.* 1816. *Het vogeltje tusschen.* J. D. / L.

[E. Ph. Erfmann, die een drietal varianten bezit, bericht, dat

v. Loon, t. a. pl. dezen penning in verband brengt met den vrede van Rijswijk, en vermoedt, dat de loterij met een weldadig doel gehouden is, daar op de vóórzijde de Barmhartigheid is afgebeeld als eene vrouw, die in de ééne hand een vredetak houdt, en met de andere eene bedrukte moeder met een kind in de armen, opheft, met de spreuk van Jac. 2 vs. 13b tot omschrift.]

De kei van Jhr. Everard Meyster (XXXII, 26). Volgens Dr. H. J. Broers (Utrecht, Historische Wandelingen, 2e druk, bl. 89—91) bevindt zich een stuk van dezen kei in het zonderlinge huis, dat genoemde edelman te Utrecht op den hoek der Van-Buerenstraat, daarna Keistraat geheeten, liet bouwen. Doch N. v. der Monde zegt in zijne Beschrijving van de pleinen, straten, enz, van Utrecht (II, 27, 28), dat de in dat huis gemetselde pyramidale kei slechts eene herinnering is van den Amersfoortschen. Vgl. ook *Nav.* IV, Bijblad, bl. XV—XVIII, en de daar genoemde plaatsen.

V. M.

Komptuer (XXXII, 373). Dat dit woord hetzelfde zou zijn als »kommandeur", vind ik niet waarschijnlijk. In het aangehaalde stuk toch wordt vijfmaal *commenduer* gevonden, zonder verschil in spelling, zoodat het vreemd zou zijn, daartusschen éénmaal eene zoo afwijkende spelling als *komptuer* te vinden. Zou het niet zijn een betaalmeester? Vgl. het Fr. compter. Het is dan één woord met ons kantoor: het eene de man die betaalt, en het andere de plaats waar betaald wordt. Die verwisseling van begrippen komt meer voor o. a. in het Fr. tambour, zoowel trommel als trommelslager en ons »vendel" of »vaandel", d. i. zoowel de vlag zelve, als de soldaten die er onder strijden. L. A. P.

[Als men op de oude (verkorte) schrijfwijs Lantcopt, Lantcompt, Compt, let, in stukken, waarin van niemand anders dan van den Landcommandeur (der Duitsche orde) sprake kan zijn; komt men o. i. tot de gevolgtrekking dat het »komptuer" van *Nav.* XXIV, 145 (XXXII, 373) niet anders dan »kommandeur" kan wezen. — In analogie met »vastelavond" schreef men a°. 1345 enz. ook wel »commelduer".]

VRAGEN.

Kruis te Doornenburg. Aan den ingang van het R. K. kerkhof te Doornenburg staat een zeer oud hardsteenen kruis, waarin in Duitsche letters gebijteld is: Gijsbert van....; den naam kon ik niet lezen. Daar volgens het volksverhaal Gijsbrecht v. Amstel na den moord op graaf Floris V op het slot Doornenburg zou gevlucht zijn (wat evenwel een verzinsel is), dacht ik aanvankelijk, dat voor dien naam »v. Amstel" moest gelezen worden, en dat Gerrit v. Amstel, heer van Doornenburg, die op voormeld kasteel schilderijen en andere versieringen aanbracht, teneinde de herinnering aan Gijsbrecht v. Amstel en diens geslacht levendig te houden, ook dat kruis ter nagedachtenis van dezen aldaar had doen plaatsen; het bleek mij echter spoedig, dat die naam uit een ander woord bestaat. Doch welke is dan die naam? Te Doornenburg kon mij niemand een antwoord op deze vraag geven.

A. V. SASSE V. YSSELT.

Een oude politiestraf. In een opstel over de slangbrandspuiten Holl. Illustratie, X (1873—'74), bl. 6, las ik het volgende uit het Amst. Regl. op het brandwezen van 1683, dat, — gelukkiger dan menige nieuwe wet! — anderhalve eeuw bestaan heeft: »Zo 't gebeurt, dat er niet volk genoeg van de aangesteldens tot de spuiten bij de hand is, vermogen de brandmeesters en andere officiers een iegelijk van degeene die zij aldaar leedig vinden staan tot hulp te pressen, die zulks niet vermogen te weigeren op verbeurte van den hoedt of 't opperkleed dadelijk af te nemen". Hier voegt de schrijver des opstels er bij: »In de zeventiende eeuw en vroeger scheen men die zonderlinge straf of boete om iemand op straat van zijn hoofddeksel of opperkleed te berooven meer toe te passen. Het was een straf in 't hoogste ressort voor kleine politieovertredingen, welke op die wijze dadelijk gestraft werden. Bij Vondel vindt men o. a. nog onder zijne hekeldichten het volgende versje:

Die aan 't heilig huis wil p.....
Moet zijn hoed en vrijdom missen.

Vraag: Diende dat afnemen van hoed of opperkleed om zekerheid voor de betaling eener boete te hebben of om den overtreder

te herkennen? [1]). Wat overigens dat pressingsrecht betreft, het bestaat volgens den sedert eenigen tijd overleden Code Pénal (R I. P.) nóg: in een der politieartikelen is het omschreven in eene taal die 'k niet weet, — v. Lennep wist het misschien ook niet! — onder welk soort Nederduitsch te rangschikken. G. P. ROOS.

[In 1590 en 1720 verbeurde men te Arnhem opperkleed of hoed als men nalatig was in 't kerkbezoek of andere sabbatschennis pleegde; zie Mr. J. W. Staats Evers, »Johannes Fontanus en zijn tijd" (1882), bl. 41, 2.]

Adellijke geslachten. Moet men, van deze sprekende, zeggen bijv.: het gesl. Lijnden, het gesl. Heeckeren, enz. of: het gesl. van Lijnden, van Heeckeren, enz.? M. a. w.: is hier het woordje *van* deel van den geslachtsnaam, of dient het alleen om aan te duiden dat de persoon, wiens doopnamen of titel voorafgaan, bijv. tot het gesl. Lijnden of der Lijndens behoort? Kan iemand tot dit gesl. behoorende zich alzoo noemen en teekenen: van Lijnden, of bijv. van Lijnden v. Hemmen of van Lijnden v. Sandenburg, tout court, zonder voorafgaande vermelding van de eerste letters zijner doopnamen of van zijn titel, of moet hij in dat geval teekenen: Lijnden, Lijnden v. Hemmen, enz.? H. M. WERNER.

[Het woordeke *van* is onafscheidelijk van zoodanige adellijke namen, waarin oorspronkelijk lag opgesloten: vrijheer (liber baro) van deze of gene plaats, die de bakermat of het stamhuis was. De oudste leden der edelgeslachten hadden enkel doopnamen, en onderscheidden zich onderling door bijvoeging van den naam hunner heerlijkheid of van hun stamhuis, met een voorgevoegd *van*. Ook werden zij als jonger zonen, soms alzoo stichters van een nieuw geslacht, b. v. een jonger zoon uit het graaflijk geslacht v. Montbéliard-Altena, verwierf of ontwierp de heerlijkheid Brakel door de stichting eener ridderstins aldaar, en noemde zich naar deze zijne heerlijkheid »*van* Brakel(1)", enz. enz. In verloop van tijd, bij verlies van stamhuis of verbrokkeling, onteigening van

[1]) Zoowel om eene kleine schadeloosstelling in plaats van, of ingeval van wanbetaling van — boete, als om aandekaakstelling des delinkwents zal het hier te doen geweest zijn. RED.

heerlijkheden, bleef men de oorspronkelijke namen daarvan voeren, zoodat die allengskens familienamen werden. Hieruit volgt, dat het voorzetsel *van* nimmer als oorspronkelijk deel van den geslachtsnaam kan worden aangemerkt, want dit woordeke, dat in den riddertijd de »aanhoorigheid" aanduidde, riep met den naam van 't stamhuis of der heerlijkheid vereenigd, juist den lateren geslachtsnaam in 't leven, die zonder dit *van* nooit iets anders dan plaatsnaam zou zijn. De bijvoeging of weglating der beginletters des doopnaams doet hier niets af. Steeds behoort *van* er bij. Teekent een v. Lijnden of een v. Heeckeren zich eenvoudig Lijnden of Heeckeren, dan geschiedt dit kortheidshalve, evenals de edellieden elkander gewoonlijk als bijv. Lijnden, Heeckeren, Wassenaer, Brakel toespreken. Zij zijn hierbij aan het oorspronkelijk stamhuis gedachtig. Iets soortgelijks heeft, gelooven wij, plaats onder de pastoors, die elkander veelal bestempelen met den naam der parochie, waaraan zij verbonden zijn, zonder *van*, omdat zij zulks deftiger achten dan de betiteling met den familienaam. Ook op ringvergaderingen, bij de regeling of verdeeling van predikbeurten, verneemt men wel hetzelfde onder predikanten. Intusschen, een edelman, die zichzelven of zijn ranggenoot, in gemeenzaam gesprek, bijv. Lijnden, Heeckeren, enz. noemt, of aldus teekent, zal, wanneer hij den adellijken titel (hetzij voorafgegaan door den doopnaam of niet) of ook den doopnaam (of de beginletters daarvan) zonder dien titel, vooropstelt, nimmer het woordeke *van* achterwege laten. Hij zou dit ook niet kunnen of mogen, zonder aan de beteekenis en de kracht diens titels, of ook aan den oorsprong zijns naams te kort te doen.]

de Vroede [XXVIII, 203; X, 487 (*niet* de Vreede)]. Was het 12 Jan. 1883 76 jaren geleden, dat een der schoonste gedeelten van Leiden in een puinhoop werd herschapen, welk treurig feit door het Ruïne-plein nog steeds, vooral ditmaal bij gelegenheid der vreeslijke buskruitontploffing te Muiden, in herinnering wordt gebracht; — Magdalena de Vroede, wede. Knotter, geb. 13 Oct. 1792, is, naar men meent, thans de eenige nog levende van de bij die ramp geredde personen. Voert zij het wapen, dat *Nav.* XXIX, 373, aan de Vroede wordt toegekend? En was de stins Vroedestein te Utrecht (ibid. XXI, 239) door een harer voorzaten gesticht? x.

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Glossaire flamand de l'Inventaire des Archives de Bruges de M. L. Gilliodts van Severen, par Edw. Gailliard[1]). — Brugge, Edw. Gailliard, 1879—1882, in 4°.; XII, 940 blz. — Het mag eenen boekbeoordeelaar zeker wel zelden gebeuren dat hy slechts te loven heeft en niet te laken. Toch is zulk een aangename taak heden de myne, nu ik uitgenoodigd ben geworden het werk aan te kondigen, welks titel men hierboven leest. Het »Glossaire flamand" is een woordenboek op de middeleeusche, in het vlaamsch geschrevene oorkonden der stad Brugge in Vlaanderen, die onder den titel »Inventaire des Archives de Bruges" uitgegeven zijn door M. L. Gilliodts van Severen. Als men bedenkt hoe Vlaanderen in de laatste middeleeuwen, wat wetenschap en kunst betreft, wat handel en nyverheid aangaat, onder de beschaafde landen van Midden- en Noord-Europa zeker bovenaan stond — als men nagaat dat Brugge toen was wat London nu is uit het oogpunt van handel en verkeer, wat Parijs of Weenen, Dusseldorp, Munchen of Rome nu is uit het oogpunt van schoone kunsten, wat Luik of Aken, Kreveld of Elberfeld-Barmen, Birmingham of Manchester nu is uit het oogpunt van nyverheid — kan men zich de belangrijkheid voorstellen van d'oorkonden der stede Brugge in dit tijdvak van haar grooten bloei en luister. Daarby herinnere men zich hoe de volkseigene taal juist van dat deel van Vlaanderen waarin Brugge gelegen is, van de bakermat van Maerlant, den vader der dietsche dichtren, juist d'oudst beschaafde is, toen ook de meest ontwikkelde, toen, en later, en ook nu nog de schoonste en welluidendste, altijd een der belangrijksten en merkweerdigsten is van alle onderdeelen der nederlandsche — ja der geheele nederduitsche taal — en de groote weerde, de hooge belangrijkheid dezer brugsche oorkonden, zoowel

[1]) Deze boekaankondiging treft men reeds aan in het nummer van 19 Nov. '82 v. h. letterk. weekblad »De Amsterdammer", gelijk ons heden gemeld is bij de terugzending der proef. Die plaatsing geschiedde geheel buiten onze voorkennis, natuurlijk, — omdat de *Nav.* vooreerst ruimte miste.

RED.

voor den oudheid- en geschiedkundige als voor den taalvorscher, blijkt ten duideliksten. En niet minder duidelik blijkt de hooge weerde en de groote belangrijkheid van het woordenboek op deze oorkonden, dat tot stand gebracht werd door d' onvermoeibare vlijt en de stalen volharding van Edw. G., bezield als deze geleerde en bekwame Vlaming is voor d' aloude eere en luister zyner vaderstad, de vlaamsche hoofdstede. Het *Glossaire flamand* bevat de byzondere woorden en uitdrukkingen in de brugsche oorkonden voorkomende, met de verklaring van de beteekenis dier woorden, opgehelderd door allerlei voorbeelden uit die oorkonden zelven, of uit andere middeleeusche geschriften, b. v. van Maerlant. En dit is het juist wat de weerde van het »Glossaire", niet slechts voor den taalgeleerde, maar eveneens voor den oudheidkundige en den geschiedvorscher zoo byzonder verhoogt. Het geheele oud vlaamsche volk toch, groot en klein, voornaam en gering, dorper en stedeling, edelman en daglooner, boer en burger, koopman en schipper en voerman, kunstenaar en handwerksman, jager en visscher, legerhoofd en pijlscherper, allen treden in Gailliard's geleerde bladen op, en zeggen ons, elk op zijn beurt, wat zy natuurlik het beste van allen zullen geweten en verstaan hebben, t. w. de verklaring hunner eigene woorden die zy dageliks gebruikten by 't behartigen hunner eigene belangen. Niet alleen uit Brugge neemt G. zyne getuigenissen, maar uit alle betrouwbare bronnen, uit geschriften en woordenboeken van allen aard, middeleeusche en ook van lateren tijd, overal waar maar ooit iemand iets geschreven of geboekt heeft, dat aan de woorden der brugsche oorkonden eenige helderheid geven kan, daar put de schrijver met voorzichtige hand. Men wane ook niet dat het »Glossaire flamand" uitsluitend, of ook maar hoofdzakelik, voor den vlaamschen taalkundige, voor den zuid-nederlandschen oudheid- en geschiedvorscher slechts van belang zy. Neen, voor alle Nederlanders, in ruimeren zin voor alle Nederduitschers, voor allen die in Neder-Germanie langs de zuiderstranden van Noord- en Oostzee wonen, en taal, geschiedenis en oudheidkunde van hun land en volk beoefenen, is het Glossaire van even veel weerde. Immers hebben d'andere Nederduitschers en Nederlanders in 't algemeen, en de Hollanders en Zeeuwen in 't byzonder, niet een groot deel van hunne oude ontwikkeling en

beschaving te danken aan de middeleeusche Vlamingen en Brabanders? Of staan de hedendaagsche Noord-Nederlanders, in menig opzicht, vooral wat kunst en nyverheid aangaat, en ook wat handel en nering betreft, niet als op de schouders van hun broeders in 't zuiden? En waren de Noord-Nederlanders, in het beste tijdvak van hun volksbestaar, waren de zestiende- en zeventiende-eeusche mannen van Amsterdam en Enkhuizen, van Haarlem en Leiden, van Rotterdam, Dordrecht en Middelburg niet d' erfgenamen en opvolgers der vijftiende- en veertiende-eeusche mannen van Brugge en Gent en Antwerpen, van Leuven en Brussel, van Mechelen Kortrijk en Iperen? Ook is onze hedendaagsche algemeene nederlandsche taal als opgebouwd op den grondslag van 't middeleeusche vlaamsch, terwijl het hollandsch in de zestiende- en zeventiende eeu den beschavenden invloed van het vlaamsch in hooge mate genoot Daar was een tijd, t. w. d'eerste helft der zestiende eeu, en vroeger, en ook nog wel later, dat alle beschaving, kennis en bekwaamheid, ons Noord-Nederlanders uit Zuid-Nederland toekwam. Den opmerkzamen navorscher blijkt dit uit byna elke bladzyde van G's. Woordenboek. — Zie hier een enkele proeve van de wyze van bewerking.

»Bake, Varken, Zwyn, *ou* Spek, Flèche de lard. Schiller et Lübben, Mttn. Wtb., Bake, Speckseite, Flèche de lard. Kiliaen et Oudemans donnent les deux significations. Carpentier, Suppl. Duc., IV Bacon, y Porc engraissé et salé, Lard salé. Raynouard, Lex. rom., Bacon, Morceau de porc salé, Salaison, Flèche de lard. »Van elken bake"; dans une ordonnance fixant les droits de tonlieu. II, 68. »XVI baken metgaders LXIIII hammen." V, 117. »Hem gheneerende met baken ende zwynenvleessche te vercoopene..." V, 483. Ce texte établit nettement une distinction entre les deux termes. Nous trouvons d'autre part ces textes dans un compte de dépenses de cuisine de 1302: »Van wederinen ende bakinen vleessche..." I, 113. »Van wederinen vlessche, coeynen ende suinin..." I, 115. »Suininen vlesche". I, 122. »II verkinen. I, 116". Dans le Reinaert de Vos (Ed. Willems), aux vers 217, 224 et 1517 Bake signifie Flèche de lard; tandis que au vers 2127 il est opposé à *Osse* et signifie Zwyn". — Waar wy aan Edw. G., die zich zelven in 't bericht van zijn woordenboek een leerling noemt der bekende west-

vlaamsche taalgeleerden de Bo en Guido Gezelle, den naam geven van een nieuwen Kiliaen, van een nederlandschen Ducange — waar we zijn werk een weerdige weerga noemen van onzen Verdam's prachtigen arbeid op dit gebied, van de woordenboeken van Schiller en Lübben, van Oudemans, enz., daar geven we geenszins te grooten lof. Dus valt er slechts te loven, en niet te laken? Ja, daar is te laken. Natuurlik! 't is menschenwerk! Maar dit mispryzen geldt in geenen deele d' innerlike weerde van het glossarium op zich zelven. E. G's. woordenboek is in 't fransch geschreven, en dit is voor my en zeker voor alle rechtgeaarde Nederlanders een groote grieve. Een ergernis, een tegenstrydigheid, een misstand noem ik het. Waarom toch geschiedde 't alzoo? G. is buiten allen twyfel een rechtgeaarde Vlaming, een echte Bruggeling, met lust en yver bezield voor d'eere zyner vaderstad; en het vlaamsch, het nederlandsch is zyne moedertaal. Waarom dan gebruikte hy de fransche taal om zijn echt nederlandsch werk te schryven? Waarom? My is dat een raadsel. Toch niet om de Franschen te believen? Och waarlik, die Franschen zijn wel de laatsten om oud-nederlandsch te beoefenen; die hebben meer verachting voor dan genegenheid tot het vlaamsch. Dat moet G. nog beter weten dan ik. Dat sommige nederlandsche geleerden hun geschriften, uitsluitend voor geleerden bestemd, in een der drie wereldtalen, fransch, duitsch of engelsch schryven, heeft zijn goede reden. Skandinaviërs, Portugezen, Hongaren, zy allen wier moedertaal niet over de grenzen van hun land gaat, doen ook alzoo, en, uit een practisch oogpunt te recht. Maar die reden vervalt hier. Dit boek zal uitsluitend door Germanen, hoofdzakelik door Nederduitschers, in d'eerste plaats door Nederlanders, 'tzy dan in 't zuiden of in 't noorden, gebruikt worden. Meende echter G. zijn werk toegankeliker te moeten maken voor niet-Nederlanders, door het in een der drie wereldtalen te schryven, ofschoon dit naar myne meening overbodig ware; dat hy dan de hoogduitsche taal genomen hadde. Hoogduitsche taalvorschers toch zullen zijn werk veelvuldig gebruiken moeten. Maar Franschen!? Behalve d' ergerlike wanverhouding die het te weeg brengt, bezwaart het fransch ook nog in hooge mate 't gebruik van 't Glossaire. Dat onophoudelik overspringen van nederlandsch op fransch, van fransch op nederlandsch, vermoeit uit der

mate. Lastig is het, en verdrietig. Maar waar het zulk een hoogst verdienstelik werk geldt, mag ik deze aankondiging niet lakende besluiten. Geerne vermelde ik dus nog met lof de zeer nette uitvoering. De prachtige, heldere druk vooral vereenigt vlaamsche sierlikheid met hollandsche degelikheid — een zeer gewenscht verbond — en maakt het boek in 't gebruik, hoogst aangenaam.

JOHAN WINKLER.

De eer van Laurens Jansz. Koster gehandhaafd. Onze landgenoot J. H. Hessels, sedert jaren verbonden aan de bibliotheek te Cambridge, voltooide April '82 een belangrijk werk over Gutenberg, dat kort daarna te Londen (Boekh. Quaritch) het licht zag. Het behelst eene scherpe kritiek van het laatste geschrift van Dr. v. der Linde, en verklaart op door persoonlijk onderzoek verkregen gronden, dat ongeveer een half dozijn der dusgenaamde Gutenberg-bewijzen onecht zijn.

De personaadjen in Vondel's Palamedes (XXXII, 377). In mijn exemplaar van dat treurspel zijn de personen aangeduid evenals t. a. pl., met uitzondering van Nestor, die raadsheer Couwenhoven genoemd wordt.

V. D.

VRAGEN.

Dankgezang a°. 1814. »Israëls en Nederlands hartgrondig dankgezang wegens beider zoo onverwachte en spoedige als wonderdadige verlossing uit de handen hunner machtige vijanden; met billijke wensch en bede om verdere en volkomene redding, naar aanleiding van den 126sten Psalm, in alles gericht naar de zangwijze waarop gemelde Psalm in de gereformeerde en luthersche kerkgemeentens gezongen wordt. Waarbij het verhaal van een zonderlinge gebeurtenis omtrent deze Psalm voorgevallen in de maand Mei".

Vraagt iemand nu, waarom juist dezen Psalm verkoren?
Een vraag, waarop ik dit tot antwoord geven kan:
In Mei laatstlede, en dus een maand of zes te voren,
Rouleerde een zeker schrift. Zie hier copij er van.

Op den .... Mei 1813, zijnde Zondag, kwamen des morgens vóór de godsdienstoefening, bij N. N., predikant tot B., vier heeren, bij zijnEw. onbekend, welke aan den leeraar verzochten, om dien morgen den 126sten Psalm te laten voorzingen; beloovende dat zulks tot voordeel van den armen zoude verstrekken; den leeraar be richten hun daarop, dat zulks nu niet wel geschieden kon, vermits zijn voorgenomen tekst-stof daar niet naar was ingericht; maar dat hij uit inzicht voor den armen, die Psalm wel door de gemeente wilde laten nazingen; hetwelk dan ook geschiede; en dat ten gevolgen had, dat in de collecteer-zak gevonden wierd een pakje, waarin 100 Goude Dukaten waren, met een briefje daarbij van den volgenden inhoud:

»Treed toe, mijn vorst! treed toe, de tijd begint te nadren,
»Treed toe, en neemt bezit van 't erfrecht uwer vadren!
»Verblijd u, Neerlandsch volk! het licht begint te dagen,
»Noch deze zomer zal men hier *Oranje* dragen!"

Terstond ging ieder aan het lezen en herlezen
Van deze Psalm — en elk wie 't las, riep zuchtend uit:
O God! mogt Nederland ook zoo gelukkig wezen,
Wierde Napoleon in zijn geweld gestuit!

Maar onze banden zijn te vast; enz.

Vóór eenige jaren werd mij het bovenstaande verhaald door een toen reeds bejaarden vriend mijns vaders. Kortelings kwam ik in bezit van het gedrukte pamflet, waarin de genoemde Psalm in zeven verschillende berijmingen voorkomt. Weet iemand op te geven waar die gebeurtenis plaats had? B. J. A. M.

KUNSTGESCHIEDENIS.

Lupus Hellinck. In de Bouwsteenen v. Noordn. Muzijkgeschied. II, 101, wordt de gissing gewaagd, dat deze een Noordnederlander zou geweest zijn, en op den klank van zijn naam afgaande

de Veluwe of Overijssel als zijn geboortegrond aangewezen. De juistheid dier gissing bleek mij, toen ik op het jaar 1494 den Veluwenaar Willem Hellinck en op 1548—1551 den Deventerschman Mr. Derick Hellinck of Hellinges aantrof. Zie Catal. v. h. Groote- en Voorster gasth. te Deventer, n°. 761, 1007, 1020. Een verder onderzoek wordt, vertrouw ik, door deze opmerking gemakkelijker gemaakt. MR. J. I. V. DOORNINCK.

[Vgl. *Nav.* XXI, 135—40; II, 605.]

VRAGEN.

Graftombe van prins Willem I. Dit prachtig monument, door de Staten-Generaal ten tijde van het Twaalfjarig Bestand in de Nieuwe kerk te Delft gesticht, zal ongetwijfeld aan velen onzer lezers door eigene aanschouwing bekend zijn. Ik kom tot hen met de vraag, wien de maker heeft willen aanduiden door den geharnasten persoon, die zich aan het vóóreinde der tombe op den trap bevindt? Het algemeen gevoelen antwoordt, dat het den prins zelven vertoont. Bij de afbeelding en beschrijving van het praalgraf in het fraaie plaatwerk van Terwen, »Het koningrijk der Nederlanden", wordt bl. 231 gezegd, dat men, behalve het witmarmeren levensgroote liggende beeld, nog een tweede beeld des prinsen van gegoten metaal ziet. Nog verder gaat de auteur der plaatsbeschrijving van Delft in den »Tegenwoordige staat der Ver. Nederlanden", wanneer hij, D. 4, st. 1, bl. 461 aan de vermelding van dat metalen beeld deze woorden toevoegt: «Achter in den rug, in de linkerzijde, bezijden het schouderblad, wijst eene opening de plaats aan, alwaar de prins door het musketschot werd getroffen". Dit bijvoegsel komt mij al zeer vreemd voor; want hoe heeft Balth. Gerards hem, die den trap in zijne woning afkwam en derhalve den booswicht te gemoet ging, »achter in den rug" kunnen treffen? — daergelaten, dat de prins toen geen harnas droeg. Bij Kok, Vad. Wdbk., XXXI, 254, lezen wij dan ook, dat de moordenaar »het pistool, 'twelk met drie kogels geladen was, op hem loste, hem treffende dwars door 't lijf of in 't hart" — wat uit den aard der zaak veel waarschijnlijker is. Doch, om nu op mijne vraag terug te komen,

ik weet niet of het anderen als mij gaat, maar ik moet bekennen, dat de beschouwing van het monument, èn in natura (wat lang geleden is) èn op verschillende afbeeldingen, mij steeds weerzin ingeboezemd heeft van den onbegrijpelijken wansmaak, die den ontwerper bezielde, toen hij dat tweede beeld, — verondersteld dat het den prins vertoonen moet, — in zijne teekening opnam. Hoe heeft een zóó bekwame bouwmeester, als Hendrik de Keyzer, er toe kunnen komen, om bij den doode in diens liggende houding, denzelfden persoon op dezelfde plaats nog eens voor te stellen, en wel zóó, dat hij als levend en gewapend op zijn eigen graf zit! Dit is eene wanstaltigheid, die de éenheid verbreekt en het geheel bederft. Op de tombes van de Ruyter, v. Galen, Piet Hein en anderen ziet men zoo iets tweeslachtigs niet; de vereerde helden liggen daar in uitgestrekte gedaante neder, wat zeer natuurlijk is, want zij zijn dood. Maar hier nog een zittende gesneuvelde daarbij, is in mijn oog een ongerijmdheid.

Toen ik onlangs deze bedenking in een gezelschap mededeelde, werd mij door iemand van veel kunde en oordeel geantwoord, dat al de schrijvers, die over dit praalgraf gehandeld en elkander nageschreven hebben, evenals het groote publiek in een dwaling verkeeren; want dat die zittende persoon niet de prins, maar een hellebardier of andere krijgsman is, die het graf bewaakt. Is die teregtwijzing juist? Zoo ja, dan zou het monument in rijkdom en kracht van beteekenis winnen, en die wachter in gepaste overeenstemming met den engel staan, die den lof des ontslapenen voortdurend uitbazuint, terwijl mijn beschuldiging van wansmaak vervalt. Wie maakt nu hier op goede gronden de waarheid kenbaar en zuivert alzoo den vervaardiger van het grafgesticht van den blaam, welken ik op hem wierp?

L. PROES.

Schaatsenrijden. In welk jaar deed men dit in de Nederlanden het eerst? Welk soort van schaatsen werd toen gebruikt? Bestaat er een werk, waarin men een nauwkeurige beschrijving aantreft van de eerste schaatsen in ons land in gebruik, en waarin tevens de schaatsenrijderskunst dier dagen wordt beschreven?

TAALKUNDE.

Affidavit (XXXI, 329, 573; II, 110) — is geen nieuw gesmeed Italiaansch woord, maar sedert onheuglijke tijden in Engeland in den handel en de rechtspleging in gebruik, en zal vandáár uit zijn weg door het overige Europa gevonden hebben. Het beteekent eene beëedigde verklaring, en is, als vele rechtstermen in Engeland, uit het latijn, zij het ook niet altijd Ciceroniaansch geput. Letterlijk zegt het: hij heeft bezworen; van *affidare*, bezweren, trouw zweren. — *Affidatio Dominorum*, de eed der lords in het parlement. J. C. d. R.

Affidavit. De derde persoon van verschillende tijden van werkwoorden wordt gebezigd ter vorming van zelfstandige naamwoorden, b. v.: accessit, credit, debet, deficit, exsequatur, fecit, imprimatur, interest, patent, placet, visit, enz. enz. A. J. C. KREMER.

Calsye (XXIX, 610; XXXII, 49). *Calcino* in het Spaansch = beton. De botermarkt zal met iets dat op beton gelijkt gevloerd zijn geweest.

Calsye, — in het spraakgebruik een met keien bestrate weg, omdat deze de oudste bestrating was en dan toegepast op pleinen en straten eener stad, of den keiweg door en in een dorp. Ouder is de vorm causye, caussyde, causide. Oorspronkelijk (via) calciata, met kalk bevloerde (weg), waarvan het Spaansch calzada, het Provençaalsch caussada en het Fransch chaussée, waarin het geslacht van voie uitkomt, als een met kalk bearbeide weg.

J. G. FREDERIKS.

[A. J. C. Kremer herinnert, dat te Maastricht een straatkei kassaai, in den vermoedelijken zin van »uitgebroken steen", genaamd wordt.]

Calsye. Dit woord beteekent eenvoudig: met steenen bevloerde weg, bestrate weg, straatweg. Het is in geheel Flaanderen nog dagelijks in volle gebruik. Zie Schuermans, Algemeen vlaamsch Idioticon: »Kalsei, Kalsij, Kalsijweg, Kassei, Kassij, m., bet. 1° steen

waarmede de straten belegd zijn; dit beleggen noemt men *kasseien*, *kassijden*, *kalseien*. 2° Steenweg of de gekasseide weg, in 't Fr. *chaussée*. In dit geval hoort men *kassei* ook vr. gebruiken, omdat er baan onder verstaan wordt. Hiervan heeft men *kasseislijper* voor: rondlooper (Br., Antw.). In Vl. zegt men *kalsei, kalsij*, *kalsijde;* in West Br. *kauside* of *kaudzide,* en hierdoor verstaat men aldaar bepaaldelijk de groote romeinsche baan, nu steenweg van Enghien op Assche. Men treft dit woord nog in andere vormen aan, b. v. bij Plant. *kassye*; Kil. heeft *kautsye*, *kaussyde* en vertaalt *kassy-wegh* door *via strata, via silicata,* vulgo *calciata*, fr. *chaussée*, spaansch *calcada*, engl. *caucie, calcey.* Elders *caudside, causchie, causijd, cautschie.* Bild. II, 51, geeft *kasseie* of *kassye* als v. op, en leidt het af van het lat. *calcare*, anderen van 't fr. *chaussée*, of van 't lat. *calcea, calcia.* Z. *Gloss.* van Du Cange, en Hoeufft's *Breda's Taaleigen*, bl. 282, en *de Middelaer*, 1843, bl. 286." — Ik voeg er nog bij dat beide woorden, het fransche *chaussée* en het vlaamsche *kalsye* met het brabantsche *kautside*, zoowel als de andere bovengenoemde oud-engelsche en spaansche woorden, allen van het latijnsche (*via*) *calciata* afstammen (van *calx*, steen — oorspronkelik grieksch). En dat men in Duitschland dit woord ook nog kent, naardien de boeren aan den middenloop der Weser in de provincie Hanover (omstreken van Klein-Bremen in Schauenburg) den straatweg *Scharsee, Scharseeweg* noemen, terwijl de boeren in Munsterland en elders langs de nederlandsche grenzen in Westfalen daaraan den naam van *skaussee* en *skosee* geven. JOHAN WINKLER.

[G. P. Roos vergelijkt nog het Fransche caillou, en zegt, dat de Vlaming zijn Waalschen broeder frère-caillou heet.]

Calsye. Toen ik nog te Axel woonde, was de markt belegd met grint; de burgr. v. Diggelen had de kalseijen er uit doen halen, om ze te leggen waar ze meer noodig waren, in een vuil, afgelegen straatje, waarin toevallig zijn zomertuin lag. Thans, meen ik, is de markt weêr gekalseid, d. i. met straatsteenen of straatkeijen belegd. — In Vlaanderen bloeit een geslacht Van of Van de Kalsijde.

FRED. CALAND.

Dageraad (XXVIII, 568; X, 91, enz.). De gissing van A. J. C. Kremer

komt mij niet ongegrond voor: 't Z. Vl. heeft nog *graken* zoowel voor »raken" als »aanraken". Van het tijdstip waarop de nacht aan den dag grenst, kan men zeggen: de dag graakt an den nacht, of, wil men, het graakt dag, het wordt dag. Dageraad is dan dagwording, wat even goed is als »aanbreken" (met zijn »aanbraak").

G. P. ROOS.

[Vgl. het Taalk. Tijdschrift »Noord en Zuid", 1881, bl. 247, waar aan »dachgerake" uit den Ferguut herinnerd wordt.]

Deure (XXXI, 317). D'eure is *de eure*. De Westvlamingen gebruiken het woord vrouwelijk en spreken doorgaans *eu* als *ue*, de Nederl. dubbele *u* uit. Overigens wordt vrij willekeurig *treuren* en *trueren*, *scheuren* en *schueren* geschreven. *Lapscheure* komt hier niet te pas; in dezen plaatsnaam beteekent *schuere* scur, scor, schor, In oude stukken komt meermalen het gemis van een afkappingsteeken voor. Zoo leest men lauwe-ki-curt (l'eau qui court, het loopende water), tusschen Maldeghem en Slepeldam.

G. P. ROOS.

Ghyeselsayen (XXIX, 367). Dit zullen wel gistelsche saaien zijn, saaien (wollen stoffen) in het vlaamsche stedeke Gistel vervaardigd. Zie Edward Gailliard's Glossaire flamand (Brugge 1882), op het woord »Thoolne", waar o. a. staan de volgende woorden uit een oude brugsche oorkonde: »... houdt een leengoedt ende es de thoolne van der visschemaerct te Brugghe ende van den ghistelschen sayen..." De naam van 't stedeke Gistel, gewoonlik door de Vlamingen Ghistel geschreven, en door de Franschen Ghistelles genoemd, luidt by de Vlamingen in 't dageliks leven Gissel, Gyssel; vandaar de spelwyze Ghyeselsayen. JOHAN WINKLER.

Moordbranden (XXVII, 126). »Den 24 Augi. 1579 werd op ter merckt (te Arnhem) vuyt Jan v. Santen's huys gepubliceert, alsoe men vuyt diversche waerschouwingen, soe van de nabuyrige Provincien, als uyt der stadt Collen, in ervarongh was gekommen als solde die viandt ennige personen daertoe gecoft hebben om inder steeden des furstendoms Gelre en Graeffschap Zutphen seeckere *moortbranderien* toe stifften, dat alle Burgeren ende Ingesetenen deser stadt oire huyseren, stallen ende schuyren, daer zij hooy,

stroo, heet, torf vnd holt in hadden liggen, rontsom heir souden laten versihen mit goede vensteren vnd deuren, dieselvige also versorgen, dat men se niet opsteecken en konde". Aldus in Mr. G. v. Hasselt's Kronijk v. Arnh. (1790), bl. 219. Het eedgenootschap van bezoldigde moordbranders in Overijssel, waarover het Hof v. Gelderland zich per missive van 1 Jan. 1550 bij de koninginregentes Maria beklaagde, had dus ook in Gelderland zijne vertakking. Dezelfde auteur herinnert ons in zijne Arnh. Oudhh. (1804), III, 231, aan het spreekwoord »hij liegt als een moord-brander" (moertbarner), dat men in 1549 kende. J. A.

Tumen (XXXI, 288, 394) — heeft in de oude-Veluwsche spreektaal den zin van *toeven*, *talmen*, blijven, en van geen heengaan weten, 't Amsterdamsche *plakken*. In de uit v. Maerlant aangehaalde strofen laat zich 't woord voor »toeven, vertoeven", m. i. best lezen. Of 't bijv. naamw. tumelig van tumen afkomstig, durf ik niet zeggen. Dat 't in de volkstaal van »'t wilde en bystere lant" van hertog Arnold in beteekenis met talmachtig, sukkelachtig overeenkomt, en dat ik 't vaak zoo hoorde bezigen, daar zeg ik ja op.

A. AARSEN.

Isen. Toen ik *Nav.* XXVII, 343, dit werkw. behandelde, dacht ik weinig dat het reeds vroeger gezien was door een lid van het Zeeuwsch Genootschap van Wetenschappen, den Aardenburger hoofdonderwijzer G. A. Vorsterman v. Oijen, veel minder nog dat het tot zulk eene kluchtige verklaring en gevolgtrekking aanleiding zou gegeven hebben. In zijn werk »De berenning van Aardenburg in 1672" (Schoonhoven bij S. E. v. Nooten, 1872), iets geheel anders dan wat de titel belooft, staat letterlijk (Hoofdst. I, bl. 15, waar de ordonnantie op de burgerwacht besproken wordt): »Dat oock, als men genootsaekt is te yssen, een ijder sal hebben te vergaderen voor syn vendragers, en die aldaer niet bevonden sal worden ter bestemder tijt, versien met goede en bequame bijlen of haecken, sullen verbeuren", enz. »Hieruit volgt", zegt v. O., »dat de burgerij gewapend was met bijlen, roeren of haken (haakbussen) waaruit men zich eenigszins kan verklaren, dat de Aardenburgsche burgerij bij den aanval der Franschen zoo ruimschoots was voorzien

van schietgeweer". Dit lezende verbaas ik mij deze eerzame burgerschutters in moderne sapeurs herschapen te zien. Die haakbussen in 1672 zijn historisch, doch waarom meer gezegd? De bijlen, nu ja, waren bijlen, maar de haken bleven haken; en 't zou er Juni 1672 erg uitgezien hebben met eene dus gewapende burgerij. Houdt men echter in het oog dat de plicht der burgerschutters medebracht de stadsgrachten bij vriezend weder open te houden, dan zijn bijlen en haken op hunne plaats. De burgerwacht moest *izen* of *ijzen*, d. i. opbijten. G. P. ROOS.

Courtpendu (XXVIII, 570). Ik moet op dit woord nog eens terugkomen: Het tweede woord in het Nederlandsch Fransch Woordenboek van Callewaert, Brussel 1873, 2e druk, is Aagt, Aagtappel, Capendu, dus anders luidend dan Courtpendu. Het 2e deel opslaande zie ik: Capendu, pippeling, reinette. Ik merk op dat men in Z.vl. de drie appelsoorten zeer goed onderscheidt. *Koipenduum* (d. i. capendu) een licht geelachtige appel met rooden blos. *Pippeling*, donker groen rondom den steel en aan het onderend in het citroengeelachtig overgaande en zonder of met een heel licht blosje. *Renette* of *renettiinghe*, donkergroen met bruingele tint, zonder blos. ie fijne tafelappeltjes. G. P. ROOS.

Zoëtelingen (XXXII, 528). Dit woord is in de schrijftaal gebruikt geweest. In Museum Catsianum, door Jhr. Mr. W. C. M. de Jonge v. Ellemeet, bl. 71, komt dit woord voor in de beteekenis van den tijd, gedurênde welken iemand als *zoetelaar*, bij eene bedijking, fungeerde. H. M. KESTELOO.

Melissant. De vorige burgemeester dezer gemeente, gevraagd naar den oorsprong des naams Melissant, gaf de volgende verklaring. In den ouden tijd leefde er op Flakkee een rijke grondeigenaar, die twee zonen had, Dirk en Melis. Zijn landerijen verdeelde hij tusschen die twee. Dit land, zei hij, is voor Dirk, en dat voor Melis. De beschikking des vaders werd opgevolgd, en vandaar de namen der twee naast elkander liggende gemeenten Dirksland en Melisland; in den loop des tijds maakte men van Melisland »Melissant". H. d. J.

Rijnvis (XXVIII, 80, 419; XXIX, 155; XXXI, 93). Aangaande dit woord, tevens mansnaam en geslachtsnaam, vind ik in het prachtige werk van Edw. Gailliard, Glossaire flamand, Brugge 1882, het volgende: Rynvissche. Sorte de poisson de mer. »It. iii lb. van rynvissche..." I, 121. Une famille Rynvisch, à Bruges, portait d'or à 6 poissons de gueules disposés 3, 2, 1. (Gailliard, N. D., p. 322) Notre auteur, décrivant le sceau d' Everard Rynvisch, blasonne comme suit les armoiries qui y figurent: »Ecu à six *bars*, posés trois, deux, un" (I, 494). — Dans la description qu'il donne du sceau d'un Willames Rynvisch (I, 60), il ne spécifie pas le genre de poisson qui figure à l'écu et écrit »Ecu avec trois poissons en bande..." Ryvische. Sorte de poisson de mer. »Doe gheghenen van xxxvi ryvissche, xxxvi paer tonghen, XL plaetkinne ende xii versche elfte..." iv, 14. — Michelant, Le livre des mestiers, p. 9: »Van der zee comen ons Die vetvisschen ende meerswine, Cabeliau ende schelvisch, Rivisch ende pladiis, Witinc ende spirinc..." — Trad.: De la mer nous viennent Les balaines et le porc de mer, Cabillau et esclevis, Rivis et plaiis, Merlencs et esperlencs.."

JOHAN WINKLER.

VRAGEN.

Als God in Frankrijk. Waarom zegt men van iemand, die een makkelijk leventje kan leiden: »hij heeft een leven als God in Frankrijk". Oogt dit op der Franschen wuftheid, welke 't hen hunnen God niet lastig doet maken door overgodsdienstigheid? De profane vergelijking wordt ook afgewisseld met »als de sultan in Turkije".

Voir Naples et puis mourir. 'k Heb eens gehoord, dat er niet ver van Napels een dorp ligt, Mori of Morri, vanwaar men een bijzonder schoon gezicht heeft op die stad, en dat daarom de reiziger den raad krijgt, Napels eerst te bezoeken en het dan, van Mori of Morri uit, te gaan zien. Is dit waar? Is dus de vermelding van *sterven* hier een abuis?

E. LAURILLARD.

Arsenaal. Wat is van dit woord de oorsprong?

E. LAURILLARD.

Charade. Wat is de etymologie dezer benaming van eene zekere raadsel-soort (woorden-raadsel), en wanneer kwam ze het eerst in zwang? In het Italiaansch luidt ze bij sommigen »sciarada", bij anderen »sciarrada". Is deze laatste schrijftrant niet onjuist? x.

Masteluin. Eene broodsoort. Wat is de afleiding van dezen naam?

E. LAURILLARD.

Calepende. In de aan elkander grenzende oostelijke streken van Friesland, en westelijke streken van Groningerland liggen drie dorpen, die alle drie den naam van Opende of Opeinde (Op einde, Op 't einde) voeren. Ter onderscheiding noemt men 't eene dorp in Friesland, in de gemeente Achtkarspelen gelegen, gewoonlijk Harkema-Opeinde, en 't andere in Groningerland, gemeente Grootegast liggende: Groninger-Opeinde of Groninger-Opende; in 't friesch: Grinser-Upein, in de wandeling: de Grinser Pein. Terwijl het derde dorp, in de friesche gemeente Smallingerland, zonder bijvoegsel, enkel Opeinde wordt genoemd, Upein in 't friesch, door afslijting gemeenlijk de Pein. Den naam van 't groninger dorp schrijft men tegenwoordig veelal Opende, en die van de friesche dorpen Opeinde, ook al ter onderscheiding. In Adami, Naamlyste der predikanten in de provincie van stadt Groningen en Ommelanden (Groningen, 1721), vind ik het groningerlandsche dorp Opeinde vermeld als »Opende of Calepende". Komt deze laatste naam ook nog elders voor? Of is hij misschien nog bij 't volk in gebruik? Kan dit zonderlinge Calepende eigenlijk zijn: Kaal-Opende? *Kaal* hier genomen in den zin van niet door geboomte omgeven. Zoo ook onderscheidt men in Friesland de beide daar gelegen dorpen Lollum, als Lîtse-Lollum (gewoonlijk Lutje-Lollum of Lutke-Lollum geschreven), d. i. Klein-Lollum, en Ruga-Lollum, dat is Ruig-Lollum, vanwege het geboomte waarin dit dorp eertijds als verscholen lag.

Gara (XXXII, 246). Wat de beteekenis is van 't woord *gara* of *gare*, voorkomende in de plaatsnamen Folsgara en Kloostergare, weet ik niet; maar wel heb ik gevonden dat het een oud-friesch woord, en tevens een gemeen zelfstandig-naamwoord is. In een oorkonde namelik van den jare 1540, afgedrukt in »Register van

»den aanbreng van 1511 en verdere stukken tot de floreenbelasting »betrekkelijk. Uitgegeven door het friesch genootschap van geschied- »oudheid- en taalkunde." Leeuwarden 1880, (derde Deel, bl. 56) staat: »Eelck Pibe wedue oppe gara meyersche van den conuente »van Foswert bruyckt die landen by Reewerdt als meyer vanden »seluen conuente Anno XI angebrocht, teweten een ende dertich »ponten twee gras, taxeert op veerteen floreen". — Hieruit blijkt wel dat Eelck, de weduwe van Pibe, *oppe gara*, op de gare woonde, en dat zy naar deze hare woonplaats genoemd werd, als met een toenaam, omdat zy geen geslachtsnaam voerde. Zoo is b. v. ook de hedendaachsche geslachtsnaam Oppedijk ontstaan, met Optenoort (Op den Oord), Optenberg (Op den Berg), enz. — Er is in boven aangehaalde oorkonde sprake van het dorp Ferwert in Oostergo (Friesland). Of aldaar nog heden zekere plaats, *Gara* of *Gare* genoemd, bekend is? Aan het oud-friesche woord *gara*, zoom van een kleed, kan hier uit den aard der zaak, wel niet gedacht worden? Dit woord komt in de oude friesche wetten nog voor; b. v. »so schil hi faen oen synra gara ende suara", zoo zal hy vatten aan (in de hand nemen) den zoom van zijn kleed en zweren.

JOHAN WINKLER.

Mof, Polka-order. Vanwaar het eerste, als schimpnaam der Duitschers? Wat is de oorsprong van het tweede, dat voor het dienstkruis van officiers gebezigd wordt? X.

[Over Mof = Muff (Hoogd., zuurmuil, knorrepot, zie *Nav.* XVIII, 375 (vgl. ibid., bl. 181, 328, 627). Zie ook *Nav.* V, 46; VI, 123.]

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

Bruijn (XXXII, 446). Het amsterdamsche geslacht Bruijn (waartoe ook v. Oosterwijk Bruijn behoort), voert In blauw een stappenden roodgetongden gouden grijpvogel op grasgrond. Van de t. a. pl. vermelde personen behooren hier alleen IJsbrand, alsmede Willem (wiens broeder Jacob de eerste v. Oosterwijk Bruijn, en dus het hoofd

van dien tak was) geh. a°. 1787 m. Margaretha v. Eik, bij wie acht kinderen, waaronder Pieter (zich met zijne nakomelingen schrijvende Bruijn v. Rozenburg) en Catharina geh. m. Hendrik v. Leuvenigh Willink, uit welk huwelijk o. a. Aletta v. Leuvenigh Willink (geh. m. Mr. J. de Louter) en Henriette v. Leuvenigh Willink (geh. m. Ds. Karel de Lanoy). De overige in de vraag vermelde personen zullen tot andere familiën Br. behooren [1]), die tot de hier bedoelde in geene familiebetrekking staan. Van het hierbedoelde geslacht ben ik bezig de genealogie te bewerken en aan te vullen, teneinde die waarschijnlijk tot supplement te doen strekken der door Prof. Alberdingk Thijm bewerkte genealogie Boelens, waaraan Bruijn door Roodenburgh verwant is.

J. G. DE G. J. Jr.

v. Campen (XXIV, 167, 96, 230, 312 *O*; XXV, 199). Wapen In goud een pijl v. zilver, verzeld van twee roode, groengepunte rozen; helmt.: Pijl v. zilver tusschen een vlucht v. goud en rood. Abraham Jacob v. C., geb. 1672, † 30 Aug. 1751, opziener der graaflijksheids-tollen te Gorinchem, tr. Anna Maria de Bije, geb. Mei 1666 te 's Gravenhage, † 12 Juli 1717 te Gorinchem (dr v. Michiel, apotheker, later vroedschap van 's Gravenhage, en Elisabeth v. Teylingen), bij wie:

1. Everhard Abraham, geb. 8 Juni 1700 te Gorinchem, † 31 Aug. 1783 te 's Gravenhage, provinciaal commies wegens Holland 1717, tr. 8 Juni 1728 Aletta Adriana Berlinkhoff, † te 's Gravenhage, bij wie:

a. Anna Maria, geb. 1 Apr. 1729 te 's Gravenhage, tr. 25 Febr. 1749 Jacob v. Dam, geb. 19 Juni 1726 te Rotterdam, schepen v. Gorinchem.

b. Anna Cornelia, geb. 8 Apr. 1732 te 's Gravenhage, tr. 8 Juni 1751 Nicolaus Stephanus Werdenier, geb. 21 Mrt 1719 te Dordrecht, † 7 Aug. 1782 te Arnhem, 1751 predikant te Enkhuizen en Visitator Librorum, 1756 afgevaardigde van de Noordholl. Synode, 1768 pred. te Arnhem tot zijn dood.

c. Antonia Elisabeth, geb. 1734 te 's Gravenhage, † 31 Aug. 1783

[1]) Wie waren de ouders der t. a. pl. vermelde Debora?

ald., tr 20 Apr. 1761 ald. mr. Michiel Jacob de Bije, geb. 17 Febr. 1721 te Muiderberg, † 12 Apr. 1770, wedr. van Johanna Antonia Houwert, zoon v. Pieter, pred. te Muiderberg (Michielsz. bij Elisabeth v. Teylingen) en zijne tweede vrouw Geertruid Judith Rouw, schepen en raadt van Amersfoort.

2. Elisabeth Jacoba, geb. Mrt 1703 te Gorinchem, tr. 1723 Aegidius v. Braem, geb. 1701, † 10 Febr. 1741.

3. Michiel (Michael) Johan, geb. te Gorinchem, † 3 Sept. 1781 te Haarlem, oud 77 j., 5 m., pred. te Ouwerkerk (Zeeland) 1729, Molenaarsgraaf 1734, Oostzanen 1740, emer. 1765; tr. 1°. 1730 Johanna v. Gennep, geb. 1707, † 8 Nov. 1742; 2°. 12 Oct. 1744 te Oostzanen Agatha Elikink († kinderloos 14 Jan. 1781). Bij 1°.:

a. Abram Jacobus, gedpt 4 Oct. 1731 te Ouwerkerk.

b. Maria Jacoba, gedpt. 11 Sept. 1732 te Ouwerkerk, tr. 24 Juli 1754 te Oostzanen Simon Jongewaart Jr., schout en secretaris der banne Westzanen.

c. Cornelis, gedpt 27 Oct. 1733 te Ouwerkerk, verdronken op Zond. morgen, begr. 16 Apr. 1738 te Molenaarsgraaf, bezijden zijn broertje Jakob.

d. Jacob, ged. 27 Mrt 1735 te Molenaarsgraaf, peter Jacob de Bije (broeder zijner grootmoeder), getuigen Johannes Bagelaar en Anna v. Campen; begr. 18 Juli 1735 te Molenaarsgraaf.

e. Jacob, geb. 28 Nov., ged. 2 Dec. 1736 te Molenaarsgraaf; peter Jacob de Bije. Prop. in classis Haarlem 19 Mei 1761, ber. te Kedichem 18 Sept. 1761, bev. 7 Mrt 1762, ber. te Oudewater 20 Mei 1763, bev. 28 Aug. 1763, ber. te Rhenen 17 Sept. 1774, bev. 20 Nov. 1774. Tr. A. P. Bloemendaal.

f. Elizabet, ged. 30 Nov. 1738 te Molenaarsgraaf, meter Elizabet v. den Burggraaff.

g. Anthonia, ged. 6 Aug. 1741 te Oostzanen.

h. Cornelis, ged. 28 Oct. 1742 te Oostzanen.

4. Antonia Maria, geb. 1 Juli 1706 te Gorinchem, † 16 Dec. 1767; tr. Juni 1731 te Gorinchem Willem v. Gennep, geb. 15 Oct. 1701 ald., thesaurier, raad en burgemeester ald., † 1 Sept. 1768.

Uitbreiding van dit fragment, vooral wat betreft de voorouders van den eerstvermelden Abraham Jacob v. C. en van Aletta Adriana Berlinkhoff, tot opmaking van kwartieren, zou mij aan-

genaam zijn. — Er is ook eene familie v. Campen, voerende In zilver een rooden keper, verzeld van drie groene klaverbladeren; eene andere, die voert In blauw een ingebogen gouden punt, (schuinrechts) beladen met een rood ankerkruis; voorts een geslacht v. Kampen, dat het wapen der stad K. voert. Tot welke dezer familiën behoorde Margarita v. Kampen, die omstr. 1680 te Rotterdam trouwde Adrien de Charente, later van Charante (zie hun zoon *Nav* XXVII, 95, 423 vermeld), zoo geheeten naar de plaats zijner herkomst, daar hij te Rochelle in de Fransche provincie Charente geboren was en zijn vader in het daarbij gelegen La Roche had gewoond.

P. A. N. S. VAN MEURS.

Chassé (XXIII, 8; XXIV, 315, 55; XXVII, 94). De *Nav.* XXVI, 92, vermelde Theodorus Chassé is 28 Aug. 1695 te Maurik gedoopt en 15—16 April 1720 te Tiel als theol. stud. praeparatoir geëxamineerd. Zijne zuster was Aletta Johanna Ch., ged. ibidem 30 Jan. 1698, geheven door den hr en mr. (*sic*) Willem v. Maurik, joffer Johanna v. Hattem en joffer Margreta v. Niekerk. Daar zij jong overleed, verkreeg eene 27 Nov. 1702 gedoopte (getuige joffer Hubertina v. Maurik) zuster dezelfde voornamen. Te Vreeswijk † 13 Dec. 1878 Jacoba Hermana Ditmars van Dam, oud 29 jaar, echtgenoote van R. A. Verploegh Chassé, die tot moeder heeft eene v. Dam van Brakel, geb. Ditmars van Ysselveere. Van hier waarschijnlijk, dat Verploegh Chassé bekend staat als geërfd te Brakel. Deze R. A. Verpl. Chassé hertrouwde 21 Juli '81 te Dordrecht H. W. Ditmars Vogelenzang. D. H. C. Verploegh Chassé werd Febr. '82 tot lid bij de Wees- en Boedelk. te Amboina benoemd, evenals J. C. Kikkert Schotborgh. J. A.

Piper (XXIX, 633; XXX, 423). In de Brielsche registers komt voor Maria Willems Piper, geh. met Evert Willemsz. Verhagen, uit welk huw. Wouther, ged. 25 Sept. 1708 (doopget. Wouther Willemsz. de Piper), Hilletje, ged. 10 Mei 1712, en Evert, ged. 25 Juni 1715. Den 1 Mei 1622 vergunde de Brielsche magistraat aan Johannes le Piper, van Leiden, med. dr., te Br. »sijnne residentie te mogen houden omme te practiseren inde medecijnen".

Bij besluit van 8 Nov. 1622 accordeerde de Brielsche vroedschap dien geneesheer een jaarl. traktement van 80 car. guldens, waarvoor hij gehouden zou zijn »te staen tot dienste vande Godtshuijsen". In de Acta van de 30 Juni 1622 gehouden vergadering van den kerkeraad der Herv. gemeente te Br. is genotuleerd, dat Dr. Joannes le Pipre met kerkelijke attestatie van Leiden te Br. kwam. De Acta van 2 Jan. 1625 vermelden dat met kerkel. attestatie van Heenvliet te Br. kwam Odilia Bets, vr. van Dr. le Pipere. Dienovereenkomstig staat in een Trouwregister opgeteekend, dat Dr. Johannes le Pipere j. m. en Odilia Bets j. d. wonende te Heenvl. attestatie naar deze plaats kregen om te trouwen, na 20 Oct. 1624 te Br. ondertr. te zijn. — Ik voeg hier nog bij, dat 4 Febr. 1684 te Br. gedoopt werd Wouter, zoon van Wilm le Pijper en Hilleke Wouters.

H. DE JAGER.

[Adrianus Piper, sed. 21 Dec. 1861 secretaris te Apeldoren, † ald. 12 Jan. '82, oud 55 jaar, eene weduwe Dressel met kinderen achterlatende. T. Piper, leeraar a. h. Gymn. te 's Hertogenbosch, werd 29 Maart '82 ter beschikking gesteld van den gouv.-gen. v. N. I. voor eene benoeming tot leeraar in geschied. en aardrijksk. bij de afd. Hoogere Burgerschool v. h. Gymn. Willem III te Batavia. Th. Piper werd Nov. '82 benoemd tot station-chef 3e kl. bij den dienst der exploitatie van de Westerlijnen op Java.]

de Roever (XXVII, 506—32). Agnes de Rovere (alii, de Roevere), vrouw tot Rixtel, Empel, Aarle, Schippenum (?), Beeck en Lingen, gehuwd met Johan v. Herlaer, heeft eene erfdochter Gerharda v. H., in 1394 getrouwd met Willem van Gent, heer tot Gent, Oyen, Dieden, Gijsenberg (Giessenburg?), Markerken (Moerkerke?) († 1420). — Wordt Emond de Roovere (bl. 507) door v. Spaen (Inleid., III, 287) Ewout geheeten, Emond komt nochtans reeds in 1179 voor; zie *Herald. Bibl.* 1876, bl. 219. — Is in de combinatie »Tengnagel van Zandwick" (Zandwijk) v. Z. een geslachtsnaam? Bl. 513 betwijfelde ik zulks; thans geloof ik het weder bijna, in aanmerking nemende, dat in 1436, 66 - 68, 70, 71 Derk Tengnagel v. Zandwick, in 1449—50 Willem Tengnagel v. Zandwick schepenen van Nijmegen

waren, terwijl in 1423, 26, 30—32, 34, 35, 55 Herman v. Zandwick dit ambt bekleedde, en aan Heymerick v. Zandwick 17 Nov. 1470 eene overdracht van vast goed geschiedde (vóór Johan v. der Weyden en Herman v. Machgeren, schepenen v. N.) [1]. Van Zandwijk was dus te Nijmegen inheemsch, en »Tegnagel" zal zooveel beduiden als »Tegnagelszoon", omdat men destijds aan één doopnaam genoeg had. Wat de beleeningen met den Esch te Tuil betreft (bl. 512, 13, noot), er kan nog aan toegevoegd worden, dat Ant. Th. Melsink in 1737 eigenaar was van dit goed [2].

In de archieven v. h. Groote Gasthuis te Deventer [3]) bevindt zich eene verkoopacte i. d. 13 Mei 1425, waaraan de gebroeders Albert en Henrik Roeuer hun zegel hechtten; welk zegel hetzelfde wapen vertoont als dat der verkoopers Aleid Papen Henrix Coman Hugen dr en Wessel Wolbertssoen, hun nicht en neef. In 1429 was Henric Ruever (Rueuer) schepen van Deventer, in 1450 als Henric Rover kerkmeester der Lebuinikerk aldaar, tenzelfden tijde (20 Jan.) testamenteur van Henrick ter Moelen en Aleid diens vrouw, in 1454 (kerkmeester) gemachtigde (29 Jan.) van Beliken Alijslaghers. In 1479 woonde hij aan den wal bij de Doelpoort. Van wijlen Goossen Roever was herkomstig een erf en huis op den Graven te Deventer, waar de »Blaauwe Hand" uithing, in 1640 het eigendom van de echtelieden Frans Groenevelt (te Zutfen) en Goedeken ter Cloeken. Deze G. Roever was dus kort te voren blauwverwer geweest, en staat 13 Sept. 1594 vermeld met Derk Averculs als mombers van Aaltgen Custers, minderjarige erfgenaam haars vaders Johan, tijdens hare beleening met het goed te Welverdinge onder Espelo [4]). Joost v. Reidt (Jodocus Rheidanus) was daarbij hulder. Behooren deze Roeuers of Ruevers hier te huis? Of moeten zij als voorzaten beschouwd worden van den bl. 521 vermelden Cornelis de Roever (*lees* Ruever) Gijsbertszoon? Omtrent dezen had de inzender van *Nav.* XXVIII, 207, 08 als afstammeling in rechte lijn, de goedheid mij in te lichten, dat hij en zijn waarschijnlijke broeder

[1]) Mr. J. M. v. Pabst v. Bingerden, *Inventaris op het oud archief v h. Oud-Burger-Gasthuis te Nijmegen* (1871), bl. 16, 23, 10, 11, 15, 25, 23, 33.

[2]) *Registers op h. archief v. h. voorm. Hof v. Gelre*, bl. 291.

[3]) Zie den *Catalogus* door Mr. J. I. v. Doorninck (1878), n°. 247 en 1493.

[4]) Mr. J. I. v. Doorninck, *Bijdr. tot de Gesch. v. Overijssel*, II, 82.

Adriaan de Ruever (Roomsch gebleven en stamvader van een heele lijn Roomsche in verval geraakte de Ruevers) niets gemeen hadden met de de Roevers, van wie *Nav.* XXVII, 506—32 sprake is. De afstamming van dien uitgestorven tak, waartoe gezegde Cornelis de Ruever behoorde, is aldus: Corn. de R. tr. v. Bemmel; zoon: Gijsbert de R. tr. Vosch v. Avesaeth; zoon: Cornelis tr. Geertruid v. den Zande; zoon: Arnoldus tr. Catharijne v. Berck; zoon: Cornelis tr. Hendrina v. Benthem; zoon: Anthony tr. Sara Maria de Crouwelaer; zoon: Arend (Arnoldus) Albert tr. Sara Maria v. de Wall; dochter: Catharina Maria de R. tr. Mr. Jan Jacob Ram; zoon: Mr. Jan Wijnand Ram († 1789) tr. Ignatia Maria Bichon [1]), bij wie Albertine Helena Elizabeth Ram tr. Laurent Theodore Nepveu, ouders van Mr. J. I. D. Nepveu (te Utrecht). Maar tot welke familie behoort dan J. H. de Reuver, pred. te Blaauwkapel, die Maart 1882 voor de beroeping naar Zuilichem bedankte? — *Juffer* Johan Rouers staat vermeld in twee rekeningen der St. Nicolaaskerk te Kampen a°. 1528, 34, als hebbende voor die kerk een en ander naaiwerk geleverd; zij moet non geweest zijn, want in de tweede rekening heet zij »Juffer Johan Rouers bouen in het conuent". [2]) Het huismerk van Geerd Rover, landbouwer in de Lutte (Overijssel) 1715, bestaande in eene N, is afgebeeld in *Overijss. Bijdr.* V, bij bl. 88, sub n°. 442. Daar dus hier van geen molenijzers of leeuw sprake is, bespeurt men hoe onzeker de maagschap is. — Rover is het zesde kwartier van vaderszijde van Maria Catharina Zoudenbalch († 1676), gade van Bernt v. Welderen tot Valburg († 1696) [3]). — Het Chronicon Tielense (bl. 519) is door Mr. J. D. v. Leeuwen uitgegeven. — Wat den bl. 520 voorkomenden Gisbertus Roever, pastoor te Deil († 1558) aanbelangt, bij v. Hasselt [4]) vindt men: »Item totter Vtfaerdt ende Begenckenisse mynre gen. Vrouwe zeliger durch bevel Heren Gisbert Roeuer vitgericht lvii g.gl. ende vi stuv. Br." — uitmakende een uitgaafspost eener rekening van den Nijmeegschen tol, in 1532 door E. Beyers gedaan. — Hermina de Roever, — hetzij die van bl. 526 of (minder waar-

[1]) *Nav.* XXXII, 538, abusievelijk Jan Willem R. en Joh^{a}. Maria B. geheeten.
[2]) *Bijdr. tot de Gesch. v. Overyssel,* IV, 289, 301.
[3]) Vgl. *Nav.* XVII, 83.
[4]) *Geld. Oudhh.*, I, 282.

schijnlijk!) die van bl. 531, — had in 1772 eene hypotheek van 199 gl., gevestigd in het Santje, erf te Eck en Wiel. — Evert Jan de Roever (bl. 526) stond als schout aan den Waalkant in betrekking tot de dorpen Hien en Dodewaard, Ochten en Echteld. — Gerard de Roever (bl. 530), in 1772 één der zes weeshuismeesters te Tiel, was tevens boekhouder onder hen. — Te Amsterdam overleed 19 Sept. '81, oud 79 jaren, Wijnand Kluytenaar, vader van eene A. M. L. E. Kl., geh. met eenen A. de Roever, en van eene A. Kl., geh. m eenen A. L. Kuyper van Harpen. — Te Drumpt (bij Tiel) heeft men een Reuversboomgaard, en te Brummen een Roeversweerd (reeds vermeld sub n°. 31 in het Oorkondenboek v. Gelre en Zutfen door Mr. L. A. J. W. baron Sloet).

J. A.

V R A G E N.

De la Bassecour en v. der Heim. Welke zijn de geboorte-, huwlijks- en sterfdata van:

Nicolaas de la B., pred. bij de fransche gemeente te Vlissingen, in 1641 ald. geh. m. Anna v. de Putte, dr v. Carel bij Cornelia v. den Brandelaer Jacobsdr. Vgl. *Nav.* XXX, 568.

en van:

Jan v. der Heim (zoon van?) geh. te Vl. m. Anna Bosschaert, dr van Johannes, in 1643 geh. m. Catharina v. de Putte, zuster van Anna voorn. Hebben zij kinderen nagelaten? Zoo ja, welke zijn hunne namen? A. H.

v. Boshuysen. Jan Hendrik Wichers, geb. 1675, † 1738, majoor, commandeur van de Nieuwe Schans, huwde 27 April 1706 Walborgh v. Boshuysen. Behoorde zij tot het nu uitgestorven adellijk Hollandsch geslacht van dien naam? In de genealogie der familie bij Ferwerda vond ik haar niet. Mr. Jac. Scheltema (Staatk. Nederl. II, 475) noemt haar een »laatste telg". Wie waren hare ouders en grootouders, van vaders- en moederszijde? th. D.

Domis. Men wenscht te vernemen of, en in casu, welke familiebetrekking er bestond tusschen Maria Domys, die, 27 Apr. 1596 begr.

in de St. Catharinakerk te Brielle, is gehuwd geweest met Jasper de Beauvoir, 1599 schout v. Rockanje, — en de volgende personen: Yeman Domys Yemanszoon, 1546 poorter te Zierikzee; Cornelis Dirck Domisz, omstr. denzelfden tijd woonachtig te Zierikzee; Cornelis Jan Domis, als boven in 1572, die 1592 te Heemstede een huis kocht voor 18 p., 10 schell. vlaemsch, † kort vóór 1620; en Jan Willemsz Domys, geh. m. Niesge Merchijs, dr v. Jacob Merchijs, koopman te Rotterdam, † omstr. 1670; — alsook welk wapen door de familie van opgemelde Maria Domys gevoerd werd, en wat verder nopens haar bekend mag zijn. Het blijkt niet dat bedoelde fam. behoorde tot die van Domis de Semerpont.

[Zie Domis (met den dwarsbalk) onder de grafschriften te Breda in *Nav.* XXXI, 108].

Everwijn. Wie weet op te geven òf en (in casu) hoe Theodor Everwijn, geh. m. Ludgardis v. Renes, die 1630 oudste burgemeester van Doesborgh was, — en Hendrik Everwijn die in 1633 voorkomt als burgemeester van 's Heerenberg, verwant waren aan het geslacht van dien naam uit Arnhem, dat tusschen 1609 en 1707 door zeven burgemeesters in de Arnhemsche regeering vertegenwoordigd is geweest. Welke is de verwantschap tusschen dit geslacht, dat 1460—1707 te A. gevestigd was, — met Johan Everwijn die 1529 beleend werd met den Zegacker onder Didam; met Gerrit Everwijn, die 1586 als gemachtigde zijns broeders Diederik beleend werd met den »Hof to Poill in de buurschap Laer, kerspel Etten, »sooals die Dirk Everwijn had beseten", en met Gerhart Everwijn, die na doode zijns vaders Gerhart, in 1580 met een goed in Rafelder beleend werd.

de Haes. Men beschrijve mij het wapen van het *Nav.* XXXII, 533—41 vermelde Rotterdamsche geslacht de Haes?

th. D.

Manrique (XXVII, 362, 582; VIII, 199*, 320). Waar en wanneer is Jhr. Anthony Manrique, ook Manryke de Lara genoemd, in 1615 heer van Maasdam en 4 Nov. 1618 met Theodora Adriana v. der Chijs te Delft gehuwd, geboren? Waar en wanneer huwden zijne

ouders? Wie weet den voornaam zijns vaders en zijner moeder geb. Ginderthal? Waar was haar domicilie vóór haar huwelijk? Wie beantwoordt dezelfde vragen opzichtens zijn grootvader en grootmoeder geb. Aquilar, en insgelijks opzichtens hare grootouders, Ginderthal en echtgenoote los Quios? Waar en wanneer is Jacques Manriques de Lara, broeder van Anthonio, geboren? Wanneer werd hij heer van Maasdam? Was hij gehuwd? Met wie, wanneer en waar? Wanneer en waar is de zoon van Anthonio, Jhr. Anthony Jacob Manryke de Lara geboren? Was hij gehuwd? Met wie, waar en wanneer? Wanneer en waar werd Med. Dr. Middelhoek, die 31 Mei 1656 Adriana Manryka de Lara te Delft huwde, geboren? S. V. D. L.

v. (der) **Noordt.** Wáár, wanneer, en uit wie werden geboren: Cornelia v. der Noordt of v. Noordt, gehuwd met 1°. Johannes Mathol († te Brielle), 2°. 12 Sept. 1671 Jhr. Dirk v. Egmond; en Ida v. der Noordt of v. Noordt, gehuwd met 1°. Abraham Santvoort, 2°. 3 Nov. 1654 te Brielle Roeland Meeuwestein. Welk wapen voerde de familie dezer vrouwen?

Raes. In 1587 leefde eene Catharina Raes. Wat is er van deze familie bekend? V. S.

v. **Raesfeld** (XXXI, 111, 2). Agnes Margaretha, tweede dr van Reinier v. R. († 1650) bij Margaretha v. Leefdael († 1669), moet gehuwd zijn geweest met eenen heer v. Weede. Wie kent diens voornamen? Welke waren hunne kinderen, en bezat zij ook goederen?

W. J. BITTER.

de **Roode.** Wie waren de ouders van Michiel de Roode, die in 1732 te Amsterdam de tweede bezitter en de vermeerderaar werd van het Panpoëticon Batavum (*Nav.* XXX, 437)? Hij schijnt kinderloos overleden; althans Arnoud de Jongh, de derde bezitter, van zijne maagschap en zijn boelredder, was waarschijnlijk ook zijn erfgenaam. Was deze Michiel de R. verwant — en zoo ja, hoe dan? — aan Jacobus de R., mede uit Amsterdam, geb. m. Elisabeth v. der Hoock, wier familie door keizer Ferdinand II in

1635 geadeld werd, en wier zoon Jacobus, geh. m. Jeanne Josephine Lunden uit Antwerpen, 19 Juli 1762 in den Oostenr. Nederl. adel door keizerin Maria Theresia werd ingelijfd?

J. C. d. R.

Swalmius (XIV, 335, 67; XV, 42; en Alg. Reg.) Waar is Henricus v. der Zwalme of Swalmius, die als eerste pred. te Roon, volgens Soermans (Kerkel. Registers der Zuid-Holl. predikanten) a°. 1580, volgens anderen a°. 1591, en volgens eene predikantenlijst ter plaatse eerst in 1597 aldaar beroepen werd, geboren? Wie waren zijne ouders? Was hij eens of tweemalen gehuwd? Hoe heette zijne vrouw (of vrouwen)? Vgl. *Nav.* XXXII, 296. In het archief te Brielle is niet gevonden, wanneer en vanwaar hij naar Brielle overkwam, noch wanneer hij uit Engeland terugkeerde, waar hij sinds woonde en welke betrekking hij bekleedde tot op den tijd zijner beroeping naar Roon. Is hieromtrent iets bekend? — Liet de Isaac Swalmius van *Nav.* XXXII, 297, † 4 Juli 1632, man van Jannetje v. Cr. († 20 Dec. 1630), een zoon na? Zoo ja, hoe was zijn naam? Waar en in welke betrekking heeft hij later geleefd?

S. V. d. L.

[L. M. A. Swalmius v. der Linden te Frankfurt a/d Main dankte in Haarl. Ct. v. 15 Aug. '82 uit naam der bloedverwanten voor de deelneming ondervonden bij het overlijden van broeder, behuwdbroeder en oom C. J. Sw. v. d. L. te Arnhem. — In Limburg, arrond. Roermond, ligt een dorp Swalmen, dat reeds in de Middeneeuwen als curtis voorkomt bij Sloet, Oorkondenboek v. Gelre en Zutfen, n°. 200, 609, 52, 968. Een Voskijn v. Swalmen (Zualmen), knaap, staat als edelman, met vele anderen 4 Juli 1286 over de opdracht als huwlijksgift zijner gemalin Margaretha van Vlaanderen door Reinald graaf van Gelre van de inkomsten van Venlo, enz. gedaan; zie ald. n°. 1109.]

GESCHIEDENIS.

Oneenigheden te Brielle a°. 1651. Op bl. 154 van het eerste Deel van v. Alkemade, »Beschr. van Brielle" leest men:

»In de maand Juli van 't jaar 1651, word in de Hollandse Mer»curius, bladz. 59, verhaald, dat het onder die van den Briele, om »redenen en sustenuen by de Magistraat en Burgers staande ge»houden, vol oneenigheid was; »maar",— staat er, — »Haar Ed. Groot »Mogende zonden strax hun Generaal Brederode met eenige uit »Haar Ed. Collegie binnen die Stadt, welke de verschillen zoodanig »by leiden, dat de differende Partyen contentement hadden, en de »voornoemde Heeren voor haar salutaire devoiren bedankten. En »zyn die wederom met triomph, (als voortyts de Romeinen hunne »Protectors deden), uit den Briel een stuk weegs begeleidet, en van »de Magistraat en Burgery met liefde en respect gescheiden".

Wat de oorzaak zy geweest van deze oneenigheden, word niet bericht. Men vindt wel by L. v. Aitzema, in zyn Historie of Verhaal van Staat en Oorlog, dl VII, b. 31, bl. 511, in 4°. »Dat er in dit jaar eenig tumult te Dordrecht was, en dat de Graaf van Brederode, nevens eenige Gecommitteerden van de naaste Steden, derwaarts gezonden zynde, bevonden, dat de Magistraat zig in het stuk van de Verkiezinge en Regeringe niet anders en droeg als van ouds gebruikelyk was: Dat de Doleanciers niet anders waren als het geringste gemeene volkske, hier en daar te samen rottende, en om het houte boek (de oude Regten en Privilegien behelzende) roepende, waartegen door scherp verbod verzien wierd. Maar van eenig tumult, opschudding en oneenigheden in de Stad Briel, word by den zelven op dat jaar geen gewag gemaakt. Waarom we het bovenstaande verhaal, rakende de Stad Briel niet geheel voorbygaande, egter tot nader bescheid in zyn geheel, en waarde en onwaarde laten".

Op bl. 576 van hetzelfde Deel komt v. Alkemade op de zaak terug en zijn aldaar geplaatste aanteekening begint aldus: »'t Is

zeer waarschynelyk, dat hier gezien is op eenige verschillen en oneenigheden, gerezen uit het Octrooi, ter Requisitie van de Stad Briele, van Haar Ed. Gr. Mog. verkregen den XLII [1]) Februari 1651, aangaande het stellen en componeren van de Magistraten der zelve Stede". Van Alkemade zou zich hebben kunnen vergewissen, wanneer hij de moëite genomen had de Resolutiën der Brielsche Regeering, of ook maar die der Staten van Holland [2]) te raadplegen. Deze verspreiden het noodige licht, en hier sta wat ik vond.

In de Vroedschapsvergadering van 26 Dec. 1650 werden »de Heeren Pieter v. Aelmonde, v. Riele, v. Bramen, Quirijn Quirijnsze ende Gerbode met adjunctie vanden Pensionaris deser Stede gecommitteert tot het concipieren van seecker project, waerop aende Ed. Groot Mo. Heeren Staten van Hollant ende Westvrijeslant" zou »werden versocht Octroij voor den Vroetschappe, omme te mogen hebben de nominatie ende electie vande Magistraet, bestaende in Burgemeesteren, Schepenen ende Raden, die men gewoonlick es alle jaere Bamisse [3]) te verkijesen, gelijck gemelte Heeren Staten sulcx aen verscheijden Steden alreede toegestaen ende geaccordeert" hadden. In de Vroedschapsvergadering van 16 Jan. 1651 werd het verlangde concept door de gecommitteerde Heeren ter tafel gebracht, waarop besloten werd aan de Vroedschappen, die zulks mochten verlangen, een afschrift van het concept te geven, en aanst. Zondag een ieder in de gelegenheid te stellen zijne consideratiën in te brengen". Volgens dat besluit was de Vroedschap op den 22 Jan. weder vergaderd, en »naer ommevraeg ende veele ende verscheijden redenen ende debatten ter voorsz. materije pro et contra voortgebracht ende geurgeert", werd bij meerderheid van stemmen »geresolueert, alhoewel den dag daertoe was geleijt omme op huijden opt concept ten principalen te delibereren ende resolueren, dat echter, ter instantie van eenighe leden vut den Vroetschappe, versouckende eerst ende alvooren te mogen hebben visie ende lecture vande resolutie, bij de Heeren Staten ter voorsz. materije in faveur vande Steden genomen, ende voorts behoorlijcken

[1]) Dit moet zijn XIIII.

[2]) Aan deze Resolutiën heeft Wagenaar zijn kort, maar juist bericht ontleend, zie Dl. XII, 137.

[3]) Zie *Nav.* XXIX, 112, 367, 572. RED.

tijt van deliberatie omme haere meeninghe ende intentie opt concept inne te brengen, den dag tot donderdach toecomende den xxvien geprolongeert werden" zou, »ende dat alsdan bij de presenten bij pluraliteijt van stemmen ten principalen opt concept octroij" zou »werden geresolueert ende gedisponeert, sulcx deselue ten meesten dienste vande Stadt" zouden »bevinden te behooren. Tevens besloot men »een expresse" te zenden met een missive aan den Raadpensionaris Cats en den pensionaris Aelmonde, die »ter dachvaert" was, om »extract vut de voorsz. resolutie te becomen", en mocht dat niet worden verkregen, echter met de zaak »voort te varen". Tegen deze Resolutie protesteerden de HH. v. der Poth, Laeckencooper, Crijn Crijnsze, Ormea en Verbies, »sustinerende t voorsz. werck te sijn infractie van privilegie ende dat mitsdien daer inne geen overstemminghe" behoorde »plaetse te hebben".

Op den 26 Jan. had de Vroedschapsvergadering plaats en hetgeen in haar is voorgevallen, is aldus genotuleerd: »Naerdat op huijden inde vergaderinghe vanden Vroetschappe was overgeleuert ende gelesen extract vut de resolutien, genomen bij de Ed. Groot Mo. Heeren Staten van Hollant ende Westvrijeslant, nopende het stellen ende formeren vande Magistraten inde respectiue Steden, tot dewelcke eenighe leden vanden Vroetschappe haere reflexie hadden genomen, ende dat den dach tot op huijden toe was geprolongeert, omme in deliberatie te leggen ende resolutie te nemen op seeckere concept articulen, op Sonnendach den xxiien deser maent Januarij alhijer ter vergaderinge geexhibeert, waernaer aen wel gemelte Heeren Staten van Hollant soude werden versocht octroij tot het stellen ende verkijesen vande Magistraet ende redressement vande regieringe alhijer, es dienvolgende bij den Heer Pieter van Aelmonde, jegenwoordich Burgemeester-Thesaurier deser Stede, seer instantelijcken aenden Heere Jacob v. der Goes, sijnnen mede Burgemeester, versocht ende gebeden, ten eijnde sijnne E. volgens het besluijt ende laetste affscheijt vanden Vroetschappe gelijeffde in ommevraghe te brengen ende te hooren de opinien ende consideratien, bij de leden vanden Vroetschappe te oepenen op het voorsz. concept ende reglement. Edoch alsoo den voorsz. Burgemeester V. der Goes weijgerich was de voorsz. ommevrage opt voorsz. concept te doen, soo es bij den voorsz. Burgemeester

Aelmonde jegens de voorsz. refusie ende weijgeringhe geprotesteert, ende bij deselue sijnne E: daerop ommegevraecht sijnde het advijs vande Heeren vanden Vroetschappe, es bij meerderheijt van stemmen goet gevonden ende verstaen, dat den Burgemeester V. der Goes noch andermael sal werden versocht, gelijck sijnne E. wert versocht bij desen, de voorsz. ommevrage te willen doen, soe niet, dat alsdan den voorsz. Burgemeester Aelmonde wert versocht ende geaucthoriseert tselue te willen effectueren. Op welck versouck de voorn. Burgemeester V. der Goes heeft doen aenteijckenen, dat hij sonder eenighe refuse te vreden was ommevraghe te doen op alle tgene de Heeren vanden Vroetschappe souden mogen goet vinden, behaluen alleen opt voorsz. concepte octroij, als sustineiende tselue te strijden jegens de privilegien, jegens welcke sijnne E. sustineerde geene overstemminghe te vallen, versouckende niettemin dat de deliberatie opt voorsz. concept noch voor een maent ofte ses weecken mochte werden vutgestelt, ten eijnde eenighe leden hen daerop naerder mochten verclaren. Waer jegens bij den voorsz. burgemeester Aelmonde andermael geprotesteert ende serieuselijck versocht sijnde op den voorn. Burgemeester V. der Goes, omme volgens den last ende tgoetvinden van tmeerendeel vanden Vroetschappe de voorsz. ommevrage alsnoch te willen effectueren ende int werck stellen, soo es eijntelijcken, doordien den voorn. Burgemeester v. der Goes in sijnne voorsz. weijgeringhe was persevererende, den voorsz. Burgemeester Aelmonde daerop noch andermael versocht ende geaucthoriseert omme opt voorn. concept ider vande leden vanden Vroetschappe sijn opinie ende advijs te vragen: welcken volgende voortgevaren sijnde met het voorsz. concept van poinct tot poinct omme te vragen ende in deliberatie te leggen, es tselue bij pluraliteijt van stemmen goet gevonden ende gearresteert, ende dat in vougen ende manieren hijer naer volgende: Dat het getal ende verkijesinghe vanden Vroetschappe sal blijuen soo als hetselue bij octroij vande Ed. Groot Mo. Heeren Staten van Hollant ende Westvrijeslant in date den xxien Augusti 1620 es gestelt. Dat imant vanden Vroetschappe comende te sterven ofte te vertrecken, binnen ofte ten langhsten op de ses weecken naer het overlijden ofte vertreck vanden seluen, op eenen dach, bij tmeerendeel vanden Vroetschap daertoe te prefigeren, eenen anderen

sal werden gecooren bij pluraliteijt van stemmen ende bij den Burgemeester ofte presiderende vanden Vroetschap sal werden beeedicht. Dat die vanden Vroetschappe alle jaere op den eersten dach van October op haeren eet, die sij elcx respectiue als Vroetschappen hebben gedaen, bij billietten sullen kijesen seven persoonen tot schepenen vande notabelste, eerlijcxste, redelijcxste ende proffijtelijcxste derseluer Stede, ende daer naer bij monde twee out-schepenen vut diegene die inden voorleden jaere als schepenen hebben gedient; vut welcke negen deselue Vroetschappen alsdan sullen kiesen een burgemeester inde rechtbanck, ende daer naer een burgemeester-thesaurier vut de Vroetschap ofte poorterschap, geen schepen sijnde, ende daer naer twee raden, sijnde in getale twaelff persoonen, welcke voor dat jaer ende langer niet sullen dienen als magistraten, sonder dat ijemandt inde selue bedieninge van Burgemeesteren, Schepenen ofte Raet sal mogen werden gecontinueert, vutgesondert twee out-schepenen, die mede maer voor een jaer als out-schepenen sullen mogen werden gecoren; mits nochtans om alle confusie te schouwen, dat beijde de Burgemeesteren int doen van ommevrage ofte eenige propositie, tsij inde Magistraet ofte Vroetschappe, beijde sullen sijn van even gelijcke qualiteijt ende vermogen. Welcke persoonen, alsoo gecooren sijnde, sullen elcx eet doen in haere respectiue bedieningen, volgens de formulijeren daervan sijnde, in handen vanden affgaenden burgemeester ofte presiderende inden Vroetschappe ofte dengenen die bij den Vroetschappe daertoe sal werden gelast, mits nochtans, soo wanneer van desen octroij sal sijn geimpetreert, den jegenwoordigen Bailliu bij acte sal werden toegestaen omme, ontboden sijnde, sijn leuen lanck geduijrende te sullen blijuen behouden het recht omme den eet aff te nemen, soo wanneer denseluen sal present sijn; edoch dat in absentie ofte weijgeringe van den voorsz. Bailliu den voorn. eet sal werden gestaeft ende affgenomen bij ende in conformiteijt als vooren. Alle welcke persoonen sullen moeten sijn ingeboorne ofte ten minsten poorters, die haer poorterschap ofte door huwelijck ofte door coop ofte gifte hebben vercregen, ende tselue door wooninge ten minsten van drije jaeren hebben becleet, doende professije vande waere gereformeerde religie sulcx die int Synodus Nationael tot Dordrecht a°. 1618 ende 1619

es bevesticht ende inde publijcque kercken jegenwoordich wert geleert. Indien ijemant vande magistraet binnen t jaer van sijn bedieninge quame te overlijden ofte te vertrecken, dat alsdan die vanden Vroetschappe binnen de veerthijen dagen naer sijn overlijden ofte vertreck eenen anderen in desselffs plaetse sullen kijesen, omme t resterende vant jaer des affgestorvens ofte vertrockens plaetse te becleeden. Omme welcke poincten ende articulen bij forme van remonstrantie inne te stellen ende requeste dienaengaende te causeren, gecommitteert sijn den Burgemeester Aelmonde, v. Riele, Gerbode ende Schrobbelingh. Gelijck mede gecommitteert sijn om t voorsz. octroij aende Ed. Groot Mo. Heeren Staten van Hollant ende Westvrijeslant te solliciteren ende vervolgen gemelte Burgemeester Aelmonde ende Gerbode, neffens de Gedeputeerdens deser Stede, ter dachvaert sijnde, ende dat voorts de voorsz. Gecommitteerde met eenen mede sullen sijn gequalificeert omme te compareren so ter generale vergaderinghe vande Ho. Mo. Heeren Staten Generael als vande gemelte Heeren Staten van Hollant ende Westvrijeslant. Naer welcke genomen resolutien bij den burgemeester v. der Poth, soo voor hem seluen als van wegen sijnne mede protesterende confraters op huijden inden Vroetschappe es overgeleuert ende gelesen seecker schrijftelick protest, versouckende t selue neffens desen geregistreert te werden, luijdende als volcht: Alsoo bij sommige Vroetschappen getracht wert, om met meerderheijt van stemmen te concluderen buijten ordre ende vut crachte vande selue bij requeste te versoucken aende Ed. Groot Mo. Heeren Staten van Hollandt ende Westvrijeslandt Octroij omme inne te voeren eenne veranderinghe in het eligeren ende maecken van Schepenen ende de Magistrature der Stede vanden Briele, regelrecht strijdende met de Privilegien der Stadt vanden Briel ende poorteren, gegeuen bij de Graven ende Gravinnen van Hollant al over honderden van jaeren, welcke Privilegien de respectiue Vroetschappen, elck voor sijn hooft, inden aenvangh van sijn Vroetschapampt heeft met solemnelen ende gestaeffden eede beswooren te sullen mainctineren ende hanthaven; soo ist dat wij ondergeschr. verstaen dat in materije van privilegie geen overstemminge en valt, ende in gevalle bij deselue eenige Vroetschappen met overstemminghe tot het voorsz. versouck van veranderinghe van Schepenen ofte Magistra-

ture tegens wille ende danck van ons ondergeschreuen voortgaen, soo protesteren wij ondergeschreuen voor ons ende onse poorteren van violatie van privilegien ende verbreeckinghe van gerechticheden, ons ende onse poorteren gegeuen, willende oock onschuldich wesen aen d'onheijlen, die daer vut souden mogen comen t' ontstaen, ende begeren dat dit ons protest sal werden bij den Secretaris aengeteijckent. Onderstont, geteyckent: J. van der Goes, Symon van der Poth, Crijn Crijnse, Willem Jorisz. Lakencooper, B. Ormea ende J. Verbies".

Toen op den 27 Jan. 1651 de resolutiën der voorgaande vergadering gelezen en gearresteerd waren, verklaarden de HH. v. der Poth, Quirijn Quirijnsze, Laeckencooper en Ormea daartegen te protesteren en het beslotene »voor geen resolutie te houden".

(*Wordt vervolgd.*) H. DE JAGER.

Laak (XXXII, 461). Lage gronden koos men bij voorkeur tot grenzen en voor burchten. — Zoo b. v. was het eerste deel van Friesland van Saksen ten deele gescheiden door het moeras Wolsinga en het tweede deel door de moerassen van de Eems, gelijk men bij den Scholiast op Adam v. Bremen († 1072) vinden kan; en daar waar men geene geschikte bergen had, bouwde men burchten en kasteelen liefst in moerassen. Alle kasteelen, wier naam uitgaat op *donk* [1]), lagen in moerassen; zoo b. v. Kranendonk (bij Budel); overal kan men dat, vooral hier te lande waarnemen. Zulke sterkten waren door grachten omgeven. De uit die grachten komende aarde heeft gediend om de plek op te hoogen waar men die sterkten bouwde, tenzij in het moeras zelf eene natuurlijke hoogte, een eiland bestond, b. v. de Boertange (spreek uit op zijn hollandsch, evenals Joure, en niet op zijn fransch). Zie over het bouwen van kasteelen v. Strantz, Geschichte des Deutschen Adels. In de Lake te Heeze bij Eindhoven liep de grens tusschen de gemeente en de gronden van den heer. Ze bestaat thans uit weiden; vroeger was het moeras.

A. J. C. KREMER.

---

[1]) Wat is toch de oorsprong en beteekenis van dezen bij zoovele plaatsnamen voorkomenden uitgang?

RED.

Begraafplaats van Oldenbarnevelt (Algem. Reg. I; XXVII, 324, 433). A. Aarsen verwijst naar Kok, Vaderl. Wdbk., Bijvoegs., II, 243.

Goten in de Krim (XXVII, 500) In het duitsche aardrijkskundige tijdschrift Globus, Deel XL (jaargang 1881) wordt op bladzyde 93 het hoogst belangryke werk van den hoogleeraar Tomaschek, getiteld Ethnologische Forschungen über Ost-Europa und Nord-Asien, besproken. Van een afdeeling van dat werk, Die Goten in Taurien, wordt daar vermeld, dat daarin »alle Nachrichten aus Inschriften, »Urkunden und Schriftstellern gesammelt und besprochen sind, »welche sich auf jenen spärlichen Bruchtheil des Gotenvolkes be»ziehen, der etwa seit der Mitte des dritten nachchristlichen Jahr»hunderts bis in das 17 Jahrhundert hinein in der Krim seine »nationale Sonderexistenz bewahrt hat. Bald nach 251 kamen die »Goten in den Besitz des kimmerischen Bosporos; aber während »die Hauptmassa derselben sich über die ganze römische Welt zer»streute, überdauerte der Bruchtheil, welcher in den Gebirgen »Tauriens sitzen blieb, alle Stürme der Völkerwanderung Vom »16 Dec. 1562 ist der Brief des kaiserlichen Gesandten bei der »Pforte, Busbecke, datirt, in welchem er eine Anzahl gotischer »Wörter mittheilt, die er von zwei Mitgliedern des Stammes selbst »erfragte. Schon damals war derselbe stark gräcisirt; 1776 kommt »dann der gotische Name zum letzten Male im kirchlichen Sprach»gebrauche, worin er sich am längsten erhalten hat, vor.

JOHAN WINKLER.

Compagnie van Verre (XXXII, 408). Joh. Hendr. Vn verwijst naar Bor en Hoogstraten (p. »Vereenigde Nederlanden").

Louis Brion (XXXII, 462). Zijn leven kan men vinden bij M. D. Teenstra, Beknopte beschrijving der Nederlandsche overzeesche bezittingen, bl. 902 vg. A. J. C. KREMER.

Overkropte werkzaamheden van den Haagschen secretaris, anno 1642. »Den xIen February 1642. Schoudt Burgemñ eñ Regierders van 's Gravenhage. Alsoe wy tot weeringe ende wechneminge van veele confusien soe nu alsdan innegecropen in onse Secretaris, onder anderen in het stuck vanden ontfanck van XXen, XLen ende tachen-

tichsten penn̄, mitsgaeders in het expedieren ende passeren van alrehande hypothecatiën, transporten custing ende rentebryefften, voornemens zijnde daer inne te voorsyen, sulx wy doen mitter desen, ende dyenvolgende van nyeuws eenen goeden bequaemen vasten voet ende ordre, die wy willen ende verstaen dat van nu voortaen sall moeten worden onderhouden ende gereserveert te beraemen; soo est dat wy nae voorgaende deliberatie ende by advyse van onsen Secretaris inder tyt Heer ende Mr. Philips Doublet [1]) goetgevonden hebben denselven onsen Secretaris dyenthalven te soulageren ende onder zyne directie te committeeren, soo wy committeeren mits desen in qualiteyt als Substituyt Secretaris den persoon van Corn̄. Naggers totten ontfanck en̄ uytgeve vande voorn respective XXen, XLen ende LXXXen penninch ende tgeene daer aen dependeert mits hy sall hebben te caveren voor syne administratie ten contentemente van̄ Secretaris voorn̄t ende m̄et kennisse vande Magistraet; Ende naementlyck omme Schepenen te assisteren op alle publycke vercopingen, authoriserende hem insgelycx onder de directie als voren alleen kennisse te nemen van allerhande hypothecatien ende passeringen die alhyer ter Secretarie sullen commen te geschyeden, belastende alle de clercynen ende anderen de Secretaris frequenterende hem metten voorn̄ saecken nyet te bemoeyen, anders dan op syne ordre ende hem inde voorn̄. qualiteyt te kennen en te respecteren op peyne, dat yemand van henl. contrarie des doende ende sulx totden voorn̄ heere Doublet kennisse gecommen zynde, deselve van zyne dyenst ter secretarie byden voorsz. heere Secretaris Doublet te sullen worden gelicentieert. Ende ten oirconden is dese bÿden voorn̄ heere Secretaris Doublet onderteyckent ende het gemeene segel van 's Graevenhage tot dyen eynde hyer onder opgedaen drucken den XIen February 1642. — De voorn̄ acte is by de magistraet ingestelt ende my behandicht begerende op my dat ick die wilde teyckenen, gelyck ik thaere E. requisite hebbe gedaen". (Uit Resolutieboek III.)

A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Gruit- en hopgeld (XXX, 16, 227). A. Aarsen verwijst naar Kok, Vaderl. Wdbk., XVIII, 761.

---

[1]) Is hij de heer van Groenevelt van *Herald. Bibl.* 1880, bl. 263? RED.

VRAGEN.

Negerslaven. Men vraagt naar de titels van werken (inzonderheid Fransche), vóór 1800, betrekkelijk de slavernij der negers in Amerika.

Bokkenrijders. Te Maaseijk werden Febr. '83 zeven ongeschonden menschengeraamten ontdekt. IJzeren ketens hadden ze om den hals, terwijl het hoofd gedeeltelijk versteend was. De plaats, waar men ze aantrof, was de voormalige strafplaats voor de beruchte bokkenrijders, waarvan velen door den drossaard Clerx tot de galg verwezen zijn. Wat voerden die bokkenrijders uit, en wat weet men naders hiervan? Q.

Helmers. De Nieuws- en Handelscourant te New-York berichtte, dat een kleinzoon van den dichter Helmers, een man van ongeveer 60 jaren, in diepe armoede, ziek van kommer en gebrek in het Bellevue-Hospital aldaar overleed. De overledene voorzag een tijdlang in de noodigste levensbehoeften door het venten van gedroogde visch, doch kon daarmeê niet genoeg bijeengaren om honger en lijden te voorkomen. Dit bericht nu wordt in de Haarl. Ct. v. 17 Febr. '83 door des dichters *eenigen* kleinzoon Jan Fredrik H. te Beverwijk ter sprake gebracht, met mededeeling, dat zoo de overledene den dichter in graad van bloedverwantschap bestond, hij een achterkleinzoon of kleinzoon moet geweest zijn van eenen broeder van des dichters vader, hetgeen de berichtgever te Bev. verklaart uit de onder hem berustende familiepapieren niet te kunnen nagaan. Dezes overgrootvader Hendrikus Hermanus H. toch had (bij Elisabeth de Vries) slechts één zoon, den dichter Jan Fredrik, die, 26 Febr. 1813 overlijdende, bij zijne weduwe Catharina Wessels één zoon naliet, Fredrik, gehuwd in 1845 en bij zijn dood in 't bezit van twee kinderen, den berichtgever zelven alsmede eene dochter. Te Amsterdam bestaat de firma J. H. G. Helmers & C°. — Het Biogr. Wdbk. van v. der Aa (hoofdr. Dr. Schotel) vermeldt nog eenen Dirk Jan Helmersz(oon), die a°. 1465 eene der eerste vicarieën stichtte op het St. Anthoniesaltaar in de Oude of St. Nicolaaskerk te Amsterdam.

Bevatten de gezegde familiepapieren ook nog een en ander nopens den grooten dichter, wat tot dusver onvermeld bleef, en waard is der vergetelheid te worden ontrukt?

Willem de Roo. Is deze dichter van N°. 182 der Evangelische Gezangen, † 13 Febr. 1813 als pred. te Tiel, in 1782 pred. te Heerjansdam of te Westzaandam geweest? Er kon ligt verwarring ontstaan, omdat ettelijke liederen van hem zijn opgenomen in de Uitgezochte Liederen der Doopsgezinden te Leiden en Westzaandam.

Gideon de Wildt. Nadere bizonderheden nopens dezen scheepsbevelhebber worden *Nav.* XXI, 390 gevraagd. Vgl. *Nav.* XXIV, 50. Ter eerstgen. pl. leest men, dat zijne nazaten nog in Overijssel leven, zoodat een beroep op deze ter bekoming van die bizonderheden wellicht niet vruchteloos zal zijn. Zie eenen de Wildt vermeld *Nav.* XXVI, 263. Te Herwijnen (Tielerwaard) bestaat de Ruyter de Wildt; zie Herald. Bibl. 1882, bl. 323. En in Haarl. Courant v. 7 Febr. '83 leest men dat de wede. C. v. Lennep, Jhr. Six v. Hillegom en gade alsmede Jhr. P. N. Quarles v. Ufford en gade danken voor de deelneming ondervonden bij het overlijden van hunne schoonzuster, eene Teding v. Berkhout, geb. de Wildt. Wie geeft nu inlichting? Bestaat er een stamboom? Zijn er nog familiepapieren aanwezig?

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

XXXVII.

Penningkundig Repertorium. Mededeelingen door Mr. J. DIRKS.

1667–1669. n°. 1485–1522.

De aanteekeningen van wijlen onzen ouden vriend *G. van Orden* op het werk van *Frans van Mieris*, *Historie der Nederlandsche Vorsten,* 3 deelen, en op de beide eerste deelen van *G. van Loon's Nederlandsche Historiepenningen*, opgenomen in *van der Chijs Tijdschrift voor Penningkunde* I—II eindigden met het staken van de uitgave van dat *Tijdschrift,* waarvan het 4de stuk van Deel II niet het licht zag. Tot hiertoe waren onze *Mededeelingen* over de penningen in *v. Mieris* en *v. Loon* I—II te vinden dikwerf aanvullingen van den arbeid van *G. van Orden* naar welken wij dan ook menigmaal verwezen. Voortaan zal dit niet meer het geval

zijn. Alleen wat de legpenningen betreft verwijzen wij nog naar *v. Ordens Handl.* 2 deelen en het werk van *Dugniolle.*

Gedachtenismunten en penningen op het overlijden van *Louise,* keurvorstin van Brandenburg, dochter van *Frederik Hendrik,* prins van Oranje, op 8 Juni 1667.

(1485—1494) (Zie over deze vorstin het weekblad *Daheim* 1880, n⁰. 5, S. 73—79).

1485. *v. Loon* III, 3. Sterf*thaler* met op de Kz.: de voorletters I + L van *Johan Liebmann,* Waradyn, 1646 in Clausthal, 1664 tot 1682 in Berlijn.

Vermits dit stuk tevens munt was komen daarvan vele varianten voor. Cat. *de Vries* vermeldt er vier onder n⁰. 1316—1319. Drie daarvan wegen 2. 8 en zijn dus *thalers,* een weegt 1.4 en is dus ½ *Thaler.*

1486. *Thaler iets anders* (*de Vries* n⁰. 1316).

1487. ½ Thaler = *v. L.* III, 3 (*de Vries* n⁰. 1317). Aanw. K. P. K. 1878, blz. 19.

1488. Thaler met het borstbeeld niet links gewend als bij *v. L.* III, 3 maar *en façe.* Omschrift: *Ludovica d. g: mar: ac. elec: bran:* NATA: PRINC: ARAUS. (Gemerkt I-L.) Cat *Arti* 1880, n⁰. 1265. *P. H. v. Gelder; v. Cleeff* I, n⁰. 1801 *f* 3—25, *Madai,* n⁰. 2077, *'t Hooft,* n⁰. 767. Vz.: bb. à trois quarts Z. 30. Op een exemplaar bij wijlen mej. *Faber* te Dockum (18$\frac{1}{79}$68) was de kz. zonder kroon en het opschrift aldus afgebroken *Nata / hagae: anno* 1627. 17 *Novem./ nupta ibidem / anno* 1646. 27 *Nov. / denata / colon: ad spream / anno* 1667 / 8 *iunii.*

1489. Kleine zilv p. op dezelfde gebeurtenis: het Bb. = 1488, doch op de kz. het gekroond stamwapen, omgeven door een *rand*schrift in twee regels van denzelfden inhoud als het opschrift der kz. van *v. L.* III, 3 (Kon. P. K. *Aanwinsten* 1856, blz. 3.

1490. Zeer groote zilveren penning op het overlijden derzelfde vorstin. Vz. Bb. van de linkerzijde: *Ludovica, d. g. march. ac. el. brand. nata. princ. auriaca.* Kz.: Een boom, wiens top met den keurhoed gedekt, en waaraan een schild met den Brandenburgschen scepter gehecht is. Een tak valt van den boom af, terwijl nog drie takken en drie loten overblijven en het geheel door de zon beschenen wordt Omschrift: *Heu jacet? ast non, stat, viget et*

macrescere nescit. (Helaas ligt hij? Neen! hij staat, is fleurig en weet van geen uitteeren). Kon. P. K. 1856, blz. 3.

1491—1494. Ald. blz. 3 »Nog vier verschillende stukjes op hetzelfde overlijden; waarvan twee met wapens en twee met de gekroonde letters C(*hurfürstin*) L(*ouise*)".

1495. 1667. Aanvang van den veldtogt van Lodewijk XIV in de Nederlanden. Geheel andere kz. dan bij *v. L.* III, 6. K. P. K. *Aanwinsten* 1860, blz. 16. Grooter en anders door *Molart* en *Breton* Cat. *v. Duren* n°. 1329. Brons. In de verz. *P. H. v. Gelder* aldus: Vz. met *Ludovicus XIIII rex christanissimus*, J. MAUGER f. Kz.: Een krijgsman rustende bij een boom, omringd door vlaggen en een lauwerkrans. Omschrift: *Expeditio Belgica.* In de afsnede: MDCLXVII. Brons.

1496. 1667. Lod. XIV verovert Doornik en Kortrijk. Zie *v. L.* III, 7, doch deze in Cat. *de Jonghe*, n°. 2739. Vz.: Bb. van Lod XIV regts gewend. *Ludovicus XIV. d. g. fran. et nav. rex.* Kz.: Lod. XIV, staande, gekroond wordende door de overwinning, ontvangt de sleutels der steden Doornik en Kortrijk. Op een wimpel 1667. Omschrift: *Civitates Tornacensis et Curtracensis.* Prachtige bronzen penning uit die tijden, groot 9 centimet. *Jonnaert*, n°. 53· *Cat. des coins du Cab. royal*, n°. 140.

1497. 1667. Julij. Lod. XIV verovert Kortrijk en Oudenaarden. Kz.: *Curtracum et Aldenarda capta.* In de afsnede: *Mense Julio MDCLXVII.* (Cat. *Patyn*, n°. 209 en Verz. *P. H. v. Gelder*) Brons. Niet bij *v. L.* die wel III, blz. 10 het innemen vermeld heeft.

1498. 1667. Zilv. bruiloftsp. van *P. v. Uchelen* en *F. Oort.* Mm. 49, Z. 47. Cat. *Posthumus*, n°. 484, *de Vries*, n°. 1324, Z. 4, 7.

1499. 1668. *v. L.* III, 17 met *Hercvlevs labor* is zeldzaam. *v. Cleeff* I, n°. 1816. Z. *f* 3.

1500. 1668. *v. L.* III, 18 met de opstijgende zon is zeer zeldzaam.

1501. *v. L.* III, 19 *Coenraad v. Beuningen* is van het jaar 1687 in *K.* en *Z. Cat. Tent.* Amst. 1876, n°. 341—342.

1501*. *e. L.* III, 21 1—2. Bemiddeling van paus *Clemens IX.* Kleiner G. 22. *Pont Max. A. II* (*P. Smidt v. Gelder* 2435, 2436).

1502. 1668. 2 Mei. Vrede te Aken gesloten = *v. L.* III, 22, doch met: *Foedvs Aqvis Granense* II *Maii* MDCLXVIII. Ook bij

v. Duren, n°. 1340 en *Patijn*, n°. 216 in de afsnede. In de verz. *P. H. v. Gelder* zonder *J. Mauger f.* Het omschrift niet op een *banderol.*

1503. 1668. *v. L.* III, 23. Ter eere van Karel II. K. van Spanje is door *A. Waterloos* gesneden. *Pinchart* p. 43, n°. 16. *Revue* 1855, p. 274—275, XLV en Cat. *Arti* 1880, n°. 1114.

1504. Mei, *v. L.* III, 24 Vrede te Aken. Fraaie penning volgens *Pinchart*, *Revue* 1854, p. 109, n°. IV, gesneden door *Christoffel Adolfzoon.* Is ook beschreven door baron *Collot d'Escury* in *Hollands Roem* II, 280, waar gezegd wordt dat het ontwerp van dien penning afkomstig was van *Govert v. Slingeland.* Bij *'t Hooft*, n°. 718, Z. 119.

1505. Dezelfde penning maar van anderen stempel komt voor bij *'t Hooft*, n°. 779, slechts 96 gr. gew. hebbende.

1506. (1668). *v. L.* III, 27. Ter eere van den Markgraaf van *Castelrodrigo*, gesneden door *D. Waterloos. Pinchart* p. 50, IV. *Revue* 1847, p. 200—201.

1507. 1668. Vz.: Wapen van Spanje. Kz.: Wapen van Yperen. Cat. E. J(*onnaert*) *Quelques Mots sur les Médailles et les Jetons qui ont rapport à la ville de Bruges* 1847, n°. 55.

1508. 1668. Eerste steenlegging van de Nieuwe Luthersche kerk te Amsterdam. (Kab. van Mr. *K. J. F. C. Kneppelhout v. Sterkenburg* te Utrecht).

1509. 1668. Schuttersp. van 's Hertogenbosch met het omschrift: *S. Christof. Dirks, Essai* p. 12 n°. 34. *Revue* 1866, p. 113

1510. 1668 22 Junij. Zeer zeldzame, groote, gegraveerde, zilveren penning op het overlijden der tweede echtgenoote van den beroemden gouverneur-generaal van Oost-Indië *R. van Goens* met het volgende opschrift in 13 regels: Tot / Gedachtenis / van d'Ede jn deugt / uytmuntende Vrouwe / *Esther de Solemne* huysvrouwe van / *Rycklof van Goens* / raet Ordr van India Gouvr Adml / en veltoverste des Eylants Ceylon / de Cvsten van Malabaer ende / Madure overleden jn Colombo / den 22en Juny A° 1668 / out 28 jaren.

(Kon. P.k. *Aanwinsten* 1872, bl. 10—11). De directeur, de heer *J. F. G. Meijer*, voegt er bij: »Zij was eene dochter van den kwartiermeester-generaal *de Solemne*, zoo bekend door zijne uitvindingen op krijgskundig gebied, waarvoor hij van de Staten

herhaaldelijk vereeringen ontving, en die later naar Oost-Indië vertrok [1]).

1511. 1668 28 Dec. Gegr. p. op het overlijden van Ds. *Hermannus Amya* te Leiden. *Nav.* XV, blz. 111 door *C. K. v. S.* medegedeeld.

1512. 1668 (Cat. *'t Hooft*, n° 781. Z. 37. *f* 36). *Jacobus D'Ennetières.* In de *Revue* 1870, p. 321—322 beschreven door *J. W. van der Noordaa.* Vz.: Regtsgewend b.b. (met lange haren en gedekt met een barret). Onder den geknotten arm staat de ouderdom: *Aetat*(is) 72. Achter den schouder: D(*ionysius*) W(*aterloos*) f(*ecit*). (Zie *Pinchart* 4to p. 50, n°. 50). Het omschrift doorloopende op de beide zijden luidt: *Iacobvs Dennetieres. Eq*(ves) *Baro de la Berlière* / *D*(ominvs) *de Harleb*(ois) *Reg*(ii)*a cons*(ilio) *stat*(vs) *et finant*-(iarvm) *thes*(avrarivs) *g*(e)*n*(era)*lis.*

Kz.: Het wapen van het geslacht *D'Ennetières* of *Dennetières* van zilver met drie schilden van lazuur, beladen ieder met een ster kan *zilver* (niet van *goud* als bij *Rietstap*), gedekt met een geparelde vroon. Daaronder 1668, hetgeen ontbreekt op pl. VI (1) t. a. p. en *Revue*, p. 322, maar door den heer *Pinchart* is opgemerkt. Op een wimpel onder het wapen: *Stella duve* (De ster als leidsvrouw).

Jacob Dennetières of *D'Ennetières*, heer van *Harlebois*, werd lid van de rekenkamer te Rijssel den 13 Dec. 1617, eques of ridder 29 Dec. 1626, president der genoemde kamer 21 Maart 1633, daarna staatsraad en thesaurier-generaal der geldmiddelen der Spaansche Nederlanden. Hij werd tot baron van *Berlière* verheven 23 Mei 1664, was gehuwd met *Maria van Baudequin* († 11 Sept. 1663), stierf den 9 Oct. 1677 oud 81 jaren en werd in de kerk van St. Gudule te Brussel begraven.

1513. 1669 5 Nov. Op het overlijden van *Johannes Coccejus. V. Loon* III, 30, n°. 1—2. N°. 1 is gesneden door I(*an*) S(*meltzing*), geb. 1636, † 1693 te Leiden. Cat. *Arti* 1880, n°. 1880. N°. 2 komt zelden voor.

1514. 1669 15 Aug. Begraafnisp. van *Sara Loten huysvrouwe van Abrahamus Heidanus* (hoogleeraar te Leiden). *V. Loon* III,

[1]) Een afgietsel van dezen penning toonde mij mijn mederaadslid, de heer *D. van Goens*, inspecteur der registratie c. a. te Leeuwarden, wiens eenige zoon nog den naam *Rijcklof* voert.

31 geeft een overzigt van het leven van dezen geleerde. Deze te Frankendaal in 1597 geboren, had, volgens *v. Loon*, in 1666 twintig veroordeelde stellingen in zijn werk: *Considerationes ad res quasdam nuper gestas in Academia Batava,* verdedigd, het verbod van daarover meer te schrijven overtreden en werd »den vijfden Bloeimaand deszelven jaars (1666) afgezet *en is ruym twee jaren daarna in den ouderdom van een en tachtig* jaren overleden" 1697+81 = 1678. Wij zullen dan ook op 1678 een penning op het overlijden van *A. Heidanus* vermelden. Voor *zes en zestig* bij *v. Loon* te lezen *zes en zeventig.*

1515. (1669). *v. L.* III, 34. Legp. van *Philippus Franciscus* hertog van Aremberg en Aarschot *Dugniolle*, n°. 4270. Bij *Piot, Coins* is onder n°. 325 een stempel met het omschrift: *Svo. intenta. soli,* en tot sluiting een bloempje. Groot 51 millim. N°. 326 aldaar is een losse stempel van den gekroonden arend met uitgespreide vleugels en in de zon ziende. (Het omschrift stond op een lossen *stempelring*). N°. 327 ald. is de stempel der kz. van den penning, die bij *v. L.* III, 34 voorkomt, doch achter *Arschot* is nog een Z. Van dezen zeer zeldzamen legpenning zijn dus nog twee varianten.

1516. 1669. Leidsche schuttersp. *v. Orden*, pl. XIV (4), blz.77—78. *Dirks*, *Essai*, n°. 118.

1517. 1669. Als boven pl. XIV (5). *Dirks*, *Essai*, n°. 119.

1518. 1669. Begrafenisp. van 's Gravenhage van de *Noort-, Snoek- en Brestraat. Dirks, Souvenir de la Haye. Revue*, 1859, p. 503—504, n°. 28. *Mededeel.* II, blz. 77, X, pl. f (X) *Minard*, n°. 215, II, p. 122, waar een D ontbreekt en bij 8, later, is bijgesneden *Voor' vryheyd.*

1519. 1669 Als boven van *De Noordense buertvryers.* Ald. p. 504. *Dirks*, n°. 29.

1520. 1669. Gegoten zilv. begrafenisp. met gegr. inscriptie op *Catharina Dircks* (Cat. *Arti* 1858, n°. 2508, voorafgegaan door n°. 2507.

1521. Z. j. Als boven op *D. Abraham de Balbian,* ingezonden door N. N. (?).

1522. 1669. Begrafenisp van N. N. bij *Mr. C. G de Balbian van Doorn.* Tent. Utrecht 1857, bl. 47, n°. 35. = 1521 (?)

Casselrije (XXXII, 49). Juist de indeeling van Vlaanderen in het artikel *Nav.* XXVI, 126—133, kan dit antwoord bekorten, omdat door Casselrije verstaan wordt wat Bachiene in zijne Geographie, het Omland der stad of de Kasteleny noemt; het is dus het rechtsgebied van den graaflijken burchtvoogd of castellanus, kastelein, zijne castellerie. J. G. FREDERIKS.

Casselrije. Oudtijds was het kasteelgebied; doch deze naam ging later over op eene stad, en zoo werd het een stads-gebied, en vandaar dat men het weleens verwisselde met »ambacht", en nog later met »kwartier", alsook, doch in zeer algemeenen zin, met Contreije. De Contreije van Veurne (de streek om V.), de Casselrije van Kortrijk, Veurne Ambacht, enz., zijn in de geschiedenis met meer anderen zooals Rijssel, St. Omaers, enz., overbekend. 't Heeft ook wel iets van burggraafschap. G. P. ROOS.

Anderlecht (XXXI, 384, 499). De vraag om nader bericht nopens die Brusselsche stadswijk zal wel nimmer beantwoord worden, om de eenvoudige reden dat Brussel geene wijk van dien naam bezit. Anderlecht is een vlek in de nabijheid van Brussel met 2000 tot 2500 inwoners en levendige industrie. De Collegiale kerk is zeer oud.
G. P. ROOS.

Nittersum (XXXI, 593). In den Groninger Volks-almanak voor 1849, vindt men, als titelplaatje, eene afbeelding van het huis Nittersum, en blz. 75 en volgg. eene aanteekening bij het titelplaatje, waarin gezegd wordt: »De burg N. was vroeger een der schoonste sieraden van het oude en aanzienlijke dorp Stedum, oudtijds Stedehem of Stederhem, thans bij verkorting veelal Steem genoemd. Wat den tijd van zijne stichting betreft, wij kunnen dit, even als van menig ander gedenkteeken der oudheid, niet met juistheid bepalen; vrij zeker is het intusschen dat er reeds in de 14de eeuw een kasteel N. bestond. Wij lezen toch in de kronijken van een zekeren E p p o v a n N i t t e r s u m, provest te Stedum [1]), die in 1398, toen de Groninger Vetkoopers

[1]) Een Eppo, provest to Stedum, komt in 1396 voor bij Driessen, Mon. Gron. III, 482, 83, die het voor waarschijnlijk houdt, dat hij dezelfde persoon was, die, twee jaren daarna, onder den naam van Eppo v. Nittersum. zich aan het hoofd der Schieringers in de Ommelanden stelde. De proostdijen

besloten hadden, de Ommelanden aan hertog Albrecht, graaf van Holland en heer van Friesland, ter leen op te dragen, zich aan het hoofd der Schieringers stelde, en alle pogingen aanwendde, om dit schandelijk besluit tegen te gaan; doch, door de Vetkoopers ondersteund door de Hollanders, aangetast, genoodzaakt was geweest de wijk naar de stad Groningen te nemen. Dat echter de burg, van welken wij hier de afbeelding mededeelen, meerendeels van veel later dagteekening is, behoeven wij niet te zeggen, en kan ook genoegzaam uit de verschillende afbeeldingen, die men van Nittersum op de kaarten (van Groningen) van Coenders en Beckeringh aantreft, blijken [1]). Deze burg is in 1819 geheel gesloopt".

Aan dezen ouden burg zal het geslacht v. Nittersum, waarvan weinig bekend is, zijn naam ontleend of gegeven hebben, en het was zeker de bovengenoemde Eppen Nittersum to Stedum, aan wien »Clawes Sculte [2]) borger in Gronningen", blijkens koopbrief van den jare 1401 «vp Sonte scolastiken dach", eenige stukken land verkocht »de gelegen sijn to stedum by eppen erue vorsc." (Rengers, Werken, I, 101). Denkelijk is met zijn zoon (?) Andeloff, die in een oorspronkelijk stuk van 1464 (bij Jac. Gleintz de Groningae praefectura etc., Gron. 1663, p. 91) als »Toparcha in Stedum" voorkomt, dit geslacht uitgestorven. Men zie over hem het artikel Stedum in v. d. Aa's Aardrk. Wdb. X, 690: »De familie (Clant) heeft nog een aanzienlijken grafkelder, met een zerk van geelen steen, waarop een krijgsman staat met de punt van het zwaard naar beneden. Op een tasch of zak, aan zijne zijde hangende, draagt hij zijn wapen, waarvan men den dubbelen adelaar

kwamen dikwijls, om de groote voordeelen daaraan verbonden, in handen van wereldlijken, en bleven erfelijk in aanzienlijke familiën (vgl. mr. W. B. S. Boeles, de Geestel. Goed. in de prov. Gron., bl. 29). Vandaar, dat één en dezelfde persoon, in oude stukken, meermaals te gelijk als proost en hoveling verschijnt. De spelling Nittersma voor Nittersum, Ewsma voor Ewsum, was oudtijds gebruikelijk (vgl. Westendorp, Jaarb. van en voor de prov. Gron., II, 574), en Schotanus spreekt in zijne Friesche hist., 221, van Eppo v. Nittershem.

[1]) De kaart van C. kwam tusschen 1675 en '96, die van B omstr. 1781 uit.

[2]) Zeker dezelfde Nicolaus Schulten, die in 1392 van graaf Bernard v. Bentheim de jurisdictie of het redgerregt in de dorpen Slochteren, Scharmer, enz., in erfpacht of leen verkreeg. Gron. Bijdr., I, 35.

nog kan zien. Op de zerk leest men: In het jaer uns Hern 1471, up Sunt Martensdag, starff Andoloff Nijttersvm, Hofling te stem, God heb de zele". — Hij liet bij Beta (Bela?) Gockinga, dochter en erfgename van Eppo, hoveling ten Broek [1]), † 1444, eene erfdochter na, gehuwd met Egbert Clant, als blijkt uit Scheltema, Staatk. Nederl., I, 379, 80, en volgend extract uit eene uitgebreide stamlijst van Clant in hs.

Allardus Clant in Scharmer, Hovetman (d. i. lid van de Hoofdmannenkamer te Groningen) a°. 1470, Consul 1474, 77, cui ex Margriete Lewe ex Sandeweer

Egbertus Clant in Stedum, Scharmer, Uithuisen, Losdorp et Usquert, cui ex Teetca a Nittersum, unica hærede in Stedum, Ten Broeken et Old-Ampt

Otto Clant in Scharmer.

Eilco Clant in Stedum.

Allardus Clant in Uithuisen, etc., van wien de Clanten van Verduinen, in 't Limburgsche, afstammen.

Eppo Clant, vader van Teetke, gehuwd met Meijo Entens, broeder van Barthold, den bekenden Watergeus.

Het wapen van Nittersum, zooals het op wapenborden voorkomt, vertoont in goud een rood-getongden dubbelen zwarten adelaar. — Het

---

[1]) Zuidbroek. Oudtijds heette dit dorp Broek; of met betrekking op Westerbroek, aan de westzyde der Sappemeerster veenen, ook Oosterbroek: tenzy men stelle dat het laatstgenoemde in den Dullard verdronken zy. Het is in voorige tyden de woonplaats geweest van de heeren Gockinga, de vermogenste Hoofdlingen in de Oldampten. Tegenw St. van Stad en Lande, II, 223; vgl. I, 122, 156—158, 161. Hunne magt werd door de Stad gefnuikt, die zich, overeenkomstig verdrag, na den dood van den laatsten hoofdling, Eppo, in het bezit van deszelfs goederen en geregtigheden stelde en daarin verbleef. — Het geslacht Gockinga voerde in blauw eene zilveren lelie, en stierf uit met Eppo, den kleinzoon van den Syndicus der Ommelanden (1602—41, toen hij stierf) Scato Gockinga. De tegenwoordige Gockinga's stammen af van Scato's dochter Hille, gehuwd met Lodewijk of Ludolf Henrici (zoon van Henric v. Wierum of Werumeus), secretaris van de Hooge Justitiekamer van Stad en Lande, 1618—26, en van Gedep. Staten, 1626—34, † 26 Junij, wiens zonen 's moeders naam aannamen en tevens het wapen der familie Bauckens, aan welke zij verwant waren.

huis Nittersum heeft Johan Clant van Stedum (zoon van Adriaan, een der Vredehandelaars te Munster, achter-kleinzoon van Eilco voorn.), die nog in 1687 moet geleefd hebben (blijkens een geschilderd glas, vroeger op het huis Ewsum aanwezig [1]), laten verbouwen en in den staat brengen, waarin het zich op gezegd titelplaatje vertoont; en komt het ook aldus voor in Ph. Vingboom's werken, daar de losse bladen daaruit voor mij liggen, onder welke geschreven staat: Opstal van 't huys, door den Heer Joan Clant van Stedum, Heer tot Stedum enz., A°. 1669 laten bouwen, omtrent 3 uuren van Groningen". Door huwelijk van een zijner vier dochters, schijnt het in eene andere familie overgegaan te zijn, en behoorde in 1718, luidens stukken op het Gron. Arch., aan die van Lintelo, 't welk door volgend opschrift van een wapenbord met kwartieren, in de kerk te Stedum, bevestigd wordt: Natus den 13 augusti 16.. [2]) Everhard Frederik baron van Lintelo tot d'Ehse, Heer op Nittersum en Ringenum, Heer van Stedum, Westerembden, Garshuisen, Uitwierda, Bijssum, Solwert, Holwierda en Marsum [3]). Obiit den 2 October 1759. Kwartieren: Lintelo, Dorth, Hoemen, Boecop, Veen, Vorden, Wijnbergen, Aernhem; Kniphuisen, Vrijdag [4]), Amelunxen, Haeren, Manninga, Oldenbocum, Rutenberg, Schade. — In 1762 is het, met de daaraan verbonden heerlijke regten, volgens v. d. Aa (die dit van Bachiene heeft), uit de nalatenschap van den heer Kanter (Canter?), gekocht voor 75,000 gulden door mr. J. H. Gerlacius, raadsheer in den raad van Braband. Deze was den 10 Nov. 1740 te Lisse gehuwd met Anna Clasina Bout (dr van Jan, heer van Lieshout en Ginderdoorn, kwartierschout van Peelland, en van Sara Repelaer), die den 17 Dec. 1765 overleed, vol-

[1]) Zijn wapen is daar gevierendeeld, 1 en 4 Nittersum, 2 en 3 Clant; in een zwart hartschild een geharnast man met uitgetrokken zwaard, alles van goud (Stedum?)

[2]) In het afschrift onjuist. Zijne ouders waren zeker Tyman Johan en Maria Elisab. v. Inn-und Kniphausen, die, volgens d'Ablaing, Wapenb. der D. Ord. Balije Utr., 47, den 14 April 1669 gehuwd waren.

[3]) Dit wil niet zeggen, dat hij heer van al die dorpen was, maar, dat hij daar eenig grond- en regtsgebied bezat. Heerlijkheden, zooals men die in Holland en elders vond, waren in de Ommelanden en in 't nabuurige Friesland onbekend, en 't leenregt is er nooit ingevoerd kunnen worden.

[4]) Freitag (ook Fridag) zu Gödens.

gens Lykrede, uitgesproken te Stedum den 5 Jan. 1766 en gedrukt te Groningen in 't zelfde jaar. M°.

Nittersum. Eene afbeelding vindt men op de zoogenaamde kaart van Beckering der provincie Groningen uit den tijd van prins Willem V. Ook op oudere kaarten, o. a. die van Nic. Visscher (omstr. 1656) van Groningen wordt de naam van dien burcht gevonden. Aan v. Ittersum heeft men hier niet te denken. In de kerk te Stedum is een graftombe waarin begraven ligt Adriaan Clant, heer van Nittersum, afgevaardigde bij den vrede van Munster Tegenw. Staat van Stad en Lande, bl 347). d. R.

[J. D. Wagner verklaart in een ouden kwartierstaat der familie Heerma gevonden te hebben, dat de erfdochter die Egbert Clant huwde, Aheda v. N. geheeten, in blauw den dubbelen adelaar van goud voerde, en op den helm met wrong den adelaar tot teeken.]

Jhr. Hendrik v. Nassau (XXXII, 176). Geschriften waarin hij zich over verongelijkingen beklaagt, worden aangetroffen in de Bibl. v. Pamfl. uit de Bibliotheca Thysiana (beschreven door L. D. Petit), n°. 1216 en 1636 en in de Pamfl. Verzam. van J. Meulman n°. 1984.

MR. J. I. DOORNINCK.

Haentjesboek (XXIX, 309). Mij dunkt, hier is sprake van een zoogenaamd »haneboek", waarover zie *Nav.* XXVII, 169, 334.

VRAGEN.

Kijfhoek. De naam van dit, steeds met Heerjansdam in éénen adem genoemde Z.holl. gehucht of dorp in het distrikt Dordrecht, luidt in de classicale acten van Tiel a°. 1690 Rietsoek of Riethoek. In de Tielsche Comptoir- en Schrijfalmanak 1771 staat Riethoven. Is er sedert *gekijf* of twist gerezen in of over die plaats, zoodat de naamsverandering hierdoor is veroorzaakt? In een charter van 9 Aug. 1368, ons door Nijhoff (Oork., II, bl. 220—4) medegedeeld, wordt een weerd onder Deest, waarover een door Jan van Meurs

beslecht geschil gerezen was, aangeduid als »kijffweerdt" (nomen appellativum), d. i. volgens Nijhoff, t. a. p., een waard, waarover gekijf of twist was ontstaan. De geleerde schrijver voegt er bij: »Zulks had in het door verschillende stroomen doorsneden Gelderland van de vroegste tijden af, maar al te veel plaats, om welke reden er dan ook een aantal waarden gevonden worden, aan welke deze naam bij uitnemendheid gegeven is, en welke dien steeds als eigennaam hebben blijven dragen". Ons kwam niet anders voor dan de Kijfkamp (weiland te Enspijk en bouwland te Maurik), het Kijfkampje (w. te Dreumel), de Kijfkampjes (w. te Puiflik), de Kiefkempkes (w. te Ochten). Kent men meerdere plaatsnamen, met *kijf* of *kief* saamgesteld, in ons vaderland, omtrent welke men weet of meent te weten, dat een gerezen twist de benaming teweegbracht? *Kijven*, niet slechts in den zin van »twisten", maar vooral ook in dien van »zich boos aanstellen, uitvallen, schelden, razen", schijnt wel in Nederbetuwe het meest voor te komen. Aan de zuidkust van Borneo heet een kaap de Kijvershoek, doch deze benaming wordt ook afgewisseld met die van Slijkhoek of Vlakhoek (Tandjong Rode). Y.

Erfsluiter (XXXII, 420). Tot recht verstand van dit woord kan wellicht strekken wat men in zijne Verz. v. Oorkonden (II, bl. 272) door Nijhoff aangeteekend ziet: »*Sluyter* is de gewone benaming van dengene, die de domeingoederen, welke tot de aanhoorigheden van eenen burg gerekend werden, als rentmeester beheerde. Zoo hadden de (Geldersche) hertogen hunnen sluiter (claviger) op den burg te Gelre, wiens rekeningen zich over al de hertooglijke inkomsten, èn uit de stad Gelre, èn uit de onder het ambt van dien naam behoorende heerlijkheden Pont, Virt en Issem, nevens de dorpen Wetten en Kapelle, uitstrekten". Ook a. w. III, bl. 106, vertolkt hij »scluter" eenvoudig door »rentmeester". Sluiter is dus z. v. a. sleuteldrager, beheerder van waarden. Volgens dezen geleerde is in de betiteling »sluiter" het begrip vervat van »geldkist sluiten", niet van het »afsluiten van rekeningen". En zal dus ook »erfsluiter" eigenlijk niet beduiden »afsluiter, d. i. »finale uitdeeler en toewijzer", maar (in 't algemeen) beheerder — eener nalatenschap. Doch, als dit zoo is, vanwaar dan de variant »erffuyter"?

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Cameraarsrekeningen. Werden die van Kampen, loopende over de jaren 1515—40, door Mr. Nanninga Uitterdijk, stadsarchivaris aldaar, in 1875 in uittreksels uitgegeven: het verheugt ons thans te kunnen aankondigen het begin der uitgave, — dank zij de vrijgevigheid des stedelijken magistraats! — van die van Deventer, bewerkt door Mr. J. I. van Doorninck, archivaris in Overijssel (Dev., J. de Lange, 1883, niet in den handel). Van het tweede deel, omvattende de jaren 1348—60, verscheen het eerste stuk, dat in 96 (8vo.) bl. een drietal (Latijnsche) rekeningen mededeelt, twee van den jare 1348, — men weet dat telken jare twee rekeningen werden opgemaakt, — en wel van de cameraars Werner Groote en Ghelmer Reyners; ééne van den jare 1349, afkomstig van Odo Reyners. Van het derde deel (a°. 1361—74) verscheen mede het eerste stuk, dat de (eerste Hollandsche) rekeningen behelst, gedaan door de cameraars Odo Reyners (1361), Herberd van Rectem (1361) en Dirk Hojer (1362). Met het eerste deel (a°. 1337—47), dat reeds is afgedrukt in den Codex Diplomaticus van het Hist. Genootschap te Utrecht, doch thans vollediger staat te verschijnen, en met het vierde deel (a°. 1375—92) wordt later een aanvang gemaakt. Men heeft dus voorloopig de uitgaaf der rekeningen a°. 1337—92 te verwachten. Die rekeningen beginnen, gelijk men bemerkt, in Overijssel's voornaamste stad van weleer reeds zeer vroegtijdig [1]). En laatstgenoemd jaar biedt bij zulk eene omvangrijke onderneming een aanvankelijk rustpunt, vermits daarna eene andere muntsoort wordt toegepast.

Had Mr. W. H. Cost Jordens, de bezadigde en bescheiden geleerde, de zoo ernstig-wetenschappelijke Deventerschman [2]), die over den

[1]) Alleen die van Hulst zijn ouder, dateerende van a°. 1326, uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap v. Wetensch. Zie eene proeve daarvan in *Nav.* XXXII, 65—73. De rekeningen der Grafelijkheid, uitgegeven door Dr. Hamaker, zijn nog ouder, want deze vangen (ni fallor) a°. 1316 aan.

[2]) Zie over hem als beoefenaar der numismatiek, inzonderheid van die der stad Deventer, een artikel van de in dezen ook vooral zoo bevoegde hand van Mr. J. Dirks, in de Bijdragen tot de Geschiedenis v. Overijssel, III (1876), bl. 155—9.

werkkring der Cameraars in Overijssel in *Nav.* X, 210, een (ouder gewoonte) kort maar bondig woord ten beste gaf, deze uitgaaf eens mogen beleven. Een zijner boezemwenschen ware vervuld geweest. Aveto, anima piissima! — Van hoeveel aanbelang toch dusdanige letterarbeid is, springt zelfs bij de vluchtigste inzage in 't oog. Om van archaeologie in den ruimsten zin, genealogie, numismatiek, enz. enz. te zwijgen, verwachten wij geen tegenspraak als wij beweeren, dat uit topographisch-historisch, statistisch en juridisch oogpunt, derhalve voor stedebeschrijving en stederegeering, — en zulks in het laatste tijdperk der Middeneeuwen, toen onderscheidene steden in ons vaderland tot handel en bloei geraakten, — de kennis der cameraarsrekeningen onmisbaar is. Gewaagt men dikwerf van den nacht dier Middeneeuwen, men behoeft dit niet enkel daarom te doen wijl een toestand van wording, daarstelling, regeling altoos veel onvolkomens oplevert, op veel dat gebrekkig, — in casu barbaarsch, — is, wijst; men is in zijn volle recht als men hier van duisternis spreekt ook omdat er nog zoo menige donkere nevel over dit tijdvak der wereldgeschiedenis ligt uitgespreid. Wat weet men nog weinig, bij voorbeeld, van de 14de eeuw! En juist uit *die* eeuw dateeren de vroegere of vroegste cameraarsrekeningen van verschillende steden. Met het licht dat ze ontsteken, helpen dus ook *zij* die nevels wegvagen. Doch dan dienen ze, — gelijk *nu* ten aanzien van Deventer geschiedt, — en wat tot dusver niet altoos in 't oog is gehouden [1]), — *in haar geheel* 't licht te zien, en niet gedeeltelijk. Want de begrippen »belangrijk, minder belangrijk, niet of volslagen on-belangrijk", waarmede vooral op archaeologisch gebied zooveel geschermd wordt, zijn zeer betrekkelijk, en daarbij hoogst subjectief. Al zweert men niet bij de stelling: »alles wat, en omdat het — oud is, is belangrijk", zoo zal men toch moeten toestemmen, dat menige bizonderheid, dit wil dan thans zeggen, menige rekeningpost, die aanvankelijk gansch onbeduidend schijnt, later beteekenis en gewicht bekomt of kan verkrijgen. Bovendien, als men de rekeningen in haar geheel overzien kan, geraakt men tot de kennis van 'tgeen er in

[1]) De hoogl. Baron v. Lintelo de Geer koesterde dan ook indertijd tegen de fragmentarische uitgaaf der Kamper cameraarsrekeningen, hoe verdienstelijk trouwens op zich zelve, — rechtmatig bezwaar.

gemist wordt, of ook erlangt men vaak, door collationneering er van hetzij onderling, hetzij met andere bronnen en gegevens, een juist inzicht in de opkomst van menige instelling, van menig gebruik, zede, gewoonte. Heeft men echter met excerpten te doen, dan weet men veeltijds niet of hetgeen men niet aantreft, in de oorspronkelijke documenten inderdaad ontbreekt, dan wel door den bewerker als hem onbelangrijk dunkend werd overgeslagen. Bij voorbeeld, waren de gasthuizen in vele plaatsen oorspronkelijk stads-instellingen? Een beslist antwoord op deze vraag valt licht te geven, als men de cameraarsrekeningen »in haar geheel" vóór zich heeft. Want mist men daarin een stedelijken uitgaafspost ten behoeve dier liefdadigheidsgestichten, zoo weet men zeker dat men hun oorsprong elders heeft te zoeken.

Het exempel, thans gegeven, vinde navolging èn bij den magistraat èn bij de desbevoegden in andere steden en gewesten van ons vaderland. Niet alleen de nuttigheid der zake op zichzelve, niet enkel de vlucht die de Historische en Archaeologische wetenschap tegenwoordig neemt, vorderen dat op dit gebied de hand aan den ploeg geslagen worde. Ook de ouderdom der vroegste documenten maakt in menig geval tijdige bewerking en uitgaaf gebiedend noodzakelijk, voor en aleer ze, door stof, vochtigheid, wormen beduimeld of gedeeltelijk vergaan, ten éénemaal onhanteerbaar, onbruikbaar dreigen te worden. Zulks kent menig deskundige uit eigen ervaring, en Overijssel's archivaris, bij de bewerking dezer cameraarsrekeningen, niet het minst van allen. J. A.

Hoorndrager (XXXII, 344, 423, 517). Zie »Curiositeiten van allerlei aard" (Amst., R. C. Meijer), en wel bij »Hofnarren", bl. 93 vg. D. J. S.

V R A G E N.

Boethius. Te Padua bevindt zich een handschrift, behelzende een (van dien van Thomas Aquinas onderscheiden) commentaar op Boethius' geschrift »De Consolatione Philosophiae". Aan het einde van dat handschrift leest men als geschreven met *dezelfde* hand:

Dordrecht, laetare, te non potuit superare
Turba *brabantina* gens *hollandrina* vicina.
A quibus obsessa fuit civitas tua non retrogressa:
Per quatuor hebdomadas circumvallata patebas.
Hoc scitur (?) gestis. Sis concors intus et extus (extra?). Etc.

Ziet dit niet op het beleg van den jare 1418 door Jacoba van Beijeren, gravin van *Holland*, en haren tweeden gemaal Jan van *Brabant?* En mag men dan stellen, dat dit handschrift omstr. 1418 òf vervaardigd òf overgeschreven is, en wel door een Nederlander?

Een rebus van Bilderdijk. Wie geeft me eene oplossing van den rebus, die voorkomt in de Mengelingen en Fragmenten, nagelaten door Mr. W. Bilderdijk? In 't werk zelf staat: »de brief in beeldspraak behelst de aankondiging eener geboorte. De verdere ontcijfering blijve den schranderen lezer overgelaten". Op bl. 421 van 't 16e deel van Bilderdijk's Dichtwerken wordt ook al over dien rebus gesproken, maar Da Costa geeft de oplossing niet. Nog eens, wie helpt me? Ik kan met enkele figuren niet terecht. 't Postscriptum mede niet te vergeten! A. AARSEN.

La Sentinelle. Deze romance was in Duitschland reeds vóór 1812 bekend, want Körner maakte er zijn gedicht »der treue Tod op, en Hümmel voorzag het lied van een vioolpartij en accompagnement. Van welken tijd is ze oorspronkelijk, en wie heeft de woorden gemaakt en den zang? H. G.

KUNSTGESCHIEDENIS.

Leonardo da Vinci. Men zegt, dat iemand te Nizza Maart '82 van een Milaneesch kunstkooper (voor 100 frcs.) eene schilderij kocht ter breedte van 3 en ter lengte van meer dan 20 voet, welke bij reiniging bleek geschilderd te zijn over eene andere heen, geteekend: «Leonardus de Vinci pinxit 1481", en welke de oorspronkelijke schets zou wezen van het vermaarde »Avondmaal". Het bericht vereischt nochtans bevestiging.

Tronkstraf (XXXI, 569; II, 41, 2, 235). Onze medewerker Aarsen bericht dit woord in den zin van gevangenisstraf te hebben aangetroffen in 't onlangs door Theod. M. Tromp uitgegeven werk van Dr. Thom. Franc. Burgers, Tooneelen uit ons dorp. De bron is dus goed, als zijnde uit den Oranje-Vrijstaat zelven.

Kleur appelbloesem. In 1622 komt voor een rok van appelbloeysel. De opbrengst was 10 £ VIII St. A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Craeckgoet (XXXII, 480) — zal wel staan voor kraakporcelein, een bizonder soort van ouderwetsch fijn chineesch porcelein. Men heeft nog de zoogenoemde »kraakkoppen", aan alle liefhebbers van oud porcelein wel bekend. Verkeerdelik worden deze kommen of koppen wel als »kraaikoppen" beschreven. Vooral in Friesland. Dit woord is ontstaan uit misverstand van de hindelooper uitspraak »kraaik-koppen". Te Hindeloopen vooral werd oudtijds met dit kraakgoed groote weelde gedreven. JOHAN WINKLER.

Kamelot (XXXII, 480). Kamêlôtê is in 't grieksch = kameelenhuid. Vandaar Camelot in het fransch. Eene stof vervaardigd van geitenhaar, zijde en wol. de s.

Scharreborden, scharffborden (XXXII, 383, 478). Hoewel ik met L. A. P. gaarne wil instemmen, meen ik toch te moeten mededeelen, dat ik nu in een Inventaris van 1632 vind: »Twee scharffborden". Dit doet mij denken aan »slijpplanken"; maar toch stel ik vast, dat ik in den Inventaris van 1648 goed heb gelezen schar*re*borden; trouwens *re* en *ff* maken te veel verschil.

A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Koperen tafelringen. *Nav.* XXXII, 384 worden deze aangezien voor servetringen. Waarschijnlijker acht ik het dat het de koperen ringen waren, eertijds in plaats van onze matjes gebezigd om de dekschalen op te zetten zonder dat de hitte aan de tafel schade deed. Dergelijke ringen zag men op de Geschiedkundig-Overijsselsche Tentoonstelling (*Nav.* XXXII, 209 *O*).

MR. J. I. V. DOORNINCK.

Temis (XXXII, 384). Dit woord wordt niet alleen in de Nederbetuwe gebezigd voor eene zeef, maar ook in Westfriesland is het algemeen in gebruik. De »temis" of »tamis" wordt vooral voor de melk gebezigd, om deze te zuiveren van strootjes, koehaar, enz. De zeef, bestemd om het gedorschte graan schoon te maken, wordt in Westfriesland *zaadrol* geheeten. Dr. J. A. SNELLEBRAND.

[Johan Winkler deelt mede dat teems, teemse, tiems, tjims, tjimse het friesche woord is voor zeef.]

Urbanuspillen. Misschien bewijs ik ze te veel eer door ze hier ter sprake te brengen; maar ik vond in een »van Zwaanens alm. van 1778", ingericht tot »Medicinaale Notta boek", een blaadje in 4°., twee paginaas groot, getiteld: »Italiaanse pillen Bekent onder den naam van Urbanus pillen". Dan volgt een opsomming der voordeelen, bestaande uit 16 artikelen en een NB, waaraan we nog ontleenen, dat 100 pillen toen kostten 30 St. holl. Ik vond 't curieus, dat die pillen reeds een eeuw der menschheid ten goede (?) zijn gekomen, en dat een doktor uit 't laatst der 18de eeuw dat briefje in zijn zakboekje droeg. »Philibertus Hoetin, Med. Dr. en C°., wonende te Boxmeer", leverde de pillen af. Hij had 't recept van zijn vader J. Hoetin, en deze wederom van een geestelijke, die het uit Rome meêbracht. Alles werd chemisch geprepareerd.

A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

VRAGEN.

Den beer en schomminkel spelen (XXVIII, 110). »Moest ik dan naar Roeselaar gaan wonen om daar eene oude vraag uit den Navorscher te hooren beantwoorden?" dacht ik, toen mijn lessenaarsgenoot mij vertelde dat de Spinnersstraat zoo vol volks was, dat zelfs een gedeelte van den Ardoije Steenweg haast verstopt was. Op mijne vraag toch wat er te doen was, gaf hij mij ten antwoord: »wel ze hebben daar 'n wijf, die naar de begrafenis haars schoonbroeders gekomen is, maar van wie 't bekend is dat ze in Frankrijk met een ander getrouwd man leeft, een »scherremienkel" gebracht als men nog nooit gezien heeft". Mij viel dadelijk in dat

ik vóór eenige jaren in eene verzameling van Aardenburger policiereglementen (placcaten, zei men toen) een verbod gelezen had tegen 't »den beer en schomminkel spelen" bijzonder omtrent Kerstmis en Nieuwjaar. Doch wat is het nu? Wel, niets anders dan wat een goed Nederlander ketelmuziek noemt en een taalverknoeier of pedant een charivari. De openbare meening doet zich soms zeer luid hooren en getuigt vaak dat het volksgeweten niet geheel en al ingesluimerd is. Nu heb ik echter eene andere vraag. Beerenleiders houden er soms ook een aap (scherminkel, schomminkel) op na; het slepen van des beers keten, het geluid van doedelzak of rommelpot en rinkelbom, vormen zeker geen fraai akkoord. Kunnen dus de beerenleiders, — men denke ook aan den beerendans, — aanleiding gegeven hebben tot de wijze waarop deze afkeuringsbeweging uitgevoerd wordt? De speeltuigen te Roeselaar waren braad- en koekpannen, vuilnisblikken en -vegers, vuurtangen, kettingen, enz. — Zijn er elders meer voorbeelden van dergelijke openbare afkeuringsteekens? Zie hier eenige uit Z. Vlaanderen. Den vermoedelijken vader van een onwettig kind wordt een stroopop thuis gezonden; — eene maagd die dertig jaar oud wordt, ontvangt een houten- of bordpapieren sleutel, om het hek te openen der ossenweide, waarin op dien leeftijd, zegt men, ongehuwde vrouwen gaan; — de boerenknecht vindt, als hij een akker slordig geploegd heeft, daarop den volgenden morgen een ouden hoed op een staak geplant; — vóór de deur van eenzaam wonende jonge meisjes plaatst men op den eersten Mei een groenen tak; — een jongman die menigmaal een blauwtje liep kan zich 's morgens verheugen met een meisje van stroo op den nok van zijn dak en tegen den schoorsteen geplaatst. Mij dunkt, zulke uitingen zijn volkskenmerken.

G. P. ROOS.

TAALKUNDE.

Nittersum (XXXI, 593). De naam Nittersum is oorspronkelik Nittersheim, Nithartsheim, en dat beteekent: woonplaats van Nitter. En Nitter, Nittert, Nithart is een oud-germaansche mansnaam, die tegenwoordig in Holland niet meer in gebruik is; maar die, zóo

hy daar nog voorkwam, thans in 't hollandsch Nijdhart, Nijdaart of Nijdert zou luiden. In Duitschland echter is deze naam als Neidhart, in Friesland als Nittert, en ook in de versleten formen Nitter, Nutter, Nitte, Nutte, nog heden ten dage in gebruik. We vinden dezen mansnaam teruch in de geslachtsnamen Nitardsma, Nittama, Nittema, Nutma, Nutten en Nuttes in 't nederlandsche Friesland; Nittersna in Oost-Friesland; Nüttens in Westfalen; Van Nieteghem (van den plaatsnaam Nieteghem, Nieting-heim) in Flaanderen; Niterink en Nieting, elders in Nederland, enz. Ook in de plaatsnamen: Nittersum, bovengenoemd; Nitterscheid, gehucht by Mudscheid in Rijn-Pruissen; Nittema-sate by Morra in Dongeradeel; Nitting in Lotharingen; Nittum, een dorp by Mülheim a/d Rijn; Nittingen, een dorp by Oettingen in Swaben; Nutma-sate by Tonnaard (Ternaard) in Dongeradeel, enz.

JOHAN WINKLER.

Auditeur (XXXI, 400), — eigenlijk toehoorder, van auditor, audire. Vanhier, toehoorend, bijzittend rechter. Auditeur militair, bij krijgsraden, is een rechtsgeleerde, die de functiën van 't openbaar ministerie waarneemt. J. C. d. R.

Bekaaid (XXXII, 342, 434, 35). Ridder Keye is een der personen, voorkomende in den Ferguut uit den Sagenkring van koning Arthur. In hem is een denkbeeld verzinlijkt, dat ook in Falstaff bij Shakespeare wordt teruggevonden. Zijn karakter is onedel; hij veracht alles, ook den jongen Ferguut. Ferguut wordt door hem bespot, en hij tart den jeugdigen ridder om een heldenstuk te bedrijven, dat nog geen der ridders heeft aangedurfd. Die Keye bleef voortleven in de herinnering van ons volk. Daaromtrent houden bijbelverhalen met volksverhalen gelijken tred. *Bekaaid* uitkomen is *bekeid* uitkomen. We zeggen ook nog »'t is een huishouden van Keia", in den geest van »'n huishouden van Jan Steen". Bij Brederoo vindt men »malle kaai", en bij Hooft »een gek behangen met de kei". A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

[L. A. P. verwijst naar *Nav.* XV, 271.]

Dorst (XXXII, 477) — is durfde. De versregel beteekent: »Zoo

even durfde hij hand en degen bewegen". Zie Huydecoper op Melis Stoke (Leyden, 1772), III, 429, 30). A. J. C. KREMER.

[Ook aldus Mr. C. Bake. De ellips is dan toch wel kras.]

Geelgieter (XXXII, 221). Ruim dertig jaren geleden heb ik te Utrecht een geelgieter gekend. Hij woonde buiten de Weertjespoort. Geelgieter is metaalgieter. De man goot uit alliages van koper en andere metalen (op zijn Hollandsch *legeringen* van *legeren*) metalen voorwerpen als schellen, kandelaars enz. Hoewel het bedrijf van geelgieter in ons land blijkens het woord *legering* zeer veel in vroeger tijd werd uitgeoefend, schijnt het nu bijna onbekend. Merkwaardig is dat wij voor geelkoper (voor zoover ik weet) geen bijzonderen naam hebben; de Duitschers noemen die legering van koper en tin *Messing*. — Als ik van legering (alliage) spreek, kan ik niet nalaten op te merken, dat een *amalgama* is een legering van eenig metaal uitsluitend met kwik, en dat een *legering* iets anders is dan een *verbinding*. A. J. C. KREMER.

[Ook in dezen trant J. C. d. R., Dr. E. Laurillard (fusor aeramentarius, Kiliaen), alsmede J. E. ter Gouw, die Pater Abr. v. St. Clara citeert. A. J. Servaas v. R. herinnert aan »fondeur en cuivre", aan »Messinggieszer" en aan »brasier, brassfounder"; Johan Winkler aan Geel*gieter* analoog met lood*gieter*, tin*gieter*, kanne*gieter*. Terwijl A. Aarsen bericht, dat in zijne kindsche dagen het bedrijf van geelgieter als een soort koperslager te Amst. nog bestond.]

Heerschap (XXXII, 435), — gewoonlijk »mijn heerschip"; aldus noemt in West-Friesland de huurder van huis of land den eigenaar of verhuurder. Dr. J. A. SNELLEBRAND.

Krijg en strijd. Deze woorden zijn *Nav.* XXVII, 235 synoniemen geheeten. Dit is daar zeker beweerd op grond van het gewone spraakgebruik, doch juist deze beide woorden steunen almede de uitspraak (van Halbertsma, meen ik): de Nederlandsche taal heeft geene synoniemen. In het Oosten is de krijg tusschen Rusland en Turkije begonnen, doch tot een beslissenden strijd (gevecht, veldslag, en dus krijg voor oorlog in 't algemeen) is het tot heden (29 Juni '77) niet gekomen. Er is strijd tusschen twee teksten; daarom vecht men nog niet! G. P. ROOS.

Lede (XXVI, 129; XXXI, 508). In het oude Reglement voor de Watering van den Kapitalen Dam wordt het uitwateringkanaal *de Ligne*, eene soort kanaliseering van den overouden Passegeule-stroom, — omtrent de afleidingen van welken men een en ander met naar ik meen grondige wederlegging van sommige dwalingen, in mijn Woordenboek voor Z. Vl. (Oostburg) vinden kan, — wordt de *Ligne* gesplitst in een aantal afleidingen, in verouderd Vlaamsch *geleets* genoemd, dus werkelijk leiding, geleiding, water-leiding (niet in den zin nochtans van *aquaduc*). Tot zoolang echter mij het tegendeel niet beter bewezen wordt, houde ik het er voor dat lede zoowel *geleide*, in den zin van *leiden*, conduire (over-drachtelijk gebezigd), als *weg* beteekent, 't zij waterweg, 't zij land-weg. De plaatsnamen Hooghlede, Moorslede zullen zeker wel namen zijn aan de ligging ontleend. Het lieve dorp Hooghlede of Hooglee ligt dan ook op een aan weerszijden eng begrensden heuvelkam, die mij Zeeuwsch-Vlaming vooral opviel, daar deze heuvel, mijlen lang als hij is en van een kunstweg voorzien, aan onze Zeeuwsch-vlaamsche dijken herinnert. Van eene waterleiding is daar echter geen spoor. Moorslede heeft nagenoeg gelijke ligging en is schier nog fraaier en schilderachtiger door de afwisselende heuvelen; doch ook daar is van eene waterleiding geen spoor, al vindt men in de nabijheid eene menigte beken of liever beekjes. De Eekloosche watergang of Slepeldammer Eede, die bij zijne vereeniging met de eigenlijke Eede, in den overouden Heestroom, de latere Aarden-burger haven op het Zwin, viel, was evenals die Eede en Hee, begrensd door een kunstwerk, tragel, en in mij bekende charters in oud Fransch *leybords* (Nederd. leiboorden) geheeten. Nog zegt men: deze dijk, tragel of weg *geleidt* naar A. of B. Lede is m. i. dus weg, zoowel water- als landweg. G. P. ROOS.

Rokkenen (XXXI, 222, 460; XXXII, 115). In Vondel's Pala-medes vond ik onlangs nog in 't tweede bedrijf:
»Wat middel is er om te rockenen dit quaet?" A. A.

Schoot, schot, schoten (XXXII, 340) In Noord-Holland heet een stuk rietland eene *schoot* of *rietschoot*. Een dergelijk stuk land is mij bekend onder den naam *de schootjes*. De kinderen komen uit

de *rietschoot* zooals op andere plaatsen de ooievaar ze brengt, terwijl dan hier de moeder in een spijker trapte der schuit, waarmede zij uitging om het kind te halen. L. A. P.

Nieuwe spreekwijzen (XXVI, 409). In Aardenburg hoort men eerst sedert de laatste vijf of zes jaren met *bepaald* antwoorden. Bijv., is dit of dat waar? Bepaald. Wat *nuchter* betreft, dit heeft in westelijk Zeeuwsch Vlaanderen misschien gedurende eene eeuw burgerrecht gehad. Le Francq van Berkhey beschreef eens een *nuchtren kim*. Men zegt dat die nieuwe spreekwijzen, — zou 't waar zijn? — vooral ontstaan sedert men bezig is de wetenschap zoogenaamd te »populariseeren", wat veelal gelijkstaat met »oppervlakkig maken".

G. P. ROOS.

[De getrouwe, sedert overleden inzender van *Nav.* XXVI, 409, herinnerde nog aan *leeuwendeel* (leeuwen-aandeel), *opgaan* (b. v. de dichter is in den staatsman opgegaan), *den vinger op de wond leggen*, *hij staat aan den vooravond van...* — en vroeg of »den vinger *aan* of *naast* de wond leggen" niet juister is. Wij voegen er de vraag bij, of *opgaan* in den hier aangeduiden zin, wel ooit iets anders dan een Germanisme is.]

De aap in de volkstaal (XXXII, 239). »In den aap gelogeerd zijn" heeft m. i. tweeërlei beteekenis: 1°. de dupe zijn in zekere omstandigheid, van zeker geval; het kind van de rekening; degene, die de kous op 't hoofd krijgt; die met de zaak gepijpekast zit, enz. En 2°. in een logement of hotel bijzonder duur uit zijn, ook wel uitstekend goed en boven verwachting royaal, maar.... peperduur. Vandaar dat de »aap" nog weleens, ofschoon niet veelvuldig, en dat is te begrijpen, als uithangbord van een logement of herberg voorkomt. Als synoniem met de zegswijze »in den aap gelogeerd zijn", vooral in deze laatste beteekenis, heb ik weleens gehoord »in den vliegenden harlekijn gelogeerd zijn". Is deze laatste uitdrukking meer algemeen bekend? Waaraan dankt ze haren oorsprong? H. M. WERNER.

De aap in de volkstaal (XXV, 294, 505). 'k Herinner me nog uit mijn jongenstijd de uitdrukking: »den aap binnen hebben",

van iemand gebezigd wien een onverwacht fortuintje ten deel viel. Bij wijze van liefkozing hoorde ik kleine kinderen weleens noemen »apegatje". Ook de scheldnamen leveren hun contingent, als daar zijn: »luie aap, apekop, apesnoet". Nog behoort in dit kader »apekool", verzinsel, leugen, gekkernij. 't Werkwoord *naäpen* niet te vergeten. A. AARSEN.

Praten over koetjes en kalfjes. Dr. J. H. Halbertsma (Overijss. Almanak voor oudheid en letteren, 1845, bl. 233 zegt: »Deze spreekwijs, in gebruik door geheel Nederland, is herkomstig van die oude eenvoudige tijden, toen de bewoners dezer landen zich met het melken van een paar koeien geneerden, en hun gewoon dagelijksch gesprek over hunne koetjes en kalfjes liep". Doch behalve dat zoodanig gesprek nóg steeds het voornaamste is bij de platte landbewoners, den landbouwenden stand, zoo heeft men in *gansch* Nederland toch voorwaar niet altoos koeien gemolken, en het gesprek over die beestjes, gelijk het nóg in de schatting van den plattelander vooraan staat, — en in zeker opzicht terecht! — was in *die* eenvoudige tijden, toen het gansche levensbestaan van elk en een ieder er van afhing, *allerminst* als beuzelpraat te beschouwen. Daarom houd ik mij aan *Nav.* XXIV, 599, en kan geen natuurlijker, ongezochter herkomst voor de spreekwijs vinden dan in Jezus Sirach 38 vs. 26 gelegen is; vooral als men hierbij in het oog houdt, dat de Apokryfen, achter de foliobijbels onzer voorvaderen gebonden, bij de vrome bijbellectuur geenszins werden overgeslagen.

VRAGEN.

Alphen. Volgens besluit des gemeenteraads i. d. 3 Maart '83 zal de naam dezer Zuidhollandsche plaats, oorspronkelijk (tijdens de Romeinen) Alibinia, later Alfna (Alfena), sedert de 13de eeuw Alphen, voortaan geschreven worden Alfen. De schrijftrant van Alphen in Maas-Waal was echter weleer steeds Alfen (a°. 1179, 1260, 1370), en de daaraan ontleende geslachtsnaam bestendig de of van Alfen (a°. 1179, 1272, 6—81). Wettigt dus dat verschil in schrijftrant in de 13de eeuw (Alphen en Alfen) de gevolgtrekking, dat de oorsprong des naams van het Maas-Waalsche dorp eene andere zij

dan die van het Zhollandsche? Het Nbrabantsche Alphen (bij Breda) heette oudtijds Alfheim. Wijst dit wederom op iets anders? En hoe is het dan met Alphen, Pruisisch stedeke in het regdst. Kleef, gesteld? — Overigens verheugt ons dat raadsbesluit, omdat het een eerste begin van uitvoering verschaft aan de pogingen, welke door het Aardrijksk. Genootschap thans aangewend worden, om tot een zuiveren schrijftrant der plaatsnamen te geraken.

Mei. Bij Kriekenbeek lag in 1371, — misschien ligt het er nog! — een bosch, geheeten »in den Meye". Te Lienden (buurschap Meerten) heet een perceel gronds »Hoogmeyen". Te Ommeren en Ochten zijn tiendblokken bekend onder den naam »Middelmeijen". Dit laatste ook saamgetrokken tot »Milmeejen", gelijk een bouwland te Ochten heet. Te Andelst vindt men een pasch »de Meeën; onder Hien en Dodewaard ligt een blok landerijen, de Maïngen (saamgesteld uit *may* en *eng*). Een dijkvak onder Zuilichem heet »Meidijk". Het Utrechtsche dorp Mydrecht, ook wel »Meydrecht" geschreven, is bekend. In Zholland vindt men gehuchten Meije en Mye, — misschien behoort hier ook Mygem in Oostvlaanderen, zeker Meijenbroek aldaar, — in Pruisen Mayen en Meyenburg, in Zwitserland Mayenbach, Mayenfeld (saamgetr. Meynfeld), Mayenthal; in Limburg Meijel of Meyl. Is dit laatste saamgetrokken tot Mill (N.brabant), en deze vorm weder verlengd tot Millen (Limburg)? Komt hier dus ook het Engelsche Milford in aanmerking? Lochmey is de naam van een meer in Schotland, met boschrijke oevers. Mag men hier ook noemen het Fransche Mayenne, het Engelsche Mayfield en Maine? Bij IJsland liggen de Jan-Mayen-eilanden, aldus vernoemd naar den Nederlander Jan Jakobsz. May. Bekend zijn de familienamen de May, de Mey, v. der Mey. Beteekent *Mei Mey*, *May* in al deze namen »bosch"? Ook in de familienamen Maybusch, Meiboom, Maybaum (vgl. Bosboom)? U.

Maliepaard (XXVIII, 84). Tot verklaring van dezen zonderlingen geslachtsnaam kan dienen het volgende, uit Edw. Gailliard's Glossaire flamand. Malepaerd. »Cheval malet", l'Equus sarcinarius dont parle Carpentier, Suppl. Duc., v°. Maletus; Mallier, dit encore Carpentier au t. IV; le Cheval porte-malle, qui portait la Pera

viatoria, la malle de voyage. Kiliaen l'appelle Mael-hengst. »It. noch gheprosenteirt... (au connétable de France); malepaerd, LX lb." II, 419. Mallier a actuellement un autre sens; il signifie, d'après Littré, le Cheval placé dans les brancards d'une chaise de poste. — Kan deze geslachtsnaam Maliepaard ook samenhangen met dien van De Ma lapert (XXXI, 48, 352)? JOHAN WINKLER.

Perizonius, Voorbroek, Voorschoten. In Mr. L. Ph. C. v. den Bergh's Historische beschouwing der nederlandsche eigennamen, lees ik: »Wie zou b. v. in *Tiliobrogus* of *Lindenbrogius*, Lindenbroek, in *Perizonius*, Voorbroek zoeken? De anecdote is bekend, op welke wijs de hoogleeraar, die dien fraaien naam uitvond, deze zamenstelling wettigde". — Maar die anecdote is mij niet bekend, en zoo min menigeen, wien ik er naar vroeg. Wie deelt mij haar mede? Dr. J. H. Halbertsma zegt in zijne Beoordeeling van de Nieuwe friesche Volksalmanak van 1854: »Reuchlin veranderde ten tijde der Reformatie den naam van zijn leerling Schwarzerd in Melanchton, en onze geleerde van Voorschoten werd Perizonius". Is dit »van Voorschoten" hier een schrijffout? ARCADIUS.

[Men mag oordeelen dat Dr. H. Voorbroek verward heeft met Voorschoten, of wellicht is dat »Voorschoten" een lapsus calami' terwijl hem »Voorbroek" voorzweefde. Er is echter ook weleens van »Overbroek" sprake geweest, en Perizonius ware gewis hiervan eene nauwkeuriger vertaling. Doch de anecdote heldert dit laatste punt wellicht op.]

Domp. *Nav.* XXII, 508, wordt gegist, dat deze benaming van een gedeelte der voormalige kerk te Baarland, van het Latijnsche domus zal herkomen. Zou »domp" dan een verbastering van »dom" zijn? De kerk was zeer groot. Doch waarom juist het zuidelijk gedeelte des gebouws aldus betiteld?

Pintelalaas (XXX, 196). Waren die vrouwkens bijgeval liefhebsters van een spatje, slokje, borreltje. Teugske, zeggen de Vlamingen, die zich nu en dan wel eens gaan verteugen. Men noeme deze vraag niet dwaas, want pinters, pintelaars heeten in Fransch

Vlaanderen de liefhebbers van de pinte (½ liter) bier, overdrachtelijk, drinkers. *Pinter* is het fransch-vlaamsche werkwoord. Zoo zou zich misschien pintelalaa laten verklaren.

G. P. ROOS.

[Van »pintelaars" zou men van lieverlede op »pimpelaars" vervallen. Aan *verteugen* herinnerde G. P. Roos reeds *Nav.* XXX, 534; met dit onderscheid dat hij dáár het werkwoord niet wederkeerig, hier wederkeerig gebruikt. Of wordt het door de Vlamingen in deze *beide* vormen gebezigd? Niet echter alleen in Vlaanderen, ook in Gelderland moet iets soortgelijks in zwang geweest zijn, waaraan nog *De Teuge* als benaming eener aloude uitspanning en herberg halverwege Apeldoorn en Deventer herinnert.]

Spel. Het was oudtijds niet ongewoon, ter aanduiding van een gevecht of veldslag, het woord *spel*, *spele* te bezigen. Ook Hooft gebruikt het in deze beteekenis, bijv. Ned. Hist., V, 392 (laatste uitgaaf), ter welker pl. de aanteekenaars, uit Melis Stoke en Maerlant, meerdere voorbeelden hiervan bijbrengen. Maar vaak werd het ook gevoegd achter andere woorden, die eene daad van vijandschap aanduiden: zoo leest men bij Melis Stoke meermalen »nijtspele", bijv. boek II vs. 678 en boek VII vs. 798, welk woord door Huydecoper in zijne Aant. I, 37 mede door »veldslag" wordt verklaard. »Op gelijke wijze schijnt het mij toe", zegt Nijhoff, aan wien (Oork. II, bl. 90) het bovenstaande ontleend is, »dat ook de zin, waarin het woord »oorloghespele", schoon saamgesteld uit »oorlogh" en »spele", hier voorkomt, — t. w. in een charter van 21 Nov. 1356, aldus: »ouermids noet van oorloghespele", — geen aanleiding geeft, om er te d. pl. eene andere beteekenis dan blootelijk die van »oorlog" aan te hechten. Oork. II, bl. 283, laat de geleerde schrijver zich omtrent »eetspel" in dezer voege uit: »Zooals het woord hier voorkomt, schijnt niets te beletten dat wij er de beteekenis aan toekennen, waarin het, volgens de uitgevers der »Oude Friesche Wetten", ook dáár, dl X, § 32, gevonden wordt. Zij verklaren het namelijk, bl. 336, door »bediening, het werk der bediening", in welken zin ook het woord »*eed*", zonder het achtergevoegde *spel* of *spil*, mede voorkomt, en zelfs, volgens hunne aldaar, bl. 337, medegedeelde opmerking, nog niet geheel in onbruik was". De

woorden voorkomende in een charter van 23 Sept. 1371: »De richter sal van nu voertaen in sijn eetspel nemen" verklaart hij dan aldus: »hij zal, bij het uitoefenen zijner bediening, op zich nemen, of, voortaan ambtswege gehouden zijn". Terloops zij gevraagd, of hier *eed*, *eedspel* eigenlijk niet staat voor »ambt, hetwelk verplichtingen oplegt, tot het vervullen waarvan men zich *bij eede* verbond? Maar het wezenlijk oogmerk met het aanvoeren dezer citaten is, om de vraag te doen of *spel* in de bijgebrachte en in soortgelijke voorbeelden, louter een bloot toevoegsel is, zonder eenige beduidenis of zin. Want het *Nav.* XXVIII, 197, nopens de beteekenis van *spel* in »kerspel", enz. enz. (vgl. ibid. bl. 464) opgemerkte geldt gewis hier niet. X.

Bont en blaeu (XXXI, 325). Met alle bescheidenheid vraag ik, of het gezag van Vondel hier voldoende is. 'k Heb menschen zien vallen dat hun been of voorhoofd al de kleuren van den regenboog, waarbij blauw de overhand had, vertoonde. 'k Heb menschen elkander »blauwe plekken" zien slaan. De Z.vl. variante is pēs (paarsch) en blauw slaan of vallen, zoodat het iemand *geel* en *groen* voor de oogen werd en hij geen *zwart* of *wit* meer kon onderscheiden. Mij dunkt, dat alles pleit zeer voor *bont*, waarbij blauw de hoofdkleur is. G. P. ROOS.

Kas versleten. Zoo zegt men in de Nederbetuwe, misschien ook elders, van iets dat door verslijting of afslijting volstrekt onbruikbaar werd. Wat is dit *kas?* Hangt het samen met het Fransche *casser?*

Daar zal ik een schotje voor schieten. Wisten we niet wat een schotje was, de Genestet zou 't ons in zijn bekend vers geleerd hebben; 't is een lage afsluiting. Maar waarom *schiet* men er in Z.vl. een schotje voor? Men zegt ook een schot en schof; dit laatste is dan een schuivende sluisdeur. Is schieten hier om de alliteratie met *schotje* gekozen? G. P. ROOS.

Sterk lachen. Spreekwijzen om dit aan te duiden treft men *Nav.* XXX, 50, aan. Men kan er bijvoegen *bleinen van 't hart af lachen.* Maar wat zijn bleinen?

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

Berg (XXXII, 300, 551). De donnée van *Nav.* XXII, 106 komt in geen aanmerking. De daar genoemde behoort tot het adellijk geslacht van dien naam. Over Willem Berg en Mr. Dirk B. zie vooral Mr. J. v. Doorninck, Geslachtk. Aant., bl. 636. B. V. D. M.

Block (XXXI, 250; II, 192, 3). In eene M. S. gen. v. Lennep vind ik het wapen van Lourens Block, geb. 1633, zn v. Pieter Adriaansz (lakenkooper op den Nieuwendijk te Amsterdam, † 3 Juni 1673) gehuwd Mrt 1663 met Elisabeth v. Lennep, geb. 1636, dr v. Warnar bij Sara v. Halmael, geteekend als In goud 3 roode blokjes en in een blauw hartschild een meerltje van zilver (?) op een van zilv. en blauw golvend water (2 blauwe golvende dwarsbalkjes in zilver). Verder het wapen van Rutgers In groen eene figuur van goud, die, meen ik, een ploeg moet voorstellen. — Jacob v. Lennep, zn v. Jacobus Warnarts (Warnarszn bij Sara v. Halmael) en van Anna v. der Meersch, geb. 1671, tr. 1706 Suzanna Rutgers, geb. 1688, dr v. Adriaen bij Hillegonda v. Gelder. Zijne halve zuster Ingenia v. L. tr. 1696 Pieter Rutgers.

Amersfoort. H. M. WERNER.

Block. In een lezenswaardig opstel (Christina van Zweden te Amsterdam) van prof. J. A. Alb. Thijm in den Volks-Alm. voor Nederl. Katholieken voor 1865, komen bl. 242 voor: »Laurens (Pietersen) Block, weduwnaar v. Elisabeth v. Lennep (Warnarsdr), lakencoper, Nieuwendyck. (3 Juni 1673). — Dirck Block heet 16 Oct. 1648 een »winckelhouwer". — Ameldonck Block, winkelier, Warmoesstraet, moeder Agneta Leeuw, ondertrouwd met Maria Leeuw op 't Rokin, vader Davidt Leeuw, moeder Cornelia Hooft (12 Jan. 1674). — Deze familie Bl. was uit Emmerik afkomstig.

A. AARSEN.

[Ook in Nijhoff's Oorkonden treft men een enkelen Bl. aan; dus nog al vroegtijdig.]

v. Duven (XXXI, 468). Berend v. Duven, vader van Johanna († 1519), gade van Gerrit v. Sasse, staat in 1470 bekend als leen-

man van het huis Montfoort. In een Necrologium der kerk van Montfoort, hetwelk thans te Utrecht in het Provinciaal Archief bewaard wordt, staat f°. 63 het volgende:

e VII. Idus Septemb. (festo) Evortii Episcopi: Memoria Bernardi de Duven, Wendelinae uxoris ejus et Mechtildis filiae eorum; de his recepit aerarium nostrum quatuor aureos Philippi, expensis ut folio CXXII. cap. 11.

Memoria Gerardi Zas, Joannae uxoris ejus et Henrici de Duven; de his accepit nostrum publicum aerarium quatuor aureos Philippos, expensis ut folio CXVIII, cap. 1. A. V. SASSE V. YSSELT.

v. Hoorn (XXVIII, 52; X, 200). Uit de huwlijksregisters der Waalsche gemeente te Middelburg blijkt: »Fait le 31 Mai 1693 acte pour dehors. Jean v. Hoorn, j. h., fils de feu Jacob v. H., en son vivant bourgemaître de Flissinghe, directeur de la Compie des Indes Orientales, *et* Jacoba Catha. v. der String, j. f., fille de Johan, receveur général – fiancé au logis par le pasteur Duvelaer et l'ancien Loens le 15me de Mai 1693. Témoins Nicolaas v. Hoorn et Jean v. der String". — Men leene mij voor korten tijd eene genealogie v. Hoorn, welke ik hier en daar aanmerkelijk kan aanvullen. JOH. THEOD DE RAADT.

Mom (XXIX, 483, enz.). Zie de Verzameling van Oorkonden door Mr. I. A. Nijhoff. In het Biogr. Wdbk. v. Van der Aa (hoofdred. Dr. Schotel), alsmede in Herald. Bibl. 1879, bl. 32, 3, en vooral aldaar bl. 256; 1881, bl. 19, 20, 42, 224, 32, 3; 1882, bl. 272, 98, 353, 62, komt een enkele voor. Ook niet in het Archief, inzonderheid van Utrecht, door J. J. Dodt v. Flensburg? Wij troffen de volgenden aan.

Henrick Mumme, bezat in 1369 een achterleen van Evert en Goosen gebroeders v. Ulft (Herald. Bibl. '83, bl. 36).

Goossen Momme. Aan hem zoowel als aan Jan v. Wijck te Arnhem werd in 1405 vanwege den Hertog van Gelre een os gezonden [Mr. G. v. Hasselt, Roozendaal (1808), bl. 99].

Willem Mom en Aelheit zijne vrouw dragen in 1413 den Hertog van Gelre, in handen van Hubert Wolff, burggraaf van Roozendaal, al hunne keurmundige lieden in Veluwe op (Mr. G. v. H., Roozendaal, bl. 133, 4).

Derick Mumme van Kelle a° 1417/23 (Herald. Bibl. '83, bl. 49).

Otto Mommen, schildknaap, bewees bij uitersten wil in 1431 zijne milddadigheid aan een convent te Genemuiden, bewoond door eenige maagden, die een kloosterlijk leven leidden zonder zich aan eenige geloften te binden.

Mom, in 1425 burgemeester v. A., tijdens een brand aldaar (Mr. G. v. H., Arnh. Oudhh., I, 178). Eén persoon met?

Roelof Mom, a° 1443 met Arnt Gruter zegs- en scheidsman tusschen het klooster van Bethanie te A. en Sander v. Presikhave over een watergang. Toen deze zegsluiden 't met elkander niet eens worden konden, brachten zij het geschil vóór Jelis Ingenulant als overman, die uitspraak heeft gedaan. (Mr. G. v. H., Arnh. Oudhh., II, 48). Eén persoon met?

Roelof Mom, in 1450 burgemeester v. Arnhem. (Mr. G. v. H., Arnh. Oudhh., I, 128). In 1466 schepen v. A. (ibid., I, 154).

Roelof Mom, in 1492 schepen v. Arnhem (Mr. G. v. H., Oorsprong v. h. Hof v. Geld., 1793, bl. 76, 9).

Johan Mom van Kell, zegelde 28 Juni 1471 met Evert v. Ulft (Herald. Bibl. '83, bl. 44). Is hij kleinzoon of achterkleinzoon van den straksvermelden Derick?

Walraven Mom, in 1498 burgemeester van Arnhem (Mr. G. v. H., Arnh. Oudhh., IV, 13).

Evert Mom, met huisvrouw en dochter, in 1511/21 broeder en zusters van het St. Nicolaasgild in de Moederkerk (d. i. de Groote of St. Eusebiuskerk te Arnhem (Mr. G. v. H., Arnh. Oudhh., II, 105).

Roloff Mom, in Overbetuwe, verschreven om de hertogin van Gelre Elisabeth van Brunswijk-Luneburg, als gemalin van hertog Karel v. Egmond, 29 Jan. 1519 te Munster te ontmoeten (Mr. G. v. Hasselt, Schilderij v. Karel v. E.).

Roelof Mom, hief in 1523 eene jonge dochter ter fonte, doe hefft hem die stat ghescenct ii golt gl (Arnh. Oudhh., I, 81). In 1528 richter v. A. en amptman van Veluwenzoom (Mr. G. v. H., Geld. Maandw., II, 323).

Johan Mom (zoon van Roelof, in 1528 richter v. A. en amptman v. Veluwenzoom?), richter v. A. en Vel. in 1545 (Mr. G. v. H., Arnh. Oudhh., II, 220), geh. m. Maria Hackfort, dr v.

Olivier bij Steine Ridder (d'Abl. v. Giess., Rp. v. Vel., bl. 49), had tot dochter

Christina Mom, vrouw van Claes v. Delen, heer van Heese, zoon v. Cornelis, landdrost v. 's Heerenberg in 1563, bij eene v. Heerdt.

Johan Mom (zoon des onmiddellijk voorgaanden?), schepen v. A, 24 Jan. 1568 door den stadhouder v. Geld. (Karel v. Brimeu) op last van den Hertog v. Alva ontslagen, 25 Jan. 1568 hersteld (Mr. G. v. H., Kroniek v. Arnhem, 1790, bl. 165, 74). Nóg schepen in 1578, maar bij de in 1579 door Gelderland's stadh. gr. Jan v. Nassau veranderde regeering niet herkozen (Mr. G. v. H., Stukken, IV, 3).

Pieter Mom, Juli 1568 door Johan Grauwels (Grovels), prevost de l'hostel (de la Court) de sa Majesté gevangen genomen en ter dood gebracht (Mr G. v. H., Stukken, I, 231, 301).

Evert Mom, ingevolge bevel des Hertogs van Alva 1 Juli 1569 door den Arnhemschen magistraat aangesteld, om met Dirk Bouwmeester in eene aangewezen wijk der stad, — van de Bentincksteeg tot aan het land Vermerk, — het sacrament te vergezellen, wanneer dit door den pastoor bij kranken werd gedragen; teneinde toe te zien op »degheenen, die op der straet gaen, off aen oiren deuren off voir oiren huyseren staen sullen, om te weeten off sij eenige onbehoirlicke irreverentiale acten, gesten, woirden off ghelaet maecken". (Mr. G. v. H., Arnh. Oudhh., III, 262, 260).

Johanna Mom, dr v. Carselis tot den Roden Toren, bij Catharina v. Wees, door haren man Johan v. Ulft in 1588 aan Loackhuizen getocht (Herald. Bibl. '83, bl. 52).

Josina Mǒm (Mum), † 1626, tr. 1617 Wilhelmus Baudartius, pred. te Zutfen, weduwnaar v. Barbara Maertens. Zij was eene dr v. Caspar bij Elisabeth v. Ulft, en had tot zusters Maria en Margaretha Mom, benevens Anna, geh. m. den burgemeester v. Zutphen, Derick te Wall (v. der Wall of vañ Wall, tot den Velhorst, hertr. m. Helena v. der Leeuw). Deze zusters komen 1 Maart 1626 gezamenlijk met haren oom Arend v. Ulft, heer v. Hoekelum, — Anna ook in 1631 voor (Herald. Bibl., 1883, bl. 58, 59).

Mom, ritmeester, was bevelhebber van een deel der ruiterij, welke zich te Abkoude met Willem Frederik graaf v. Nassau, stadhouder van Friesland, vereenigen moest, teneinde den door prins

Willem II beraamden, doch mislukten aanslag op Amsterdam i. d. 30 Juli 1650 te volvoeren. Mom, die verzuimd had zich van een gids te voorzien, geraakte met zijne ruiters op de Gooische heide aan 't dwalen.

Henricus Mom (Mommius), in den dienst gevonden als eerste pred. te Scherpenzeel (cl. Overbetuwe), 1598.....1600 (de Jongh, Naaml. d. predd v. h. Geld. Synode, bl. 371).

Johannes Mom, als prop. ber. te Ede (cl. Overveluwe) in 1655, † 1672 (ibidem).

Jan Mom, 20—21 Apr. en 14—15 Sept. 1744; 3—4 Mei, 2 Aug. en 14 Sept. 1756 als oud. van Tiel op de Tielsche classis tegenwoordig.

Mom en Roobol staan in 1763 als diakens te Tiel vermeld.

Mr. G. v. Hasselt geeft in zijne Arnh. Oudhh., II, 201, bericht van een *Mommenhof* te Arnhem, breed 96 voet, welk pand in 1601, toen Gerrit Lucas en Philips Croys (Cruys) er gebruikers van waren, stond aan te winnen 23 voet in de richting der kapel van St. Emaus, en 10 voet in de richting der stad, — tegen één blank per voet. J. A.

Mom. In eene verzegeling, beleden voor Sicco Horenken, jonker en hoveling te Zandeweer, enz., dd. Groningen 27 Aug. 1664, komen voor: d'E. E. vrou Susanna Horenken, weduwe Ackema, Jonr. Rembt Ackema, d'E. E. Wolffgangh Wilhelm Mom ende vrou Helena Ackema, anders Mom, echteluijden, die bekenden ontvangen en op rente genomen te hebben van d'E. E. vrouw Anna Christina Broersêma, weduwe Alberda, de somma van 1300 car. guld. ider gl. à 20 stuijv. brab. (Oorspr. stuk op perk., in mijne verzameling.) M°.

Mom. Gerardus Mummo kanunnik 1170 van St. Pieter te Utrecht. Aernt Aerntsz. schepen te Amersfoort 1483 is vermoedelijk dezelfde als Aernt Mom schepen ald. 1486, 88, 92, 94, 96 en 98. Luman Aerntsz. M. schepen ald. 1520, 24 en 26. Jan M. Aertsz. 1590 lid der rederijkerskamer te Amersfoort. Jan M. Jansz. ald. raad 1621—29, 1638—45, schepen 1629—35, 1636, cameraar 1637, weesmeester 1629. Anthoni M. kerkmeester v. St. Joriskerk ald. 1643. Johan M. ald. schepen 1659—63, raad 1663, 64, weesmeester

1653—57, † ald. 1664. — Jan Mom Aertsz. klokkensteller te Dordrecht begin 17de eeuw. Te Utrecht † 18 Nov. 1632 Cornelia v Cuylenborch wed. v. Jacob Mom, amptman in de Betuwe. — Catharina Mom, geh. m. Jan Bol, woonde 1785 te Utrecht. — Vanwaar de combinatie Mom Faure? Louise Thérèse M. Faure, was echtgenoote v. wijlen den Waalschen pred. George François Guillaume Jean Jacques Collins te Rotterdam. V. O.

Nolthenius (XXXI, 237; XXXII, 249). Te Rozendaal in N.Br. teekende ik aan: Isaäc Faessen predikant († 1739) en Clara Cornelia Nolthenius winnen Roeland Pieter, gedoopt 19 Jan. 1725; Willem Hendrik, ged. 10 Maart 1726; Josina Maria, ged. 12 Oct. 1727 (get. Maria Carpentier wed. P. Nolthenius, grootouders? en Isabella Maria N.); Isabella Wilhelmina, ged. 21 Dec. 1732; Roeland Isaäc, ged. 29 April 1736 (get. Roeland N. en Josina Maria Faessen). Is deze niet Mr. Roeland Isaak Faassen N., hoogheemraad van den Alblasserwaard, naar wien *Nav.* XXXII, 351 onder 2°. gevraagd wordt? FRED. CALAND.

Plaat, Plate (XXXII, 541). Mijne vorige opgaaf (XXXI, 637) was foutief; 't moet zijn Van rood met een zilveren dwarsbalk, beladen met 3 ringen van zwart, gevuld met zilver; in het benedenschild eene paalsgewijze inhoeking van zilver, van twee stukken, uitgaande uit den rechter schildrand.

EYCK V. ZUYLICHEM.

Wapen (XXXII, 448). Het gevraagde wapen zal van Taets v. Amerongen wezen. E. LAURILLARD.

VRAGEN.

Alting. Van dit geslacht bestaat eene genealogie, aanvangende met Menso Alting, geb. 1320, geheimraad van Reinald III van Gelre, en voortgaande tot Jan Alting, schout van Meppel (geb. Aug. 1783, † 6 April 1782). Weet iemand ook iets mede te deelen omtrent den oorsprong van dit geslacht? Verder worden vermeld

Lucas A., heer van Groenendaal, raadsheer van Groningen, lid der Admiraliteit, gehuwd met Rebecca Wiarda (1668), en hunne dochter Clara, gehuwd met den luit. gen. Jan Wichers; Mr. Willem Arnold A., gouv. gen. van Ned. Indië (1780—96), geb. te Groningen; Margaretha A., geb 1770, † te Diepenveen 1832, gehuwd met J. P. Bösken, pred. aldaar; Gijsbert Cornelis A., geb. te Amsterdam, ingeschreven als student te Leiden 9 Juli 1801; Marguérite Lucie A., geb. te Amst. 31 Maart 1798, gehuwd in 1821 met George François de Ravallet; Albertus A., in 1738 bevestigd als predikant te Schipluyden. In welke betrekking stonden deze tot den hoofdstam?

A. S. CARPENTIER ALTING.

[Het wapen is te vinden in het Armorial van J. B. Rietstap (Alting, Holl.). Zie over dit uit Annen bij Anloo in Drenthe herkomstige, reeds in 1309 vermelde geslacht: »Menso Alting, de eerste hervormingsprediker in Drenthe, na 300 jaren (1567—1867) herdacht", door A. L. Lesturgeon, pred. te Zweeloo (Koevorden, bij A. Boll Azn., 1867), inzonderheid de »Aanteekeningen". Van Menso's leven en werken gaf N. Viëtor, pred te Emden, op de in 1859 aldaar gehouden Gereformeerde Conferentie een beknopt, maar zaakrijk verslag, hetwelk, uit het Hoogduitsch vertaald, is opgenomen in de »Stemmen en Getuigenissen uit het leven der Herv. Kerk", door J. Douwes Jr. (Gron., 1860), bl. 68 en verv. Zie ook enkele leden genoemd in de Registers op Tulleken, Herald. Bibl. 1882, bl. 193, 4.]

Block (XXXI, 632). Wie waren de veertien kinderen van Dirk Block en Maria Baelde? Mij zijn er slechts drie bekend. Zijn er nog afstammelingen in rechte lijn van den naam Block? N.

Croevoet of Croevort. Is er eene familie van dien naam nog hier te lande bekend? Thomas Poyntz, generaal-majoor van een reg. inf. bij het beleg van Rijnberk in 1606, stierf aldaar aan zijne bekomene wonden. Hij was gehuwd met Gloria Croevoet of Croevort, die in den ouderdom van 92 jaren overleed. R. E.

Guiot of Guiodt. In 1689 is te Voorschoten gehuwd Salomon

Guiot of Guiodt, koopman te Amsterdam, met Sara Petronella Poyntz (geb. 1669), dr v. François bij Maria Masuer. Uit dit huwelijk slechts één kind, Jacob, die in 1739 nog leefde. Men vraagt, of er nog afstammelingen van dezen Jacob bestaan. R. E.

v. der Houven De Rotterdamsche Historiebladen door Scheffer en Obreen, afd. 3, dl 1, bl. 113 en vg deelden eene genealogie Speelman mede, waarin op bl. 130 wordt gezegd, dat Agatha v. der Houven, geb. 11 Jan. 1716 m. Mr. Cornelis Speelman, eene dochter zoude zijn van (volg. bl. 79, Abraham; lees, volg. bl. 130) Mr. Jacob bij Agatha Briell, en zij als vrouwe van Heeswijk en Dinter betiteld wordt; terwijl Herald. Bibl. 1876 noemt Jacob v, d. H., schepen van 's Hertogenbosch 1713, 22, † 1739, heer v. Heeswijk en Dinter. Deze laatste nu, kleinzoon v. Mr. Jacob bij Agatha Briell, was zoon v. Mr. Jacob, kommies der generaliteitslanden, kwartierschout en dijkgraaf v. Maasland, in den Bosch, † 15 Sept. 1718, bij zijne tweede vrouw Clara Magdalena v. der Grijp, en liet na een zoon Jan v. d. H., wiens acht kwartieren volgens een oud wapenbord zijn:

v. der Hoeven	Grant
Briell	de Haas
Lasson	Ment
Beresteyn	Schoonhoven.

Waar schuilt hier de fout? T. B.

Masuer. François Poyntz, baljuw van Voorschoten en Veur (1664—99), was vóór 1606 gehuwd met Maria Masuer. Men vraagt of er eene familie van dien naam hier te lande nog bestaat, en aan welke familiën ze vermaagschapt is. R. E.

v. de Moer. Wat weet men nopens deze familie vóór 1600? Ze voert in goud een ijzeren pot. Dit is dan een sprekend wapen, vgl. *Nav.* VII, 357; VIII, 344. X.

Ompteda. Is het hedendaagsche duitsche vrijheerlijke geslacht von Ompteda niet oorspronkelijk één met het aloude geslacht van vrije friesche eigenerfden (einierden, erfegsen) Ompteda of Umptela,

ook verkort als Omta, Umta geschreven, en nog heden in Groningerland en Oost-Friesland gezeten? En sedert wanneer geldt dan dit vrijheerschap?

Pauw. Op welke wijze behoort Denis (Dionis of Dionisius) Pauw tot het aanzienlijke, 13de-eeuwsche Geldersche (Arnhemsche, Tuylsche) geslacht *Pauw*? Hij, zoon van ...?... Pauw bij ...?..., huwde 1° te ...?... Anna Catharina Ouderogge, spruitende uit het voorname adellijke, Belgische geslacht der Ouderogge's of Altrogge's en † te Rotterdam ...?... Nov. 1690; — 2° te Rotterdam 17 Juni 1691 Belia Appels, geb. te Utrecht; — 3° 25 Febr. 1705 Maria v. Adorp, geb. te Utrecht. Tot verduidelijking diene nog: Denijs Pauw, Janszoon bij ...?... te Arnhem, tr. ald. 25 Juni 1626 Grietge, dr v. Dierick Kloeckjen of Kloeck, die eene aanzienlijke betrekking heeft bekleed, naar ik meen, als richter van de Veluwe. Het Geld. geslacht Cloeck of Kloeck is van ouden adel. Deze Denys nu zou de grootvader kunnen geweest zijn van Denys bovengenoemd, wat zelfs door verschillende omstandigheden zeer waarschijnlijk wordt gemaakt. Wie meldt mij, in dit geval, welke Pauw tusschen hen beiden outbreekt, alsmede wie de ouders en grootouders waren van bovengenoemden Jan Pauw? Ben ik eenmaal zóóver, dan zal ik vermoedelijk de aansluiting wel kunnen vinden met de oudste leden der familie Pauw, waarvan eene opgave in mijn bezit is. X.

Rootbeen, Roodbeen. Wapen In goud een rood, beneden de knie afgesneden omgewend menschenbeen; helmt., het been Peter R. was, blijkens het Landdagsreces v. Geld. i. d. 17 Apr. 1738, destijds admodiateur van den grooten Gelderschen tol te Nijmegen. Cornelis R. werd 23 Sept. 1789 als Thiela-Gelrus op 21jarigen leeftijd theol. student te Leiden; Willem R., in 1818 nog ontvanger der directe belastingen over Heteren en Elden, was gehuwd met Johanna Anthonia Françoise Tulleken en hield te Elden twee kinderen uit dezen echt ten doop, Willem Jan Carel, geb. 30 Juni, ged. 12 Juli 1812, en Carolina Rosina Philippina, geb. 16 Dec. 1815, ged. 14 Febr. 1816. Meerdere mededeelingen worden gevraagd. V. M.

[Men mag als nagenoeg zeker stellen, dat deze in de genealogie Tulleken (Herald. Bibl. 1881) ongenoemd gelaten Johanna Antonia Françoise dr geweest is van Rutger (ald., bl. 62) bij Anna Françoise v. Pabst. Zij was dan vernoemd naar de ouders harer moeder (vgl. ald. 1882, bl. 307, noot.]

Stumph. Kan iemand mededeelen wapen en afstammelingen van Christiaan Stumph, in het midden der 17de eeuw richter en landschrijver te Lichtenvoorde. A. J. C. KREMER.

v. Thoor. Wie deelt mij gegevens mede van het *Nav.* XXX, 107 vermelde geslacht, voerende in goud drie ruiten. V. O.

Wapens. Behoort de familie Thibaut Mathyssen (*Nav.* XXXII, 141) tot het geslacht Thibaut vermeld in het Armorial, en voeren die familiën éénerlei wapen? — Wat is het wapen der familie v. den Berg, waartoe behoort de notaris Bland v. den Berg te Rotterdam, oorspronkelijk uit Delft, naar ik meen. — Wat is het wapen van des Amorie? A. A. REEPMAKER.

v. Enther. Welk wapen voerde deze familie? Judith v. E., geb. 1662, † 1740, was gehuwd met Johannes Westenberg, burgemeester van Lochem, geb. 1642, † 1733.

Olmius. Welk wapen voerde deze familie, die omstr. 1650 en later in Gelderland leefde O. a. was Reinier Statius Westenberg, ordinaris raad van Gelderland, geb. te Lochem 1685, gehuwd met Anna Catharina Elisabeth Olmius. Zij † 1760.

Jonkvrouwe. De ongetrouwde adellijke vrouwen worden tegenwoordig uitsluitend »jonkvrouwe" genoemd, bij adres, enz. Is dit niet een titel, die reeds tijdens Cats en later ook aan de ongehuwde patricische vrouwen werd gegeven? Eerstgenoemden werden ten allen tijde Freule getiteld. Ook uit het Kon. Besluit van 1814 is alleen af te leiden dat zij Hoogwelgeboren (Jonkvrouwen) zijn.
V. S.

GESCHIEDENIS.

Oneenigheden te Brielle a°. 1651 (Verv. van *Nav.* XXXIII, 49—55). Zooals te verwachten was, bleef het verschil, dat tusschen de Vroedschappen bestond, geen geheim en de zaak werd ook buiten de Vroedschapskamer besproken. Op den 30 Jan. gaf de burgemeester Van Aelmonde aan de Vroedschap te kennen, »hoe dat tot sijne E. ooren was gekomen, dat de Hooge Crijsraet vande Burgerie alhijer op saterdagh ende sondagh naestleden bij den anderen was geconvoceert geweest buijten ordinaris aenspraecke vanden knecht, ende dat in desselffs vergaderinge was gesprooken van het gearresteerde concept". Hij achtte zulks »niet streckende tot de algemeene ruste ende vreede van dese Stadt" en »gaff derhalven de vergaderijnge in bedeijncken, off niet dienstigh soude sijn, dat men de respective Capiteijnen vande burgerie alhijer inde vergaderijnge ontboot ende deselvige aenseijde, datse wel souden doen, indien sij van die materie in haere vergaderijngen niet en spraecken, als nergens anders toe kunnende strecken als tot groote oneenigheden ende verwijderijnge onder de Burgerie". Bij de deliberatie over deze zaak werd er op gewezen dat men niet wist, »tot wat eijnde de Hooge Crijsraet geconvoceert geweest" was »ende off de voorn. materie bij forme van discours aldaer" was »verhandelt geweest ofte niet", en met het oog daarop werd bij meerderheid van stemmen de Burgemeester »geauthoriseert de respective Capiteijnen bij hem te ontbieden ende deselvige tot alle ruste, vrede ende eendraght te vermanen."

In de vergadering, waarin Van Almonde die authorisatie kreeg en zich bereid verklaarde naar den wil der Heeren te doen, werd nog door de »gedeputeerdens tot vervolgijnge van het Octroij op het gearresteerde concept versoght, dat sij souden mogen geauthoriseert sijn omme, in cas van oppositie tegens het voorn. Octroij, soodanige Heeren van dese vergaderinge, als dan in den Haegh sijnde, t'sij om haer particulier ofte anders, te assumeeren ende

tot assistentie inde voorsz. saecke te versoucken." De gevraagde authorisatie werd met meerderheid van stemmen verleend.

Wat de »Capiteijnen vande Burgerie" hebben geantwoord op de vermaning, die hun werd gegeven, is niet genotuleerd. Zooals wij later zullen zien, moest er nog een nadere vermaning worden gegeven.

Den 12 Febr. kwam het request om het gewenschte Octrooi van de Staten te verzoeken, door de HH. die daartoe gedeputeerd waren ontworpen, in de vergadering der Vroedschap ter tafel en er werd in omvraag gebracht, »off de leden eenige naerder consideratien ende bedencken op het voorsz. werck hadden inne te brengen". Door eenige leden werd tegen het request geprotesteerd en »versocht copie ende tijt omme haere consideratien daer jegens bij geschrijfte te mogen inbrengen ende met den anderen te comen in naerder conferentie". De »copie" van het request werd geaccordeerd, doch »verre bij t' meerendeel vande leden" werd goedgevonden »de voorsz. requeste te approberen ende te laten in sijnne forme". Alleen besloot men er nog de volgende punten in op te nemen:

»dat van nu voortaen inden Vroetschappe niet en sullen werden geaccepteert ofte nominabel syn vader ende soon, noch twee gebroeders, ende inde rechtbanck vader ende soon, geen twee gebroeders, twee swagers, nochte oom ende neeff; dat mede den Heere Bailliu sal werden gelaten bij sijn recht van beedigen vande Vroetschappen ende Magistraten; edoch dat bij desselffs absentie, weijgeringhe ofte dilaij denseluen eet sal werden gestaeft ende affgenomen bij den Burgemeester ofte presiderende inden Vroetschappe".

Hiermede geamplieerd, werd het request aan de Staten ter hand gesteld, en met bewonderenswaardigen spoed werd er door dat Collegie op beschikt. Reeds den 14 Febr. was het verlangde Octrooi door de bevoegde Macht geteekend. Daar het Groot Plakkaatboek, waarin het gevonden wordt (IV, 422), niet in ieders handen is, wil ik den inhoud er van hier mededeelen:

»De Ridderschap, Edelen ende Steden van Hollandt ende Westvrieslant, representerende de Staten vanden seluen Lande, doen te weeten: Alsoo ons verthoont is bij Burgemeesteren ende Vroet-

schappen der Stadt vanden Briell van wegen haer seluen ende als representerende het geheele corpus vande burgerije der voorsz. Stadt, hoe dat Vrouw Maria van Bourgondien, als Gravinne van Hollant ende Vrouwe van Voorne, op den XXIIIIen Maert inden jare 1476 deselue Stadt gegunt ende geoctroijeert hadde, dat de gesworens vanden Ouden ende Nijeuwen Gerechte vande selue Stadt alle jaer veerthien dagen voor Bamisse souden mogen kiesen ende noemen veerthien persoonen vande notabelste, eerbaerlijckste, reckelijckste ende vredelijckste mannen der voorsz. Stadt, de welcke bij den Bailliuw vande voorsz. Stadt, ofte den Schout in zijn absentie, in geschrifte met beslote brieuen souden werden gebracht aenden Stadthouder ende Raden van Hollandt, om bijde selue uijt de voorsz. veerthien persoonen gekooren te werden zeven Schepenen, ende dat de voorsz. Schepenen maecken ende kiesen souden twee oudt-Schepenen, uijt de Schepenen, het voorleden jaer gedient hebbende, mitsgaders twee Burgemeesteren ende twee Raetsluijden; welck privilegie daer naer bij Hertoch Maximiliaen van Oestenrijck in den jare 1494 ende bij Keijser Carel de vijffde int jaer 1515 was geapprobeert ende geconfirmeert, gelijck mede was geschiet bij Ons op den XXIen Augusti 1620, doch met dese veranderinge dat in plaets vande voorsz. geswoorens vanden Ouden ende Nijeuwen Gerechte geinstitueert was tot het beleijt van slandts ende Stadts saecken een permanent Collegie vande Vroetschap, die oock de nominatie vande voorsz. veerthien persoonen doen soude: alle het welcke tot noch toe achtervolcht ende onderhouden was, doch hadden de verthoonders bij experientie ondervonden, dat tot dienst ende ruste vande voorsz. Stadt verscheijde poincten in beter ordre souden konnen werden gebracht, bijsonderlijck bijaldien de Burgemeesteren ende Schepenen absolutelijck wierden gestelt bijde Vroetschap, als de beste ende volcomen kennisse hebbende vande nutste ende bequaemste persoonen tot becledinge vande voorsz. diensten; ende alsoo de landen door Godes zegen waren gecomen tot de vreede ende volcomen vrijheijt, vande welcke inde Stadt vanden Briell in den jare 1572 de eerste fondamenten waren geleijt, soo oirdeelden de verthoonders, dat alles behoorde gebracht te werden in die forme als tot dienst, rust ende welstant van haer voorsz. Stadt best soude wesen, ende hadden derhaluen goetgevonden reverentelijck te versoucken,

dat het ons geliefde ex plenitudine potestatis te approberen ende ratificeren seecker reglement, bij de verthoonders volgens t' exempel van verscheijde andere steden van dese Provincie beraemt, te weeten, dat het getal ende verkiesinge vande Vroetschappen soude blijven soo als het selue bij onsen Octroije van date den xxIen Augusti 1620 was gestelt, ende soo wanneer ijemant vanden Vroetschappe soude comen te sterven ofte te vertrecken, dat binnen ofte ten langsten op de zes weecken naer het ouerlijden ofte vertreck vanden seluen op eenen dach, bij de Vroetschap daer toe te prefigeren, eenen anderen soude werden gekooren bij pluraliteijt van stemmen, die den eedt doen soude in handen vanden Bailliu, ofte bij weijgeringe, dilaij off absentie vanden seluen in handen vanden Burgemeester ofte presiderende inde Vroetschap, sonder dat oock in toecommende vader ende soon, ofte twee gebroeders tot vroetschap sullen mogen werden geeligeert, dat mede die vanden Vroetschap alle jaer opden eersten dach van October op haren eedt, die sij elcx respectiue als Vroetschappen hebben gedaen, in plaetse van veerthien persoonen te nomineren, absolutelijck souden eligeren ende kiesen bij billiet seuen Schepenen vande notabelste, eerlijckste, redelijckste ende profitelijckste mannen der seluer Stede, ende daer naer bij monde twee out-schepenen uijt degeene die inden voorleden jare als schepenen souden hebben gedient, soo nochtans dat te gelijck als schepenen nijet souden mogen dienen die malcanderen binnen den derden graet incluijs soo in bloetverwantschap als affiniteijt souden bestaen, te weeten, geen vader ende soon, schoenvader ende schoensoon, twee broeders, twee swagers, nochte oock oom ende neeff, ende dat uijt de voorsz. negen schepenen de selue Vroetschappen alsdan souden kiesen een burgemeester inde rechtbanck, ende daer naer een burgemeester-thesaurier uijt de vroetschap ofte poorterschap, geen Schepen zijnde, mitsgaders twee Raden, sijnde in getale twaelff persoonen, welcke voor dat jaer ende langer nijet souden dienen als Magistraten, sonder dat ijemant in de selue bedieninge van Burgemeester, Schepen ofte Raet soude mogen werden gecontinueert, uijtgesondert twee outschepenen, die mede maer voor een jaer souden mogen werden gecontinueert, ende dat alle de persoonen den eedt in hare respectiue bedieningen souden doen in handen vanden Bailliu der voorsz.

Stadt ofte bij desselffs weijgeringe, delay ofte absentie in handen vanden affgaenden Burgemeester ofte presiderende inde Vroetschap, sonder dat oock yemant tot Vroetschap, Burgemeester, Schepen ofte Raet soude mogen werden gekoren als die ingeboorene ofte ten minsten poorters souden zijn, die haer poorterschap ofte door huwelijck ofte door coop ofte gifte souden hebben vercregen, ende tselue door wooninge van ten minsten drije jaren hebben becleet, doende professie vande ware gereformeerde religie, sulcx die int Synode Nationael tot Dordrecht annis 1618 en 1619 is bevesticht ende inde publijcque kercken jegenwoordich wort geleert; ende off het gebeurde dat ijemant vande Magistraet, t' sij Burgemeester, Schepen ofte Raet, quame te ouerlijden off te vertrecken binnen het jaer van zijn bedieninge, dat alsdan die vande Vroetschap binnen de veerthien dagen naer zijn ouerlijden ofte vertreck een anderen in desselffs plaetse souden kiesen, omme t' resterende van t' jaer des affgesturvens plaetse te becleeden; dat mede om alle confusie ende questie te schouwen ende voor te comen, beijde de voorsz. Burgemeesteren int doen van ommevrage ofte eenige propositien, t' sij inde Vroetschap ofte Magistraet, souden zijn van gelijcke qualiteijt ende vermogen; versouckende de verthoonders seer reuerentelijck dat het ons gelieffde haer van alle het geene voorsz. is gratieuselijck te vergunnen ende verleenen brieuen van Octroij ende privilegie inde beste forme: Soo ist dat wij de saecke ende t' versouck voorsz. ouergemerckt hebbende, ende de verthoonders willende gelieuen, approberende ende ratificerende het voorverhaelde reglement in allen deelen, poincten ende articulen, dienvolgens uijt onse rechte wetenschap, Souueraine macht ende aucthoriteijt de verthoonders gepriviligeert ende gestatueert hebben, priviligeren deselue ende statueren mits desen dat het getal vande Vroetschappe sal blijven soo als het selue bij onsen Octroije van date den xxien Augusti des jaers 1620 is gestelt, ende soo wanneer ijemant vande Vroetschappe sal comen te sterven ofte vertrecken, dat binnen ofte ten langsten op zes weecken naer het ouerlijden ofte vertreck vanden seluen op eenen dach, bij de Vroetschap daer toe te prefigeren, eenen anderen sal werden gekoren bij pluraliteijt van stemmen, die den eedt doen sal in handen van den Baillin, ofte bij weijgeringe, dilaij ofte absentie van den

seluen in handen van den Burgemeester ofte presiderende inde Vroetschappe, sonder dat oock in het toecommende vader ende soon, ofte twee gebroeders tot Vroetschap sullen mogen werden geeligeert, dat mede die vande Vroetschap alle jaer op den eersten dach van October op haren eedt, die sij elcx respectiue als Vroetschappe hebben gedaen, in plaetse van veerthien persoonen te nomineren, absolutelijck sullen eligeren ende kiesen bij billiet zeuen Schepenen vande notabelste, eerlijckste, redelijckste ende proffijtelijcxste mannen der seluer Stede, ende daer naer bij monde twee oud-schepenen uijt degeene die in den voorleden jare als Schepenen sullen hebben gedient, soo nochtans dat te gelijck als Schepenen nijet en sullen mogen dienen die malcanderen binnen den derden graet incluijs soo in bloetverwantschap als affiniteijt zijn bestaende, te weeten geen vader ende soon, schoonvader ende schoonsoon, twee broeders, twee swagers, nochte oock oom ende neeff, ende dat uijt de voorsz. negen Schepenen deselue Vroetschappen alsdan sullen kiesen een Burgemeester inde rechtbanck, ende daernaer een Burgemeester thesaurier uijt de Vroetschappe ofte poorterschap, geen schepen zijnde, mitsgaders twee raden, zijnde in getale twaelff persoonen, welcke voor dat jaer ende langer nijet sullen dienen als Magistraten, sonder dat ijemand in de selue bedieninge van Burgemeester. Schepen ofte Raet sal mogen werden gecontinueert, uijtgesondert twee out-schepenen, die mede maer voor een jaer sullen mogen werden gecontinueert. Ende dat alle de personen den eedt in hare respectiue bedieningen sullen doen in handen van den Bailliu der voorsz. Stadt, ofte bij desselffs weijgeringe, dilaij ofte absentie in handen vanden affgaenden Burgemeester ofte presiderende inde Vroetschap, sonder dat oock ijemant tot Vroetschap, Burgemeester, Schepen ofte Raet sal mogen werden gekoren als die ingeboorne ofte ten minsten poorters sijn, die haer poorterschap ofte door houwelijck ofte door coop ofte gifte sullen hebben vercregen ende t' selue door wooninge van ten minsten drije jaren hebben bekleed, doende professie vande ware gereformeerde religie, sulcx die in t' Sinode Nationael tot Dordrecht annis 1618 ende 1619 is bevesticht ende in de publijcque kercken tegenwoordich werd geleert. Ende off het gebeurde dat ijemand van de Magistraet, t' sij Burgemeester, Schepen ofte Raet, quame te ouerlijden

ofte te vertrecken binnen het jaer van sijne bedieninge, dat alsdan die van de Vroedschap binnen de veerthien dagen naer zijn ouerlijden ofte vertreck eenen anderen in desselffs plaetse sullen kiesen omme t' resterende van t' jaer des affgestorvens plaetse te becleden, dat mede om alle confusie ende questie te schouwen ende voor te comen, beijde de voorsz. Borgemeesteren in t' doen van ommevragen ofte eenige propositien, t' sij in de Vroedschap ofte Magistraet, sullen sijn van gelijcke qualiteijt ende vermogen. Ende ten eijnde de verthoonders dese onse approbatie ende rectificatie mitsgaders privilegie mogen genijeten als naer behooren, lasten ende ordonneren wij allen ende een ijegelijcken, desen eenichsints aengaende, hen hier naer te reguleren ende de verthoenders te doen ofte te laten geschieden eenich hinder, letsel, moeijenisse ofte empeschement ter contrarie. Gedaen inden Hage onder onsen grooten segele hier aen gehangen opten XIIII^en^ Februarij int jaer ons Heeren ende Salichmaeckers duijsent zes hondert een ende vijftich. J. Cats.

Ter ordonnantie vanden Staten
Herb. van Beaumont.
1651.

H. DE JAGER.

(*Wordt vervolgd.*)

Het voormalig jufferenstift te Eymeren. Vestigt het orgaan der Vereeniging De Nederl. Heraut (1883), bl. 39, daarop de aandacht, een weinigje aanvulling biede wat hier volgt.

Terwijl, na de Reformatie, de goederen van geestelijken oorsprong gebracht werden onder het beheer der gedeputeerde staten van het kwartier in hetwelk die gelegen waren, bleven de kloostergoederen van Eymeren daarvan uitgezonderd. Toen 1 Juli 1631 bij de staten van het kwartier van Nijmegen een verzoekschrift was ingekomen van de classis van Nijmegen, — houdende dat de inkomsten dier goederen, welke »aen verscheyde jonge jufferen [1]) geconfereert ende gegeven" waren, voortaan tot de gods-

[1]) Deze betiteling uit *die* dagen stelt voor vast, dat Eymeren een *adellijk* nonnenklooster is geweest.

dienst geëmployeert ende van het eynde, daertoe sy gegeven, niet gediverteert noch vervreemt" mochten worden, — werd dit rekwest wel in handen van het ambtsbestuur gesteld om bericht, maar, — zegt Nijhoff, Oork., VI, 1, bl. 38, noot, — »ik heb niet kunnen vinden, dat hieraan immer is voldaan". Het ambt nu kon er toen niet aan voldoen, omdat het bestuur dier goederen destijds nog aan hetzelve onttrokken werd. De afgevaardigden toch der classis van N. brachten nog op de Arnhemsche synode v. 20—24 Aug. 1633 het misbruik der goederen van dat nonnenklooster (Eymerische goederen), welke dus niet tot kerkelijke doeleinden werden aangewend, ter sprake, en kregen mitsdien van die Geldersche synode in last, de predikanten der Nijmeegsche classis, die zich over dat misbruik beklaagden, in hunne actie tegen de bezitters dier goederen op den eerstk. landdag in alle manieren de behulpzame hand te bieden. Achtte de Harderwijker synode v. 1—5 Aug. 1637 den maatregel noodzakelijk, dat het »quade gebruyck en besittinghe der Embricsche [1]) goederen, sijnde cloostergoederen, meest gelegen in Overbetuwe, gespecificeert diende te worden, en de memorie van dien het Ed. Hoff overgelevert, sal by haer Ed. Mog. daerin werden versien"; in de Zutphensche synode van 8—11 Aug. 1638 wist men te berichten: »belangend de uitvindinghe der Emricsche [1]) kloostergoederen, het Hof sal den rentmr dier goederen gelasten opening van sijne registers te doen en aenwijsinge van de persoonen, die se besitten en gebruycken".

Was het nog aldus in 1638 gesteld, dan ziet men gereedelijk in, dat het besluit der Zutfensche synode i. d. 2—6 Sept. 1634 om voor Hubertus Ebberus, destijds pred. te Herwen, doch die zijne bediening te Elst had aangevangen, uit de goederen te

[1]) *Sic.* Als men in aanmerking neemt, dat de plaatsnaam Emmerik weleer Embryca (a⁰ 1129, 1314), Embric (a⁰ 970, 1335), Emmric (a⁰ 1318), Eymeric, Eymerike (a⁰ 1380, 1342) luidde, is dan de gissing al te stout, dat het adellijk nonnenklooster te Eymeren een soortgelijk convent te Emmerik tot moederstift zal hebben gehad? Mocht deze gissing vroeger of later tot historische zekerheid klimmen, dan toone ook dit kleine staal, van hoe groot belang het wezen kan, dat men zoo zorgvuldig mogelijk rekening houde met den oorspronkelijken en afwisselenden schrijftrant der plaatsnamen van weleer. Daarom nogmaals hulde aan de huidige bemoeiing van het Aardrijkskundig Genootschap in dezen!

Eymeren ondersteuning bij amptman en jonkeren aan te vragen, geen gunstig gevolg hebben kon. Blijkens de acta der Arnh. syn. v. 15—18 Juli 1640 en der Zutfensche van 28—31-Juli en 2 Aug. 1641 bleven de predikanten der classis van Nijmegen door hunne gedeputeerden vruchteloos bij het Hof van Gelderland om aanwending van de opkomsten dier goederen tot Hervormd-kerkelijke doeleinden aanhouden. Doch in de Nijmeegsche van 17—20 Aug. 1642 wist men te berichten, dat de »documenten van weghen deselve goederen den Ed. Hove overgegeven waren geworden. En dit heeft men aan de op die overgifte gevolgde bemoeiingen van dat Hof te danken gehad, dat een Resolutieboek over die goederen werd aangelegd, aanvangende, gelijk de Heraut t. a. p. meldt, 5 Oct. 1641. In 't belang van de predikanten der Nijmeegsche classis zouden (volgens art. 30 der acta van de Nijm. synode v. 10—13 Sept. 1645, gecontinueerd 13 en 14 Aug. 1646) de inspectoren dier classis in overleg met de synodale gedeputeerden zich te dezer zake richten tot »Amptman ende Jonckeren, onder welckers directie men verstaet die goederen te berusten, en versoucken dat die kercken mogen geholpen worden". De kerken der Nijm. classis zijn echter uit die bron nooit gelaafd, omdat de opkomsten dier goederen, gelijk de Heraut bericht, aan de daartoe bevoegde adellijke jufferen ten goede bleven komen. De synodale acta bewaren dan ook verder over te verleenen tegemoetkoming aan de uit de Nijm. classis oprijzende klachten nopens de toewijzing van de opkomsten dier goederen, het stilzwijgen, vermits zulks toch niet baten kon. — Uit het bovenstaande bemerkt men, dat het ambt van Overbetuwe eerst later, en wel tusschen 1641 en 1645 het bestier over die goederen verworven heeft.

Voor de geschiedenis van dat voormalig klooster is nog belangrijk de inhoud der door Mr. I. A. Nijhoff (VI, 1, n° 67) medegedeelde oorkonde de dato 1 Mei 1493, waarin hertog Karel van Gelre bericht, dat de »pater, mater ende gemeyne (of sementlicke) susteren ons conuentz ende gaitzhuis van onser vrouwenberge [1])

---

[1]) Was derhalve het klooster aan St. Maria gewijd? Zou de stichting ervan oorspronkelijk van het Duitsche Huis zijn uitgegaan? Ik vraag dit met het oog op Emmerik. Hoewel, te laatstgen. plaatse had het adellijk nonnenconvent St. Agnes

genoempt to Eymeren, gelegen in onsen kerspell van Elst in den ampte van Overbetuwen, ons nv in onser huldingen tot Elst becleghlick to kennen gegeuen hebben die gelegentheit ind armoit oirs gestantz, ind daerbij woe onuersienlicken zij koirtz to gronde verdoruen ind bij oirs selffen vuer verbrant zijn, ind bauen allen oeren geledenen schaden ind armoit zij noch daigelix van oeren nabueren van Elst mit ruterpennongen ende anderen ongelden verzwaert werden, ons oitmoedelick as oeren landfursten aenroepende ende biddende, dat vurgen. conuent in onse protexij ende beschermenisse to willen nemen", enz. enz. De Hertog willigde deze bede in. J. A.

Plundering van 's Hertogenbosch a°. 1787 (XXXIII, 2). Zal een onderzoek naar de oorzaken dier betreurenswaardige handeling naar waarheid en met volkomen onpartijdigheid geschieden, dan wordt daartoe ruimte van tijd vereischt. Thans alléén merk ik op, dat de heer H. van de door mij vermelde »retractatie" van Wagenaar omtrent het aandeel van generaal D. en de zijnen in de plundering geen gewag maakt. Tot nader blijf ik mij daaraan houden en beweren, dat de heer H. zich werkelijk en te goeder trouw te veel laat beheerschen door geschriften, uitgekomen in het vuur van den toen nog heerschenden en overigens verklaarbaren partijhaat. C. V. B. D.

---

tot patrones, zie *Nav.* XXVI, 303. Het Gr. Geldersch Placcaetboek (II, 171) bericht dat Maria v. Delen, weduwe van Johan Frens in 1619 zich bij de Landschap beklaagde, dat »Joffer Alit v. D. verscheyde erfnissen en sytvallen in haren cloosterlycken standt verkoft ende de penningen ten behoeve van 't Clooster van St. Agnieten tot Embrick geimployeert" had, waarop de Landschap 16 Mei 1620 dusdanige vervreemding van goederen aan kloosters voor ongeoorloofd verklarende, gelastte ze tot de rechthebbende erfgenamen te doen terugkeeren. Ook bij Zwolle ligt een St. Agnieten*berg*. Dit noopt dan misschien wederom om bij »onser vrouwenberge" in het charter van hertog Karel aan St. Agnes te denken. Uit een en ander ziet men, dat tusschen Emmerik en Eymeren te dezer zake nauw verband kan hebben bestaan. Tenzij dan dat het in 't teruggeven vooral van plaatsnamen soms zoo gebrekkige Gr. Geldersch Plakkaatboek, — zie bijv. *Nav.* XXVIII, 461, 2, — »Embrick" in stede van »Eymeren" heeft gesteld. Ten aanzien der bovenvermelde synodale gegevens is zoodanige verkeerde lezing onmogelijk, omdat Emmerik lag buiten het Overkwartier.

VRAGEN.

Pergami. Van de uiterste wilsbeschikking van Amalia Caroline, prinses van Brunswijk, gemalin van George IV koning van Engeland, wordt door Saint-René Taillandier in de Revue des Deux Mondes, 1 Févr. 1876, p. 597, het volgende gezegd: »Sauf quelques legs aux personnes de sa maison, elle laissait par son testament tous ses biens présens, et tous ceux qui devaient lui revenir de sa mère, la duchesse de Brunswick, à un jeune homme nommé William Austin. C'était précisément ce même enfant, qui, élevé dans sa villa de Blackheath, avait excité contre elle en 1806 les premiers soupçons d'inconduite". Hiertegenover gewagen anderen van eene dochter van den baron Pergami (minnaar der gemalin van George IV), welke Engelands koningin, die van haren losbandigen gemaal gescheiden leefde, tot hare universeele erfgename benoemde. Deze te Pesaro woonachtige dochter trad in den echt met den baron Belluzzi, bij wien zij twee dochters en één zoon had. Eene dezer dochters, Guiseppina, huwde den ridder Enrico Badia, architect, ten wiens huize te Teramo een lijvige bundel stukken nopens het proces van echtscheiding door koning George zijner gemalin aangedaan, moet aanwezig zijn. Heeft dan nu Taillandier zich vergist? Maar wat is er dan van dien William Austin? Was hij ook een bastaard der ongelukkige koningin?

Nopens den gelukzoeker Pergami, — waarom altoos en overal Bergami? — bestaat een werkje, getiteld: Mémoires de Mr le Bon Pergami, Chambellan (der koningin), chevalier de Malte et du Saint-Sépulcre", etc., traduit d'après le manuscrit italien par M***, Paris, 1820. In zijn »Sup. Litt." o. h. w. Bergami citeert het Quérard, die beweert dat het geschreven werd door J. Vatout en Sophie Gay. Er is niet slechts eene Engelsche, Spaansche en Duitsche, maar zelfs eene Hollandsche vertaling van geleverd. x.

Predikanten. Welke zijn de verschillende standplaatsen geweest der navolgende predikanten en wat is er bekend van hen en hunne ouders, vrouwen en kinderen?

Boudewijn de Coussemacker, pred. te Scherpenisse 1640. Boudewijn de Coussemacker Boudewijnsz., pred. te Schoondijke 1658.

Isaac Schut, pred. te Houten 1678. Johannes Vos, pred. te Westbroek? 1680. Wilhelmus v. Asperen, pred. te Graft, Delfshaven, 24 Apr. 1729 te Middelburg, 30 Sept. 1731 te Haarlem, † ald. 16 Jan. 1769. Wilhelmus v. Eenhoorn, geb. te Delft ....?, pred. te Aalsmeer, 1717 te Arnhem, † te Maarssen 2 Febr. 1759, 69 jaren oud; de vader zijner moeder was predikant. Johannes Vos Johansz., pred. te Maastricht, 1722 te Utrecht, geb. te ....?, † te Utrecht 13 Aug. 1741. Willem Klad, pred. te Wadenojen 1740. Johan Wenceslaus v. Otting, geb. te Nordhorn (Bentheim) 1709?, zoon van Jan en Maria Hudewolt, pred. te Vlaardingen, 1755 te Breda, † ald. 6 Dec. 1792. Willem Pieter Mondt, pred. 1802 te...? J.... A.... v. Asperen, pred. 1820? te Sprang. v. o.

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

Grafschriften in de St. Janskerk te Sluis (Vervolg van *Nav.* XXXIII, 10—16).

Sepulture van François Dierlinx J. Jasper, overleden den 7 Augustus 1650, in zijn leven thesaurier dezer stede en jonkvrouw Zara fa Ms Job du Rieu zijne huisvrouwe overleden in December 1649, en hare kinderen Job 1637, Jasper 1638, François 1642, Johanna 1647, Jacobus 1647, Jacobus 1648, Zara 1671 en François 1653.

Hier leghet Jan Voort die staerf in 't jaer o. s. Heeren mccccc—.

Sepulture van Willem de Smidt sterft den 23 July 1605 oud sijnde 103 jaren, ende Janneke Lauwers van Slippendamme, zijne huisvrouwe, sterft den 27 Maart 1613 oud sijnde 105 jaren.

Hier legt begraven Willem de Wilde fs Pieter, die staerf in het jaer onses Heeren mcccccliiii den xxjsten dach in Lauwe.

Grafstede van Jonker Vegelin van Claarbergen, generaalmajoor van de Infanterie ten dienste van den staat en Gouverneur van Damme, is gestorven den 2 Februarij 1713 oud 46 jaren en begraven den 27 dito.

Ici gist noble Seignr Guillaume de Maulde, Seigneur de Mansart, Fermont, Engelshoven, Rosaris, Coulmont, Verbois, Sanaie, Wat-

tines etc. fils de feu messire Guillaume de Maulde Chevalleur et Seigneur des susdites Seigneuries en sont vivant chef des finances Gouverneur de la ville et chatelenie d'Audenaerde, et mourut le dit Guillaume fils, en cette ville de l'Ecluse le 5 Decembre 1619.

Sepulture van Adriaen Pieterse Doens scipper die staerf den xviij in December A° xvclxxij ende van sijn tunken [1]) fa Joris Joris Pieterss die starf A° xvc....

Sepulture van Joos van Rentregem d'oude fs Pieter die overleet den 5n van Maerte xvclxxxxv.

Hier legt begraven Maarten Engels in sijn leven Burger deser steede Sluijs en sterft den 17 November 1613 en Maeijkens Leenders, zijne huisvrouwe die sterft den 8 April 1638.

(Voorts stonden hier ook hunne kinderen op vermeld).

Sepulture van Andries Parent in sijn leven Burgemeester der stad Sluis overleden den 15 Februarij 1663 in 't 73e jaar zijns ouderdoms.

En jonkvr̄ Cateline fa Mattheus Tessalon zijn 2e huisvrouw, overleden 4 Mei 1642 (voorts vijf van hare kinderen).

Ende jonkvr̄ Florentina fa jonkheer Jan vañ Halen, zijn 3e huisvrouw overleden 1 September 1651.

Ende de Heer Isaac fs Andries Parent in sijn leven der beide regten Doctor en servitie-meester over de kwartieren van Vlaenderen, staende onder het Gouvernement van Sluijs, overleden den 4 January 1663.

Hier ligt begraven de heer Michiel Donkers, in zijn leven schepen deser stede, oud 53 jaren, overleden den 11 Augustus 1709.

Hier light begraven de heer Nathaniel de Raadt in sijn leven Burgemeester der steede Sluis en ontvanger over de geestelijke goederen van Aardenburg sterft 18 Jañ 1638 oud 57 jaren, en juffrouw Francooise Boons sijn huisvrouw, sterft den 18 Maart 1636 oud 41 jaren.

De Heer Mr. Francois de Raadt fs Nathaniel Med. Doctor, oud schepen en thesaurier deeser steede sterft den 7 November 1681 oud 57 jaren.

---

1) Sunken = zoontje? RED.

Hier ligt begraven de Heer Philips Vlaming in zijn leven ordinaris ingenieur der Vereenigde Nederlanden overleden den 8 April 1631 en

Jonkvrouwe Elisabeth van Kerrebroek zijne huisvrouw is overleden den 12 September 1630 en

Jonkvr̄ Anna Vlaminck, huisvrouw was van den Heer Aarnout Weyts die overleed den 8 November 1634.

Hier ligt begraven dHeer Johannes Vlaminck in sijn leven Burgemeester en Schepen 's lands van den Vrijen. Obiit 19 December 1661 oud 52 jaren, en jonkvrouwe Johanna de Casembroot zijne huisvrouw den 28 December 1666 oud 42 jaren.

Sepulture van d'Heer Lowijs Boullongier fs Jonkh.... Jonkh. Nicolaes Moens, in tiden ontfanger en thesaurier der stad Sluijs, als ook vañ gravelicke domainen die overleet A° xvic.... ende van

Jonkvr̄ Barbara Hauwe fa dHeer Durink zijn wettelijke huijsvrouw den lasten Louwmaand Anno 1614.

In 't midden van de blauwe zerk stond:

Hier light eerde met eerde gedeckt
Als eerde uit eerde zal worden verweckt
Ende eerde uit eerde zal opstaen
Och ere wilt dan haar siele in genad̄ ontfaen.

Sans varier.

1615.

Hier ligt begraven Johannes Weersȳ geboren van Elphausen in 't land te Franken, oud wesende 63 jaren, die overleet den 30 November- 1621 ende jonkvrouwe Nicasijna Boncdatss, zijne huisvrouwe, die sterft den 29 october 1622 oud sijnde 53 jaren.

Sepulture van Nicolaijs Bertrant 't zijner overlijden Kerkmeester van deze kerke, die overleet in sporcle A° mvclxxvii.

En van Pierone fa van Jacob van Vaak voorsz. Nicolaijs wijf overleed xvc....

Eene zerk waarop
Cornelis Adriaensen ..... 1589.

Sepulture van Jan van der Donck t zijnen leven en overlijden Vrijlaat en Leenhouder in t Eyland van Cadsand, als getrouwt

hebbende Jonkvr̄ Jozijna van Haarbroek, huijt het geslagte van de Lauwe die staerf 31 October 1600.

Dat ik gaf is mij gebleven
Dat ik behielt heeft mij begeven.

Sepulture vañ Heer Pieter Cloet fs Jans, t sijnen overlijden Pastoor van St Janskerk binnen Sluys, overleet 29 Maerte mvcxcvij.

Sepulture van Jacob Minne fs Gilles poortier en meulenare t deser stede, starf a° xvieiij den xvij September.

Ende Cornelia sijn wijf de dochter van Gilles Storius (Stevins?), die starf den vij in sporcle xvielij.

Doet altijt wijselic
De doot is afgrijselic.

Grafstede van Paulus Roijer overleden 3 Janij 1725 oud sijnde 70 jaren en zijne huisvrouwe Catharina Cattelle overleden den 8 Februarij 1733 oud sijnde 59 jaren.

Sepulture van de Heer David van Orliens in zijn leven geweest in den dienst dezer landen 30 jaren als capteijn onder eene compagnie voetknegten onder het Zeeuwsche regiment en majoor der stad Sluis en Ingenieur sterft den 22 April 1652 oud 82 jaren.

En mevrouwe Catharina Nicolay zijne huisvrouw oud 72 jaren sterft den 6 Mei 1659.

Alsmede de Heer Carolus van Orliens fs David in zijn leven schepen 's Lands van den Vrijen, sterft den 10 Junij 1647 oud 39 jaren.

Deze grafkelder is van de familie gekocht door den Heer Leonardus Ferleman L. Bailliu en ontfanger 's Lands van den Vrijen die daarin is begraven den 23 Januarij 1794 en zijne huisvrouw Maria du Sart in Januari 1761.

Ook is in gemeld graf begraven Mr Gerard Noest in leven schepen en raad der stad Purmerende, bekend in de geleerde wereld door zijn werk in groot quarto over het Algemeene Staatsrecht, uitgegeven in druk ten jare 1753, — overleden 21 November 1789.

Sepulture van Meester Thomas Houweel die sterft in 't jaer

mccccLxviij. — Sepulture van Jonkvr̄ Margrieta Janssons 's vol. Thom̄ wijf die staerf mccccxcii den xiii October.

Sepulture van Jonkvr̄ Cateline Houweel fa Gilles wijf die staerf in 't jaer mcccc.

Hier leght begraven Geleyn Houweel Burgemeester dezer stede Sluys, sterft den 1n April 1648 en zijne huisvrouw Margrieta Canneel sterft den 14 July 1637 ende dHeer Johan fs Geleijn Houweel in leven oud Burgemeester en sterft schepen dezer stede den 23 February 1670.

(Dit graf, aan de kerk vervallen zijnde, is daarna gehouden voor een begraafplaats van predikanten dezer gemeente, die hier komen te overlijden, alsmede voor de kerkmeesters.)

Sepulture van Meester Pieter van de Heerde fs Wouters in sijn leven Secretaris van dezer stede die starf iiii dach in Wied an° mccccLxxxiij. Hier ligt Jonkvrouwe Kateline fa Sijmoens Jansse van Hovendamme wede was van Meester Pieter voorsz. starf den xvn dach in Meije mvcxxij.

Hier ligt begraven Meester Joos Ghijs fs Pieter, Licentiaet in beijden rechten, in sinen tiden Griffier van de stede van Sluijs, die overleet den xxij in September mvcxxvij.

Hier ligt begraven jonkvr̄ Kathrine fa Marc̄ Acker wijf Arnoldi Mostert die starf an° mvcxxxvij den xxvij April.

Sepulture van Pieter Speteline Weide [1]), die sterft in 't jaer....

Hier lighet begraven Janneke Maarte, voorsz. Pieter's wijf was, die starf mccccliij den i Maerte.

Hier lighet begraven Jonkvr̄ Padela fa Wouters Jacob Mostaar wijf was die starf mvcxxviii den xviii in Lauwe.

Sepulture van Jacob Mostaar fs Jans die staerf mvcxxxij den vij in sporcle.

Sepulture van dHeer Philips van den Heede fs meester Pieter, die overleet dese werelt in 't jaer mvcxxvij den xij sporcle.

Ende van jonkvr̄ Marguerite Biese fa Meester Michiel, Philips geselnede, die staerf an° mvcxxxxi den xxiij November.

Hier light begraven jonkvr̄ Catheline Danloijen wedue van meester Michiel Biese, die overleet mvcxxxx den xxx in Hoest (Oogstmaand).

[1]) Zijn deze twee namen wel goed gelezen? RED.

Sepulture van Antheunis fs Hughe Michiels, Priester en Capellaen van de Coore en van den hauter van onse vrouwe van Sluijs, die starf in 't jaer mccccl xxvi den xxij dach in Decembere.

Sepulture van Johannis Oortman, overleden 19 Junij 1650 en Tanneken Sluijmer zijn huisvrouw, overleden 13 November 1645 en hare kinderen ...... overleden 1637, en Cornelia overleden 1638.

Johannis Oortman fs vincenti nepos Johannis Ju. utr. doctor natus Medioburgi Zelandorum die 7 Julii 1672 ibicq dum viveret causarum patronus celeberrimus subita morte Slusae Flandrorum die 27 Augusti 1713 extinctus.

Grafstede van Laurens Deckers die overleden is den 25 Augustus 1676 oud 55 jaren en Margrieta de Jonge zijne huisvrouwe overleden den 20 Januarij 1692 oud 62 jaren,

(En voorts eenige van hunne kinderen op dezelfde zerk in goth. letteren.)

Hier lecht Ricard Baboc̄ die starf in 't jaar mccccclxi den xxv dach in Meije. Pat. Nost.

Sepulture Domini Luce de Milaen vice curate hujus Ecclesiae qui obiit an° mccccxcvj die xxiij Aprillis.

In 't midden der zerk een kelk.

Sepulture van Cornelis van der Woude fs Adriaen, die overleet an° xvc.... en Martina de dochter van Adriaen Frans gheselnede van Cornelis voorsz. die overleet den xxi Wedemaent an° xvclij.

In de zerk gekapt een mans en een vrouwenbeeld. Aan 't voeteneinde stond: Wijlen opperhooftman van de parochie van Lapschure.

Hier lecht Cornelis de Dievele die starf in 't jaer mccccclxxxxvi den 1 Maerte. Hier lighet Tanne fa Cornelis moeder van Pieter Wielaarts kinderen, wede van Jan Maelcamp en die starf mccccclxxxv den xii in Maerte.

Hier leght begraven Margrieta fa Pieter Wielaert die weeuwe van Cornelis voorsz. starf an° mccccxcviiij den xiij in Maerte.

Hier lecht Avezoete fa Pieter Wielaart ...... van Pieter de Langhe starf xvc.

Dit alles stond aan de zijden der zerk en in 't midden:

Sepulture van de Heer Joan van Baxcamp gestorven den 30 Mei oud 70 jaar begraven den 6 Junij 1754.

Hier ligt begraven Gilles van Kerrebroek Burgemeester dezer stede en zijne familie, waarin laatst begraven ligt Sara van Kerrebroek wedue van den Heer Hubertus Coomans, in sijn leven Captein in dienst dezer landen, overleden den 21 Januarij 1732 oud 62 jaren 9 m̄ 19 dagen.

Laat hier ruste blijven.

Sepulture van Philip van Heede fs Anthonii en jonkvr̄ Maria fa Joos Parent zijne huisvrouwe die overleet 10 Februarij 1638 en jonkvr̄ Jozina fa Johan van̄ Haele zijn tweede huisvrouw en hare kinderen, Anthony 1620, Maria 1626, Anthony 1626, Maria 1628, Joost 1628, Joost 1630, Jacomine 1631 Anthony 1632, Lucretia 1635, Maria 1639, Johan 1640, Jozina 1644.

Sepulture van den Heer Cornelis Frerijn t sijner overlijden Hoog-Balliu deser stede van Sluijs, dese werelt overleeden den 10 Novembr 1600.

Hier ligt begraven Maria Paes, wedue was van den Heer Cornelis Frerijn Hoog-Balliu voorsz., en t haren overlijden huysvrouw was van Gerard Bachus dezer wereld overleden den 25 October 1607.

Door het instorten van het dak der kerk bij den brand zijn zeer vele grafzerken verbrijzeld, waarvan geen overblijfsels meer aanwezig waren bij het opstellen dezer beschrijving. Deze zerkstukken zijn gebruikt voor fondamenten bij de in 1825 nieuw gebouwde Hervormde kerk. In deze kerk is als een overblijfsel en gedenkstuk der prachtige graftombe van Zoete de Lake (beschreven in 't Maandblad voor Sluis 1824) boven de Nachtmaalstafel in den muur gemetseld een zwartmarmeren steen, waarop thans in gulden letters staat: »Doet dit tot mijne gedachtenis". — In de oudheidskamer te Sluis worden mede enkele witmarmeren stukken dezer tombe bewaard, o. a. een levensgroot manshoofd en een hazewind. J. A. DORRENBOOM.

Albertsberg-Bloemendaal (XXXI, 558; XXXII, 218). Over de afkomst van den naam Alberts-, Aalberts-,, Albrechtsberg zie Boxhorn, Toneel v. Holland: »Tusschen Haarlem en Alkmaar is

een berg of hooge plaats, ter eere van den H. Albertus gewijd, gemenelijk gezegd Albertsberg, daar de Graaf van Holland als Heer van Kennemerland begroet werd, met een staatelijke vergadering des Volks en des Adels". Voor meerdere, d. w. z. historische bijzonderheden omtrent de heerlijkheid A. wordt verwezen naar Kok, Vaderl. Woordenboek. A. AARSEN.

Wiarda-state (XXXIII, 18). Het bewuste opstel van Jhr. G. A. Six van Maart 1869 is te vinden in de Vrije Fries, dl. XII, als tweede stuk. Thans is het slot verdwenen. Het ingangs-poortje er van zal herrijzen achter het Museum van het Friesch Genootschap, waarin de portretten, door Jhr. Six beschreven, grootendeels nog te bezichtigen zijn. J. D./L.

[Ook S. maakt van de ingangspoort van het ten vorigen jare gesloopte fraaie kasteel gewag.]

Smalstad (XXXI, 31). Bij Boxhorn en nog een eeuw daarna in de Teg. Staat, wordt Domburg een smalle stad genoemd, en tot de smalle steden van Nederland worden ook Westkapelle, Arnemuiden en Sint Maartensdijk gebracht. Zij hadden stedelijke voorrechten, doch waren geen steden der graaflijkheid, en hadden daarom geen zitting en stem in de Staten; derhalve waren ze kleine steden, gelijk zulke elders tot dat recht van vertegenwoordiging geraakten; de bijvoeging »smalle" drukt dat ook volkomen juist uit, doch toen dat woord een andere beteekenis kreeg, die der hoedanigheid van stad eenigen luister ontnam, werden beide woorden in één sämengetrokken, en bij voorkeur door de »burgers" gebezigd. J. G. FREDERIKS.

[Ook H. M. Kesteloo herinnert aan »Tegenwoordige Staat", XX, 200, 537].

Smalstad. Smalsteden waren in den regel kleine steden. Wellicht is de benaming smal dezelfde als die voorkomt in de benaming smalle gemeente voor de mindere standen. In de grafelijke tijden hield eene smalstad het midden tusschen de steden en het platteland. Hoogstwaarschijnlijk waren het zulke steden, die hun vroegeren luister, maar niet hunne oude rechten verloren hadden.

Tijdens de Republiek werden die oude rechten zeer ingekort. Die steden werden van haar stemrecht beroofd of lieten het (zooals b. v. Schagen, meen ik) zelve verloren gaan. Onder de Fransche overheersching hield alle onderscheiding op, en bestonden er even als thans alleen communes (gemeenten). Na 1814 kwam de Nederlandsche regering, en Willem I schonk — om mij tot het door de Republiek miskend en grievend onrechtvaardig behandeld Zeeuwsch-Vlaanderen te bepalen — b. v. aan Aardenburg en Oostburg den rang van smalsteden met den titel stad en gemeente, omdat ze vroeger dien van stad- en schependomme voerden, daar ze meer of minder uitgestrekt grondgebied, buiten hare wallen, bezaten. Ook hadden ze met Yzendijke en Terneuzen burgemeester en wethouders, terwijl de voormalige smalsteden Mude (St. Anna ter Muijden) en Biervliet, evenals de dorpen, slechts burgemeesters en assessoren hadden. Sluis, Axel en Hulst waren op het einde der grafelijke regeering mede smalsteden, doch verkregen in 1814 op nieuw stadsrechten. Vóór 1795 meende men, dat het verstand binnen wallen of grachten huisde, en daar zocht men de kiezers. Dit denkbeeld hield tot 1848 stand; sedert meent men het verstand om te kiezen in het bezit van geld te vinden! Verscheidenheid behaagt. De oudste mij bekende stukken, waarin van smalsteden sprake is, zijn uit: »Wittenbouck, fol. XXXV (Archief van het Brugsche Vrije), Male, 19 Juni 1356: Bepaling dat de poorters der smalsteden, in 't vrije geënclaveert, en uittrekkende ten strijde tegen Brabant, onder de vrijlaten zullen staan en gerekend worden. Wervick 25 Aug. 1361 Lodewijk [III van Male] verzoekt en bidt de vrijlaten en poorters der smalsteden, dat zij geen geloof zullen slaan aan het gerucht, dat hij voornemens is hen van hunne privilegiën te berooven. »Roodenbouck" II, fol. 1. Male, 24 Mei 1378: Dezelfde verleent letteren van non-prejudicie ten opzichte van der vrijlaten rechten, omdat hij eenige poorters geprest heeft voor den zeedienst, tot bescherming van de stroomen en kooplieden. Wittenbouck, fol. XXXV. Zonder plaats, 1408: De vier leden van Vlaanderen, namelijk Gend, Brugge, Yperen en het land van den Vrije, zoo voor zichzelven als voor de overige Vlaamsche steden en smalsteden, verleenen den hertog Jan I van Bourgondië (Zonder Vrees) eene hulpsom van 108,000 dubbele schilden of kroonen

van 48 grooten 't stuk, makende 259,200 L. Parisis, 1,555,200 gulden Nederl. (wel een bewijs van Vlaanderen's grooten rijkdom!) zulks als erkentenis voor de blijde inkomst en groote kosten door hem gedragen bij het sluiten van het handelsverdrag tusschen Engeland en Vlaanderen, nadat zij vooraf de wijze van »transpoort" (omslag), met het oog op de gesteldheid van sommige plaatsen en streken, ten gevolge van den oorlog enz., te Oudenburg hadden veranderd. Dit feit blijkt uit een vijftal Commissiën tot deze handeling verleend, door den hertog en ieder der vier leden, achtereenvolgens te vinden »Roodenbouck" n°. III, fol. CXXX—CXLIX. Men ziet, dat in de 15de eeuw de verhouding der smalsteden tot het overige land reeds die van onafhankelijkheid was. Dit blijkt nog te meer uit eene bepaling door denzelfden hertog Jan te Brugge 19 Aug. 1413 gegeven, wellicht veroorzaakt door de beslissing over de rangorde in den optocht des legers te volgen door de vrijlaten in den oorlog met Orleans, genomen in het leger bij Marcoung 6 Sept. 1411 (Roodenbouck, n° II, fol. CVII verv.). In 1413 nu eischte de stad Brugge, dat de mannen uit de smallesteden opgekomen onder die hunner stad zouden dienen; het Brugsche Vrije eischte voor zich hetzelfde van die steden. Zoo ooit eenig souverein, dan maakte de Hertog een goed gebruik van zijne oppermacht en bepaalde met het oog op hunne aardrijkskundige ligging dat onder Brugge zouden dienen de mannen uit Sluis, Damme, Monnikereede, Houcke, Mude, Blankenberghe, Oostende en Dixmude (dus al de duinsteden), terwijl met het Vrije zouden trekken Yzendijke, Aardenburg, Oostburg, Oudenburg, Ghistel, Thourout, Eecloo, Caprycke en Lembeke. Bij eene tweede akte van 17 Sept. bepaalde hij, dat de vrijlaten (dus de plattelandbewoners) de achterhoede des legers zouden vormen. Dit laatste was echter geene vernedering, ook den smalsteden aangedaan, want hij bepaalde tevens, dat nog achter deze zouden volgen 's Hertogen kamerling, mannen van wapenen en schutters. »Roodenbouck", n° II, fol. CVIII verso. 't Is moeielijk om eene juiste bepaling van de rechten en den rang eener smalstad te geven. Merkten wij reeds eenigermate afhankelijkheid van derden op, van den anderen kant ontdekken wij wederom eene zekere onafhankelijkheid en vrijheid. Wij deelen daarom nog een zevental

stukken mede, die wij omtrent Aardenburg (tot den rang van smalstad gedaald) aantreffen. Aardenburg 27 Nov. 1439: De Aardenburgers bepalen, dat de vrijlaten voortaan vrij zullen zijn van geheven of nog te heffen pondgelden (Roodenbouck, IIII, fol. LXXXVIII). Kortrijk 13 April 1440: De raad van Vlaanderen gelast, ingevolge het privilegie, zekere vrijlate, te Aardenburg gevangen, te slaken (Roodenbouck, II, fol. LXVI). Zonder plaats 17 Aug. 1440: De Hertog keurt de daad van den deken der witte kaproenen te Gend af, die deze vrijlate en haren man gevangengenomen had, niettegenstaande zij ontslagen was (Ibid., fol. LXXVII). 28 Aug.: Bericht des raads van Vlaanderen, vermeldende de reden waarom gezegde vrijlate aangehouden was, alzoo de Gentenaren gehandeld hadden krachtens een meer dan dertig jaren oud recht (Ibid., fol. LXVIII). 23 Dec.: Consignatie der gelden voor het bedrag der schuld, waarvoor gemelde vrijlate aangehouden werd, uitgegeven door schepenen van het Vrije, totdat deze rechtskwestie zal uitgemaakt zijn (Ibid., fol. LXX). 31 Oct. 1441: Vonnis des raads van Vlaanderen, bevelende dat zekere vrijlaat, wegens valsch dobbelspel te Brugge uit Vlaanderen gebannen, te Aardenburg aangehouden en naar de gevangenis te Gend gevoerd, vandaar weêr naar Aardenburg moet vervoerd worden ter gevangenstelling, om vervolgens door schepenen van het Vrije gevonnist te worden. Dit vonnis steunt op het privilegie van hertog Johan. Aardenburg 21 Febr. 1641 (42): Voldoening, door Aardenburg aan die van 't Vrije, der kosten en schaden door genoemde inhechtenisneming veroorzaakt (Ibid., n° III, fol. CXCVII).

Wij meenden, al ware het alleen ten gevalle van den beoefenaar van 't oud stadsrecht, hetwelk ook geschiedenis is, op deze eeuwenoude stukken de aandacht te mogen vestigen. G. P. ROOS.

Philips de Goede (XXXII, 564). Omtrent den »Voeu du faisan à Lille", komen uitvoerige berichten voor in de »Mémoires de Messire Olivier de la Marche, bl. 409, 448 (uitg. van 1567). Aldaar wordt vermeld hoe Filips de Goede zich in 1454 te Rijssel bevindend, na de Gentenaren ten onder te hebben gebracht, door een afgezant van den paus de tijding ontving der verovering van Constantinopel door de Turken, met opwekking tot eene algemeene

wapening der Christenheid tegen de ongeloovigen. De hertog besloot daarop den godsdienstijver van zijn hofadel op te wekken, op een aan te richten banket, aldaar, na allerlei vertooningen, door de la Marche in het breede beschreven; twee vrouwen verschenen, de Kerk voorstellende, die den hertog om hulp kwam smeeken, waarna onmiddellijk de wapenkoning van het Gulden Vlies de zaal binnentrad en den vorst een levenden, met een keten van goud en edelgesteenten versierden fazant aanbood, met de woorden: »Très-hault et très-puissant prince et mon très-redouté Seigneur, voicy les Dames, qui très-humblement se recommandent à vous; et pour ce que c'est la coustume, et a été anciennement, qu'aux grandes festes et nobles assemblées on présente aux Princes, aux Seigneurs et aux nobles hommes le Paon ou quelque autre Oiseau Noble, pour faire voeux utiles et valables, on m'a icy envoyé avec ces deux Damoiselles, pour vous présenter ce Noble Faisan, vous priant que les veuillez avoir en souvenance". Filips zwoer daarop »à Dieu mon Créateur et à la glorieuse Vierge Marie Sa mère, et après aux Dames et au faisan", dat hij, daartoe door den koning van Frankrijk, zijn leenheer, opgeroepen, tegen de Turken ten strijde zou trekken. Waarna de voornaamste aanwezigen hetzij op dezelfde wijze als door den hertog geschied was, hetzij alleen »aux Dames et au faisan", de gelofte aflegden hem »en ce sainct voyage" te volgen. Eenige uitvoering is echter, gelijk men weet, nimmer daaraan gegeven. Ook Barante in zijne »Histoire des Ducs de Bourgogne", beschrijft in dl. VI het banket van den »Voeu du faisan". J. H. HORA SICCAMA.

Ridderorde v. St. Michiel (XXXII, 560). Gilles de Glarges, heer van Eslemmes, raadpensionaris van Haarlem, 1627—36 curator der Leidsche academie, † 1641, en Reinier Pauw, heer van Heemstede, geb. 1564, † 1636, waren ook ridders dezer orde. H. G.

Fabitatie (XXXI, 260, 1) — is nooit »Habitatie". Fabitatie komt het eerst voor 23 Dec. 1524, en wordt omschreven door »vier morgen weiland", zoodat er toen nog geen woning of huis stond (v. Hasselt, Kronijk v. A., bl. 87). A. J. C. KREMER.

[Die omschrijving heldert de beteekenis des naams niet op. En stond er dan tijdens Fontanus geen huis?]

Komptuer (XXXIII, 19). In mijne Geschiedkundige Beschouwing der Voormalige Kloosters in Drenthe, 2de Druk, bl. 300 vg, zijn eenige oorkonden aangehaald, waarin het navolgende: »Brueder Jan v. der Lijnden, Commenduer in der tijt des huijs te Bunne" (akte a⁰ 1418). — »Her Peter ten Velde, Commenduer toe ter tijt (te) Bunne. Harman v. Keppel, landkommenduer der balien Utrecht, duijtscher orden" (d⁰ a⁰ 1436). — »Johan v. Haefften, land-comptuer der balijen van Utrecht, Duijtscher Orden. Her Wolter v. Ouerhagen, comptuer toe der tijt toe Bunne" (d⁰ a⁰ 1458). — »Land-comptuer Johan v. Haefften, zooeven vermeld. Wolter voerscr, comptuer to der tijt tot Bunnen" (d⁰ 1462). — »Wolter v. Averhaghen (dezelfde), commelduer toe Bonne, Dueijsches Ordens" (d⁰ a⁰ 1474). — »Johan v. Drongelen, lantcommenduer van der Balije v. U van der Duijtscher Oerden. Wolter v. Overhagen, commenduer tot Bonne" (d⁰ a⁰ 1478). In dezelfde akte wordt bij afwisseling Bonne en Bunne geschreven.

Op grond van het bovenstaande komt het mij voor, dat Komptuer of Comptuer niets anders beteekent dan Kommandeur of Commandeur, en dat Commelduer mede is Commandeur, zonder eenige bijbedoeling.

MAGNIN.

[Mr. J. I. v. Doorninck, tot hetzelfde resultaat komende, verwijst naar de Bijdragen tot de Geschied. v. Overijssel, I, 370, waar »Komptuer" en »Cumpter" door een »off" vereenigd, in een 18de-eeuwsch stuk worden aangetroffen.]

Pothuis (XXVIII, 572]. In de pothuizen, waar niet zelden schoenmakers en kruiers woonden, was gelegenheid om potten en ander vaatwerk, nadat het gereinigd was, te plaatsen.

A. J. C. KREMER.

[De verklaring van *Nav.* XXX, 532, komt ons als de juiste voor.]

Potjeskermis (XXXII, 221). De kermissen waren oorspronkelijk jaarmarkten. Er was dus van alles uitgestald. Nog vóór weinige jaren zag men te Amsterdam in den kermistijd op de Keizersgracht bij de Reestraat, deze straat bezet met uitstallingen van potten en pannen. *Dit* heb ik in de volkstaal meer dan eens *potjeskermis* hooren noemen.

E. LAURILLARD.

Schoncschynckels (XXXII, 515). Er zal waarschijnlijk staan »schouwschynckels", waaronder men de zijwanden verstaat, waar de groote schoorsteenmantels op rusten. Deze werden denkelijk aan de éene zijde zwart en aan de andere wit gemaakt.

H. M. KESTELOO.

VRAGEN.

Hofstayen, van der Goes, enz. »Memorie. Nicolaus de Sille, J. U. D., Advocaet van den Hoghen Raedt tot Mechgelen, is ghetrout met joffr. Barbara v. der Goes, en hebben kinderen gheproceert, Arnoldus, Nicasius, Adrianus, Barbara, Nicolaus en Johannes. Nota dat deese vrinden van Amsterdam, syn naerkomelinghen, van Arnoldo; Ende die uit den Haeg van Nicasio, ende de andre vier hebben gheen naerkomelinghen achter ghelaten. Nu, deese voornoemde Barbara was dochter van Aernold, J. U. L., en oock Advt van den Hoghen Raet, ende haer moeder was Dorothea v. Hofstaeyen, welke familie v. H. inde kerke van St. Rombout tot Mechghelen een Capell naest de Sacristie aen de Oostsyde heeft ghesticht waerop wij successeurs van Arnoldt en Nicasio voornoempt, gheprocreert van Dorothea, het recht van patronagie Laicael hebbē, oock de sepulture, daer alle de wapenen noch op huyden te sien syn, oock int midde van de kerke een sepulture van mijn grootvaders Nicasius grootvader, daer na te vernemen staet.

[Volgen vier geteekende wapens, van Hofstaeyen (getraliede dwarsbalken), v. der Goes (drie bokkenkoppen), Bukkelers (twee visschen, barbeelen of zalmen, rechtop met de koppen omlaag en afgewend), v. Aelst (viermaal gedwarsbalkt van groen en zilver).] »en dan noch sess anderen. Die ses hier maer by om de Capel sonder vraghen te konnen kennen. Deese tien wapenen staen int glas vant Capel". Wie doet aanwijzing of te Mechelen die kapel nog aanwezig is? Wat is er meer dienaangaande te vermelden? Het stuk, waarvan we afschrift geven kwam te voorschijn uit een paket betrekkelijk de Haagsche wees- en momboirkamer, en draagt geen spoor van jaarteekening.

A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Opschrift op een grafsteen te Sluis (XXX, 27). Eene nadere beschouwing van het opschrift wettigt het vermoeden, dat de woorden tusschen jacet en brito luiden »duo qualouch", zoodat het geheel zou zijn te lezen:

»Hic jacet dno qualouch brito de odierna parochie de deden qui obiit anno m°ccccccc°xxxii."

Heeft dit zin? J. A. D.

[Kan er ook sprake wezen van zekeren Carolus of Gulielmus Briton of Breton, afkomstig uit Dieden, de voormalige heerlijkheid der Singendoncks?]

Duurstede. *Nav.* XXXIII, 17, geschiedt melding van opgravingen in 1825 gedaan en van ontdekking van muren in 1828. Waar is een en ander beschreven? S.

Hamelenburg. Wat is er bekend omtrent dit voormalig kasteel onder Soest? EYCK V. ZUYLICHEM.

[Toch niet vernoemd naar v. Hamal, naar Hamel of naar v. Hamel?]

Munten. In oude charters leest men soms van gouden guldens, soms van goudguldens. Is dat één en dezelfde, of tweeërlei munt?

Tienden. Meermalen was van tienden sprake. Men leest toch *Nav.* XXIV, 38; VI, 79; XXXII, 201, van Beschapen of Geschapen tienden; ibid. XXIX, 315, van Prent-; XXVI, 79, van Slop-; XXVII, 511 (*n.*), van Smal-; XXVII, 263, van Tol-; XXVIII, 289, 549; XXXII, 177, van Tournooische — tienden. De vraag van XXIX, 315, 6 is nog niet opgelost; thans voeg ik er deze nieuwe bij: wat zijn raat- of radetienden (te Ede), waarvan in Nijhoff's Oorkondenverz. i. d. 7 Maart 1429, 7 Jan. 1436 (zie dl. IV, bl. 60, 125) sprake is. Ook te Ermelo had men in 1444 een Horsten-ra-tiend; a° 1454 in het kerspel van den Aanstoot (Otterlo) een radetiend, geheeten Rempst en Aanstoot. In 1463 staat te Heerde een radetiend nevens een smaltiend vermeld. En

wat zijn ekertienden (grof en smal, te Dorenspijk), waarmede hertog Arnold van Gelre 21 Nov. 1457 de dochter van Henrick van Merwick beleende. Zijn het tienden van (groot en klein) eikenhout, omdat ze op de Veluwe voorkomen?

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Hugo de Groot (XXXI, 369; II, 213). De feestelijke viering van den 300sten verjaardag der geboorte van dezen alom in Europa vereerden baanbreker, hervormer en vader van het modern Internationaal Recht, ving 9 Apr. '83 te Amsterdam aan in de vergadering der Letterk. Afd. v. de Kon. Acad. v. Wet. In eene zaal van het Trippenhuis was een en ander tentoongesteld dat op de Groot's geschiedenis betrekking had. Op den 10 Apr., den eigenlijken geboortedag, vernam men in het Odeon den uitslag der uitgeschreven prijsvragen, indezervoege dat Louise Straténus bekroond werd voor haar »Gedicht ter eere van Nederlands kunst en wetenschap in de 17de eeuw, vertegenwoordigd door Rembrandt, Grotius en Vondel". Aan het beeld van de Groot, vervaardigd door S. Miedema te Rotterdam, en aan de groep, voorstellende de Groot en Vondel, van F. L. Stracké Jz. te Haarlem, viel op het gebied der beeldhouwkunst de eer der bekrooning te beurt. Vervolgens sprak Dr. H. C. Rogge over de Groot als nederl. geleerde; Mr. Joan Bohl schetste hem als rechtsgeleerde, Prof. Alberdingk Thijm als dichter. Op den 10 Apr. bracht het gansche vaderland hulde aan zijne nagedachtenis in zijne geboorteplaats, te Delft, waar men in de vestibule van het raadhuis de schilderij aanschouwde van het »Prodigium Europae", benevens twee borden van Delfsch aardewerk, uit de fabriek van Joost Thooft, waarop het portret van het »Delfsch Orakel, het Licht van Holland" en dat van zijne gade Maria v. Reigersbergen prijkten. Aan de urn van zijn monument in de Nieuwekerk hechtte Mr. E. J. J. B. Cremers, voorzitter van het uitvoerend comité voor de oprichting van zijn standbeeld, een krans van zilveren lauwerbladen, nadat hij »de Zon des Landts, den Fenix,

Huyg de Groot" [1]) in zijn leven en werken met het oog op zijn leefeeuw, in gespierde trekken geteekend had [2]). Eene ontboezeming tot lof der vaderlandsliefde des grooten Nederlanders uit den mond van den pastoor van Nieuwer-Amstel, J. W. Brouwers, die daags te voren in het Odéon te A. de aanwezigen in dichtmaat 't welkom had toegeroepen, besloot de plechtigheid. De 9 April te Amst. gehouden gewone vergadering der Letterk. Afd. van de Kon. Akad. v. Wetenschappen was geheel gewijd aan de herdenking der verdiensten des merkwaardigen mans. De HH. Opzoomer, Kuenen (bij monde van Dr. C. P. Tiele), Vissering en Brill voerden het woord, terwijl Dr. Boot eene latijnsche verhandeling aanbood »Hugo Grotius et Cornelius Tacitus", waarin hij de Groot voorstelde als navolger, maar ook als mededinger van Tacitus. Van het in die vergad. verhandelde leverde de Haarl. Ct. van 13 Apr. een verslag, hoogst belangwekkend, èn op zich zelf èn ook daarom, wijl het ons klaar voor oogen stelt, hoe de corypheeën van dezen tijd oordeelen over des onsterfelijken Delfenaars verdiensten omtrent Jurisprudentia, Diplomatica, Theologia, Philologia en Poësis [3]).

Dit eeuwfeest ging ook in het Buitenland niet onopgemerkt

---

[1]) Vondel.

[2]) Zie de indrukwekkende voordracht in Haarl. Ct. v. 12 April.

[3]) Des Zondags vóór den Gedenkdag, — 8 April, — huldigde de pred. der Remonstrantsche gemeente te 's Gravenhage, J. Herman de Ridder in kerkelijken trant zijne nagedachtenis, naar 2 Tim. I vs. 5 en II vs. 3 den beroemden land- en geloofsgenoot schilderend, gelijk hij van kindeken in Christus rijpte tot vroom jongeling, tot een »ongeveinsd geloovig" man; hoe hij als wel toegerust »krijgsknecht van Christus", als voorstander van een vrijen, verdraagzamen Evangeliezin, tegenover de ultraas zijner dagen, zich benaarstigde de eenigheid des geestes te behouden door den band des vredes.

Aan het slot eener korte levensschets gaf de Leidsche »Vox Studiosorum van 12 April l.l. een photographischen afdruk eener latijnsche vertaling van eenige schoone regelen uit Euripides' »Iphigenia", door de Groot in 1629 geschreven in het album amicorum zijns vriends Jason van Bylant. Van dit album is tegenwoordig bezitter Mr. G. Heshuysen te Haarlem. — Nog kan gemeld worden, dat voor het Nederl. Museum Jan. '82 de gep. kap. te 's Gravenhage C. J. Schlüter een gedeelte des mantels inzond, door Hugo de Groot als pensionaris van Rotterdam gedragen. Een ander gedeelte van dien mantel was reeds in het Museum aanwezig; het laatst ontvangene kwam met het aanwezige zoowel in stof als in patroon volmaakt overeen.

voorbij. In het Journal de Genève van 10 April wijdde Alphonse Rivier, algemeen secretaris van het »Institut de Droit International", een hoofdartikel aan de nagedachtenis onzes landgenoots, en het Stockholmsche Aftonblad in dato legde een merkwaardig getuigenis af aangaande de Groot's verdiensten als Zweedsch gezant te Parijs. Ofschoon dit laatste stuk niet onderteekend is, schijnt het toch niet te gewaagd als den vermoedelijken schrijver er van te noemen den bekenden rechtsgeleerde K. d'Olivecrona, raadsheer in het Hooggerechtshof van Zweden, lid van het »Institut de Droit International". — Te Berlijn, waar onlangs nog eene nieuwe uitgave van de Groot's »de Jure Belli et Pacis" benoodigd was, — de 46ste in de laatste honderd jaren, — hield der Juristen-Verein Zond. 15 April een »Grotius-fest".

Archief van het Bagijnhof te Amsterdam. Het Zondagsblad van het Nieuws van den Dag gewaagde in den zomer des vorigen jaars hiervan, omtrent welke verzameling ik niet ondienstig acht dit een en ander mede te deelen. A° 1863 droegen Prof. Alberdingk Thijm en de toenmalige pastoor van gemeld Hof Van den Akker het schiften, rangschikken en beschrijven van gezegd archief aan mij op In dat en een volgend jaar vervaardigde ik een »Inventaris der Charters en stukken a° 1346—1862", uitmakende gezegd archief, vergezeld van een »Voorbericht of Toelichtende Memorie nopens de inrichting en het doel van den Inventaris", en van een »Inhouds-register", dat, evenals de Inventaris, de omschrijving der stukken voorafgaat. Die bescheiden zijn gesplitst in zeven gedeelten en wel in stukken van of betrekkelijk: A. het Bagijnhof; B. het St. Andrieshofje te Amst.; C. de Heilige Stede, thans de Nieuwezijds Kapel, ibidem; D. de St. Mariakerk, ook Parochiekerk aan de Nieuwe Zijde en Nieuwe-kerk genaamd, ibidem; E. Armen-inrichtingen, Gast- en Weeshuizen, Kapellen, Kerken, Kloosters en andere Inrichtingen van Geestelijken en Kerkelijken Aard, zoo te Amst. als elders; F. Verschillende aangelegenheden, bestaande dit gedeelte bijna geheel uit Aankomst-, Huur-, Koop-, Overdracht-, Pacht-, Rente-, Scheidings-, Schuld- en andere brieven van soortgelijken aard, allen wegens aangegane »Overeenkomsten tusschen bijzondere personen", doch

meestal betrekking hebbende tot de Bezittingen en Eigendommen, welke in latere tijden behoord hebben aan of tot — de stichtingen onder A tot en met E vermeld; G. onderscheidene »Zaken van Algemeene en Bijzondere Strekking", niet rechtstreeks tot de stichtingen A—E in betrekking staande. Van elk dezer gedeelten zijn de daartoe behoorende bescheiden ieder afzonderlijk beschreven en naar tijdsorde gerangschikt. — Het zal wel geen betoog behoeven, dat dit belangrijk archief, als bevattende vrij wat geestelijke, kerkelijke en wereldlijke bijzonderheden, niet alleen wat Amsterdam, maar ook wat andere plaatsen betreft, alleszins verdient bekend en, in het belang der wetenschap, onderzocht te worden.

Buiksloot. MAGNIN, *Oud-Archivaris van Drenthe.*

Hoorndrager. Naar aanleiding van het *Nav.* XXXII, 566, gezegde herinner ik mij het volgende. In de provincie Groningen nemen ten platten lande de kinderen weleens een zoogenoemde huisjesslak in de hand, en om het beestje uit zijn huisje te laten komen zingen zij dan:

Koekoek, breipoek,
Steek dien alle vier hoorntjes oet (uit),
anders zel ik die dooden.

Wanneer men dit een paar maal heeft gezongen, komt de slak uit zijn huisje te voorschijn, — of het beest het anders ook niet zou doen, laat ik daar, — en steekt zijn hoorntjes op. DE R.

Hoorndrager. Ik herinner mij, vele jaren geleden, ergens, — waar, heb ik vergeten, — nopens den oorsprong van dit woord te hebben gelezen wat hier volgt. Menig gehuwd edelman nam deel aan de Kruistochten. Twee of drie jaren later kwam hij bij de zijnen terug met roem overladen, ten blijke van zijne dapperheid versierd met een onderscheidingsteeken gedragen op het hoofd. Dit teeken geleek op de twee horens, die gewoonlijk op het hoofd van Mozes zijn afgebeeld. Onder deze helden waren er, die bij hunne thuiskomst hun kroost vermeerderd vonden met zoon of dochter, slechts eenige weken of maanden oud. Het volk, met het oog op dat vermeerderd gezin en bedoeld onderscheidingsteeken, noemde zulk een gelukkigen (?) vader een hoorndrager. X.

[Onzes inziens stelt dit antwoord klaar in het licht, 1° waarom de bewuste benaming aan den bedrogene, aan de lijdende partij wordt toegekend, en 2° waarom er nimmer sprake is van hoorndraagsters, hoewel deze niet nomine, maar facto toch, helaas, in getale in de samenleving voorkomen.]

V R A G E N.

Storm v. 's Gravesande. In de vorige eeuw zou ergens in Noordbrabant hebben gewoond een advokaat Sturm van 's Gravezant, wijd vermaard door zijne exorbitante declaratiën. Men zegt, dat hij allernauwkeurigst en specifiek aanteekening hield van al zijne declaratiën en dat onlangs al die aanteekeningen ten geschenke zijn gegeven aan een onzer openbare archieven. In welk archief is dit curiosum te vinden? X.

Dankgezang a° 1814 (XXXIII, 27). Ik herinner mij dit voorval in mijne jeugd meermalen gehoord en gelezen te hebben. Mijne papieren nazoekende vind ik het verhaal eenigszins anders, en wel aldus, dat 12 Juni 1813 te Scheveningen de vier heeren den pred. kwamen verzoeken of hij Psalm 129 wilde laten voorzingen, welk lied toen nagezongen is, enz. enz. In mijne opgave is tijd en plaats nauwkeurig bepaald. Als men op het opschrift »Dankgezang a° 1814" let, zal men gewis Ps. 126 meest gepast keuren, maar in aanmerking nemende dat het feit Juni 1813, toen de verlossing nog verre was, voorviel, bespeurt men dat de inhoud van Ps. 129 beter past, en vooral de beide laatste regels meer overeenstemmen met de opwekking tot den Vorst: Treed toe, enz. — Welke psalm is nu de ware? Is er te Scheveningen in de kerkeraadsboeken van het feit melding gemaakt, en van daar dus uitsluitsel te bekomen? Dr. K.

Erotisch Woordenboek. Bestaat een zoodanig in ons vaderland in den trant van den Dictionnaire Erotique de Delvau? Kent men ook dergelijke woordenboeken, die in het buitenland, vooral in Italië, het licht zagen?

Mode. Een aanvang van beantwoording der vraag naar de literatuur over de Mode vindt men *Nav.* XXII, 7. (Wie was of is

V. G. V.?). Wat weet men er thans aan toe te voegen. Een vrager in het Giornale (*Nav.* XXXII, 449 *O.*) verklaart in verschillende Italiaansche en uitheemsche catalogussen naar eene voldoende literatuur over de Mode, beschouwd in hare veelzijdige uitingen (considerata nelle sue varie e moltiplici manifestazioni), vruchteloos te hebben gezocht.

TAALKUNDE.

Amerzode (XXXI, 576). De spelling van dezen plaatsnaam is zeer onzeker; want, behalve de spelwyzen, ter aangehaalder plaatse opgenoemd, vind ik in twee aardrijkskundige woordenboeken, dat van Witkamp en van Fockens, dezen naam als Ammerzoden gespeld. Naar myne meening moet het Ammersode zijn. De beteekenis van dezen naam is, dunkt me, duidelik. Verwisselen we slechts die nieuerwetsch-hollandsche, maar oorspronkelik onnederlandsche letter *z* met d'oorspronkelike, oude *s* — dan krygen we Ammersoden of Amersode, dat is: Ammers ode, Amer's ode, de ode van Ammer, van een man die Ammer heette. En Ammer of Amer, een versleten form van Ammert, Amhart, of van Amer, Amhari, is een oud-germaansche mansnaam. Emer, Emmer, Emert, Emmert zijn slechts andere formen van dezen zelfden naam; *e* en *a* zijn wisselletters, en dekken elkander in de verschillende gouspraken (*dialecten*) van een en dezelfde taal. In vele plaatsnamen vinden we dezen zelfden oud-duitschen mansnaam teruch. Behalve in Ammersode of Amersode, nog in Amerongen en Amersfoort; in Ammersum (Ammers' heim), een dorp in Overledingerland; in Ammerswurth (Ammers woerde), een buurt by Meldorp in Ditmarschen; in Emmeren, een gehucht by Steenderen in de graafschap Zutfen; in Emmern, een dorp by de stad Hamelen in Hanover; in Emmerstedt, een dorp by de stad Helmstedt in Brunswijk; in Emmertshausen, een dorp by Altenkirchen in Rijn-Pruissen, enz. Ook d'oostfriesche geslachtsnaam Emmertna is van dezen mansnaam Emmert of Ammert afgeleid. Of het nu Amersode of Ammersode moet zijn, met opene of met geslotene *a*, hierin kan slechts

de volksspraak van 't dorp zelve en van den naasten omtrek daarvan, beslissen. — *Ode*, volgens de frankisch-nederduitsche uitspraak *ooi*, is een goed, oud, nederduitsch-frankisch woord, dat in vele, vooral geldersche plaatsnamen voorkomt; b. v. in Pouderoyen of Poederooien, in Wadenoyen, Balgoy, Rhenoy, Acquoy, in Lithoyen in Noord-Brabant, enz. In Ooy by Nymegen, in Oyen in Noord-Brabant, enz. hebben we 't woord op zich zelven; ook in St. Joost-ten-Ode, dikwijls verkeerdelik St. Josse-te-Noode geschreven, oorspronkelik een dorp by, thans een voorstad van — Brussel. Het woord *ode* beteekent een woeste, onbebonde plaats, en is oorspronkelik éen met het hoogduitsche *öde*, woest, ledig, en *Einöde*, woesteny. Dus Ammersode = woeste plaats van Ammert. — De zeeusch-flaamsche plaatsnamen Lamswaarde en Walsoorde schrijft men tegenwoordig, even als Ammersode, ook al met een *z*, als Lamzwaarde en Walzoorden. Die namen worden daardoor even onverstaanbaar als Ammerzoden. JOHAN WINKLER.

Hondeghem (XXXII, 575). Is het wel werkelik onze scherpzinnige taalgeleerde Van Dale geweest, die den plaatsnaam Hondeghem als »offerplaats" verklaarde? Dan is hy toen het spoor volkomen byster geweest! De plaatsnaam Hondeghem is zoo gemakkelik te verklaren, als b. v. de plaatsnamen Duinkerke, Ostende, Schiedam, 's Gravenhage, 's Hertogenbosch, Maastricht, Ysselmuiden, te duiden zijn. Hondeghem immers is een versleten form van Hondinghem, Hondinge-hem, Hundinga-heim, d. i. woonplaats der Hundinga's, der Hondingen, der afstammelingen van den man die Hundo, Hond hiette. Hieraan is geen de minste twyfel. Hundo is een oud-germaansche mansnaam, die zoowel op zich zelven als in samenstellingen (Hundpald, Huntprecht, Hundfrid, Huntgar, Hunthard, enz.), oudtijds veelvuldig in gebruik was. Men kan er Förstemann's Altdeutsches Namenbuch op naslaan. Vele geslachtsnamen en plaatsnamen in alle germaansche landen zijn van dezen mansnaam afgeleid. Zie hier eenigen: Hondinga in Groningerland; Hunting in Friesland en Engeland; Hunding en Huntington (eigenlik een plaatsnaam) in Engeland; Hondela in Oost-Friesland; Hündling in Duitschland, en, als Hundlingius verlatynscht, in Friesland. Deze laatste drie namen komen van den verkleinform Hondele, Hundle

(Hondelyn, Hundlein). En de plaatsnamen Hondinga-sate te Pieterburen in Hunsego; Honnewarf, gehucht by Norden in Oost-Friesland; Hondeghem, dorp in Fransch-Flaanderen, en waarschijnlik ook Hondschoote, een stad aldaar; Hundrup (Honddorp), dorp in Jutland; Hundlingen, dorp in Elsas-Lotharingen; Hunting, in Lotharingen; Hondelage, dorp by Brunswijk; Hondeshausen, gehucht by Treis (Coblentz), Hontem, dorp by Heinsberg, Hundem, dorp by Olpe, Hundheim, dorp by Simmern (Coblentz), alles in de Rijngewesten. Hondingen, dorp by Hüfingen in Baden; Huntingdon, in Engeland, enz.

Als curiosa voege 'k hier nog by de verklaringen der plaatsnamen Hondeghem en Hondschoote, die Louis de Baecker mededeelt in zijn werk Les Flamands de France (Gend, 1851), te weten: »Hondeghem, séjour de chien, canis-villa, kien-ville (de *hond*, chien, et *ghem*, séjour, demeure". — »Hondschoote, Enclos aux chiens (de *hond*, chien, et de *schoot*, *schote*, *scheut*, enclos (*beschutting*). Niettemin, Louis de Baecker komt hier nog nader by de waarheid, dan Van Dale; hy is althans op 't rechte spoor.

JOHAN WINKLER.

Craechdyck (XXXI, 573). Het dorp Pingjum (d. i. Pinnia-heim, Pinninga-heim) in Wonseradeel, Friesland, ligt met zijn landeryen in een afzonderliken polder, geheel omsloten met een ringformigen dijk, die »Pingjumer Halsband", ook wel »Pingjumer Gouden-halsband" heet. Een *halsband* en een *craech* is al zoo tamelik hetzelfde. De Friesen vergelyken hun kostbare dyken gaarne by kragen, halsbanden. ringen of hoepels. »Een goudene hoep leit om 't land", is een uitdrukking, die de Friesen dikwijls gebruiken, als ze van hun zeedyken spreken. *Hoep*, *hoepe* is 't friesche woord voor hoepel. En »gouden" noemen ze dien hoepel wegens de kostbaarheid der zeedyken, die schatten gouds kosten. Zoo zingt ook de noordfriesche dichter M. Nissen, in zijn lied De Freske (In De freske Sjemstin; Altona, 1868, bl. 32):

»Göllne ringe sen er tegen
»Am de Freske jerre lönth."

Dat is: Gouden ringen zijn daar getrokken om het land der Friesen (om de Friesen hun land). JOHAN WINKLER.

Mof (XXXIII, 38) — komt van muffen (= stinken). Derhalve, stinkerd. C. L.

Scholte (XXXII, 386). Hier zij herinnerd, dat Staring in »de Hoofdige Boer", bij »Scholte Stuggink" op dit woord aanteekent: »Oude eertitel, aan sommige landhoeven in het Zutphensche gehecht". J. C. d. R.

Arsenaal (XXXIII, 36) Volgens Bilderdijk is *arsenaal* een adjectivum, waaronder huis of *vertrek* verstaan wordt en afkomt van *ἀρσήν* (man), in tegenstelling van *γυναικεῖον*. Derhalve, het *mannen-* of *wapenhuis* of *-vertrek*. C. L.

Boekweit (XXXII, 290). In West-Vlaanderen heeft men mede »boekendemeel", »boekende koeke", zelfs de vergelijking »bleuren as 'n boekende koeke" d. i. bleek zien. G. P. ROOS.

Bodboeken (XXX, 385; XXXII, 475). In 't Veluwsche idioom is *bod* (in *bod doen*) boodschap, tijding, bericht, uitnoodiging, oproeping. Iemand die kennis geeft van geboorte of overlijden of van eenig ander nieuws is aan 't *bod doen* of *bojen*. 't Werkwoord *boden*, *bod* krijgen, een oproeping ontvangen, is in onze taal geen vreemdeling. Bij Ten Kate (II, 117) vond ik *boden*, citare, opgegeven als een woord in Gelderland in gebruik. »Godt die mi gheboot" voor »die mij riep", is eene spreekwijs, bij onze ouden niet zeldzaam. En nu, dat *bod* in verbinding gebracht met *boeken*, doet in Bodboeken stedeboeken zien met reglementaire bepalingen, notulen, berichten, enz. A. AARSEN.

Kreupelbosch (XXXII, 343) — is waarschijnlijk niets anders dan klein bosch, klein hout. De begrippen *gering* en *slecht*, *gebrekkig* zijn eng verwant. Men zegt: dat is een *min* (klein) kereltje, zulk een gedrag is *min* (laag, gemeen). In Noord-Holland heeten de kleine kinderen »kriepjes" en de laagste klasse op school »de kriepjesklasse".

Pauslijk, pauselijk (XXXII, 390). Het »figuurlijke" of »eigenlijke" heeft op de inlassching dier toonlooze *e* (scheva) geen invloed, wel de welluidendheid. In Brill's Spraakleer, bl. 92 v.v., en in de

»Grondbeginselen der Ned. Spelling" door te Winkel, § 112, kan men daarover het noodige vinden, om van anderen te zwijgen. In poëzie heeft men hierin gewenschte vrijheid; maar ook in proza, wanneer het prozaïsche rhythmus dit medebrengt, — dat men daarop toch wat meer acht gave! — is men aan die inlassching niet gehouden. De Vries en te Winkel geven in hun Woordenlijst, behalve de bovenstaande woorden, ook »huislijk" naast »huiselijk", »prijslijk" naast »prijselijk", en wellicht nog meerdere. J. C. d. R.

Vaan, vaantje (XXXII, 341). De verklaring vindt men in de Taalgids, I, 32. Mr. J. Pan wil hier *vaantje* voor den naam van een muntstuk aanzien, naar analogie van *paardje* en *rijder*.

L. A. P.

VRAGEN.

Crupgeld (XXXII, 119). Van het Grieksche κρύπτειν komt het woord *crupt* of *krupt*, *crypt* of *krypt*, waarmeê men een onderaardsch kerklokaal aanduidt, onder het koor. Zulke *krypten* of krochten zijn er in ons land nog drie: te Rinsumageest, te Utrecht en te Deventer. Kan wellicht het woord in 't algemeen gebruikt zijn voor *het onderaardsche*, en dus t. a. p. worden opgevat als *groevegeld* of *grafgeld?* E. LAURILLARD.

Grieksche kalender. De spreekwijs: iets uitstellen of verschuiven »ad calendas graecas", d. i. tot een tijd, die nooit aanbreken zal, is overbekend. Hieruit nu kan gevormd worden: »iets uitstellen of verschuiven naar of tot den Griekschen kalender". Men vraagt of deze uitdrukking reeds burgerrecht verwierf?

Harkeniel, Arkeneil, Alkenir. Is er *Nav.* XXIX—XXXI herhaalde malen sprake geweest van latyn in de volkstaal van Dokkum, thans mag men, en met meer recht, zoo ik my niet bedriege, spreken van arabisch in de dagelijksche spreektaal dier overoude en merkweerdige friesche stede. Een klein, uit het dak van een huis geboud geveltje, zoo als dikwijls voorkomt aan gebouen die in gothischen of in herboorte-styl opgetrokken zijn, draagt te

Dokkum den naam van *harkenieltsje.* Te Leeuwarden noemt men zulk een geveltje een *wolvedakje*, afgeleid van het oudfriesche woord *wolf*, *wulf*, nederlandsch *gewelf* en *verwulft*, hoogduitsch *Gewölbe.* Elders in Friesland hoorde ik het een *spaensk gevĕltsje* noemen. Hoe het elders in Nederland by 't volk heet, of by boukundigen, is my onbekend. Maar in Groningerland draagt, volgens het opstel »Groningsch Taaleigen", door J. A., en voorkomende in De Jager's Taalkundig Magazijn, deel IV (Deventer, 1842), bl. 673, een uitstekende balk op een zolder, om goederen op te hyschen, een trijsbalk den naam van Arkeneil. Dit dokkumer *harkeniel* en dit groninger *arkeneil* is blijkbaar een en 't zelfde woord, en dit zonderlinge woord was my langen tijd volkomen onverklaarbaar. Maar nu vind ik dat zulk een geveltje in dien tongval der friesche taal, welke in Noord-Friesland aan de westkust van 't hertogdom Sleeswijk gesproken wordt, een *alkenir* heet. (Zie b. v. *En Alkenire-prettai*, in De freske Sjemstin, van M. Nissen. — Altona, 1868). Dit is zeker weer een andere form, waaronder het zelfde dokkumer en groninger woord optreedt. De *h* toch van den dokkumer form is slechts een onwezenlike aanblazing, de friesche *ie* en de groninger *ei* zijn wisselklanken, en de *r* en *l* van de westfriesche en noordfriesche formen zijn wisselletters. Dit is genoeg bekend en kan door vele voorbeelden gestaafd worden. Ik meen ergens eens gelezen te hebben, dat dit woord *alkenir*, dat waarschijnlik ook wel elders in de Nederlanden of in Neder-Duitschland in gebruik is, oorspronkelik arabisch is. Trouens, de lettergreep of het voorvoegsel *al*, het arabische lidwoord, als in *alcoran, almanak, alchymie, alcohol* schijnt dit ook wel aan te duiden. Evenwel, in Dozy's Oosterlingen (den Haag, 1867) is dit woord niet te vinden. Wie verschaft my nadere inlichtingen omtrent den oosterschen oorsprong van *alkenir*, en waar is het nog meer in gebruik?

JOHAN WINKLER.

[Een wortel kanara, kanera of kanora schijnt in 't Arabisch niet in gebruik te wezen, maar wel de afgeleide naamwoorden konār (Perzisch, vrucht van den lotusboom), kannārat (citer), kinnārat (stuk linnen); doch dit een en ander past hier volstrekt niet. Evenmin kandădjat (gewelf- of muurbalk), als op een anderen

wortel wijzend. Er moet echter, naar wij meenen, eene lijst bestaan, saamgesteld door prof. R. Dozy, bevattende Arabische woorden of termen, die in de Westersche talen, vooral in het Spaansch, zijn overgegaan of daarin verbasterd voorkomen. Dengenen, die het onschatbaar voorrecht genieten bij de bronnen te zitten, wordt derhalve nader onderzoek dringend aanbevolen.]

Klovenier, kloverkruid. *Nav.* XXVIII, 383 is sprake van »clouercruyt", 't welk de kloveniersschutters te Brielle van stadswege bekwamen. Dit is immers z. v. a. »klovenierskruit", d. w. z. kruit, hetwelk alleen in dien kloveniersdoelen mocht worden verschoten? En vanwaar *klovenier*? Z. v. a. kolvenier?

Koerantzen. In mijne jeugd hoorde ik niet zelden dit woord als bedreiging gebruiken in den zin, waarin door soldaten thans nog »koejeneren" [1]) gebezigd wordt. Zou dat woord soms door de Zwitsersche regimenten in gebruik gebracht zijn? Doch de »Ranz des vaches", de koereye, heet in het Duitsch niet Kuhranz, maar Kuhreihen. Spreken soms de Zwitsers van Kuhranz? Vele Zwitsers stierven aan heimwee bij de herinnering aan hun vaderland, vooral als die werd levendig gehouden door het zingen van den »Kuhreihen", waarom 't dan ook den Zwitserschen soldaten verboden was den Kuhreihen aan te heffen of op den doedelzak te spelen. — Wanneer Kuhranz een Zwitsersch woord is voor het Duitsche Kuhreihen, zou Koerantzen als bedreiging kunnen beteekenen: »Ik zal je (af)leeren den Kuhranz te zingen", »je straffen alsof je den Kuhranz gezongen hadt". A. J. C. KREMER.

Kwakel. *Nav.* XXV, 630 leest men dat een trictracbord oudtijds ook quaeckbord of *quaeckel*bord heette. En over de Houtvaart bij de Brouwersvaart te Haarlem ligt een *Kwakel*brug. Is er verband tusschen éene en andere benaming? Wat is *kwakel*? Te Tiel woonde in 1698 eene Anna Maria Quakel, huisvrouw van Willem de Reuver (zie *Nav.* XXVII, 525), en Machtilda Hoofd, dr v. Willem en Ida Quekel, huwde, volg. *Nav.* XXVI, 49, Johan Pietersz. v. der Meyde, heer van Sleewijk, in 1644 burgemeester van Rotterdam, enz. Zie het wapen van Quekel in *Nav.* XXVI, 50. — Of moet

---

[1]) koeionneeren. RED.

men hier aan *kwakelen* (babbelen) denken, zoodat het eene brug was, in welker omtrek of waarop, tegen de leuning aangeleund, de babbelaars zich lieten vinden?

Lanspesaat. *Nav.* XXVIII, 63 leest men van lansbosaet [lanspesaat] der schuttersrol. Wat is dat voor een functionaris?

Malefitz-recht. Wordt *Nav.* XXVII, 165 vermeld, dat na het beleg van Alkmaar 2 Dec. 1573 over vermeende verraders, beschuldigd dat zij tijdens het beleg zich aan de verdediging der stad hadden willen onttrekken, »malefitz recht" gehouden is: uit het redebeleid blijkt, dat dit thans zou worden uitgedrukt »den krijgsraad spannen". 't Schijnt een krijgsterm van die dagen geweest te zijn, die echter onvolledig uitdrukte wat men er door wenschte aan te duiden. »Malefitz" komt ongetwijfeld af van »malefacere", en zal verbasterd zijn uit »maleficium"; derhalve is »malefitzrecht" z. v. a. »wanbedrijfs-recht" = rechterlijk verhoor van vermeende of werkelijke boosdoeners. Bezigde men destijds dezen term ook in het burgerlijk recht? En is Nijhoff's verklaring (Verz. v. Oork., VI, I, bl. 188), »malafiz-recht" = »lijfstraffelijk recht" wel juist?

Smous. De oorsprong van *paap*, *geus* is voldoende bekend, doch vanwaar de benaming *smous?* X.

[Zie *Nav.* XXV, 80, 197, 349; XXVII, 4.]

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

Altunga of Altringa (XXVII, 1 *O*, 48 *O*, 101, 256; X, 324). Wordt hier de familie Aldringa bedoeld, deze kwam uit Oostfriesland; haar stamhuis was Nes. Men zie o. a. Tjaden's Gelehrtes Ostfriesl. I, 223. Vandaar kwam ze in de provincie Groningen, waar ze de hoogste eerambten heeft bekleed. Gerhard of Geert Aldringa was 1658—76 lid van gedeputeerde staten, van de staten-generaal en ter Admiraliteit te Amsterdam, alsook curator der Akademie. M°.

Tamminga (XXXI, 356). Eene ms. genealogie, die men vergelijken kan met de gedrukte in het stamboek van den Frieschen adel, geeft het volgende:

Allert Tamminga toe Bellingeweer [1]) tr. Susanna Sweder of Swier v. der Eze en Marg. v. Laer van Laerwold dr.

Onno T. toe B., tr. Cecilia, Eger of Eggerik [2]) Beninga en Anna v. Beveren dr. Hij was Gedeput. staat der Ommelanden, 1620, 21, 26.

Allert T., edelman van graaf Hendrik, stadh. v. Friesl., is verongelukt met zijn eigen roer, a°. . . .

Eger T., Majoor, tr Eilca Clant van Stedum, Eilco en Willemina Hinckaert dr. [3]).

- Onno T., Capt. Lieut.
- Eilco T., raadsheer 1687—1708, en burgemeester 1710—18, te Groningen [6]), tr. Allegonda Eeck [7]).
  - Eger T., heer v. Maarsbergen, † te 's Hage 1752, 18 Febr., zijnde bij deszelfs begravenis het wapen als van den laatsten van zijn geslagt verbroken en de stukken daarvan op de kist gelegd geworden.
  - Johanna Wilhelmina T., tr. Onno Sickinghe, raadsheer sedert 1721, en burgemr 1754, 56, te Gron., † 25 Aug. 1756
    - Eilco Eger Tamminga Sickinghe, burgemr te Gron. 1788 en verv.

Onno T. op Ludema te Usquert [4]) tr. 6 nov. 1642 Elisab. Rengers.

- Elisabeth T., tr. 1° Evert Lewe v. Kliukenborg [8]), 2° Egbert Horenken, 3° Feijo Sickinghe.

Schotto T. toe Beilingeweer, tr. Catharina Sickinghe [5]).

- Onno T. toe B., † als lid van den raad van State te 's Gravenh. 2 Oct. 1689 [9]); tr. Bouwina Rengers, Egbert en Willemina Polman dr.
  - Schotto T. [12]).
  - Willemina T., tr. Frans v. Burmania. Zij † 1752 te Groningen, hoog bejaard [13]).

Swier T., sergeant, majoor en vervolgens collonel, tr. Lubbina Elisab., Boldewijn Sloet en Marg. v. Rijswijk dr.

- Onno T., capt 1667, tr. Willemina, Duco Hemmema en Barber Ehrentreuter dr. Hij is a° 1674 in 't beleg van Grave gesneuveld.
  - Albertina T., tr David Constantijn du Tour [14]).
  - Swier T.
  - Onno Willem T., † jong
- Boldewijn T., capt van de Guardes te Groningen 1668.
- Cecilia T., tr. Berent, Hillebrand Gruijs toe Lellens en Geertruid Horenken zoon [10]).
- Theodora [11]).

[1]) 't Huis te Bellingeweer, bij Winsum, vindt men afgebeeld op de kaarten van Groningen door Coenders (1675 à 96) en Beckeringh (omstr 1781); 't werd in 1819 of 20 gesloopt.

[2]) Egge, Eggert, Eggerik, Eger, sind uralte Ostfriesische Mannsnamen. Joh. Cadovius in Memoriali Linguæ Fris. antiq. Mspt., aangehaald bij Tjaden, Gelehrtes O. F., I, 92 in not. -- Eger B., hoveling te Grimersum, was de eerste hofrigter in Oostfriesland, 1593. (Wiarda, O. F. Gesch. III, 224). Zijne vrouw was de dochter van Schotto de of v. B., van wien Coenders in het Nobil. Gron. ms, art. Onsta, aanteekent: »In dit zelve jaar (1553) op den 9 Julij o. s. is in den oorlog dood gebleven den vromen Schotto Beueren, drost tot Bentham, dewelke ware getrouwt aan juffr. Eilca Onsta".

[3]) zuster van Adriaan Clant v. St., afgevaardigd tot den Vredehandel te Munster, 1648, wiens tweede vrouw, Anna Tamminga, haar mans zuster was en wed. z. k. van Jkhr. Unico Rengers (vader, bij Elisab. Clant, van Elisabeth, erfdr op Ludema, die volgt).

[4]) Hij was 1636—1648 ontvanger-generaal van Stad en Lande. Zijne vrouw bragt hem 't huis Ludema ten huwelijk. Beiden leefden nog in 1682, blijkens aankomstbrief van 23 Dec. d. j., waarbij zij eenige landen en heemsteden verkoopen en overdragen aan Willemina Polman, wede Rengers, in welken hij heet Onno T., heer van Luidema, tot Usquert, Uithuisen, Uithuistermeeden, Sandeweer, Cloosterbuiren, Obergum ende in de Vierbuiren Joncker ende Hoveliuck, President der Ommelanden tusschen de Eems ende Lauwers. Titia Brongersma maakte, in hare *Bronswaan*, Gron. 1686, blz. 215, een lijkzang op zijn overlijden, waaruit blijkt dat zijne vrouw vóór hem gestorven is.

[5]) Eerst gedeput. staat, 1643, 44, daarna lid 1645—52, en luit. voorzitter van de Hooge Justitie- of Hoofdmannenkamer van Stad en Lande 1653—56, en vervolgens wegens de Ommelanden afgevaardigd in de Staten Generaal 1659, 60.

[6]) Hij had ook zitting in de prov. rekenkamer, onder de gezworenen, in de stat. genl., ter admiralit. te Harlingen, in de gedep. stat., den raad van state, de hooge justitiekamer, en was curator der Gron. Akademie. Naar eene aant. in een ms. Regeringsb. van Stad en Lande, stierf hij 26 Jan. 1721. In een aankomstbrief van eene plaats te Morra in Westfriesland, voor hem, als hoveling, beleden, dd. 1 April 1701, heet hij Eilco T., Jr. en Hovelingh tot Obergum cum annexis, mede in de Zeerijp, Enum, Leermez en 't Zandt.

[7]) Den 17 Jan. 1675 gecopuleerd Jr. Lodewijk Schaffer en Jufr. Alagunda Eeck. Den 1 April 1678 gecopuleerd Jr. Eylko T. met vrouw Alagunda Eeck, wede Jr. Lodewijk Schaffer (Trouwboek van Wirdum, bij Appingadam). Zeker eene dochter van dr. Johan Eeck of Eek (zoon van Tjaard Eeck, voornaam koopman in hout te Farmsum, en Johanna Bernards), burgemr te Groningen, enz., † 10 Juni 1663 (door Scheltema in Stk. Nederl. I, 314; II, 579, vermeld), en van zijne eerste vrouw Aldegonda Asserhuis. Denkelijk was hij de stichter

van het huis Ekenstein, later aan de familie Alberda gekomen, en de vader van Johan Eeck, burgemr te Gron. 1712, wiens wapen nog vóór weinige jaren op een geschilderd glasraam in de A-kerk aldaar prijkte, en in goud een rooden eekhoorn, op den helm tusschen eene gouden vlugt herhaald, vertoonde.

[8]) Haar oudste zuster Susanna, tr. Mello Alberda op Menkema te Uithuizen, later, bij koop in 1695 eigenaar geworden van het huis Rensuma op de Meeden. Beider zoon Onno kreeg den geslachtsnaam Tamminga bij den zijnen. Beider zoon Evert Joost Lewe v. Aduard had volgens een kwartierstaat op perk. deze kwartieren van moederszijde:

Tamminga	Beninga	Rengers	Clant
Schaffer	Clooster	ten Water (*sic*)	Alberda
Eze	Bever	Laer	Alberda
Jensema (*sic*)	Onsta	Manninga	Broersema.

[9]) »1689, den 11 Oct., op Vrijdag 's avonds om 6 uur is mijn zwager Onno T. overleeden in 's Grav., en den 22 Oct. 's av. van Winsum uit het schip gehaald, en met toorssen na Bellingeweer gebragt, en in de kelder van de kerk needer gezet". Aant. van geboorte en versterf, gevonden onder den boedel van juffer Gesijna Rengers († 4 Febr. 1733). Baltasar Bekker droeg zijn Onderz. v. d. beteken. der Kometen, Leuw. 1683, aan hem op. Hij bekleedde verschillende ambten en was de broeder van: 1. Cecilia T., gehuwd met Lamoraal v. der Noot, heer van Risoir en Nieulandt (Nuland, hem aangekomen van zijne moeder, Lucretia v. Stakenbroeck), kapitein (blijkens zijne aanstelling van 10 Oct. 1662, in mijn bezit); 2. Johan T., kapt., de blinde T. bijgenaamd, die geh. was met Sibilla de Sanderen of Sander (vgl. *Nav.* XVI, 24, 26) en een of meer kinderen.

Luidens scheidbrief van 30 Jan. 1666 der nagelaten goederen van wijlen Schotto T. en Cath. Sickinghe, waren Onno T. op Ludema voormond, Feijo Sickinge op Warffumborch en de lieut.-col. Swier T. voogden over hunne twee zonen Onno en Jan, en was hunne zuster Cecilia toen reeds gehuwd met v. der Noot (hunne huwelijkscontr. zijn van 26 Mei 1665).

[10]) Zij stierf, volgens haar wapenbord met opschrift en kwartieren, vroeger in de dorpskerk van Lellens aanwezig, den 20 Maart 1690. Hij stierf 13 April 1724. Vgl. Gron. Bijdr. II, 320.

Kwartieren:

Tamminga	v. der Eeze	Beninga	de Bever.
Schaffer	Laer	Clooster	Onsta
Ripperda	ter Helle	Doornum	Roemmerborg
Caeter	Moulaert	Oplewert	Tamminga
Onsta	ten Water	Weerdum	Rengers
Besten	Sticke	Houwerda	Lewe
Moulaert	Galen	Kniphuysen	Jarges
Jarges	Raetsvelt	Folckershuysen	Laer

Sloet	Haghen	Rijswijck	Knoppert
Vos v. Steenwijk	Welevelt	Handtschocker gen. Doorwaet	Moulaert
Appeldoorn	Ruijtenburch	Spijrijnck	Cruijse
Isselmuijden	Diepenbroeck	Moore	Deijden
v. der Beeck	Clooster	Lanckhals	Ruerlo
Cruijse	Moulaert	Zeneghe	Ittersum
Blarichorst	Suire	Dulsen	Kruese(r ?)
Essen	Vieraecker	Roueken	Rypperbant.

[11]) 't Stamb. v. d. Fr. adel noemt haar Theodora Margaretha en gehuwd met Taco de Sigers ther Borch. Dit wordt bevestigd door den scheidbrief dd. Groningen 23 Nov. 1700 tusschen de kinderen van Jr. Johan de S. th. B. en Eva v. Dedem, ehelieden, waarin Berent Gruijs tot Lellens »voormont" genoemd wordt van de onmondige kinderen van wijlen Taco de S. th. B. »in sijn levent Capitain en Majoor van een regt. te voet", en van Th. Marg. Tamminga. Hun zoon Jan Reint verkreeg op zijn verzoek 11 Maart 1720 een »Attest van de Ed. Mog. HH. der Ommelanden tusschen de Eems en de Lauwers, waarbij wordt verklaard, dat de familie zijner moeder, de Tamminga's, van oudsher als adelijk bekend zijn geweest". 't Huwlijkscontract van Jan Reint en Anna Marg. v. Borck (dr v. Writzer, capit. v. e. comp. inf, en Alegonda Anna v. Dompselaar), 8 Nov. 1721, vermeldt ook zijne ouders

[12]) Geb. te Gron. 24 Febr. 1675. Zijn jonger broeder Egbert werd geb. te Bellingeweer 23 Mei 1679 (Aant. van geb. enz., als bov). Schotto schijnt in Staatschen dienst en met Orsel v. Grovestins gehuwd geweest te zijn.

[13]) Zij was, volgens b. a. Aant. van geb. enz., den 14 Junij 1676 te Bellingeweer geboren. Beider dochter bragt door haar huwelijk (19 Aug. 1732) met Pier Willem (Pyrrhus Wilhelmus) v. Sytzama, Bellingeweer in dit geslacht; en het was op dit huis, dat zijne dochter uit zijn 1e huw., Clara Feyoena, geb. te Leeuw. 5 April 1729, de »*Bellingeweerder Uitspanningen*" dichtte, die in 1746 te Groningen bij Jurjen Spandaw, drukker en boekverkoper in de Swane-straat, in de Nieuwe Atlas, het licht zagen.

[14]) Door dit huwelijk kwam het leen *de Nyefenne* in de familie du Tour, Zie Advys. rak. het Heerlyk Lheen, genmd de Nyefenne of Hemmema-Lheen. zynde het eenigste van die natuur i. d. prov. van Friesl. Fran. z. j. (1768).

Onder de gedichten van Cath. Joh. de With (achter hare »Getrouwe Herderin", Lantspel, Rott. 1719) komt, blz. 60—63, voor: Adelgunde, Herderszang ter bruilofte van den Hoog-welgeboren Heere Eger T., Gedeputeerde van Stadt en Lande ter vergaderinge van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereende Nederlanden, enz. enz., en de Hoogwelgebore Jongkvrouwe Izabella Sofia v. der Muelen tot Maarsbergen, enz. enz. In Utrecht den 23 der Lentemaant des Jaars 1718. Den 21 Aug. 1751 werd ten

zijnen behoeve te Groningen eene »Gerechtelijke verklaring omtrent den adel van het geslacht T." gegeven, afgedrukt in de Bijdr. tot de gesch. en oudhk. van de prov. Gron. X. (Gron. 1873), 71. Kortelijk vermeldt hem Scheltema in Staatk. Nederl. II, 357, terwijl de Nederl. Jaerb. van Febr 1752 't volgende mededeelen: »'s *Gravenhage*. Wyders is hier overleden op den 12den dezer Sprokkelmaend aen een beroerte in den ouderdom van omtrent 72 jaren de Heer Eger T., Heer van Maesbergen (*sic*), Hoogbailluw van Dalem en 's Hertogenrade, hebbende sedert vele jaren wegens de Provintie Groningen ter vergaderinge van de Staten Generael zitting gehad, zynde des zelfs lyk op den 18den, des avonds, met veel staetsie in de Groote Kerk hier begraven, en, vermits die Heer het laetste manlyk oir van zyn Stamhuis was, deszelfs Wapenschild te gelyk verbroken en in 't graf gelegd". — Het opschrift van zijn wapenbord in gezegde kerk, »aen de Noordzyde van het midden-koor", geeft Timarete's Verzam. van Gedenkst. in Nederl. II, 124, 125, en eindigt met deze uit het latijn vertaalde woorden: »en hebben, met veel bedruktheid, dit gedenkteeken bezorgt te doen maeken, deszelfs eenige overgebleven dochter Constantia Clara Taminga (*sic*), en schoonzoon met haer in huwelyk verëenigd, Joh. Jac. de Geer v. Rynhuyzen. 1752. Hij overleed den 12den van Sprokkelmaend". — Wat zijn titel van »leenheer van Wedde en Westerwoldingerland aangaat, deze heerlijkheid kwam in 1619, bij koop van Willem v. den Hove, aan de stad Groningen. »Van dien tyd af, zegt de schrijver van den Tegenw. Staat van Stad en Lande, II, 426, is Groningen in het ongestoord bezit deezer Heerlykheid gebleven; ofschoon niet zy, maar iemand, gewoonlyk één uit haare regeering, en van die daartoe benoemd, by de vier Leenheeren (de Staten van Overijssel, Holland, Brabant en Friesland) er mede beleend wordt; en na wiens dood telkens een ander moet voorgesteld en aangenomen worden. Edoch deeze bekende leenman heeft niets in de heerlykheid te zeggen: daar het hoofdbestier de Raad van Groningen aan zig gehouden heeft, en het overige met het regtswezen, namens de stad, laat waarnemen door eenen Drossard en twee Rigteren". — Op het Gron. Archief berusten de leenbrieven van 18 Jan., 16 Febr., 29 Maart en 27 April 1714, waarbij de burgemeester Eger Tamminga wordt beleend met het huis en

slot te Wedde en de landen, dorpen en heerlijkheden van Westerwolde, Bellingwolde en Blijham. Hierbij valt op te merken, dat in 1714 geen Eger, maar een Eilco T. als burgemr van Groningen voorkomt, die in 1721 moet gestorven zijn; denkelijk ging toen het leen over op zijn zoon Eger. Vóór hem zijn de burgemr Wolter Schonenborg in 1640, en de raadsheer Johan Eeck in 1672; na hem de burgemr Anton Adriaan v. Iddekinge in 1752, er mede beleend geworden.

Over de eerste generatiën, die mij, in beide geslachtslijsten, onvolledig en onnauwkeurig toeschijnen, in een volgend artikel. M°.

VRAGEN.

Backx. Kan iemand bijzonderheden mededeelen omtrent Backx of Bacx, in de drie laatste eeuwen gevestigd geweest te Oosterhout? Wapen: veld v. zilver; schildhoofd van rood, beladen met loopenden leeuw v. zilver; helmteeken: klimmende dito leeuw. Ik ben in het bezit van genealogische tabellen 1200—1500 en van 1680 tot heden. Die van tusschentijds ontbreken. Gaarne geef ik belangstellenden inzage hiervan. X.

v. Budel. Johan v. B., ridder, huwt Aleid v. Kriekenbeek 1358. Johan v. B. van Dorrenwold 1384. Johan v. B. huwt Elisabeth v. Blitterswijk 1494. Aldus bij Fahne (II, 214). Dit geslacht voerde drie muurankers (molenijzers) evenals vele oudere geslachten uit Peelland (N. Brabant). Is er meer van bekend?

A. J. C. KREMER.

v. der Eijck en v. der Vught. Den 5 Mei 1669 is te Maassluis geh. Maurits Jacobszn v. (der) Eijck m. Aletta v. der Vught Teunisdr. Wie deelt mij van deze personen mede de namen hunner ouders en de omschrijving hunner wapens? EIJCK V. ZUIJLICHEM

de Haan en Wentholt. Wie waren de ouders, grootouders enz. van den o. a. tusschen 1840 en 1850 te Arnhem gewoond hebbenden kapitein der genie .... de Haan en zijne echtgenoot .....

Wentholt? Hunne dochter is gehuwd geweest met Jhr Druijvestein? Kan eerstgenoemde tot dezelfde familie behoord hebben met Philippus en Wouter de Haan, zoons van Pieter de Haan (geb. 1738, † te Slootdijk 23 Febr. 1805) bij Ariaantje Hoogeveen (geb. 1746, † te Slootdijk 9 Jan. 1806)? En kan de andere zijn geweest eene kleindochter van Jhr Mr Evert Jan Wentholt bij Johanna Jacoba Bouricius (geb. 16 Mei 1775)? N.

[Zie Wentholt in *Herald. Bibl.* 1881, bl. 180, 223, 4, enz. Zie ook aldaar en ibid. 1882, bl. 320 Bouricius. — Slootdijk = Slooterdijk ?]

Huybrechts (Huybrechtsen, Hubrechts) (XXXII, 205). Kan Johanna Huybregts of Huybrechts, als wed. van Mr. Joannes Hartygius (?) 5 Febr. 1647 te Oost Duiveland (Zeeland) hertr. m. Georgius Nolthenius wedr. v. Maria v. Wesell, tot ditzelfde geslacht behoord hebben? Hoe dan, en welk wapen voerde zij? N.

[Komt het wapen van *Nav.* XXX, 113 *O* wellicht in aanmerking ?]

Kneppers. Naar ik meen overleed in den loop van het vorige jaar te Kampen de weduwe van den hoofdofficier Frans Kn. Kan men iets mededeelen aangaande deze familie? In het midden der vorige eeuw huwde Leonard Thielen Johanna Maria Kn., dr v. Frank Kn. uit Huckelhoven en Anna Gertrud Hansen uit Benckendorff. Frank Kn. voerde In blauw een keper van zilver, verzeld van drie vijfpuntige dito sterren; helmteeken: een der sterren uit het schild tusschen eene vlucht, (Krudener of Kruft ?)

A. J. C. KREMER.

Krieger. Op den Amsterdamschen Chirurgijns-almanak voor 1797 vindt men o. a. het wapen van Hendrik Willem Kr., zijnde een ruiter te paard (krijger). Wie geeft de kleuren en eene nauwkeurige beschrijving? Gezegde Kr. was chirurgijn en stads-breukmeester te Amsterdam; uit zijn echt met Aletta Reb. Creutz sproten verscheidene dochters benevens een zoon Casper, geh. m. Wilhelmina Rozendael. Zijn broeder Wilhelm Leendert Kr. (geh. met Joha. Mulder) werd 1785 als pred. naar Utrecht beroepen, en had kinderen. Bestaat de familie Krieger nog? Er zijn belangrijke familiepapieren ter mededeeling voorhanden.

(Adres *Nav.* XXXIII, 48 *O*). JOH. THEOD. DE RAADT.

[Wilhelm Leendert Krieger, bovengenoemd, was achtereenvolgens pred. te 's Graveland, Zwolle, Nijmegen, Utrecht en 's Gravenhage, ter laatster plaatse tevens hofprediker. Hij leeft nog voort in zijne »Gesprekken en Overdenkingen over het Lijden en Sterven van onzen Heere Jezus Christus", waarvan de eerste druk 13 Oct. 1783 te Zwolle verscheen en zelfs nog in 1857 te Amsterdam bij Allart en v. der Made een 5e druk het licht zag. — In 1850 bekleedde nog een Krieger een hoogleeraarsambt te Leiden.]

v. den Steen. In het aan historische en genealogische gegevens rijke opstel van Herald. Bibl. 1883, bl. 30—59, treft men (bl. 51) a°. 1544 eene Arnolda v. *den* Steen aan, die straks Arnolda v. *der* Steen heet. Ook bl. 53 en 59 leest men van v. *der* Steen, alles te Emmerik en in de buurt. De Gesl. Aant. v. Mr. J. v. Doorninck, bl. 417, gewagen van Jhr Johan v. *den* St. uit Emmerik, die 13 Mei 1606 te Deventer Elisabeth v. Bloys huwde. De naam Arend komt bij v. *den* Steen nog omstr. 1740 voor. Moet derhalve in Herald. Bibl. t. a. pl. niet overal sprake zijn van v. *den* Steen?

de With. Bestaat er eene genealogie van de W., waartoe behooren: Adriaan de With wiens wed. Margaretha de With te Utrecht † 16 Dec. 1630, alsmede Gosuinus d. W. tr. Elisabeth l'Hommelle. Der laatsten kinderen, allen te Utrecht gedoopt, waren: 1. Ludolphus ged. 23 Mei 1651, pred. te Doorn 8 Juli 1674, te Rhenen 10 Juli 1676, te Rotterdam 4 Mei 1681, † ald. 16 Apr. 1704; wie was zijne echtgenoote? 2. Johannes ged. 11 Sept. 1653, student te Utrecht 1669; 3. Wilhelmina ged. 9 Mrt 1656; 4. Adrianus ged. 1 Apr. 1659; 5. Elisabeth ged. 24 Nov. 1661; 6. Johanna Elisabeth ged. 26 Mei 1664. — Mr. Adriaan de With tr. Catharina v. Laren; hunne kinderen, te Utrecht gedoopt, waren: Ludolphus 29 Febr. 1652; Johanna Maria 25 Sept. 1653; Wilhelmina 29 Apr. 1655; Daniel 7 Jan. 1658; Henrikus 14 Aug. 1659; Margaretha 2 Dec. 1660; Sebastiaan 23 Jan. 1662, Sebastiaan 21 Jan. 1663, Gerarda 21 Juli 1664. — Gerardus de With tr. 1°. Margaretha v. Ceulen, waarbij (te Utrecht gedoopt): Johannes 9 Dec. 1646, Jacob 26 Juli 1649, Wilhelmina 5 Oct. 1651; tr. 2°. Elisabeth v. Dalen, waarbij Gerardus ged. te Utrecht 2 Aug. 1658. —Cor-

nelis de With tr. Gijsberta Vosch, hunne kinderen, te Utrecht gedoopt, waren: Cornelis 23 Juli 1658, Johannes 1 Apr. 1660, Pieter 23 Jan. 1662. — Willem d. W. tr. Belia v. Wely, waarbij Johanna ged. te Utrecht 15 Juli 1663. Volgens aanteekening zou tot dit geslacht behooren Jan de With kapitein bij de admir. in Friesland, die bij Wickje Minnema o. a. had Sophia Clara geh. m. Ignatius Breda drost van Zevenbergen en Rebecca geh. m. Sjoerd Ripperda, griffier v. den lande v. Oisterwijk. Behoort hier ook Witte Cornelisz. de With, die voerde In rood drie (2, 1) musschen van zilver? V. O.

de Jongh. Welk wapen voert dit geslacht, waartoe behooren Hendrik de Jongh, wiens zoon Ary de J. omstr. 1715 te Rotterdam tr. Elisabeth Mackay Danielsdr, en Johannes de J. omstr. denzelfden tijd aldaar getr. met Geertruida Outshoorn of v. Outshoorn. Ook meerdere gegevens worden gevraagd. In 1732 werd het wapen van Cornelis de J. te R. in de Groote-kerk opgehangen; hoe was het, en wie was hij? V. O.

Wapen. Welke familie voerde of voert gevierendeeld: 1 en 4 een boom; 2 en 3 een vlerk of vleugel met de punt naar boven (in 2 de ronding naar de rechterzijde van het schild gekeerd, in 3 omgewend). Dekkleeden. Helm aanziende met wrong. Helmteeken, een boom van het schild tusschen een vlucht. Ik trof het aan op een tweetal overdekte roemers.. J. V. VLIERDEN.

Wapens. Welke familie voert In zilver drie boomen v. groen, waartusschen springend hert v. rood? — Wat is het wapen van Alstedt afkomstig uit Saksen? En dat van Verschoor v. Nisse? Bestaat er eene genealogie van deze familie? V.

[Het Armorial geeft als een wapen V. (Geld.) In zilver omgekeerde wereldbol v. blauw, omgord en gekruist van goud. Zie den oorsprong van dien bol in Rietstap's Handb. d. Wapenk., bl. 272.]

de Wijs. Wat is het devies behoorende bij het wapen dezer familie (Stichtsch) gelijk dat *Nav.* XXVII, 482, 576 beschreven staat, en waarvan *Nav.* XXVIII, 94 een variant voorkomt. En wat is het rechte, de beschrijving zelve of de variant? IJ.

GESCHIEDENIS.

Prins Frederik (XXXII, 156, enz.). De nagedachtenis van dezen onvergetelijken prins uit ons vorstenhuis werd in warme bewoordingen gehuldigd door Prediger Lohman te Neuwied in zijne rede, gehouden bij den doop op het vorstelijk slot aldaar i. d. Zaterdag 5 Mei '83 van Wilhelmine Auguste Friederike Marie Louise Elisabeth, jongstgeboren kind van Wilhelm prins von Wied en van Maria v. Oranje-Nassau (vgl. *Nav.* XXI, 106; XXXII, 534). De jonggeborene wordt genoemd naar hare tante, prinses Elisabeth, de koningin van Roumanië, die haar ten doop hield.

Oneenigheden te Brielle a° 1651 (Vervolg van bl. 97—103). In de Vroedschapsvergadering van 17 Febr. 1651 werd het door de Staten gegeven Octrooi voorgelezen, maar de Burgemeester Van Aelmonde droeg toen tevens voor, »hoe dat tot sijne kennisse was gekomen, dat de Capiteijnen vande Burgerie op huijden hadden doen aenspreecken tegens de klocke vijff uuren deses daeghs de Chrijsraden vande respective Vendels", en dat hij daarom »de vergaderijnge in bedencken gaff, off niet dienstigh soude sijn, dat de knechts vande respective vendels vande Burgerie inde vergaderijnge wierden ontbooden, opdat de voorsz. aenspraecke uijt haer mochte werden verstaen". Er werd besloten »de knechts vande vendelen te ontbieden, ende de voorsz. aenspraecke vande respective Chrijsraden verstaen hebbende deselve door de voorsz. knechts wegens dese vergaderijnge te doen opseggen, ende de capiteijnen vande burgerie inde vergaderijnge te ontbieden, ende uijt deselve te verstaen, tot wat eijnde bij henluijden de voorsz. Chrijsraet was geconvoceert geweest". De »stadtsboode" rapporteerde weldra, dat de »capiteijnen Meeuwesteijn ende de Vogel daer vooren waeren", maar dat »capn Taerlyngh" niet te vinden was. Aan Meeuwestein en De Vogel, binnengelaten zijnde, werd de gezegde vraag gedaan,

en zij antwoordden, dat »de vergaderijnge tot dien eijnde bij hun was geleijt, omme onder andere te discoureren ende te verhandelen t' recht vande burgerie, alsoo sij van eenige daertoe waeren aengemaent". Voorts werden »bij deselve veele ende verscheijden propoosten van die materie indese vergaderijnge gevoert". De Vroedschap, hen buiten hebbende laten staan, besloot »de voorsz. Cap.en ernstelijck te vermanen tot vrede ende eendraght, ende vrundelijck te versouken dat sij gelieven wilden vant' gunt sij voorgenomen hadden affstant te doen, ende hadden sij van wegen haer tochten ende waghten yetwes te versouken, off ymant vande burgerie, bij de welcke sij seijden aengemaent te sijn, yetwes te versouken ofte te seggen hadde, dat sij, soo Cap.en als Burgers, haer souden addresseeren aen dese vergaderijnge, dat deselve genegen was haer in alle billickheijt ende redelijckheijt te handhaven ende te mainteneeren". Van Aelmonde deelde den »capiteijnen", nu met Taerlyngh binnengekomen, het besluit mede, waarop zij ten antwoord gaven, »dat sij niet liever en sagen dan dat de vrede ende eendraght wierden onderhouden ende dat sij sulcx souden souken te betrachten". — In de eerstvolgende maanden behoefde de Stedelijke Regeering niet meer samen te komen om te beraadslagen over manifestaties tegen het verleende Octrooi. De burgerij scheen de quaestie in het vergeetboek te hebben geschreven, en de Magistraten namen den 15 Mei 1651 zelfs het besluit, »dat de Schutterije opden derden Pincxsterdach als naer ouder gewoonte wederom marcheren ende wapenschouwinghe doen" zou, »omme het doen van welcken pincxtertocht ider vendel schutters de nombre van cc ℔ buscruijt ende lonten geaccordeert" werd. In de maand Juli bleek het evenwel, dat de ontevredenheid over het Octrooi niet was geweken. Op denzelfden dag, waarop het te Brielle zijnde »guarnisoen", dat toen uit 5 kompagnieën bestond, den voorgeschreven nieuwen eed deed, den 4den Juli 1651, moest zoowel de Magistraat als de Vroedschap vergaderen tengevolgevan gebleken pogingen ter »perturbatie" van de burgerij. Wat er geschied was en wat de Regeering deed, leeren ons de volgende Resoluties.

Res. Vroedsch. 4 Juli 1651. »Es bij eenige leden vanden Vroetschappe geproponeert tot haerer kennisse gecomen te sijn, hoe dat eenige persoonen tot perturbatie vande Burgerije ende ingeesetenen

deser Stede van voornemens souden sijn, omme aende Ed. Groot Mo. Heeren Staten van Hollant ende Westvrijeslant te presenteren seeckere requeste tot vernietinghe vant Octroij, bij de Stadt geoptineert nopende het stellen ende formeren vande Magistraet alhijer, van welcke requeste kennisse ende oepeninge soude sijn gedaen aenden Burgemeester Van der Goes. Ende alsoo den voorn. Burgemeester daerop instantelijcken es versocht den Vroetschappe vande ware geschapentheijt van dijen naerder te willen berechten, ten eijnde omme, t' selve gesijen, daerop gedisponeert te mogen werden als ten meesten dienste, ruste ende vrede vande stadt bevonden soude mogen werden te behooren, doch dat sijnne E. hem daervan was excuserende daervan sonderlinghe geene particulijere kennisse te hebben ende sulcx daervan gene oepeninge wijders te connen doen: soo es naer deliberatie goet gevonden eenighe vut het midden van dese vergaderinghe te committeren met volcomen last ende bevel, omme ter meer gemelte vergaderinghe van haere Ed. Groot Mo. te compareren ende aldaer te onderstaen ende haer te informeren opten innehouden vande voorsz. requeste ende daervan te versoucken copie, met last oock omme ter voorsz. vergaderinge te vertoonen wat bij de voorn. turbulente persoonen tot vernietinge vant voorsz. octroij met het stroeijen van seditieuse ende oproerighe pasquillen ende proposten onder de gemeente alhijer van dach tot dach jegens de goede intentie vanden Vroetschappe tot perturbatie vande selue gemeente wert onderstaen ende int werck gestelt, ende voorts omme alles te doen ende helpen resolueren dat tot mainctenue van t' voorsz. octroij ende weeringe van seditie ende oproer van noode wesen ende behooren sal; tot vutvoeringe van alle twelcke gecommitteert sijn de burgemeester-thesaurier Aelmonde mitsgaders Johan Schrobbelingh ende Mr. Cornelis Briel. Gelijck mede den Pensionaris deser Stede bij desen wert gelast niets te doen ofte helpen resolueren ofte adviseren dat tot nadeel van tselue octroeij bij imanden soude mogen werden voorgenomen, maer dat hij de Vroetschappe van alles getrouwelijcken sal hebben te rapporteren".

Res. Mag. 4 Jul. 1651. »Alsoo nu onlanghs geleden bij eenighe seditieuse ende ongeruste persoonen alhijer onder de Gemeente es gestroeijt ende gedevulgeert seecker vuijl geschrijfte ende fameus

libel tot laste van eenige regenten vande Stadt, t' welcke oock de voorleden nacht opde Burgerwacht alhijer es vertoont ende gelesen: soo es goet gevonden ende geresolueërt den stedehouder vanden Heere Bailliu alhijer inde vergaderinghe te ontbijeden, ende dat denseluen sal werden geordonneert hem opde gelegentheijt vandijen naerder te informeren, ende namentlijcken op Mr. Johan de Rota, Gijsbrecht van den Oven, sijn soon Willem Meeuwesteijn ende andere turbulente persoonen. Welcke resolutie den voorsz. Stedehouder bij den Burgemeester aengeseijt ende tot verscheijden reijsen daertoe instantelijcken versocht sijnde, gerefuseert ende geweijgert heeft de voorsz. inqueste te doen, seggende sulcx niet te connen doen. Ende es den voorsz. Stedehouder daermede met sijnne inobedientie alsoo vut de raetcamer vertrocken". — Den 10 Juli waren de Vroedschappen »collegialiter vergadert ten eijnde omme te sijen of sijluijden den anderen naerder souden connen verstaen ende geuen satisfactie opt Octroij" van 14 Febr. 1651. 't Eerst werd de meening gevraagd »vande ses heeren opposanten jegens t' voorsz. Octroij", en dezen leverden eene schriftelijke verklaring over, »luijdende in substantie als volcht: De Heeren Jacob van der Goes, Sijmon van der Poth, Quirijn Quirijnsze, Willem Jorisze Laeckencooper, Mr. Bernardijn Ormea ende Joost Verbies, doende presentatie, seggen ofte verstaen te blijuen bij de oude privilegien, te weten, dat bij den Vroetschappe sal werden genomineert opden ordinaris eet veerthijen persoonen, vut de welcke gecooren sijnde seven schepenen, dat die selue sullen kijesen twee out-schepenen, ende dat alsdan die negen schepenen vut den haeren sullen maecken een burgemeester inde banck, waernae bij deselue gecosen sal werden een burgemeester-thesaurier, bij dewelcke thijen persoonen daernaer gecosen sullen werden twee raden, alles in conformiteijt vande Privilegien ende voorrechten, tot dijen eijnde gegeven. Dat mede in gevalle ijemant vande voorn. twaelff persoonen binnen s'jaers quame te sterven ofte vertrecken, dat bij de overighe in leven sijnde een ander persoon in plaetse sal werden gekoren volgens de voorsz. privilegien. Ende wat aengaet de electie van seven vut de veerthijene, sijn te vreden dat deselue sal geschijeden vut den Vroetschappe op sodanigen maniere als men best metten anderen sal overeen comen, te vreden sijnde alle t' gene

voor desen is gepasseert te vergeuen ende vergeten, ende voorts metten anderen te leven in goede eenicheijt ende correspondentie, versouckende hijerop antwoorde in geschrijfte". — Na overlegging van dit stuk werd den Heeren verzocht, »dat sijluijden haer rondelijck souden gelijeuen te ver claren in wat vougen sij verstonden dat het stellen ofte nomineren vande seven schepenen soude werden gedaen". Ter voldoening aan dat verzoek gaven zij schriftelijk het volgende te kennen: »Wat aengaet de electie van seven schepenen te doen vut de veerthijene, dunct de voorsz. ses Heeren, dat bij den Vroetschappe, die inde nominatie vande veerthijene niet en sijn begrepen, sullen werden getrocken witte ende swarte boonen, ende bij dewelcke de vijff swarte boonen sullen werden getrocken, sal werden gedaen de electie, mits dat onder deselue vijve niet en sullen mogen weesen twee gebroeders, nochte vader ende soon ofte schoonsoon, ofte dat de veerthijen genomineerde schepenen metten anderen sullen loten". De overige Heeren delibereerden over deze verklaring en deden aan de doleerende Vroedschappen de volgende presentatie: »De Heeren Pieter van Aelmonde, Aert van Riele, Abraham van Bramen, Mr. Gillis de Gerbode, Pieter van den Berge, Isaac van Son, Johan Schrobbelingh, Gerrit van Dam, Pieter de Jongh, Johan van Aelmonde, Reijnier van der Loeten, Balthasar Sem ende Mr. Cornelis Briel, absent sijnde Mr. Jacob Commersteijn, doende presentatie aende vooren genoemde ses Heeren Vroetschappen, verclaeren dat sij, hebbende gesijen de groote onlusten, die nu een tijt langh tusschen haer ende d' voorsz. ses heeren Vroetschappen sijn ontstaen bij ende ter occasie vant Octroij verleent opten XIIII Februarij laetstleden, ende genegen sijnde alle moeijelicheijt ende onlusten wech te nemen ende tot ruste, eenicheijt ende vrede alles bij te leggen ende te contribueren dat eenichsints doenlijck es, sijn te vreden dat het voorsz. Octroij voor soo veel sal werden verandert, dat den Vroetschappe in conformiteijt van tselve Octroij bij billiet ende meerderheijt van stemmen sal stellen seven schepenen vut den Vroetschappe ofte poorterschap deser Stede, in conformiteijt van der voorsz. Stadts alderoutste privilegie, gegeuen bij Dirck van Monijou ende Machtelt sijn gesellinne, Heere ende Vrouwe van Voorne etc., dat deselue Schepenen gestelt sijnde op staende voet sullen kijesen twee out-schepenen vut de sche-

penen, t' voorleden jaer gedient hebbende, ende dat de voorsz. negen Schepenen vut den haeren sullen kijesen een burgemeester inde rechtbanck ende een burgemeester-thesaurier vut de Vroetschap ofte poorterschap voorsz., ende dat de voorsz. thijen persoonen alsdan sullen mogen eligeren twee raden, maeckende t' samen twaelff persoonen, vut dewelcke de Weth ofte Magistraet voor dat jaer sal bestaen, ende dat bij versterven ofte vertreck van een ofte meer vut de voorn. Weth bij de overige andere in haere plaets sullen werden gecoren, blijuende het voorsz. Octroij vanden XIIII Februarij voornt. voorts in alle sijnne andere leden in sijn geheel". De zes doleerende Heeren vroegen en verkregen uitstel tot den volgenden dag om zich nader te verklaren, en 11 Juli gaven zij te kennen, dat zij volhardden bij hetgeen door hen was voorgesteld, tengevolge waarvan werd »goet gevonden alles te stellen ter decisie vande Ed. Groot Mo. Heeren Staten".

Reeds in de Statenvergadering van 12 Juli 1651 brachten de Heeren van Den Briel »de onghelegentheden van der selver Stadt" ter sprake en werd de volgende beslissing genomen: »Is naer deliberatie goedt-gevonden ende geresolveert, dat aenstondts Commissarissen uyt haer Edele Groot Mog. Vergaderinge sullen worden gedeputeert, om noch desen dagh sigh te voegen na de opgemelte Stede van den Briel, ende naer genomen goede kennisse ende informatie van de constitutie, noopende het voorschreve werck, by alle mogelijcke middelen van devoir te poogen het gheresen different, by wegen van gevoechelickheydt ende accommodatie, ter neder te leggen, ende in cas sulcks (buyten vertrouwen) niet te wege soude konnen worden gebracht, dat in dien gevalle de gene, die sigh des ter eender ende andere zyden parthye zyn maeckende, sullen worden versocht, oock van wegen haer Edele Groot Mog. gelast, sigh sonder vertreck herwaerdts naer 's Graven-haghe te begeven, om aldaer gehoort het rapport van de gedachte Heeren Commissarissen, by haer Edele Groot Mog. wyders tot beslichtinge van de voorsz. onlusten gedaen te worden, als na gelegentheydt van 't voorsz. werck bevonden sal worden te behooren.

Is vorder goedt-ghevonden ende verstaen, dat naer het goedtvinden van wel-gemelte Heeren Commissarissen, ter gewoonelijcke plaetse een Publicatie sal worden gedaen, by de welcke een yeder

sal worden ghelast, sigh stil ende modest te houden, sonder eenige onrust ofte tumulte te verwecken, op poene van de hooghste indignatie van haer Edele Groot Mog. Ende zyn om het gene voorschreve is versocht ende ghecommitteert, worden versocht ende gecommitteert by desen den Heere van Brederode, Veldt-Maerschalck etc. midtsgaders de Heeren van Dordrecht, Delff, Rotterdam ende Schjedam, ende hebben de ghedachte Heeren noch gheduyrende de selve Sessie, verlof genomen van haer Edele Groot Mog., om noch desen avondt sigh in de Stede van den Briel te moghen laten vinden, waer toe de selve van wegen haer Edele Groot Mog. goede reyse ende gheluckigh succes is ghewenscht".

(*Slot volgt*). H. DE JAGER.

Joan Maatsuiker. Ten tijde dat in ons land de Hervormde eerdienst de heerschende was, alle andersgezinden zooveel mogelijk geweerd en volstrekt niet tot het bekleeden van ambtelijke betrekkingen toegelaten werden, was Joan Maatsuiker gouverneur-generaal van Ned. O.-Indië. Weinig tijds na diens overlijden werd over zijn leven, zijn bestuur en zijne handelingen in korte trekken het een en ander geschreven door iemand, die geen vriend van hem schijnt te zijn geweest, aangezien deze in zijn geschrift zegt, dat, naar men met grond vermoedde, de overledene gouv.-gen. M. den Roomschen godsdienst had beleden, zulks zorgvuldig verzwijgende en steeds voorgevende tot het Hervormde kerkgenootschap te behooren. Of dat vermoeden al dan niet gegrond was, blijve onbeslist. Intusschen is het opmerkelijk, dat hij langdurig in geldelijke en vriendschappelijke betrekking heeft gestaan tot zekeren Mr. Troianus de Magistris, diens echtgenoote Maria Olij, te Amsterdam woonachtig, en met hunne nagelaten kinderen: Troianus, † in den bloei zijns levens omstr. 1656; Dr. Joannes, advokaat; Mr. Cornelius, ambteloos; Margaretha, geestelijke zuster, en Anna, meesteres van het Bagijnhof in gemelde stad, † als zoodanig 7 Mei 1699. Mr. Troianus de M., diens vrouw, hunne kinderen en hunne aanverwanten waren rijk en streng roomschgezind. Allen waren bijzonderlijk ingenomen met gemeld Bagijnhof en met het daaraan ondergeschikte, althans er mede in verbinding staande St. Andrieshofje te Amsterdam, gesticht tot het verstrekken van afzon-

derlijke woningen aan behoeftige R. Kath. oude weduwen en vrouwen, en tot het verleenen van onderstand aan de bewoonsters van het genoemde Hofje. De drie zonen van meergemeld echtpaar zijn allen ongehuwd overleden, hunne bezittingen grootendeels aan gezegde twee stichtingen nalatende. In het archief van het Bagijnhof bevindt zich een Register- of Aanteekeningboek der Renten enz. enz., van Mr. Tr. de M. en zijne vrouw Maria Olij, dat op last van deze, of ten behoeve van haar en van hare kinderen, na den dood haars mans is aangelegd en bijgehouden, eerst door hare zonen, later door hare dochter Anna, die hare broeders en zuster heeft overleefd. Opzichtens Joan Maatsuiker is in dat register het navolgende geboekt: »Obligatie op J. M. ter somme van 800 gl. i. d. 18 April 1636. Hier op ontfangen 23 Dec. 1636 opt O. Indisch Huijs 360 gl. en betaelt 9 gl. aen een afschryvinge (rest 351), rest 449 gl. In dato 24 Sept. 1651 heeft mon frere Cornelis, door ordere van moeder, geschreven aen J. M., door sijn neef, naer Batavia, hoe dat wij sedert sijn vertreck geen peningen van de boven staende somme ontfangen hadde, als alleenlijck 360 gl., die hier boven staen, dierhalve dat s. Ed. gelieve ordere te stellen dat wij de peningen mogen bekoomen, op conditie als hij met vader saliger besproocken heeft, t. w. als wij het gelt ontfangen hebben sonder de obligatie te thoonen, dat wij gehouden sullen sijn deselve te scheuren, dat broeder voor moeder aen hem belooft heeft, ende alles volgens de conditie in vader saliger boeck [1]), f° 23 v°. Noch op dito heeft broeder aen dito geschreven, dat Jacob oom saliger [2]) over eenigen tijt twee groote porcelijne beeckers ontfangen hadt, van dito Maet Suijcker ontfangen. Den 10 Dec. 1653 heeft mon frere Cornelis per assingnatie op de Ostindische Conpangie, onder quitantie van beijde mon freres, ontf. de somme van 440 gl., tot betaelinge van de bovenstaende obligatie, welcke Menheer Maet Suijcker al meende over lange betaelt te sijn, naer luijt sijne missive ut Batavia int beginne aen mon frere geschreven, maer verstaende deselve ten deele noch

[1]) Dat boek ontbreekt.

[2]) Deze was Jacob Olij, R. Kath. Pr. en Dr. in de Godgeleerdheid, broeder van Maria O.

open te staen, heeft ons de 440 gl. op de Conpangie geassigneert, soo dat mon frere, in presentie en door toestaen van ons vieren [1]), heeft deselve gecasseert en stucken gesneeden op den 13 Dec. 1653, volgens de beloften. Den 4 Febr. heeft J. M. wt Bathavia aen mon frere Cornelis voor een vereeringe voor s. Ed. gesonden een rottinge met een lit [2]), en onder en boven met silver beslaegen". In datzelfde boek is aangeteekend, dat Mr. Troianus de M. twee obligatiën had ten laste van Pieter Barckman, respectievelijk van 9 Juni 1636, groot 500 gl., en van 20 April 1644, groot 250 gl., beide à 6 procent, en dat de gouv.-gen. Maatsuiker die gelden door Jan Harmens, te Amst., 21 Sept. 1669 aan de erven de Magistris heeft doen betalen.

Buiksloot. MAGNIN.

VRAGEN.

Gemert. Het kasteel te G., dat van 1528 moet dagteekenen, en sedert 1879/80 door Jezuïten wordt bewoond, brandde 20 April '83 geheel uit. Alleen de muren bleven staan. 't Moet een uitgestrekt gebouw geweest zijn, want het bevatte, tijdens den brand, 83 bewoners. Bestaat er eene historie en eene afbeelding van?

de Magistris en Hals. Zekere Mr. Troianus de Magistris kocht 29 Oct. 1640 een huis en erf binnen Haarlem, in de St. Jansstraat, daar de Keizer uithing, op den hoek der Schoolsteeg, voor de som van 4000 gl. Dat pand stond destijds ten name van Maria Sijmons Backer. De kooper, in 1649 woonachtig te Amsterdam, verhuurde in dit jaar het gemelde huis en erf aan Jacob ...... Bakker te Haarlem, voor 200 gl. 's jaars, doch verkocht het met een gedeelte van het erf 13 Dec. 1650 voor 3200 gl. aan Heijnderick Willemss Kistemaecker, alias Besiet-U-Selven, mede te Haarlem woonachtig, die het liet afbreken en in plaats er van

[1]) De moeder en hare drie zonen.

[2]) lint? RED.

twee nieuwe huizen »voor aen in Sint Jans straet" liet zetten; en op het onverkocht gedeelte gronds werd voor rekening van Mr. Tr. de M., vermoedelijk in de Schoolsteeg, eene woning gebouwd. Op het erf in zijn geheel, zooals het was vóór den verkoop van 13 Dec. 1650, rustte een jaarlijksche erfpacht, waaromtrent het volgende door een der zonen van Mr. Troianus, na diens overlijden, is aangeteekend: »1664 jn Maij is geaccordeert, wegens 't out eijgen [1]), staende op t' erve daer dit huijs voor een gedeelte op staet, van dat wij t' huis gehadt hebben tot 1651, dat wij vercoft hebben aen Besiet-U, namentlyck met den Luijtenant Bernard Hals, dat wy aen s. Ed. sullen betaele, als op heden gedaen is, *f* 5.10 — en dat mede van de jaerlijcx erfpacht ofte out eijgen [1]) ons erve sal bevrijden, nu en altoos, en dit in sijn privé, alsmede caveerende voor sijn susters, en als procuratie hebbende voor sijn vrou moeder Joffren Helena v. den Houtten, dict du Bois, wedu van wijlen François Hals, sijn vader, binnen Delft i. d. 18 Maij 1664 vóór Notaris Michiel Stepsius". Volgens door hem nagelaten aanteekeningen had Mr. Troianus te St. Wynoxbergen een broeder, geheeten »Joncker Bartholomeus de Magistris, gehuwd met »Josijnken Goetgeluck". Dit echtpaar had destijds twee dochters, Anna en Agatha, welke laatste non te St. W. was. Omtrent Jhr. Barth. de M., en vooral omtrent zijne afkomst, zou ik gaarne eenige bijzonderheden en opgaven vermeld zien. En wie was de bovenvermelde François Hals? Bloedverwant van den schilder? MAGNIN.

[In aanmerking nemende, dat de schilder († 24 Aug. 1666) 82 jaren oud geworden is, wagen wij de gissing of men in dien Frans en zijn zoon Bernard niet met des schilders (oudsten?) zoon en kleinzoon te doen hebbe. Dit zou er even door kunnen, zoo beiden tijdig gehuwd zijn. Men weet, dat de schilder en zijn broeder Dirk, schoon te Mechelen geboren, inheemsch geweest en levenslang gebleven zijn te Haarlem, waar hun vader Mr. Pieter in 1574, 75 het schepen- en weesmeesters-ambt bekleedde.]

---

[1]) Zie hier beneden, bl. 162—4. RED.

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

XXXVIII.

Penningkundig Repertorium. Mededeelingen door Mr. J. DIRKS.

1669—1671. n⁰. 1523—1548.

1523. 1669. 17 Mei. Op dezen dag sneuvelde de Lt. Adml. *W. van der Zaan.* Op de Tentoonstelling van Wapenen in *Arti* in 1869 gehouden vindt men onder n⁰. 632—634 eenige reliquieën van hem ingezonden door het bestuur van de Kweekschool voor Zeevaart te Amsterdam, waaronder n⁰. 632 een gouden penning en keten aan hem »door *de Staten*" geschonken. Vermits die penning de letters A(*msterdamsche*) A(*dmiraliteit*) vertoont, zal de schenker ook deze laatstgenoemde wel zijn.

1524. 1669. 28 Septb. Begraafnisp. van *Hendrick Vollenhove*, Kapitein ter zee. Zie *de Vries* c. s. II, blz. 58—65 en blz. 223, pl. IX (1). Kabinet *Rudolphi* te Berlijn

1525. 1669. 13 Nov. Begraafnisp. bij E. A. P. van *Cornelia van Nieuwenhoven.* Geel koper, zeer dun, gegr. Vz. In het midden eene vrouw, staande bij den boom des levens en plukkende zijne vrucht, terwijl de stralen van een hemellicht op haar nederschieten en een engel op wolken rustende haar de kroon op het hoofd zet. Onderaan staat in een schild *Luk.* 23 *vs.* 43. 2 *Timoth.* 4 *vs.* 8. Op den eenvoudigen buitenrand leest men:

Ick Laet mijn Goed mijn Bloet
Verlaet dit Aerdsche Stof
En Pluck een Waerder Vrucht
in 's Hemels Nieuwenhof.

Kz.: Een ovaal waarboven een strik en linten waaraan een wapen hangt. Het schild van .... gevierendeeld met 1.4 een keper van ... en 2.3 drie quintefeuilles van ... twee *en chef* en één *en pointe:* en daaronder op een schild: *Ontslapen tot Leyden den 18 November* 1669. Om den rand, die naar beneden omkruld is, staat gegraveerd:

Cornelia van Nieuwenhoven.

1526. 1669. Gedenkp. op het leggen van den eersten steen van

het Walen-weeshuis te Amsterdam. *Esdré* n°. 52, Z. *f* 14—25. Het jaartal 1670 aldaar, is zeker 1676. Zie *v. L.* III, 34.

1526*. 1670. *v. L.* III, 35 Twee derde *Rijksdaler* van *Karel Eugeen*, hertog *van Aremberg*. Bij *P. Smidt v. Gelder* n°. 2451. Als *Madai* n°. 4147 met 1676, Z. 18½ w.

1527. 1670. *v. L.* III, 36. *Claudius*, Prins van *Ligne*, Onderkoning van Sicilie. De kz. van dezen penning gesneden door *D. Waterloos* (*Pinchart*, p. 50, n°. 10, *Revue* 1855, p. 219—220, XLVI) is door dezen ook in 1675 gebruikt voor een anderen penning ter eere van denzelfden prins als landvoogd van Milaan, afgebeeld bij *v. Loon* III, 182.

1528. 1670. Op de uitgebreide magt over de wereld van Karel II K. van Engeland. Vz.: Borstbeelden van koning en koningin. Kz. wereldkaart. Randschrift *Diffvsvs in orbe britannvs* (De Brit is over den aardbol verspreid) 1670. *Köhler, Münzbelustigungen IV*, 433. *v. Duren*, n°. 1359. Z. *Bom*, Sept. 1878, n°. 903. *Posthumus*, n°. 489. Mm. 41, Z. 38. Vgl. *v. L.* II, 544. Hoogmoed van *Karel II.*

1529. 1670. M. Siegenbeek, *Geschiedenis der Leidsche Hoogeschool*, blz. 170. De Academische senaat besloot ter gedachtenis van het overlijden van *zes* professoren aan de pest, *tien koperen* penningen te doen slaan, op welker eene zijde Pallas staat met het randschrift *Memoriae feralis anni* CIƆIƆCLXIX *Acad(emiae) sex Professori(bus) Ord(inariis) ereptis.* (Tot aandenken van het noodlottige jaar 1669, waarin zes gewone Hoogleeraren aan de Hoogeschool ontrukt werden.) Kz. Een phenix met *Vivit morte refecto sva.* (Hij leeft door zijnen dood herboren!) Wie bezit dezen penning?

1530. 1670. Gouden keten en penning, ter waarde van *f* 1500, aan *Matheus van den Broek*, Raad ord. van Indië en gewezen Directeur van Bengalen, geschonken. *Leupe*, t. a. p. VIII, 200.

1531. 1670. 3 Sept. Als boven aan *Cornelis Speelman*, aangesteld tot raad ordinaris van Indië. Ald. blz. 202.

Luiksche penningen n°. 1532—1533.

1532. 1670. Vz. Het Luiksche zinnebeeld (*le perron*) zeer klein. De H. Maagd, in een leuningstoel gezeten met het kind Jezus op hare knieën, zet haren linkervoet op een slang, gekronkeld

om een palmboom. Onder het beeld H(*endrik*) F(*lemalle*). Omschrift:

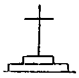

SaLVS. popVLI. LeoDIensIs. VIrgo MarIa.
De maagd Maria is het heil van het volk van Luik.

Kz. *St. Rochus* als pelgrim gekleed, voor een engel zijne beenwonde ontblootende. Zijn hond ligt met een stuk brood in den bek naast hem. Op een steen H(*endrik*) F(*lemalle*). Omschrift *S. Roche. ora. p*(*ro*) (*nobis*)! (St. Rochus, bid voor ons!) Groot 41. *Revue* 1851, p. 235 door *J. Petit—de Rozen* die zegt: »*Henri Flemalle* frère du célèbre peintre *Bertholet.* Il fut un des plus habiles orfèvres et ciseleurs de son temps". Zie ook *Revue* 1865, p. 452—453, en *Pinchart, Hist.* p. 55—56, die aldaar zegt: »Cette pièce est mieux ciselée que dessinée".

1533. 1670. *Lambertus de Liverlo,* kanselier van den prins-bisschop van Luik, *Maximiliaan Hendrik* van Beijeren die van 1630 tot 1688 regeerde. Vz. Zijn rechtsgewend borstbeeld met neergeslagen halskraag, in hermelijnen mantel, het lange haar met een kalot gedekt. Omschrift *Lam.*(*bertus*) *de. Liverlo. S*(*erenissi*)*mi et ep.*(*iscopi*) *p.*(*rincipis*) *Leod* (*ii*) *cancellarivs.* Onder den schouder *Hérard. f.*(*ecit*). Kz. In een koordencirkel een balans (als zinnebeeld der gerechtigheid) met twee schalen, waarvan de eene zinkt onder het gewicht van drie wimpels waarop men leest *Ecclesia* (de kerk) — *Princeps* (de vorst) — *Patria* (het vaderland), terwijl de omhooggegane schaal het hoofd van Medusa op een zwaard liggende bevat. Omschrift *Nec. metv. nec. invidia.* (Noch door vrees noch door nijd). In de afsnede 1670. Zilver W. 80 bij *'t Hooft*, n°. 786 *f* 55 als slechts in twee exemplaren bekend, waarvan een in het Cab. *Michiels van Verduynen* n°. 2437 afgebeeld achter den Cat. 1872 alsmede in de *Revue* 1869, pl. XVI, n°. 7, p. 457. (Vergelijk ald. n°. 8, p. 458 en n°. 2446 (Cat. *Verduynen*) een penning van 1683 ter eere van denzelfden *Lamb. de Liverlo.* — *Pinchart* dit fraai bewerkt stuk (*Hist.* p. 55) beschrijvende, zegt dat dit de eenige penning is die hij van *Hérard's* hand kent. Van dezen graveur en beeldhouwer weet P. ook weinig mede te deelen. Men vindt hem als *Hérard*, *Érard*, *Érrard*, *Évrard* vermeld. Den 16 Oct. 1670 werd hij in de Académie royale de peinture et de sculpture te Parijs opgenomen

na het inzenden van een borstbeeld van den ridder *Seguier* en van een marmeren medaillon van den H. Jacobus. Hij sneed vele legpenningen in 1672 en ontving daarvoor 1730 livres in Frankrijk. Hij stierf in 1675. »Dans cette belle médaille, *Hérard* s'est evidemment inspiré des oeuvres de *Warin*, dont il a heureusement imité le style", zegt *Pinchart* t. a. p.

1534. 1670. Bij *J(onnaert)* n°. 57, 1670. Vz. Bb. van Lodewijk XIV. Kz. Wapen van de kasteleinye van Kortrijk. Legp. Bij *D' Hane* onder n°. 693 verkocht en

1535. 1670. Karel II penning op zijne inhuldiging te Kortrijk. Bij *Verachter* en in de verzameling der Universiteit te Gent).

Lodewijk XIV heeft dus eerst in 1670 het in 1667 veroverde Kortrijk verlaten, niettegenstaande de bij den vrede van Aken in 1668 bedongen teruggave (*v. L.* III, 19). Zie over zijne rondreize (om de afgestane steden te bezichtigen, *v. Loon* III, 39—40.

1536. Schuttersp. van Amsterdam van Hopman *Pt. Six*, Mr. *Pl. Bisschop*, Luijt. en *I. Hattevier*, Vaandrig, afgeb. in *Dirks Essai*, pl. V (2). *Revue* 1866 p. 104, pl. VIII (2). Cat. *Arti* n°. 1273 (Verz. *P. H. v. Gelder*).

1537. 1670. Begraafnisp. van *de Poote* (buurt te 's Gravenhage) *Dirks Souvenir de la Haye*. *Revue* 1854, p. 504/505, n°. 30. *Minard* II, p. 115, n°. 200. Evenals de penning van 1645 stelt deze een *wilg* voor, aanduidende dat de *pooten* (wilgen-poten) oudtijds aldaar een gracht omzoomden. Er zijn twee straten in 's Hage de *Lange* en *de Korte Pooten*, daartusschen ligt *het Plein*. In 1849 noemden spotvogels een collega van mij in de Tweede Kamer, *den heer van 't Plein*, omdat hij één *lang* en één *kort been* had. Op dat ruim *Plein* staat het standbeeld van Prins Willem I terwijl het ruiterbeeld van denzelfden vorst, zeer bekrompen, in het Noordeinde geplaatst is. Dezelfde heeren antwoordden op de vraag: *Waarom deze beelden niet andersom geplaatst waren?* Omdat op de vier hoeken van het Plein bordjes staan met het opschrift:

Het is verboden hier te paard te rijden!

1538. 1670. 18 Mei. Huwlijksp. van *Marcellus Bruynsteyn* en *Catharina Lokemans*. *Nav.* 1860. blz. 186 bij Mr. *G. B. Emants*.

1539. 1670. Begraafnisp. van *Joh. v. Hoorne*, hoogleeraar te Leiden. Z. 18, *Bom* n°. 1059.

1540. 1670. 8 Dec. Begraafnisp. van *Dorothea Everwijn.* Gedr. met gegr. wapen en bijschrift, Z. In de Verz. van den heer *J. A. Smits van Nieuwerkerke* te Dordrecht.

1541. 1672 niet 1671. *v. L.* III, 46 = *P. Smidt v. Gelder* n°. 2461, *Ostende versterkt* geteekend *Roett.* dat is *Jan Roettiers.* Deze met zijne beide broeders *Joseph* en *Philippus*, allen uitstekende stempelsnijders, waren zonen van een goudsmid te Antwerpen, aldaar gehuwd in 1625, allen aldaar geboren, en wel *Jan R.* in Juli 1631. Zie *Pinchart, Hist.* p. 57—58, alwaar penningen van *Jan R.* worden medegedeeld, ook ons n°. 1541 blijkens het jaarschrift op den wimpel niet in 1671 maar in 1672 geslagen: NeptVno ID frenVM CaroLVs apposVIt. — *Jan R.* werkte met zijne broeders sedert 1661 onder *Thomas Simon*, graveur generaal der Engelsche munt. Zij vervingen hem in 1665, doch hunne aanstellingen dagteekenen eerst van 3 Juli 1669. *Jan R.* bleef tot aan zijn dood in Engeland en stierf tegen het einde der 17de of in het begin der volgende eeuw te Londen.

1542. (1670?) Eénzijdige penning met het wapen van het geslacht *Edele* gezegd *Kaaloor*, zijnde eene baar, linksgeplaatst en ter wederzijden daarvan twee sterren waartusschen een lelie, gedekt met een gebroken helm, met wrong, helmdek en lelie als helmsieraad. Daarboven *Albert Pietersen Kaloor* en daarbeneden *Pieter Abramsen Fievee.* Graaf *M. Nahuys*, die dezen zilveren penning in de *Revue* 1876, pl. VIII (28) afbeeldt, gist t. a. pl., p. 149, dat dit stuk in 1670 bij de geboorte van *Pieter Fievee* in dat jaar is gegraveerd. *Albert Edele* gezegd *Kaaloor* woonde te Amsterdam in de Prinsenstraat in *het wapen van Zandvoort*, had bij N. N. eene dochter genaamd *Margaretha* † 1673, gehuwd 24 Maart 1663 aan *Abraham Vivé, Vivié* of *Fievee*, eigenlijk *Du Vivier* [1]), geb. te Amsterdam 20 Maart en gedoopt in de Walen-kerk 21 Maart 1636. Hun derde kind was *Pieter* die huwde met *Catharina van den Bern.*

---

[1]) Graaf *Nahuys* deelt t. a. p. mede, hoe *Jean Du Vivier* zijne woonplaats Sedan om des geloofs wille moest verlaten. Zonderling hoe die fransche namen verbasteren! Zoo herinner ik mij dat ik eens een naam van een jood voor een spaarbankboekje moetende opteekenen en de juiste spelling vragende tot antwoord bekwam: »schrijf maar *Linneweel*, zoo heet ik toch hier, eigenlijk schrijven wij ons »*de Luneville*''.

1543. 1671. (*Revue* 1870, pl. VIII (1), p. 440—443). »Médaille de *Saint-François de Borgia*" en ter gedachtenis van de Keizerin *Elisabeth*, † 1538, met *Isabel. I M P* 1671 en niet met *Isabel. I H P.* (*Inf. v. Spanje*) 1621. (*Revue* 1865, p. 446 door ons verkeerd toegewezen) beschreven door Mr. *Jer. de Vries Jerz.* Zie ook ons *Levensberigt van Mr. J. de Vries Jerz.* 1882, blz. 29—30.

1544—1671. *Karel II* (Kz. *St. Joris*) als grootmeester van de orde van den kousenband, verdediger van het geloof, afgebeeld bij *Pinkerton* pl. 26 (5), (welke auteur niet schijnt bekend te zijn geweest of voorhanden bij *de Vries* c. s. II, (blz. 171) beschreven aldaar, doch volgens den penning bij *J. v. Iddekinge* c. s. (*Bom*, 11 Maart 1867) n°. 456 is het randschrift aldus verbeterd te lezen: *En honneur du souverain du trèz noble ordre de la jartière.* Kz. *Du tré haut tré puisant et tres excellant prince Charles II par la grace de Dieu roy de la grande Bretag Fran et Irlande, défenseur de la foy* MDCLXXI. Wij houden het er voor dat de penning van Hoorn, bij *de Vries* c. s. pl. XI (6) van den St. Joris-Doelen aldaar, wat de kz. betreft *na* het jaar 1671 is gekopieerd naar n°. 1544 in 1672. Vgl. II, 173 t. a. p.

1544*. 1671. *v. L.* III, 42. Duinkerken versterkt en vergroot. In Verz. *P. H. v. Gelder.* Vz. *Ludovicus XIIII d. g. fr. et nav. rex.* Kz. In de afsnede *Dunquerca mun (ita) et ampliata* MDCLXXI. Z. 120 W.

1545. 1671. Delfsche schutterspenning voor het koningschieten (*v. L.* I, 154 (1) door *J. Persijn* behaald Verg. Z. (Kon. PK. *Aanw.* 1872, blz. 11).

1545*. 1671. *v. L.* III, 47. Akte van Harmonie Z. j. bij Mr. *Jer. de Vries Jerz.*

1546. 1671. Gedreven Z. begraafnisp. van *Joost Verschuer*, Kapitein voor de Admiraliteit van Amsterdam, verkocht bij *Munnicks v. Cleeff.* (1862 2de Verk. n°. 1118 voor *honderd en zestig gulden, f 160.*

1547. 1671. Begraafnisp. van *Philippus Laurentius.* Vz. Randschrift *Gij die als vrienden mij gedragen enz.* Kz. De offerhande van Abraham. Met gegr. kantschrift: *Mors est omni aetati communis.* (De dood is aan iederen leeftijd gemeen). K Cat. *de Haan* n° 246 *f* 2.50 gek. door *J. E. Hooft v. Iddekinge.*

1548. 1671. 28 Dec. Begraafnisp. van den hoogleeraar *Joh. Fred. Gronovius.* Uitg. door *P. C. G. Guyot* in zijn niet in den handel

zijnde geschrift: *De begraafnispenningen van twee Leidsche professoren Jac. Triglandius den ouden en J. F. Gronovius;* Nijmegen 1847, blz. 19—24 met het leven van J. F. G. en dat van zijne geleerde afstammelingen, waarnaar wij verwijzen. Op den penning staat als sterfdag *V Kalendas Jan(uarii) A(nno) C(hristi)* CIↃIↃLXXII waardoor in de *Aanw. Kon. PK.* 1871, blz. 9 en elders abusivelijk deze penning op 1672 gesteld is. Z. 77.

Berlijn. »Op welken grond rust deze opmerkelijke overlevering?" vraagt *Nav.* XXIX, 516. Onzes bedunkens ongetwijfeld op dezen grond, dat het oudste der vijf of,—zoo men de Louisa's voorstad mederekent, — zes bizondere deelen der stad Berlijn, het dusgenaamde »eigenlijke Berlijn" in 1163 door den markgraaf Albrecht *den Beer* gebouwd is, en zich aldaar *Nederlandsche* uitgewekenen nederzetten. De verklaring van den stadsnaam (Berlijn = Bärlein, beertje) zal dan ook wel in deze historische herinnering gegrond zijn. Ziet hier dus weder een bewijs, dat aan schier alle legenden minstens eenige historie ten grondslage ligt

Het voormalig kasteel te Buren. In het laatst van April '83 is een proefblad verspreid eener nieuwe verschijning op genealogisch en heraldisch gebied, t. w. Het Algemeen Nederlandsch Familieblad, orgaan van de Vereeniging het Nederlandsch Familie-archief, bureau Groenendaal, n° 31, Rotterdam. In dit proefblad is als bijdrage tot de geschiedenis van het kasteel te B. sprake van een inventaris van het ameublement op het slot aanwezig. Volgens de redactie zou met de princesse van Oraengien douwagiere bedoeld zijn Louise de Colligny, laatste gemalin van prins Willem I. Doch daar zij bij het opmaken van den inventaris nog in leven was, kon er geen sprake zijn van »Hooch loflyker memorie", terwijl zij er ook niets mede te maken had. Die princesse v. Or. is geene andere dan Eleonora de Bourbon, dochter des Prinsen van Condé, princesse van den bloede, met wie Filips Willem, prins van Oranje, graaf van Bueren, 23 Nov. 1606 te Fontainebleau gehuwd was. De prins stierf 20 Febr. 1618 te Brussel; zijne gemalin overleefde hem niet lang, daar zij in den loop deszelfden jaars overleed. Zie J. P. v. Cappelle, Filips Willem, prins v. Or., bl. 96, 151. H. T. G.

Oudt-eyghens. Van de opbrengst, of, als men liever wil, belasting »Oudt-eyghens" genaamd, waaraan nog tot heden een 8 à 10tal eigenaars van huizen in de Amstelstad onderworpen zijn, — eene belasting, die niet aan de gewone »Belastingmannen", maar aan het Bestuur van het »Armenhuis" (vroeger »Werkhuis", hetwelk wederom in de plaats is getreden van het van ouds bestaande »Huys-zittenhuys") wordt voldaan, — was in de 15de eeuw de oorsprong aldus: — »Tot desen tijdt toe hadden de Monnikken en andere Geestelyken, binnen dese Steede woonende, haare gewaande overtollige goede werken en overschietende verdiensten, aan de Burgerye verkocht, die haar daarvoor verzeegelde Brieven op haare huysen verleenden, d'een van een Wilhelmus Schilt twee of drie, d'andere van een Roosen-Nobel, van een Henricus-Nobel, van een Fransche Schilt, van een Beyerschen Gulden, van een Arnoldus Gulden, van een Pieterman vyf, ses &c. Eeuwige Jaarlyksche Renten, on-losbaar; d'eene meer, d'andere minder, nadat de Burgers yverich en devotich waren, om haar geldt dus aan te leggen en te besteeden; want zy beloofden haar, en de Inhoudt der Brieven behelsde sulks ook: Dat alle de verdiensten, welke in haar Klooster geschieden en voorvielen, voor dese Brieven haar te stade souden komen". Walich Syvaertszoon, die dit verhaalt, voegt daar verder bij: »Alsoo hadden ook de Priesters, welcke Memorie-Meesters waeren in de d'Oude ende Nieuwe Kercke, veele alsulcke Brieven van de Burgherye ghecreghen, om voor haere Zielen Jarich-tijden, Vigilien, Missen ende Memorien te doen, stellende daer benevens op haere Graven seker ghetal van groote, langhe, bernende Waskeersen, van sooveel ende sooveel ponden gewichts, gelyk dat in de Brieven gespecificeert stonde; opdat door sulcx alles de Zielen uyt het Vaghevier in den Hemel mochten comen; waer toe het bittere lyden ende het dierbaere bloet onses Heeren Jesu Christi niet crachtich ghenoech en was, om hen in den Hemel te helpen; al waer 't schoon dat sy met waere berouw van haere sonden ende in den gheloove aen hem, synde in staet van Gracie, van hier scheyden. Want de verdiensten Christi, segghen sy, verlossen de menschen wel van de schult, maer niet van de straffe: Ergo, soo moet men in 't Vaghevier selfs daer voor lyden, of andere moghen daer voor voldoen

van uwent-weghen, op sulcke wyse als gheseydt is. Ende waeren dese Brieven soo vast gemaeckt, datse voor alle belastinghen, welcke op de Huysen zoude moghen staen, den voorgangh hadden, wanneer daer faute van betalinghe soude moghen vallen, ende zyn die Brieven om dies wille Oudt-eyghen genaemt".

De vraag of er op de tegenwoordige eigenaars dier perceelen, voor welke indertijd die vrijbrieven of aflaten werden gekocht en verkregen, eene vaste verplichting rust om nog daarvan de lasten te dragen, zonder de daarin voorgespiegelde voorrechten te genieten, — moet m. i. aldus beantwoord worden: indien de tegenwoordige eigenaars daartegen bezwaar inbrengen, mogen die lasten rechtens niet meer worden afgevorderd, tenzij de eigenaars eischen, dat zij nog deel aan die indertijd toegekende aflaten hebben; – in het tegenovergestelde geval kunnen zij die belasting als eene gift beschouwen en schenken »uyt bermhertigheyt jegens de Huyssittende armen". — Ook uit een historisch oogpunt zyn zy daartoe niet gehouden. Immers alhoewel de belasting dier »Oudt-eyghens" door de geestelyken »onlosbaer" was gemaakt, stelde a⁰ 1497 de Regeering van Amsterdam haar onder zekere voorwaarde »losbaer" bij de navolgende »Keur".

»Hoe al is 't soo, dat vele Huysen ende Erven, binnen dese Stede ende Vryheyt, belast ende beswaert syn met Eeuwige Jaerlicxe Pacht ende Renten, dat men noemt Oudt-eyghen, ende men segt niet te moghen afkoopen noch lossen, want het bescheyt of de Brieven daer af geen lossinge in en houden; soo is nochtans de redelickheyt wel, dat alse in handen van andere luyden komen of getransporteert worden, dat de besitter van dien Huyse ofte Erven, daer sulcke jaerlicxe Pacht of Eeuwige Renten op staen, indien 't hen beliefde, daer eenigh seggen in hadden, omme die by eenige redelicke wegen te mogen afkoopen of aen hem lossen; want anders waert een stuck so in 't eynde tot laste ende beswaernisse dragende, datt'er wel verderfenisse ofte meerer quaet uyt komen mochte, dat de Heer ende Gereght metten XXXVI, daer over geroepen, by de hulpe van Godt geerne voorsien ende benemen souden. Ende hebben daeromme gewillekeurt ende geordonneert eendrachtelyk, dat in tyden toekomende ende voort meer, na de date van dese, soo wanneer eenige eeuwige jaerlixe Pacht

of Renten, staende op Huyse ende Erve binnen deser Stede ende Vryheyt, verkoft, vervremt ofte in andere handen getransporteert worden; (te weten, dat men Oudt-eyghen heet, ende daer af 't bescheyt of de Brieven geen lossingh of afkoop in en houden;) dat de besitter ende eygendom hebbende van dien Huyse of Erve, deselve eeuwige jaerlicxe Pacht ende Renten, indien 't hem gelieft sal moghen aen hem koopen ende aflossen, mits voor Elcken Penningh te geven ende te betaelen dengenen dien 't behoort, »Twintigh derselver Penningen, sulck Gelt ende payement, als 't bescheyt of de Brieven daer af inhouden ende begrypen, sonder meer daer vooren te geven roerende de lossinge, oock niet tegenstaende dat die costelicker of duerder vercoft sullen wesen".

Ziedaar de geschiedenis dier belasting of opbrengst betreffende »Oudt-eyghen". Men oordeele nu, of zij nog van kracht is, of dat wij ze als reeds lang »dood en begraven" moeten beschouwen.

JOH. F. STIELER.

VRAGEN.

Joodsch heiligdom te Alexandrië. In Bunsen's Bibelwerk meen ik te hebben gelezen, dat Alexandrijnsche Joden een soort van tempel bouwden naar de gelijkenis van dien te Jeruzalem. Gaarne zou ik aangaande dien tempel te A. meerdere bizonderheden weten.

A. J. ROTTEVEEL.

[De tijdens den dood van zijn vader Onias III, den hoogepriester bij den tweeden tempel te Jeruzalem (vgl. Josephus, Oudhh. XII : 5, § 1, vgl. m. 2 Makkab. IV : 7—38), nog onmondige zoon, die, ook zelf Onias geheeten, ons alleen door den Joodschen geschiedschrijver Flavius Josephus bekend is, — vluchtte, kort nadat Alcimus den Joden als hoogepriester was opgedrongen (162 v. Chr.), waarschijnlijk met vele andere Joden, naar Egypte, welks koning, Ptolemaeus Philometor, als vijand van het Syrische vorstenhuis, hem met open armen ontving. Hij verwierf zelfs van dezen verlof, om in Beneden-Egypte, te On of Heliopolis, noordoostelijk van Memphis, voor de Egyptische Joden een tempel te bouwen, in de hoofdzaken gelijk aan dien te Jeruzalem, teneinde daarin den Mozaïschen eerdienst uit te oefe-

nen. »Het hoofdgebouw", — zegt het Bijbelsch Woordenboek van het Christel. Gezin" (1859, P. N. v. Kampen, Amst.), — »had het uiterlijk van een kasteel, was 60 ellen hoog en van groote steenen gebouwd. Of er eén heilige-der-heiligen in geweest is, wordt niet berigt; het heilige was van gelijke inrigting als in den Jeruzalemschen tempel, behalve dat in de plaats van dén kandelaar een gouden kroon aan eene vergulde ketting was opgehangen. Vóór dit gebouw stond het altaar, gelijk aan dat te Jeruzalem, en het voorhof, waarin dit geplaatst was en 'twelk het gebouw omgaf, was van tichelsteenen opgericht en met sterke poorten voorzien". Zeker was deze tempel, vergeleken met dien te Jeruzalem, veel kleiner en nietiger. De stichter slaagde ook in het vinden van priesters en levieten voor den eerdienst. Deze en vele andere Joden vestigden zich bij dezen nieuwen tempel, zoodat alras zich daar een kleine stad vormde, welke den naam ontving van Onias-stad of Leontopolis. (Hare ruïnen dragen nog den naam van Tel Joudieh). Van hier dat men ook wel leest van den Onias-tempel te On *of* Leontopolis (in pl. v. Heliopolis). Het getal der Joden, die zich, buiten den onmiddellijken omtrek van On, aan dezen eerdienst aansloten, bleef intusschen steeds gering; getuige de groote synagoge te Alexandrië, welke zeer prachtig ingericht, door gansche scharen van Egyptische Joden, ook van buiten deze stad, bezocht werd. Voor meerdere bizonderheden verwijzen wij naar het Bijbelsch Woordenboek, en de daar aangevoerde schrijvers.]

Middelharnis. Dit ZHoll. dorp wordt door de inwoners »Mijnheersen" genaamd. Waarom? Wie is die »heer" (per excellentiam)?

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Een rébus van Bilderdijk (XXXIII, 74). In de prachtige collectie Bilderdijkiana, door mijn vader nagelaten en thans onder mij berustende, bevindt zich een gedrukte verklaring van den bedoelden rébus, aldus luidende: »Heden nacht, klokke half twaalf, kwam

mijn vrouw in 't kraambed van een zoon, welgeschapen en gezond; zij zelf vaart, na den staat van zaken, redelijk. Wees met ons blij, en geloof mij, uw veel achtenden broeder, Bilderdijk.

Hage, gedagteekend 24 Augustus 1791. In haast.

Postscriptum. Wij wachten u t'hans; kom doch, als 't wezen kan, en u gelust. 'k Bid, houd stijl en schrift ten besten, en schrijf een woord weêrom'.

H. DE JAGER.

W. de Roo (XXXIII, 59; vgl *Nav.* II, 52, 110). Te Rotterdam werd W. de Roo 21 Jan. 1753 geb. uit Jan de Roo (mede geboortig van R., ald. lakenkoopman) en Petronella Mulders (geb. te Nijmegen). Na voorbereidende oefening aan de Latijnsche school ter stede, begaf hij zich ter studie naar Leiden, en vervolgens 1773—75 ook nog naar Utrecht. Bij de classis van Utrecht 7 Maart 1775 prop. en terstond ber. te Zuilen, Paasch-maandag 17 April bev door W. Smits (Amersfoort) met Rom. 11 : 13b—14, deed hij zijne intrede met 1 Cor. 2 : 7a; vertrok 1780 n. Haastrecht, 1782 n. West-Zaandam, 1785 n. Tiel, waar hij † in den nacht van 17 op 18 Febr. 1813, 60 jaren oud, als wed. nalatende Clementia Jacoba v. Bosveld (dr v. Cornelis, pred. te Jutfaas, bij Magtilda Rijnvis), met wie 13 Mei 1775 gehuwd. Een lied, in 1786 door hem vervaardigd, onder den titel: »Een Christen bij zijn Graf", is, eenigermate door de daartoe gestelde commissie gewijzigd, opgenomen onder N°. 182 der Evang. Gezangen, bij de Hervormden in gebruik. Vandaar is het letterlijk overgenomen in de Uitgezochte Doopsgezinde Kerkliederen [1]), onder N°. 148; in die der Evang. Lutherschen, onder N°. 97; in de Remonstr. Chr. Gezangen, 2de bundel, onder N°. 106; in die der Vlaamsche gem. te Brussel, onder N°. 128; terwijl het ook voorkomt, onder N°. 289, in het Gezangboek der Herst. Lutherschen; zoo mede onder N°. 85, in de Christel. Kerkgezangen der Vereenigde Doopsgezinde gem. te Haarlem, doch aldaar door Ds. K. Sybrandi geheel nieuw omgewerkt in 5 coupletten.

[1]) Het is mij niet bekend, dat er ettelijke liederen van hem zijn opgenomen in de Uitgezochte Liederen der Doopsgezinden te Leiden en Westzaandam. Gaarne zou ik die bepaald aangewezen zien. [Het Biogr. Wdbk. van V. der Aa, hoofdred. Dr. Schotel, spreekt er van. RED.].

Het oorspronkelijke lied van W. de Roo luidde aldus:

Somber graf, verblijf der dooden! 'k Zie u aan met stille vreugd;
Gij zijt de eindpaal van mijn nooden, 't Zachte rustbed van de deugd,
Zouden wij voor 't sterven beven, Siddren voor dien jongsten nood!
Jezus liet voor ons zijn leven, Jezus overwon den dood!

Jezus leeft! Hij is verrezen! Jezus leeft in eeuwigheid.
'k Zal voor eeuwig bij hem wezen, Daar hij 't eindloos heil bereidt.
'k Zal door hem gewis verrijzen, Juichend opstaan uit mijn graf,
En dien Heiland eeuwig prijzen, Die mij 't eeuwig leven gaf.

Zou ik naar die kroon niet streven, Naar die kroon, die nooit vergaat?
'k Wil alleen voor Jezus leven, Die alleen mijn hoop verzaadt.
Wereld! ach, wat is uw waarde, Bij 't volzalig Hemelhof?
Wijk dan, wijk, o nietige aarde! Wijk al wat mij boeit aan 't stof.

Vrome, vroeg gestorven vrinden! Slechts streeft gij mij wat vooruit;
'k Zal u zeker wedervinden, Als ons Jezus 't graf ontsluit.
Eerlang zal ik met u rusten; 'k Rijp al vast voor de eeuwigheid;
'k Staar vast op die blijde kusten, Daar mij 't eindloos heil verbeidt.

Somber graf! aandoen'lijk duister! Ik vertrouw mijn stof u aan;
'k Zal gewekt, met hemelluister, Tot mijn Heiland troonwaarts gaan.
Jezus zal mijn stof vergaadren, Mijn geloof en hoop staan pal:
'k Zie dien morgenstond reeds naadren, Die mijn heil voltooien zal!

J. V. DER BAAN.

Prof. Dozy (XXXIII, 133, 4). Dr. Reinhart Pieter Anne Dozy, geb. te Leiden 21 Febr. 1820, † aldaar als gewoon hoogleeraar in de Geschiedenis (sedert 1857) aan de Rijks-Universiteit, commandeur, officier en ridder van verschillende binnen- en buitenlandsche orden, 29 April 1883, M. C. v. Goor den Oosterlingh als weduwe achterlatende. Men brenge hamer, bijtel aan en houwe in zijn zerk:

Hier ligt
een Europeesch vorst
op het gebied der Arabische Letteren
begraven.

In de jongste zitting der »Société Asiatique" te Parijs las Barbier de Meynard, verkozen om haar in het dit jaar te Leiden te houden Orientalisten-Congres te vertegenwoordigen, eene verhandeling voor over Dozy's leven en werken. Zie zijn portret in

»Eigen Haard" (19 Mei '83), met bijschrift van Prof. Dr. M. J. de Goeije.

Prof. v. Oosterzee. Herinnerden wij *Nav.* XXXII, 325, 6, aan dezen uitstekenden kerkredenaar, kerkleeraar en theoloog, nu de reeks der artikelen, opstellen, geschriften over hem gesloten schijnt, vermelden wij thans kortelijk, dat Dr. Johan Jacobus v. O., geb. te Rotterdam 1 Apr. 1817, pred. te Eemnes-binnen, Alkmaar en Rotterdam, als hoogleeraar der godgeleerdheid aan de rijksuniversiteit te Utrecht, 29 Juli 1882 te Wiesbaden overleed. Zie over hem »Uit mijn Levensboek. Voor mijne vrienden. Door J. J. v. O". (Utr., Kemink, '82, aan welke zelf-biographie door zijn zoon eene verscheidene bladzijden beslaande lijst zijner geschriften is toegevoegd); »Dr. J. J. v. O", door Dr. A. W. Bronsveld (In »Mannen v. beteekenis in onze dagen", Haarlem '82); »J. J. v. O. en de Dienst des Woords", door Dr. G. H. Lamers (In »Stemmen voor Waarheid en Vrede", Sept. '82, bl. 267—80); »Een Nieuw begin. Toespraak .. , mede tot gedacht. v. Prof. Dr. J. J. v. O.", door Dr. J. J. P. Valeton Jr. (Utr. '82); »Ter nagedachtenis v. Dr. J. J. v. O.", door Dr. J. I. Doedes (Utr., J. v. Druten, '83, met portret).

Potgieter. In het huis n⁰. 25 op de Leliegracht bij de Keizersgracht te Amsterdam, thans bewoond door Carl Gautsch, is 6 Mei '82 de gedenksteen en de buste geplaatst van den aestheticus en literator, die dit pand gedurende bijna twintig jaar bewoonde. Met gulden letteren staat dit feit vermeld op de zwart marmeren tafel. De buste zelve, levensgroot en van wit marmer, rustend op een door boeken gevormd voetstuk, is het werk des jeugdigen beeldhouwers Teixeira de Mattos ter stede.

Chineesch Woordenboek (XXXIII, 1 *O*). Een nieuw chineeschnederlandsch woordenboek is juist verschenen, onder den titel: »Chineesch-hollandsch woordenboek van het Emoi-dialect, door J. J. C. Francken en C. F. M. De Grijs. Uitgegeven door het Bataviaansch Genootschap van kunsten en wetenschappen".

Jan v. Diest. Een merkwaardig judiciaal register van dezen bisschop van Utrecht (1323—41) werd door de regenten van het Gereform. Burgerweeshuis te Utrecht Maart '82 afgestaan ten be-

hoeve van het depôt der Rijksarchieven, — als uiterst welkome aanvulling der nog weinige in die verzameling aanwezige registers van dezen aard.

Pierre Daniel Huet. Van dezen bisschop van Soissons († 1721) die zich op het gebied der hermeneutiek en van de geschiedenis der letterkunde zeer verdienstelijk heeft gemaakt, — zijn 144 eigenhandige brieven ontdekt door Armand Gaste, hoogleeraar te Caen, benevens de op perkament geschreven bul, waarbij hij in 1678 tot abt van Aunay werd benoemd, enz. (12 Mei '83).

Graaf Libri (XXVI, 1). Op den laatsten dag, waarop het Parlement te Londen Maart '83 zitting had, vroeg het Iersche lid Sexton, of, wanneer de verzameling manuscripten van lord Ashburnam door de Regeering gekocht werd, de Iersche manuscripten in het museum te Dublin zouden bewaard worden. Uit het antwoord des ministers mocht men opmaken, dat dit niet geschieden zou. Intusschen was het nog niet zeker, of de koop zou gesloten worden, daar lord Ashburnam zijn toestemming moest geven, dat de manuscripten welke indertijd door den franschen bibliothecaris Libri gestolen en aan des Lords vader verkocht waren, weder aan de bibliotheek te Parijs zouden teruggegeven worden. De Engelsche regeering stelde dit als voorwaarde. Van Fransche zijde werden 160 à 170 nummers aangewezen als behoorende tot de gestolene; de Fransche regeering verklaarde zich bereid daarvoor 24.000 p. st. te betalen. De Engelsche regeering heeft toen bepaald, dat het Museum alleen een deel der verzameling, het zuiver Engelsche, koopen zou; en hiermede verviel de gansche twist, omdat de diefstallen Fransche werken en handschriften betroffen.

Isaäc Sweers (XXVII, 572). Eene verzameling journalen, registers, orders, resolutiën en andere stukken afkomstig van dezen vermaarden vice-admiraal, — zie Staatscourant 29/30 Jan. 1882, waar eenige er van worden opgenoemd, - zond Mej. H. A. v. Heukelom destijds op aan het Rijksarchief, dat in langen tijd geen even belangrijk geschenk ontving.

KUNSTGESCHIEDENIS.

Graftombe van Prins Willem I (XXXIII, 29). De geharnaste zittende man die zich aan het vóóreinde op den trap bevindt, stelt buitenkijf den Prins voor. Aan zijne voeten staat zijn gevederde helm en in de rechterhand houdt hij den bevelstaf, welke 1 April 1872 door eene dankbare hand met een lauwerkrans werd versierd. Op eene voor mij liggende photographie, in die dagen vervaardigd, herkent men duidelijk den Prins. In Dirck v. Bleyswijck's Beschrijving v. Delft (1667), bl. 263, en in Boitet, item, bl. 298, bij welke bladzijden eene afbeelding der tombe voorkomt, waarin men ook den Prins herkent, leest men het volgende, overgenomen uit ('s Prinsen tijdgenoot) P. Bor Czn., Nederlandsche Historiën (II, 18, bl. 598): »Ende aan het voeten-eynde van de tombe op den vijfden trap, is een Figuere representeerende den Persoon van den Prince van Orangien, als levendigh gewapent zijnde, hebbende voor sijn voeten een Casket verciert met Plumagie, alles van bronse, t'samen met de Sit-plaetse van een cierlijcken antykschen stoel". Waardoor de onderstelling van een hellebardier of ander krijgsman die het graf bewaakt, vervalt. Hoe Wagenaar heeft kunnen schrijven van een schot in den rug is onbegrijpelijk. In zijn Vaderl. Gesch. VII, 531, volgt hij de lezing van Strada, die schreef »dwars door het lijf of in het hart", hetgeen in de confessie bevestigd wordt, welke thans berust in het Rijksarchief, en waarvan aan l'Oiseleur, die het »Cort Verhael" samenstelde, eene copie verstrekt werd. Hierin schreef Balthazar Gerards: »j'ay ce jourd'hui tiré et débendé celle portant les trois balles contre l'estomach dudit Prince d'Orange". Dus een onwraakbaar getuigenis des moordenaars zelven. Een afdruk met de vier verhooren en een facsimilé der confessie komt voor in Bakhuizen v. den Brink, Studiën en Schetsen over Vad. Gesch. en Letteren, I, 579. Zie ook mijne vondst, opgegeven in *Nav.* XVI, 205. B. J. A. M.

[Goed; maar hoe verklaart men in dit geval de onhebbelijke anomalie in de beeldengroep, welke *Nav.* XXXIII, 29, 30, zoo juist aantoont? — Zie Hendrik de Keyzer en zijn tombe ook *Nav.* XXII, 26, vermeld.] Ook S. verklaart, dat de persoon op den trap zonder eenigen twijfel den Zwijger voorstelt.

Rabatten (XXXII, 572) — kent men in Z.Vlaanderen in drie soorten, lang en smal: 1°. geplooide linnen strook, welke men voor de ouderwetsche bedsteden hangt om gordijnroede en ringen te bedekken; 2°. dezelfde strook als versiersel van de ouderwetsche hooge schoorsteenmantels; 3°. eene lange smalle strook gronds, die, bij het aanleggen der volgens eene bepaalde breedte gevormde tuinbedden, overschiet, soms met buksboompjes gezoomd, bij wijze van bloembed opzettelijk aangelegd aan weêrszijden van de breede paden.

G. P. ROOS.

Schaatsenrijden (XXXIII, 30). Als bijdrage tot een gewenscht volledig antwoord wijs ik op Dr. J. v. Vloten's »Nederlands Opstand tegen Spanje", als deze geleerde 't beleg van Haarlem beschrijft. G. P. ROOS.

[Over beenen schaatsen zie *Nav.* IX, 289; over beroemde schaatsenrijders, ibid., V, 222, 310; VI, 141. Zie ook XXI, 478; XXXI, 300 *O*, 421 *O*.]

Scharreborden (XXXIII, 75) — zijn ondiepe, ongeverfde, betrekkelijk kleine tobben, die gebruikt worden bij de slachterij om hoofdvleesch, enz. in te hakken en verder te bereiden; ze worden gemaakt van eene houtsoort, die, met het hakmes in aanraking komende, niet splintert. Van scharfborden hoorde ik daarentegen nooit.

X.

VRAGEN.

Huis van Maarten v. Rossem te Zalt-Bommel (XXXI, 377). Zijn daarvan oude afbeeldingen bekend? V.

Duivelshuis te Arnhem. Wie weet of nog bestaat een afdruk van de ets of gravure, welke dit gebouw voorstelt en in de vorige eeuw het licht zag. In welke verzameling bevindt zich nog een afdruk, of bij wien kan ik mij vervoegen om inlichting en zoo mogelijk om inzage? A. J. C. KREMER.

[In zijne in den aanvang dezer eeuw in druk verschenen verhandeling over dit huis zegt Mr. G. v. Hasselt, dat men destijds bezig was aan eene levensbeschrijving van den stichter, den geweldigen Maarten. Is ze voltooid en in 't licht gegeven? En zoo die Geldersche archaeoloog zelf de bewerker was, heeft hij ze volein-

digd, en bevindt zich die biographie nog onder zijne nagelaten papieren?]

Jozef's beker. In de »Geschiedenis der Aardrijkskundige Ontdekkingen" van W. Cooley, vertaald en loffelijk vermeerderd door Prof. N. G. v. Kampen (Haarlem, 1837) lees ik (III, 354): »Ook hier had men dus een Godsoordeel (n.l. op de Vriendschaps-eilanden), en de beker (van hout, waardoor het opperhoofd verzekerde eenen dief te kunnen ontdekken) herinnert ons dien, waaruit Joseph verborgene dingen voorzeide"; in de noot staat Gen. 44 vs. 5. In onze gewone overzetting vinden we de woorden: »Is het deze niet, waaruit mijn heer drinkt? en waarbij hij [iets] zekerlijk waarnemen zal?" Zinspelen deze laatste woorden werkelijk op Jozef's bekende voorspellingsgave? Of is het een gevolgtrekking, alsof hij zeggen wilde: »deze beker brengt het uit, dat een uwer werkelijk een dief is?" G. P. ROOS.

[De woorden Gen. 44 vs. 5: »waarbij hij iets zekerlijk waarnemen zal", luiden letterlijk: »door middel van welken (beker) hij wichelarij pleegt, waarzeggerskunsten verricht (aan welken hij dus groote waarde hecht). Eveneens, vs 15: »wist gijl. niet dat een man als ik in staat is wichelarij te plegen" (en bijgevolg overal achter komen kan)? Ze zijn derhalve in 't algemeen te verstaan van de zoogenaamde kulikomantie, wichelarij door bekers, evenals men in Oostersche verdichtselen wonderlampen, wonderringen, enz. enz. aantreft. Om de beproeving zijner broeders tot het uiterste te doen komen, stelt hij zich hun hier voor als een Egyptischen wijze of wichelaar, in wien alzoo niemand hunner den verkochten Hebreeuwschen jongeling van weleer herkennen zou; de aartsvaders toch verfoeiden dergelijke kunstenarij. Wat nu deze laatste, — waarvan Jozef gewis den diepsten afkeer had, maar welke hem misschien wel door de Egyptenaren, om zijne bedrevenheid in het uitleggen van droomen, onder meer andere geheime wetenschappen is toegedicht geworden, — zelve betreft, ze bestond hierin, dat men ontraadseling van verborgenheden voorwendde, door willekeurige, grillige duiding der figuren, welke zich in een met water gevulden beker vertoonden, als men daarin gouden of zilveren plaatjes of wel gekleurde steentjes wierp.]

Bornichout, blockeel. Wat beduiden deze *Nav.* XXXI, 393 voorkomende woorden? 't Eerstgenoemde is daar ook »Borninchout" geschreven?

Hakkelbouten en verkenmerken. Men weet dat de zoogenaamde Lingebrieven zijn te vinden in het Gr. Geldersch Plakkaatboek, App, col. 113—36. Daarna zijn ze, deels verbeterd, uitgegeven in Bijlage VIII bij de »Registers, bevattende de beschrijving der peilschalen, *hakkelbouten* en andere *verkenmerken* langs de hoofdrivieren der Nederlanden, opgemaakt op last des Ministers v. Binnenl. Zaken, enz. ('s Gravenhage, 1854), bl. 99—114. Wat beduiden de gecursiveerde woorden? 't Zijn gewis waterstaatstermen?

Kielspitten. Aan David de Solempne werd, volg. *Nav.* XXVIII, 61, door de Staten-Generaal in 1622 eene vereering geschonken voor de uitvinding van een werktuig »tot kielspitten". Waartoe diende dit werktuig? Om bolwerken en schansen op te werpen? Loopgraven te maken? 't Was een werktuig ten dienste van het leger, in plaats van spade of schop. Zie dien vindingrijken kwartiermeester-generaal ook *Nav.* XXXIII, 62, vermeld.

TAALKUNDE.

Voir Naples et puis mourir (XXXIII, 56). De vermelding van *sterven* is geen abuis. De in het Giornale (*Nav.* XXXII, 449 *O.*) geplaatste vraag heeft een drietal antwoorden uitgelokt in het Numero di 28 Aprile '83, II, 52—4, o. a. van een Napolitaan, die verklaart, dat er in het Napelsche geen dorp Mori bestaat, maar wel eene landstreek in het land van Trient (Trident of Trento) in den Tyroler kreits tusschen Ala en Roveredo. Weliswaar heeft men een woordenspel gezocht tusschen »mori" in de spreekwijs (vedi Napoli e poi mori") en den naam dier Tyroolsche streek, en zoo weet men dan ook te Napels een vertelsel op te disschen van dien buitenlander, — Engelschman, Françoos, sguiz-

zero of trauzesco, — die, deze stad gezien hebbende, eenen rijtuigverhuurder in de haren greep, bewerende door dezen met geweld naar Mori te zijn overgebracht; doch men verkoopt zulke aardigheden alleen uit gekscheerderij met de »oltramontani". De variant is »veder N. e poi *morire*", en wordt in dezen trant vermeld door den levenslustigen Dupaty in den aanhef van zijn 93sten brief: »*Voir Naples*, disent les Napolitains, *et puis mourir.* Et moi je dis: voir N. et puis vivre" (Lettres sur l'Italie en 1785, II, 122; Lausanne, 1796, 3me édit.). Het gezegde geeft een vorm aan de gedachte van Tasso, als hij »le piagge di Campania amene" de »Pompa maggior della Natura" heet. En, *poi móri*, sterf dan, omdat de aanschouwing van Napels de verrukkelijkste is, die men zich voorstellen en genieten kan. Geestig brengt onze Napolitaan hier Ev. Luk. 2 vs. 29, 30 ter sprake; Simeon's uitroep toch duidt in geestelijken zin aan, wat dit gezegde eigenlijk uitdrukt. En inderdaad, minder de aanschouwing der stad zelve, dan de blik *op* de stad, zoo als ze zich amphitheatersgewijs tegen den Kloosterberg verheft, moet, wanneer men de golf van Napels komt inzeilen, hartbetooverend zijn. Mijn oudste zoon, op zijne reis naar Indië, nu twee jaren geleden, schreef mij dan ook vandaar: »dien aanblik vergeet ik nooit!" J. A.

Kas versleten (XXXIII, 86) — wordt ook in Zeeland gebezigd in denzelfden zin, doch luidt aldaar »kuus versleten".

J. V. DER BAAN.

[Indien dit *kas* afkomt van *casser*, zoo is het Zeeuwsche *kuus* licht daarvan eene verbastering.]

Huishouden van Kea. *Nav.* XXXIII, 78 vermeldt »een huishouden van *Keia*". Dit heb ik nooit hooren zeggen. Altijd *Kea.* Volgens de verklaring, te vinden *Nav.* V, 203, beduidt het »een Chineesch huishouden". E. LAURILLARD.

Deizig. In »Kennemerland. Balladen door W. J. Hofdijk" vindt men dit woord in de strofe: »'t Was dof en deizig weer". In het tijdschrift »Noord en Zuid", jaargang 3, bl. 38 teekent J. E. Ter Gouw daarbij aan: »Deizig van 't werkwoord deizen, achteruit-

wijken, hetzelfde als deinzen, gelijk peizen naast peinzen. Huygens zegt:

Komt, laet uw' gedachten deisen
Daer het lichaem eertijds was.

Deizig is het weder, wanneer het verschiet, achteruitwijkt van wege den nevel en den mist". — Dit woord deizig luidt in 't friesch disich, d. i. volgens de hollandsche spelwijze diezig; ook wel thisich (tiezig). Omdat het friesch hier een volkomene *i* heeft, dient dit woord in 't nederlandsch met eene *ij* geschreven, dus dijzig en niet deizig. Maar dan vervalt ook de afleiding van deizen, deinzen = achteruitwijken. Hoe dan nu? JOHN CHURL.

Amerzode — Amersfoort — Amerongen (XXXIII, 128). Dat in den eersten plaatsnaam de *z* op een dwaalspoor leidt en door *s* (qua verbindingsletter) dient vervangen, stemmen wij volgaarne toe. De schrijftrant met *s* is dan ook bij dezen plaatsnaam zeer veelvuldig in de oude charters, waartegenover die met *z* slechts enkele malen voorkomt en dus als afwijking mag beschouwd worden [1]). Dat die *s* slechts eene bijkomende letter is, blijke ook uit de varianten *Amberhoye* (*Nav.* XXVII, 512, uit het Leenregister, dus eene geijkte bron!) en *Amelroy* (*Nav.* XV, 289, 358), waaruit ze geheel verdween. Ook dient toegestemd dat *ode* z. v. a. woestenij is; waarbij al de op *ooi*, *oy*, *oyen* uitgaande plaatsnamen in aanmerking komen. In geen enkel oud charter troffen wij trouwens dien uitgang *ode* aan; steeds is het »Amersoy, Amersoye, Amersoyen (-zooye). Eveneens klinkt Uden (N.-Brabant) in de volksspraak steeds »Ujen". Waarom dan nog langer Amers*ode* geschreven? Men herstelle voortaan dat *ooi*! [2]) — Of echter *Amer* hier en in sommige der *Nav.* XXXIII,

[1]) Misschien geldt hier ter vergelijking Amszverr (a°. 1544) = Amsweer (*Nav.* XXV, 487).

[2]) En eveneens: Akooi, Balgooi, Litooi (waarom »Litoyen"? 't Is de ooi van Lit"), Poderooi, Renooi, Wadenooi. »Oyen" blijve zoo, om het van Ooi bij Nijmegen en Ooi onder Echteld te onderscheiden. Waarom ook de *y* of *ij* behouden? 't Worde eenvoudig *i*, en in »Oyen" nooit meer dan *j*. — Bij Poederoyen (Poderooi) geeft misschien de variant Poyeroyen (a°. 1377, 1472) stof. tot denken; vgl. *Nav.* XXXII, 48. De, vermoedelijk oudste, naam schijnt Podarwic (814/5) te zijn. In dit geval werd wat eerder een *vicus* was, later een *ode* of *ooi*. — Maar waarom wil het *Nieuws v. den Dag*, 2 Apr. '83, 5e blad,

128 genoemde plaatsnamen een persoonsnaam zij? Dit komt ons juist wegens de beide genoemde varianten erg verdacht voor. Daarin toch zijn *b* en *l* blijkbaar euphonische letters, en dusdanige letters plegen zich bij voorkeur aan verbindings-syllaben te hechten; er vóór (gelijk o. i. in Amberhoye) of er tusschen (zooals o. i. in Amelroy). De *l* in Amelroy werpt, meenen wij, de vooronderstelling, dat hier een mansnaam Amer of Ammer schuilt, ten eenemaal omver. Dus moeten wij bij Amberhoye, — alhoewel Ammer = Amber er opzichzelf nog even dóór zou kunnen [1]), – ook elders schuilen. Die schuilplaats verleent ons, gelooven wij, *Aam* als benaming eener buurschap onder Bemmel (in Overbetuwe). Dit *Aam* toch komt in de oude tijnslijst der abdij van Lauresham (11de of 12de eeuw) voor als *Ambe* en is in 1485 nog *Aemb* (en Middel-Aemb, Tijdrekenk. Reger op het prov. arch. v. Overijssel, D, bl. 421, 2, 4), terwijl a⁰ 1350 van »Amermere" aldaar (Nijhoff, Oork. II, bl. 46), a⁰ 1501 van »Ammerfelt" aldaar (Tijdr. Reg., E, bl. 143) sprake is. De geslachtsnaam is v. Ambe (a⁰ 1350, 1436), v. Aembe (1446), v. Aymbe (1376); vgl. Nijhoff, Oork., II, bl. 46; IV, bl. 131, 222; III, bl. 26). Op grond hiervan meenen wij in *Amersode* niet alleen de *s* als verbindingsletter, maar ook *er* als verbindingssyllabe te moeten beschouwen, en stellen als schrijftrant in 't vervolg, voor: *Amerooi*, d. i. Amer-ooi, de woeste plaats ter Aam. Maar wat is *Aam* of *Aemb*? 't Speelt, vooral verkort tot *am* en *amb*, in Hoogduitsche (en Zwitsersche), Fransche en Engelsche plaatsnamen, en wel als hoofdbestanddeel, een belangrijke rol. Wij durven niets beweren of gissen, maar houden ons aan het door Johan Winkler gezegde: *a* en *e* zijn wisselletters. Dus *Aam* nauw verwant met *Eem*, en daarmeê hoogstwaarschijnlijk van denzelfden oorsprong. Zoo stevenen wij nu de *Eem* of Eems (den ouden Hemus [2]) van a⁰ 777) uit naar *Amersfoort*, en stellen dit (analogisch) als gesproten uit Amer-fort, d. i. fort ter Aam of Eem. Wat is dit *fort*? De varianten in dezen plaatsnaam zijn: *-forde* (1028, 1235), *-fordia*

Akkooi? Is 't niet Ak-ooi = Ek-(Eki-)ooi, d. i. hoek-woestenij? Vgl. Eckoy (a⁰. 1464).

[1]) Doch dan blijft Ambresbury als variant (niet van Amers-, maar) van Ames-bury toch altoos nog een lastig te kraken nootje.

[2]) De Westfaler Eems (Ems) heette oorspronkelijk Amisia.

(Latijn, 1119, 1282), *-vorthe* (1228), *-vort* (1266), *-ford* (1422), *-uoirt* (1409), *-foirt* (1426, 1528), *-foirdt* (1460), *-fort* (1484), *-foerdt* (1519), — met een bestendig voorgevoegd *Amers-*, dat slechts éénmaal als *Ammers-* door ons werd aangetroffen. De geslachtsnamen zijn de Amersvorde (1273, 86), v. Aemersfoirt (1472). Mag men, met *Nav.* XXVII, 182, 3, voor oogen, dit *-fort* als *forst* verklaren, en onzen plaatsnaam vertolken als: bosch ter Aam of Eem? Of is het z. v. a. Eemer-wetering, omdat de Eem (= water of vaart? *Nav.* XV, 277) juist bij Amersfoort uit een viertal beken ontstond, al is die stroom ook heden bij die stad zelfs voor grootere schepen bevaarbaar. Als *voirde*, *voort* »doorwaadbare plaats" beduidt, komt ons dit veel aannemelijker voor. Is het hiermede in den haak, dan bezige men voortaan »Eemsvoord" of hoogstens »Amesvoord"; vgl. *Nav.* XV, 80. Men had in 1528 aldaar, — misschien nòg, — een huis ter (to of ther) Eem. En v. der Eem, v. der Eme is een bekende, ook in de Nederbetuwe voormaals overvloedig vertegenwoordigde familienaam. — Zou *Amerongen*, — aldus onveranderd a° 1370, 1528, in 1126 Amerungon; geslachtsnamen: de Amerunga (1166, Lat.), -ge (1225), -gen (1178, 1282), v. Amerongen (1529), — niet naar dezelfde analogie verklaard moeten worden? Immers 't paalt aan de *Amersfoort*sche heide. En dit beteekent hier o. i. iets. Schuilt hier geen »eng ter Aam (of Eem)"? Men zou denkelijk meer beslist mogen spreken, zoo men een ouden variant Ameringhen, Amerengh, Amerinck (-enck) gevonden had of nog vond. Mag 't alével? Zoo ja, dan is 't klaar, hoe men voortaan dezen plaatsnaam zal moeten bezigen in taal en geschrifte.

J. A.

Kommenijswinkel (XXXII, 391). Het hier vermelde herinnert ons de vele aardigheden omtrent de afleiding van dit woord te berde gebracht. Eerst zocht men die in »kom-en-eisch-winkel", daarna gaf Bilderdijk zijn »common aid", dat met de troepen van Leycester herwaarts zou gekomen zijn. Het redelijkst kwam ons nog voor de afleiding van *komen*, koopman, *komenij*, koopmanschap; ofschoon men dan elken winkel een *komenij* moest noemen. Daar de naam slechts voor een bijzondere soort van winkel geldt, komt ons de afleiding van Jan Kompanie nog niet zoo heel verwerpelijk voor.

J. C. d. R.

Kommenijswinkel. Ik dacht dat het uitgemaakt was, dat men komenij-winkel schrijven moet. »Koopmanswinkel" is het immers? Van 't oude »comen", koopman, vanwaar nog in Vlaanderen »komerschap" voor handel. G. P. ROOS.

[De Woordenl. van de Vries en te Winkel vermeldt ook »koomenij".]

Schaak, schaken (XXXII, 345). Wij hebben dit woord met het spel gekregen. Het *schaakspel* is niets dan *koningsspel*, zooals het, als ik mij niet vergis, ook wel genoemd wordt of werd. Dit spel is geëindigd, wanneer de koning nergens meer veilig en dus zoo goed als dood is, al verbiedt de beleefdheid om den koning van het bord te nemen. Hiervan komt de uitdrukking *schaak-mat* = de koning is dood. Hier heeft echter door onbekendheid met de beteekenis der woorden eene verwisseling in het gebruik plaats gevonden, en men zegt: de koning *staat schaak*, d. i. op eene plaats waar hij genomen kan worden, ongedekt is. Dit is ook op de andere stukken overgegaan en men hoort de schaakspelers dan ook zeggen: »schaak koning, schaak kasteel", enz. Daar nu verder het schaakspel oppervlakkig beschouwd voornamelijk bestaat in het wegnemen van elkanders stukken, is het zeer goed verklaarbaar, dat het woord *schaken* de beteekenis heeft erlangd van wegnemen, b. v. een meisje. *Geschakeerd* zal wel voortspruiten uit de ruiten op het schaakbord. Misschien heeft het woord een anderen oorsprong, maar stellig heeft het niet *schaakbord* doen ontstaan. Het Fransche woord *échec* sproot ook uit *schach*, en heeft met »springen" niets te maken. De beteekenis van nederlaag is gemakkelijk te verklaren, als wij in 't oog houden, dat men in 't Fransch zegt *donner échec* voor hetgeen wij *schaak zetten* noemen. Of het engelsche *excheque*r hiermede in verband staat, betwijfel ik ten zeersten. Een *check* is eene kasaanwijzing, een mandaat, gelijk het bij onze administratie leeft. Dit in verband te brengen met het schaakspel of met »springen", gaat bezwaarlijk. Of is het een papier, tengevolge waarvan het geld uit de eene hand in de andere springt? Dit zou gelijk staan met de afleiding van *exsul* (balling) als iemand die uit zijn land »springt" van exsilire, in plaats van ex solo. De afleiding van dit *check* echter laat ik gaarne aan anderen over, om zelf geen échec te lijden. L. A. P.

Schaak, schaken. Schaak, Fr. échec, wordt veelal afgeleid van het Perzische shah, Arab. schach, koning; schaak-mat van het Perz. shah-mat, de koning is overwonnen, Arab. schach-mat, de koning is dood. Echec (Fr.) heeft nooit de beteekenis van sprong, wel die van verlies, neêrlaag, teleurstelling: »en échec" is in bedwang, ingesloten. — *Exchequer* (Eng.) komt wel van het Fr. échiquier, schaakbord, maar wordt in die beteekenis niet gebruikt; daarvoor heeft het Engelsch *chess-board*. Exchequer beteekent in het Engelsch schatkist, rekenkamer. De Engelsche woordenboeken verwijzen bij dit woord naar het Oud-Normandische recht Bescherelle teekent hierbij aan: »Administration anglaise; Cour de l'échiquier; Juridiction anglaise dont les fonctions sont d'administrer les revenus du roi et de l'état. Elle remonte à Henri I, et est ainsi nommée à cause d'un tapis à damier sur lequel on fait les comptes. — Ancienne jurisprudence. En Normandie, Justice souveraine, assemblée de magistrats et de délégués pour connaître de certaines affaires. Plus tard, au commencement du Xme siècle, sous les ducs de Normandie, Espèces d'assises où se rendaient les principaux seigneurs pour juger les affaires les plus importantes. Les prélats, les barons et les baillis royaux étaient tenus d'y assister. Cette juridiction était ainsi appelée du pavé en forme d'échiquier de la salle où se tenaient les séances, ou du bureau même autour duquel étaient les juges, et sur lequel on mettait un tapis divisé en plusieurs carreaux". — *Schakeeren* zal ook wel daarvan zijn afgeleid. Van *schaken*, rooven, zoekt men de afkomst in het Angelsaksisch. Sommigen willen het eerstgenoemde »schaken" (het spel) ook hiervan afleiden, dat dan zou beteekenen z. v. a. rooversspel (het ludus latrunculorum of latronum der oude Romeinen). Schaken en ontschaken staan tot elkaâr als rooven en ontrooven, stelen en ontstelen, enz. De eerste vormen worden gebruikt met den acc. van het object, de tweede met den dat. van den persoon en den acc. van het object. Hij schaakte het meisje; hij ontschaakte den vader diens dochter. *Ontschaking* kan dus niet onverschillig voor schaking worden gebezigd. J. C. d. R.

[Te Londen werden Mei '83 door officieren en soldaten der Household-Brigade partijen gespeeld, waarbij de schaakstukken

levende personen voorstelden. Eene voorstelling, waaraan een liefdadig doel was verbonden, woonde de prins van Wales met vele hooggeplaatsten bij. Men speelde bizonder vlug. Er hadden meer dergelijke voorstellingen plaats, o. a. ééne, waarbij de groote schakers Steinitz en Zukertort de partij leidden.]

VRAGEN.

Oostenwind-koningskind. Onder de vele spreuken en rijmen in de volkstaal, die betrekking hebben op de weêrsgesteldheid, komt ook voor: De Oostenwind is een Koningskind. Wat beteekent dit? De verklaringen, door Prof. v. Hall voorgesteld, zijn zeker niet juist. Vragenderwijs oppert deze geleerde de meening, dat de spreuk in verband kan staan met de wijzen uit het oosten; of wel, met de omstandigheid, dat de oostenwind doorgaans midden op den dag krachtig is en ook een koningskind laat opstaat! Is er niets aannemelijkers van te zeggen? E. LAURILLARD.

[Men denkt onwillekeurig terstond aan de Oostersche wijzen, omdat het rijmpje een bon-mot is onder het volk, dat, getuige o. a. zoo menig gevelopschrift van weleer, aan het verhaal van Matth. II gaarne dacht. Nóg heden is Drie-Koningen een geliefde tijdsbepaling. Waait dan niet dikwijls een scherpe oosten- of noordoostenwind? Als het rijmpje vooral bij de Roomschgezinden in zwang is, zal deze de herkomst wel zijn.]

Lasonder. Is de nederlandsche, (ik meen) achterhoeksch-Geldersche familienaam Lasonder van Franschen oorsprong? Of wat beteekent deze naam anders?

[Hoort L. eigenlijk niet meer in Overijssel te huis? Zie b. v. Herald. Bibl. '82, bl. 260.]

Charade (XXXIII, 37). Hierover kan men raadplegen een opstel van W Foerster in het Zeitschrift für Romanische Philologie, III (1879), S. 263. Wat is de quintessens van dat artikel?

Gafieert. *Nav.* XXVIII, 330, staat eene lijst vermeld van »diegeennen, die »gafieert" syn vant perlement van Engellant". Wat is *gafieert?*

Kor (XXXI, 465). *Nav.* XXXII, 120, wordt *kor* in »koroester" onderscheiden van *kor* in »korhaan", terwijl *Nav.* XXXII, 344, sprake is »kornen" of »korrenen", als mogelijk doelende-op het vangen van een bizondere soort van schelpdieren. Daar *kor* in »korhaan" nog op verklaring wacht, waag ik de vraag, of tot opheldering wellicht dienen kan »koeren" = naar iets uitzien!? [1]) Maar hoe staat het dan met »kor" in »koroester"? Zou het éene »kor" alzoo niets gemeens hebben met het andere? Dit is toch niet waarschijnlijk.

Van (Vgl. XXXI, 328). In België is men op het gebruik van het voorzetsel zeer kiesch. Van Heemstra zou b. v. in eene Alphab. lijst gezocht moeten worden op Heemstra (van), als een adellijk geslacht betreffende. Vandenberghe daarentegen onder de V. als onadellijk [2]). 't Is uit de Fr. Rep. overheersching afkomstig. Maar hoe is het met Ten, Op, 't enz.? In Winterswijk heeft men den familienaam Ten of ten Bengevoort; duidelijk immers Ten engen voorde, aan of bij de nauwe vaart, gracht, wetering? Op den Noord of Oort; St. Josse ten Oode (niet, Noode) bij Brussel, enz.

G. P. ROOS.

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

Dedel (XXXI, 639; II, 299, 439, 505). De t. eerstaangeh. pl. door den bestuurder vragenderwijs geuite veronderstelling zal, vertrouw ik, door de volgende mededeelingen in volkomen bevestigenden zin beantwoord worden, zoodat er daarna wel geen twijfel meer bestaan zal of de familienaam Dedel eene samentrekking zij van: »de Edel" of »de Edele". Reeds vroeger, o. a. *Nav.* XX, 262, noot, sprak ik over

[1]) Van hier ook *koer*, *koert* of *koerd* = torenwachter. Hieraan ontleent dan ook zeker het Koerhuis bij Deventer zijn naam. In eene Deventer-cameraarsrekening a⁰. 1361 (bl. 23, 63, 125) is sprake van Berende den cure, cuer (koer) op den toerne. Zou de destijds te D. voorkomende familienaam Kuercamp ook van dit »koer, koeren" afkomen? Of is dit z. v. a. keurkamp (= *uitgelezen* perceel gronds)?

[2]) Deze manier is niet navolgenswaardig. RED.

de willekeurige en verschillende wijze van spelling van familienamen; men ging daarbij meer te rade met den klank, of de werkelijke beteekenis van het woord, en later met de bekende, de vermoedelijke of veronderstelde, en dan soms geheel verkeerd opgevatte afleiding er van; ieder schreef het dan naar eigen dunk, of volgens de in zijn tijd eigendunkelijk aangenomen regelen van spelling, waarbij weinig acht gegeven werd hoe de bezitters dier namen er zelven over dachten; deze trouwens betoonden zich meesttijds al even slordig en willekeurig hierin, of pasten de met de tijden veranderende begrippen van spelling ook op hunne namen toe. En deze willekeurige veranderingen in familienamen duurden voort tot in onze eeuw; velen zullen, hetzij in eigen kring of omtrent anderen, daar nog voorbeelden van kunnen bijbrengen.

De naam der oorspronkelijk Utrechtsche familie Dedel komt dus ook in vroegere eeuwen zeer verschillend geschreven voor, terwijl daarbij dan toch altijd sprake is van leden dierzelfde familie; en zelfs dikwijls van één persoon daaruit, hoewel de naam verschillend gespeld wordt. De beteekenis des naams, welke in de laatste eeuwen en reeds zeer vroeg, eenvoudig als »Dedel" wordt aangetroffen, blijkt daaruit ten volle; waarom echter dit geslacht als bij uitzondering de uitdrukking »de Edel", als toenaam verwierf, kan ik niet aantoonen; over den oorsprong diens naams mogen dus anderen oordeelen, alleen als gissing voer ik het volgende aan.

Van Leeuwen, Bat. Ill., bl. 1125, meldt dat Lambert Tijmansz. Dedel, wiens broeder Jan de overgrootvader van paus Adriaan zal geweest zijn (?), in 1365 onder den Utrechtschen adel werd gerekend; zijn zoon Tymen Dedel, die 1410 stichter was der Heil. Sacram. broederschap ter Buurkerk te Utr., huwde Wendelmoet van Oostrum Claesdr (uit een oud-adellijk geslacht) en was weder de vader van een Jan D., edelman, raad en secretaris van hertog Philips van Bourgondie, die 1461 ter leenkamer van Holland vermeld staat[1]), alwaar zijn testament gezegeld en geregistreerd voorkomt, benevens dat zijner huisvrouw Beatrix v. Rijswijck, dr v. Jan bij Adriana v. den Berge, heer en vrouw van Rijsoord en Strevelshoek, welke

[1]) In de geslachtslijst der fam. Uytenbogaert werd 1438 te Utrecht gemeld Duve d'Edel, die huwde Johan Uytenbogaart, uit welke verbintenis dit geslacht verder voortsproot.

heerlijkheden Beatrix, waarschijnlijk als eenige dochter, schijnt geërfd te hebben, terwijl zij bij haren man Jan D. ook niet dan ééne dochter Machteld schijnt nagelaten te hebben, want deze heet vrouwe van Rijsoord en Strevelshoek, als zij (huwlijksvoorwaarden v. 3 Jan. 1485) met Gilles v. Valckesteyn, knape, enz., in den echt trad.

Vooral om de daarbij uitvoerig vermelde bizonderheden bestaat er geen reden om aan deze mededeelingen van v. Leeuwen, door Hoogstraten en anderen hem nageschreven, en dus aan de adellijke afkomst dier alleroudste Dedel's te twijfelen, al wordt die familie daarna, hoewel steeds tot stedelijke en andere regeeringsbetrekkingen en aanzienlijke ambten geroepen, niet meer onder de edelen genoemd; zij werd eerst in deze eeuw bij de verheffing der Nederlanden tot een koningrijk, evenals zoovele andere patricische familiën, weder tot den adelstand verheven. Op bl. 1188 van hetz. werk bericht v. Leeuwen dat Gerrit Dedel, die 1411 raad te Utrecht was en Jutte v. Zijl Jansdr op 't Zijlhof bij Leiden huwde [1]), een andere zoon was van bovengen. edelman Lambert D. Gerrit of Gheryt D. prijkt op de Utrechtsche regeeringslijsten als raad tusschen 1411 en 1426; a° 1415 trad hij als ouderman der oudewantsniders op. In diezelfde jaren is te Utrecht als ouderman der korenkoopers een Tijman of Tideman D. bekend, het eerst a°. 1414; nauwkeuriger valt dit niet te bepalen, aangezien er meer Dedel's geleefd hebben met dienzelfden vóórnaam, niet altijd van elkaâr te onderscheiden. Deze Tijman komt echter niet als raad voor, waaruit men te eerder zou besluiten dat hij een broeder van Gerrit zal geweest zijn en dus de straksgen. stichter der Heil. Sacr. broederschap ter Buurkerk te Utrecht. — Deze Dedel's waren derhalve burgers van U., en hadden, om daartoe en tot regeerings-

[1]) Door dit huwelijk werd volgens de geslachtslijst van v. Zijl (bij v. Leeuwen) deze Gerrit Dedel de aangehuwde oom van Gerrit v. Zijl, die, met Aleyd Eggert Willemsdr huwende, heer van Purmerend geworden is, door koop van zijn schoonbroeder Jan Eggert en na doode van zijn schoonvader Willem Eggert († 1417 als proost van Oude Munster te Utrecht, welke waardigheid hij na den dood zijner vrouw zou hebben verworven; waaraan echter getwijfeld werd), zie Utr. Plac. boek I, 247, 753. — Zooals men weet voerde Willem Eggert, de stichter der Nieuwe-kerk te Amsterdam, drie weerhaken in zijn wapen; terwijl gezegd wordt, dat, hoewel de Dedel's drie leliën voerden, de tak echter waaruit Paus Adriaan gesproten zou zijn, ook drie weerhaken bezigde.

ambten te geraken, zich bij de Gilden moeten laten inschrijven. Een paar woorden over de regeering te Utrecht in die dagen, eer ik verder ga. Terwijl men in later eeuwen te U. burger zijn moest eer men gildebroeder kon worden, was het in die vroegere eeuwen juist andersom. Tot 1268 bestond de regeering te U. meest uit edellieden en zeer aanzienlijke personen, doch door een verbond der Utrechtenaren met de Kennemers werden zij toen afgezet, waarna het volk de oudsten van ieder gild tot regeerders aanstelde. De regeering bestond daarna uit schepenen, raden en oudermannen (d. i. dekens) der gilden, welke twee jaren dienden, en het eerste jaar den nieuwen, het tweede jaar den ouden raad vormden. Daaruit werden jaarlijks een schepen-burgemeester, een raad-burgemeester en twee overste-oudermannen verkozen. Volgens den oudsten gildebrief (a°. 1304, zie Utr. Placcaatb., III, 67) hebben de burgers, in de gilden zijnde, dat recht tot aanstelling der regeerders behouden; weshalve later, »wellicht bij verdrag tot vereffening der vroegere geschillen tusschen de edellieden en burgers", de edellieden zich in de gilden hebben doen opnemen, teneinde op die wijze, evenals de overige burgers in het vervolg weder tot de regeering te worden toegelaten. »Immers dit is zeker", zegt Mr. Caspar Burman, »dat sedert 1270 of 80 zoowel de edellieden als de burgers zich in de gilden begeven, en dus deel gehad hebben aan het stadsbestier". Vgl. ook Utr. Placcaatb., III, 267.

Na deze mededeeling valt het moeielijk te beslissen, wanneer men de Dedel's te U., behalve als raad en schepenen, ook ziet optreden als oudermans o. a. der oudewantsniders [1]), der korenkoopers, brouwers en vischkoopers (deze laatsten vormden na 1455 met de brouwers één gild onder den naam van vischkoopers), of zij ooit werkelijk die beroepen hebben uitgeoefend. Doch nu zou men eene gissing kunnen wagen naar den oorsprong huns naams. Terwijl men met v. Leeuwen vaststelt, dat de oudst bekende leden dezer familie van ridderlijke of adellijke afkomst geweest zijn, zoo volgt daar nog niet uit, dat zij zich te U. vestigende, in het bezit geweest zijn, of geweest waren, van eenig bizonder goed waarnaar

[1]) Daar bestonden wantsniders en oudewantsniders, evenals cordewaniers en oudecordewaniers; de eersten waren vermoedelijk handschoenmakers, de laatsten schoenmakers.

zij een toenaam konden voeren of aannemen. Zich bij de gilden latende inschrijven, om zoodoende burgerrecht en deel aan de regeering te bekomen, kan de eerste, ter onderscheiding van andere Lambert's of Tijman's, zeer waarschijnlijk, met zinspeling op zijn afkomst en bij gemis van eenigen anderen naam, eenvoudig met den bijnaam van »de Edele" aan zijn vóórnaam toegevoegd, aangeduid zijn geworden, en dus dat toevoegsel als toenaam zijnen nazaten hebben nagelaten. Geheel onmogelijk is dit niet; bij de alleroudste edelen droeg de zoon dikwijls een anderen naam dan de vader; welken naam hij aannam naar eenige bezitting door hem verkregen. Smallegange (bl. 727) verhaalt van een jong ridder, Jan genaamd, zoon van een Arend, die zonder eenigen toenaam eenvoudig Jan Arendszoon genoemd werd; hij trok de aandacht der gravin van Holland die vernemende dat hij geen toenaam bezat, onderzocht of er geen rivier, beek of iets in de nabijheid zijner woning was, waarnaar zij hem een toenaam kon schenken, en nam hij ten haren gevalle den toenaam aan van »van Schengen", naar een klein riviertje »de Schenge", in de nabijheid zijner woning. Maar hoe dit ook zijn moge, zooveel is zeker dat van 1411 tot het laatst der 16de eeuw leden der familie Dedel als burgers, raden, schepenen en ouderrmannen der gilden te U. optreden; zij namen als zoodanig deel aan de oproeren en binnenlandsche twisten, welke de stad, bij verheffing van nieuwe bisschoppen, dikwerf teisterden; zij deelden bij onderligging hunner partij in het lot van verbanning, uitzetting en ontzetting van burgerrechten voor eenigen tijd, of vrijwillige uitwijking, om later weder in [1]) te komen en, als partij bovendrijvend, gelijk lot aan anderen te doen ondergaan.

(*Wordt vervolgd*). JOH. HENDR. V.

v. de **Kasteele** (XXIX, 53). Met zekerheid kan ik thans mededeelen, dat Petrus v. d. K., pred. te Ellewoudsdijk, geh. m. Susanna v. Hemert, gedoopt was te 's Gravenhage 21 Jan. 1703 en tot ouders had Pieter en Maria v. Langelaer; — waardoor de kwestie is opgelost. P. R. D. V. DE KASTEELE.

---

1) Door »*in*komen" werd niet alleen verstaan *binnen* de stad, maar ook *in* de regeering komen.

Kuithan of Kuythan (XXXII, 302). Onder de »Sämtliche Schullehrer" in Bremen, komt op de lijst der »Praeceptores am Pedagogio" voor: 1666 Diderich Köithaen in III. classe d. 1 May, † 1671, den 5 Sept. Zie Roller, Gesch. Brem., III, 470. M°.

Mom ((XXXIII, 88). Johan Mom van Kell Gerritszoon, 1465 drost des lands van Zutphen, wakker voorstander der belangen van hertog Adolf, 1467 één der medeonderteekenaars van het verdrag van vriendschap en onderlinge hulp tusschen Ruprecht, bisschop van Keulen, en Adolf hertog van Gelre en Gulik, behoort onder de zestien personen, over wie hertog Arnold naar zijn goeddunken zal mogen beschikken. Walraven Mom tot den Roden Toren, zoon van Roelof of Rudolf, schepen te Arnhem, bij Aleyd v. Baer, huwt Everhardus v. Bronkhorst. Zijn oudste zoon was Roelof of Rudolf. Deze maakt 1510 den Roden Toren tot openhuis voor den Hertog, 1519 verschreven te Munster, 1528 richter van Arnhem en Veluwenzoon, huwt Sibilla van Scherpenzeel, dr v. Carcelis en Maria v. Zuylen van Hardenberg (volgens anderen v. Z. van Anholt) en † 1540. Zijn zoon was Johan, door den graaf van Megen uit de regeering gezet, weder hersteld 1568, geh. met Maria v. Hackfort, † 1591. H. T. G.

Mom. Is Mom één met Momme en Momma? Te Harderwijk gedt. 8 Juli 1750 Annetien en 2 Febr. 1752 Jacob Matthijs, kinderen v. Jacob Momme en Cornelia de Wit. Wilhelmus Momma pred. te Middelburg vertrok vandaar 1676. Hendrik Momma tr. Hillegonda Duijff, bij wie Jan Jacob M. geb. 24 Sept. 1737, commissaris v. Amsterdam, † ald. 29 Sept. 1792 tr. 14 Aug. 1775 Henriette Maria Vosmaer Jacobsdr, bij Louisa Maria Mosburger, geb. te 's Gravenhage 17 Nov. 1751, † Utrecht 9 Nov. 1815 na te Amst. hertr. te zijn 15 Apr. 1800 m. prof. G. van Oordt (kinderloos); uit haar 1e huwel.

1. Jacob Lodewijk Hendrik M., tr. 1°. Anna Aletta Winter (bij wie Maria Aletta M. geb. te Amst. 1809 † ald. 12 Jan. 1832, tr. ald. Mei 1830 Josua v. Eik zn v. Josua bij Maria Hartsen), 2°. 15 Jan. 1815 Johanna Jacoba Pauw.

2. Johanna Jacoba M., tr. Amst. J. v. Iddekinge.

3. Henriette Hillegonda M., tr. Daniel Anthony Clarion geb. te Breda Oct. 1776.

4. H.. J.. M., vrederechter te Amst.

5. Willem Carel M. geb. 17 Juni 1781, † 10 Dec. 1851, tr. Anna Elisabeth Cramer dr v. Barend bij Johanna Elisabeth de Bruijn, geb. 13 Juni 1784, bij wie 5 kind., waarvan mij bekend *a.* Barend Johannes M. geb. Amst. 28 Nov. 1811, lid v. d. raad en wethouder ald. tr. ald. 18 Oct. 1838 Elisabeth Jacoba de Petersen geb. ald. 8 Mei 1819; *b.* een zoon geb. te Tilburg 29 Juni 1818.

Verder kwamen mij nog voor Louisa Maria M., 1818 gade van Dr. A. E. Römer te Utrecht, en Joh. M. geh. m. Jean François Emanuel Conradi, bij wie Jan Willem Hendrik C. geb. te Nijmegen 1768. V. O.

[Momme (Mumme) = Mom, vgl. Herald. Bibl. 1883, bl. 44, 9, 52, 8, 9; Catal. d. arch. v. 't Gr. en Voorst. Gasth. te Deventer (a°. 1267—1815). Maar Momma niet.]

Obreen (XXXII, 493, 578). Ter verbetering. Christina Jacoba O., dr v. pred. Jacob O. en Cornelia Maria Vermeulen (bl. 580), is begr. te Hulst 19 Aug. 1729, nog geen jaar oud, zie bl. 582 bovenaan. Pred. Jacob O. liet geene afstammelingen na; zijne twee kinderen stierven vóór hem. Het is Christina Jacoba O., dr. v. Cornelis O. en Catharina Vermeulen (bl. 581 onderaan) die eerst huwde J. D. Bake, en later N. Hexenius.

FRED. CALAND.

Weveringh (XXIII, 638; XXIV, 82; XXXII, 298). Catharina v. den Helm was dr v. Cornelis Arentszoon bij Elisabeth v. der Ghijsen Anthonysdr, die 21 Aug. 1622 gehuwd waren. Maria v. Hoogenhouck, geb. 6 Sept. 1651, † 13 Aug. 1720, was dr v. Maerten Abrahamsz. bij Sara v. Beresteyn. Van hare vier kinderen huwt Mr. Maerten W., geb. 21 Mei 1679, † 23 Mei 1756, 24 Juni 1704 Susanna Backer, bij wie Anna Susanna W. geb. 21 April 1706, † ongeh. 1773; Maria Wilhelmina huwt Willem Cornelis Backer; Mr. Anthony W., heer van Holy, geb. 2 Juni 1708, † 1737, rentmeester der domeinen van Brabant, huwt 1733 Emmerentia v. Speeck, † 1736 (Hendriksdr bij Cath^a^. v. Oosten); Theodora

Elisabeth W., † 3 Mei 1789, huwt 23 April 1750 Mr. Huybert v. Meel, † 1769, secretaris der Surinaamsche societeit, weduwnaar van Maria Kemp Hendriksdr ex Maria Bas en zoon van Jan Huybert v. M. bij Christina Rijkeweerd. Uit het huwelijk van Mr. Anthony W. met Emmerentia v. Speeck is mij slechts één zoon bekend, de *Nav.* XXIV, 82 vermelde Mr. Maerten W. die Jacoba Elisabeth Verbeek huwde; van hen zijn mij drie kinderen bekend: Mr. Hendrik W. die in 1804 Maria Wilhelmina Backer huwde; Susanna W. geb. 22 Febr. 1765, die 26 April 1789 huwde Pieter Pama de Kempenaer, geb. te 's Gravenhage 31 Jan. 1762, kapitein bij de schutterij te Amsterdam (Mr. Jacobsz. bij Matthea Huberta v. Minninghen) en de *Nav.* XXXII, 299 vermelde Antonia Emmerentia W., geh. met Adriaan v. der Hoop. De tweede zoon van Mr. Anthony W. en Maria v. Hoogenhouck, Mr. Adriaan geh. met Jacoba v. Royen, Davidsdr bij Jacoba le Plat, had de bl. 298 vermelde vijf kinderen. Omtrent Mr. Adriaan zie aldaar; Jacoba huwt Andries Bogaerd v. Alblasserdam, wiens moeder eene Briel was, en wint bij hem drie zoons en twee dochters; Philippus is met zijn vader vóór de Willemstad verongelukt; Mr. Anthony † ongehuwd en Maerten was schepen te Schoonhoven, gehuwd (met wie?) en kinderloos overleden. De derde zoon van Mr. Anthony W. bij Maria v. Hoogenhouck was Mr. Cornelis W., † 6 Jan. 1748, advokaat voor den Hove van Holland, tr. 1°. 12 Mrt 1712 Hester v. der Ghysen, bij wie jong gestorven kinderen, 2°. Geertruid v. der Nieburgh, bij wie Geertruid W., † 26 Febr. 1758 tr. 21 Apr. 1748 Pieter Heerega († 1771), wiens eerste vrouw zij was. Wie was zijne tweede vrouw? Eindelijk had Mr. Anthony W. nog eene dochter, Sophia W., geb. 31 Mei 1684, tr. 21 Juni 1718 Jan Adriaan Thierens Jansz., predikant te Delft (geb. 25 Jan. 1687, † 6 Aug. 1734).

Verbetering en aanvulling van het hier medegedeelde zal aangenaam zijn. RUTGERS V. ROZENBURG.

Weveringh Mr. Philip Weverincks, der beijden regten doctor van Nimwegen,oud omtrent 34 jaren, wonende tot Nimwegen, zijn ouders dood zijnde, ter eenre en Sophia v. der Meer Adriaansdr uijt den Hage, oud 19 jaren, wonende op de Nieuwe Zijds Voorburgwal, geas-

sisteert met Cornelia Kauts, haar moeder ter andere zijde; gehuwd 29 Nov. 1613. Bij wie Adriaan Wevering van Nimwegen, out 28 jaer, geadsisteerd met zijn moeder Sophia v. der Meer, woond op de Heeregracht, ter eenre, en Catharina v. den Helm van Amsterdam, out 20 jaer, geassisteerd met Cornelis v. den Helm en Lijsbeth v. der Ghijsen, haer ouders, gehuwd 15 Febr. 1646. Deze Adriaan had tot broeder Dr. Philips W., geb. omstr. 1616, † 22 Febr. 1710, als student in de medicijnen te Leiden ingeschreven in 1636, heer van Holy, die te Amsterdam onderscheidene betrekkingen bekleedde, b. v. weesmeester 1692—1710, kerkmeester der oude Walekerk 1652. Met zijn broeder Adriaan komt hij voor onder de sergeanten der Amsterdamsche burgerij in 1650. Anthonij W., zoon van Adriaan en Cath. v. den Helm, geb. 6 Junij 1649, werd, na het overlijden zijns ooms Philips, heer van Holy, tr. 28 Maart 1677 Maria Hoogenhoeck (dr van Maarten bij Sara v. Beresteijn) geb. 6 Sept. 1651, † 13 Aug. 1720. Hij, raad en burgemr van Delft, † 31 Aug. 1720, wint 2. Maarten, geb. 1679, raad der stad Amsterdam, na den dood zijns vaders, daar zijn oudste broeder (Adriaan) overleden was, heer van Holy, † te Amsterdam 23 Mei 1756, oud 77 jaren, 2 dagen; 3. Cornelis, geb. 1681, eerst advocaat te Nijmegen en Arnhem, daarna te 's Gravenhage, waar hij † 6 Jan. 1748; tr. 1°. 20 Maart 1712 Hester v. der Ghiessen, Anthonijs dr, 2°. Geertruid v. der Nieburgh (bij wien Geertruid tr. te 's Grav. 1748 Pieter Heerega, bij wien Catharina Geertruida [1]), geb. te Leiden 7 Febr. 1750); 4. Sophia, geb. 31 Mei 1684, tr. Adriaan Thierens, pred. te Delft (geb. 25 Jan. 1687, † 4 Aug. 1734, bij wien Jan tr. 1°. eene v. Alphen, 2°. eene Havard); 1. Adriaan, geb. 12 Febr. 1678, schout van Voorburg, tr. 28 Julij 1699 Jacoba v. Roijen geb. 2 Febr. 1680, Davidsdr bij Jacoba le Pla (beiden † te Delft, zij 29 April 1718, hij 26 Mei 1719), wint *a.* Adriaan, geb. 1 Apr. 1700, burgemeester en raad v. Delft, † ald. 17 Dec. 1768, tr. 20 Aug. 1726 Martina Baert (geb. 21 Dec. 1705, bij wie Adriaan geb. 24 Febr. 1729, raad in de vroedschap te Alkmaar, † 12 Dec. 1768, en Beatrix of Bartha, geb. 22 Sept. 1731, vermeld *Nav.* XXXII, 59, 299), *b.* Philip, geb. 14 Aug. 1703, † 1719; *c.* Jacoba, geb. 28 Nov. 1705, tr. 17 Juni 1727 Mr. Andries Bogaert,

[1]) grootmoeder van Mr. K. J. F. C. Kneppelhout v. Sterkenburg te Utrecht.

ontvanger te Eindhoven (bij wien 1. Isabella Cornelia geb. 22 Dec. 1729 tr. 1750 Mr. Nicolaas Hendrik v. Hoorn, 2. Nicolaas Frederik geb. 21 Febr. 1731, † vóór 1760, 3. Adriana Jacoba, geb. 16 Sept. 1733, 4. Jacob Philip geb. 19 Juli 1735, 5. Paulus Marinus); *d.* Anthonij, geb. 2 Juni 1708, † 16 Apr. 1737 (laat na een zoon Maarten geb. omstr. 1734, tr. Jacoba Elisabeth Verbeek, bij wie Mevr. v. d. Hoop, Mevr. Pama de Kempenaer en Mr. H. Weveringh. Zijne weduwe hertrouwde met Mr. E. Far. v. Berckel, pensionaris v. Amsterdam); *e.* David, geb. 27 Aug. 1710, luit. ter zee; *f.* Maarten, geb. 22 Mrt 1718 adv. 1750.

K. V. S.

v. Eeghen (XXXII, 197). Het wapen dezer familie is niet een egel op grasgrond, maar In blauw een grazend schaap van zilver op grasgrond. Ter aanvulling van het bericht zij nog vermeld, dat bedoelde familie behoort tot de bemiddelde leden der Doopsgezinde gemeente te Amsterdam, en dat omstreeks veertig jaren geleden, toen het de gewoonte was in staatsiekoetsen naar de kerk te rijden en daarin huiswaarts te keeren, onder de equipages welke aan de Heerengracht-zijde queue maakten, soms een twintigtal, ook de hare zich bevond, kenbaar aan het hiervoren omschreven wapen in kleuren op de portieren geschilderd. Het helmteeken herinner ik mij niet nauwkeurig meer, doch vermeen dat het een uitkomend schaap was van zilver.

J. A. KOOPMANS.

[Eene Margriete v. Eeghen te Middelburg a⁰. 1364 staat *Nav.* XXII, 515 vermeld als beoefenares der toonkunst. De naam bestaat dus reeds meer dan vijf eeuwen, wat nog al iets beteekent.]

Ferens (XXXI, 595). Het wapen van Sophia Ferens is In blauw vijfbladerige roos aan een' (herald.) linksgewenden tweebladerigen stengel (alles van zilver) voortspruitende uit heuvelachtigen grasgrond (drie ronde toppen). Zij was eene dochter van .... Ferens ex .... Winsum, en van .... Hindersum ex .... Kerkpatrick, en de tweede gade van Carel v. den Boetselaar tot Nieuwveen, enz., geb. 13 Aug. 1635, † 28 Jan. 1708 (zoon van Philip Jacob tot Asperen, Weselszoon bij Amelia v. Marnix, en van Anna v. der Noodt, Carelsdr bij

Anna Manmaker), beschr. in de ridderschap v. Holland 1702, hoogheemraad van Schieland 1670—1689, hoogheemraad van Delfland 1689, rekenmeester der graaflijkheidsdomeinen van Holland 1677, meesterknaap van Holland 1678, hoogbaljuw van Sluis in Vlaanderen en 's lands van de Vrije 1650—1667, 1672—1708. Het bovengemelde wapen werd ook gevoerd door Juliana Ferens, gade van Frederik Hendrik v. den Boetselaer tot Langerak, Gideonszoon bij Elizabeth Clermont d'Amboise.

M. A. V. R. V. d K.

Ferens. In de kerk te Amerongen vertoont een wapenbord van Heilwich Adriana Amaranthe v. Lynden, gemalin van Arend Willem v. Reede, luit. kol. d. inf., † 6 Febr. 1773, deze acht kwartieren:

Lynden	Boetselaer
Lynden	de Jonge v. Ellemeet
Welderen	Ferens
Welderen	Oiens.

Het wapen van Ferens als boven. J. H. H. S.

VRAGEN.

(v.) **Eijck.** A°. 1699 † te Batavia, begr. op het Portugeesche kerkhof »Maurits Jacobszoon (van) Eijck", commandeur en equipagemeester bij de O. I. Compagnie De lijkwagen was behangen met zijne 16 kwartieren. Welke? EIJCK V. ZUYLICHEM.

Mom (XXXIII, 88—92). Zie omtrent de verschillende aldaar genoemde leden en hunne plaats in de genealogie, mijne Bijdrage tot de geneal. v. het gesl. Mom, Herald. Bibl., 1883, bl. 91 en volg. — Zou *v. O.* mij wel willen opgeven de bronnen waaruit hij geput heeft: 1°. Gerardus Mummo a°. 1170 kanunnik van St. Pieter te Utrecht en 2°. dat Cornelia v. Cuylenborch, wed. v. Jacob Mom, te Utrecht den 18 Nov. stierf? Het jaartal 1632 was bekend. Wat betreft Wolffgang Wilhelm Mom (ux. Helena Ackema), zijne plaats in de genealogie is voorshands nog niet met eenige zekerheid te bepalen: men zal hem dan ook niet in mijne gezegde bijdrage

enz. aantreffen. Denkelijk behoorde hij tot een tak van het geslacht dat te Dusseldorp woonde. Hij, geb. 1638, studeerde aan de Universiteit te Duisburg, waar hij in 1656, 18 jaar oud zijnde, werd ingeschreven, tegelijk met zijn broeder Jacob, toen 17 jaar oud. Nadere ophelderingen, enz. omtrent hem worden dankbaar door mij ingewacht.

Amersfoort. H. M. WERNER.

Oudenhoorn. Abraham O. was in 1701 schout bij nacht voor de O. I. Compagnie. Wie waren zijne ouders? Hoe was zijn wapen?

EIJCK V. ZUYLICHEM.

v. Renesse. Wie was Johan v. Renesse Johanszn in 1474 door bisschop David v. Bourgondie aangesteld als lid v. den door hem in dat jaar opgerichten raad v. justitie te Utrecht? V. O.

v. Tryst, v. Meurs. Men leest *Nav.* XXIV, 221 : Jan, zoon van ...... Trist, brouwer in de Pauw en Judith Thierens (geb. 9 Febr. 1622 in 't huis van Wouter v. Velthoven aan den ouden Delft) huwde juffr. van Meurs van . . . De puntjes staan hier zeker voor woorden, die onleesbaar waren Het volgende, ontleend aan de registers, getiteld »Buyten Ooster quartier" en »Buyten register", op het rijksarchief te Arnhem, kan waarschijnlijk tot aanvulling strekken. Dr. Johan v. Tryst of v. Triest, 17 Jan. 1726 nog in leven, huwde Maria v. Meurs, die 30 Maart 1718 dood is; zij maken 17 Sept. 1705 huwlijksvoorwaarden. Maria v. M. was dr v. Jan, aan wien met zijne huisvrouw Catharina Beltgens 15 Juni 1678 door Cornelis Steck, voor zich en zijne huisvrouw handelend, wordt opgedragen »derdenhalven mergen weijland in 't Arnhemer broeck in die twede cruysweide gelegen". Hare erfgenamen voor $^{1}/_{8}$ part waren Frans de Groot, procureur en notaris te Utrecht en Bernardine Ruijlingh. Helena Gesina v. Triest tr. Arend Louis v. Coeverden tot Campferbeek, uit welken echt 10 Sept. 1741 en 24 Febr. 1743 zoons geboren werden (Rietstap, Wapenboek). Men vraagt welke familiebetrekking er tusschen hen bestond.

V. M.

GESCHIEDENIS.

Prinses Marianne der Nederlanden. Deze laatstovergeblevene der kinderen van Neêrlands eersten koning, Willem I, Wilhelmina Frederika Louise Charlotte Marianne, geb. 9 Mei 1810 te Berlijn, — destijds eene wijkplaats van ons Vorstenhuis, — overleed 29 Mei '83 op haar kasteel Reinhardshausen, bij Erbach in de Rheingau in het hert. Nassau. Na de omwenteling van 1813 met hare ouders naar het vaderland teruggekeerd en te 's Gravenhage resideerend, nam zij in 1829 het initiatief tot oprichting eener Maatschappij van weldadigheid, bestemd om de armen der hofstad te ondersteunen. Het stedelijk bestuur der residentie verleende aan de te Berlijn geboren vorstin April 1830 den titel van »geboren burgeres van 's Gravenhage". Ten paleize op het Loo (o. Apeldoren) 27 Juni 1828 verloofd met prins Gustaaf van Zweden, — welke verbintenis de staatkunde alras verbrak, — trad zij 14 Sept. of Oct. 1830 in alle stilte wegens de Belgische revolutie, in den echt met den broeder des tegenwoordigen keizers van Duitschland, Frederik Hendrik Albert prins van Pruissen, en verliet haar vaderland voor het Hofleven te Berlijn. Was dit huwelijk niet gelukkig, er had 28 Maart 1849 eene scheiding plaats, welke echter nimmer door het Nederlandsche Hof officieel erkend is [1]). Op haar buitenverblijf Rusthof te Voorburg bracht de prinses haren verderen levenstijd grootendeels door, zich steeds door haren administrateur J. H. Lintz doende voorlichten bij de voldoening aan de zucht tot koninklijk onbeperkt liefdadigheidsbetoon, welke zij met hare vorstelijke naastbestaanden deelde. Is het lijk den 4den Juni plechtig doch eenvoudig, volgens het reglement van het Duitsche Hof, te Erbach, naast het stoffelijk omhulsel harer dochter prinses Charlotte (geh. geweest met hertog George van Saksen-Meiningen) bijgezet, in tegenwoordigheid van de kinderen van deze, den erfprins Bernhard en prinses Maria Elisabeth, alsmede van hare dochter

[1]) Dit is dan ook de reden, dat de prinses niet te Delft begraven ligt.

prinses Alexandrine, wed. v. hertog Wilhelm v. Mecklenburg-Schwerin; haar zoon, prins Albert van Pruissen, de uitvoerder van den uitersten wil zijner moeder, vertegenwoordigde zijn oom, keizer Wilhelm, bij de kroning i. d. 27 Mei jl. van Czaar Alexander III te Moskou [1]). De pred. Deiszmann sprak het grafgebed uit.

Oneenigheden te Brielle a° 1651 (Vervolg van bl. 145—51). Verzeld van de Heeren Coenraet Ruijsch, François Meerman, Adriaen Besemer en Pieter Jonassen, kwam Z.Exc. de Heer v. Brederode behouden te Brielle aan en de afgevaardigden werden 14 Julij in de Vroedschapsvergadering »geintroduceert". Na »lecture van haere credentie van date den XIlen Julij brachten" die Heeren »soo veel te wege, dat de questien ende geschillen door haere Ed. Mo. tusschenspreecken ende intercessye" werden »bijgeleijt ende geassopieert". Het »verdrach", dat toen gemaakt werd, werd door de Staten bij de volgende akte geapprobeerd: De Ridderschap, Edelen ende Steden van Hollandt ende West-vrieslandt, representerende de Staten vanden selven Lande, doen te weeten, dat wij, gehoort hebbende het rapport, gedaen bij den Heer van Brederode uijt den name van desselffs mede Gecommit-

[1]) Het door den keizer aller Russen bij die gelegenheid in de Uspenski-kathedraal overluid uitgesproken gebed volge hier:

»Heer God mijner vaderen, Czaar der Czaren, Wiens woord het heelal heeft geschapen en Wiens wijsheid het lot der menschen bestuurt, Gij regeert de wereld door rechtvaardigheid en heiligheid. Gij hebt mij tot Czaar en rechter over uwe schepselen gesteld. Ik geloof in Uwe oneindige goedheid jegens mij. Ik zeg U dank en ik buig mij neder voor Uwe almacht. Gij, mijn Heer en God! geleid mij in de zending, die Gij mij hebt toevertrouwd, geef mij de wetenschap van het goede; versterk mijne krachten voor deze groote taak. Moge de wijsheid, die van Uwen troon straalt, mij doordringen! Moge zij op mij nederdalen uit de hoogten, waar Gij zetelt! Doe mij erkennen wat, volgens Uwe geboden, U welbehagelijk is! Mijn hart zij in Uwe handen, opdat mijn arbeid den menschen, die aan mijne zorg zijn toevertrouwd, ten goede kome en bevorderlijk zij aan de verheerlijking van Uwen naam; opdat ik mij op den dag des Oordeels zonder wroeging moge verantwoorden door de genade en de weldaden van Uwen eenigen Zoon, Wiens naam ik zegen met den Uwen en dien van den barmhartigen, levenwekkenden Heiligen Geest tot in alle eeuwigheid".

Alexander III is de 15de Czaar uit den Huize Romanoff.

teerden, van het succes der besendinge aen Burgemeesteren ende Vroetschappen der Stede Brielle, in onsen name gedaen ouer d'ongelegentheijt, aldaer ontstaen ter occasie van 't octroij t' harer requisitie van Ons geimpetreert opden XIIIIen Februarij lestleden, aengaende het bestellen van de Magistrature der zelver Stede, ende daerop gesien ende geexamineert hebbende het verdrach ouer het voorgeroerde ontstane different gemaeckt, Ons bij de voorn. onse Gecommitteerden geexhibeert in voegen hier naer volgende: Alsoo nu eenigen tijdt herwaerts bij occasie van 't Octroij, bij de Ed. Groot Mo. Heeren Staten van Hollandt ende Westvrieslant opden XIIIIen Februarij 1651 de Stadt vanden Briele gegeven ende verleent, nopende het stellen ende componeren vande Magistrature der selver Stede, verscheijden questien ende onrusten zijn ontstaen, soo sijn eijntelijcken door tusschen-spreecken ende intercessie van Sijn Excie d' Heere van Brederode, Veltmarschalck der Vereenichde Nederlanden, mitsgaders de Heeren Coenraet Ruijsch, Franchois Meerman, Adriaen Besemer ende Pieter Jonassen, Gedeputeerden vuijt het midden van welgemelte hare Ed. Groot Mog. Vergaderinge, de Heeren Vroetschappen op huijden nopende de voorsz. questien metten anderen verdragen ende geaccordeert, ende dat inder manieren hier naer volgende, te weeten, dat alle jaren op den eersten dach van October bij die vanden Vroetschappe der voorsz. Stede, in conformiteijt vanden ouden ende gewoonlycken eedt, tot noch toe geobserveert, sullen werden genomineert veerthien persoonen, den anderen in consanguiniteijt offe affiniteijt nijet bestaende, omme daer vuijt terstont naer de voorsz. nominatie te kiesen zeven persoonen tot schepenen. Ende ten eijnde de electie vande voorsz. seven Schepenen oprechtelijck mach geschieden, soo sullen die vanden Vroetschappe voornt. gehouden zijn te doen den navolgenden eedt: Dat sweer ick, dat ick sal kiesen uijt de genomineerde veerthien persoonen zeven schepenen, die dit aenstaende jaer sullen dienen, sonder dat ick met ijemanden daer over te vooren hebbe gecommuniceert, beraetslaecht ofte gesproocken, directelijck ofte indirectelijck, om d' een off d' andere te kiesen ofte verbij te gaen. Soo waerlijck moet mij Godt Almachtich helpen. Dat voorts de voorsz. seven Schepenen alsoo gestelt zijnde, terstont daer naer sullen kiesen twee oudt-schepenen, het voorleden

jaer gedient hebbende, ende dat deselve negen schepenen alsdan vuijt den haren sullen kiesen een Burgemeester in de rechtbanck, mitsgaders een Burgemeester-thesaurier ende twee Raeden vuijt den Vroetschappe ofte poorterschappe der voorsz. Stede, uijt welcke twaelff persoonen de Wet ofte Magistraet voor dat jaer sal bestaen. Item dat bij versterven ofte vertreck van een ofte meer persoonen vuijt de voorsz. Wet bij de overige vande voorsz. Wet wederom andere in der selver plaetse sullen werden gekooren, sulcx als voor desen is geschiet. Item dat de voorsz. persoonen sullen moeten zijn ingeboorne, ofte ten minsten poorters, die haer poorterschap ofte door huwelijck ofte door koop ofte gifte hebben vercregen, ende t' selue door wooninge ten minsten van drije jaeren hebben bekleet, doende professie vande gereformeerde religie ofte de selue ten minsten zijnde toegedaen, ende de publijcque kercke frequenterende, volgens de ordre ende resolutie, bij meer gemelte Heeren Staten dien aengaende gearresteert ende genomen. Blijvende voorts het voorsz. Octroij vanden XIIIIen Februarij voornt. in alle zijne andere leden in zijn geheel ende ongeprejudiceert, ende dienvolgende aen meer gemelte haer Ed. Groot Mog. sal werden versocht t' voorsz. Octroij hier naer te willen dresseren. Ende hebben de voorn. Heeren Vroetschappen, elcx respective, in handen vande hooch-gemelte Heeren Gedeputeerdens belooft ende beloven bij desen, alle t' geene voorsz. is in toecommende trouwelijck naer te commen ende te observeren, sonder daer jegens eenichsints te doen ofte gedoogen gedaen te werden, ende dat daermede alle voorgaende differenten ende verschillen sullen zijn ende blijven geassopieert ende vergeten, in vougen off die noijt en waren gepasseert ende dat elcx in zijn reguart alles sal contribueren dat tot ruste, vrede ende eenicheijt van dese Stadts regeringe ende poorterschap behoort. Aldus gedaen, verhandelt ende gearresteert inde Vroetschappe binnen der Stede van den Briele opt Raethuijs aldaer den XIIIen Julij 1651, onder stont: Ten oirconde bij mij als Secretaris der voorsz. Stede, ende was geteijckent D. van Riele. Soo ist dat wij, op de saecke ende het accord voorsz. rijpelijck gelet hebbende ende ernstelijck begerende de eenicheijt ende goede onderlinge correspondentie vande gesamentlijcke Borgemeesteren, Vroetschappen ende Regenten der voorn. Stede Brielle, tot ruste,

vreede ende welvaren der selver Stede ende onse goede ingesetenen aldaer, vuijt onse rechte wetenschap, Souueraine macht ende auctho-riteijt, het voorverhaelde accord ende verdrach in allen deelen, poincten ende articulen hebben goetgevonden, geapprobeert ende geratificeert, vinden goet, approberen ende ratificeren het selffde mits desen, houdende het voorsz. Ons Octroij dienvolgende gedresseert ende gealtereert, onverminderd nochtans ende sonder prejuditie van alle andere deelen ende leden van dien. Ende ten eijnde het selve nu ende namaels voor altijt vast, bondich ende bestendich blijve, zoo lasten ende bevelen wij allen ende eenen ijegelijcken, dien het aengaen mach, hen daer naer te reguleren, sonder daer tegens te doen ofte molieren, ofte te gedoogen gedaen ofte gemolieert te werden, directelijck ofte indirectelijck, in eeniger manieren. Gedaen in den Hage onder onsen grooten segele, hieraen gehangen, opten XIIIIen Julij des jaers ons Heeren ende Salichmaeckers duijsent zes hondert eenenvijftich.

J. Cats.

Ter ordonnantie van de Staten
Herb. van Beaumont.
1651.

In de Magistraatsvergadering van 15 Julij 1651 werd »den Heere Bailliu versocht hem als noch te willen informeren op seeckere fameus libel ofte pasquille, nu eenighe dagen geleden onder de gemeente gestroeijt ende vutgegeven". Uit de omstandigheid, dat de stedelijke Resolutiën niets meer betreffende de zaak vermelden, mag men opmaken dat de informatie van den Baljuw zonder vrucht is geweest. Na de sluiting van 't accoord restte nog de betaling der kosten, door de oneenigheden veroorzaakt, en daartoe werd den 7 Sept. 1651 besloten. Onder de Ress. Mag. van dien dag leest men: »Es Dirrick Kevelaer, waert inden Toelast binnen deser Stede, geaccordeert ordonnantie op seeckere sijnne overgeleuerde declaratie van CCXLIII £ XVI sc. opten Burgemeester Aelmonde ter somme van CCXX £ in voldoeninghe vande selue declaratie ter saecke van t' gene bij sijn Extie van Brederoede ende andere Gedeputeerde vut de vergaderinge vande Ed. Groot Mo. Heeren Staten van Hollant ende Westvrijeslant t' sijnnen huijse es verteert.

Es bij den Burgemeester-Thesaurier Aelmonde overgeleuert decla-

ratie ter somme van CXCIIII £ X sc. over t'gene bij hem was gesupporteert ende verstrect over den coop ende t' packen van seeckere visch, versonden ende vereert aen eenighe Heeren Regenten inden Haghe; item noch declaratie ter somme van CLXXIX £ XVI sc. over vacatien ende reijscosten, bij sijnne E. mitsgaders Van den Berghe ende Schrobbelingh gedaen, als van wegen Stadts wegen gecommitteert geweest sijnde inden Haghe in Julio 1651 voorleden, daerinne begrepen sijnde de vacatien ende teercosten vanden bode, mitsgaders de coop van een halff aem rinsche wijn... Ende es den voorsz. Burgemeester toegestaen ende geconsenteert de voorn. declaratien te mogen proffiteren in vutgeuen sijnner reeckeninghe als burgemeester-thesaurier voorsz". — Toen bamis naderde, openbaarde zich onder de Vroedschappen weer verschil van gevoelen. Den 21 Sept. 1651 werd er besloten, »dat van nu voortaen alle jaere daechs voor bamisse bij die van den Vroetschap" zou »werden gedaen den gewoonlijcken eet tot het nomineren ofte verkijesen vande veerthijen persoonen". Den 27 Sept. werd »ter instantie van eenige Heeren vanden Vroetschappe die resolutie wederom in resumptie gebracht, ende bij de Heeren Van der Poth, Laeckencooper, Ormea ende Verbies" werd jegens de voorsz. resolutie geprotesteert, sustinerende deselue resolutie strijdich te sijn jegens het accoort, op den XIIIen Julij lestleden gemaect, onder presentatie nochtans van te vreden te sijn dat opt voorsz. poinct werde versocht interpretatie" van de Heeren Van Brederode c. s. »voor ende aleer met het doen vanden voorn. eet volgens de resolutie vanden XXIen September voorsz. voorts te gaen, ende dat sijluijden, protestanten, bereijt waren hen naer de voorsz. vutspraecke te reguleren". — Den laatsten Sept. waren de Vroedschappen »in competenten getale [1]) bij den anderen vergadert ten bijwesen vanden Heere Bailliu van Voorne.... omme aen desselffs handen eet te doen omme in conformiteijt van dijen op morgen inne te brengen de nominatie vande XIIII persoonen". Van der Poth, Laeckencooper, Ormea en Verbies verzochten dat men daarmede zou »supercederen tot op morgen" en gaven te kennen dat, in geval men zulks niet

[1]) Absent was Jacob v. der Goes.

wilde doen, »sijluijden mochten lijden dat voor dese mael den eet op huijden bij die leden wierde gedaen, die van advijse waeren dat deselue op huijden behoorde te geschijeden, mits dat voort toecomende de questie soude werden gestelt ter decisie" van Van Brederode c. s. De andere leden oordeelden dat »de saecke, waerover questie werde gemoveert, simpelijcken alleen was een poinct van ordere, 't accoort geensints contrarieerende off raeckende, staende notoirlijcken ter dispositie vanden Vroetschappe ende waerbij niemanden en conde sijn geprejudiceert". Eene nadere »decisie ofte interpretatie te versoucken" achtten zij onnoodig, en van plan te blijven bij de res. van 21 Sept. verzochten zij de »vijer discreperende Heeren nochmael ernstelijcken ende vrundelijcken henluijden alsnoch daermede te willen conformeren". Na verklaard te hebben dat zij »sulcx in conscientie" niet konden doen, dienden de 4 HH. een schriftelijk protest in »soo wel jegens den Heere Bailliu, die den eedt soude willen affvorderen als mede »jegens de Heeren Vroetschappen, die den eet souden mogen doen", eindigende met de verklaring »voor onwettich te houden het geheele werck int maecken vande Magistrature, daer vut volgende, om het selvige ter gelegener tijt te brengen daer ende soo het behooren" zou. De andere Heeren legden toen den eed af in handen van den baljuw. — Den 1 Oct. 1651 »smorgens te clocke seven vren" werd de vroedschapsvergadering tot het verkiezen van den nieuwen Magistraat geopend, maar Van der Poth en zijne 3 medestanders waren absent. »Om alle voldoens wille" werd de stadsbode tot twee malen toe uitgezonden om den afwezigen te verzoeken te willen compareeren, en toen dezen »weijgerich" bleven, werd de vergadering »gepostponeert tot ten elff uren naer de predicatie". De 4 Heeren verschenen ook na de heropening der vergadering niet; te vergeefs werd ten overvloede nog een bode naar de absenten gezonden. Eén der presente leden gaf te kennen dat drie der afwezigen hem in de kerk gezegd hadden, dat »sijluijden om alle vredes wille bereijt waren noch voor dese reijse te compareren, mits dat voort toecomende opte saecke in questie mochte werden gehaelt interpretatie vande Heeren Commissarissen", door wier tusschenkomst het accoord aangegaan was; maar men vond goed het werk der verkiezing niet langer uit te stellen, en gekozen

werden daarop tot burgemeesters Mr. Gilles de Gerbode en Johan Schrobbelingh, tot schepenen Aert van Riele, Quirijn Quirijnsze, Mr. Gillis de Gerbode, Isaac v. Son, Gerrit v. Dam, Balthasar Sem en Mr. Cornelis Briel, tot oud-schepenen Jacob v. der Goes en Pieter de Jongh, tot raden Pieter v. den Berge en Johan v. Aelmonde.

Het jaar 1651 liep zonder verdere geschillen ten einde.

H. DE JAGER.

Eymeren. *Nav.* XXXIII, 106 diende nog vermeld, dat 4 Juni 1537 te Huissen eene voorloopige overeenkomst (van 's Hertogs wege) plaats had tot bijlegging der geschillen tusschen dit klooster en Elisabeth, weduwe van Wilhelm de Joede. Zie Nijhoff's Oorkonden, VI, 3, n⁰ 1881, welk charter in het Register achter dit deel onvermeld bleef.

Bygeloof (XXXII, 94). De volgende, in Vlaenderen volksgemeene legende, betrekking hebbende op Sint-Donatiaen, patroon der stede en des bisdoms van Brugge, zal wel oorzaek zijn van het volksbygeloof, ter aengehaelder plaetse vermeld. Toen de heilig nog een kleen kind was, viel hy eens, spelende, in eene diepe gracht, naby het ouderhuis. Te vergeefs zochten hem vader en moeder, gansch hunne woning door. En zy baden God om bystand. Eindelik dachten zy: misschien is hy versmoord! laet ons ten minste zijn lijk wederzoeken. En op een houten wiel schikten zy verscheidene brandende keersen, en deden geheel dien samenhang dryven op het water. Het wiel dreef, en stond stil boven de plaetse waer de kleene Donatiaen lag. En zy haelden er hem frisch en gezond weer uit. En daerom schildert men nog dien heilig, en staet hy in beelde ter kathedrale van Brugge, met dat wiel in de hand. — Zou dit gebruik geen Godsvonnis zijn?

Brugge. ARTHUR PLETTINCK.

St. Brandaris (XXII, 67; XXXI, 135). Mag men denken aan de middeneeuwsche legende, o. m. door Prof. Brill uitgegeven en getiteld: Reis van Sinte Brandaen? De persoon van Brandaen is historisch; hij leefde in het laatst der 6de eeuw als abt van een klooster in Ierland. A. J. SERVAAS V. ROOYEN.

Sinte Holpe (XXXII, 18, 512). Aangaande deze uit der mate belangwekkende heilige, de bizonderste wellicht die de Roomsche kerk vereert, vond ik nog veel belangrijks, ter plaatse waar men dit niet zoo licht zoeken zoude; te weten in het Zeitschrift für Ethnologie, XIIIde Band (Berlin, Paul Parey, 1881), en wel in een opstel van Dr. Max Bartels, getiteld: Einiges über den Weiberbart in seiner kulturgeschichtlichen Bedeutung. Men wete dat Sinte Holpe, ofschoon van 't vrouelik geslacht, met een baard wordt afgebeeld. Wel veertig verschillende namen van deze zonderlinge heilige worden in dit, uit een cultuur-historisch oogpunt zoo allerbelangrijkst stuk medegedeeld. Haar meest bekende hoogduitsche naam is Heilige Kümmerniss; haar naam Wilgefortis wordt verklaard als een verbastering van Virgo fortis.

JOHAN WINKLER.

St. Lieven (XXXII, 512). Lieven is de Hollandsche naam voor het Latijnsche Levinus of Lebuinus. Als Almanaksheilig heeft hij 25 Juni of 12 November tot gedenkdag. Leuijn, Lieuijn, Lieuinius, Lebiin, Lebinus en Lebuinus zijn varianten van denzelfden persoonsnaam.

MR. J. I. V. DOORNINCK.

VRAGEN.

Gend. Waar zijn de lijsten der schepenen dezer stad te vinden? Bestaat er een lijst met geslachtregisters van Gendsche familiën?

N. J.

Orthen. Waar is, behalve bij v. Oudenhoven en Butkens, bericht over dit dicht bij 's Hertogenbosch gelegen plaatsje te vinden? 't Was voorheen een groot dorp, ook onder de namen Ortduinen, Oorten, Oort bekend. Bestaat er eene lijst van de schepenen? Wie zijn er heeren van geweest?

N. S.

[Orte werd a° 1188 aan de St. Maartenskerk te Utrecht geschonken; Mr. E. D. Rink, »Beschr. v. Tiel" (1836), bl. 223. Vgl. Sloet's Oorkondenboek v. Gelre en Zutfen op dat jaar en op a° 1200, 2. 's Hertogenbosch heette oorspronkelijk Ortina, zegt

v. Spaen, Inleid. op de Hist. v. Geld., III, 126, het behoorde in de eerste helft der 9de eeuw tot Taxandrie of tot Teisterbant. In 1203 leest men van Silva juxta Orten, in 1204 van Orten quae nunc Silva dicitur. Adelheid, dochter van Graaf Everhard, droeg haar erfgoed Ortina a° 1080 aan de kerk van Utrecht op, waarbij Albero, Theodericus en Rudolphus van Batenburg als getuigen stonden; zie v. Spaen, a. w., I, 407, die dit aanhaalt uit Bondam's Charterboek, en uit Heda, p. 140.]

Frans Pelsaert. Omtrent het einde der 16de eeuw te Antwerpen geboren, trad hij in dienst bij de Hollandsche Oost-Indische Compagnie, en stond a°. 1628 als bevelhebber over het schip Batavia. Het relaas van zijn scheepstocht: »Ongeluckige Voyagie" is in mijn bezit, doch dewijl ik in mijn werk: »Antwerpsche Reizigers", dat eerstdaags ter perse wordt gelegd, een opstel over dien zeevaarder wil opnemen, zou het mij hoogst aangenaam wezen iets naders over hem te vernemen, en wel inzonderheid omtrent 1°. zijn geboortejaar; 2°. aangelegenheden betreffende zijne vroegere of latere reizen, en welke zijne verrichtingen geweest zijn na zijn schipbreuk; 3°. het jaar en de plaats van zijn overlijden. Wie licht mij voor? Of wijst mij minstens den weg om iets te vinden?

Antwerpen. JOS. STAES.

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

Hiddink (Klijn). *Nav.* XXIV, 397, vraagt naar een landgoed »Klein Hiddink" in Gelderland of Overyssel. Een goed Hiddinck nu lag of ligt onder Varseveld in de graafschap Zutfen, en behoorde oorspronkelijk aan de graven van Loen (in Munsterland). Herman graaf van Loen schonk dat goed a°. 1250 aan 't klooster Bethlehem (o. Doetinchem). Zie v. Spaen, Inleid., I, 399, waar wel »Hiddine" staat, doch, naar men vermoeden mag, als drukfout voor »Hiddinc". Zoo is ibid., bl. 402, sprake a°. 1280 van 't goed Natholdine, — is 't niet Natholdinc? — in Versevelt. Een erve Hidding met tiend en een geslacht Hidding zie in het Tijdrekenkundig

Register op het oud prov. Arch. v. Overyssel (Zwolle, 1875, J. J. Tijl), in de Bijdr. t. d. Gesch. v. Ov. (ibid , '80) en in den Cat. d. arch. v. 't Gr. Gasth. te Dev. (ibid.) dikwerf vermeld. Meer weten wij er niet van, doch dit weinige wijst wellicht een spoor. Overigens, een toonkunstenaar Klijn overleed in 1748 te Amsterdam (*Nav.* XXIII, 77).

Krajestein (XXXIII, 9). Bij Tricht in het graafschap Buren, lag de ridderhofstad Kr., groot ruim 40 morgen. De heeren hadden in de kerk van Tricht een gestoelte en op het koor eene begraafplaats. In 1601 wordt Emond de Gruyter tot Cr. vermeld als leenman van den huize Bueren, in 1663 was Arnold de Gruyter heer van Kr., ritmeester eener compagnie paardenvolk. Geld. Volksalmanak 1851, bl. 152. H. T. G..

[A. Aarsen verwijst naar Kok's Vaderl. Wdbk., dl. 21.]

Elst. *Alhs* heeft bij Ulphilas de beteekenis van *tempel* (vgl. *Nav.* XXV, 599, 600). Niet onbelangrijk schijnt het op te merken, dat dit woord allicht is bewaard gebleven in onderscheidene plaatsnamen hier te lande, 'twelk, niet minder dan een historisch, ook een taalkundig belang heeft, omdat het bewijst dat het woord *alhs* ook hier te lande in gebruik was. Behalve het bekende *Aalst* (Vl. Alost, lat. Alostum), heeft men in Noordbrabant een *Aalst* bij Eindhoven, in Gelderland *Aalst* bij Lienden, *Aalst* bij Poederooi en *ter Aalst* bij Oosterhout. Merkwaardig is het, dat men noordelijker of oostelijker geen *Aalst* meer aantreft, in ons land tenminsten niet. De *a*-klank gaat over in den *e*-klank. In Gelderland heeft men *Elst* in Overbetuwe (eertijds Alista), ook Andelst; in Utrecht *Elst* (bij Rhenen); in Overyssel *Olst;* in Friesland *Ylst*, ook, allicht met behoud van het lidwoord, Drylst [1]) geheeten. Ik zal niet be-

[1]) Johan Winkler in zijn ten vorigen jare bij het Aardrijkskundig Genootschap uitgegeven »Een en ander over de spelling der Friesche plaatsnamen", noemt Ylst in 't Friesch Drîlst, saamgetr. uit Der Ilst. Overigens, *Elst* met *Aalst* en *Olst* van gelijken oorsprong te achten, komt ons bedenkelijk, zelfs hachelijk voor. Terwijl in *Olst* (1234), *Hof tot Olsten* (1341) steeds de *o* bewaard blijft, is in *Aalst* (Bommelerwaard: 814/5 *Halosta;* 983 *Alisti, Alaste;* 1133 *Aelst, Aelste;* 1331,77 *Aelst,* geslachtsnm 1456 *v. Aelst*) altoos de *a*, en in *Elst* (726 *Eliste* in Marithaime; 896 *Elste;* 1028 *Eleste;* 1088, 1178, 1308, 31, 1409 *Elst*; adject. 1178 *Elstensis*, 1312 *Elstedensis*) de *e* kenletter. Overgang van *a* in *e* komt ons dus bij deze plaatsnamen onwaarschijnlijk voor; overgang

weren, dat in al die plaatsen heidensche tempels stonden; dit zou misschien door een plaatselijk onderzoek voor eenige kunnen worden uitgemaakt. Wat Elst in Overbetuwe betreft, valt op te merken dat aldaar op den Lagen Woerd en op het Ronde hof door Heldring (zie Wandelingen) overblijfsels van overoude gebouwen zijn gevonden. Heldring geeft niet op, uit welken tijd hij die overblijfselen te Elst afkomstig acht, en de geschreven geschiedenis laat ons hieromtrent onkundig. Men weet dat op de plaatsen der oude tempels niet zelden christen-kerken verrezen [1]). De Alhs te Elst onderging misschien dergelijke verandering. Op de kaart van Peutinger noch in den Reiswijzer van Antoninus komt iets anders voor wat Elst zou kunnen zijn, dan Arenacum, 'twelk echter door niemand in deze buurt wordt geplaatst. Hoewel het niet ongerijmder is dan iets anders, te onderstellen dat die plaats in of nabij de tegenwoordige gemeente Elst gelegen was. Nog loopt een groote breede heirbaan van Nijmegen over Bemmel in bijna rechte lijn langs de oostergrens van Elst naar Huissen, die allicht in den tijd toen beide bovengenoemde stukken gemaakt zijn, Noviomagum met Arenacum verbond. Is die weg de Romeinsche heirbaan, dan kan Arenacum gevoegelijk wezen het tegenwoordige Huissen, en de oude naam bewaard zijn gebleven in Angeren [2]).

Maar wat was dan Elst in den Romeinschen tijd? Zoo men in Elst uitgebreide werken, overblijfsels van castra vond, zou het mis-

---

van *e* in *i* schijnt natuurlijker; zoodat wij *Elst* eerder met het Friesche *Ylst* op ééne lijn zouden willen stellen, daar men van *Elst* a⁰ 1356 een variant *Eylst* aantreft. Doch vanwaar heeft de geachte schrijver zijn »Elst, vroeger *Alista*"??? Daar *e* de kenmerkende letter dezes plaatsnaams altoos was, brengen wij liefst *Aalst* met *alhalah*, *ealh* = asylum, templum, fanum, *alh-stede* = locus munitus, arx; *Elst* daarentegen of met »elih" (smgetr. uit »ewalih" = legalis, dus rechtplaats) of met »elzen"boom, bosch (zie hier onder, bl. 227) in verband. — Past in deze rubriek ook wel *Andelst*, het Andassala van 855, dat door letterkeer a⁰ 1327, 95 enz. bestendig in *Andels* overging?! RED.

[1]) Ook werd menige heidensche kapel voor den christelijken eerdienst ingericht. RED.

[2]) Volgens de Tegenw. St. v. Geld., bl. 442 moet het Arenacum van Tacitus inderdaad aan den linker Rijnoever in het eiland der Batavieren gelegen zijn geweest; doch v. Spaen (Inl., III, 48) plaatst het er buiten, en ziet er Arnhem in. Angeren heette in de 11e eeuw Angra, geslachtsnaam 1127/31 *de Angerhen*, 1290—1344 steeds *Angheren*, geslachtsnaam a⁰ 1469 *v. Angeren*. RED.

schien te houden zijn voor het Aliso, waar L. Caedicius na den ongelukkigen slag van Varus belegerd werd. Velleius Paterculus, die deze plaats noemt, zegt, dat L. Asprenas, neef van Varus, twee cohorten behouden uit de ramp redde en in de Nederlanden met deze de legerplaats betrok; naar ik onderstel te Asperen (Asprenatis castra?) [1]). Caedicius had zich misschien te Elst gered en beiden hielden vooreerst het romeinsche gezag in deze streken staande. Ik weet wel dat eenigen Yselburg, anderen Elsen in Westfalen voor het Aliso van Paterculus houden, eenigen zelfs Wesel (Viselii castra), geheeten naar Viselius Varro (a° 17 n. Chr. in ons land) [2]); maar zoo Asprenas zich naar Asperen begaf, naar de plaats die thans naar hem genoemd wordt, schijnt zulks te pleiten voor de onderstelling, dat Caedicius naar Elst ging, en dus beiden naar het eiland der Batavieren, die geen deel namen aan den opstand der Cherusken. Nergens konden zij hunne troepen veiliger bergen dan hier. De slag in het Teutoburgerwoud viel voor in het jaar 6 n. Chr. De Reiswijzer van Antoninus en de kaart van Peutinger zijn beiden veel jonger, en dat noch Asperen noch Aliso op een van beiden voorkomt, bewijst niet dat beide plaatsen toen nog niet bestonden; wel dat ze toen niet waren, of niet meer waren, Romeinsche vestingen, plaatsen met Romeinsche bezetting. Te Elst zijn penningen gevonden van Augustus en Vespasianus en een steenfragment met het merk van het tiende legioen, dat in het jaar 70 n. Chr. uit Spanje naar de Nederlanden toog, en waarvan een hoofdkwartier bekend is, nl. het bovengenoemde Arenacum. Op het einde der eerste eeuw, mag men derhalve aannemen, dat in Elst een grootere of kleinere vestiging van Romeinen aanwezig was. Ik zeg in Elst, niet te Elst, omdat ik niet bedoel het dorp Elst, maar de gemeente, of in nog meer uitgebreider zijn de villa of marke van vroegere eeuwen. — Voor het eerst komt Elst in eene oorkonde voor in den giftbrief van Karel Martel ten voordeele van Willebrord 9 Julij 725 of 726 gegeven, en wordt daar vermeld als *Marithaime, Eliste alio nomine.* Elst had derhalve toen twee namen.

---

[1]) Asperen, in 893 ook aldus, 983 Asperon, 1253 Aspere Superius, later steeds Asperen; — geslachtsnm 1076/99 de Aspera. RED.

[2]) Wesel, in 1142 Wisela of Wesalia, 1253 Wesele; 1359, 1471 Wesel, 1423 Wesell, 1445 Weesell; — geslachtsnm 1364 v. Wesel. RED.

Marithaime schijnt zijn naam bewaard te hebben in het gehucht Marum. Karel Martel schonk een goed »ubi castrum fuit". Er had dus vroeger te Elst een castrum bestaan, en nu beteekent castrum iedere groote stad, die geen hoofdstad van een land of provincie was. Een hoofdstad werd genoemd *urbs*, *oppidum*, *civitas* of *municipium*. *Castrum* komt ook voor in de beteekenis van *kasteel*, *paleis* van den landheer of *hofburg*. Te Marithaime lag dan misschien vóór den tijd van Karel Martel een stadje of kasteel. In zijn tijd bestond dat echter niet meer, maar was òf door de Chamaven, toen deze in het eiland drongen, òf door de Franken zelve reeds verwoest. Dat de laatste bezitting der Batavieren, alvorens zij geheel en al hun volksbestaan verloren, de *Betuwe* zal geweest zijn: hiervoor pleit de benaming dezer landstreek, welke als *Over*- en *Nederbetuwe* aan een klein gedeelte van hun voormalig tamelijk uitgestrekt gebied nog heden ten dage wordt toegekend.

A. J. C. KREMER.

Grafzerken. *Oostrum* (bij Dokkum).

1. A°. 1775 den 5 Junij is overleden den wel-eerw heer Franciscoïs Brandsma, in leven Bedienaer des godlyken Woords gedurende de tijt van 50 jaeren tot Oostrum en Jouswier in den ouderdom van 77 jaeren en leit alhier begraven.

2. A°. 1743 den 13 October is gesturven de eersame Anna Cornelis, woonachtig te Nijkerk out omtrent 52 jaeren en leit alhier begraven.

3. Claeske Cornelis in leven een deugdsame vrouwe is gestorven a°. 1670 den 13 Janvary ovt 50 jaeren en 3 maenden ende is alhier begraven.

Staet op o dooden
Coomt ten oordeel
Ghij wort ontboden
Tot uw voordeel.

4. Den Eerw. Hooghgel. D°. Joannis Cornely, in leven dienaer Jesu Christi tot Oostrum en Juswier ontslapen 28en 9bris 1679, out 52 jaeren 20 dagen is hier begraven (randschrift). In het midden der zerk staat: Joannis Faber is in den Heere Godt ontslapen den 12 Juni 1681 out 27 iaer en 6 maenden en zijn soon Joannis Faber is gerust den 20 Juni 1681 oud 15 dagen en leggen hier begraven.

5. Den 30 April 1645 is Joannis v. Elcama in den Heere gerust en leit onder deeze steen.

6. A°. 1643 den 5 May sterf Harmen Johannes ovt 2 jaer 8 weken en leit alhier begraven.

7. A°. 1638 den 23 January sterf de eersamen Folckert Sytsema, ovt 34 jaer en leyt alhier begraven.

8. Jvffrouw Maria v. Tibovlt obyt den 15 April 1645.

Metzlawier.

1. A°. 1650 den 11 May sterf de eerwaerde en Godsalige en welgeleerde D. Suffridus Bruinsma, Dienaer des Godlycken Woords tot Metselwier en Neawier, out in 't 36 jaer eñ leit alhier begraven.

2. A°. 1697 den 20 April is (in) den Heere gerust den Eerwaerden Godsaligen en Welgeleerden D. Petrus Crans, in 't leven bed. des G. W. tot Metschwier en Niawier, out in sijn 64 jaer en leit alhier begraven.

3. Den 22 Maart 1726 is in den Heere gerust den Eerwaerden Godsaligen en welgeleerden Heer D. Theodorus Crans, in leven Bed. des G. W. tot Metzlawier en Niawier out in zijn 52ste jaer en leit alhier begraven.

4. A°. 1679 de 6 November is in den Heere ontslapen de eerwaerdige, godtsalige en welgeleerde D. Petrus Drenhuizen sijnde geweest omtrent vijftien jaere Dienaer in de gemeente Jesu Christi tot Metschwier en Niawier out 44 jaeren en leit alhier begraven.

5. A°. 1631 de 16 January is in den Heere ontslapē dē eersamē Baucke Tiebbo Faber, Procureur Postulandt voor den Gerechte van Oostdongeradeel out 26 jaer ende leit alhier begraven.

6. A°. 1689 den 22 Janvary is in den Heere gerust Antje Berents Laeste weduwe van D. Suffridus Bruinsma in leven dienaer des G. W. tot Metschwier en Niawier out 84 jaeren ende leit alhier begraven.

7. A°. 1637 den 4 January is gestvrven den Heer Bocke Sternsee out 64 jaer en leit hier begraven. — A°. 1641 den 20 Aprilis sterf de eersame vrouwe Catharina v. Heerma zijn Huisvrouw out in haer 63 jaer en leit hier begraven.

8. A°. 1695 den 3 Mayus is gestorven de Eersame en deuchtsame Claeske Stinstra de huisvrouw van D. Petrus Crans Dienaer des

G. W. tot Metselwier en Niawier out 59 jaer 1 maend 3 dagen en leit alhier begraven.

Jouswier.

1. De Wel-Edele Gestrenge Heer Willem Bergsma in leven gecommitterde Staat van Friesland, Dykgraeff, Ontfanger-Generael en Old-Secretaris van Oost Dongeradeel etc. etc. geboren den 7 October 1706 gestorven den 22 Juni 1774 is in de Grafkelder alhier die Z.Ed. in den jare 1771 had laten maken, geset den 29 Juni 1774.

2. De Welgeboren Vrouwe Lucia Petronella Bergsma Huisvrouwe vanden Wel-Edelen Gestrengen Heere Ludolph Reinier Wentholt, gecommitteerde Staat ten landsdage en Collecteur Generael der Provincie van Vriesland oudt in het 31e jaer obiit den XVII November CIↃIↃCCLXXXI (1781).

3. De Welgeboren Vrouwe Remelta Schik weduwe Willem Bergsma in leven gecommitteerde Staat van Friesland, Dijkgraeff, Ontfanger Generael en Old-Secretaris van Oostdongeraaldeel, geb. den 13 July 1714, overleden den 16 Augusty 1792 en in deese grafkelder bygezet den 22 dito.

Medegedeeld door AUG. SASSEN.

Poppekens. *Collecte van de P. voor 't Leprozenhuis in den Haag.* In een lang 4° register met den titel »Leproosbouck. Van den omeganck vande »Kaes door het Westlandt. de Annis 1605—1626. Als oock van de »collecte van de poppekens doer den Haeghe de annis 1606—1626", o. m. bewaard wordende in Portefeuille: »Godshuizen N° 3", in het oud-archief der gemeente 's Gravenhage, vindt men o. a.: »anno 1613 »Collecte van de poppekens. Opten VIIIen February zijn de ziecken »met een wagen om den Haech gereden sonder trommel noch »poppen alsoo de Magistraet tzelve verbooden hadden, maer met »grooten drangh consenteerden dat men alleen soude mette wagen »om rijden ende mette clappen, ende hebben gecregen aen gelt »als volcht:

»aen duytten	2 — 17 — 0
»aen silvergelt	16 — 11 — 8
	19 — 8 — 8."

en verder: »Collecte van den ommegangh van de poppekens 1614 »den 29 Fary anno voorsz. Ten voorsz. dage zijn de siecken mette »wagen deur den Haech gereden mette trommel ende poppen naer »ouder gewoonte nae voorgaende consent van den Heeren Bailliu »ende Burgermrn vanden Haech voorsz. bijde binnenvaer ver»cregen ende hebben gecregen als volcht aen

»duyten	11 — 4 — 8
»aen silvergelt	27 — 10 — 0
	38 — 14 — 8."

Hoewel De Riemer in het 1ste deel zijner Beschrijving van 's Gravenhage beide gebruiken toelicht, blijft toch nog de vraag over, welke in de volgende regelen van De Riemer geen antwoord vindt: *wat stelden die poppen voor*? [1]) »Eens 's jaars, — schrijft hij, — te weten in Januarii of Februarii, waren zij (de leprozen) gewoon met verçierde poppen op een open wagen door de voornaamste straaten van den Hage te rijden, om aan de huizen eene generale collecte te doen. Op dezen wagen zaten, behalve de voerman, de poppendrager, een trommelslager of tamboer, een dienaar van den Bailliu, een of twee dienstmaagden van 't huis, en eenige leprozen, nadat er veele of weinige in 't huis waren; zomtijds bevonden zig ook onder dat gezelschap de Binnemoeder, de meid, die dagelijks voor het huis met den klap omging, en ook de jonge, die de schuiten waarnam. De giften, die zij alsdan ontfingen, bedroegen gemeenlijk 30 en 40 gulden; waar uit vooraf betaald werden de voerman voor zyn wagenvragt en de andere voor hunne assistentie, blyvende het verder overschot ten behoeve van 't huis. Bij verandering van tijden raakte eerst de poppedrager, daarna de tambour van den wagen, en eindelijk in den jare 1654 deze gewoonte t' eenemaal buiten gebruik. Behalven dezen ommegang hadden zij in 't laatst van Junii of in het begin van Julii nog een tweeden door 't geheele Westland, om bij de huisluiden kaas te halen; dit geschiedde insgelijks met den wagen, zonder dat wij alsdan een poppedrager of trommelslager vermeld vinden; en opdat de huisluiden daar van verwittigt zouden zijn, werd 't zelve eenige dagen te vooren door aangeplakte biljetten bekent

[1]) Vgl. misschien gepast hier onder, bl. 230; de leprozen toch waren wegens hunne besmettelijke ziekte als 't ware levend-begravenen. RED.

gemaakt. Het gewigt van de kaazen, die zij kregen, beliep tot 800, 900, ja tot 1300 ponden; en de boeren, die geen kaas wrongen, gaven eenig geld in de plaats. Deze bedelarye duurde tot den jaare 1655; immers na dien tijd vind men van dezen uittogt geene aantekeninge meer, zijnde ongetwijffelt deze gewoonte agtergebleven weegen het klein getal der zieken, die reeds al in den jaare 1628 tot vier vermindert waren; de geene die in laatere tijden opquamen zijn door de Regenten buiten het huis hier en daar besteet". — Slechts een paar gegevens kan ik nog aan dit uitvoerig relaas van De Riemer toevoegen. Onder de kazen was ook schapenkaas. Meerendeels werd van de hoeveelheid een paar honderd pond voor 't huis afgehouden. De kaas bracht zoowat drie duiten per pond op, en aan den voerman of »waegenaer", den tuinman en enkele andere personen in dienst van het huis werd soms een kaas vereerd. Zuiver was de opbrengst voor het huis, gemiddeld 20 tot 30 gulden. A° 1607 wordt ook nog onder de onkosten des omgangs »met de poppekens" vermeld: »den corffdraeger, also de wagen nyet en reet als boven 0 — 12 — 0". Daar de voerman ook niet wordt genoemd, schijnt men gevaren te zijn door de grachten, wat zekerheid krijgt door een anderen post: »de jongen de schuyten waernempt 0 — 6 — 0."

A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Hoorling (XXXII, 50, 474). Eger Tamminga was geen »hoorling", maar hoveling, waarvan men de beteekenis kan vinden in eene verhandeling van wijlen Dr. G. Acker Stratingh, opgenomen in de Bijdragen tot de Gesch. en Oudhk. van de prov. Groningen, I, 1, vv. en getiteld: Over de Friesche, vooral Ommelander edelen en hoofdedelingen. Men leest aldaar bl. 21: »Maar alvorens wij den oorsprong der hoofdelingen nader toelichten, willen wij eerst een blik slaan op hunne benaming. Deze luidt verschillend: in het Friesch: hauding, haudling, haudning, in het Nederduitsch vroeger hoeftling, hovetling, hoveding, hoeveling, later meer hoofling en hoveling; in het latijn capitalis en capitaneus, eene letterlijke vertaling van hoofdeling. Zooveel ons is gebleken, is de naam van hoofdeling en hoveling, of hoe verschillend ook geschreven, overal waar hij voorkomt, in onze vroegere en latere bescheiden, één en de-

zelfde, en af te leiden van hoofd, in 't Friesch haud, zoodat hij waarlijk een hoofdeling beduidde, d. i. iemand die aan het hoofd ergens van staat, tot de voornaamsten of eersten (tot de *overheden*) behoort" [1]). M⁰.

[In een charter van 25 Mei 1521, waarin de landzaat van Groningen hertog Karel van Egmond als erfheer huldigt, staan ook de »hoifflyngen" tusschen de jonckheren en eygenerffden achter de abbaten en prelaiten. In dat charter worden als landen tusschen Eems en Lauwers o. a. vermeld Langewolt, Vredewolt, Hummerze ind Middaich. Welke zijn de huidige namen dier landstreken?]

VRAGEN.

Angen Roen (Ronne). W. A. v. Spaen, Inleid. tot de Hist. v. Geld., I, 318, noemt den Dirk v. Bronckhorst van *Nav.* XXVII, 91, heer van Angenraen (omstr. 1550). Dit is blijkbaar 't Angerande van *Nav.* XXVII, 181. Maar wat is dit dan nu? Is het Angeren (elfde eeuw Angra, 1127/31 Angerhen)? Of eenige andere voormalige heerlijkheid?

Kalverbosch te Nijmegen. »Niet ver van 't vermaarde Valkhof stuit men op een boschje", — zegt de Tegenw. Staat v. Geld. (a⁰ 1741), bl. 208, — »met eenige Laanen Lindeboomen beplant, dat, naar den Nijmeegschen Burgemeester Arnold Kelfken, die 't aangelegd heeft, den naam van Kelfkensbosch draagt, en ook wel Kalverbosch genoemd wordt". De benaming »Kalverbosch" *kan* uit »Kelfkensbosch" ontstaan zijn, en heeft dan gewis den Nymeegschen burgemeester Arnt (Arnold) K. († 1639, zie over hem Herald. Bibl. 1881, bl. 163, 74) tot auteur. Doch zou die benaming niet ouder wezen, en evenals te Tiel (Kalverbosch), te Deventer (de Kalverbossen, aan de *binnen*gracht), en te Amster-

[1]) Wat Stratingh, met meer zaakkennis, in 't licht stelde, beproefde Hemmo Suur voor Oostfriesland: in 1846 verscheen, te Emden, van zijne hand »Geschichte der ostfriesischen Häuptlinge"; misschien het beste wat zijne pen voortbragt; vgl. Möhmann, Kritik der Friesischen Geschichtschreibung, § 4. [Is in deze geschriften ook sprake van Hoofdmannen-kamers (*Nav.* XXXIII, 67)? RED.]

dam (Kalverstraat), oorspronkelijk aan eene oud-Germaansche begraafplaats (van een werkw. »calwara") hebben gekleefd? Dat »Kalverbosch" als verbastering van »Kelfkensbosch" zou voor de destijds en later te N. aanzienlijke familie K., — wier op een steenblok gebeiteld wapen nog met zekeren trots den bezoeker van het stadhuis der oude Rijksstad getoond wordt, — niet vereerend, neen, krenkend geweest zijn, vooral indien die geslachtsnaam misschien oorspronkelijk eene transpositie behelsde van »Klefken", en dus reeds als zoodanig met »kalveren" niets gemeens had. Het Kalverbosch te N. is dan Kalverbosch *gebleven*, of Kelfkensbosch *geworden*, nadat de burgemeester A. K. die plek plantsoenmatig had doen aanleggen. Wie geeft hier nauwkeuriger bescheid?

Frankhuis. Hertog Karel van Gelre verzocht 23 Jan. 1525 den bisschop van Utrecht, overeenkomstig den inhoud van het 19 Dec. 1524 tot stand gekomen vredesverdrag, — waardoor het Oversticht (Overyssel) voor korten tijd in rust was gebracht, — te handelen ten aanzien van sommige raadsleden der stad Zwolle, die op eenen der laatste dagen van Maart 1524 wegens hunne Geldersgezindheid in hechtenis waren genomen en door hunne tegenstanders van verraderlijke handelingen beschuldigd werden. In dat charter (v. 23 Jan. 1525) verklaart de Hertog dat die raadsleden bij den Bisschop te Franckhuyss hunne opwachting gemaakt hadden, bereid om »den eydt ind oick die oirveede in manieren vurschreuen to doen". Daar mij v. Hattum (Geschied. d. stad Zwolle, II, 272, 3, 300—2) en Dumbar (Analecta, II, 468—74), waar men 't misschien vinden kan, niet ter hand zijn, zoo vraag ik: wat is »Franckhuyss"? De benaming van het Bisschopshof te Zwolle, of in (of bij) Utrecht? Er zaten ook twee gevangenen op Arkestein.

Het Turksche huis (XXIII, 61; XXXI, 271). Men heeft mij verzekerd, dat onder Neede zulk een huis bij tegenwoordige menschenheugenis nooit bekend is geweest. Lag of ligt het dan ook onder *Ede*, in welks nabuurschap men vroeger en later zoovele heerenhuizen vond, — zie de Tegenw. Staat v. Geld., bl. 480, — en waar in 1741 Gelderland's Rekenmeester Frederik Willem baron

Torck 't oud-adellijk huis Hasselo of Harselo bezat. Was dat huis wellicht door hem gesticht, naar hem vernoemd? Of was 't ouder? Tegenover Dodewaard aan de Waal ligt een Turksch-weerd. U. V.

Grafschriften te Sluis XXXIII, 10, 108—114). Ik veroorloof mij een paar opmerkingen. Sainevelde (bl. 11), wat is dat? Is misschien Sconevelde of, waarschijnlijker nog, Sconewalle bedoeld? De persoonsnamen Goosins (verkorting van Gosewinus?) en Ganne (bl. 12) komen mij mede verdacht voor. De naam Ser Lippens (bl. 15, niet Ferlippens) is algemeen in Vlaanderen en Z.-Vl. bekend. G. P. ROOS.

[Men kan er bijvoegen: is Slippendamme (bl. 108) z. v. a. Slepeldam (bl. 80), en hiervan drukfout of variant? — Wat is »tunken" (bl. 129). — Is Hauwe (bl. 110) een juiste familie(?)naam? Vgl. Houweel (bl 112) — Is »sans varier" (ibid.) juist gelezen? Treft men dit meer aan als slot van grafschriften? Wat beduidt het hier? — Is bl. 110 »Boncdatss" zuiver? — En eveneens »Rentregem" (bl. 109)? — Moet »v. de Heerde" (bl. 112) niet v. den Heede (vgl. ibid. en bl. 114: vañ Heede) zijn? — Is »Speteline Weide" (bl. 112) juist? Is het ook Spetelini (filius)? Of is »Weide" wellicht verkeerdelijk bij den naam gevoegd, en is het soms Wedemaent (bl. 113) of Wied (bl. 112)? — Ook de relatie tusschen Tanne, Cornelis, Margrieta en Avezoete, bl. 113, schijnt onbegrijpelijk. — Is Wedemaent = April? Of Juli? April, dunkt ons waarschijnlijker. Hoe komt het dat men die varianten der maandnamen, — vgl. ook Sporcle = Sprokkelmaand, en Hoest (Août) = Augustus (Oogstmaand), — niet in oude charters vindt?]

Prosdocimo de' Beldomandi. In 't begin der 15de eeuw leefde en werkte deze leeraar of hoogleeraar van meet- en sterrekunde bij de school (archiginnasio) zijner vaderstad Padua, als schrijver van vele werken over deze wetenschappen zoowel als over de muziek. In een oud handschrift in 't Museum Correr ter stede vond A. Favaro de beschrijving eener medaille, geslagen of gemunt ter eere van dien geleerde, dus luidend: »Prosdocimus de Beldomando Pat.(avinus) Astr.(onomiae) et Mus.(ices) P.(rofessor). Hierbij een oud-manshoofd. De keerzijde vertoont verschillende mathematische en muzi-

kale instrumenten, waaronder »Haec (Hae?) dissonant artes". A. Favaro betuigt, dat deze penning geheel onbekend is aan de vakmannen ten zijnent, en door hem totdusver in de meest vermaarde kabinetten van Europa vruchteloos gezocht. Weet iemand hier te lande er iets naders van?

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Hugo de Groot. Bij gelegenheid van het gedenkfeest (*Nav.* XXXIII, 123), gaf de bekende genealogist A. A. Vorsterman v. Oyen eene genealogie des vermaarden mans in 't licht, onder den titel: »Hugo de Groot en zijn Geslacht" (C. L. v. Langenhuysen, Amst.), welke het pendant vormt van »Pieter Cornelisz. Hooft en zijn Geslacht", in 1881 van dezelfde hand bij denzelfden uitgever verschenen. Deze auteur plaatste in »Eigen Haard" een artikel: »Het Zegel van H. de Groot en van zijn broeder Willem de Gr." (Zie Maandblad v. h. Geneal. herald. genootschap »de Nederl. Leeuw" 's Gravenhage, Mei '83, n° 4, bl. 17, 24).

Dante. Men is bezig in de Laurentinische Bibliotheek te Florence al de handschriften te verzamelen der werken dezes Middeneeuwschen dichters, welke zich in de Florentijnsche openbare boekerijen bevinden. Hun getal wordt op 300 begroot. Hiervoor wordt een nieuwe driehoekvormige zaal bijgebouwd aan de vermaarde zaal van Michel Angelo, waar nog de oude folianten, die den grondslag der beroemde boekverzameling uitmaken, aan ketenen op de lezenaars liggen. De nieuwe zaal wordt opgetrokken volgens een plan, dat van Michel Angelo zelven afkomstig is. — In het Oud-Grieksch verscheen Febr. '82 eene vertaling van Dante's Hel, van de hand van Musurus-bassa, Turksch gezant te Londen.

Lodewijk. De *Nav.* XXVIII, 308, geopperde vraag, overgebracht naar het Giornale degli Eruditi e Curiosi, brengt (II, 91) ten antwoord weder, dat Dr. N. G. v. Kampen een dubbel abuis

beging [1]): 1°. omdat Dante in 1330 reeds negen jaren ter ziele was; 2°. omdat hij op Dante toepast wat van Petrarca geldt. Men kan er nog als derde abuis bijvoegen, dat P. niet vijf, maar drie jaren »na de eerste maal zijne geliefde te hebben gezien", Lombes bezocht, want zijne liefde voor Laura dagteekent van 6 April 1327 [2]). Hij ging daarheen met Jacopo di Colonna, die er tot bisschop benoemd was, en knoopte er vriendschapsbetrekking aan niet alleen met Lello di Stefano (uit eene oude Romeinsche edelfamilie), door hem in den omgang gewoonlijk (op zijn Ciceroniaansch) Laelius getiteld, maar ook met den boezemvriend des kardinaals Giovanni di Colonna, Lodewijk van Kempen (Ludovico di Campinia), dien hij om den ernst zijner zeden Socrates pleegde te noemen en aan wien hij menigen brief richtte, te vinden in 's dichters Epistolae de rebus familiaribus. Deze Lodewijk v. K., een Vlaming [3]) van geboorte, bezweek in 1362 te Avignon aan de pest. Men verwijst te dezer zake naar Tiraboschi, Libro III, en naar een (bellissimo) werk van Fracassetti over Petrarca's brieven.

Een nieuwe Carmagnole (Vgl. *Nav.* XXII, 75, 172, 402; III, 184). De »Citoyen et la Bataille" vierde 12 Mei 1883 den jaardag harer stichting met een banket, waaraan 1200 personen deelnamen, en waarbij eene voor deze gelegenheid gedichte »carmagnole" werd gezongen. Het met geestdrift gezongen refrein luidde:

La Commune battue
Ne s'avoue pas vaincue,
Elle aura sa revanche.
Vive le son
Du canon!

Wie gelegenheid heeft deele het gansche lied mede!

Se non è vero, è ben trovato (IX, 297; XVIII, 322). Dit steeds in 't Italiaansch aangehaald of gebezigd gezegde, dat in dien vorm

[1]) ha preso un granchio gravissimo, anzi due.

[2]) Mille trecento ventisette appunto, Su l'ora prima, il dì sesto d'Aprile Nel labirinto entrai; nè veggo ond' esca.

[3]) flammingo.

schier in alle beschaafde landen spreekwoordelijk werd, moet volgens het Giornale (*Nav.* XXXII, 449 *O*), II, 54, niet bij Ariosto of bij Cervantes worden thuisgezocht. Men vindt het in de »Eroici furori" van Giordano Bruno (Parijs, 1585, dl. II, dial. 3, gelijk Büchmann in de 13de uitgaaf zijner »Geflügelte Worte" (1882) mededeelt. In Frankrijk kent men 't gezegde ook reeds lang; in 't Extrait des lettres Françaises de M. (Claude) Sarrau à M. de Saumaise, uitgave van P. Burman, 1697, p. 269, leest men: »Pour le Nassa (nez) de César se non è vero è ben trovato". Sarrau nu overleed te Parijs in 1651. Als men echter Tournier in zijn »l'Esprit des Autres" gelooven mag, dan heeft al, eene eeuw vroeger, Etienne Pasquier ons gezegde gebezigd in zijne »Recherches sur la France" (livr. 7, chap. 41), welke hij in 1560 schreef. Aan Pasquier, die trouwens te Bologna studeerde, gaat echter nog Antonio Frederigo Doni vooraf; deze, — en zulks is aan Büchmann onbekend gebleven, — zegt in zijne in 1552 voor 't eerst gedrukte »Marmi" (Venetië, bij Marcolini, p. 60) [1]: »Fatti pure in là non mi toccar con essa; *se non è vero, egli è stato un bel trovato*". In onderscheidene streken van Italië bezigt men de uitdrukking in 't Venetiaansche dialekt; 't zou derhalve niet te verwonderen wezen, zoo Doni, die langen tijd te Venetië woonde, ze aan de volkstaal aldaar ontleende. Is hij dan denkelijk niet de auteur, hij leverde toch gewis den oudsten vorm.

Hoorndrager (XXXIII 73, 126). Er zijn er die den oorsprong van den schimpnaam een zeer hooge oudheid toeschrijven. Oostersche vorsten zouden de mannen, wier vrouwen hun ter wille waren, zeer hebben bevoorrecht en in rang verheven. De aanzienlijke hovelingen tooiden zich met hoorns, en wanneer iemand aan een vorstelijk hof een hoorn droeg, werd dit bij de slechte zeden een reden, om de vrouw van dien aanzienlijke te verdenken. Anderen zeggen, dat kruisvaarders hunne helmen met hoorns versierden, en dat terwijl die heeren afwezig waren, niet zelden hunne vrouwen hun ontrouw werden. Intusschen schijnt *hoorn-*

---

[1] P. 76 der in 1863 te Florence bij Barbera verschenen editie, Ragionamento quarto, in fine.

drager een vertaling uit het latijn, althans als het bekende vers:

»Cornua qui fecit, nec cornua ferre recuset",

in de classieke oudheid thuis behoort. Het epigram van den Engelschen Martialis (Owen) maakt ons niets wijzer omtrent de herkomst der uitdrukking als hij zegt:

Si quando sacra jura tori violaverit uxor,
Cur gerit immeritus cornua vir? Caput est.

In het eerste door mij aangevoerde vers is sprake van *hoorns maken*, ook spreekt men van *hoorns opzetten*, en dit is in strijd met de verklaring dat de geduldige man des avonds buiten de deur gezonden werd om eene of andere boodschap té verrichten en men hem dan een lantaarn medegaf, opdat hij zich niet stooten mocht of ergens in een greppel of sloot loopen. Als lantaarn bezigde men toch vroeger een hoorn, waarin een lamp (lamp-hoorn) of kaarsje, zooals Plautus dan ook heeft: Vulcanum in cornu conclusum gerit, d. i.: Hij heeft een brandend licht in de lantaarn. De samenvoeging in dit gezegde van *Vulcanus* met een *hoorn* verdient hier, dunkt mij, in verband met de geschiedenis tusschen Mars en Venus voorgevallen, wel eenige aandacht. Toch draagt Vulcanus hier niet den hoorn, maar hij zit er in. In ieder geval zou, dunkt mij, bij de verklaring der thans besproken uitdrukking Vulcanus eerder te pas komen dan Actaeon. Vulcanus had Mars van een wapenrusting voorzien. Men weet, hoe Mars er hem voor beloonde. Sol (de zon) openbaarde aan Vulcanus wat geschiedde (Zie Ovid. Metam., lib. IV). De wraakneming van Vulcanus maakte wel Mars en zijne vrouw, maar ook hem zelven belachelijk. De barbier van Schafhausen, van wien Bebelius verhaalt, begreep het anders. Toen deze zijne vrouw betrapte, zei hij: »O liefje, waarom hebt gij geen veiliger plaats gezocht. Begrijp eens wat schandaal het zou geweest zijn, zoo een ander dan ik was binnengekomen!" Ik weet niet of aan Vulcanus de uitvinding der lantaarns wordt toegeschreven. Ware dit zoo, dan zou mijne gissing ter verklaring van »hoorndrager" zeker daardoor gesteund worden, want zoolang de zon nog niet op was, en Vulcanus in den donker een lantaarn droeg, ontdekte hij niets van de poets die men hem speelde. — Ik heb mij bij deze verklaring gehouden aan het eerst door mij aangehaalde vers, en Plautus' spreekwijze bracht me slechts op den

inval Vulcanus hierbij te pas te brengen. Dat men met der tijd is gaan spreken van *hoorns opzetten* en *hoorns maken*, toen men de eigenlijke herkomst van het gezegde vergeten had, zou geen wonder zijn. Hier kan, dunkt mij, tegen mijne conjectuur slechts beslissen een oude — liefst latijnsche of grieksche — uitdrukking, waarbij de hoorn den bedrogen man ergens anders dan in de hand gegeven wordt, tenzij men ook wel den lantaarn (den verlichten hoorn) op het hoofd droeg, om het licht hooger te plaatsen, en de handen vrij te houden. Gelijk men weet, droeg Latona, de nachtgodin, een gehoornde maan op het hoofd.

A. J. C. KREMER.

VRAGEN.

W. K. In de thans voltooide »Vermomde en Naamlooze Schrijvers", — zie *Nav.* XXXI, 501, 2, — kent Mr. J. I. v. Doorninck aan W. (Kemp) o. a. toe: »Geestelijke gezangen, waarbij gevoegt zijn eenige verbondsliederen en dankpsalmen op dezelve dichtmaten en zangwijzen, door F. A. Lam*me*; in 't Nederduitsch vertaalt door †; Utrecht, bij v. Poolsum, v. Paddenburg en *Kroon*, 1740. Zie ald. kol. 657. Dr. A. W. Bronsveld echter schrijft in zijne biographie van Joachim Neander, zie Stemmen voor Waarheid en Vrede, 1883, bl. 487, noot: »In 1740 zag een nieuwe druk het licht te Utrecht van Lam*p*e's Geestelijke Gezangen, Neander's Verbondsliederen, in 't nederduyts vertaelt door W. K.(roon ?)". Wie heeft gelijk?

KUNSTGESCHIEDENIS.

Mode (XXXIII, 127). Wij zeiden aan het Giornale de opgave toe van hetgeen ons maandwerk vermelden moge, maar willen dan ook hier berichten wat dat Giornale (II, 46, 106, 7) biedt.

Het Magasin Pittoresque, a°. X. (142) en volg. deelen, bevat veel stof.
Quicherat, l'Histoire des Costumes en France (Paris, 1875).

Biblioteca dell' Economista, diretta da Francesco Ferrara, Ser. prima, vol. II, VII, VIII, IX.

Storia della Moda dagli Etruschi sino al 1850, in Dl. VII van het tijdschrift Le Ore Casalinghe (herdrukt in 1854); ook afzonderlijk uitgegeven met 60 teekeningen en 50 sneldrukken (politipj). Dit werk houdt ook rekening met den staatkundigen toestand en het eigenaardig karakter van tijden en volken.

Een gedicht la Moda werd in 1746 door P. G. B. Roberti (Venetië, Fenzo) vervaardigd.

In de »Gemeinverständliche Vorträge" van Berlijn (Habel), vindt men: W. Angerstein, Volkstänze im deutschen Mittelalter (n°. 58); Flach, der Tanz bei den Griechen (n°. 360); Reinsch, Stellung u. Leben der deutschen Frau im Mittelalter (n°. 399); Marggraf, Badewesen u. Badetechnik der Vergangenheit (n°. 380).

In de »Zeit- u. Streitfragen", eene met de onmiddellijk voorafgaande gelijken tred houdende collectie, bevindt zich een deeltje van Kleinwächten, Zur Philosophie der Mode (n°. 129). Nog worden opgegeven:

Fabbri, Raccolta di varii vertimenti etc. del Regno di Napoli (Napoli, 1773).

Vecellio, Abiti antichi e moderni di tutto il mondo, 3 vol. (Venezia, 1859-63).

Bonnard et Mercuri, Costumes historiques des XII—XV siècles, 2 vol. (Paris, 1867).

Chevignard et Duplessis, Costumes historiques des XVI—XVIII siècles, 2 vol. Paris, 1867.

Pauquet Frères, Modes et Costumes historiques et étrangers, 2 vol. (Paris, 1873).

M. A. Racinet, Le costume historique (Paris, 1876).

Challamel Agostino, Histoire de la Mode en France. Zeer onlangs vertaald in 't Engelsch: The History of Fashion in France.

J. Falke, Die deutsche Trachten- und Modenwelt (Leipzig, 1858). — Geschichte des modernen Geschmacks (Leipzig, 1866).

Weiss, Costümkunde, 3 Th. (Stuttgart, 1856—72).

Planchè, Encyclopaedia of Costume 2 vol. (1876—7).

Strutt, Dresses a. Habits of the English, 2 vol. (1842).

Overigens gaat het bezwaarlijk juiste bibliographische grenzen te bepalen, daar de mode, die wereldbeheerscheres, zóó diep ingrijpt in, zich zóó sterk vastklemt aan — al de verhoudingen van het maatschappelijk leven in de onderscheidene rangen en standen der menschen. Daar die tyrannieke, grilzieke dame menigwerf noch de schoonheids- noch de gezondheidsleer in praktijk brengt, juicht onze Italiaansche berichtgever de tegenwoordig in Duitschland genomen proef eener *normaalkleeding* toe.

Graftombe van prins Willem I (XXXIII, 29, 170). Dirk v. Bleyswijck verkondigt dezelfde meening, zeggende bl. 267. »Dit beeldt

van den Doorluchtigen Vorst aan het hoofdeneynde van de Tombe, is mede van Metael, ende niet minder heerlyck als des Helds deugd onsterffelijck is, seer natuyrlyck en volkomen gelijckende den Persoon, tot welckers eeuwige gedachtenisse het is gestelt, zijnde in volle wapenen, ook met rapier, escarpe en gouverneursstaf in de zijde", enz. Deze laatste voorwerpen doen dan ook inderdaad m. i niet denken aan een hellebardier of krijgsman, daar geplaatst als om het graf te bewaken. De plaat, in de werken van Hooft en van H. de Groot te vinden, tracht in dit beeld kennelijk de gelijkenis des Prinsen te geven. DR. J. A. SNELLEBRAND.

Klok te 's Gravenzande. Op de klok, die hier in 't torentje op 't raadhuis hing, en Mei '83 door een nieuwe is vervangen omdat ze gebarsten was, stond: »Soli Deo Gloria. Arent van der Put ME + F + C + RO + 1620". Hoogstwaarschijnlijk beteekenen de eerste letters achter des gieters naam »Me fecit"; maar wat kan met RO (niet AO, de letters zijn duidelijk!) worden bedoeld?

P. R. D. V. DE KASTEELE.

[Een abuis in den gietvorm of in 't gietsel kan R (in stede van A) hebben gebaard.]

Geelgieter (XXXII, 221; III, 79). In een der Haagsche kohieren wordt opgegeven als bewoner van een pand aan de Paviljoensgracht, thans door het gedenkteeken van een minder gedruischmakend man bekend, »de geelgyeter Hemony". Wat hij goot, behoeft geen andere herinnering, dan alleen, dat het oude woord voor geelkoper latoen was, eene benaming van onzekere afkomst, evenals Messing, dat reeds in 't oud-duitsch zoo iets was, en wèl Mischung in de tegenwoordige taal mocht heeten. Minder duidelijk is de heer K. met het woord legeeren, dat in de vroegere spelling wel een aanwijzing van den klemtoon eischt. Onlangs werd Hemony ter sprake gebracht in een voortreffelijk opstel van J. W. Unger, in de 2e aflevering van Oud-Holland, welk tijdschrift zeer veel belooft voor de historische wetenschap in ruimeren zin. Daar leest men echter, dat Hemony te Zutfen klokken goot voor den nieuwen toren van het wijnhuis Vreden *in zijne vaderstad*. Dit is een schrijffout voor *woonstad*, naar ik vermoed".

In het archief te Zutfen ligt een ongeteekend getuigschrift aangaande hetzelfde klokkenspel. Het stuk is reeds door Van Til overgenomen, en bevat voor onzen geelgieter de aanwijzing, dat hij en zijn broeder Pieter geboren waren te Levecourt in Lotharingen. Vondel wist dat ook al, toen hij »d'Eeuwigh' eer van Lotharingen" bezong. Françoys werd 10 Febr. 1647 met het Zutfensch burgerrecht »begunstight". J. G. FREDERIKS.

VRAGEN.

Tabaco. Koning Karel van Anjou gelastte 4 Oct. 1280, aan Matteo, Gentile, Buchero, Ruggiero, Pasquale en Salemnio, Saraceensche dierentemmers (? leopardieri saraceni) van Lucera uittebetalen hun loon, alsmede de onkosten hunner kleedij en van het voeder »pro leopardis novem, duabus lyncibus, uno murilego silvestri (boschkat?) et tabaco uno". Wat is tabaco voor een (wild) dier? Toch geen beest dat tot de familie der Zibetdieren (viverrina behoort? Derhalve, een soort van Civetkat?

Oud huisraad, enz. Op den inventaris van den huize Breedevoort (Sept. 1534); zie Nijhoff's Oorkonden, VI, 3, bl. 1063—6) kwamen voor Negen dobbelieren en zeven moischottelen (= fraaie of beste schotels?). Voorts: drie brantroijen (= brandroeden, d.i. haardijzers?), vier *erckers*, een bresemspeetgen, een schotel met een livoir (lijuoir) van tin, twee trysoren, een koperen kleyn lijnoerken, een kantoir, (een tafellaken tot des drosten) schijven (behoorende en twee pellen tafellakens behoorende tot de groote) schijve (op die staeff = stoof, d. i. verwarmd lokaal, vgl. *Nav.* XXVIII, 572; XXX, 132), (twee pellen) trijsoer (tafellakens) en (een groote) trijsoer (dweele = handdweil of vingerdoek, klein servet); item zeven of acht secke (in het bakhuis), item tien gairn of pande (= vangnetten? 't Is jachttuig); item een zilveren peese (in de kerk; z. v. a. het wapen des hondenslagers?) en (roode damasten, gebloemd fluweelen en wollen) kasellen (= pastoorsgewaden?). Wie doet over dit alles voldoend bescheid? Mij is gebleken, dat dobbelieren (-lyeren) waarschijnlijk soepborden waren (Mr. G. v. Hasselt, Arnh. Oudhh., I, 159), en dat de trysoren, [soms »auergehemelt", d. i. van een dekstuk

(= gesneden portaell?) voorzien], ook wel credentietafels geheeten, veel overeenkomst hadden met onze tegenwoordige buffetten (en commodes (ibid., Geld. Maaltijden, bl. 41); ook, dat een schijve (schijffken) een tafel (tafeltje) was. Men had ze, groot en klein; de grooten dienden voor spijs-, de kleinen voor schrijf-tafels. Insgelijks kent men casuyfels (of corruffels) = pallia sacra, heilige tabbaarden. Heetten dan die dobbelieren alzoo, omdat men ze gewoonlijk op platte borden plaatst? Dus z. v. a. dubbelen of dubbel-borden? Is »trijsoor" afgeleid van het Fr. trésor, omdat het meesttijds met een kostbaar kleed, met gouden en zilveren tafelgereedschap prijkte, en doelt hierop de variant credentie-tafel? Heeft »kasel" tot verlengvorm casuyfel? En hoe kan taalkundig corruffel daarvan de variant zijn? Vanwaar »schijve"? »Kantoir" ziet men ook »kanthoir" geschreven. Nog is sprake van een vallbedde (in een kiste, mit een deecken). Is dit een veldbed, een leger op den grond, waarop men nederviel om zich te slapen te leggen? In een gelijktijdigen, soortgelijken inventaris op den burg ('t tolhuis) te Tiel, medegedeeld door Mr. E. D. Rink in zijne merkwaardige Beschrijving dier stad, Bijlage II (1817), bl. 88, 9, is daarentegen sprake van »vuyle" bedden en van »vuyle" of »quade" dekens. Zou dan ook dat »vallbedde" bij Nijhoff eene verschrijving zijn voor »vuyl bed", daar insgelijks in dezen inventaris wordt opgesomd »een bedde met een quaet stuck deeckens"? Of zijn die valbedden (in den aangegeven zin?) ook van elders bekend? Of nog, is »valbed" een variant van een eigenlijk veldbed"? — Bij Rink is nog sprake van een tinnen »stroylpot"; wat is dat? Hij staat tusschen dobblieren en een wijnkan in.

Oorlogstuig. Op den inventaris van den huize Breedevoort Sept. 1534, komen als zoodanig o. a. voor »twee scerpetijnre op een stell, nochdeels (alsmede) spyesijeren". Wat zijn dat? En moet in plaats van 't laatste ook gelezen worden »spyesijseren" (spiesijzers)? Driehonderd salpeters *ongelottert*, en in een klein vat een halfhonderd *gelotter* salpeters, item twee halver vat *gelottert* salpeters; een verrel (vierde-ton) *haicken* cruytz (= fijn gestooten buskruit?) en een half verrel *knipkruytz*, tegenovergesteld aan grof kruit. Wat beduidt het gecursiveerde?

TAALKUNDE.

Amersfoort — Amerongen — Ooi. Nadat *Nav.* XXXIII, 175, afgedrukt was, kwam het keurig artikel (»Geschiedk. onderzoek der Nederl. Aardr. namen") vanwege het Aardr. Gen^p ons ter hand. Daarin wordt gezegd: »In de onderstelling dat *Amers* eenvoudig eene verbastering is van *Amis*, zou dit de genit. sing. van een te veronderstellen *Ami* (later *Eme*, *Eem*) wezen". Men veroorlove zich bescheidenlijk de opmerking, of dit *Amers* niet veeleer bij omzetting, ten gemakke der uitspraak, uit *Amesr* (*Amesre*) is ontstaan? Zoodat het Amersfordia van a°. 985 eigenlijk is Amesrefordia, waarin *re* eene verbindings-syllabe is, die aan het onmiddellijk voorafgaande de kracht van een adjectivum geeft. Derhalve kan in den huidigen schrijftrant de *r* vervallen. Men mag, naar onze bescheiden meening, de *s* niet als een genit. sing., ook niet als een verbindingsletter aanmerken; ze spruit immers heel natuurlijk uit »Emus" of »Amisia"? Het »Emus" toch van a^0. 777 en het »Amisia" der Romeinen [1]), hoewel op twee op betrekkelijk grooten afstand van elkaâr verwijderd liggende stroomen toegepast, zijn gewis, — evenals Eem *of* Eems (Utrecht) en Eems *of* Ems (Westfalen), — nauw verwant. Alzoo verrees dan, gelijk de naam der stad aanduidt, Amersfoort ter plaatse waar de »Eem(s) destijds nog »doorwaadbaar" was. Overigens tellen sommigen *vier* beken, wier samenvloeiing in Gelderland de Eem vormt, t. w. de Luntersche-, Assiratter-, Modder- en Barneveldsche beken, zich vereenigend bij Amersfoort. Tot aanvulling strekke nog, dat de Tegenw. Staat v. Utr., bl. 7, gist dat »Amersfoort" schuilt onder het »Bachevorth" (Beekvoorde) van den brief van bisschop Ansfried a^0. 1006, ten behoeve van 't door hem op Hohorst (= hooge horst of bosch), thans den Amersfoortschen berg gestichte Benedictijner klooster. Ook moet in twee brieven van keizer Koenrad en bisschop Bernold van a^0. 1028, 50, waarin van Amersfoortsche tienden sprake is, nevens »Amersforde" zelfs de variant »Amersforche" (Matth. ad Auct. incert., p. 189, 90) voorkomen. Wat mag dit »forche" zijn? Is 't analoog met Altforst, a^0. 1134 Altfurge, waarvan v. Spaen

[1]) v. Spaen, Inleiding, I, 33, noemt dien stroom Amasius, Amasia. Wel juist?

(Inl., IV, 81) zelfs Altfarge maakt!?) Zie daarentegen Mr. L. Ph. C. v. den Bergh's Middennederl. Geogr., bl. 236. Dit zou echter de slot-syllabe van Amersfoord geheel van beteekenis doen veranderen. Dat Amersforche zal dus wel eene verkeerde lezing of een schrijffout zijn. — Belangende *Amerongen*, de Tegenw. Staat, — die (Gelderland, bl. 297) verklaart, dat zelfs in 1740 Amerzode nog wel Ammelroyen werd geheeten; dus Aam (Aemb, Amba) = Ammel, Emmel, vgl. »Emmeloord" met »Amelroyen" (a°. 1481), —bevestigt 't *Nav.* t. a. p. gestelde volkomen, zeggende (Utrecht, bl. 298), met aanhaling van Matthaeus (de Jure Gladii, p. 214), dat de naam oudtijds gespeld werd »Hemur-Enge", omdat »zig, meent men, aldaar eene enge sprugtel van de Eem in den Ryn ontlast zou hebben. Ook vindt men het »Emmeringen" genoemd, en in eenige oude brieven *Lote*, waarvan een gedeelte des dorps nog den naam van Loterveld of Luterveld [1]) draagt. Daar *lote, loot* buurt beteekent (zie *Nav.* XXVIII, 286), bemerken wij, dat men met dezen plaatsnaam weleer heeft willen aanduiden een »eng (als 't ware een uitgestrekte buurt) ter Eem" (behoorende bij het gebied van dien stroom). 't Is, dunkt ons, en kan niet anders zijn, dan Eemre-eng, waarbij *re* of *er* verbindingssyllabe, of, als men liever wil, een uitgang, die »Eem" adjectivisch maakt [2]). — Wat *ooi* (zie *Nav.* XXIX, 106) betreft, anderen zien er juist 't tegenovergestelde van »ode" (Einöde) in, bewerende, dat *ooi* z. v. a *ouw*, veld, liefst weidestreek, is. Zie b. v. v. Spaen, Inleid., III, 280: »*Ooy*, *Oye*, *Oyen*, Lat. *augia*, d. i. eene weide aan eene rivier". Waaraan zich nu te houden? Als men de ligging der genoemde Geldersche plaatsen nagaat, — vlak aan of dicht bij rivieren als Rijn, Waal en Maas, — dan pleit dit voor *ouw*. Acquoy, Akooi (Ek-ooi) = »weide in den hoek" is in casu, — bij de Linge! — veel gepaster dan »hoek-woestenij". Buitendien wordt *Ooi* (bij Persingen) a°. 950 misschien aangeduid door »Awi", en al mocht dit »Awi" nu eens (volgens anderen) een Awi in de Duffel

---

[1]) Den familienaam v. Lutterveld treft men in den landbouwenden stand in de tegenover gelegen Nederbetuwe, te Maurik, Kesteren, enz., nog veelvuldig aan.

[2]) Vgl. Amstel*re*dam, d. i., gelooven wij, niet »de dam der Amstelomwoners", maar »de dam *van* (behoorende bij) den Amstel" of Amsteler dam. Vgl. Tielrewerdt (Tielerwaard) a°. 1202, Bommelrewert a°. 1286 (met de letter-omzetting in de verbindingssyllabe: Bomerlewerde a°. 1287; precies als in Amer*s*foord).

wezen, dan bewijst dit nog niets tegen ooi = weide. Ook in N. Brabant zijn tal van plaatsen te vinden die wat de besproeiings-kans aangaat, oorspronkelijk veel ongunstiger, veel meer heide-achtig, — vgl. 't »terrain stérile, bruyère" van Ch. Verschelde in *Nav.* XXIX, 106, — gelegen waren, dan b. v. juist Besojen en Gansojen (liever: Besooi, Gansooi). J. A.

Atchin (XXXII, 293). De officieele spelling is *Atjeh* en *Atjehneezen*. Zie »Officieele bescheiden betreffende het ontstaan van den oorlog tegen Atjeh in 1873", in de noot op het Voorbericht, bl. 3.

A. J. C. KREMER.

Deventer — Zutfen. De dichters mogen nog zoo schoon zingen van »Davo's grijze vest", en van dien Davo als Overijsselschen Hercules allerlei fraai's verhalen; de uitgang *-ter*, om niets anders te noemen, blijft nochtans in dien zang o. i. steeds een onoverstembare wanklank. Die uitgang kan toch, dunkt ons, niets anders wezen dan *tere*, *tree* (oud-saksisch[1], daar, volgens Bondam, de Yssel de grens vormde tusschen Saksen en Franken), en misschien verdient 't bizondere opmerking, dat, nevens 't overbekende, dikwerf voorkomende, soms met »Davantria" (a°. 1259, 95, adject." Davantriensis" (a°. 1259, 99) afgewisselde »Daventria" (a°. 1028, 1267, 80, 91, 1348, genit. »Daventrie" a°. 1230) in Latijnsche charters, niet alleen in een dito charter a°. 959 »Daventri", maar zelfs a°. 1285 »Deventer", juist als in Nederduitsche stukken van lateren datum (b. v. a°. 1335, 61, 1426, 80, 98, 1506, 24, 5, 36 [2]), geschreven staat. Adj. »Deuenterssch (a°. 1402). Dit, nevens »Deuenther" (a°. 1500, 9, 16, 18, 22, 24). Bovendien: *Deventeer*, Deventre, *Denventre* (a°. 893), Daventre (a°. 896), Davindre (a°. 953) [3]), benevens Davantra (a°. 1150), Davantre (a°. 1223) en Taventria (a°. 1104). Zie Sloet's Oorkondenboek van Gelre en Zutfen (tot 1288) en (verder) Nijhoff's Verzam. v. Oorkonden. De uitgang beduidt dan »boom",

---

[1]) Vgl. de Engelsche (Angelsaksische) plaatsnamen Daventry, Coventry.

[2]) Destijds (a°. 1527) vond men tegenover Deventer, aan den Yssel, een door hertog Karel van Gelre opgericht blokhuis, de Morgenster (die Mergensterne, Opten Margenstern) geheeten.

[3]) Hier nadert de vorm der eind-syllabe zeer dicht tot den Frankischen van Apeldro a°. 793 = Apeldoren, d. i. »bij den appelboom", vgl. *Nav.* XXV, 561.

en wel een boom bij uitnemendheid, een boom, die van verre in 't oog viel als geheel opzichzelf staand in eene uitgebreide vlakte. Nu heeft 't op de provinciegrens gelegen Deventer (met zijn *Veen*huis in Tjoenermarke (a°. 1561) — in *Gelderland* Twello (Twenlo, Tuenlo[1]) d. i. t Venloe, t Veenloo, oorspr. Vunnilo (a°. 855) = 't bosch of de plaats in 't *veen*, met zijn *Veen*huis), in *Overyssel* Diepenveen [den *Vene* a°. 1347, 61, *Vene* apud Colmescote (Colmschate) a°. 1348], tot zijn naburen. Terwijl men daarenboven a°. 1404, 05, 37, 1532 vermeld ziet het Stads*vene* (buiten de Brinkpoort ter stede). Om van het erve then *Vene* (buurschap Hummede) te Wilp (a°. 1465, 94) te zwijgen. Daarbij waren de familienamen ten, ton, van Vene (of Veene), ten Veenhues, Veenhuysen, v. Andervene (Audervene?) vroeg en laat ter stede ruimschoots vertegenwoordigd. Gelijk men ziet, de stad lag dus weleer, en bleef nog geruimen tijd, van rondsom, in beide provinciën, liggen in de venen. Wijst dit derhalve niet op *De-ven-ter* (*Den-ven-tre*) = »bij den veen-boom", den boom, geplant of staande in 't veen [2]), waarbij, als geschikt gemaakt ter bebouwing en bewoning, eerst misschien eene »cote" of een »heem", eene curtis", daarna een buurt, een villa (dorp, of juister Hgd. Weiler), eindelijk, — en toen was die patriarchale boom denkelijk reeds ver te zoeken, — een oppidum (burcht met huizen of gehucht), eene civitas (stad) verrees. Is dit zoo, dan reikt Deventer qua tali, op 't boomgebied aan Apelteren, Apeldoren, Yzendoren, enz. enz. de hand. En valt dan eigenlijk de klemtoon op de middenste syllabe. De ligging van Deventer be*noorden* Zutfen [Sudvenum a°. 1031, Zutpheen a°. 1412, Zutffeen a°. 1523, Suitfenne a°. 1105/18, Suytphen a°. 1413, Zuytpheen a°. 1400, d. i. zuider-*veen*; vaartwel dus, trouwe Uzipeten!] begunstigt, neen, — is 't niet te stout? — bekrachtigt deze naamsafleiding. Die twee eerwaardige stadsnamen doen alzoo, — wie slaat hier Hofdijk's klassiek werk »Ons Voorgeslacht" eens even voor ons op? — aan den rechter Ysseloever [3]) een noorderveen aan Overyssel's zui-

---

[1]) saamgetr. tot Tule, ook in de samenstelling Tuelremarke, beiden a°. 1386, en dit Tule weder verlengd tot Tuyl in Tuylremarke.

[2]) Dr. J. v. Vloten (vgl. *Nav.* XXI, 312) maakt van dien boom een »doodenboom", gewis een boom, in wiens omtrek men het stoffelijk overschot zijner afgestorvenen den schoot der aarde toevertrouwde.

[3]) De straks vermelde Wilpsche hofstede then Vene verwijst die venen

dergrens, een zuiderveen aan Gelderland's noordergrens voor ons opdoemen uit de oudheid; en het gehucht *Noordveen* boven Zutfen, waaraan de Tegenw. Staat v. Geld., bl. 354 herinnert, toont zelfs aan, waar dat noorderveen eindigde, dat zuiderveen begon. J. A.

Elst (XXXII, 239). Dit woord behoort geenszins uitsluitend tot het haagsche taaleigen, maar is algemeen nederlandsch en zuiver nederlandsch ook. Men vindt het in alle goede woordenboeken, van Kiliaan tot Van Dale. Kiliaan heeft: »Else, elst, elsen-boom, alnus". En Van Dale: »Elst, een der volksnamen van den els". Maar eigenlik beteekent het woord *elst* niet zoo zeer een enkele els, als als wel een elsenbosch. De Bo, in zijn nooit volprezen Westvlaamsch Idioticon, helpt ons dan ook beter terecht. Hy heeft: »Elst, m. Een bosch van elzenhout in tronken of struiken, fr. »aunaie. Eenen elst kappen (het hout afhouwen). Die elst behoort »aan N. »Dat niemandt zijn beesten laete gaen in andere lieden »*elsten*, busschen, schoten, haeghen ofte dierghelijke". (Cost v. Veur»ne). Hebbende recht van bylevinghe op Leen, Erfve, Busch, El»sten, Wedau" (Id.)." Zou 't woord *elst* oorspronkelik niet een samentrekking zijn van *elshout* óf van *elswoud*? *Hout* genomen in den zin van »bosch" (Haarlemer-hout, Alkmaarder-hout, Aardenhout, Voorhout). — Het woord *elst* komt ook herhaalde malen in Nederland als plaatsnaam voor. Elst heet een dorp in de Over-Betuwe, een ander by Rhenen in 't sticht van Utrecht, een ander tusschen Oudenaarden en Geraardsbergen in Oost-Flaanderen, een ander, ter onderscheiding Reningh-Elst genoemd, by Yperen in West-Flaanderen. Dan nog dragen verschillende gehuchten dien naam; men zie er onze aardrijkskundige woordenboeken maar op na. De naam van het gehucht Elzet, by Wittem in Limburg, schijnt den overgang van elshout tot elst nog aan te toonen. De vaderlandsche geslachtsnamen Van Elst, Van der Elst en Van den Elst, en misschien ook Van der Helst zijn almede van *elst* afgeleid.

JOHAN WINKLER.

---

ook naar den linker Ysseloever, zoowel als Twello 't doet. Vgl. ook ald., ietwat zuidelijker: Leuvenheim (= Loevenhem, d. i. loo-veen-heem, bosch-veenstede, buurschap onder Brummen) en, meer landwaarts in: Loenen (= loovenen, d. i. bosch-venen). Onder Ermelo vindt men ook eene buurschap Leuvenum (a°. 1524 nog Loeuenhem).

Hajonides (XXXII, 481) — kan zoowel voornaam als geslachtsnaam zijn, want het beteekent »zoon van Hajo". Evenzoo Arnoldina dochter van Arnold, Everdina dochter van Everhard, Bernardina dochter van Bernard, enz. De vrouwelijke vormen toch zijn Arnolda, Everharda, Bernarda, enz. Zoo wordt ook als voornaam gebruikt Douwes, Hendriks, Dirks, enz. A. J. C. KREMER.

In den vliegenden harlekijn gelogeerd (XXXIII, 81). Zie over »vliegende" menschen *Nav.* XXI, 276; II, 377; III, 112. Blijkens het daar aangevoerde werden deze (uit de stadskassen) bizonder *duur* betaald. En omdat 't toch niet eigenlijk »vliegen" was wat zij deden, en er dus »apenkool, aperij" in 't spel was, zal die voormalige kunstenmakerij dit gezegde, nevens »in den aap gelogeerd", hebben doen ontstaan. J. A.

Hij loopt als een dertientje (XXXII, 528). Een dertientje is een vierde Zeeuwsche rijksdaalder en dus dertien stuivers waardig. Waarschijnlijk heeft iemand een dertientje ergens van de tafel of uit zijn beurs laten vallen, en toen opgemerkt, dat het een heel eind met groote snelheid voortrolde, waarbij hij mogelijk uitriep: »Kijk, dat dertientje eens loopen!" Spoedig daarop iemand kloek ziende voorbijloopen, heeft hij mogelijk gezegd: »die loopt als een dertientje". Zoo is hoogstwaarschijnlijk dit spreekwoord ontstaan. Indien er bij toeval een zesthalf of een gulden op den grond gevallen was, zou natuurlijk de zegswijze anders geworden zijn. Zoo is er een spreekwoord »hoe raar een stuivertje rollen kan!" Waarom nu niet *een kwartje, een halfje*? De meeste spreekwoorden en zegswijzen hebben hun ontstaan te danken aan een toeval, een gril of aan een snaaksch gezegde op het tooneel. J. E. TER GOUW.

[A. Aarsen denkt ook aan zoodanig geldstukje.]

Nieuwerwetsch Hollandsch (XXXIII, 81). Behalve dat men vele vreemde woorden in onze taal opneemt en nieuwe vormt, nam ik waar dat men nu en dan de beteekenis van sommige woorden verandert. Zoo spreekt men in den gemeenteraad te Arnhem van »verharden van wegen", waarmede men echter niet een scheikundig proces op het oog heeft, maar bedoelt »hard maken" door bekiezeling of bestrating. Verder wonen de menschen te Arnhem tegenwoordig niet *in*, maar *aan* die of die straat, — niet *op*, maar *aan*

die markt, — niet *op*, maar *aan* de kade. Dit alles tegen den oorsprong der ware uitdrukkingen in, zonder noodzaak of nuttigheid. In *alle* talen maakt men hierin wel degelijk onderscheid. Ook laat men te A. in den raad brieven *afgaan*, b. v. aan Gedeputeerde Staten; hetgeen mij herinnert aan eenen dorpsburgemeester uit den ouden tijd, die zijne brieven »dichtlakseerde". A. J. C. KREMER.

Blauw (XXXI, 323). De heer Kremer vergunne mij op te merken, dat ik zijn verhaal van den Wassenaarschen boer niet kan gelooven, doch dat ik het door grootvader Evers, eerlang een krassen tachtiger hoorde toewijzen aan een Sluiser prinsman-predikant, die vóór 1792 soms den keezen den mantel uitveegde, en door de heeren van den gerechte gecorrigeerd, na veel tegenstribbelen alles maar blauw blauw liet. Derhalve geen van beiden vormden het spreekwoord; zij bezigden heel aardig, hetgeen reeds bestond. G. P. ROOS.

Stoethaspel (XXXII, 121). In *Nav.* X, 208, staat vermeld, dat *stoet* in dit woord is *stoot*, en dat een *stoothaspel*, een haspel, die niet glad en regelmatig zich beweegt, maar stoot en schokt, de aanduiding is van een lastig en onhandelbaar mensch.

E. LAURILLARD.

Temis (XXXIII, 76). Ook in de Meijerij en in den Alblasserwaard gebruikt men *teems* voor een soort van zeef. 't Zal derhalve wel goed Nederlandsch zijn. A. J. C. KREMER.

Wat-je-kou (XXVI, 566; XXXII, 189). 'k Heb indertijd een andere verklaring van deze uitdrukking gehoord, en wel te Amsterdam. Vóór bijna twintig jaar was er een *wat-je-kou* zooveel als een slag in het aangezicht, m. a. w. een *oorveeg*. Bij een zoogenaamd »standje" als in die stad nu en dan plaats had, was er gelegenheid om 't te vernemen en in toepassing te zien brengen ook wel. Aardige woorden en uitdrukkingen kon men bij die volksoploopjes opdoen, 't triviale natuurlijk er buiten gelaten, en de daad zelve niet minder.

A. AARSEN.

Ei of ij (XXXII, 576). De *ei* in *eiken, geëikt*, is fout. Het moet *ij*, *ijken, geijkt* zijn. In Friesland luidt dit woord *iken*, met lange *i*; te Leeuwarden zeit men ook *itigen, itigmeester*. Omgekeerd schryven Hollanders dikwijls *dwijl;* het moet *dweil* wezen; in Friesland is het immers ook *dweil*, en niet *dwiil*. ARCADIUS.

VRAGEN.

Blauw blauw laten (XXXI, 324). Kan deze uitdrukking oorspronkelijk wel iets anders beteekend hebben dan een blauwe plek (wond) blauw laten, d. w. z. niets doen om haar te genezen. Mij dunkt, deze afleiding ligt zeer voor de hand en strookt ook met de beteekenis dier uitdrukking. MR. C. BAKE.

Schitteren door zijn afwezigheid. Deze, naar ik meen, nieuwerwetsche, maar toch door het veelvuldig gebruik reeds half versleten uitdrukking heeft, naar het schijnt, haar ontstaan te danken, òf aan André Chénier, die haar weder aan Tacitus zou ontleend hebben, òf aan Lord Russell. In Omnibus 1860 n° 26 (bl. 260) wordt namelijk verwezen naar Tacitus, Annales, l. III, c. 76, waar men leest: »sed praefulgebant Cassius atque Brutus eo ipso, quod effigies eorum non visebantur", d. w. z. Cassius en Brutus schitterden het meest, doordat men hunne beelden niet zag (er is sprake van de begrafenis van Junia, de vrouw van Cassius, waarbij de beelden van aanzienlijke geslachten vooraf gedragen werden). »De Fransche dichter André Chénier" — merkt de schrijver in Omnibus hierbij op — »maakte hiervan gebruik in zijn treurspel Tibère en kleedde het denkbeeld het eerst in deze woorden: »Brutus et Cassius brillaient par leur absence". R. H. Hutton echter schrijft in zijne Studies in Parliament, in 1866 te Londen verschenen, genoemde uitdrukking aan Lord Russell toe: »Some of his phrases, remarkable for their faulty directness, still linger amongst us — as, for instance, that happy term invented by him, we think expressly for those qualities of the Tory Reform Bill of 1859 »which were *conspicuous by their absence*"". (p. 5). Wien dankt men de uitdrukking? MR. C. BAKE.

Afspeuren. *Nav.* XXXII, 322, staat »afspeurden" voor »afstaken". Zijn er meer voorbeelden van dit gebruik? J. C. d. B.

Oo = oi. Is het gebruik der *i* in plaats van eene tweede *o* een bij voorkeur Brabantsch gebruik? Is deze oude schrijftrant de oorzaak, dat zoo menigmaal eene enkele *o* wordt gebezigd, waar

een dubbele *oo* behoort? En dus als 't ware een brug om van *oo* tot *ò* te komen? Zoo schrijft men toorts, toirts, torts. N. J.

[Niet bij voorkeur Brabantsch; zie b. v. *Nav.* XXXIII, 176, de varianten van »Amersfoort".]

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

Grafschriften te Breda (XXXI, 99). Adriaan Blandinus Beens, pred. tot Putten, tr. 7 Dec. 1681 te Rozendaal (N.-Brabant) Françoise Destroos dict Heaultmetz, j. d. uit Maastricht.

Hendrikus Mispelblom, wedr van Susanna Dapper, pred. te Rozendaal, deed ald. ondertr. 26 Maart, huwde 2en paaschdag 1650 Maeijken Leenaerts Post, j. d. van Rozendaal, bij wie Johannes, ged. ald. 7 Mei 1651.

Uit *Nav.* XIII, 329, blijkt dat »een geslagen vechtmeester van den langen zwaerde" een practisch geëxamineerd schermmeester was.

FRED. CALAND.

Alting (XXXIII, 92). De heer C. H. Alting, te Manslacht in Oost-Friesland, zal nadere inlichting kunnen geven aangaande den aldaar nog bloeienden tak van dit aloude geslacht.

Dedel (Vervolg van *Nav.* XXXIII, 181—5). Gezegde Gerrit of Gherijt D., de eerstgemelde in Utrechts regeering, was, volgens v. Leeuwen en *Nav.* XXIX, 524, gehuwd met Jutte v. Zijl [1]), en de vader van Godard, die 1449—1476 op de regeeringslijsten voorkomt, o. a. een dergenen, die door de oproeren geleden heeft, want hij werd 1457 voor een half jaar uit de stad gezet. *Nav.* XXIX, 524, wordt hij Godfried Godard d'Edell genoemd. Zou hij dan misschien dezelfde zijn als Godefridus D., burger van Utrecht, die 1456 zes morgen lands onder Jutfaas jaarlijks voor 6 oude schilden, fransche munt, in pacht hield van den Utrechtschen deken Wouter Grauwert? (Zie Oudh. v. Utr.

[1]) Van Leeuwen stelt Jutte v. Zijl afkomstig uit Leiden; van de v. Zijl's echter komen een Jan, Klaas, Tijman, Roelof, Willem, Herman, Anthonis of Theunis, Reijn enz. op de Utrechtsche regeeringslijsten voor van 1455 tot het laatst der 16de eeuw, evenals de Dedels.

door v. Rhijn, I, 208). Deze Godard [1]) dan was eerst gehuwd met Dorothea Ruysch [2]) Petersdr, † 1462, en daarna met Elisabeth Pot Jacobsdr [3]), uit welk tweede huwelijk, volgens v. Leeuwen, de Dedels zich tot op onze dagen hebben voortgeplant. De andere te U. gemelde Dedel's zijn, behalve de reeds genoemde Tyman [4]), een jonge Tyman en een Tyman Claasz. Zij komen met hun drieën voor 1414—1477; een Claas Lambertsz. 1432—1454, en een Jan D. 1436—1463. — Op een andere lijst vindt men nog a⁰ 1461 een Gerard D., schepen; 't is mogelijk dat hij dezelfde is als eerstgenoemde, doch dan moet hij toen minstens reeds een tachtiger geweest zijn, waarom het eerder te denken is dat *deze* Gerard ook een zoon van hem geweest zal zijn, tenzij de naam eene misstelling is voor Godard. — Aan Jan D. werd in 1455 »het burgerschap benomen"; hij was toen overste ouderman der vischkoopers. Dit geschiedde na de eerste onlusten te U. ter verheffing van bisschop David van Bourgondië, zooals bekend is, een bastaardzoon van hertog Philips v. Bourgondië en door dezen, in vereeniging met de Cabeljauwsgezinden, tot bisschop voorge-

[1]) De naam Godart werd oudtijds ook geschreven Godert, Goyert, Goerdt, Goert en Goeijert; zou men hieruit kunnen besluiten, dat die naam oorspronkelijk de beteekenis gehad heeft van »Goed-aard"? Tegenwoordig wordt een goed of goedaardig mensch nog soms wel eens in de volkstaal aangeduid met den naam van »een goeijert". Doch ik meen ook weleens »Godevaert" in plaats van Godard vermeld gevonden te hebben; is er dus overeenkomst tusschen de namen Godfried en Godard? Zie ook hierboven beide namen aan Godart D. gegeven.

[2]) Deze oud-adellijke en Utrechtsche regeeringsfamilie wordt ook zeer verschillend aangeduid; behalve Ruysch, als Ruusch of Ruussch, als Russche, Ruusche of Ruussche, ofwel Rwssche, de dubbele u als w geschreven. Vgl. *Nav.* XXIX, 521.

[3]) Zou deze Elisabeth de dochter kunnen zijn van Jacob Pot, o. a. voorkomende op het jaar 1455: »Item, Jacob Pot is Camerair gecoren van den Sack, ende sal hebben s'jaers twee hondert ponden". Zie Burman, Utr. Jaarb., II, 256. Claes v. Sijll was toen »lege Camerair", en had als zoodanig 100 ponden s'jaers. — Ook Pot was een oud Utrechtsch regeeringsgeslacht.

[4]) De naam Tyman heeft ook verschillende spellingen als: Tydemannus, Tyman of Thyman, Timan en Tymen; Tydeman of Tideman; zelfs Tyel-, Tyl- of Tielman, wat ik meen, dat hetzelfde is. Komt deze naam af van »tijd" of »getij", of heeft ze eene andere beteekenis?

steld in de plaats van den reeds tot bisschop verkoren domproost Gijsbert v. Brederode, van de Hoeksgezinde partij. Deze laatste partij echter in 1455 de overhand behoudende, verwijderde toen de aanhangers. van bisschop D. en verzette den reeds op den gewonen tijd in dat jaar nieuw verkozen raad, waartoe ook Godert Dedel behoorde, die toen insgelijks uit de regeering verwijderd werd. De regeering van bisschop D., die ten koste van Gijsbert v. Brederode verheven werd, 1455—1496, zijn strijd vooral om het wereldlijk gezag, dat hem onophoudelijk door de Hoeksgezinden of het volk betwist werd, heeft gedurige onlusten aan Utrecht berokkend. Hij bracht, met de meesten zijner Cabeljauwsgezinde aanhangers, den grootsten tijd zijner regeering buiten de stad U. door; doch bij afwisseling zaten ook weder van zijne aanhangers in de regeering, zooals uit de reeds medegedeelde jaartallen, in betrekking tot de Dedel's, die tot zijn aanhangers behoorden, blijken kan. In 1481, toen de Hoeksgezinden weder geheel de overhand verwierven, weken Jan en Tijman D. vrijwillig met vele anderen uit de stad. Is deze Jan, wat wel waarschijnlijk is, dezelfde als de reeds genoemde, dan moet hij toen al vrij bejaard geweest zijn. Men mag nochtans vermoeden, dat deze aanhanger van bisschop D. één persoon is met Jan D., dien ik in den aanvang van dit opstel uit v. Leeuwen aanvoerde, edelman enz. van hertog Philips v. B. In 1483 konden alle uitgewekenen of gebannenen uit U. weder binnenkomen, en zijn de Dedel's waarschijnlijk ook teruggekeerd; in 1494 althans komt weder een Jacob D. [1]), waarschijnlijk zoon van Godard, voor. In 1516 tegen den tijd der verheffing tot bisschop van Philips v. B. (die eerst admiraal geweest was), broeder van b. David, insgelijks bastaardzoon van hertog Philips (zie *Nav.* XXIV, 249), staat weder een Goeijert D. vermeld als raad te Utrecht. En 1546—81 komt een Jacob D. voor als raad en schepen enz. Na dien tijd ziet men de Dedel's niet meer op de Utrechtsche regeeringslijsten [2]).

---

[1]) waarschijnlijk dezelfde Jacob de Edel, die 1508 door bisschop Frederik v. Baden tot kameraar benoemd werd, volgens een brief diens bisschops medegedeeld in de Kron. v. h. Utr. Genootsch., II, 183.

[2]) Men treft ze dan sedert 1607 te 's Gravenhage aan; als ik mij niet ver-

Van al dezen nu worden de namen dikwijls zeer verschillend gespeld, als: Dedel of Dedell, Deel of Deell, die Edell of de Edel, die Edel en d'Edel, den Edelen en Deedel, zonderdat er eenige twijfel behoeft te bestaan nopens identiteit.

Zeer opmerkelijk, komen de meest onderscheidene dier namen te gelijk voor in een oud document van 1420 (zie Utr. Plakkaatb.,

---

gis, beginnende met Mr. Joost Dedel, die 1613 schepen te 's Gravenhage werd. Te Leiden echter komt reeds vroeger (1564—74, toen hij overleed), een Joost Willemsz. D. genoemd Porsman voor, als raad enz. — Cornelis Willem Joostz. D., waarschijnlijk een zoon van hem, werd 1574 aldaar raad en overleed in ditzelfde jaar.

De kwartieren van Mr. Joost Dedel en van zijne gade Odilia Stalperts v. der Wiele kunnen als volgt opgesteld worden en wijzen zijne afkomst uit den Leidschen tak D. aan.

Joost Willemsz. D. tr. Maria Claasdr v. Leeuwen, uit Leiden (*Nav* XXXIII, 440).	Bruno v. d. Dussen, raad en burgem. te Delft, † 1589, Jacobsz. bij Deliana Oem, tr. 1550 Machteld v. Groenewegen, † 1597, dr van Jan (Dirk Sijmonsz.) en van Cornelia Huijgdr de Bije.	Augustijn Stalpert v. der Wiele Jacobsz. bij Maria v. Arkel v. Montfoort, tr. 1538 Odilia de Bije Jacobsdr bij Cornelia Cornelisdr v. d. Hoogh, wier moeder Odilia v. Cuyck was.	Mr. Jan Pauw, adv. te 's Hage 1544, Claasz. bij N. Tuyl, uit Gelderland, tr. Goedela Jansdr de Nobelaar.
Willem D., geb. 2 Nov. 1552, in 1602 bewindhebber der O.-Ind. Comp. te Delft, tr. 2 Dec. 1579	Yda v. der Dussen, geb. 21 Jan. 1557.	Jacob Stalpert v. d. W. tr.	Maria Pauw.
Oudste zoon is Mr. Joost D. a°. 1613 schepen te 's Hage, tr.		Odilia Stalpert v. d. W.	

Cornelia v. der Hoogh, de moeder van Odilia de Bije, tr. 2°. Cornelis v. d Dussen, een ouderen broeder van gezegden Bruno. Zou haar eerste man, Jacob de Bije, een broeder kunnen geweest zijn van Cornelia of Neeltje Huygends de Bije, 1554 regentes te Delft (moeder van Machteld v. Groenewegen, die Bruno v. d. Dussen huwde)? Was deze Jacob dan ook een zoon van Huyg de Bije gezegd Caescooper, wiens weduwe Marij Pauwelsdr 1537 als regentes van 't gasthuis te Delft vermeld staat? Machteld v. Groenewegen werd naar eene harer grootmoeders ook genoemd v. Adrichem. Weet iemand of deze Marij Pauwelsdr eene v. Adrichem kan geweest zijn? Of was Dirk Sijmonsz. v. Groenewegen, † 1502, Machteld's grootvader van vaders zijde, met eene v. Adrichem gehuwd geweest?

III, 62, verv.). In dit stuk is sprake van een huizinge en hofstede op de Vischmarkt te U., a° 1331 door die stad in eeuwige erfpacht uitgedaan aan een aanzienlijk inwoner Willem Hont, naar wien het huis ook sedert den naam en het uithangteeken van »de Hond" gedragen heeft. Van Willem Hont ging in 1365 deze erfpacht over op zijn zoon Thomas, die deze in 1376 naliet aan zijne weduwe Lijsbeth en zijne twee zoons Willem en Johan. De laatste was 1370 te U. raad. De oudste zoon Willem kreeg in 1382 bij het één vierde hem rechtmatig toekomende, de overige drie vierden in dat huis, door zijne moeder Lijsbeth en zijn broeder Johan op hem overgedragen, zoodat hij het weder in zijn geheel naliet aan zijne weduwe Jonkvr. Aleyd, »des haren Johan v. Rijnesse ende v. Rhijnauwen, ridder's bastaarddochter". Deze droeg de huizinge »de Hond" in 1420, zoo voor haar zelve als voor haren onmondigen zoon, in erfpacht over aan Lambert Dedel, die daarvoor jaarlijks te betalen had, ten eerste 6 pond 5 schelling, voor eene lijfrente in het huis gevestigd, en ten andere tweemaal 's jaars telkens »6 goude oude gulden Edouardsche Engelsche nobelen goed van goud van volle gewicht en gerechte munt". Men zou zeer geneigd zijn in dezen Lambert D. den, volgens v. Leeuwen in 1365 te U. vermelden edelman Lambert Tijmansz. te zien, en dus den stamvader van al de anderen; doch, hoewel het mogelijk zijn kan, zou deze reeds volgens dat jaartal »1365", in 1420 toch wel wat oud geweest zijn om hier aan hem te denken; eerder zal men in dezen Lambert ook een zoon van hem moeten zien en dus een broeder van Gerrit en Tijman D., die omstr. denzelfden tijd vermeld staan; zeer waarschijnlijk was hij dan de vader van den reeds genoemden, in 1432 vermelden Claas Lambertsz. D.

Maar wat thans, in antwoord op de vraag van *Nav.* XXXI, 639, het merkwaardigst is in dit document van 1420 [1]), is: dat de

---

[1]) Ik deelde kortelijk den inhoud mede, ter wille der geschiedenis van een huis, dat naam en uithangteeken ontving in overeenstemming met den familienaam der bezitters, welke naam er aan verbleef, niettegenstaande het pand in andere handen overging. In 1647 werd het bewoond, en misschien ook bezeten (wellicht door aanhuwlijking met Dedel), door Engel v. Brienen, en toen hing er nog »de Hondt" uit. De overdracht in 1420 is ook belangrijk om de waarde

naam van dezen Lambert D. daarin zeer verschillend geschreven staat, als »*L. den Edelen*, *L. Edelen*, *L. d'Edel* of ook eenvoudig *L. Dedel*". Hiermede, meen ik, is dus voldingend bewezen, dat de naam Dedel eene samentrekking is van »de Edel", en zal elke twijfel desaangaande wel moeten ophouden.

Het vorenstaande was reeds geschreven toen ik onder mijne aanteekeningen er nog eene vond, verwijzende naar de Handvesten enz. van Leiden, verzameld en uitgegeven door Frans v. Mieris, alwaar op bl. 502 een verleibrief voorkomt, — of liever een gedeelte daarvan alleen gegeven voor zooverre het goederen betreft binnen en buiten Leiden, welke in den jare 1473 door hertog Karel van Bourgondie verleend werden aan Jan Dedel v. Rysoirt, hem aanbestorven van zijne moeder Beatrix v. Rijswijck; — in margine stond dat Jan D. van R. voor die goederen hem aangekomen na dode zijner moeder, eerst in den jare 1489 zelf den eed voor dat leen afgelegd heeft in handen van, enz. Hij was 1473 nog onmondig, want 1486 komt Johan de Edel, zijn vader nog als, zijn voogd en gemachtigde op, volgens een ander authentiek stuk van dat jaar, medegedeeld bij v. Mieris, Deel I, bl. 44. In het jaar 1433 was met die goederen verleid Adriana v. Rijswijck Jansdr, onder beding, dat wanneer zij zonder wettige afstammelingen kwam te overlijden, deze zouden overgaan op hare zuster Beatrix en dezes wettige afstammelingen. In 1461 en '62 werden ze verleend aan Floris v. Rijswijck hem aanbestorven van zijne moeder; zie gen. werk bl. 500 en 501. Was deze Floris dus een zoon van Adriana, dan heeft hij den naam aangenomen zijner moeder, tenzij deze gehuwd geweest is met een familielid denzelfden naam dragende. Maar volgens den eerst medegedeelden verleibrief zijn die goederen dan toch vóór 1473 gekomen aan Beatrix v. Rijswijck, en gingen ze op haren zoon over; de voorgenoemde Mechteld Dedel is dan waarschijnlijk, (wat ook beter met de jaartallen overeenkomt,) geene

---

van het geld in den aanvang der 15de eeuw, want hoe betrekkelijk klein de vermelde cijfers ook schijnen, geloof ik toch dat ze eene voor die dagen aanmerkelijke som vertegenwoordigen. Een gouden Eng. nobel is, meen ik, 3 gulden en 15 stuivers, en was dus de geheele som jaarlijks 45 gl., behalve de lijfrente.

dochter, maar eene kleindochter geweest van Beatrix v. Rijswijck; zij zal dan de eenige dochter geweest zijn van dezen Jan Dedel v. Rijsoirt, want zooveel is zeker dat zij de heerlijkheden Rysoirt en Strevelshoek door haar huwelijk gebracht heeft aan het geslacht Valckensteyn, eerst aan haar zoon en later aan haar kleinzoon Nicolaas v. Valckesteyn gekomen, die er 1556 mede beleend werd; deze Nicolaas overleed 1601, en volgens Jacob v. Oudenhoven, Beschrijving van Zuid-Holland, bl. 235, was hij de laatste bezitter van die twee heerlijkheden veréénigd; na zijn dood werden ze afzonderlijk verkocht en zijn sedert de eigendommen geweest van twee verschillende geslachten. De voorgenoemde Jan Tymansz. Dedel, die Beatrix v. Rijswijck huwde, heeft dus een zoon gehad die vanwege zijne moeder den titel voerde van Jan Dedel v. Rysoirt, en het is zijn vader dan toch waarschijnlijk, indien wij hier met dezelfde Jan Dedel's te doen hebben, die 1481 de stad Utrecht ontweek. JOH. HENDR. V.

Dedel. Timan en Claes, zonen van Lambert Deedel, dragen op aan het kapittel der kerk van den Dom te Utrecht den leenweer van een stuk land gelegen in het kerspel van Werconden, geheeten den Rijegen camp, ten behoeve van Jacob D., Lambertszoon, die hetzelve weder opdraagt aan Willem de Vos, Oct. 1458 [1]). Jacob de Edell, burger te Utrecht, bekent van de Heeren, de vijf Godshuizen, enz. van Utrecht gekocht te hebben elf jaar lang, de twee stuivers die men geeft op elk vat bier binnen Utrecht, stellende tot borgen Gijsbert Sass, Jan de Wit, Wouter v. Vijanen, Gerrit Knoop en Pieter v. den Berch, 1504 Donderdags na div. Apost. Hieruit blijkt dat beide namen bijna gelijktijdig te Utrecht bestonden, terwijl bovendien beiden hetzelfde wapen voerden [2]): In

---

[1]) Timan Voss wordt 26 Apr. 1522 door het kap. v. d. Dom te Utr. beleend na doode van Willem die Voss, zijn oude vader, en Willem die Voss, zijn vader, met het stuk land gelegen in het kerspel van Werconden, geheeten den Rijegen camp. Bouwen Jansz. wordt als voogd en momber v. Truijtgen, dochter v. Willem die Vosschen, zijne echte huisvrouw, door het kap. v. d. Dom te Utr. beleend, na doode van Tijman Vosch, Truijtgens broeder, 15 Dec. 1522, en Jan Thin Henriksz. zwager beleend 30 Jan. 1523.

[2]) Zooals de genealogie Boelens in »Het Patriciaat van Amsterdam" mededeelt.

goud drie gouden leliën. De *Nav.* XXXI, 639 gedane vraag zal dus wel toestemmend beantwoord moeten worden. V. O.

v. Dekema (XXXI, 594; II, 542). In den Naamrol der Raden; 'sHofs v. Friesland, uitgave v. 1742, leest men bl. 14: »12, 9 ber." (1554) »heer Peter Dekema ridder. Dese heeft 1551 de so genaamde Compagnons Feenen met syne medegenoten gekogt; Schotanus, Beschr. v. Friesl., bl. 223; Winsem, Hist. bl. 50 en 51; Schotanus, Friesche Hist., bl. 735; Gabbema, Verb. van Leeuw. bl. 434". A. J. A.

Fey. *Nav.* XXX, 52, wird als Vermählungsjahr von Jacob de Raet und Maria Feij 1560 angegeben. Dieses ist falsch; denn nach dem Obituarium der St. Martinskirche in Zalt-Bommel ist Maria Feij, filia Arnoldi, uxor Jacobi Raet senioris am 25 October 1559 gestorben. Nach demselben Buche verstarb ihr Gatte 27 Apr. 1563. Die Ehe muss viel früher wie 1560 geschlossen worden sein; aus derselben sind folgende beiden Söhne bekannt:

1. Hendrik de Raet, letzter regierender Bürgermst. von Zalt-Bommel unter Spanischer Herrschaft, heir. Cathar. Schoock, Arentsdr (*Nav.* XXIX, 486); er † 8 Oct. 1572, sie 17 März 1616; beide sind in 's Hertogenbosch mit ihren 4 Quartieren in der St. Johannis-Kirche begraben.

2. Willem de Raet, wurde protestantisch und ging nach Frankreich, wo er unter Heinrich von Navarra im Heere der Hugenotten dient; er war vermählt mit Jeanne Dejan (Dejean). Von beiden Brüdern grosse Descendenz. DE RAADT.

Mom (XXXIII, 186). Als burgeres van Deventer, op den Berg en bij de Zandpoort, in 1348 treft men aan Haskenina of Hasekina Mumme, vermoedelijk éene persoon met Hassike Momme a°. 1361 aldaar, terwijl een Hasekinus Mumme in 1361 op den Brink ald. gevestigd was. Aldus in de Cameraarsrekeningen (zie *Nav.* XXXIII, bl. 71—3), II, bl. 32, 7, 72; III, bl. 86. Men vindt daar eenen Arnoldus Mumme a°. 1361, III, bl. 3 met zijne vrouw Lubburgis, ibid. bl. 84 alleen. Gerardus Mummo behoort onder de getuigen als Hendrik graaf van Gelre a°. 1179 eene schenking doet aan 't klooster van Oostbroek (thans een gehucht

prov. Utrecht, gem. de Bilt); v. Spaen, Inleid. tot de Hist. v. Geld., II, Codex Diplom., bl. 59. — Zie Momme (v. Aeme, v. Keken) ook ettelijke malen vermeld in 't Tijdrekenkundig Register op 't oud prov. archief v. Overyssel (Zwolle, 1875, erven Tijl), alsmede in de Bijdr. t. d. Gesch. v. Ov. (ibid.).

Potier (XXIX, 486). Willem Gerardi, J. U. L., ridder (met diploma van 12 Mei 1696), heer van Clercxhove, † 12 Oct. 1697, huwde Maria Anna Potier (van Henegouwschen adel), † 8 Mei 1721. Hij voerde Doorsneden: geënt v. goud en blauw; helmt. eene vlucht v. goud en blauw. Had tot kwartieren:

Gerardi	Baquel	v. der Sterren	v. Esch
Beyaert	v. Stakenbrouck	v. Ameyde	v. Breugel.

Wapens. Beyaert In zwart 3 rechtopstaande stokken of schuinstaken v. goud; Baquel? (onderscheidene familiën); v. Stakenbrouck Drie molenijzers (?); v. der Sterren In goud aan beide zijden gekanteelde dwarsbalk v. blauw, met dito schildhoofd, beladen met eene ster van goud; v. Ameyde Hamei van rood; v. Esch In zilver geplante groene esch; v. Breugel In rood drie molenijzers v. zilver. Wapen van Potier en kwartieren van Maria Anna P. onbekend. Willem Gerardi en zijne vrouw zijn in de St. Geertruidskerk te Leuven, waar zij gewoond hebben, met grafschrift bijgezet.

JOH. THEOD. DE RAADT.

Vermasen (XXXI, 418, 594; XXXII, 395). De naam is mij te Groningen nooit voorgekomen, maar in ms. aant. betreffende de familie de Mepsche, vind ik genoemd Jan Julius de Mepsche, lt. in 't regem. van de coll. Veltman, en Gerhardina Elizabeth de Mepsche. «De lt. is geb. te Zwol 1711; syn suster 1712, 15 Aug., op de citadelle van Luik.' Hun ouders Gerhard de Mepsche, in lt., en Elizabeth Vermasen, die 1744 in Nijmegen sig ophield met haar dogter".

M°.

Paling (XXXII, 544). Wapen: doorsneden, 1 in blauw een halve lelie van zilver rustende op de snijlijn, verzeld van twee zesp. d°. sterren; 2 in zilver drie palingen van zwart.

A. H.

Jonkvrouwe (XXXIII, 96). Zie *Nav.* I, 353; II, 271, 357; III, Bijblad, bl. xciii,cxxv.

VRAGEN.

Mr. Dirk Berg (XXXIII, 87). Indien het onbekend is wie zijne ouders waren, is het dan wel zoo zeker dat hij niet tot het adellijk geslacht Berg behoort? Dat hij dezelfde is als Willem Berg, majoor te Zwolle, verklaar ik niet te begrijpen. Behoorde hij misschien tot de familie van Ulrig Berg 1684 luitenautte Batavia, of tot die van Engela Apollonia Berg geh. m. Otto Willem Falck, directeur der O.-Ind. Cie. te Amsterdam 1785? V. O.

Lissone. Is dit geslacht van vlaamschen, of van italiaanschen oorsprong?

v. Schonenburg (XXX, 48 *O*). Vgl. *Nav.* XXX, 144, 5, 477—9. Gaarne vernam ik nopens den daar genoemden Sebastiaan v. S., diens ouders en kinderen iets meer. MR. A. J. ANDREAE.

Wapens. Van welken tijd dagteekent het ontstaan van de wapens onzer Nederlandsche gewesten? Inzonderheid van het Zeeuwsche wapen verlangt men zulks te weten, tevens met het oog op de zinspreuk »Luctor et emergo". J. V. DER BAAN.

Wapens. Aan welke familiën behooren de navolgende twee naar cachetten beschreven wapens? 1°. effen (zilver?) schild, beladen met drie (2, 1) op pooten staande (misschien gekuifde) vogels (pauwen), van terzijde afgebeeld. Dekkleeden. Halfaanz. helm; helmt. een vogeltje (?) met ontplooide staart (?), pronkende pauw (?). Devies: »rien sans Dieu". 2°. effen (zilver?) schild, beladen met drie takken, — waarvan de buitensten zes blaadjes (drie aan weerszijden) tellen, de middenste er (misschien één minder heeft, — voortkomende uit eene figuur, die op een dwarsbalk, buis, boekrol enz. gelijkt; doch ook eene vaas zou kunnen wezen, tenzij dan dat 'tgeen men onder die balk, buis of rol ontwaart, tot het lofwerk behoort, en geen deel uitmaakt der schildfiguur, waaruit de takken voortkomen. Voor dekkleeden, lofwerk gebladerde takken met rozen er onder, doch rechts eenigzins anders geschakeerd dan links. Aanz. helm; helmt. de schildfiguren. Aan dit helmt. zou men 't niet aanzien dat er in 't schild een bloemvaas staat. J. A.

GESCHIEDENIS.

Rijnberk (XXXI, 6, 57—62, 512). Kort ontwerp van de gronden, waar op 't regt der Gereformeerde binnen Rhijnberk, soo ten aansien van hare Kerkelijke als Borgerlijke Privilegien, steund. 1°. om dat de Gereformeerde binnen de voorsz Stad *in possessione publici Reformatæ Religionis exercitii,* als mede van de Magistrature ende Borger-regt van onnadenkelijke tyden geweest syn, ja selfs so veel het Borger-regt en de Magistrature belangd in den Spaanse tijd (vallende op het Jaar 1624., als uyt de Historien notoir is) volgens Copie (van het authentique Document) *A* hier annex. (Artic. 4, 5, 6, 7). 2°. om dat de voorsz possessie in den Staaten tijd gerestabilieerd, en van doe af gecontinueerd is, 't welk des noots synde, *testimonio Domini* van Nottelen Predicant tot Woerden, als synde eenige jaaren voor A°. 1672. aldaar predicant geweest, kan en sal bevestigd worden, blijkende daar en boven de possessie van de Magistrature uit de Naamlijste der Magistraats-Persoonen in den jare 1663 (Copie *B*, hier annex). 3°. om dat de voorsz possessie door een formeel accoord tussen haar Hoog Mog: en syn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van Ceulen Anno 1667. den 22 December is bevestigd geworden Artic. 1, 5, 7., in welken Artic. 7. *expressis verbis* staat: dat altijd de Magistraat sal bestaan half uit Luiden van de voorsz Gereformeerde Religie, ende half uyt Roomsgesinde. 4°. om dat de voorsz. possessie, hoewel *per summam injustitiam* seer verminderd synde, nochtans na A°. 1672, niet t'eenemaal opgehouden, maar noch gecontinueerd heeft; want daar altijd noch eenige publique Gods-dienst by de Gereformeerde geweest, ende het Burger-regt gebleven is in alle die Familien, die het selve van haare Voor-ouders geërfd, ende uit dien hoofde noch tegenwoordig hebben, en de Magistrature gecontinueerd is in den Gereformeerde

Borgermeester Willem Seeuwen, tot A°. 1693 toe. — Dewijle nu *spoliatus ante omnia est restituendus,* so volgd van selfs, dat syne Koninkl: Majesteit van Pruissen, met haarer Ho: Mo: approbatie volgens Resolutie van den 13 Jan. 1705, de voorsz Gemeente *optimo jure* in haare Kerkelijke en Borgerlijke Privilegien als vóór A°. 1672 gerestitueerd heeft.

Kortbondige Positien, dienende tot justificatie ende bewijs, dat de Gereformeerde Gemeente binnen Rijnberg, door de Heeren Commissarissen van syn Koningl: Maj. van Pruyssen, den Vryheer van Diest, geheym Raad, en Vice Cantselier, ende Heer Munts Rigter tot Santen, ten versoeke, *& cum approbatione*, van haar Ho: Mo:, als *Patroni* der voorsz Gereformeerde Gemeente, *optimo jure*, op den 26, 27 & 28 January, en den 1 February 1705 herstelt is geworden, in hare oude Privilegien, Vryheden, en immuniteyten, als deselve vóór 't jaar 1672 genooten heeft. Moet men weten, dat het *publicum religionis reformatæ exercitium, cum omnibus annexis*, in de Parochiale Kerke te Rijnbergh, door der Landt-Vorstelijke Hoge Overigheyts authoriteyt ingevoert is geworden Anno 1583, als den Keurvorst van Keulen in der tijdt, nog werkelijk in de Regeringe synde, den Religions-Vrede in dit Aertstift toelatende, syne onderdanen vrye exercitie hares Geloofs vergunde; — hoewel nu door de Spaansche de Religions-Vrede voor een tijt is gebroken, soo is nogtans de selve, t' elkens als de Stadt in der Heeren Staten handen gekomen is, wederom ingevoert geworden, *cum utriusque Religionis exercitio,* tot dat men eyndelijck dieswegen een vast ende bondig Contract gemaekt heeft Anno 1667 den 22 December. Dat het voorsz Contract, door des Roomschen Rijks vyant, den Koning van Vrankrijk, tegens de constitutien van het Rijck, op den Rijcksbodem gebragt synde, *ad interim* met gewelt wel is gebroocken, edogh *de jure* in syn volle vigeur is gebleven. Dat de Stadt door de Wapenen van syne Koningl: Majesteyt van Pruyssen ende van haar Ho: Mo: weder ingenomen synde, de selve *postliminio reversi* in haar vorig Contract ende regt weder ingetreden syn, en alsoo Rijnbergh *jure postliminii* met der Staten ofte der selver Geallieerde Guarnisoen beset is; — soo wort de *clausula* van 't voorsz Contract genoeg gedaen, doch wil men daar op staan, dat het na de Letter Hollants Guarnisoen moet wesen, soo

konde het Dom-Capittel ligtelijk daar toe geholpen worden. Dat het voor den Rooms Catholische een groote genade van syn Koningl. Maj. van Pruyssen ende van haar Ho: Mog: is, dat den Roomsch Catholische de Parochiale Kerke gelaten word, daar nogtans de selve den Evangelischen Gereformeerde toekomt: eerst, *vigore articuli primi contractus* de Anno 1667, welk Contract bewesen is nog guldig te syn; ten anderen, om dat de Roomsch Catholische daar tegens in 't Dorp Issum (Art. 6.), by vrywillige afstant der Gereformeerde, de Parochiale Kerke, die anders indisputabel den Gereformeerde aldaar toequam, gekregen hebben; ten derden, om dat Anno 1636., wanneer de groote Kercke door 't aangaan van 't Magasijn geruineert synde, weder opgebouwt en gerepareert is, (*zulks is geschied*) uyt penningen uyt alle de seven Provintien gecollecteert, waar van men de nette specificatie sal overgeven, wanneer de Roomsch Catholijque sullen gerestitueert hebben het Collect-boek, Anno 1672 den Gereformeerde met alle de Kerke rekeningen ontnomen; ten vierden, uyt kragt van een liquide rekening ende pretensie op de groote Kerke ter somma van 25389 guld. Hollants, waar van men de narigten op de Conferentie te Nuys den 5. December 1704. vertoont heeft, waar van hier Copie annex is *C.* Wat den Munsterschen Vrede de Anno 1648 belangt, dat alles herstelt sal worden gelijk het geweest is Anno 1624 antwoort men, eerst ten aansien van het Borgerlijke, dat de Gereformeerde Anno 1624 Borgers en Magistraats-Personen syn geweest. Ten tweeden, ten aansien van de Kerke, dat *nulla regula sine exceptione est*, en dat het Contract de Anno 1667 na den Munsterschen Vrede gemaekt is, ende by gevolg als een neven-vergelijck en de speciale exceptie *a regula generali* te considereren is, gelijk als het Religions vergelijk de Anno 1673, den 20. July, insonderheyt Articulo 5., tusschen Keur Brandenburg ende Pals Nieuburg. Waar by noch komt dat het Munstersche Vreden-Tractaat moet verstaan worden van sodanige plaatschen als in der Duytschen gewelt ende magt geweest syn, maar Rijnberck is doen der tijt in der Spanjaarden als eenes vreemden Vorsten handen geweest, die met de Gereformeerde *de facto* en niet *de jure* handelde, sulkx den Gereformeerde, die *de jure* met consent, approbatie ende bewilligingh des Keurvorsten van Keulen

gestabilieert syn, niet prejudicieren kan. Hebben de Keurvorsten van Keulen in der tijt de guldigheyt van 't voorsz Contract ook na Anno 1672 genoegsaem erkent door een meer als dertig jarige ende punctuele onderhoudinge van den 6. Art. des meergemelden Contracts rakende het Religions ende Kerke-wesen in 't Dorp Issum [1]). Soo veel de de laetste Capitulatie belangt, uyt deselve blijkt regt het contrarie van 't geene den Agent des Dom-Capittels voor wend; want men aan de syde der Francoisen als des Ryks vyanden, ook tegens des Rijks constitutien artic. 13. wel geëischt heeft, dat de Gereformeerde noch tot Burgers noch tot Magistraats-Persoonen ofte eenige andere Stadts bedieningen souden aangenomen werden; edoch is haar uyt name en van wegen syne Koninckljke Majesteyt in Pruyssen 't selvige rond uyt afgeslagen, ende in faveur der Gereformeerde daar op geantwoord: *Il en sera selon les constitutions de l'Empire*; welke Rijks-constitutien mede brengen, dat de neven-recessen en contracten rakende het Religions en Kerken-wesen, en vervolgens ook het Contract de A°. 1667 punctuelijk moeten onderhouden ende in het eene ofte andere poinct gevioleerd synde, wederom hersteld worden; ingevolg uyt kragt van den 13. artic. voorsz het Contract de Anno 1667 ende het regt der Gereformeerde daar uit spruitende, weder is levendig geworden; te meer dewyle de Gereformeerde, als synde eene van de drie in 't Rijk toegelatene Religien, van het Burger-regt *cum annexis* als Magistrature, Gemeins Manschap &c. (waar van sy selfs in den Spaansen tijd vallende op het Jaar 1624 als uyt de Historien notoir is, in possessie syn geweest) niet konnen uitgesloten worden.

Copie A. Ter instantie van den Hoogh en welgeborenen Heere, Heere Georgh Georgh Frederick Grave van Nassau, Gubernatoren, ende den Ed: Kriegsraad der Guarnisoenen tot Rijnberck, bericht synde dat de Doorleuchtigste Heere Churfurst tot Collen, door syne Gedeputeerde syluyden over de exequeringh der Hoog Mogenden Heeren Staten Generaal uytgelatene Mandementen, beriften en beklagen laeten, ter cause dat sy des Heer Ambtmans Lynthenichs onbehoorlijcke proceduеren niet hebben willen gedogen, ende

[1]) Vgl. *Nav.* XXXI, 62, 127.

daer mede haere Hooch Mogende daer tegens met oprechte informatie ende advijs onderdanichst mogen gedient worden, hebben syluyden Heer Capiteyn Arnout Huniga ende Cap: Funck van Linden autoriseert ende committeert, Heer Johannes Grondtscheidt, openbaren Notarium ende Secretarium der Stede van Moers, als t' mael onpartydich synde te beroepen, omme neffens twee geloofweerdige getuygen over de saeke by den outsten Borgeren informatie te nemen, gelijck syluyden gedaen, ende my Notarium, Jacob Peters ende Johan van Schevinckhoven als geloofweerdige getuigen behoorlijck requireert, daerop compareert ons navolgende positionen, omme Peter Hermans genaemd Meyboom, Johan Keusen ende Gosen Welandt daerover te beeiden ende na behooren te examineeren, het welke ick Notarius eedt ende plichts halven niet hebbe willen weygeren, daer op de designeerte tuygen auctoritate Heeren Gubernatoris ten huyse van Herman ter Linden doen verdagen, ook gehoorsamelijck compareert ende naest onderrechting des meineedts ende straffe van dien den solemneelen Eedt gedaen ende op de positional Articulen deponeert als volgt.

1. Positional Articul. Hoe oudt de tuygen syn, wohe deselve gebooren ende of sy oock partydigh syn. Peter Hermans genoemt Meyboom seyt synes ouderdoms ongeveer sestig twee jaer, tot Rijnberck gebooren ende ertoogen, ende seye onpartydigh. Johan Keusen seyt synes ouderdoms seventig jaer te wesen, seye tot Rijnberck geboren ende ertogen, sonsten onpartydigh. Gosen Welant seyt synes ouderdoms ongeveer sestigh vijf jaer, tot Buer gebooren ende hebbe in de Stad Rijnbergh veertigh jaer gewoont, sonst onpartydigh.

2. Pos. Art. Of tuygen niet kennelijck dat over menschen gedencken tot Rijnbergh eene oude usans, observantie ende gewoonheyt gewesen ende noch op desen tijt is, dat te elcken jaer op den eersten Sondagh na St. Paul bekehrongh, wesende den 25. Januarii, de gemeene Borgerschap, de in vier quartieren gedeelt te samen kommen ende over de kiesinge ende bedieninge van dat jaer eenes Borgemeesters, elck quartier haere denominatien ende stemmen colligeren, daer nae aen de Magistraet door elcks Quartiers Deputeerden de collectie overbrengen, ende op welcken als dan de meeste inclinatie van stemmen gevallen te syn bevonden wort, dat deselve sonder confirmatie van syne Cheurfurst. Doorl. tot Keulen, tot Borgemeester van de Magistraten wert op en aengenomen. Peter Gerbrants gen. Meyboom *affirmat, addendo*, wan sulcx also passeert, dat als dan den Schout den gekoorenen Borgemeester den eedt afneemt. Johan Keusen *affirmat similiter cum additione.* Gosen Welandt *affirmat simpliciter.*

3. Pos. Art. Van gelijcken wan een Schepen ofte Raetsverwanter komt af te sterven, soo colligeren de vande Schepen ende Raede haere denominatien ende stemmen over andere gequalificeerde persoonen in de plaetse van den, afgestorvenen, ende wert de jenige Persoon, daar op de meeste inclina tievalt sonder verdere confirmatie van syne Cheurfurst. Doorl., voor Schepen ofte Raedt aengenomen. Peter Hermans gen. M. *affirmat.* Johan Keusen seyt, dat hy by de kiesinge van Schepen ofte Raet nyemahlen present gewesen ende alsoo daer over niet deponeren konne. Gosen Welandt *affirmat.*

4. Pos. Art. Of tuygen niet kennelijck dat in sulcke conformiteyt Reynier Vogt, Peter Schopman, Johan Minnensanck, Knippenbergh ende Timan Box, alle vijf Persoonen van de Reformeerde Religie synde tot diverse tyden soo tot Raed als Schepen gekoren, sulcken haeren dienst trouwelijck bedient hebben. Pieter Hermans gen. M. seyt ja, *addendo*, dat Johan ter Stegen, Hendrijck Tuyner, ende Johan Rosenboom, mede van de Reformeerde Religie wesende, gemeens-luyden gewesen. Johan Keusen *affirmat.* Gosen Welandt *affirmat*; uytterhalf dat hy Reinier Vogt, Peter Schopman ende Knippenbergh niet gekent hebbe.

5. Pos. Art. Of tuygen niet kennelijck dat de gemeene Burgers daer nae door de meeste stemmen Reinier Vogt, Pieter Schopman ende Johan Minnensanck tot Borgemeester gekoren, ende dat syluyden in tijt van hare bedieninge den Borgeren grooten dienst gedaen, ende hy Minnensanck den Borgers, de altyd prijs (op reis?) geweest, de neutraliteyt by den Ho: Mogenden Heeren Staten geobtineert ende verkregen. Peter Hermans gen. M. seyt ja. Johan Keusen *affirmat.* Gosen Welandt *affirmat,* maer woeste van Reinier Vogt ende Peter Schopman niet te seggen.

6. Pos. Art. Of niet de gemeene Borgers hem Minnensanck op het anderde jaer door de meeste stemmen tot Borgemeester continueert. Peter Hermans gen. M. seyt ja. Johan Keusen similiter. Gosen Welandt *affirmat.*

7. Pos. Art. Of niet de Spaensche Gouverneur Johan Dabel des adverteert synde, verscheidene Schiltwachten voor de Kerk daer in de Borger vergadert waren, gestelt, ende nyemanden uytlaten wilde, het waere dan dat syluyden tegens haere Privilegien, oude usancen ende Statuten tot defect van gemelte Minnensanck haere gegevene stemmen revoceerden en op een Catholijcke Persoon de novo gegeven hadden. Peter Hermans gen. M. seyt hier op ja, *addendo*, dat de Borgers gedwongen synde Derijken Laers als eenen Stadthouder van den Burgemeester voor dat jaer aengenomen, ende dat Minnensanck den naem van Borgemeester gehad, maer niet regieren moeten (*mocht*). Johan Keusen *affirmat, addendo* dat niet alleen de schildwachten maer oock de gantse Company van Capiteyn Doorlandt daer voor gestanden. Gosen Welandt *affirmat addendo,* dat het geduert van den morgen tot den avondt, ende dat den Borgeren geen eeten ofte drincken door hare Vrouwen heeft moeten (*mogen*) gelangt worden.

8. Pos. Art. Of tuygen niet kennelijck, dat de vande Magistraet soo

Catholijck, van den tyt af dat de Stadt ten lestenmael aen de Hoog Mo: Heeren Staten Generael is overgegaen, sich met den tijtlijcken Gubernatoren wel accommodeert, met een anderen correspondeert, ende by eenes ofte anderen afsterven, soo wel van de Reformeerde als van de Catholijcke Religie, sonder eenige commotie te verwecken, andere bequame Persoonen aengestelt hebben. Peter Hermans gen. M. seyt van geenen twist ofte commotien dies aengaende gehoort te hebben. Johan Keusen *affirmat.* Gosen Welandt *affirmat,* ende seyt geene questie gehoort te hebben.

9. Pos. Art. Of niet tuygen kennelijck, dat Gerhard de Vehr, Herman ter Linden, Wilhelm Sewen ende Johan Ritser, als van de Reformeerde Religie, alsoo aengestelt, sich met hun in haere bedieninge wel gecomporteert hebben. Peter Hermans gen. M. *affirmat.* Johan Keusen seyt ja, ende weet anders niet. Gosen Welandt *affirmat.*

Hier op hebbe ick Notaris elckem tuygen, na dat hy over de boven geschrevene Positional Articulen geexamineert, een behoorlijck stilsweigen imponeert. — Naer gedaene examinatie syn de boven geschrevene Gecommitteerde van syn Gen: Grave van Nassau Gubernatoren ende den Edelen Krygsraedt wederom gecompareert, ende my Notaris versocht hunluyden van de tuygen depositie gelofweerdig Document tot haeren dienst, des noot synde, te gebruycken te geven, het welcke niet verweegeren willen ende ihnnen tegenwordiges *in modum simplicis Prothocolli latiori extensione quatenus opus semper salva* voor behoorlijck salaris, onder mynes Notarij ende der hier toe gelofweerdige geforderte getuygen subscriptio ende mynes Notarij gewoonlijken Notariat Segel onder op 't spacium gedruckt, mede gedeelt. *Sic Actum* op den elften dagh Meerts des loopenden een duysent ses hondert negen en veertigsten jaers.

In horum fidem scripsit & subscripsit sigilloque suo Notariatus communivit.

Ende was neffens een opgedruckt Zegel in groenen Wassche, met een witte papiere Ster overdeckt, getekent.

JOHAN GRONTSCHEYT,
Not: & Secr. *Moersensis.*

Copie B. Namen der Magistraets-Personen van Rijnbergh in den Jaare 1663 syn de navolgende. 1. Jan Weyer, Roomsgesind. 2. Jan Wijnkoop, R. 3. Hermen ter Linden, Gereformeerd. 4. Willem Seeuwen, G.

5. Jan Retzer, G. 6. Rutger Brehorst, G. Jan Bossard de Samara, R. 8. Jacob Peters, G. 9. Arnold Bekker, G. 10. Mattijs Lavey, R. 11. Philips Herkenbosch, R. 12. Diederijk Furden, R. Maken te samen twaelf Magistraets-Persoonen, te weten, ses Gereformeerde ende ses Roomsgesinde, ende is de voorsz Naamlijste getrokken uyt een oud Schrift, sub dato Rhijnbergh den 27 Feb: 1663.

Copie C. Extract eeniger Posten uyt het Boexken van de Gecommitteerden van de Kercke tot Rijnbergh van 't geene deselve Kerke is toegeleydt. Syn Exc. mijn Heer de Prince van Orangie, heeft tot wederopbouwinge van de breucke van de Kercke tot Rijnbergh, door het aengaen van 't Magasijn aldaer [1]), toegevoegd de summa van drie hondert gulden. Actum Hage desen 19 Aug. 1636. In kennisse ondertekent *D*: *Doenssen.* De Gedeputeerden des Quartiers van Veluwen item hondert Daelders. *H*: *Coets, Clerck.* 't Quartier van Zutphen item hondert Caroli gulden, den 3 Sept. *Paul Sels.* De Staten Generael hebben de Gecommitteerde van den Kerckenraad tot Rijnbergh toegeleyt ses hondert gulden. In 's Gravenhage 7 Oct. *Elewtigh Deob.* (?). De Gecommitteerde Raeden van Staaten van Westvrieslandt ende Noorder-Quartier hebben van wegen de 7 Steden de Kercke tot Rijnbergh toegeleyt ende vereert vijfhondert gulden. Actum 9 Oct. Ter ordinantie van Raden voornoemt. *D. V. Poreest* [2]). De Gedeputeerden van de Staaten 's Landts van Uytregt item hondert gulden. Gedaen tot Uytregt den 22 Oct. *Ant. van Hilten.* Schepen en Raed der Stadt Deventer, item hundert Keysers gulden. Actum 1 Juny 1637. *Kondewy, Secret.* De Diaconye tot Deventer item vyf en twintig Keysers gulden. Actum 1 Juny. *Abraham van Snihtelen* [3]), *Diacon.* Borgemeester, Schepenen ende Raedt der Stadt Swolle item 't seventigh Caroli gulden. Actum 6 Juny. *Thimannus Vriesen, Secret.* Die Diaconie van Zwolle item dertigh Keysers gulden. Actum 6 Juny. Borgemeesters, Schepenen ende Raedt der Stadt Campen item hondert Caroli gulden, die Gemeente der Stadt Rijnberck. Actum 7 Juny. Ter Ordonnantie van de selve, *Hoochstraaten, Secret.* Borgemeesters, Schepen, Raedt, sambt den Kercken-Raedt der Stadt Hasselt item veertig gulden. Actum 8 Juny. Ter Ordinantie van deselve in absentie van den

---

[1]) Zie *Nav.* XXXI, 60. [2]) v. Foreest. [3]) v. Suchtelen. RED.

Secretaris, *J. Kotjen.* Die Heeren Gedeputeerden van Overyssel item hondert daelders. Actum 14 Juny. In Campen.

	gul: Hollants.	st.	p.
Summa . .	2265 —	0 —	0
Noch wegen haer Hoog Mog:	7500 —	0 —	0
Summa . .	9765 —	0 —	0
De interesse van 't voorschreve Capitael 9765. de Anno 1672. 6 Juny tot 1704. 6 Juny bedragen fig.	15624 —	0 —	0
Summa Summarum . .	25389 —	0 —	0

Medegedeeld door M[o].

Twentsche predikanten tijdens de Reformatie. Overgenomen uit de nagelaten papieren van Mr. Adolph Hendrik Putman, † te Deventer 1 Jan. 1753. — Dat mijn over-over-grootvader is genaemd geweest Rutgerus Putmannus, J. U. Licentiatus, synde in den Ham in Westphaelen gebooren en geweest Raed en Rentmeester van den Heer Graeve van der Lippe, hebbende ook eenigen tijd in Lipsland gewoont en een vrouw gehad die genaemt was Agnieta Bosch. Hij stierf in den jaere 1575 in het 65 jaer synes ouderdoms en zyn vrouw in het jaer 1588 naelaetende twee soonen Joannes en Abrahamus beyde gestudeert hebbende de eene in de Regten en de andere in de Theologie, die om de Religie haer vaderland hebben moeten verlaeten. En ook daerom in het vlugten van elkanderen gescheyden synde, is deese eerst te Markel aengekomen en aldaer eenigen tijd bedektelyk de kinderen quasi leerende, by het doorbreken der reformatie tot pastoor te Goor beroepen. Deesen Johannes Putmannus is getrouwt geweest aen Mechteld Meyer, een dogter van den Burgermeester en Hofmeyer Jan M., eygenaer van den hof te Goor, die drie dogters heeft naegelaten, waer van Megteld is getrouwt als vooren, Margrieta aen den pred. Schrunder te Markel en de jongste aen den secretaris en kerkmeester Pothof te Haexbergen, daer haer waepen in de kerk op de grafzarck staet. Deesen Joh. P. was een man van seer goede studie en geleerdheyd, van groote vroomigheid en Godsvrugt, een kragtige teegenstander van de Arminiaensche factie, die hem ook daerom vergeefs door vuyle middelen tot haer factie

sogten over te haelen, als te sien is by Revius, Hist. Daventr. pag. mihi 594 op het jaer 1618; hij is gestorven in het jaer 1658 in een hoogen ouderdom en begraven in de kerk te Goor, alwaer sijn naem op de klok gegooten is [1]). Hij heeft naegelaeten twee soonen Rutgerus en Abraham, welke laeste eerst tot Weerseloo en daernae tot Goor predicant geweest is, een wijs, neerstig en wacker man, die veele stigtinge gedaen heeft. Rutgerus P., Joannis fil., Rutgeri nepos, is 23 April 1643 door zijn broeder Abraham in de kerk te Delden getrouwt aen Johanna v. den Bergh, dogter van Paulus (zoon van Hans, groot coopman op Spanjen en te Amsteldam woonagtig) en van Johanna Logier, dogter van den befaemden capitein Jan L., die met den oversten Heraugier Breda met het turfschip heeft ingenomen. Leest op het jaer 1590 voornaemelyk E. v. Meteren. Rutgerus P. is in den Hessischen oorlog geweest veldprediker bij den Landgraef van Hessen-Cassel, daernae door Sijn Doorlugtigheid geplaetst tot pred. te Drosten en te Dulmen, en van daer in 1634 te Delden beroepen, is een geleerd man en ijverig leeraer geweest. Hij stierf 13 Maart in het 63ste jaer zijnes onderdoms, na 38 jaeren pred. te Delden te zijn geweest, in 1674 als ons land door de vijanden overheerd en het pastoriehuys met sijne meubilen in de Paepen handen geraekt en hij op eene kaemer in een borgerhuys geretireerd was, hebbende mijn vader zaliger geen permissi bekomen kunnen om het lijk in de kerke te moogen begraven, maer genecessiteerd geweest hetselve op het soogenaemde heijden kerkhof te laeten bijsetten, van waer hetselve naederhand, bij de herwinninge van het land, weder weggenomen en onder den predicstoel te Delden plegtig begraven sijnde op de zarck een epitaphium door desselfs broeder Abraham P. gemaekt. Hij heeft naegelaeten Paulus en Sara, welke laeste getrouwt is aen Joachimus Liens, pred. op het Friesenveen, geboortig uijt Zeeland. Paulus, geb. 5 Maart 1649, is 29 Dec 1674 in de kerk tot Diepenheim getrouwt aen juffrouw Aleyda Borgerink, dogter van Joan en Christina v. Carnebeek van Deventer; ze zijn gecopuleerd door neef Herman v. Eybergen. Hij is sijn vader in den dienst te Delden in 1674 met algemeene toejuichinge

[1]) In de kerkelijke registers te Goor kan men een en ander omtrent boven, genoemden Johannes Putman vinden.

gesuccedeert, hebbende de gemeente van D. 46 jaeren als een regt getrouw herder met leer en leven soodanig gestigt dat zijn naem gelijk ook van zijn loffelijke voorvaderen daer altijd in seegeninge weesen sal. Hij is ten mijnen huijse met mijn moeder tot veranderinge gekomen en nae een uytterende siekte in den ouderdom van 72 jaeren 2 Juni 1720 seer christelijk ontslaepen. Gelijk ook mijn waerde Moeder Aleijda Borgerink in 1722 met de woon hier gekomen sijnde, in den ouderdom van 78 jaeren aen een apoplexie overleden is, sijnde beyde in mijn grafkelder alhier begraeven, naelaetende mij, sijn eenige zoon, en drie dogters, Johanna getrouwt aen den rigter Dr. J. U. Carel Frederic Cramer te Delden, Megteld Aleyda en Anna Maria.

Onder de nagelaten papieren van Mr. A. H. Putman te Dev. voornoemd, bevindt zich ook een gedrukt stuk van den advocaat E. H. Putman, getiteld: »Deductie voor den Hooggeboren Heere »Carel Georg Graave v. Wassenaer, als Heer van Twikkelo, Dub»beling, enz., Requirant op en tegens de Leeden des Kerkenraads »van Delden, en Burgermeesteren van Delden, over het Regt van »praesentatie van den oudsten of origineele Praedikant van de »Kerspels Kerke van D., zijn Hooggeb. in de oeffening deezer »*quasi possessie facto vel jure* poogende te turbeeren". P. C.

[Men vergelijke *Herald. Bibl.* 1882, bl. 226, waar Abrah. P., pred. te Weerselo, gezegd wordt 1638—58 te Diepenheim, en vervolgens te Goor het predikambt bekleed te hebben. Ibid., bl. 334, verneemt men dat de hier boven vermelde Herman v. Eybergen pred. te Diepenheim is geweest.]

Begraafplaats van Oldenbarnevelt (XXXIII, 56). Het uitvoerig verslag, door Mr. D. Veegens met zijne bekende nauwkeurigheid gesteld, waarin de daartoe benoemde Commissie aan den Minister van Binnenlandsche Zaken bericht doet omtrent grafplaatsen in de afgebroken Hofkapel, leert ons niets aangaande den Advocaat. Wtenbogaert, die van eene overbrenging naar buiten iets kon geweten hebben, spreekt jaren na 13 Mei 1619 van de begrafenis, en voegt daarbij dat zijn oude Vriend in die toenmalige Fransche kerk rustte »tot den dag der verrysenisse". Op den dag der terechtstelling van Groenevelt, 29 Maart 1623, schrijft Henricus

Feith uit den Haag aan de regeering van Hattem, dat de zoon van Oldenbarnevelt »in de france kerck op 't hof bij sijn vader in een kelder sal geset worden". Elk onderzoek of de Advocaat in de kerck zijner heerlijkheid Berkel kon begraven zijn, is zonder gunstig gevolg geweest. J. G FREDERIKS.

Castricum. In de duinen onder deze gemeente, welke opgegraven worden ter bekoming van zand voor den spoorweg Zaandam-Hoorn, vindt men van tijd tot tijd geraamten, waarvan men vermoedt dat ze afkomstig zijn van gesneuvelden in de gevechten langs de N.-Hollandsche kusten bij den intocht der Engelschen en Russen a° 1799.

VRAGEN.

Lunenburg. Wie kan mij opgeven de bewoners (met wapens) dezer ridderhofstad o. Langbroek (prov. Utrecht) en wel die van 1600—1800. V. B.

Nijerbrugge. Hoe de Overysselsche edelen door Philips van Bourgondie, bisschop van Utrecht, te Nijerbrugge verschreven, in 1521 door die van Zwolle en eenige Geldersche ruiters overvallen werden, is medegedeeld door v. Hattum in zijne »Gesch. d. stad Zwolle", bl. 199, 200. Is dat Nijerbrugge Nieuwesluis bij Zwartsluis?

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

XXXIX.

Penningkundig Repertorium. Mededeelingen door Mr. J. DIRKS.

1672. n°. 1549—1575.

1549. 1672. Schijnbare rust van Nederland met Frankrijk. *de Vries*. n°. 1407, Onbeschreven. Z. W. 4.4.

1672. 25 Febr. Verheffing van Prins Willem III tot opper-admiraal en bevelhebber der zee- en landmacht, *v. L.* III, 51 (1—3).

1549*. *a*) *v. L.* III 51 (1) W. III te paard, links gewend. Kz. Wapen.

1550. *a*) *v. L.* 51 (2) = maar rechts gewend en gedekt. Op den achtergrond het stadh. kwartier en de vijver. Kz. Wapen. *b*) Bij *v. Dam* n°. 2028. Vz. Bb. van Karel II, koning van Engeland. Vgl. de Vz. van *v. L.* II, 481 (1). Kz. Prins Willem III te paard = Vz. van *v. L.* III 51 (2) Z. voor *f* 40 verkocht. (*Kab. Prinses Marianne der Nederlanden*). *c*) Vz Bb. van den Prins *en face* met lang krulhaar. Omschr.:

Dit 's Prinsen Willem de derde, wiens oorlogs list en raad
Voor de eerste niet bezwijkt maar eer te boven gaat.

K. 46 Verz. *P. H. v. Gelder.* Kz. 51 (2). Vz. *de Roye* K. n° 1761 *f* 1.25. *d*) Bij *v. Dam* n°. 2025. Vz. Bb. van den Prins, *en face* met zijne titels. Kz. zijn wapen. Zie *Chevalier* p. 47 (2) *P. Smidt v. Gelder* n°. 2470. Vz. III, 159 (3) Kz. van 51 (2). Koper *f* 2. Vgl. *de Haan* n°. 2480 K. Aanw. K.P.K. 1853, blz. 5 (17) *de Roye* n°. 1762 Z. *f* 6, n°. 1763 K. *f* 2.

1551. *a*) *v. L.* III, 51 (3). De prins te paard met gepluimden hoed. Op den achtergrond gewapende manschappen. Vgl. *v. L.* III, 376 (2). Kz De Faam op twee trompetten blazende. Daarboven op een wimpel *lang leve de* PRINS. Toegekend aan *Muller* in de *Revue* 1853, p. 59 (drijver). Vgl. voor de kz. *Chevalier*, *Hist. de Guillaume III.* Amst. 1692 f°. 52, *de Haan* n°. 2482 *f* 17, bij *v. Dam* n°. 2029 *f* 164, bij *v. Cleeff* I, n°. 1849, gedreven *f* 168: 51 (2). *b*) Vz. *v. L.* III, 51 (2). Kz. *v. L.* II, 542 zonder het omschrift. *c*) Vz. *v. L.* III, 51 (2). Kz. *v. L.* III, 159 (3) als *Chevalier* p. 47. *d*) In twee losse platen (die men gewoonlijk in een ring vereenigde). Vz. Wederom de prins te paard, doch sierlijker van bewerking en op den achtergrond een voortrukkend leger (= *v. L.* III, 51 (2)? Kz. de faam over een bergachtig landschap vliegend en uitbazuinend *leve de prins van Oranje* = *v. L.* III, 51 (3). KK. *Aanw.* 1853, blz. 6 (18).

1552. Vz. In zes lauwerkransen de borstbeelden der prinsen Willem I, Philips Willem, Maurits, Frederik Hendrik, Willem II en Willem III omringend twee saamgevoegde en de zeven pijlen vasthoudende handen. Kz. De faam = *v. L.* III, 51 (3). Zie *de Vries* c. s. II, 210, Cat. *Arti* 1880, n°. 1317 Z. *Bom* 1873, blz. 38, n°. 821. *Chevalier* p. 52 stelt dezen op 1678 (Vrede van Nijmegen) bij dezen met den kreet *lang leve d'Prins van Orange.*

Bij *v. Cleeff* I, 2008 Z. *f* 42, met den kreet *Lang leven de Prince van Orangie*. Ook in de Verz. *P. H. van Gelder*, Z.

1553. *a*) *de Roye* n°. 1764, K. *f* 9. Vz. Bb. van Willem III, gelauwerd door twee beelden:

Dit 's Prins Willem d' III wiens oorloghs raet en daet
D' eerste niet beswyckt maer veel eer t boven gaet.

Kz. als Kz. van *v. L.* III, 51 (3). *b*) Kon. Kab. *Aanw.* 1853 Z. gedreven.

Dit 's Prins Willem de derde wiens oorlogslist en raad
Voor d' eerste niet beswyvkt maar eer te boven gaat.

Kz. = Vz. *v. L.* III, 51 (2) ook bij *Muntendam* n°. 179 (geschonden) K., met hetzelfde omschrift en Kz. = Vz. *v. L.* III, 51 (2). De heer *J. F. G. Meijer* zegt: »Welligt op het innemen van Grave". Zie *v. L.* III, 159. *c*) Koper. Vz. = *v. L.* III, 51 (3). Kz. = *v. L.* III, 376 (1) zonder het opschrift in het compartiment *Dat hij op de golven triumpheere.*

1554. 1672. 1 Maart. Maaltijd door den Prins den Staten aangeboden *v. L.* III, 50. Gegr. zilv. p. met Vz. Bb. van prins Willem III, zonder randschrift. Kz. zijn wapen, waarboven *Den 1 Maart Anno* 1672. (Kon. Kab. *Aanw.* 1879, blz. 19).

1554*. 7 April 1672 verklaarde Lodewijk XIV den oorlog aan Nederland. In de *Drentsche Volksalm.* van 1842 in het uit goede bronnen geput stuk *Het Jaar* 1672 (zie ald. 1839—1842) blz. 44 (10) leest men: »*Wagenaar*, XIV, blz. 6 zegt: »te Parijs werden pen»ningen gemunt met de spreuk *Evexi sed discutiam* (Ik heb ze »opgetrokken maar zal ze verstrooijen), voorstellende een zon, »Lodewijks geliefkoosd beeld, die dampen (Nederland) uit een »moeras optrekt". Hij spreekt tevens van een anderen penning met »een maan boven de zee *Mihi soli obtemperat aequor* (Mij alleen gehoorzaamt de zee)". De bron van *Wagenaar* was *Brandt, Leven van de Ruyter*, 3de druk, Amst. 1732, blz. 643. D. S. haalt ook *Bilderdijk* aan die zegt: »De koning deed eene oorlogsverklaring, *beide in medaljes en manifest.* »Ook Capefigue spreekt er volgens hem van T. I, 173 en onder een prentje leest men *Devise pour le Roy sur les preparatifs de la campagne de l'an* 1672, waarin het motto *Evexi sed discutiam* door eenen winderigen *abbé* bezongen wordt. Zie ald. blz. 42—43.

1554**. 1672. *v. L.* III, 53. 't Verbreken van het Drievoudig Ver-

bond, doch het omschrift van het Bb. *Les six corps des Marchands*, Z. (*P. Smidt v. Gelder*, n°. 2472).

1555. 1672. *v. L.* III, 54. Hollandsche krijgstocht van Lod. XIV. Bij *Patijn*, n°. 223. Andere stempel. Brons. Verz. *P. H. v. Gelder* met Vz. *J. Mauger*.

1556. 1672. *v. L.* III, 55. Vier steden (Orzoy, Rijnberk, Burik, Wezel) veroverd. Ook in groot model geslagen. In Verz. *P. H. van Gelder* met *J. Mauger*.

1557. *v. L.* III, 58 (1). Als n°. 1556 met *J. Mauger*.

1557*. 1672. *v. L.* III, 58 (2). Den Rijn overgetrokken en de Betuwe veroverd. Bij *Salm*, n°. 1290 met geheel ander Bb. door *Ant. Meybusch* [1]). Met *Ludovicus magnus rex Christianissimus*. Kz. Geheel andere teekening van het overtrekken van den Rijn, doch met hetzelfde randschrift. De beelden en randschriften verguld. Brons. Afgebeeld in de *Trésor méd.* Fr. III, pl. 13 (6).

1558. 1672. *v. L.* III, 60. De grenssterkten van Holland doorgebroken. Ook met *Ludovicus Magnus Rex Christianissimus H. Roussel* f. Kz. De twee beelden geheel anders. In de afsnede *Terror et fuga.* MDCLXXII *H. Roussel f.* Brons. Grootmodel. Verz. *P. H. v. Gelder*.

1559. *v. L.* III, 61, met *J. Mauger f.* (Verz. *P. H. v. Gelder*).

1559*. 1672 *v. L.* III, 64. Noodmunt van Kampen uit het stadszilverwerk geslagen. Zie over dat zilverwerk *Bijdragen tot de geschiedenis van Overijssel*, 1876, III, 144—145.

1560. 1672. *v. L.* III, 65. Inneming van 12 steden. Kz. met de grondteekeningen daarvan In Verz. mr. *J. de Vries Jz.*, met *LUdovicus magnUs rex ChristianissimUs R(oettiers)* geheel als in *Trésor méd.* Fr. III, pl. 14 (1), alwaar men leest: »On remarque que la légende du droit de cette médaille presente des U à la française, tandisque sur le revers il n'y a que des Vromains. Cela tient à ce que la tête a été faite vers le milieu du règne de Louis XIV (1643—1715) tandis que le revers est antérieur. (Ook op te merken bij andere penningen).

---

[1]) *Meybusch* schreef zich ook *Meybus, Meibus* en *Maius*. Zijn lettermerk is A.M-A.M.F.-A MB F en AMB F. In Duitschland geboren was hij, volgens *Schlickeysen* S. 49, stempelsnijder in Kopenhagen en Stokholm 1676—1701. Hij zal volgens onzen penning n°. 1557* in 1672 in of voor Frankrijk gewerkt hebben, of althans aan den Rijn. Keulen's Aarts-Bisschop was in verbond met Lod. XIV.

1561. In 1672 stierf *Jan Warin*, graveur van een groot aantal fransche penningen. Hij was geboren te Luik in 1603 en zooals *Alex. Pinchart* in de *Revue de la Num. Belge* 1845, p. 47, uit processtukken van 1628 heeft aangetoond, destijds met een broeder, graveur van valsche munten. In 1631 is hij te Parijs in de Louvre gehuisvest en wordt door Lodewijk XIII belast met de hervorming der munt; eene taak waarvan hij zich tot genoegen van den koning en diens minister den hertog van Richelieu kweet. Hij voltooide den *balancier* of schroef door *Olivier* [1]) uitgevonden, die het kostbare stempelen met den hamer verving. Hij sneed eene geheele reeks penningen op merkwaardige voorvallen gedurende de laatste regeringsjaren van Lodewijk XIII, het regentschap van Anna van Oostenrijk en de minderjarigheid van Lodewijk XIV enz. *Pinchart Hist.* p 54, aan wien wij dit ontleenen, beschrijft nog een penningplaat door *Warin* zelven gesneden als een zijner beste werken. Het is zijn afbeeldsel, een borstbeeld met lange haren of *allonge* paruik en het omschrift *Joannes Varinvs.* (Afgeb. in den *Trésor numismatique*). Hij was ook een bekwaam beeldhouwer [2]).

1562. 1672. *v. L.* III, 66. Lodewijk XIV als *Phoebus* door *R(oettiers)* gegraveerd is bij *Salm* n°. 1294 en *P. Smidt v. Gelder* n°. 2486, Z. 127 $^1/_2$ W. met geheel ander borstbeeld en *Ludovicus XIIII rex Christianissimus* (Z. 128) door *Molart* gesneden en

1563. Bb. in Romeinsch gewaad. De figuren en omschriften fraai verguld, ald. n°. 1295. Brons.

---

[1]) *Le Blanc, Traité hist. des monnayes de France* (Ed. Amst. 1692, p. 302, deelt mede hoe *Nicolas Briot* proeven met den *balancier* deed, hoe kabalen hem tegenwerkten, zoodat hij, »Tailleur général des monnoyes", naar Engeland overstak, waar men weldra een nuttig gebruik van zijne werktuigen maakte; hoe de kanselier *Seguier* de partij van *Briot* opvatte en hoe in 1645 't fabrikaat met den hamer verboden werd. Jaren lang verzetten de werklieden in de munt en *la cour des monnaies* zich tegen de invoering, uit eigenbelang.

[2]) *Le Blanc* l. c. *De kabelrand* kwam toen om de munten. »Elle sauva la vie à quantité de sujets du Roy, en les mettant hors d'état de rogner ny falsifier les espèces; *car il etoit impossible de pouvoir arriver à la beauté des coins de Varin et de fabriquer avec autant de justesse que luy. Pinchart* l. c. zegt ook: »*Warin* parvint à donner à la physionomie de Louis XIII un caractère de grandeur qui avait été négligé jusqu'alors". Hij was dus een portretmédailleur.

1564. 1672. *v. L* III, 68. Lod. XIV heeft Nederland verwonnen. Vz. door R(*oettiers*). Kz. door M(*auger*) gesneden komt ook voor met het B.b. iets anders gekleed (*Salm*, n° 1297) en ook die zijde door *Mauger* gesneden. (*Mauger f.*) Cat. *Arti* 1880, n° 1355. Bij *P. Smidt v. Gelder*, n° 2489 met *Christianiss.* Z. 183 W. — *Jean Mauger* was stempelsnijder te Parijs 1660—1722 zegt *Schlickeysen* S. 161. In Cat. *Arti* staat blz. 258 (1646—1700). In de Verz. *P. H. van Gelder* in brons met Vz. onderschrift *M. Molart f.*

1565. Als boven, doch het Bb. van de linkerzijde. Z. 68. *Van Cleeff* II, n° 1122. *f* 24.50.

1566. *v. L.*, III, 69. »*Kornelis Bakker* (1672), grootvader en naamgenoot van den thans (1728) grootsten bezitter van 's lands legpenningen".

Deze zijn 11 Jan. 1773 te Amsterdam verkocht. Zie *v. d. Chijs*, *Tijdschrift* I, blz. 122.

1567. 1672. *v. L.* III, 69. *Dr. Nic. Tulp* vijftig jaren raad van Amsterdam. Ook bij *Köhler, Münzbelüst.* XIII, 329. In goud bij *Jhr. Dr. J. P. Six* (Cat. Tent. Amst. 1876, n° 534) alwaar onder n° 531—538 vele *Tulpiana.* Zie ook Dr. H. C. Rogge, *Nic. Tulp* in de *Gids* 1880 (Julij); 119—120. Dr. E. H. M. Thijssen, *Nic. Tulp als geneeskundige geschetst, eene bijdrage tot de geschiedenis der geneeskunde in de 17de eeuw.* Amst. (Sept.) 1881 m. p. en facsimilé.

1568. 1669. *v. L.* III, 71. Vz. *Corn. Witsen*, † 1669, en kz. *Cornelia Optia.* Bij *van Dam*, n° 2042 alleen als penningplaat de vz. *zonder omschrift.* K. f -50- (Een proef voor de stempeling met omschrift genomen). Beide penningen *v. L.* III, 71 (1—2) zijn zeldz. (Verz. *Mr. Jer. de Vries Jerz.*).

1569. (1673) *v. L.* III, 72. Deze belooningsp. is eerst in 1673 uitgereikt. Zie Cat. *Kaan*, n° 1186. Z. 26 w. met geslagen randschrift. *Voor de schutters onder de Ed. Capitein Jan Six.* (Is zeer zeldzaam).

1570. Z. j. Cat. *Muntendam.* Vz. Bb. *Gwilh. henr. d. g. princ. aur. h(ollandiae) et w(estfrisiae) g(ubernator).* Onder het borstb. L. G. L. R. Kz. Gekroond wapen *hony soit qui mal y pense.* G. 17. K· f 30. Dit is een R(*echenpfennig*) van L(*azarus* G(*ottlieb*) L(*aufer*), muntmeester in Neurenberg 1670—1690.

1571. *v. L.* III, 77. 1672 3 Julij. Prins Willem III tot stad-

houder van Holland verheven. Deze zeldzame penning is door *Christoffel Adolfzoon* gesneden blijkens de C. A. onder den arm door *Van Loon* niet opgemerkt *Revue* 1854, p. 109, n⁰ V. *Bizet* p. 257 en *Nic. Chevalier, Hist.*, p. 18 hebben de *C. A.*

1572. *v. L.* III, 80. 1673. Dukaton van Enkhuizen. Ook bij. *Verkade*, pl. 62 (3). *Westhoff*, n⁰. 4786, *f* 6.25, *Keer*, n⁰ 1053, *f* 34 *v. Cleeff*, 2167, *f* 11. Zie ook *D. Groebe, Bijdragen tot de kennis der Muntzaken in de Vereenigde Nederlanden* (*Konst- en Letterbode* 1832 (hiervan zijn 300 overdrukken), blz. 19 (e), te splitsen in *Dukatons a*) met *b*) zonder het *kant-* of *randschrift* in verheven letters *Geeft ons vreede, Heere, in onse daagen!* Op blz. 21 komt G. hierop terug en zegt: »*v. Loon* noemt *die Ducatons als geslagen van het opgebragt zilver* (blz. 79). »Op welk gezag nogtans deze »verklaring rust, deelt hij niet mede. Zoo lang nu dat gezag niet »aangewezen wordt, kan ik ook mijn zegel niet hechten aan zijne »opheldering, en moet zelfs vragen, of, wanneer er bijzondere rede- »nen, b. v. het blijvend bewaren van een gedenkstuk, wegens deze »opbrengst bestaan hebben, om een veranderden stempel voor den »West-Frieschen dukaton in trein te brengen, *zulks niet evenzeer* »*voor het gouden stuk* (welk metaal toch ook geofferd is) *vereischt* »*werd.* Gezwegen nog van het zeldzaam voorkomen dier zilveren »munt. Welk alles bij mij het denkbeeld ingang heeft doen vin- »den, *haar als eene proeve van het werk van Dirk Bosch* te doen »beschouwen, dewijl zij bovendien juist in het jaar geslagen is, »toen de uitvinding van dien man het eerst in ernstige overweging »werd genomen!"

1573. 1673. *v. L.* III, 81 (1). *Amsterdamsche Dukaton*, w. 30, met het verheven kantschrift *Ter Gedachtenisse van de munt van Amsterdam Anno* 1673. Zie ook *Verkade*, pl. 43 (3), bl. 109, n⁰ 240, en *Groebe* t. a. p. bl. 19 (d) en (e) zonder opschrift op den kant. *P. Smidt v. Gelder*, n⁰ 2503. Z. 31½ w. van 1672. Deze laatste is dus 1½ w. zwaarder.

1574. 1673. *v. L.* III, 81 (2). *Amsterdamsche Dukaat* met het randschrift *D: gedachtenis v: d: munt v. Amsterdam.* Zie ook *Verkade*, pl. 40 (1) en blz. 107, n⁰ 223, over het verschil. Bij *Keer*, n⁰ 845, *f* 20. *Enkele Dukaat.* Ze bestaan ook *dubbel*, *drievoudig*, *viervoudig* en *vijfvoudig*. Alleen de laatste *drie*, zegt *Verkade*,

hebben het kantschrift. Zie *P. Smidt v. Gelder*, n⁰ 2501, de *vijfdubbele* (15 w. 3). *Keer*, n⁰ 846. Triple Ducat (10.262 Gr.) *f* 30—50 = n⁰ 847. Quadruple Ducat (13.862 *f* 29.75 = n⁰ 848. Ducat à peu près de poids quintuple (16.65) *f* 30.

1575. 1672. *v. L.* III, 81 (3). *Amsterdamsche Dukaton* met het wapen dier stad *bovenaan* tusschen 16—72. Ook bij *Verkade*, pl. 42 (3). *Keer*, n⁰ 870 *f* 5. *v. Dam*, n⁰ 5138 *f* 4.75. Is dus niet zoo zeldzaam als de aanteekening bij *v. L.* III, 82 zou kunnen doen vermoeden.

Budanvliet — Biervliet (XXV, 167). Mij dunkt, de eerste benaming wijst op een persoonsnaam Bude (of Bode), de tweede op een persoonsnaam Bero.

Palaeontoloog (XXXII, 372). »De Palaeontologie, de leer van de versteeningen of petrefacten, zoodat zij ook wel petrefactenkunde genoemd wordt, is een zeer belangrijke tak der aardkunde (geologie), daar de grootste afdeeling der gesteenten, namelijk die der laagsgewijs gelegene, vermengd is met overblijfselen van bewerktuigde wezens, welke den naam van fossielen dragen. De palaeontologie beschouwt deze uit tweederlei oogpunt: vooreerst met betrekking tot de geleidelijke opvolging der verschillende vormen van planten en dieren, en tot de gelijktijdig voorkomende groepen, tot de flora en fauna der afzonderlijke lagen".

Zoo vangt het Artikel over de Palaeontologie aan in de Geïllustreerde Encyclopaedie, onder hoofdredactie van A. Winkler Prins, dl. II, bl 464. Dr. J. A. SNELLEBRAND.

Palaeontoloog. De geologie, leer der aarde, behandelt de geschiedenis onzer planeet, voorzoover men die uit den aard en de ligging der gesteenten kan nasporen. De palaeontologie of de leer der oude wezens is de beschrijving der planten en dieren, die de aarde bewoond hebben en thans uitgestorven zijn. Zij is een onderdeel der geologie. De archaeologie of oudheidkunde is een tak der geschiedenis en maakt ons bekend met de beschaving van het menschelijk geslacht sedert de oudste tijden. Lei, steenkolen, krijt, graniet, bazalt, grotten, vulkanen, warme bronnen behooren tot het gebied der geologie Versteeningen en afdrukken, schelpen,

tanden, beenderen zijn de bouwstoffen, waaruit de palaeontologie de oude dieren- en plantenwereld weder opbouwt. Steenen bijlen en pijlen, hunnebedden, wapens, kleederen, huisraad, zegels, munten, penningen, handschriften, beeldhouwwerken, ruïnen liggen binnen het bereik der archaeologie. J. E. TER GOUW.

[Ook in dezen trant L. A. P. en A. J. C. Kremer.]

Duivenbode (XXXII, 556). In A. Severinus, Oorspronkel. Beschr. v. de Beleg. en 't Ontzet v. Leiden, 5de verm. dr., Leiden, wed. Honkoop en Zn, vindt men het portret van Duivenbode, gegraveerd naar P. Saenredam, benevens het hun geschonken wapen.

H. G.

[Zijn (sprekend) wapen wordt ook vermeld in het Geneal. Maandblad ('s Gravenhage), n⁰ 3, April '83. — Te Leiden trad 11 Mei 1883 J. J. C. v. Leeuwen v. Duivenbode, kommies d. posterijen te Rotterdam, met C. E. v. L. v. Dde in den echt.]

Wytse Fons thoe Hesens. Hoewel zeer op prijs stellende de bizonderheden van *Nav.* XXXII, 419, meen ik enkele opmerkingen te moeten maken naar aanleiding der persoonsbeschrijving van Jhr. Wytse Fons. De heer W. toch schrijft dat Fons was «geheel verboerd, en van den adeldom zijner voorouders ontaard, en dat hij geheel als een allerruwste boerenarbeider leefde". In tegenstelling nu met dit niet zeer vleiend oordeel omtrent onzen edelman, en met de meening dat hij »als een curiositeit aan den stadhouder zou zijn vertoond, welke zaak den frieschen geschiedkundigen en schrijvers genoeg bekend zou zijn", — laat ik hier volgen wat Mr. Jacobus Scheltema, in zijn Letterkundig Mengelwerk (Deel III, 2e stuk, bl. 122 e. v.), uit den mond van Fons' tijdgenooten opteekende. »Het geslacht van Fons behoorde tot den oudsten adel in Friesland en had zijn stamhuis te Jorwerd. Dit geslacht is uitgestorven in den jare 1767 te Franeker. Ik heb in mijne jeugd veel aangaande de beide laatste leden ervan hooren verhalen, van den zoon echter meer dan van den vader (Lieuwe Fons); en nu doet het mij leed, dat ik er mij niet op toelegde, om meer te weten en het aan te teekenen. — Beiden hadden bij

opvolging het stedelijk ambtje, om een springstier te mogen houden, ten dienste der omwonende kleine boeren, en vonden hierin een sober bestaan. In alles leefden zij met de zeldzaamste zucht voor zelfstandigheid en onafhankelijkheid, stout op hunne afkomst. Toen de vader op sterven lag, verlangde de zoon, dat de zieke zoude opstaan. »War dij heite", zeide hij, »fen uws folck is nimmen op it bed stoorn" (Weer of rep u, vader! niemand van ons geslacht is op het bed gestorven). De zoon had tot een spreekwoord: »Er is nin swieter swiet as rejeer in beheer, mar nin swiet dat sa gauw aon 't gestjen giet" (Daar is geen zoeter zoet dan regeeren en heerschen, maar ook geen zoet, hetwelk spoediger aan het gisten gaat). Hij beperkte zijn »beheer" tot zijn bul. Hij nam nooit eenig geschenk aan, behalve jaarlijks een haas van de jacht der familie Goslinga; ook ging hij eens in 't jaar op het huis te Dongjum bij deze te gast, wanneer hij een ieder, die aan tafel kwam, de freules zoowel als de gasten, bij den doopnaam noemde. Eens trok hij door zijn voorkomen de aandacht van prins Willem IV, en toen deze hem vroeg, wie hij was, antwoordde hij: »Wytse Fons, edelman van Friesland en bulleman van Franeker". Des prinsen moeder, de vorstin Maria Louisa, wenschte dien zonderlingen edelman in persoon te leeren kennen, en liet, ter gelegenheid dat zij eens in Franeker was, aan het huis van haren lijfmedicus, den hoogleeraar Ouwens, Fons (Wytse-yem, Wytsom, Wytse-oom geheeten) verzoeken, om bij haar te komen, met betuiging, dat men wel de koets wilde zenden, indien hij ongesteld mocht zijn. Het antwoord was: »As jae my whette ta sissen het, dan kan jae bij mij komme" (als zij iets aan mij te zeggen heeft, kan ze bij mij komen). Dit gebeurde des avonds. Toen de vorstin naar Leeuwarden terugkeerde, hield zij met de koets stil voor het naaste huis aan de Noorderpoort, waar Fons woonde. Hij kwam toen aan het portier en sprak aldaar met de vorstin zonder lomp te zijn, maar met bescheidenheid en waardigheid. De laatste bood hem alles aan wat tot zijn genoegen kon strekken, doch hij bedankte voor alles en verklaarde genoeg te hebben. De heer Ouwens en anderen zonden hem in zijn laatste ziekte alles, wat hem zou hebben kunnen verkwikken, doch men vond het ongebruikt. Voor de kosten der begrafenis waren dertig guldens sedert jaren weg-

gelegd, en bovendien waren zijne bezittingen zeer gering. Men had hem in zijne jonge jaren aangezocht tot den krijgsdienst; het antwoord was, dat hij bij zijn vader moest blijven, en dat de bul hem een bestaan gaf. Toen men hem als edelman ten landdage had willen beschrijven, zou hij geantwoord hebben, dat hij in geene vergadering zoude voegen, als de eerste niet kunnende en de laatste niet willende zijn, ook weleens met de gemelde spreuk. Zijne zeden waren onberispelijk. Hij was ongemeen bedreven in de Friesche geschiedenis en zou om lief noch leed afgestaan hebben van de gewoonte om het oud-Friesch te spreken. Hij las veel in den bijbel, nooit in theologische werken; deze hadden, naar zijn oordeel, de wereld bedorven. Zijn omgang te Franeker bepaalde zich tot zijne vrienden Gijsbert Altena en den vermaarden scheepsteekenaar Pieter Idserts Poortier, beiden insgelijks stijve Friesen, en ook wel eens overwijs in het beoordeelen van maatschappelijke en kerkelijke zaken. Welke de familie-betrekkingen waren tusschen den kleedbaas en hengsteman te Achlum (Claas Ymptesin) en den bulleman te Franeker, bleef mij onbekend; beiden van edelen huize, is het waarschijnlijk, dat zij door vroegere huwlijksverbindtenissen aan elkander verwant (besipt) waren. Wytse Fons stierf ongehuwd". Tot zóóver Mr. Scheltema. Uit het bovenstaande blijkt dus, dat Jr. Wytse Fons thoe Hesens, in stede van ontaard te zijn geweest van den adeldom zijner voorouders, veeleer verdient de evenknie genaamd te worden o. a. van Gemme v. Burmania en zijn medestanders, de beroemde »standfriezen", die, afgevaardigd ter inhuldiging van koning Filips tot heer dezer landen in 1555, den eed van trouw niet dan staande wilden afleggen, zeggende: »De Friezen knielen alleen voor God". TH. D.

Bulleman (XXXII, 419). In Westfriesland zijn nog dagelijks in gebruik de woorden: »bullooper", verzorger en leider der stieren, »bullestiek", naam van geheel de inrichting, welke van de gemeente uitgaat, — in vorige tijden, misschien nog wel hier en daar, behoorde ze aan de diaconie, — »bullemeesters", van gemeentewege benoemd om het beheer te voeren; »bulleboet, bulleweid", stal en weiland, enz.

Dr. J. A. SNELLEBRAND.

Advysbordeken (XXXII, 372). Adviseeren beteekent niet alleen »raadgeven, aanmanen", maar ook »bekend maken". Vgl. adviesjacht bij de vloot = vaartuig, dat berichten of lastgevingen overbrengt (v. Lennep, Zeemanswoordenb., o. h. w.). Een advysbordeken is dus een uithangbord. L. A. P.

Advysbordeken. Ik geloof dat met de woorden »wilt Bacchus zaet sayen", enz. door den kleermaker er op gewezen wordt, dat hij goed werk levert, dat hij goed naait, zóó sterk, dat de naden niet lostornen of de boel stuk springt als 't lichaam van zijn kalant, ten gevolge van 't offeren aan Bacchus of 't verkeeren in diens tuin, gaandeweg in omvang, in dikte toeneemt. Ook als de buik zoo nu en dan eens erg gespannen is, zou van zulk stevig kleermakerswerk geen knoop afspringen.

A. AARSEN.

VRAGEN.

Arnhem. De Romeinsche naam Arenacum is bekend. Volgens sommigen heette deze stad in de middeneeuwen »Arnoldi villa". Waar wordt ze aldus genoemd? In de oorkonden bij Sloet en Nijhoff vindt men daarvan geen spoor.

[Bij Alting, Germ. Inf., P. I, p. 9.]

Biljoen. Hertog Karel deed het oude slot te Broekerhave (o. Velp op Veluwenzoom) herbouwen en noemde het Bilioen. In een charter van 15 Sept. 1530 is sprake van »Broickerhaue, nv genampt Boullon", d. i. Bouillon. Had de Hertog eene bepaalde aanleiding tot deze naamsverandering?

Hoofdredenaar (XXXII, 176). Ik vrage: staat er in de bron, waaruit het ontleend is »redenaar" of »redener"? Ik weet dat er een stuk bestaat getiteld: »Hoofdredeninghe van Rijssel", maar kan mij niet juist herinneren, of het een omlooper (soort van kadastralen legger) is, dan wel een register van leenen of iets wat tot de rekenkamer behoort. »Landsadvokaat" is het echter niet, ook al stond er »redenaar". Onze uitgang »naar" is dezelfde als de

oudere »ner"; ze worden nog wel beiden gebezigd, en als dialekt komt de uitgang »ner" voor »naar", in meer dan ééne streek der beide Nederlanden voor.

G. P. ROOS.

Haankoorn. Mr. F. A. L. ridder v. Rappard te Utrecht bood Juni '83 ten behoeve van 't depot der rijksarchieven aldaar ten geschenke aan een register van 't haankoorn onder Houten en 't Gooi over a⁰ 1566—1731. Eene nadere omschrijving dezer schatting wordt verlangend te gemoet gezien. Goert v. Reede, heer van Amerongen en Zuilestein, erfde in 1559 zeker tiend, geheeten 't Haanekoorn, in den gerechte van het Gooi (Utrecht).

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

W. de Roo. H. T. G. verwijst naar Navorscher's Bijblad 1854, bl. CVII.

Gedicht van Em. Sweerts. Niet gansch onbelangrijk voor de geschiedenis, maar wellicht nog belangrijker om den naam des schrijvers, acht ik de mededeeling van het volgende oude, in handschrift bestaande, doch overigens onbekende gedicht van a⁰. 1583, betrekking hebbende op den aanslag in dat jaar door den hertog v. Anjou ondernomen op de stad Antwerpen. De historische inhoud komt in hoofdzaak zeer nauwkeurig overeen met het verhaal diens aanslags, zooals ons dat door v. Meeteren en Bor medegedeeld werd, en zal ik zulks hier en daar aantoonen tot beter verstand van het gedicht, hetwelk overigens sterke blijken draagt van den weerzin en het wantrouwen der Zuid-Nederlanders tegen de pronkende en hoofsche Franschen van het hof van Valois. Van af het derde couplet is het gedicht als 't ware rechtstreeks tot den hertog zelven gericht. Het ontcijferen had eenige moeijelijkheid in, èn door de oudheid van het schrift, èn omdat het hier en daar op de vouwen van het papier bijna en op enkele plaatsen geheel onleesbaar ge-

worden is; het is schier geheel zonder eenig leesteeken en heeft weinig hoofdletters. Letterlijk overgeschreven luidt het aldus:

Anno 1583, dit geschiet
Janua 17 t antwerpen in der stee
maar godt heeft ons geholpen uit dat verdriet
Doen sy riepen tue tue la ville et gainge [1]

O ghy lang gelobde knietasterse Courtois [2]
arch listich Volck francois ontrouw van gronde
slangen onder palingen gecroopen seer loos
vernoempt huegenois leugenachtich van monde
haddy in de parysse bruiloft geen stonde
v cousens te binden om t doots ontvliene
t waer nochtans tydt dat men se eens opbonde
ende nïet en slodder couste tot over de knien [3]

---

[1] Zie v. Meeteren, Bor, Scriverius e. a., die allen verhalen hoe de Franschen met luider stemme riepen: »Tue, tue, tue, Ville »gaignée, Ville gaignée, ende Vive la messe".

[2] Tot recht of beter begrip van deze en nog eenige verder volgende smalende uitdrukkingen, betrekking hebbende op de kleeding der »hoofsche Franschen (courtois"), is eenige mededeeling over de dracht of mode onder koning Hendrik III v. Valois, misschien niet geheel overbodig. In de »fraise", lobbe of kraag, waarvoor men zelfs bij het borstharnas tusschen de schouderstukken en onder den baard en rand van den stormhoed plaats maakte, bracht Hendrik III door omvang, stijving, plooiing, enz., veel buitensporigs, zóó zelfs dat de studenten te Parijs die mode belachelijk trachtten te maken door zich met bespottelijke namaaksels in papier in 't openbaar te vertoonen, welke aardigheid echter minder in den smaak des konings vallende, eenigen van deze met gevangenisstraf moesten boeten. Toch vond men onder de volgende regeeringen noodig den grooten omvang der lobben of kragen te beperken. Dat »lang gelobde" ziet waarschijnlijk op de langwerpige of staande plooien. Ook droeg men nog lobben om de polsen.

[3] De lange kousen of hoozen vroeger tot aan den zeer korten en wijden broek reikende en daaraan verbonden, reikten nog wel tot boven de knieën, maar waren onder de knie met sierlijke kousebanden opgebonden, of onder de knieën opgerold als in een wrong; bij veel beweging zal die rol niet altijd even vast gebleven zijn, want ik vind op eene oude afbeelding een officier der musketiers bij wien éene der kousen, — indien het geene mode geweest is! ? — van de knie onopgerold, omgeslagen afhangt tot bijna aan den enkel; van hier dan wellicht de gewoonte om dikwijls naar de knie te tasten, teneinde de kous wat vaster op te trekken, om geheel afzakken te voorkomen, aan welke, hier te lande wellicht ongekende beweging de benaming van »knietasters"

o valsch wt geven verraderlyke spien
des lants omroven Antwerpen de stadt
Parysse moorders mosten wy v oock hier sien
met groote buycken op een gebrockillit gat [1] [2]
was dit v knietasten naar kousbanden prat [3]
neemt maer oft slodder veltteecken waer vergeten
t fy moorders booze van bloede niet sat
moet men v ontrouw allen de werelt deur weten
v syn nu coussebanden met spiessen gemeten
Leert se opbinden toont beter noblesse
ende en roept niet meer oft ghy wordt doot gesmeten
Ville gainge et viue la messe.

Ter misse Hebdy geweest t is claer gebleeeken
ons wacht doorsteken die ghy blootshoofts vant staen [4]
en deden v eere schaemt v moorders treecken
maer quamdy ter weecken, noch eens monsteren voortaen [5]
uwer souder weynich naer vranckerryck gaen

---

ontleend zal zijn; en hierop doelen al de verdere smalende woorden in betrekking tot dat kous-opbinden.

[1]) De »haut de chausse" of broek was niet meer zoo wijd als vroeger, en vooral zeer nauwsluitend over het achterdeel, en met rijk stik- of borduurwerk versierd. Bovenstaand woord »gebrockillit", hetwelk ik niet versta, vermoed ik dat op dit borduurwerk doelt, misschien afgeleid van »brocart, brocatelle", of »brocher".

[2]) Eene bespottelijke mode was in den vorm der wambuizen ontstaan, die van voren op den buik voorzien werden als met een bult of bochel met de punt naar onderen, »panse" genaamd, en gemaakt van een dubbel opvulsel van katoen, waarvan het eene in het wambuis zelf, en het andere daaronder genaaid was. Het borstharnas der soldaten zelven kreeg door zulk een buik of »panse" daarin uit te slaan, eene lachwekkende gedaante. Over het wambuis, behalve den mantel die buitengemeen kort werd, droeg men dikwerf nog eenig ander loshangend kleed of losse mouwen, wel met veel knoopsgaten en zeer kleine knoopjes voorzien, die echter meer tot sieraad dienden dan om ze vast te maken, en niet meer als vroeger, met veters van voren dichtgeregen. Het volgende couplet schijnt hierop in eenige smalende woorden te doelen.

[3]) Zie hier voren noot 3.

[4]) Bor, 17e boek, fol. 38. De borgeren die in de poort stonden »metten blooten hoofde", om den hertog te zien deurrijden ende hem eere aan te doen", overvallen en deursteeken, etc.

[5]) Onder voorwendsel van die te monsteren en na de monstering den vijand tegen te trekken, had de hertog v. Anjou al zijne soldaten, meest Franschen en Zwitsers, omtrent Antwerpen laten komen. Bor, v. Meeteren, etc.

Vicktori roepen, dwelck wel beclagen mach
maer hadden wy v te parys sulckx gedaen
ghy sout ons gemoort hebben tien dagen naer den dagh
wy vermochtend v oock te doen een hert gelach
wy syn sulckx aerts niet, maer hebben v verschoont [1]
meer als dusent gevende stoot noch slach
maer gevanckelyck geset genade bethoont
getracteert naer dat elck was gepersoont
Danckt godt der goetheyt ende ons herte getrouwe
ghy die ontrouwelyck, by ons hebt gewoont
't scheen dat ons elck het hert deylen wouwe
soo ging dy voor open maer knoopt v voor tauwe [2]
ghy kreeght knoopgaten, rooy riemen, bindt vast v tesse
maer roept niet meer t Antwerpen soo bauwe
Ville Gainge et viue la messe.

Ville gainge Riept ghy mee 't sal ons gedencken [3]
met t sweert al blincken om t volck aen te voeren
die ons souden moorden, ons vrouwen verdrincken
sach men v volck wincken boos van natueren
siet riept ghy t Canaille springt over de mueren [4]
ville gainge, want met boose listen
hadt ghy er vier dusent in de stad ter dier uren [5]
in embosschade daer geen borgers aff en wisten
t gheweer was in v hoff met tonnen en kisten [5]

[1]) De borgers namen 14 of 1500 gevangen in de stad, waaronder veel edellieden van groot aanzien; — en hoewel de Franschen niemand zouden gespaard hebben, zoo hebben de burgers nochtans na de victory niemand gekrenkt, maar velen die nog levend onder de dooden lagen, opgeheven en het leven gespaard. (Ibidem.)

[2]) Zie de vorenstaande aanteekeningen over de kleeding.

[3]) Van dit couplet af richt de dichter zich verder als rechtstreeks tot den hertog zelven.

[4]) De hertog buiten de stad zijn aanrukkende troepen te gemoet, zag zijn eigen volk dat door de burgers teruggedreven werd en niet meer door de poort die opgehoopt met lijken en gevallenen lag, kon uitwijken, over de muren in de grachten springen, en hij meenende dat het de burgers waren, zeide tot de hem verzellende edelen die van den aanslag niets afwisten, dat de stad hem was, en dat reeds meer dan 4000 van zijn volk in de stad waren. (Bor, enz.).

[5]) De hertog heeft onder 't dexel van logeeren ende fourieren van vele diversche heeren ende kapiteinen zooveel volks in der stad herwaerts en derwaerts gebracht als het hem beliefde, en bijzonder heeft hij zeer veel volks gelogeert in syn hof. (Bor) Dit was den 14e en 15e Januari geschied, toen hij zijn geheele leger omtrent Antwerpen had laten komen, dat hij heimelijk des nachts

voor bagagie brocht en om ons te vernielen
die kans liep verdraeyt daer ghy luttel op gisten
want de moorders spoüden meest hare sielen.
ende ghy bedenckende t misdaet liet sien ̂v hielen [1])
vreesende t gheschut, te sterck was v godts handt
ghy meenden ryck te maken v franssoische fielen
sy roofden te vroech te laet stichten sy brandt [2])
dacht ghy een nieu vranckeryck te maken van t landt
Ende v moeder daer inne te stellen als voochdesse [3])
Riept ghy daaromme u volck en ghy als tiran
Ville Gainge et viue la messe.

Ses dagen te voren heeft v volck t is blyckelyck
gesocht praktyklyck baggen koppen ende schalen
by alle juweliers Gesteenten ryckelyck [4])
die sy gelyck des maendaechs souden halen
souden den godts penninck met moorden betalen
sulckx was de meeningh d exploot van den spele
t schreyen der vrouwen 't smeecken onser qualen [5])
en sou gebaet hebben int afsteken der kele
maar neen t is beter dat wy u .. le [6])
op straet ontbloote al achte ghy ons onsterck
driehondert sloegen vyftienhondert t was niet te vele
sy mochten der meer gedoot hebben int perck

---

door de »secretelijk met wapenen voorziene mannen in de stad", door de poort by sijn hof geheel in de stad had willen brengen, doch was dit verijdeld door den argwaan der burgers die de poorten bewaakten en ketenen in de straten hadden laten spannen enz. (v. Meeteren).

[1]) De hertog bemerkt eindelijk dat het zijn eigen volk was dat over de muren in de grachten sprong, en hij zorgde toen verder buiten schot te geraken, want de burgerij de veste, reeds door de franschen bezet, weder in hun macht hebbende, hebben terstond geschoten met het grof geschut, zoodat het leger, reeds naar de stad optrekkende, weder terugkeerde, merkende dat de zaken niet in hun voordeel waren.

[2]) Zij waren reeds begonnen te plunderen en hadden omtrent de poort, dadelijk nadat zij de wacht vermoord hadden en zich in de stad gingen verspreiden onder het roepen van hunne leuze, een huis in brand gestoken ten teeken, hoewel te vroeg, dat de stad gewonnen was.

[3]) De beruchte, door de Protestanten gehate Catharina de Medicis.

[4]) Eene bizonderheid die niet door de historieschrijvers vermeld wordt.

[5]) Den zin van het woord »qualen" begrijp ik niet. [kaerlen? Red.].

[6]) Misschien staat hier ook »kele", doch de letter of het teeken vóór de lettergreep »le" kan ik niet ontcijferen.

maer t was genoch om graven int bollewerck [1])
als t v belieft moocht gyse soecken komen
maer niet op sulcken wyse oft ghy wordt de serck
kompt devotelyck om een misken met switsen trommen
heydense wyse bidden de stommen
voor de siele naert Decretaels confessie
sonder meer te roepen met grooter sommen
Ville Gainge et viue la messe.

Seer naer een jaer hebdy hier leggen vemotten [2])
het balleken doen opbotten, geen vyanden verkleent
als v quamen klagen goede patriotten
liet gyse gaen trotten met troost ongemeent
hebt patientie ma grande troupe vient
't was waer ghy en spraekt noyt waerder woort
haer kompste wordt noch van weduwen beweent [3])
want sy t antwerpen meenden te doen een leliken moort
was dit uwen eedt doen ghy ons quaemt aan boort
ende wy v ontfingen als een hertoge geeert
't en is niet te verantwoorden, maer hoort
wildy dat uwen goeden name wederkeert
justicieert sulcke Raetslien v qualyck geleert [4])
ende dat ghy als een jonck vorst syt bedrogen
bekent soo v faute op dat v loff vermeert
ghy wint weder de herten v afgetogen
maer hebdyt wt ws moeders borsten gesogen
soo is te vergeefs dese voorgaende lesse
want gy sout weder te roepen...... [5])
Ville Gainge et viue la messe.

[1]) De gedoode Franschen waaronder veel edellieden van „qualiteit", die geteld en begraven zijn, bedroegen 1500 in getal, behalve nog velen die later gestorven zijn; zij zijn nagenoeg allen in een put op het bolwerk of de veste begraven.

[2]) In Februari 1582 was de hertog in Antwerpen gekomen. Dit woord »vemotten" begrijp ik weder niet, tenzij dan in den zin van iets dat ongebruikt stil liggende door de mot verteerd wordt.

[3]) Ruim tachtig burgers waren in het gevecht gesneuveld, behalve de gekwetsten.

[4]) De hertog was zeer verslagen over het mislukken van den aanslag, waarbij »ghebleecken is, hoe schadelyck voor een Prince is het advys van onervarene »ende jonghe Raedtsheeren, ende hoe dienstigh de wyze voorsichtigheydt van »oude, die van contrarie opinie waren, en den aenslagh hadden ontraden, als den Maerschalck Biron, enz." (v. Meeteren, fol. 200*a*).

[5]) »Pogen" zou hier misschien kunnen staan, maar het woord, dat ik niet ontcijferen kan, schijnt te zijn »presgen" of »plesgen", en begrijp ik niet. ['t Is denkelijk »presten" of »pressen" = persen, noodzaken. RED.].

Wy hebben v als een princelyke vorst aenveert
Ingehaelt seer weert met veel Jolyten [1])
maer wy haelden in dat Troyaens peert
want met vier end sweert wout ghy ons döryten
hebdy van Jsab geleert dus kussende byten [2])
oft heeft v Jeroboams, jongen raet gepraempt [3])
oft socht ghy als achap singuliere proffyten
spreeckt wt v herte oft ghy blyft beschaempt
d een ure waert ghy hertoge d andre moordenaer genaempt
t is klaechlyck sy dy verleyt, maer hebdy schult
soo macht v spyten dat ghy oyt te antwerpen quaemt
want den put dien gy ons groef heeft v volck gevult
den geveynsden hinckaert bleef oock in t gemult [4])
daer en was int dootslaen aen edlen of graven geen faveur
Vive la messe kreegen vast slagen op den bult
dus weder de lose, en Monssr monssr [4])
miserecorde ghy waert int getreur
oock v volck met mennich geveynd accesse
die bidden mochten roepen achter de deur
Ville Gainge et viue la messe.

---

[1]) Zie over de feesten en solemniteyt waarmede de hertog ten vorigen jare ingehaald, verkozen en beëedigd was tot hertog van Brabant enz., Bor, v. Meeteren c. a.

[2]) Vgl. 2 Sam. 20 vs. 9, 10; er zal dus »Joab" moeten staan, doch er staat Isab.

[3]) Zou dit »Jeroboam" geene vergissing zijn, en Rehabeam moeten beduiden, die den raad der ouden verwerpende, naar jongelieden luisterde? [Betr. »achap" zie 1 Kon. 21 vs. 15; vgl. 2 Kon. 9 vs. 26. Red.]

[4]) Toen de hertog, vergezeld van 200 edellieden, onder voorwendsel zijn volk te gaan mousteren de stad uitreed, en bij de tweede valbrug kwam: »Soo geveynsde hem een edelman", zegt v. Meeteren en Bor, »syn been gebroken te hebben, 't welck was de loose (leus) of 't woord van den aenslagh". De burgers wilden den edelman helpen doch werden toen vermoord, waarop de meesten der 200 edellieden de stad weder inrenden, onmiddellijk gevolgd door 17 vendelen Franschen, met vliegende vanen en vier cornetten paarden (omtrent 600 man) die kwansuis als om den hertog te eeren hem aan de poort te gemoet gekomen waren. De hertog reed toen verder naar buiten om het overige leger dat aanrukte aan te voeren. — Bor noch v. Meeteren noemen dien edelman, maar Petrus Scriverius zegt dat het »de graaf v. Rossipot was. De graaf v. Rochepot was generaal van het Fransche voetvolk, en hij wordt dan waarschijnlijk boven bedoeld met dien »geveynsden hinckaert", die met dat hinken de »loose" tot den aanval gaf, en een paar zeer voorname burger-officieren vermoordde. Uit dit vers blijkt dan dat hij ook in het tumult gebleven is, en dus zijn loon gekregen heeft, niet onwaarschijnlijk wijl de burgers wel woedend op hem geweest zullen zijn.

Den Comedie speelden die van Parys
dat wy hier onwys ende sonder hart waren
wy hebben v volck getoont seght, Grand marcys
leeft naer beter advys wildy wel varen
oft wy en sullen t s hertoges cleet niet sparen
een ander om te hangen dat men v omhinck
maer wildy ons een goed heer syn al v jaren
voldoet den eedt die ghy swoert doe men v ontfinck
laet varen t caetspel met het steken naer den rinck
steeckt naer den vyant t hoofthaer remonstreert [1])
Dit brenght den tydt mede spelen is kinderdinck
volght de romeynen ons alsoo gouverneert
Door wysen raet ende cruyslyden wel gemonteert
soeckt den vyant ende geen speelbanen
het sal worden vergeeten hebdy v geabuseert
staet weder op uwen fal sal niemant vermanen
gelooft s landts staten niet u courtisanen [1])
sy kennen onsen aert niet maer wy haer .... esse [2])
door troepen in Antwerpen met vliegende vanen
Ville Gainge et viue la messe.

Finis.

Met eene andere hand en letter staat er onder geschreven: Dit bovenstaande gedicht is gemaakt door Emanuel Sweerts, grootvader van Hieronymus Sweerts 1583.

---

[1]) Deze uitdrukking doet vermoeden dat de hertog reeds grijs of wellicht kaal begon te worden, en dit hem wel mocht herinneren dat het, vooral in de waardigheid waartoe hij geroepen was, eindelijk eens tijd werd zich met iets ernstigers te gaan bezig houden dan hij deed; overigens is er reden voor den minachtenden toon van dit laatste couplet, want de kinderachtige, verwijfde, niets beduidende laatste afstammelingen van het huis van Valois konden niet in achting en vertrouwen staan bij een volk. dat bezig was voor een zelfstandig bestaan te strijden. Maar ook de koningin van Engeland gaf een raad als bovenstaande aan den hertog: »om van hem te weeren alle suspecte Dienaars van het leste exploit, en als raadsheeren te nemen wijze en oprechte, en meestendeel van d'Ingheborene; te voldoen zijn contract en zich aan de staten te houden".

[2]) Jammer dat hier het papier op eene vouw geheel doorsleten is, zoodat ik niet kan zien welk woord hier gestaan heeft, het begint met een S. of T..? reeds de vorenstaande woorden ontcijferde ik met moeite. De zin is zeker: zij kennen onzen aard niet, maar wij kennen nu haar verraad, valschheid of bedoeling... finesse, frénésie, sagesse, succès.

De vervaardiger van dit gedicht, waaraan geen kernachtigheid kan ontzegd worden, is dus de beroemde bloem- en plantkundige, de schrijver van het Florilegium, enz., E. Sw. Zijn kleinzoon Hieronymus, de bekende boekhandelaar en dichter Jeroen Jeroense, maakt bl. 245 van zijn dichtwerken, a^{0}. 1697 door zijn zoon, den dichter Cornelis Sw. in 4^{0}. uitgegeven, slechts even en geheel toevallig gewag van dezen zijn beroemden grootvader Emanuël en gedenkt zijne verdiensten; dit geschiedde in 1693, toen Hieronymus, in zijn kwaliteit van drukker en uitgever het verzoek richtte aan een zekeren advokaat te Groningen, Gijsbert Eding genaamd, den schrijver van een Hortus Floridus, om met het drukken van dat werk, of een ander van dien aard van denzelfden schrijver, begunstigd te worden. Hieronymus in zijn kwaliteit van dichter giet dit verzoek in den vorm van een vers, waarin hij zegt, dat deze gunst zijn grootvader Emanuel Sw., »dien pronk en groot bloemist", hoewel reeds »lang verrot", nog zou »doen herleven in zijn kist".

En zien dat noch al vloeit die bron en liefdensader
In zijnen Naneef, die hem noemde Grootevader,
Ja, schoon zijn doodshoofd in 't scharminkelhuisjen was,
Elk bloem, in zijn saisoen, sproot uit zijn hersenkas.

Toen deze woorden geschreven werden was Emanuel Sw. al sedert een 70tal jaren overleden, en welke zijne verdiensten ook geweest waren, hij zal bij het meerendeel zijner landgenooten, als gewoonlijk, wel reeds schier vergeten zijn geweest; zijn kleinzoon, die omstr. vijftien jaren na den dood zijns grootvaders geboren werd, en van wien ik vermoed dat hij zijne ouders, althans zijn vader jong verloren heeft, kan hem dan ook al niet veel anders dan iedereen, bij overlevering, en misschien ook uit zijn werk, toen zeker meer bekend dan thans, gekend hebben; maar dan ook nog genoeg om zich bij eene gelegenheid als deze op zijne afkomst van hem te beroemen.

(*Wordt vervolgd.*) JOH. HEND. VN.

KUNSTGESCHIEDENIS.

Gemert (XXXIII, 153). Van dit slot vindt men in Cantillon, »Vermakelijkheden van Brabant en deszelfs onderhorige landen", een afbeelding en beschrijving 1770; in de Vaderlandsche Gezigten, 2e dl., geteekend door J. Bulthuis, gegraveerd door K. F. Bendorp in 1791 eene afb. om geplaatst te kunnen worden bij de beschr. op bl. 150 v. 't 2e dl van de Tegenwoordige Staat der Nederl., zijnde de Beschr. der Generaliteitslanden. In de Aardbol en daaruit »de Nederlanden", bl. 620, 1e kolom, alleen beschr. 1841; bij C. P.E. Robidé v. der Aa, Oud-Nederland in de uit vroegere dagen overgebleven Burgen en Kasteelen", afb. en beschr. 1846; J. v. Lennep en W. J. Hofdijk. »Kasteelen in Nederland", 1e druk, 1e serie, 2e dl, bl. 35, dito 1854; volgens welke laatste afb. het slot weinig of geene verandering onderging. B. J. A. M.

[H. T. G. verwijst nog naar eene afbeelding in S. Hanewinckel, »Reize door de Majorij van 's Hertogenbosch" (Amst. 1799), bl. 96.]

Gemert. De Tegenw. Staat v. N.-Br. bericht, dat het den ridders der Duitsche orde toebehoorde, die a° 1662 verschil hadden met hunne Hoog Mogenden over 't recht van oppermacht in deze aanzienlijke heerlijkheid, welke oppermacht hun werd toegestaan, onder beding dat zij G. ten aanzien van 't recht van ingebod der stad 's Hertogenbosch onderworpen laten, den Gereformeerden godsdienst er vrijelijk toelaten en geene kloosters van geordende priesters of monniken er gedoogen zouden. Welk een verschil derhalve tusschen dat verleden en dit heden! Waren 't echter wel de ridders van 't Duitsche Huis, en niet de St. Jansridders? Immers Adriaan Willem Gerrit v. Riemsdijk, in 1815 rijksontvanger te Tiel, daarna agent van 's Rijks kas te Maastricht, † 1835, kocht een deel der bijbehoorende goederen der orde, nadat ze domein verklaard waren, op, en onder deze behoorde de *St. Jans*berg bij Gennep, door 't huwelijk zijner tweede (jongste) dochter (bij Daniella Wesselman, † 3 Jan. 1860 te Maastricht) Anna Wilhelmina Carolina Frederica Catharina v. R. met Barthold Frans

Johan Anne baron v. Verschuer, jongst gedecoreerden luit. d. art. tijdens de Belgische revolutie (a⁰ 1830), op dezen overgegaan en door hem als adellijk landgoed bewoond. Gezegde A. W. G. v. R. (v. Gemert) bezat ook het kasteel te G., waar in 1821 een katoenspinnerij werd uitgeoefend, en dat nog in 1856 in haveloozen toestand door arbeiders moet zijn bewoond. In 1740 prijkte 't nog in vollen luister en was, blijkens de afbeelding in de Tegenw. Staat, een grootsch gebouw met verscheidene hangtorens, waarvóór eene groote poort met portierswoning, mede van vier hangtorentjes voorzien. J. A.

Graftombe van prins Willem I (XXXIII, 170). De geharnaste zittende man is, naar men mij in mijne jeugd steeds vertelde, een zinnebeeld van 's Prinsen onsterfelijkheid, aldus: »Al is de Prins vermoord, toch blijft hij voor ons leven". A. J. C. KREMER.

[Dit zal wel het laatste woord te dezer zake zijn. Aldus wordt de anomalie opgeheven, en is de eer van H. de Keyser gered.]

TAALKUNDE.

Mijn vader is geen bremer (IV, 252; XXIV, 464). Bijna altijd volgt daarop: »ik geef geen werk uit mijn handen". Deze laatste toevoeging verklaart het eerste gedeelte, dat eigenlijk luiden moet: mijn vader is geen *breeuwer*. Breeuwen is naden van een schip dicht maken door er geplozen touw, d. i. *werk*, in te steken. Hij die dezen arbeid verricht is een breeuwer. Het *zoontje* van een breeuwer wordt in dit spreekwoord voorgesteld bezig zijn vader te helpen. *Vader* is bezig met *breeuwen*, en zoontje geeft hem het werk aan, dat hij daartoe noodig heeft. Nu maakte de volksgeestigheid een calembourg, die spreekwoord werd, door aan het woord »werk" (hier, geplozen touw) de algemeene beteekenis van »arbeid" te hechten. Steeds heb ik dezen calembourg in scherts hooren bezigen door iemand, die met een of anderen arbeid bezig was, wanneer een ander, ongeduldig wordende en meenende dat hij 't sneller

kon verrichten, hem dien arbeid, dat werk, uit de hand wilde nemen, om te kennen te geven: »laat mij dat maar doen".

A. J. C. KREMER.

[Men stemt deze uitlegging gereedelijk toe, ook omdat zij aan het toevoegsel (»ik" tegenover »mijn vader") behoorlijk recht laat wedervaren; hetgeen de parenthese van *Nav.* XXIV, 464 verzuimde te doen. »Ik geef geen werk uit mijn handen" werd dan in den volksmond later: »ik laat mij geen werk uit de hand nemen". Daarbij laat zich de verandering van »breeuwer" in »Bremer", òf omdat men niet goed hoorde, òf omdat men den scheepsterm »breeuwer" niet verstond, licht verklaren, en men behoeft daarvoor niet den weerzin der Nederlanders in annexatie met Duitschland van *Nav.* IV, 252 te hulp te roepen. Het levendig handelsverkeer in de 17de eeuw tusschen ons land en Bremen, dat reeds in den Spaanschen tijd zoo menigen Nederlander binnen zijne wallen toevlucht schonk, mag tot die verandering het zijne hebben bijgedragen. Daarbij komt, dat er nog meer in de volkstaal leeft, dat aan die goede oude Hansestad herinnert, b v. »loop naar 't sch. thuis (of k. khuis) van Bremen", dat wij in Overijssel meermalen ondeugenden kinderen hoorden toevoegen door werklieden en dienstboden, als zij, quasi-manhaftig, 't dezen te lastig maakten door plagerij. Zou, — zoo vragen wij hier ter loops, — dit laatste in dien »benauwden" Spaanschen tijd ontstaan zijn, als toegesnauwd door Spaanschgezinden aan oprechte vaderlanders, wanneer deze zich bezorgd maakten over den loop der zaken? Of nog liever, als toegeduwd dóor onverschrokken vaderlanders aan landgenooten, van wie zij bespeurden, dat hun 't hart in de schoenen zonk, en die dus »bange sch. ters" waren in hun oog?! — Bilderdijk koos, — zie *Nav.* IV, 252, — bij zijne uiterst gezochte verklaring van bovenstaande spreekwijs, tot variant: »ik ben geen Bremer". Blijkbaar verkeerd, want Winschoten, die in 1681 schreef, heeft: »mijn vader is geen Bremer". Of misschien pleegde hij verwarring met eene andere spreekwijs, t. w.: »ik ben geen Bremer" (geen stijveklaas, geen menniste-saar). Immers te Bremen, dat in 't begin der 17de eeuw, zich nauw aansluitende aan onze Republiek, zooveel mogelijk van ons overnam in kerkbestuur, geloofsbegrippen en

studiegang, was men, — zegt Dr. A. W. Bronsveld, »Stemmen voor Waarheid en Vrede", 1883, bl. 479), aan laatstgemeld gezegde herinnerend, — »bijzonder vormelijk en zóó stemmig, dat een Engelschman zich verbaasde over de stipte Zondagsviering en over 't *altbürgerlich Wesen* der oude Hanse-stede". Uit een en ander ziet men hoe licht (een oorspronkelijk) »breeuwer" »Bremer" worden kon.]

Vertrekken met de noorderzon (XXXII, 187). Daar de zon nooit in 't N. staat, en ook elders het Noorden voorkomt als de plaats waar nog de duisternis heerscht, zal de uitdrukking wel beteekenen: »in het duister, dus in 't geheim vertrekken". Deze eenvoudige verklaring schijnt mij de juiste.

Vertrekken met de noorderzon (XXXII, 289) — wordt in Z.-Vl. voor »in den nacht", »heimelijk" gebezigd. Een ander gezegde heldert dit volkomen op: »i is met den lantern an den disel (disselboom), — dus des nachts, — verhuist", natuurlijk zonder zijne schulden te betalen. G. P. ROOS.

Ooievaar-prikkedief (XXXII, 341). De ooievaar wordt in Zuid-Holland in het bekende rijmpje »stikke"- of »stokkedief" geheeten, hoogstwaarschijnlijk naar de stokken of takken, die hij voor zijn nest wegkaapt. J. C. d. R

[Deze variant bevestigt dus de opvatting »prikkedief" = »sprikkedief". En hiermede, basta!]

Horst en Donk. In de »Statistieke Beschrijving van Gelderland" (Arnhem, 1826), leest men bij de beschrijving van het Heeren- of Wolfsveen bij Hengelo en Zelhem, bl. 387: »Hier en daar bevinden zich in hetzelve veenachtige hoogten, die *horsten* genoemd worden. In het Hgd. is *Horst* een bosch; struikgewas; hooggelegen nest van groote vogels; hoogte; steile rots; burg; aangespoeld zand; zandheuvel. In het Engelsch is »hurst" een boschje [1]). Ik meen dat »horst" in de eerste beteekenis zal gelijk zijn aan

[1]) Neen, een groot bosch, een woud, a forest. RED.

»rustplaats"; een hort is een oogenblik oponthoud of rust; vgl. ons gezegde met »horten en stooten"; in het Meijerijsch (Peelland) is »een hortje" een oogenblik, een klein tijdsverloop [1]). Op *horst* eindigen zeer vele plaatsnamen in Overyssel, Gelderland, Utrecht, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg. Horst komt ook op zich zelf als plaatsnaam voor, b.v. bij Sevenum [2]). Wat men in den Gelderschen Achterhoek een »horst" noemt, heet in Peelland een *donk*, n.l. eene hooge plaats in eene lage streek. In 't Hgd. heeft men *Dunk*, d. i. een onderaardsch verblijf, een kelder. In Graff's Althochdeutscher Sprachschatz vindt men het niet, wel het woord *tuh* = duiker en het werkwoord *tuhan* = duiken. *Donk*, dat ook opzichzelf voorkomt (vgl. Beek-en-Donk bij Helmond) [3]), schijnt mij toe verwant te zijn aan die woorden en te beteekenen iets wat uit het water of uit het moeras opgedoken is, — hier, hooge plek in een moeras, gelijk de Peellanders het woord in primaire beteekenis bezigen. Staat het in verband met het Fr. donjon (slottoren) en met het Eng. dungeon (kerker) [4]); met het Hgd. *Dung* (mest, drek) [5])? Het Lat. dunio (schans) is zeker

---

[1]) Bij »horten en stooten"; »hortje" (waarvoor men in 't Overysselsch »stootje" bezigt) denke men aan het Fransche *heurt* (heurter). Dit *heurt* beduidt, volgens sommigen (o. a. N. S. Calisch, 1855), in secondaire beteekenis ook »hoogte"; doch Olinger kent deze beteekenis niet. Het Hgd. *Hort* = schuilplaats, toevluchtsoord, is geijkt. RED.

[2]) In het land van Kessel vond men in 1394 een ter of der Horst. Horst in het arr. Roermond heette nog in 1285 Berkel. Oude varianten van Horst (1240) zijn Horest (1236), Hourst (1257), Hurst (1258). In 1190 bestond de geslachtsnaam de Hurste. RED.

[3]) Dit Donk heette in 1219 Hovesdonk. Men vindt in deze gemeente een gehucht Donkersvoort of Donkerfoirt, dat in 1359 als Donkersloet schijnt voor te komen. In O. Vlaanderen treft men twee gehuchten van den naam Donck, insgelijks twee van den naam ter Donck aan, en de Donk ligt in het arr. Dordrecht. In Friesland ligt een Donkerbroek; vgl. nog Donkershoek Donkerney. Moet men hier ook niet rekening houden met *Dunk*? RED.

[4]) Vreemde zin-speling in dit geval, omdat men bij dungeon liefst aan een »onderaardschen" kerker denkt, terwijl een donjon altoos hoog verheven is. Donjon is ook de naam van een Fransch stedeke in het dep. Allier, arr. la Palise. Men trekke hier vooral Donjum (in Franekeradeel) niet bij, want dit is, volgens onzen Winkler, oorspr. Doniaheim of Dodingeheim. RED.

[5]) Vgl. *Nav.* V, 44. — Zoo ja, dan komt Dongen, Dungen hier ook in aanmer-

verwant met ons »duin". Plaatsnamen, eindigende op *donk*, vindt men tusschen Rijn en Maas in 't oude Kleef, Gelder en Gulik, als Gaspendonk, Kervendonk, Milendonk, Wachtendonk; bewesten de Maas, voornamelijk in Peelland, Diesdonk, Hazeldonk, Hooidonk, Roerdonk, Spoordonk, Stipdonk, Voordeldonk; in de vroegere Duitsche en Brabantsche Kempen, als Arendonk, Korsendonk, Kranendonk, Voerendonk, Zoerendonk. Ik weet niet dat bezuiden de Demer *donk* in een plaatsnaam of als plaatsnaam voorkomt dan in Tildonk (bij Leuven) en Donk (bij Halen). *Donk* in plaats van *horst* in plaatsnamen schijnt derhalve slechts bij een volk in gebruik geweest te zijn, 't welk gedeeltelijk tusschen Maas en Rijn en overigens in Peelland en de Kempen woonde. Ligt in *donk* nog een spoor der landstreken, waar de Menapiërs gezeteld waren?

A. J. C. KREMER.

Laak (XXXIII, 55). In het Handboek der M. N. Geographie door Mr. L. Ph. C. v. den Bergh wordt dit woord, bl. 301, als »grens" verklaard, ook als »omtrek", »grondgebied". Hoewel die schrijver den naam *Lagbeki* (oude naam der grensrivier tusschen Friesland en Groningen) verklaart (bl. 44) als »woudbeek", komt het mij niet onwaarschijnlijk voor, dat die naam (Laak-beki) »grensrivier" beteekent. A.

Laak, Lake. Het meest komt dit woord voor bij het aanduiden der grenzen van marken. Men plaatste daar een laakpaal, wees een laakboom aan of zette een laaksteen. Een merkwaardig voorbeeld van dit laatste vindt men in het markeboek van de Lutte (Overijssel). Zie Overyss. Bijdragen, I, 80.

Mr. J. I. V. DOORNINCK.

[Inzonderheid: water-grens, vgl. de Lek met «leken, doorleken".]

Lasonder (XXXIII, 180). Te Aalten of Winterswijk moet eene hofstede liggen, »het Lasonder" geheeten.

Zwaag, — in de friesche taal *sweach*, is een woord dat in Friesland herhaalde malen als plaatsnaam voorkomt. In dit gewest

king. Dat *donk* een verheven plaats aanduidt, blijkt ook uit Loven*dijk* of Lovens*donk* (gehucht in N.-Brabant, distr. Prinsenhage, gem. Teteringen). Men voege nog bij de straks te noemen »donken" den Barendonk (voorm. kasteeltje o. Kuik). RED.

liggen b. v. de dorpen Korte-Zwaag, Lange-Zwaag, Zwaag-Westeinde, Snikzwaag, Hornster-Zwaag, Kollumer-Zwaag en Beetster-Zwaag of Beetsterzwaag. Dit laatste dorp wordt in Friesland gewoonlik de Zwaag of *de Sweach*, als by uitnemendheid en zonder eenig byvoechsel, genoemd. En ook in andere gouen, die oorspronkelik een friesche bevolking hebben, treffen we dit woord als plaatsnaam aan. In Noord-Holland b. v. het dorp Zwaag en het gehucht Zwaagdijk; in 't Oldamt, Groningerland, de gehuchten Scheemderzwaag en Eeksterzwaag, en in Oost-Friesland het gehucht Swoog (volgens de zware oostfriesche uitspraak der volkomene *a* bijna als volkomene *o*) of *Schwoog* (in hoogduitsche spelling), by 't dorp Veenhusen. Ook leit er een plaats Swaegh in den Dollart verdronken. De naam van 't gehucht Schwege, by 't dorp Dinklage in Oldenburg, is hoochst waarschijnlik ook wel het zelfde woord als ons *zwaag*. Of de plaatsnamen Zwake of Zwaak, een gehucht by 't dorp Wemeldinge in Zeeland, Zweekhorst, een buurt by Zevenaar in Gelderland, Zweeloo, een dorp in Drente, Swee of Schwee, een gehucht by 't dorp Oost-Eel in Oost-Friesland, Sweewert of Schweewarden, een gehucht by 't dorp Bleksen in d'oudfriesche gou Stadland, in Oldenburg, ook samenhangen met ons woord zwaag of sweach moet ik in 't midden laten, maar komt my, minst genomen, wel waarschijnlik voor. Ook in geslachtsnamen treffen we dit woord aan, en wel in frieschen, frankischen (hollandschen) en saksischen (drentschen en overijsselschen) form. Namelik als Swaga en Zwaga, ook tot Swage en Zwage verloopen, in Friesland; als Van der Zwaag in Holland en ook in Friesland; als Ter Zweege in Drente en Overijssel. Verder nog Swaeghman, Zwaagman, Zweegman, Swegemans, enz. — Het dorp Beetster-Zwaag heet zoo naar 't naby gelegene dorp Beets; Kollumer-Zwaag, Hornster-Zwaag, Scheemder-Zwaag en Eekster-Zwaag naar de naburige dorpen Kollum, (Oude en Nye-) Horne, Scheemda en Eeksta. Hieruit blijkt, dat deze zwaagdorpen van jongere dagteekening zijn dan de hoofddorpen, waarvan ze hun naam dragen; dat men ze als uitbuurten, als aanhangsels daarvan beschouwen moet, en dat *zwaag* oorspronkelik een gemeen zelfstandig naamwoord is. — Maar wat beteekent nu dit woord *sweach* met z'n byformen, dialectische varianten *zwaag*, *swoog*, *swege*, *swee?* Lange heb ik

naar de beduidenis van dit meest friesche woord gezocht, maar vruchteloos. En nu vind ik het onverwacht, waar ik het zeker nooit zoeken zoude, namelik in: Schneller, Die Romanischen Volksmundarten in Züdtirol; Gera, 1870. In het idioticon van dat zeer belangryke werk vind ik het volgende: »Schwaig, s. f. Viehhof, Weideplatz, mittelhochdeutsch, sweige. Romanische Abkunft des Worts wäre insofern möglich als etwa aus sub und vicus (Flecken, Dorf) ein subvicium, subvicea, gleich suburbium gebildet werden konnte in der Bedeutung: Vordorf, d. i. Alpe, Weide zunächst dem Dorfe. Aus romanischen *suviga* konnten Deutsche leicht *suveige, sueige, sweige* machen. Auch die Form *schwaigerei*, Alpenwirthschaft, mittelhochdeutsch *sweigerîe* spricht zu Gunsten dieses Ableitungsversuches, da wir im Italiänischen, wenn auch in ganz anderer Bedeutung, ein Wort vicaria finden". Het idioticon, waaruit het bovenstaande ontleend is, bevat die woorden uit de duitsche gouspraken (dialecten) van Zuid-Tirol, welke zekerlik of vermoedelik van romaanschen oorsprong zijn. Al wil ik nu dien romaanschen oorsprong van het middel-hoogduitsche woord *sweige* = weide, plaats voor het vee, van subvicea, laten voor hetgene 't is, zoo is toch de samenhang van dat woord met het friesche *sweach, zwaag*, ook in de beteekenis van uitbuurt, — *ûtbûren*, zoo als men heden ten dage in 't nederlandsche Friesland, *twaiver*, zoo als men in Noord-Holland, *förwark* of *hamrik, hammerk*, zoo als men in Oost-Friesland zeit, — wel buiten kijf, meen ik. JOHAN WINKLER.

[Geen romaansche oorsprong! Vgl. b. v. Souburg (Walcheren) a°. 1198 Sutburg, a°. 1247 Subburch; met winjan (pascere).]

Weersbuyck (XXXII, 578). Een »vette weersbuyck" is de buik van een vetten weêr oftewel van een gemesten ram of hamel. *Weêr*, oorspronkelik *weder*, *wether* is het friesche woord voor ram. Het is nog heden in Friesland in volle gebruik, zoo mede in alle gewesten van Nederland, die een zuiver of gemengd friesche bevolking hebben; b. v. Groningerland, Drente, Noord-Holland, enz. Zie b. v. Bouman, De Volkstaal in Noord-Holland (Purmerende, 1871). Oudtijds was dit woord ook in 't eigenlike Holland in gebruik; in Flaanderen is het nog heden niet vergeten. Zie 't prachtige Glossaire Flamand van Edward Gailliard (Brugge 1882):

»Weder, weer; mouton." It. XVI s. van I weder. I, 115. — Wederbuik. Quartier de mouton. Plantin, Thesaur., Weder, oft Ram: Un belier, aujourd'hui Weer. II tonnen biers, II wederbuken, II groote manden broods", v. 493. — Wederin, De mouton. »Van wederinen ende bakinen vleesche." I. 113. — Ook Van Dale's Woordenboek vermeldt dit woord nog zeer te recht, al is het dan uit het hollandsch verdwenen. Het oud-dietsche *weder*, *weêr*, het friesche *wether*, *weêr*, het hoogduitsche *widder*, oudhoogduitsch *widar*, 't engelsche *wether*, het deensche *væder* of *vædder*, het zweedsche *vädur*, allen ram en wel bepaaldelik een gesneden hamel beteekenende, ook het gotische woord *vithrus*, lam, die allen zijn oorspronkelik een en het zelfde woord. JOHAN WINKLER.

[Dezelfde verklaring geven Jb Blaauw Azn., J. E. ter Gouw, Dr. E. Laurillard, alsmede G. P. Roos, die aan het West- en Zeeuwsch-Vlaamsche »weêr" (smgetr. uit »weder") in denzelfden zin, herinnert.]

VRAGEN.

Esden. In een charter v. 15 Nov. 1497 komt voor »Robrecht v. der Merck (oomzegger van Willem v. der Marck, heer van Lumey, het Zwijn der Ardennen), here to Essden ind to Floerken", en Nijhoff (Verz. v. Oork., VI, 1, bl. 167) vertolkt dit door »heer van Sedan en Fleuranges". In een charter van 20 Juni 1499 komt dezelfde voor als »here zu Esden, zu Jamay ind zu Forichingen". De geleerde schrijver gewaagt a. w., bl. 403, 4, wederom tweemaal van dien Robrecht als heer van Sedan, doch zegt eenige regels later, dat Esden het tegenwoordige Hesdin bij Mezières) is. Esden of Essden is veel natuurlijker (oude) variant van Hesdin dan van Sedan. Ik vraag, wat is hier »Esden"? — Jamay zal wel Chimay zijn, omdat deze ijverige dienaar van Lodewijk XII in huwelijk had Catharina, dr v. Filips v. Croy, graaf van Chimay.

Oude Noord (XXX, 621). Beteekent dit »ouden hoek"? N. J.

[Vgl. *Nav.* XXVIII, 463. De letter *n* verplaatste zich soms in den volksmond, en ook wel in geschrifte. Oord, oort is »hoek."

Oss. De naam van dit N.-brabantsch dorp, weleer eene stad, wordt ook Osch geschreven. Welke mag de oorsprong dezes plaatsnaams zijn? Men vraagt dit vooral ook daarom, wijl eene Perzische plaats in Turkestan *Avesh* of *Os* heet, alsook omdat de os, met zijn oer-os op den achtergrond, b. v. van Geld. Volksalm 1870, bl. 57, wel van dit terrein zal dienen weggedreven.

v. Dorne, v. Doorn. In oude stukken komt herhaaldelijk de naam v. Dorne, ook wel v. Doerne voor; is dit hetzelfde als v. Doorn? Of als v. Deurne (Brabant)? En is zulks bewijsbaar? Dat de graven v. Horne ook v. Hoorn genaamd werden, is bekend; maar bestaan er meerdere voorbeelden, waarbij de naam met *e* verlengd werd, terwijl in het midden een klinker werd weggelaten? Bij v. Oort, gevormd uit v. Oerten of Orten (vgl. *Nav.* XXXII, 572), heeft dit niet geheel plaats, aangezien de plaatsnaam Orten (bij 's Hertogenbosch) verkeerd gespeld wordt; dit toch moet zijn Oorten of Oirten, als afgeleid zijnde van »Oortduinen". Bij de onlangs voorgestelde verbetering van den schrijftrant van Nederlandsche plaatsnamen, had ook deze plaatsnaam wel eenige herziening behoefd; 't dorpje pronkt nu nog steeds met den Nederduitschen (?) naam Orthen. V. O.

[Opzichtens 't eerste, vgl. Hagedorne, later Hagedoorn.]

Suzanna, Suzanne, Suzan. Hebben deze geslachtsnamen, alle drie als zoodanig in Nederland voorkomende, eene bizondere hebreeuwsche beteekenis? Of moet er enkel de bijbelsche vrouwennaam Suzanna onder verstaan worden? Wat is dan de aanleiding geweest tot het aannemen dezes naams als geslachtsnaam? En zijn het enkel israëlitische familiën, die deze namen voeren?

[Suzan als familienaam wordt, naar wij meenen, alleen door Israëlieten gedragen. De Deventer, later Groninger lector Susan, die een Hoogduitsch woordenboek in 't licht gaf, was een Israëliet, van Hoogduitschen oorsprong, gehuwd met eene de Haas, eene dochter Israëls. De bekende Haagsche boekhandelaars en uitgevers Suzan zullen ook wel tot de Israëlieten behooren. Zou dit Susan niet oorspronkelijk een mannelijke voornaam wezen, waarbij de vrouwelijke Susanne (-na) behoort? Susan als plaatsnaam, Perziëns

hoofdstad en burg, is uit het bijbelboek Esther overbekend als het huidige vlek *Sus*, Perz. *Soesa*, Hebr. *Schoeschan*. Dit laatste als nom. appellat., welks meervoud is *schôschannim*, Hoogl. 2 v. 1, 16; 4 v. 5; 5 v. 13; 6 v. 2, 3; 7 v. 3; — als kunstig snijwerk 1 Kon. 7 v. 19, 22, 26, — als muziekinstrument in den vorm dier bloem, Ps. 45 v. 1; 69 v. 1; 80 v. 1 voorkomende, — beduidt *lelie*, en heeft tot verlengvorm *schôschanna* [Hos. 14 v. 6, Hoogl. 2 v. 1 de bloem, 2 Kron. 4 v. 5 lelie (-snij)-werk], Arab. soesanon, sausanon, Syr. schoeschanthò. De vrouwennaam Susanna, bekend uit het vermoedelijk tot verheerlijking van den profeet Daniël opgesteld legendarisch verhaal in Aanhangsel n⁰. 2 op het boek Daniël, opgenomen onder de Aprocriefe boeken des O. T. (zie *Nav.* XXXIII 97 *O.*), komt in dat O. T. zèlf niet voor, doch wel Luk. 8 v. 3 (vgl. Matth. 27 v. 55), en was dus, blijkens dit tweetal voorbeelden, tijdens de Oude en Nieuwe Bedeeling een gebruikelijk *nomen*, dat denkelijk ten aanzien van al de draagsters wel niet *omen* zal geweest zijn, gelijk uit- en inwendig 't geval was met de »lelie-blanke, lelie-reine" Susanna van *Nav.* t. a. pl., die nog voortleeft in de uitdrukking »eene kuische Susanna", of »zoo kuisch als Susanna". Nog is die voornaam in het Oosten zeer in zwang, wordt gewis door menige Israëlietinne nog heden bij voorkeur, met eere, gedragen, doch is ook onder de christenen in onderscheiden vorm gewoon, bv. Eng. Susannah (afgeknot tot Susy, Suky, zelfs tot Su), Hgd. afgeknot tot Suse, waarvan de verkleinvorm, Süschen, Fr. Susanne (waarvan Suze, met de verkleinvormen Suson, Suzette). In het Italiaansch schijnt alleen de volle naam in gebruik te wezen, dewijl òns Suze in die taal ook door Susánna weêrgegeven wordt. Ten onzent is het niet alleen Suzanna, met zijne nevenvormen Sanna, Santje, Sannetje (in de eenvoudiger levensstanden), maar meer nog Suze (met zijn Suusje). Van Susanna, Suzanne als familienamen hoorden wij nooit.]

De dood en het sterven in de volkstaal (XXXI, 579; II, 244, enz.) *Hij heeft den kraaienmarsch geblazen. Iedereen moet den kr. blazen.* Waarom juist »kraaien-marsch"? Omdat kraaien en raven zich gaarne verzamelen rondom aas?

Heim, hem. Moet men volgens *Nav.* XV, 335, onderscheid maken tusschen *heim* en *hem* als uitgangen van plaatsnamen? Is-al

wat op *hem*, *em*, *om*, *um* eindigt, niet oorspronkelijk een *heem* (*heim*, *hiem*) = woning of erf geweest? Vgl. *Nav.* XXXII, 17. Is dus dat *heem* ook niet op »*Hem*dijk" en Rauwerder*hem* (Rauwerdes*heim* van toepassing? Is in deze laatste twee plaatsnamen *heim* niet ten gemakke van de uitspraak ingekort tot *hem*? Zoo *heem* en *hem* oorspronkelijk twee bizondere woorden geweest zijn, 't eerste in den zin van »erf", 't laatste in dien van »weiland", zal dit onderscheid bij de navorsching van den oorsprong, bij de afleiding, toch zeker geheel vervloeien. Of maakt Friesland hier eene uitzondering? Is dit geschiedkundig en taalkundig bewijsbaar? Men kent toch ook in Friesland nog wel de grietenij Rauwerdes*heim*. De ontwoekering van Rauwerderhem aan de Middelzee schijnt derhalve niet te nopen tot het vaststellen van een *hem* als weiland, in onderscheiding van een *heem* (erf). Vgl. ook nog *de Hem* als naam van een klooster te Schoonhoven a⁰ 1401 (*Nav.*XXVII, 319).

Hoenderik. In de aan meikersen rijke Betuwe geeft men elkander, als die edele vrucht rijp is, daarvan een hoenderik (= diep hengselmandje, dat van onderen ietwat spits uitloopt) ten geschenke. Bij andere vruchten of gewassen, al gebruikt men daartoe ook 'tzelfde mandje, bezigt men die benaming nooit, maar spreekt dan van »benneke". Vanwaar dat »hoenderik (kersen)"? Is het woord ook elders dan in de Betuwe in zwang? De Woordenlijst van de Vries en te Winkel vermeldt het niet.

Winkoppen. *Nav.* XXVI, 295 is sprake van »bruyloften, winkoppen of gasterien". Er wordt »wijnbrasserij" door verstaan. Maar wat is *winkoppen?* Is 't een werkwoord? Of een zelfstandig naamwoord, met het enkelvoud *wien-* of *wijnkop?*

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

v. Casteel (XXIV, 57, enz. Op den kwartierstaat van Abr. Thierry v. Casteel, in de kwartierstaten van Ned. geslachten, 's Gravenhage, v. Doorn & Zoon, zag ik dat zijn overgrootvader Andries v. Casteel gehuwd was met Susanna Maria v. Vlissingen, die tot wapen voerde v. Vlissingen (volgens Smallegange). Het volgende diene tot verbetering. In Hulst werd 21 Nov. 1654

begr. Adriaan v. Vlisseghem, ten tweeden male geh. met Quintina Leemans geb. te Middelburg. Uit dit huw. werd te Hulst ged. 28 Oct. 1654 Adriaan Maurits v. Vlisseghem, geh. met Lucretia Cappron, dr v. Jacob, schoolmeester van Lamswaarde, bij Lucretia Sobry [1]. In de kerk te Hulst ligt nog hun grafsteen: »Sepulture van Adriaen Mauritus v. Vlissegem in sijn leven schepen deser stadt, ontfanger van kerk en armwezen, overl. 27 April 1700 ende Lucretia Capproon sijne huijsvrouw overl. 21 April 1728" [2]. Uit dit huwelijk werden te Hulst 12 kinderen gedoopt; het 5e was Susanna Maria v. Vl., ged. 11 Sept. 1682 (getuige Joh. Fabritius), begr. te Filippine 3 Apr. 1759, te Hulst geh. 21 Oct. 1711 met Andries v. Casteel, j. m., vaandrig *in garnizoen* [3] te Sas van Gent. Hun zoon Jan v. Casteel, burgemr van Filippine, ald. begr. 13 Aug. 1788, was er geh. 1°. 10 Febr. 1751 met Johanna Maria Slegh, geb. te F. 17 Aug. 1732, ald. begr. 14 Mei 1763; 2°. met P. C. Cau·
De familie v. Vl. voerde geenszins het bij Smallegange voorkomende wapen van v. Vlissingen, met welk geslacht zij wel niets gemeens zal hebben, maar wel volgens den gemelden grafsteen en een lak-afdruk Doorsneden: *a* in blauw antieke flesch vergez. in 't schildhoofd van 2 zespuntige sterren; *b* in rood twee gekruiste pijlen door een lint saamgebonden [4]. Helmt. de antieke flesch tusschen

[1]) Sepulture van Jacob Cappron in sijn leven geweest schepen der stad Hulst ende Hulsterambacht. overl. 24 Nov. 1678, en Lucretia Sobry sijn huijsvr., overl. 9 April 1682. Wapen, Gevierd.: 1. keper vergez. v. drie sporen, 2. paard, 3. twee honden, 4. keper vergez. v. drie sterren. Helmt. een uitk. wildeman houdende in zijne rechterhand een spoor. Hij werd begr. 28 Nov. 1678.

[2]) Hij, begr. te Hulst 4 Mei 1700, zij 21 April 1728. Den 15 Jan. 1776 werd in het graf n°. 75 der erven v. Vlisseghem bijgezet, Heer Guyllaume Thierrij, luit.-gen. en commandeur van Hulst en 1 Juni 1778 Z. Exc. Leopold Casimir des H. Rijks-graaf v. Rechteren, werkelijk kamerheer van haare Rooms keyserl. en konl. Majesteit, luit.-gen., kol. over een reg. inf., commandeur v. Hulst, overl. dingsdag morgen half elf uijren 26 Mey en by avont bygezet op de Choor in de famille kelder van de erven v. Vlisseghem .... 57 £ 6 β 6 gr. Den 7 Juni 1778 getransporteert naer Almelo, volgens recepis (get.) Gustav Ernest Graf v. Erbach.

[3]) Ik cursiveer deze woorden, omdat de staat zegt, dat hij te Sas-van-Gent *geboren* werd, en hier slechts vermeld wordt dat hij er *in garnizoen* lag. De familiepapieren noemen ook Sas-van-Gent als zijn geboorteplaats.

[4]) De lakafdruk mist het lint.

de twee uitkomende pijlpunten. Zouden er meer zulke verzonnen wapens in de kwartierstaten voorkomen? FRED. CALAND.

[Marie R. S. v. Casteel, dr v. A. T. v. C.; te Rotterdam, tr. 7 Juni '83 G. R. Udo Schrader, uit Bremen. Te Kollum is H. G. v. C. predikant.]

De Jeger (XXXI, 475). Betreffende dit geslacht vindt men in het Trouwboek der R. K. kerk van Woensel: 15 Dec. 1738 matrimonio conjuncti sunt praenobilis ds Franciscus Antonius de Passau et praen. da Juliana Beatrix Ram v. Schalckwijck, coram praen. do Joanne Carolo de Jeger, Toparcha de Eeckaert, et praen. da Hestera Guillelma Ram de Schalckwijck. 28 Jan. 1742 item praen. ds Fredericus v. Laer, toparcha de Blerick, et praen. da Hendrietta Beatrix de Jeger. 10 Nov. 1748 item praen. ds Josephus de Bock et praen. da Joanna Clara de Jeger, mediante dispensatione Benedicti P. P. XIV super secundo consanguinitatis gradu aequali. — Uit het Doopboek der R. K. kerk van Woensel blijkt: 1723 30 Jan. baptis. est Joannes Carolus Hester Antonius, filius praen. di Joannis Caroli de Jeger, toparchae de Eeckaert, et praen. dae Susannae Mariae de Leeuw. 1725 27 Aug. item Joannes Carolus Antonius, filius eorund.; susceptores praen. ds Joannes de Leeuw et praen. da. Joanna Beatrix de Jeger loco praen. dae Estherae Antonettae v. Gestel. 1727 9 Febr. item Florentius Joannes Adolphus, filius eorund; susceptores praenobilis ds Carolus Florentius Melchior de Bock, toparcha de Waerenbergh, et praen. da Maria Elisabetha v. Brem, da de Mierlo, loco praen. dae Mariae Beatricis de Jeger, dominae de Walbeeck. 1728 19 Aug. item Florentius Claremundus Henricus, filius eorund. 1749 19 Apr. item Joanna Beatrix, filia praen. di Josephi de Bock et Joannae Clarae de Jeger. — Het Doopboek der R. K. kerk van Oirschot vermeldt: 1751 31 Mei. baptis. est Catharina Maria Margaretha filia praen. dni Josephi Adriani baronis de Bock et praen. dae Johannae Clarae de Jeger; susceptes praen. ds Joannes Carolus de Jeger nomine praen. di Caroli Florentii baronis de Bock, et Margaretha Maria de Jeger nata Ram.

Ook in de registers der R. K. kerk van St. Oedenrode treft men den naam de Jeger aan. A. V. SASSE V. YSSELT.

Soudenbalch (XXXIII, 48 *O*).

a° 1227 Petrus Soldenbalch, schepen te Utrecht noch a° 1230, 31.

Jacobus Soldenbalch a° 1231.

wordt a° 1278 gevonden onder de schepenen van Utr. Frederic Soldenbalch [1]) item 1279, 83, 84, 87, 89, 90, 93, 94.

Jacob die Soudenbalch de are.. (ita ap. claustra praedicatoria a° 1290.

Frederic 1278 [1]).

Tydeman met Damasche.

Gerard met Alueradis Uten Goy.

Tydeman met Langerack.

Gerardus met Pallaes.

N. Soudenbalch tr. een dr v. Damasche, waarom de nakomelingen veeltijds hebben den naam van *Zoudenbalch* en *Damasche* indifferenter gebruikt.

A°. 1280 † Hugo Soudenbalch, can. St. Marie te U.

Frederick Soudenbalch a° 1300 schepen te U. Zijn huisvr. volgens de quartieren van St. Jacob gestelt is geweest een dr van Goije. Hij sterft a° 1308, wiens huisvrouws moeder was v. Merwede.

Frederick Soud. v. Damasche, a° 1310, 4, 6 schepen te U., stond over het huwelijk van Gerard v. Damasche a° 1314. Dom[la] Gloria Soud., mater Adam Zoudenbalch.

A° 1343 † Margareta de Zoud., abb. S. Servat.

Johan Zoud. (clercq) vermeld 1330.

A° 1310 † Joncfr. Hase Frederic Soud. dr.

Gerard v. Dam. tr. 1314 Alberade Wouters dr. van Langherake, volgens huw. voorw. ten overstaan van Daniël v. Merwede, ridder, Giselbrecht v. Goije, burgerm. v. U., Frederic Zoudē v. Dam. en Tydeman Grauwart. A

A° 1312 sterft H. Gerrit Soudenb., proost S. Marie en domdeken, canonik derzelver kerke ende S. Peters fundateur vañ Capelle van Soudenb. S. Mar. en daer meest allen die van 't selve geslacht zijn begraven.

Adam Soud. was a° 1332 schepen te U., item 1339, 43, 45, 46, 48 schout [2]). Zijn moeder was v. Lockhorst.

Tydeman Vred. Soud. soon v. Dam. a° 1346 borger te U. 1322. Jutte Heer barens dr v. Foreest, zijn vrouw [3]).

Petrus Soud., pater Agnetis.

In *annib. Sal.* (sic) a^0 1381 † Peregrinus Soud. Wilh Soud. a^0 1372.

Johan Gerrit v. Dam. en Hille zijn vrouw 1344. Jacob Gerrits broeder.

A^0. 1400 leefde Gerrit Soud., wiens huisvr. was Hadewich Florensdr v. Pallaes, wier moeder was A Engele, dr van Hubert v. Wulven. Zij † 1433.

A^0 1348 Tydeman Soud. Gerritsoon v. Dam., schepen 1350, 58, 59, 70, 74, 76, 78, 86.

Gerrit v. Dam. Tydemans broeder.

Fred. Soud. v. Dam. Vred. Soud. a^0. 1351, 55, 57, 58, 63, 64 schepen.

Willem Soud. leefde a^0 1370.

Joes Soud. et Helwigis uxor a^0 1370.

Gerrit v. Dam. Jansz. schepen a^0 1378.
Hillegond v. Aerde en hare kinderen die zij had bij Gerard v. Dam.

Gerard en Henrick v. Dam. zijn broeder, opdragende haar en harer zuster zeker gedeelte v. huis van Johans kinderen van Dam. a^0. 1370.

Gerrit v. Dam., schepen a^{0}1394, zegelde als Soud.
Item Gerrit v. Dam. Gerritsz. a. 1404.

Jacob v. Dam. en Johan Gerrit zijn broeder 1393. Joncfr. Nelle Jan Willemsdr Jan Gerritsvr., Item Gerrit v. Dam. als Soud. zegelen e 1390.

H. Henrik Soud., can. S. Marien kerke 1399, 1424.

A^0 1422 leefde Hubert Soud., wiens huisvr. was Woltera dr v. Everard Wouter v. de Kelder. Hij † 1450.

Tydeman Soud. Gerritsz. 1409, vic. S. Marie 1418.
Gerard † s. pr. 1462.
Hadewich Soud. 1453.

Gerrit Soud. Tydemanssoon; Jufvr. Petronella zijn moeder doot 1413. Leefde 1439.

H. Henrick Soud., can. S. Marie a^0 1410
Henrick Soud. broeder van Gerrit Tydemanszn., die heer van Compostelle geeft het jus patronatus eenre vicarius (vicarie?) in S. Geert Kerck a^0 1392.
Wort a^0 1391 gevonden Henr. Soud. v. Dam., schout te Linschoten.
Jacob Soud. 1405.
H. Jac. Soud., pr. 1392.
Bartholomeus Soud., schepen a^0 1447.
Willem Soud. 1403.

Johan v. Dam. Gerritszoon 1404.
Gerrit v. Dam. Jonge Gerrit sijn zoon Beernt zijn vrouw [a]).

A^0 1374 was Jacob Soud. onder de instellers van S. Barbarabroederschap te U.

A^0 1444. Henrick Soud. v. Dam. schepen.

A^0 1399 zegelde een Gijsbert Soud. een brief voor 't gericht van den abt van Oostbroek.

Gerrit Soud. en Juffer Anna zijn huisvrouw.

Gerrit Soud. Hubertsz.

Gerrit Soud. leefde a^0 1480, wiens huisvr. was Joncfr. Geertruijt, oudste dr v Johan v. Zulen v. Natewisch, burgemr. v. U. Hij werd door de Hollanders gevangen genomen en naar Schoonhoven gezonden 1483, † omstr. 1500.

Alijt Soud., huisvr. van Vranco v. Ysselstein van de (den?) Bosch.

Beatrix Soud., vr. van Wittevrouwen, † 1491, begr in dat klooster. was a^0 1483 gent. zuster v. d. proost van Maastricht.

Stephana v. Soud. Hubertsdr, abdisse, † 1484, zuster van Gerrit Soud.

Evert (Everard) Soud., can. in den Dom en thesaurier te U., na 1470 proost te Maastricht; timmerde eene schoone huizinge in de Donkerstraat [4]) verkocht door de crediteuren van jufvr. Walraven Soud. uit het geslacht; hij fundeerde het weeshuis v. S. Cath. en bracht de heerlijkheden Urck, Emmeloort, en de Weerd buiten U. aan zijn gesl., † 27 Mrt 1503.

Tydeman v. Dam., zoon van Henr. D.; zijn vrouw was v. Haeften.

Gerrit v. Dam. in de grafstede der Soudenbalchs begraven.

Gerrit v. Dam. Tydemanssoon a^0 1386.

Evert Soud., burgemr. v U., vóór 1525 in groot crediet, maar alstoen uit de stad verbannen en zijn huis gespolieert; tot a^0 1529, wanneer hij weder binnen is gekomen. Zijn vrouw was Maria v. Brienen. Hij † 1530.

Maria Soud. tr. 1^0 Johan v. Rijn v. Jutfaes a^0 1545; 2^0 Henrick Ingersmetten.
Hadewich, huisvr, van Roelof v. Baern v. Schonauwen.
Gerrit Soud., can. ten Dom 1524, thes. 1518 (28?)
Henrick Soud., can. te U., † 1536.
Jutte Gerritsdr v. Soud. † 1530, begr. te Wittevrouwen.

Jan Soud., verlijt met 3 maten lands in 't gericht van Wijck als h. Evert Soud., can. en thes. ten Dom daar is uitgegaan, behoudens wed^e. Vranck v. Ysselstein en h. Evert haar beider lijftocht, a^0 1495.

Mr. Hendrick Soud., zoon van den proost, can. en deken v. S. Marie te U.

Gerrit Soud. en Catrijn v. Sonnevelt, zijne moeder.

A^0. 1406 Fije Gerritsdr v. Dam., Peter Maerlants vrouw.

Frederik v. Damasche a^0 1466.

---

[a]) Joffer Beernt jonge Gerritsvrouw v. Dam. 1441. Joffer Engele haer dr *tr.* Phs (Philippus) Cromlant.

Gerard Soud., can. te U., † jong 1522.			
Johan v. Soud., ridder, h. v. Urk, Emmeloort, de Weerd buiten U., tr. Johanna dr v. Rutger v. den Boetseler tot Aspeen en Langerak. Hij † 12Dec. 1558, oud55 jaar; zij † Juni 1586.	Evert v. Soud., † ongeh. 1567. Gerrit, heer van Urck en Emmeloort, dijkgraaf v. den Leckendijk tr. Barbara v. Meerten v. Essenstein. Hij † Juni 1599, begr. te U. in St. Marie kerke [6].	Johan v. Soud. † vóór zijn vader ongeh. Nov. 1595, begr. te St. Marie in Soudenbalch's capelle. Anna, † jong 22 Sept., 1593 aan de kinderpokken, begr. te St. Marie.	
Evert, dijkgraaf, ridder, † ongeh. 1550, na doode van Evert zijn vader.	Elisabeth v. Zoud., tr. Johan v. Abcoude v. Meerten. Zij † wede. s. pr. Jan. 1602.		
Lijsbeth, tr. Reijer v. Voerst, heer v. Doornweert [5].	Walraven, tr. Jan Ruijsch v. Pijlsweert, die † achterlatende kinderen [7].		
Evert Soud. dr tr. Gerrit Suggerodesoff... susterszoon.	Josina [8], tr. 1° Bitter v. der Mast te Zwolle, 2° Johan Rochemans. Heeft kinderen.		
	Rutgera, tr. Henrick v. Holthe [9].		
Henrick Soud. tr. Anna v. Griseldere, daar hij twee kinderen bij verwekte en † 1530.	Hubert Soud., tr. J. Vosch v. Avezaet tot Tiel.	Catharina Soud. tr. Steven v. Soud. Hillegont Soud., tr. Aarnt v. de Poll.	
	Peter Soud., tr. 1° Elisabeth v. den Steenhuis, daar hij verscheidene kinderen bij gewon; 2° te U. Johanne Freijs; † ald., begr. in het Reguliersklooster.	Henrick Soud. [10], dijkgraaf van den Leckendijk, tr. 1° Margareta v. Reede († 1624, begr. te Wittevr.), 2° Johanna Aerntsdr v. den Berch.	bij 1°. Lijsbeth. Gerrit. Anna. Machteld. bij 2°. Margaretha. Johanna. Anna. Hendrik. Maria. Hubert.
	Elisabeth Soud., † Febr. 1609 te Amersfoort.	Jacomina, tr. Anton Buijgon.	
	Juffer Soud. ongeh. te Amersfoort.	Helena, tr. 1629 Harman v. de Poll in Gelderland, † Apr. 1636.	
	Peter v. Soud. ten behoeve van Hubert zijn broeder verlijt met het goed te Oerdewaert (de Weerd buiten Utr.?) a° 1608.	Eduward v. Soud., tr. juffer Rembolda v. Isendoorn. Huberta Soud. Haze, krankzinnig. Anna.	

Dit geneal. fragment vertoont een handschrift uit de 17e eeuw, dat Jhr. A. v. Asch v. Wijck (te Zeist) in het prov. archief te Utrecht aantrof en ons welwillend toezond. Dat men den naam Zoud. veelvuldig aantreft in het Archief (inzond.) van Utr. door J. J. Dodt v. Flensburg, met de Vervolgen door Jhr. Mr. A. M. C. v. Asch v. Wijck, alsmede in het Groot Utr. Placcaetboek (vooral in de schepenlijsten), spreekt

[1]) Denkelijk de Fred. S., die tot 't bemachtigen der stad, met eenige andere stichtsche edelen, den graaf van Holland 28 Aug. 1278 zijne hulp beloofde (Mr. L. Ph. C. v. den Bergh, Oork. v. Holl. en Zeel., II, n°. 369).

[2]) Hij, burger (civis) der stad Utr., behoort onder de viri fide digni, die staan over den brief a° 1346, waarbij de Bisschop uitbreiding geeft aan den Zwolschen stadsbrief van den jare 1230; zie Bijdr. tot de Gesch. v. Overyssel door Mr. J. I. v. Doorninck en Mr. J. Nanninga Uitterdijk, II, 260.

[3]) ook vermeld *Nav.* XXIX, 521, als nicht (a° 1316) van Gijsbrecht Ruysch tot Linschoten, ridder. [4]) Vgl. *Nav.* XXI, 237.

[5]) Elisabeth Soud, dr v. Evert bij Maria v. Brienen, tr. 1516 Reiner v. Voorst, heer v. *Doornenburg*; vgl. Geld. Volksalm. 1871, bl. 101, met Herald. Bibl. 1876, bl. 63.

[6]) Is er meer omtrent de heeren van Urk en Emmeloord (d. i. Schokland) uit het geslacht Soud. te vinden in de Registers op 't Archief v. 't voorm. Hof v. Gelre door P. Nijhoff 1856, bl. 361): kort na Gerrit's overlijden, omstr. 1601 moet er reeds sprake geweest zijn van verkoop dezer heerlijkheden door zijne weduwe Barbara v. M. v. E. In de acta der partik. Nholl. synode te Alkmaar Juni 1605 leest men »Er is hope dat dat eylandeken vercoft sal worden". Men hoopte zulks omdat het in Roomsche handen was. Die hoop werd toen nog niet verwezenlijkt, want a° 1611 wenschte de schout van Urk in een brief aan gezegde destijds te 's Hertogenbosch woonachtige landvrouwe »een lanck leuen en salich steruen". Uit de in die Registers t. a. pl. vermelde stukken loopende over de jaren 1523—1612, zou men denkelijk belangrijke gegevens voor eene geschiedenis dezer eilanden kunnen opzamelen; tenzij dan dat Mr. I. A. Nijhoff in het Xde deel der Bijdragen voor Vaderl. Geschied. en Oudh.kunde dit reeds gedaan mag hebben.

[7]) Zie hare kwartieren en kinderen *Nav.* XXX, 619, 21, 2.

[8]) Deze Josina v. Zoudenbalch staat in de »Bijdr. tot de Gesch. v. Overyssel", V, 259, vermeld als de overgrootmoeder van Maria Judith Glauwe (Simonsdr bij Judith Kockman, wede. v. Rijswijck) en van Jhr. Everard Kockman, welke volgens het trouwboek der Koestraatskerk te Zwolle, 17 Juni 1691 te zamen in den echt verbonden werden.

[9]) Hendrik v. Holthe had als wedr. van Cecilia Schaep, sedert 1585 Rutgera v. Soud. ten huwelijk en is vóór 10 Nov. 1598 overleden (Mr. J. v. Doorninck, Geslachtk. Aanteek., Dev. 1871, bl. 423).

[10]) Naar zijn kwartierstaat in de kerk van St. Marie te Utr. verwijst *Nav.* XXVII, 518.

vanzelf. Zie ook Geld. Volksalm. 1880, bl. 37. Omtrent den bovenvermelden Evert, proost v. St Servaas te Maastricht († 1503), zie ook de meer vermelde Overyss. Bijdr., V, 145 noot 1) in het belangrijk opstel van den Kamper archivaris »Het Recht van Urk en Emmeloord a°. 1415", waaruit men tevens ziet, dat de Zoudenbalch's aldaar tot voorgangers hadden de heeren van Kuinre. Over dezen Evert, die het hoofd van zijn geslacht schijnt geweest te zijn, raadplege men nog Nijhoff's Verzam. v. Oork., VI, 2, bl. CXL der Gedenkwaardigheden, welke schrijver oordeelt, dat hetgeen Jhr. Mr. A. M. C. v. A. v. W. in zijn Archief (III, 152, 72) van Gerrit v. Souwenberch (*sic*) meldt, eeniglijk op Evert Z.(Souwenbalgh) past; vgl. ook v. A. v. W., bl. 157, 213, 4. Maria Catha Zoud. († 1676) was de eerste vrouw van Bernt v. Welderen tot Valburg (vgl. Geld. Volksalm. 1883, bl. 48 met ibid. 1878, bl. 59). Nog vonden wij in het Doopboek der *Hervormde* gemeente te Maurik (Nederbetuwe): »De soon van juffer N. v. Soudenbalch, genaemt Mattheus", gedoopt 16 Aug. 1716, — met niemand anders tot getuige dan de vrouw van Claes Jansen. Sic transit gloria mundi! J. A.

Metelerkamp (XXXII, 302). Anna Maria M. was dr v. Eisso bij Gerhardina Groenevelt, die 17 Jan. 1750 geboren werd, 14 Sept. 1779 huwde en 23 Mei 1831 te Groningen overleed als dr v. Hendrik Groenevelt, geb. 28 Oct. 1705, † te Jemgum 6 Juni 1780, bij Ocke Gryse (spreek uit, Griese), geb. 1715, † 5 Febr. 1786, dr v. Hendrik Gryse bij Geertje Harms Homsfelt. V. S.

[Te Amst. † 13 Mei '83, oud 79 jaren, A. N. Fabius, behuwdbroeder der wede. G. Fabius, geb. J. M. Metelerkamp, te Borkeloo. Zie de keurig bewerkte en uitgegevene »Gen. v. 't gesl. Met." door G. S. Reehorst (te Amst.), bij J. J. Coers te Arnh. '83, bl 40, 64.]

Ompteda (XXXIII, 94). In de inleiding tot het werk »Politischer Nachlass des hannoverschen Staats- und Cabinets-Ministers Ludwig von Ompteda aus den Jähren 1804 bis 1813" (Jena, 1869) wordt vermeld: Ludwig Conrad Georg v. O. war als der zweite von drei Söhnen des Kurhannoverschen Drosten Johann Heinrich am 17 Nov. 1767 auf dem väterlichen Gute Wulmstorf in der Grafschaft Hoya geboren. Seine Vorfahren, dem friesischen Adel angehörend, hatten bis um die Mitte des 16 Jahrhunderts auf der Herrlichkeit Ompta

in der Provinz Groningen, dem Stamhause des Geschlechts, als Häuptlinge gesessen. Bald nach dieser Zeit aber hatte einer derselben, Heinrich von Ompteda, wie die eigenhändige Aufzeichnung seines Enkels besagt, »weil er der unverpänderlichen Augsurgischer Confession zugethan, sein Vatterlandt undt Gühter, wegen der scharffen Spanischen Inquisition verlassen. Er hatte sich in die braunschweigische Lande geflüchtet und war zuerst bei Herzog Otto von der apanagirter Harburger Linie gnädig aufgenommen worden. Seine Nachkommen hatten in dem Amte Thedinghausen verschiedene Besitzungen erworben, und zu diesen gehörte auch das Gut Wulmstorf, das von des Drosten Vater, dem Landdrosten von Ompteda zu Diepholz, erstem hannoverschen Regierungspräsidenten zu Bentheim, erkauft war". — Omtrent het verleenen van den vrijheerlijken titel wordt aldaar niets bericht. J. H. H. S.

v. **Tryst** — v. **Meurs** (XXXIII, 192). Men wenscht vóór alles te kennen de verwantschap tusschen Maria v. M. en Frans de Groot, geh. m. Bernardine Ruijlingh.

Doorn. Op daartoe gedaan verzoek is bij Koninkl. Besluit, — zie Utr. Dagblad 11 Juli '83, — aan deze gemeente toegekend een' nieuw wapen, zijnde een schild gevierendeeld, 1 en 4 van rood, beladen met drie (2, 1) zesspakige raderen; 2 en 3 van zilver en rood in acht stukken. Het schild is omgeven door 't randschrift: »Gemeentebestuur van Doorn." Dit wapen werd eertijds gevoerd door 't voormalig kapittel van St. Maarten te Utrecht, want D. behoorde van ouds aan den domproost, gelijk a⁰ 1126 door bisschop Godebald erkend werd.

v. **Malsen.** Mr. Stavenisse de Brauw stelt mij in staat mede te deelen, dat het *Nav.* XXXI, 417 gevraagde wapen is In zilver een goud-gekroonde klimmende leeuw van zwart. De vraag betreffende de wed. Mr. J. F. Gobius moet ontkennend beantwoord worden.

V. O.

VRAGEN.

v. **Gent.** Tjard v. Aylva († 1705) tr. Margaretha v. Gent († 1741). Haar vader was Johan baron v. Gent. Wie waren hare moeder en

hare vier grootouders, zoo mogelijk met bijvoeging van eenige jaartallen. Bestaat er eene genealogie v. Gent? L. N.

[Was deze Margaretha niet eene dr v. Cornelis tot Loenen bij Judith v. Merode (dr. v. Floris bij Margriet v. Gent)? Zoo ja, dan was haar grootvader Barthold v. G., heer v. Meinerswijk, raad en rekenmeester van Geld., geh. m. Elisabeth v. Giessen, dr v. Joost bij Anna v. Malburg. De zuster dezer Elisabeth, Maria, vrouwe v. den Clingelenburg te Nerijnen, huwde Barthold's broeder Godert, heer van Loenen. Margriet v. Gent, de gade v. Floris v. M. (zoon v. Bernard bij Maria v. Transilvaniën) had tot ouders Johan, geb. omstr. 1530, heer v. Oijen en Dieden, jagermr. v. Gelre en Zutfen, † 1618, begr. te Oijen, en Wilhelmina v. Wachtendonck, dr v. Otto bij Margr. v. Merode, vrouwe v. Bisterfeld. Zie v. Gent ook Algem. Reger. XXI—XXX. Van eene genealogie is sprake *Nav.* XXVI, 96, waar men Maastricht verandere in 's Gravenhage. Floris en Margriet staan ook vermeld bij Mr. J. v. Doorninck, Geslachtk. Aant., bl. 142.]

't Hooft. Het Dordrechtsche regeeringsgeslacht 't Hooft, waartoe ook behooren de admiralen Lodewijk 't Hooft, Willem 't Hooft en François Xavier Richard 't Hooft, voert In blauw een natuurlijk menschenhoofd met groenen lauwerkrans, helmt. het hoofd. Gaarne zou men eene geneal. zien medegedeeld. V. O.

[»De Nieuwe Vorstenlanden" verneemt (10 April 1883) dat de heer 't Hooft, administrateur der onderneming Kimengan, die nauwlijks gedurende drie maanden deze betrekking waarnam en bij zijne opgezetenen zeer bemind is, toen hij 's nachts te paard van de societeit te Bojolali huiswaarts keerde, bij het oprijden van zijn erf door sluipmoordenaars aangevallen, aan hoofd en hals zwaar gewond werd. Op zijn hulpgeschreeuw poogde men hem te onthalzen, doch als het wachtvolk kwam aanzetten, kozen de schurken het hazenpad, verdwijnend in de duisternis. De gewonde is oogenblikkelijk naar een naastbij wonenden landhuurder, den heer G., getransporteerd, die het eerste verband legde en hem naar Bojolali deed overbrengen. — Een 't Hooft is lid van den gemeenteraad te Haarlem. Een andere is pred. te Koudekerke in Zeeland. — W. A. 't Hooft te Dordrecht dankte 7 Juni '83 voor de deelne-

ming ontvangen bij het overlijden zijner moeder en behuwmoeder, de wede. H. P. Visser, geb Blussé.]

Swalmius (XXXII, 297; III, 48) Daar bij gebreke van trouwregisters in de hiernavolgende woonplaatsen, de huwelijken der nagenoemde personen niet door authentieke stukken kunnen bewezen worden, kan men echter misschien trouwregisters ontdekken in de woonplaatsen der ouders hunner vrouwen. Wie kan en wil derhalve het onderstaande toelichten? Cornelia v. der Schelling (of Terschelling) was geh. m. Arnoldus Swalmius, pred. te Westmaas, ald. ber 1592, en waarschijnlijk in hetzelfde jaar gehuwd. Hun zoon Hendrik v. der Swalme tr. 1° vermoedelijk 1614 of 15 Catharina de Excellente, 2° Elisabeth de Heer (waarschijnlijk ondertr. omstr. 1617 te Yzendijke). Johannes Swalmius is in 1621 als pred. ber. naar Valkenburg en waarsch. toen ook gehuwd met Margaretha v. Uytenbrouck (of v. Uytenbroek), dr v. Adriaan bij Cornelia Storm.

Waar woonden deze vrouwen vóór haar huwelijk? Waar en wanneer huwden zij? Wie waren hare ouders, grootouders, overgrootouders, enz.? Moet hier van Margaretha of van Adriana v. Uyt. en van Adriaan of van Johannes v. Uyt. sprake zijn.

SWALMIUS V. DER LINDEN.

[Uit verschillende charters in Nijhoff's Verzameling v. Geld. Oorkonden blijkt nopens het oude riddergeslacht v. Swalmen het volgende. Seger v. Sw. (Sygerus Voskini de Sualmis), zoon derhalve van den *Nav.* XXXIII, 48 vermelden Voskijn, had het hooge gericht en 't brouwambt te Swalme (bij Roermond, in 't voorm. Overkwartier) in leen van Willem heer van Cranendonck, die dat leen 10 Jan. 1314 aan Reinald graaf van Gelre opdroeg. Willem v. Sw. staat vermeld als bezegelaar des briefs van 3 Sept. 1318, krachtens welken Willem graaf van Holland, bij rade van leen- en dienstmannen en van schepenen der steden van Gelre, uitspraak deed in de geschillen tusschen graaf Reinald en zijn zoon. Hij, ridder, bezegelt den brief v. 25 Aug. 1326, waarbij Reinald's zoon en zijne gemalin aan Arnold den kleinen, ridder, amptman en voogd van Aken, de villa Teveren en het huis Schinne verkoopen, gelijk Floris Berthout, heer van Mechelen, die vroeger bezat. Hij en Steven v. Sw., ridder, staan over het verdrag v. Sept./Oct. 1331,

waarbij graaf Reinald aan zijne gemalin Alianora van Engeland 't vruchtgebruik verzekert eener jaarrente uit de inkomsten der Veluwe, alsmede van zijne goederen te Elst, Gent en Angeren. Heer Seger v. Sw. bezegelt de huwlijksvoorwaarden van 1 Maart 1333 tusschen Gerard, oudsten zoon van Willem graaf van Gulik, en Margaretha, oudste dochter van Reinald graaf van Gelre, alsmede de uiterste wilsbeschikking van Reinald graaf v. Gelre i. d. 27 Maart 1335 ten behoeve van een aantal geestelijke gestichten. Hij blijft met andere ridders borg voor de nakoming der verzekering van Reinald hertog v. Gelre i. d. 28 Jan. 1344 omtrent de voldoening van hetgeen de steden Arnhem en Wageningen hadden voorgeschoten ter gemoetkoming in 's Hertogs schulden. Den 8 Mei 1363 belooft hij, door hertog Eduard met het huis Dilborne — op de grenzen van Gelderland, aan 't stroompje de Swalme, dat zich, een weinig beneden de stad Roermond in de Maas stort, — beleend zijnde, dit als diens openhuis te zullen bewaren. — Werner Voskyn (Voskini filius?) v. Sw., ridder, is in 1369 gezant van hertog Eduard naar Eduard, Engelands koning, die met hem en Jan v. Broeckhuysen heer van Wickrath 15000 nobels overzond, welke som hertog Eduard 21 Sept. 1369 bekende uit handen van Henrik v. Steenbergen, proost van Zutfen. ontvangen te hebben. Hij, hertooglijk raad, bezegelt (in groen was) den brief, waarbij hertog Eduard ten aanzien van den muntslag en de waarde der gangbare penningen 3 Febr. 1371 verordeningen maakt, en komt in verschillende charters tot 25 Sept. dezes jaars als zoodanig voor. — Hertog Karel van Gelre vergaf 14 Maart 1501 aan de gebroeders Robijn en Thomas v. Zwalmen, burgers van Roermond, dat zij gedurende de jongste onlusten hem niet, gelijk anderen, gediend, maar het land verlaten hadden.]

v. Jugteren, Juchteren. Op een staat van zestien kwartieren van M. H. Graafland, in mijn bezit, komt voor als wapen van Hengst v. Jugteren Sinople au cheval pass. d'argent, gelijk aan dat wat Rietstap beschrijft voor v. Juchteren; terwijl op een' anderen kwartierstaat mede in mijn bezit, van omstr. a°. 1730 voor v. Jugteren voorkomt fascé d'or et de sable de 13 pièces. Is het eerste juist, welk geslacht voerde dan het tweede genoemde? J. J. NOLTHENIUS JR.

de Wilde—v. Sanden. Den 19 Juni 1763 huwde Martina Frederika de W. Daniel Nolthenius; zij was dr v. Martinus, 1763 regent van het Huiszitten- en Aalmoezeniershuis [1]), bij Frederika Augusta v. Sanden. In Rietstap's Armorial vindt men vierderlei wapen de Wilde. Welk dezer wapens voerde Martinus? Welk was het wapen zijner vrouw? Wanneer is M Fr. de W. geboren?

J. J. NOLTHENIUS JR.

Wolters (XXX, 631). Wie waren de ouders en grootouders van dezen Jan W.? Was hij gehuwd? Met wie? Had hij kinderen? Wie waren ze? Behoorde tot zijne familie Anna W., geh. geweest m. Jan Clifford, burgemeester van Amsterdam? J. J. NOLTHENIUS.

Ypelaer—de Greve (XXXII, 203). Thomas Walraven v. Y. tot Hees (*Nav.* XXXII, 62) heeft in 1711 proces met den graaf v. den Berge, Landdagsreces van Gelderland i. d. 29 Sept. 1711. Cornelis Y. de Jonge en Johanna Woestenhoven of Woestenhove, echtelieden, passeeren 16 Febr. 1720 te 's Gravenhage vóór schepenen een hypotheekbrief. Hij sterft en zij komt 30 Dec. 1725 voor als huisvrouw († 1728) van Hendrik de Greve, die hertrouwt. Met wie? Hendrik de Greve is met Willem v. Klinckenbergh, afgetreden solliciteur-militair te 's Gravenhage (dood 1743), executeur-testamentair over haren boedel, en heeft in 17.8 nog een proces voor den Hoogen Raad. Gaarne zou ik, liefst spoedig, iets naders vernemen omtrent de familiebetrekkingen van dezen Hendrik de Greve, die hoogstwaarschijnlijk tot de Arnhemsche familie van dien naam behoorde, uit wien o. a. Johan de Greve, in 1745 burgem. v. A. en Mei 1758 wegens die stad afgevaardigd naar de Staten-Generaal. Ook was hij vermoedelijk verwant aan genoemden Willem v. Kl. Tot de familie v. Kl., die te Borkeloo in de regeering zat behoorde o. a. ook Anna Lucia (of Anna Louisa) v. Kl. van Echten, geh. met Otto Ernst Gelder graaf v. Limburg-Stirum, petekind der staten van Gelderland (zie Landdagsrec. v. Geld. i. d. 8 Juni 1685), van welk echtpaar de beide bestaande takken van het geslacht van Limburg Stirum afstammen.

Behoort tot deze familie Y. ook Cornelis Y. 11 Oct. '82 te Harlingen geh. m. A. J. Sickens? V. M.

[1]) Te Amsterdam of Arnhem? RED.

GESCHIEDENIS.

Leersum—Zuilestein. Bij Koninkl. Besluit v. 29 Mei '83 is aan de gemeente L. verleend het wapen, zooals het wordt gevoerd door de heerlijkheid Zuilestein, zijnde In rood drie (2, 1) zuilen van goud, met barensteel van goud, 't schild omgeven door het randschrift »Gemeentebestuur van Leersum"[1]. Het daartoe strekkend verzoek van het bestuur dezer gemeente berust op de omstandigheid, dat de Staten van Utrecht het rechtsgebied van Leersum, benevens de tienden en andere heerlijke rechten 24 Febr. 1632 in vollen eigendom aan prins Frederik Hendrik, uit aanmerking van zijne groote verdiensten, geschonken hebbende, de heerlijkheid sedert dien afstand vereenigd werd met de heerlijkheid Z. De Tegenw. Staat van Utrecht gewaagt dan ook van »de hooge heerlijkheid van Leersum of Zuilestein". Van 's Prinsen en stadhouders bastaardzoon Frederik v. Nassau, na diens dood (1647) heer van Zuilestein, † 1672 (vgl. *Nav.* XXIV, 84 met ibid. XXVIII, 323, 530), vermeent men April 1876 't stoffelijk overschot in de kerk te Leersum ontdekt te hebben, zoowel als dat zijner gade. — Zuilestein nu had de Prins, die 't prachtig verbouwde en in den toestand bracht welke de Tegenw. St. a° 1772 beschrijft, in 1630 gekocht, zoowel ten behoeve van dezen zijn natuurlijken zoon, als om een eind te maken aan de twisten tusschen Johan v. Renesse v. der Aa, proost van St. Jan te Utrecht, en Frederik van Reede tot Ame-

---

[1]) *Leersum*, weleer *Leershem*, kan zijn de heem (woning) bij 't heiligdom. En dan leert deze plaatsnaam, dat *laar* ook in eene engere beteekenis, niet bloot in de algemeene van »huis" (hus, plur. huson) gebezigd werd. Dan is ook Leersum zeer oud, want een (R.) Katholiek heiligdom wordt, zoover men weet, steeds door 't woord *kiriche* (kerk) aangeduid. Maar misschien is het z. v. a. de heem van de *laar* of *leer* in den zin van *Nav.* XXXI, 50.

rongen, wiens zuster Adelheid, — sedert 1586 vrouwe van Z. als dr v. Goert v. R. tot Am. bij Geertruid Ernstdr v. Nyenrode tot Z., — het kasteel in 1609 aan den proost voor 10.000 gl. had verkocht. Deze twisten liepen zóó hoog, dat de staten van Utrecht er zich in mengen moesten. Was in 1536 het slot door die staten voor riddermatig erkend, en geraakte 't 14 Nov. 1549 in bezit van straksgenoemden Ernst v. N.: van de stichting weet men totdusver niets, doch een v. Zuilen was natuurlijk de stichter en naamgever, daar als (oudste) bezitter omstr. 1350 voorkomt Johan v. Zuilen (Wouterszoon). Was deze Stichtsche edelman 't ook zelf? Zijn nazaat en naamgenoot (tot Natewisch) [1]) trad in 1465 als

---

[1]) In de zoogenaamde Natewisch-kamer aan de zuidzijde van 't koor der kerk te *Amerongen*, — niet de aan de noordzijde van dat koor aangebouwde gerfkamer, waarvan de bouwtrant veel ouder is, — bevindt zich in den oostelijken muur een blauw zerksteentje, waarin 't wapen der drie (2, 1) zuilen is uitgehouwen, met 't inschrift er onder: *Heer Jan Gerrit v. Zuylen v. Natewisch, Ridder, heeft deese capel gesticht int jaer 1418.* Binnen 't kerkgebouw, tegen den westelijken muur dier kapel of Natewisch-kamer, moet zich omtrent den ingang des grafkelders, onder de houten bevloering der kerk, eene zerk bevinden, waarop men den naam »Gerrit v. Zuylen" aantreft.

Nopens oude Zuylen's vermeldt 't Oorkondenboek v. Holland en Zeeland door Mr. L. Ph. C. v. den Bergh: Stephanus de Sulen, die zijn zegel hecht aan den brief, waarbij graaf Dirk VII van Holland Maart 1204 aan de kerk van Alne (in Henegouwen) tolvrijheid schonk; is getuige bij 't verdrag (van omstr. Juni 1204) tusschen Dirk bisschop van Utrecht en Lodewijk graaf van Loon; item, als deze zich (a° 1204) verdragen ten aanzien der leenen en andere rechten in Holland. — Har (Heer) Diederic v. Zulen, ridder, blijft met andere edelen, van 's Bisschopswege borg bij de verzoening tusschen de drie gebroeders v. Amstel ter eener, en Jan bischop v. U. en graaf Floris V ter andere zijde i. d. 27 Oct. 1285; bekrachtigt met vele andere edelen de verzoening i. d. 21 Maart 1288 van Herman van Woerden met graaf Floris. Hij zelf, mitsgaders Wouter v. Z., Zueder v. Z. en Jan v. Z. (Stephanuszoon) behooren onder de Stichtsche edelen die 24 Juni 1298 den brief uitvaardigen van zoen met den graaf van Holland. — Gezegde Joh. Stephanusz. en Wouter v. Z., knapen, mitsgaders Zweder v. Z., ridder, verbinden zich met andere Stichtsche edelen 25 Oct. 1294 om graaf Fl. v. H. op zekere voorwaarden te helpen en te dienen, terwijl gezegde Zweder (Suedher) met anderen graaf Fl. 28 Aug. 1278 hulp toezegt ter bemachtiging der stad Utrecht, wier magistraat en burgerij 5 Sept. dezes jaars met den graaf een vriendschapsverbond aangaan, in welk verbond de graaf met name Steven, heer van Zuilen, en heer Zweder v. Z. opneemt. Laatstgenoemde eindelijk staat over de vast-

eigenaar op, wien in 1497 zijn kleinzoon Wouter v. Z. tot Nat. verving. Deze verkocht het in 1502 aan Dirk v. Bevervoorde, die 't wederom (in 1516) overdeed aan Frederik v. Seldeneck, erfkeukenmeester van 't Roomsche Rijk. Op dezen volgde zijn broeder Jan (Hans) v. S., beleend 21 Juli 1542 door keizer Karel V. Het slot, door aanhuwlijking met v. Nassau-Zuilestein, tot de v. Reede's teruggekeerd, is nog heden in 't bezit der laatstovergeblevene uit den graaflijken tak van dit oud en aanzienlijk geslacht, Elisabeth Mary gravinne v. Reede-Ginkel, kinderlooze douair. van Lord Child Villiers (zie Herald. Bibl. 1879, bl. 153), vrijvrouwe van Amerongen en Zuilestein, die ten aanzien van Amerongen (en Ek-en-Wiel) hare rechten en aanspraken in 1879 op haren aanverwant Godard graaf v. Aldenburg-Bentinck heeft overgedragen. Thans bewoond door Jhr. Mr. J. H. Hora Siccama en zijne (tweede) gade (Jonkvr. v. den Berch v. Heemstede) verkeert Z. nog in gewenschten staat. De massieve, diepe en hooge poort, die van terzijde toegang geeft, maakt reeds een grootschen indruk, welke

stelling der voorwaarden i. d. 3 Mei 1280, waarbij graaf Fl. verklaarde dat heer Nicolaas van Cats de lijftocht afkocht, welke vrouwe Afkyn weduwe van heer Hugo Botter op Schoonhoven bezat. — Zie ook een en ander lid van dit oud riddermatig geslacht in Sloet's Oork. v. Gelre en Zutfen en in Nijhoff's Verzam. v. Oorkonden v. G. en Z., waarbij men echter v. Zuilen niet verwarre met v. Soelen (Zuelen), gelijk in 't register v. v. den Bergh's Oork. ten aanzien van Wouter v. Z. (i. d. 14 Oct. 1286) is geschied. Zoo staat in 't Geld. Leenrg vermeld Wolter v. Zulen a° 1425 beleend met 't halve tiend te Ommeren, vermoedelijk één persoon met Wolter v. Suilen (*sic*), erfgenaam 1451 zijns vaders Sweder v. Eck (geh. geweest met eene Lysbeth--v. Suilen?); van welken Wolter in dit jaar weder zijn zoon Gielis v. Suylen erft de oude thienden tot Ingen, terwijl Lysbeth v. Wese, Wolter's weduwe 1476 opzichtens dit pand erfgename werd haars zoons Gielis v. Eck (*sic*). Stijn, Sweder's dr, heet echter Stijn v. Eck. Deze Zulen's, Suilen's of Suylen's zijn hoogstwaarschijnlijk v. Soelen's geweest, en geen Zuilen's. Daarbij is de overeenkomst in den voormaligen schrijftrant der plaatsnamen *Zuilen* en *Zoelen*, — zie Herald. Bibl. 1879, bl. 258, noot 1, op eene verwarring opmerkzaam gemaakt! — zóó opvallend, dat men, ondanks de zuilen in 't wapen der aloude Zuylen's, schier huiverig wordt om bij eerstgenoemden plaatsnaam aan eene »kolom" te denken, en lievever eene *zul*, *zyl*, *zil* = sluis, — vgl. *Nav.* XXXII, 117, — in 't oog vat. Hierdoor wordt dan ook in deze plaatsnamen de afleiding van den Germaanschen eerdienst, — goden onder de gedaante van zuilen of op zuilen geplaatste afgodsbeelden — ten eenemaal uitgesloten.

geenszins vermindert als men, het kasteel binnengetreden, de statige vestibule ontwaart, en in een ruim bovenvertrek, waar voormaals prins Frederik Hendrik en later king William [1]) logeerde, eene merkwaardige schoorsteenschildering op doek, voorstellende levensgroot eene gekroonde vorstin (de gemalin van Willem III?) met eenen moor in hare nabijheid, in oogenschouw neemt.

Ek-en-Wiel. J. ANSPACH.

Menagerieën in Nederland (XXV, 168). Als zoodanig komt in aanmerking het bij Velp gelegen kasteel Roozendaal, waar Gelder's tweede hertog, Reynald III, 1361—66 door zijn broeder Eduard werd gevangengehouden. In nog voorhanden brieven en rekeningen uit den tijd van Reynald II, den Zwarten, zoo verhaalt v. Hasselt, wordt gesproken van eene diergaarde, waarin zelfs leeuwen. A. AARSEN.

Predikanten (XXXIII, 107). Balduïnus Cousmaker (zoo schreef hij zelf zijn naam in het Class. acten-boek van Tholen ca.) werd in 1629 pred. te Scherpenisse; verr. naar Sluis 31 Mei 1644, 2 Oct. ald. bev., † ald. 2 Oct. '47. Zijn gelijknamige zoon, geb. te Scherpenisse, als prop. 13 Juni '55 tot eersten pred. te Schoondijke bev., waar hij 9 Juni '56 den eersten steen legde van het nieuwe kerkgebouw, nam 15 Febr. '71 afscheid, als verr. naar Oosterland, vertr. '79 naar Sas van Gend, † ald. 4 April '97, als j. m. 23 Nov. '58 te Vlissingen ondertr. m. Susanna Biens, j. d. van Nieuwvliet geboortig, wonende te Vl. — Izaäk Schut, te Houten ber. 21 Juli 1649, ald. emer. 11 Maart '96. — Johannes Vos is, als pred. te Westbroek, mij niet bekend. — Wilhelmus v. Asperen, prop. bij de Cl. Amsterdam (volgens opgaaf in de Boekzaal v. Febr. 1725, bl. 244), ber. te Graft 24 Mei 1725, stond ald. 12 Aug. '25 — 7 Maart '28, te Delfshaven 21 Maart '28 — 27 Maart '29, Middelburg 24 April '29 — 30 Sept. '31, Haarlem 7 Oct. '31 — 16 Jan. '69, † oud 68 jaar 5 maand. en 7 dagen. — Wilhelmus v. Eenhoorn. geb. 1690 te Delft, als prop. 1714 pred. te Aalsmeer, na in '16 voor Wormer bedankt

---

[1]) Naar dezen vorst heet ook 't *Nav.* XXXIII, 144 *O* bedoelde kabinet. »In de King William" is nog steeds de benaming van 't voormalig rechthuis, thans voornaamste herberg — te Leersum.

te hebben, 16 Mei '17 ber. te Arnhem, '50 emer., † 2 Febr. 1759 te Maarsen. Zijn broeder Gualtherus Johannes v. E. als prop. pred. te Aalsmeer, ber. 24 Aug., bev. 24 Oct. 1717, † ald. 26 Oct. '19. — Johannes Vos, eerst bev. te Nederhorst 11 Aug. 1709, Maastricht '11, Utrecht ber. 17 Mei, bev. 2 Aug. '22; † ald. 13 Aug. '41, omtr. 60 jaar oud, eene wed. met 6 kinderen nalatende. — Wilhelmus Klad, als prop. Nov. 1739 ber. te Wadenoijen, 10 April '40 bev.; tr. Mei '46 ald. Lucie Louise v. Oort, dr v. Wouter bij Aletta Maria Rotteveel, geb. te Utrecht, ged. ald. 25 Aug. '16. — Johan Wenceslaus v. Otting, als prop. te Yzendijke ber. 5 Maart, bev. 8 Juli 1731 door zijn behuwdbroeder Johannes Stulen, pred. te Zonnemaire, nam 21 Aug. '35 afscheid, als verr. naar Werkendam; '39 naar Vlaardingen, '55 naar Breda, '88 emer. † ald. 6 Dec. '92; tr. Jacoba Agnieta v. Oort, geb. en ged. te Utrecht 4 Nov. '18, zuster van Lucie Louise. — Jacob Antonie v. Asperen, geb 1791, 12 Juni 1813 prop. te 's Hage, 6 Nov. '14 bev. te Prinsenhage, 24 Nov. '16 te Beetsterzwaag, 6 Nov. '25 te Sprang, 15 Juni '28 te Hooge Zwaluwe, 9 Maart '34 op nieuw te Prinsenhage, emer. ald. 15 Maart '66, overl. en 17 Juni '76 begr. ald., oud 85 jaar. — Petrus Schols v. Asperen 6 Aug. 1753, prop. te Leiden, ber. te Abkoude 9 Oct. '53, bev. 3 Febr. '54 door (zijn vader?) Wilhs. v. Asperen, pred. te Haarlem; nam 9 Sept. '59 afscheid, als ber. 25 Juni, bev. 23 Sept. '59 bij de Gasthuiskerk te Delft, ald. emer. 27 Juni '90, † 1800. — Diderik v. Boscheiden, als prop. te Knollendam c. a. ber. 23 Oct., bev. 16 Dec. 1742; verr. naar Oosterhout, 18 Sept. '54 ald. bevestigd door zijn schoonvader Wilhs. v. Asperen, pred. te Haarlem, nam 8 Juli '59 afscheid, als ber. te Kuilenburg, bev. 22 Juli '59 door zijn schoonvader voornoemd, '69 emer., † 8 Jan. '81 in zijne geboortestad Haarlem, oud 61 jaar en ruim 7 maand., zijne echtgenoote, met wie 36 jaar gehuwd, als wed. nalatende. J. VAN DER BAAN.

Kaat Mossel. (XXVII, 324). Enkele bijzonderheden omtrent 't gedrag en de daden van deze vrouw vond ik nog in 't werk van Dr. J. Hartog, De Patriotten en Oranje, 1747—87, bl. 212, en in de Mengelingen en Fragmenten, nagelaten door Mr. W. Bilderdijk, bl. 13. A. AARSEN.

Jacobus Schuts (XXXII, 379). In de Kerkeraads-acta der Herv. gemeente te's Gravenhage, vond ik 't een en ander hem-betreffende 't welk ik chronologisch wensch mede te deelen, aanvangende met 1674, omdat het register over 1657—72 niet meer in het kerkelijk archief aanwezig is.

6 July 1674. In omvrage gebragt synde, hoedanig men handelen sal met Jac. Schuts, siekentrooster, op alle die menigvuldige clagten, die in dese kerkenraad tegens syn dienst by gesonden en krancken aengewend, ingebragt syn: is goedgevonden hem in de aenstaende kerkenraed voor dese vergaderinge te ontbieden eñ syn misslagen hem aen te seggen, eñ voorts pro re natâ met hem te handelen [1]).

3 Mey 1675. Is na behoorlycke citatie gecompareert J. S. alhier, aan wien zyn voorgehouden de klachten van tyd tot tyd tegen hem ingekomen, te weten dat 1°. in 't besoecken van siecken gewoon was, deselve als onwedergeborene end natuyrlycke menschen te veroordelen, sonder eenige troost aen haer mede te deylen, schoon dat al de gronden van een behoorlijke vernederingh, geloof end bekeeringe in haer selven toonden; 2°. gelyck als ook dat sonder reden end oorsaek tegen de genegentheyt der luyden met welke te doen had, weygerde ten eynde van syn gebeden 't gebed des Heeren te gebruycken, end dat regelrecht tegen de ordre der E. Synoden end tegen de conditiën op welke hy aengenomen was; 3°. dese ende geene afsonderlycke vergaderingen end conventiculen bywoonde. Maer op teerste heeft verklaert noyt van een siecke van daen gegaen te syn, sonder hem de wegh tot troost end' saligheyt te openbaeren op sodanige wyse dat de kerckenraet daerin heeft geacquiesceert, mits dat maer op sulcken wyse in der daed soude handelen als nu met woorden betuygde. Op het tweede en heeft hy in 't eerste geen satisfactie gegeven, end daer om gelast synde buyten te staen, soo heeft de vergaderinge noodigh geoordeelt op een nader verklaringe van syn gevoelen in desen te insteren, waer door soo verre gebracht is, dat verklaerde sulx om geen andre reden te laeten, als om in dien dele syn christelycke

---

[1]) Vreemd mag het schijnen, dat het besluit van 6 Juli 1674, eerst ongeveer een jaar later tot uitvoering kwam. De schuld ligt aan de zijde van onzen Jac. Schuts, want telkenmale, zooals blijkt uit de acta, werd hij geciteerd te compareeren, maar even zoo vele malen bleef hij in gebreke aan die oproeping gevolg te geven.

vryheyt te behouden, sonder te willen beloven, dat het dan voortaen om genoegen aen ledematen end andre siecken te geven, doorgaens achter syn gebeden soude gebruycken. En wat aengaet het derde, daer van seyde ronduyt sigh d' ordre der Synoden end des kerckenraets vorder niet te konnen onderwerpen, als (tenzij?) hy soude bevinden, dat die met Gods woord overeenkomt; twelck alsoo 't de kerckenraet geen genoegen gaf, meynende dat hem niet toequam t oordeel over de resolutien van wettige kerckelycke vergåderingen, soo is hem aengeseyt, dat hem de resolutie des E. Synodi soude toegesonden worden, met last om sigh daer nae te reguleren, of dat ter naester vergaderinge soude inbrengen, waerom sulx niet doen konde.

11 Oct. 1675. Broeder Tael, oudste sieckentrooster, heeft de vergaderinge voorgestelt de swakheden eñ soberheden van haer siekentroosters tractement; met versouk, dat nogh nader middelen by den kerkenraed mogten werden aangewend, om vermeerdering desselfs te obtineren, daer het mogelyk en doenlyk sy. Hierenboven heeft hy ook bekend gemaekt de verswaring van syn ampt, ontstaende door de harde bejegeningen van den jongen siekentrooster omtrent de sieken en krancken; twelck dan andere krancken van hem affschuwelyk maekte en tot den dienst van hem voorsz. Tael haer toevlucht dede nemen. Waerom Tael dan versogt tot syn ontlasting, alleen syn eygen quartier te mogen waarnemen, eñ Jac. S. het syne over te laten. Ende versogt de voors. Tael verder van dese vergaderinge advys te mogen hebben hoe sig in alle voorvallen omtrent syn mede-siekentrooster te sullen dragen. De vergaderinge, dit alles insiende, heeft goedgevonden om het gewigte der sake dit alles uyt te stellen tot de naaste vergaderinge eñ Tael eñ J. S. tot dien eynde daer tegens te citeren, om haer wedersyds te hooren, eñ J. S. nader over het ingebragte van sommige leden deser vergaderinge tegens hem te ondersouken; als ook met eenen syn verclaringe over het houden eñ bywonen van de affgesonderde vergaderinge eñ het bidden van het Vader-ons affte-vragen.

29 Nov. 1675. Syn binnengestaen beyde de sieckentroosters, van dewelke eerst J. S. is voorgehouden of niet noch al voortgingh met de siecke doorgaens wat lichtveerdelyk te veroordelen, als of onwedergeboren en natuyrlycke menschen waeren, end d' andre, te weten Tael gevraeght synde, wat hy aen de vergaderinge had voor te stellen, sōo

heeft die verscheyden staeltjes voortgebracht van dat syn Confrater waerlyck soo troosteloos omtrent verscheyden menschen handelde, sonder evenwel sulx als een beschuldiginge te willen opgenomen hebben, maer alleen versoeckende alsoo syn dienst daer door merkelijk verswaert wiert, dat voor hun beyden vermeerderinge van tractement soude mogen versocht worden, dat hem in 't byzonder een gedeelte van den Haegh tot syn quartier soude mogen aengewezen worden, end dat dese vergaderinge geliefde te verklaeren of hy ook by 't een of 't ander lid van dien syn confrater had soecken de voet te lichten, seggende dat daer van by een seecker Lidmaet beschuldigt wierde; waerop gedelibereert synde is op de voorstellen van Tael goedgevonden hun beyden te gemoet te voeren, dat wegens de ongelegentheyt der tyden noch niet dienstig soude syn de vermeerderingh van haer tractament nader te tenteren; dat de scheydinge van quartieren niet als tot nadeel van de gemeyne stichtinge soude strecken, en dat er geen lit is, waerby Tael iets tot nadeel van syn confrater soude ondernomen hebben; willende de vergaderinge dieswegens dat sy voortaen in goede correspondentie met den anderen souden leven, end dat ten dien eynde J. S. op 't alderernstighste sal vermaent worden om volgens die wyse van doen, die hij in theorie noch redelijk wel schynt te begrypen, met der daed te handelen omtrent de siecken, mits soo op de noodige vernederinge te dringen, dat ondertusschen de behoorlycke troost, onder conditie van oprechtigheyt in haer gelove end bekeringe, omtrent deselve niet en vergete, om soo nochmaels te tenteren wat hierop van syn dienst sal worden, end daernae dan nae bevind van saecken met hem te handelen. Waernae hem in 't bysonder wyders voorgestelt synde of sigh nu geliefde te verklaren omtrent de resolutie van de E. Synodus raekende de afsonderlyke vergaederingen, soo heeft rontuyt verklaert sigh die reglementen soo als se daer leggen niet te konnen onderwerpen, ten waere hem aengewesen wierde, dat die met Gods woord overeen komen; waer over al soo de tijd niet en lijt tegenwoordigh breder te handelen, soo is hem gelast tegen de volgende vergaderinge wederom te verschynen om dan nader hierover na bevind van saeken te resolveren.

3 Juli 1676. Wordt geklaegt dat J. S., s., de ledematen in het Geesthoff door syn manieren van doen van hem seer afkeerig maekt. Waerover in de naestkomende vergaderinge sal gesproken worden.

11 February 1678. Zyn binnen gestaen beyde de sieken-troosters deser Gemeynte versoeckende de hulpe des kerkenrts om enige vermeerderinge van tractement te mogen bekomen; waar by ook gevoegt syn eenige klagten van Br. Taal over de harde aanspraken en ligtvaardige veroordeeling der Patienten door Br. Schutz waar over die beyde oek overvloedig gehoort syn. Verstaat de E. Vergaderinge op het eerste, dat de versoekers door den kerkenraet in haare sollicitatie gesecundeert sullen worden. Over het tweede, dat men de retro-acten sal nasien en dan vorder daarover delibereren [1]).

27 May 1678. Na aanroepinge van des Heeren naam is van Saldenus verhaalt, hoe op verleden Maandag acht dagen by hem is geweest de Heer Griffier Kinschot, hem bekent makende hoe de Heeren van 't Hof van Hollandt hadden goetgevonden dat J. S., jongste krankbesoeker alhier, niet meer by de Patienten op de Voor-poort soude worde geadmitteerd, ter oorsaake dat gemelte S. niet al te fatsoenlyk met de laatste patient soude hebben gehandelt, gelyk haar Ed. mo. verscheyden klagten dien aengaende van gemelten patient waaren voorgekomen. Het gerelateerde van het Hoff neemt de vergaderinge aan voor notificatie, en is voor de rest verstaan de sake uyt te stellen tot completer vergaderinge, en sullen ondertusschen alle de persoonen, die by de handelinge van S. met gemelten Patient tegenwoordig geweest zijn, als ook mede Schutz selfs gehoort worden.

3 Marty 1679. Is binnen gestaan J. S., s., vertoonende hoe syn request tot verkryginge van een gratuiteyt ingelevert by de Heeren was geseponeert, daar nogtans op dat van syn confrater Taal favorabelijk was gedispoueert, met voorgeven dat zoo hij Schutz een recommandatie van dese vergaderinge konde verkrijgen, syn saak daardoor by gemelte Heeren van de Societeyt seer soude worden gefaciliteert, waarom dan hij Schutz gemelte recommandatie ernstelijk was versoekende. Is verstaan, dat hem die recommandatie sal worden geconsenteert mits de gecommitteerde vooraf voorsigtelijk sullen vernemen of gemelte recommandatie ook eenige ingressie by voorseyde heeren van de Societeyt sal willen nemen.

3 Jan. 1681. J. S. exhibeerende seker vrage-boekje om bij de ker-

[1]) Uit een besluit van 7 Jan. 1678 blijkt, dat de Scriba's wel eens verzuimden notulen te schrijven. Hieraan zal ook toe te schrijven zijn, dat er sommige geheel ontbreken.

kenraet gevisiteert te worden is geoordeelt dat hy gemelte S. daar mede sigh aan de E. Classis heeft te adresseren, in conformite van den 55 art. van de kerkenorde.

6 Nov. 1693. Ds. Amya heeft bekent gemaeckt, dat hem by occasie van het lesen van eenige tractaten, van en tegen Deurhof [1]) geschreven, is voorgekomen dat onder andere den kranckbesoecker J. S. mede twee tractaten tegen denselven heeft uytgegeven, waerin Ds. A. wel pryst syn genegentheyt om de verkeerde stellingen van D. tegens te gaen, maer oock seyde bevonden te hebben, dat deselve tractaten sonder voorgaende visitatie tegens de resolutie van de Synodus en tegen de kennisse, die hy daer van heeft, waeren uytgegeven, en dat het syn eerw. toescheen in een van die tractaten gevonden te hebben vier stellingen die met de aengenomene formulieren van eenigheyt niet al te wel schenen overeen te komen, leggende dit op de tafel van dese vergaderinge om er over te oordeelen, so als se sal bevinden te behooren; waerop dese vergaderinge goet gevonden heeft dat den kranckbesoeker J. S. hier over sal werden aengesproken door den predikant van syn quartier, ende vermaent om in het toekomende hem te wachten van eenige tractaten in het licht te brengen sonder die alvorens volgens de ordre's van de Synodes door de Revisores librorum te hebben laeten examineeren.

8 Jan. 1694. J. S. ontboden, verschenen synde, is hem door ds. Praeses voorgehouden dat hy een tractaetie tegens Deurhof sonder gevisiteert te zyn hadde int licht gegeven en door den druck gemeen gemaeckt, en dat daerinne eenige stellingen waeren, die niet altewel met de aengenomene formulieren van eenicheyt schenen overeen te komen; op het eerste heeft hy geantwoort, dit onwetende gedaen te hebben, en op het andere heeft hy getracht deze vergaderinge door een nader vertoog van redenen contentement te geven; waerop dese vergaderinge heeft hem door den praeses laeten aenseggen dat hy in toekomende geene tractaten meer sal int licht geven sonder die alvorens door de Revisores librorum volgens Synodale ordre te hebben laeten visiteren, en dat hy sig in het toekomende sal hebben te wachten van sulcke subtile questiën te tracteren.

[1]) Over Willem Deurhoff en zijn aanhang, de Deurhovianen, handelen de kerkeraadsacta i. d. 29 Maart 1714, art. 5; 5 April 1714, art. 3; 28 Juni 1714, art. 2; enz.

29 July 1695. Also men verstaet dat J. S. van intentie soude syn eenige schriften uittegeven, is goet gevonden hem uit naem deser vergaderinge aen te seggen dat sig sal hebben te reguleren na de 10 artykelen van Noort Holland by de Christelycke Synodus van Suyd Holland aengenomen in den jaere 1615. (de cijfer van het tiental is onduidelyk geschreven door het doorhalen).

9 Oct. 1696. Is ingelevert een brief van J. S. ende goetgevonden dat de kranckbesoekers de eerw. kerkeraad sullen informatie geven hoeveel tractement sy tegenwoordig (genieten) ende van wat Collegie, ende dat Ds. Oosterland eñ (de) Scriba de retro-acta dienaengaende sullen naesien.

5 Nov. 1696. Is binnengekomen J. S. ende heeft mondeling voorgedragen dat de eerw. kerkeraed angaende het tractement hem geliefde de behulpzame hand te bieden, ende is geresolveert dat Tael [1]) en S. beide tsamen aan de eerw. vergadering haer versoek sullen voordragen.

(*Slot volgt.*) A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

VRAGEN.

Heeze (XXXII, 304). Wanneer ik mij niet zeer vergis, was R. D. baron van Tuyll die 18 Sept. 1784 te Heeze stierf, toen niet 28 maar 38 jaar oud. De kerk was vroeger eene kapel, — men noemt ze te Heeze nog »de kapel", — gewijd aan St. Antonius, en is waarschijnlijk zeer oud, maar door herstellingen veranderd. Nu heeft ze een gewelfd plafond, vroeger een houten kap. Er zijn twee portalen van het ruim afgeschoten, en het koor is veranderd in een oksaal, waarop een orgeltje, met consistorie-kamer er achter. Onder het oksaal is eene bergplaats voor materialen. Deze kapel ligt tegenover de laan van het kasteel, tusschen eene herberg en den openbaren weg. Omstreeks veertig jaren geleden vond men bij opgravingen tot het nazien der fondamenten aan hare noordzijde, drie geraamten, liggende op ééne rij, onder den zoogenaamden »neuzendrop"; ze trokken de opmerkzaamheid door hunne zware

[1]) 2 Febr. 1703 »staat Fop Jansen van Barden binnen" en verzoekt den kerkeraad, wijl de ziekentrooster Taal »heel ziekelijk was, sonder tractement" diens plaats waar te nemen. Een jaar later werd hij voor goed aangesteld.

en lange beenderen. De beenderen van den kleinsten dezer drie mannen toonden eene lengte van 7½ voet, en die van den langsten eene van meer dan 9 voet. Er was geen spoor van kisten of kleederen. Die beenderen zijn daar weder begraven. Het volk zeide dat ze afkomstig waren van Tempeliers, die vroeger op het kasteel zouden gewoond hebben. Ik heb niet kunnen opsporen dat ooit het huis te Heeze eene bezitting geweest is dier in 1312 vernietigde orde. Reeds vroeger bestond te Heeze de legende dat het kasteel te Heeze, hetwelk in den vroegsten tijd het huis van of te Eimerik zou geheeten hebben, eene bezitting was geweest der Tempeliers, die in éénen nacht vermoord werden. Ik heb niets kunnen opsporen waaruit zoo iets kan worden opgemaakt. Ik vond, dat in 1172 Herbert van Heeze zijn allodium Sterksel aan de abdij van Everbode schonk. Hij teekent 1173. Hendrik de Hese teekent 1194. In 1203 luidt het in eene overeenkomst tusschen den graaf van Gelre en den hertog van Brabant bij Sloet, Oork., n° 406: »et unusquisque suum jus habebit de domo Hese; tam dux quam comes suum jus habebit". — Hoe Heeze in het geslacht van de Hornes gekomen is heb ik niet kunnen opsporen. De mogelijkheid bestaat alzoo dat Heeze tusschen 1194 en 1312 het eigendom geweest is der Tempeliers. Wie kan hierover licht verspreiden?

A. J. C. KREMER.

v. Horne, v. Hoorn. De »Nieuwe Naamlijst van Grietmannen", door Jhr. Mr. H. B. v. Sminia, meldt bl. 81 als grietman van Oostdongeradeel, in de laatste helft der 16e eeuw: *Jacob v. Horne.* Hoogstwaarschijnlijk was hij degene, die volgens het Stamboek v. d. Frieschen Adel van de H. Hettema en v. Halmaël, gehuwd was met His Siercksdr v. Bootsma, van Kollum, weduwe van Pybe v. Haerda. Of hij inderdaad grietman van genoemde grietenij is geweest, is zeer wel mogelijk, maar zeker is het, dat zijn naam en wapen en dat zijner vrouw in de bekende Conscriptio Exulum voorkomen onder Kollumerland. Evenwel zou het kunnen zijn, dat zij voorloopig een toevluchtsoord in hare geboorteplaats hebben gezocht en van daar de wijk genomen hebben naar Groningen, waar hij in 1581 overleed. Zijn wapen, aldaar voorkomende, be-

staat uit drie hoorns (natuurl. kleur) in blauw. Volgens meergenoemd Stamboek, bij Bootsma, aant. 6, hadden deze echtelieden één zoon Pybe, waarschijnlijk genoemd naar den eersten man van His. Verder leest men dat Jacob een natuurlijken zoon schijnt gehad te hebben, met name Frederik, denzelfde die bij v. Sminia (bl. 304) als grietman van Hemelumer-Oldephaert wordt aangewezen op a° 1550. Deze grietman was volgens Winsemius, Historia, p. 208, inderdaad een natuurlijke zoon van Jacob graaf van Hoorn; Doch dat deze laatste dezelfde zou zijn als de bovenvermelde Jacob, de echtgenoot van His v. Bootsma, dit gelooven wij niet, daar dit met de tijdrekening minder goed sluit. Waarschijnlijker achten wij het, dat zekere Jacob graaf v. Hoorn, die in de eerste helft der 16e eeuw zal hebben geleefd, tot natuurlijk kind had Frederik v. Hoorn, den grietman van Hem. Oldeph., van wien een zoon zal zijn geweest Jacob v. Hoorn, de man van His v. Bootsma. Wie kan ons hierin voorlichten? A. J. A.

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

Middelharnis (XXXIII, 165). Niet »Mijnheersen", maar »Meneerse" zeggen de inwoners. 't Is eene samentrekking van Middelhernisse. Die zich deftig willen uitdrukken, zeggen »Middelhar*nas*", naar het wapen, een gouden harnas in blauw, dat in den gevel van het Raadhuis staat, en dat zij alzoo dagelijks kunnen aanschouwen.

J. E. TER GOUW.

[De naam laat zich dus ontbinden in Middel-haar-nes. Wat is de beteekenis van *haar*? Heeft 't nagenoeg dezelfde beteekenis als *heese*? — Terwijl A. J. C. Kremer in »Mijnheersen" eene omzetting ziet van Mijnsheeren", d. i. »van den graaf", met vergelijking van »Mijnsheerenland", denkt A. Aarsen aan St. Michiel als heer, vermits de heerlijkheid van M. eene prebende was der abdij van St. M. te Antwerpen, en als zoodanig indertijd ook wel bekend was onder den naam van »St. M. v. Putten".]

Saesvelt. In eene verhandeling over de Plechelmi-kerk te Olden-

zaal, door J. Weeling in den Overyselschen Alm. voor oudh. en letteren, 1841, komt eene aanteekening voor (t. a. p., blz. 215 vg.) over het geslacht v. Reede v. Saesvelt. De schrijver zegt daar o. a., dat het Twentsche bij Borne gelegen slot Saersvelt of Saesvelt (voorheen Satersloo) gesticht werd in 1014 door Adriaen v. Rhede en zijne vrouw Julia v. Goor, blijkens het opschrift op den eersten aan dit gebouw gelegden steen, die nog schijnt overgebleven te zijn, en welk opschrift luidt: »Int jaer van duysent veerthijn is hier ghelegt den eersten steyn: door Adriaen van Rheden en Julia van Choor syne huysvrouwe is dit geschiedt". Dat deze schrijver, ook zonder inzage eener genealogie van het gesl. v. Reede, die hem waarschijnlijk niet ten dienste stond, niet gemerkt heeft, dat hij hier een anachronisme voor zich had, en dat hij naar aanleiding van genoemd opschrift de geschiedenis van het slot S. en het geslacht v. R. dood kalm naar den duisteren nacht der Middeneeuwen overbracht, is mij onbegrijpelijk. Het is toch al te dwaas om zoo maar aan te nemen, dat men reeds in den aanvang der 11de eeuw bij het bouwen van een kasteel een eersten steen met opschrift deed plaatsen, evenals nog heden ten dage algemeen gebruikelijk is. Het geheele opschrift van den steen verraadt bovendien zuiver taal en stijl der 16e eeuw en geenszins der 11e. Wanneer men »duysent veerthyn" in »1514" en »Julia v. Choor" in »Lucia v. Goer" verandert, komt men tot de waarheid. De genealogie der v. Reede's verklaart het bovenstaande volkomen. Het geslacht v. Reede is oorspronkelijk uit het dorp Reede bij Boeckholt aan de Aa. Frederik v. R., ridder, was a°. 1225 getuige van Gerhard v. Nassau, graaf v. Gelre (Slichtenhorst, bl. 89) [1]; hij was zoon van heer Widdekin, gemeld 1170–80, met wien het geslachtsregister een aanvang neemt (Geld. Volksalm. 1875, blz. 79); vóór dien tijd treft men geene leden van

---

[1]) Hij, heer van Reede (Fredericus de Reden) was ook 26 Jan. 1226 getuige bij de uitspraak in den twist tusschen den Bisschop van Utrecht en den graaf van Holland over 't stoppen van den Rijn bij Zwammerdam, 't bezit van Friesland, enz. (v. den Bergh, Oork. v. Holl. en Zeel. I, n° 294). Arnoldus, Fredericus et Grardus fratres de Reden, nobiles Otthonis comitis Gelrensis et Zutphaniensis, als deze Juli 1233 aan Arnhem stadsrechten gaf (Mr. G. v. Hasselt, Geld. Bijzonderh., 1808, n° 1, bl. 25). Red.

dit gesl. aan. Bernt v. R., heer tot S., 5e zoon v. Bitter (in de 4e generatie in rechte lijn van bovengenoemden Frederik [1]) afstammend) en van N. Droste to Visschering, Bernts dr bij N. Luickhuisen (Teschenm., Ann. Cliv., p. 246), verwierf door zijn huwelijk in 1385 met Soldelina v. Saeselo, Saterslo of Saesvelt, erfdr v. Godert en N. Klencke, de heerlijkheid of havezathe S. Hij was de eerste van zijn gesl., die zich in Overysel vestigde, omdat hij, — zoo vind ik aangeteekend, — door een onnoozel ongeluk van zijne goederen ontzet werd. Zie verder over hem Geld. V. Alm. 1875, blz. 81. Hij was ook nog helper van Evert v. Ulft tegen Deventer 1391 (Revius, Daventria Ill., etc., p. 86). Zijn zoon Hendrik, heer v. S. en Brandlight, dat hij in 1453 kocht, huwde Johanna v. Thye (G. V. Alm., 1875, blz. 82 noemt haar onjuist v. der Fije), dr v. Goert, ridder, en Johanna v. Edelstecke. Hun kleinzoon was Adriaen v. R., heer van S. en Brandlight, drost v. Diepenheim en Lage, 1518, huismaarschalk van hertog Hendrik v. Beijeren [2]),

[1]) Terwijl Frederik's zoon Bitter heer v. R. 1260—74 onder de Duitsche ridders voorkomt, gaf zijn kleinzoon Hendrik heer v. R., met Pilgrim v. Putten, Hendrik v. Keppel, Arnold en Albert v. Lynden en Rekensa wede v. Evert v. Enghuysen (Geld. Volksalm 1880, bl. 7) toestemming bij de opdracht a⁰ 1296 door Arnold v. Wesdorp (of Weusdorp), kommandeur van St. Janshuis te Nymegen, aan graaf Reinald van Gelre van den weerd op Veluwe gelegen, genaemd Nyenbeek, tusschen den Ysel en Voorst, met het slot en verder toebehooren (v. Spaen, Inleid., IV, 185). Red.

[2]) bisschop van Utrecht. Deze Adriaen v. R., erfmaarschalk van 't Sticht, werd door de Zwollenaars, die op hem verbitterd waren, gevangen genomen, en na twee jaren gevangenschap door hen overgeleverd aan hertog Karel van Gelre, die hem wilde noodzaken òf een groot losgeld te betalen, òf het huis te Lage, waarvan hij door den Bisschop tot drost was aangesteld, hem (Karel) over te leveren. Daar hij tot geen keus kwam, bleef hij nog eenigen tijd gevangen, terwijl zijne gade het slot verdedigde (zie van Hattum, Geschied. v. Zwolle, bl. 200—3, 31, 2, 93, 4. Over dien tegenstand was Karel zóó verstoord, dat hij 25 Sept. 1523 den drost Berend v. Hackfort beval de goederen van Adriaan (hier A. v. Rey, genoemd) aftebranden, en aan zijne huisvrouw geen veilig verblijf te gunnen. Toen de hertog 6 Febr. 1527 aan de ridderschap en stedegezanten van Overysel vrijgeleide gaf om zich naar den Bisschop te begeven, bedong hij dat Adriaan daar niet onder begrepen zou zijn (zie Nijhoff's Oorkonden, VI, 2, bl. 781 en n⁰ 1410) Van dezen woelzieken ridder zou een heele biographie opgemaakt kunnen worden. Zie ook 't Archief v. Dodt v. Fl., *Vervolg*, II, 6, 39 (34), 260; III, 99, 100, 31, 2, 330. — Is »Rey" een wettige variant van »Reede"? Red.

1506, enz. enz. (zie G. V. Alm. als boven). Hij liet, denkelijk in 1514, het huis S., dat tijdens zijn overgrootvader Berend voorn. verwoest geworden was, weder opbouwen, op welken herbouw de bovengenoemde steen met opschrift doelt. Was getrouwd met Lucia v. Goer, dr v. Alart heer tot Caldenbroeck, bij Anna v. Montfoort. Ook F. A. Ebbinge Wubben in zijn Beschrijving der Havezaten in Overysel. (Overys. Alm., 1846, blz. 141), neemt dit verhaal der stichting van S. in 1014 door Adriaen v. Rhede en Julia v. Goor zonder verderen commentaar over, ofschoon hij zelf schrijft, dat S. eerst in 1385 door het huwelijk van Bernt in dat geslacht kwam. Verder zegt hij (t. a. p.. blz 142), dat Goert v. R. en Geertruid v. Nyenrode S. nalieten aan hun zoon Frederik, geh. m. Anna v. Duras, wed. Enatten. S. kwam echter na Goert's overlijden aan diens jongeren zoon Adriaen, die Anne v. Duras, wed. v. Hendrik v. Eynatten, huwde (Annuaire Généal., 1874, blz. 107), terwijl de oudere zoon Frederik v. R. heer v. Amerongen werd en Cornelia v. Oostrum ten huwelijk had. (G. V. Alm. 1875, bl. 86).

H. M. WERNER.

Collaert v. Linden. Genoeg bekend en in hoog aanzien was in Gelderland het geslacht Collart of Collert van Lienden, ook Linden [1]). Daarom is volgend, door een zeer bekwame hand genomen afschrift, zeker enkelen niet onwelkom. Hoewel het afschrift *Collort* heeft, kan toch m. i. geen ander geslacht bedoeld zijn.

»Dénombrement fait par devant François Bague et Gerard Roussel tabellions jurés au Pont-à-Mousson, sous le scel du tabellionnage du dit lieu, par damoiselle Marguérite Dainville veuve de feu Arnoult Collort de Linden, vivant escuyer, sieur de Blenod près le Pont, tant en son nom que comme tutrice et ayant la garde noble de Nicolas Collort de Linden enfant mineur dudit defunt et d'elle, et de damoiselle Marie Serriere sa fille et de feu noble homme Chardin Serriere vivant maistre eschevin dudit Pont [2]),

[1]) Arkstée, Nymegen enz. 175, 224; v. Hasselt, Bydr. voor d'oude Geld. Maalt., 86, 178; dezelfde, Het oorsp. Schildery van Karel v. Egmond, 9, en Geldersch Maandw. I, 8.

[2]) Misschien een der voorzaten van het thans hier te lande tot den adel behoorende geslacht de Serière (vroeger ook Serriere), dat, hoewel uit Lan-

laquelle a reconnu que par les acquets cy-devant faits par ledit feu maistre eschevin et elle, à Nicolas Flory escuyer lors demeurant à Pont-à-Mousson, elle tient tant en son nom que desdits enfans en fief, foy et hommage de monsieur le duc de Lorraine et de Bar, comme chose mouvante de son chastel et chastellenie de Mousson, les maisons, terres et autres choses à elle appartenants scitué au bourg de Mousson et ban dudit lieu, comme il est plus amplement porté au dit dénombrement daté du 16 novembre 1573. Signé F. Bague et Rousselet avec paraphe au dos duquel est lacte de reception d'iceluy du 25 novembre 1573. Signé Trusson, p. Merlin et N. Le Marlorat.

(Arch. de l'Empire: Inventaire des titres de Lorr. et de Bar, vol. 10, fol. 482. Layette cottée: Pont-à-Mousson fiefs 3, n^0. 93.)

M^0.

Grafzerk van Mechtelt v. Haren in de A-kerk te Groningen. Aan het boveneinde twee gelijkvormige, door één helm gedekte wapenschilden, het eerste met een omgewenden haan, het aansluitende met het wapen van v. Haren; helmt.: een haan. In de hoeken vier kwartierschilden: boven, een omgewende haan en twee kruiswijze geplaatste speren; onder »Haren" en een molenijzer (Coenen). Randschrift: *An.* MDCIIII *den* XXV *Maij ist* (*in G*)*odt geristet die edele dvchtsame Jvffro Mechelt van Harē die hvisfrov vā Capi*(*t*)*ain* [1]).

Volgens de genealogie, bij Ferwerda [2]) en in 't Stamboek van

---

guedoc herkomstig (Borel d'Hauterive, Ann. de la nobl. de France, 12me année (1855), p. 278), ook dáar gezeten en gegoed kan geweest zijn.

[1]) Daar de steen hier gescheurd en beschadigd is, zijn alleen de letters . . . . ERD nog leesbaar.

[2]) schraal, vooral wat de eerste generatiën betreft, en stellig voor vermeerdering vatbaar; woordelijk in 't Fransch wedergegeven in de Annales de l'Acad. d'arch. de Belg., VI, 242—48. Hoeveel waarde men aan de door wapenherauten gelegaliseerde geslachtregisters kan hechten, blijkt voldoende (om van andere bronnen, die voorhanden zijn, te zwijgen) uit de Lange v. W's Beschr. van der Goude, I, 471—72. Hoe ze dienden opgemaakt te worden, geeft v. Mieris aan de hand, in zijne door Witsen Geysbeek uitgegeven Verh. over het zamenstellen der Gesch., bl. 142, vooraf zeggende, dat »de meesten »wonder wel tevreden zijn, als zij maar eene in nette orde geschikte geslacht»tafel beschouwen, niet vragende naar hetgene waar het meest op aankomt

den Frieschen Adel, was zij eene dochter van den bekenden Geuzenhopman Daam, † 3 mei 1589, en van Margriet Coenen [1]) (vgl. te Water, Verb., II, 449—52), en gehuwd met Pieter v. Lieverden; denkelijk die »Pieter v. Lennerden", die in 1586 vendrich en in 1590 hopman van 't vendel Duytsche knechten van Fredrich van Vervov was, en 20 Oct. 1597 vóór Lingen bij een uitval der bezetting sneuvelde (Fred. v. Vervov, Eenige Gedenkw. Gesch., 35, 36, 48, 74).

M°.

De Kattenlinde (XXX, 335). Von Perger bedoelde gewis de Kattenlinde te Driel in Over-Betuwe. Volledig antwoord verstrekt Johs. Hk. Jonckers, aldus: »Zoo gewenscht de zegepraal des Christendoms over 't Heidendom heeten mocht, zoo bezwaarlijk zou het toch gegaan zijn, alleen door de bewijskracht der waarheid of de aantrekkelijkheid der deugd die zegepraal teweeg te brengen; neen, bij dat oude ruwe geslacht moest het eene bijgeloof het andere, zelfs gewelddadig, verdringen om tot een gezond geloof het spoor te banen. In den afgodsdienst moesten toen niet, gelijk nu door ons, verscholen spranken van waarheid worden opgemerkt, dan buiten twijfel had het trouwe hart onzer voorvaderen aan hunne oude Goden blijven hangen; die afgodsdienst moest rechtstreeks als duiveldienst, als dienst van booze geesten worden gebrandmerkt, zou hij zijne voormalige aanhangers door huivering en afschuw van zich doen terugschrikken. Zoo nam een enkele soms den sluier des nachts te baat om de onttroonde machten van weleer te blijven dienen: meest dan wel een gewezen priester of wichelares; de zoodanige moest ten voorwerp van algeheele verfoeiing gesteld worden door de verdenking van een verbond met den duivel gesloten en hem zijn ziel verkocht te hebben, om als boosaardig toovenaar of heks — de eernaam Hexe of Wijze-vrouw werd nu een schimpnaam! — aan allerlei onheilstichting zich te mogen vermeiden. Dus ging het dan nu ook in de Over-Betuwe; ook daar

---

»namelijk de bewijzen, zonder welke die rekeningen kracht- en zenuwloos »zijn; want hoe zal iemand het ware van het valsche kunnen scheiden, of hoe »zal een billijk regter van de zaken oordeelen, als er getuigen ontbreken?"

[1]) Zij leefde nog 13 Nov. 1591; vgl. Halbertsma, Fragm. betr. de v. Harens, bl. 233.

werden Wodans weerwolf en Freya's kat tot spookdieren, onder wier gedaante toovenaars en heksen te middernacht rondzwierven; ook dáár werden de Elvendansen bij maanlicht op de weiden en wateren, zooals op de kolk [1]) bij de hooge linde [2]) te Driel, tot heksen- en kattendansen; ook dáár verkeerden de achtbare Witte of Wijze-Wijven, wier naam men niet eens meer verstond, in kwaadwillige Witgekleede Juffers" [3]). Zie verder Geld. Volksalm. 1875, bl. 143, 4; alsook deszelfden auteurs dichtstukje »De Elvendans te Driel" (bij de hooge linde) in Geld. Volksalm. 1870, bl. 19-21, waar hij zegt dat de elven en elvinnen (met hunne luchtdansen) in 't latere volksbijgeloof dikwijls met de heksen of wijze-vrouwen en hare feestdansen) dooreengeward zijn, zoodat de heksenverschijningen bij de Drielsche linde en de heksendansen in de weiden, waarvan men in de Over-Betuwe, — en ook op de grenzen, in Neder-Betuwe, zie *Nav.* XXVI, 54, — weet te vertellen, geheel of ten deele van de elvinnen oorspronkelijk zijn. Eene voormalige oude linde op het kerkhof te Kootwijk op de Veluwe, — geen tooverlinde, trouwens, — wordt ibid., 1878, bl. 99, schilderachtig beschreven. Nog duidelijker drukt zich bovengenoemde schrijver in Geld. Volksalm. 1872, bl. 21, uit.

Paardenkoppen. *Nav.* XXIX, 109, leest men van de gewoonte, om een paard te slachten en den kop als voorbehoedmiddel tegen ongevallen in veld of boomgaard te plaatsen. Meer gebruikelijk was 't een paardenkop op 't dak van schuur of stal te bevestigen. Zie Geld. Volksalm. 1872, bl. 23: »De Alf [4]) (luchtgeest) of misschien beter: Alvin (zijne vrouw), die zich 's nachts op de borst der slapende menschen zette om hen te kwellen en te benauwen, en die van dit berijden den naam van nachtmare, nachtmerrie ontvangen heeft, berijdt ook de paarden en verwikkelt hunne manen in onlosmaakbare knoopen, om daarna in den morgenstond onder de gedaante eener Juffer in een zeef te verdwijnen. Tegen haar onwelkom bezoek werd 't geraamte van een paardenkop

[1]) Men denke aan den bronnendienst onzer heidensche voorvaderen. RED.
[2]) eene oudtijds als heilig geëerde boomsoort. RED.
[3]) Zie hier onder bij Paardenkoppen.
[4]) Alf komt van *albus*, wit.

boven den stal gespijkerd, waartoe wel onder 't Heidendom een paard, 't zij dan aan de Alvin zelve, of aan de haar in macht overtreffende goden, zal geofferd zijn". Met die Alvinnen of Elvinnen werden de heksen, oorspronkelijk wijze-vrouwen of priesteressen van Frouwa of Freya, de oogstgodin, zuster van Fro, den Vrolijke(n zonnegod), allengskens in de volksoverlevering verward. Immers de Germanen schreven zoo aan 't vrouwelijk geslacht in 't algemeen als aan enkele buitengewone vrouwen in 't bizonder een nauwen omgang met de godheden en daaruit gesproten inzicht in de toekomst toe, en bewezen haar deswege grooten eerbied. Zulke heilige vrouwen noemden zij heksen, hagedissen of witte-wiven, welke woorden, daar *wit* destijds *wijs* beduidde, — vgl. wittelijk, wettelijk — alle op 't zelfde neerkomen. Uit deze werden de priesteressen der godinnen gekozen. Na haren dood eerde men ze door de heiliging harer belten of grafheuvels, en zag ze dan in de verbeelding däár nog altoos rondwaren. Toen men nu bij veranderde taal 't woord *wit* alleen in den zin van *blank* verstond, stelde men zich van zelf de witte-wiven als spokende witte (witgekleede) juffers voor. En de denkbeelden van betoovering en onttoovering waren geboren.

Tabak-drinken (XXXI, 330). Lang vóórdat *zoopje* of *oorlam* bekend was, heette reeds, getuige onze oude reizigers, het rooken tabak-drinken. Men noemde 't zoo, omdat 't zuigen uit het kleine kopje door een betrekkelijk dunne steel, wel iets van opslorpen, zuigen of drinken heeft. Ik was helaas een hartstochtelijk rooker, doch sedert bijna drie jaren doe ik 't niet meer; »ik smoôr m'n piipe" (op zijn Vlaamsch). Cats heeft »smoken", enz., evenals de Engelschman. G. P. ROOS.

Tabak-drinken — beteekende oorspronkelijk niets meer of minder dan het tegenwoordige tabak-rooken of eenvoudig »rooken", wat blijkt uit tal van verordeningen, die in vroeger tijd tegen het rooken gemaakt zijn. Het woord is eerst later in zwang gekomen; men vindt het in geen enkel geschrift uit de 17de eeuw. Toen Columbus in 1492 te Cuba aankwam, leerden de Spanjaarden van de Indianen 't rooken van sigaren. Fernandez de Toledo bracht de plant over naar Spanje en Portugal, en uit laatst-

genoemd land Joannes Nicot in 1559 of 1560 het zaad of de plant naar Frankrijk [1]). Men heeft door geschriften, belastingen en zelfs lijfstraffen in Europa pogingen aangewend om het rooken te beperken of te doen ophouden; desniettemin rookt men thans de geheele wereld door. De oorsprong van *tabak* is niet voldoende bewezen. Eenigen zeggen dat dit woord de naam is welken de Indianen gaven aan de pijp waaruit zij rookten; anderen denken aan »Tabago", en weer anderen aan Tabasco, eene stad in Nieuw-Spanje. Zie de »Beginselen der Materies Medica" van Pereira (Amersfoort, W. J. v. Bommel v. Vloten).

A. J. C. KREMER.

V R A G E N.

Spies. Van dit adellijk geslacht, dat thans nog in Neurenberg en Tirol gegoed is, en waarvan een tak als Spies v. Bullesheim in de Rijnprovincie bloeit, dat ook indertijd aan onze v. Reede's en v. Rechteren's was vermaagschapt (zie *Nav.* XXVI, 623, waar in plaats van Büllerheim te lezen is Büllesheim, vgl. het Armorial v. Rietstap o. d. n. Spies; alsmede *Nav* XXVII, 472), — ziet men in eene oorkonde v. 17 Febr. 1521 een lid als (Johan) Spyers (van Bulesom) aangeduid. Eenige regels verder is in diezelfde oorkonde sprake van (Johan) Spijss. Is dat »Spyers" een verschrijving, dan wel een wettige variant van dien geslachtsnaam? Zou 't oorspronkelijk Spiers geweest zijn? De naam Spies komt ook veelvuldig in Neder-Betuwe voor, in hoogsteenvoudigen levensstand. De vermoedelijke stamvader van 't Geld. gesl. Pieck, Arnold P. v. Beesd, die omstr. 1339 uit Nassau kwam, stond in dit graafschap als Spies bekend, en P. v. Sleburg (Over-Asselt) die toch hoogstwaarschijnlijk tot 'tzelfde geslacht behoorde, voerde als wapen niet 't kruis, maar (drie) pieken; zie Herald. Bibl. 1882, bl. 130, 77. Bullesheim (Groot-) komt ook *Nav.* XXXII, 495 voor. Waar lag of ligt het?

Huwlijkspenning 1742. In 't bezit van den heer C. A. v. Charante te Rotterdam, bevindt zich een zilveren penning ter grootte van 4 dm, 7 str. middellijn. Vz.: een man (herald. rechts) en vrouw

---

[1]) Dit verklaart den oorsprong van *nicotine*. RED.

(links) staande, elkander de hand reikende boven een altaar, waarop (achter de uitgestoken handen) een brandend hart aangestoken wordend door eene toorts, vastgehouden door den Tijd (met sikkel) zwevend achter den man; achter de vrouw, meer van terzijde, bevindt zich eene Egypt. piramide, alles op grasgrond. Boven het geheel, de helft eener zon, uit den rand komend, waarin een driehoek (het alziend oog?)'; beneden het geheel, een open vak, waarin: N. V. SWINDEREN F.

Kz.: De Kunst beelt dus in zilver af
Wat blijk van gunst de hemel gaf
Aen een gansch mildt gezegent Paer,
Gehuwt vóór vijf en twintigh jaer.
Hoe streelt de vreugt hun kuisch gemoet
Vol hoops ook zelfs naer beter goet,
Bestendigh heil, dat, hier verbeit
Omhoog oneindigh is bereit.

daarboven in een ornamentje XXV, en beneden, onder het vers twee alliantie-schildjes, dat van den man In zilver tien (4, 3, 2, 1) hermelijnstaartjes v. zwart (v. Charante); dat der vrouw (ovaal) In goud (*Nav.* XXVII, 95 staat abusievelijk: blauw) ring v. zwart verzeld van drie (2, 1) leliën v. zwart (niet, zilver, zooals t. a. pl. vermeld wordt) (v. Westrhenen). Om den naar evenredigheid dikken, zilveren penning dit randschrift: »G.(abriel) V: CHARANTE en A:(driana) V: WESTRHENE Get: 27 OCTOB: 1717. GEV:(ierd) 27 OCTOB: 1742". Deze Gabr. v. Ch., Adriaanszn bij Margaretha v. Campen, geb. te Rotterdam? 26 Nov. 1684, † ald. 24 Apr. 1765, geh. ald. 27 Oct. 1717 m. Adriana v. W. dr v. Jan, schepen te Lienden, bij Willemina Cregel, geb. in de Marsch o. Lienden 20 Juni 1687, † te R. 29 Mrt 1770, had tot kinderen Adriaan, van wien al de leden der tegenwoordige familie v. Ch. afstammen; Willemina, geh. m. Hendrik v. Oordt, en Adriana Catharina, geb. te R. 29 Oct. 1727, † ald. ongeh. 24 Febr. 1812. — Gaarne vernam men, of er meerdere exemplaren van dezen penning bestaan. V. O.

Kerkzegel. In 't kerkzegel van Emden staat P S C V 4 (Ps. 105 vs. 4) en E M (Emden). Maar er staan buitendien nog de letters Z O in. Wat willen die zeggen? E. LAURILLARD.

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Verboden boeken. In afwachting dat de uitgave van 't *Nav.* XXXII, 266, aangekondigde werk, waarvan nog slechts twee aflevv. 't licht zagen, vroeger of later zal kunnen doorgaan, blijf ik aan 't verzamelen van gegevens. De volgende aanteekeningen ontleende ik aan de Haagsche kerkeraadsnotulen. Ik laat ze chronologisch volgen. Behalve de titels der daarin genoemde werken, waaromtrent ik gaarne inlichtingen of aanwijzingen zou ontvangen, acht ik 't van belang meer algemeen bekend te maken, dat de kerkelijke censuur der 18de eeuw zelfs zóóver ging, om boeken die ten verkoop op aucties werden aangeboden, te censureeren niet alleen, maar eenmaal verkocht zijnde trachtte zij ze op te sporen en te onderdrukken. Veel steun had trouwens de kerkeraad, uitwijzens de aanteekeningen, bij de overheden daarbij niet. 't Bleef bij beloften en toezeggingen en dit zal dan ook wel de reden zijn geweest, dat het besluit van 3 Dec. 1756 geen verdere gevolgen had. Men heeft toen zeker de retro-acta eens opgeslagen en gevonden, dat het »so veel mogelijk" van 6 Febr. 1750 al zeer weinig afdoend was. Zijn er, vraag ik ten slotte, meerdere staaltjes te geven als waarop in deze regelen gedoeld wordt? — »14 Nov. 1749. Sekere ergerlyke verkogte Boeken. De Raadsheer Dierquens geeft der vergadering kennis, dat op de auctie [1]) van Galjart verkogt was nevens verscheyde andere onregtsinnige boeken seker boek in 4°, manuscript, genoemt *de Tribus Impostoribus* volgens de catalogus hier op de tafel vertoont. De verg. bedankte den Heer Raadsheer voor zijne oplettendheyd en heeft den Praeses en Scriba gelast sig te informeren aan wien dit en andere Boeken van dat soort mogten verkogt sijn, om, ware het mogelijk, dese in handen te krijgen en, so dit op een sagte wijs niet konde geschieden, sig dan des noods

[1]) Een vrij gelijk geval deed zich in onze eeuw voor te Utrecht met eene auctie der boeken van J. C. Kindermann e. a., welke op 11 Febr. 1878 en verdere dagen door J. L. Beijers zouden verkocht worden. Niet alleen werd de verkoop der *Erotica* belet, maar zelfs was op den verkoop-avond een inspecteur van politie, vroeger bediende bij den verkooper, aanwezig om in geval van overtreding proces-verbaal op te maken. Men duchtte zelfs eerst inbeslagneming, doch de belofte van niet-verkoop verijdelde deze.

te adresseren aan Hogerhand. — »20 Nov. 1749. Naar aanroepinge van des Heren Heyligen naame maakte Ds. Praeses bekent met opsigt tot dese saak, dat sijnEerw. en Ds. Scriba alle vlijt hadden aangewend om de godloose pernicieuse boeken van *Servetus* [1]) etc., die hier op een publyke auctie verkogt sijn, magtig te worden, maar dat enige reeds versonden waren na Duytsland, en andere nog wel hier of daer by dese of geene souden te vinden sijn; de vergadering bedankt dese Heren voor de uytvoering van de commissie, en versogt die boeken die te krijgen waren, selfs des avonds ten koste van de vergadering op te halen, en wenste int vervolg te waken tegens het verkoopen van verboode boeken bisonder wegens het verkopen van een frans boekje genaamt *L'Homme Machine* [1]), op een auctie, die voorhanden is. Sijn op nieuw gecommitteert Ds. Praeses, Ds. Muylman en Br. van de Kasteele, om hiertoe hun best te doen. — »12 Dec. 1749. Rakende de ergerlijke boeken, de heren aan dewelke dese Commissie was toevertrouwt, hebben sig daarin getrouw gekweeten; en sijn van den Heer Fiscael Wybo vriendelijk ontfangen hebbende sijn WE. Gestr. belooft alle moyte te sullen aanwenden om die ergerlyke boeken in zijn magt te krijgen, ten eynde geene gemoederen daardoor verder bedorven worde, gelijk ook veel moyte en yver door sijn weledelgestr. reeds is aangewent als uyt het raport der Heren gecommitteerde aan de verg. gebleken is. — »6 Febr. 1750. Is door gecommitteerde gerapporteert dat Haar Eerw. sijn Edel-Mog. den Heer Pres. van den Hoove begroet hebben, op dat sekere verkogte verfoeyelijke en ergerlijke boeken op eene publyke auctie mogten werden opgehaalt en in het vervolg sorge gedraagen dat deselve op geene auctie weder verkogt wierden; zijn Ed Mog. betuygde sijn genoegen over de attentie der verg. en heeft vervolgens aan gecomm. te kennen gegeven, dat een Afschrift van

[1]) Michel Servetus, een Spanjaard, die 27 Oct. 1553 te Geneve op aandrijving van Calvyn werd verbrand. Servetisten, leden der secte door hem gesticht. Zij loochenden de Drieëenheid en beweerden dat de mensch zalig kan worden zonder gedoopt te zijn.

[2]) METTRIE, l'Homme Machine, par Julien Offray de la Mettrie. (Leyde), 1748 in 12mo. Zie verder Peignot, Dict. (Bucher Bibl. 311). »Cet ouvrage a été livré aux flammes en Hollande". *Wanneer*, vraag ik.

het bewuste boek op ordre van hun Ed. Mog. was opgehaalt en uyt de wereld geholpen, en hun Ed. Mog. zorge draagen dat geene diergelijke boeken op aucties (so veel mogelijk) sullen verkogt worden. — »3 Dec. 1756. Is de vergaedering voorgekoomen dat er laetst een catalogus is uitgekoomen ter verkoopinge waerop verscheiden zeer ergerlijke boeken gevonden wierden; over welk stuk by nader gelegenheid zal gesproken worden". Zijn er, herhaal ik, meerdere dergelijke staaltjes te leveren?

A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Planeetlezers. Naar aanleiding van *Nav.* XXXIII, 145 *O* sta hier deze titel eener handleiding: »Astrologia, of sterren-voorzegkunde, in alle deszelfs gronden nagespoort, en ontdekt door (hier volgen eenige astrologische teekens) of El, Var, Oi Onder de Zinspreuk: Studio Crescit Sapientia (als vignet: eene sfeer in houtsnede). Te Rotterdam, bij J. Tiele en A. Bothall, Boekverkoopers 1762". De teekens zijn: Mars, Venus, Saturnus, Maan, Mercurius, Zon, Jupiter. Het boek telt 200 blz., en bevat, na voorrede en inleiding, eene geheele verklaring der nobele wetenschap (?), opgehelderd door tafels, voorbeelden, eene lijst van de beteekenis der eigennamen, van de aartsengelen, enz. J. E. TER GOUW.

Scaligerana (XXIV, 379). Eigenlijk vormen deze eene verzameling gesprekken, uitgegeven na Scaliger's dood, waarin een artikel over de orde der Jezuïten, dat doet zien hoezeer Sc. hen als menschen en geleerden verachtte. Een Duitscher, Jacob Bernays, was het, die zóóveel jaren levende na den strijd, waarvan Sc. in zijne vermeende afkomst uit 't Italiaansche geslacht der Scala's, van de prinsen van Verona, maar wezenlijk als ketter, als calvinist, 't middenpunt was, — begreep dat de merkwaardige plaats, welke die geleerdste man zijner eeuw, in wien de geest van meer dan één hoogleeraar stak, in zijnen tijd had ingenomen, hem 't recht gaf om daarop nog $2^1/_2$ eeuw later te wijzen. Daarom beschreef hij Scaliger's leven (Berlijn, 1855) en zamelde met bewonderenswaardige vlijt en kennis in zijn geschrift alles voor zijn doel bijéén; zoodat al wie na hem over Sc. iets wil zeggen of schrijven, uit deze bron zal moeten putten. In dezen trant drukt zich Dr. J. H. Wilmink, leeraar aan 't Deventer Gymnasium uit in de inleiding tot zijne

belangrijke »Levensschets van Jozef Justus Scaliger", 23 blz. in 4to, geplaatst achter 't Bericht omtrent dat Gymnasium, cursus 1883/4 (Dev., J. de Lange, '83). Om Scaliger's strijd met de Jezuiten, of liever der Jezuiten, verpersoonlijkt eerst in den rector van 't Antwerpsche collegie Scribanius, daarna in den Duitscher Scioppius (Schopp), tegen hem, — aanvankelijk een letterstrijd, vervolgens een aanval op straksgenoemde vermeende afkomst, — behoorlijk te waardeeren, koos Dr. W. voor zijne schets Nisard in diens »Le triumvirat littéraire" tot zijn raadsman, daar Bernays uit ingenomenheid met zijn held geen zwakke zijde in hem ziende hem louter tot een slachtoffer maakt van Jezuitenhaat. Is het afbeeldsel van Sc., — in zijn vuurroode toga met eene pen in de hand, bezig een Arabisch boek te schrijven, zijn geliefkoosd werk in zijn laatsten levenstijd († 21 Jan. 1609 als Leidsch hoogleeraar, 68 jaar oud, — 't oudste in de portretten-rij van beroemde professoren in de Senaatskamer der Akademiestad; Dr. W. verwijst hier terecht naar Dr. W. N. du Rieu's »De portretten van J. J. Scaliger" in de Handel. d. Leidsche Mij. v. Letterk. 1881, bl. 123 vg.

V R A G E N.

Ignorantijnen. Zonderlinge benaming van den tak der Jezuitenorde, die in 1724 door den abt Baptiste de la Salle gesticht, zich bizonder toelegde op het onderwijs, als »Broeders der Christelijke Scholen" de vorming van toekomstige onderwijzers beöogend. Moet men dat »Frères ignorantins" als een door tegenstanders hun toegevoegden spotnaam aanmerken? Of gaven zij zich zelven, — wat trouwens eene dwaze parodie zou geweest zijn! — dien titel uit nederigheid, in den trant van 't »Servus servorum Dei" van een paus als Gregorius VII? Volgens la »Semaine Religieuse" de la diocèse de Sens (27 Oct. 1877) noch 't een noch 't ander, maar is dat »ignorantins" eene volksverbastering van »Yontains", daar in de dagen van de la Salle 't moeder-sticht gelegen was te St. Yon (bij Rouaan). Er moeten, getuigt de Semaine t. a. p., nog archiefstukken voorhanden zijn, waarin die »Broeders" aangeduid worden als Frères Yontains". Misschien is het meer dan louter

toeval, — en zoo 't dit is, bevestigt 't wellicht min of meer deze afleiding, — dat o. a. Karl Hase in zijne »Kirchengeschichte", minstens in de editie van 1836, S. 540, hen Ignorant*ai*ns »heet, en niet, gelijk tegenwoordig algemeen gangbaar en ook gewoon Fransch is, Ignorant*i*ns. Hoe staat 't hiermede?

KUNSTGESCHIEDENIS.

Gemert (XXXIII, 273) De beste en volledigste beschrijving van het kasteel vindt men in Schutjes, Geschiedenis v. h. bisdom van 's Bosch. Eene uitvoerige beschrijving van 't kasteel en van den brand van 20 April '83 met vele historische bijzonderheden, kan men lezen in de Amsterdammer, dagblad voor Nederland, n⁰ 108 van dit jaar. Het kasteel bestond uit verschillende afzonderlijk staande gebouwen. Het grootste, doch minst merkwaardige gebouw, gesticht in 't begin der vorige eeuw, is door den brand vernield. De overige gebouwen, van hoogen ouderdom en om hun vorm, opschriften en versieringen zeer merkwaardig, bleven gespaard.

Helmond. AUG. SASSEN.

De Park. Van de *Nav.* XXXII, 395 bedoelde teekening was Conrad de vervaardiger. V. M.

Academie van Beeldende Kunsten te 's Gravenhage. Gesticht in 1682 door den Haagschen schilder Willem Doudyns, vierde deze academie, die gedurende twee eeuwen onafgebroken voortleefde, werkte en onderwees, tegen allerlei bezwaren worstelde, door de vorsten van Oranje beschermd, door aanzienlijken, kunstvrienden en artisten gesteund werd, — Mei 1882 haar tweehonderdjarig bestaan.

Orgelisten te Vollenhove. A⁰ 1698 Joh. Herman Frantzen, op een traktement van *f* 127,10 halfjaarlijks In 1705 opgevolgd door Jan Willem Frantzen (d⁰ *f* 107,10) tot 1 Mei 1752. A⁰ 1752-56 wordt het orgel waargenomen door Jan Herman Frantzen, die Mei

1757 als orgelist voorkomt en in functie blijft minstens tot 1 Mei 1793.

Orgelmakers. J. Courtaine, orgelmaker te Almelo 1798.

MR. J. I. V. DOORNINCK.

Booze-Griet (XXXI, 452; XXXII, 558—60). 't Bekende kanon, de Booze-Griet te 's Hertogenbosch was van achtkantigen vorm; volgens sommigen was 't in 1511 gegoten, volgens anderen geslagen. Men leest er in zeer oude, bijna onleesbare letters op:

»Groot gewelt hiet ick,
's Hartoghenbosch bescherm ick".

Nog doet de vertelling de ronde dat, toen na 't bouwen van den St. Janstoren het gewicht van 't uurwerk te licht werd bevonden, een stuk uit de Booze-Griet gezaagd werd om de zwaarte te vermeerderen. Als 't waar is, dan is de opening vrij goed aangevuld.

A. AARSEN.

Geelgieter (XXXIII, 220) — in tegenstelling van loodgieter en tinnegieter, is degene die het mengsel van koper en tin giet, waaruit allerlei huisraad vervaardigd werd. In Duitschland vindt men den naam Gelbgiesser nog dikwijls op uithangborden, meestal verbonden met »Messing-arbeiter".

PASSIM.

Zaden (XXXIII, 240 *O.*). Daar de Dahlia, zooals bekend is, in Mexico t'huis hoort, trof mij de mededeeling, dat lord Lindsay in de hand eener twee-duizend-jarige Egyptische mummie een knol zou gevonden hebben, die, door den vinder gepoot, na kort tijdsverloop een prachtige dahlia voortbracht. Was dit werkelijk 't geval, dan moeten de Egyptenaren van dien voortijd reeds, middellijk of onmiddellijk, met Amerika bekend zijn geweest. De zaak is het onderzoek wel waard, en heeft recht op eene behandeling in dit ons tijdschrift.

Zeist. J. H. VAN LENNEP.

[Eerder ligt de gevolgtrekking voor de hand, dat 2000 jaren geleden de dahlia ook in Egypte inheemsch was.]

VRAGEN.

Waterdruk. Het volk, althans in 't land van Altena en op de Veluwe, en derhalve ook wel elders, onderscheidt de zoogenaamde gothische en de latijnsche letters in Bijbeldruk en Waterdruk. De eerste uitdrukking is duidelijk, daar de meeste bijbels met wat de Engelschman noemt »black-letter", gedrukt waren. Maar van waar die naam waterdruk? PASSIM.

Druk van Elzevier a° 1598. In mijn bezit is een klein 8° boekje, getiteld: Poëmatum Hadriani Junii Hornani Medici liber primus, continens pia et moralia carmina, quorum indicem post encomiastica carmina reperies. Jamprimum in lucem prolata ab authoris nepote. Lugduni, ex officina Ludovici Elzevirii A° CIↃ IↃ XCVIII. Op de keerzijde van den titel is een gedicht van Janus Dousa Nordovix [1]) aan Albertus Verlanius, den kleinzoon van Junius, terwijl na de opdracht van Verlanius er nog een gedicht van Dousa aan Junius zelven voorkomt, nevens gedichten van Johannes Latomus en Paulus Melissus. Is dit een zeldzame editie? PASSIM.

TAALKUNDE.

Namen van bloemen (XXXII, 246). In vele streken van Nederland heeten de bloemen van *Syringa vulgaris* nagels; o. a. in Friesland. De oorsprong van deze benaming is juist zóó als ter aangehaalder plaatse vermeld is. In 't west-flaamsch en zeeuwsch-flaamsch heeten de siringen ook *krunagels*; vgl. *Nav.* XXIX, 508; XXX, 43. JOHAN WINKLER.

[A. J. C. Kremer deelt mede dat men deze bloem in den Gelderschen Achterhoek en in de Meijerij »kruidnagel" noemt. S. V. herinnert aan »korneêlkes", vermoedelijk saamgetr. uit »kroednegelkes = kruidnagels", altoos in dezen verkleiningsuitgang in het »Weersche kal", d. i. het patois van Weert in Limburg, gebezigd. Passim verwijst naar 't Nägelchen" der Rijnprovincie,

[1]) uit Noordwijk. RED.

en gist, dat de letter *k* welluidendheidshalve vóór de *n* kan geraakt zijn.

Mei (XXXIII, 83). Meijel of Meyl in Limburg wordt niet saamgetrokken tot Mill. Mill is eene verkorting van Meijel of misschien Megel; dit kan mogelijk blijken uit oude oorkonden. *Mei* vermoed ik in verband te staan met »maaien", en alzoo in dezen zin te beteekenen maaiveld. T. a. pl. worden namen genoemd die blijkbaar *niet* denzelfden oorsprong hebben. Zoo staat »Meiboom" in geen verband met »maaien", maar met de maand Mei, enz.
A. J. C. KREMER.

Mei. Men zou bij Meiboom, Maybaum gewis, op den klank afgaand, denken aan de Meiboomenplanting, zoo er geen familienaam Bosboom bestond. Ook ware men alzoo met Maybusch verlegen. Bij de t. a. pl. aangevoerde voorbeelden kan denkelijk nog gevoegd: Meypoirt als benaming eener poort te Doesburg in 1527 (Nijhoff, Oork., VI, 2, bl. 874) en te Nymegen in 1741 (Tegenw. Staat v. Geld., bl. 199, alsook »Ameyde", aangezien dit Z.-Holl. dorp in de volksspraak Ter Amei, Termei of Termeyde heet.
U.

Mei. Het dorp Made bij Geertruidenberg heeft in zijn naam den eenvoudigsten vorm bewaard van het oude woord, dat, gelijk ieder weet, weide beteekent, ook al weet ieder zich niet dadelijk te herinneren, dat de groote grasvlakte van voorheen niet geheel hetzelfde voorkomen had van onze rechthoekige lapjes met lijnrechte sloten en nette hekken. Laat ons nu bij dit bekende blijven en geen onnoodige vergelijkende opgaven bijeenbrengen uit andere talen, en houden wij verder in de gedachte, welke uitspraak de opene *a* kan hebben in de verschillende taaldistrictjes van ons land, en hoeveel verscheidenheid een tijdsverloop van eeuwen heeft kunnen opleveren. Nu heet het dorp in die grasachtige streek eenvoudig de Mei, soms met een draai naar de *a*, maar dat is dan bij hen die den klank van het geschreven woord tot zijn recht willen doen komen. Zonder het beter te weten dan velen, op welke wijze dit geschiedt, hebben zij dus de *d* van Made gesyncopeerd, hebben

den hiaat hersteld door epenthesis eener *j*, en elideerden de onduidelijke *a*; m. a. w. ze zeiden Mei. Het komt er hier niet weinig op aan, of de *a* in een Frieschen of Zeeuwschen, dan wel in een Vlaamschen, Gelderschen, Brabantschen of Utrechtschen plattelands-mond komt, en het is eerder bij dorpsgemeenten dan bij gewesten te bepalen, hoe de uitspraak der letters en klanken is; veelal hebben de meest veroordeelden, bij instinkt en zonder etymologisch bewustzijn, den oorspronkelijken klank volkomen goed bewaard. Van Meede in Groningen tot Milmeijen (de Middelweiden) bij Ochten, van Ter Meede op Walcheren tot Mayenburg in Pruisen kan deze verklaring doorgaan. Gelijk Hengel de bekende en in gelijke gevallen regelmatig voorkomende verkorting van Hengelo is, kan het door »mijl op zeven" bekende Mill ook verstaan worden, hetzij als Meyel of Meyl, hetzij in den datiefvorm Millen. Maar verder moet men niet gaan. Navorschers zien altijd iets van hun gading. De genealogen hebben nauwelijks hun geslachtsboom der familie Jansen te Amsterdam voltooid, of ze worden ontsteld door de tijding, dat een naamgenoot Jansen, van bedrijf wilddief, brandstichter of zoo iets, tusschen Dollart en Schelde is opgepakt, en de taallievende grijpt naar alle homonymen en paronymen, die binnen zijn bereik komen. Voor velen is het noodig de belangrijke plaats van Max Müller te overpeinzen: »Sound has nothing to do with sound etymology". Wenschelijk ware het dat wij deze uitspraak, dat de klank niets heeft te maken met een verstandige afleiding, konden teruggeven met een woordspeling; dat zou meer indruk maken. — De opgever dezer vraag werd aan het slot heel nieuwsgierig. Is Milford niet veeleer een doorwaadbare plaats te midden van een paar andere, of bij een molen; Middleford of Millford dus? — Lochmey komt aan de beurt, maar moet eerst eene kleine kunstbewerking ondergaan. De naam is geen samenstelling, maar bestaat uit deze twee woorden: Loch Moy, derhalve het meer van Moy, het stamslot der familie Mackintosh, met een niet onaardig gevonden soort van gevangenis, door opeenstapeling van rotsblokken in het meer verkregen. Met dat alles weet ik nog niet of het kasteel naar het meer is genoemd of omgekeerd, en ken dat woord niet als Mey, nog minder als verwant met meadow. Aan eene vergelijking van Mayenne met ons Mei kunnen wij ons

niet wagen; wie weet waar het keltische woord in het gelatiniseerde Meduanum ons al zou brengen. De aanhaling van Jan Cornelis May is nog wel bruikbaar: de zwakke genitief van zijn naam, Mayen, wordt dikwijls uitgesproken alsof 't een Fransch woord was. — Van het woord mei in de beteekenis van boomtak' zooals Van Dale omschrijft, kunnen we thans niet spreken; familienamen hebben alweer de moeilijkheid, dat ze naast de taalkundige verklaring dikwijls eene historische opheldering behoeven, omdat wij niet altijd zeker zijn van den landaard dergenen, die hun naam, veranderd of onveranderd, droegen. J. G. FREDERIKS.

[Als »Mei" in de genoemde plaatsnamen »weide" beteekent, dan loopen ze evenwijdig met die saâmgesteld met *wijn* (= weide van 't oud-Duitsch winjan", pascere); vgl. Groot- en Klein-Azewijn (bij Zeddam, oudtijds Asuin), Delwijnen, Herwijnen.]

Perizonius (XXXIII, 84). De anecdote zal wel die zijn, welke vermeld staat in de geschiedenis van 't graafschap Bentheim door W. T. Visch. Bl. 131 leest men: »Volgens het verhaal van een thans (1820) overleden Nederlandsch hoogleeraar, zijn de Perizoniussen uit een boerenhuis, tusschen Bentheim en Schuttorp, Voorbroek genaamd, oorspronkelijk. De stamvader der geleerde familie als student naar de hoogeschool vertrokken zijnde en zijn naam bij den professor ter inschrijving in de studentenrol opgegeven hebbende" was deze van meening, dat die naam voor een man, die onder de geleerden een rang bekleeden wilde, veel te nederig was en dat dezelve, volgens de gewoonte des toenmaligen tijds, in een Griekschen of Latijnschen behoorde veranderd te worden. De professor, niet wetende, dat men in het graafschap Bentheim door het woord »broek" eene gemeene weide verstaat, gaf er de gewone Nederduitsche beteekenis aan en smeedde uit de beide grieksche woorden *peri* (voor) en *zonae* (gordel) den naam Perizonius. De hoogleeraar, uit wiens mond ik dit bericht heb, wees de bron waaruit hij 't geput had, aan. De naam van dat werk is mij intusschen ontgaan". MR. D. ENGELBERTS.

Weerts—Sweerts (XXXII, 122; XXVIII, 22, 87). Het woord *weert*, in bovengenoemde geslachtsnamen, kan onmogelijk het woord

weert, *weerd*, *waard* = eiland in een rivier, zijn. De vrager verwart hier den genitivus met den ablativus. De (rijke ?) nederlandsche taal is toch slechts één woordje *van* rijk, ofschoon dat voorzetsel *twee* zeer verschillende beteekenissen heeft, een voor den genitivus, een voor den ablativus. Andere talen onderscheiden in deze zaak nauwkeurig, en hebben er dan ook *twee* verschillende woorden voor; b. v. het engelsch heeft *of* voor den genitivus, *from* voor den ablativus. Zoo heeft het nederlandsch ook slechts één woordje *voor*, in twee beteekenissen, waar andere talen nauwkeurig onderscheiden en *twee* woorden hebben; b. v. het engelsche *for* en *before*, het duitsche *für* en *vor*, het friesche *for* en *foar*. — Als *van*, in een geslachtsnaam, vóór een plaatsnaam staat of voor een woord dat als plaatsnaam dienst doet, in dit geval *weert*, dan is dit het *van* van den ablativus; Van Tiel, Van Eck, Van Dijk, Van Weert. Maar als *van*, in een geslachtsnaam, vóór een persoonsnaam staat of voor een woord dat als persoonsnaam dienst doet, dan is dit het *van* van den genitivus; Van Jacob, Van Maarten, Van den Molenaar of Mulder, Van den Wagenmaker. Het *van* van den genitivus heeft een bijvorm, in samenkoppeling met het lidwoord; namelijk *des* voor mannelijke, *der* voor vrouwelijke woorden. Het is volkomen hetzelfde of ik zeg: *van den molenaar* of *des molenaars*. Ter onderscheiding met het *van* van den ablativus, met het *van* dat vóór een plaatsnaam staat, gebruikt men, bijna zonder uitzondering, bij geslachtsnamen, in plaats van het *van* in den genitivus, den bijvorm *des*; b. v. des wagenmakers(zoon), samengetrokken tot Swagemakers; des molenaars(zoon), samengetrokken tot Smolenaers of tot Smulders; des papen sone in de oude taal, voor wat wij nu den zoon van den geestelijke zouden noemen, samengetrokken tot Spapen. Zoo ook 's Jacob in plaats van des Jacob (des Jacobs zoon, de zoon van Jacob); Schoevers in plaats van 's Goevers, 's Goedverts, 's Godferts, 's Goverts, des Godfried's(zoon), enz. — Maar het *van* van den ablativus, het *van* vóór plaatsnamen staande, het *from* der Engelschen, heeft dien bijvorm *des* niet, en dus *kan onmogelijk* de geslachtsnaam Sweerts beteekenen des Weerts = van de weerd, in de beteekenis van eilandje in of polder aan een rivier. Des Weerts, in *die* beteekenis, zou *reiner Unsinn* zijn. Buitendien is het woord *weert*, *weerd*, *waard* = kastelein, van het mannelijke,

en *weert*, *weerd*, *waard* = rivier-eilandje, van het vrouwelijke geslacht. In laatstgenoemde beteekenis zou de genitivus dus *der weerd* moeten zijn, en nooit *des weerts* kunnen wezen. *Des weerts*, samengetrokken tot *Sweerts* beteekent dus niets anders dan (de zoon) van den weert, van den waard, van den herbergier, van den kastelein.

ARCADIUS.

[Doch hoe is het dan met de familienamen »van den Weerde" en »Wtenweerde" gesteld? Laatstgen. thans nog alhier in de Neder-Betuwe ruimschoots vertegenwoordigde aloude naam luidt in 't dagelijksch leven bestendig Uiterweerd, gelijk die ook wel vroeger, nevens Wt den Weerde, als Uytterweerd geschreven voorkomt. Uit deze twee vormen schijnt te blijken, dat waard (insula) als zoodanig beide in mannelijk en vrouwelijk geslacht placht gebezigd te worden. Want men zal toch kwalijk dezen naam, die in de 12de eeuw reeds voor *riddermatig* gold, kunnen verklaren als »uit den kastelein" (gesproten).]

Dirk—Theodoor (XXXII, 527). Dirk, Diderik, Dietrich = Theodorik, b. v. de Oost-Gothische koning, die te Ravenna in de 5de eeuw regeerde en in de Algemeene Geschiedenis als Theodorik de Groote bekend is, heet in de oude liederen Dietrich (Diderik) van Bern. Het is niet te verwonderen, dat de Franschman, die Theodoric niet meer gebruikt, dien naam door Théodore vervangt. De Nederlander diende dan echter dat Théodore door Dirk weêr te geven.

PASSIM.

[Théodore = Dórus (d. i. Theo-dórus); Thierri = Dirk (Diederik).]

Daar is de scharenslijper, dat is den derden dag regen (XXXII, 528). In mijn Amsterdamschen jongenstijd bestond er zeker volksgeloof omtrent gebochelde menschen. Misschien nóg wel. Bij mij althans is 't er nog niet uit als ik zoo nu en dan van die menschen zie. Als we bij mooi zomerweder zoo'n gebochelde langs 's heeren straten en dan nog wel op de kleine-steenen, d. i. aan den huizenkant, zagen loopen, zeiden we als jongens tot elkander: »we krijgen morgen regen! daar gaat een bochel!" En herhaalden zich die verschijningen, dan werd 't een onweêrs- en hagelprofetie. 't Volk scheen in mijn tijd aan wanschapen menschen geen mooi weêr te gunnen, zooals 't nog in de Betuwe den scharenslijper dit misgunt.

A. AARSEN.

[Dat het volk aan gebochelden (en aan scharenslijpers) geen mooi weêr gunt, blijkt niet. Die toepassing is onjuist. Neen, maar even-

als een bewolkte lucht gevoel van mogelijke teleurstelling opwekt bij iemand, die voor genoegen of zaken eerlang zijn huis wenscht te verlaten, en dus in dit geval als een kwaad voorteeken wordt beschouwd; evenzoo ziet men, blijkens de spreekwijze in kwestie, waarin species staat pro genere, — regen in plaats van »onheil" in 't algemeen! — in de ontmoeting van een gebochelde een kwaad voorteeken. Waarom? Omdat het volksvooroordeel weleer in mismaakte of gebrekkige menschen, denkelijk met het oog op Ev. Joh. 9 vs. 2, 3 (wie heeft er »gezondigd"!), voorwerpen van Gods bizondere gramschap zag. Van hier ook de spreekwijs *wacht u voor de geteekenden,* d. i. (volgens de populaire Schriftverklaring van vroeger dag) voor degenen die *God* geteekend heeft (door een lichaamsgebrek, enz.). Dit, met het oog op Gen. 4 vs. 15, welke plaats alzoo schromelijk misbruikt wordt, vermits de Heer geen teeken stelde in den persoon van, maar ten behoeve van — Kaïn. Intusschen heeft de heer A. ons op een goed spoor gebracht, want wij komen nu tot het besluit dat het scharenslijpersbaantje in de dagen, dat eerstaangevoerde uitdrukking ontstond, meesttijds door gebochelde of gebrekkige lieden werd waargenomen.]

Oude-wijven (XXIV, 415). Ik wist niet, dat er een soort van golven bestaat die zoo genoemd werden. — Evenwel geloof ik niet dat die »oude wijven" iets te maken hebben met het spreekwoord. Ik ben nog niet overtuigd, dat mijne afleiding niet goed zou zijn. Ik kende ook al niet de bijvoeging »oude wijven met hellebaarden". Wel heb ik meermalen hooren zeggen »al regende het oude wijven", — en terstond daarop door een ander: »dat was nog niets als er maar knuppels bij vielen om ze dood te slaan", doch m. i. is uit dergelijk bijvoegsel niets te bewijzen tegen het »whole waves", want 't is klaarblijkelijk van later tijd, een zoogenaamde geestigheid, voortzetting der aardigheid, en van het misverstand, dat door gelijken woordenklank wordt veroorzaakt. — Het regenen van »baksteenen" is wat anders. »Het regent of 't met bakken van den hemel gegoten wordt", zegt men. Een ander heeft allicht daarbij aan steenen waterbakken gedacht, en, om de uitdrukking te versterken, bij het water ook nog de bakken uit de lucht laten vallen. A. J. C. KREMER.

Bommelen (XXXII, 437) — of *bummelen* (met hoogduitsche *u* uitgesproken) beteekent »met een bommeltrein (Bummelzug) reizen". Het woord is in volle volksgebruik, althans in Holland. In overdrachtelijken zin ook ombommelen, ombummelen, zooals zij doen, die alle »heilige huisjes", welke ze op hun weg ontmoeten, binnengaan om iets te drinken. Vandaar ook bommelen, ombommelen = zeuren, treuzelen, langzaam iets uitvoeren, langzaam voortmaken.

[A. J. Servaas v. R. vergelijkt Bummler (lanterfanter, straatlooper), Bummlerzug (gewone trein, die aan elk station stopt, en dus langzaam vooruitkomt. A. Aarsen meldt, dat het woord als term voor heimelijk schoolverzuim te Amsterdam in zwang is.]

Hannekemaaier. Geen Hans, Hanneken (*Nav.* XXXII, 185) schijnt hier te voegen. Mij dunkt, 't woord is zuiver Nederduitsch (*Nav.* XXXI, 577). Als men »Hannemansmathe" (benaming a° 1378 van een goed to Heker, kerspel Doesburg, Herald. Bibl. 1882, bl. 43) in zijne gedachten samenkoppelt met »de Hengmeng" (bouwland te Lienden; weiland te Deest, dito te Kessel), »de Hengmijn" (bw. te Zoelen), »de Hangwaard" (bw. te Geldermalsen); en bedenkt dat wat b. v. in de Neder-Betuwe een *eng* (ang, anger, soms met voorgevoegde *h*) is, in de Graafschap (vgl. Rayink, Wissink) somwijlen, in Overysel bestendig *enk*, *ink* luidt: — zoo ziet men in *hanneke* eenvoudig zulk een *ang*, *eng*, *hank*, *henk*, in één òf uit misverstand òf door de volksuitspraak in verloop van tijd voortgebrachten verlengvorm. Of misschien beter, zal *hanneke* ontstaan zijn uit 't gansche woord, waarop bovenstaande landerijen-benaming wijst, zoodat de oudste vorm der uitdrukking is geweest »hankmyn"- of »hankmen"-maaier, d. i. »veld-weide-maaier". Want *men* (*meng*) = *ment* of *meent*, *myn* (*myng*) = *meynt* schijnt, evenals *mat*, *met*, *made*, *mede*, *gemeet*, uit *meten* geboren, en duidt, gelijk *maat*, eene zekere hoeveelheid gras- of hooi-land aan. Terecht vermeldt derhalve de Woordenlijst van de Vries en te Winkel dit woord. J. A.

Masteluin (XXXIII, 37). Eene broodsoort. Kiliaen heeft: Masteluyn, Misteluyn, Farrago, dat verschillende soorten van koorn, en ook mengelmoes beduidt. Inderdaad is masteluyn-brood saamgesteld voor de helft uit tarwe- en voor de wederhelft uit rogge,

of voor twee-derde uit tarwe- en voor één-derde uit roggemeel. Misteluin is misschien de oudste vorm, en »miste" leeft wellicht voort in het woord »vermischt". G. P. ROOS.

VRAGEN.

Brink. Hij woont op de Brink, hij heet van den Brink. Wat beteekent dit woord? E. LAURILLARD.

[Zie *Nav.* XXXI, 463, 4. In 't Middeneeuwsch-latijn »brinco". 't Woord, dat mannelijk is, gelijk de familienaam v. den Brink leert, laat zich vermoedelijk ontbinden òf in Bree-enk = breed veld, òf in Bero's-enk = veld van Bero of Baro, oude mansnaam.]

Elsasz. De naam dezer (thans) Pruissische provincie luidde in 1505 Elsaten, in Fransche charters van 1505, 17 Elsate; in 't Latijn Alsacia, in 't huidige Fransch l'Alsace. In een Duitsch charter van 1521 komt »der Edelsasz" voor. Verklaart deze laatste oude variant den naamsoorsprong?

Nieuwerwetsch Hollandsch (XXXIII, 228). Men kan er bijvoegen, dat er soms woorden worden gebezigd, die, zoo men 't verband niet kende, zouden doen vragen: wat moet dat nu beteekenen? Bijv. als examens voor den rang van hoofd- of hulponderwijzer zullen worden afgenomen, vermelden eenige dagbladen den loop dier examens onder 't opschrift »Acte-examens". Indien Bilderdijk en Siegenbeek eens opstonden en die uitdrukking lazen, zouden zij ze begrijpen? X.

[Zoo zij onze tijdgenooten waren, gewis.]

't Is kermis in de hel, — zegt men in N.Brabant, indien bij regen de zon schijnt. Wat beduidt dit gezegde? [1]) Sommigen beweren, dat het moet zijn »kermis in de hegge", omdat bij regen met zonneschijn het gevogelte zich in de heggen verschuilt en aldaar lustig zingt [2]).

[1]) Er kan aan ten grondslag liggen 't denkbeeld van satanische vreugd over de teleurstelling der aardbewoners, die zich, alhoewel de zon schijnt, toch door dien regen belemmerd gevoelen in hun genot, bij uitgangsplannen, enz. RED.

[2]) »Kermis in de hegge" kan beduiden »Kermis in 't bosch, "omdat de regen de eertijds uitsluitend in de open-lucht feestvierende kermisgangers naar de bosschen dreef. RED.

Kerdik. Kan het woord kerdik, als by- of toenaam voor een Israëlitisch man in gebruik, uit het Hebreeuwsch of uit het Arabisch afgeleid? En wat is dan de beteekenis daar van?

[Men bespeurt geen hier passenden Hebr. of Arab. wortel. Dus, denkelijk Jodentaal.]

Kady. In N.Brabant en ook elders heb ik herhaaldelijk gehoord, indien iemand ten-zijnent 's avonds een partijtje gaf, de uitdrukking: »het is heden avond *kady* bij..." Wie weet den oorsprong van dit woord? X.

[Geeft *Nav.* XXXII, 438, misschien eenig licht?]

Loet, enz. In oude charters, waarbij jaarmarkten worden ingesteld, is meermalen sprake van »loet, gheleyde en merctrecht"; bijv. »die van henegouwen syn sculdig loet ende gheleide mer gheen merctrecht in der stat van hertoghenbossche". Wat beteekenen de aangehaalde woorden?

[Loet-recht = buurt-schatting? Gheleide-recht = schatting wegens vrijgeleide? Vgl. *Nav.* XXVI, 566; VII, 81; VIII, 286 XXXIII, 224.]

Meiboom, Meidrank, Meitak. 't Eerste leid ik, met 't oog op de Meiboomenplanting van *Nav.* XXIX, 503, 4; X, 87, 292 (*n.*) liefst van de Germaansche, dus Heidensche Meifeesten af. Maar waarom noemt men den tak, die op een in-aanbouw-zijnd huis, zoodra 't onder de kap komt, geplant wordt, b, v. in Overbetuwe een *Mei*boom? 't Gebruik om zoodanigen tak te planten, kan zeer goed uit gezegden natuurdienst zijn ontstaan, maar waarom dien Meitak of Meiboom geheeten? Moet men uit die benaming afleiden, dat oudtijds bepaaldelijk of meestal in Mei, minstens in den vóórzomer gebouwd werd? »Mei-dag, verhuisdag", heet het nog heden onder den volke. — *Mei* in Meidrank, Meiwijn zou ik liefst met 't oog op *Nav.* XXX, 311, 542, 3, uit de R. Kath. *Maria*-vereering afleiden. En danken hieraan ook niet de *Maren*takken op Kerstmis van *Nav.* XXX, 64 hun oorsprong? — De Meitak, welken men bij 't binnenhalen van den oogst op de laatste vracht plaatst, zal, volgens Geld. Volksalm. 1872, bl, 37, even goed als Meiboom, uit bovengenoemde Meifeesten spruiten. Doch in Bloeimaand is 't oogstgewas nog ver te zoeken, en ook in Juli, dus

vóór 't rijpen van den oogst, plaatst men een tak op de laatste hooivracht; daarom zie ik in dezen meitak liefst een *maai*tak. Heb ik recht?

Parmantig — **karkastig.** Aldus heet 't in Neder-Betuwe van een pedant, van iemand die veel drukte op zijn lijf heeft. Ook wel »parremantig" en »promantig". Wat is de grondvorm en herkomst dezer woorden? 't Eerste hangt toch niet zamen met »pweermentlick" of »puermentlick" in oudere giftbrieven (in de formule »pweermentliken om gode wil" (bijv. a° 1465), in latere »puirlyck" (bijv. a° 1591) d. i. puur, louter, zuiver, enkel om Godswil)? Of is 't verbasterd uit »prompt" (in tevens verbasterde beteekenis)?

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

Alting (XXXIII, 92). Uit de vraag blijkt niet of den vrager bekend is Albertus Samuel A. Joh. fil. Alb. nep., predikant te Kampen 1804, † 1823, op 16 Aug. 1796 te Leiden ondertr. m. Sara Gerhardina Uhlenbruck † 1837. MR. J. I. V. DOORNINCK.

Bosch (XXXII, 300). Mathias B., geb. 12 Juni 1744, † 24 Oct. 1767, was zoon van Joos Conrad, Johan Theodoorzn, geb. 17 Juli 1700, † 7 Oct. 1747, bij Anna Gertruda Schopman († 24 Aug. 1786 na hertrouwd te zijn geweest met Jacob Spruit, geb. 1707 Oct.? † 1 Jan. 1776). Hij huwde Maart 1766 Anna Lucia Cramer v. Veeren, geb. 1746, wier moeder heette Judith Elisabeth Loogen (geb. 14 Dec. 1725, † 25 Mei 1765). Uit dit huwelijk werd geboren na den dood des vaders, 16 Dec. 1767 Anna Gertruda Jacoba B. S. C. BOSCH REITZ.

de Bye (XXXI, 298). In N.-Brabant bloeit nog een geslacht de B., waarvan een tak zich naar Holland verplaatste (Thierry de B.). In mijn jeugd heb ik weleens hooren vertellen, dat de Bye, des Abeilles en Benen, drie bekende geslachten, denzelfden oorsprong hadden, als afstammende van Geuze Els, die te 's Hertogenbosch, toen

de stad door de Staten was ingenomen, gereformeerd werd om hare plaats in de St. Janskerk niet te verliezen en van wie 't rijmpje getuigt:

»Geuze Elst
Heeft de heele Meyerij verfelst", —

namelijk door hare talrijke afstammelingen, die overal in de Meyerij verspreid en als ijverige voorstanders der gereformeerde religie bekend waren. — Voor de waarheid van een en ander kan ik niet instaan; integendeel houd ik die drie geslachten, welke misschien denzelfden oorsprong hebben, voor ouder dan de inneming van 's Hertogenbosch [1]). A. J. C. KREMER.

Cloeck, Kloeck (XXXII, 138, 349). Harkenroht maakt, in zijne Oostfr. Oorspronkelykheden, 2de druk, II, 854, gewag van »eenen originaalen verzegelden brief van den jaare 1648 den 6 Maart, daar in Eilert Eggeriks te Loppersum in de Ommelanden verpagt eenen zeekeren akker Heemstede by den Moolenwerf, aan den Wymerschen weg, allereerst gepagt van den Edelen Enno Cloek van Barchuisen, te Tunum en Oldendorp (beide in Oostfriesland) Erfgezeten, wiens egtgenoot was de Edele vrouw Clara de Mepsche van Loppersum [2]). — Uit eene geschrevene verklaring betreffende eene waterleiding dd. Appingadam 10 Junij 1745 blijkt, dat toen aldaar woonachtig was: »de heer F. J. v. Cloeck". — Den 23 Maart 1761, zijnde de dag van het christelijk Paschafeest, gecopuleerd na drie achtereenvolgende zondagen, de Hoogwelgeb. heer Wigbold Gerhard Aldringa van Wirdum, heer op Rusthoven, met de Hoogwelgeboren freule Abelina Kloek 't zum Berenklau [3]) te Delfzijl (Trouwboek van Wirdum, bij Appingadam). M^{0}.

Cloeck, Kloeck, Cloegh (II, 375; III, 363, 364; IV, Bijbl., bl. LXIV;

[1]) Juist! Ook zou, zoo deze veronderstelling opging, hier te noemen zijn het reeds in den vroegen riddertijd riddermatige geslacht v. Beinhem, welks naam in zijn ouden variant v. Beyenheim (-heem) misschien ook wel aan bijen herinnert. RED.

[2]) De de Mepsche's waren te Loppersum gegoed en bezitters van 't huis den Ham aldaar.

[3]) Reeds a° 1391 ziet men eenen Ryckwyn Cloeck tot de Berenclau (o. Groessen) vermeld in Geld. Volksalm. 1883, bl. 11. RED.

VIII O, Vr. K K; en Alg. Reger). Mr. Jacob Cloeck, burgemeester van Alkmaar, was gehuwd met Helena Coster, die, 11 of 17 October 1786 overlijdende, tot erfgename had hare nicht Maria Hessing of Hessingh, † 30 Januari 1804 te Alkmaar, gehuwd met Casparus Costerus (van wien zij echter 2 April 1783 zich scheidde), zoon van Isaac, notaris te Amsterdam, bij Debora Otto (hertr. met N. N. v. der Noot de Gietere, gouverneur onzer bezittingen op de kust van Guinea). Zie de oproeping van erfgenamen in de Staatscourant van 8 Dec. 1855 en 30/31 Maart 1856. Hoe was Maria Hessingh eene nicht van Helena Coster? Over leden van dit geslacht zie men nog Herald. Bibl. 1873, bl. 212; 1874, bl. 22, 102, noot 3, bl. 333; en de Kwartierstaten v. Nederlandsche geslachten. v. M.

Cloeck. Zie dezen naam in Nijhoff's Oorkondenverzam. O. a. prijkt Gadert Cloeck met zijn uithangend zegel in groen was in den transfixbrief v. 31 Mei 1441, behoorende bij den verbondsbrief (i. d. 19 April 1436 voor 't kwartier van Zutfen) tusschen de Rp. en de steden 's lands van Gelre. Hij zal wel één persoon zijn met Gadert Cloegh, die voor 't kwartier v. Z. den verbondsbrief (van gelijke strekking) i. d. 3 Mei 1418 bezegelde. Zie hem en zijne dr Margriet, 2de vrouw van Willem Stevenszn v. Roderlo, vermeld Geld. Volksalm. 1882, bl. 163. Zie Mr. Pieter Cloeck, raad van Amst. a° 1659 met wapenschild, vermeld *Nav.* XXIX, 391; XXXI, 381. Alsmede Mr. J v. Doorninck's Geslachtk. Aant., bl. 457; Herald. Bibl. 1880, bl. 21; 1881, bl. 172, 1882, bl. 163, 5, 176, 85; 1883, bl. 57, 9; en inzonderheid in laatstgen. jaargang 't zaakrijk opstel van onzen H. M. Werner. Dat is genealogie behandelen! Men raadplege 't register [1]) achter dat voortreffelijk stuk op den naam Cloeck (Cloick), waar bl. 165 Knoeck zal moeten luiden Kloeck [2]), en dus »Knoeck" uit dat register dient verwijderd. Zie

[1]) Waarom ook geen register van plaatsnamen? 't Zij afzonderlijk, 't zij tusschen de familienamen door! Zoodanige registers geven aan *zulke* opstellen, als er thans een vóór ons ligt, blijvende waarde.

[2]) In die veelomvattende »Bijdrage tot de geneal. v. 't gesl. Mom", met prachtige, door den auteur zelven vervaardigde wapenafbeelding in kleurendruk, komt op dezelfde bladz. eene verschrijving voor, want Zweder v. Cuylenburg, de schoonvader van Jacob Mom († 1621), moge gegoed geweest zijn te Maurik (Nederbetuwe), waar men nog steeds »de Ridderhofstad (*sic*) Kuilenburg" ont

Geld. Volksalm. 1871, bl. 84. Joh. Cloecken († 4 Febr. 1605) schonk een kroes met een schaaltje er op, wegende 4 mark, 2 lood, aan de stad Kampen (Bijdr. Gesch. Overysel, III, 148). Rutger

---

moet, hij was zonder twijfel nooit heer van Maurik. Hier heeft verwarring plaats met de graven van Culemburg, gelijk bijv. uit Herald. Bibl. 1879, bl. 129, 31 (noot 1) blijken kan. Van die graven ging de heerl. Maurik in 1698 op v. Delen over. — Een S. v. Cuylenburg was in 1718 geërfd te Drumpt, bij Tiel, in welke stad ook leden dezer familie woonden. Ze stierf vermoedelijk, in den aanvang dezes jaars (1883) uit, in eenvoudigen levensstand te Ek-en-Wiel,op een erf, nóg 't Huis Wiel geheeten, omdat ter plaatse nog in 't begin dezer eeuw het kasteel 't Huis te Wiel stond. Overigens, indien de beginselen, welke de geachte schrijver (blz. 240) den Maas-Waalschen amptman Jacob Mom († 1621) bij zijn aanslag op Tiel, tot diens verheerlijking toekent, in diens, natuurlijk naar onze omstandigheden, eischen en behoeften gewijzigden trant, ten huidigen, op dit punt misschien toch soms al vrij hachelijken dage ingang mochten vinden, dàn.... driewerf wee u, o mijn dierbaar vaderland! Waar zulke feiten spreken, is elke discussie overbodig. Wel komt het bij de beoordeeling van feiten terdege aan op billijke, onbevooroordeelde waardeering der beginselen en drijfveeren, die tot 't verrichten of plegen er van hebben geleid; maar toch, zelfs 't loffelijkst doel vermag de middelen nooit te heiligen; hoeveel te minder dan, ingeval de loffelijkheid van dat doel door velen wordt betwijfeld, door nog meerderen ontkend. Op die wijs zou men de daden van Ernst Mom († 1596) ook wel kunnen bemantelen of vergoelijken; toch heeft zijne door-en-door degelijke bekendheid met den boven allen twijfel verheven adel en 't aanzien van 't geslacht M, — welke bij de kenschetsing van personen eigenlijk *niets* ter zake doen, — den geëerden schrijver billijkerwijs niet verhinderd dien Ernst voor te stellen als een schurk, een ellendeling. En geenszins kan de heer W., met de Historie aan zijn zijde, gerekend worden bij die voorstelling den naam Mom te hebben *misbruikt*. Dit met 't oog op de noot van bl. 241. — Volgens Fahne en Werner (t. a. pl., bl. 97) is 't *Nav.* XXXIII, 239 vermelde charter in den Cod. Dipl. bij v. Spaen valsch, ofschoon Gerardus Mummo, de stamvader van 't wijdvertakte geslacht Mom, in 1177 leefde. Mumendorp wordt opgesomd onder de bezittingen der abdij Epternach, waarin paus Victor IV haar 9 Juni 1161 bevestigde (v. den Bergh's Oork. v. Holl. en Zeel., I, n⁰ 141). Staat ook deze plaats met Mom in verband? – In antwoord op de vraag door den heer Werner, bl. 169, noot 1 van zijn merkwaardig stuk gedaan, diene, dat, blijkens de kaart in de Tegenw. St. v. G. (tegenover bl. 345), de huizingen Lunhorst (bew. Didam) en Lijnhorst (bez. 's Heerenberg) bepaald moeten worden onderscheiden. Ook de naamsbeduidenis wijst op belangrijk verschil. — Jammer, dat hij bl. 170, bij de beschrijving van 't wapen der Veluwsche familie Morleth, de zoo eigenaardig-Veluwsche wapenfiguur der takkebossen, gelijk ook Brantsen die voert, voor »hermelijn

Kloucken, wedr te Doesburg, tr. 21 Oct. 1671 Aleida Wintgens, wede v. Helmich v. Twenhuysen (ibid., V, 352). Gijsbert Kloeck te Maurik (Nederb.) liet ald. 13 Mei 1695 eene dr Hermken doo-

---

staarten" verruilde; vgl. Her. Bibl. 1882, bl. 298, met ibid., bl. 211. In Her. Bibl. 1881, bl. 35 werd, gelooven wij, 't wapen M. juist opgegeven. — Marcus v Wees (bl. 182), domheer van Utrecht, proost van Elst, was heer van den Pluimenburg te Dodewaard (Nederbetuwe); vgl. Geld. Volksalm. 1878, bl. 135 (1880, bl. 23) met Her. Bibl. 1880, bl. 305. -- Wat de Roode Toren o. Heteren betreft (bl. 186): uit de geneal. v. Balveren in Her. Bibl. 1879, bl. 15, blijkt ook, dat Christoffel v. Balveren de eenige eigenaar uit zijn geslacht van dat pand geweest is. — De bl. 188, noot, aangevoerde Kalender (met *vóór*-gevoegd of -gebonden Huwlijksregister) van *Nav.* XXIV, 145, kan zeer goed voor Doesburg gediend hebben, want daar waren niet minder dan vijf godshuizen, vermoedelijk allen door edelen gesticht; zie *Nav* XXXII, 369—71. — Misschien geeft opzichtens de bl 191 aangevoerde verschrijving van v. Spaen, 't in de volg. afl. van *Nav.* bij Suurmondt te vermeldene eenig licht. Zou de Mom van v. Sp. ook eene Suurmont geweest kunnen zijn? — De bl. 198 noot 1 geuite twijfel nopens verband tusschen 't Overys. geslacht Moerbeke (a⁰ 1459 Morbeken) en 't voorm. kasteel Moerbeek bij Bergen-op-Zoom, schijnt misschien in zóóverre gewettigd, als moor-beek een meer algemeene benaming is; dòch hieraan dacht onze schrijver blijkbaar niet. Daarbij, de door hemzelven t. a. p. genoemde Herman Moerbeeck was een ridder, die als hartstochtelijk voorvechter van hertog Willem van Gulik en Gelre in diens verwikkelingen met de Brabanters over de stad Grave, als vermeend Geldersch spion op 't slot te Heumen gevangen zat toen de hertog dat op deszelfs eigenaar Arnold v. Heumen, die de Brabantsche zijde had gekozen, in den herfst van 1388 veroverde, en die door den hertog tot bewaarder er van aangesteld, straks daarna Arnold's dr Ada huwde; — welk alles in dien Herman een echten Gelderschman doet aanschouwen, en dat wel op Gelderlands zuidelijkste grens. Zoodat, al moge v Moerbeeck's Brabantsche herkomst misschien niet aangetoond kunnen worden, het optreden van dezen Gelderschen ridder uit dit geslacht a⁰ 1388 onzes inziens verbiedt dit geslacht beslist Overyselsch te noemen, omdat de ascendenten van Christina v. M., die in 1643 huwde, tot hare bed-overgrootouders toe Overyselaars waren. 't Is waar, een Johan Moerbeeck was a⁰ 1459 ingezetene van Oldenzaal of van Deventer; maar hoe vroeg komt Mom niet reeds in Overysel voor (a⁰ 1310 te Deventer)! Toch zal onze schrijver wel dit laatste met mij een Geldersch geslacht noemen. Nu nog de vraag, of men Christina's moeder v. Barvelt (aldus ook Gesl. Aant., bl. 46) of v. Barreveld moet noemen Was 't niet eigenlijk Berntfelt, v. Berntfelde? Vgl. Cat. d arch. v. 't Dev. Gasth., n⁰ 544. Trouwens, ook *Nav.* XXXII, 349, ziet men Berfelt staan. De naam schijnt zelden voor te komen. — Uit Mr. J. v. Doorninck's »Geslachtk. Aant." — welke de geachte schrijver, hoe volledig anders, thans niet schijnt te

pen; zijn zoon Cornelis bood 9 Juli 1719 (getuige Willemina Cloeck) een zoon Gijsbert ten doop aan (Doopb. d. Herv. gem). J. A. Kloeck, luit. t. zee 1e kl., verving 1 Juli '83 den luit. t.

hebben nageslagen; tenminsten de alliantie Isabella Josina Johanna Schele v. Welevelt × eenen Mom (levende omstr. 1700) meen ik niet te hebben opgemerkt, —, bl 409, vgl. met Bijdr. tot de Gesch. v. Overysel, V, 259, laat zich denkelijk zijne gissing, op bl. 203, Glauwe × Morrhe (niet Mom) waar maken. Op de Harderwijker grafzerk, waaronder vermoedelijk Johan v. Wijnbergen, Johanszn ex Arnolda Mom, begraven ligt, heeft men indertijd ook wel Morn in pl. v. Mom gelezen; zie *Nav* XXVI, 347, waar men in pl. v. »Johan (ex Arnolda Morn)", leze: »Johan (Johanszoon ex Arnolda Mom)". — Staan de bl. 234 genoemde v. der Hoeven's met die van Her. Bibl. 1879, bl. 321 in betrekking? — Dat v. Heerdt en v. Warmelo *zuiver* Overyselsche geslachten zijn (bl. 246), kan ik onzen auteur niet toestemmen. Levert hij zelf niet, wat 't eerstgenoemde betreft, den (ouderen) variant v. Heerde? En *Nav.* XVI, 20–2 levert 't betoog dat v. Heerdt = v. Heerde is, terecht in *Nav.* VII, 28b tot den ouden Veluwschen adel gerekend. — Aangaande 't wapen v. Wijhe bij Fahne, — zie bl. 205, noot, — deze heeft recht als hij aan v. W een (ganschen) leeuw toekent, want Gerrit Mom's schoonzoon Evert Jan v Neukirchen had tot moeder Seina Marga v. W. uit den tak v. W. tot Echteld die den leeuw klimmend, dus geheel, in onderscheiding van den tak v. W v. Hernen, die den leeuw uitkomend, dus half, voerde; vgl. *Nav.* XXVI, 578 met ibid., bl. 582. De tak v. W. v. Reuschenberg had wederom den ganschen leeuw, maar gebroken, en een van de beide andere takken geheel verschillend helmteeken (ibid., bl. 586). — Behoudens allen eerbied voor de mogelijke herkomst van Mom uit de Romeinsche volkstribunen Quintus en Lucius Mummius (bl. 220) van Fahne, deelen wij hier mede wat ons in 't hoofd ligt, dat, naar sommiger meening, een moor in of boven een wapen op Spaansche, meer bepaald Andalusische afkomst heenwijst. Misschien is 't een curiosum. Want ook 't helmteeken van 't wapen der in afkomst en naamsoorsprong zoo zuiver Veluwsche Delen's vertoont de buste eener vrouw (met loshangende haren); maar, — luidt eene familietraditie, — vermits die buste eene Moorin voorstelt en derhalve op Spaansche herkomst ziet, heeft de stamvader van 't geslacht, sedert zijne overkomst herwaarts en beleening met een Veluwsch riddergoed (Deelen), hiervan den naam aangenomen. Dit is zeker, dat 't oudst-bekende zegel v. D., een maagscheidszegel van a° 1415, die buste noch eenig ander helmteeken te aanschouwen geeft. Dit een en ander lokt wellicht eene verklaring uit van een deskundige omtrent de beteekenis der moorengedaanten in en boven (ook nevens ?) wapens. Herinneren ze aan de kruistochten? En werden ze niet, sedert deze, vooral als helmteeken gebezigd, of toegevoegd aan de reeds bestaande wapenfiguur? Zoo ja, dan sluiten ze geenszins oud-Nederlandsche of Duitsche afkomst uit, tenzij de naam zelf van 't geslacht hiertoe noopt. Wat beteekent derhalve de naam Mom?

zee 2[de] kl. A. C. v. der Sande Lacoste als dienende aan boord van Z. M. wachtschip te Willemsoord. Te Deventer en Zwolle ontmoet men nog den familienaam Kloeke, in eenvoudigen levensstand. — Een weiland te Wamel heet de Kloekelanden, een dito te Enspijk Klokkenbosch. Of wijst dit laatste op iets soortgelijks als in de »Klokkenwaai" van *Nav.* XXVI, 54? In eene oorkonde v. 16 Oct. 1531 bij Nijhoff (VI, 3, bl. 1004) is sprake van een »Cloecken weertken", o. Aart (bij Pannerden). Te Groessen is het Kloecke-tiend bekend, wat opgehelderd wordt door hier boven, bl. 336, noot 3. Moet men nog noemen v. Heker gesegt Cloecking (vgl. Herald. Bibl. 1882, bl. 36 met bl. 42, 51,3). J. A.

Sloet – v. Broeckhuysen (XXXII, 544). Ludolph Everard Willem Sophronius bar. Sloet v. de Beele, geb. te Zutfen 19 Juli 1760, geh. 7 Jan. 1783 m. Geertruida Anna Margaretha v. Broeckhuysen, vrouwe van Oldhuis, geb. 1763; dr v. Wilt Hendrik, heer van Oldhuis, beschr. in de ridderschap van de Veluwe, en van Scheltina Anna Ida v. Aysma v. Lauta (*Nav.* XXIX, 491). Uit dit huwelijk Jan Adriaan Joost, geb. te Zutfen 19 Oct. 1783, lid der ridderschap en prov. staten v. Gelderland, district-commissaris van Veluwe, † op de Beele (nabij Zutfen), gehuwd geweest met Johanna Jacoba Sara Visscher uit Utrecht, bij wie Ludolf Anne Jan Wilt, heer v. de Beele, oud-gouv. gen. v. Oost-Indiën, woonachtig te Arnhem, en Bartholomeus Willem Anne Elisa, oud-pres. der rechtbank te Zwolle, ald. nog woonachtig.

MR. A. F. bn. SLOET V. ZWANENBURG.

[H. M. Werner, die Wilt Hendrik v. Br. zoon noemt van Johan Otto bij Margriet Elisabeth Op den Berge, en S. A. J. v. Aysma v. Lauta vermoedelijk Schelto's dr bij Anna Ida Spruit, verwijst naar Mr. J. v. Doorninck, Geslachtk. Aant., bl. 384, waar de gade v. J. A. J. Sloet tot Oldhuis niet Visscher, maar Visser heet.]

VRAGEN.

v. Adrichem (XXXI, 584). In de Haarl. Ct. v. 22 Febr. '83 dankt de weduwe van Dr. I. N. Boom, geb. v. Adrichem, te Zierikzee, voor de blijken van deelneming ontvangen bij het overlijden haars zoons Cornelis. Behoort deze tot de *Nav.* XXXII, 530, 1, vermelde, van

het adellijk geslacht bij de Beverwijk afstammende familie? Hoe is haar wapen?

de Bye—Mom. In het werkje van v. Dam v. Brakel: De oorsprong van Loevestein en Monnikenland, leest men bl. 56: »De wed. van Jonkh. Marcus de Bye (Margareta Mom) schonk een geschilderd glas met wapen (bij den bouw van het huis 't Ooijevaarsnest te Brakel a° 1649), vertoonende 1 en 4 in goud dwarsbalk v. zwart, 2 en 3 in zilver drie molenijzers v. rood. Dr. H. C. Rogge in zijn »Bezoeken op Loevestein in 1624", bl. 75, noemt de vrouw van Marcus (commandeur en kapitein op Loevestein) daarentegen Margaretha Mons. In het geslacht Mom is zij totnogtoe niet bekend of tehuis te brengen. Gaarne zou ik weten: 1°. wie de ouders waren van genoemden Jhr. M. de Bye? 2°. hoe zijne vrouw heette, en zoo zij eene Mom was wie hare ouders waren of waar zij in dit gesl. te huis behoort 3°. van wie 't bovenbeschreven wapen is?

Amersfoort. H. M. WERNER.

Kloeck (XXXII, 340). Komt in de bewuste genealogie ook voor zekere Jacobus Kloeck, die leefde in de tweede helft der 17de eeuw, huwde Anna Maria Hubert, en voerde In goud een zwarten, zilvergehalsbanden hazewind, en tot helmteeken een uitkomenden zwarten adelaar? Zoo ja, wat staat omtrent die beide echtelieden, benevens hunne bloedverwanten in de opgaande linie, aldaar opgeteekend? th. D.

Murray. Jhr. Johan (John?) M. (ook Murrai, Moray en Morai), kapitein en majoor (?), wedr van N. (?) May, tr. 15 Dec. 1651 Bauck v. Meynsma en † 19 Nov. 1666, begr. in de kerk te Beers (Friesland). Zijn grafblazoen was versierd met 16 kwartieren:

1. Murray of Fallonhill	5. v. der Meer
2. Douglas	6. Uit den Hoven (Utenhove?)
3. Murray of Blackbarony	7. Everswijn
4. Hai of Atholl [1])	8. Duge-Leens (?) [1])

[1]) Rietstap's Armorial kent Hay of Erroll en Murray of Atholl, beide in Schotland; noemt ook onderscheidene Murray's, maar geen M. of Fallonhill en of Philiphaugh. En vermeldt Duigou de Lehec (Bretagne). Is dit wellicht 't twijfelachtige Duge-Leens? RED.

welke acht ook weer volgen, doch kruisweegs over elkanderen gestelt" (Vrije Fries, 1881, afl. 9 (?). Hoe is deze kwartierstaat saamgesteld? [1]) Het wapen van Johan Murray (door Ferwerda, De Haan Hettema en v. Halmaël onjuist opgegeven) is In zilver jachthoorn van zwart, gesnoerd en beslagen v. rood; met schildhoofd v. blauw, beladen met 3 vijfpuntige sterren v. zilver naast elkander. Helmt. een in zilver geharnaste arm en hand van natuurlijke kleur, houdende een morgenster van zilver (?). Devies (?) Zijne kinderen heetten Horatius, James, Hector, Patrick, Johannes, Maria Eleonora, Charlotta Catharina en Ena. Weet men zijne ouders te noemen? Stamde hij misschien af van het Schotsche geslacht Murray of Philiphaugh? G.

v. (der) **Noordt** (XXXIII, 47). De vrager gelieve omtrent het door hem bedoeld geslacht meerdere aanteekeningen mede te deelen, daar het anders niet mogelijk is bij de vele verschillende onder dien naam voorkomende wapens, uit te maken welk het verlangde is; bovenal of bedoeld wordt v. Noort of v. der Noordt. V. O.

[Komt hier in aanmerking *Nav.* XXIII, 250, IV, 168; V, 244? Alsmede v. Noord te Hilversum, alwaar A. v. N. het overlijden i. d. 18 Febr. '83 berichtte zijner echtgenoote Geertrui Sterrenberg?]

Rengers. Aletta R., geb. 1645, † te Amsterdam, begr. ald. 27 Mrt 1687 waarschijnlijk in de Noorderkerk; althans 15 Jan. 1693 is in die kerk begr. haar man Jacob Geus, geb. 1637, commandeur en equipagemeester-generaal van Ned.-Indië, met wien 31 Jan. 1675 te Batavia gehuwd. Op eene in mijn bezit zijnde, toenmaals eigenhandig geschreven lijst van huwelijken, geboorten en overlijden, vind ik als getuigen bij de geboorte harer kinderen vermeld den gouv.-gen. van Ned.-Indië Johan Maatsuyker, Juffr. Hester Ranst (wie was zij?), Dirk en Risje Geus, Pieter v. de Woestijne en Geertruyd Rengers. Behoorden deze dames Rengers tot het *Nav.* XXXIII, 136—8 bedoelde geslacht?

J. J. NOLTHENIUS.

Weiland. Gaarne ontving men gegevens nopens dit Nijmeegsche

[1]) Jammer, dat er geen nauwkeuriger opgaaf der kwartieren volgen kan. RED.

geslacht, en vernam men welk wapen het voerde of voert. Is het opgegaan in Sperna, zich noemende Sperna Weiland? En is het één met Wieland? v. o.

Jonkheer — Baron. Waarom staat Baron in tegenstelling met Jonkheer, steeds vlak vóór den naam, b. v. Mr. Daniel baron van Alen, Jhr. Mr. Frederik van Alen? Waarom worden soms Jonkheer en Baron te gelijk gebezigd, b. v. Jhr. Mr. Diederik baron van Alen? — Alleen in ons land kent men den titel van Jonkheer. Wie weet daarvan den oorsprong? x.

[De jonkheerstitel toont persoonlijken adeldom aan; van hier dat men in Hoogduitsche woordenboeken Junker vertolkt ziet door jonker *of* edelman. Elk edelman is per se jonkheer. Deze titel moet dus vóór den persoonsnaam staan. Baron daarentegen, als beduidend »man" (bij uitnemendheid) of »vrije man", — van hier in oude genealogieën, enz. veelmaals »liber baro" vgl. 't hoogduitsche »Freiherr", — staat in 't nauwst verband met den geslachtsnaam, die van 't stamhuis of de heerlijkheid ontleend werd, waarvan de edelman de man (heer) was bij uitnemendheid (vgl. *Nav.* XXXIII, 21, 2). Daarom moet deze titel onmiddellijk vóór diens geslachtsnaam staan, en gedoogt hij soms, — òf in geval van ouden adel, òf, misschien juister, in geval de edelman in kwestie hetzij als heer of anderszins tot de heerlijkheid, waaraan hij zijn naam ontleent, nog in betrekking staat, — den jonkheerstitel als vóór zich uitgaand. In deze opvatting van den baron-titel zal dan ook wel de reden liggen, waarom de zonen eens barons, zoolang zij bij hem in huis wonen en minderjarig zijn, niet met *dezen* titel, maar met dien van jonker worden toegesproken. Evenals òns Freule van Fräulein, zal òns Jonkheer van 't Hgd. Junker herkomen. — Ten aanzien van Jonkvrouw (*Nav.* XXXIII, 239) neme men nog in aanmerking, dat, volg. Herald. Bibl. 1882, bl. 21, noot 1, aan de echtgenooten van edellieden alleen dan de titel van »vrouw" toekwam als deze ridders waren; zoo neen, dan werden ze zelfs als weduwen »Jonkvrouw" getiteld.]

GESCHIEDENIS.

Nobel Treft men *Nav.* XXXII, 394, Nobel aan in N. Brabant ('tGinneken?) en ligt een N. te Rijswijk (Nederbetuwe) begraven (*Nav.* XXVI, 65, 416; en vooral Geld. Volksalm. 1878, bl. 61—3; 1879, bl. 39 [1]): de oudst-bekende leden dezer familie behooren in Zeeland tehuis; immers Pieter N. en zijn broeder (s), kinderen van heer Clais N., grondbezitters op Schouwen, gingen 14 Jan. 1286 met graaf Floris V van Holland een verdrag aan over 't stichten van een haven (*Brouwershaven*) met een dorp in de landstreek, welke (vermoedelijk naar henzelven) »Seer Claiskinder Nieuweland" heette. Van haven en dorp met erf, die zij stichten wilden, zouden zij de helft aan den graaf overgeven of opdragen, mits de graaf met hen gezamenlijk van die stichting de kosten droeg en hun geen moeite aandeed zoo zij voor dat nieuwe dorp iets »van den houde (oude) lande" (Ouwelant) behoefden. Die van Breidorp (bij Brouwershaven) zouden de sluis [2]) en de vliet bekostigen; maar ook hiertoe verklaarden zij met hunne vrienden gaarne te willen bijdragen. Het »verval" van dat nieuwe dorp wilden zij met den graaf deelen, elk de helft, doch de visch uit sluis en vliet ten behoeve der graaflijke keuken afstaan. Den open brief, behelzende deze overeenkomst, welken zij den graaf toezonden, bezegelden

[1]) waar men bijvoege dat Joh. Nobelius, pred. te Koudekerk, 28 Aug. 1601 op de Z. Holl synode te Gouda tegenwoordig was.

[2]) Van die sluis zegt de Tegenw. Staat v. Zeeland (X, 357) a° 1753: »Aan 't begin der Haven ligt een steenen Sluis, die 't laatst in 1730 hersteld is, waarmede het opkomend zeewater in een Spuy of Verlaat, aan de zuidwestzijde der stad, met een haar graften gemeenschap hebbende, ingelaaten, en tot schuuring van de Haven opgehouden wordt". Omstr. 1472 zal Br. tot eene stad verheven zijn. Op de kostelijke kaart van Schouwen in de Tegenw. St. staat Klaaskinderkerk bij Brydorp vermeld, alsmede onder de jurisdictie v. Brouwershaven de polder Zuider Nieuwland.

zij met hun eigen zegel. Brief en zegel zijn nog (in originali) in 't Rijksarchief voorhanden; zie Mr. L. Ph. C. v. den Bergh, Oork. v. Holland en Zeeland, II, bl. 256. Dit zegel heeft dus voor de thans levende Nobel's misschien groot gewicht. — Bij de a° 1877 (grootendeels op 's Rijkskosten) prachtig uitgevoerde restauratie van 't ruime kerkgebouw te Brouwershaven toonde men mij een massieven pilaar, aan welken men de herinnering van graaf Floris verbond, maar hoe, is mij ontgaan. De Tegenw. Staat, die dit gebouw zeer uitvoerig beschrijft, geeft als stichtingsjaar op a° 1293, 'twelk op een stuk hout in die kerk in 1753 werd aangetroffen. Misschien is het dit wel geweest wat men mij vertelde. J. A.

Gemert (XXXIII, 273) — behoorde in de 13de eeuw voor de helft aan de Duitsche orde, en voor de wederhelft aan het naar deze heerlijkheid genoemde geslacht. Zoo werd deze helft in 1270 als vrij land bezeten door een Dirk v. G. Een andere Dirk, één der nazaten van den eerstgenoemde, ontving het in 1364 van hertog Wencelaus ter leen, doch hij verkocht twee jaren later zijn aandeel aan de Duitsche orde, welke hierdoor in 't bezit van de geheele heerlijkheid geraakte, waarin die bleef tot op den inval der Franschen in 1794, als wanneer alles, wat tot de heerlijkheid behoorde, in beslag werd genomen. Door 't Fransche domeinbestuur werd het kasteel in 1812 verkocht aan Mr. A. v. Riemsdijk († 1855), die in 1832 van het Nederlandsch domeinbestuur eenige bouwhoeven en landerijen aankocht, welke vroeger aan de Duitsche orde hadden behoord. De St. Jansberg was eigendom van de commanderij van St. Jan te Nijmegen [1]), die er een klooster had gebouwd, de St. Janshof genaamd. Met de overige goederen der orde, werd deze plaats door de stad genaast, terwijl in 1837 Mr. A. v. Riemsdijk er eigenaar van werd. Zie Robidé v. der Aa. Oud-Nederland; Craandijk, Wandelingen, VI, 212; B. ter Haar Bz., »Berg-en-Dal, Gids in Nijmegen's omstreken", 1880, bl. 44. H. T. G.

Lunenburg (XXXIII, 252). Freschot in zijne Connoissance ébauchée de la Noblesse de la ville et province d'Utrecht (1713), zegt:

[1]) Vgl. *Nav.* XXXIII, 311, noot 1. RED.

»Lunembourg fief relevant de la Cathédrale de St. Martin d'Utrecht, porte d'argent à trois rocs de gueules; c'est le blason de la famille de ce nom. Les familles qui l'ont possédé sont de Ridder, qui en prit le surnom, Schipperius, Bolle, v. den Berg, et Hoeuft le possède aujourd'hui".

Groot-Privilegie van Maria (XXXI, 499). Na den dood van Karel den Stoute, werden Febr. 1477 de Staten der Nederlanden te Gend beschreven, om over 's lands zaken te raadplegen. De Staten van Holland en Zeeland betoogden op die vergadering, dat er sedert jaren inbreuken waren geschied op der landen en steden vrijheden en voorrechten, welke zij gaarne hersteld zouden zien. Zij stonden hierop zóó sterk, dat Maria van Bourgondië hun eindelijk 14 Maart het Groot-Privilegie verleende, welks inhoud o. a. gevonden wordt bij Wagenaar IV, bl. 167. Mr. J. Doornik heeft in zijne dissertatie aangetoond, dat het door Maria's zoon en opvolger Filips bij zijne meerderjarigheid, met toestemming der Staten zelven, op de dagvaart te Geertruidenberg 12 Dec. 1494, herroepen en tenietgedaan is. Eéne der voornaamste redenen, waarom Filips het Groot-Privilegie niet heeft willen bevestigen, schijnt geweest te zijn, dat den Staten daarbij vrijheid verleend werd, om naar welgevallen vergaderingen te houden, welke vrijheid Filips strijdig achtte met zijne hoogheid. H. T. G.

Groot-Privilegie van Maria. Dit privilegie, door Maria van Bourgondië aan Holland, Zeeland en Friesland bij hare inhuldiging als gravin van die landen te Gend 14 Maart 1476/77 verleend, werd destijds als het palladium hunner vrijheden beschouwd. En geen wonder, daarbij toch gaf Maria een groot deel van hare macht in de handen van hare onderdanen en verleende hun vele vrijheden en voorrechten, die deze onder de krachtige regeering harer voorgangers zich te vergeefs hadden zoeken te verwerven. Met dat al werd de voortdurende geldigheid van dit belangrijke charter, welke Van de Wall met kracht handhaafde, van vele zijden betwist. Zie Handv. v. Dordrecht, Deel I, bl. 661. Zoo beschouwden o. a. Kluit (Hist. der Holl. Staatsreg., Dl. IV, bl. 250 en volgg.), Bilderdijk (Gesch. des Vaderl. Dl. IV, bl. 219)

en anderen het als afgeschaft. Er werden slechts vier afschriften van uitgegeven, waarvan er een in het archief van Dordrecht berust. Men vindt dit privilegie in zijn geheel in het Gr. Plak. boek Dl. II, bl. 657 volgg. Van de Wall leverde er slechts een uittreksel van.

MR. P. V. DEN BRANDELER.

[Ook A. Aarsen en J. C. de R. herinneren er aan.]

Jacobus Schuts. (Vervolg van *Nav.* XXXIII, 302—7). Ds. v. der Lith van de eerw. Classis van 's Gr., daartoe verzocht zijnde, maakte aan deze eerw. verg. bekent, dat J. S. verscheide boekies heeft uitgegeven zonder de nodige en voorgaande approbatie van de eerw. Classis en dus gepecceert tegens de placaten van den souverain, de resolutiën van de Christelijke Synodus en de gedane waarschuwingen van de eerw. Classis. Zijneerw. zeide, dat hij krankbezoeker voorheen een boekie aan de eerw. Classis had gepresenteert om geapprobeert te worden, aangaande Jezus borgschap [1]); doch dat de eerw. Classis, dat boekie gezien hebbende, hetzelve niet goetgevonden heeft om redenen, te approberen; waar op de gemelde J. S. andere boekies, zonder die te laten approberen heeft uitgegeven: hebbende de eerw. Classis een quaeritur gebragt op de tafel van de Christelijke Synodus, vragende in het gemeen, hoe te handelen met imant, die een lidtmaat zijnde boekies uitgeeft zonder voorgaande approbatie enz.; de eerw. kerkeraadt behoorlijk hier op lettende heeft eenparig geoordeelt, dat de kr. S. op het spoedigste voor deze eerw. verg. zal ontboden worden en aan hem door den praeses zijn misdaadt aangezegt door welke hij zich heeft aangekant tegens de placaten van de hoge overheden, de resolutiën van de Christelijke Synodus en de zeer ernstige vermaningen van de eerw. Classis; ten tweden dat hij J. S. hierover zal leetwezen tonen en schuldbekentenisse doen en ten derden ernstig beloven dat nadezen nooit boekies zal uitgeven zonder voorgaande approbatie, zullende de eerw. kerkenraadt Dingsdagh avont weder over deze zaak bijeen vergaderen. Ds. v. der Lith stelt ook voor aan de eerw. vergaderinge dat er onlangs een boekie uitgekomen is op den naam van J. S., met een voorreden, die op ieder bladtzijde, ja bijna

[1]) In de lijst der door hem uitgegeven geschriften bij v. d. Aa vind ik: »Uitnementheid van Jesus borgerschap. Amsterdam, 1715". [Lees, borgschap. RED.].

loofde na dezen geen boekies meer te zullen uitgeven zonder voorgaande approbatie; en dair tot reden gevende, wyl het ook niet altydt gepractiseert en gemaintineert wierde. Hy zeide verders, dat hy wel wil beloven nooit een boekie te zullen uitgeven zonder de nodige approbatie, want aan de twe vorige leden van de resolutie kan ik my niet onderwerpen. — J. S. weder buiten gestaan, en binnen geroepen zynde, heeft Ds. praeses, nadat men hier over weder gehandelt had, uit last van de eerw. vergaderinge, hem aangezegt, dat de Eerw. Kerker. deze resolutie wettig en op deugdelijke gronden genomen hebbende, oordeelt dat hij J. S. daaraan en aan alle de drie leden zal stiptelyk moeten voldoen; dat de E. Kkr. hem ernstig en vriendlyk raadt, dat hy toch zich beter wil beraden, om eene goede resolutie te nemen; en dat hy toch de E. Vergaderinge, die zich genegen en genoodtzaakt vindt om de resolutie van de christelyke Synodus effect te doen sorteren, niet noodtzake om met hem verder te procederen naar de kerkenordeninge: zynde hem tydt van beraadt gegeven tot aanstaande vrijdag avondt, wanneer de Kkr. weder zal byeenkomen. — Hebben d. d. v. der Lith en de Bruine aan de E. Verg. rapport gedaan; hun E. lazen òp vele notabele stukken èn uit de voorreden èn int boekie zelfs, die zeer vuil, liefdeloos, ja lasterlijk waren, èn tegens de E. Classis van 's Gr. in tgemeen, èn tegens de predikanten int byzonder. Geoordeelt over deze zaak nader te handelen.

13 Nov. 1711. Volgens de vorige resolutie is in dese vergaderinge den kr. S. binnen geroepen, wordende hem door Ds. praeses afgevraagt of hy zig nu wel beraden hadde, volgens den gegeven raadt van de verg., en nu zoude zyn misdaad belyden, voorheen aan hem bekent gemaakt. De kr. S. dit vernemende heeft, in plaats van te antwoorden en zyn overtredinge te belyden een schriftie op de tafel geworpen, zeggende dat daar in zyn antwoordt bevat was, en dat den e. verg. het daar uit zoude kunnen afnemen. De e. kkraat oordeelt dat hy J. S. hier niet ontboden was om een schriftie over te leveren, maar een mondelinge confessie te doen, dat de E. Verg. billyk vaststelt van hem te moeten vorderen. — J. S. buiten gestaan hebbende, en wederom binnengekomen zynde, is dit oordeel van den E. Kkr. door Ds. praeses aan hem bekent gemaakt, hem zeggende, dat dit schriftie van hem niet is, noch wort gevordert, maar dat hy mondeling zou moeten antwoorden. Waarop Ds. praeses hem wederom vroeg of het

op ieder regel, vol is van vuile lasteringen tegens de eerw. Classis en tegens de eerw. predikanten van 's Gr.; vragende, of de eerw. Kk.raat geen commissie behoorde te decerneren om dit boekie te doen ophalen, aan de Magistratus Loci; de eerw. verg. hier over handelende heeft geoordeelt, dat men gecommitteerdens behoort te maken, om enige notabele poincten èn uit het boekie èn byzonder ook uit die vuile voorreden aan te tekenen en die aanstaande dingsdagh aan de eerw. kerkeraadt te vertonen; waarop de E. verg. naar bevind van zaken zal voortgaan en, het nodig vindende, een ootmoedig verzoek doen by den Mag. Loci. Nadat dit eenparig was vastgestelt, zyn tot gecommitteerdens genoemt d. d. v. der Lith en de Bruine.

10 Nov. 1711. Volgens voorgaande Resol. is de kr. S. binnengestaan, wanneer hem door Ds. praeses de eenparige Resolutie is bekent gemaakt; 'tgeen J. S. hier op antwoorde, liep hier op uit, dat hij zich onderwerpt aan de resolutiën van den Souverain en van de Christelijke Synoden; maar zeide hier toe te zyn gekomen, omdat hy vernam dat vele en verscheide boekies gedurig uitquamen zonder voorgaande approbatie, gelyk als vande Venter [1]) en den Heer Coccejus [2]) die nooit gevisiteert zyn; zeggende vervolgens, indien ik overtuigt was misdaan te hebben, of iet geschreven dat niet naar de waarheit was, ik zoude schuldt bekennen, maar de Eerw. Kk.r. zal mij niet willen vergen dat ik zal zondigen tegen myn conscientie en zeggen ik heb misdaen, daar ik niet van overtuigt ben. — J. S. buiten zynde gegaan, heeft de eerw. vergaderinge eenparig geoordeelt, dat dit andtwoordt van S. in genen deel satisfactie was en al zijn exceptien van alle kracht en gronden ontbloot; en dat hy bygevolg daartoe zal moeten worden gebragt, om in alles stiptelyk te voldoen aan de bovengemelde resolutie van den Eerw. Kerkeraad. Nadat dit oordeel van den E. Kkr. aan J. S. door Ds. praeses is aangezegt geworden op zyn antwoordt, zeide de kr., weder binnengekomen zijnde, ik heb niet gezegt dat ik onkundig was van de resolutien van den Souverain en van de Synoden, ook niet van de eerw. Classis, maar ik heb het bekentmaken van de eerw. Classis niet opgenomen en gehouden als eene wet, wijl hij zeide, dat hem door den praeses indertydt alleen was afgevraagt of hij niet be-

[1]) Wie wordt bedoeld?

[2]) waarschijnlijk Johannes, hoewel reeds in 1669 overleden. Zijn geschriften werden in 't begin der 18e eeuw uitgegeven.

hem niet leet was dat hy boekies heeft uitgegeven tegens de resolutiën van den souverain enz. — De kr. zeide wederom dat de E. Kkr. dat geschrifte [1]) konde lezen daar in zyn antwoort stond geschreven. De E. verg. verder hier over handelende vint zich ten uitersten bedroeft en bevreemt over zyn antwoordt en wonderbare handelinge, en is van gedachten op goede gronden dat dit in het minste niet voldoet, en dat hy J. S. vervolgens zal moeten voldoen aan de eenparig genomene resolutie van den E. Kerkenraadt die met zoveel omzichtigheidt, bescheidenheidt en ryp overleg genomen is tot zulke goede eindens, te meer dewyl de E. Verg. zich niet inlaten wil. noch inlaat, om deze of gene waarheden te decideren noch hem te noodzaken van stukken aan te nemen of toe te stemmen die tegen zyn conscientie zouden mogen aanlopen; maar alleen hem betuigt van de resolutiën van den Souverain en de Christelyke Synoden te moeten maintineren, en dus, in geval van onverhoopte weigering en ongehoorzaamheidt, naar de aangenome kerkenordening met hem te zullen moeten handelen De kr. antwoorde telkens, wat en hoe het hem gevraagt wiert, het zelve, dat hy voorheen meermalen gezegt hadde, nl. dat men het in dat geschriftie lezen kon en dat hy daar niets af noch toedoen zoude, hoe hartelyk en vriendlyk Ds. praeses ook aandrong om hem tot eene noodige en billyke confessie te bewegen; zynde zyn antwoort geen ander, ik zeg niet een woordt, enz. — Ds. praeses hem verder zeggende dat het de Eerw. Verg. zeer smarte en bovenmaten gevoelig bedroefde dat hy zich telkens aankantte tegens zulke goedertierene handelingen van den E. Kkr. en dat wy, ingeval hy zo wilde voortgaan, met hem dan zouden moeten handelen naar kerkenordeninge. Hy antwoorde dat hy dat zoude afwachten, en de verdere resolutie dan zien zou. — J. S. weder buitengestaan hebbende en de Eerw. Vergaderinge, met gevoelige droefheidt daarop gelet, zeide de praeses aan J. S., binnen geroepen zynde, dat zyne handelingen de Vergaderinge hoe langer hoe meer op het uitterste vremt voorquamen daar hy schrupel maakt om zich aan de respective resolutiën van den Souverain te onderwerpen. De praeses zegt hem ook aan uit naam van de E. Kkr., dat hy na dezen zich met geen geschrift zal komen te vervoegen aan deze E.

---

[1]) Een titel, die met den geest van dit geschrift overeenkwam, dat in 1711 verscheen, heb ik bij v. d. Aa niet gevonden.

Vergaderinge; dat de Kkraat blyft persisteren by de wettig genomene resolutie; dat om blyken te geven van de overvloedige goedertierendheidt en zeer zachte handelingen, de verg. hem, noch ten overvloedt tydt vergunt tot heden over acht dagen; wanneer Ds. praeses hem met bewegingen van veel vriendelijken ernst zyn misdaadt op het herte zocht te leggen, en weder zeide, dat men hem niet aansprak over zekere stukken en waarheden, maar alleen over de onderwerping aan de meer hoogh gemelde resolutiën, hem nochmaals radende om zich voorzichtig en in de vreze des Heeren te beraden; dat J. S. heeft aangenomen.

20 Nov. 1711. Volgens de voorafgenoome Resolutie des E. Kkr. heeft Ds. praeses voorgestelt, dat (dewijl zigh een menigte van menschen op het choor lie'en zien) de E. vergaderinge om Jac. Schuts zo dikwijls niet te laten buiten gaan, vooraf believen mogt, haar advis te zeggen, hoe te handelen, byaldien de krankbezoeker mogt weigerigh blyven om aan de resolutie des kerkenraads te voldoen. Waarop de vergadering goedgevonden heeft: 1°. J. S., in cas van weigeringe, op nieuws te betuigen, dat de E. Kkr. persisteert by haar voorige resolutie; 2°. Hem op een ernstige wyze censurabel te verclaren. — Den kr. binnen gestaan en door Ds. praeses voldoeninge aan de voorige resolutie des E. Kerkeraads afgeëyscht zynde, heeft geantwoord, dat hy betuigde geen berouw te hebben over tgeene hy int uitgeven zyner boekjes gedaan had; dat hy God dankte die hem bewaard had van niet te liegen tegen zyn conscientie; dat hy dit zeggen moest, vragende daarby of de E. verg. hem riep om te liegen etc.

4 Dec. 1711. Om de incompleetheid des kerkenraads wordt de nadere behandeling der zaak S. uitgesteld.

7 Jan. 1712 worden de retroacta betreffende de zaak S. gelezen en de behandeling uitgesteld tot eene volgende vergadering.

5 Febr. 1712. De e. kkr., willende treden tot finale afdoening, ingevolge haar genoome resolutie van 6 en 20 Nov. 1711 vind eenpaarig goed, dat geseide J. S. door Ds. praeses en de Raadsheer Binkershoek ouderling (als daartoe special versogt) zal werden ontboden: welke heeren gecommitt. hem op de serieuste wyze zullen tragten te brengen tot voldoeninge aan gemelde resolutien; endehem doen herhalen zyne belofte van nooit boeken meer te zullen uitgeven zonder behoorlyke approbatie; en voorts hem vertoonen, dat hy in

het uytgeven van zyne boekies tegen Staats en Synodale resolutie heeft gepecceert, niettegenstaande de Classis of derzelver visitatores hem (na zyn oordeel) geen behoorlyke satisfactie hadden gegeven wegens het weigeren van versogte approbatie: en schoon hy oordeelde, dat die wetten in onbruik waren geraakt. Ende hem gevolgelyk afvrage oft hem uit die consideratie niet leet is en hy wel wenschte dat hy die geseide boekies sonder approbatie niet had uitgegeven.

4 Maart 1712. De Heere Troye en Binkershoek hebben gerapporteert, dat zy hebben gesproken met J. S. en denselven omstandig voorgehouden, dat de resolutie van haar Ed. Gr. Mo. in dato 9 April 1675 (medebrengende, dat geen Theolog. boeken mogen werden uitgegeven als na voorgaande approbatie van de Classis) door ongebruik en non-observantie niet moest gehouden werden voor geabrogeert, dat oock voor soveel de Classis van 's Hage niet had goedgevonden te approberen seker Theologisch boekie door hem aan deselve Classis gepresenteert, hy egter niet bevoegt was om eenige diergelyke boekjes sonder voorgaande approbatie te laten uitgaan; maar dat hy, zig beswaart vindende by het oordeel der voorm. Classis in conformité van dezelve resolutie van den 9 April 1675 verpligt was te appelleren aan de Christelyke Synodus, dat de voorm. S. alle hetzelve niet alleen niet tegengesproken maar ook in substantie gedeclareert heeft, dat hy zigh voor het voorkomende zoude gedragen na den inhoud van de voorm. resolutie van Haar Ed. Gr. Mo. en dat hy niet geweten had dat de voorm. resolutie aan de hand gaf het middel van appel, en indien hij zulks had geweten, dat hij dien weg zoude hebben ingeslagen in plaats van zijne boekjes uit te geven sonder voorgaande approbatie. Waarop gedelibereert zynde is goetgevonden en verstaan met het voorn. declaratoir vanden kr. S. te nemen contentement en̄ de resolutie van de vergaderingh te zynen reguarde genomen op den 6den en 20sten Nov. 1711 te houden voor voldaan. — *In margine* staat: De zaak van J. S. afgedaan."

5 May 1730. Ds. Muylman leverd in eene memory van de eenige dogter als erfgenaam van wijlen den krankbezoeker Jacobus Schuts, versoekende door den raad of getuigenis van den E. Kerkeraad in staet gestelt te werden, om 't laeste vierendeel jaers van verscheene tractamente van haer overleden vader vant geestelyck comptoir te kunnen ontvangen, waeromtrent zig eenige zwaarigheid opdoet.

De behandeling dezer quaestie doet ons een blik slaan in den kerkelijken toestand der 17e eeuw, en geeft met het oog op dien der tegenwoordige dagen stof tot denken.

A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Ciricus Melleus Hagius (XXX, 571). Andreas Cornelius Hagius werd in 1572 pred. te Brielle en daarna te Sneek. Adriaan Simonsz. Hagius werd in 1572 pred. te Heenvliet en in 1580 te Sneek. Andreas Hagius werd in 1586 pred. te Rhijnsburg, nog in datzelfde jaar te Hoorn, en overl. in 1589 aldaar; zijn zoon Izaäk Hagius werd als prop. in 1614 pred. te Wormer, in 1617 te Nieuwveen en in 1618 te Delft, waar hij 1624 overleed.

Een Ciricus Robijnsma werd als prop. 1679 pred. te Wijkel, waar hij 17 Febr. 1685 ontslagen werd, als verroepen naar de Lemmer; aldaar bevestigd 1 Maart 1685, overleed hij er 10 Juli 1714. Ciricus Mellaci stond 1611 als pred. te Anna-parochie en werd verroepen naar Sneek. Zou de standplaats Hiem ook kunnen zijn Hyum, gecombineerd met Foukum?

J. VAN DER BAAN.

Ciricus Melleus Hagius. Een bevriende hand berichtte mij, dat deze in 1604 te St. Anna-Parochie, in 1612 te Sneek het predikantsambt bekleedde, zijnde vermoedelijk een zoon geweest van Adrianus Simonszoon Hagius, 1578—80 pred. te Heenvliet; zoodat hij te laatstgemelder plaatse kan zijn geboren. Een en ander sluit zijne mogelijke predikantsbediening te Hien (?) niet uit. Zoo inderdaad Rudolfus Cyricius (Cyrisius) zijn zoon geweest is, dag ontmoet men hier weder een treffend voorbeeld, hoe men eertijds met familienamen speelde. Zou in dit geval de reeds in zijnen dag tot een familienaam Cyricius vervormde doopnaam Cyricus nog voortleven in Ciriaci? Te Edam toch treft men de alliantie Versteegh—de Jager Ciriaci aan. — Eene Eve Ceriacy kwam in 1727 met attest. uit Doornik als lid der Wale gemeente te Brielle (*Nav.* XXIX, 172). — Hagius vindt men in 1616 reeds afgewisseld met Hagens; zie *Nav.* XXVII, 598. J. A.

VRAGEN.

Hertog van Brabant. Theod. Juste in zijn werk »Le soulèvement de la Hollande en 1813 etc. (1870) zegt p. 233 in een noot: »Le 19 février 1817 naquit à Bruxelles le premier fils (aujourd'hui S. M. Guillaume III) issu du mariage du Prince d'Orange avec la soeur du Czar; il reçut le titre de *Duc de Brabant.* Dr. Nuyens in zijn »Geschiedenis van het Nederl. volk van 1815 tot op onze dagen, 1ste deel (1883) zegt bl. 86: »Den 19 Februari 1818 (lees 1817) werd hem te Brussel een zoon geboren, welke den titel van *hertog van Brabant* ontving; hij regeert thans ons land onder den naam van Willem III".

Noch Juste noch Nuyens noemt de bron waaruit zij deze bijzonderheid hebben geput. In onze handboeken voor de Vaderl. Geschiedenis komt ze niet voor. In de officieele bladen van 1817 wordt onze tegenwoordige koning altijd aangeduid met den naam van »De Erfprins" of »De zoon van den Prins van Oranje".

De Nederl. St. C. van 22 Febr. 1817, n°. 46, bevat de mededeeling dat de Prinses v. O. op 19 Febr. »'s avonds half elf uren gelukkig is verlost van een Prins". Le Moniteur Belge van 21 Febr. 1817, n°. 52, zegt dat »la Princesse d'Orange est heureusement accouchée, hier (19 Fevr.) à dix heures du soir, d'un Prince jouissant d'une très-bonne santé. In de Nederl. St. C. van 10 Maart 1817, n°. 59, komt voor een mandament van Mseigr. den bisschop van Namen, gelastende een Te-Deum tot dankzegging voor de geboorte van »een zoon van den Prins van Oranje". In de Ned. St. C. van 29 Maart 1817, n°. 76, vindt men een verhaal van de doopplechtigheid, en p. a. dit: »Kort nadat de jonge Prins in de kerk was aangekomen [de Augustijner kerk], had de bediening van den heiligen doop plaats. De jonge prins ontving bij denzelven den naam van Willem Alexander Paul Frederik Lodewijk. Alles is in de beste orde afgeloopen, en deze dag, zoo gedenkwaardig in de jaarboeken van Brussel, zal nog lang in de geheugenis der menschen zijn ingedrukt". In de Opregte saterdagsche Haarl. Ct. van 19 April 1817, n°. 47, wordt bericht, dat de Prins van O. zijn zoon »den Erfprins, heeft doen inënten". Het bericht besluit aldus: »De jonge vorst geniet eene volmaakte gezondheid en

schijnt een sterk gestel te hebben". Wat toen scheen, blijkt na 66 jaar volkomen juist gezien te zijn.

Vraag. Waar is te vinden de offficieele benoeming of benaming van onzen Koning als »Duc de Brabant" of »Hertog van Brabant".

L. G. G.

de Villeneuve. Kan iemand mij uit authentieke bron mededeelen den naam en zoo mogelijk de herkomst en andere levensbijzonderheden des vaders van Josias de V., welke laatste 30 Dec. 1739 als pred. bij de fransche gemeente te Bergen-op-Zoom is gestorven? Van dezen Josias is bekend, dat hij als kind is uitgeweken bij gelegenheid der herroeping van het Edikt van Nantes, en na te Lausanne te hebben gestudeerd, 13 Oct. 1710 pred. werd te Béthune; hij was toen pred. bij het Zwitsersche regiment van Sturler. Den 27 Mei 1716 werd hij geplaatst te Yperen, huwde aldaar 23 Jan. 1718 J. G. Dreves, dr v. den kol. Johan Dr., commandant van het reg. des Prinsen van Holstein. Den 18 Juni 17-3 werd hij pred. te Bergen-op-Zoom, waar hij eene »huysinge, hof en Erve had, staande in de Lieve-vrouwe-straat en genaamd het Swarte Kruys". Zijne vrouw overleefde hem.

LODEWIJK MULDER.

[Zie dezen naam *Nav.* XXIX, 238; Herald. Bibl. 1881, 255—8, 60; 1882, bl. 87, 352; waarbij men voege, dat prins Roland Bonaparte (weduwnaar, 25 jaar oud, 2de luit. bij 't 36ste linieregiment der Republiek in Frankrijk), in gezelschap zijner zuster, de markiezin de Villeneuve, dezen zomer eenige onzer noordel. provinciën bezocht, vervolgens een uitstap naar Zweden maakte, en in 't begin van Oogstmaand te Amsterdam vertoefde om de koloniale afd. der Internat. Tentoonst. in 't belang zijner ethnografische en anthropologische studiën te bezichtigen.]

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

XL.

Penningkundig Repertorium. Mededeelingen door Mr. J. DIRKS.
1672. N°. 1576—1606.

1576. 1672. *v. L.* III, 83. Gedenkpenning door Burgemeesters van Leiden aan de gewapende studenten van 1672 *eerst in 1683* vereerd. VAN LOON zegt t. a. p. dat Burgemeesteren *»eyndelijk"* de bewezen trouw der studenten erkenden. Men zou anders in verzoeking komen om 1673 te lezen [1]).

Dikwijls komen deze penningen voor met den naam van een dier gewapende studenten b. v. I (Cat. *Jamiesson-Feyens* 1870, n°. 1125. Z. 83 met dien van *D. Conr. Ruysch.* Deze was de vaandrager en ten tijde dat *Mr. Gerard van Loon*, zijn penningwerk schreef Burgemeester van Leiden. Hij deelde mondeling aan dezen schrijver de berichten mede over het onder de wapenen zijn der studenten *gedurende meer dan een half jaar* alsmede (zie blz. 54) het Latijnsch getuigschrift.

II. Aldaar n°. 1126, (Z. 80) p heeft in de afsnede gegraveerd.

[1]) In de Voorreden van het werkje van *Adr. Severinus, Oorspronkelijke beschrijving van de vermaarde belegering en 't ontzet der stad Leiden* enz. (Vijfde druk, Leiden z. j.) leest men dan ook dat Mr. Johan v. Groenendijk, secretaris van Leiden in den jare 1672 een Latijnsch vers voordroeg, toen van stadswege aan de studenten een zilveren gedenkpenning werd uitgedrukt. De schrijver van die voorrede en die van de aanteekening (54) aldaar zijn echter met elkander in tegenspraak, want, blz. 150 (54), leest men dat de studenten *een rond jaar* lang de wacht bij de Wittepoort hebben waargenomen, volgens aanteekeningen van twee ooggetuigen prof. *Fr. Fabricius*, (*Oratio* 1675, p. 43) en Mr. *Simon van Leeuwen* (*Rooms Hollands Regt*, blz. 57). De penning kan dus niet in 1672 zijn uitgedeeld. De diensttijd was immers nog niet in dat jaar afgeloopen.

Opmerkelijk is 't dat in den Cat *Jamiesson Feyens*, 1870, *vier* merkwaardige Leidsche penningen voorkomen die hoogstwaarschijnlijk allen vroeger geweest zijn in de verzameling van *J. Kleynenbergh* (zie *v. d. Chijs* I, blz. 74, 1838, verkocht 14 Julij 1841 (*v. d. Chijs* I, blz. 610, zijnde de reeds vermelde n°. 1125 1126 = *v. L.* III, 83, n°. 1166 = *v. L* III. 112 *in goud* en vooral n°. 1167 de unieke penning op het sneuvelen van den student *Corn. Mina* (*v. d Chijs* I, bl. 75) en dat één daarvan n°. 1126 (*v. L.* III, 83) het jaartal 1683 heeft.

D. PET. *v. Groenendijk, Secret.* 1683 — *van Loon* deelt blz. 83 mede dat de *Secretaris* JOHAN *v. Groenendijck* in 1683 in het Auditorium Theologicum een Carmen laudatorium voordroeg.

Waren er alzoo, in 1683, twee secretarissen *van Groenendijck* te Leiden? Of was de eerstgenoemde *Petrus* zulks in 1672 toen hij als vrijwilliger uittrok? Wij begrijpen zulks evenmin als hoe n°. III bij *'t Hooft* onder n°. 811 kan voorkomen met den naam van *D. Cornelis Mina* (Z-80), daar deze student den 3 September 1672 sneuvelde (zie den penning bij *v. d. Chijs* I, blz. 75) IV. Cat *'t Hooft* n°. 812 heeft D. *Joan v. d. Marck.* V. Bij *Bom* (Cat. Junij 1876 n°. 198 met D. *Adolph v. Oosten.* VI. Bij *Salm* n°. 1318 met D. *Joan Leesten.* VII. Bij *Stricker* I n°. 3829 en *Bom-Lucas* n°. 4544 met den naam van D. *Cornelis Paeds Praetore* 1683. VIII. Bij *Stricker* II (Novb. 1860) n°. 356 *f* 9.25 met D. *Cor. Hovinga.* IX. Bij *F. de Haan* n°. 254 *f* 9 met D. *Jacob Vromans Thesau Extra* 1683. X. Bij *Michiels v. Verduynen* n°. 2438 met D. *Fr. le Gillon.*

1577. (1672). *v. L* III, 85 Gouden gesneden gedenkp., geschonken aan de bende vrijwillige ruiters die te Leiden op den Burgt de wacht hadden. (Zeer zeldzaam).

1578. 1672. 11 Julij, 18 Julij. Gouden gesneden penning geschonken aan J. Alesoon, Vendrigh onder Capit. Andr. v. Groenendijck, voor gagie (blijkens het randschrift) bij het bezetten van de Goudsche sluis. Vz.: De afbeelding van de Goudsche sluis. Daarboven een bazuinend engeltje dat de vereenigde wapens van Holland en Leiden vasthoudt. Daaronder in een cartouche $\frac{7}{11}$ 1672 $\frac{7}{18}$, Gedurende dien tijd was vaandrig J. Alensoon aldaar op wacht geweest. Kz. In het veld boven een vaandel, kanon en morgenster.

Soo loont Gouwsluys met Gout
Voor Burgertrouw en Wagten
Tot welstant en behout
Gevaers gewaek veel nagten.

Afgebeeld bij *A. Severinus*, t. a. pl. blz. 149.

1578* (1672? 1673?) Gegr. gouden penning (zwaar 113 w.) door de regering van Leiden vereerd aan Mr. *Gerard de Munt*, voor zijne ijverige bemoeijing bij het opruimen van alle beletselen rondom die stad tot hare verdediging. Cat. van het kabinet van *J. Kleynenbergh,* 1835, n°. 268.

Penningen op den moord van *Johan en Cornelis de Witt*, 20 Augustus 1672 gepleegd te 's Hage. (*v. L.* III, blz. 87–91, n°. I—VII.)

Eene kostbare verzameling daarvan, gesloten in een eikenhouten doos met deksel, *twintig stuks*, werd door Mr. M. C. L. LOTSY te Amsterdam aan het Kon. Penningk. in 1880 geschonken. Zie *Haarl. Cour.* 28 Sept. 1880, blz. 2, col. 2 en *Aanwinsten* 1880, blz. 11—12, (Vroeger in het bezit van Mr. *J. S. Lotsy.*)

1579 I. 1672. 20 Aug. *Van Loon* III 87(1). Vz. De bb. vis à vis. *Corn. de Witt, geb.* 1623, in harnas; *Jan de Witt, geb.* 1625, in toga. Kz. Het veelhoofdig gedrocht. Gemerkt vz. (*Avry fec(it.)* — *G. v. Orden* en *A. D. Schinkel* in hunne *Bijdragen voor de Penningkunde* ('s Gravenhage 1841, blz. 23), beschouwen *Aurij* als den naam van een stempelsnijder, »van wien zij noch »de geboorte, noch de woonplaats kennen, doch die hier te lande gewoond en gewerkt heeft" [1]. Volgens mr. *Jer. de Vries Jerz.* (*Cat. Arti*, 1880, n°. 1305), (alwaar vermeld wordt dat op de kz. ook voorkomt: *Avry f.*), is deze penning te Parijs vervaardigd. Het *Avry* zou een pseudoniem en de verkorting van *Auryfex* (goudsmid) zijn Ook bij *Schlickeysen* is de naam niet bekend. Wij gissen zelfs, om de vrijmoedige wijze waarop de opschriften voor de gebroeders de Witt partij trekken, dat een hollandsche patriot dezen penning heeft gesneden. Cat. *v. Dam.* n°. 2055 *f* 10. Bij *v. Duren*, n°. 1400, *Iddekinge* n°. 476. Vz. en Kz. *Avry.*

1579* II. Dezelfde als n°. 1579 maar *gegraveerd* (Cat. *Bom* 9 Juni 1879, n°. 80. K.

1580 III. Dezèlfde. Vz. eenigzins anders, zonder *Avry fecit.* Kon. Oudh. Gen. te Amsterdam. Cat. *Arti* n°. 1307. *Salm* n°. 1319, *Iddekinge*, n°. 481.) Zal 't dezelfde zijn als *Aanw.* K. P. K. 1858, blz. 11, n°. 2, *met grooter borstbeelden.* Goud.

1581. IV. Als n°. 1579, maar kleiner, door denzelfden stempelsnijder.

1582. V. *v. L.* III, 87(2) Vz. met Koning *Sesostris* op een

---

[1] *Alex. Pinchart Revue* 1857, p. 408—409 zegt: »nous avons suivi l'opinion générale de *Bolzenthal Skizzen zur Kunstgeschichte der Modernen Medaillen-Arbeit* S. 229. *Immerzeel. De levens en werken der kunstschilders* enz. qui classe *Aury* parmi les graveurs des Provinces-Unies. — Deze *Aury* kan dus verdwijnen met Olisipo n°. 1602 Cat. *Arti* 1880.

zegewagen getrokken door vier andere Koningen, waarvan een naar het wentelend rad (als zinnebeeld van het wisselend fortuin) omziet.

Kz. Wie op 't Gheluck te veele steunt. (Zeer zeldz.) Kon. Kab. 1880. blz. 11(3) met I. V(an) R.(?) onder de dichtregelen.

1583. VI. *v. L.* 87(2). Als n⁰ 1582, doch iets kleiner. *v. Dam*, n⁰. 2057. mm. 35 *f* 24 (Kab. Prinses *Marianne* der Nederl.) De wagen rijdt naar den anderen kant; insgelijks met I. V. R. onder de dichtregelen. *Aanw.* K. P. K· 1880, blz. 11(4). Afgeb. bij *Bizot* met J. V, R. blz. 261, fig. 97(2). *P. Smidt van Gelder*, n⁰. 2507. K. *Salm*, n⁰. 1321. Z. 61. *'t Hooft*, n°. 815. Z. 68.

1584. VII. *v. L.* III 87(3). Met de *bustes accolés.* Vz. Versje van *J Antonidēs van der Goes:*

Twee Witten eensgezint,
Gevloeckt, gehaet, gemint enz.

Deze de meest algemeene, komt ook voor met verheven kantschrift (*Aanw.* Kon. P. K. 1880, blz. 11, n⁰. 6) *Violenta morte deleti hagae comitis 20 Avg. A°. 1672* (Door een geweldigen dood in 's Gravenhage den 20 Aug. 1672 vernietigd of weggevaagd.) Zie *de Vries* c. s. II, blz. 57. Zeeuwsch Gen. n⁰. 616. *F. de Haan*, n⁰. 257. Z. 40. *f* 4.25.

1585. VIII Als boven, *v. L.* III, 87(3), doch met het kantschrift: *Navemqve virosqve svb aeqvore mersit, hagae* 20 *Avg.* 1672. (Schip en bemanning door de zee op 20 Aug. 1672 bedolven.) *Aanw.* K. P. K 1880, bl. 11, n⁰. 8. Zeeuwsch Gen. n⁰ 617. *F. de Haan* n⁰. 258. Z. 45. *f* 5.50.

1586. IX. *v. L.*, III, 87(3). *Bom* 19 Maart 1857, n⁰. 92. Met het kantschrift: *Jan Dirksz v. der Swaen.*

1587. X. *v. L.* III 87(3). *Aanw.* Kon. P. K. 1880, blz. 11(9) gegraveerd, zilver, met omgezetten rand, waarin gegraveerd: *Niemant gelvckig voor syn doot. Anno 1672 den 20 Augustus.* Zie ook *P. Smidt v. Gelder*, n⁰. 2509 Z. 34½ w. *F. de Haan*, n°. 259. 37 w. *f* 8.25.

1587*. XI. *v. L.*, III, 87(3). Andere stempel kenbaar aan de haarlokken mede met kantschrift. Cat. *A. D Schinkel*, n⁰. 442. 40 w.

1588 XII. *v. L.*, III, 87(4). Vz. als *v. L.*, III, 87(3). Kz. Twee groote schepen die tegen een rots verbrijzeld worden. *Aanw.* K. P. K. 1880, blz. 11, n⁰. 11, met het kantschrift *Navemqve* etc.

v. Dam, n°. 2060, met opstaand kantschrift. *f* 6.75. *De Vries* c. s., II, blz. 17 = 1588. *Iddekinge*, n°. 488 met *navemque*. Z. 42.

1589. XIII. *v. L.*, III, 87(4) met kantschrift *Violenta* etc. in *Aanw.* K. P. K. 1880, blz. 11, n°. 12. *Iddekinge*, n°. 489. Z. 40 w

1590. XIV. *v. L.*, III, 87(4) met kantschrift: *Niemant geluckig* enz bij *P. Smidt van Gelder*, n°. 2510. Z. 40 ½ w. *Iddekinge* n°. 487. Z. 27.

1591. XV. *v. L.*, III, 90(1). Vz. *Johannes de Wit.* Kz. *Hoe draait des werelds lot* enz. (Zeer zeldzaam.) Cat. *de Vries*, n°. 1373. Z. 43,

1592. XVI. *v. L.*, III, 90(2) *Bustes accolés* regts gewend met *Joh. et Cor-nl. de Wit.* Kz. De twee lijken aan de wippen op het schavot. *Aanw.* K. P. K. 1880, blz. 11, n°. 14.

1593. XVII, *v. L.*, 90(2). Bij *Schinkel*, n°. 445. Z. Vóór de wippaal is een zilveren deurtje aangebragt, waarop een gezicht op het *Binnenhof* waarboven twee sterren en *abstulit una dies* (Een dag nam ze weg). Binnen het deurtje leest men:

Twee broeders zyn door 't vier
Des deugts om hoog gevoert
Wiens luyster d'afgrond heeft
Het booze hert ontvoert, enz.

1594. XVIII. *v. L.* III, 90(2). Bij *v. Dam*, n°. 2063. Z. met gegr. kantschrift. Kz. iets anders. Kz. = *f* 8.75.

1595. XIX. *v. L.*, III, 90(3). Vz. als *v. L.*, III, 90(2), maar zonder omschrift. Kz. Graf- of lyksteen met opschrift, doch *Aanw.* Kon. P. Kab 1880, blz. 11, n°. 16 met kz. *Twee Witten eensgesint* enz. = *de Vries* c. s., II, bladz. 57 en *de Vries, Cat.*, n°. 1377 Z. 48. Bij *v. Dam*, n°. 2065. Z. *f* 30.50., gegr. met dezelfde inscriptie en bovendien met opstaand kantschrift.

1596. XX. *v. Dam*, n°. 2066. Het opschrift als kz. *v. L.*, III, 90(3), doch in drukletters op bijzondere wijze op een zilveren plaatje in het □ vak ingelaten. K. *f* 2.50.

1597. XXI. *Verslag der M. v. Ned. Letterk te Leiden*, 1860, blz. 57 (Med. van *Dr. P. O. van der Chijs*. Vz. *v. L.*, III 90(3). Kz.: in het gegraveerde vierkant de stad Woerden, waarheen een gekroond persoon met een koppel jagthonden snelt en welke plaats door een ander persoon van twee dergelijke dieren vergezeld verlaten wordt, die zich ijlings naar eene andere niet met name aangeduide stad heen begeven.

1598. XXII. *de Vries en de Jonge* pl. VIII, D. II, blz. 54—57. Vz. *Bustes accolés*: *Jan de Widt en Cornelis de Widt.* Kz. Lijksteen met dezelfde omgeving of lijst als bij *v. L.*, III, 90(3) Kz. doch met het opschrift

Op en
ONDERGANCK
Der
GROOTEN
Vertoont den
20 Augusti
1672
door

Daar binnen *twee* zilveren plaatjes met *vier* gegraveerde voorstelingen van den *Aanval*, de *Mishandelingen*, de *Vermoording der beide broeders* en de *Onteering hunner lijken.* Kon. Kab. *Aanw.* 1880 blz. 12, n°. 17.

1599. XXIII. Bij *van Balen* te Rotterdam (1862, nr. 2765), volgens *Navorscher* XII, 303. Vz. B.b. Kz. een vierkant waarop gegraveerd *Spiegel onses tijts. Aan de twee heeren Jan en Cornelis de Wit, den* 20 *Augusti Anno* 1672. Het vierkant vormt een deurtje, dat toegang geeft tot een verborgen kastje en opengedaan aan de binnenzijde het voorval te Chattam (gegraveerd) vertoont. Verder 2 kleine plaatjes met 4 tafereelen = bij n°. 1598. Het geheel wordt besloten door een gegraveerd portret van *Jan de Witt* tegen den achtergrond of het beschot van het kastje. Vgl. *Swellengrebel* n°. 78.9.

1600. XXIV. De *bustes accolés* en *links* gewend. De eenige de *de Witt's* penningen die dit heeft. Omschrift: D. HEER CORN'E'JOAN DE WIT. Kz. Een hevige wind die een *riet* buigt en een tweetakkigen *boom* breekt. In de afsnede 1672. Medegedeeld door Graaf *M. Nahuys* in de *Revue* 1873, pl. k. n°. 42 en beschreven ald. p. 69—70, K.

1601. XXV. (*Aanw.* Kon. P K. 1880, blz. 12, n°. 18). Gegoten koperen penning met de beide bb. als *v. L.* III, 87(1), doch kleiner, het wapen boven den bundel en op de kz. *Oldenbarnevelds* borstbeeld. Zie ook *de Vries* c. s., II, blz. 57 = *v. L.* III (87(1), doch zonder het randschrift en met het wapen van de familie *de Witt* boven den bundel, waarin de namen gedreven zijn. Kz. Het b.b. van *Olden-*

barneveld iets kleiner dan dat bij *v. L.*, II, 109 (1—2) Vz. en iets grooter dan bij *v. L.*, III, 109 (3), *Cat. de Vries*, n°. 1378 K.) Vgl. *v. Dam*, n°. 2067, Mm. 38, W. 33, z. *f* 21.

1602. XXVI. (*Bom*, 1873, blz. 39, n°. 841), 1672. Uitmuntend gegraveerde portretten van de *Gebrs. Joan de Wit*, *Raadpensionaris van Holland*, *en Cornelis de Wit*, *Ruwaard van Putten*, op twee ovale penningplaten in koper. — In zilver (*Aanw.* K. P. K. 1880. blz. 12, n°. 19—20). Waarschijnlijk door *K. Lanting* vervaardigd. (*Cat. de Vries* n°. 1379).

1603. XXVII. Nog bij *'t Hooft*, n°. 823. Vz. *v. L.*, III, 90(3). Kz. het wapen van *de Witt*, zonder opschrift, overigens = *v. L.*, III, 90(3). Z. 63.

1604. XXVIII. *Jan de Witt*, door *Pingret*, (*'t Hooft* n°. 824. *Brons*),

1605. XXIX. *Jan de Witt*. (*Aanw.* Kon. P. Kab. 1871). Zilveren nog nergens beschreven eenzijdige, gestempelde penning, met *voorwaarts* ziende b.b. van *Joan de Witt*, *pensionaris v. Holl. en Westfr.* (Te plaatsen op het jaar van zijne aanstelling.) Volgens *E. v. der Hoeven*, *Leven en dood der gebroeders de Witt.* Amst. 1703. 4to., blz. 16, was dit 1633, doch dit ambt bekleedde hij tot 1672.

1606. 1672. Groote gouden ovale penning aan gouden keten, als »Een Teken geschonken aen den hoog Gebooren Cloecgmoedigen Coninck van Palacca". »*Patiero mario bontheyn Lamotro* en aan hem naar Macassar gezonden ter gedachtenisse van zijne Manhafte heldendaaden in de oorloghen op Macassar en jongst tegen die van Tondio en Mandaar D. gepraesteert. V Anno 1672 (*Tijdschrift* enz. Batavia 1866, XV, blz. 210(88). Toen in aftekening bij *J. S. v. Coevorden* aldaar.

Baronie van Breda (XXXI, 6, 536). Eenige jaren vóór den dood van Prins Frederik (overleden 8 Sept. 1881) ging onze Staat, als eigenaar van het Valkenberg te Breda, hetwelk thans de oude en nieuwe stad in tweeën scheidt, met deze gemeente eene overeenkomst aan, onder bepaling, dat de Staat zijn eigendomsrecht bij den dood des Prinsen aan haar zou overdragen.

Broederschap der Kalenden (XXXII, 372). Kalendae seu Festum Kalendarum, ita appellant scriptores publicas illas ac superstitiosas laetitias, quas Kalendis Januarii, quibus annus aperitur, exhibuere

primum Gentiles, usurpaverunt postmodum Christiani et quas utrique indecoris choreis, mulierumque aut ferarum assumptis formis ac vestibus foedabant" (Ducange). De broederschap der Kalenden was dus eene vereeniging, welke zich wijdde aan de feesten, die men onder allerlei naam (Decembervrijheid, Saturnalia, Driekoningenfeest, enz.) overal tusschen Kerstmis en Driekoningen aantreft. Een vrij goed overzicht van die gekken-feesten en gekken-gezelschappen gaf W. A. van Spaan in zijne Proeven van Historie en Oudheidkunde (Cleve, 1806).

MR. J. I. V. DOORNINCK.

Kalendebroeders. Talrijk en velerlei waren in de Middeleeuwen de godsdienstige gilden, waarin de vromen van allen rang en stand zich vereenigden tot gemeenschappelijke offeranden en gebeden, en tot gemeenschappelijke maaltijden, die, om hun gewijd karakter, in de kerk of in een zijkapel of op 't kerkhof gehouden werden. In verschillende steden droegen deze godsdienstige gilden verschillende namen. Te Kampen en ook elders werden ze Memoriën genoemd. Elders weêr noemde men zulke broederschappen Kalendebroederschappen, naar den eersten dag der maand (Calendae), waarop ze hunne bijeenkomsten hielden. Zie J. ter Gouw, De Gilden, bijdrage tot de geschiedenis van het volksleven. Amst. 1866, bl. 17, 18. H. T. G.

[Zie vooral *Nav.* X, 81, 141. Maar kunnen (godsdienstige) gilden ooit »memoriën" zijn genaamd geweest?]

Kalendebroeders. Onder het opschrift: »De Broederschap der Kalenden te Groningen", deelt mr. T. P. Tresling, in den Gron. Volks-Alm. voor 1838, bl. 154 vv., het volgende mede: »Even als in Duitschland en elders, zoo bestonden ook hier en daar in ons Vaderland vóór eeuwen Broederschappen der Kalenden [1]), welker leden gewoonlijk op den eersten dag van iedere maand bijeen

[1]) »Ofschoon de vereeniging ook broeders van den Heiligen geest werd genoemd, was de naam van Kaland of Kalende-broederschap de algemeene". Van Rappard, t. o. a. t. h. p, die schijnt te meenen, dat Leuckfeld's Antiquitates Gröningenses op Groningen, betrekking hebben; 'tgeen echter niet het geval is, daar zij Gröningen in 't Halberstadtsche betreffen.

kwamen, om gezamenlijk gebeden en zielmissen voor afgestorvenen te doen, en deze plegtigheid met eenen maaltijd te besluiten. Daar de eerste dag der maand in het Latijn *kalendae* genoemd werd, ontleenden de broederschappen daarvan hare namen. In dit gewest bestond oudtijds eene dergelijke broederschap te *Baflo* [1]), waarvan de sporen nog overig zijn in de gewoonte van sommige predikanten, die de inkomsten van deze broederschap in latere tijden zijn deelachtig geworden, en nog op gezette tijden te zamen komen, tot het houden van een' vriendschappelijken maaltijd. — »Binnen *Groningen* werd ook al zeer vroeg eene *Broederschap der Kalenden* daargesteld, welke, hoezeer dezelve geene bijeenkomsten op den eersten van iedere maand hield, echter den naam van diergelijke genootschappen in andere landen aangenomen heeft. In den jare 1318 werden de statuten van deze broederschap opgemaakt en zijn als een gedenkstuk der oudheid voor het nageslacht bewaard. Ze zijn nog al vrij uitvoerig gesteld, en bevatten vele bijzonderheden. Men kan ze vinden bij wijlen onzen verdienstelijken oudheidkenner mr. R. K. Driessen, Monumenta Groningana vet. aevi ined., III, p. 600.

»De broederschap bestond uit niet meer dan 32 personen, geestelijken en leeken, mannen en vrouwen, die in hunne zamenkomsten voor de zielen der afgestorvenen baden en voorts hunne verrigtingen, naar oud-vaderlandsch gebruik, met eenen gemeenschappelijken maaltijd besloten. Er werden twee bijeenkomsten in het jaar gehouden, t. w. op den eersten dingsdag na Octavo des heiligen Sacramentsdag, d. i. den zeven-en-twintigsten dag na Paaschen, en den eersten dingsdag na St. Michiel (29 September). Des, enz."

In de provincie Groningen bestond, behalve in de stad en te Baflo, ook nog eene dergelijke broederschap te *Uskwerd*, als blijkt uit dl. I. van het Register op het Archief van Groningen, waar op bl. 193, n°. 11, de »Kalendebrief van Usquart, 3 feria Pentecostes 1477 (in afschrift)", vermeld wordt, en verder, bl. 374, op het jaar 1528, n°. 16: Verzegeling, waarbij aan de oldermans der kalende te Usquart, ten behoeve dier kalende, wordt opgedragen

[1]) Zie Regist. op het Gron. Arch., alphabet. gedeelte, op Kalenden en Kalendebroeders.

9 arens guld. rente uit vyfhonderd land, gelegen te Oldenzijl. St. Gregorius avond (in afschrift). — Dat de aanzienlijksten der stad daarin werden opgenomen, getuigt de naamlijst bij Driessen, t. a. p., en dat dit ook te Baflo het geval was, eene verzegeling van 7 Jan. 1550 (in afschrift), waarbij de »oldermans der calendehroeders te Bafflo" hunnen medebroeder Johan de Mepsche van Meijma magtigen tot het verpachten van Meijmaheerd in Baffelder karspell [1]), voor 3 Rider gulden, in plaats van 2 Emder gulden. (Register v. h. Gron. Arch. II. 57, n°. 22). — Ant Matthaeus zegt op bl. 251 van zijn werk »Fundat. Eccles. Ultrajecti", dat er te *Utrecht* eene broederschap van de groote en kleine kalende was, en dat de kalende-broederschappen gedeeltelijk tot vrome einden, maar ook gedeeltelijk om te eten en te drinken [2]) ingesteld zijn. Vgl. F. A. van Rappard, de fundatie der Zielebroeders te Utrecht a° 1436 (in Tijdschr. voor gesch., oudh. en statist. van Utrecht, 5e dl., bl. 221 vv.), volgens wien het den geleerden onderzoeker niet moeijelijk zoude vallen, daarover eene uitgebreide verhandeling te leveren. — Dat ook te *Nijmegen* eene Broederschap van den H. Geest geweest is, kan bij Smetius worden nagezien, en voorzeker bestonden ze, behalve nog in *Twenthe* (Overijss. Alm. 1848, 277), ook elders in ons land; misschien ook wel in *Friesland*, en ik meen niet onbescheiden te wezen met de aandacht van Friesche schrijvers en navorschers hierop te vestigen. Trok de Fries ten allen tijde moedig voor de vrijheid ten strijde, het is ook overbekend dat hij geen wetenschappelijk onderzoek schroomt, en alles wat zijn land en stam betreft, tot klaarheid tracht te brengen. — Twee werkjes over deze instelling liggen vóór mij, het eene getiteld: D. Christian Gotth. Blumbergs, P. und Superint. zu Zwickau, Kurtze Abbildung des Kalandes, oder der so genannten Kaland-Brüderschafften, welche vor der Reformation an vielen Orten in- und ausserhalb Sachsen und Meissner-Landes, sonderlich auch

---

[1]) Deze heerd was aan de Kalendebroeders te Baflo geschonken door »Sijert (de Mepsche?), salige Otten ter Hansouwen weduwe", luidens eene verzegeling, op het Gron. Arch., van 1481, maandag na St. Egidius. Register dl. V, 86, en eerste vervolg, 38.

[2]) Gingen zij zich hierbij weleens te buiten, zoodat aan deze omstandigheid ontleend kan zijn de beteekenis van *klant* als stout persoon?! RED.

zu Zwickau hekannt gewesen, darinnen von ihren Nahmen, Ursprung, Gliedern, Ordnungen, Ausbreitung, Siegel, Statuten und Ende gehandelt wird, nebst beygefügten Uhrkunden, auch nöthigen Kupffern; Chemnitz, bey Conrad Stösseln, 1721 (328 blz. in kl. 8°., met uitvoerig register); — het andere: Diplomatische Nachrichten von der Kalands-Brüderschaft zu Münden an der Werra. Aus Originalien und Copialbüchern gesamlet und entworfen von Johann Ludolf Quentin, der Stadt-Schule Rektor. Göttingen, gedruckt bei Friedrich Andreas Rosenbusch, 1779 (83 blz. in-4°, met Urkunden und Beilagen, Register und Siegel). Op nog andere bronnen wijst Klüber in zijne Aanmerkingen op Sainte-Palaye's Ritterwesen des Mittelalters, II, 91: Unter die zahlreichsten geistlichen Brüderschaften, wovon Hr. D. Schröter in seinen vermischten jurist. Abhandl. B. II. (1786) S. 92—103, nebst den daselbst angeführten Schriftstellern, und Hr. v. Pistorius in s. Amoenit. Hist. Jurid. in der Vorrede zu dem dritten, und vorzüglich in der zum sechsten Bande S. 33—60 ausführlich handeln. M°.

Grafschriften te Sluis (XXXIII, 213). Sainevelde, elders Saintevelde en Sainevelt. — Goosins Wilde kan ook zijn Goosens Scoenevelt of Swenevelt. De overige namen zijn juist overgenomen van de onder mij berustende kopie. D.

Kalverstraat (XXXIII, 212). De amsterdamsche Kalverstraat draagt haren naam naar de kalvers, wijl die buurt in de Middeneeuwen als veemarkt gebruikt werd. De Osjessluis, midden in de Kalverstraat, verleden jaar door demping van het Spui onnoodig geworden en afgebroken, bewaarde in haren naam eveneens nog de gedachtenis aan die oude veemarkt. Men mag er de »Amstelodamia" van J. Ter Gouw over nalezen. ARCADIUS.

VRAGEN.

Belfroot. »In 1446 werkte Pieter de Rouck aan den toren te Bergen-op-Zoom, waarop een belfroot gezet werd", luidt het Geneal. Maandblad, Apr. '83, n°. 3, bl. 15. Wat is een »belfroot"?

Nav. XXXIV, 432, is sprake van 't Belfort te Gend, en ibid. XXV, 380 van den Belforttoren te Sluis.

Ter Hunnep. Daar men de juiste plaats waar dit voormalig adellijk nonnenklooster onder Diepenveen (bij Deventer) stond, niet meer weet te bepalen, kan misschien die bepaling benaderd worden uit n°. 36 van den Codex Diplomaticus achter dl II van v. Spaen's Inleid. tot de Hist. v. Geld. (ald., p. 78), behelzende een verdrag i. d. 11 Aug. 1280 tusschen dat convent en Hendrik van Syderoves (Syderschaap), — aldus bij v. Spaen, — over eene waterleiding, welke liep langs den molen van Somersvoort, en »quae aqua de Oves vulgariter appellaretur". Tegen betaling van 15 pond door het klooster aan de gebroeders v. Syderoves kwam men overeen, dat deze wat den »agger" Bananck betreft, zouden toelaten, dat die waterleiding (aquaeductus) in voor- en najaar een vrijen afloop naar den molen kon hebben naast het oude Hof (juxta antiquam curiam); ita tamen ut antiqua Hunepa, quae fluit inter terram de Syderoves et terram de Somersvorth, quae terram dividit utriusque, intacta permaneat ab utrisque", enz. Nu ziet men in den Bladwijzer tot het Tijdrekenkundig Register op het oud prov. archief v. Overysel, waar ook erve en molen Somervord vermeld worden, dat de benaming »Convent ter H." wel werd afgewisseld met die van »Convent v. Somersvord. Wordt alzoo in het charter bij Baron van Spaen door die »antiqua curia" de kloosterstins zelve aangeduid? — Eene andere vraag is: staat de in dat charter voorkomende naam Syderoves, welke gewis aan een erf kleefde, — immers de waterleiding heette volgens dit stuk de Oves, en het erf lag er, als de benaming juist is, *bezuiden;* dus dat erf was in dat geval »Syderoves" [2]), — in verband met Suideras, de bekende heerlijkheid der v. Heeckerens (vgl. *Nav.* XXIV, 581, 2)? Terwijl wij toch ons »Syderoves" in het »Zuderaues" eener Deventer-cameraarsrekening van 1348 gelooven terug te vinden, herinneren Nijhoff's Verzam. v. Oorkonden ons aan een riddermatig geslacht van Zuderaefs a°. 1377 (III, bl. 30) of van Zuyderaes a°. 1497 (VI, 1, 156), de Catal. d. arch. v. 't Gr. Gasth. te Deventer aan een d° v. Suderaues, Zuderaes, en het Tijdrek. Reg. op 't prov.

[1]) Aldus bij v. Spaen.

arch. v, Overysel aan een d° v. Suderhaves. Z'edaar een geleidelijke overgang tot »Suideras". Herald. Bibl. 1882, bl. 90, 1 leert ons, dat van Frans Jan baron v. Heeckeren, o. a. ook heer van Suideras, de oudste dochter († 1783) abdis, eene jongere dochter († 1814) chanoinesse van ter Hunnep geweest is. Welke overlevering bestaat er onder de barons v. H. aangaande den naamsoorsprong van Suideras? 't Doet denken aan »bezuiden Aafs" (of iets dergelijks). De benaming in het stuk bij v. Spaen bekomt hoe langer zoo meer een zonderling aanzien. Doch is ook v. Spaen's vertaling »Syderschaap" wel juist. Wat vreemde benaming alzoo voor eene waterleiding, »het schaap"!! Leert het Latijnsch verband niet, dat dit »de Oves" een Nederduitsche naam is? Zoo ja, wat beduidt dan hier »oves, aefs"?

Baronie. Bij eene oorkonde v. 10 Aug. 1530, waarin sprake is van de »baronye van Wyssche" (Wisch, graafschap Zutfen), teekent Mr. I. A. Nijhoff aan: »Dit woord komt hier voor 't eerst voor". Ziet deze aanteekening bepaaldelijk op Wisch, of beduidt ze, dat de betiteling »baronie" omstreeks dezen tijd eerst in zwang kwam? Zoo sprak men ook van de »baronie van Gent" (Overbetuwe). Waren de baronieën bannerheerlijkheden? Gaven ze eigenaardige rechten aan hare bezitters?

Keurbroeders. *Nav.* XXXIII, 16, is sprake van Corn. de Meerschman, kuerbroeder van Hulster-ambacht. Wat waren keurbroeders? Zijn ze (t. a. p.) z. v. a. candidaten voor een gilde? Of kiesgerechtigden?

Gemeentewapens. 't Wapen van Laren is In blauw een S van goud, dat van Houwaart (Z.-Brabant) In blauw de letters S / NIJS van goud. Wat beduiden al die letters? E. LAURILLARD.

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Een gedicht van Emanuel Sweerts. (Vervolg van bl. 264—72). Reeds vroeger heb ik melding gemaakt van Joost Sw., burgemr van Beringen in het bisdom Luik, alwaar hij geboren werd en overleed; hij was de grootvader van den bloemkundige Emanuel. Bij

de vragen omtrent hem terneergesteld (zie *Nav.* XXXI, 606) zou ik nog deze kunnen voegen: Ferwerda in zijn geslachtslijst Sw., waar in andere opzichten nog veel aan verbeterd en toegevoegd kon worden, scheidt met de twee zoons van een Jan Sweerts dit geslacht in twee takken; hij zet het geslacht des oudsten zoons Emanuel alleen voort in een jonger zoon van dezen, na eenige generaties naar het schijnt in Spanje uitgestorven; van den oudsten zoon van dien Emanuel, Joris (Joost of Jodocus?) genaamd, zegt hij alleen: »trouwde...." zonder vermelding van den naam der vrouw of ook van nakomelingen, zeker bij mangel aan berichten hieromtrent; als vanzelf rijst hier nu de vraag of deze Joris [1]) zijn geslacht ook kan voortgezet hebben in het bisdom Luik en wellicht de grootvader geweest is van genoemden Joost, burgemr van Beringen? De namen Joost, Jan en Emanuel wettigen wel deze vraag, vooral wijl de eerste en laatste niet zoo algemeen voorkomen. Mr. Jan Sw., secretaris van Zevenbergen, den zoon des Beringen burgemeesters Joost en den vader van Emanuël, besprak ik tegelijk met zijn vader in *Nav.* XXXI, 606. Zooals ik aldaar mededeelde, schijnt hij zich op het laatst zijns levens naar Middelburg in Zeeland metterwoon begeven te hebben, — althans hij overleed aldaar 14 Sept. 1578, des avonds om tien uur, zooals zijn zoon Leonard meldt, en werd 18 Sept. in de St. Pieterskerk te Middelburg begraven »omtrend de Suyder deur". Zou zijn grafsteen misschien daar nog aanwezig zijn? *Nav.* IX, 268 enz. nu maakt melding van een Willem of Guilliam Sw. te Middelburg, vader van Balthazar en anderen, die zich later te Amsterdam vestigden en bezitters waren van een graf in de koorkerk te Middelburg, hun aangekomen van Balthazar v. Vlierden, schoonvader van Guilliam [2]). De vrouw van Guilliam werd 1582 geboren, zooals daar vermeld wordt, en zal hijzelf

[1]) Later vind ik nog melding gemaakt van een Joris Sweerts, heer van *Mierbeek* (?), ook niet bij Ferwerda vermeld; deze Joris huwde Anna Suys, omstreeks 1550 geboren, dochter des presidents van den Hove in Holland Cornelis Suys, en van diens tweede vrouw Anna de Bye, met wie hij 1545 te Mechelen in den echt was getreden.

[2]) Is Ds. Wilhelmus Johannis Sweerts, die 13 Sept. 1750 (zie Boekzaal 1751) zijn predikdienst te Batavia aanvaardde, ook een afstammeling uit dezen tak Sweerts?

dus ook wel omstreeks dien tijd geboren zijn; volgens dit jaartal zou hij dus wellicht een kleinzoon van Mr. Jan Sw., den gewezen secretaris van Zevenbergen kunnen geweest zijn, en zijn vader een zoon van Mr. Jan, die zich dan het eerst wellicht uit deze familie te Middelburg gevestigd had, waardoor ook later Mr. Jan Sw. zich naar die stad begeven heeft en aldaar overleed, zelfs niet onmogelijk ten huize diens zoons; zijn vrouw toch overleed later 27 Juli 1594 ten huize van een anderen zoon te 's Gravenhage, en zijn kinderen schijnen zich nog al op verschillende plaatsen gevestigd te hebben, als uit het volgende te zien is; — de kerkelijke veranderingen en woelingen dier dagen, waardoor zoovele gezinnen uiteengingen en zich verplaatsten, kunnen ook hier de oorzaak daarvan geweest zijn. Hij schijnt verscheidene kinderen gehad te hebben, onder wie Jodocus of Joost Sw., zijn oudste zoon, in «Oistland" (Noord-Duitschland) overleden; of deze gehuwd is geweest en kinderen gehad heeft, weet ik niet, doch waarschijnlijk is hij dan, als zoovelen in die dagen, om des godsdienstwil derwaarts uitgeweken. Mr. Jeronimus Sweerts, organist te Aalborg (Denemarken), die 1582 vermeld wordt (*Nav.* XXI, 406), acht ik ook een zoon van hem geweest te zijn, want Emanuel had een broêr Jeronimus, die, waarschijnlijk ongehuwd, 22 Jan. 1599 te Amsterdam overleed en in het graf zijner zuster Christine bijgezet werd; een andere zoon heette Leonard, die 1572 voor de eerste maal te Amsterdam huwde, en ten wiens huize later te 's Gravenhage in 1594 zijne moeder Maria N., de weduwe van Mr. Jan Sw., overleed. Uit de aanteekeningen van dezen Leonard putte ik veel van het medegedeelde, en ik hoop later op hem en zijn gezin terug te komen. Een vierde zoon van Mr. Jan heette als hij zelf, Johannes; van hem weet ik verder niets, maar zou deze zich ook te Middelburg hebben kunnen vestigen en de vader van Guilliam geweest zijn? Elke mededeeling omtrent de afkomst van dezen Guilliam of Willem zou allicht meer licht kunnen verspreiden over dezen tak Sweerts.

Christine Sw., die ik reeds noemde, was eene der dochters van Mr. Jan; zij overleed 1588 te Amsterdam en werd in de Oude kerk in een eigen gekocht graf begraven, waarschijnlijk ongehuwd, even als haar broeder Jeronimus, die 1599 in datzelfde graf werd bijgezet; eene andere dochter was Maria, † 1586 te Vianen, over wie straks.

De vijfde zoon dan, voorzoover mij bekend, was Emanuel, de beroemde bloemkundige, te Zevenbergen in 1552 geboren, gelijk ik overal van hem gemeld vind en nu uit de betrekking zijns vaders aldaar verklaard wordt, zie *Nav.* XXXI, 606. Hij vervaardigde vorenstaand gedicht en was dus toen 30 jaar oud, als het jaartal zijner geboorte juist is, wat wel is aan te nemen [1]). Uit dit gedicht verneemt men nu tevens, dat hij in 1583, dus ruim vier jaar na den dood zijns vaders, zoo al geen burger, dan toch inwoner van Antwerpen geweest is, en toen reeds de nieuwe kerkleer toegedaan, als, dunkt mij, niet onduidelijk uit het stuk blijkt, hoewel roomsch en onroomsch in dat jaar te Antwerpen tegelijk zich verzet hebben tegen den verraderlijken aanslag des hertogs v. Anjou en zijn troepen hebben helpen uitdrijven. In datzelfde jaar 1583 heeft Emanuel Sweerts echter Antwerpen verlaten, misschien reeds gehuwd, of in datzelfde jaar huwende, en dan wellicht te 's Hertogenbosch, met Grietjen of Margaretha v. der Stegen, dochter van een president-schepen, — in den Bosch bestond de titel van »burgemeester" niet, — afstammelinge van het al-oude Bosscher regeeringsgeslacht van dien naam [2]). Hij was 8 Oct. 1583 te Amsterdam met zijne huisvrouw Grietjen v. d. Stegen tegenwoordig bij het overlijden zijner zuster, bovengemelde Christina. Men mag vermoeden dat hij zich dan ook datzelfde jaar te Amsterdam gevestigd zal hebben. Volgens *Nav.* VIII, 120, dreef hij te Amsterdam op de Bloemmarkt een handel van Oost-Ind. rariteiten en bloemen, terwijl hij *Nav.* XXI, 241, onder de Amsterdamsche drukkers en uitgevers wordt geteld; — dit laatste is zonderling genoeg, in aanmerking genomen dat zijn eigen »Florilegium" het *eerst* in 1612, — nog tijdens zijn leven, zooals vermeld staat, — te Frankfort a. d. Main, dus in Duitschland, in 't licht is gekomen; dit jaar 1612 meen ik dat ook genoemd wordt als het vermoedelijk jaar van zijn overlijden. Zou die uitgave dan misschien na zijn dood zijn geschied? — Margaretha

[1]) Zijn geboorteplaats en ouderdom (in 1612) staan vermeld op zijn portret in zijn »Florilegium", zooals ik later gezien heb; en zijn dus deze berichten juist.

[2]) Zie Balen o. a. bl. 1236, alwaar eene Geertruid v. der Stegen uit dat geslacht genoemd wordt. Zij huwde in den aanvang der 16e eeuw Hieronymus v. Someren en werd de stammoeder van den Holl. tak dezer familie.

v. der Stegen, Emanuels huisvrouw, had, behalve eene zuster Martha, nog o. a. een broeder Nicolaas, secretaris der weduwe van den paltsgraaf, keurvorst Frederik III, bijgenaamd den godvruchtige, die 1560 hervormd geworden en 1576 overleden was; zij was eerder weduwe van den in onze geschiedenis zoo vermaarden graaf Hendrik v. Brederode († 1568 kinderloos), en zij resideerde sedert 1578 met vergunning der Staten van Holland, in het toen nog souverein gebied der Brederode's, Vianen c. a., waar Nicolaas v. d. Stegen ook secretaris van was en aldaar 19 Mei 1586 overleed, 3 maanden na het overlijden zijner vrouw, de straksgenoemde Maria of Maayken Sweerts, Emanuel's zuster, en was hij dus dubbel vermaagschapt geweest aan Emanuel, die met zijne vrouw en andere familieleden bij zijn overlijden te Vianen tegenwoordig was. Eene andere zuster van Margaretha was zeer waarschijnlijk Hesther v. d. Stegen, gehuwd met Aert Claesz. de Quade v. Ravestein, vermoedelijk ook uit 's Hertogenbosch afkomstig, want hij had twee zusters: Catelijntje en Margaretha v. Ravestein, † beiden ongehuwd te 's Hertogenbosch; zijn broeders waren Nicolaas, Hendrik, Jan en Dirk de Quade v. Ravestein, van wie Nicolaas en Jan te Zalt-Bommel gevestigd en gehuwd waren, zelven schilders en vaders der beroemde Bommelsche schilders v. Ravestein; de jongste broeder, die ongehuwd overleed, Dirk v. R., — wiens vóór-naam noch bij Kramm, noch elders voorkomt, naar ik meen, — was de beroemde hofschilder van Keizer Rudolf II, en men mag vermoeden dat Emanuel Sw. wellicht aan hem te danken had, dat ook hij een beschermer vond in dienzelfden Keizer Rudolf, die hem opdroeg zijne lusthoven van zeldzame en fraaie bloemsoorten te voorzien, en hem aanspoorde zijn beroemd »Florilegium" met op koper gegraveerde afbeeldingen der bloemen te voorzien, en dan ook misschien wel op de uitgave daarvan in Duitschland, zal aangedrongen hebben. Aert v. R. [1]) had, behalve eene dochter Elisabeth († 1648 te Walle kinderloos, geh. met Sweer of Assuerus v. Wijnbergen), en een zoon [2]) Johannes (geh. m. Maria v. der Spijk),

[1]) Hieronymus Sweerts in zijne gedichten zegt dat »de Quade", de overoude rechte stam of familienaam is der Ravestein's, vermaagschapt aan het geslacht de Kemp.

[2]) Kunnen deze en zijn zoon en kleinzoon Jan en Arnold de beroemde Haagsche

nog een zoon Paulus Aertszoon de Quade v. R., den beroemden bijbeldrukker te Amsterdam, die 1608 in den echt trad met Elisabeth Sweerts geb. 14 Juni 1584, de oudste dochter van Emanuel, dus waarschijnlijk zijne volle nicht. Dat èn Margaretha èn Hester v. der Stegen beiden eene dochter hadden Elisabeth genaamd, misschien naar hare moeder genoemd, wettigt te meer het vermoeden dat zij zusters zullen geweest zijn. — Paulus v. R. en Elisabeth Sw. hadden te zamen 15 kinderen, en zij schijnt eene flinke vrouw geweest te zijn, aangezien zij op reeds gevorderden leeftijd, na den dood van haren echtgenoot [1]), nog aan het hoofd der uitgebreide zaak staande o. a. in 1657 op 73-jarigen leeftijd nog het groote werk van een eersten nieuwen verbeterden druk des Bijbels ondernam, dat volgens een verjaarvers van haren neef Hieronymus Sw. in 1660 toen zij 77 jaar werd, afgedrukt schijnt geweest te zijn; zij † 1668 zeer betreurd door hare betrekkingen, vrienden, bedienden en de armen op bijna 80jarigen leeftijd. Eene harer dochters, Maria († 1670) huwde Ds. Samuël Coop à Groen († 1686) eerst pred. te Westzaan en daarna 34 jaar te Amsterdam, bij wien verscheidene kinderen.

Een andere dochter van Emanuël Sw. en Grietjen v. der Stegen, was Maayken of Maria Sw., die dus zeker naar Emanuël's eigene moeder zal genoemd zijn. Zij huwde Caesar Winnincx, wiens zoon Leonard (*Nav.* XV, 249) opperkoopman in dienst der O. I. Comp., Jan. 1647 te Batavia huwde Helena Wonderaar, waarschijnlijk dochter van Sebald W. (zie aldaar). Leonard hertrouwde Helena v. den Heuvel en had bij beide vrouwen kinderen, o. a. uit zijn eersten echt Eva Margaretha, gehuwd met den commandeur Roothaas, die 1664—65 gouverneur van Ceilon geweest is, alstoen opgevolgd door den admiraal Rijklof v. Goens (reeds vóór hem aldaar gouverneur geweest, zie Berichten Utr. genootsch. 7e deel, 2e stuk, bl. 410). Volgens een gedicht van Hieronymus Sw. aan zijn neef Caesar Roothaas, was diens vader een zeeheld, met de gouden keten der O. I. Comp. begiftigd.

De zoon van Emanuël was Hieronymus Sw.; aan hem en vooral

schilders geweest zijn, of stamden die ook van de Bommelsche schilders? In de aant. die ik raadpleegde vond ik daarover geen licht.

[1]) Zie *Nav.* XXXII, 535. [2]) Hij leefde nog 1653.

aan zijn vrouws familie Bosschaert, wensch ik een afzonderlijk artikel te wijden; hij was bloemschilder, en de vader van den reeds meermalen door mij aangehaalden drukker, boekhandelaar en dichter Hieronymus, zijn eenig kind, naar het schijnt, waaraan hij, naar ik vermoed, vroeg door den dood ontviel. Jeroen Jeroense, (zooals ik den dichter ter onderscheiding van zijn vader zal blijven noemen), maakt nergens in zijne gedichten melding van zijne ouders, maar schijnt zijne opvoeding grootendeels te danken gehad te hebben aan zijne tante Elisabeth v. Ravestein, geb. Sweerts, en aan hare dochter Hesther, die 30 Maart 1621 of 22 geboren, zeer betreurd bij verschillende liefdadige instellingen, † ongehuwd 1692. Jeroen noemt ergens deze zijne nicht, die slechts vijf of zes jaar ouder was dan hij, zijne »genaamde moeder" en vermeldt dan hoe hij veel gunst van haar en hare ouders genoten had. Hij noemt zich ook een »zoon bij adoptie" van Otto Barentsz Smient (en diens vrouw), eenen der eerste courant-drukkers en uitgevers te Amsterdam; dit gevoegd bij het vorenstaande leidt tot het vermoeden, dat de bloemschilder Jeronimus of Hieronymus Sw., de zoon van Emanuel, jong en misschien kort nadat hij in het huwelijk was getreden overleden zal zijn.

Geheel onjuist acht ik het dat, zonder vermelding van hun verwantschap, Emanuël, de bloemkundige, zijn kleinzoon de dichter Hieronymus, en zijn achterkleinzoon de dichter Cornelis Sw., alle drie bij Kramm, »Leven der schilders, enz." onder de Nederlandsche kunstenaars worden opgeteld, waar zij geen van drieën t'huis hooren; misschien is die vergissing ontstaan doordien het boekverkoopers-, boekdrukkers- en boekbinders-gilde te Amsterdam met het St. Lucas- of schilders-gilde vereenigd geweest is tot 1662, toen het daarvan gescheiden werd. De bloemschilder Hieronymus Emanuëlszoon, de eenige die van dezen tak der familie Sw. in gezegd werk had mogen genoemd worden, staat daar niet vermeld; hij schijnt dus geen spoor hoegenaamd als schilder achtergelaten te hebben; — weet iemand iets naders omtrent zijn leven of werken medetedeelen, dan houd ik mij daarvoor aanbevolen, evenals voor alle berichten betrekkelijk Joost en zijn zoon Mr. Jan Sw. In betrekking tot het overlijden van dezen laatste te Middelburg, — wat doet vermoeden dat hij zelf of een zijner kinderen zich in die stad

gevestigd had, — valt nog op te merken een gedicht van den dichter Hieronymus, door dezen op 24 of 25jarigen leeftijd in 1652 vervaardigd op eene reis naar Zeeland, aan boord van het vaartuig dat door tegenwind belet werd de haven binnenteloopen, en wat doet vermoeden dat hij in gemeld jaar nog betrekkingen te Middelburg kan gehad hebben die hij ging bezoeken.

Hieronymus de dichter was, zooals dit met de meesten zijner tijdgenooten het geval was, al even slordig en willekeurig in de spelling zijns familienaams, en schreef even goed Sweerts als Zweerts en Sweerds als Zweerds; maar zijn zoon, de dichter Cornelis ging dien naam doorgaans met een Z schrijven, waarin zijne nazaten hem gevolgd zijn. Dezelfde Cornelis koos zich in het begin der 18de eeuw, waarschijnlijk geheel willekeurig als zoovelen, een wapenschild; hij deed dit zonder daarbij in aanmerking te nemen in hoeverre hij aan de andere takken van het Zuid-nederlandsche geslacht Sw. vermaagschapt kon zijn, of met deze uit éénzelfden stam gesproten was; hij zal daar ook wellicht weinig van geweten hebben of heeft er weinig waarde aan gehecht; althans hij stelde op zijn wapenschild »drie gekruiste zilveren zwaarden in een blauw veld", en maakte daarmede dus eene toespeling op zijn naam, weshalve hij die voortaan ook met een Z schreef, en wilde dus dien naam van een »zwaard of zweerd", afleiden alhoewel die naar mijn gevoelen, met een »zwaard" al even weinig heeft uit te staan als met een »waard" (*Nav.* XXVII, 573)[1]. — Verscheidene vroegere en latere leden, (deze laatsten niet allen bij Ferwerda gemeld), van het oude geslacht Sw. hebben zich ook Sweerts de Weert genoemd, en dat kan dan naar het dorpje of de heerlijkheid Weert, in de Meijerij van den Bosch geweest zijn; en de geheele naam kan wel van een »weerd" zijn afgeleid, doch het meest waarschijnlijk misschien is het dat hij eenvoudig afkomt van den ouden mansnaam Sweêr d. i. Sweder[2]), een naam die bij het oude geslacht v. Boesichem en de daaraan verwante geslachten v. Abcoude, v. Vianen enz. in vroeger tijd veelvuldig voorkwam. Volgens Ferwerda's geslachtlijst zijn de alleroudste leden der familie Sw. ook aan v. Boesichem verwant, terwijl de naam vroeger ook dikwijls zonder *t* of *d* daarin alleen als Sweers

[1]) Vgl. ook *Nav.* XXXIII, 330. Red. [2]) Zie *Nav.* XXVII, 125. Red.

geschreven voorkomt, en later, zoowel als vroeger, met een latijnschen uitgang Suerius of Swerius, Zuerius en Zwerius". De roomsche Antwerpsche schrijver François Sw. schreef »Sweertius"; deze was weinige jaren later geboren dan Emanuël, en is dus tijd- en (te Antwerpen) stadgenoot geweest van den beroemden bloemkundige, maar behoorde tot de Spaanschgezinde partij in den lande, want hij was in 1584 een der onderteekenaars van het te A. door eenige burgers aangeboden rekwest, als zij vrede met den hertog van Parma wilden maken; hierom raakte hij met anderen gevangen en werd evenals deze tegen betaling van boete weder vrijgelaten.

Het is opmerkelijk hoe het dichtertalent van Emanuël Sweerts, waarvan vorenstaand onbekend en lang vergeten gedicht de eenig overgebleven proeve schijnt te zijn, terwijl men gissen kan dat hij er meer zal gemaakt hebben, — op zijn zoon Hieronymus overgegaan, bij dezen eene uiting vond in de schilderkunst, doch van zijn kleinzoon Jeroen Jeroense af, eerst op Cornelis en daarna op Philips Corneliszoon, van vader op zoon is overgeërfd. Van deze drie, zooals bekend is, zijn de dichtwerken in druk verschenen. Jeroen Jeroense werd 2 Febr. 1627 geboren, en overleed te Amsterdam 23 Jan. 1696, begraven in de Westerkerk. Zijn portret is geschilderd door B. Vaillant en gegraveerd door P. v. Gunst, met een dichterlijk onderschrift van Lambert Bidloo. Zijne dichtwerken werden verzameld en in één deel 4o uitgegeven na zijn dood in 1697 door zijn zoon; — het is dus licht mogelijk dat verscheidene gedichten van hem, op zijne ouders en verdere familie betrekking hebbende, reeds verloren waren of hierin niet opgenomen zijn. In 1679 mede een van de dichters die dragers der lijkbaar van Vondel waren. Hij was driemaal gehuwd, 1o. met Anna Danckerts, † te Amsterdam 17 Sept. 1672, dochter van den beroemden kaartuitgever, drukker en graveur Cornelis D., die in 1643 nog in de Kalverstraat in de »Dankbaarheid" (misschien een naam aan zijn familienaam ontleend!) woonde, alwaar ook later Jeroen Jeroense verblijf hield, — verwant aan de beroemde bouwmeesters, stads-metselaars Danckerts de Rij, en aan den Amsterdamschen pred. Cornelis D.; haar broeder was Eduard D., doctor in de theologie en in de medicijnen. Jeroen Jeroense hertrouwde Engeltje v. Veen en daarna Maria Constant, en had bij alle drie kinderen. Zijn zoon

uit het eerste huwelijk Cornelis Sw., naar zijn moederlijken grootvader vernoemd, werd geboren te Amsterdam 20 Febr. 1669, † ald. 23 Maart 1742, begr. in de Nieuwe kerk, Lett. B. no. 34. Zijn portret, — zie *Nav.* XXXI, 456, — is geschilderd door A. Foolio [1]) in 1701 en gegraveerd door Jac. Houbraken; met een dichterlijk onderschrift van zijn zoon Philips. Hij schijnt de vruchtbaarste op het gebied der dichtkunst geweest te zijn; in Boekzaal 1736, bl. 694—700, staat eene geheele reeks zijner werken opgegeven, die meest van stichtelijken aard waren en in verschillende jaren het licht zagen; hij schreef ook een treurspel getiteld Jacoba van Beijeren", en beoefende de muziek en schilderkunst. Tweemaal gehuwd, eerst met Helena v. Waarden, daarna te Maarsen 3 Juni 1701 met Joanna Elisabeth de la Fontaine, dochter van den pred. Philips de la F. Philips Zweerts, Corneliszoon uit diens tweeden echt, evenals zijn vader naar zijn moederlijken grootvader vernoemd, werd te Amsterdam geb. 6 Maart 1704 † ald. 5 Nov. 1774, begr. in de Nieuwe-kerk bij zijn vader. Zijn portret is geschilderd door Cornelis Troost en gegraveerd door J. Houbraken, met een dichterlijk onderschrift van F. v. Steenwijk. Hij was notaris en woonde 1757 op de Oude-schans te Amsterdam. Zijn dichtwerken zijn in één deel 4°. in het licht gekomen a°. 1759. Den 21 Mei 1739 was hij gehuwd met Johanna Maria de Putter, geb. 1720, † 1799 te Amsterdam, dr v. Bruno Johansz. (aanzienlijke kooplieden te A) bij Catharina Petronella v. Rentzen, wier vader Hendrik Frederik v. R., burgemr van Heusden in 1699, een zoon was van den kolonel in statendienst Jan Coenraad v. R., en wier moeder Maria Crollius eene dr van den pred. Crollius was. — Al de bovengenoemde portretten zijn verloren geraakt, hetzij vernietigd, hetzij onbekend hier of daar nog aanwezig. De genoemde gravures echter bestaan nog.

JOH. HENDR. V.

Shakespeare's grafschrift. Op den steen, die 's dichters groeve te

---

[1]) Betrekkelijk A. Foolio kan ik nog mededeelen dat hij mede het portret schilderde der tweede echtgenoote van Cornelis Sw.; de portretten, die beide verloren raakten, zijn in hetzelfde jaar geschilderd dat Cornelis huwde, toen 32 jaar oud.

Stratford-on-Avon dekt, leest men dit versje, dat algemeen aan hemzelven wordt toegeschreven:

»Good friend, for Jesus' sake forbear
»To dig the dust enclosed here.
»Blest be the man that spares these stones,
»And curst be he, that moves my bones.

VRAGEN.

Brieven van Mr. W. Bilderdijk aan D. François. In dato 7 Nov. 1837 verontschuldigde zich D. François te Loosduinen bij W. Messchert, uitgever der bekende vijf deelen »Brieven van Mr. W. Bilderdijk", dat hij geen zijner brieven had gezonden. Hij zegt in dat vertrouwlijk schrijven o. a.: »Ik was zijn (B's) vertrouweling in de neteligste omstandigheden, en hij kon mijne tegenspraak zonder zweem van ongenoegen verdragen; nimmer is het mij mislukt hem neêr te zetten, als hij vlagen had van ontevredenheid op zichzelven of op anderen"... »Ja, een bundel van mijne Brieven (van zijne Brieven aan mij) zou hem nader doen kennen en in een nieuw licht stellen, vooral met een voorafspraak; — (van) mij voorstander der Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen, Frère Orateur bij de Vrijmetselaren, Kantiaan (zoo het heette) en wat al meer, die de vaccine voor heilzaam en pligtmatig hield... Hij wist dat alles en wenschte, bad, dat zijne kinderen mij mogten gelijken (zie Najaarsbladen). Zoo was Bilderdijk!"

In den aanvang zijns briefs had D. Fr. medegedeeld, dat hetgeen hij van B. had gewenscht te publiceeren, met wat hij daarbij gevoegd had, »reeds gereed lag". En hij eindigt: »Kom ik eenmaal tot eene uitgave van eenige Brieven van B., dan zal, — ik vertrouw 't in gemoede, — menigeen, die hem miskende, met hem verzoend geraken en zijne nagedachtenis liefderijk vereeren". — Bijna 46 jaren zijn verloopen, sedert de »Algemeene Konst- en Letterbode" van 24 Nov. 1837, n^{0}. 53, bovenbedoeld schrijven wereldkundig maakte, zonder dat blijkt van eene volvoering door François of door wien ook na hem, van dit voornemen. In het ex. der Letterbode, in mijn bezit, vind ik met de pen onder den naam François aangeteekend: »† 1 Julij 1840". Wie weet iets aan-

gaande het lot der brieven, waarvan hier sprake is? Niettegenstaande al hetgeen sedert dat tijdstip over B. is geschreven, zou hunne uitgave m. i. nog volstrekt geene overtolligheid zijn. Wie kan ze opsporen?

Utrecht. H. PRANGE.

KUNSTGESCHIEDENIS.

Hoorndraagster. Is van hoorndragers gesproken (XXXIII, 73, 126, 216), ik wil 't eens van »hoorndraagsters" doen, en dan verwijs ik ieder die er eene zien wil naar de eerste de beste afbeelding van eene vrouw in Middeneeuwsch kostuum. En die er wat over lezen wil, kan zijn gading vinden in Dl. I van de Brabantsche Yeesten en in 't 2e Boek van Der Lekenspieghel. Als bekend is, maakten in de Middeneeuwen de vrouwen bijzonder veel werk van heur haar, van haar hoofd of eigenlijk van beiden. Ze droegen het haar in een net, en 't was aan de slapen van 't hoofd in wrongen of kussens gebonden. Deze kussens heetten »templettes", en de netten werden »webben" genoemd Vrouwen van aanzien hadden versierde haarnetten, en in de rechts en links van 't hoofd uitstekende templettes waren nog gouden of juweelen voorwerpen als sieraden gestoken bij wijze van spelden met de koppen naar boven. Die sierlijke punten heetten »hoornen", en eene vrouw met zoo'n paar kussens en zoo'n paar hoornen mocht dan ook met recht »hoorndraagster" heeten, want ze was 't. Nog moet gezegd, dat van achteren aan de zoogenaamde hoornen of aan 't haarnet, bij wijze van vleugels of waaiers groote slippen of strooken uitstaken en heen en weer fladderden. Ze droegen den naam van »sloyen", en verhoogden waarlijk de bevalligheid niet Voor een overblijfsel van de oude hoornen of tenminsten voor een navolging er van, houd ik nog de gouden krullen aan de oor- of liever hoofdijzers onzer, ook Veluwsche, boerinnen. De hoorndraagster is in dit geval geen antiquiteit meer. Men zou er ook het dienstmeisje toe kunnen rekenen of de baakster, met de »kornet" of de »hoornmuts" gedekt.

A. AARSEN.

Velocipèdes (XIX, 492; XX, 10). *Nav.* XXV, 481, is sprake van een vélocipède a⁰. 1732. Volgens de »Illustration" zal men echter reeds op eene Egyptische sarcophaag de teekening eener vél. hebben aangetroffen. En een onlangs gevonden document toont het bestaan eener vél. te Parijs in 't laatst der 17de eeuw. Natuurlijk geldt 't hier eene met de voeten bewogen vél., daar die, welke met de handen in beweging worden gebracht, reeds veel vroeger bekend waren. Dat document getuigt: »Thans (a⁰. 1690) ziet men een karos, veel overeenkomst hebben met een draagstoel, die rijdt op vier wielen, twee groote en twee kleine, welke een achter op 't voertuig zittend bediende voortbeweegt door de voeten beurtelings te zetten op twee vlakken, welke als voetstukken dienst doen. Dit voertuig beweegt zich met de snelheid als die van een persoon, die voortgaat; het keert, wendt zich in alle richtingen en wekt de bewondering van 't gansche Parijsche publiek". 't Mechanisme van dat rijtuig bestond uit een katrol, waarover een koord rolde, dat aan de beide voetstukken verbonden was; de katrol draaide dus telkens in tegenovergestelde richting; maar door een raderwerk, dat op twee getande wielen werkte, werd de beweging in éénzelfde richting overgebracht op de as. 't Verschil tusschen dit zware en saamgestelde systeem en de tegenwoordige lichte en snelle tweewielers is groot, doch de meeste uitvindingen worden volmaakt door vereenvoudiging.

Oorlogstuig (XXXIII, 222). »Gelottert" en »ongelottert" houd ik voor »gelouterd" en »ongelouterd", verkeerd uitgesproken en geschreven. Daar men oudtijds met haeckbussen en met knipbussen schoot, zal haicken cruytz kruit aanduiden, voor de haeckbusse, en knipkruytz kruit, voor de knipbusse bestemd. E. LAURILLARD.

Ghyeselsayen (XXXIII, 33). »Ut cuilibet commonachorum nostri monasterii singulis annis in festo obitus S. Martini sex ulnas de panno que ghiselsai vulgariter appellatur ad tunicam, quamlibet ulnam ad estimacionem duorum solidorum Hollandensium aut duodecim solidos pro tunica ministremus", enz. Aldus in een charter v. 2 Jan. 1267, waarbij Nicolaas, abt van Egmond de prebenden der monniken verbetert (v. d. Bergh, Oorkond. v. Holl. en Zeel., II, n⁰. 154).

Kielspit (XXXIII, 173) — is een werktuig om het anker op te winden. Men had vroeger en misschien nog op de schepen een »gangspit', »braadspit" of »kielspit". *Spit* in deze woorden heeft niets te maken met »spitten", vanwaar »spade", evenmin als »braad" in »braadspil" met »braden" (b. v. van vleesch). Wat het onderscheid was tusschen deze drie soorten van spitten of spillen, weet ik niet te zeggen, maar ieder oud koopvaardij-kapitein kan 't uitleggen.

[Men leze *Nav.* XXVIII, 61 nog eens over.]

Rabat (XXXIII, 171) — beteekent zonder twijfel »omslag" of »zoom". Rabat in een tuin is een bed tusschen twee paden, die lager liggen en van welke men aarde gebruikt heeft om dat bed op te hoogen. A. J. C. KREMER.

[Als dit zoo is, dan is elk tuinbed een rabat. De definitie sub n°. 3 in *Nav.* t. a. p. schijnt veel aannemelijker.]

Valbed (XXXIII, 222). Ik geloof dat een »vallbed" een bed was om te vallen of eigenlijk om er op te vallen, en als 'k me den practischen zin onzer voorvaderen tebinnenbreng en hun wijze voorzorg tegen eventueele ongevallen (de graveelkan en de goudsbloemen-azijn, XXXII, 428 spreken er o. a. van), dan geloof ik 't nog meer. Ik stel me dan zoo'n »vallbed" voor als een afgedankt bed, hier of daar in een huis in een kist of kast bewaard, soms met een op non-activiteit gestelde deken er bij. Als dan ergens brand ontstond of brandgevaar was of eenig onheil dreigde, voldeed, bij 't primitieve der redmiddelen in dien tijd, het »valbed" aan zijn bestemming. Men legde 't op de straat neer bij of vóór de plaatse des gevaars, en de in-nood-verkeerenden, geen anderen uitweg ziende of den kortsten kiezende, lieten er zich op neervallen of waagden daarop hun sprong. En daar men in den ouden tijd meestal naakt te bedde lag en er dus veel kans was om bij zulk ongeval in paradijskostuum op de straat te komen, was de deken bij 't »valbed" gevoegd, om die onmiddellijk om te slaan.

A. AARSEN.

TAALKUNDE.

Fransch-Nederduitsch (XXXII, 51, 289). Sedert ik vrij dicht bij de Fransch-Vlaamsche grenzen woon, ben ik minder haastig in mijne oordeelvellingen; daarom doe ik soms vragen. Ik ben in mijne woordenlijst (Z. Vlaamsch) tot de T. gevorderd, en behandel *trape* en *trappeeren*. Menigeen denkt nu allicht: dit komt eenvoudig van het Fransche *attraper*; en men voegt ons toe het grafschrift op een dronkaard:

»Hier ligt N. N. Van der Stappen,
»Die levend doodviel van de trappen,
»Zoo gij u, dronkaards, niet bekeerd
»Dan wordt ook gij geättrapeerd!"

Doch attrapper heeft in de verste verte niets met trappen te maken, tenzij, zeer gezocht, »trappen" voor »treden" genomen worden; want als iemand op een wolfsklem trapt of treedt, kan men, ja, zeggen, dat hij geattrapeerd is, maar 't is m. i. met dat zeggen dan toch niet heel zuiver gesteld. In Z. Vlaanderen is *trape* een val van vier klinkers of moppen, gedekt door een vijfde die echter niet op het vierkant rust maar er schuins op staat en door een dun houtje in die richting gesteund wordt. Komt nu een vogeltje op het aas af waarmede het vierkant voorzien is en springt het op het stokje, dan valt de steen neer en het diertje in de trape, is gevangen. Men maakt ze ook van hout: een vierkant bakje met deksel dat als de steen opgezet wordt. *Trappeeren* heeft in Z. Vl. vele beteekenissen, b. v. hij is met zij getrappeerd (»op overspel" wordt verzwegen) De wildstrooper ging zien of hij niets kon trappeeren, maar hij werd zelf getrappeerd (door den opziener van jacht en visscherij). De kommiezen trappeerden een sluiker, de veldwachter trappeerde 'n jongen die bezig was met *bogeren* (appels uit een boomgaard te stelen)[1]). Dus komt »trappeeren" van attraper? Eén oogenblik! Spieghel dichtte reeds in zijn Hertsspieghel III, 49 (uitgave van P. Vlaming):

»Zo u heilgericheid en weetzucht niet vast slaapt,
»Betovert en verrokt, door errefzond *betraapt*".

V. teekent er op aan: »betraapt" = betrapt; aldus bij Vondel

[1]) Ook in Nederbetuwe in al deze voorbeelden, »trappeeren". RED.

(Josef in Dothar): »Zij mochten ons betrapen". De Vlaamsche grensbewoners zeggen nog: 'k ga zien of ik niet een of ander kan betrapen, zooals een Hollander zegt: of ik niet 'n duitje, 'n stuivertje kan verdienen. Attraper kan dus zeer wel van ons »betrapen" afkomen. G. P. ROOS.

Loosj-ne-kaudisch (XXXII, 229). Zóó, en niet *loosjenkautisch* noch ook anders, heb ik dit woord steeds in Nederland hooren uitspreken. Het is natuurlik eene verbastering van 't hebreeusche *loschaun-ha kaudesch* [1]). In de opstellen Koeterwaalsch (XXV, 184) en Mokum (XXV, 186) van onzen medewerker John Churl, en in het aanhangsel van het tweede deel van mijn Alg. nederd. en friesch Dialecticon kan men meer over dit onderwerp lezen. Vergelijk ook mijn opstel Koeterwaalsch, XXVI, 37. — Het voorbeeld van *loosj-ne-kaudisch*, XXXII, 230 vermeld, is niet zeer gelukkig gekozen. Deze joodsche brabbeltaal immers bestaat uit een mengsel van oden-duitsch, van den joodsch-duitschen, vooral joodsch-frankforter tongval, zeer rykelik vermengd met zuivere en verbasterde hebreeusche woorden, vooral zelfstandige en byvoegelike naamwoorden en werkwoorden. Maar in dat geheele voorbeeld komen, behalve de woorden *gojim* en *lusnekoutisch*, geene andere dan oorspronkelik-duitsche woorden voor, al zijn ze dan naar de joodsche uitspraak verbasterd. Maar echt *loschaun-ha-kaudesch* wemelt van hebreeusche woorden, 't zy dan zuivere, 't zy verbasterde. In het zesde deel, jaargang 1871—72 van Max Moltke's tijdschrift Deutscher Sprachwart (Leipzig), komt een hoogst belangryk opstel voor over dit onderwerp, gevolgd van een uitgebreid woordenboek dezer joodsche taal. Het is getiteld: Die Vokabeln und Redensarten der Gaunersprache, en geschreven door W. Frentzel, te Treuen-Brietzen by Berlyn. De titel is zeker voor Israëliten aanstootelik; de duitschers zijn in dat opzicht dikwijls onredelik en weinig fijn-gevoelend noch kiesch. Andere duitsch-joodsche benamingen voor het *loschaun-ha-kaudesch* [1]) zijn nog *kocheme waldiwerei*, *chochemer loschen*, *fenische Sprache*, *kochemer Sprache*. In bovengenoemd opstel vindt men ook eene uitvoerige opgave van alle duitsche boeken en geschriften, oude en nieue, die over dit onderwerp handelen. JOHAN WINKLER.

---

[1]) lees: »leschón hakkódesch", d. i. taal des heiligdoms. RED.

Pierson, voornaam of geslachtsnaam (XXXII, 481). Pierson is geen voornaam; en als Pierson inderdaad eens als voornaam (Pierson des Muliers) voorkomt, dan behoort dit geval tot de rubriek »Geslachtsnamen als voornamen". Pierson is juist een echte, een typische geslachtsnaam, een zuiver patronymikon, en beteekent eenvoudig: zoon van Petrus. Pierson, Piers son, Pierszoon, Pieters zoon, Petrus' zoon. Geslachtsnamen op *son*, zoon, eindigende, komen by alle volken van germaanschen bloede voor; zeer veelvuldig in Skandinavië (Axelson, Björnson, Gulbrandson, Gustavson) en Engeland (Dickson, Johnson, Thomson, Wilson); minder algemeen in Duitschland, en hier hoofdzakelik in 't noorden langs de zeekusten; nog minder in Nederland. Voorbeelden uit Nederland: Florison, Gerbenson, Hansson, Harmenzon, Janson, Neeteson, Pieterson, enz. Volkomen gelijk in beteekenis als Pierson en Piersson, zijn nog de volgende allen nederlandsche geslachtsnamen: Piers, Piersma, Pietersma, Petersma, Pietema, Pietsma, Pietringa, allen in Friesland; Peers, in Brabant; Pierseune, in Vlaanderen; Pieters, Pietersen, Pijttersen, Petersen, Peters. Pieterse, Petri, enz. Dan nog de verkleinformen Pietjens, Peerkens, Pierken, Perkin, enz. JOHAN WINKLER.

Horst en Donk (XXXIII, 276). *Hort* is in het Nevelingen-lied ook schat. Donk heette een slotje te Someren, waarvan mijn grootvader de laatste eigenaar is geweest; het land waar 't stond heet nu »de Kremer"; waarschijnlijk behoorden daar te huis in 1173 Gosewinus de Donk en in 1360 Jan v. de Donk en Moedel v. de Donk. Bij dat slotje behoorde een bosch het Donkerbosch. Dat Donk in verband staat met het Hgd. Dung, vermoed ik op grond van 't volgende. In 't Celtisch beteekent *ven* drek, Mlt. fangos, Goth fani, oudh. fenni, fenna. De wortel moet volgens Diefenbach zijn Tam of Pam; en nu heeft men in 't Nederlandsch *veen* = moergrond, *ven* uitdroogbaar meertje, *den* dorschvloer. In t friesch *fenne* d. i. erf, en in 't latijn fanum, tempel of heilig erf, zeker op een hooggelegen plaats, zoodat men hier ook in verloop van tijd beteekenissen heeft verkregen, die tegenover elkander staan.

Toen ik mijn vorig opstel schreef, heb ik wel gedacht aan Donkerbroek in Ooststellingwerf, maar daar ik in de buurt geen Donk kon vinden, geef ik in bedenking of men bij dien naam niet te

denken heeft aan een persoon die Donker heette, of aan kleur, zooals bij Finsterwolde [1]). Er zijn een paar foutjes in het vorige stukje ingeslopen. Roerdonk moet zijn Boerdonk-(gem. Erp) Duitsche Kempen moet zijn Luiksche Kempen; Duitsche Kempen bestonden niet, wel Geldersche Kempen. Dat in O. Vlaanderen ook Donken voorkomen is verklaarbaar, want derwaarts verhuisden immers de Menapiërs? Met den Donk (gem. Brandwijk) in den Alblasserwaard, weet ik geen weg. Mogelijk is het gesticht door een Brabantsch heer, die heer van Brandwijk was. Misschien kan de geschiedenis hier licht geven. A. J. C. KREMER.

Moor In mijn beknopt Geschied- en Aardrijksk. Wdbk van Z. Vlaanderen's Westelijk Gedeelte (Oostburg, 1874) handelde ik op meer dan ééne plaats over dit woord. Moor is hetzelfde als moer, het voorste deel van moeras, doch in Z. Vl. beteekent het steeds lage, aan binnenlandsche overstroomingen onderworpen gronden. Bij Oostduinkerke en Veurne van de Fransch-Belgische grens doorsneden, vinden we de Moeren, een meer of beter gezegd twee samenhangende, weinig water bevattende meeren (lagunen), die in den jongsten tijd zijn drooggemaakt. Vlaanderen bestond grootendeels uit heuvelachtige zandgronden en uitgestrekte moeren. Moor, moere, mor, muir, mure, zijn vormen, die in Z. Vl. en elders menigmalen in de plaatsnamen en niet minder in adellijke en niet-adellijke geslachtsnamen voorkomen. Gerard de Moor of le Mor is een geschiedkundig bekend persoon. Daaraan herinneren nog de van de Moere's, van der Moere's, van Moerbeke, enz., en de plaatsnamen Moerkerke (West. Vl.), Moorskerk of Al-moer-kerk (thans Groede in West. Z. Vl). Moerbeke (land van Waas), Moerhuyse en Moershoofde in O. Vl., Moordrecht (overtocht, trecht of tricht over de moerassen of venen) en Moorskerk (beide in Z. Holl.), enz. enz. Moor is in Noord-Duitschland bekend in gelijke beteekenis als ons »moer". Moor of moer leeft ook in Meirelbeke [2]) (Oost Vl.) de

[1]) Qua tali zelfs kunnen Donkerbroek en Finsterwolde dan toch nimmer homogeen zijn; want 't donker in Donkerbroek ziet in casu op de zwarte kleur van den grond, en 't donker in Finsterwolde op de door dicht plantsoen van (overigens groene) boomen teweeggebrachte Finsterniss. RED.

[2]) Meirelbeke liever = Meer-lo-beke? Vgl. Mierlo. RED.

Mair te Antwerpen, 't Kempiesche Merx-plas, enz. -- Nu hoor ik hier te Boesselaere het slik moor (met den eigenaardigen klank bijna als *oa*) noemen, doch steeds in den zin van bijzonder vochtig. »'t Is al *moor* en *slik*". Ook de Morinen of Moneniers en Maresaten herinneren aan bewoners van lage gronden. G. P. ROOS.

Holland is in nood (XXXII, 293) — beteekent ongeveer hetzelfde als Leiden is in last. »Dan is Holland in nood" zegt men waarschuwend, in den zin: neem maatregelen vóórenaleer het te laat is, want gij zult zien, 't zal *zus* of *zóó* loopen, en dàn is Holland in nood. Misschien ontstond dit spreekwoord ten gevolge van de voortdurende zorgen die de dijken vereischen, of wellicht uit het bekende feit dat de Nederlandsche staten altijd karig waren op het stuk van defensie. Hoe dit spreekwoord naar Duitschland overwaaide, zal wel nooit uit te maken zijn. A. J. C. KREMER.

Hij weet wel waar Abram den mosterd haalt (XXX, 472). Ter verklaring van deze spreekwyze, die ook in dit tijdschrift zoo herhaalde malen behandeld werd, heeft prof. M. J. De Goeje een opstel geschreven in het Tijdschrift voor nederl. taal- en letterkunde (Leiden, 1882), Jaarg. 2, bl. 71. De hoogl. leidt deze spreekwyze uit het joden-duitsch af van »moos" geld, en »barzel", ijzer, werktuig. Wat vroeger in dit tijdschrift aangaande deze spreekwyze vermeld werd, wordt door dien geleerde zorgvuldig aangehaald en in aanmerking genomen.

Een goede leer, maar de sporten deugen niet (XXVII, 621). In Zeeuwsch Vlaanderen heeft »leer" hier de beteekenis van »dogma", enz., en bevat het spreekwoord dus eene woordspeling, zooals onze ouden er meer hadden. Een Middelburger oproeper schudde bij den verkoop van een partijtje werkhout 't hoofd, zeggende dat dit het rechte hout niet was, en de man sprak waarheid, 't was krom hout, maar toch overigens zeer goed. De man kocht het zelf, als deskundige, voor een prijsje en antwoordde den verwonderden toeschouwers eenvoudig: »gij hebt mij niet begrepen!" Evenals leer (kerkleer) goed kan zijn, doch soms verkeerd begrepen of toegepast wordt, evenzoo kan men een overigens goede leer (ladder) hebben, op de sporten na, en dus voorshands niet bruikbaar. G. P. ROOS.

Op zijn qui-vive wezen — is *Nav.* XXXII, 486 goed verklaard; men kan 't in Aardenburg en zeker wel elders nog dagelijks hooren, vooral in de beteekenis van wakker, waakzaam zijn. »Hij stond op zijn qui-vive om te zien waar de vrouw heenging; de sluiker is op zijn qui-vive voor de kommiezen". Toen 't woord in zwang kwam (Oct./Nov. 1830), zei men »kieviet"; 't was de schildwacht-roep der Franco-Belgen, Walen en verfranschte Vlamingen, die Aardenburg toen tijdelijk bezetteden en wier schildwachten het onophoudelijk bij wachtpost of barricade uitgalmden. Eenige weken later kwamen onze Nederlandsche krijgslieden, en brachten ons het »werda! korporaal heraus, avanceert, met contresigne, en dergelijke uitheemsche schoonheden. De eerzame Jacob v. Wagenberg, lid der burgerwacht, riep de Hollandsche patrouille met »kieviet", 't bedorven »qui-vit" aan, en ontving tot antwoord een (gelukkig missend) geweerschot. G. P. ROOS.

Sleyscat (XXXI, 394; XXVI, 300 enz.). In Edw. Gailliard's Glossaire flamand, Brugge, 1882, vind ik het volgende: Sleyscatte. D'après Schiller et Lübben, Mttn. Wtb., Slege, Sleiscat, est le »Schlagschatz" (qui correspond au flamand Slagschatting) et désigne la Taxe due au dépositaire du droit de monayage pour la frappe de la monnaie, ou bien pour l'autorisation d'émettre de la monnaie ancienne ou étrangère, ou l'échange de celle-ci contre de la monnaie nouvelle et indigène; ce droit, continuent ces auteurs, pesait d'autant plus, que, dans certains pays, les seigneurs frappaient régulièrement chaque année de la monnaie nouvelle, que seule on pouvait mettre en circulation. En général, disent-ils enfin, Revenu du monnayeur. — Haltaus, Gloss. germ., mentionne les diverses formes Schlage-schatz, Schlege-schatz, Schleschatz et Sleischatz, et explique ainsi le terme: Sensu antiquissimo et proprio reditus Imperatoris et deinde eius beneficio, Principum aliorumque Statuum Imperii, ex percussura monetae seu ex iure monetandi, *lucrum et tributum monetarium.* — Mais quel est le sens formel du terme dans notre texte: »Omme te wetene tverclaers van den sleyscatte van onsen gheduchten heere ende van der brassage van den muntmeester .... V. 25. — Variante (?) Sleitac: Neelemans, Gesch. Eecloo, p. 194, charte du comte de Flandre Louis de Male (1353):

»Dat H. Symoen van Hale.... hief ende ontfinc als hi Rwaert van Vlaenderen was, ghelyc sleytac van onsen munten ende vele van onsen renten...." — In het »Supplément" van bovengenoemd werk vind ik nog het volgende: Sleyscatte. Nous demandions h. v. Mais quel est donc le sens formel du terme dans notre texte: »Omme te wetene tverclaers van den sleyscatte van onsen gheduchten heere ende van der brassage van den muntmeester". Il semble que Sleyscatte répond parfaitement ici au »Droit de seigneuriage" du texte qui suit: Mandement en cause des monnayeurs 1478: les ouvriers monnayeurs exigent qu'on paye leur salaire »a tel prix que les deniers que lon forge" sont »aprecier ès ordonnances, c'est assauoir le florin de... pour...., le double part pour....", ce qui est le »pris des marchans tant pour le droit de seigneuriage que pour la salaire des ouuriers et brassaiges des maistres." VI. 108.

JOHAN WINKLER.

Splik-splitter-nieuw. Ik erken mijne dwaling. *Splitter* beteekent in het Zweedsch *geheel* en *nü* nieuw. »Splitter nü" is derhalve een Zweedsch woord dat eenigszins verbasterd in onze taal is overgenomen, gelijk mij werd medegedeeld. Hieruit schijnt te volgen dat *splik* uit alliteratie ontstaan moet zijn.

A. J. C. KREMER.

[*Nav.* t. a. p. is sprake van een variant, welken de volkstaal levert. Spiksplinternieuw (Z. Holland), waaraan J. C. d. R. herinnert, en spikspeldernieuw zijn overigens geijkte vormen. Zie b. v. de Woordenlijst van de Vries en te Winkel.]

V R A G E N.

Hij is van Lotje getikt. Vanwaar deze uitdrukking? x.

[Zie *Nav.* III, 240; XXI, 152, 622; XXII, 198, 258]

Blauwkous, Bas-bleu. Wie weet den oorsprong? x.

[Deze uitdrukking heeft een Engelschen oorsprong, als zijnde de letterlijke vertaling van »blue-stocking". Vgl. *Nav.* XV, 22, waar wij indachtig gemaakt worden aan de litterarische club van

lady Montague [1], — d. i. miss Elisabeth Montague, niet te verwarren met de lady Mary Wortley M. van *Nav.* XXII, 3, — in wier salon zich de beroemdste geleerden uit hare tijdgenooten verzamelden, onder wie zekere Stilling Fleet, die de gewoonte had blauwe kousen te dragen. Uit dat artikel blijkt niet bepaald, of de inzender Stilling Fleet voor een heer of voor eene dame aanzag. De blue-stockings van St. worden, volgens Dr. Doran in zijn geschrift »Una Signora del secolo scorso", enz. (Londen, 1873) 't eerst vermeld in een brief van Miss Montague uit den jare 1757. Deze auteur, aangehaald in 't »Giornale degli Eruditi e Curiosi" (II, 618), noemt Stilling Fleet (of Stillingfleet) een mannelijk persoon, en alzoo doet ook James Boswell (in zijn »Life of Dr. Samuel Johnson"), die de benaming »blue-stocking" eerst omstr. 1780 laat opkomen, als wanneer de Engelsche gentlemen de gewoonte hadden, hunne letterkundige beschermelingen vroeg in den morgen ten hunnent te ontvangen; kwijnde dan 't onderhoud bij afwezigheid van Sir (*sic*) Stilling Fleet, die goed redeneeren kon, dan zeide men: »without that blue-stocking we are quite for nothing". Van heeren zal de uitdrukking op dames zijn overgebracht, nadat Miss Hannah More in 1786 een gedichtje had vervaardigd: The »Bas-Bleu or the Conversation" [2]; hoewel ook deze schrijfster daarin nog uitdrukkelijk van mannelijke »blue-stocking-clubs" gewaagt, verhalende, dat een vreemdeling van rang de uitdrukking, wel in scherts, maar toch in gunstigen zin, 't eerst zou hebben toegepast op letterkundige clubs in hare dagen. Die vreemdeling van rang, welken miss Hannah niet schijnt genoemd te hebben, zal een Hollandsch admiraal geweest zijn, met name Boscawen. Kent men hem van elders? Men raadplege nog Büchmann, Geflügelte Worte, 8ste Ausg., S. 97. In 't Conversations-Lexicon van Brockhaus, en, — misschien in navolging daarvan, — in de Encyclopaedie van G. L. Kepper, staat echter Stillingfleet als eene »blauw-kous-draagster vermeld, en wel eveneens a°. 1780. — Leest men nu *Nav.*

---

[1]) Mevr. Vesey en Mevr. Ord worden ook genoemd onder de stichteressen dezer litteraiische club. Kaartspelen werd er niet vergund. Dus anders dan in 't »Doctrina" onzer hoofdstad.

[2]) vermoedelijk te vinden in hare geniale »Thoughts on the importance of the manners of the great to general society" (1788).

XV, 22, ter verklaring dezer uitdrukking niets anders dan de opmerking, dat alle vrouwen, die door letterkundige werken zich een naam verwierven, blue-stockings geheeten werden; zoo is dit te onbepaald uitgedrukt. 't Moge aanvankelijk dus geweest zijn, al spoedig nochtans werd »blue-stocking" een soort schimpnaam, ter aanduiding van pedante vrouwen, die zich geleerdheid of letterkundige bekwaamheden inbeeldden; en in dezen zin bezigen ook de Franschen hun »bas-bleu", de Duitschers hun »Blaustrumpf" [1]), de Italianen hun »calza turchina" of »azurra" [2]), de Nederlanders hun »blauwkous". Ter aanduiding van *die* soort vrouwen, waarop ook *Nav.* XXX, 609 misschien oogt, smeedde t buigzame italiaansch nog de uitdrukking »letteratessa" [2]). In 't hedendaagsch spraakgebruik der genoemde landen is derhalve de benaming geenszins synoniem met wat men eene »savante" noemt. Dit laatste is een eernaam [3]), aan welken echter in de taal der samenleving, minstens in Nederland, weleers, — en in sommige gevallen terecht, — 't denkbeeld wordt verbonden van ongeschiktheid voor huishoudelijke, die zoo echt vrouwelijke bezigheden, van onverschilligheid omtrent anderer, van achteloosheid in eigen-toilet. Vanhier dat er, behalve 't opgemerkte, nog twee andere lezingen betrekkelijk den oorsprong der benaming »blue-stocking" in omloop zijn. Volgens de eere zou Elisabeth Montague aan eenen door haar tot de club uitgenoodigden buitenlander, die zich wegens zijn toilet verontschuldigde, ten antwoord geschreven hebben, dat voor men-

---

[1]) 't Straks aangeh. Convers. Lexikon, — dat spreekt »von einem um 1780 in London bestehenden Vereine von Schöngeistern, welcher nicht nur Männer, »sondern auch Frauen umfaszte", — omschrijft »Blaustrumpf' terecht als »Bezeichnung solcher gelehrter und schriftstellernder Frauen, welche ihre Bildung in eitler und pedantischer Weise zur Schau tragen, während sie die eigenthümlich weiblichen Reize und Tugenden dabei verlieren, und selbst ihre Pflichten als Mütter und Gattinnen auszer Acht lassen.

[2]) Italiaansche *schrijvers* bezigden totdusver òf 't Fransche »bas-bleu" òf 't woord »letteratessa", ter aanduiding eener »donna che si picca di letteratura, che fa la saccente". 't *Spraak*gebruik evenwel gedoogt »calza turchina" (azurra) in deze beteekenis.

[3]) Eene »Française vraiment savante" zou zich met reden erg gekrenkt gevoelen, zoo men haar eene »bas-bleu" noemde. En verbeeld u, *onze* Bosboom-Toussaint, Elise v. Calcar, Louise Stratenus... »blue-stockings"!?? Ah dear me!

schen van genie de toegang tot haar huis altoos openstond, al hadden zij ook als de boeren van Cornwallis lompe schoenen en »blauwe kousen" aan. De andere lezing luidt, dat onder de geleerde bezoekers van haar salon, — Burke, Goldsmith, Johnson, Lyttleton, Pulteney (later, lord Bath), enz. enz. — Alexander Pope haar 't meest 't hof maakte, en den afgemeten trant, waarop zij hem eens ontving, zou hebben beantwoord met 't voor de vuist geuite distichon:

Mon adorée a l'art de charmer les humains;
Mais elle n'a pas celui de *se laver les mains.*

Met bijvoeging, dat »the adored miss" hare (witte) *kousen* niet aflegde vóórdat ze door 't langdurig dragen hemels*blauw* waren getint.

Ook Jules Janin, ter kenschetsing van geletterde dames, beweert in eene »boutade", dat ze niet van kousen verwisselen alvorens deze van kleur verwisseld zijn.]

Hit-Ket. Is er onderscheid tusschen deze woorden? Welk dan?

E. LAURILLARD.

Meikers, Volgens sommigen moet het zijn *maai-kers*; omdat de kersen gewoonlijk eerst rijp zijn tijdens men begint te maaijen. Is dit zoo?

[Over Meikersen, volgens sommigen maai-kersen, volgens anderen inderdaad *Mei*-kersen (b. v. weleer te Blitterswijk), zie *Nav.* II, 78, 9].

Pas. Is *pas*, *pasch*, meerv. *passen* of *passchen*, van 't vrouwelijk geslacht, in den zin van »met hakhout beslagen grond" of ook »'t hakhout zelf", geen goed Nederduitsch woord? De Woordenlijst van de Vries en te Winkel verzwijgt het. Kiliaen kent alleen pasmes of pas-houwer (harpe, acinaces). 't Is alom in Gelderland, misschien ook elders, in volle gebruik. Men spreekt van elzenpas, peppelenpas, rijswaardenpas, wilgenpas of dito pasch; ook van pas(ch)hout. Hoe moet 't zijn: pas of pasch? 't Woord is oud, en behoorde denkelijk mannelijk gebezigd te worden, vgl. den Ulenpas (o. Doesburg).

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

v. Hövell van Andelst. De vraag betreffende dit geslacht deed ik niet te vergeefs; vgl. *Nav.* XXVII, 428, met ibidem, bl. 634; XXVIII, 105—7. Van verschillende zijden werd die welwillend beantwoord, zoodat ik de gegevens bekwam om dezen stamboom op te maken:

I. v. Hövell, geh. met Ulger, hadden tot zoon:

II. Hans Wichert v. H., geh. met Catharina Homburg, wier zoon:

III. Hendrik Jacob v, H., heer van Hienderoort, huwde 1° Geertruida Maria v. Goltstein, 2° te Ommeren Sept. 1692 Anna Geertruid v. Eck, woonachtig te Íngen. Zijne kinderen, die waarschijnlijk allen uit zijn 1e huwelijk geboren werden, waren:

IV. *a.* Otto Willem v. H., geh. met Florentina Eva Schaap, † op Hienderoort 25 April 1754. Als hij kinderen had, dan was misschien wel de v. H., die in 1741 te 's Heerenberg woonde, zijn zoon.

b. Maria Agnes v. H., † 8 Jan. 1742, huwt 24 Oct. 1708 op Hienderoort Otto Carel v. Heerema tot Holwinden, kapitein in het Reg. Veltman, † te Groningen 6 Febr. 1745.

c. Johan Barthold v. H., heer van Andelst, kapitein in statendienst, huwt te Andelst 10 Dec. 1713 Maria Isabella Antonia de Ridder van Groenesteijn, geb. op Rijnesteijn 21 Mei 1683, dr van Theodorus, heer van Rijnesteijn en Andelst, en Johanna Maria de Ruijter. Hij † 23 Mei 1731. Hunne nakomelingen zijn door mij in dit tijdschrift reeds vermeld.

Van waar dit geslacht afkomstig is, is mij evenwel nog niet kenbaar geworden. De voornamen van den v. H., hierboven sub II voorkomende, doen denken aan eene Duitsche afkomst.

Blijkens haar wapen behoorde deze familie niet tot het thans nog bestaande geslacht v. Hoëvell tot Nijenhuis. Opmerkelijk is het echter, dat Agatha v. Hoëvell, (behoorende tot laatstgemeld geslacht), gade van Johan v. Hertefeld [1]) Hzn. en dochter van Berend v. Hoevell, geh. met Antje v. Ewijck (wier moeder eene

---

[1]) v. Harteveld? RED.

v. Lawick was), in 1556 te Wiel [1]), dus niet ver van Hien, begraven werd. — In het werk van Fahne is over de v. Hövell's v. Andelst niets te vinden; hun wapen komt daarin zelfs niet voor.

A. VAN SASSE VAN YSSELT.

[Lithmaat Hovel van Ottenstein (vgl. *Nav.* XXVIII, 472), tr. Dec. 1644 Jacobus Kuchlinus, predikant, sedert 1643 te Overijsselsch Hengelo, sedert 1648 te Os. In het Stamboek v. den Frieschen Adel, voce v. Breugel, heet Kuchlinus professor, en sterft Litmaat barones van Hoevel in 1679. Het Generale Register der Prov. Lijfrenten (Overysel) laat Ledemathe v. H. echter 1 Febr. 1691 sterven. Hunne dochter Maria K. trad 1667 in den echt met Mr. Hendrik v. Breugel, schepen, griffier en pensionaris van 's Hertogenbosch, geb. 1637, † 1703. — Kunnen de Roomschgezinde barons v. Hoevell tot Westerflier, onder Twello en Gorsel woonachtig, geen uitsluitsel geven nopens het verband tusschen v. Hövell (R. Kath.) en v. Hoevell? Want ook Protestantsche barons v. Hoëvell zijn te Deventer en in den omtrek nog in 't begin en in den loop dezer eeuw gezeteld geweest, gelijk er thans een burgemeester van Zwartsluis is van dezen naam.]

de **Raadt** (XXXII, 494, 588). Willem de Raet Andrieszn tapissier te Gouda 1550. — Jan de Raedt tr. te Zalt-Bommel 1604 ... v. Bavelghem (zuster v. Jan v. B.), bij wie Maria geb. ald. 1606, (tr. H. v. Oort) en Belichen gedpt ald. 4 Aug. 1609. Geertruida d. R. tr. Gerrit de Vliegh? of de Vioges? waaruit te Z.Bom-

[1]) De bedoelde buurschap o. Hien heette *Welie*, de bakermat van het Neder- en Overbetuwsche riddermatig geslacht v. Wely, o. a. vermeld in d'Ablaing v. G., Ridderschap v. Veluwe. De reden der uitvaart van Agatha v. Hoevell te Welie kan ook gelegen hebben in de gegoedheid ter plaatse van v. Ewyck en v. Lawick. Een Jan v. Ewyck, Nederbetuwsch ridder, was in 1482 (niet, 1492; zie Geld. Volksalm., 1880, bl. 22) ooggetuige der verraderlijke oplichting van Otto v. Wijhe tot Echteld door Berend v. Wees tot den Pluymenburg (te Dodewaard, bij Hien), waarover zie Geld. Volksalm. 1878, bl. 121—36; en de moeder van Albert v. der Lawick, die als ritmeester namens hertog Maximiliaan van Bourgondie in het 1480 door dezen veroverde Wageningen bevel voerde, was o. a. geërfd aan den hof te Gesperden (o. Hien). Zie ook *Nav.* XXVI, 535, 6. RED.

mel gedpt Hendrik 7 Oct. 1680, Elisabeth 28 Nov. 1682. — Jan d. R. tr. Sebilla Everts, bij wie Sara ged. Z.-Bomm. 26 Juli 1706. Hier behoort ook Cornelis d. R. tr. Geertruida v. Driel (wier stiefvader Hoogwerff heette), bij wie:

a. Cornelia d. R. tr. 1°. Jacob Sonmans, raad te Rotterdam, 2°. ald. 23 Sept. 1664 Aegidius Groeninx Marinusz. bij Maria Vastard.

b. Geertruida d. R.

c. eene dochter tr. Timmers, bij wie Maria T. woont 1700 te Rotterdam en Geertruida T.

d. Maria d. R.

Adriana Margaretha de Raadt, wier nalat. 20 Apr. 1763 is opgebracht ter weeskamer 's Gravenhage, was geh. m. Cornelis de Wind, bij wie Jacoba d. W. — C. de Raadt, geb. te Rhoon, ondertr. te Rossum 4 Febr. 1816 L. A. v. Dockum. — Ter aanvulling van *Nav.* XXXII, 588 strekke: Mr. Dirk de Raedt, geb. 1650, achtereenvolgens schepen, raad in de vroedschap, bewindhebber der O. I. Comp. en burgemeester te Rotterdam, † ald. 18 Jan. 1705 toen zijn wapen (44 voet) in de Groote? kerk ald. werd opgehangen, tr. te 's Gravenhage 2 Aug. 1682 Françoise Fagel, geb. 1658, † te Rotterdam 18 Sept. 1733, wier wapen in dat jaar, eveneens in de Groote kerk ald. werd opgehangen. — Mr. Gualtherus d. R. † ald. 1740. — De wed. van zekeren Jan de Raedt woonde 1643 te Rotterdam. v. o.

[Joh. Theod de Raadt (aux patins), zoon van Théodore te Dusseldorf, tr. 21 Juni 1883 te Alost (O. Vlaanderen) Angeline de Brandt (wier moeder eene le Tellier.]

v. **Raesfelt** (XXXI, 111, 112, 307; II. 295). Eene familie von Raesfeld komt herhaaldelijk te Bremen voor, o. a. in 1693 Georg v. R. als ouderman in 1693 en als raadsheer in 1694. Hij stierf 6 Jan. 1696. (Roller, Stadt-Bremische Geschichte, III, 413.) Johannes v. R. als ouderman in 1674, † 20 Mei 1692 (ibid., S. 434). Daniel v. R., pastor extraord. aan St. Maartenskerk 8 Jan. 1716, ber. aan St. Michaelis 13 Oct. 1724, † 23 Juli 1749 (ibid., S. 447, 457). Zie ook Brema literata (Brem. 1726), i. v., waaruit nog blijkt, dat Johannes, j. u. d, geb. 11 Juni 1682, en Daniel, geb. Nov. 1685, broeders

waren en zonen van Georg, eerstgenoemd, die, volgens H. Post, Fasti consulares et senatorii Bremensis, Brem. 1726, p. 531, den 28 Sept. 1650 geboren werd. Of deze familie tot het bekende adellijke geslacht van dien naam behoorde, is mij niet onbekend, doch geenszins onwaarschijnlijk, daar men te Bremen vele familiën aantreft, wier namen voor eene Westfaalsche afkomst pleiten. Ook zegt Werner Rolevinck, »dass die Westfälinger von mehr als tausend Jahren her ihre gewöhnliche Wallfahrten durch die Welt verrichtet, und dass also schwerlich in einer grossen Stadt jemand von Ansehen zu finden, der nicht Etwas von Westphälischen Blute sollte an sich haben". Vgl. Fahne, Die Westphalen in Lübeck, S. 23. M°.

v. Raesfelt (XXXIII, 47). George Johan baron v. Weede, heer v. Walenborg, kocht met zijne tweede gade Balgooi en Keent voor 27,700 gl. 28 Jan. 1685, als luit.-gen. in Statendienst [1]) en gouverneur v. Grave † 27 Mei 1697; tr. 1°. Johanna v. Lennep, dr v. Werner en Cunera v. Lennep: 2°. te Grave 23 Nov. 1674 Agnes Margaretha v. Raesfelt † 1712, dr v. Reinier en Margriet v. Leefdael. Hij had bij 1°. Johan Warnar baron v. Weede († 1693); bij 2°. Henriette Agnes Jacoba (ook wel Jacomina Margaretha genaamd, maakt testament te Grave 29 Sept. en † 17 Nov. 1702), Everdina Jacoba Wilhelmina (geb. Aug. 1685, tr. Lebrecht prins v. Anhalt-Bernburg, bij wien 2 zoons en 2 dochters) en Frederik Casimir (tot Balgooi, heer v. Walenborg, cornet bij de kav., zal na dode zijner moeder de heerlijkheden Balgoy en Keenth bekomen volgens haar testament van 26 Mrt 1704, doch sterft vóór haar).

Amersfoort. H. M. WERNER.

v. Raesfelt. Agnes Margaretha v. R. tot Middachten tr. G. J. van W., geb. te Utrecht 27 Sept. 1627, † te Grave Sept. 1696, zoon van Johan, eersten burgemeester v. Utr., bij Cath^a^. de Cupere, Georgesdr bij Maria v. Blommesteyn. Was weduwnaar van Joh^a^.

[1]) v. Spaen, Inleid. op de Gesch. v. Geld., IV, 102, noemt wel dezelfde koopsom, doch betitelt dezen v. Weede als admiraal en stelt den tijd van den verkoop op 1687. RED.

v. L. tot Biljoen, met wie in 1657 gehuwd, en bij wie Johan Warnar, gesneuveld in 1693 in den slag bij Neerwinden, ongehuwd.

E. W. V. W.

[Mr. J. I. v. Doorninck noemt haar Anna Marga. v. R.]

v. Rouwenoort en de Gruyter. De heer v. d. Borch zegt (*Nav.* XXIV, 531), dat uit andere papieren bekend is, dat de vrouw van Goosen (Goesen) v. Rouwenoort Helwig Grutter of Gruyter heette. Ik geloof dat dit eene vergissing is. Hij toch had tot vrouw Aleida Giging, wier moeder v. Oldenbarnevelt was genaamd. Heilwich Grutter of de Gruyter was daarentegen de vrouw van Hendrik v. Rouwenoort tot den Ulenpas, Goosen's broeder; wat duidelijk blijkt uit eene beleening met 20 morgen, 't Veen genaamd, bij Wageningen, in het Geld. Leenregister. Dit neemt niet weg, dat Goosen v. R. toch zeer terecht Jan Grutter of de Gruyter (Heilwich's broeder) zijn zwager noemde, want deze Jan was gehuwd met Goosen's zuster Geertruid v. R.

Amersfoort. H. M. WERNER.

Potier (XXXIII, 239). Beyaert habe ich ein falsches Wappen beigelegt. Es muss sein In Schwarz 3 goldene Körbe, aus denen Flammen hervorkommen. Die hier in Frage kommenden Baquel führen In Roth 2 silb. Querbalken, begleitet v. 3, 2, 3 silb. Merletten. v. Ameijde scheint die rothe »Hamei" nicht geführt zu haben. In einem der Gr. F° Manuscripte von Hellin (Collection Goethals) in Brussel wird der Frau v. Gaspar v. der Sterren geb. v. Ameyde als Wappen beigelegt In Schw. 2 silb. Pfähle. Nach d'Ablaing v. G. führt der Ort Ameide (Süd-Holland) In Blau 3 goldene Pfähle. Marie Anne Potier soll (nach einer Ms. Gen. Gerardi) in Bl. 3 silb. Krüge mit Henkel geführt haben u. Tochter v. François u. Marie Anne Mastelijn (in Blau goldene Sichel, begl. v. 3 g. Sternen) gewesen sein. — Weiteres über ihre Abstammung nicht bekannt.

JOH. THEOD. DE RAADT.

VRAGEN.

Bake (XXXII, 56). De ouders van Herman Bake waren Vasmer B., geb. 20 Dec. 1714, † 1800, getr. 1752 m. Magdalena Bake, wede. Temminck, geb. 1723, † Mei 1792. Kan men nauwkeuriger opgaven omtrent hen geven en mededeelen, wie Magdalena's ouders waren? Dit blijkt noch uit de in 1880 voor de familie gedrukte stamtafel, noch uit de mededeelingen van Vorsterman v. Oijen.

V. M.

Radaeus. Wat is bekend van dit geslacht waartoe behooren Johan R., griffier der grafelijkheidsmunte in Zeeland 1700 en zijn zoon Johan, commies-generaal en griffier ter admiraliteit in Zeeland, alsmede kiesheer der stad Middelburg. Mededeeling vooral betr. de Zeeuwsche leden, zal zeer welkom zijn.

V. O.

[Adrianus Radaeus (de Raad), zoon van Levinus, als prop. te Oosterhout 1613, Fijnaard 1620, Jutfaas 16 Jan. 1622, te Tiel bev. 24 Dec. 1625, in 1633 als pred. vertr. n. Arnhem, waar hij † 1637. Behooren de *Nav.* XXXIII, 109 voorkomende Nathaniel en zijn zoon François tot het schaatsenvoerende geslacht de R. (zie Algem. Register, bl. CXVI)? Zoo neen, welk wapen voerden zij? Nath. was met eene ...?... Boons gehuwd. Wie waren zijne ouders? En over 't algemeen, wat valt te Sluis en in den omtrek op te diepen nopens de Raadt? Zijn deze Zeeuwsch-Vlaamsche de Raadts één of minstens stamverwant met bovenstaanden Radaeus. Ook te Gouda vindt men A. de Raadt.]

de With (XXXI, 371; II, 141). De gissing is juist, dat Maria de With, gehuwd met Johan (of Hans) Willem Duijven, en Adriana de W. geh. m. Julius v. Aitzema, beiden dochters waren van den vice-admiraal Witte Cornelisz. de With uit diens 2e huwelijk met Hillegonda v. Goch († 22 Mei 1649). Met deze toch huwde hij 25 Mei 1631, waarna Maria geboren werd (te Brielle) 22 Sept. 1636 en Adriana 30 Jan. 1648. De getuige Maria de W., vrouw

van Samuel Beeckman te Middelburg, bij den doop van haar petekind Hillegonda v. Aitzema, is dezelfde als bovengenoemde. Zij toch trouwde 14 Junij 1661 te Rotterdam Johan Willem Duijven, en na diens overlijden, in 2e huwelijk 22 Oct. 1670 te Hulst Samuel Beeckman. Zij was dus de moederszuster van haar petekind. Johan (of Hans) Willem D. was 8 Aug. 1621 geboren te 's Heerenberg (Gelderland) uit Johan D., ontvanger der contributiën, en Sophia v. Dorts. Samuel B. werd 30 Dec. 1625 te Rott. geboren uit Jacobus B., rector te R. († ald. Aug. 1629) en Johanna v. Rijkegem (gehuwd 20 Febr. 1619), derhalve niet Geertje Boudewijns, gelijk gevraagd wordt. Deze Samuel († te M. 3 Aug. 1689) huwde Juni 1647 Anna Bleekerts of Bleeckers, 22 Oct. 1670 Maria de With, uit welk tweede huwelijk 22 Juli 1671 te M. werd geboren Maria, die 7 Juni 1692 huwde Daniël Radermacher.

MR. E. P. SCHORER.

de With. Samuël B., kiesheer der stad M., bewindh. der O. I. Compagnie, zoon van Mr. Jacob, rector der Lat. school te R., bij Johanna v. Rijkegem, † 1637, had tot dr Maria, † te M. 21 Juli 1719, tr. ald. Daniel Rad., wedr van Johanna v. den Brande, zoon van Mr. Johan, baljuw van M., bewindh. der O. I. C., bij Maria v. der Stringe, geb. te M. 19 Sept. 1664, † ald. 5 Nov. 1708.

MR. P. A. J. V. DEN BRANDELER.

v. der Werff. Adriaan v. der Werff, geb. 21 Jan. 1659, † 12 Nov. 1722 (Kralinger-ambacht 1659—1722), 1703 geadeld tot ridder door Johan Willem keurvorst van de Paltz, tr. 19 Aug. 1687 Margaretha Rees, geb. 15 Juni 1669, † 1 Juni 1732. Had een broeder Pieter v. der W., en van beiden vindt men schilderstukken op het Rijksmuseum (Trippenhuis) te Amsterdam. Wie waren de ouders van dit broederpaar, en hoe hun wapen? Wie waren de ouders van Margaretha Rees? — Stonden deze beide broeders in familiebetrekking, — en zoo ja, hoe dan? — tot Adriaan[1]) v. der W., baljuw

---

[1]) Cornelis? Zie *Nav.* XXXII, 250. RED.

van Bommenede geb.? (*Nav.* XXVIII, 467), geh. 1647 m. Cornelia Nolthenius. (ibid., bl. 630)? N.

[Zie v. der Werff nog vermeld *Nav.* XXII, 370; IX, 276*, 588; X, 107.]

v. Ysseldijk. Wie geeft inlichting nopens deze familie, vermaagschapt met Albers, v. Aldenburg, v. Alderwerelt, Altwicker, v. Beaumont, Beeckman, Bethmer (Bedmer), Boerma, Calkoen, v. Campen (Kampen), v. den Doorslag, Duytz (Duyts te Amerongen), Cornelie (Nijmegen, waar er één schepen was), v. Eerden, v. Eynde, Graat, de Goeije, ten Hoope, v. Leend, Mulder, de Munnik, Moltzer, v. der Renne v. Rijn (Rhijn), Tymes (te Ressen), Vroeg, Wapperom ('s Gravenhage), Zeelt (Amsterdam), Wolsink (Nijmegen), Zwart; voorts met de Bruin (Zutphen), Callensee (Amsterdam), Duym (in Gelderland), Costermans (item), v. Herwaarden (item), v. Hagen (item), Koenen (Nijmegen), ter Hoeven (Arnhem), v. Dijk, Verhagen, Verkuijl (Gelderland), v. der Schuer, v. Someren van Vrijenes (tot den Eshof), e. a.? In eene fragmentarische genealogie vind ik opgegeven Maria v. Ysseldijk, wed. van den pred. Boerema; deze zal wezen Andriesia Antonia v. Y., later geh. m. Alexander Diderik v. Omphal, zoon van Antony Frederik bij Maria v. Aldenburg(h) (dr van Jan Floris bij Johanna v. Ysseldijk). In welken graad van verwantschap stonden tot elkander Egbert van Y., geh. m. Aletta Duytz, waarschijnlijk nà 1680, *en* Gerrit v. Y., rentmeester der domeingoederen van het Sticht v. Utr., † 15 Dec. 1736, oud omtr. 81 j., geh. m. Margaretha (Grietje) v. Hagen, † 15 Dec. 1737, oud ruim 86 j.? Hoe waren aan deze beiden verwant, Adrianus v. Y., pred. te Nederhemert, geh. m. Anna Elsabé v. Beaumont, wier dochter huwde met Boerema; Arnoldus v. Y., pred. te Grave en Gorinchem, geh. m. eene Verhagen, † 1735; Johannes v. Y., laatst pred. te Utrecht, geb. 1708, † 1772 te U. (met wie gehuwd?)? Zijn zoon Wouter Hendrik is geweest commissaris-generaal van Ned. O. Indië, met wie gehuwd? Heeft twaalf kinderen gehad, waarvan eenigen vermeld zijn in eene genealogie, die niet volledig is.

GESCHIEDENIS.

Brief uit den 30-jarigen oorlog.

»Lof godt boven al

Mijn beminde oom de Vogel ende moeij Ick laet Ul. weten als dat Ick noch kloeck ende gesondt ben soo Ick hoope dattet met Ul. oock soo is waer het anders het waer mijn van harten leet, ende het is mijn leet van harten dat Ick alsoo wt den haech sijn gegaen met mijn oom sijn mantel, t welck mijn schuldt niet en is anderen die mijn op roeijde om met U mantel duier te gaen ende als Ick sij gecomen ten bos ('s Hertogenbosch), *aldaer heb Ickse vercocht* want Ick en cont niet geraken In mijn garnisoen te roermont, ende als Ick te Roermont sij gecomen hebbeñ [aldaer een weeck of drie geweest ende mijn Cap^n^] [1]) mijn belooft hadde doen hij mijn aennam Inden hach gefriders (?) plaes als Ick het versoeck t welck hij mij niet geven en wilde maer gaf het de Commissaris sijn knecht wel ende hij en wilde het mijn niet geven t welck Ick doen sij gegaen van die companij want hij mij oock verlof hadde gegeven om Inden Haech te gaen ende als Ick wederom gecomen sij in mijn garnisoen want Ick doen gelt goets hadde ende hij en wilde het mij oock niet geven soo is dit de oorsaeck dat Ick van die compani sij gegaen ende Ick sij gegaen naer *Covelens* (*Coblenz*), doe van daer die wech op naer Franckfort ende aldaer sij Ick gevangen geworden van het Keijsers volck ende het was soo coudt want sij trocken ons naeckt wt ende sij vooeren mij ende mij cameraet soo diep in het landt totdat wij quamen te Kassel ende aldaer sijn wij gesloten In het gevangen huijs daer heb Ick geseten seven maenden te water ende te broot want hadde wij het noch maer genoech gekregen want wij kregen een pondt broot daech en onder ons twee water daertoe ende daer werde

[1]) Hierbij is in margine met andere inkt geschreven: »is nyet waer"; ook de onderstreping der voorafgaande regels is met andere inkt geschied.

26

gevangen een deel boeren van wegen die contrebusion (contributie) wt het sticht van oosen bruchge (Osnabrück) ende die boeren quamen bij ons te sitten want dese boeren en conde haer contrebusijon niet betalen ende sij en wijsten gheen raed soo sijn wij met de die boeren wt het gevangenhuijs gebroken ende sijn alsoo gecomen In het Vries landt In ende van daer alhier te Amsterdam t welck Ick nu alhier dienst genomen hebben om te varen naer Westinse want Ick hier naeckt ende bloot ben gelick ghij wel dencken cunt ende Ick sal maer hebben 8 guldens maens een kleijne gaeje (gage) ende daer en can Ick niet veel om coopen gelijck ghij wel denken kan soo bijdt Ick Ul. oft u beliefe mij een weijnich geldts te sende [1]), ende Ick sou mijn vrinden alhier wel aen spreken maer Ick ben al te naeckt ende te bloot so en weet Ick niemant op dezer weerelt aen te spreecken als Ul. oom eñ moeij want Ick weet wel dat ghij quaedt op mijn bent om dat Ick alsoo van mijn companij sij gegaen want Godt daer boven weet het al wat ongelijck sij mij gedaen hebben ende soo veer als Ick doot blijf soo kundt ghij altemet eens aen ie het Westinsese huijs daer kundt ghij het gelt beuren want t is Godt bekendt of Ick wedercom of niet van desen lange Reijs hier mede weet Ick Ul. niet meer te schrijven dan sijt den Heere bevolen die ons al te samen wil geven dat ons salich (is) groet mij mijn neef adam de Vogel ende Hendrick de Vogel ende mijn nichtie geschreven met ter haest

Ul. dienstwilligen neef
(*get.*) Hendrick van Kierbergen

en schrijft mij doch eens ten eersten hoe het met Ul. al is ende als Ul. schrijft soo schrijft Inde Gousblomsteeg Inde Prins seijn wapen tot elssen Jans". Het adres luidt: »Eersamen seer discreten Arnoult de Vogel woonende op de Nieuwe Veercaeij naast het vergulde marckschip van Delft

in den Hage

loont den boo".

---

[1]) Oompje liet neef niet lang wachten, want in een brief van 21 Nov. 1634 bedankt Hendrick van Kierbergen voor »acht gulden drije stuijvers". Hij is zoo dankbaar, dat hij belooft »dat soo wanneer hij niet weer en comt", dat hij oom al hetgeene maakt, dat op de Weeskamer staat, terwijl zijn stiefvader »hem daer niet op gereet te maken" heeft.

Ter zijde van 't adres is met de bleeke inkt (zie bl. 401, noot) geschreven: »Ontfangen den XVen Novemb. 1634 betaelt voor port twee blancken".

Ik meende dezen brief uit de Haagsche papieren van de wees- en momboirkamer den navorschers niet te mogen onthouden. Doen de namen al niet veel ter zake af; de vorm van den brief, de bijzonderheden over de gevangenis, het feit dat met den briefschrijver ook boeren gevangen zaten, die hunne *Contribusyon* (oorlogsschatting wellicht) niet betaalden, en de ontvluchting zijn o. i. wel belangrijk.

A. J. SERVAAS VAN ROOIJEN.

Oordeel over Paramaribo a°. 1775. — Geëerde en teerbeminde ouders, in hoope dat den alleen Saligmakenden Godt u bijde in een volmaakte welstant en zegen zal behouden hebben, zoo zij desen alleen dienende om UEd. te berigten dat naar een rijs van netto 9 weeken gesont en fris te Paramaribo ben gekomen, dog naar dat (van voor Douvres waarvan aan den Heer advocaat Valkenaar nog in couvert tot Amsterdam hebbe geschreven en welke brieff zoo ik meen aan Zijn Ed. zal zijn ter hant gekomen) ben ik zeer ellendig zeeziek geweest..... Van het lant, manieren en levenswijs kan ik nog niets melden, alzoo eerst den 26 Nov. savonds om 6 uuren voor dese plaats ben gekomen en den 27 smorgens om tien uuren eerst aan Lant ben gearriveert, alleen segge dat ik geheel geen spekulatie in de Zwarte kan krijgen die alle meest naakt loopen..... Het laast van de andere week ofte wel de helft deser maant gaan wij naar plantage, dus zal ik ook eens zien hoe die gouttresoren er uijtzien. Sooveel ik tot dusverre kan bespeuren kan men hier de kost wel krijgen en als men eens aan de gang is wel wat ruijmer als in Hollant. Dog daar naar is het ook weer zooveel duurder, want men weet hier niet anders dan van schellingen want zulk is het klijnste gelt, het kaarte ofte papiere gelt ziet er altemet zoo verhavent en geontramponeert uijt, dat zoo het in Hollant op de straat lag men in geheel niet eens in bedenken zoude staan van het zelve op te raapen..... Desen brieff hebbe ick in geslooten in die van den Heere Schas, die weder dezijnen op een Engelsche bark heeft gedaan omdat van hier naar Hollant geen eerder scheepen dan in Februari 1776 ver-

trekken..... Om die uwe brieven te bezorgen geeft mense aan een amsterdamsche schipper om in de brievenzak van een gereetleggend schip te steeken. Ik hebbe nog een twede met eensluidende brieff geschreven, die met een slaaffvaarder over Eustatiens gaat....."

De brief is geteekend Joh. Anth. Basset en gedateerd 3 December 1775. A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Gend (XXXIII, 201). De lijst dier schepenen komt voor in het Memorieboek van Gend, 3 dln. in 8°., uitgegeven door de Maatschappij der Vl. Bibliophilen. Eene geschiedenis dezer stad, uitgegeven door De Potter, en waarvan één of twee deelen tot hiertoe verschenen zijn, behelst waarschijnlijk ook eene lijst der wethouders.

Antwerpen. A. JS.

Nijerbrugge (XXXIII, 252). Nijebrugge of Nieuwebrug ligt twintig minuten bezuiden Ommen, zijnde een brug over de rivier de Regge, met enkele huizen er bij. Of de buurt Nieuwesluis bij Zwartsluis a° 1521 al bestond, betwijfel ik zeer.

MR. R. J. W. F. VAN HOEVELL.

St. Brandaris (XXXIII, 200). *Nav.* XXXI, 135 brengt op den goeden weg, om de beteekenis van St. Brandaris te vinden, met wien Sint-Brandaan niets uitstaande heeft. Een *brandaris* is een *brander*, een *vuurtoren*, en *Sint-Brandaris* is de verdichte beschermheilige der kustlichten. Dergelijke spreekwoordelijke heiligen leefden er meer in den mond des volks; zie *Nav.* XXV, 456, 7, waarbij men in aanmerking neme, dat voor *Sint-Lors* een kaars ontsteken" beteekende »borgen", »lorsen"; dat *Sint-Reinuit* de patroon der drinkebroêrs en platzakken was, wiens naam zinspeelde op Sint-Renoud of den H. Reinoldus, den dapperste der vier Heemskinderen, en eindelijk *Sint-Juin* de uienboer of grappenmaker, *Sint-Haringus* de gecanoniseerde pekelharing was. Wat later *Jan* werd was vroeger *Sint*; en noemen wij den Amsterdamschen Westertoren *Lange-Jan*, zoo betitelde men voorheen een nieuwgebouwden vuurtoren als *Sint-Brandaris*.

J. E. TER GOUW.

St. Lieven (XXXIII, 201). St. Lieven moet van St. Lebuinus onderscheiden worden. Lieven, Lievinus, in het Fransch Liévin, was een Schot, werd apostel van het Christendom in Vlaanderen en stierf den marteldood in 660. Zijn nagedachtenis wordt vooral te Gend in eere gehouden. Lebuinus of Libuinus (Liafwin) was een Angelsaks, die het Christendom aan de boorden van den Ysel kwam prediken (Wilp, Deventer). Hij stierf vermoedelijk in 777. De Groote-kerk te Deventer was hem gewijd. Zijn nagedachtenis wordt 12 Nov. gevierd. In een oud Leven der Heylighen heb ik ook het feest van St. Lieven op dien dag gevonden. Geen dier beide namen trof ik op 25 Juni aan.

VICTOR DE STUERS.

St. Lieven. Lieven is *niet* de hollandsche naam voor het latijnsche Levinus of Lebuinus. 't Is juist andersom. Lebuinus of Levinus is de kerkelik-latynsche overzetting van den algemeen nederlandschen, niet bizonder hollandschen mansnaam Lieven. En dit Lieven, als mansnaam nog in Nederland in gebruik, ofschoon zelden, is weer een verbastering, een verkorting van den vollen form Liefwijn, Liefwin, Liafwin, 't welk zuiver oud-duitsch is, en beteekent Lieve vriend, Als Liwijn komt deze zelfde naam ook nog als geslachtsnaam in Nederland voor. Dit zelfde oude woord *win*, vriend, komt nog in vele andere nederlandsche mansnamen voor: Alewijn, Adelwin, Athalwin = edele vriend; Gosewijn, verkort tot Goossen, verlatynscht tot Gosuinus, voluit Godswin = Gods vriend; verder Ortwijn, Gerwijn, Harwijn, enz.

JOHAN WINKLER.

[Dus blijft de wijnbouw van *Nav.* XXIV, 328, hier dan geheel buiten rekening. Prosit! Doch hoe staat het met het hier vermelde Ortwijn? Ort, oort is toch hoek. Ik heb weleens van winjan = pascere hooren spreken; vgl. Azewyn, Delwynen, Herwynen. En als dat »winjan" inderdaad op Ortwijn toepasselijk is, dan denkelijk niet minder op Gerwijn, want geer is een spitse hoek; men denke aan Geervliet (a°. 1195 Gervliet, terwijl men in een charter v. 14 Oct. 1206 leest: »In winagio apud Ghervliet habet dominus Willelmus", enz., in een ander van 30 Dec. 1248 van particulae terre, que geren vulgariter nuncupantur et superius concurrunt.

Valt 't soms niet moeilijk persoons- en plaatsnamen, bij 't opsporen van hunne beteekenis, zuiver te schiften?]

Predikanten van de Kruisschans en het fort Frederik-Hendrik (eertijds eene Kerkel. Gereform. gemeente in Staats-Brabant, ressorteerende onder de class. van Tholen en Bergen-op-Zoom). Voor de bezetting dezer beide sterkten, in 1632 door graaf Willem van Nassau den Spanjaarden ontweldigd, werd in 1633 tot eersten pred. beroepen:

1. Carolus Schuler, destijds pred. te Kerkwerve, sinds 1630. Hij werd in 1635 van hier verroepen naar Prinseland, in 1647 naar Steenbergen en 23 Dec. 1651 van daar naar Amsterdam, waar hij 7 Juli 1652 bevestigd werd en 17 April 1670 overl. is, oud 62 jaar.

2. Henricus Zuérius Boxhorn, kwam als prop. in 1635 hier in dienst en werd 29 Maart 1639 naar Ter Neuzen verroepen, waar hij 22 Mei 1639 bevestigd werd, doch reeds in 1640 overl. is. Hij was een zoon van Jacobus Zuérius (pred. te B. o. Zoom, van 1605 tot aan zijn overl. op 2 Juli 1617) en van Anna Boxhorn; werd te B. op Zoom geboren en 25 Sept. 1612 aldaar gedoopt, te gelijk met zijn tweeling-broeder Marcus, later beroemd hoogleeraar te Leiden. Zij voegden beiden bij hunnen naam dien van Boxhorn, op begeerte van hun moederlijken grootvader Hendrik Boxhorn te Leiden, die hunne opvoeding voltooide, als hebbende geen mannelijk oir. Hij werd 12 Aug. 1626 te Leiden als student ingeschreven. Tijdens hij hier pred. was, trouwde hij als jongm. Febr. 1637 te Vlissingen Catharina v. de Putte, j. d. van Vlissingen, uit welk huwelijk twee kinderen, Jacobus (achtervolgens pred. op 's Lands vloot, te Krabbendijke, Wolfaartsdijk en Arnemuiden, waar hij 7 April 1710 em. werd) en Catharina, gehuwd met Hendricus Berdenis, laatst pred. te Sluis, waar hij 10 April 1695 overleed. Catharina v. de Putte hertrouwde, als wed. van Henricus Zuérius Boxhorn, met Johannes Bosschaert, destijds pred. te Lillo, ondertr. te Goes 12 Juni 1643, getr. te Vlissingen 28 dito.

3. Hermannus Mevius werd 17 Mei 1639 prop. bij de cl. van Tholen. Als zoodanig 5 Juli 1639 hier tot pred. benoemd, werd

hij in Sept. door Johs. Bosschaert, pred. te Lillo, bevestigd. Dec. 1640 verroepen naar St. Maartensdijk, vertrok hij in 't begin van 1641 derwaarts. In 1687 em. verklaard, overleed hij te dier plaats 9 Juli 1688, oud 73 jaar.

4. Marinus Huighens werd 16 Oct. 1640 prop. bij de cl. van Tholen. Als zoodanig 3 Jan. 1641 hier tot pred. benoemd, werd hij door zijn voorganger Mevius bevestigd. Verroepen naar Liefkenshoek, tot eersten afzonderlijken pred. aldaar, als zijnde tot dusverre door de predd. van Lillo bediend, vertrok hij op het einde van 1646 derwaarts. In 1653 wees hij daar een beroep naar Colijnsplaat af. Verroepen naar Veere 6 Dec. 1658, werd hij 10 Juli 1659 ald. bevestigd, doch overl. nog in datzelfde jaar te dier plaats.

5. Franciscus Manteau Jr., zoon van Franciscus, achtervolgens pred. te Nisse en te Oud-Vossemeer, werd 4 Oct. 1644 prop. bij de cl. van Tholen. Als zoodanig Dec. 1646 hier beroepen, trad hij 1647 in dienst. Na langdurige ziekte is hij Mei 1651 hier overl.

6. Rochus Bruynvisch, was de *derde* zoon van Martinus Br., pred. te Zierikzee, waar hij dan ook geboren werd. Prop. geworden bij de Cl. van Tholen 6 Sept. 1650, heeft hij tijdelijk den dienst hier waargenomen voor den ziekelijken pred. Manteau, na wiens overl. hij Juni 1651 hier tot pred. beroepen en Aug. bevestigd werd. Verroepen naar Elkerzee, als opvolger aldaar van zijn broeder Adriaan, die een beroep naar Zierikzee had aangenomen, vertrok hij 1653 derwaarts. Hij werd van Elkerzee 1661 mede naar Zierikzee beroepen, waar hij Febr. 1664 overl. is.

7. Jacobus Regius (de Coninck), als prop. bij de Cl. van Z.-Beveland, Sept. 1653 hier tot pred. ber. en 2 Nov. door zijn voorganger Bruynvisch bevestigd, zag 1668 eene poging aanwenden, om te Kruisschans een eigen predikant te hebben, afgescheiden van Frederik-Hendriksfort. De plannen, hiertoe beraamd, werden evenwel reeds in het volgende jaar verijdeld. Bij de Cl. diende men 4 Juli 1684 het bericht in, dat ds. Regius alhier overl. was en 31 Oct. daaraanvolgende, dat H. H. Mog. deze gecombineerde kerken hadden opgeheven. Jacobus was een der drie zonen van Tobias de Coninck, achtervolgens pred. te Ellewoutsdijk en te 's Gravenpolder 1612—1653, en is dan ook te 's Gravenpolder geboren. Te Utrecht werd hij in 1647 als student ingeschreven. Zijn

zoon Johannes, 15 Nov. 1656 op het fort Frederik-Hendrik geboren, studeerde te Utrecht, werd in 1676 Philos. doctor, pred. te Batenburg 1679, te Stavenisse 1681 en hoogl. in de Wijsbegeerte te Franeker 1685, waar hij 9 Sept. 1738, oud bijna 82 jaar, overl. is. Zijne echtgenoote, Cornelia Stamper, was hem in 1718, op 52jarigen leeftijd en na een 33jarig huwelijk, ontvallen, terwijl vier zijner negen kinderen hem overleefden.

Nadat de kerkeraads-actenboeken van Kruisschans c. a., mitsgaders twee zilveren bekers en evenzooveel Avondmaalschotels, alsmede eene obligatie, ten behoeve der Diaconie aldaar, groot *f* 207.45, waren ingeleverd, besloot de Classis 3 Juli 1685, zulks te stellen onder het opzicht van den kerkeraad te Lillo, met last, de boeken in goede bewaring te houden, de Avondmaalsbenoodigdheden bij verkoop te gelde te maken, en den opbrengst er van met de diaconiefondsen in ontvangst te nemen, om daaruit de armen der ontbondene gemeenten, die er toen waren of later komen mochten, te bedeelen, onder voorwaarde van een en ander om de twee jaren rekening aan de classis te doen, van welk besluit kennis werd gegeven aan H. H. M. Raden van State.

J. VAN DER BAAN.

v. Foreest. Berichtten de nieuwsbladen de geboorte i. d. 18 Juli 1883 te Heiloo van een zoon aan Jhr. Mr. P. v. Foreest (geh. m. C. L. Momma) [1]: dit geslacht is vermoedelijk wel 't oudste uit N.-Holland, want in een charter van 27 Juli 1250 is reeds sprake van eene edelvrouwe Machtildis de Foresto, als geërfd ten westen van het land Reesveld, waaromtrent graaf Willem II 30 Dec. 1248 aan Willem v. Brederode de vrije beschikking vergunde als over zijn eigen goed. In dat stuk wordt zij getiteld als »nobilis mulier", dus behoorende tot den hoogen adel des lands. Zie Mr. L. Ph. C. v. den Bergh's Oork. v. Holland en Zeeland, I, n⁰. 525, in welk werk (II, n⁰. 28, 138, sprake is van dominus Arnoldus de Foresta, canonicus Sancti Johannis Trajectensis, met Gijsbrecht v. Amstel

[1]) Op zijn landgoed Nijenburg werden, onder leiding der Vereeniging tot ontwikkeling des Landbouws in Hollands Noorderkwartier, 25 Juli de werktuigen voor hooibouw beproefd, in te zenden op de internationale landbouwtentoonstelling te Amsterdam a⁰. 1884.

en andere edelen helper van Floris, voogd van Holland, tusschen wie ter eener, en tusschen den bisschop en de stad Utrecht ter anderer zijde de graven Guido van Vlaanderen en Otto van Gelre 12 Juni 1257 een vredesverdrag sloten. Aan dezen kanunnik van St. Jan (dom. Arnoldus de Forest) en Engelbert, deken van St. Marie te Utrecht, droegen het kapittel van St. Marie en Dirk heer van Herlaer 6 Aug. 1266 de uitspraak op over hunne geschillen rakende goederen en tienden tusschen Ameide en Meerkerk. Deze familie telt derhalve reeds als edelgeslacht meer dan zes eeuwen, en dat wel steeds nagenoeg terzelfder plaatse. 't Bloeie nog lang, en telle onder zijne aanverwanten menigen Hildebrand (Dr. Nic. Beets)[1]).

Mr. Philips Doublet (XXXIII, 57). Deze, secretaris van 's Gravenhage, is niet vermeld op bl. 263 der Herald. Bibl. 1880, maar op bl. 257. Hij was de zoon van Nicolaas, secretaris der Staten van Holland, en behoorde dus tot een tak, die vroeger uit Mechelen overkwam, terwijl de afstammelingen van zijn oom de rijke heeren van Sint-Annaland waren. De Riemer, »Beschr. v 's Grav.", II, 184, 6, raadplegende, zien wij, dat hij met zijn Remonstrantsch-gezinden substituut insolvent werd, juist ter zake van die zooveelste penningen, die zijn ontslag kostte als secretaris en stads-advocaat en dat van zijn collega Zuydervliet als substituut, terwijl dit de benoeming van Mr. Gerrit Graswinkel tot secretaris, van Mr. Cornelis v. Soutelande tot advocaat met den titel van pensionaris, en van Naggers tot subst.-secret. ten gevolge had. J. G. FREDERIKS.

Frans Hals (XXXIII, 153). Volgens de doopboeken der kerkel. gemeente te Molkwerum (Friesland), was een Sjoerd Eebes aldaar gehuwd met Sara Frans Hals, bij wie Eebe Sjoerds, ged. 14 Sept 1645 en genaamd naar zijn grootvader van vaderszijde; Jacoba, ged. 3 Juni 1649, en Frans, ged. 21 Juli 1650. Uit de van-oudsheerschende gewoonte om de kinderen, in de eerste plaats, naar de grootouders te noemen, in verband met den naam Frans, die tusschen den voor- en den geslachtsnaam der moeder is gevoegd, en, gelijk zulks tegenwoordig in Friesland nog

[1]) Van den voorraad en 't kopijrecht zijner gezamenlijke dichtwerken werd op de fondsveiling van W. H. Kirberger (Amst.) 20 Nov. '83 A. W. Sijthoff (Leiden) voor f 13,378 kooper.

plaats heeft, eene verkorting zal zijn van *Frans-dochter*, — schijnt het wel niet twijfelachtig, of de vader van Sara zal hebben geheeten Frans Hals. Weet men te zeggen of, en zoo ja, welke betrekking er tusschen dezen en den schilder van dien naam heeft bestaan? Evenmin als de namen harer moeder, is de naam van Jacoba friesch; zij zal hem dus waarschijnlijk hebben ontleend aan de familie harer moeder, wier geslachtsnaam overigens ook in de registers niet voorkomt. S. H.

Helmers (XXXIII, 58). De lofredenen op dezen vaderlandslievenden dichter zijn niet heel geschikt om veel omtrent hem te leeren: de hoogdravende uitboezemingen in den stijl van die dagen geven weinig, en de aanteekeningen vergoeden die soberheid niet der volkomen subjectieve proeven van toenmalige welsprekendheid. Als wij nog iets van hem willen bijeenbrengen, dat hem in zijne afkomst en omgeving doet kennen, om zijne ontwikkeling na te gaan, of eenige bijzonderheid vernemen, die zijn edel karakter scherper afteekenen, dan moeten we tot opwekking een bericht hebben, als uit New-York werd overgebracht, en, voorzooveel den dichter als aanverwant betreft, tegengesproken. Tetterode had in zijn Museum Willem II een leege kalkton, met het merk van Helmers en Loots, en wist een boom achter in 't Haagsche Bosch aan te wijzen met de ingesneden letters, die den naam van den zanger vormden. Die naam wordt in de voorrede van het eerste deel der Bataafsche Maatschappij geschreven met weglating der voorletter van zijn eersten naam. — Dat er nog meer Helmers' zijn geweest, zelfs in de vijftiende eeuw, is niet te verwonderen, daar de naam een patronymicum is, niet veel beter dan den mijnen en van de heele familie Jansen. Helmer is een doopnaam; ook heette het bekende geslacht Bicker oorspronkelijk Helmer. Ik zal dien naam in 't oog houden en vooral nagaan, of de volgende Cornelis daartoe behoort; is dat zoo, dan is hij de eerste van het niet zeer talrijke Amsterdamsche geslacht. Den 17 April 1733 werden in het kerkelijk register, dus als hervormden, te Amsterdam, als ondertrouwd ingeschreven Cornelis Helmers, van Randwijk, oud 29 jaar, wonende op de Keizersgracht, met Hendrik Westreenen, en Sophia Tilly, van Oldenburg, oud 28 jaar, in de Kerkstraat.

In de meening, dat ik overbekende zaken las, heb ik het gevondene niet opgeteekend, doch hoop dit met menig dergelijk verzuim te herstellen. J. G. FREDERIKS.

Helmers. Mij werd, — kort na 't bericht in de Haarl. Ct. van 17 Febr. jl. betreffende het overlijden van een kleinzoon van den dichter Helmers in Amerika, — medegedeeld, dat te New-York onder den naam Helmers geleefd heeft zekere H. Willemstijn, uit Gorinchem, die indertijd ons land verliet, en in Amerika den naam Helmers aannam en zich (hoogstwaarschijnlijk) voor een kleinzoon van den dichter uitgaf, om hier of daar sympathie te wekken. Helmers behoorde in de 15e eeuw tot de aanzienlijkste familiën van Amsterdam. Pieter, zoon van Gerard Helmers en Mathilde Bicker, liet in de eerste helft der 16e eeuw den naam Helmers varen en nam dien van Bicker aan. Zie Annuaire Génealogique des P.-B. 1874, p. 45, vg. A. J. C. KREMER.

[Zou hier passen een erf Gumphers-Helmersmate (o. Doesburg, a°. 1418), a°. 1456 Gomphers of Hekersmaat geheeten? Zie Herald. Bibl. 1882, bl. 43.]

H. A. v. Kinckel (XXVI, 439). In bijlage no. 17 tot de missive des Prinsen van Oranje en Nassau (Willem V) aan H.H. M.M. 7 Oct. 1782 overgezonden, houdende eene gedetailleerde opening van zijn gevoerd bestuur als Adm.-Gen. der Unie, welke bijlage bevat eene lijst der schepen, fregatten en andere vaartuigen van de scheepsmacht der Republiek (te zamen 120 stuks), met de namen der commandanten, waar zij zich destijds bevonden, voorzooveel zij buiten 's lands waren, — wordt de kapitein v. Kinckel vermeld als commandant van het schip Zuid-Beveland van 60 stukken, destijds te Drontheim. In 1814 den rang van Vice-Admiraal bekleedend werd hij in of omstr. Aug. 1814 benoemd tot buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister van ons Hof bij dat van Wurtemberg. Bosscha (Neerlands Heldendaden ter zee), Jorissen (Omwenteling van 1813) noch de Jonge (Nederlandsch Zeewezen) vermelden iets omtrent zijne lotgevallen of daden. Deze mededeeling ontving ik eerst onlangs uit de hand van een thans overleden vriend.

B. J. A. M.

VRAGEN.

Munnikreede. Waar kan ik iets vinden aangaande de oude, thans geheel verdwenen stad Munnikreede, die in de Middeleeuwen in Vlaanderen lag, tusschen de steden Sluis en Damme? Ik meen dat Dr. H. Q. Janssen van Sint-Anna-ter-Muiden er iets over geschreven heeft in een onzer tijdschriften. In welk?

Joris Vennekoorn. Memorij van de goederen die ick Joris Vennekoorn (Trompetter van Haere Hooch Mog.) bij mijn vrou heb gevonden doen ick haer troude den tweden Kerstdach 1644. Eerst een huijs genaemt het Sottie; het welcke belast was met drij duijsent guldens, een kast gestoffeert met linde tafelakens servetten en ander linde, noch eenijge oude stucken gout en eenich tileurwerk; eer ick haer troude heeft se een huijs gekocht int Joffrouwijnstraetje (Joffrouw Idijnstraatje, later Juffrouw Idastraat, kort en lang) voor acht duijsent guldens; drij duijsent guldens gereet gegeven daer ick eenich gelt toe heb gegeven ; daer na ben ick met sijn Hoogheijt (Frederik Hendrik) te velt getrocken; mijn vrouw verlegen van gelt wesende heeft mijn een brief geschreven of ick geen gelt voor haer en hadde soo heb ick haer een brief gesonden van Sint Jellis in vlaenderen met eenijge franse kroonen om dat se verlegen was; die drij duijsent guldens daer se het huijs int Sottie mede belast hadde heeftse in datjaar gekonsemeert soo met timmeren als *gout leer* te kopen en klederen te maken soo datter geen gelt is geweest doen ick haer troude; de bruijloft en andere onkosten heb ick van mijn gelt moeten betalen, ende ick heb de drij duijsent guldens daer sij het huijs mede belast hadde heb ick van mijn gelt in twe of drij jaren afgedaen gelieve de heeren de brieven te sien die heeft Sheven Verhorst die het huijs gekocht heeft want wij in drij Jaren geen neringh gedaen en hebben het Jaer daer aen heb ick een reijs gedaen naer den Koninck van Vrankrijck voor sijn hoogheijt; doen vereerde de Koninck mijn een goude kettingh met een goude medalij daer aen, den hertich van Nieuwburch heeft mijn vereert een goude medalij, ende noch eenijge andere schenckasije gekregen, die ick al aen mijn vrou heb gegeven, soo heb ick menijghe reijs gedaen

soo nae Polen als anders dat ick haer heb tuijs gelaten veertien of vijftien hondert guldens als ick weer tuijs quam soo wasser geen gelt maer het was alles wegh ja tot mijn kleren toe die ick tuijs gelaten hadde wegh gegeven het eene haer soon daer dit weeskint van is het ander haer broeder die te Graef (Grave) woont haer suster te Bergen op Soom haer suster hier in den Haegh aen haer moeder ten Bos (s' Hertogenbosch) aen haer neef hier in den Haegh ende noch andere *huijcke take* [1]) die haer wisten nae de mont te praten diese genoegsaem allegaer heeft onderhouden maer wat mijn aengaet ick wil wel verklaren dat ick indertijt van veertien jaren dat ick met haer ben getrout geweest aen gelt heb ingebracht wel omtrent de twintich duijsent guldens was aen mijn nicht, dat sij een jaer geleden noch dertich rocken tot haer lijf gehadt hadde maer ick hebber een deel wegh gegeven seijde sij gelijck als blijckt want daer sijnder niet meer als negen bevonden doen sij doot was de goudt kettingh met de goude modalij daer aen ende de andere goude modalij met de oude stucken gout sijn verkocht hier in den Haegh aen een goutsmit genaemt Van der Schilde soo de Heeren gelieven kunnen daerna vernemen de suster hier in den Haegh die heeftse onderhouden met haer man soo van kleederen als anders. Ja meer als ick mijn leven sal kunnen weten maer nae haer dooit is het mijn nu wel geseijt van meijsgens die bij mijn hebben gewoont hebben, dat sij haer suster wel tot verscheijde reijsen gelt hebben gebracht maer als het soo bewaert geworden hadde als ick het wel heb ingebracht daer soude nu wat meer gevonden worden hetwelcke mijn leet is daer ick soo seur de heele werelt door gereijst hebbe om te winnen en veel armoede voor heb uijtgestaen, en dickwils mijn leven voor gewaeght hebbe dat ick daer nu soo weinich van te bet hebbe ick soude noch veel meer kunnen schrijven maer soude te lanck vallen voor de Heeren om te lesen maer ick sal met de mont de Heeren noch wel meer seggen met gelegentheijt als het de Heeren te pas komt".

Bij dit stuk, dat we ontleenen aan de papieren der Haagsche weesen momboirkamer hebben we te vragen: is er iets van Joris Vennekoorn bekend; in welke hoedanigheid deed hij een reis als afge-

[1]) Wat beteekent dit? Is het een scheldwoord? Heb ik slecht gelezen?

zant van prins Frederik Hendrik naar den Koning van Frankrijk; kwam dit vroeger meer voor, dat een eenvoudig trompetter tot zulke zendingen werd gebezigd en dat aan zoo'n man dergelijke kostbare geschenken werden vereerd; wie is de Hertog van Nieuburch; op welken krijgstocht kon hij St. Jellis in Vlaanderen bezoeken? enz. enz. enz.

A. J. SERVAAS VAN ROOIJEN.

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

Brief van Pieter Olofszoon, organist te Alkmaar, aan den commissaris Cornelis van Ryswyck te Hoorn. Kwam ons *Nav.* XXVI, 187—9 een brief te voren in 't belang van een hulpbehoevenden organist geschreven, in onderstaanden brief zien wij een organist optreden, die voor een ander hulp vraagt.

Edele Heere mijn heer de Commissaris Cornelis van Ryswyck.

Ick ondergeschreuen gebiede my van harten tot UEds. dienst, eñ alzoo dese vrouw Anna Willemsdr genaempt een man heeft gehadt genaempt beste Kindt [1]) van Wijck, die welcke in dienste is geweest van die tyt aff dat Jan Otsen binnen Hoorn zy cnechten aff danckte eñ onder Jaques Hennebaert [2]) gelegen heeft tot int belegh van Alckmaer all wair hy gebleven eñ van den Viant In den Storm geschoten is, achterlateñ dese tegenwoordighe Weduw met vier Kinderen, twe van haire zyde eñ twe van hairs mans zyde die noch onmoēdich zy eñ niet dair toe hebbeñ ter werelt dã dat zȳ met hair handen mach winnen eñ goēluyden hair geven eñ alzoo zy hair..... [3]) en weet te behelpen te comen tot eeñ goū ende der betaling hairs gesturven mans verleden dienste, is hair eñ myns vruntlycke bede aen U E indient enichsins gelegen is de munstersele te willen openen eñ acte te willen verlenen vañ voorsz. gesturuens tyt zynder dienste ofte andersins hair tot het alderbeste te raden als U E best oirbairlickxste gedaen beuinden zall

[1]) weeskind?

[2]) Er is wel aanwezig een monsterrol van Hennebaert, doch deze is opgemaakt den 3 Decr. 1573. Een Alph. reg. van Mr. Corn. van Hennebaert 1572 heeft veel van water geleden, zoodat het niet wel te lezen is.

[3]) ..... onduidelijk.

ten einde zy tot eeñ goede middel hairder betalinge mochte geraken gemerct zy In geender maniere tegens enighe costen mach.

Dit doeñ zult Gode eē aengenaemen dienst doen eñ wille wederō ten allen tyde tot U Ets dienste bereyt weten met haiste desen Vjen Nouemb 1577.

By my uwer Ets goetwillighe dinaer eñ vrunt bereit

(*was get.*) Pieter Olofszoon Organist
tot Alckmair.

Opschrift.

Aen den Edelen Vromē
eñ voorsichtigen Jonckheer
Myñ heer de Commissaris
Cornelis van Ryswyck
Tot
Hoorn.

Hamelenburg (XXXIII, 122). Kok bericht in zijn Vaderl. Woordenboek, XXXIV, 252, dat 't oud-adellijk kasteel Hamelenburg reeds vóór 1370 gebouwd was, en bewoond werd door een geslacht van dien naam, uit Amersfoort herkomstig; 't behoorde tot de parochie van Soest. A. AARSEN.

Grafzerk van Elisabeth v. Roon (in de dorpskerk van Roon). Onder een gehelmd en gekroond wapenschild, waarvan de figuren afgesleten zijn, en alleen het helmteeken [een uit de kroon bij de heupen opkomend, zoo het schijnt, naakt man (moor?), rechtsziende en het hoofd omwonden] nog zichtbaar is, omgeven van vier kwartierschilden (de wapens afgesleten), staat een latijnsch opschrift, waaruit blijkt, dat dit gedenkteeken voor haar is opgericht door haren eenigen zoon en erfgenaam, Martinus de Nytszem. Randschrift: *Hier leet begraven Vrovwe Elisabeth van Roon Wedvwe wilen Heren Charles van den Nytszem in zyn leven Ridder eñ President van Vriesl̄ eñ sterf op den 4den dach ivly anno MDLXXXII* [1]).

[1]) Daar er in het afschrift achter het laatste cijfer geen punt staat, is het onzeker, of er niet *meer* gestaan heeft, maar, daar de zerk zeker nog in de kerk aanwezig is, kan een nader onderzoek dit ophelderen. Op 't huis te Roon waren omstr. 20 jaren geleden ook nog geschilderde glazen met wapens en opschriften, zoo ik meen, van de oudste bezitters.

Gouthoeven geeft de volgende afstamming: Pieter van Roon, schepen te Dordrecht 1445 [1]), tr. Adriana Sayt, alias van Rosendael, heeren Dirks dr [2]): Pieter, heer van Roon, tr. Margriet v. Wena: Pieter, heer van Roon, hadde te wyve jouff. Anna van Grave, uyt een van de outste edele geslachten int quartier van Leuven in Brabant [3]), sy leefde weduwe a⁰ 1535, ende hadden 9 kinders, die alle ghehout zijn gheweest [4]), o. a.: Fransoys, bailliou van Rotterdam, sterf a⁰ 1550 [5]); Raso, also genoemt na sijns

---

1) 1445—52. Balen, 290,91. Denkelijk dezelfde Pieter v. Rooden, die 3 Mei 1437 met een erve in het ambacht van Rooden in den Rijerwaard werd beleend. Vgl. Chron. reg. op het verv. van Mieris Charterb., 3.

2) Dirk v. Wassenaer, burggraaf van Leiden, had bij Machteld Oem van Barendrecht o. a. Philips, zijn opvolger; »hy hadde noch een b. dochter, die te man hadde Heer Dierck Saeyt, alias Wterleede, wiens dochter jouffr. Adriane Saeyt, te man hadde Pieter van Roden, schiltknape, waer af ghecomen zijn d'heeren van Roon, tot heden toe". Gouthoeven, 136, die meer leden van dit geslacht Saeyt of Sayt, voerende 3 zilveren rosen op sabel, vermeldt, 76, 120, 51, 54, 68, 71. 't Was vermoedelijk het ridderlijk geslacht v. R., uit Heusden stammende en 't wielken van sabel in 't silver velt voerende, dat te Dordrecht in de regering zat, aan 't Beiersche huis en de heeren van Putten verwant was, door Gouth., 11, 20, 45, 70, 89, en in tal van stukken bij Mieris, v. d. Wall, Nibbelink, enz., genoemd wordt.

3) Het geslacht van of de Grave of de Grez was te Leuven in aanzien en herhaaldelijk in de regering. Zie P. Divaeus, Rer. Lovan. lib II, 45; Dumont, Fragm. généal.; en de bij Huyttens, l'Art de vérifier les généal. etc, aangehaalde werken.

4) Pieter van R., veertig en daarna schepen, 1511, 12, 14—17, te Delft, dijkgraaf van Delfland 1514, ob 19 Febr. 1533. Boitet, Delft, bl. 81, 119, Oudh. en gest. v. Delfl., inl. xc. Op huyden den xix in Nov. an. xvc en sestien, heeft Pieter van Roen, Dyckgrave van Delfland, gedaen den behoorlicken eedt, achtervolgende de ordinantie van den Coninck, onlancx gepubliceert, in handen van myn Heere die President en Raiden in Holland. Boey, Bedenk. ov. de oudh. v. d. Hove van Holl. enz., Byl. no. 46, geëxtraheert uit het eerste Mem. van Sandelyn, fol. 84 vs.

5) Bij acte van 't hof van Holland, van 25 Febr. 1549 stil. cur., werd Joost Fyck Dircxzoon van der Houve bij provisie tot baljuw van Rotterdam aangesteld, welk officie vaceerende was door 't overlijden van Frans van Roen. Boey, Bedenk. ov. de oudh. v. d. Hove voorz., Byl. no. 67, geëxtraheert uit het tweede Mem. van v. Dam, fol. 130 vs.

moeders vader; Elizabeth van Roon, hadde te man heer Carel van der Nitsem, President van den Hove van Vrieslant: sy overleefde alle haer broeders en susters, ende sterf a⁰. 1584; Boudewijn, kanselier van Gelderland [1]).

„De Naamrol der raden 's Hoffs van Friesland (Leeuw. 1742) heeft dit kort levensberigt, blzz. 9 en 17: „Meester Carolus, Carel, Caerle, of Kaarl van der Nitzen, en Nytsen, Nitsem, of Neitsen, gelyk zommige schryven, licentiaat in de rechten, ridder, en president, in plaats van Hippolyt van Persyn, die na Utrecht verroepen was, om aldaar in deselfde qualiteit te fungeren. Dese Nitzen voor Carel de Vde in 't jaar 27 tot procureur generaal en raad van desen hove [2]), waar na raadsheer van 't Hoff van Holland [3]), en laatstelyk (1557) raads-hoofdman des hoffs van Friesland, welke honorable post tot zyn sterfdag, gevallen op den 23. Xber 1569, waargenomen heeft. Hy was geboren te Mastricht, had gestudeert te Leuven, en overleed te Minnertga, een dorp in de Grietenie Barradeel, Quartier van Westergo, daar zyn zoon Maarten woonde op Fernia State [4]): Hy troude eerst Ath Offenhuisen, daar na Elizabeth van Roon, gestorven 1584. Gabbema, Verhaal van Leeuw, 1521; Winsemius, Hist. lib. I, 34, 42, 43, 50 en 51; Gouth., chron., 105; 200, S. v. Leeuwen, Bat. illust., 1073, 1476, Schotanus, Friesche Hist., 739, 59". — „Martinus à Nytsen", schreef 1627 eene latijnsche spreuk in het Album van Hiskia v. Harinxma thoe Slooten, en was getrouwd, eerst met Ydt v. Gratinga, en vervolgens met Tryn Roorda, met de baar (in 't wapen). Bij de eerste vrouw had hij twee kinderen. Baerdt v. Sminia, Overzigt van de Alba Amicorum uit de 16e en 17e eeuw., in de Vrije

---

[1]) Scheltema, Staatk. Nederl., II, 258, gist, dat de kanselier omstreeks 1581 gestorven is, dewijl in dat jaar, volgens de wapenkaart van ten Haag, Elbertus Leoninus als zijn opvolger voorkomt. Maar moet tusschen Boudewijn v. Roon en Leoninus nog niet een andere kanselier geplaatst worden: Joost v. Cranevelt, die als zoodanig reeds 2 Sept. 1579 fungeerde; vgl. v. Hasselt, Stukken, IV, 156; Gouth., 108. Is B. v. R. tijdens 't bestuur van graaf Jan van Nassau geschorst, of van zijn ambt ontzet geworden?

[2]) Vgl. Naamregister der procur. gen. enz. van Friesl., Amst. 1748, blz. 7

[3]) Gouth., 105.

[4]) »Men kuylden hem, zegt Gabbema, t. a. t. h. p., naa twee daagen staans in 't hoog koor van Zant Uyt, tot Oldenhoove (te Leeuwarden)".

Fries VIII, 1858, 134. Dat Martinus of Maarten (zoon van Carel, den president, voornoemd), „wegens zijne vrijheidsliefde beroemd" [1]), gehuwd was met Ydt of Ida Gratinga, en bij haar een zoon verwekte: Carel, vader (bij Ath of Att van Offenhusen, dr van Feddrich, Grietman van Franekeradeel, 1580—1601, en Rieme Waltinga of Waltijngha) van Rieme, eerste vrouw (1645) van den Franeker hoogl. Nicolaus Arnoldi, blijkt uit aan te Water (Verb. III, 196), door E. M. en U. v. Burmania, medegedeelde berichten. Minder zeker is het, dat *hij*, en niet zijn kleinzoon Martinus, in voorz. Album schreef, en dit wordt m. i. vrij duidelijk na lezing van het in de Vrije Fries, VI, 81—83, aangevoerde en hier volgende: „Dit graf ('t familiegraf van v. d. Nitzen), in het koor der kerk te Minnertsga, is gedekt met eene zerk. Op dezelve zijn uitgebeiteld twee levensgroote beelden, een ridder (*sic*) en eene vrouw, omringd door draperieën, wapenen en andere versierselen, en voorzien aan het boveneinde van het geslachtwapen. Aan het voeteneinde der beelden bevinden zich acht wapenschilden, waarvan de figuren, evenals van het geslachtwapen en een gedeelte van het randschrift, zijn afgekapt. Onder deze schilden leest men de namen: Nitsem. Weyer. Kaesters. Goetbloets. Roon. Grex. Wena. St. Guericx, — en daaronder het volgende:

Martinus jacet hîc & Carolus alter et alter.
  Gnatus, Avus, Genitor, Nitzenii generis.
Remigia, Catharina soror, jacet Attia Mater,
  Offenhuysanae gemina corusca domus.

Suavissimae Conjugi Remigia â Nitzen posuit Maritus Nicolaus Arnoldus, S.S. Th. D. & Prof. 1652.

Het randschrift, in drie zijden van dit grafgesteente geplaatst, luidt:

A°. 1569 dê 21 Septembris sterf dê eedelê eerêtvestê êu gestrengê heer Caerl vâ Nitzê ridder raed kon ma. president in den hove van Vrieslant.

In eene sententie van het Hof van Friesland, van 2 maart 1641, uitgesproken in een twistgeding over scheiding van goede-

[1]) Schotanus spreekt van hem, bl. 766, 87—89, 810, 11, 40, 60.

ren enz., tusschen Juff. Rieme van Nitzen, requirante, en de andere erfgenamen van Juff. Attsze v. Offenhusen, worden als vader van Riem genoemd Carel v. Nitzen, en als moeder Ath v. Offenhusen, en is wijders vermeld, dat Carel v. Nitzen († 1608) had nagelaten een zoon, genaamd Martinus, en twee dochters, Riem en Trijntje, aan welke Martinus en zijne beide zusters, ten gevolge eener scheiding in 1610, was toegelegd eene state en zathe tot Cubaard, en aan Ath v. Offenhusen Pharnia-state te Minnertsga, welke beide staten door Carel v. Nitzen en Ath v. Offenhusen staande echt waren aangekocht".

Volgens bovenstaande kwartieren en gegevens, is m. i. de afstamming deze:

<table>
<tr><td>Nitzen [1])
Kaesters.</td><td>Nitzen</td><td rowspan="2">Carel v. d. Nitzen, president, † 21 Sept. 1509</td><td rowspan="4">Martinus of Maarten v.d. Nitzen, tr. 1°. Ydt Gratinga, 2°. Trijn Roorda.</td><td rowspan="4">Carel v. d. Nitzen († 1608), tr. Ath v. Offenhusen.</td><td rowspan="4">Martinus of Maarten.
Remigia of Riem, 1e vr., 1645, v. prof. Nicolaus Arnoldi, en † 1652.
Trijntje of Catharina.</td></tr>
<tr><td>Weyer [1])
Goetbloets [1]).</td><td>Weyer.</td></tr>
<tr><td>Pieter v. Roon
Marg. v. Wena.</td><td>Pieter v. Roon † 19 Febr. 1533</td><td rowspan="2">Elisabeth v. Roon, † 14 Julij 1582/84.</td></tr>
<tr><td>Raso van Grave of Grez † 1501
Elisab. v. St. Gueriex, † 1489.</td><td>Anna v. Grave.</td></tr>
</table>

Mocht ik gedwaald hebben, zal terechtwijzing mij aangenaam zijn. Staat nog te onderzoeken, of C. v. d. N., de president, twee vrouwen gehad heeft, en men den grootvader niet met den kleinzoon heeft verward. M°.

Grafschriften in de St.-Jacobskerk te Utrecht. Bij gelegenheid eener restauratie a° 1883, werden de hier volgende inscripties zichtbaar, welke anders door vaste bevloering aan 't oog onttrokken zijn.

N°. 26. Ingang W: V: D: Linden. (Met wapen.)

N°. 53. Eduwart. Van. Deventer. Hendrina. Van. Den. Bergh. Johannis. Van. Der. Sluys. Maria. J: van Deventer A° 1750.

N°. 256. Ingang der kelder n°. 264 van J. C. de Graaf.

N°. 275. A° 1790. N. W. Buddingh.

N°. 302. Adryaen van Arxhouck (Met 1 wapen en 4 kwartieren.)

[1]) Deze drie namen komen bij de Herckenrode, collect. de tombes etc., voor.

N°. 364, 365, 366. Vrouwe Christina Albertina Hillegonda Vossenberg huisvrouw van Bernardus Sluyterman ouddrossaard van Zeist O: 15 September 1799. Vrouwe Catharina Justina V: Ewyck Zijn Tweede Echtgenoote O: 19 April. 1806. Zij was de Beminnelykste aller Vrouwen.

N°. 48. Den inganck vande kelder van Cornelis van Botteyken ende Anna Pauw. 1664.

N°. 75. Dese grafstede is den Inganck van dese kelder vā Michiel Sem. 1614.

N°. 20. A°. XVc LXXX dē XIXen Juny sterft Gertruyt Jans dr van Bylfersem (?) Ryck Gitz. wede.

N°. 29. M: Henric v: Zyl Raid Ord: (Met een wapen.) Daarboven met oude letters: »dn̄s mr. Johannes Cloecink" (lees: Cloetinck). Abraham. v. Dulken en Willemina. Mak 1720. (Met een schild, waarin het monogram: »*AD*").

N°. 509. Pumenmul.

N°. 293. Een wapen en 4 kwartieren, van: Wael, Amstel, Amstel, en V . . st.

N°. 528. (P)ieter Kelfken 1667. (Met een wapen.)

N°. 510. Hendrick van Driel. (Met twee wapens.)

N°. 277. Den Inganck van Cor̄ van . . nckersloot sijn kelder †.

N°. 54. Begraafplaats van den oudkaptn ter zee J. van Nes. Den ingang van de kelder van David van Mollem.

N°. 508. Die edelen van Wynbergen Lynden Montfort en̄ Amstel etc. Daaromheen staat met oudere letter: »Int-jaer-ons-h M-Vc. XXIII. V. dach. ĭ Januari-sterff Steven-vā-Rutenberch-H. vā. Cabbau. Int-jaer M Vc en̄ IX. dē XXVI. dach in Novēb. sterff. Joffrou. Hadewich. vā lāscroen. Stevēs. huysf". (Met 1 wapen en 4 kwartieren.)

N°. 319. Willem Jacobsz. vā Renen de . . . . (Met 1 wapen.)

N°. 338. Jacop Lam Jāz. (Met een wapen.) Daaronder met oudere letters: »Dit js de ingan."

N°. 51. Octavian dal ponte. (Met een wapen.)

N°. 28. Int iaer ons herē 1573 den 8 Februarii sterf Christiaen vā der Vliet Willemz. brovwer tot Delft was ende leit hier begraven. bidt voer die ziele. (Met een wapen.)

Dese grafstede is den inganck vā dese kelder vā Octavian dal Ponte 1601.

N°. 316. Dit is den Ingang Van De kelder van de famili van De Heer Borgemeester J. Ubingh en de Heer Vroetscap Van.den. Enden A° 1739.

Jacob van Mollem. Maria Sydervelt. (Met 2 wapens.)

N°. 299. Ostium Monumenti D: de Zuydtwyck.

N°. 264. Binnen een cirkel de letters C (G?) en R, waartusschen een huismerk.

N°. 507. Joan van Romond Muntmr van haer Ed: Mog: Munte s'lants van Utrecht. (Met een wapen.)

N°. 35. Tobias Kopeyn 1740.

Int- jair. M. CCCC XCVI op te XXV. dach. in. meert sterf. heer. Vredrick Stael. hier - begV en bit-v-de-z. — Op het midden der zerk eene miskelk met ouwel. Een later wapen boven in den steen gehouwen.

Wie deelt nu volledigheidshalve hier de overige inscripties mede van grafzerken in dit kerkgebouw?

Domp (XXII, 508; XXXIII, 84.) Ik vermoed, dat de opgever het woord anders schrijft dan hij het kan gehoord hebben. Van bejaarde menschen ken ik het meer dan veertig jaar. Als er gesproken werd van een grafkelder, die in de kerk te Domburg of te Oostkapelle was, heette dit altijd *dompe*, want de uitspraak in één lettergreep is daar ondenkbaar. Dat het tombe is, behoeft geen aanwijzing, en dat de omwisseling van *d* in *t* ook zich uitstrekte tot het geschreven woord, blijkt uit enkele opgaven van min taalkundige en ietwat »ouderwetsche" menschen. Dit laatste is misschien de moeilijkheid der verklaring; reeds toen ik die uitspraak opmerkte, zouden wij ze niet meer overgenomen hebben, en wie weet, hoeveel woorden in den tijd van ééne generatie weggeraakt zijn. Aan deze oorzaak meen ik ook te moeten toeschrijven, dat gevraagd is naar de beteekenis van den Drieweegschen Ommegang, terwijl de medewerker, door zijne locale kennis geleid, het huisbezoek vóór het Avondmaal in de genoemde gemeente dadelijk zou gezocht hebben in het woord, dat nu eenigzins op processie zou gelijken, als het nog gebruikt werd. Domp, beter: dompe, is dus tombe, in eene kapel aan den zuidkant der Baarlandsche kerk, sedert 1774 afgebroken.

J. G. FREDERIKS.

[Men moet dus veronderstellen, dat 't zuidelijk deel boven den beganen grond genoemd werd naar den zich daaronder bevindenden in kleinere keldertjes verdeelden grafkelder of domp.]

Tienden (XXXIII, 122). De *raat-* of *ratetiend* zal een belasting geweest zijn, die van de ijmkers, de »biimannen", geheven werd, of eigenlijk van hun korven, of beter nog van den honig er in. Door geloofwaardige lui, die 't weêr van hun vader of bestevaêr hadden, is mij meer dan eens verteld, dat ook de »immen" tiendplichtig waren. Als men nu nog weet, dat een »im" een bevolkte, een met honig gevulde korf is, en dat de honig in tafels, in raten zit — 't wârk, 't reut, zegt men hier, — dan verklaart de benaming *raat-tiend* zich van zelf. Waarom niet honig-tiend? De benaming *raat-tiend* is werkelijk met voordacht gekozen, en ze pleit in alle opzichten voor den goeden smaak onzer vaderen. In 't eerste geval had zich de tiendheffer moeten vergenoegen met alles wat de »immen" bevatten, en dit is bij veel goeds ook veel onreins en onsmakelijks; nu kreeg hij er 't kostelijkste van.

A. AARSEN.

[Als dit zoo ware, zou »radetiend" altoos onjuist zijn en 't steeds rate- (raat-) tiend moeten zijn. Of zou dan hier raten = reeden, gereedmaken, van *Nav.* XXX, 522, in aanmerking komen? Wat thans volgt schijnt ons derhalve veel aannemelijker toe.]

Tienden. »Roetijende" is tiend van nieuw ontgonnen landen, anders novale tiend genoemd. Elders vindt men »ratiend, raattiend, raaitiend, roedentiend", allen hetzelfde beteekenend en afgeleid van »raden", bij Kiliaen vertolkt door exstirpare, eradicare, waarvan nog ons »uitroeijen". Zoo vindt men in een verdrag tusschen de graven van Kleef en van Gelre, a°. 1266, in Bondam's Charterboek, III, n°. 141, dat beiden het Rijkswald evellere nec eradicare quod vulgariter roden dicitur, seu colere et ad novalia redigere de jure non debent. Zie Nijhoff's Oorkonden, I, n°. 197, bl. 199. In n°. 251 aldaar (I, bl. 261) geschiedt gewag van »des ekeren valles", d. i. de afgevallen eikels, die tot voeder voor de varkens dienden. Vermoedelijk zijn dus ekertienden tienden, die geheven worden uit bosschen van eikenhout.

H. T. G.

[Zie ook v. Spaen, Inleid. t. d. Hist. v. Geld, IV, 261, waar deze geleerde handelt over de Veluwsche ruimgelden, d. i. de schatting (exactio) genaamd Ruminga, geheven wordend van personen, die in den wildban woonden, en welke penningen opgebracht werden voor 't weiden van 't vee in de straten, stegen en uitgeruide plekken in den wildban en in de bosschen, mogelijk ook wel voor de mast, of het drijven der varkens op de eikels. In onderscheidene Duitsche Forst-reglementen (b, v. die van Hessen-Kassel, op den titel »rodten", Brandenburg, enz. enz.) wordt dan ook het »raumen, rodten en ausfegen der Walden" verboden, omdat men alom »neue reuthen" maakte, waarvoor geen tijns werd betaald. Deze auteur vermoedt dat dit »rodten" (ruiten, evellere, eruere) ook speelt in de benaming »rookhoenders", als verbasterd uit »rodthoenders", d. i. dan hoenders, die men opbrengen moest tot vergoeding van het uitruien eener plek gronds in de bosschen. Hij voegt er echter bij, dat die benaming even goed spruiten kan uit de gewoonte, om aan den vorst des lands een hoen te geven, waartoe elk gezeten inwoner, die zijn eigen *rook-* of haardstede had, verplicht was, ten bewijze dat hij onder den heirban behoorde. En dit laatste zal wel 't rechte zijn.]

V R A G E N.

Mameluycken. In een charter i. d. 14 Sept. 1505, — zie Nijhoff's Verzam. v. Oork., VI, I, n°. 507, — waarbij Henrik Salsborch en Peter v. den Bosch aan hertog Karel v. Gelre schrijven over de onderhandelingen in Brabant en zijne reis naar Diest, komt voor: «Soe, lieff ghen. here, en willen uwe ff. g. gheyn vertreck (uitstel) suecken, want uwer ff. g. vijanden seggen hyer, ind insonderheyt dye *mameluycken,* dat sij weten, dat enen verbont is tusschen den ko. van Francrijck ind uwer gnaden, ind dat uwe gnaden nyet en sullen koemen, myt voell deser gelicken woirden". De geleerde schrijver teekent aan: »Naar 't schijnt, is dat »mameluycken" een partijnaam", er bijvoegend: »de oorsprong bleef mij duister". Is er ook thans iemand, wien oorsprong en beteekenis dezer benaming niet duister zijn? 't Is toch geen schimpnaam: Mamelukken, z. v. a. Turken of Wandalen, d. i. lieden, die den weg tot 't plegen van wandalisme zich geopend wenschen?

Stedemaagd. Wie weet er mij te zeggen waar 't een of 't ander is te vinden nopens de steden, welke gewoon waren eene Maagd te nemen tot zinnebeeld. Men zegde o. a.: »de Enkhuizer Maagd, de Dordtsche Maagd". Deden alle steden dit? Of welke? En sedert welk tijdstip?

Antwerpen. A. JS.

Bosch-zonder-Genade (XXXII, 371). Van Spaen, Inleid. tot de Hist. van Geld., IV, 133, brengt deze benaming in verband met de wreede zeden der oudste bewoners van de Veluwe, terwijl hij zich niet afkeerig betoont van de afleiding des naams Veluwe (in de oudste charters a°. 793, enz. Feleowa, Felua geheeten) van fel, atrox, crudelis, immisericors. Ditzelfde zou dan ook op 't Onzalige-Bosch bij Arnhem toegepast kunnen worden. Maar — relata refero. De »Geogr. Beschr. van Geld". a°. 1794 (Amst., Corn. Groenewoud) verwijst voor 't Onzalige-Bosch naar H. Cannegieter's Verhandeling over 't Gedenkteeken te Dodewaard, bl. 259. Wat zegt die geleerde er van?

Broekhuizen. Men treft een (Groot- en Klein-) Br. aan onder Leersum (prov. Utrecht), dat reeds a°. 1440 een vrij aanzienlijk (Gaasbeeksch) leen was, waarvan destijds Gerrit v. Culemborg eigenaar werd (Tegenw. Staat v. Utr., bl. 308). Van een goed o. Wapenvelde (bij Heerde, op de Veluwe), in Geld. Volksalm. 1881, bl. 60, Broeckhuys geheeten, werd in 1518 Henrick v. Broeckhuysen, stalmeester van hertog Karel van Gelre, bezitter. Br. o. Wehl (Graafschap Zutfen) zien wij a°. 1535 in 't bezit van eenen Gijsbert v. Br. uit hetzelfde oud-adellijk Geldersch geslacht (Her. Bibl. 1883, bl. 57). Op de kaart in de Tegenw. St. v. Geld. a°. 1741, tegenover bl. 345, ziet men bez. 's Heerenberg eene kasteelmatige huizinge »Broekhuis" staan. Dan heeft men nog een dorp Broekhuizen, met zijn Broekhuizen-vorst (= bosch), in Limburg, bez. Blitterswijk, aan de Maas. Alhoewel nu Sibmacher (Wapenb., dl. II) dit Geldersch geslacht, dat hij Marwick [1]) — Broeckhuysen noemt (Geld. Volksalm. 1881, bl. 57), uit 't Huis Bretagne in Frankrijk laat spruiten, vermoedt men toch dat gezegde edelfamilie aan de ridder-

[1]) Marwyk staat a° 1741 als kasteel bij Groesbeek aangeduid op de kaart in Tegenw. Staat v. Geld.

hofsteden te Wapenvelde en Wehl, denkelijk ook aan die in de oude bannerij van 's Heerenberg, den naam gegeven [1]), en aan 't Limburgsche dorp zijn naam ontleend zal hebben; te meer omdat in een charter van 25 Sept. 1532 bij Nijhoff sprake is van eene »actie ind ainspraick van vijfftich malder erffroggen *Venlo*scher maten op die *heerlicheyt* van Broickhuysen". Is dit vermoeden juist?

Meurssentoren onder Didam. Naar dezen toren en zijn geraamte vroeg *Nav.* XXV, 498 totdusver te vergeefs. T. a. p. ziet men dien toren gekwalificeerd als »de Berg-oord". In de Tegenw. Staat v. Geld, bl. 408, leest men echter: »Meurssen Toren of Berg-Vrede, in de Landkaarten onder den naam van Meurs bekend". Vergelijkt men hiermede *Nav.* XXXI, 465, noot, dan mag men, dunkt ons, in dien ouden toren een voormaligen grensburcht aan den Ysel erkennen, hoogst waarschijnlijk door eenen graaf van Meurs (en Sarwerden) gesticht, of naar eene gravin van Meurs door haren gemaal vernoemd. Wie weet iets naders?

Soest. Dit dorp, dat zich op eene hooge oudheid beroemen kan, — immers in een brief van keizer Koenraad a° 1028 ziet men 't reeds vermeld als volkrijk en vol nering, — was al vroeg vermaard door de bedrevenheid der bewoners in 't boogschieten, zoodat men er zelfs een schuttersgild van St. Aagten vond, van zeer oude instelling. Zie Tegenw. Staat (van Utrecht) (a° 1772), XII, 264, waar Matthaeus, de Jure Gladii p. 332, wordt aangehaald. Nu is 14/21 Oct. 1883 wederom ter plaatse 't driedaagsche feest gehouden van 't »Gaasbeeker gilde", waartoe ongeveer 300 feestgenooten uit de gemeente waren saamgekomen, die elken namiddag naar den »Gildeboom" gingen, waaromheen men, bij wijze van eerbetoon, danste en sprong. Dit feest, waartoe ook dagelijksche gezamenlijke maaltijden behooren, wordt nu gedurende ruim twee eeuwen om de 3 of 4 jaren in deze gemeente gevierd (aldus in Haarl. Ct. v. 23 Oct.). Is dat schuttersgild van St. Aagten in 't Gaasbeker gilde opgegaan?

[1]) Deze panden, zoo ze nog aanwezig zijn, houden dus dit uitgestorven, met Gelderland's historie zóó innig saamgeweven geslacht in aandenken, evenals de Broekhuizer-Fundatie te Doesburg (*Nav.* XXXII, 370). Zie 't laatste mansoir Her. Bibl. 1882, bl. 92, en de oudste leden Geld. Volksalm. 1881, bl. 58, vermeld.

Blauwe sack. Sicke Beninga noemt in zijn Chronijk van Oost-Friesland Rolof Hugink, — die zóózeer in de gunst van hertog Karel van Gelre deelde, dat deze hem in 1519 door zijn landrentmeester ter bruiloft 3 dukaten zond, — onder degenen, die te Groningen „bij den blauwen sack" waren, jaargeld van den hertog trokken. Van waar deze uitdrukking »bij den blauwen sack zijn" = vorstelijk jaargeld trekken? Is 't iets soortgelijks als ons huidig »groene-tafel"?

Hard-dak. Hertog Karel v. Gelre ontsloeg 27 Juni 1529 de ingezetenen van Harderwijk, die hunne bij den brand van 1528 vernielde huizen met »hard dak" wilden opbouwen, van de betaling van den derden penning der door hen verschuldigde renten. Wat is hier hard dak? Is het leiendak? Of is het pannendak? Zoo ja, dan verschijnt, bij de beantwoording dezer vraag, de adellijke familie v. Panhuys, — vgl. v. den Steenhuys! — wellicht nog ten tooneele. In 1530 werden op 's Hertogs last de huizen te Bredevoort met harde daken gedekt; en 14 Sept. 1531 verzocht hij den Keurvorst van Trier tolvrijheid voor duizend rist leien, welke hij aan den Moezel had laten koopen. Domus pannorum komen reeds in eene Deventer-cameraarsrekening a°. 1349 voor.

Spraakgeld. Onder de opgaaf van brandschatting te 's Gravenhage, in Gooiland en in het Nedersticht van Utrecht uitgeschreven en van 't geen daarop ontvangen werd Maart—Sept. 1528, — zie Nijhoff's Oorkonden, VI, 2, bl. 891, — komt o. a. voor: »Pour spraeckgelt 270 florins d'or", enz. Wat wordt daarmeê bedoeld?

Ceylon. Noch in Verkade, noch bij Netscher en v. der Chijs vindt men iets aangaande de numismatieke geschiedenis van deze bezitting der Oost-Indische Compagnie. Waar kan men eene opgave vinden van de munten door de O. I. C. geslagen voor dat eiland en voor de bezittingen op de kust van Voor-Indië; of wie is bereid hiervan een kort overzicht met beschrijving, in dit maandwerk te geven?

J. E. T. G.

Schryckenberger-munt. Waarom noemde men in 1537 een geldstukje van vier brabantsche stuivers een Schrickenberger? Was dit omdat die munt te Schreckenberg geslagen werd? Bij Schreckenberg wordt men verwezen naar Annaberg. Er zijn echter vijf of zes A. in Duitschland en Oostenrijk. Men vindt zelfs een A. (als gehucht) onder Rosmalen in N. Brabant. Welk A. komt dan hier in aanmerking? Het Oostenrijksch dorp onder het Weener Woud, aan de Turnitz, waar men voormaals zilvermijnen had? In die kreitz toch, onder den Mannhartsberg, ligt een dorp, dat Schrick heet. Wel toevallig is het, dat men ook in de provincie Antwerpen, arr. Mechelen, een dorp Schrick (en Groot Loo) aantreft.

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Tholen. Sedert 1 Juni 1883 verheugt dit eiland zich in 't bezit van een eigen orgaan, aanvankelijk een weekblad, dat »in de oude veste aan de Eendragt" gedrukt wordt. Deze drukkerij, in 't laatst van 1882 opgericht, is de derde op T. en ruim 3 eeuwen jonger dan hare oudste zuster. Ten jare 1478 woonde binnen de poorten van St. Maartensdijk zekere Pieter Werrecoren, de eigenaar eener »printery". Op deze inrichting werd dat merkwaardig boek «der Syelen troest" gedrukt, waarvan het eenig bekend exemplaar berust in de bibliotheek der abdij Averbode bij Diest. In kl. f^{0}. formaat, bevat »der Syelen Troest" 88 blz., elk met 2 kol. v. 39 regels. De letter is de Semi-Gothische, deels zwart, deels rood gedrukt. Oorspronkelijk was 't exemplaar in 't bezit der Premonstratenser priorij van Keizersbosch bij Roermond, maar deze priorij stond het af aan den kanunnik Coenen, bibliothecaris der abdij Averbode. De geheele titel is: »der Syelen troest dy is ghe-print ter eeren en ter weerdicheyt der ghebode Gods. Bij mij Pyeter Werrecoren, wonende t' sente Mertensdijck in Zeeland". 't Boek verdient uit tweeërlei oogpunt de aandacht, om de taal en om de nette bewerking. »Het is Edward v. Even", — zegt Dr. A. M. Ledeboer, Boekdrukkers, enz., in Noord-Nederland" (1872)

bl. 289, — die ons in het Bull. du Bibl. Belge, Tom. VIII, p. 113, met dezen totdusver onbekenden drukker (Pierre of Pyeter Werrecoren), eene [illegible] voor Zeeland, bekend maakt. Zie mede Tom. IX, p. 248. Nog kan men, volgens L., over hem raadplegen: J. W. Holtrop, Monum. Typogr. 1868, p. 88, pl. 116, et Sommaire de la 20me Livr., p. 2; Repertorium der Verh. en Bijdr. betreffende de Geschiedenis des Vaderlands, Leiden, 1863, N°. 152. H. M. C. v. Oosterzee berichtte ook over hem, zie Cat. Bibl. Mij Nederl. Lett., Leiden, 1864, III, bl. 478. Brunet, Manuel, Tom. V, c. 968, noemt hem Werrecorem.

Hendrik Conscience (XXXII, 76). Had Antwerpen's Raad 24 Sept. '81 besloten, op stadskosten zijn standbeeld te doen oprichten; dat door den beeldhouwer Frans Joris vervaardigde beeld werd 13 Aug. '83 onthuld. Eene ontzaglijke menigte was op de been. De beroemde schrijver kon zelf wegens ongesteldheid niet tegenwoordig wezen; zijne dr Maria, geh. m. G. Antheunis, en deze zijn schoonzoon met den naar hem genoemden kleinzoon vertegenwoordigden hem. De dichter Jan van Beers was feestredenaar. Nadat een groot orkest eene »Hulde aan Conscience", door den toonkunstenaar Jan Blockx gecomponeerd, uitgevoerd had en een koorzang, gedicht door den heer Hansen, gecomponeerd door den heer Benoît, was gezongen, viel onder daverende toejuichingen het doek, dat het bronzen beeld totnutoe verborgen had, en Jan van Beers sprak zijne feestrede uit. »Hier zit gij", zoo sprak hij o. a. aan het slot zijner rede, »als de goede Genius uws volks, en roept het, vriendelijk wenkend, toe: Zonen van Antwerpen, in alle wijken uwer stad deed een vaderlijk bestuur ruime en prachtige scholen verrijzen, waar u de weg tot verstandsontwikkeling en gemoedsveredeling kosteloos werd ontsloten; ik strooide mede de vruchtbare zaden van schoonheidszin en deugd en vaderlandsliefde in uwe ziel: komt, treedt hier binnen en voltooit door eigene inspanning het werk, door ons zoo gelukkig aangelegd; geniet hier in zijne gansche volheid den zonneschijn van kennis en kunst; volmaakt u zelven hier tot mensch. Zonen van Antwerpen, treedt binnen! Ik, de schrijver, dien gij boven allen liefhebt, noodig er u toe uit. — En daar zult gij

den vrede werd hij ambtenaar bij 't prov. Gouvernement. Reeds van zijn kindsheid af toonde hij grooten aanleg voor de letterkunde. Zijne zeer talrijke romantische verhalen, bijzonder uitmuntend door de schildering van het vlaamsche volksleven en de natuur der vlaamsche »Kempen", hebben hem een europeeschen naam verschaft. In 1837 trad hij met zijn »In het wonderjaer" als schrijver en tevens als kampvechter der Vlaamsche Beweging op. Indien aan iemand, dan is aan hem de herleving der vlaamsche taal en letteren te danken.

Krachtens raadsbesluit op den sterfdag zelven te Antwerpen genomen, vertegenwoordigde men deze stad te Brussel op 13 Sept., bij de voorloopige lijkplechtigheid; liet tot dien dag al de klokken der stad tweemaal daags luiden, deed op kosten der stad een familiegraf aanleggen, opende eene nationale inschrijving voor een gedenkteeken op het graf en deed zondag 16 Sept. het lijk naar A. overbrengen, hetwelk in optocht van 't station werd afgehaald.

Tot op dien dag werd 13 Sept. 't gebalsemde lijk op de begraafplaats van Ixelles (bij Br.) bijgezet. In den ochtend van zondag 16 Sept. werd zijn stoffelijk overschot naar Antwerpen overgebracht. In de kist waren het portret van den overledene, een penning, waarop het te Antwerpen opgerichte standbeeld afgebeeld stond, een exemplaar der gedrukte kennisgeving van het overlijden, en een perkament de identiteit van het lijk constateerend, neergelegd [1]. Een aantal Vereenigingen waren aan den trein van Ixelles bijeengekomen. Achter den lijkwagen gingen zestien personen, die 84 kransen droegen. Te A., waar sedert den sterfdag alle openbare gebouwen halverstok gevlagd hadden enz., zag men langs den weg, dien de stoet volgde, ook aan de particuliere huizen vele vlaggen.

---

hij zich in de letterkunde, en las geregeld zijne pennevruchten voor aan zijne wapenmakkers, die er zich mede vermaakten.

[1]) Dit perkament behelst het volgende:

Hier rust het stoffelijk overschot van H. C., Vlaanderen's grooten dichter, geboren te A. 3 Dec. 1812, † te Elsene-Brussel 10 Sept. 1883. — Als edel mensch wist hij rein te leven en rein te sterven. Zijne verhevene gedachten, zijne edele gevoelens, zijne glinsterende waarheden, zijne liefdevolle scheppingen volgen overal zijnen schoonen naam, goddelijk en onsterfelijk.

Waren aanwezig bij de lijkkisting de ondergeteekende getuigen:

Julius Hoste, Emanuel Hiel, Xavier Havermans, Smaelen.

tevens zitten, Conscience, als de verheerlijking van dat heilig streven, waarvoor gij uwe beste levenskrachten veil hadt: de herstelling van de taal uws volks in haar volle nationaal en natuurlijk recht. Daar zult gij zitten, hoofdleider der Vlaamsche Beweging, door uwe erkentelijke vaderstad in brons gegoten; en, terwijl de laatste golven der miskenning en verbastering machteloos op uwe bronzen voeten verspatten komen, zult gij den lande verkonden:

»Het Vlaamsch herleeft, het Vlaamsch herbloeit, het Vlaamsch zegepraalt in Vlaanderen!..."

Den 11den September ontsliep Consience, de populaire schrijver van *de Leeuw van Vlaanderen,* lid der Kon. Akademie van Belgie, eerelid der Maatschappij van Nederl. Letterkunde, doctor der Hoogeschool te Leuven, enz., versierd met het grootkruis der Leopoldsorde, — als geloovig Katholiek, te Brussel, waar hij in den laatsten tijd Conservator was van het Wiertz-Museum. Hij was reeds geruimen tijd — »jarenlang" schreef hijzelf in een brief van 2 Aug. ll. — ongesteld. Volgens mededeeling van zijn schoonzoon Antheunis aan een berigtgever der Indépendance, leed hij weinig in zijne laatste uren en behield tot het laatst zijn volle bewustzijn. Zijne vrouw [1], zijne dochter mevr. Antheunis [2], haar oudste zoon Henri en zijn vriend Jules Hoste stonden aan het sterfbed.

De overledene was vijftien maanden ziek geweest aan maagkanker. Men had den bedenkelijken aard zijner ziekte voor hem verborgen gehouden. Toen hij dien toevallig te weten kwam, had hij geen oogenblik rust meer; hij kocht allerlei medische boeken, nam proeven op zijn eigen lichaam, welke dikwerf meer kwaad dan goed deden, enz. Er is een dagboek gevonden, waarin hij dag voor dag de verergering van zijn toestand opteekende. Intusschen behield hij zijn onverstoorbare goede luim, en hield zich trouw met zijne bloemen bezig, ja, arbeidde zelf aan eene nieuwe serre.

C. was een tijdgenoot van Dickens, als deze in 1812 geboren. Zijn jeugd moet armoedig geweest zijn, en verre van zacht, daar hij als moederlooze knaap door een stiefmoeder werd grootgebracht. In 1830 nam hij deel aan den Opstand [3], en na

[1] Maria Peinen.

[2] Zijne dr Maria heeft drie kinderen, Hendrik, Bertha en Karel Antheunis.

[3] In plaats van zich echter als soldaat in de krijgskunst te oefenen, oefende

Het nieuwe standbeeld was omfloerst en aan den voet was een omfloerste met de nederlandsche kleuren versierde krans gelegd door eene deputatie van de »Hollandsche Club". Op 't oogenblik dat dit geschiedde ging de kerk uit en de kerkgangers namen aan de manifestatie deel door voor het beeld 't hoofd te ontblooten. De uitvaart te A. (op de begraafplaats Kiel) is door tienduizenden, waaronder ook opzettelijk daartoe overgekomen Nederlanders, bijgewoond. Onder de talrijk opgekomen kunstenaars merkte men Eduard Dujardin op, Conscience's ouden vriend, die zijne werken illustreerde. Tegen half drie kwam het lijk aan. De schoonzoon des overledenen was met zijn zoontje medegekomen, en werd door den Gouverneur der provincie en den burgemeester begroet. De Antwerpsche weezen droegen tal van kransen aan lange zwarte stokken, en toortsen. Een geheele reeks van Vereenigingen met schilden en banieren maakte deel uit van den stoet. Achter de familieleden trad de gemeenteraad. De Kunstenaars-Vereeniging »Wees-u-zelf" droeg twee reusachtige kransen van heidekruid uit C.'s geliefde Kempen. De minister van binnenlandsche zaken, de heer Rolin Jacquemyns, die eerst de plechtigheid had willen bijwonen, heeft zich er van onthouden, teneinde niets af te doen aan haar gemeentelijk karakter. Gansch Vlaanderen bedreef rouw over hem.

Twee facsimilé's en twee portretten treft men aan in 't bij W. Gosler te Haarlem sedert verschenen werkje »Hendr. Conscience, zijn leven en zijne werken", door Pol de Mont.

Dr. Johannes v. Vloten. Deze veelzijdige en grondige litterator en historicus, van 't begin af (1850) tot heden een getrouw medewerker aan dit maandwerk, overleed 21 Sept. '83 te Haarlem, oud 65 jaar, eene weduwe E. v. Gennep (uit Rotterdam) nalatend. Zie zijne ouders Herald. Bibl. 1882, bl. 355 vermeld. De door hem in *Nav.* XXX, 636—40 geleverde biographie van onzen vorigen redacteur, den onvergetelijken Leendertz, zijn hooggeschatten vriend, biedt eenige gegevens voor eene levensschets van hemzelven. De uitvaart had 24 Sept. plaats op de begraafplaats der gemeente H. onder Schooten. Dr. v. Vl. behoorde eerst sedert eenige jaren tot de ingezetenen van Haarlem. In 1818 te Kampen geboren, waar

zijn vader predikant was, werd ook hij voor het predikambt opgeleid, doch toen hij in 1843 zijne studiën in de letteren en in de theologie ten einde had gebracht, toonde hij niet den minsten lust als kerkleeraar op te treden, en wijdde zich aan het onderwijs. Nadat hij 1842—46 leeraar aan het Gymnasium te Rotterdam was geweest en vervolgens te Leiden zijne studiën in onze historie en letteren verder had voortgezet, werd hij in 1854 tot hoogleeraar in die vakken aan het Athenaeum te Deventer aangesteld, welke betrekking hij tot 1867 vervulde. Inmiddels had hij ettelijke hoog te waarderen werken over de nederlandsche geschiedenis uitgegeven, bepaaldelijk over het tijdvak, dat onzen opstand tegen Spanje onmiddelijk voorafging en over de eerste jaren van dien strijd. Nevens die werken over de nederlandsche historie gaf hij verscheidene geschriften uit over de nederlandsche letteren, en hem komt de eer toe, onder de eersten te zijn geweest, die op den rijkdom onzer verwaarloosde 16de- en 17de-eeuwsche letterkunde de aandacht hebben gevestigd. Na 1867 leidde Dr. v. Vl. eerst te Bloemendaal, daarna te Haarlem, een ambteloos leven, maar hij hield zich steeds ijverig bezig met letterkundigen arbeid en philosophie. Ook tal van staatkundige vlugschriften vloeiden uit zijne vruchtbare pen, en het tijdschrift De Levensbode, later de Humanist, grootendeels door hem geschreven, strekte hem tot voertuig zijner wijsgeerige en politieke beginselen. — Van Vloten's bemoeiingen in het belang der gemeente Haarlem liggen nog versch in het geheugen. Het Oct. '83 verschenen nummer van »Eigen Haard" behelsde zijn portret, met bijschrift des redacteurs H. de Veer; terwijl men in de Nov.-aflev. v. 't Leeskabinet een opstel over hem (met portret) aantreft van de hand van A. W. Stellwagen.

Christ. Columbus (XXXI, 603; II, 475). In 1857 werd beweerd, dat zijn stoffelijk overschot den 10den September in de gewelven der hoofdkerk te San Domingo gevonden was, en zijnerzijds beweert Spanje, dat het lijk zich sedert 1796 te Havana bevindt. Maart '83 koos echter Columbus' biograaf, graaf Roselly de Lorgues, door de Koninkl. Akademie voor Geschied. te Madrid in het geschil gemengd, voor San-Domingo partij. In een onlangs verschenen geschrift: »De twee doodkisten", toont hij aan, dat de Spaansche

beambten, in 1796 wanend C's. lijk naar Havana over te brengen, zich inderdaad hebben vergist. — De archieven van Sevilla werden Septr '83 gecatalogiseerd. De schat van documenten omtrent Indië, Oost- zoowel als West-Indië, moet bijkans niet te overzien zijn. Men heeft reeds veel gevonden dat over de ontdekking van Amerika een nieuw licht verspreidt, o. a. eene lijst van al de personen, uitgenomen twee, die Columbus op zijne eerste reis vergezelden, alsmede menig stuk over de betrekking tusschen C. en de gebroeders Pinzon.

Peter de Groote (XXVI, 116, 606; VII, 109). De nagelaten papieren en brieven van dezen ook te Zaandam zoo welbekenden czaar, zien voor rekening van 't Russisch gouvernement 't licht. Tot welke uitgaaf eene som van meer dan zesduizend roebels vereischt wordt.

Onuitgegeven verzen van Mr. Willem Bilderdijk.

By de toezending van den *Muis- en Kikvorschkrijg.*

Den Hooggeleerden Heere J. M. Kemper — ss. tt.

Verstout zich 't Hoofd der Invaliden
Van Phebus' afgedankten stoet
Dit piep- en kwakrig krijgsgetoet
Ten welgemeenden welkomstgroet
In Pallas haardsteê aan te bieden,
En smeekt zijn deernis af voor d'ouden strammen bloed.

18 $\frac{7}{7}$ 21. *Bilderdijk.*

Aan M. Tydeman.

Zoo 't oog, in heilige ernst ten Hemel opgeslagen,
Op schuldloos jok kan nederzien,
Durft Bilderdijk vergunning vragen,
Zijn achtbren hartevriend dit spotwerk aan te biên.

1821.

Op Van Hemert.

't Gedrochtlijk wangeloof in Duitschland uitgebroeid,
Naar 't neevlig Holland afgevloeid,
Zag naar een lichaam om, in d'eigen graad wanschapen;

'tZocht lang en vruchtloos rond by vledermuis en apen,
Maar nergens was natuur tot zulk een maat misgroeid;
In 't einde hield het stand by 't maaksel van-Van Hemert.
Hier (sprak het) hoor ik t'huis in dit afschuwlijk lijf;
Daar waar de Duivel zelf gezicht en leest doorschemert,
Daar vind ik, als 't my voegt, of nergens ooit, verblijf.

Op de Aanstelling van Van de Spiegel. (Aan zijne Hoogheid).

Wat zijt gy toch van zins
Mijn Prins!
Waar hebt gy toe besloten?
o Neem den Spiegelridder niet,
Hoe deftig en pedant hy ziet,
Maar laat hem by zijn koten [1]).
Daar komt gewis een Don Quichot,
Die hem — en ach! (verhoede 't God!)
U mooglijk nog daarbij in 't voetzand neêr zal storten.

Medaljon in zilver gedreven, geïnventeerd en geteekend door W. Bilderdijk. 1778.

De Ouderliefde, kenbaar door haar merkteeken, den ooievaar, zwaait het wierookvat, neêrgeknield voor het outer, 't welk met offerhanden omringd en met bloemfestoenen omslingerd, te branden staat, en aan welks vlam een Genius de feesttoorts ontsteekt. Achter hetzelve is een Ionische gedenkzuil opgericht, die twee zamenverbonden wapenschildtjens voert, met het opschrift XXV, in een eikenkrans besloten. Ter zijde bloeit een Palmboom, en een hemelsch licht, van tusschen de wolken doorschietende, bestraalt dat alles.

Aan de tegenzijde zweeft een Genius, met een schalmei en een palmtak in de hand, over een gedenkstuk, welks opschrift de andere zijde des pennings verklaart. Het is versierd met twee harten, door een keten saamverknocht, door een brandenden huwelijksfakkel, in bloemen gevat, en door ter wederzijden opgesnoeid

[1]) De Staatscommissie der Quoten, gelijk men zeide, waarin Van de Spiegel Holland zeer tegen was. — 't Gemeen noemde ze spottenderwijs de Kotencommissie en de Koters of Kootlieden.

eikenloof aan 't gedenkstuk verbonden. Op den rand leest men:

»Ter zilveren Bruiloft van Doctor Izaäk Bilderdijk en Sebilla Duizenddaalders".

Opschrift op het Gedenkstuk.

Godvruchtige Oudermin, gebogen voor 't Altaar,
Wijdt d'Opperhuwlijkszegenaar
Heur dankbre wierook van gebeden
Voor 't heil van 't teërgeliefde Paar,
Op 't jubelfeest van 't heuchlijk heden,
Ten vijfde maal het vijfde jaar.

Den IX van Hooimaand MDCCLXXVIII.

Later Vervolg op het Gedicht aan Prof. H. Bosscha, in andwoord op zijn Latynsch Dichtstuk, aan my gericht. (Zie Najaarsblad. Dl. II.)

Maar gy, aan Maroos hand den Pindus opgestegen,
Door Hyblaas bijenzwerm met hemeldaauw gevoed,
Gy straalt mijn zwakke kunst met gunstige oogen tegen,
En koestert door uw vuur mijn uitgedoofden gloed.
Wat zoude ik, door uw stem bemoedigd, niet vermogen,
Versnelde een vonk der jeugd dit loome levensvocht!
Doch de Almacht stelde een perk aan al ons menschlijk pogen;
Voor my: ik ben geweest en heb mijn taak volwrocht.

I like the waether (in England)
when it is not rainy;
That is, I like two months of every year.
Byron, Beppo, St. 48.

Ik hou van 't weder hier te land,
wen 't helder is en klaar;
Dat is gezegd: Ik hou er van
Twee maanden in het jaar.

Weet gy wat my 't Nachtegaaltjen
in het morgenuurtjen vroeg?
Wat zijt gy toch voor een wezen,
(Vertaald.) wien geen hart van Liefde sloeg?

Medegedeeld door H. DE JAGER.

Lamettrie (XXXIII, 320, noot 2). Zijn l'Homme-Machine is in 1748 te Leiden verbrand. Zie 't levensbericht van Elie Luzac door prof. Cras in de »Algemeene Konst- en Letterbode voor 1813".

J. H. H. S.

»*Δός μοι πού στῶ* — d. i. geef mij een hecht standpunt, een stevigen grondslag of basis, een alleszins betrouwbaar uitgangspunt voor mijne gedachten, bespiegelingen, beschouwingen". Is een gezegde, vooral in de theologische wereld gangbaar, als gebezigd wordend door twijfelaars en twijfelzuchtigen, of door de zoodanigen, die in geloofszaken door anderer redeneeringen zich niet alzoo kunnen laten overtuigen, dat zij zich genoopt zien hunne totdusver gevolgde richting of denkwijs voor die der anderen te laten varen. Van dit gezegde nu is Archimedes de auteur. In het werk »Pappi Alexandrini collectionis quae supersunt", uitgegeven door Dr. Friedr. Hultsch (Berlijn, Weidmann, 1878, in 8vo), S. 1061, lin. 1—4; S. 1061, lin. 1–4, vindt men: »*Τῆς αὐτῆς δέ ἐστιν θεωρίας τὸ δοθὲν βάρος τῇ δοθείσῃ δυνάμει κινῆσαι. Τοῦτο γὰρ Ἀρχιμήδους μὲν εὕρημα (λέγεται) μηχανικὸν, ἐφ' ᾧ λέγεται ἐφηκέναι. Δόσ μοι (φησι) πού στῶ καὶ κινῶ τὴν γῆν.* — Ad eandem demonstrandi rationem (contemplationem) pertinet problema, ut datum pondus data potentia moveatur; hoc enim Archimedis est inventum mechanicum (quadragesimum), quo exsultans dixisse fertur: »da mihi ubi consistam, et terram movebo". Aldus het Giornale Degli Eruditi e dei Curiosi, II, 182, 3.

KUNSTGESCHIEDENIS.

Jan Steen. In 1856 verscheen bij M. Nijhoff te 's Hage »Jan Steen, Etude sur l'art en Hollande" door T. v. Westrheene W.z. Dit werk beschrijft Jan Steen met andere trekken, dan die wij tot heden aan het werk van Arnold Houbraken »Schouwburg der Nederlandsche Kunstschilders", en allen, die dezen later hebben nagepraat, te danken hadden, en herstelt zooveel mogelijk des kunstschilders goeden naam, door de waardij der verhalen omtrent J. St. in twijfel te trekken. De bronnen, welke hem daarbij pasten,

raadpleegde hij en voegde een met zorg bewerkte lijst der schilderwerken van J. St. daaraan toe, voorzoover hij die werken in alle oorden der wereld heeft kunnen opsporen. Wij zien daaruit, dat hij kennis bekwam van 202 schilderijen, waarvan hij de standplaatsen noemen kan, en 280, die hij beschrijft, maar waarvan hij de bewaarplaatsen niet weet, alzoo te zamen 482; voorts 48 teekeningen door hem vervaardigd, of die aan hem worden toegekend, 28 teekeningen, door anderen naar schilderijen van hem geteekend, en eindelijk 57 gravures naar J. St. Reeds het aantal van 482 schilderijen wekt onze verbazing, vooral zoo wij daarbij in aanmerking nemen, dat de meeste van uitmuntende behandeling en van groote uitvoerigheid zijn. In onzen tijd, die ons bij herhaling voorbeelden van zenuw- en hersen-ziekten ten gevolge van overspanning in de beoefening van eenig vak van kunst en wetenschap voor oogen stelt, roepen wij bij het lezen van zulk een groot cijfer onwillekeurig uit: Hoe is het mogelijk, wat moet die man voortdurend een helderheid van geest, een juistheid van blik gehad hebben, om zulke rijke scheppingen in zoo groote hoeveelheid te kunnen leveren? Wij zijn T. van Westhreene dank schuldig, dat hij die gedachte kenbaar maakte. Hij berekende gewis met ons, dat, wanneer J. St. (gelijk een nauwkeurig onderzoek heeft uitgemaakt) omtr. 1626 moet geboren zijn en tot kort vóór zijn dood (3 Febr. 1679) is blijven schilderen, hij (zijn leerjaren er af gerekend) nagenoeg 25 à 30 jaren heeft kunnen gebruiken. Houdt men in 't oog, dat er tijd moet wezen voor 't maken van studiën, dat ongesteldheden en voor de kunst ongunstige invloeden zich ook bij J. St. zullen hebben voorgedaan, — want een kunstenaar is geen werkmachine, — dan krimpen die 25 à 30 jaren wel wat in, en wij blijven verbaasd staan over de hoeveelheid van werken en over de goed onderhouden krachten van den geest, die zóóveel zóó hebben kunnen te voorschijn brengen.

Maar dat wij het vraagstuk der kwantiteit verder laten rusten en tot een ander onderzoek overgaan, tot de behandeling tredend der vraag naar de waardij der berichten, die omtrent het levensgedrag van J. St. door Arn. Houbr. tot ons gekomen zijn. Wij hebben daarover meer in 't midden te brengen dan T. v. W. ons levert, en achten 't een gebrek in zijn overigens verdienstelijk werk, dat hij zich niet van alle bouw-

stoffen heeft voorzien, die hem daarbij konden dienen. A. H. (geb. 1660 † 14 October 1719) heeft zijn werk in 2 dl.: »Schouwburg" enz., bevattende berichten van schilders geboren tot 1635, kort vóór zijn dood tot zoover herzien, gereedgemaakt en uitgegeven. De tekst van een derde deel bevatte reeds veel, maar liet hij onvoltooid achter. Hooren wij wat Johan v. Gool in zijn »Nieuwe Schouwburg" daarover mededeelt (bl. 4—6): »Jammer is »het, dat hij (A. H.) dit fraaie werk niet, geheel en al voltooid, »'t licht heeft mogen doen zien, maar de dood overviel hem kort »nadat hij het tweede deel had uitgegeven. Uit de menigvuldige »sporen van wanorde van het derde of laatste deel, door deszelfs »weduwe in 1721 afgeleverd, is gemakkelijk op te maken, wat nadeel »'s mans ontijdige dood aan de volvoering er van heeft toegebracht, »en wat schade de onsterfelijke gedachtenis van een aanzienlijk »getal kunstenaars hierbij geleden heeft. Want zoo men het opmerk»zaam doorbladert, bespeurt men licht, dat vele brave meesters, die »toen nog in leven of reeds overleden waren, en bijgevolg er in »hadden kunnen en behooren geplaatst te worden, deels door gebrek »aan nauwkeurig onderzoek voorbijgegaan, deels met voordacht ver»zwegen zijn, en van andere de levensberichten door onachtzaam»heid onvolledig en verward zijn opgesteld. Onverschoonlijke mis»slagen, welkers onaangename vertooning Houbraken's deftigen »Schilder-Schouwburg nooit ontluisterd zou hebben, had de dood »hem niet verhinderd zijn werk zelf te voleindigen en tijd gegund »om zijn boek, terwijl er voor hem nog stof genoeg voorhanden »was, met een vervolg te vermeerderen, beginnend waar Karel v. »Mander eindigt, en eindigend waar, na verloop van tijd, een ander »op een gemakkelijke wijze wederom had kunnen beginnen". De wanordelijkheid en onvolledigheid van het derde deel springt bij eenig onderzoek in 't oog. Goede schilders zijn daarin vergeten en velen slechts ter loops, als bij name vermeld, zoodat het beter ware geweest ze in 't geheel niet te noemen. Hier en daar komt een goede beschrijving, vooral van Amsterdamsche en ook van enkele, die zich buitenslands bevonden, onder de oogen van den lezer; maar 't blijkt duidelijk, dat H. het 3de deel, zooals 't daar ligt, nog niet voor de pers had bestemd. Van de Leidsche schilders o. a. wist hij nog weinig. H. zegt, dat Arie de Vois, Isaak Paling,

Michiel v. Musscher en Karel de Moor bij Abraham v. den Tempel in de leer zijn geweest, maar deze A. v. d. T. zelf was, gelijk v. Gool (bl. 37) terecht opmerkt, nog niet in zijn handschrift opgenomen. Bij langer leven ware 't te wachten geweest, dat H. aan dezen schilder, evenals aan Frans v. Mieris, onzen Jan Steen en andere Leidsche schilders een goed levensbericht zou hebben gewijd. 't Gevolg dier leemte is, dat wij nu niet goed op de hoogte zijn van den Leidschen kunstenaarskring uit die dagen en ons maar tevreden moeten stellen met enkele praatjes omtrent de snaaksche streken van Frans v. Mieris en van J. Steen, die den naam van deugdelijke beschrijving niet verdienen. H. bekladt v. Mieris (III, 7) door eene onvoegzame vertelling, en spaart hem evenmin als J. Steen, met wien hij zegt, dat Frans bijzonder bevriend is geweest. Ja, verhaalt hij (bl. 7), »hij beminde Jan »Steen's boerterijen zoodanig, dat hij op zijn gezelschap verzot »was en dikmaals bij hem kwam". H. kon de vertellingen, die over v. Mieris in zijn 3e deel staan, slechts van hooren zeggen hebben, en zeker was er, toen ze in zijne aanteekeningen gevonden werden, reeds een tijdruimte van vele jaren verloopen, sinds iemand ze hem had medegedeeld. Want H. was op het tijdstip van J. St.'s dood een 19jarig jongeling, destijds te Dordrecht in zijn eerste leerjaren, en 't is niet waarschijnlijk, dat hij toen reeds aanteekeningen zal gemaakt hebben over het leven der kunstschilders. J. v. Gool vertelt (bl. 138), dat H. eerst in 1717 zijn »Schouburg" aanving te schrijven. Al nemen wij nu aan, dat hij reeds vooraf eenige bouwstoffen daarvoor verzamelde, dringt zich niettemin de vraag aan ons op, wie van de Leidsche confraters lang genoeg leefde om berichten over Frans v. Mieris en Jan Steen uit dien vroegeren tijd te geven. Met den besten wil om een aanzienlijk kunstenaar van dien tijd er buiten te laten, staan wij dan stil bij Karel de Moor, en hebben daarvoor goede reden. H. toch zegt bl. 25, na (bl. 12 en volg.) eene reeks van onvoegzame vertellingen ten nadeele van J. St. te hebben meêgedeeld, »dat zijn berichtgever geweest is Karel de Moor, die in dien tijd veel aan het huis van J. St. kwam, die heel openhartig en gereed was om jonge schilders door bericht dienst te doen". Dit kan niet anders beteekenen, dan »dat J. St. door berichten te geven dienst deed aan

jonge schilders, en dat de jonge Karel de Moor dien dienst ontving". Wie was Karel de Moor? Als op den 25 Febr. 1656 geboren zoon eens kunstkoopers, wordt hij, nog zeer jong, buiten zijn woonplaats bij G. Dou in de leer gedaan, en komt daarna een korten tijd bij v. den Tempel, die hem reeds in 1672 ontviel, gaat toen naar Frans v. Mieris, en komt eindelijk in de leer bij Schalken te Dordrecht. Losse vertellingen uit de Moor's vroegsten leertijd moeten dus den schrijver dienen voor zijn tafereelen betreffende Fr. v. M. en J. St.; kindergesnap, uit een tijd, toen J. St. al ruim 46 jaren oud moet geweest zijn en een roemrijke loopbaan achter zich had, waarvan de 16jarige de Moor, die sedert kort te Leiden was gekomen, niets weten kon. — Er is meer. Jacob Campo Weyerman in zijne Levensbeschrijving der Nederl. Kunstschilders, die J. St. in 't geheel niet gekend heeft, geeft op dat hij † 1689 en 53 jaren oud geworden is, hetgeen overeenkomt met 1636 als geboortejaar. H. daarentegen, die J. St. wel gekend heeft, zegt, dat hij † 1678 [1]) en door zijne kunstbroeders werd begraven. Later is men tot het aannemen van den datum 3 Febr. 1679 gekomen, een klein verschil, waarover wij Houbraken niet hard behoeven te vallen, omdat het uit onduidelijkheid in de opgave van 't Sint-Lucasgild voortspruit. Indien dus de opgave van Weijerman, dat hij 53 jaren oud geworden is, waarheid behelst, dan zou J. St. in den loop van 1625 of in 't begin van 1626 moeten geboren zijn, hetwelk met de jongste onderzoekingen overeenstemt: het onderzoek namelijk, waarbij aan 't licht is gekomen, dat de ouders Havick Jans Steen en Swaantje Cornelisdr in 1625 gehuwd zijn, en dat hun eerste kind, onze schilder, eenige maanden daarna uit dat huwelijk geboren is". Maar J. C. W. verhaalt ook, dat toen hij den ridder de Moor op zijne buitenplaats te Warmond bezocht, deze hem 't portret van J. St. ten geschenke gaf, door hem geschilderd, toen J. St. 45 jaren en eenige maanden oud was, hetgeen uitkomt met het jaar 1671, toen Karel de Moor een jongen van 15 jaren was. Daar dan de datums niet liegen kunnen, mogen wij als bewezen aannemen, dat de kennis, die Karel de Moor aan J. St. gehad heeft, van 1671 dagteekent, en dat hij op 15- of

[1]) H. zelf telde toen 19 jaren.

16jarigen leeftijd berichten van dezen ontving. Kort daarop vertrok de Moor uit Leiden, om zijn leertijd te vervolgen. — Dat H., indien hij langer geleefd had en zijn werk had kunnen voltooien, met die jongenspraatjes niet tevreden zou zijn geweest, bekend als hij was met de overgroote menigte stukken van Jan Steen en de hooge waarde waarop men die toen al meer schatte, kan wel als zeker worden aangenomen. Waarschijnlijk is het ook, dat de ridder de Moor de openbaarmaking dier oude vertellingen door H. euvel zou opgenomen hebben. Er valt hier nog iets te vermelden, dat mij een zekere kleur aan de zaak geeft. Bij v. Gool, bl. 424, leest men, dat H. aan de Moor schriftelijk op 't allervriendelijkst verzocht had hem 't verhaal van zijn levens- en kunstbedrijf, benevens zijn afbeeldsel toe te zenden, maar dat de M. hem norsch antwoordde, »dat hij er niet meê op had, om bij zijn leven in een boek geprent te staan". Sloeg dit alleen op zijn portret, of zit er meer achter dien tegenzin? Was zijn geweten wel zuiver opzichtens 'tgeen hij zich herinnerde als knaap over oude kunstbroeders te hebben gebabbeld? Duchtte hij de mogelijkheid, dat daarvan soms iets in de portefeuille van H. was blijven liggen wat hem nu huiverig maakte zichzelven met zijne levensbijzonderheden zoo geheel in de handen van H. over te geven? Men werpt mij wellicht tegen, dat ik alzoo te veel op veronderstellingen doordraaf en de M. zonder reden bezwaar, want die berichten betreffende J. S. kunnen ook langs andere wegen tot H. gekomen zijn; doch opmerkelijk blijft het in elk geval, dat 't juist de M. is, die (gelijk hierna blijken zal) betere dingen van J. S. weet te vertellen. »De man, die op hoogeren leeftijd Jan Steen »weet te waardeeren en hem de kroon op 't hoofd zet, kan niet »gewild hebben, dat oude vertellingen nopens een vroegeren leeftijd »hem zullen bekladden".

Mr. W. M. J. v. Dielen hield in 1860 bij de prijsuitdeeling der teekenschool te Utrecht een uitmuntende rede, waarin hij op grond der nieuwe denkbeelden omtrent J. S. en naar aanleiding van het werk van T. v. Westrheene, aantoonend, dat J. S., toen hij in 1653 het stuk schilderde, dat later onder den naam van »Het Huishouden van Jan Steen" vermaard werd [1]), daarmede

[1]) Men vindt het in de verzameling Six te Amsterdam.

onmogelijk als met een «eersteling" zijn eigen huishouden heeft willen afbeelden; veeleer blijkt het zóó voortreffelijk te zijn, dat veel arbeids en jarenlange oefening daaraan moeten zijn voorafgegaan. Met de lijst vóór ons kunnen wij er bijvoegen, dat daaraan ook een aantal stukken moet zijn voorafgegaan, waarin J. S. zijne eigenaardige vrije voorstellingen heeft geleverd, en dat nog vele gelijksoortige er op gevolgd zijn, zoodat men niet mag aannemen, dat al die tafereelen zijn eigen levenswijs afschilderen. Bovendien blijkt het bij eene nauwkeurige beschouwing, dat hij reeds vroeg van personen als vaste modellen gebruik maakte, die hij kleedde en aan wie hij eene houding gaf naarmate hij ze voor zijn werk noodig had, en dat diezelfde modellen in 't oog vallen, zoowel in gezegd stuk van 1653, als in vele andere van vroeger en later tijd.

Er bestaat een penteekening, een studie, waarop in de arceering, onderaan, de letters J. St. zichtbaar zijn. Ze stelt twee personen voor: eene vrouw met een glas water in de hand, de andere hand aan den rand van 't glas houdend; naast haar een man met de bekende spuit in de hand. Boven aan de teekening staat geschreven: »vr. Bergh". Zoowel dit schrift, als de letters J. St. komen overeen met het schrift van den schilder, gelijk het ons door de monogrammen in reproductiën en catalogussen van museums bekend is geworden. Deze modellen, die ik hier duidelijkheidshalve »Vrouw Bergh en haar helper" zal noemen, treft men op vele stukken van J. St. aan. Dikwijls vindt men daarbij ook den bekenden jongen van J. St., die op de schilderijen dadelijk in het oog valt. Nergens komen »vrouw Bergh en haar helper" zoo duidelijk en sprekend op de genoemde penteekening gelijkend, voor, als op de teekening door Delfos in 1804 naar J. St. gemaakt, die op de lijst van Westrheene te vinden is bl. 174, n°. 49, en wel in een ziekekamer, vermoedelijk belast met dezelfde functiën, welke op de penteekening aan hen worden toegekend. Treft men in de werken der schilders vaste modellen aan, die men overal terugvindt, zoo wordt de veronderstelling uiterst gewaagd, ja bijna onmogelijk, dat de schilder zijn eigen leven in verschillende omstandigheden heeft willen afbeelden, en behoeft gevolglijk 't bekende stuk van 1653 niet als een afbeelding van des schilders eigen huishouding beschouwd te worden. Jacob Campo Weijerman, wiens naam ongunstig

staat aangeschreven, de man, die 't werk van A. H. hier en daar op gewetenlooze manier afschreef en als zijn eigen werk opdischte, die zijn boek ook met de grappige verhalen betreffende J. S., welke hij bij H. vond, nog wat vermeerderd, opsmukte, schijnt toch eerlijk genoeg geweest te zijn, om er bij te voegen, dat hij den lezer moest waarschuwen, niet alles wat over J. St. geschreven was als waarheid aan te nemen. Hij geeft zelfs aangaande eenige opgedischte grappen zijn twijfel te kennen. Nu pleit dit wel niet geheel voor zijne eerlijkheid, maar meer voor zijne zucht, om het werk van H. in een min gunstig daglicht te stellen; en hij had misschien beter gedaan met niet eerst al die praatjes over te nemen; maar deze ééne verdienste kan aan zijn werk toch niet ontzegd worden, dat hij ons J. St. in zijne waarde veel beter doet kennen, dan H. Hij zegt, »dat er geen schilder ooit is opgestaan, die de »karakters in de gelaatstrekken zóó natuurlijk heeft weten af te »beelden, dat hij zeer zelden misteekende; hetgeen Karel de Moor »hem verteld had; iets wat een zeldzaamheid was in een schilder, »die zóó vaardig schilderde, dat hij even ervaren was in de theorie, »als in de praktijk der schilderkunst; terwijl hij, volgens de ge»tuigenis van Karel de Moor, zóó juist over de eigenschappen der »kunst redeneerde, dat het een lust was, om zijne vertoogen te »hooren, dat hij soms ook ongemeene en verhevene gedachten had, «om zijne historiën op eene verwonderlijke wijze uit te drukken". Tot voorbeeld noemt hij eene schilderij »Christus en de Emmausgangers", waarbij hij deze opmerking maakte: »Waarlijk, men »kan en mag zeggen, dat hij dat kunstig stuk heeft gemaakt met »inspanning van alle zielskrachten". Schooner lofspraak laat zich niet denken. Als Karel de M. op rijper leeftijd zoo over J. St. gedacht heeft, is dat met vroegere onvoegzame vertellingen moeilijk overeen te brengen. Ik herhaal wat ik straks gezegd heb: de man, die op rijperen leeftijd Jan Steen weet te waardeeren en hem de kroon op 't hoofd zet, kan niet hebben gewild, dat oude voorstellingen van een vroegeren leeftijd hem zullen bekladden. — In de Nederlandsche Konstbode, 3e jaarg. 1881 (bl. 225, 49, 73; vgl. ook bl. 93, 100) komt een met talent geschreven opstel voor: »Jan Havicks Steen, door Leonidas". Indien die schrijver zich met het geheele verband had kunnen bezighouden, dat tusschen de be-

richten der geschiedschrijvers bestaat, zou zijn oordeel daarbij gewonnen hebben. Zijne poging om den kunstenaar in zijn waarde te doen kennen, verdient niettemin onze erkentenis en waardeering.

En nu zie ik mij ten laatste genoopt een groot deel van 'tgeen men J. St. ten laste heeft gelegd op de schouders te werpen mijner voormalige landgenooten. In de 17e eeuw ondervond onze Republiek de gevolgen van den strijd, welken zij tot 1648 tegen de onderdrukking had gestreden, en van den herhaalden strijd, dien zij tegen ijverzuchtige naburen te voeren had. De ruwheid van het volk, vaak tot woestheid en ongebondenheid overslaande, was een kenmerk dier gansche eeuw. Al wie gelegenheid had kennis te nemen van de menigte kluchtspelen uit dien tijd, weet, wat toen aan het volk daarin opgedischt en met genoegen ontvangen werd. Die den inhoud van de meeste dier kluchten naspoort, moet erkennen, dat, indien J. St. het volk in zijn karakter en levenswijze getrouw wenschte te schilderen, hij voor iedere voorstelling een klucht kon vinden; maar dan ook veel losser, veel ruwer tafereelen had kunnen schilderen, dan hij gedaan heeft; dat hij beneden de waarheid bleef, en blijkbaar in zijne voorstellingen somtijds verzachtte hetgeen de wereld, in wier midden hij leefde, te zien gaf en de pers hem aanbracht. Behalve de toenmalige zeden, welke zijn onnavolgbaar penseel tentoonstelde, was er nog een gebied, waarvan zijne schilderijen ons eene karikatuur leveren; t. w. de kwakzalverij en de geneesmeesters van die dagen. De geneeskunst werd in de 17e eeuw door een aantal mannen uitgeoefend, die den naam van medicijnmeesters droegen, maar knoeiers waren in de kunst. Sommigen hadden eenige vaste recepten, maar verstonden niets van hun vak, en maakten den meesten indruk door zekere uiterlijke deftigheid; zij deden dwaze operatiën en bezigden middelen, waarbij zekere helpers [1]) altijd noodig waren. Dat onze kunstenaar die wijze heeren in hun belachlijken waan te voorschijn riep en afschilderde zooals ze werkelijk waren, wie zal hem dit euvel duiden? Mogelijk zal een nauwgezet onderzoek zijner door de geheele wereld verspreide stukken nog meer licht over J. St. doen opgaan, maar vooralsnog kunnen wij hem beschou-

[1]) namelijk Vr. Bergh en haar helper.

wen als een man van groote beteekenis. De uitkomsten van mijn onderzoek plaatsen Jan Steen voor mij in een ander licht, dan dat, wat voor den schrijver Leonidas is opgegaan: Voor mij blijft van de vroeger algemeen aangenomen beschouwing omtrent J. St. weinig meer over dan de erkentenis, dat hij was een 17de-eeuwsch man, in moreele beschaving niet hooger en ook niet lager staande dan zijne tijdgenooten, in vorm niet fijner, dan vele schrijvers en dichters van dien tijd; maar ik vereenig mij geheel met de woorden, eenmaal door Mr. W. M. J. v. Dielen gesproken: «Zijne stukken leeren hem kennen als een der geniaalste »kunstenaars, welke de Hollandsche schilderschool heeft opgeleverd, »als een echten humorist, die op het gelaat en in het hart van »den mensch wist te lezen, en de kunst verstond met een onover-»troffen penseel menschelijke aandoeningen af te malen, — als een »fijn opmerker, die met een hem geheel eigen scherts de grootere »en kleinere menschelijke zwakheden op meesterlijke wijze wist op »het doek te brengen". H. G.

[Men zal dus de spreekwoordelijke uitdrukking »een stukjen van Jan Steen" voortaan nooit langer objectief, met 't oog op 's mans zoogenaamde wanordelijkheid, maar steeds subjectief van de door hem afgemaalde gebreken en abuizen zijner leefeeuw dienen te bezigen. Indien hij zelf met die gebreken en abuizen behebt geweest ware, zou hij niet op 't denkbeeld zijn gekomen ze aan de kaak te stellen met zijn satiriek penseel, integendeel ze liever hebben trachten te dekken met den mantel der vergetelheid. De keus, en vooral de behandelingstrant zijner onderwerpen kan alzoo als een bewijs niet *tegen*, gelijk totdusver maar al te vaak geschiedde, doch *voor* den ernst en de nauwgezetheid van Jan Steen's karakter worden aangevoerd. Denkelijk droeg de naar de letter ware, maar voor tweeërlei opvatting vatbare en dus dubbelzinnige uitdrukking »een stukjen van Jan Steen" ruimschoots het hare bij, om een donkere schaduw op 's kunstenaars eigen leven te werpen. Hoe oordeelt Christiaan Kramm hemaangaande? Gnnstig. — Overigens, de naam W. bestaat nog: P. J. Weijerman, echtgenoot van E. Lodeesen, † 14 Aug. '83 te Amsterdam, bijna 44 jaren oud, jongste zoon v. eenen W., geh. met eene Jarman, op den huize Knapenburg, te Heemstede.]

VRAGEN.

A-la-Daumont. Vorsten en vorstinnen rijden bij plechtige gelegenheden tegenwoordig in à-la-Daumont bespannen (gala-)koetsen. Wat is dat voor een bespanning of span?

Calverhock. Bij de vraag wat dit woord uitdrukt, geef ik tevens tot toelichting wat ik aan Inventarissen ontleende 1647. »Inde keucken een wageschotte taeffel genaemt 't Calverhock met een blauw en geel taefelcleetge daertoe dienende. — 1664. Een vuyre kalverhockte tafel. — 1670. Een kalver hock tafeltje bracht op 1—5. — Zonder jaar (waarschijnlijk begin der 17e eeuw, in welk tijdvak ik de benaming meermalen aantrof). Een vierkant vuyre kalverhock taeffel en in 't zaeltje een wageschot kalverhock met een vuyre bladt".
A. J. SERVAAS V. ROOIJEN.

Molens. De korenmolen te Harskamp (buurschap Eede, op Neder-Veluwe) was vroeger een dwangmolen (zie *Nav.* XXVI, 363, 476, 517). Hij bestond in 1618 reeds als standaardmolen. Wat is dit?

TAALKUNDE.

Van Haren — De Nerah. In 't kader van letteromzetting van geslachtsnamen, zooals die in Indië veelvuldig voorkomt (*Nav.* XXX, 537, 70, 615, 16; XXXII, 482), past ook de naam Haren-Nerah, en dan zien we dien letterkeer in Europa gebruikt, en wel door eene Friesche jonkvrouw. Toen de dochter van Willem van Haren, broeder van den bekenden dichter Onno Zwier, de maitresse was van den evenzeer bekenden volksleider en redenaar Mirabeau, droeg ze in die kwaliteit in Frankrijk den naam van Madame De Nerah. Of de omzetting geschied was om den naam te verfranschen, dan wel om andere redenen. Wie zal 't zeggen?
A. AARSEN.

[Met 't oog op *Nav.* XXX, 570, deelt v. O. mede, dat W. J. d'Artillact Brill, geb. Kijdsmeir, te Amst., 2 Dec. 1882 aan eene dr 't leven schonk.]

Jan in samenstellingen (XXIV, 610; V, 123, 345; X, 361; XXXII, 111). In Jaarg. 1857 van de Volks-letterkunde, uitgegeven door den Vriend van Armen en Rijken, komt een opstel voor, getiteld: »Jan uit de Spreekwoorden". Behalve de bekende Jannen, vindt men in dat stukje nog Jan-ga-achter, Jan-achter-'t lam, Jan-mooiprater, Jan-treed-zacht, Jantje-secuur, Jan-durfniet, Jantje-van-alle-kanten, Jan-pronken, Jan-glas, Jan-pelser, Jantje-contrarie, Jan-splinters, Jan-kalabas, Jan-vlegel, Jan-oom, Jan-albedil, Jan-rechtuit, Jan-den-snijder, en Jan-draag-an. A. AARSEN.

Lampe (XXXII, 51, 435). Ook ik houd den hazennaam Lampe voor een oud-germaanschen mansnaam, even als Bruno, Tibert, Grimbert en andere namen van dieren in ons dieren-epos van den vos Reinaerde. Dat Lampe echter een verkorting of een verkleinform zou wezen van Lambrecht, acht ik minder waarschijnlik, omdat Lampo, op zich zelven, reeds een volle oudduitsche mansnaam is. Men zie Förstemann's Altdeutsches Namenbuch, in voce Lamp. Daar wordt aangaande de beteekenis van dezen naam het volgende vermeld: »Da an lamb, agnus, schwerlich zu denken ist, so müssen wir wol auf altn. lempa, moderari, ags. limpan, ahd. limfan, evenire, convenire als das stammwort (dieses namens) kommen." Nog heden komt Lampo, Lampe, als mansnaam voor in Friesland, zy 't dan ook zelden. Brons (Friesische Namen) en Wassenbergh (Verh. o. d. eigennamen der Friesen) hebben beiden dezen naam in hunne lijsten van friesche personennamen opgenomen. De geslachtsnamen Lampsma en Lambsma in Friesland, Lampen in Oost-Friesland, Lamping, Lampe, Lampsins, elders in Nederland, even als Lampson in Engeland, zijn van den mansnaam Lampo afgeleid. — Van een geheel ander gevoelen is de bekende Keltomaan Riecke. Deze zeit in zijn werk Die Schichtung der Völker und Sprachen in Duitschland (Gera, 1872): »Den Hasen nennen die Jäger Lampe, ohne zu wissen warum. Est ist das eine Tradition aus der kelt. Zeit. Kelt. *lam*, der Sprung, Hupf, daher auch die Quelle, Spring; *bi*, *pe*, *be* ist klein, Lam-pe also kleiner Springer, oder Springerle, wie die Süddeutschen den Hasen heute noch nennen; denn der Hase kann wegen seiner Füsse von verschiedene Länge nur springen; deshalb erhielt er diesen Namen. Daher heist

er im Sanskrit *sasa*, d. h. Springer; die Schweden nannen ihn Hoppe; unser Hoppsasa bezeichnet auch noch das Springen. Das »Sasa geschmauset" der Studente deutet auch noch das Springen und Lustigsein an. Sassa heist auch eine Gemsenart in Afrika, die ein Klippspringer ist." — Inderdaad noemen de jagers in Duitschland nog heden den haas lampe. En dat deze naam niet uit 't dierenepos van Reinart den vos ontleend is, beweert Riecke in zijn werk Der Volksmund in Deutschland (Nordhausen, 1865), waar wy lezen: »Dies Lampe finden wir in dem bekannten Gedicht: Reinke de Fos, welches eine Bearbeitung durch Hinrick fan Alkmer aus der französisch-wälschen Urschrift ist. Daraus erklärt sich das Vorkommen der Thiernamen mit kelt. Wurzel in diesem Gedicht. Uebrigens kommt der Name Lampe für Hase schon 1470 vor, während der erste Druck des Reinke 1485 datirt; ein Beweis, dass das Wort im Munde des Volks lebte und nicht etwa eine Erfindung des Dichters war". JOHAN WINKLER.

Ergens geen schot in schieten. Bij *Nav.* XXXIII, 86, denk ik aan de veelgebruikte Veluwsche uitdrukking, welke beduidt ergens geen geloof aan slaan, geen belang in stellen, geen oog, oor of hart voor hebben, niet aan lijden, niet meê te doen hebben, enz. *Schot* en *schieten*, in den zin van een geweer aftrekken, vuren, staan hier werkelijk in een nauw verband; het eerste is de voortgebrachte daad, het tweede de verrichting. 't Woordeke *geen* maakt echter van dat schieten een loos alarm, een loos schot, een schot met los kruit, een schieten in de lucht, zonder oogmerk om te treffen, *zonder kant of wal te raken*, zonder iemand te deren, te kwetsen. Daar is analogie tusschen de Veluwsche uitdrukking en die andere waarin van *'t neerzakken langs de koude kleeren* sprake is.

A. AARSEN.

Ernsthaftig (XXXII, 527). »Haftig, van 't oude werkwoord *haven*, in 't Hoogduitsch *haben*, bij ons thans *hebben*, duidt het hebben of bezitten van iets aan, gelijk blijkt uit *ernst*HAFTIG, *krijgs*HAFTIG, *man*HAFTIG". Lulofs, Nederl. Spraakkunst, bl. 140.

A. AARSEN.

Heerschap (XXXII, 435; XXXIII, 79). Op de Veluwe draagt de eigenaar en verhuurder eener boerenplaats den naam van *lanter, landter;* 't is een verbastering van *landheer*. Men spreekt er niet van *huur* en *huurder*, maar van *pacht* en *pachter*. De jaarlijksche betaaltijd der pacht heeft met »Sinte Peter" plaats. Op denzelfden datum, 22 Februari, is 't er mede verhuisdag. A. AARSEN.

[»Lanter" is ook in Overysel gebruikelijk, en alhier in de Betuwe is bijv. »pachtbouwing" evenzeer in zwang als »huurbouwing".]

Kalant, klant. Meer en meer ziet men in advertenties door kooplieden en winkeliers het woord *clientèle* gebruiken om daarmede het hen begunstigend publiek aan te duiden. Zij kunnen zich daarbij op Kiliaen beroepen, bij wien men vindt: »Kallant, qui alterius opere fruitur, q. d. cliens; vervolgens, kallant, permutator, commercium exercens cum aliquo, et advena; Gall. chaland, en vervolgens kallanterije, kallandijse, clientela et commercium; Gall. chalandise. Ik heb allen eerbied voor Kiliaen, maar geloof toch dat hij hier den bal misslaat.

Ik weet niet of bij eenig goed Nederlandsch auteur het woord kallant gebruikt wordt om het latijnsche client d. i. beschermeling aan te duiden, maar al ware dit zoo, dan betwijfel ik nog, of die man daarvoor wel andere gronden had dan eenige overeenkomst in klank, want de beteekenis van ons woord kalant als begunstiger staat ongeveer lijnrecht tegenover die van client; kallanterije en kalandisie door clientela te vertalen, gaat derhalve niet aan. Merkwaardig dunkt het mij dat 't woord kalant of klant niet in 't Hoogduitsch en Engelsch voorkomt; wel in 't Fransch, chalant in de beteekenis van kooper, en in die van een schip tot vervoer van handelswaren. Gachet zegt in zijn Glossaire, dat de naam voor den persoon in verband staat met dien voor het schip, en leidt hem af van het grieksche chelandion d. i. zeeschildpad [1]). Het woord *kaland* is in de oude Duitsche taal bekend. Pontanus, Res Danicae, p. 799, verklaart het door Saliarum coena d. i. kostelijke maaltijd. 't Was in Duitsch-

[1]) De zeeschildpad (testudo aquatica) heet daar *χέλυδρος*. En hiermede zou men dan nog liever desnoods 't Fransche calandrer (glanzen) in verband brengen. RED.

land de gewoonte om bij gelegenheid van feestelijke vergaderingen tot het behandelen van geestelijke of kerkelijke zaken Kaland te houden. Goldastus. Res Alem., pars 2, heeft het woord *kafalantes*, 't welk hij bladz. 120 aldus verklaart: »Bij de monniken heerschte vroeger 't gebruik, dat de kleinere kloostervereenigingen zich aansloten bij meer aanzienlijke. Wanneer iemand van een tot den bond behoorend klooster stierf, werd zulks aan 't genootschap bekendgemaakt, opdat de gewone kerkelijke lijkplechtigheden konden plaats hebben. De eisch daarbij was, dat de nieuw in een klooster tredende personen niet als vreemdelingen beschouwd, maar als huisgenooten in de tot de broederschap behoorende gestichten behandeld werden. Ook leeken konden in zoodanige broederschap treden, tegen betaling van een intreegeld". — De vraag is nu of kafalant hetzelfde woord is als kalant. Het woord cafard komt in het Fransch voor en beteekent iemand die den schijn van godsdienstigheid aanneemt, hoewel hij niet godsdienstig is. Cafard staat ongetwijfeld in verband met cappa, en *kafalant* zal hetzelfde zijn als *kappalant*, in den zin van »uitgestrekt gebied der kap, der monnikskap". *Cafard* zal derhalve in den beginne beteekend hebben een persoon die zich in eene geestelijke broederschap had doen opnemen. Nu acht ik het niet onwaarschijnlijk, dat kafalant is eene minachtende vervorming van het woord kalant, zooals wij dat bij Pontanus leerden kennen. Hen, die, hoewel leeken, leden waren van geestelijke broederschappen, mede aanzaten als Kalant gehouden werd, die zich van den godsdienst bedienden of verdacht werden te bedienen, tot het bevorderen hunner bijzondere belangen en daarom de geestelijken naar de oogen zagen, zal men kafalantes, cafards, papenknechten genoemd hebben.

Maar vanwaar nu het woord kalant? Zou het in verband staan met het Schotsche clan, stam, geslacht, bondgenootschap? Het Engelsche werkw. to clan beduidt verbonden zijn, samenrotten. Een clan is eene kunstmatige familie, een broederschap. Ik zou hiertegen geen bezwaar hebben, indien ons Holl. woord klant luidde; doch daar in 't Fransch voorkomt chaland, schijnt de oude vorm kalant te zijn. Is clan het wortelwoord, dan zou klant ongeveer hetzelfde kunnen beteekenen als het Hoogd. Stammgast, d. i. getrouw bezoeker.

Eene andere afleiding kan ik ook nog aanvoeren, nl. uit 't Italiaansch. Calare beteekent verminderen, allengskens afnemen. Van dit woord heeft men in de muziek het woord calando. Komt ons kalant van calare, dan zou het beantwoorden aan het Hoogd. Abnehmer. Intusschen acht ik het meer waarschijnlijk, dat ons kalant in verband staat met het oude Duitsche gelijkluidende woord, maar durf niet beslissen of dit al of niet afstamt van het Schotsche clan; misschien komt het wel van denzelfden wortel. Zooveel meen ik echter te kunnen vaststellen, dat ons kalant of klant niets te maken heeft met het Latijnsche cliens, evenmin als met het Grieksche *καλεῖν*, roepen. A. J. C. KREMER.

[Vgl. *Nav.* XXX, 416.]

Nis-ei (XXX, 611; XXXI, 92). »Een *nesch ei*, d. i. een versch ei. De verklaring *nest-ei* en andere dergelijke zijn onzinnig. Het Got. *hnasqus*, zacht, geeft echter voldoende opheldering. *Hnasqu(s)* moest *neske* worden, en dit treft men inderdaad aan bij Brederode in den vorm *neske-bol*, d. i. weekhoofd, zachthoofd, zwakhoofd, dwaaskop. Zoo zeggen wij nog van iemand die dwaze handelingen doet: »hij is *week* van hersenen". Noord en Zuid, Dl. 5, bl. 276.

A. AARSEN.

Onnutschepe (XXXII, 276, 371). Ook in Noord-Brabant is »onnut" als zelfst. naamw. gelijk aan »vuilik", d. i. smeerpoets, onrein persoon. Men gebruikt voor het bijv. naamw. »onnut", en niet »onnuttig" in den zin van vies, vuil; alzoo: »*onnutte* handen." Vies wordt dáár in den zin van lustig, geestig, gebezigd. Een »vies man" is een vrolijke kwant, een lustig gezel. — Nutten is bij Melis Stoke, I, 22, genieten, gebruiken. A. J. C. KREMER.

Snaphaan (XXX, 523) — is, meen ik, een geweer (vuurwapen) met haan voorzien, en was onderscheiden van *lontroer* en van *flint*, een *lontroer* werd met een lont afgestoken, een *snaphaan* ook; maar de lont werd bij het eerste soort geweer, met de hand aan het zunt- of zinkgat, met het buskruit in aanraking gebracht, bij de snaphaan was de brandende lont aan een haan bevestigd die met een trekker werd afgetrokken. De flint was een geweer met ketsstaal en vuursteen. Overdrachtelijk was een »snaphaan" een

met een geweer gewapend soldaat in onderscheiding van een »lansknecht". — Van »wonderlijke snaphaan" heb ik nooit gehoord, wel van wonderlijke »snoeshaan". Snoeshaan = opsnijder, bluffer, komt waarschijnlijk van »snoeven".

A. J. C. KREMER.

[*Een rare snaphaan.* — Wij vermoeden nu dat deze uitdrukking afkomstig is van het kluchtspel »Duyvie en Snaphaan", dat in den aanvang der vorige eeuw op een liefhebberijtooneel buiten de Raampoort te Amsterdam meermalen vertoond werd; zie *Nav.* XXIII, 190, 1. 't Waren toch ook Amsterdammers, die wij het gezegde een veertigtal jaren geleden hoorden bezigen. Van den *Nav.* XXIV, 459, vermelden kunstschilder Abr. Sn. zal toch wel geen sprake zijn.]

V R A G E N.

Bant, Bedum, Tamfanna. Wat beteekent de uitgang *bant* in plaatsnamen? Kan het ook zijn een geheiligd gebied? Tacitus meldt, dat Germanicus in het land der Marsen den tempel van Tamfanae verwoestte. Wanneer men dit woord doorsnijdt, verkrijgt men Tam en fana. Wat Tam is doet hier voor 't oogenblik niets ter zake; slechts zij opgemerkt dat wij zouden zeggen *Tem* of *Dem.* Fana kan zijn fenne henne, heim. In onze taal zou Tamfana derhalve klinken »*Deneheim*". Denekamp in Overijssel heette vroeger Denecheim [1]), en men vindt een Dernekamp in Westphalen nabij Halteren, ongeveer waar de door Germanicus vernielde tempel moet gestaan hebben. Nu rijst de vraag: is ons Denekamp ook niet een Tamfana? Nadat Germanicus in het land der Marsen moorddadig was te werk gegaan, wilden de Bructeren, Usipeten en Tubanten hem op zijn terugtocht zoo mogelijk een nederlaag toebrengen. De Bructeren woonden toen in het latere bisdom Paderborn, de Marsen in het bisdom van Munster; westelijk grensden zij aan de Usipeten, die o. a. ook in den

[1]) De oude varianten zijn Degeningen, Degenijnchem (Tijdr. Regr. op 't Prov. arch. v. Ov., Bladwijzer); a°. 1457 komt 't als Degeninchem of Denichem, a°. 1591 als Denecum, Dennickamp voor. Tijdens Moonen en de Jongh (a°. 1750), blijkens hunne Predikantenlijsten, was Denichem naast Denekamp nog gebruikelijk. Degenijnchem = de-heg-ink-heem, d. i. de bosch-veldwoning? RED.

Gelderschen Achterhoek huisden, en deze hadden tot noordelijke buren de Tubanten of (zooals wij thans zouden zeggen) Twenten. Mogelijk was Tam eene door deze vier volken gemeenschappelijk vereerde godheid, en nu vraag ik: was het bovengraafschap van Bentheim niet soms een aan die godheid gewijd terrein? Opmerkelijk is het, dat in dat bovengraafschap geene oude begraafplaatsen ooit gevonden, en alle daarin gelegen plaatsen van betrekkelijk jongen datum zijn. Men verklaart Bentheim als »Tubantheim"; natuurlijk heel verkeerd, want 't zou Twentheim moeten zijn, als dit juist ware. Ik vermoed dan ook, dat dit landje vroeger (in den heidenschen tijd) bekend was als de Tamband of Denebant, en dat toen het slot van Bentheim gebouwd werd het Denebantheim, later bij verkorting Bantheim nog later Bentheim genoemd werd [1]). Waren de Teisterbant, de Brabant en de andere banten soms heilige wouden? Bant herinnert aan ban, bannen, afzondering, afzonderen [2]). Tacitus vermeldt een Baduhenna in ons land. Ik zal hier maar niet ophalen waar men ondersteld heeft dat het lag; ik meen in of bij Bedum in Groningerland. Dat Bedum heette vroeger Bedeheim, juist zooals wij Baduhenna zouden uitspreken. Dit laatste nu wordt door sommigen verklaard als »bedehuis",en ik neem dat aan [3]). Daarbij lag eene villa Cryptorigis, waarin Romeinen, die elkander om-

---

[1]) B. komt voor als a°. 1182 Bijntheim, a°. 1195 Binethem; a°. 1196, 1217 Benteheim, a°. 1226 Bentheim; a°. 1234,5 Benetheym, a°. 1235, Bentheym; a°. 1253, 67, 77 Benthem; a°. 1435, 54, 64, 93, 4, 1514 Benthem, a°. 1513 Bentheym. Red.

[2]) Teisterbant wordt door sommigen geduid òf als »de grens van Taxandrie" (»bant" = kring, omheining), òf als 't Westerbandum (spannum, districtum, territorium) = 't westerland. Liever o. i. theister-bant, »de struikenbeemd" ,vgl. de villa *Thes*la (a°.962), thans *Destel*berge (in O. Vlaanderen), in 't Oorkondenboek v. Holl. en Zeel., I, 26. — Brabant laat zich als a°. 988, 90,7 *Bratuspantium* (v. Spaen, Inl, III, 162) o. i. volkomen overbrengen in *Bredenbend* (Pruissisch stedeke, a°. 1399 Breden*beemt* (Nijh., Oork. III, 218), a°. 1419 Breyden*beent* (ibid., III, 371), a°. 1445 Breyden*beÿnt* (ibid., IV, 215), dus z. v. a. de breede beemd. Dat in plaatnamen *bra* = »bree" (brei), breed is, blijke bijv. uit Braaschaat (prov. Antwerpen) = breede schoot (omtuinde plaats). Bramete (o.Oxe) = Bree-mate (Rijswijk) of Bredemaat. 't Welk ook schijnt aan te toonen, dat *bant* = beemd is. Red.

[3]) Kan 't niet evengoed Bade (Bato) 's huis, of wellicht »bodgoed" beduiden? Red.

brachten nadat de Friezen het Castellum Flevum hadden vernield. Groningerland is rijk aan overblijfsels uit den Romeinschen tijd, veel meer dan Friesland. De overlevering zegt, dat Groningen door Corbulo is gesticht. Is mijne conjectuur juist, dan moet de villa Cryptorigis niet ver van daar gezocht worden, en was het Gooirecht waarschijnlijk in dien tijd een heilig woud, een bant[1]); want het spreekt wel vanzelf, dat men bij het toepassen van oude namen op hedendaagsche zich niet in te beperkten kring moet bewegen. Men denke slechts aan het hertogdom Limburg van voorheen en thans. — Het art. over Bedum bij v. der Aa is zeer merkwaardig, en het verwondert mij, dat hij niet reeds tot het besluit gekomen is, dat Bedum, althans wat naam en plaatselijke gesteldheid betreft, overeenkomt met Baduhenna, 't welk verklaard wordt door huis des gebeds of offerhuis. Bij Magnin (Drente) vind ik het beredeneerd vermoeden, dat het zoogen. Gooirecht — de landstreek ten zuiden van Groningen, die vroeger Drentsch was — een heilig woud of een geheiligde landstreek geweest is. Was Baduhenna Bedum en het Gooirecht een ban-land, dan lag 't bedehuis *niet* in dat land, maar er buiten, niet eens in Drente, gelijk dat banland, maar in Hunsingo, en heeft men hier een gelijk verschijnsel als in Denekamp. Denekamp ligt in Twente, Bentheim behoorde nooit tot Twente; wel het Nedergraafschap, dat vroeger Northuanti of Noord-Twente heette. — Merkwaardig is hier, dat bij Tacitus gesproken wordt van een bosch Caesia, door 't welk de Romeinen een weg hakten. Dit bosch moet gelegen hebben binnen de landweer; dus niet in 't land der Marsen, maar zeker niet ver van Tamfana; en nu treft men in het Oppergraafschap van Bentheim een Kaesevenne oostelijk van Bentheim aan. — Ik heb von Ledebur's »Land und Volk der Bructerer" niet kunnen te zien krijgen, maar 't schijnt, dat hij bij Bentheim of in die buurt Tamfana gezocht heeft. Toch ten onrechte, want Germanicus deed zijn inval niet van uit het land der Chauken, maar van den Rijn, van Castra-Vetera uit. — V. d. Bergh (Myth. Woordenboek) meent dat Tamfana de naam is eener godin, op grond dat men bij Tacitus, Ann. I, 5 leest: »templum quod *Tanfanae* vocabant"; maar men heeft hier

[1]) Zie de vorige bl., noot 2. RED.

waarschijnlijk met een bedorven lezing te doen, en moet 't zijn: *Tanfana* vocabant. Tan zou zijn »zeef" = teems, — men gebruikte zegt, ik meen, Grimm, een zeef bij 't orakel; — volgens anderen »damp". Zou Tam ook ons Derne of Deerne kunnen zijn? Indien dit woord dien ouderdom hebben kan, zou men misschien een paar plaatsen gevonden hebben waar »heilige maagden", à la Velleda, woonden. — Graff laat mij in den steek wat Tanfana betreft. Hij houdt dat woord voor den naam eener godin, maar geeft geen verklaring. Deren, Deerne, Dirne vindt men niet bij hem, wel bij ten Kate met voorbeelden uit oudere schrijvers, in goede beteekenis. A. J. C. KREMER.

Gein. Wat beteekent dit woord *als* plaatsnaam en *in* plaatsnamen? P.

Leven, leben. Wat beduidt deze uitgang van sommige plaatsnamen? P.

Terra mirice. In Geld. Volksalm. 1876, bl. 21, leest men: »A°. 1337/40. Vicini de Herscampe, de terra mirice (tijnsrol, decem vicini de Ede). Wat is dat »terra mirice?" Luidt 't werkelijk aldus in dien tijnsrol? 't Gold de buurschap Harskamp, onder Eede, op Neder-Veluwe.

Spaansch. *Nav.* XXIII, 133, levert een antwoord op de vraag, waarom een stukje gronds bij Hattem den naam draagt van het »Spaansche kerkhof". Doch vanwaar de benaming Spaansche Haas (weiland te Buurmalsen)? De Spaansche kamp (bouwland te Dreumel) is wederom vrij duidelijk.

Tengnagel. Evenals bij v. Zandwick(-wyck), — vgl. *Nav.* XXXIII, 42, — kwam ook weleer bij v. Merwick, Tengnagel als een soort doopnaam, of (omdat men destijds slechts één doopnaam had, — loffelijke gewoonte!) misschien beter, als een voorvoegsel tot den geslachtsnaam voor, in den persoon van Johan Tengnagel ('s zoon?) v. Merwick, die met zijn broeder Gerrit v. M. 17 Apr. 1436 voor het kwartier van Nymegen den verbondbrief tusschen de ridderschap en de steden 's lands van Gelre mede bezegelde. Wat is de oorsprong en beteekenis van dezen mans- en ouden familie-naam,

dien men ook wel Tenghnagel, Tegnagel, Teggenagel, Tengenagel, Thenghenagell, ja zelfs Tijnghnagel, Tijghnagel, Tynghenaeghel geschreven vindt. De variant Dynghenaeghel a°. 1286 (v. den Bergh, Oork. v. Holl. en Zeel., II, 261) wijst op ding = wettelijke verordening, rechtsgebied. Vgl. dedingsman, dedinxlude = wettelijke getuigen, inzonderheid bij een huwelijk, hetwelk die personen kwamen »bededinghen".

Alfert (Alphert, Alphaert). Wat is de etymologie dezes zeer ouden persoonsnaams? Nauw verwant met Albert (Aelbert, Aillbert, Alebert)?

[Alverhart (Alverardus), d. i. obstinatus, pertinax. Aldus L. de Potter (achter v. Hasselt's Kiliaen).]

Andries. Wat is de beteekenis van dezen persoonsnaam? Bij verkorting Dries, a°. 1372 ook Drees (Herald. Bibl. 1882, bl. 50) Geslachtsnamen: Andriessen, Driessen.

['t N. Testamentische Andreas (van ἀνήρ, ἀνδρός) zal wel ten grondslag liggen.]

Een Damster-reis maken. Blijkens een charter v. 23 Sept. 1523 verzocht de burgerij van 't stedeke Slooten in Friesland den Graaf van Meurs hun onverwijld ontzet te doen toekomen, opdat zij »gheyn Damster reyse mochten gaen", d i. een gelijk lot ondervinden als die van Dam of Appingadam, dat in 1514 door de Saksers veroverd, was uitgemoord. Bestaat in Friesland en Groningen deze uitdrukking nóg, in den zin van »jammerlijk omkomen"?

Met hout en met ijzer beslagen. In Nijhoff's Verz. v. Oork., VI, n°. 27, leest men: »Berthold Hack en Arend v. der Lawijk beloven, wanneer Dirk Hack in gebreke bleef binnen veertien dagen te Arnhem te komen, hem levend of dood, »myt holt ind myt ijser beslagen", op den burg te Rozendaal te leveren, of den hertog vervallen te zijn in de boete van 1000 Rijnsche gl., en daarvoor zelven »myt holt ind myt ijser beslagen" op dien burg te gaan zitten (7 Juli 1492). Wat beduidt de uitdrukking aan 't hoofd dezes vermeld? Wil ze zeggen: De voeten in het blok of in den stok, de boeien aan de handen?

Berg. In de Woordenlijst van de Vries en te Winkel vindt men dit woord in den zin van hooiberg, korenberg, bergschuur [in Nederbetuwe, eene schuur met een vier- of vijfroedigen.[1]) korenberg, (gelegenheid om koren te bergen) [1]) er *boven op*] niet vermeld. Dit *berg*, — gewis nauw verwant met 't werkw. »bergen", — is toch ongetwijfeld van berg (hoogte) etymologisch scherp te onderscheiden?

Fyerre. »Oick en will dieselue onse gen. lieue here (hertog Karel van Gelre) geynen hoefftman toelaten, meer dan eynen fyerre", — luidt het in een artikelbrief voor 't krijgsvolk in dienst des hertogs (Juli 1506) in Nijhoff's Verz. v. Oorkonden (VI, 1, bl. 365). De geleerde schrijver teekent aan: »Van dit woord weet ik geene verklaring te geven". Wie weet het?

Koddebeier. Wat is de afkomst van dit woord? Een *kodde* is een *knots*. Maar wat is, in dit verband, *beier?*

E. LAURILLARD.

[Beier = bey-aerd? Die gelijk de klokluider de klok regelmatig trekt (in numeros pulsat campanas), evenzoo geregeld met zijn knots werkt?]

Wees. In oude charters, b. v. een i. d. 31 Dec. 1434, — zie Nijhoff's Verz. v., Oork. IV, bl. 114, — is wel sprake van »weesen" (d. i. weilanden, Hoogd. Wiesen), nevens »beemden, kempe, landt ende sandt". Is er etymologisch verband tusschen *dit* wees, wees (= prieël) èn wees (= weeskind)?

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

Badeloghe (XXXI, 581). De onderstelde stamvrouwe Badeloghe Ghisebrecht Bothens dr, gade van Egbert v. Aemstel, is vooralsnog slechts eene legendarische persoon. Van Leeuwen noemt haar weliswaar in zijne Bat. Ill., doch deze schrijver heeft in de oudere generatiën zijner geslachtslijsten zóóveel onhoudbaars neergeschre-

[1]) Ook dit bijv. nmw. mist men in die Woordenlijst.

ven, dat zijn werk geen gezag heeft tegenover v. Spaen en ter Gouw, die door onvermoeide archief-studie gesteund, beiden speciaal het geslacht v. Aemstel hebben behandeld, en in hunne werken moesten verklaren 't te betreuren dat het niet bekend is uit welke geslachten de oudere heeren v. Aemstel hunne vrouwen hebben genomen. De oudste Badeloghe, die ik in oorkonden ontmoette, was Badaloga castellana de Discamuda die 1165 land schonk aan de abdij ter Duinen (Oorkb., I, 92). In l'Abbé v. de Putten's Histoire de Dixmude komt zij niet in de lijst der kasteleins voor, doch aldaar blijkt dat die betrekking omstreeks dien tijd werd bekleed door h. gesl. v. Beveren, waartoe Badeloghe dus waarschijnlijk zal behoord hebben; en nu is het wel opmerkelijk dat de traditie ons hier weer naar de v. Aemstels voert, uit wie de v. Beverens zouden zijn gesproten, hoewel die verwantschap voorzoover ik weet niet kan bewezen worden en misschien alleen maar is aangenomen op grond van wapen-overeenkomst. In 1292 was Hendrik, ver Badeloghenzoon, de basterd, schepen te Brielle. Badeloghe was ook de naam der vrouw van Willem v. Leijden (broeder van Dirck v. Cuyck burggraaf van Leiden) (v. Mieris, II, 385), dien ik tot mijne verwondering niet aantrof in het bekende anders nog al uitvoerige werk van Dr. Wap. Jan v. Scoenreloo, zoon van Claes de Vriese, was geh. m. Badeloghe (Bokel?) (Rott. Hist.bl., 208) en Gillis v. Cralingen 1353 met Badeloghe v. Hodenpijl (ibidem, bl. 574). Ook bij geringere personen echter kwam de naam voor; in Hamaker's Rekeningen v. Holland vindt men er vele van dien naam onder de huurders van hofsteden in Zuid-Holland; en zelfs onder de vrouwen die in 1344 met 6 d. per dag werden betaald voor het dragen van schelpen naar de kalkovens, bevond zich eene Badeloghe Dierix-dochter (a. w., II, 445). Wat nu betreft de tabellen van *Nav.* XXXI, 583, 6, opgemaakt naar Balen en v. Leeuwen, er komen mitsdien vele onjuistheden in voor. De filiatie der v. Aemstels is geheel anders, reeds ter loops, bl. 585, noot 2, door de redactie opgemerkt; ook stamt Mijnden, zijnde een oudere tak [1]), niet uit

---

[1]) Amstel v. Mijnden stamde in rechte lijn af van den overgrootvader van Gijsbrecht IV, Gijsbrecht I, uit diens jongsten zoon Egidius. Aldus Geld.

Yselsteyn, een jongeren tak, gelijk zulks uitvoerig is uiteengezet in het 1e deel van ter Gouw's »Gesch. en opkomst v. Amsterdam". De vrouwen v. Yselsteyn zijn verkeerd geplaatst. - Gerard v. Egmond was niet gehuwd met Mabelia, dan wellicht in eerste kinderloos huwelijk, want de moeder van Gerard's kinderen heette Beatrijs v. Haerlem, zuster van Symon, Wouter en Willem, gebroeders v. H. (Oorkb., II, 50). Wolfert v. Borsele, die Sybilla huwde, was geen zoon van Frank, maar van Hendrik, gelijk *Nav.* XXXI, 548, leert [1]). Wolfert's zoon Frank komt 't laatst voor in 1316, is stellig vóór 1328 kinderloos overleden en kan dus niet de vader zijn geweest van Floris v. B. v. Zuylen. De Frank, die Eleonora v. Zuylen huwde, was heer van St. Maartensdijk na doode zijns broeders Floris, en beiden schijnen kinderen te zijn geweest van Claes. Geene genealogie is bij oudere schrijvers meer verward dan die van v. Borsele. Zou eindelijk Belia wel in eenig verband staan tot Badeloghe, en niet veeleer eene verkorting zijn van Sybelia of Mabelia? — Ook Beeldje of Imago was in zwang; zoo heette, naar ik ergens las, de vrouw van een vorstelijk persoon omstreeks 800 of 900. G. H. J. C. ESCHAUZIER.

De Coninck (XXXIII, 480). Dit oud-adellijk geslacht komt volgens V. der Monde te Utrecht reeds voor in 1391. In het Schepenarchief ter stede van af 1514 wordt het herhaaldelijk genoemd, zoodat een ingesteld onderzoek belangrijke bijzonderheden aan 't licht zou brengen. In de St. Pieterskerk te U. werd in 1517 begr. Godefridus [2]), in 1566 Johannes [3]), in 1597 Alphardus de C. [4]). Uit notariëele acten tusschen 1619 en 1634 blijkt dat jhr. Saris de C.. oud-burgem. van U., gehuwd was met joffer Anna Occo [5]).

Volksalm. 1871, bl. 107, waarmede men vgl. ibid. 1880, bl. 41 (ald. r. 7 v. o. in plaats van »afstammelingen" te lezen »nazaten"). RED.

[1]) Aldaar wordt bij vergissing Hendrik een zoon van Frank X genoemd Zijn vader heette Nicolaes (Oorkb. I, 99, 126), en deze N. is de eerste v. B. die uit de totnogtoe in 't licht gegevene oorkonden bewijsbaar is.

[2]) *Nav.* XXIV, 186 Godevart v. Voirde de C. geheeten. RED.

[3]) Zie ald. 8ste generatie. RED.

[4]) Zie ald. sub. R. RED.

[5]) Zie ald. 8ste gen. RED.

Hun zoon Goort of Govert was kapitein, raad ter admiraliteit van Z.-Holland en Zeeland, en had een zoon [1]), Pompejus geheeten († 1619, volg. den inventaris van zijn boedel, in 's lands dienst). De andere [2]) kinderen van jhr. Goort waren: 1 Alexander † vóór 1633, kap. en commandeur over de schepen van oorlog, wacht hebbende op de Neder-Maze en Merwede; 2 Maria, geh. met Jhr. Hugo v. Nyhoff, † beiden vóór of in 1630; 3 Elizabeth, geh. m. Mr. Adriaan v. Hellewijs [3]) v. Welle, raad in den hove prov. Hij † vóór, zij in 1636; 4 Johan, kap. over eene comp. inf., geh. m. Maria v. Zuylen v. Nyvelt. Alexander had tot kinderen: 1 Anna; 2 Godert, leenvolger zijns vaders; 3 Bartholomeus; 4 Catharina [4]). Tot voogden over deze kinderen waren door den vader benoemd Steven de Wael v. Moersbergen, zijn zwager, en Godard v. Reede, heer van Amerongen, zijn oom. -- Deze vermogende familie had »sepulturen en grafsteden in de kercke van de Con»vente van de Regulieren en de Capelle dien annex". Ook vond men grafzerken en kwartierstaten in de St. Pieter- en in de St. Nicolaï-Kerk te U. In de St. Joris-kerk te Amersfoort had zij eertijds eene vicarie gesticht »op St. Jan Baptisten-altaer en in »het St. Jacobsgasthuys te U. eene op St. Martijnsaltaer". Of de vóór eenige jaren te U. nog bestaande Koning-steeg den naam van haar ontleend heeft, is niet met zekerheid te zeggen, daar ze in officiëele stukken meermalen Koninginne-steeg genoemd wordt.

C. A. DE KRUYFF.

[Goyert die Coninck (vgl. *Nav.* XXIV, 186, sub M) behoorde onder de leden der ridderschap van 't Sticht, die 16 Apr. 1528 de akte zegelden, krachtens welke de drie staten van dat Sticht verklaarden Frederik graaf van Beichlingen als ruwaard en beschermer te begeeren. Beatrix de Coninck (overluid 18 Oct. 1618) dr v. Alexander, burgemr v. Utrecht, bij Anna Occo, tr. 1564 Walraven Pieck, Gijsbertsz., † 1611, vgl. Herald. Bibl. 1882, bl. 148,9. Zie voorts Algem. Reg. *Nav.*; dl. XXI—XXX, en *Nav.* XXXI

---

[1]) lees: wiens broeder (zie ibid. sub Q). RED.

[2]) andere? Vgl. ibid., bl. 188. RED.

[3]) Helmis? RED.

[4]) Zie deze kinderen ibid. bl. 189, sub T, uitvoeriger vermeld. RED.

(Bladw.). Zie ook »Catalogus d. arch. v. 't Deventer Gasthuis" door Mr. J. l. v. Doorninck (Zwolle), Tijl, 1880), alsmede 't »Tijdr. Regr op 't prov. archief v. Overysel" (ibid. 1875.]

De Reyger (XXIX, 53, 474; XXX, 477; XXXI, 451). Naar aanleiding der vraag of leden van 't geslacht de Reyger als burgmannen van Almelo voorkomen, ontleen ik 't navolgende aan de bekende Kronyk van Arent toe Boecop, bl. 386. Op het jaar 1578 zegt hij: »Dyt synnen dye houeluden in Twente gheseten: In Delden, Euerswijn Reyger en Steven dye Reyger. In Almeloe, Toenis Reyger". — Wat nu de benaming houeluden aangaat, daarover zegt hij: »Nu synnen hyer noch in den laude ettelicken dye sich voer houeluden uytgheuen, ende synnen nyet soe gheloedet dat men sye voer rydermaten verscrifft, ende men mach sye mytten daegelicxen richter bespreken, und behorren oik nyet in scattinge toe vryen na den landrechte; nochtans vryen sye oik all ettelicken guedt, dat sy nyet als burren geschattet worden".

J. D. WAGNER.

Soudenbalch. Ook in 't Tijdrekenk. Register op 't oud prov. archief v. Overysel, F, 406, komt deze geslachtsnaam voor, en wel als »Zudenbalch" geschreven. Wat doet vermoeden, — door vergelijking van »de Blaasbalg" (uiterwaard te Maurik), Blaasbalk (dito te Dreumel, weiland te Ochten en hofstede te Valburg) met den Blaasblok (weiland te Beest), — dat deze oude familienaam beduidt »v. Zuiderblok". — Eerst later viel 't oog meer bepaald op den *Nav.* XVII, 83 voorkomenden kwartierstaat in de kerk te Valburg der *Nav.* XXXIII, 291 vermelde Maria Catharina († 1676), die, volgens dezen, tot ouders moet gehad hebben (Eduard) S. en (Rembolda) v. de Poll, tot grootouders (Peter) S. en (Elisabeth) v. den Steenhuis, tot overgrootouders (Evert) S. en (Maria) v. Brienen. Of 't echter met dien kwartierstaat wel zuiver gesteld is, is de groote vraag. *Vooreerst* heeft men daar aan v. de Poll een tweeslachtig wapen toegekend, saamgesteld uit dat van v. Isendoorn (gevaireerde palen) en v. de Poll (adelaar). Op den (Tielschen) kwartierstaat van Maria Catharina's zoon, den brigadier Steven v.

Welderen [1]), heet hare moeder Poll v. Isendoorn, en 't geneal. fragment van *Nav.* XXXIII, 289 noemt deze enkel v. Isendoorn. Men heeft derhalve op 't Valburgsche wapenbord in v. de Poll's wapen, bij de Tielsche tombe in v. de Poll's kwartier eene versiering gepleegd, welke evenzeer bemerkbaar is in ons fragment, alwaar men Rembolda v. Isendoorn aantreft in plaats van Rembolda v. de Poll. Die versiering kan, dunkt ons, in niets anders haren grond vinden dan in de omstandigheid, dat de weduwe (Barbara Pieck) van eenen v. de Poll (t. w. Gerhard † 1632), eenige jaren na haar mans dood, en wel in 1636 met de heerlijkheid Yzendoorn verleid is geworden (zie Herald. Bibl. 1882, bl. 166). — *Ten andere* heet op dien Valburgschen staat Maria Catharina's overgrootmoeder (Maria) v. Brienen. Let men evenwel op den levenstijd der generatiën, dan valt men ons fragment bij, en wordt van meening, dat (Maria) v. Brienen hare bed-overgrootmoeder zal geweest zijn. — En dan *eindelijk* Maria Catharina's kwartieren van moederskant. Vgl. *Nav.* XVI, 156; XVII, 83; XXVI, 66, 418, 93 met ibid., bl. 537, 69; XXX, 493; Herald. Bibl. 1882, bl. 176; 1883, bl. 152, 3. Wie beproeft daaraan zijn kracht?

Verneemt men *Nav.* XVII, 83, dat Maria Catharina's kwartierstaat in Valburg's kerkgebouw ook omgekeerd te zien was, t. w. van de Poll aan aders-, Soudenbalch aan moederszijde: die aldus gestelde staat vormde dan de kwartieren van 't kind of de kinderen van Herman v. de Poll en zijne gade Helena Soudenbalch; en volgt hier alzoo uit, dat Eduard en Helena S., zoowel als Rembolda en Herman v. de Poll, broeder en zuster, zuster en broeder geweest zijn.

Wie deelt, tot toelichting van ons fragment, Hendrik Soudenbalch's kwartierstaat mede, naar welken *Nav.* XXVII, 518 verwijst? Uit dezen kan tevens blijken, of 't kwartier v. Brienen in den Valburgschen staat wel juist is gesteld. Op die wijs komt er ook meer verband in dat fragment, waarin wij alleen die filiatiën aan-

[1]) De bij de, achter Mr. E. D. Rink's Beschr. v. Tiel (bl 29) beschreven, graftombe des brigadiers in de Groote kerk te Tiel voorkomende kwartierstaat is:

Welderen	Eck	*Soudenbalck*	Brienen
Nulant	Braeckel	Poll v. Isendoorn	Pieck
Spaen	Braeckel	Steenhuys	Bueren
Folkersheym	Germis (?)	Spaen	Beynhem.

wezen, welke ons toeschenen met zekerheid daaruit te kunnen worden afgeleid. Wij hadden de filiatielijnen meerendeels wel verder kunnen doortrekken, maar lieten dit voorzichtigheidshalve achterwege. — Overigens wekt 't bevreemding, dat Willem v. Soud. die optrad als getuige bij de beleening door den abt van St. Paulus te Utrecht i. d. 18 Nov. 1266 van Dirk van Lynden met de heerlijkheid Lienden, in dat fragment onvermeld bleef; te meer omdat wij daarin een later (a° 1370) levenden Wm. S. ontmoeten. Misschien is hij de N. Soud., die eene dr v. Damasche huwde. J. A.

Suermondt (XXXII, 448). Barthold S. had bij C. Q. Kolff deze acht kinderen (wier geboorte- en sterf-data mij meerendeels niet bleken): Evert (geh. m. Helena Suermondt), Helena en Jacob († beiden ongehuwd), Gualtheris (geh. m. eene Cantzelaar), Cornelis (geh. m. eene Snellen), Willem (geb. 21 Mei 1775, † 23 Apr. 1855, geh. m. Mary Twiss, geb. 31 Dec. 1794, † 18 Dec. 1874), Geertruide († 1868, geh. m. 1°. eenen Tabingh, 2°. luit. E. Voss) en Yman Dirk Christiaan (geh. m. Elisabeth Twiss).

Rotterdam. W. S.

[Voert de Rotterd. familie S. 't *Nav.* XXXII, 448, ook in Rietstap's Armorial vermelde wapen, van de hier onderstaanden voerden sommige Gelderschen zonder twijfel een leeuw. Wij vonden: Wesselinus Willemszoon gezegd Zurmont staat, met Rutger, zoon van Gobelinus Uten Werde, als gerichtsman over den verkoop i. d. 29 Mei 1322 door Johan v. Dornick, ridder, Jutta, zijne vrouw, en Walter zijn zoon, aan Johan v. Zeelmont, ten behoeve van 't bisdom van Utrecht, van 90 morgen lands in den Haern te Valburg in de Betuwe (v. Spaen, Inleid. IV, Cod. Dipl., p. 47, 8). Zuermont Alart soen behoorde tot de ridderschap van (Overbetuwe, Nederbetuwe, Tieler- en Bommelerwaard en) de Veluwe, (nevens de steden Huessen, Tiel, Bommel, Wageningen, Harderwijk, Elburg en Hattem), met wie Jan graaf van Blois en zijne gemalin Mechteld hertogin van Gelre 6 Jan. 1377 den Landvrede sloten. Door tusschenkomst (te Dordrecht) van heer Frederik Zuermont, priester en kanunik van Oudmunster te Utrecht, enz. liet de Hertog van Gelre aan den grootmeester (hofmeester) van Pruissen en van het huis van Marienborch de 6000 mark uitkeeren, welke hij

wegens geleend geld, aan de Duitsche orde was schuldig gebleven. Ook keerde heer Frederik den huisbezorger (schaffer) des grootmeesters van 's Hertogs-wege de verteringskosten (1962 mark) uit, door dien hofmeester en de leden der D. orde in de stad Falkenburg (kreits Neumarkt, prov. Silezie) gemaakt (zie de daarop betr. charters van 3 en 16 Febr. 1390 in de Oorkonden-verzam. v. Mr. I. A. Nijhoff, dl. III, n°. 31, 147—50). Heynrick Zurmont, denkelijk lid van den magistraat der stad Culemborg; tenminsten met Hubert en Sweder v. Culemborg, bast., Johan v. Kuyck, Arnt v. Bolck, Arnt v. Dichteren staat hij vermeld achter »burgermeystere, scepenen ende rait" dier stad, in de oorkonde van 28 Juli 1472, welke de overeenkomst en het bestand behelst tusschen Gerard heer v. C., Everwijn, broeder tot C., en de hunnen, ter eener, en de drie vierendeelen van Nymegen, Zutfen en Arnhem ter anderer zijde (ibid., dl. IV, n°. 523, bl. 463. — Onder de bezitters van Topsweerd, havezate te Zoelen, in Nederbetuwe, 20 morgen lands, staan vermeld: Dirk Suyrmont bij transport van Hendrik v. der Meulen, zijn oom, a°. 1500; tuchtigt zijne moeder Mechteld v. d. M. aan de kleinere helft. Jan S. erfgenaam van zijn zoon Dirk 14 Maart 1519. Mechteld v. d. M., huisvr. van Jan S. wordt 16 Maart 1520 beleend, met Willem v. d. M. als hulder, bij weigering haars mans, terwijl zij bij haren dood geen naderen of anderen erfgenaam tot dit leen bekent dan dezen W. v. d. M. Willem S. erfgen. zijns vaders Jan 12 Dec. 1527. Dirk S. erfgen. zijns vaders W. 15 Sept. 1533. Gerrit S. bij transport zijns broeders Dirk, die begeert geestelijke te worden, en voor Hendrik [1]), Johan, Willem, zijne broeders, en Niel [2]),

---

[1]) *Nav.* XXVII, 318, — lees ald. in 't Alg. Regr.: XXVI, 369; XXVII, 47, 318, — vindt men hem terug als Henrick Suyrmont Willmszn van Zoelen, die 14 Aug. 1614 te Tiel Gerijken v. Cattenburch huwde.

[2]) Denkelijk Cornelia Suyrmonts, die 10 Dec. 1556 door haren man Jacob v. Driel getocht wordt aan »dat alinge sandt gelegen tusschen den alden en nyendam en de visscherij in 't gerichte van Sandwyck" (onder Tiel), genaamd Vrijenstein (1610) of Friesenstein (1630). Dan is Willem Petersz haar tweede man geweest. Ook later is sprake van eene Cornelia Suyrmont, die 21 Mei 1610 door haren man Johan v. Estvelt († 1629) en hij wederkeerig door haar aan gezegd perceel wordt getocht. Zie eene dr Geertruid (zuster van Maria en Thomas) dezer echtelieden Nav. XXVII, 47 vermeld. Zij tr. 11 Juni 1625

zijne zuster voor eens elk 100 goud. philipsgl. bedingt, welke niet weder op Dirk, maar van den een op den ander vererven moeten; ook hunne moeder Stijn Bollix bewilligt, dat dit leen niet op haar, maar van 't eene kind op 't andere erven zal, en, bij gebreke van broeders, op de zuster. Gerrit S. vernieuwt den leeneed 17 Sept. 1538. Wm. v. der Meulen bij transport van Mechteld, weduwe, voornoemd 8 Juli 1544. Dirk S., priester, erfgen. zijns broeders Gerrits 12 Juli 1544. Hendrik S., erfgen. zijns br. Dirks 20 Apr. 1548, vernieuwt eed 21 Juni 1556, tocht zijne vrouw Gerritjen Dirk Jansdr (G. Jansz. Dirksdr). Gerrit S. erfgen. zijns vaders Hendriks 13 Juni 1576. Zijne zuster Naelken [1]) en Willem Peterszoon) krijgen confirmatie hunner huwlijksvoorwaarden 12 Juli 1576. Gerrit S., bij vertigh (afstand) zijns broeders Willems en zijner zuster Nalken, wed. v. W. Peters, wordt (ter voldoening van hun magescheid v. 6 Jan. 1587) 10 Juli 1590 beleend en tocht zijne vrouw Jenneken Cornelis Verkuyl's dochter. Maria S. erfgen. haars vaders Gerrits 28 Sept. 1598 beleend door haren oom Willem S. als hulder, die als erfgen. van deze zijne nicht 29 Dec. 1598 beleend wordt en zijne vrouw Geertruid v. Estveld tocht. Hunne dochter Grietjen S. erft 21 Maart 1629 (Marten v. Ewijk hulder), vernieuwt de waarschap van 20 Oct. 1627 aan kapitein Gerrit v. Eest en tocht haren man Herman Uyterweert 13 Juli 1631. Hare dochter Maria U. erft (haar vader Herman hulder) 5 Maart 1638. Johan S. cum suis wordt 9 Mei 1645 beleend met 't aandeel »dat hun krachtens de testamentaire beschikking i. d. 29 Dec. 1598 van Willem S. toekomt. Deze laatste († 20 Apr. 1628 als ouderling te Zoelen) bezegelt als geërfde getuige 8 Juni 1591 de schenking door Jhr. Dirk Vijgh i. d. aan de diaconie te Zoelen van eenig land gedaan (Herald.

Wm v. Oijen tot Figenhof (Herald. Bibl. 1879, bl. 248, 330), en is misschien eene andere dan G. v. E.. ten behoeve van wie als wede. v. kapit. Johan v. Welderen, Hendrik de Jongh, 18 Maart 1650 bij opdracht van Cornelis Foyert beleend »met hofstad te Kerk Avesaet met heuren timmer ende tobehoren", dit pand 2 Juli 1652 met 4000 gl. tegen $5^1/_2$ % bezwaarde, — omdat 2 Jan. 1669 in 't Leenregister weder sprake is van Geertruid v. Esvelt, wede Oijen, ten profijte van wie Johan de Roever gezegd pand mes 900 gl. belastte. Of stuit men hier in 't Leenregister op eene verschrijving?

[1]) Zie noot 2 der vorige bladz.

Bibl. 1879, bl. 259, 308). »Westwardt Wilhem Suermondt" luidt 't in den giftbrief zelven. Aan de hiervan nog aanwezige oorkonde hangt zijn zegel, ongeschonden, vertoonend met zijn naam als randschrift, een klimmenden gekroonden leeuw, waarboven een aanz. helm met kroon en uitk. leeuw als helmteeken. Dit is dus 't wapen van al de hier genoemde te Z. geërfde leden S. geweest. Een Johan Suermont, ouderling te Ek-en-Wiel, verscheen als zoodanig 7-8 Mei 1677 op de Tielsche classis-vergad. te Tiel. Men mag vermoeden dat de stamvader dezer Geldersche S., waarvan ook zeer vroeg leden voorkomen in de bekende Beschrijving van Tiel" door Mr. E. D. Rink, met de twee Bijlagen van 1836 en '47, — een Willem Zeurmont (v. Merten), b. v., was 1432 schepen in Tyell, tegelijk met Derick Peterssoen, — een der oudst-bekende heeren van Ravenswaai is geweest, in den persoon van Surmundus de Ravenswade; zie 't charter v. 3 Juni 1273 in Sloet's Oorkondenboek van Gelre en Zutfen, n⁰. 947. Zijne nakomelingen, voorzoover zij niet rechtstreeks met Rav. in betrekking stonden, lieten dan den toenaam v. Rav. varen en noemden zich enkel Suurmont; denkelijk met verandering van den gekanteelden dwarsbalk (Buren), — zie v. Spaen, Inleid., III, 389, — in een gekroonden leeuw. Zie over de Rijswijksche S., en 't wapen der Ravenswaaische (Smallegange vergel. m. Rietstap), Herald. Bibl. 1880, bl. 286, 334, 5.

De naam Suermont kan beduiden »zuider-ment" (weidestreek); dit liever dan zuider-sterkte (mundium).]

Swalmius (XXXIII, 294). Gosuin Swalm a°. 1100 (Trophées de Braband, vol. 1, pag. 117, sub titulo Princes, Barons, Seigneurs et nobles que l'on trouve sous les regnes des ducs Godefroi I et II).

Godefroi I ratifia et confirma aussi au monastère d'Affligham toutes les biens, terres et revenues que lui, son frère le comte Henri, ou autres avaient donné à la dite église; à quoi aussi ses fils Godefroi et Henri posèrent leur consentement; et de ce donne ses lettres en l'an 1138 sous le témoignage de Gosuin Swalme (ibidem, p. 106).

Open brief van graaf Diederik v. Sayn, heer van Heintzberg en Blankenberg, over de huwlijksvoorwaarden van zijn zoon Godert en Magtheld, dochter van prins Reinoud, hertog van Gelre en

Zutfen, welke oorkonde in tegenwoordigheid zijner ridderen, mannen en vrienden onderteekend en door eenigen hunner gezegeld is. Onder hen: Johan v. Valkenburg, heer van Borne en Zittert; Lodewig, heer van Randerode; Jacob, heer van Meyerlaar, en Zegher van Swalme a°. 1342 (stedelijk archief van Keulen).

Open brief van Gerard, heer to der Dicke, en vele andere ridderen, mannen en krijgsgenooten, onder wie Gerard van Swalmen; in welken brief zij verklaren den landvrede tusschen Maas en Rijn te willen houden, en zich aan Frederik aartsbisschop van Keulen, Willem hertog van Gulik en Gelre, enz. te onderwerpen, enz. a°. 1383 (ibidem).

Seger van Swalmen, Henrick van Vurde genaamd Estas en Gerard van der Ardenburg genaamd Preek, beklagen zich gemeenschappelijk bij het bestuur te Keulen over Costijn van Lijsenkirchen, graaf te Arsburgh [1]), en Willem van Dijcke, a°. 1397 (ibidem).

Le douxieme echevin du deuxieme bancq dit Parchons (à Gand) estait Jean van der Zwalmen a°. 1442. (Recherches des antiquités et noblesses de Flandres, par Philippe Lespignoy à Douai 1632, f°. 662).

Le douxieme echevin du premier bancq dit la Keure (à Gand) estait Gilles van der Zwalmen a°. 1447 (ibid., f°. 674).

Den 1 Julij 1450 verdeelt de wed. van Arend van der Zwalmen, geb. Cathalina Pieters, de nalatenschap van haren overleden man, onder hare drie kinderen, Jeanne, Gilles en Margaretha v. der Zw., en laat de hun toebehoorende hofstede aan 't riviertje de Zwalm (bij Strijpe, in O.-Vlaanderen), genaamd «ter Zwalme", onverdeeld (Archives de Gand).

Swalmius. Jonker Hendrik v. der Swalme, die tijdens de Kerkhervorming de nieuwe leer omhelsd hebbende hierdoor genoodzaakt werd zijn woonoord Sotteghem in Vlaanderen te ontvluchten, zijnde alstoen naar Engeland overgestoken alwaar tien jaren tot Lyme verbleven, totdat vernemende hoe groote vorderingen die leer in de Noordelijke Nederlanden gemaakt

---

[1]) Arnsberg? RED.

had, in 1578 met de paketboot in Rotterdam is aangekomen en vervolgens een der eerste gereformeerde predikanten is geworden, zijn naam naar de gewoonte der geleerden van dien tijd in het latijn vervormende en alzoo later bekend geworden onder den naam van Henricus Swalmius, — werd in 1580 pred. te Rhoon, 1602—08 pred. te Bleiswijk, en in 1619 leenpred. te Utrecht [1]). Ook wordt nog vermeld dat hij sedert het begin der Reformatie in Schieland gepredikt had. Zijn zoon Eleazar Sw., in 1582 geboren, werd als prop. pred. te Poortugaal en Hoogvliet (cl. Rotterdam) in 1605, vanwaar hij in 1612 te Schiedam werd beroepen. Hij was in 1617 eenigen tijd bij leening predikant te 's Gravenhage. In 1619 bediende hij bij leening eenigen tijd de Utrechtsche kerk en werd 7 Jan. 1620 te Amsterdam beroepen. Men weigerde hem in Schiedam te ontslaan en ging daartoe genoodzaakt eerst in 1622 over. Hij werd in dat jaar 30 Sept. te Amsterdam bevestigd, † als pred. ald. 4 Juni 1652. Van hem en zijne nakomelingen zal wel iets vermeld wezen bij H. Croese Gz. »Kerkelijk Register der Predikanten die sedert de Kerkhervorming de Gereformeerde Gemeenten te Amsterdam bedient hebben".

In een M. S. »Register der Classis van Dordrecht, anders genaamd van Zuyd-Holland" [2]), vind ik vermeld: Henr. Swalmius (Swalme) O. en N. Beyerland 1604 van Alblas. — Oud Beyerland, Henr.

---

[1]) 't Is onzeker, of dit laatste hem wel betreft. 't Betreft hem denkelijk *niet*; zie 't volg. art. RED.

[2]) Dit MS. register is niet volledig; er ontbreken twee ringen, die van Alblasserweerd en Swijndregtseweerd, en bij den derden ring 't dorp Westmaas. De cl. v. D. was verdeeld in vijf ringen: 1 Dordrecht, 2 Overwater, 3 Strienreweerd, 4 Alblasserweerd, 5 Swyndregtseweerd. De plaatsen in dese ringen zijn: 1 Dordrecht, waarin de Duytse en Engelse kerken. 2 Overwater. Steden: Geertruydenberg, Nieuvaart of Clundert, Sevenbergen, Willemstad. Dorpen: Besoyen, Capel, Drummelen, Dussen, Fijnaart, 's Gravenmoer, De Made, Raamsdonk, Sprang, Swaluwe, Waspik. 3 Strienreweerd; de dorpen zijn: Anthonypolder, Beyerland oud en nieuw, Cillershoek, Claaswaal, 's Gravendeel, Hyenoord, Hitzert, Maasdam, Mynsheerenland, Numansdorp, Puttershoek, Strien, Westmaas. 4 Alblasserweerd: Alblas, Alblasserdam, Bleskensgraaf, Brandwijk, Giesendam, Giesen-Nieukerk, Giesen-Oudekerk, Goudriaan, Molenaarsgraaf, Nieuwlekkerland, Ottoland, Papendregt, Sliedregt, Wijngaarden. 5. Swijndregtseweerd: Barendregt, Dubbeldam, Heerjansdam, Hendrik Iden ambagt, De Linde, Ridderkerk, Rijsoord, Swijndregt.

Sw. 1605 blijft, (vertrekt naar Delft 1611.) Henricus Brand-Swalmius 1663 van Nieuwenhoorn, vertrekt naar Maaslandsluys 1670. — Groot Waspik en 's Gravelduyn, Johannes Brants 1699.

De afstammelingen van een der zoons van Henr. Sw. behielden den Vlaamschen naam v. der Swalme, en die zijner overige kinderen volgden de latijnsche benaming; een dezer genaamd Catharina Swalmius tr. Pieter Brants, schout van Pijnakker en Nooddorp; een zijner zonen genaamd Hendricus had in huwelijk de dochter van den Brielschen burgemeester Sem, en heeft zijn moeders naam zijnde die van Swalmius bij den zijnen aangenomen. — Van Eleazar Sw. bestaat een portret, gegraveerd door J. Suyderhoef naar eene schilderij van Rembrandt.

Amsterdam. J. B. VAN YSSELDIJK.

Swalmius. Aan de Bijvoegselen op 't Vaderl. Woordenb. van Kok ontleen ik nog 't volgende: »Eleazar Swalmius, afkomstig uit een oud en aanzienlijk Hollandsch geslacht, aan de voornaamste Delfsche en andere familiën vermaagschapt, was een der vier zonen van Henricus, den eersten pred. van Rhoon, a°. 1580, alwaar hij, na te Bleiswijk gestaan te hebben en overleden te zijn, op zijn verzoek in de consistorie begraven is. Eleazar heeft als pred. te Schiedam in 1616 de kerk van Utrecht eenigen tijd bij leeninge bediend; in 1621 naar Amst. ber. gaven die van Sch. hem niet over, vóórdat zulks door de Z.-Holl. Synode wierd gelast. Hij werd 8 Juni 1652 in de Oude Kerk begraven. Het is aanmerkelijk dat deze Eleazar en zijne twee broeders Arnoldus en Henricus, waarvan de eerste te Westmaas en te 's Gravenzande en de andere te Alblas, Beierland, den Briel, Delft en Haarlem predikanten geweest zijn, tot zulken hoogen ouderdom kwamen, dat de eerste 47, de andere 42 en de derde 49 jaren het leeraarambt waargenomen hebben; en zijn van Arnoldus insgelijks drie zonen geweest die ook ieder ten minsten 40 jaren op één standplaats den predikdienst bekleed hebben. — Uit dit geslacht 't geen nog in wezen is door de twee nagelaten zoons van wijlen Dr. Johannes Sw. te Delft, zoon van Mr. Adriaan, in 1747 pensionaris der stad Schiedam en bewindhebber der W. I. Compagnie, zijn vele predikanten, bij de Reformatie in Nederland, voortgevloeid; waarvan in portret uitgaat

Eleazar, alsmede Henricus door Frans Hals geschilderd". — De 2de druk van 't eerste dl der Gedichten van H. Kz. Poot (uitg. v. Reinier Boitet, Delft, 1726) is opgedragen »Aen den Heere Mr. Adriaen Swalmius, Advocaet voor den Hove van Hollant, enz. enz. In 't zelfde deel, en ook in 't 2de, komt nog een lofdicht op dien heer voor. Bovendien bevat het 1e dl twee bijschriften: 't eene bij de afbeelding van Swalmius, en 't andere bij dat van zijne »gemaelinne Mejoffrouw Elisabeth v. Haring". Ik gis, dat die heer Swalmius onzen dichter zeer aanmoedigde in zijn liefhebberij. 't Blijkt uit de verzen, en Poot zelf noemt hem daarin zijn »Maecenas".

A. AARSEN.

Trigland (XXXII, 220). In de naamlijst der Pred. van 's Gravenhage staat onder nr. XX: C. Triglandius SS. theol. doctor, ber. voor X (H. Rosaeus) van Hoorn 10 Febr., bev. 11 April 1638, † 20 Aug. 1672, ondertr. te 's Gr. 25 Maart 1640 Anna Hallingh, — en 22 Dec. 1643 Beatrix Snels, bij wie eene dr Geertruida, ged. 's Gr. 8 April 1646 (get. Geertruida v. Sijpestein wed. Mr. Corn. Snels en Geertruida Halling, wed. Jacob v. Wouw, rentmr van Rijnland). Mr. Theodorus Triglandius heeft bij Cornelia Stalpaert eene dr Christina, ged. te 's Gr. 21 Maart 1657 [get. Susanna Elizabeth Triglandus (*sic*), denkelijk de latere gade van Willem toe Water], en een zoon Pieter, ged. te 's Gr. 28 Jan. 1659.

's Gravenhage. FRED. CALAND.

V R A G E N.

Eyma. Deze om des godsdiensts-wille indertijd uit Frankrijk naar Nederland geweken familie voert, blijkens lakafdruk, een klimmenden leeuw (?), met een ietwat schuinsloopend kruisje rechts en links van den kop; en een schildhoofd, beladen met drie dito kruisjes, naast elkander. Men vraagt eene juiste beschrijving als ook vooral de kleuren dezes wapens.

De Gignoux. Cette famille fut obligée de quitter la France à la suite de la révocation de l'édit de Nantes. Une de ses branches s'établit en Hollande, où elle compte plusieurs officiers. Mr. de

Gignoux épousa Mlle Cornet et eut entre autres enfants: 1. Louis, épousa Susanna de Vriese et eut 1 fils qui épousa une Hallungius 2. Thérèse, épousa le cap. de cav. v. Cattemburch et eut des enfants. 3. Henriette, épousa un Onderwater et eut des enfants. Cette famille a-t-elle encore des représentants en Hollande ? Quelles armes portent-ils? Quelles étaient les armes des v. Cattemburch, et ont-ils encore des répresentants?

[Consulter sur v. Cattenburch: *Nav.* XXI, 313, 4*; VI, 245, 60, 1*, 340 (*n.*)*, 74, 413, 5, 82; VII, 96, 317, 476, 520; X, 608. Les astérisques indiquent la déscription des armes.]

Roeters-Hudde. Floris R., fils d'Ernst et de Geertruyd v. Markel, épousa Geertruyd H. Quels furent leurs descendants?

v. Stryen-v. Bambeek. Querijn v. Str., bourguemestre d'Amsterdam en 1709, ép. Cornelia v. B., fille de Nicolas et Cornelia Gerard. Ont-ils eu des descendants?

de Vroede-v. Willigen. Quel lien de parenté existait-il entre Elizabeth de Vr., épouse de Mr. Jan de Witt, conseiller d'Amsterdam, et fille de Mr. François, bourguemestre d'Amsterdam, et de Clara Roeters, — et Anna v. Willigen, épouse de Aegidius v. der Marck, conseiller de Leide?

Val-Richer. PIERRE DE WITT [1]).

v. Grinsven, enz. Hester v. Gr. te 's Hertogenbosch riep bij testament van 12 Juni 1651 de naar haar genoemde stichting in 't aanzijn, uit welke jaarlijks vijf prebenden aan vijf studenten uit haar geslacht moesten ten goede komen, waarvoor een som van duizend gl. aan renten werd bestemd. Eene MS.gen. biedt: Willem Geubels tr. Josina, dr v. Franken (Frank?) Jansen, bij wie Josina (tr. Willem v. Wels bij wien Josina v. W. tr. Herman v. Casteren) en Jenneke [tr. Arent Jan v. Amelroye (wapen v. Châtillon met een loopenden rooden vos), bij wien Josina v. A. tr. Mr. Rogier v. Grinsven]. Rogier en Josina hadden tot dr straksgenoemde Hester, die (volg. Le Roy, Théatre Sacré de Brabant) in de St. Janskerk te 's Hertogenbosch begraven werd met deze kwartieren:

1) Vgl. *Nav* XXXI, 531, 633; XXXII, 299, 444. RED.

Grinsven	Son	Amerzoden [1])	Kivits
Merendonck	Gruithuysen	Heese	Kelst.

Deze kwartieren zijn met 't bovenstaande strijdig. Wat moet 't zijn? En hoe is haar wapen? Men had te 's Hertogenbosch twee onderscheidene familiën v. Gr. — Elias Nuyts tr. te Amsterdam 17 Febr. 1653 Catharina Grebert geb. 18 Sept. 1634 uit eene Fransche familie. Wat weet men van hem en zijn geslacht? — Isaac v. Uyterwijck tot Heemse geb. 1647, † 6 April 1703, tr. Ermgard v. Randwijk, dochter v. . . . . . v. R. en . . . .? Hoe is het wapen harer moeder? — Christiaan v. Lennep tot Putten, lid der rp v. Veluwe, Gecomm. der W. Ind. Comp., † 1713, tr. Mechtelt Agnes (of Mecht. Anna) Schaap, wede v. Joh. v. Haeften tot Putten, dr v. Wolter Sch. en Johanna Voorne (Mr. J. v. Doorninck, Geslachtk. Aant.). d'Abl. v. G. noemt hare ouders Hendrik v. Schaap en Elis. Cuneg. v. Haeften v. Verwolde. Wat moet het zijn? Als de eerste donné juist is, hoe is dan 't wapen v. Johanna Voorne? G.

Swalmius (XXXIII, 294). Zeger v. Swalm, ridder, was geh. m. Arnolda v. Beinhem, wier dr Friedecola, vrouwe van Laurentzberg, tr. Johan v. Pallant, heer tot Nolsberg en Kintzweiler, bij wien Johan v. P., heer van Wildenburg en Berg, tr. Catharina v. Rotzelaer uit Vlaanderen, bij wie Maria v. P. († 1551, jeugdig, kort na haar huwelijk, naar 't schijnt) tr. Frederik Schellart v. Obbendorff, heer van Gintzemich [2]). — Waar woonde gezegde Zeger v. Sw., die, naar gissing, omstr. 1440 geboren werd en omstr. 1470 huwde. In 't belang der totdusver vruchteloos in Vlaanderen gedane nasporingen opzichtens de ouders van Henricus 1580—1602 pred. te Rhoon (*Nav.* XXXIII, 48, 468, 9), vraag ik naar de afstammelingen van Zeger, zoowel als van zijne broeders, zoo hij die had. Weet men ook nog andere bronnen te noemen dan de *Nav.* t. a. pl. benuttigde en de archieven van Gend en Keulen?

Frankfurt a/d Main. SWALMIUS V. DER LINDEN.

[1]) Amerzoyde of Amelroye, vgl. *Nav.* XXXIII, 175, 224 RED.

[2]) Gimnich? RED.

GESCHIEDENIS.

Erasmiana. De Volksstem meldt uit Middelburg (Transvaal) i.d. 20 Dec. '82, belangende de expeditie der Kaapsche Boeren (Boers) tegen Mapoeh en Mampoer, o. a. het volgende: »Mampoer is nog op vrije voeten. Toen het Kopje, waar men hem dacht te vinden, genomen was, was de vogel gevlogen. Hij bevindt zich nu met vrouw en kinderen in Mapoch's stad. De nederlaag, door Erasmus geleden, is aan hemzelven te wijten. Het schijnt, dat hij met commandant Winterbach was overeengekomen, om gezamenlijk den aanval te doen; de laatste zou den generaal met het plan bekend maken en dezen verzoeken eene patrouille uit te zenden tot assistentie. In plaats nu van te wachten totdat Winterbach met zijne 80 burgers opdaagde, viel Erasmus den vijand alleen aan en werd verslagen. Sommigen beweren, dat Erasmus zoo voortvarend was, om den geheelen buit voor zich alleen te verzekeren. Anderen weer verzekeren, dat hij vreesde dat de vijand groote versterkingen zou krijgen alvorens Winterbach zich bij hem kon voegen. Één troost is er, en deze is, dat er tusschen de 40 en 50 Kaffers in het zand beten vóórdat Erasmus zijn weg door den vijand gebaand had. Hij maakte ook 20 beesten buit. Zeven opperhoofden hebben hunne onderwerping aan Joubert aangeboden. Zij behooren niet tot Mapoch's volk, doch zijn Makatezen, die bij Lulubergen wonen. Zij zullen in hunne oude woonplaatsen blijven, te meer daar zij als spionnen groote diensten kunnen doen. Den 18 Dec. hebben de commandanten Cronjé en Erasmus, aan het hoofd van 300 Boeren en 200 Kaffers, een Kopje aangetast tusschen het fort Potchefstroom en dat van Henning Pretorius. De plaats was vol spelonken, en de Kaffers betrokken de burgers daaruit, zoodat het noodzakelijk was hen daaruit te verdrijven. De burgers slaagden evenwel niet, en dynamiet had geen effect, voornamelijk omdat de spelonken te groot waren daartoe. De Kaffers openden een geducht geweer-

vuur en wondden drie Boeren. Drie spelonken liet men in de lucht vliegen, en daarin vond men eene groote hoeveelheid koren. Ook nam men 60 bokken buit. Hoevele Kaffers er vielen is onbekend". In *Hl. Ct.* van 16 Apr. '83 is sprake van Abel Erasmus, bij wiens contingent in den oorlog tegen de Kaffers in de Transvaal zich in Maart 500 Swazies hadden aangesloten. Den 5 April deden 1500 Secocoeners, onder Erasmus, en 500 Kaffers van Botsebelo en Magato met gunstig gevolg een aanval op Makwane's sterkte, ten noordoosten van Mapoch's stad.

Komt er op de vraag van *Nav.* XXXII, 219 (vgl· XXXI, 556) geen antwoord in? Het zou denkelijk niet van belang ontbloot zijn [1]).

Lutherana (XXXII, 421—3). Er bestaan nog twee rechtstreeksche afstammelingen van Luther, die men te Kloster-Allendorf, in Thüringen, ontdekt heeft. Het zijn een 32-jarig timmerman, Heinrich L. en diens broeder Karel, die aan de hoogeschool te Jena in de godgeleerdheid studeert. Deze tak der familie L. heeft genot van een fonds, dat elk harer leden eene som van 50 th. verzekert bij hunne bevestiging, hun intrede van de leerjaren en hun huwelijk. Karel wordt bij zijne studiën uit dit fonds ondersteund. De vader dezer beide jonge mannen was metselaar te Berlijn, waar de dochter eens raadsheers, voornamelijk uit vereering voor de nagedachtenis des grooten Hervormers, met hem in den echt trad. Zij werd om dezen stap door hare familie verstooten, onterfd, en stierf in armoede.

Te Erfurt vierde men 5/12 Aug. '83, met 't oog op 10 Nov., als wanneer 't 400 jaren geleden was, dat de Kerkhervormer 't levenslicht zag, — een Luther-feest, onder medewerking van een groot aantal studenten, omstreeks 800, uit verschillende Universiteiten. Een historische optocht, voorstellende de komst van den Hervormer als kerkelijk gevangene te Erfurt, toen hij reisde van Wittenberg naar den rijksdag te Worms, was het merkwaardigste gedeelte van dit feest, waaraan de gebruikelijke redevoeringen niet

[1]) Erasmus treft men reeds in 1528, — dus nog tijdens het leven van den grooten Desiderius, — als voornaam aan; immers Erasmus v. Eck was destijds dingmeester te Nymegen. Zou hij een v. Eck v. Pantaleon geweest zijn?

ontbraken, o. a. in de Augustijnerkerk te E., waar L. op zijn doorreis predikte, en thans de Lic.-theol. Rietschel, condirector des theol. seminars, Oberpfarrer en Superintendent te Wittenberg, eene voortreffelijke rede hield, naar aanleiding van denzelfden tekst, door L. toen behandeld, t. w. Ev. Joh. 20 vs. 19. Luide was bij dien optocht 't gejubel, waarmeê de studenten des Kerkhervormers beeltenis begroetten, welke men bij die kerk had geplaatst, doch eerbiedig zweeg het, toen in de groep de wagen naderde, waarin L. gezeten was. Zijn rol vervulde een burger van E., wiens gelijkenis met den Hervormer inderdaad treffend was. Hij vertoonde een echten Luther-kop. Die zestiende-eeuwsche lage huifwagen, waarin Amsdorf naast, Pezensteiner en Suaven tegenover — den Hervormer, werd begeleid door een 25-tal studenten en gevolgd door Crotus Rubianus, 40 professoren, raadsheeren en magisters te paard, onder wie Justus Jonas, Sturz, e. a. Vóór de kerkdeur stond hij stil, en 't koor hief aan:

Wie weihevoll sind diese Hallen!
Hier ging der als Gebundner ein,
Der nach des Höchsten Rath uns allen
Ein Hort der Freiheit sollte sein.

Toen beleefden de duizende feestvierders met hunne ontbloote hoofden een zeldzaam aangrijpend oogenblik, men vond zich gansch verplaatst in Luther's tijd en gevoelde levendiger dan ooit de grootheid, smart en beteekenis van zijn strijden en werken. Te E. kon men zien, hoe nauw nog altoos de band is tusschen 't Duitsche volk en den Hervormer. Hij is een echte Duitscher geweest, de schepper van 't Duitsche proza, de vader van 't kerkelijk volksgezang, de vertegenwoordiger van Duitsche trouw en humor, de verdediger van Duitsche vrijheid tegenover Paus en Keizer. Niet enkel als Reformator, als zoon van Duitschland leeft Maarten Luther voort.

De studenten-optocht richtte zich 9 Aug. naar den Wartburg, waar het feest met het zingen van Luther's lied »Ein feste Burg ist unser Gott", gevolgd door 't volkslied, eindigde met dank aan 't Opperwezen, dat dezen grootsten zoon van Saksen geboren worden deed.

Eene »Levensschets van Dr. M. Luther" en »Gods werk in en

door Dr. M. Luther" — van de hand van J. P. Schaberg, zagen als feestgaven voor den gewichtigen herinneringsdag, Oct. '83, bij J. H. v. Peursem te Utrecht 't licht. Hieraan gingen in Duitschland, waar men 1883 het Lutherjaar heet, vooraf Rogge's »Lutherbüchlein", Disselhoff's »Luther", en andere uitgaven, van Baum, Baur, Völter, Köstlin [1]). Aan tegenschriften ontbrak 't ook niet. Opmerkelijk was dat van een gewezen Lutherschen pastor Ebers, die zóó vinnig in zijn schrijven moet geweest zijn, dat R. Kath. bladen zelfs er hunne afkeuring over te kennen gaven. — Gansch anders daarentegen de beroemde R. Kath. geleerde Dr. Döllinger te Munchen, die op de vraag, of ook de Duitschers, die niet tot de Evangelische kerk behoorden, met een goed geweten aan de viering der Lutherfeesten konden deelnemen, dit classiek antwoord gaf: »Zelfs al laat men in Luther den godsdiensthervormer ter zijde, dan zijn nog zijne verdiensten opzichtens taal, letterkunde, gezang [1]), schoolwezen, enz. groot en duurzaam genoeg, om alle Duitschers tot onsterfelijken dank jegens hem te verplichten". — De oud-hoogl. Dr. J. H. Scholten (Leiden), schreef in de Nov. aflev. van »de Tijdspiegel", »Maarten Luther 1483—1546", en bij Tj. v. Holkema te Amst. verscheen eene »Luther-feestplaat", waarop de Hervormer is afgebeeld, met de hand op den Bijbel, de bekende woorden sprekend: »Hier sta ik; ik kan niet anders". Daaromheen kleine tafereelen uit zijn leven, zijn geboorte — en zijn sterfhuis.

»Luther's Bijbelvertaling", door Dr. J. G. D. Martens te Amst., vormde 't hoofdopstel in 't November-nummer der »Stemmen voor Waarh. en Vrede", in de Oct. aflv. van welk tijdschrift de redacteur Dr. A. W. Bronsveld, pred. te Utrecht, 't door hem te Erfurt medegevierde Lutherfeest van Aug. ll. in zijn naïf-religieusen trant beschreef. Dr. Martens gaf ook in 't licht »De hoofdtrekken van L.'s Theologie" (als theologie der gewetensvrijheid; Amst., H. W. Mooij, '83), en Prof. Dr. J. J. v. Toorenenbergen sprak 12 Nov. '83

---

[1]) Prof. Köstlin te Halle, beter dan iemand met Luther's schriften bekend, heeft thans aangetoond, dat 't bekende distichon:

»Wer nicht liebt Weib, Wein und Gesang,
»Der bleibt ein Narr sein Leben lang";

nergens bij L. voorkomen, en eerst honderd jaren geleden in een gedicht van Julius von Vosz te vinden zijn.

in eene openbare les aan de Universiteit te Amst. eene rede uit »Luther aan de Hoogeschool" (Amst., Höveker, '83).

In verschillende plaatsen in Nederland, vooral te Haarlem (zie Hl. Ct. v. 13 Nov.), had de gedachtenisviering een feestelijk aanzien, en in de Groote-, de statige St. Lebuinuskerk te Deventer [1]) was een 3000tal belangstellenden vereenigd. De zanguitvoering, die ter gelegenheid van het 11 Nov. jl. bij de Luthersche gemeente te Zwolle gevierde Lutherfeest plaats had, gaf aanleiding tot 't oprichten eener koraalvereeniging ter stede, uit leden dier gemeente, waartoe reeds ruim een veertigtal zich verbond.

In Engeland had zich, onder voorzitterschap van Lord Shaftesbury, eene commissie gevormd van invloedrijke personen, ter viering van dit gewichtig feest, waartoe door haar al de protest. kerken waren uitgenoodigd. Op den geboortedag zelven, 10 Nov., werden in de Exeter-Hall te Londen voorlezingen en redevoeringen over Luther's leven gehouden. Des Zondags had de kerkelijke viering plaats, en des Maandags, 12 Nov., werd in de Exeter-Hall andermaal eene groote conferentie aan die herdenking gewijd. Men zond een telegram aan keizer Wilhelm, met den wensch dat Duitschland en Groot-Brittannië beiden in staat mochten zijn bestendig den zegen te genieten en te handhaven, door de Kerkhervorming ontvangen. Aan lord Shaftesbury bood men een voor het doel geslagen gedenkpenning aan, en er werd een met lauweren gekroond portret des Hervormers onthuld.

In Frankrijk trok ze de aandacht weinig. Alleen hielden te Parijs sommige Luthersche predikanten lezingen over L., en 11 Nov. een bijzonderen avond-dienst, waaraan de predikanten der Calvinistisch-Hervormde en der Vrije Kerk deelnamen. O. a. beschouwde Edmond de Pressensé L. als den idealen vertegenwoordiger der beste zijde van 't Germaansche ras en den grooten zielenbevrijder. In 't Journal des Débats legde hij deze merkwaardige getuigenis neder: »Indien uit deze in enthusiasme alle voorstelling tebovengaande feestviering iets gebleken is, dan is het bovenal de macht, welke het godsdienstig gevoel nog hedentendage uitoefent over hetzelfde

---

[1]) Zie die kerk met haar krypt of krocht door den opzichter-teekenaar der voorm. Rijks-adviseurs bouwkundig beschreven in Bijdragen tot de Geschied. v. Overysel (Zwolle, Tijl, 1879) V, 179—82.

Europa, waarover met zooveel kracht de adem der critiek en der vrije wijsbegeerte is heengegaan. Wij beoordeelen het niet, wij constateeren slechts. Men zeide ons, dat na de godsdienstige en na de metaphysische maatschappij wij aan eene derde kwamen, de positieve maatschappij, waar alles wat buiten de verschijnselen ligt naar het gebied van het onkenbare verwezen wordt, om daar in eene ondoordringbare wolk te sluimeren. En zie, juist uit deze wolk is die vlam voortgeschoten, welke de ziel niet slechts van één volk, maar van millioenen menschen in gloed heeft gezet bij de herinnering van een godsdienstheld; want wat men ook zegge, wat men ook doen moge, dat is het geweest wat de menigte ontroerd en in vuur gebracht heeft. Niet enkel den man der vrijheid heeft men op dien grooten dag in alle toonen verheerlijkt, maar den man des geloofs. Indien het gedachtenisfeest aan Erasmus in plaats van aan Luther ware gewijd geweest, zou het buiten de Universiteiten nauwelijks weerklank gevonden hebben. [1]) Mocht men beweren, dat het ten slotte bij deze groote beweging niet om godsdienst te doen was, maar om eene soort van opwinding van den germaanschen geest, dan zouden wij antwoorden, dat niets minder juist is. Wat alles beheerschte, was de godsdienstige idee, de heugenis der Hervorming, in haar verreweg zuiverst en roemrijkst, in haar scheppend tijdvak".

Plechtstatig was de dienst te Berlijn in de Domkerk, in tegenwoordigheid van den Keizer en zijn gansche Hof, allen in groot uniform en gala-costuum. — Opmerking verdient vooral, dat op het Kapitool te Rome in de kapel der Duitsche ambassade eene godsdienstoefening ter gedachtenisviering gehouden is, bijgewoond door Prins Alexander van Pruissen en den Duitschen gezant von Keudell met zijne secretarissen en attachés. — In de Vereenigde-Staten hield men allerwege openbare samenkomsten, godsdienstoefeningen, muziekuitvoeringen, waarbij natuurlijk de Duitschers voorgingen, doch aan de meeste namen personen van allerlei landaard deel, en te Washington onthulde men een naar 't onlangs te Worms opgerichte nagebootst standbeeld des grooten mans.

De vierhonderdste geboortedag van Luther werd te *Paramaribo*

---

[1]) Vgl. 't spreekwoord: »Erasmus legde 't ei, en Luther broedde 't uit".

met veel opgewektheid en groote deelneming in de protestantsche kerken gevierd. De kerk, die naar Luther heet, was met groene guirlandes geheel en al versierd, een balcon had men gebouwd voor het koorgezelschap, en Luther's beeltenis, door groen omgeven, aan den predikstoel bevestigd. In die feestelijk versierde kerk werd op den avond van Luther's geboortedag, den 10den Nov., godsdienstoefening gehouden, zoomede op den volgenden morgen en avond, telkens onder leiding van Dr. Zaalberg, die boeiend sprak over Luthers beeld, werken en handelingen en de daaruit voortgevloeide gevolgen; terwijl het zangkoor onder leiding van B. Heyde het zijne bijdroeg om de menigte recht feestelijk te stemmen. — In de Hervormde kerk werd godsdienstoefening op zondag-morgen gehouden en was er tot opluistering van het herdenkingsfeest eveneens eene koorvereeniging onder directie van J. N. Helstone aanwezig. Het daarvoor gebouwde balcon was liefelijk versierd, terwijl groene guirlandes, in wier midden het portret van Dr. M. L. prijkte, het voetstuk van het orgel omgaven. Ds. Hoogvliet, die de gemeente voorging, gaf eene korte, maar volledige en boeiende schets van Luthers leven en werkzaamheid en sprak daarna over de onwaardeerbare zegeningen der Hervorming. Het koor liet zich nu en dan hooren, en Helstone's fraai orgelspel met begeleiding van de clarinet door den heer de Vries, zetten meerdere plechtigheid aan het feest bij. — Zondag 25 Nov. had in de vereenigde protestantsche kerk te *Curaçao* de viering plaats. Ds. J. A. Tydeman hield eene feestrede naar aanleiding van Matth. 11 vs. 9. — Ook in de Moravische Broederkerken werd Luthers geboortedag op plechtige wijze herdacht. — Vele Protestanten hebben door het uitsteken van vlaggen op zaterdag en zondag, 10 en 11 Nov., getoond het Lutherfeest te gedenken.

Ter Universiteits-bibliotheek te Groningen bevindt zich een N. Testament van Erasmus, dat door Luther gebruikt en van vele aanteekeningen voorzien is. Het draagt op het eerste blad Luther's handteekening, en verder een aantal handteekeningen van de verschillende bezitters van 1550 tot het begin der vorige eeuw, toen het door den Leidschen predikant Alberthoma aan zijne vaderstad Gr. geschonken werd. Onder de vele aanteekeningen van den Hervormer zijn sommige van uitlegkundigen, andere van polemischen

aard; deze laatsten zijn gericht tegen de verklaring van verschillende plaatsen, door Erasmus gegeven.

De Vereeniging voor Hervormings-geschiedenis (Verein für Reformationsgesch.), die bij gelegenheid van het Luther-eeuwfeest gesticht is, ziet haar ledental reeds tot boven de 4500 geklommen. Zij stelt zich voor op degelijke geschiedvorsching steunende bijdragen te leveren tot den Hervormingstijd. Het tweede nummer, door haar thans in het licht gegeven, bevat eene levensbeschrijving van Heinz van Wolfenbuttel. Deze is niet alleen merkwaardig om de zorgvuldige bewerking van het leven van dezen tegenstander der Reformatie, maar ook omdat ze eene eerherstelling van hem mag heeten, daar ze hem, vrij van de bitterheid van den geloofshaat, waarvoor hij in de 16de eeuw bezweek, teekent zooals hij is geweest: een man, die ter goeder trouw streed voor de Kerk, waarin hij was opgegroeid. Het derde deel zal eene nieuwe uitgave bevatten van Luther's geschrift »Aan den Duitschen Adel", met de in onze dagen onmisbare ophelderende aanteekeningen van prof. Benrath.

Godshuizen te Doesburg. De *Nav.* XXXII, 371, geuite vraag, dat het Hospitaal der Duitsche ridders ter stede omstr. 1460 in 't thans nog bestaande gasthuis veranderde, zal wel bevestigend dienen beantwoord. Een »hospitaal" toch (hospitale) was wel oorspronkelijk een verblijf (hospitium) voor vreemdelingen, maar werd later identisch met »gasthuis" (nosocomium). Daarom leest men bijv. bij 't bericht, dat een uurwerk in den toren van 't Tielsche gasthuis a°. 1562 geplaatst werd, in 't Chron. Tielense, p. 570: »in turri Hospitalis nostri ac Nosocomaei", enz.; — dus één en 'tzelfde gebouw.

Tusschen Doesburg en Dieren bezat 't Duitsche Huis, balye van Utrecht, aanzienlijke goederen; zie *Nav.* XXIII, 61, 2; VII, 229, 373; VIII, 478, en vgl. Tegenw. St. v. Geld., bl. 514. Zie de gift eener jaarrente, door Heese Gruiters (de Gruyter) als weduwe van Roelof Momm, uit het huis van Goossen v. Rouwenoort en zijne gade Aleid Sigincks (lees: Giginck) te Doesburg 16 Mei 1568 aan 't gasthuis ter tede vermaakt, mitsgaders den giftbrief zelven (oork. op perk. m. zegel, in 't stads-archief), medegedeeld in de prachtige »Bijdrage tot de Gen. v. 't Gesl. M." door H. M. Werner (Venlo), in Herald. Bibl. 1883, bl. 151, 237, 8. Is

in dat rijke opstel (bl. 127) ook a°. 1433 sprake van 't Begijnenklooster ter stede; ibid. bl. 128 en noot 3, vindt men gewaagd van verkoop eens perceels, een veld-slag in Angerloobroek, i. d. 3 Juli 1451 en 5 Jan. 1456 door Joh. Momme van Kell en Henric v. Heeckeren aan 't Fraterhuis te D. — Geeft Mr. J. A. Nijhoff (Verzam. v. Oork., VI, 2, bl. 871) bericht van eene kroniek, »De Ortu Domus Fratrum in Doesborch a°. 1425—1559", afkomstig van dat Fraterhuis zelf, en thans in 't bezit van den heer Tengbergen aldaar; wegens de zeldzaamheid van dat document is waarschijnlijk mededeeling des hoofdinhouds, zoo die totdusver nog niet elders geschiedde, in dit maandwerk wenschelijk te achten. Aan dat Fraterhuis behoorde o. a. de Fraterwaard, in Tegenw. St., bl. 514, beschreven als een »voornaam Landgoed" bij Dieren, waarover vanwege den Prins van Oranje, stadhouder van Gelderland, als eigenaar, destijds (a°. 1740) een rentmeester en een griffier (der leenen) waren aangesteld.

Snouckaert. In 1687 verkocht Jhr. Jacob Sn., gehuwd met Machteld Adriana v. Rhenoy, zijne heerlijkheid Berkel, Rodenrijs en den Tempel aan Judocus Kruger, pred. te Berkel c. a. 't Is naar alle waarschijnlijkheid deze verkoop dien Halma bedoelt, als hij van een Roomschgezind heer spreekt, van wien Ds. Kruger dit goed kocht en met wien hij en zoomede de gemeente op gespannen voet schijnen verkeerd te hebben. A. AARSEN.

Eymeren (XXXIII, 104, 200). Eimeren is eene buurschap onder Elst. Het geslacht v. Eimeren was in de Middeleeuwen een der aanzienlijksten te Arnhem. De namen Eimeren en Emmerik zijn volstrekt niet één [1]), en 't is ook niet waarschijnlijk dat het adellijk stift te Eimeren iets te maken had met Emmerik of een stift aldaar; noch met het Duitsche huis. Dat men toch eens voor goed breke met de gewoonte om uit klankverwantschap van namen iets te willen bewijzen. Een naam opzichzelf bewijst niets [2]).

A. J. C. KREMER.

---

[1]) Dit is ook geenszins beweerd, maar wel dat er nauwe verwantschap tusschen beide namen bestaat, gelijk de varianten leeren. RED.

[2]) Dit moge ten aanzien van geslachten soms gelden, ten aanzien van plaatsen gewis niet, al ware 't alleen maar om taalverwantschap te constateeren, met den aankleve van dien. RED.

[»Onder 't rechtsgebied van Elst verrees een nonnenklooster en gasthuis op onzer Vrouwenberge te E., nu in eene landhoeve veranderd, welke, met den naam van 't klooster, ook nog de oude breede kloostergracht behield. Het aan 't klooster verbonden gasthuis doet ons vanzelf gissen, dat de nonnen van E. tot de Franciscaner Tertiarissen zullen behoord hebben, van welke orde de krankenverpleging in gasthuizen en hospitalen een hoofdbezigheid uitmaakte. Met volkomen zekerheid kunnen we dit zeggen van 't Zusterhuis te Huissen, dat vermoedelijk in de 15de eeuw ingesteld, zich tot 't begin dezer eeuw staande hield". Aldus Johs. Hk. Jonckers in een belankrijk opstel »De Middeleeuwsche Christ. Kerk in de Overbetuwe" (in Geld. Volksalm. 1875, bl. 141), die aldus voortgaat: »Dat de nonnen te E. onder Elst, zoolang zij er waren, de Hervorming niet hebben bevorderd, laat zich genoegzaam afleiden uit de volksoverlevering volgens welke haar klooster door de Hervormden met geweld geëigend en ten deele verbrand is, 't zij door inheemsche geuzen, 't zij door vreemd geuzen-krijgsvolk, terwijl zij zelve naar het Cleefsche Huissen, — vgl. *Nav.* XXVII, 428; IX, 90, — de wijk namen en 't getal der kloosterzusters aldaar vermeerderden. De kloostergoederen van E. legden, evenals die der oud-Geldersche abdij van 's Gravendaal of 't Nije klooster, na hun secularisatie den grondslag tot het nog bestaand geestelijk rentambt van Overbetuwe, maar zijn in den loop dezer eeuw verkocht". Zie t. a. p., bl. 156, 7.]

Elisabeths-klooster te Huissen (XXIX, 90). Dit klooster was een adellijk jufferstift, want een lid der adellijke Betuwsche familie v. Hövell, t. w. Johanna Maria Gertrudis v. H., geb. te Andelst 18 Febr. 1715, nam als geestelijke zuster daar haren intrek, alvorens in het Ursulinenklooster te Elten te gaan; zie *Nav.* XXVII, 428. Ook namen de geestelijke zusters van het adellijk jufferstift te Eymeren in den Hervormingstijd de wijk naar dit klooster; zie *Nav.* XXXIII, 482. Namens den Pauselijken nuncius Joh. Angelus Arcimboldus outving 6 April 1516 Bartholdus v. Dusseldorp te H. een aflaatbrief, welke langen tijd in het archief der kerk te Driel is bewaard geworden. Tot 23 Mei 1802 bleef Huissen Kleefsch, en is nog sterk Roomschgezind, — van welke Roomschgezindheid zijne processie of omdracht op Sacramentsdag, zijn schuttersfeest op St. Jan, enz.

nog een levendig denkbeeld geven; evenwel is de bedevaart, die naar de buurschap Malburgen aldaar, — o. a. in 1396 door Catharina, dochter van Albrecht graaf van Holland en gemalin van Willem hertog van Gelre, — placht gedaan te worden, zóólang reeds in onbruik geraakt, dat men niet eenmaal meer weet van welken heilig er graf of reliquieën vertoond werden. Vermoedelijk hebben eenige achterblijvers uit de krijgslieden van Hendrik van Brederode, als deze uit Amsterdam naar Duitschland week, den grond gelegd tot de eerste Hervormde gemeente te H., welke daarna door bijgekomenen uit Wesel een weinig vermeerderde, en zinspeelt hierop het kerkelijk zegel dier gemeente, dat het gewone monogram van den naam Christus vertoont, met het omschrift »In hoc (signo) vince", als wilden die eerste Hervormden hunne hoop daarmede uitdrukken, dat zij onder dit nieuwe geestelijk vaandel de overwinning zouden behalen, welke hen begeven had onder hunne vroegere vaandels, door Brederode's krijgslieden, bij hunne verstrooiing, verscheurd. — Men zegt, dat 't gemeentebestuur van Maastricht in onderhandeling is met de Kruisheeren te Huissen, om hun de gebouwen af te staan, welke vroeger aan die Orde toebehoorden en thans tot lyceum en bergplaats worden gebezigd. Dit zou dan 't tiende klooster te M. worden.

Vitte. De vraag van *Nav.* XXXII, 121, bekomt uit Nijhoff's Oorkonden, I, bl. 354, een duidelijk en volledig antwoord. De burgers van Zutfen en Harderwijk hadden in 1316, 26 van Erik en Waldemar, koningen van Denemarken, aanmerkelijke voorrechten en handelsvrijheden verworven. Zie de deswege uitgevaardigde, door Sligtenhorst (Geld. Gesch., bl. 588 vg.) uitgegeven brieven. Te Skanor, eene stad in Skania (Schoonen), zijnde thans de zuidelijkste uithoek van Zweden, alleen door de Sond van het Deensche eiland Zeland afgescheiden, laadden en losten zij hunne goederen, hadden zij hunne magazijnen, pakhuizen en winkels. Doch Denemarken was toen een tooneel van partijschappen en bloedige burgertwisten, van welke sommige grooten zich bedienden, om de schoonste bezittingen der kroon onderling te verdeelen. De zwakke koning Christoffel II, vroeger door zijn eigen onderdanen van den troon gestooten, herwon dien in 1331, o. a. door Skania aan den

graaf van Holstein te verpanden. Maar de inwoners van dat gewest, weldra zijne overheersching moede, schudden reeds een jaar later zijn juk af, en stelden zich onder de bescherming des konings van Zweden Magnus II. In Nijhoff's verzameling bevindt zich (sub. n°. 308) een charter van dezen i. d. 7 Nov. 1335, waarbij hij verklaarde ter wille zijner gemalin Blanche (dr v. Jan markgraaf van Namen) aan de burgers der stad Zutfen te vergeven wat zij een jaar te voren op de jaarmarkt te Skanor tegen hem hadden misdreven. Ook de Hollandsche en Friesche steden, inzonderheid Amsterdam, verwierven in 1368 van den Zweedschen koning Albrecht uitnemende handelsgunsten, tengevolge waarvan zij op Schoonen hunne kantoren (victen) vestigden. Zie Wagenaar, Besch. v. Amst. 8vo, II, 155. De vitte (victe) van *Nav.* XXXII, 121, was dus een handelskantoor, dat ten behoeve der stad Z., onder directie van Evert v. Diepenbroek, in 1451 te Skanor geopend werd.

J. A.

VRAGEN.

Grafstede der Gravin van Solms te Utrecht. In de »Gids voor reizigers door Nederland" van P. H. Witkamp, uitgave van J. H. Laarman, Amst. 1847, komt bl. 302 bij de beschrijving der Dom- of St. Maartenskerk te Utrecht voor: »Ook de beminnelijke gravin »Amalia van Solms (geb. 1602 † 1675) de echtgenoote van prins »Frederik Hendrik, ligt in deze kerk, in eene afzonderlijke kapel, »begraven. Hare grafplaats praalt met beeld- en lofwerk". Uit een boekje, gedrukt te Delft bij Caspar v. Graauwenhaan, zonder jaartal, doch zeker uitgegeven tijdens of kort na de begrafenis der Gouvernante prinses Anna, en ten titel voerende: »Afbeeldin»gen der Heerlijke Graftombe en van de Oude en Nieuwe Graf»kelder der Princen van Oranje met alle de kisten zooals die in »dat Graf geplaatst zijn, etc.", — blijkt dat het lijk van Amalia van Solms, wede. van Frederik Hendrik, het laatste lijk was dat in den Ouden-kelder te Delft geplaatst is geworden. De Hedendaagsche Historie of Tegenw. Staat van alle Volken, dl. XXI, bij Isaac Tirion 1758, zegt bl. 371: »Voorts staat, in eene afzonder»lijke kapel (der Utr. Domkerk), de grafstede der graavinne van

»Solms, die, met alle de hedendaagsche fraaiheden van beeld- en »lofwerk keurlijk versierd is". En iets lager: Het (Bisschopshof) »werdt, ten tijde van Prinse Willem III, door de Staaten aan de »graavinne van Solms ter bewooninge gegeven". Onder de 5—7 Nov. '83 verkochte boek- en plaatwerken, etc., nagelaten door den hr. J. de Kruijff te Utrecht, kwam onder de Historie-prenten op bl. 35, n°. 582, voor: »Afbeelding van den moedwil aan het stoffelijk »overschot en de Graftombe van de gravinne van Solms in de »Domkerk te Utrecht".

Dat Amalia van Solms in den graf kelder te Delft ligt, en Witkamp misgetast heeft, is, dunkt mij, buiten kijf; maar wie was dan de Gravin van Solms, aan wier graf en lijk de patriotten deden blijken hoe groot hun vaderlandsliefde was.

E. PH. ERFMANN.

De Molenaer, enz. Wie zijn de afstammelingen, hetzij rechtstreeks, hetzij in een zijtak, van Jan de Molenaer, 1345 beleend door Willem IV, graaf van Holland enz., met het ambacht van Graeflant, later Ammers-Graveland of Groot-Ammers geheeten, gelegen in den Alblasserwaard? — Wanneer is de heerlijkheid Graveland onder de baronie van Liesveld gekomen? Het behoorde reeds daartoe in 1541. — Is 't bekend of de heerlijkheid Graveland, indertijd aan den een of ander door koop is overgegaan of waar de desbetreffende stukken te vinden zijn? V. S.

OUDHEID-, MUNT- EN PENNINGKUNDE.

Grafschriften te Sluis (XXXIII, 367). Bij een onderzoek ter plaatse waar eenmaal de St. Janskerk alhier stond, ontdekte ik nog een paar steenen. dHeer François Engels, in zijn leven Griffier en Ontfanger slands van den Vrijen overleden binnen deser stede Sluys 20 Sept. 1650 en jonkvr. Susanna du Rieu sijn huisvr. sterf 31 Dec. 1676 oud 65 jaren, mitsgaders hare kinderen François sterf den 28 Oct. 1647, Susanna sterf 14 Sept.

1648 en jufvr. Maria Engels huisvr. van Sr Mailliart van de Busche [1]) overleet den 24 augusty 1657".

Hierboven: mannel. wapen, veerenpen; vrouwel. wapen, drie (2,1) eenden, boven twee golvende dwarsbalken. Halfaanziende helm, met gebladerden boom tot teeken.

"Hier ligt begraven Anthonia Balkenende, huisvr. van den Heer V. F. Bogaard, stierv den 25 Aug. 1782, oud 69 j. en de heer Vincent Ferdinand Bogaard raad pensionaris slands van den Vrije die stierv den 3 Maart 1790 oud 80 jaren".

Hierboven: In blauw keper van rood, verzeld van drie vruchten (ongebolsterde doorgesneden noten, met gouden pit?)

Een derde steen droeg den naam »Jan Sarragon".

Voorts nog een zerk, van welke alleen de wapens boven den grond uitsteken, t. w. mannel.: gevierendeeld, 1 en 4 keper verzeld van drie 8p. sterren; 2 en 3 gelijk-armig groot kruis, in elken der vier hoeken verzeld van een dito klein kruisje; — vrouwel.: schuine balk beladen met loopenden leeuw (of hond).

In de Lettervruchten van 't Depart. Sluis, der Maatschij tot Nut v. 't Algemeen, jaargg. 1824 en '26, staan nog vermeld: op een wapenbord boven den ingang der burgemeestersbank,

D. O. M.

Nobili Majorum prosapia rara virtute multaque eruditione atque insigni morum lepore spectatiss. juveni D. Daniel Schelkens qui in primo aetatis flore Slusae in Flandria in Ministerio Christi pie obdormivit Ao. aetatis XXV sospitatoris MDCXXXIIX Mense Septembri die quarto.

Vita vēnit [2]) trutinanda actu non tempore tanquam [3]);
Pretiosa verum [4]) haud mole sed pretio vigent.
Illa brevis spatio, longa actu, fine beata
Tibi, beate, vita, Schelkens, obtigit.
Patria te flemus, te Ecclesia, nam sibi civem
Quem Coelites scripsere plorari nefas.

I. L.

Sepulture van Pieter de Backere, fs. Pieter, die overleet in 't jaer XVC XXXXVI in Nov.

---

[1]) Van 's Hertogenbosch. RED. [2]) est? RED. [3]) tantum? RED. [4]) enim? RED.

Sepulture van Anthonijne, dr v. Anthonius Bouwinesch, voorz. Pieter geselnede, starf 5 Dec. XV^{C} XXXX. En van Iacquemine dr v. Adriaan de Clerx voorz. Pieter tweede wijf overleden....

Op de witte zerk kwamen behalve de levensgroote afbeeldingen dezer drie personen nog de volgende regelen voor:

Doet deugt van dat hu God geeft,
Terwijle dat et es dat ghij leeft;
Want als ghij zult wezen doot
Ghij en hebt er niet aen cleen nog groot.
Die ghene diet ghij 't laeten zelt
In goet in huusen ofte in gelt,
Die zulder messchien me in zonden leven
En lettel om hu arme ziele gheven
. . . .
De keerse ligt wel die voren gaet:
Niemant op een ander verlaet.

Op een kleine witmarmeren zerk stond:

»Hier leght begraven zuster Catheleijntje. A° 1578 den 9 in Maerte. Bidt over de ziele". 't Overige was uitgesleten. Het oude volksverhaal zegt dat 't geheele opschrift luidde:

Hier ligt zuster Cathelijntje:
Zij heeft geleefd gelijk een zwijntje,
Zij is gestorven als een verkje;
Daarom ligt zij onder dit zerkje.

Een blauwe zerk waarop in Gothische letters:

»Hier leghet begraven Boudin Damaert, die staerf MCCCXXXVIIJ den xiiij^{sten} dach vā Nōv. Bid God over de ziele.

In den muur gemetseld een witte zandsteen, waarop:

»Hier onder lect Willē van Cadsant die sterf MCCCV.

»Hier leght Marie Willēs wiif vā Cadsant die sterf MCCCX.

† † †

Een zeer oude tombe met mannen- en vrouwenbeeld. Opschrift in Gothische letters:

Hier leghet Thomaes vā Scoenevelt fs Willems van Scoenevelt die welke vā deser werelt verleet in 't jaer MCCCCXVII den 7 dach van Laumaent (of Hooijmaent).

Hier leghet Jonckvrouwe (verder uitgesleten).

Een prachtig wapenbord met acht kwartieren, alsmede trophee van wapenen, waaronder een blauwe zerk met dit opschrift:

Hier legt begraven François Nicolaes Baron van Fagel, in zijn leven Generael over de Inf. van den Staet der Ver. Ned. Mestre de camp, Generael van den Koning van Portugal, Veltmaarschalk-Luit. ten dienste Sijner Keijserlijke Majesteit, Col. over een Reg. te voet, Chatelain en Gouverneur van Sluis en de andere steden en forten in Staats-Vlaanderen. Obiit 23 febr. 1718.

Een fraaie tombe waarop:

Icy gist Noble homme Messire François Roussel Seigneur de Horvette, Lavel, etc. Grand Bailly de la ville de l'Ecluse, Receveur Général des contributions en Flandres, Burgemaistre du pais du Francq, etc. Mourut le XXI Sept. l'an MVCLij.

Et Noble dame, Dame Constance de Block (of Blocq) sa femme qui trépassa le VIIJ Janvier de l'an MVCLIIJ Laissant leur fille héritière Dame Marguérite Marie Roussel Dame de Susdits lieus, Epouse de noble homme Messire François de Halewijn, Seigneur de Rodelgem Werve etc. Comitté en la chambre des Comptes des Provinces unies etc. Quy ont fait ériger cette tombe à leur éternelle mémoire.

Aan den pilaar bij de schoone zerk van Jhr. Vegelin v. Claarbergen (zie *Nav.* XXXIII, 108) bevond zich zijn wapen, benevens eene trophee van wapens en vaandels, alsmede een schild met pijlen doorschoten, met het devies: »Nec vulnera terrent".

Sluis. *Medegedeeld door* J. A. DORRENBOOM.

Langewolt, enz. (XXXIII, 211). Deze namen bestaan nog heden ten dage, en zijn bij 't volk nog bekend en in gebruik. Het zijn de namen van landstreken, oude grietenyen, in 't Westerkwartier van Groningerland. In de vorige eeu werden ze ook wel Langewoldsteradeel, Vredewoldsteradeel (Langewold- en Vredewold-oosterdeel en -westerdeel), Humsteradeel of Homstradeel en Middachsteradeel genoemd. Humstradeel, veelal Homsterland genoemd, komt ook als Hummers, Hommers voor — in 1521 als Hummerze — en staat in middeleeusch-oudfriesche oorkonden vermeld als Humerchi, Humarcha, Hugmerchi, d. i. Hugemerken of Hugemarken. Dit zelfde woord merken of marken, oorspronkelik grenzen, dan ook een afgegrensde landstreek beteekenend,

komt nog voor in de namen der landen Denemarken, Finmarken, Stiermarken. Evenals Denemarken en Finmarken naar de volksnamen Denen en Finnen heeten, zoo Hugemarken naar de Hugen, een oudfriesche volksstam, de zelfde die door Tacitus Chauci, Chauken, genoemd wordt. Hugen, Chugen, Chaugen, Chauken, is een en 't zelfde woord. — Langewolt, Fredewolt, Homsterland en Middacht, het hedendaagsche Westerkwartier, bestaat uit de hedendaagsche gemeenten Zuidhorn, Aduard, Hoogkerk, De Leek, Marum, Oldehove, Grootegast, Grijpskerk en Ezinge.

JOHN CHURL.

Biljoen (XXXIII, 263). Reeds in 1076 vindt men van dit kasteel en de daartoe behoorende landerijen gewag gemaakt onder den naam van de curtis Bruoche. Het was toen reeds eene aanzienlijke bezitting van den Roomsch-koning (naderhand keizer) Hendrik IV, en werd door hem aan het kapittel van St. Pieter te Utrecht geschonken. Niet lang bleef dat kapittel in het rustig bezit, want bisschop Herman gebruikte de rijke inkomsten tot andere einden; hij zag zich echter in 1155 genoodzaakt tot het aangaan eener plechtige verbintenis, waarbij hij die weder aan het kapittel afstond. In den door hem hiervan afgegeven brief (bij Sloet, Oork. v. Gelre, enz., I, n°. 303, bl. 296) ontmoet men de uitdrukking: »ne quis contra hoc quicquid impie moliatur, anathematis vinculo confirmavi". De reden dat hertog Karel, nadat hij Broickerhave in 1530 van Hendrik de Groiff, erfvoogd van Erkelents, gekocht had, dat goed met den naam Bilioen doopte, zal, zoo men gissen mag, zegt Mr. I. A. Nijhoff, »Geldersch Arcadia, of Wandeling over Bilioen en Beekhuizen 1820" (bl. 4), misschien gezocht moeten worden in het gemelde bisschoppelijk anathema, waardoor deze plaats als 't ware werd geëximeerd e commercio, en dus evenals niet langer gangbare muntspecie, bilioen verklaard.

H. T. G.

[Als men de *Nav.* XXII, 636, van »voor billoen verklaren" gegevene definitie op dit landgoed toepast, dan pleit zulks niet voor zijn toenmalig gehalte. Speelt dat metaalmengsel ook in de benaming des hertogdoms Bouillon, dat a°. 1477 als Buillion, a°. 1521

als Bullion voorkomt? Of is dit z. v. a. »bolvormig drooggeloopen land"?]

Duurstede (XXXIII, 122). Misschien zijn de opgravingen bedoeld, welke S. H. v. der Noorda in het Tijdschrift voor algem. Munt- en Penningkunde van Prof. P. O. v. der Chijs, dl. I. st. 7, bl. 763, beschreef. Naar dit stuk verwijst althans Dr. L. J. F. Janssen in Oudheidkundige Mededeelingen, II, 165. In dit laatste geschrift vindt men een uitvoerig verslag van de opgravingen te Wijk in 1842. PASSIM.

[Met het afbreken en vernieuwen der trap van den grooten toren van dit kasteel maakte men 5 Juli '83 een begin. Het balcon is vervallen en daarvoor treedt, zooals het vroeger is geweest, een klein spits torentje in de plaats. Het valt zeer te betreuren, zoo hiermede tevens de gelegenheid, om het zeldzaam schoone panorama over de stad, de omstreken en de rivier evenals vroeger te genieten, verdwijnt. Door eene kleine wijziging in het bestek kon dit schoone vergezicht, door een ieder terecht bewonderd, behouden blijven.]

Belfroot (XXXIII, 367) — is waarschijnlijk een verbastering van bellefort, belfort. Belfort hoorde ik te Heeze bij Eindhoven door een timmerman noemen den van balken gemaakten toestel waarin de *bel* hangt in het torentje op de kapel aldaar; den houten toestel waarin het uurwerk bevestigd is, noemde hij een »klokkenstoel". Heeft nu een toren, die uitsluitend dient om er ééne of meerdere klokken in op te hangen, zijn naam ontleend aan den houten toestel, die meer bijzonderlijk de *bel* draagt, of is 't omgekeerd?

A. J. C. KREMER.

Kalendebroeders (XXXIII, 366). Ook in Friesland kwamen zij voor, althans te Kollum; want volgens eene aanteekening uit de boeken van het voormalig Nedergeregt van Kollumerland c. a., had er in 1598 eene ruiling plaats tusschen »de administrators van de beneficiale goederen van den dorpe Collum" en den grietman Scipio v. Meckama, waarbij eerstgenoemde een stuk land bezuiden Kollum,

in ruil bekwam, tegen een perceel, gelegen benoorden Meckama's hoff, »d'calende van Collum toebehoord hebbende".

Kollum. MR. A. J. ANDREAE.

Haankoorn (XXXIII, 264). Eertijds bestond ten platten lande de hanenpacht. Telken jare, omstreeks St. Maarten (11 Nov.), bracht de boer of de boerin aan landheer of landvrouw, bij wijze van pacht of als servituut, een witten haan of witte hanen, al naar 't accoord luidde. Op de kleur werd soms zoo nauw niet gekeken, als de heeren maar zoo nu en dan een vetten haan op hun tafel hadden. Landeigenaren die veel boerenplaatsen hadden, kregen op die wijze een aardige verzameling. Om die hanen in 't leven te houden en vervolgens te mesten, was koorn noodig, en om daaraan nu op min kostbare manier te komen, werd een tiend uit het koorn der pachters geheven, het Haan- of Hanekoorn genoemd. De hanenpacht is vervallen, maar het Haankoorn is als belasting en winstgevend artikel blijven bestaan. A. AARSEN.

VRAGEN.

Camerlingh. Wat beteekent »stads camerlingh"? Ik vind deze waardigheid vermeld bij een persoon geboren omstr. 1575.

[Camerling = cameraar. *Nav.* X, 210, geeft bericht van hun werkkring; *Nav.* XXXIII, 71—3 van de uitgave van cameraars-rekeningen.]

Koetsbedde. In zeker testament van 27 Nov. 1652, waarin eene state met toebehooren wordt gelegateerd, vond ik o. a. vermeld: »met nog de koetsbedde op de sale van dien" (nl. van de state) staande. Wat moet men daaronder verstaan? Wellicht een fraai rustbed, iets wat men thans eene canapé of »chaise longue" zou noemen? ANDREAE.

[Zie *Nav.* XIII, 345 (XXX, 557); XXIV, 560; V, 117, 8, 345.]

Wagenweg. Te Haarlem vindt men zulk een weg. Wat is de naamsreden?

GESCHIEDENIS DER LETTERKUNDE.

Handschriften. Het Britsch Museum kocht Nov. '81 eene aanzienlijke verzameling Oostersche handschriften aan, die voor de vaststelling van den tekst en de verklaring des Ouden Testaments van groot belang gerekend worden. Ze zijn afkomstig uit Zuid-Arabie, ongeveer 40 in aantal, waaronder 15 Hebreeuwsche. Twee van deze zijn waarschijnlijk de oudst-bekende handschriften van het Oude Testament. — Volgens eene opgave in de Modern Review (Jan. 1882), zijn er tegenwoordig bekend en gecatalogiseerd 1763 verschillende handschriften der boeken des N.T., hetzij in hun geheel, hetzij van enkele gedeelten er van. Van deze komen er op de vier Evangeliën 56 met staande letters (unciaalschrift), 623 met loopend schrift; op de Handelingen en de Algemeene Zendbrieven 14 unciaal, 232 cursiefschrift; op de Brieven van Paulus 15 unciaal, 283 cursief; op de Openbaring van Johannes 5 unciaal, 105 cursief. Dit vormt een bedrag van 1333 handschriften, van welke enkele moeten worden uitgezonderd, die zoowel de Evangeliën als de Brieven, of ook het gansche N. T. bevatten. De overigen, ongeveer 500 handschriften, zijn evangeliaria of lectionaria, behelzend enkele stukken uit de Evangeliën of Brieven, welke bij den eerdienst werden voorgelezen. Onder deze zijn er ruim 60 met unciaalschrift. De in loopend schrift gestelde handschriften zijn jonger dan de 9de eeuw, en bezitten over 't geheel zeer weinig gezag. — Men heeft de handschriften teruggevonden der lessen in de classieke letteren door Bossuet, Huet en Montausier gegeven aan den zoon van Lodewijk XIV. Deze, aangevuld uit reeds bekende handschriften, zullen uitgegeven worden. Bij Firmin-Didot te Parijs verschijnt een Juvenalis, met vertaling en aanmerkingen van Bossuet, uit zijn mond opgeteekend door amanuenses. Bossuet's lessen moeten een ongemeen vrijzinnigen geest ademen. — Te Salonika ontdekte men eenige handschriften van Galenus († 200 jaren n. C.), den lijfarts van keizer Commodus, o. a. één over de krachten der natuur. Ze moeten in de 15e eeuw geschreven zijn; 144 blz. zijn goed geconserveerd, 24 door de wormen stukgeknaagd,

80 ontbreken geheel. — In een klooster van den Griekschen Archipel, op het eiland Andros, vond men (Mei '83) een handschrift, hetwelk den brief van Polycarpus aan de Philippiërs bevat. Van dezen brief bestond slechts een gedeelte, over welks echtheid sedert lang een soms vrij scherpe strijd is gevoerd. Als het fragment en ook de nu gevonden geheele brief echt is, moet hij van a°. 117—20 dagteekenen, en is alsdan van veel belang voor de kennis van 't oudste Christendom.

Hebreeuwsch en Friesch Nieuw-Testament. De om zijne grondige kennis der Semitische talen vermaarde hoogl. F. Delitzsch te Leipzig, hield zich geruimen tijd bezig met de ver van gemakkelijke taak der vertolking van het N. T. in het Hebreeuwsch; toch moest die taak hem lichter vallen dan menig anderen, daar hij van Israëlietische afkomst is. Veel voldoening geniet hij van zijn werk. Immers in 1877 verscheen de eerste uitgave, en vier jaren later bleek reeds een vierde druk noodzakelijk te zijn. De telkens met groote zorg herziene overzetting is nu voorgoed vastgesteld, en wordt door het Britsche Bijbelgenootschap voor een halven shilling verspreid. In het Britsch Museum moet een exemplaar eener Friesche vertolking van enkele Bijbelboeken voorhanden zijn. Want er is indertijd, op aansporing van prins Louis Lucien Bonaparte eene zoodanige overzetting van het Mattheus-evangelie door Dr. J. H. Halbertsma, Doopsgezind pred. te Deventer, vervaardigd, en op 's Prinsen kosten in 1858 te Londen uitgegeven. Dit blijkt uit de voorrede des geleerden vertolkers van 12 Jan. van gezegd jaar, terwijl de uitgever G. Burclay, op het achterste schutblad berichtte, dat er niet meer dan 250 exemplaren van gedrukt zijn, genummerd 1—248, daar in de beide overigen de eerste letter en het cijfer van ieder hoofdstuk in rooden inkt gedrukt zijn. Er bestaat thans ook eene zoodanige vertolking van het Lucas-evangelie, als eerste gedeelte eener eerlang publiek te maken verfriesching van het gansche Nieuwe Testament. Deze verdienstelijke vertaling is van de hand van Friesland's schrift- en boekwaarder (archivaris-bibliothecaris) G. Colmjon te Leeuwarden, in den vorm van een handig boekdeeltje in 1879 uitgekomen bij de firma W. Eekhoff en Zoon aldaar. Bovendien moeten al de 150 Psalmen, met nog

eenige andere bijbelsche liederen, als de Lofzangen van Maria, Simeon en Zacharias, niet slechts in het Friesch vertaald, maar ook uitmuntend in dichtmaat overgebracht zijn geworden door den Frieschen dichter Gijsbert Japicx en door Simon en Jan Althuysen. Deze bundel zag herhaaldelijk het licht.

Elzevier a°. 1598 (XXXIII, 325). Heynsius, Poemata etc. 1598, — in de opgave staat verkeerdelijk Ho*m*ani voor Ho*rn*ani en Jampri*mu*m voor Jampri*de*m, — is *niet* zeldzaam, en wordt dan ook door alle Elzevirophilen genoemd. Zie o. a. Pieters, Annales, p. 64, n°. 218, en Willems, les Elzevier, 2e partie; Annales, p. 16, n°. 36. Deze laatste zegt in een noot: »Recueil posthume, publié par les soins d'Albert Verlanius, petit-fils de l'auteur et dont il n'a paru que le premier livre. Junius appartenait à la communion romaine; voilà sans doute pourquoi le titre porte Lugduni, au lieu de Lugduni-Batavorum". In »Livres anciens et modernes en vente aux prix marqués chez M. Nijhoff, la Haye, n°. 144, Sept. 1874 (Editions des Elzevier)" staat het boekje onder n°. 77 genoteerd voor *f* 1.50.

EMILE ANGEBAIRAIN (Bibliophile).

VRAGEN.

Brief van P. Lentulus. Velen zullen waarschijnlijk, evenals ik, het stuk gelezen hebben van Prof. Alb. Thijm, voorkomend in *Handelsblad* 22 Juli 1883: »De Christus van Munkacsy", waarin o. a. de brief aangehaald wordt van Publius Lentulus, stedehouder in Judaea ten tijde van Christus, die eene nauwkeurige beschrijving behelst van het uiterlijk van dezen godsdienststichter. Nu zou 't mij bijzonder aangenaam wezen te weten te komen of het bestaan hebben van bedoelden brief boven allen twijfel verheven is, en welke schrijvers daarvan melding maken, behalve de Kerkvaders. »Konstantijn", — zoo las men in gezegd stuk, — »bediende zich van de beschrijving voor de beeltenis die hij deed vervaardigen".

Mr. R. J. W. F. VAN HOËVELL.

[In 't jongste nummer van 't tweemaandel. tijdschrift »Geloof

en Vrijheid" (Rotterdam, D. J. P. Storm Lotz) komt iets voor over dit punt; zie ald. bl. 601 vg.]

Jan v. Gesperden. Sligtenhorst maakt in zijn »Tooneel des Lands van Gelder", bl. 45, gewag van »zijn ouden kamerraed en spitsbroeder" Jan v. Gesperden, die, »behalven eenighe Treur- en Blyspeelen, noch meer in 't licht zoude hebben gegeeven, indien hij het licht wat langher had moghen genieten". Hij was dus a⁰. 1654 dood, en wordt nog door hem aangeduid als oomzegger (van moederszijde) van Cornelis Antonis Udents, secretaris (1626, 32—50), pred. (1650—68) te Tiel († 1668), den verdienstelijken vertolker van 't oorspronkelijk handschrift van 't Chronicon Tielense (zie Mr. E. D. Rink, Beschr. v. Tiel, bl. 7, noot). Wat weet men naders van dezen ouden tooneelschrijver Jan v. Gesperden?

I. J. Schmidt. In 't Conversations-lexicon van Brockhaus lees ik dat Isaak Jacob S., de beroemde geleerde en voorganger (baanbreker?) op 't gebied der Mongoolsche en Tibetaansche talen, in 1779 in Duitschland geboren en in 1847 als Russisch staatsraad en lid der akademie te Petersburg overleden is. Nu heb ik 'smans broeder zeer goed gekend. Die was een echte Hollander, te Amsterdam geboren. Hij heeft mij dikwijls van zijn broeder verteld, wiens werken hij mij, zoodra hij er weer eens een gekregen had, placht te laten zien; en dan vernam ik meer dan eens van hem, dat die broeder in zijn jeugd naar Riga op een kantoor gezonden, daar kennis gemaakt had met Aziaten, op wier talen hij zich was gaan toeleggen. En hij had dit met zóóveel ijver gedaan, dat hij weldra zijn koopmans-werkkring had verlaten en geëindigd was met in de wetenschap, die hij lief had, de hoogste lauweren te verwerven. Die broeder was hoofdonderwijzer op de kostschool te Zeist, waar hij in 1846, meen ik, overleden en ook begraven is. — 't Schijnt mij streelend voor onze nationaliteit, dien geleerde als eenen onzer te kunnen handhaven. De opgaaf bij Brockhaus, dat hij »in Duitschland" geboren is, bewijst genoegzaam dat de schrijver van zijn levensbericht althans de *plaats* zijner geboorte niet geweten heeft. Mij dunkt, dit, en misschien meer van 's mans leven is wel uit te vorschen. De mogelijkheid bestaat dat de familie

Schmidt eene Hoogduitsche was; maar dat die broeder een Amsterdammer en dat 't Hollandsch zijn moedertaal was, maakt 't wel waarschijnlijk dat de andere broeder geen Duitscher zal geweest zijn.

PX.

KUNSTGESCHIEDENIS.

Vondeliana. Prof. J. A. Alberdingk Thijm, te Amsterdam, bood onlangs namens Mevr. Alb. Th., geb. Kerst, aan 't Rijk ten geschenke aan een groot borstbeeld van Vondel, door L. Rover vervaardigd bij gelegenheid der feestviering van 1868. Dit kunstwerk wordt bewaard in eene der zalen van het slot te Muiden.

Graaf Jan van Nassau. In 't Octobernr. van »Eigen Haard" aanschouwt men de afbeelding van zijn standbeeld te Utrecht, de bizonderheden van welks onthulling i. d. 15 Oct. '83, — in tegenwoordigheid van Koning en Koningin, — mitsgaders de feestrede van Dr. A. R. Ruitenschild, pred. te Utr., 't door J. N. W. C. A. Ruygrok op muziek gebrachte feestlied van Dr. A. W. Bronsveld, pred. ibid., enz. enz., men o. a. aantreft in Haarl. Ct. v. 16 Oct.; terwijl die van 17 Oct. van de door onzen medewerker A. J. Servaas v. Rooijen vervaardigde, door den verdienstelijken componist Richard Hol op muziek gebrachte Unie-cantate gewaagt.

C. Schrijver. Bij de voorwerpen, ingezonden op de tentoonstelling van oude kunst te Amsterdam, bevindt zich een gouden beker, door de Admiraliteit ter stede vereerd aan den kapitein Cornelis Schrijver. Dr. M. C. Verloren van Themaat, te Hoogland (bij Amersfoort), stond (Nov. '83) dit kunstvoorwerp in bruikleen af aan het Ned. Museum te A.

Booze-Griet (XXXIII, 324). In mijne jeugd vertelde men mij weleens van dit kanon, en zeide dat er op stond:

Als ik geladen ben uit een vollen horen,
Dan schiet ik te Bommel door den toren;
En ben ik geladen tot aan 't gat,
Dan schiet ik te Uitert in de stad. A. J. C. KREMER.

Klok te 's Gravenzande (XXXIII, 220). Arent v. der Put was klokgieter te Deventer, gelijk uit het opschrift der klok te Meppel blijkt. Me + F + C + R O + 1620 beteekent Me fecit Comitum Regno. Comitum Regnum is de latijnsche naam van 's Gravenzande Vroeger was dit eene ommuurde residentie voor de Graven van Holland. Zie J. Kramers, Geogr. Woordb. o. h. w. Het opschrift der klok te Sexbierum in Friesland leert, dat men den naam der plaats wel meer op klokken in het latijn noemde. Sexbierum wordt daar aangesproken als »Sexte in Bierum". Het opschrift te 's Gr. beteekent dus: »A. v. der Put heeft mij gemaakt voor 's Gravenzande. 1620".

G. H. VAN BORSSUM WAALKES.

Hoorndraagster (XXXIII, 380). De spiralen of krullen aan de oorijzers onzer Overveluwsche, Overijsselsche, Overmaassche en Zeeuwsche boerinnen hebben niets te maken met de templetten, hoorns en anderen hoofdtooi der Middeleeuwsche vrouwen. Hun oorsprong is wel minstens twee duizend jaar ouder. Men kan dit bewezen vinden in de volgende geschriften: Dr. J. H. Halbertsma, »De Ring van Epe" en »Ringmunten en oorijzers", voorkomende in de jaargangen 1849 en '53 van den Overijsselschen Almanak; en in Johan Winkler, »Het oorijzer" in het tijdschrift »De oude Tijd", jaargang 1871.

Kielspit (XXXIII, 173, 382). Bij den aanleg van wegen, slooten enz. wordt vooraf de richting aangegeven door een gespannen lijn, waarlangs men ter weerszijden met eene spade ter diepte van een paar centimeters in schuine richting (kiel- of wig-vorm) in den grond steekt en den grond uitwerpt om de richting zichtbaar te maken. Deze bewerking heet *kielspitten*. Nu zou ik echter weleens willen weten welk werktuig daarvoor bedoeld wordt in *Nav.* XXXIII, 173.

Twickel. W. J. BITTER.

Lucifers. Men noemt als uitvinders Bartholomeus Irynyl of Irinyis, Johann Friedrich Kammerer en Walker. Irinyis, een Hongaar, deed zijne ontdekking in 1836, tijdens zijn verblijf als student aan de

polytechnische school te Weenen. Hij nam er geen octrooi voor, en had van zijn uitvinding, zeker de meest verspreide dezer eeuw, hoegenaamd geen stoffelijk voordeel. Kammerer, uit Zwaben, kwam in 1833, terwijl hij als staatsgevangene in de vesting Asperg was opgesloten, tot de ontdekking der »Reibzündhölzchen". De Duitsche regeering wilde hem echter, toen zijn straftijd verstreken was, geen octrooi geven, omdat ze deze stokjes als zeer gevaarlijk in het gebruik beschouwde. Een Engelschman, die intusschen van de nieuwe vinding had gehoord, de apotheker Walker te Stockton, maakte daarvan gebruik, richtte een groote fabriek op en gaf zich uit voor den uitvinder. Walker werd schatrijk en Kammerer stierf in 1857 in het krankzinnigengesticht te Ludwigsburg.

A. AARSEN.

[De student J. F. Kammerer uit Ludwigsburg, die in de chemie studeerde, werd na 't Hambacherfeest in 1832 gevangengenomen, en kreeg, na geruimen tijd in verzekerde bewaring te zijn geweest, een half jaar gevangenisstraf op »Honhenasperg". Een oude officier, die zijnen meestal jongen gevangenen hun lot zocht te verzachten, tenminsten voorzoover zijne betrekking het toeliet, werd nu zijn bewaarder. De oude overste leerde zijn landgenoot nader kennen, en vernam, dat hij aan de chemie deed. Daarop stond hij gaarne toe, dat K. in zijn cel een klein laboratorium oprichtte. K. had op de universiteit reeds beproefd verbetering aan te brengen in de toenmaals in gebruik zijnde zwavelstokjes, die in een chemische vloeistof moesten gedoopt worden, om te ontvlammen. Was de vloeistof versch, dan gelukte 't; was ze oud, dan ontvlamde 't zwavel niet. 't Gevolg hiervan was, dat vele menschen nog de tondeldoos gebruikten. Na veel mislukte proeven begon K. met phosphorus te werken. Zijne gevangenisstraf was bijna geëindigd, toen hij 't rechte mengsel gevonden had.]

Rabat (XXXIII, 382). Niet ieder tuinbed is een rabat, want eenige tuinbedden worden door paden gescheiden, die men gemaakt heeft door den grond vast te trappen. Iedere kunst heeft zijne technische termen, ook de tuinbouw. Voor sommige groenten geeft de tuinman de voorkeur aan een rabat, voor andere aan een bed.

Zoo staan bijv. doperwten op bedden en heete wortelen (peenen) op rabatten.

A. J. C. KREMER.

VRAGEN.

Schavot (voorwerp van huiselijk gebruik). Veelvuldig komt dit voor in Inventarissen der 17e eeuw. De omschrijvingen, welke ik er bij vond, geven echter m. i. niet de juiste beteekenis aan. Ziet hier enkele uiteenloopende gegevens: 1662. Een cleyn ovael christallen schavotjen met een goude geamaliëerde voet [1]. — 1669. 1 schavotge van zilver wegende 13 oncen 7 engels; 1 silveren gemeen schavotjen; noch een groot silveren schavot met ses silvere armen tot drye soutvaten en 3 kandelaars. — 1670. twee silveren schavotjes daer men schotels op set, wegende 13 onsen 5 engels; een schavotjen met vijff potjens ende een lepeltjen, alles daertoe gehoorende, waervan de potjes van binnen vergult sijn. — 1685. Een silvere schavot. — 1697. (Onder tinwerk) een schavot off geridon. — Wat wordt met dit voorwerp bedoeld?

A. J. SERVAAS VAN ROOIJEN.

[Een standaardje, drager, knaap. Ook, stomme knecht? Schavot is alle soort van stellage, zelfs tooneel.]

TAALKUNDE.

Nederlandsch te Calais (XXXII, 183, 289). Een bizonder soort van vaartuich, in de haven van Calais als lichter in gebruik, heet aldaar *belandre*. Dit is het nederlandsche woord *bylander*, de naam van een plat-bodemd vaartuich, een praam, op de Schelde in gebruik, en waarmede men 't gemakkelikst aan een vlakken oever

[1]) vermeld in den „Inventaris van tgeen gevonden is op de slaepcamer van wylen haere Con. Hoocht de princesse van Groot-Brittannien op 26 Jan. 1662, ten overstaen van den griffier Buysero en de Ed. Heeren van den Raede ende Reeckeningen van Sijne Hoocht". Zeer belangrijk om in zijn geheel uit te geven.

kan landen, om te laden of te lossen. Het schijnt dat men zulke pramen, onder dezen naam, oudtijds ook te Brugge kende en gebruikte. Ik lees althans in de »Tegenwoordige Staat van alle vol»keren, X^de^ deel, behelzende eene beschryving der Oostenryksche, »Fransche en Pruissische Nederlanden" (Amsterdam, 1738), op bladz. 347: »De Schuiten, die men te Brugge *Bylanders* heet, »konnen er onder door vaaren" (te weten: onder de lakenhal door, te Brugge), »en dus uit de Ostender in de Gendsche Vaart komen". In De Bo's West-Vlaamsch Idioticon vind ik het woord *bylander* niet meer vermeld. Het schijnt dus te Brngge niet meer bekend te zijn, terwijl het te Calais nog in leven is. In Van Dale's woordenboek zoekt men het niet te vergeefs. JOHAN WINKLER.

Nederlandsch te Calais. Heeft onze wakkere taalvorscher W. 't wel juist, dat de Vlamingen Boulogne »Bulloenen" noemen? Een mijner vlaamsche kennissen, een groot vriend van taalstudie, zegt mij dat zij die plaats »Boonen" heeten. De Z. Vlamingen spreken van »Boeloenje", en vader Cats heeft »Boloniën".

G. P. ROOS.

De heer R. heeft gelijk; ik heb mij vergist. De oud-nederlandsche, thans nog in Flaanderen gebruikelike naam van de fransche stad Boulogne is Boonen. Ik verwarde de fransche plaatsnamen Boulogne en Bouillon. Den naam van Godfried van Bouillon zag ik in een oud-vlaamsch geschrift als Govaert van Bulloenen.

J. W.

Nederlandsch te Wesel. De stad Wesel, in de hedendaagsch Pruissische Rijn-provincie, aan den Rijn tusschen Keulen en de nederlandsche grenzen gelegen, heeft van ouds her, in menig opzicht, in bizondere betrekking tot Nederland gestaan, zooals de geschiedenis leert. Ook is de gouspraak (volksdialect) dezer stad en omstreken nog heden ten dage veel meer nederlandsch dan hoogduitsch. Men kan den kleinen burger te Wesel op straat gerust in 't nederlandsch aanspreken, zonder gevaar te loopen dat hij dit niet verstaan zal. Integendeel! En als hy dan in zijn eigen nederrijnsche gouspraak, die met onzen Gelderschen tongval de

grootste overeenkomst heeft, antwoordt, zal ook ieder Nederlander hem volkomen verstaan. Ik ondervond dit nog in den zomer van 1881 op de markt te Wesel.

Sommige oude huizen aldaar vertoonen ook nog, op de gevelsteenen, nederlandsche opschriften; b.v. »In den gekroonden Haring". Ja, zelfs nog in deze eeuw schijnt het stedelik bestuur van Wesel wel van de nederlandsche taal te hebben gebruik gemaakt, om het een of ander aan d' ingezetenen, vooral aan de geringe burgery bekend te maken. Althans de groninger onderwyzer B. Brugsma vond in 1834 nog aan een openbaren put te Wesel dit rijmke:

»Die uit dezen put water komt halen,
»Moet ook tot zijn onderhoud betalen".

(Zie B. Brugsma, Brieven over eene reis naar Oldenburg, Bremen, enz. — Groningen 1836.) JOHAN WINKLER.

Elsasz (XXXIII, 333). Robert Koenig geeft in zijne Deutsche Literaturgeschichte (8e druk 1880) als afleiding op: »Alsatia—Alesasz, Alamannensitz". J. Kramers Jz. leidt het in zijn »Geogr. Wdbk." af van den naam der rivier de Ill of Ell, waaraan Straatsburg ligt.

J. E. TER GOUW.

Elsasz. De oorsprong dezer naam is bekend, en aan geen twijfel meer onderhevig. Eene samentrekking van »Edelsasz" is het niet. Komt dit woord werkelik aldus voor in eene oorkonde van 1521, dan zal men dezen form moeten beschouen als eene vermakelike proeve van volks-etymologie. De schryver dier oorkonde was dan waarschijnlik wel een liefhebber-woordafleider, die deze afleiding bedacht had, en daarom dien, naar hij meende, vollen oorspronkelyken form ook eens wilde schryven. Vernuftig gevonden is deze afleiding zeker; ook verkracht zy — edel = el — de regels der germaansche taalkunde niet. De gewone form, waarin de naam Elsasz in middeleeusche oorkonden meestal voorkomt, is Ellensasz in stukken die in 't nederduitsch zijn opgesteld. De oude duitsche taalvorschers, uit de vorige eeu, meenden dat Elsasz was Ellensasz, Illensasz, de »sasz" of »sate" aan de Ill. De Ill is de naam van eene rivier die een groot deel van den Elsasz doorvloeit; ook de hoofdstad Straatsburg ligt aan de Ill. De sasz of sate, de land-

streek waar eenig volk »gesessen, gezeten" is, aan de Ill, — deze afleiding had in hooge mate de waarschijnlijkheid in zijn voordeel. Toch hebben latere onderzoekingen aangetoond dat deze afleiding niet de ware is. De oudste form waarin de naam Elsasz voorkomt, is Alisas. — Ten tijde als de Romeinen den geheelen linker-Rijnoever bezet hadden, en daar hunne versterkte steden Argentoratum, Mogontiacum, Colonia Agrippina (Straatsburg, Mainz, Keulen) hadden geboud, woonde op den rechter Rijnoever, tegenover den Elsasz, de nog van de Romeinen niet bedwongen germaansche volksstam der Alemannen. De hedendaagsche inwoners van den Elsasz, en de aangrenzende landstreken van Zwitserland (Basel) en Baden zijn nog lijnrechte afstammelingen dezer Alemannen; en hun taal, een hoogduitsche taaltak, waarin de dichter Hebel zyne schoone verzen schreef, heet nog het alemannisch. Ook geheel Duitschland heeft by de Franschen, naar de Alemannen, den naam van Allemagne gekregen. Die Alemannen van den rechter Rijnoever, voortgestuwd door de uit het oosten oprukkende Swaven, en begeerig naar den buit die het rijke en door de Romeinen tot hoogen bloei gebrachte land aan den linker oever hun beloofde, trokken den Rijn over en leverden den Romeinen slag. Een groot deel der Alemannen vestigde zich nu voor goed in het land aan den linker oever, terwijl de hoofdstam van dat volk op den rechter oever bleef. Zij noemden het nieuw door hen bezette land in hun oud-duitsche taal Alisas, d. i. de andere »sas", de andere »sate", de »andere" tegenover hun oude sasz of sate. Van dit alemannische woord Alisas is de tegenwoordige naam Elsasz afkomstig. — Het woord *sate*, oorspronkelik één met ons woord *zetel*, en met het friesche woord *sate* = boereplaats, woon- of *zit*plaats van eenen vryen Fries, komt ook voor in de oude namen *Holtsaten* (die in 't holt, hout, woud, bosch zitten), later *Holsten*, tegenwoordig *Holstein*; *Worthsaten* (die op worthen, woerden zitten), later *Worsaten*, tegenwoordig Wursten, eene friesche gou; *Maresaten* (die aan 't meer zitten) een oud-nederlandsche volksstam; en in de oude woorden *Kotsaten*, hoogduitsch *kath-* of *koth-sassen* en *brinksaten* of brinkzitters, boerenarbeiders, keuterboeren, die in »kotten" wonen op den bodem der vrye boeren, of die aan den brink, in de dorpsbuurt, zitten of wonen. Elsasz is een hoog-

duitsche form. In zuiver nederdultsch moest het Elsate zijn. Wij verdietschen immers het hoogduitsche Strassburg ook wel tot een nederduitsch Straatsburg. — De Elsasz is niet eene pruissische provincie, maar, met Lotharingen, een duitsch rijksland, onder »Oberhoheit" van den duitschen keizer, niet van den pruissischen koning. Te zeggen dat de Elsasz eene pruissische provincie is omdat de koning tevens keizer van Duitschland is, staat gelijk met te zeggen dat Luxemburg eene nederlandsche provincie is, omdat de koning der Nederlanden tevens groot-hertog van Luxemburg is.

JOHAN WINKLER.

[Hoe vernuftig en op zaakkennis gegrond bovenstaande redeneering ook zij, gelooven wij toch Elsasz als »zetel der hoogte" of »hooge plaats" te moeten verklaren. De oude spelvormen van Elden, Elten (a⁰ 970, 96 Heltnon, a⁰ 996 Alltena, a⁰ 1055 Heltena), Houten (a⁰ 960 Haltna, a⁰ 983 Haltnon), en niet 't minst 't straks aangevoerde Holstein (a⁰ 1280 Holtsacia, — geslachtsnaam v. Houlsteyn a⁰ 1501; z. v. a. heuvel-stein) schijnen daartoe te nopen. Bij Holt aan hout (bosch) te denken, verbiedt o. i. de combinatie Holthoen (Overysel) omdat hoen (= hain) reeds (kreupel)bosch is. En, — hoe paradox 't klinke, — zoo schijnt dan ook Holland, alschoon a° 1150 Holtland, geen hout-land te wezen; vgl. Helland, Heeland, Helium, Heldenizee. Ill is hoogstwaarschijnlijk = hill (heuvel). Er zijn meer riviernamen, die niets waterachtigs hebben in hunne beteekenis. Vgl. bijv. Hommes (of Zwarte Water) in de prov. Luik.]

Weerts—Sweerts (XXXIII, 328). Man sehe den 2ten Band von Henne und Wauters »Geschichte v. Brussel", nach.

JOH. THEOD. DE RAADT.

[Ten aanzien van 't geslacht van 't zelfst. nw. weerd (=weiland) vgl. nog »ten Weerde", buurschap o. Terwolde; aldus a°. 1399 (Catal. d. arch. v. 't Dev. gasthuis n°. 131)].

Als God in Frankrijk (XXXIII, 36). In Z. Vlaanderen duidt men er soms iemand mede aan die ongegeneerd (op zijn zachtst gesproken) leeft, meestal echter iemand die ruw, onverschillig,

ongodsdienstig leeft. Zoodat het eigenlijk zou moeten zijn: hij leeft gelijk men met God leeft in Frankrijk, waar, bij het brengen van het sacrament aan de zieken, het publiek zich daartegenover soms hoogst oneerbiedig en onverschillig gedraagt. In Vlaanderen is dat anders; ieder goed Katholiek knielt er voor neder.

G. P. ROOS.

Als God in Frankrijk. Dwaze verbastering voor: »als een *Schot* in Frankrijk". De Schotten leidden reeds van de vroegste tijden af een zoogenaamd *bruin* leventje in Frankrijk men leze slechts W. Scott's Quentin Durward; 't geen vooral niet verminderde onder de kortstondige regeering van Frans II en Maria Stuart. De nationale veete tusschen Schotten en Engelschen, welke laatsten wederom steeds de Franschen inniglijk haatten, droeg hiertoe natuurlijk het hare bij. C. L.

[Als deze de oorsprong is, is dan het gezegde in zijne beduidenis van dien oorsprong niet geducht ontaard? Zie b. v. *Nav.* XXIV, 207, 65, 323. En heeft dan de variant »als de Sultan in Turkije" wel zin?]

Malefits, Malefijts recht (XXXIII, 135). Deze uitdrukking komt ook voor in de Ephemerides Leovardienses van Ant. Jootsz., notaris te Leeuwarden, gedrukt in de Vrije Fries, IX, 430 (aldaar tweemaal), waar sprake is van militaire rechtspleging.

A.

Spel (XXXIII, 85). *Nav.* XXVIII, 197, worden de uitgangen »spel" en spil", in »kerspel" en »dingspil" verklaard gelijk men dat vinden kan bij Graff in zijn Althochdeutscher Sprachschatz in voce »Spil". Graff geeft aan »spelen" als eerste beteekenis die van »spreken", en wil »kerspel" en »dingspel" verklaard hebben als beteekenend: zoover de taal, het bevel, het woord gaat van »kerk" of van »ding", (ding = judicium aliquod nobis competens, seu legitime competens jus). De voornaamste reden voor dergelijke verklaring ligt wel in het Engelsche »gospel", dat evangelie en ook kerspel beteekent [1]. Brinckmeier kent in zijn Glossarium

---

[1]) Beduidt gospel ook kerspel? RED.

Diplomaticum aan »Spielen", en ook aan »Spieler", als eerste beteekenis toe die van sprechen, aussprechen, reden. 't Verwonderde mij bij Graff niet te vinden ons woord »spellen", in 't Hgd. gelijk aan »spalten", splijten, maar dat bij ons veelmeer de beteekenis heeft van »spreken". Ons »spelen" is in de eerste plaats thans ludere, zich vermaken door oefening van lichaam of geest; en zoo komt in het Lodewijks-lied »spelen" voor in de beteekenis van strijden, of misschien juister, van arbeiden, werken. »De wangen der in den strijd werkende Franken gloeiden". Ik weet niet of spelen nog vroeger voorkomt, maar mij dunkt, dat dit werkwoord hier te lande in duizend jaar tamelijk zijn beteekenis heeft bewaard. Daarom zou ik genegen zijn spel in »nijtspel" te verklaren door »uitwerksel van den nijd, volvoering van datgene waartoe de nijd aanspoort. Maar dan kan »spel" in samenstellingen ook beteekenen »gewrocht, beeld". Het Hgd. »Beispiel" zou dan zijn »nevenbeeld, naastgeplaatst beeld, òns »voorbeeld". In »kostspielig" zal men mogelijk bij »spielig" aan »beelden, vormen", wat kosten veroorzaakt, moeten denken, zooals ons »kostbaar", d. i. wat kosten draagt, wat kosten aanbrengt. In »eedspel" staat »spel" mogelijk in verband met »spiegel" in »Saksenspiegel". Spiegel, — zoo zal men mij tegenwerpen, — is ontleend aan het Latijnsche woord speculum, en spiegel in Saksenspiegel, evenals in leekenspiegel, wordt gebruikt in figuurlijken zin, — die woorden beteekenen iets waaraan Saksen en leeken zich spiegelen kunnen. Is die verklaring niet een weinig gezocht, en Saksenspiegel, leekenspiegel eenvoudig te verklaren als »voorstelling van het herkomen der Saksen" (Saksenwet) en »voorbeeld voor de leeken" (leekenwet)? Dan is »eedspel" z. v. a. »eedsvoorschrift". Juist het Latijn brengt mij tot deze verklaring. Speculum is bepaald afgeleid van het oude werkwoord specio of spicio (spexi, spectum, spicere, zien), en van denzelfden wortel komen »spectrum, species, specimen". Alzoo »verschijning, gestalte, proefstuk", — ik bepaal mij slechts tot de eerste beteekenis dier woorden. Er schijnt derhalve verband te bestaan tusschen »spicere" en »spelen", en beide woorden kunnen spruiten uit denzelfden wortel, mogelijk spa, spe of spi. Dat »spel" in zich sluit de beteekenis van »gewrocht", ben ik te meer genegen aan te nemen, als ik denk aan 't Hgd.

»Weichbild", oud-Saksisch »Wikbild", in 't Fransch ban-lieu d. i. het tot een dingbank behoorend gebied, want weich, verbasterd van wik, is duidelijk vicus, wijk, buurt, maalschap, marke, schependom. Als plaatsnaam komt Bilt in ons land een paar malen voor, en zal alsdan kunnen beteekenen »gebied", hetzij van een kerk, een slot of iets anders [2]). — Of het Engelsche »gospel" iets met »spel" te maken heeft, weet ik niet. Gospel in den zin van Evangelie zou »voorstelling van het leven van God" (Christus), in den zin van kerspel »gebied van God" (kerkgebied) kunnen beteekenen. Het denkbeeld »blijde tijding" zal er wel nooit uit op te diepen zijn, anders dan door omslachtige redeneering.

A. J. C. KREMER.

Spel. De opgever spreekt over de woorden: nytspele, oorloghespele, eetspel, gewaagt van kerspel in Nav. XXVIII, 197, 464, en vraagt of spel in de *Nav.* XXXIII, 85 bijgebrachte en in soortgelijke voorbeelden, louter een bloot toevoegsel is, zon der eenige beduidenis of zin. Met de verzekering, dat zoo iets niet kan bestaan, is de zaak afgehandeld, maar om te verduidelijken, wat dan de »beduidenis" mag zijn, zal ik nog eenige soortgelijke woorden opgeven: kinderspel, jongensspel, katjesspel, kaesembrootspel en dingspel. De beide eerste zijn kennelijk niets meer

---

[1]) Bilt of 't Bildt, — ontstaan sedert de aanspoeling der nieuwe Friesche landen, eene grietenij in het oude kwartier Westergo, thans kw. Leeuwarden, verdeeld in het oude en het nieuwe Bildt, waarin de zoogen. Bildtdorpen (Vrouwenbuurt of Vrouwenparochie, St. Anna- en St. Jacobiparochie), — komt in 1516 voor als »de Bilde", terwijl men in 1522 ook sprak van »op ten Bilt". 't Was dus destijds geen naamwoord van 't onzijdige geslacht gelijk thans, evenmin als nog tegenwoordig de naam van het Utrechtsche dorp, ook de ronde Bilt geheeten, onzijdig wordt gebezigd. In den schrijftrant van den naam dezer laatste plaats schijnt geen spoor eener letter *d* meer te ontdekken te wezen. Het in de Friesche grietenij gelegen tweetal buurten Oude en Nieuwe Biltzijl daarentegen luidt ook wel Bildzijl, en is dit niet juister? Maar Johan Winkler in zijn »Geschiedk. onderzoek der Nederl. Aardr. namen", bl. 5 (des overdruks) wil niets van de *d* weten, als zijnde volkomen overtollig, daar, volgens dezen geleerde, het oorspr. woord is *bilt* = *bol (bil)* vormig drooggeloopen land. Doch hoe staat het dan met dien variant van a°. 1516? En geldt deze duiding dan ook den naam van het *Stichtsche* dorp? RED.

dan samenstellingen met spel, waarbij de tweemaal voorkomende *s* door het meervoud van het omschrijvende woord ontstaat, dat bij kinder reeds door er (thans met regelmatige aanvulling tot ers en ezen) geschiedt. Wat katjesspel is, weten we maar al te goed, doch hebben daaraan het recht verstaan van nytspele te danken. Wie het woord spul heeft hooren gebruiken in den zin van iets verwards en hardhandigs, iets dat zoo aan den gang gaat, ziet wat een oorloghespel is en vat, waarom de beroerten te Alkmaar en Haarlem, tot zelfs in de domeinrekeningen van Noord-Holland een spel heetten, en hoe lichtvaardig zulk een barbaarschheid dan ook genoemd zij, wij zouden er tegenwoordig nog wel zegswijzen voor hebben, waarin we ons spul konden te pas brengen. — Anders is 't met eetspel, kerspel, dingspel. Als ik mijn voorbeeld tusschen kinderspel en jongensspel nog met volksspel had vermeerderd, kon ik gewezen hebben op den genitivus *s* van volk. Diezelfde *s* staat in eetspel, kerspel en dingspel; deze woorden bestaan dus uit eet + s + pel, ker(k) + s + pel, en ding + s + pel. **Paal**, — het Latijnsche palus in vrede gelaten, — is in den meervoudsvorm niet alleen gebruikt voor grenzen, maar palen beteekent even goed, wat daarbinnen ligt, als tuin of muur. Dat de klank in paal niet als tegenwoordig uitgesproken werd, vordert geen verklaring, wel, dat de onvolkomen letter minder gehoord en dat daardoor deure- of dorepael spoedig »dorrepel, dorpel" werd. Het gebied, rechtsgebied van hetgeen het voorgeplaatste woord aanwees, werd op deze wijze eene toonlooze lettergreep; de *s*, die tot het eerste woord behoorde, als teeken van den bezittenden tweeden naamval, werd later als eerste letter van de eindlettergreep beschouwd, en zoo komt men er toe om te vragen wat *dit* spel dan toch hier beteekent.

Vermoedelijk rekenen de opgevers van dergelijke vragen in den Navorscher zich niet tot de taalkundigen van beroep; ware dit zoo, dan zouden de antwoorden heel anders kunnen gesteld worden; men kan toch wel duidelijk zijn, zonder al te eenvoudig te schrijven. Daarom vergun ik mij de opmerking, dat de uitspraak der gewone menschen ons niet weinig voorlicht. Als een Middelburger der niet al te zeer onderwezen klasse spreekt van het Kerspel,

of hier en daar een landbouwer den naam uitspreekt van een der samengestelde dorpsnamen of karspel, zal hij u niet aan een spel doen denken.

Een nuttig, hoewel kiesch en teer voorbeeld is het woord bestekamer, dat wij voorheen nooit als een samenstelling schreven, nooit begrepen, doch er een grap van maakten en er ironicé een salon in zagen, totdat men op de gedachte kwam, dat het niet als andere samenstellingen met kamer, den klemtoon op het laatste woord had. Het woord gehoorzaamde dus niet aan de Nederlandsche uitspraak, die in slaapkamer, zitkamer of ieder andere dan de hier met schroom besproken bestekamer wordt gehoord: die uitzondering was de Fransche manier, en de basse-chambre was gevonden, die in hare kindsheid zeker lager bij den weg getimmerd werd, dan tegenwoordig op een Amsterdamsche bovenstebovenwoning.

J. G. FREDERIKS.

GESLACHT- EN WAPENKUNDE.

Annocqué (Anoqué) (XXXII, 88, noot 2). Pieter Anoqué, poorter van Dordrecht, raad van hertog Philips van Bourg., 1448, '51, '56, '64,5 rentmr. gen. en 1456 baljuw — van Z.-Holland (Balen Beschrijving van Dordrecht, bl. 8, 10; v. Leeuwen, Bat. Ill., bl. 1407,8). Johan Annocqué, begraven in 1661 in de zoogenaamde kruiskapel der Groote of St. Jacobskerk te 's Gravenhage, op wiens grafzerk met wapens het volgende voorkomt: Hier legt begr. Johan Annocque, in syn leven Commys van de Ontf. Gen. Philips Doublet, † V Aug. 1661, ende Jofvrou Anna v. Gorkom, syne Huysvrouw, † 15 Xbris 1683. Alsmede Swane haerl. dr., † 15 Jan. 1669. ende Johan, haerl. soon, † 1 Juny 1669 (Timareten, Gedenkstukken, II, 85). In 't bezit van een der navolg. personen is nog een op oud-Delfsch aardewerk geschilderd wapen van Anockée a°. 1763: gedeeld van zilver en blauw, 1. rood mannetje zonder armen of beenen, met twee vleugels voortkomend uit zijn hals; 2. twee gekruiste zwaarden met de punten omhoog. 't Eerste gedeelte van dit wapen doet mij aan ouden adel van Bourgondie denken. — Te 's Gravenhage zijn, luidens het adresboek 1881—82,

woonachtig D. Annokkee, timmerman, D. Annokkee Jkz., klerk, en verder een onderhavenmeester, een metselaar, een koopvaardijkapitein, twee handelaren in brandstoffen en twee weduwen van dien naam. M. A. VAN R. VAN D. K.

[Het Armorial geeft In rood drie (2,1) vleugels van goud, de twee bovenste afgewend.]

Annocque. Dezen naam ontmoet ik telkens. Van ouder tot ouder schijnt dit eene echt Haagsche familie te zijn. Meerendeels tref ik dien aan bij den kleinen burgerstand. Zoo vind ik onder de papieren der wees- en momboirkamer eene akte van 24 Mei 1687, waarin Sophia Annocqué, huysvrouwe van Pieter Wiet, terwijl eene akte van 15 Mey 1687 spreekt van Lussia A. wed. van Pieter de Wiede. Indien men prijs op dezen naam stelt, wil ik er in 't vervolg wel acht op geven. A. J. SERVAAS VAN ROOIJEN.

Boudewijns (XXIX, 484; XXXII, 194). Siebmacher bringt folgendes Wappen: Quergetheilt, oben in Silb. ein schw. Löwe, unten in Roth ein verkürztes silbernes Andreaskreuz. Helmkleinod: ein ganzer schw. Löwe. Welches er dem rheinländischen Geschlecht »die Poudewijn" beilegt. Ich kann noch hinzufügen, dass Emerentia Boudewijns Tochter von Wouter B. von Berlicum bei N. N. (?) war und 27 Oct. 1539 geboren wurde; sie † zu 's Bosch 27 Dec. 1574 u. war vermählt (1558 od. 1559) mit Arend de Raet geb. 2 Febr. 1536, † 25 April 1567 zu 's Bosch, woselbst er Confrater Unserer L. Frauen-Brüderschaft gewesen sein soll. Hoffentlich dienen diese Nachrichten zu weiteren Angaben über die Fam. B. DE RAADT.

[Past hier A. C. A. Jacobse Boudewijnse, geb. te Middelburg, 24 April 1883 te Utrecht gepromoveerd in de rechtswetenschap?]

Le Breton (XXXI, 109, 297). Een Jean Breton, uit Bourgondië, werd Juni 1501 op zijn verzoek geadeld, »moyennant finance taxée à cent francs ou 80 livr. par Jean Wouters, maistre des comptes à Lille", en verklaart zelf »qu'il n'estoit noble ni issu de noble extraction. Il n'est fait mention d'armoiries". Zie Le Roux, Recueil de la nobl. de Bourg., Limb., etc., édit. de 1715, p. 27. — Le Breton, ministre de l'église réformée à Tonné—Boutonne

(Saintonge), 1590. Bulletin de la soc. de l'Hist. du Prot. franç., IV, 322. — Hector le Breton, seigneur de la Doineterie, commissaire extraordinaire des Guerres en 1597 au siége d'Amiens, où il perdit un oeil, ensuite roi d'armes de France, et Maître d'Hôtel ordinaire de la Maison de Louis XIII, qui en 1638 lui accorda la permission d'ajouter à ses armes une Fleur de Lys d'or, pour monument des honneurs dûs à ses travaux héraldiques et milifaires. Armorial gén. de France, Reg. 2e, Part. 1re, préf. p. XIX. — Franç. le Breton, avocat au Parlement de Paris, ..., pendu. de Thou, Hist. univ. VI, 693, 94. — Le chevalier Breton accompagna le duc d'Anjou en Angleterre, où il aborda le 1 Nov. 1581. Ibid. 113. — Adam Jacobsz. v. Halfwassenaer tr. 1695 (8 Apr. 1696?) Sophia v. d. Linden. Hij † te 's Gr., als solliciteur milit., 9 Febr. 1732; zij 21 Oct. 1741. Beiden begr. in St. Jacobskerk. Zoon: Adam, geb. 6 Febr. 1708, getr. Jan. 1745 met Joanna le Breton van Doeswerff. Hij † 1747 z. k.; begr. in St. Pieterskerk te Leiden. Herald. Bibl. 1879, blz. 47, 48. — Godefridus W. de Bretone was schepen te Venlo 1722, 30, 34, 40, stadhouder 1739. Zijn zegel is gevierendeeld: 1 en 4, drie (2,1) vogels, 2 en 3 een leeuw; helmt. een vogel (arend?) met opwaartsche vlucht. Randschrift: S· Goedefridus W. H. De Breton. Zie de Maasgouw, nos. 166 en 171, blz. 651, 72. — Mr. Alexander le Breton v. Doeswerf legateerde in 1775 *f* 3000 aan het H. Geest- of Arme Wees- en Kinderhuis te Leiden. v. Mieris en v. Alphen, Beschr. v. Leyden, III, nabericht, 103*. Zie ook I, 307, 340, waar hij voorkomt als regent van St. Salvators- en St. Jacobshof. — L. Breton, cabaretier, rue des Choux, 12, à Bruxelles, 1862. — Emile Adelard Breton, artiste-peintre à Paris, 1863. — Lebreton, maire de Pleyben, 1864 — secrét. du cons. gén. du dép. du Finistère. — Le général Lebreton, député au Corps législatif, 1864 prés. du Cons. gén. du dép. d'Eure et Loir. — Breton, général, tué devant Sebastopol. Ses restes enterrés au cimetière fr. devant Sebast., qui a été inauguré le 28 Oct. 1864 et où il y a le monument. — Germain-Joseph-Ghislain Breton, né le 3 Nov. 1808 à Ghislenghien (Hainaut); 28 juin 1853 cap. 3e rég. de lanc. Service, Pays-Bas, du 14 mars 1827—15 oct. 1830, service, Belgique, du 18 oct. 1830—25 déc. 1863, pens. 25 déc. 1863. — Ondertr. Amst. 19

aug. 1869 Bernh. Hesselink, van Amst., en Virginie Leontine Breton, van Parijs, wed. van J. F. Hesselink; getr. ald. 2 Sept. — Te Groningen verdronk in den nacht van 29 juni 1879 de stucadoor Johan Heinrich Meier Breton. M⁰.

[Den heer Breton te Alfortville (Frankrijk) werd 8/9 Mei '83 door diefstal met braak 150,000 fr. aan effecten ontvreemd.]

v. der Does. *Nav.* XXXII, 495, vraagt naar de acht kwartieren van Geertruid v. Reede. Ik laat volgen wat ik hiervan vond in eenige door mijn grootvader geschreven manuscript-genealogiën:

<table>
<tr><td>Adriaan v. Reede Hr van Saesfeld en Brandligt † 1541,</td><td>Lucia v. Goer.</td><td>Ernst v. Nyenrode</td><td>Margriet v. Renesse.</td><td>Diest</td><td>Brandenburg.</td><td>von Vehlen</td><td>Solms.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Goert v. Reede hr v Saesfeld, †1585, oud 68 jaar, tr. 1544</td><td colspan="2">Geertruid v. Nyenrode, geb. 1525, † 1605.</td><td colspan="2">Johan v. Diest</td><td colspan="2">von Vehlen.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Gerard v. R. van Nederhorst, † 1611; tr. 1583</td><td colspan="4">Mechteld Peunis (of Pennis) v. Diest, † 1615.</td></tr>
<tr><td colspan="8">Geertruid v. R. † 4 Febr. 1684, tr. 1612 Diederick v. der Does, heer van Bergestein, † 1663.</td></tr>
</table>

Onder de kinderen dezer twee laatsten heb ik echter niet vermeld gevonden Maria v. der Does.

Bij de moeder van Mechteld v. Diest staat: »wordt gesteld eene von Vehlen geweest te zijn".

In de genealogie van von Vehlen vond ik slechts *ééne* gehuwd met v. Diest; het wapen hierbij aangegeven is d'argent à 2 fasces de sable; — bij Brandenburg staat een schild: de .... à l'écusson de .... (zie Rietstap, Armorial op Brandenbourg (Lux.); en bij Solms een schild coupé de .... sur .... (Münzenberg). (Zie insgelijks Rietstap.) Andere genealogiën gaven mij geen licht Wellicht kan het bovenstaande tot leiddraad strekken.

A. C. SNOUCKAERT V. S.

de la Faille (XXXII, 591). Pieter Reinier (ook Reinard) de la F., geb. 22 Sept. 1706, † Jan. 1738 (tr. 1735 Maria Henriëtte ter Borch, † Oct. 1753, kinderloos), zoon van Jan Bernard, † Dec. 1729, schildknaap, geb. 7 Apr. 1672, griffier en auditeur van de Rekenkamer van Holland, bij Anna Catharina v. Heemskerk, met wie gehuwd 7 Juli 1701; kleinzoon van Jan, raadsheer en hoofdschout voor zijn leven van Delft, bij Margaretha Delft [1]), dr v. Jacob, raad ibid. A. AARSEN.

de la Faille. Pieter Reinier de la F., zoon van den Hoog Welgeb. Heer Johan Bernhard, auditeur-ordinaris der Rekeningen van de Domeinen van Holland en West-Friesland, en Anna Catharina v. Heemskerk, tr. 13 Apr. 1735 Maria Hendrina ter Borch, geb. 21 Jan. 1703, † 26 Apr. 1753, dr van Bernard Heydentrijk t. B., monster-commissaris v. Overijssel, rentmeester des convents v. Diepenveen en gemeensman te Deventer, bij Hendrica v. Suchtelen (getr. 15 Jan. 1695). Aangaande zijn dood schrijf ik uit familiepapieren het volgende af: »Deeze had een Proces in den Haag, alwaar twee susters van hem woonden. In het laatst van Januari des Jaars 1738 reijst hy met zyn Vrouw en de Camenier Willemina Barghuijs derwaarts; eenige dagen aldaar geweest zynde komt zyn schoonvader de Rentmeester Bernard Heydentrijck Ter Borch te sterven, waarop de Familie den zadelmaker David Kempe als voerman naar den Haag zendt, om hem deze tijding te brengen en te gelyk af te halen; hierop vertrokken dezelve des anderen daags in de morgenstond ten 4 ure van daar, dog kregen door de duisternis, welke belette dat de voerman spoor konde houden, een ongeluk bij de Blaauwe Kamer, zoodat het rijtuig omsloeg, dog door hulp van eenige menschen welke op het gekerm afquamen wierden ze allen nog levendig uit het water geredt, maar de Heer de la Faille had zig in het vallen van binnen bezeert en spoog bloed aan het Boerenhuijs daar zy gebragt wierden; van daar wierden zy met een coets naar den Haag getransporteert, dog de toestand van La Faille verergerde onderwegens hand over hand, zoodat Syn Edele in de coets overleden is".

Mr. P. F. BESIER.

---

[1]) v. Delft? RED.

v. Gent (XXXIII, 292). Volgens mijne gen. v. G. komt alles overeen met de gegevens onder de vraag gesteld.

Arnhem. J. D. WAGNER.

Leers. *Nav.* XXXII, 538, is een en ander onjuist aangegeven. De ambachtsvrouw van Ameyde en Herlaer, die daar in 1793 als bewoonster van het huis Herlaer wordt vermeld, heette Ignatia Maria Bichon, mijne grootmoeder [1]. Zij was weduwe van mijn grootvader Mr. Jan Wijnand Ram, † 1789. Mijn overgrootvader Mr. Jan Bichon v. Ysselmonde was niet getrouwd in tweede huwelijk met Maria Vis, maar met Barta Theodora Visch (Jakob Jrsd bij Geertruida Schepers). Bovengemelde Mr. Jan Wijnand had tot ouders Mr. Jan Jakob Ram en Catharina Maria de Ruever. Omtrent de lotgevallen der heerlijkheden Ameyde, Herlaer en Tienhoven zou nog veel kunnen medegedeeld worden [2]. Van eenige verwantschap van Ram en Bichon met Leers is geen de minste sprake.

Mr. J. I. D. NEPVEU.

[V. O. voert uit eene MS.gen. Gobius aan: »Heden (5 Aug. 1798) des zondags middags is gedoopt (te Utrecht) door, enz. en genaamd Ignatius Daniel Gerard (Gobius). Peter en meter zijn geweest Mr. Daniel Gerard v. der Burgh en Ignatia Maria Bichon, heer en vrouw van Ameide en Herlaer enz. die daar als getuigen nevens mij (burgemeester J. F. Gobius) over hebben gestaan, zijnde door de vrouwe van Ameide zelve ten doop aangeboden", enz.]

---

[1]) Hare zuster heette Maria Johanna, † ongehuwd. De Boekzaal 1810, II, 213, noemde haar dus heel juist Ignatia Maria, hertrouwd met Mr. Daniel Gerard v. der Burgh, heer van Loenen en Kronenburg.

[2]) De geachte inzender schenke ons die mededeelingen. RED.

Ritseke v. Unia [1]), † ongeh. 8 April 1674

Lucia v. U. geb. 29 Juni 1612, tr. 1°. Lieuwe v. Wijtsma † 1651; 2°. Everard Marius v. Sissingha † 2 Sept. 1672.

Alegonda v. U. tr. 1658 Ulbe v. Sixma, † 8 Oct. 1672.

Anna Catharina v. U. tr. 1660 Gerlich Doys, geb. 20 Dec. 1626, † 21 Dec. 1685 wedr van Maria barones a Goray Goraiska.

Ida Maria v. U. tr. 6 Febr. 1670 Arent v. Linteloo v. d. Esche [2]), † Sept. 1672.

Charlotte v. U. † jong.

Carel Dominicus v. U. † jong.

Juliana v. U. † jong.

Douwe Carel v. U. [3]) geb. te Jelsum 1649, † 5 Dec. 1708, tr. Luts (Lucia) v. Aylva, geb. 1653, † 11 Mei 1730, wed. v. Jelte v. Eysinga † 1674.

Carel v. U. † jong.

Jelte (of Julius) v. U., geb. te Oenkerk 5 Nov. 1675, † 10 Jan. 1731 [4]), tr. 27 Jan. 1707 Helena Maria v. Aylva, † 30 Oct. 1712, oud 23 jaar.

Sippe v. U. [5]) ged. te Leeuwarden 28 Nov. 1679, † ongeh. te Hulst 25 Jan. 1704.

Frans v. U. [6]) tr. Elisabeth Rees, † 24 Nov. 1752, als weduwe.

Lucia Cornelia v. U. ged. te Leeuwarden 2 Jan. 1681 † jong.

Lucia Cornelia v. U. geb. te Bergum 23 Nov. 1682, † jong.

Lucia Helena v. U. geb. te Bergum 9 Dec. 1684.

Douwe (later Willem Emilius) v. U. [7]), ged. te Leeuwarden 26 Juni 1692, † 6 Nov. 1754, tr. 1°. te Holwerd 29 Oct. 1713 Lucia Juliana barones v. Schratenbach † 3 Aug. 1730 oud 35 jaar. 2°. 1 Jan. 1732 Lucia Helena v. Camstra † 26 Dec. 1751.

(Kinderen van Jelte:)

Hobbe Esaïas Ulbo v. U [8]) geb. te Kampen 2 Juni 1708, † te Metslawier 20 Jan. 1738, tr. te Rinsumageest 23 Juni 1737 Juliana Dorothea v. Unia.

Helena Ementiana Lucia v. U., ged. te Leeuwarden 14 Oct. 1712, † 21 Apr. 1743, tr. Hobbo v. Burmania, † 1765.

(Kind van Hobbe Esaïas Ulbo:)

Hobbina Emilia Juliana v. U., geb. te Rinsumageest Aug. 1738, † 26 Febr. 1775, tr. te Holwerd 27 J. 1756 Ernst Frans v. Alyva, † omstr. 1787.

(Kinderen van Douwe (Willem Emilius)) Bij de 1e vrouw:

Douwe Carel v. U., ged. te Holwerd 5 Sept. 1714, † jong.

Juliana Dorothea v. U., † te Peyse 15 Oct. 1782, oud omtrent 67 jr., als wed., tr. 1°. Hobbe Esaïas Ulbo v. Unia, 2°. 10 April 1740 Laas v. Burmania, † 1751.

Theotarda Suffrida v. U., geb. 12 Dec. 1718, † te Peyse 9 Aug. 1795, tr. 1748 Justus Bartholomeus de Coninck, heer thoe Peyse en Mensinga, † 1771.

Wilhelmina Frederica v. U., geb. 6 Jan. 1724, tr. te Rinsumageest 17 Sept. 1752 Albertus Emilius Lamoraal Rengers, geb. 1728, † 25 Dec. 1763.

Lucia Barbara v. U., ged. te Holwerd 23 Sept. 1725, † te Leeuwarden 27 Febr. 1735 ongeh.

AANTEEKENINGEN.

[1]) ritmr.; erfde van zijn vader de voorouderlijke state Unia te Wirdum.

[2]) tot de Ehze (bij Almen); zie Geld. Volksalm. 1883, bl. 119. Red.

[3]) kapitein en daarna grietman van Tietjerksteradeel; was erfgenaam van zijns vaders state Camstra, aliàs Dekema, te Jelsum.

[4]) als oud-luit.-kol. op Holdinga-state te Anjum.

[5]) kap. inf., in den Successie-oorlog gesneuveld.

[6]) majoor in Nederlandschen dienst.

[7]) eerst kapitein en sergeant-majoor, later grietman van Kollumerland, † 1754. Zijn geslacht stierf in de mannelijke lijn met hem uit.

[8]) kapitein inf. TH. D.

De Raadt. Het *Nav.* XXXIII, 394 medegedeelde kan uit het Algem. Ned. Fam.blad n°. 57, bl. 4 worden aangevuld. Zie ook over dezen naam Schutjes, Kerkel. Gesch. v. h. Bisd. 's Hertogenbosch, o. a. dl. V, bl. 276 (noot 2), 282, 419, 34, 629; die ook vermeldt Nicolaus Raedt, vicarius sedert 8 jaar en kanunn. te Z.-Bommel 1571, en Noe de Raedt alias Neido oud 35 jr en sedert 10 jr kanunnik te Z.-Bommel 1571, t. a. pl., bl. 983, 8. Willem de Raet Hendrikszn, uit Brunswijk te 's Hert. gekomen, heeft de rivieren dier stad in 1577 uitgediept, terwijl hij aanbood de Dieze af te sluiten; hierover werd eene commissie benoemd, waarin o. a. Dirk de Raet zitting had. Een Elias de R. was 1633 koopman te Amsterdam, misschien familie van Hendrik d. R. uit Rotterdam, kapit. t. zee, die geassisteerd door zijn neef Hendrik d. R. te Amsterdam tr. 28 Nov. 1653 Lijsbeth Cornelisdr Croonenburgh wed. Willem de Raet uit Amst. — A. de Raadt 1817 ontv. d. reg. te Grave. — Zal wel ooit eene goede genealogie van dit geslacht het licht zien? De heerschende verwarring doet het ons betwijfelen. V. O.

Radaeus (XXXIII, 398). Uit eene MS.geneal. de Cliever blijkt, dat Meynaert v. Visvliet, schepen en raad en prof. der medic. te Middelburg, tr. 1°. Angenetta Magdalena Baseman, 2°. in 1740 Johanna Margreta Radaeus, wede Petrus Macaré, dr v. Johan bij Anna Rethaan. Meynaert v. V. en J. M. Rad. hadden éene dr, Retha. Jacobus de Cliever tr. 4 Jan. 1704 Anna Maria Radaeus (dr v. Jan bij Anna Wilhelmy), bij wie zes kinderen.

Wageningen. W. W. L. VAN GOUDOEVER.

Radaeus. Nathaniel (gehuwd met Françoise Boons) was 1614/27 schepen der stad Sluis. 26 Maart 1653 tr. Johannes de Pau Sara de Raet, beiden van Sluis. 2 Nov. 1653 tr. Pieter de Raet Tanneken v. Hammen, beiden van Sluis. 6 April 1654 tr. Nicolaes de Raet Euphemia v. der Hart, ondertr. te Utrecht 25 Febr. 1654. François de Raedt schepen van Sluis 1663/67 (*Nav.* XXXIII, 109). 2 Febr. 1690 Catrina de Raad, wede v. d' Heer Burgemeester Ferdinand de Bacquer, getuige bij den doop van een kind van François Palm en Apollonia Lips. 8 Aug. 1697 ged. Johannes, kind van Jan Brant en Lijsebeth de Raad, get. Steven v. den Bargen en Sara de Raad. 2 Aug. 1720 tr. Pieter Frank, wedr v. Anneken Ruijterman, Joh. de Raadt, wede v. Aalbert van Oijen.

J. A. DORRENBOOM.

Radaeus. Omtrent de Zeeuwsche leden van dit geslacht kan ik enkele bijzonderheden mededeelen, die, zooals blijken zal, niet op volledigheid kunnen bogen. De oudste, mij in Zeeland bekend, is zekere Johannes Radaeus, griffier der Graafl. munten van Zeeland, geh. m. Anna Wilhelmi of Wilhelmy, bij wie deze twee kinderen:

a. Anna Maria, † 22 Aug. 1711, tr. 4 Jan. 1704 te Middelburg Jacobus de Cluver.

b. Johannes, geb. 9 Oct. 1671, † te M. 21 Sept 1718, griffier ter admiraliteit in Z., commissaris ter adm. van Amst. en 't Noorderkwartier, kiezer der stad M., griffier der Graafl. munten v. Z., tr. 27 Aug. 1706 Anna Rethaan, bij wie deze 9 kinderen, allen geboren te M.:

1. Johan Pieter, geb. 8 Sept. 1707, † 18 Febr. 1708.
2. Johanna Margaretha, geb. 4 Nov. 1708, † 1 Febr. 1709.
3. Johanna Margaretha, geb. 6 Nov. 1709, † 23 Mei 1764, trouwt 3 Aug. 1728 Pieter of Petrus Macaré, en in 2e huwelijk 31 Maart 1744 Meinard v. Visvliet.
4. Johan Pieter, geb. 8 Juli 1711, † 5 Sept. 1711.
5. Johan Anthonij, geb. 2 Aug. 1712, † 15 Aug. 1752, tr. 16 Juni Johanna Maria Boudewijns, en in 2e huwelijk 11 Sept. 1743 Johanna Bernardina Boursse, bij wie Johannes, geb. 1 Aug. 1746, † jong.

6. Maria Elisabeth, geb. 12 Oct. 1713, † 27 Juni 1714.
7. David, geb. 17 Jan. 1715, † 3 Mei 1715.
8. David, geb. 28 Jan. 1716, † 12 Maart 1722.
9. Maria Elisabeth, geb. 28 Jan. 1716, † 2 Aug. 1723.

Zijn deze aanteekeningen juist, dan is hiermede deze mannelijke lijn in Zeeland uitgestorven. Niettemin vind ik gedurende de jaren 1730—1740 eenen David Radaeus als raad en schepen der stad Middelburg; in welken graad van bloedverwantschap deze stond tot bovengenoemden, heb ik niet kunnen ontdekken.

Het wapen van Radaeus wordt in Rietstap's Armorial beschreven als In goud een keper van rood, beladen met 3 zilveren rozen; waaruit, in verband met andere omstandigheden, ik de gevolgtrekking maak, dat dit geslacht een ander was dan het ook in Zeeland voorkomende geslacht de Raet, dat in rood drie (2, 1) schaatsen van goud voerde.

MR. E. P. SCHORER.

v. Raesveldt (XXXII, I, 395). Zie 't Stamboek v. d. Frieschen Adel, op v. Haersolte en v. Sytzama.

ANDREAE.

Ruijsch (XXX, 617). Ghiselbertus dictus Ruesche et Giselbertus dictus Ruesche de Linscoten, miles? kanunn. v. St. Pieter te Utrecht 1312. Mechteld Ruijsch, Petrusdr bij Mechteld Heermans, abdis van Mariendaal, † 6 Maart 14... Anthonia Ruijsch te Amersfoort was 1470 wed. van Reinier Pijll, Jansz. bij Aleida Foeit.

V. O.

v. Santen (XXIX, 225 *O.*; XXX, 161 *O.*, 385 *O.*; XXXI, 48, 352). Tielman v. S., 14 April 1455 kanunnik van St. Joris te Amersfoort. Hendrik Janszn. v. S., jm. uit Utrecht, tr. 1591 Hillechen v. Kempen; Reijnier Janszn. v. S., wedr uit Utrecht, tr. te Z.-Bommel 25 Jan. 1629 Susanna de Ruijter. Cecilia v. S. tr. te U. 1 Aug. 1615 Gerrit v. Meerlant. Catharina le Febre v. S., jdr uit U., tr. 1623 David v. Machwitz. Belichen v. Heck-

huijsen, wonende te Rees, tr. 1635 op attest. van Z.-Bommel, als wede. van Willem v. S., Jenneke v. S., zie *Nav.* XXXI, 174.

Nog werden te U. overluid:

1 Juni 1624 Johanna v. Diest, wede. Petrus v. S., alsmede hare kinderen Regina 21 Apr. 1619; Joanna 17 Dec. 1624; Daniël 7 Oct. 1635. — 6 Mrt 1631 Maria v. S. geh. m. Henr. ter Beeck à Coesfelt. — 3 Mei 1631 Elisabeth v. Cuijl, wede. Herman v. S. — 17 Mrt 1645 Anna Gerritsdr v. S., geh. m. Johan v. Everdingen. — 7 Juli 1646 Johannes zoon van Mr. François v. S., adv. 's hoofs v. U.

Indien dezen niet behooren tot de t. l. a. pl. genoemden, welk wapen voerde dan dit geslacht? V. O.

Strijker (XXVIII, 109). Dit geslacht, waartoe ook Herman Modet behoorde, schijnt uit Overijssel afkomstig te zijn. Modet werd te Zwolle geboren. Bijele Strijckers die 1452—1487 voorkomt en in laatstgenoemd jaar een testament maakte ten gunste van allerlei gods- en gasthuizen te Deventer (zie Cat. Groote-gasthuis) was burgeres aldaar (zie n° 719). Stijne Strickers wordt daar a° 1620 vermeld (n° 1428). Engelbertus Strijcker was vicarius van den H. Geest te Ommen en (voor?) zoon van Aleid, de vrouw van Henrik de Jegher a° 1459 (Overijss. archief, IV, 96). Derk Strijker was vrije man te Ommen a° 1491 (ald. IV, 525) en 1492 (ald. bl. 583).

MR. J. I. VAN DOORNINCK.

Jonkheer — Freule. Terecht wordt *Nav.* XXXIII, 344, aangemerkt: »de jonkheerstitel" — juister gezegd, 't praedicaat van Jonkheer — »toont persoonlijken adeldom aan", en: »elk edelman is per se jonkheer". Met de daarop volgende veronderstelling dat het nederlandsche jonkheer van het duitsche »Junker" komt, kan ik mij echter minder goed vereenigen. Integendeel houd ik Jonkheer voor eene bij uitnemendheid inheemsche uitdrukking voor edelman, terwijl in Duitschland »Junker", evenals ons Jonker, alleen gebruikt wordt om jongelieden van adellijken huize aan te duiden; als individueel praedicaat komt 't althans in Duitschland nimmer voor, ook al wordt het soms gebruikt om in 't algemeen

den adellijken stand aanteduiden, bv. in de bekende samenstelling »Junker-Partei". Daarentegen heetten oudtijds de adellijken hier te lande »Heer", zonder anderen titel; de zoons en *jongere* broeders, voorzoover zij niet zelven heeren waren van een adellijk goed, heetten Jonkheeren, en van daar heeft de uitdrukking zich uitgebreid tot de algemeene beteekenis van edellieden.

Iets anders is het met »Freule", eene bepaald duitsche uitdrukking. De dochters der edelen heetten oudtijds juffrouw. De dochters van Willem I werden »de Juffrouwen van Oraengien" genoemd. Nog een eeuw later, heetten in het Journaal van Const. Huygens de dochters van nederlandsche edellieden juffrouw; bv. de juffrouwen van 's Gravemoer (v. der Duyn), juffrouw v. Goltstein en juffrouw Vijgh, hofdames der Prinses, enz. Maar die van duitsche afkomst waren, zooals de freules v. Dohna en v. Styrum, heeten bij Huygens »frelle" of »vrewlijn". Reeds vijftig jaren vroeger gedacht Alexander v. der Capellen in zijne Gedenkschriften het huwelijk van prins Frederik Hendrik met »het Vrewlijn" van Solms. In de vorige eeuw schijnt »Freule" meer gebruikelijk te zijn geworden. In de vóór eenige jaren uitgegeven briefwisseling van J. D. v. der Capellen tot den Poll herinner ik mij respectbetuigingen te hebben aangetroffen aan »Madame et la Freule".

J. H. H. S.

Degerman. Herald. Bib. 1874, bl. 93, 134, beschrijft het wapen van D. als In zilver op grasgrond een ridder, natuurlijk geharnast met goud omboord, houdende in de rechterhand een degen en in de linkerhand een gouden schild beladen met rooden linkerschuinbalk, waaruit een goud-gekroond natuurlijk hert opkomt. Daar sedert niemand deze beschrijving tegensprak, zou zich de meening vestigen, dat ze juist is; en hiertegen moet opgekomen inzoover dat het hert niet goud-gekroond, maar natuurlijk gehoornd, het schild met een gouden kroon beladen is, en de ridder (?) geen degen (die nog in de schede zit), maar een veldheersstaf in de rechterhand houdt. Deze verbetering grondt zich op drie verschillende zegels, door die familie gebruikt op het eind der vorige en 't begin dezer eeuw; terwijl nog moet gevraagd of die krijgsman niet eigenlijk de schildhouder is, terwijl bovenstaande beschrijving hem

als figuur in het wapen voorstelt. Weliswaar doet de naam »Degerman" vermoeden, dat het een sprekend wapen is, en de krijgsman de hoofdfiguur vormt *in* het schild, maar die kroon op het schildje is dan zoo onnatuurlijk; welk strijder bezwaarde toch, bij het dragen (niet, houden), zijn schild met een kroon? Bovendien op een (m. ,i. het oudste) dier zegels is het schildje zeer breed, hoog tot 's mans elleboog, en is hijzelf nog door lofwerk omgeven, zoodat alsdan *in* het wapenschild de arabesken zouden verzeild wezen. Aangezien dit geslacht afkomstig is uit het dorp Dogerbijn in de Zweedsche prov. Norrbottens Län, sta hier de vraag of D. een Zweedsche naam, dan wel of dit geslacht oorspronkelijk is uit Nederland? Ohlof D. Nicolaaszn werd te Dogerbijn geb. in 1698, en daar nog geene oudere gegevens bekend zijn, is 't mogelijk, dat zijn grootvader of overgrootvader om de Spaansche beroerten hier te lande, of om andere redenen naar noordelijker streken verhuisde; gelijk Ohlof's zoon Ohlof Nicolaas D. weder in Nederland adjudant geweest is van den Prins van Oranje.

V. O.

de Haes (XXXIII, 46). In een Wapenboek van Nederlandsche geslachten, eigenhandig aangelegd door J. v. Wieringen (1638—1720), komt tweeërlei wapen de H. voor: 1° in blauw, wereldbol van goud, omgord en gekruist [1]), waaronder: »de Haes tot Rotterdam"; 2° in zilver drie hazen van natuurlijke kleur onder elkander op grasgrond, waaronder: »de Haes moeder van d' Adm. Cornelis Tromp". Er waren derhalve destijds te R. twee verschillende familiën de H. en 't is dus nog niet zeker of de *Nav.* XXXII, 533 genoemde Frans de Haes behoorde tot het geslacht der moeder van Cornelis Tromp. MR. H. C.

de Haes. In den kwartierstaat van Mr. Harpert Maartensz. Tromp, geb. 27 Maart 1627, † 3 Mei 1691, vindt men als wapen van Cornelis de Haes In zilver doorsneden in drieën, elk deel beladen met een springenden haas van zwart rechtsgewend op grasgrond. V. K.

---

[1]) Dit is, met breking der kleuren, ook 't wapen eener Geldersche familie Verschoor; vgl. *Nav.* XXXIII, 144. RED.

de Haes. de H. te R. voerde In zilver zes roode rozen, drie boven en drie beneden, naast elkander, waartusschen een loopende haas van rood. In 1681 was Mr. Cornelis de Haes secretaris van Rotterdam. J. C. BACKX.

VRAGEN.

v. Heurn — v. Galen. Herald. Bibl. 1873, bl. 61, bericht dat eene dochter van Mr. Johan v. Heurn te 's Hertogenbosch, staatsraad, ridder der orde van de Unie en lid der prov. staten, geh. met Geertruida v. Genderen, in 1804 (v. der Aa) in het huwel. trad met eenen v. Galen. Stamt hieruit wellicht Heurnius v. Galen? Bijv. Mr. Johan Heurnius v. G. 1839 in de rechten gepromoveerd op eene dissertatie »De expropriatione utilitatis publicae causa"; vele jaren lid van den raad en wethouder te Rijswijk, † ald. 16 Apr. 1881, M. J. Visser als wed. achterlatende. Gaarne ontving men nadere inlichtingen omtrent die afstamming en de verwantschap met de nog bestaande leden van het oude geslacht der v. Galen's.
V. O.

v. Oort. Wat is er bekend van Johan v. Oort in 1568 momber van het vorstendom Gelre ; wie waren zijne ouders en afkomelingen; is hij misschien dezelfde als Jan v. Oort, wien 1560 de windkorenmolen te Herwaarden toebehoorde? V. O.

v. Schlippenbach. Wie waren de ouders van:

a. Christoffel graaf von Schl., heer van Almalen en gen. d. cav., tr. 1°. den ? Anna Sophia von Alten Boekum, geb. ?, † ?, dr v. Dietrich bij Anna v. Schl.; 2°. den 25 Nov. 1706 Ernestine Geertruida v. Ittersum, geb. 20 Dec. 1668, † ?, dr v. Ernst tot den Oosterhof bij Ida v. l. tot Nijenhuis.

b. Casimir Abraham graaf v. Schl., geb. ?, † 1755, lt.-gen. d. cav. in Hollandschen dienst, tr. den ? Johanna Elisabeth v. Essen, geb. ?, † ?, dr v. Pieter bij Barbara de Jonge?

c. Theodora Johanna gravin v. Schl., geb. ?, † ?, tr. 21 Oct. 1700 Ernst Godfried von Manteuffel, geb. ?, † 1734.

d. N. gravin v. Schl., geb. ?, † ?, tr. N. graaf v. Nassau-la-Lecq.
MR. D. ENGELBERTS.

v. de Water. Geneal. gegevens worden verzocht betrekkelijk v. de Water. Her. Bibl. 1876, bl. 286, zegt: »de familie v. de Water bezat in de 15de eeuw het slotje ten Hulst te St. Oedenrode, en men vindt hen onder de schepenen van 's Hertogenbosch in de 15de en 16de eeuw alsook onder de leden van de Doorl. Broed. aldaar vermeld". Johannes v. de Water geh. met Adriana Lobé was grootvader van Adriana v. d. W. geh. met prof. P. v. Musschenbroek. Te Rotterdam woonde 1750 Johannes v. de Water, geh. met N. Biesheuvel. V. O.

[Zie v. de Water (Waeter) vermeld *Nav.* XXI, 132, 345, 6; VII, 631; VIII, 200, 54, 626; IX, 582. Zie het wapen *Nav.* XXVII, 572, 631, ook in het Armorial, doch telkens zonder helmteeken.]

Wijnmalen. Mij zijn bekend een drietal wapens door verschillende leden dezer familie gevoerd. Zijn er meerdere? Eén dier drie is erg onduidelijk. 't Vertoont een door aanzienden helm, — wat is 't helmteeken? — gedekt, met rijk lofwerk omgeven schild, beladen met een soort van monument, waarop iets geplaatst is, dat naar eene vaas gelijkt. Uit hetgeen die vaas vult, rijst een stok of steel, welke wordt vastgehouden door een arm (naar 't schijnt), voortkomend uit den (herald.) rechterbovenhoek van 't schild. Wat is van dit wapen de juiste beschrijving?

De Navorscher.

ALGEMEEN REGISTER

OP

Deel XXI—XXX.

DOOR

JACOBUS ANSPACH.

AMSTERDAM,
J. C. LOMAN Jr.
1882.

Nu en dan werd in dit Maandwerk [1]) *ter loops gewezen op de nuttigheid om voortaan de meeste zaken en namen in de Bladwijzers achter de jaargangen op te nemen. Het streven om hieraan zooveel doenlijk te gemoet te komen, gaf aan het Register, dat hierbij onzen medewerkers en lezers wordt aangeboden, eenige betrekkelijke uitbreiding, welke men, naar wij hopen, verschoonbaar zal achten, als men de beoogde, — ook bereikte? — doelmatigheid er tegenoverstelt.*

Bij het raadplegen er van zij men gedachtig, dat de voorste cijfers der vervolgnummers van deelen en bladzijden kortheidshalve weggelaten zijn. In plaats van XXI, 33, 34, 105, 106, 213, 214*;* XXII, 335, 336, *enz. enz., is, bij voorbeeld, geschreven* XXI, 33, 4, 105, 6, 213, 4; II, 335, 6, *enz. enz. Daar ook met den inhoud van de omslagen der onderscheidene afleveringen rekening gehouden is, beduidt b. v.* XXV, 432 *O.* den Omslag tegenover bl. 432 van dl. XXV. *Ziet men* (v.), (de), *enz. vóór een naam geplaatst, dan geeft dit te kennen, dat die naam soms met, soms zonder* van, de, *enz., vermeld gevonden is. Doch deze samenvoeging wettigt niet altoos eene gevolgtrekking nopens identiteit. Een vraagteeken achter een naam of een cijfer, duidt aan dat het onzeker is of het citaat een* voornaam, *een* plaatsnaam, *dan wel een* familienaam *behelst. De* ster-

---

[1]) *b. v.* Nav. XXXI, 97.

retjes *wijzen op* (trouwens niet altoos beschreven) *wapens. Voorts bezigden wij deze verkortingen:* A. (*atlas*), Afb. (*afbeelding*), B. (*bibliotheek*), Cat. (*catalogus*), G. (*genealogie*), Gr. (*grafschrift*), Grd. (*grafdicht*), H. (*handschrift*), K. (*kaart*), n. (*noot*), Nm (*naamsoorsprong of -afleiding*), P. (*portret*), Pr. (*prent*), Sch. (*schildery*), Sp. (*spotprent*), Z. (*zegel*).

Aanvulling van leemten vragen wij met vertrouwen. Vooral bij een werk van dezen aard wordt zoo licht iets over het hoofd gezien.

ECK EN WIEL, 1 Aug. 1882.

ALGEMEEN REGISTER.

A (De etser I. L.), XXI, 289.
Aagjen van Enkhuizen, XXVI, 401.
Aalburg, XXIII, 102, 266, 529; IV, 308, 10.
Aalmoezeniers, XXIV, 233, 5, 8.
Aalst (Vlaanderen), XIXX, 137.
Aanhaling, Dan uwer waardige toonen slaken, XXI, 186.
———, De geestelijkheid wordt kort gehouwen, XXIII, 17.
———, Deliberante senatu perit Saguntum, XXIX, 562.
———, Le Batave effrayé s'enfuit dans ses marais, XXVII, 369 *O*, 436.
———, 's Minsken leven is geliik as 'n swineblaes, XXVIII, 543.
———, Nitimur in vetitum, etc., XXV, 33, 456.
———, Ils sont passés, ces jours de fête, XXV, 546.
———, Proximus ardet Ucalegon, XXIV, 78 (XXVIII, 613).
———, *zie* Eppens.
Aardbevingen in Nederland, XXIV, 5, 67, 162, 219, 446.
Aardenburg, XXI, 274, 472; III, 159, 67, 8; V, 98; VI, 518, 59; VII, 16, 160, 322, 69; IX, 470, 87; X, 524.
———, bedevaart, XXIII, 546.
———, berenning a° 1672, XXIII, 31, 201; IV, 482; VII, 346.
———, Calvinisten en Doopsgezinden, XXVII, 62, 321; VIII, 62.
———, Fransch-Duitsche gemeente, XXVI, 429; VII, 62.
Aardenburg, handel in 't begin der 13e eeuw, XXI, 346.
———, huis de Meiboom, XXIII, 45.
———, huwlijksregister, XXVI, 109.
———, kaart, XXI, 512; VIII, 520.
———, kerkelijke inkomsten, XXVI, 117.
———, kermis, XXIII, 168.
———, de Kokhuyt, XXIII, 30.
———, liefdezusters, XXV, 325.
———, naam, XXVIII, 519.
———, O. L. Vrouwekerk a° 1340, XXVI, 111, 7, 637; VII, 148.
———, (Oud-), XXVII, 149.
———, oudste charter, XXVI, 170; IX, 105.
———, privilegie a° 1430, XXVI, 111.
———, *Rodenburg*, XXVI, 170, 1; VIII, 519.
———, schuttersrollen, XXVIII, 62.
———, St. Baafskerk, XXV, 380; VII, 145; VIII, 160.
———, Steenmeet en Tegelrye, XXVII, 130.
———, straten, XXIX, 105, 11.
———, tolbrief, XXVI, 517.
———, verdienstelijke burgers a° 1672, XXVII, 167.
———, (Vluchtelingen uit), XXIX, 516.
———, vrijdom van inlegering a° 1695, XXVII, 17.
———, Waalsche gemeente, XXVI, 324.

Aardrijkskundig Woordenboek van Zuid-nederland, XXVI, 292.
Aardrijkskundigen, XXI, 75; VII, 168, 602; VIII, 195, 523; IX, 334, 5; X, 257.
Aarschot a°. 1594, XXVI, 10.
———, St. Jozefscollegie, XXX, 298.
Aartswoud, zie Hoogwoud.
Abbema (Balthasar Elias) a° 1787, XXII, 238.
Abdinkhof, abdij, XXVIII, 575.
Abeele (P. v.), XXI, 391, 603; III, 293; IV, 40, 585; IX, 398.
Abinga-state, zie *Eabinga-state*.
Ablancourt (M. d'), XXVIII, 523 (*A.*).
Achtienhoven, XXI, 227 (?) X, 54.
Acronius, XXIII, 120; VI, 362 (*Nm*).
Acrosticha, *zie* Naamliederen.
Adel van het koningrijk Holland, XXIV, 330, 81, 447, 519; V, 1, 3; VI, 549.
—— (Oude) in Holland, XXIII, 292.
—— (Zonderlinge manier om ouden) te bewijzen, XXI, 157.
——, *zie* Archief, Filips de Goede.
Adela-boek (Friesch), XXV, 285.
Adelaar (Court Sivertsz), XXII, 163; VII, 110.
Adelboldus, XXII, 453.
Adelborsten, XXII, 166.
Adelbrieven, XXVII, 58.
Adeldom (Afstand van) in *Zweden*, XXII, 272.
Adelslexicon, XXVII, 263.
Adieu (Het Lange), XXVI, 264.
Admiraliteit, XXII, 167; IV, 210; V, 438, 40; VI, 11; VII, 13, 162.
Adriaan (Paus), XXIII, 288; IV, 324; V, 8; VI, 467.
————, grafteeken, XXV, 11*.
Adriaen, XXII, 453.
Aduard, XXII, 162: IV, 378; VIII, 79 (*Nm*).
———, Bernardijner abdij, XXIII, 347 (*Afb.*).
Advertentiën, XXI, 131.
Aelhuysen (Joh. v.), XXVI, 423; VII, 523, 30.
Aengwarda, Catharina, XXX, 299.
———, Nicolaus, XXX, 299, 307.
Aerden (Maurits v.), XXII, 239.
Aernt *of* Aerntgen, XXII, 453.
Aesculapius en zijn slang, XXIV, 266.
Afbeeldingen, XXI, 233, 51, 510; II, 26, 8, 177, 80, 1, 381, 40, 1; III, 69, 133, 80, 91, 281, 347, 96, 442, 7, 8; IV, 38, 81, 99, 206, 66; VIII, 521, 97; IX, 19, 202, 345, 6. *Zie* Blazoenen, Spreekwoorden.
Afgodsberg, zie *Offerberg*.
Afkapping van woorden, XXVII, 129, 384.
Aflaat, XXIV, 241.
Afrika, Beschrijving a°. 1567, XXII, 333.
Agricola, Alexander, XXII, 453.
———, Carolus, XXVIII, 558.
———, Marpurg en Rodolfus, XXII, 453; III, 399.
Airoldi te Palermo a° 1804, XXVIII, 5.
Aitsma (Aurelia), *zie* Zangboek.
Aken, XXV, 493; VI, 100; VIII, 535; IX, 33; X, 15.
Aken (Henric v.), romandichter, XXX, 189.
Alba amicorum, XXII, 73, 4; IV, 594; VI, 376 (*n.*); VIII, 582; X, 325, 478, 531. *Zie* Borch.
Albemarle (Hertog van), XXV, 273.
Alberda-burcht, XXVII, 501.
Alberdingk Thijm (Jos. A.), XXIV, 43, 376; V, 110, 306, 10; VII, 20, 573; VIII, 453; X, 398, 638 (*n.*).
Albert Dirksz., XXII, 453.
Albertsberg (*Bloemendaal*), XXV, 373; VI, 590; VIII, 244.
Albicastro, XXII, 453; III, 568; IV, 514, 5; V, 616 (*n.* 3); VI, 470.
Alblasserdam, XXIV, 307, 8.
Alchimie, XXI, 518; II, 132, 404, 98.
Aldebaran, XXIV, 156.
Aleppo, XXIV, 494; V, 157.
Alfieri, XXVIII, 3.
Algebra, XXI, 159; II, 22, 333; IV, 205 *O*; IX, 463, 535, 612,
——— (Oude geschriften over), XXII, 333; III, 518.
Alkemade (*Oud-*), XXIII, 312, 4, 489.
Alkemade (Van) en V. der Schelling, Beschrijving v. *Brielle* en *Voorne*, XXVII, 617, X, 2 (*n.*).
—————, Bijvoegsels tot het 2de deel, XXVIII, 218, 65.

Alkemade, (Van) (Brief van K.) aan Jhr. v. der Goes a⁰ 1698, XXI, 396.
————, handschriften-catalogus, IV, 227.
————, Muntboek der Hollandsche graven, XXIII, 391.
Alkmaar, archief, XXVIII, 170.
————, beleg, XXVII, 165; IX, 304, 7.
————, boekverkoopers, XXIII, 335; VII, 559.
————, Boompoort, XXIX, 304.
————, Hout a⁰ 1780, XXIX, 305.
————, organisten, XXV, 110, 550, 3.
————, Remonstrantsche gemeente, XXVII, 524.
————, straten, XXVIII, 620; IX, 153.
————, *zie* Bergen-op-Zoom.
Allerheiligenvloed, XXIV, 241.
Allone (d'), *zie* Tassin.
Almacks, XXII, 403.
Almanach Royal a⁰ 1704, XXVI, 105 *O*.
Almanak a⁰ 1607, XXIII, 136.
———— (Comptoir-) a⁰ 1606, XXVII, 320. — a⁰ 1703, XXI, 239.
———— de la Cour de Hollande, XXII, 65.
———— (Engelsche) a⁰ 1814, XXII, 14.
———— (Enkhuizer-), XXIX, 462, 535.
———— (Hollandsche en Zeeuwsche) a⁰ 1695, XXIII, 16.
———— (Memorieboekje met) a⁰ 1648, XXVIII, 331, 2.
———— (Plak-) a⁰ 1648, XXVIII, 329.
———— (Sneecker-), XXV, 261.
———— van Stichter, XXI, 169; II, 210.
————, *zie* Dagboek.
Almanakje (Het Vrouwen-) van Dieuwertje en Grietje, XXVIII, 1 *O*, 64, 401.
Almanakken, XXII, 238; V, 345; VII, 74, 233, 571; VIII, 170; IX, 462, 89, 535.
———— a⁰ 1820–30, XXVII, 480.
———— (Historische), XXIII, 552; VII, 74.
———— (Italiaansche), XXIII, 16.
————, *zie* Kalender.
Almelo, XXV, 583.
Almeloveen, zie *Friezenveen*.
Almenum, XXVIII, 603, 4.
Aloë (Bloeiende) a⁰ 1678, XXVIII, 488 *O*.
Alphen, XXV, 546; VIII, 345; X, 603.
Alphen (Hieronymus v.), XXX, 516.
Alsem, alsterwijn, XXV, 473; VI, 35.
Altforst, XXVII, 182 (*Nm*); X, 603, 4.
Alting (Menso), XXI, 339.
Altius (A), XXIX, 360.
———— (G.), XXVI, 545 *O*; X, 121.
Alva (Hertog van), XXIII, 585; IV, 437; V, 143, 500, 2; VI, 265; VII, 92, 359, 417, 8, 24; VIII, 58, 108, 478, 478, 550, 76, 634; IX, 160, 304, 579; X, 370, 1, 401, 54.
————, afbeelding, XXI, 169.
————, barbier, XXIX, 47.
————, hoofd, XXVI, 16.
————, naam, XXVI, 149.
————, Sententiën en Indagingen, XXVIII, 57; X, 400.
————, spotprent, XXIII, 396; IV, 22.
Alypius, oud-Grieksch schrijver over muziek, XXIII, 23.
Amadis de Gaule, XXII, 331, 7.
Amboise, kerkelijke toestand a⁰ 1620, XXVII, 599.
Ambon, XXVI, 186, 7.
————, Rariteytkamer, XXI, 129.
Ameland, XXVIII, 376 *O**, 433*, 85*, 6*.
————, kleederdracht, XXX, 160.
————, St. Clemenskerkje, XXIV, 147, 231.
————, *zie* Walvischkaken.
Amelisweerd, XXIV, 306, 7.
Amerongen, boekdrukkerij, XXIX, 386.
————, gevonden beeld, XXV, 388.
————, *Ginkel*, buurschap, XXV, 43.
————, kasteel, XXV, 387; VI, 151.
————, kerktoren met dievenhok, XXV, 386.
————, predikanten, XXVI, 151; VII, 636; VIII, 628.
Amersfoordt (Mr. J. P.), XXIV, 201.
Amersfoort, XXIV, 190; VIII, 97 (*n*.), 320.
————, Beschrijving, XXVII, 194; X, 431.
————, Jezuitenstatiën, XXVII, 350.
————, kerken en kloosters, XXVII, 579.

Amersfoort, Kroniek, XXIV, 374.
———, organist, XXVI, 243.
———, Spaansche aanslag, XXVI, 314.
———, tot stad verheven, XXVIII, 475.
———, *zie* Lied, Loterij.
Amersooi, XXVI, 154; VIII, 124, 335—7, 550.
Ameyden (Theodorus), XXIV, 205.
Ammianus, XXIV, 472.
Amputatie, *zie* Muziek.
A. M. S., rijmer van de Hemelsche Tarweschoof, XXVII, 559.
Amstel (Gijsbrecht v.), XXIX, 258, 431.
Amstelland, XXVII, 246—8.
Amstelodamia(na), XXVI, 549; VII, 247, 8; VIII, 373, 539.
Amstelveen (Gedenkteeken bij), XXI, 275, 434, 598.
Amsterdam, XXI, 499—504; II, 49; V, 186, 346; VII, 247; VIII, 485*, 552; X, 103*, 433.
———, a° 1659, XXIX, 395—8. — a° 1733, 5, XXX, 433—8.
———, aanslag a° 1650, XXIV, 83.
———, aansprekersoproer a° 1696, XXVIII, 552; IX, 18 (*Pn*).
———, Armenische kerk, XXVIII, 349, 508, 93; IX, 1.
———, Arti-tentoonstelling a° 1880, XXIX, 593 *O*, 639 *O*.
———, atlas, XXVI, 237.
———, Beschrijvingen, enz., XXV, 1 *O;* VI, 16, 7; IX, 390 (*n.*); X, 257(*n.*), 402.
———, beurs, XXI, 170, 242; V, 230, 502; VII, 27; IX, 239, 40.
———, boekverkoopers, XXI, 16—8, 73, 121, 5, 68, 239, 45, 78, 333, 45, 494; II, 12; III, 336, 92, 550; IV, 3, 59 67, 208, 311; V, 56; VI, 157, 432 *O*, 97 *O*; VII, 69, 115, 305, 71, 401, 18, 528, 43; VIII, 65, 170, 584; IX, 27, 8, 464; X, 257.
———, bontwerker a° 1690, XXVII, 427.
———, Boomsloot, enz., XXIX, 258.
Amsterdam, bouwondernemingen (Twee), XXI, 28.
———, Coster's Akademie, Dichtakademie, XXIII, 509; IV, 98; V, 233, 86; X, 35.
———, couranten, XXI, 18, 74, 175; IX, 27, 310, 423.
———, courantiers, XXI, 23, 127, 75, 281; III, 135.
———, »Courier", XXIII, 117.
———, *Dam*, XXIV, 81; VII, 247; VIII, 520.
———, *Damrak*, XXX, 522.
———, Dirk-v.-Hasselt-steeg, XXI, 282.
———, dolhuis, XXVII, 281—3.
———, doolhof met beelden, XXI, 113—7; V, 229, 332, 538; VI, 15.
———, eerdienst a° 1795, XXI, 275, 433, 597.
———, familienamen (Opkomst der), XXIII, 83.
———, feesten a° 1659, XXIX, 395.
———, geslachten, XXIX, 329 *O*, 84 *O*, 437; X, 256.
———, Geuzenregeering, XXX, 399.
———, gilden, XXII, 226—35; VI, 594; IX, 239, 40; X, 109, 403.
———, grachten en straten, XXI, 20 (*n.*), 162, 225—8; III, 82; V, 87 [1]; VI, 78; VII, 407; VIII, 89, 90, 373; IX, 110, 257, 8, 560; X, 402.
———, grafsteen met een paar muilen, XXII, 316.
———, handel op Engeland a° 1445, XXVIII, 270, 2.
———, handvesten, XXII, 231.
———, Hoogesluis, XXI, 163.
———, huizen Brederode, Engelenburg, enz., XXX, 398, 400, 2—5.
———, huysen (De nieuwe), XXI, 24, 162; III, 488; IV, 222; IX, 557—60.
———, Joden (Toestand der) a° 1716, XXVII, 4.
———, Kalverstraat, XXX, 404.

[1] Vgl. vooral J. ter Gouw (Joh. Aurelius), *Amst., Naamsafl.* (Kraaij, 1868), bl. 46.

Amsterdam, Kerk (Oude), spotbeelden, XXIX, 21.
———, Kerk (Predikstoel d. Nieuwe), XXVI, 237.
———, Kikkerbilsluis, XXIV, 387, 8.
———, koekbakker (Eén), XXVII, 13, 105.
———, Kottervereeniging, XXVI, 72 (*Pn.*).
———, krankzinnigenhuis, XXIII, 394.
———, kroningsstad, XXII, 327.
———, Kwaker-kerk, XXX, 436.
———, Leprozenkerkje, XXV, 426.
———, Luthersch diakoniehuis ingewijd, XXII, 13.
———, Luthersche predikanten a⁰ 1757, XXII, 314.
———, lijfstraffelijke rechtsoefening, XXV, 530.
———, Malle Brug, XXV, 331, 436.
———, »Mercurius", XXIV, 64 (*n.*5).
———, mirakelen, XXVII, 118.
———, naam, XXVIII, 520.
———, *Nes*, XXVIII, 615—7.
———, organisten, XXIII, 299; IV, 60, 106—8, 298, 300; V, 110, 1, 502, 53.
———, oudheden-tentoonstelling a⁰ 1876, XXVI, 237; VII, 572, 3 (*Cat.*).
———, patriotten, XXIII, 495.
———, plattegrond a⁰ 1662, XXX, 260.
———, poorten en torens, XXIII, 135, 6, 60, 89; IV, 261; V, 346, 438, 530, 1; VI, 15, 78; VIII, 403, 23; IX, 154, 257, 557.
———, prentenkabinet, XXI, 562.
———, Pruissen a⁰ 1787, XXIII, 67.
———, rederijkerskamer, XXIII, 327.
———, Reformatie, XXV, 425, 6; IX, 309.
———, roei- en zeilvereeniging, XXVI, 73.
———, *Roobruggen*, XXI, 162.
———, Roomsche bidplaatsen a⁰ 1653, XXII, 297
———, Roomsche kerken a⁰ 1656, XXI, 225.
———, Schouwburg, XXIII, 140, 88, 246, 96, 448; IV, 63 (*n.*) — bouwmeester, XXIV, 168, 96, 230. — brand, XXIV, 245, 386, 460. — eeuwfeest a⁰ 1738, XXIII, 302. — handschrift van J. Punt, enz., XXII, 12; III, 302. — resolutie en voorspel ter heropening a⁰ 1677, 8, XXIII, 560; IV, 270.
Amsterdam, Schouwburg (Nieuwe) ingewijd a⁰ 1774, XXIII, 302.
———, Schouwburg buiten de Raampoort, XXIII, 190.
———, Sinterklaas, XXVI, 266.
———, speellieden, XXI, 355, 521; IV, 107.
———, stadhuis, XXI, 13 (*Pn*) — inwijding, XXIX, 390 (*Pn*). — klokkenist, XXI, 355; II, 189. — tweede eeuwgetijde, XXI, 158.
———, *Achter de Swaentjes*, XXI, 121, 387.
———, tooneel, XXIII, 297; IV, 164.
———, toonkunstenaars, XXIV, 106, 287; V, 617 (*n.* 5).
———, Trippenhuis, XXIV, 301; V, 429.
———, uithangteekens, XXIII, 83.
———, vaandels a⁰ 1672, XXIV, 376.
———, vergrooting, XXI, 65, 7—73; III, 509.
———, voetmaat, XXIX, 17.
———, *Vijgendam*, XXVII, 247.
———, Walenweeshuis, XXV, 502.
———, Wapen en kroon, XXIII, 293 (*Pn*); IX, 397, 8.
———, Wapen (Het) v. A. te Beverwijk a⁰ 1639, enz., XXIII, 324; IV, 28.
———, weeshuis de Oranjeappel, XXVI, 610; VII, 499 (*n.*), 543 (*n.*).
———, Westerkerk-schilderij, XXVI, 238.
———, Willige Rasphuis, XXVII, 549.
———, wisselbank a⁰ 1740, XXIII, 546.
———, *Het Y*, XXV, 222.
———, IJzeren kapel, XXII, 235.
———, *zie* v. Abeele, v. Baerle, Brederode (Gerbrand), Concerten, Gadelle, Graat, Hooft (Profecy, Woning), Huygens, Jood, Kees, v. Lennep, Lied,

Luchtballon, Makelaardij, Medaillons, Muziek (Naamlijst), Naamliederen, Napoleon I, Rechtspleging, Ridders, Segers, Socinus, Spinoza, Sweelinck (Jan Pz.), Visscher, Vondel, Vuurwerk.
Anabaptisten, *zie* Wederdoopers.
Anagrammen, XXI, 233, 392, 441, 555; V, 289.
Anastasius (Joh.), XXVIII, 349.
Ancyra, XXIX, 292.
Andrassy (Graaf), XXV, 451.
Andreas (Valerius), XXIII, 287.
Andÿk, *zie* Tongvallen, Woorden.
Anecdotes, XXI, 16, 204; II, 316; III, 338, 84, 441; IV, 251, 488, 99; V, 335, 44, 57, 436, 84, 613; VI, 19, 292, 396; VII, 281, 435; VIII, 158, 544. *Zie* Drukfouten (Zonderlinge) [1]), Huygens (Puntdichten), Karel V, Menno, de Ruyter.
———, handschrift uit de 17e eeuw, XXIII, 338.
——— (Latijnsche), XXVI, 234.
Angen Roen (*Ronne*), *Angerande*, XXVII, 91, 181 (vgl. XXIX, 33, 4).
Angers, wapenhuis, XXII, 395.
Anhalt (Vorst van), XXIX, 395.
Anjou (Hertog van), XXX, 269, 623.
Anker (Figuurlijk), XXIX, 462.
——— der Zielen, XXIV, 493 *O*; X, 125.
Ankerts (Ghisilino d'), XXII. 513; III, 350.
Anneke Tanneke (Jenneke) Tooverheks, XXI, 479, 633; II, 58; III, 429; V, 149, 269, 380.
Annokké, *zie* Rotterdam.
Annunciaden *of* Roode Zusters, XXVI, 497 (*n.*).
Anspach (Joh.), XXIV, 325.
Anthonis, Adriaan, ingenieur, XXI, 446-8; II, 79, 454.
———, Coenraad, XXII, 503; III, 515.
Antonides (Joh.) v. der Goes, XXI, 18; IV, 167; V, 17; VIII, 353.
Antwerpen, XXI, 192, 505; II, 269; IV, 284, 350, VII, 354, 6.
——— a⁰ 1588, XXIX, 579.
———, brouwerijen, XXIV, 220, 1.
———, familiën, XXVIII, 579.

1) Deze zijn nagenoeg allen anecdotes.

Antwerpen, kerkelijke toestand ná 1648, XXI, 228.
———, kruisgemeente, XXVII, 164.
———, Lepelstraat, XXVI, 267.
———, O.-L.-Vr.-kerk, XXII, 189.
———, Place de la Maire, XXVIII, 569; IX, 362.
———, schilder-akademie, XXVI, 538.
———, *zie* Modet, Muziek (Naaml.), Potgieter, Taffin, Zangers.
Apeldoren, XXV, 561; VI, 244; VII, 184.
Apen, spreekorgaan, XXIII, 604.
——— en menschen, XXIII, 347.
Apicius, XXIV, 120.
Apokalyptiek, XXIV, 585.
Apothekerij, *zie* Geneeskunst.
Apothekers, XXIX, 387—9; X, 213.
Appelburg (*De*), XXV, 258.
Appeldoorn (Petrus), XXII, 481 *O*.
Appelenburg (*Den*), XXVI, 68, 9, 421—4; VII, 260.
Appelmans *of* Appelsman (G.), XXX, 526.
Appeltern, XXV, 561; VI, 244 (*Nm*); X, 604.
Aprilbeweging, XXIX, 357 (*Pn*).
Apuleius, XXIV, 471.
Aquilius (H.), uitgaven v.h. Compendium Chronici Geldrici, XXII, 168.
Arabie, XXIX, 424.
Arabische taal (Kennis der) a⁰ 1804, XXVIII, 5.
Ararat (Berg), XXIX, 423, 4.
Archangel, Herv. gemeente, XXVI, 501.
Archibarbitos, XXIX, 563.
Archicymbalum, XXII, 31.
Archief van den hoogen raad van adel, XXIII, 292.
——— van het leenhof van *Brabant*, XXIV, 325, 436.
Archimedes, XXX, 455.
Archipel, XXIV, 494.
Arcis-sur-Aube, XXVI, 232, 3.
Ardennen (Het zwijn der), XXIV, 87.
Arend (Een groote), XXII, 380.
Arend's Vaderl. Geschied., XXIV, 174.
Aretinus (Guido), XXIV, 361; VI, 292.
Ariaen (Meester), XXII, 454.
Aristoteles, XXII, 336; III, 23; IV, 469, 72, 4.

Aristoxenus, XXII, 519, III, 23.
Arkel (Kaart v. h. Land v.) a⁰ 1567, XXII, 331.
Arkel (Jan van), XXII, 545*a* [1]); VII, 515.
Arkelstein, *Arkenstein*, XXI, 631 (*n*. 5).
Arlington (Graaf v.), XXVI, 407.
Armada, XXI, 251 (*Afb.*), 510; IV, 235 (*n*. 2); IX, 550 (*Pn*).
———, dankdag voor de verovering, a⁰ 1702, XXVIII, 504 (*n*.).
———, geschiedschrijver, XXIII, 387.
———, kaart, XXI, 276, 435.
———, kaarten der expeditie, XXI, 449, 50.
———, lading, XXVIII, 215.
———, overblijfselen, XXV, 209.
Armenier (De) van Schiller, XXX, 64 *O*.
Armenische kerk, *zie* Amsterdam.
Arminius (Jacobus), XXIII, 170, 3, 83, 393; VII, 26, 215, 96.
Arnemuiden, XXIII, 216; IV, 66, 77, 162; V, 534; VI, 109, 74.
———, klokkenspel, XXVI, 27.
———, Maria burggravin van *Zeeland*, XXIV, 66.
———, orgels, XXVI, 27.
———, *zie* Middelburg (Baljuw), Zanten.
Arnhem, a⁰ 1345, XXVI, 419, 20.
———, a⁰ 1377, XXV, 534.
———, a⁰ 1435, XXVIII, 297.
———, a⁰ 1547, 1635, XXVIII, 463.
———, a⁰ 1559, 84, XXX, 369, 71.
———, a⁰ 1579, XXVIII, 557; IX, 436.
———, a⁰ 1624, XXV, 42, 3.
———, a⁰ 1634, XXIX, 531.
———, *Bethlehem*, XXVII, 515.
———, handschriften in de stadsboekerij, XXIV, 169.
———, Joden, XXIV, 289.
———, jongens *en* meisjes, XXV, 93.
———, organisten, XXIII, 567; IV, 511—3, 5, 6; V, 110, 74, 553.
———, plooijerij, XXV, 247.
———, Sabelspoort, XXVIII, 478.

[1]) De Bladwijzer van *Nav.* XXII, geeft bl. I, noot, reden van deze hier ongewone pagineering.

Arnhem, St. Caecilia-concert, XXIV, 508; V, 58.
———, stalbroeders, XXIV, 305.
———, *zie* Muziek (Naaml.), Offerberg.
Arnold van Gelre, XXIV, 305; VI, 583; VIII, 63, 476, 537.
Arnoldus (Meester), XXII, 454.
Arnoudekijn, XXII, 454.
Arragon, admirant, XXIV, 140; VII, 163.
———, Johanna, XXIX, 150 (*n*.).
Arras, XXI, 613; VI, 297.
Arresleden a⁰ 1740, XXII, 241, 4.
Arrianus, XXIV, 21.
Artichofsky (Kol.), XXII, 549*b* (*Pn.*); III, 133 (*P.*), 323*.
——— » afbeelding zijner krijgsdaden, XXIII, 133.
——— » brief aan graaf Joan Maurits v. Nassau in *Brazilie*, XXII, 549*b*.
Artois (Werken over), XXIII, 410.
Asar, XXVI, 611; VII, 49, 153.
Aschkenasim, XXV, 197, 8.
Asciburgium, *Asberg*, bij *Meurs*, XXV, 499.
Asperen, XXVII, 608; X, 428 (*n*. 2).
Aspergies, XXVIII, 119.
Aspermont, XXVI, 233.
Asschenbergh, XXIII, 151.
Assen, *zie* Drentsche.
Asteroïden, XXV, 383.
Astrologie, astrologisten, XXI, 548; VII, 495.
Athenaea, *zie* Illustre scholen.
Athenaeus, XXIV, 473.
Athene, Museum van Dr H. Schliemann, XXIV, 589 *O*; V, 153 *O*.
———, snaaksch gezelschap, XXV, 345.
Atjih, XXV, 208 *O*, 31.
Atlassen, XXI, 18, 334, 6, 9; V, 261; VI, 237. *Zie* ook Kaartboeken.
Attevelt (Joh. v.), XXIII, 526.
Aubespine (François de l'), XXV, 223.
Auckland (Lord), Correspondence, XXVI, 103.
Audomarois, *zie* Courtois.
Augsburg, XXIV, 415.
Augustenburg (Prins van), XXV, 334.
Augustus (Keizer), XXVI, 21; IX, 292.
Ausson (Markies d'), handschriften, XXV, 577 *O*; VI, 14.

Australie, XXIII, 31 (*n*.); V, 511.
Autographa (Commissie ad), XXVII, 278; VIII, 536.
Automaten, XXI, 216; V, 533.
Avaray (d'), XXVIII, 520.
Averhoult (Jan Antony d'), XXVII, 111, 2.
Averiguador (El), XXI, 497; II, 115.
Avondmaalbekers, XXVI, 371, 411, 24(*n*.); VII, 64.
———— schotels, XXIV, 434; V, 168. *Zie* Graal.
Axel, XXI, 269; III, 168, 215; IV, 133, 48.
——, abdijkerk, XXIX, 135.
——, heeren, XXIII, 304, 82.
——, kaart, XXIII, 169 *O*, 304.
——, kerkgebouw, XXIII, 304; IX, 549, 93.
——, organisten, XXIII, 304.
——, orgel, XXIII, 302; IV, 299.
——, rederijkers, XXIII, 303.
——, rekeningen, XXIX, 134.
——, *zie* Kalfdansers.
Aytta-hospitaal, XXIV, 259.

B, zie Taalgebruik.
Baaitabak, XXVII, 569; VIII, 21, 83.
Baarland, XXII, 590; III, 101, 499*.
————, heeren, XXII, 508; III, 496-501; IV, 178, 9.
Bacchus, *zie* Spreekwijzen.
Backer (Mr. Anton), XXV, 231.
Baco (Roger), XXX, 451, 5
Bacot (G. J. G.), XXII, 250.
Baden, Sabine, rijnpaltsgravin, XXII, 352 (*Pn*), 552^b (*Pn*).
Baden-Durlach (Regiment), XXIX, 489 *O*.
Bader, Baders (Arnold en Tobias), XXII, 455; III, 451; IV, 226 (*Grd*.).
——, ————, Ernst, gedichten, XXIV, 227.
Baeck (Joost), XXV, 540.
Baerle (v.), Anna, XXII, 454.
————, Casper, XXI, 352 (*P*.): II, 32.
————, » brief aan P. Cz. Hooft, XXX, 30, 3.
————, » , over Heinsius, XXIII, 338.
————, » , over West-Indië, XXIII, 133; VII, 595.
Baerle (v.), Casper, poëma, XXX, 34.
————, » , woning, XXVII, 22.
————, Susanna, XXII, 455; IV, 42—8; X, 32—4.
Bagijnen, XXVI, 250.
Baillii (D.), XXI, 351 (*P*.).
Bajaart (Ros), XXIII, 66, 338.
Bakerrijmen, *zie* Rijmen.
Bakhuizen v. den Brink, M. A. J., XXV, 233, 90; VI, 386; X 408.
————————, Dr. R. C., XXVII, 261, 510 (*n*. 1).
Bakkum, XXIV, 443.
Baksteenen met relieffiguren van schoorsteenmantels, XXI, 8.
Bal (Franc.), XXII, 335.
Bal, *zie* Kloot.
Balen, Beschr. v. *Dordrecht* (Variant in), XXI, 183.
Balk, XXII, 194
——, Waalsche gemeente, XXII, 3, 160.
Balk (De) in de Heraldiek, XXVIII, 485.
Ballum, XXIV, 443.
Balochi (François), XXI, 510.
Baltensz (Frans), XXVII, 159.
Balthasar (Floris), XXI, 447—51, 511, 4, 6; VIII, 6, 7.
Ban (Johan Albert), XXII, 30, 76, 455, 519; IX, 563; X, 357.
Bangmakers, XXVIII, 592; IX, 486.
Bantam, XXI, 510; VIII, 482.
Baradas, XXII, 292.
Barbe (Ant.), XXI, 136.
Barbera Adriaansdr, XXII, 317.
Barcaistegui, Spaansch admiraal, XXV, 335.
Barchvliet, XXII, 549^b.
Barendsz, Dirk, XXVII, 29.
————, Doove Barend, XXIV, 80.
————, Jacob XXVIII, 513.
————, kaartboek en schip v. Willem a^0 1594, XXI, 446; III, 396; IV, 27, 8, 79, 154.
————, Timon, XXII, 177.
————, Willem, de gierige Amsterdammer, XXIV, 81.
————, Willem en Angeniet, XXIV, 277.
————, *zie* Nova-Zembla.

Barensteel (Omgekeerde), XXIV,397,464.
Bargaant, XXVII. 184.
Baring (Sir Thomas), XXX, 311 (*Cat.*).
Barkstead, XXII, 351, 481 (97).
Barneveld, XXIV, 447; VII, 535, 6, 51, 2; X, 371.
————, a° 1612, XXX, 536.
————, landtol in het ambt, XXVI, 371.
————, orgels, XXII, 82.
————, oudste torenklok, XXV, 585.
Barnsteen in het Zuiden, XXVIII, 111.
Barometers, XXV, 533.
Barrière-steden, XXIX, 131.
————traktaat (Uit den tijd van 't), XXVII, 1, 164, 322.
Bartas, XXVII, 608.
Bartholinus (Thomas), XXX, 526.
Bartjes (Willem), XXVIII, 237 [1].
Bartlehiem, XXVI, 144.
Baseler Leckerly, XXV, 93.
Bataafsche republiek, XXVIII, 154, 64, 5, 204.
Batavia, XXIV, 593*; V, 328; X, 28, 9, 318—20, 542, 6, 84, 608.
————, a° 1670, XXIV, 37 (*Pr.*).
————, hoogbejaarde inlandsche vrouw, XXII, 315.
————, opperkoopman, XXV, 211, 442, 529, 77.
————, organisten, XXIII, 517; V, 502.
————, Protestantsche gemeente a° 1734, XXVIII, 453.
————, Portugeesche gemeente, XXX, 29.
————, *zie* Munt.
Batementspelen, XXX, 296 (*n.*).
Batenburg, XXVII, 91; VIII, 297—9; X, 605.
Batenstein (Vianen), XXIII, 273.
Baudartius (Wilhelmus), XXIV, 251; VII, 295—304; X, 120, 4.
———— » , Apophthegmata Christiana, XXI, 22; III, 604; IV, 41, 353 483.
Baudeloo, abdij, XXVI, 187, 308.

[1] Zie over hem *Bijdr. tot de Gesch. v. Overijssel* (Mr. J. I. v. Doorninck), V, 224, 364, en diens *Kleine Bijdr.*, n⁰. XVII (»Volgens Bartjes")

Baudius (Dom.), XXI, 79; III, 120, 5.
————, gedichten, XXVII, 595.
———— of Heinsius?, XXIII, 183, 338.
————, zinspreuk, XXIII, 506.
Bavius, XXVII, 284.
Bayle (Pieter), XXI, 343; II, 455.
Bazar (Der), XXVIII, 216.
Bebber (Dr. Isaak), XXI, 183.
Becanus, XXV, 604.
Bechamel, XXII, 292.
Becket (Thomas á), XXIV, 343, 4.
Bedecaspel, XXVIII, 465.
Bede-leenen, XXVIII, 90, 190, 359.
Bedelmonniken, XXV, 388—90.
Bedevaarten, XXIII, 293, 484, 530; IV, 35, 204.
———— (Verplichte), XXIII, 484, 545; IV, 155.
Bedrijven en beroepen, *zie* Namen.
Beecher Stowe (H.), XXVIII, 353.
Beeckman (Elias), XXI, 274, 433.
Beek, cantorijen, XXV, 362.
Beekbergen, XXV, 449.
Beeldemaker (A.), XXI, 188, 397.
Beelden, *zie* Amerongen, Amsterdam (Doolhof), Automaten, Standbeelden.
Beeldhouwers, XXII, 511; III, 604; V, 1 *O*, 55, 145; VI, 125, 237; VII, 543; VIII, 130, 600; X, 248, 616.
Beeldsnijders, XXIX, 563.
Beeldwerk in kerken, XXV, 1 *O*, 55, 280; VIII, 521.
Beemster (*De*), opkomst, XXIII, 510.
Beemsterland, keuren, XXV, 382.
Beer (Den) en Schimminkel, spelen, XXVIII, 110.
Beethoven (Ludwig v.), XXI, 32.
Beets, XXVII, 506; VIII, 88, 457.
Beets (Dr. Nicolaas), XXIX, 250, 1 (*n.*), 441 *O*, 504; X, 533.
Begraafnisbriefjes, XXIII, 510; V, 181, 2; VI, 78.
Begrafenis eens gouverneurs van de Kaap a° 1771, XXIII, 227.
———— met koetsen, XXIX, 282.
———— (Afzonderlijke) van hoofdschedels, XXIII, 595—602.
———— (Gouden plaat bij de) van

burgemr. Loten te Utrecht geschonken, XXI, 166.
Begraven (Gebruiken bij overlijden en), XXI, 294; III, 432, 501, 99—602; IV, 111; V, 269, 525; VI, 66, 70; IX, 282; X, 485.
——— onder den blauwen hemel, XXI, 603.
——— buiten de kerken en steden, XXVI, 380.
——— van jonge kinderen, XXIX, 185.
——— van in de kraam gestorven vrouwen, XXIV, 568.
——— bij de O. Indische Compagnie a° 1727, XXV, 216—9.
Behangsels met figuren a° 1613, XXIX, 273.
——— van goudleer a° 1726, XXIV, 166.
Beichlingen, graafschap en slot, XXV, 517; VI, 88, 368, 484.
Beiramsfeest, XXIV, 494.
Beken (*De*), zie Munten.
Beker, XXIII, 169 *O*; IV, 126, 7; IX, 204; X, 588.
——— van Viglius v. Aytta, XXI, 278 493
——— te *Zwartsluis* a° 1678, XXVI, 512; VIII, 309.
———, *zie* Graal, de Ruyter.
Bekers in den Bijbel, XXV, 341.
Bekker (Balth.), Brakel's bijschrift op de Betooverde Wereld, XXII, 553^b.
——— (Balth.), oordeel der classis van *Nijmegen* en *Tiel* over de Bet. Wer., XXVI, 402.
——— (Balth.), biographie, XXI, 129.
——— » , grafdicht, XXI, 200.
——— » , penning, XXVIII, 454, 596.
——— » , plaat eens gedenkteekens, XXI, 290.
——— (Balth.), portret, XXX, 437
Belastingen, Geschiedenis, XXVIII, 296.
Belavane, XXIV, 589.
Beleefdheidsvormen, XXIV, 506, 54. *Zie* Vragen, Wederdoopers (Groeten).
Belgique (Le Miroir de l'Union) a° 1604, XXIII, 119.
Bellamy, XXI, 274.
———, brief en portret, XXIX, 23.
——— en zijne kunstvrienden, XXII, 122.
———, waarheidsliefde, XXVIII, 487.
——— *zie* Bruiloft.
Belle, XXVI, 132 (*nm*); X, 420.
Bellen blazen, XXIV, 12.
Bellenverkoopers, XXIV, 108.
Bellismo (Robert v.), XXIV, 217, 44.
Bennebroek, XXX, 56.
Bennink Janssonius (R.), *zie* Janssonius.
Bentley, Horatius, spotprenten en verzen, XXIV, 171, 317.
Berbice, XXI, 496.
Bêre (Ciprianus de), XXV, 433.
Berg (Hertogdom), kasteelen, XXVIII, 424.
Berg (v. den), Ahasuerus, XXII, 456.
———, » , Mr. Isaak, XXI, 242.
Bergen, kerk, XXI, 275, 435; II, 113.
Bergen op Zoom, XXII, 372*, 87, 591; III, 129, 435; IV, 57; V, 223; VII, 212 (*n.* 2).
———, belegerd, XXII, 549^b; IV, 211; VIII, 165. — ontlegerd, XXII, 122 (*Pn*), 278 (*Pn*); VII, 596, 610, 3.
———, heeren, XXII, 138, 9 (*n.*2), 372, 551^a (*G.*); IV, 58, 240; V, 421, 2; VI, 305; VII, 212 (*n.* 4).
———, kalfdansers, XXIV, 218; V, 421.
———; kapel v. Vreeshuysen, XXV, 102.
———, keizerlijke kapel, XXI, 198, 9.
———, klokken(spelen), XXI, 322; II, 140, (*n.* 3.).
———, lakenhal, XXI, 325.
———, markiezenhof, XXV, 422; II, 140, 1 (*n.* 3).
———, organisten en orgelmakers, XXII, 138, 9, 41, 2.
———, ramersgild, XXIII, 33
———, rederijkerskamer, XXII 137 (*n.* 2), 285; V, 421.
———, rekening a° 1472, XXVIII, 591. — a° 1486, XXV, 98. — a° 1558, XXIV, 480.

Bergen op Zoom, schaking van Antonia Claesdr, XXVII, 211 -4.
————, speellieden, XXII, 137, 9.
————, straten, XXVII, 212 (*n.* 2).
————, Waalsche gemeente, XXVIII, 427.
————, zusters van *Alkmaar*, XXV, 102, 325.
————, *zie* Eedformulier, Muziek (Naamlijst).
Bergerduin, XXIV, 521.
Bergh (Mr. L. Ph. C. v. den), geschriften, XXIV, 197, 525; VII, 100; VIII, 325, 618; IX, 185, 206; X, 189.
Bergharen, XXVI, 587 (*n.*).
Bergoord (*De*), XXV, 498.
Berlicum, XXVIII, 589 (*Z.*)
Berlijn, XXVI, 381; IX, 516 (*Nm*).
———, hotel de Brandebourg, XXIX, 628.
Bern, XXIII, 38 (*n.*); IV, 382.
Bernadotte, koning van *Zweden*, XXVIII, 388.
Bernard (Claude), XXI, 296; II, 456.
Berneers (Mr. Geert), XXIII, 517.
Bernouilli (Daniel en Jan), XXI, 141; II, 188, 456.
Besooyen (Juffers), XXX, 434.
Bestand (Twaalfjarig), XXI, 79; VII, 607; IX, 203, 407 (*Pn*).
Bestje van Meurs, XXIII, 56; V, 333; VI, 16; VIII, 73.
Bethlehem, synode, XXIV, 206.
Betuwe, XXV, 467—70. *Zie* Nederbetuwe, Overbetuwe.
Beukelsz (Willem), XXVIII, 173; X, 444, 9.
Beurs (Wilh.), De Gr. Waereld in 't Kleen, XXI, 334.
Beurzen, *zie* Studiebeurzen.
Beutherus (M.), XXVII, 74.
Bevalling (Eene wonderbare), XXIV, 172.
Beverne, XXV, 167.
Beverwijk, XXIII, 324; V, 553.
Beverwijk (Joh. v.), XXV, 522; IX, 464; X, 131
Beyer, Adriaan, XXIII, 393.
Beyer, Britta, XXI, 548.
Beijeren, XXII, 479.
———, Albrecht, XXV, 224, 331; VII, 252; VIII, 222; IX, 565, 7.
———, Anna, hertogin, XXIV, 289.
———, Hendrik (Bisschop), XXVI, 89; X, 324, 479.
———, hertogen, XXVII, 41*.
———, Jacoba, XXI, 327; VII, 85 (*Nm*), 104, 208 *O* (*Nm*); VIII, 97 (*n.*), 266; X, 16, 450.
———, Jacoba (Werken over), XXVI, 104 *O*, 16.
Beijeren, Willem, XXV, 168, 518; VIII, 224, 9; X, 369.
Bezanten, XXIV, 381.
Bezem in den mast, XXIX, 137, 238.
Bezitrecht gestaafd door het zweren van een eed, XXIV, 289; VI, 60, 606.
Bezweringsformulieren, XXIV, 119, 256.
Bibliotheca Duncaniana, XXV, 260; IX, 422.
———— Hulthemiana, XXI, 279, 340; III, 182, 604 (*Cat.*); V, 261 (*Cat.*).
Bibliotheken, XXI, 30, 4, 88, 353; II, 53, 130; III, 36, 50, 180; V, 214, 5; VII, 232, 330, 504, 619; VIII, 239. *Zie* Blauwe, Emden, Vaderlandsche.
Bidden voor den koning van *Spanje*, XXVII, 159.
Bidloo (G.), XXIII, 511.
——— (Lamb.), XXI, 242.
Bier (Gerste-, gruit- en kuite-), XXV, 20; VII, 564.
——— te *Dordrecht*, enz., gebrouwen, XXIV, 571, 2; X, 228
———, geschriften, XXX, 229.
———, namen, XXIV, 481, 571; V, 20, 61, 86, 353, 404, 27, 557, 8; VI, 295, 333, 63, 521; VII, 177, 81, 564.
———, *zie* Gruit.
Bierdrinken (Hoe de Rijnstreek aan 't) geraakte, XXV, 98.
Bierteekens, XXIV, 109; V, 150.
Bierverbruik, XXVI, 295.
Biervliet, XXVII, 369, 70, 556; VIII, 162; X, 449.

Bilderbibel van M. Scheitz, XXX, 273 *O*.
Bilderdijk, XXIV, 322; IX, 25.
———, afkomst en geslacht, XXIV, 68, 602; V, 90, 274, 361.
———, brief van A. aan Z., en twee tegenschriften, XXV, 333; VIII, 166.
———, brief van Valckenaer, XXVII, 558.
———, briefwisseling met M. en H.W. Tydeman, XXVII, 22, 280.
———, brieven aan A v. der Kroe en J. v. Panders, XXIX, 293.
———, brieven aan P. J. Uylenbroek en T. v. Limburg, XXI, 279; IX, 410.
———, dichtregelen, XXVI, 105 *O*; VIII, 172, 3 (?); IX, 314, 5.
———, dichtregelen onder de afbeeld. van W. P. de Chavonnes Vrugt, XXX, 36.
———, dichtregelen bij de benoeming van ridders a° 1829, XXX, 94.
———, eigenaardigheden, XXV, 274.
———, etswerk, XXVII, 379.
———, Fransche vertaling van de Ziekte der Geleerden, XXIV, 96 *O*.
———, gedichten, XXIII, 346; VII, 334.
——— en Kinker, XXIX, 360, 463.
———, leermeester van advokaten, XXVII, 280.
———, Mensch en Dichter, door Mr. Isaak da Costa, XXVII, 324, 34.
———, Ondergang der Eerste Wereld bestolen, XXIV, 96 *O*.
———, schimpdicht: Feith's Lijktranen, XXX, 95, 8, 470.
———, Verklarende Geslachtlijst, XXV, 184; X, 522.
———, Vrouwe, XXVIII, 172.
———, Werken, XXVII, 379; VIII, 173.
———, *zie* Feith.
Biljart, XXI, 274.
Biljoen, XXIII, 529; IV, 518; VI, 395.
Biljoen, metaalmengsel, XXII, 366, 7, 635; VI, 117.
Billichius (Adam), XXIII, 490; VII, 217, 69; VIII, 48, 203, 568
Bilzenkruid, XXIV, 160.
Bing (John), XXI, 486; IX, 238.
Biscaretto (Dionysius à), XXX, 339.
Bisschop, van *Keulen*, XXII. 444.
———, *zie* v. Galen, Utrecht.
Bitzius (Albert), XXX, 336 *O*.
Blaaskakeriana, XXVII, 284.
Blaesvelt, XXIII, 466, 8.
Blaeu, Dr. Johan, XXVII, 289; IX, 391; X, 257*.
———, » » Atlas, XXI, 204; III, 323.
———, » » drukkerij, XXI, 17.
———, » » Stedeboek, XXVII, 149.
———, Willem Jacobsz., XXVIII, 16.
———, Willem Jansz., XXI, 286, 510 (*n*.) 2, 4; VIII, 10; X, 259
Blanc (Pierre le), XX, 343.
Blanckaart (Nicolaas), XXII, 599.
Blankenburg (Quirijn v.), XXII, 38.
Blau, gehucht, XXVII, 113, 322 (*nm*).
Blauwbaard, XXX, 360, 1, 521.
Blauwboekjes, XXIX, 265.
——— van Gijsbert graaf v. Hogendorp, XXII, 250.
——— (Engelsche geïllustreerde) met Hollandsch nieuws, XXIX, 421; X, 518.
Blauwe bibliotheek, XXIX, 264; X, 516, 8.
——— schuit, XXIV, 155; X, 519.
Blauwmolen (A.), XXX, 439, 40, 3.
Blazoenen, XXVII, 198. *Zie* Rederijkers.
———, afbeeldingen, XXI, 561.
——— der eigenaars van militaire sloten, XXIII, 508.
——— (Fransche) vóór en nà Clovis, XXIV, 412.
Bleiswijk (Van), XXVII, 26.
Bleker (S.), XXV, 273 *O*, 335, 94.
Bliksem-afleiders, XXIII, 180.
———photographieën, XXV, 378.
Blitterswijk, XXVI, 494; VIII, 97.
Bloedwraak, XXV, 511.
Bloeifeesten, XXV, 207.
Bloemaert, Abraham, XXII, 354.
———, Augustinus, XXII, 32.
Bloemen, XXIV, 412, 3; V, 207, 353; VI, 303, 70; VII, 450, 70; VIII, 488 *O*; IX, 508; X, 44, 135, 311, 534, 609.

Bloemendaal, XXIX, 550. *Zie* Albertsberg.
Bloemhof voor de Nederl. Jeught, XXI, 79 (*n.*); III, 326.
———, *zie* Koerbagh (Adr.).
Bloemisten, XXIV, 362; VII, 537 *O*, 640; VIII, 488 *O*.
Bloksberg (*De*), XXIV, 161.
Blommaert (Ph.), XXI, 25.
Blonay (J. E. de), XXI, 403.
Blondin (Een oude), XXII, 377; III, 112.
Blumenbach (Prof.), XXVII, 558.
Blijspelen, XXIII, 190, 207; IV, 420; V, 315; VI, 75; X, 246, 95, 6, 361, 408 *Zie* Kluchtspelen.
Blijspelen, magazijn a° 1711, XXI, 17.
Blijwerven, XXV, 364, 5; VI, 45, 7; VII, 589; VIII, 539.
Bo (L. de), XXV, 303; VI, 133, 478; IX, 263; X, 528.
Boàlst, XXVIII, 605.
Bobadilla, Spaansch overste, XXV, 97.
Bocatius, XXVII, 321 *O*.
Bocchius (Achilles), XXX, 455.
Bocholt, XXIV, 174; X, 425.
Bockenberg (P. Czn.), historieschrijver, XXIV, 55.
Bockum, XXIII, 449.
Bodberg, XXX, 336.
Boddaert (P.) Jr., XXVI, 23.
Bodel (Jan), XXIV, 254.
Bodel Nijenhuis (Mr. J. T.), XXI, 18, 24, 77, 402 (*n.*); III, 549, 56; IV, 579 (*Cat.*); VII, 69, 230.
Boek der beroepingen, XXV, 372.
Boekbinderskunst, XXI, 604; III, 503.
Boekdrukken (Licenticus) in Gelderland, XXVI, 404; VII, 66, 294.
Boekdrukkers, enz., XXI, 16, 73, 121, 5, 68, 84, 239, 45, 78, 333, 494; II, 11; III, 124, 6—8, 35, 95, 241, 326, 35, 92, 446, 512, 3; IV, 1, 3, 24, 59, 66, 7, 70, 1, 431, 3, 48, 581; VII, 69, 305, 10, 29, 97, 535; VIII, 9; IX, 26—8. *Zie* Amsterdam.
——— in Noordnederland, XXVII, 68
Boekdrukkersmerken, XXI, 131, 245-7.
Boekdrukkunst ingevoerd, XXIV, 305, 35, 41; X, 455.
Boeken, aangekondigd, XXI, 247; III, 64; VIII, 324, 73.
———, Duitsche enz., op den huize *Vianen* a° 1567, XXII, 331—40; III, 279—81.
——— onder het Fransche bewind opgehaald, XXVIII, 163.
——— in hetzelfde jaar door verschillende boekverkoopers uitgegeven, XXII, 169.
———, *zie* Borger, Kinderen, Liedboek, Perzische taal, Portraiten, Titels, Vereeringen, Volksboeken, Zeeboek.
Boekverkoopers, naamlijst a° 1794—8, XXIX, 26.
Boekverkoopersrekening (Oude), XXVIII, 329.
Boekverkoopers-uithangteekens, *zie* Boekdrukkers.
Boekverkoopingen (Eerste) in Nederland, XXI, 605.
Boekverzamelaars (Gevaarlijke), XXVI, 1; VII, 209; VIII, 451.
Boelenham, XXX, 622.
Boer (de), Francijntje, XXX, 515.
———, Jan, XXII, 187.
Boerderijen (Kasteelmatige), XXIII, 56.
Boerenfriesch, *zie* Prenten.
Boerhave (Herman), XXI, 340; II, 457; V, 620 (*n.* 7); VI, 261, 545.
Boësset, XXII, 77.
Boethius, XXIII, 149.
Boëtius à Bolsward, XXVII, 376.
Boetselaarsbank, XXIV, 602.
Booy (Mr. Corn.), *zie* Psalmen.
Bogaers (Mr. A.), XXIII, 80 (*B.*); IX, 612.
Bogerman, Johannes, XXV, 236; VII, 596.
——— Dr. Reyner, XXIII, 304.
Boheme, XXII, 479.
———, koning, XXVII, 41*.
——— (De koningin van) a° 1613, XXII, 178; III, 437; VIII, 143 (*n.*). *Zie* Frederik.
———, *zie* Bijbel.
Bois (du), Govert, XXIII, 518, 64.

Bois (du), Jan, XXII, 389.
Boissens (Cornelis), XXI, 193.
Bokaal, *zie* Beker.
Bokkenbloed, oplossend vermogen, XXX, 157, 8.
Bokkenmarkten, XXII, 592.
Bol (Cornelius, Ferdinand en Hans *of* Jan), XXIII, 247, 448.
Bollen, Vlaamsch spel, XXV, 348.
Bologna, XXVIII, 111.
Bolsward, XXII, 3, 189, 507; V, 347; VIII, 605 (*Nm*).
———, Waalsche gemeente, XXII, 3.
Bolt (Henricus), XXI, 509.
Bombay, XXVIII, 83.
Bombell (Nil de), XXVI, 391, 545.
Bommelerwaard, kaart a° 1608, XXI, 515.
—————, landeryen, XXV, 467-70.
—————, *zie* Buurmeesters.
Bona dies (Joh.), XXII, 519.
Bonaparte (Mevr. Joséphine), XXIII, 113.
Bonaventura, XXVIII, 240.
Bondam (Mr. P.), XXIX, 91.
Bondt (De geest van schout), XXIV, 66.
Bongarts (Gosewinus), XXVII 29, 30.
Boniface (Abbé L.), XXVII, 378.
Bonifacius, *zie* Sint Bon.
Bontekoe, XXVI, 506.
Boom (Phil. Czn.), XXIX, 304, 6-8.
Boom, *zie* Droge.
Boomen, XXIII, 159; V, 384, 560; VI, 495; VII, 621; IX, 105, 6; X, 534.
——— (Merkwaardige), XXV, 383; VI, 102, 66, 326, 494, 5; VII, 57, 104, 210, 590.
Boomgaertsz (Corn.), XXV, 7.
Boone (Pieter Janssen), kapitein op het fregat de Maan, XXV, 438; X, 276.
Boort-Meerbeke, XXIX, 328 (*Afb.*)
Bor (Andreas en Pieter), XXI, 277.
— (Pieter Christiaanszoon, XXI, 176, 335; V, 203; VII, 596; IX, 341, 2,
Borch (Jhr. Henric v. der), XXII, 17, 20, 353; III, 11.
Bordeelen a° 1544, XXIII, 486.
Bordieu (Pieter du), XXI, 193.
Borduurwerkers, XXII, 387, 8; III, 424.
Borger (Elias Annes), gedicht, XXIII, 347, 504.
——— » tijdgenoot van Bilderdijk, XXVII, 24.
——— » , voorschriftboek, XXIII, 505.
Borkum, XXVI, 466.
Borne, XXIX, 473 (*Z*)
Borrendamme, XXIII, 539*.
Borstharnas (Gouden), *zie* Skelet.
Bosboom (Ds. Lambertus), XXII, 277; IV, 149—52.
Bosboom-Toussaint (Mevr.), XXIII, 556.
Bosch Zonder Genade, XXVIII, 236.
——— (Het Onzalige), XXV, 419.
Bosch (Bs.), XXIX, 26.
Bossolo (Prins de), XXVI, 490.
Bossu, stadhouder, XXIII, 550; VII, 107.
Boterschotel te *Emden*, XXV, 226.
Botnia-state, XXVII, 501.
Bottestein, XXIV, 184, 7.
Boudewijn, de Kale, graaf v. Vlaanderen, XXIX, 108.
————, bisschop, XXX, 628
Bouffomdor, XXIV, 433, 569.
Bouillon (Godfried van), XXX, 580.
——— (Hertog van), XXVIII, 551.
Bouman (Prof. H.), XXIV, 277; VIII, 474; X, 121 (*n.*).
Bourbon (Charlotte de), XXX; 273.
Bourbons in *Nederland*, XXIII, 635; VIII, 623*.
Bourbourg, XXVI, 128.
Bourges (De), XXV, 54.
Bourgondie, bibliotheek, XXVIII, 525.
————, David, XXII, 513; IV, 249*, 534 (*Pn*); VI, 418.
————, Philippus, XXIV, 249.
————, *zie* Filips, Karel de Stoute.
Boutenburg, XXX, 541, 83, 608.
Boutensteyn (Claes Meesz.) a° 1528, XXI, 437.
Bouwen (Uitvinding om haastig te), XXIX, 56.
Bouwkunde, XXVI, 185; VIII, 130.
————, oude geschriften, XXII, 332, 6.

Bouwmeesters, XXIV, 167; V, 10; VI, 439, 79; VII, 434; VIII, 338; IX, 558.
Bovines, XXIX, 577, 8.
Bowring (Dichtstuk aan John), XXIV, 292.
Boxmeer, XXX, 421.
Boxtel, XXIV, 290, 344, 460.
Boyton, *zie* Scheerboom,
Braakman (*De*), XXVII, 369—72, 556.
Braakmiddel, XXX, 447.
Brabant, Mengelingen voor de geschiedenis, XXVI, 10.
———, Tooneel, XXIX, 328.
———, Vermakelijkheden, XXI, 336.
———, vrije jacht, XXVII, 44.
———, *zie* Archief, Maten (Inhouds-).
Braccamonte, XXVIII, 63.
Braga (Dichterl.-Krit. tijdschrift), Studiën, XXV, 496; IX, 264.
Brahé (Tycho), XXX, 259.
Brakel (Wilh. à), XXII, 553^b.
Bramante, bouwmeester v. den St. Pieter te *Rome*, XXV, 10.
Bramel (*Den*), XXV, 610, 1.
Brandbluschmiddelen, XXIX, 470, 550; X, 446, 547.
Brandenburg, XXV, 220, 327; VIII, 339, 87; IX, 395; X, 479*.
———, Albert Frederik, XXIII, 23.
———, *zie* Berlijn.
Brandspuiten, XXIII, 243; IX, 550; X, 446, 547.
Brandt (Gerard), XXI, 247; VII, 74.
Brantwijck, XXIII, 9 11; IV, 374; V, 568; VI, 309, 12.
Braunius (Joh.), XXI, 161.
Brauw (J. de), schrijver van »Mijne emigratie", enz., XXI, 393
Brazielsch rood register, XXIX, 536.
Brazilië, XXI, 604; III, 133; IV, 41; V, 161, 387; VI, 43, 62, 255; VII, 595, 630; VIII, 331; X, 334, 9.
Breckelkamp, XXVII, 316: X 201, 4, 6.
———, wapens, XXVII, 39.
Breda, XXII, 549^b; III, 386, 418, 9, 586; IV, 232 (*n*); V, 223.
——— a⁰ 1581, XXIX, 479.
——— a⁰ 1625, XXV, 475; VI, 115
Breda a⁰ 1638, XXIX, 551, 88; X, 317.
———, adellijke huizen, XXIX, 167.
———, Beschrijving, XXVII, 532.
———, heeren, XXIII, 337; IV, 241; V, 582; IX, 167.
———, klokken, XXII, 278.
———, muziekkamer, XXII, 361.
———, organisten, XXV, 111, 553.
———, taaleigen, XXX, 473.
———, turfschip, XXII, 177; VIII, 59.
———, *zie* Kanonnen, Professoren.
Breda (Karel Frederik v.), XXV, 215 (*Sch.*).
Brederode, XXIX, 358, 550; X, 278.
Brederode (v.). Hendrik, XXIV, 276; VII, 418, 24; X, 140, 398, 400, 1, 5, 85.
———, Hendrik, inventaris a⁰ 1556, 67, XXII, 79, 329, 593; III, 273, 459.
———, Hendrik, proces v. *Utrecht*, XXI, 276.
———, Johan Wolfert, XXII, 510.
———, Reinout, XXIII, 273; X, 405.
———, Roka, XXIV, 26, 139.
———, *zie* Geslachten.
Brederode (Gerbrand Adriaansz.), XXI, 352 (*P.*).
———, woning te *Amsterdam*, XXVII, 401, 2; X, 399.
Breeman v. der Hagen (Mr. Wolter *of* Walter), XXX, 385 (*H*), 95, 6, 483.
Brehenval (Willem v.), kasteel, XXIV, 217.
Bremen, aartsbisschop a⁰ 1411, XXVIII, 228.
———, Beschrijving, XXX, 279.
———, raadhuis, XXV, 338.
———, zeevaarders, XXVIII, 272.
Breskens, XXVIII, 162.
Breton (Hendrik), XXX, 541, 83, 608.
Bretten, XXVI, 173.
Breukelerwaard (Breukelweerd), XXVIII, 255; X, 57, 423.
Breukelveen, (Breukelerveen), XXIV, 42.
Bridgman (Laura), XXIV, 12 *O*, 180 *O*, 289 *O*.
Briefschrijven in den ouden tijd, XXVII, 152.

Brielle, a° 1572, XXIX, 55.
———, archief, XXVIII, 217, 333, 421; IX, 443; X, 10.
———, a° 1511 belaagd, XXVIII, 338.
———, Cappelrie a° 1450, XXVIII, 339, 45.
———, Cloveniersschutten, XXVIII, 377.
———, Cosmas en Damianusgild, XXX, 72—85, 161—77.
———, courant der vorige eeuw, XXVII, 616; VIII, 352.
———, eeuwfeest (Derde) der inneming, XXV, 1 O (*Pn*); VIII, 57.
———, Engelsch garnizoen en kerk, XXIX, 84 (*n*.).
———, genootschap van wapenhandel a° 1788, XXIX, 66, 9 (*n*.).
———, Jaarboeken, XXIX, 69 (*n*).
———, keuren, XXX, 5 (*n*.), 10.
———, klokkenspel, XXX, 38.
———, Lutherschen, XXIX, 225.
———, organisten, XXIII, 301; IX, 225, 445.
———, orgels, XXIX, 225.
———, oudmannenhuis of gasthuis van St. Jacob, XXIX, 84 (*n*.).
———, pesthuis, XXVIII, 496 (*n*.).
———, predikanten, XXX, 391, 428 (*n*.1).
———, rechten door de graven van Holland en Zeeland verleend, XXVIII. 217—35, 65—86.
———, rederijkerskamer, XXIX, 3; X, 290.
———, regeering (Zeven brieven aan de), XXVIII, 441.
———, resolutiën a° 1567, XXIX, 2-15.
———, rijmpjes op de inneming, XXIII, 28.
———, schilderstukken 18e eeuw, XXVIII, 129.
———, scipluidengild, XXVIII, 593.
———, St. Catharinakerk, XXVIII, 113, 4, 344; IX, 80; X, 39, 290.
———, St. Christoffel- en St. Franciscusgilden, XXIX, 540; X, 116.
———, St. Crispinus- en St. Sebastiaansgild, XXVIII, 344.
———, uitgaven bij het huwelijk van prins Willem I met Charlotte v. Bourbon, XXX, 273.
Brielle, vorstelijke doopgetuigen, XXIX, 171 (*n*.).
———, Waalsche gemeente, XXVIII, 489: IX, 57, 121, 69, 225, 489. — cachetzegel, XXIX, 226. — kerkeraadsarchief, XXIX, 169. — orgel, XXIX, 225.
———, Zuideindsche gasthuis, XXX, 65. — kerk a° 1528, XXIX, 441. — pastoors, XXIX, 443.
———, *zie* Alkemade, 's Gravenhage, Geneeskunst, Ouversaecht, Tongval, Watergeuzen, Wegen.
Brienen (Corn), XXIII, 384 (*Grd.*), 578.
Brienen (Willem Jozef v.), a° 1811 maire van *Amsterdam*, XXIII, 114, 225, 321.
Brill, (Dr. W. G.), XXVII, 53, 171; IX, 517; X, 517, 21.
Brillenmakers, XXI, 515; II, 24; X, 451.
Brimeu (Karel v.), XXII, 330; VI, 290; VIII, 108; X, 370.
Brinck (Dr. Ernst), XXVII, 167.
——— » » , Dagboek door Ridder v. Rappard, XXIX, 45.
Brink (Dr. Jan Ten), XXX, 398, 9, 401.
Britsch Museum, XXIV, 171, 206 (*Cat.*).
Britten, Huys ende afcomst, XXX, 409, 556.
——— (IJzers uit het huis te), XXIII, 548; IV, 50.
Brochem (Bruchem?), XXX, 58.
Broek in Waterland, rijkdom in de vorige eeuw, XXI, 330.
Broekmerland, XXVIII, 382*
Broer Jansz, XXI, 281, 3—6, 515; II, 406; III, 135, 240, 95.
Broers (Joost), XXIII, 295, 6
Bronbeek, XXVIII, 136.
Bronckhorst (Everhard v.), XXVII, 597.
Brood, van recognitie, XXV, 327.
Brood, zonder zout, XXV, 207, 380.
Broodwegers, XXVII, 16
Brouërius van Nidek (Mr. M.), Analecta medii aevi, XXVII, 114.
——— » , atlas, XXV, 261.

Brouwershaven, XXI, 631 (*n.* 5); IV, 54.
————, organist, XXV, 397.
————, wapens, XXVIII, 489 *O.*
Brug ingezakt, XXIII, 396; IV, 99.
—— (Een beruchte), XXVII, 151.
Brugge, XXVI, 150; VII, 11, 149, 322; VIII, 276, 519; X, 525.
—— a⁰ 1576, XXVI 497.
———, bedevaart, XXIII, 546.
———, blijde inkomst a⁰ 1468, XXV, 159.
———, godshuizen en parochiekerken, XXVI, 497.
———, huis Aerdenburg, XXIX, 110.
———, kant, XXIX, 149.
———, kinderrijmen, XXIX, 148; X, 525.
———, knikprocessie, XXVI, 637.
———, naam en oorsprong, XXVIII, 519; IX, 108.
———, St. Luitgaardegild, XXV, 303.
———, straten, XXV, 5, 303, 59; VI, 637; VIII, 569; IX, 105—7, 9—11, 469, 70.
———, taalcongres, XXVII, 449.
———, uitgewekenen, XXVIII, 239.
———, *Vrije*, XXVI, 112, 29; VII, 2.
———, wapenfonds, XXX, 429.
———, *zie* Droge boom, Kaelne, Stevin.
Bruggen, XXI, 227; V, 331, 436; IX, 106, 8.
———— ten dienste in den oorlog a⁰ 1602, 20, XXIII, 388; VIII, 60.
———— (Steenen) over rivieren, XXI, 162.
————, *zie* Sortiebruggen.
Brugman (Pater Joh.), XXIX, 309.
Brugsma (B.), XXVI, 290 (*P.*); VII, 52.
Brugstock, XXVIII, 519.
Bruheze, XXIII, 474; IV, 223.
Bruidegom (De vuile), XXIII, 432.
Bruidspaar, schutten, XXVI, 564; VII, 87, 176, 237; VIII, 244, 421.
—————, strooien, XXII, 224, 383; III, 45, 223.
—————, werpen met paardenboonen, XXII, 592; III, 167.
Bruidwagens, XXII, 396 (*n.*).
Bruiloft van Kloris en Roosje, XXV, 496, 546.
————, lepel, XXV, 53.
Bruiloft (Diamanten), XXI, 380, 1, 592; III, 168.
Bruiloftsdichten, XXIII, 392; VII, 502; X, 260.
Bruin (Claas), XXI, 75; V, 449; X, 263.
Bruinisse, zie Predikanten.
Brune (de), Johannes schrijver van »Emblemata" en »Bancketwerk", XXIII 349; IV, 337 *O*; X, 190, 514.
——— » Johan de Jonge, schrijver van »Veersjes" en »Wetsteen der Vernuften", XXIV, 483; X, 190, 514.
Brunslau (Jacob de), XXI, 216.
Brunswijk, XXII, 393, 4, 446.
—————, Christiaan, XXVI, 37; VII, 321.
————— » , penning, XXIV, 592.
—————, Erik, XXII, 329.
—————, Hertog, XXVII, 24, 5, 141, 559 (?).
Brunswijk-Lüneburg (Heinrich Julius hertog van), XXIII, 450 (*n.*).
————————— (Karel George August prins van), XXI, 103.
Brussel a⁰ 1150, XXVII, 11.
———, amptman, XXIII, 467, 8 (*n.* 2), 70.
———, loterij, XXVI, 173.
———, opera, XXVII, 343.
———, rijm, XXVI, 267.
——— (Het oude), XXII, 435 (*n*); III, 484.
———, *zie* Bourgondie (Bibliotheek).
Bruzzi (Matio), XXIX, 56.
Bubbezon (Rijkje), XXV, 570, 1; X, 434.
Bucerus, XXVI, 404 (*n.*); VII, 303; IX, 281 *O.*
Buchell (Arend v.), XXIII, 526; VI, 258.
Buchelmonte, XXX, 420.
Buck, XXIII, 480.
Buckler (Joh.), XXX, 360
Budanvliet, XXV, 166; VII, 108.
Buddingh (D.), XXIII, 108.
Buffalis (Don Ant. de), XXII, 14.
Buitendijk (Gosewinus), XXIII, 128.
Buitenpost, XXVII, 38, 125.
Buitenzorg, XXX, 319.
Bullinger, Decaden, XXVII, 272.
Bultkaarten, *zie* Kaarten.

Buma (H. S. v.), XXVIII, 564; IX, 26—8
Bunnik, XXVI, 134.
Bunschoten, heeren, XXVII, 263.
———, kerk, XXVIII, 486.
Bunyan's »Christenreize", XXVII, 375; VIII, 65, 592.
Burchtbouw (Bijdragen tot de kennis van den ouden Frieschen), XXVIII, 130.
Buren, XXV, 522; VI, 259, 368, 579.
———, goederen, XXVIII, 217 *O.*
———, kerkelijke toestand omstr. 1600, XXVII, 217.
———, kommanderie, XXVII, 373.
———, Roode-Helden-straat, XXVI, 254.
———, *zie* Egmond (Frederik).
Burgerhuis, Jan, XXI, 358, 607; II, 253; 459, 505; IV, 455.
——— Johannes en Michael, XXII, 253, 459.
Burgh (v. der), Abraham, XXVI, 467.
———, Adriaan, XXIII, 13*.
———, Arnold, XXIX, 489 *O.*
———, Lambert, XXIII, 13.
Burgvliet, XXIII, 179.
Burman, Caspar, XXIII, 13 (*n.* 2).
———, Frans, XXII, 459; IV, 222.
———, » , autograaf, XXIV, 220.
———, gedicht, XXX, 112 *O*, 273 *O.*
———, Petrus, XXI, 339.
Burmania (Jhr. E. M. v.), oudheidkundige, XXX, 146.
Buskruid (Eerste gebruik van het), XXII, 399.
Busman (Cornelis), XXII, 75.
Busschaert (Hans), XXVI, 25.
Buurt (Adrianus), XXV, 385 *O*, 529 *O*, 76 *O.*
Buurtmeesters en buurmeesters in Gelderland, XXVIII, 286.
Buxtorf (Joh.), XXIII, 122; VII, 597.
Buys, Arie, XXVI, 497 *O*, 544.
———, Paulus, XXI, 190, 384; III, 119, 27, 323; IX, 482.
Buyten (Joh. v.), XXIII, 17 (*P.*).
Bijbel, atlas, XXV, 352.
———, berijmde inhoudsopgaaf, XXX, 160 *O*, 1 *O*, 209 *O.*
———, boekzaal en uitgaven van Izaak le Long, XXI, 16; X, 435, 8.
Bijbel, Boheemsche, XXVII, 305.
———, van Deux-Aas, kantteekening, XXVIII, 354.
———, geschiedenis in plaatjes, XXX, 516
———, (Konings-), XXIV, 110.
———, van Aug. Maloratus, XXIII, 124.
———, (Masorethen-) met bellen a° 1676, XXIII, 139.
———, Moerentorfsche, XXVIII, 126.
———, Russische, XXI, 16.
———, (Soldaten-), XXX, 227.
———, Statenoverzetting, XXVII, 295.
———, van kardinaal Ximenes, XXIV, 110, 219.
———, *zie* Bilderbibel, Dagboek, Drukfouten, Namen (Bijbelsche. Persoons-), Nederbetuwe, v. der Palm.
Bijbelcolporteurs, XXVII, 322, 3.
Bijen, XXIV, 260.
———, (Fransche en Duitsche werken over), XXVIII, 309, 454.
——— -korf als standbeeld, XXIV, 374.
——— in den rouw, XXVI, 104, 67, 222, 326; IX, 279.
——— -temmer, XXIII, 167.
———, werk a° 1567, XXII, 335; III, 280.
Bijgeloof, XXI, 479, 524, 44, 633—8; II, 41, 58; III, 429, 78, 521; IV, 19, 102, 19, 256, 66, 301, 39, 53, 4, 463, 557, 9, 79, 86, 7; V, 5, 70, 149, 209 *O*, 69, 375, 80, 509, 27; VI, 53—6, 222, 34, 499; VII, 13, 210, 505; VIII, 597; IX, 109, 510; X, 335, 543, 4, 57.
——— te *Nisse*, XXI, 627.
——— (Rijksveldwachters door) bevangen, XXV, 432.
——— nopens het terugvinden van verdronkenen, XXVIII, 211, 323.
——— verklaard, XXV, 95, 206, 7; VI, 222.
——— voorspook, XXII, 448.
——— weerwolf, XXII, 222, 380.
——— in *Zuid-Beveland*, XXI, 222.
———, *zie* Heksen, Magie, Raaf, Spoken, Spreekwijzen, Woorden.
Bijlandsche Kanaal (*Het*), XXVII, 317.
Byloque, abdij te Gend, XXI, 58—60.
Bijnamen, verbuiging, XXVI, 618; VII, 86.

Bijns (Anna), XXIII, 157; IX, 107.
Byron, gecompileerd, XXVI, 506.
———, Manfred, XXX, 273 *O*, 356, 556
———, mensch en dichter, XXVIII, 353, 4.
Bijvoegelijke naamwoorden, uitgaande op *aardig* en *achtig*, XXV, 310, 1. — op *en*, XXVII, 624. — op *ig*, XXI, 476; II, 471. — op *loos* en *lijk*, XXVIII, 422.
———————, verbogen als zelfstandige, XXII, 46, 142.
———————, *zie* Taalgebruik.
Bijwoorden, XXI, 47, 8. — met achtergevoegde *s*, XXIX, 213. — met *-wijs*, *-wijze* saamgesteld, XXII, 105, 461.

C. [1]) (I.), geschriften, XXV, 239, 86.
Cabala, mysteries of state, XXV, 292.
Cabauw, XXIV, 270*.
Cabeljau (Jonas), XXV, 237.
Cabo Verde a⁰ 1659, XXIII, 247.
Cachetten, XXII, 590; III, 477; V, 205; IX, 167; X, 583.
Cadeau (Nicolas), XXX, 446.
Cadix geblokkeerk (*Sch*.), XXIII, 442.
Cadsandria (*Het Retranchement* van), XXVI, 297.
Cadzand, XXVII, 87; VIII, 162; IX, 104, 6, 7 (*Nm*).
———, kraamkamer, XXI, 371.
———, *zie* Salzburgers, Spelen.
Caesar (Julius), acephalis, XXII, 334.
Cagliostro, XXII, 16; X, 14.
Caïro, moskee, XXIV, 411
Calderon, XXVI, 115, 75.
Calenberg (De abt van), XXVIII, 354, 522; IX, 100.
Caleshoek, XXI, 7, 326, 597.
Calkoen, ambassadeur, XXIV, 494.
Callansoog, XXIII, 159, 569.
Callicrates, XXIII, 479.
Calvinisten, XXIV, 206; V, 140; VII, 62, 296 (*n*. 3), 321; VIII, 62, 108; IX, 21, 51.
Calvijn (Joh.), XXI, 171; IV, 542 (*P*.); V, 140.

[1]) Wat men hier niet vindt zoeke men op *K*.

Cambray, XXVI, 297 (*Nm*).
———, Histoire, XXIII, 410, 603.
Camera obscura, XXIII, 431.
Cameraars, XXII, 66.
Camerarius (Phil.), XXVII, 604.
Cammingha (Hiddo v.), auteur van het Friesch rechtboek a⁰ 1470, XXVII, 210.
Campana (Museum van den markies) te Rome, XXI, 9.
Campbell (Thomas), XXV, 484.
Campen (Jacob *of* Nicolaas v.), XXIV, 167, 8 (*P*.), 96, 230.
Camper (Petrus), XXII, 173; III, 75, 603.
Camphuysen (Dirk Rafelsz.), XXII, 453, 60; III, 75, 147; IV, 455; V, 618 (*n*.); VIII, 247.
Candia, XXIII, 247.
Caneghem, XXVI, 434; VII, 36.
Canis Magnus, vorst van *Verona*, XXIII, 272.
Canisius, Henricus, XXIII, 75.
———, Petrus, XXIV, 239, 40 (*n*.).
Candia, XXIII, 247.
Cannenburg, XXX, 384.
Canter (Joan), XXIV, 3.
Cantimpré (Thomas v.), XXII, 335.
Cantiques a⁰ 1803 ingevoerd, XXIX, 73, 4.
Capellen (Johan Dirk v. der) tot den Pol, enz., XXIV, 583
——— (»), Zangstuk op zijn afsterven, XXIV, 227.
Capitulatio perpetua, XXVI, 597, 8.
Capiteyn (J. E. J.), XXVI, 611; VII, 49 (*P*.), 153 (*P*.), 4 (*P*.)— 6.
Cappelle (Jan Pieter v.), XXVII, 22; IX, 25.
Capucijners, XXV, 97.
Carafa (Carolus), De Germania Restaurata, XXIV, 169.
Carey (Henry), XXIX, 507.
Carey's Zwanennest (*Lady*), XXVI, 521.
——— (Mother), XXVII, 77.
Carion (Jehan), Croniques, XXII, 337.
Carleton, Dudley, XXI, 5; II, 318.
———, John, XXIV, 206, 331.
Carlstadt, XXIV, 445.
Carmagnole, XXI, 547; II, 75, 172, 402 III, 184.

Carmerlant = Kennemerland.
Carnevals, XXI, 484; IX, 509, 65, 8; X, 113, 519.
Carolinensÿl, XXIII, 291.
Caron (Loys de), XXII, 333.
Carpenter (John), XXVI, 6 (*n.*).
Carpentier (Le), XXIII, 410, 603.
Carteret, XXVI, 506.
Cartesius (Renatus), *zie* Descartes.
Cartouche, XXX, 360.
Casaubonus Redivivus, XXVII, 605.
Casparius (Casper), XXIV, 50.
Cassandre (Roman van), XXI, 281.
Casteleyn (de), Matthijs, XXII, 361; III, 75; IV, 431; IX, 565, 7.
————, Pieter, XXII, 600; III, 247; IV, 544.
Castro (Nicolaas à), XXIII, 286.
Catalogussen, XXI, 76, 8, 172, 3, 212, 47, 8, 79, 81, 339—41, 51, 507, 63, 609; II, 21, 133, 245, 554*b*; III, 49, 292, 412, 50, 501, 6, 8, 604; IV, 10, 111, 71, 227, 553, 79, 602; V, 13, 7, 20, 56, 260, 1, 489, 547; VI, 77, 232; VII, 330, 489, 572, 3; VIII, 632; IX, 204, 25 *O*, 81 *O*; X, 310, 1.
Catliniet, XXIV, 596.
Cats (Jacob), XXVII, 375, 6; X, 435 (*P*), 55, 75, 611.
———— (Antwoord op de a° 1630 door de Amsterd. dichtakademie uitgeschreven prijsvraag, toegeschreven aan), XXV, 233—9, 86—92.
————, bruiloftswensch, XXV, 391, 493.
————, Museum, XXI, 506; II, 68, V, 236.
————, neef, XXV, 238.
————, ridder, XXIV, 381.
————, scheldnaam, XXV, 235, 6, 89.
————, Spaens Heydinnetje van Poszo, XXII, 457; IV, 49 *O*.
————, uitgaven zijner werken, XXI, 171. *Zie* (Cats) Museum.
————, vader en broeder, XXI, 349, 506.
———— en Vondel, XXV, 233, 86.
Cats (Geldersche), XXIX, 562.
Cats, schilder, XXX, 310.
Catz (Louise Hedevich v.), levensbizonderheden, XXI, 65 *O*.
Cauwenbergh, A. J. V., XXVI, 504.
————, K., XXIII, 75.
Cauwoerden (De), XXIII, 188.
Cebetis Thebani Tabula, XXI, 339.
Celsius (Corn.), XXII 334.
Celten, XXIII, 128, 9.
Celtes (De humanist) en zijn vrienden, XXII, 21.
Cervantes, Don Quyote, XXI, 24, 186; II, 509.
Ceylon, XXIV, 393; VI, 590.
————, wapens in kerken, XXV, 567.
Chamounix, XXV, 1 *O*.
Champs Elysées (République des) ou Monde ancien, XXVII, 115.
Chariclea, *zie* Decker.
Charlot, *zie* Lithographieën.
Charnacé (Hercule baron de), XXIV, 565.
Charters ontvreemd door diefstal met braak a° 1536, XXIX, 537.
Chattam (Tocht naar), XXIII, 247, 442 (*Sch.*).
Chaucer, XXIV, 342.
Chemin de St. Jacques, XXIX, 577; X, 311.
Cherusken, XXVII, 84.
Chevron, XXIII, 104; X, 382.
Chili, XXVII, 597.
Chineesch (Holl.-Lat.), woordenboek, XXIV, 301.
Chinezen, XXII, 238; III, 69, 252; VIII, 440.
Chirurgie, *zie* Geneeskunst, Heelmeesters, Muziek.
Chirurgijnsgilden, XXII, 228.
————winkel a° 1669, XXVI, 610.
Chocolaad, XXVII, 320, 430.
Chodzko (Leonhard), XXVII, 109.
Chonia, XXIX, 204.
Christiaan II van *Denemarken*, XXIV, 186; X, 339.
———— IV » » , en zijne bastaarden, XXIII, 464.
Christina, koningin van *Zweden*, handschrift, XXIX, 622.

Chronogrammen, *zie* Tijddichten.
Chrysostomus (Joh.), XXIII, 244; X, 295.
Chrysander, XXIX, 507.
Chytraeus (David), XXVIII, 143.
Cicero, XXII. 334; IV, 475.
Ciculus (N.), XXII, 334.
Cid, XXIV, 292.
Ciricus (Cirisius) Melleus Hagius, XXX, 571.
Cirksena-burcht, XXVIII, 136.
Cisley Dael, XXVII, 537 *O*, 640.
Civilis (Claudius), XXII, 26 (*Sch.*).
Clarenbeek, XXV, 577 *O*; VI, 14, 58, 221, 435, 631; VIII, 93, 205; IX, 583; X, 147, 51, 2.
Claudius (Matthias), XXVIII, 170, 308.
Clavecimbelmaker a⁰ 1637, XXIV, 107.
Clavecimbels, XXII, 294, 361, 517; III, 568; VI, 240.
Clémence (Dame), XXII, 442.
Clemens non Papa, XXIII, 18—22, 77.
Clementiner broederschap, *zie* Emden.
Clercq (Willem de), XXIV, 242, 92, 447 (*P*).
Clercq (le), J., XXI, 20.
————, P., XXI, 343.
Clovet Capurcin[1]) (Brieven van), XXVIII, 331.
Clovis in den slag bij *Zülpich*, XXIX, 624.
———, koning van *Frankrijk*, XXI, 170, 342; IV, 412.
Coblenz, XXVI, 503.
Coccejanen, XXIII, 139.
Coccejus (Joh.), XXI, 352 (*P.*); II, 74.
Coches de respeto, XXVIII, 123.
Cockerellen, XXIX, 17, 237, 81, 566—70; IX, 90, 343, 85; X, 113.
Cockerellenmuts, XXIX, 565.
Coehoorn (Menno baron v.), XXVII, 586; VIII, 37; IX, 441 (*n.*)
Coelius, *zie* Blaeu.
Coerlandt, prins Casimir, XXV, 534.
Coesveld (Lotharius Sumbach), XXI, 402.
Coets (Henric), XXV, 170 [2]).
Colbert, XXVIII, 551; X, 446.
Colenaer (Peter de), XXX, 42 (*P.*).
Collecte van 30 ton gouds voor de vrije uitoefening van den godsdienst in de Nederl. a⁰ 1566, XXI, 385.
Collecte (Lands-) a⁰ 1748, XXVIII, 298.
Collegia Musica, XXI, 30, 284—91, 407, 8, 520; VI, 468.
———— Theologica, XXIII, 284—91.
————, *zie* St. Willebrord.
Collegianten, XXVII, 543 (*n.*).
Coloma (Don Carlos), Las guerras de los Estados Baxos a⁰ 1588—99, XXIII, 604; VII, 104 *O*, 17.
Coloneus (Corn.) *of* v. Cuelen, XXX, 337.
Columbus (Christophorus), XXV, 357.
Colvius (Kabinet v. A.) a⁰ 1660, XXIV, 409.
Colijnsplaat, zie Predikanten.
Comedianten, *zie* Tooneelspelers.
Comenii (J. A.) opera, XXX, 497 *O*.
Comestoris (Historia Petri), XXIII, 279.
Comisch Woordenboek, XXIV, 471 (*n.* 2).
Commandeurs van schepen, XXIV, 212; V, 102, 266, 328, 35; VI, 11, 112, 217; VII, 116; VIII, 142, 74, 91, 238, 507; X, 388.
Commelin (Izaak), XXI, 74; III, 133; V, 238.
Commer's Muzikale Collectie, XXII, 459, 60, 512—4.
Communards, XXVIII, 214.
Communes (Jacques des), XXIII, 304.
Comois (Paolo Jovio), XXIII, 281.
Componium, XXX, 445.
Concert (Zonderling), XXIII, 566.
Concerten, XXIII, 567; IV, 510—3; IX, 339, 60.
Confluentius (Joh.), XXIII, 78.
Conscience (Henri), XXIV, 260.
Contraremonstranten, XXI, 161; IV, 98; VII, 359, 60, 497, 594.
——————, geschriften, XXIV, 41; V, 238; VI, 151; VII, 607, 8, 14, 5.
Convenent, XXIX, 612.
Cook, XXVI, 506.
Cooley (W.), Geschied. d. Aardr. ontdekkingen, XXVIII, 195.
Coolhaas (Casper), XXIV, 180; VII, 220, 320.
Coornhert, XXI, 16; IV, 524; V, 7, 607; VII, 26.

[1]) *Nav.* XXXI. 436, staat »Capurim". [2]) *niet* Cats.

Cophetua (King), XXVI, 233.
Coppert, *zie* Koppers.
Coquillart (Guill.), Oeuvres, XXII, 337.
Coquilles, XXII, 24.
Corbet, *zie* Okey.
Corbier (Benjamin Jozef du), XXVI, 57 *O.*
Corday (Charlotte), drama, XXVI, 558.
Cordier, XXII, 362.
Cormantina a° 1659, XXIII, 247.
Cornelis Dirkszoon, XXV, 127.
Cornillon (Mont), XXIV, 340.
Coromandel (Kust van), XXVIII, 154.
Corsica, XXX, 64.
Cortesius (Fern.), XXII, 336.
Corvinus (Matthias), XXII, 190
Coster, Frans, pater, XXIII, 122.
———, Dr. Samuel, XXIII, 183, 394 (*P.*); IV, 97; VI, 555—7; IX, 568. *Zie* Amsterdam.
Coupons, voor het eerst gebruikt, XXI, 330, 485.
Couranten, *zie* Dagbladen.
Courantiers, XXI, 20, 74; III, 135, 295, VIII, 333, 564; IX, 26—8.
Courbet, XXVIII, 215.
Court (F.C. de) v. Hekelingen, XXIII, 319.
—— (Pieter de la), XXI, 394.
Courtois (M.), l'Ancien Idiome Audomarois, XXVII, 537 *O.*
———— (Giron le), XXII, 331.
Coutereels (Jean), XXVI, 78.
Couwenhoven (Adriaan, Jacob, Jan en Paul v.), XXI, 198, 294, 359—61; II, 141.
Coventry, Couventry, XXVIII, 220.
Crabbetje ('t) op *Wolfaartsdijk*, XXIV, 25.
Crequillon (Thomas), XXI, 135—7; III, 20—2.
Cresso (Sebast.), Discorso, XXII, 335.
Cris d'armes, *zie* Wapenkreten
Croismarc (Alexandre de), XXIII, 525.
Cromvliet, (Jan v.), XXII, 590.
Cromwell (Olivier), XXIV, 276; V, 270, 93, 293; VIII, 52.
Cronesteÿn, XXIX, 88, 584; X, 151, 3.
Cronycke v. Hollant, Zeelant ende Vrieslant int corte, XXII, 21, 171, 353; IV, 101.
Croy, XXIV, 4.
Croy (Ch. Alex. sire et duc de), Mémoires Guerriers, XXVII, 114.
——— (Willem v.), XXII, 352 (*Pn*).
Crumpipen (V.), XXI, 551.
Cruserius (Herman), XXIII, 23, 81.
Crusoë, *zie* Robinson.
Culemborg, XXIII, 366, 524; IV, 190, 323; V, 264; III, 217 *O.*
—————, Beschrijving, XXVI, 530; X, 324.
—————, heeren, XXV, 264, 387, 444 (*n.*), 535; VI, 368, 415, 21, 530, 79; VII, 137, 8, 217, 52, 353, 474 (*n.*), 9, 545; VIII, 97 (*n.*), 106, 538; IX, 472, 3.
—————, organist, XXV, 554.
—————, vrije heerlijkheid, XXVII, 545.
Cumae, XXIV, 16.
Cunaeus (Petrus), XXV, 238; VII, 38; IX, 491; X, 33.
Cuniberto (Flavio), XXII, 608.
Cupus (Thielmannus), Kerkelijke Historie, XXX, 277.
Curaçao, XXI, 496; X, 231, 396.
Cijfers bij naamteekeningen, XXIII, 48; V, 147.
——— (Arabische), XXVII, 166.
Cijferschrift, *zie* Geheimschrift.
Cyprus, bedevaartsoord, XXIII, 484.
———— als Engelsche bezitting, XXIX, 279.
Cyrus' Leven, XXX, 515.
Cyzicum, raadhuis, XXVI, 609.
Czar van *Rusland*, XXIII, 444; VIII, 329, 450. *Zie* Peter de Groote.

D, *zie* Taalgebruik.
Daalberg (Bruno), XXVIII, 160 *O.*
Daalhuizen, XXV, 449.
Daams (J.), XXII, 400.
Daendels (Mr. Herman Willem), XXIV, 589.
Dagblad van Verlem, XXVIII, 2.
Dagbladen, XXI, 18; II, 170, 517; V, 9, 99; VII, 66; VIII, 331, 3; X, 523.
————— a° 1794, 5, XXIX, 26—8.
—————, Fransche, XXI, 20, 74, 175.

Dagbladen, Friesche Boode of Nieuwe Mercurius, XXIX, 27.
———, hoogduitsche a⁰ 1630, XXI, 177.
———, Italiaansche. XXI, 177, 344.
———, Journal de Leide, XXVI, 73.
———, Koninklijke, XXIV, 522.
———, Krelis-blatje a⁰ 1782, 83, 87, XXVII, 620; VIII, 64, 350.
———, Vreede-courier, XXV, 481.
———, Waereldbeschouwer (De), XXVIII, 564; IX, 26.
———, *zie* Advertentiën, Amsterdam, Brielle, Courantiers, Gouda.
Dagbladenvorm, XXVI, 66.
Dagbladvolumen van den Nederl. Stand (Twee), XXVII, 118.
Dagboek bij den Bijbelschen Almanak, XXVII, 232, 334.
Dagboeken (Geschiedkundige) *of* Dagregisters, dagwijzers, XXVII, 74
Dagevos (J. en D.), XXII, 481 *O.*
Dagteekeningen (Raadselachtige), XXVII, 104.
Dahomey, XXIII, 166.
Dale (J. H. v.), geschriften, XXI, 433; II, 73; III, 25; V, 256, 505, 628; VI, 518; VII, 35, 167; VIII, 247; X, 472, 564.
Dalem (v.), *zie* Manteau.
Dam v. Isselt (E. W. v.), XXVI, 13.
Damastwerken, *zie* Vereering.
Damborden, XXVI, 173.
Damspel, XXVIII, 215, 370, 440.
Danaeus (Lambertus), XXVII, 597.
Danckerts, *zie* Rij.
Dandeleu (J. B.), XXI, 30, 4 (*B.*).
Dansen, XXIV, 148, 205, 17; V, 207, 462; VI, 53; VIII, 542; IX, 487.
——— (Vraagpunt omtrent het) a⁰ 1670, XXVI, 295
Dansers, danseressen, XXI, 518; III, 563.
Dansmeesters a⁰ 1649, 63, XXIV, 108. — a⁰ 1657, XXV, 615. — a⁰ 1750, XXV, 622. — a⁰ 1879, XXIX, 487.
Dante, Divina Commedia, vertaald door Dr. Hacke v. Mijnden, XXIV, 301; VII, 233.
Dante in Frankrijk a⁰ 1330, XXVIII, 308.
Danton, XXVI, 233.
Dantzig, XXI, 334; VII, 156. *Zie* Lefebre.
Dasypodius, XXI, 217.
Dathenus, Livinus, XXVIII, 510 (*n.*), 2.
———, Petrus, psalmberijming, XXI, 196; II, 357; III, 158; IV, 455; VI, 26, 405 (*n.*); IX, 488 *O.* — oordeel der classis *Tiel* daarover, XXVI, 405; VII, 70.
Dauwtrappen, XXVI, 384, 541; VII, 48, 208, 320.
Dauwworm, XXV, 95; VI, 223.
Decambon (Maria Geertruid), XXIV, 569.
Decker (Jeremias de), XXVIII, 65; IX, 346.
Decoraties in het koninkrijk *Holland*, zie Adel.
Deken (Aagje), XXI, 148, 453; IX, 1 *O*; X, 309.
Dekkleeden, *zie* Lambrequins.
Delden, kronijk, XXVIII, 241.
Delft, aardewerk, XXIII, 482; X, 521.
———, archief, XXVI, 483.
———, Beschrijvingen, XXV, 609; X, 17, 229 (*n.*).
———, fraterhuis en weeskamer, XXII, 161, 2.
———, gemeenelandshuis van *Delfland*, XXIII, 264.
———, Keuren en Ordonnantiën, XXX, 1 (*n.*).
———, naam, XXVII, 342.
———, organisten, XXI, 403; V, 111, 247, 553.
———, poorten, XXIX, 154.
———, poorters a⁰ 1310, XXIV, 78.
———, regeeringsgeslachten, XXIV, 224.
———, St. Aagtenklooster, XXV, 451.
———, St. Lucasgild, XXVIII, 129.
———, speellieden, XXI, 355.
———, vrijdom van stadslasten voor den schout, XXIV, 78.
———, Waalsche gemeente, XXVIII, 493.
———, *zie* Okey, Professoren.
Delplace (Amand), XXVII, 565.

Delprat, XXII, 32.
Demaker (Abel), *zie* Beeldemaker (A.).
Demidoff (Anatole), XXVIII, 128.
Democriet en Heracliet, XXIV, 81 (*Sch.*)
Dendermonde, XXII, 139; III, 338; V, 424; VII, 625; IX, 135.
Denemarken, XXX, 339.
——, prinses Anna Sophia a° 1662 doopgetuige te *Brielle*, XXIX, 171.
——, *zie* Christiaan.
Derosiers (Nicolas), XXI, 405; II, 513.
Dertien, dertig (Het getal), XXII, 61; IV, 102.
Dertiendag, XXVIII, 114.
Descartes (René), XXII, 513; VII, 497; X, 454.
—— » te *Egmond a/d Hoef*, XXII, 32, 4, 8.
—— » te *Utrecht*, XXIV, 34, 136.
—— » Leven, XXI, 131.
Deschamps (Eustache), XXIV, 342.
Deventer, XXIV, 196.
——, Athenaeum, XXVI, 286.
——, Bergkerk, XXIX, 276.
——, Beschrijving, XXVII, 571.
——, bibliotheek, XXI, 176, 243, 340.
——, bisdom, XXVII, 518
——, collegium musicum, XXIII, 144.
——, Galgenbelt, XXIII, 132.
——, geschut- en klokgieter, XXV, 490.
——, Groote en Voorster gasthuis, XXX, 378, 490.
——, koek, XXV, 93; VI, 265.
——, Kristinaheuvel, XXIII, 132.
——, muziekinstrumenten, XXI, 356.
——, naam, XXI, 312.
——, organisten en orgelmakers, XXI, 296, 522; III, 565; IV, 299, 515; V, 111, 74, 553.
——, patricische familiën, XXX, 272, 568.
——, plattegrond a° 1594, XXI, 446.
——, vroegste predikanten, XXVIII, 557.
——, Sandrasteeg, XXV, 573.
Deventer, St. Lebuinuskerk, XXVI, 523-5, 30; VIII, 556.
——, speellieden, XXI, 356, 521.
——, volksgezang, XXIII, 144.
——, wapenkaarten, XXX, 568.
——, *zie* Muziek (Naamlijst), Professoren.
Deviezen, XXII, 431; III, 244, 447, 506; V, 500; VI, 570; VIII, 17; IX, 204, 26; X, 263.
——, geschrift a° 1567, XXII, 333, 7.
—— (Prinselijke), XXIII, 506.
——, *zie* Wapenkreten.
Diamant, bruiloft, *zie* Bruiloft.
——, laboraat, XXI, 221.
——, slijpen, XXX, 446.
Dibbetz (Johan Henricusz.), schrijver van 't Groot-Militair Woordenboek, XXX, 495.
——, Sabalkansky, XXX, 567.
Dibbitsz (Frederik), geschutgieter, XXII, 514.
Dichterlijke turfschipper (Een), XXII, 281—5.
Dichteressen, XXIII, 157; V, 260, 346, 435, 501; VI, 325; VII, 167; X, 42, 246, 356, 434.
Dichters, XXI, 274, 523; II, 125; III, 52, 246, 95, 549, 63; IV, 60, 4, 74, 133, 79, 229, 79, 314, 42—4, 431, 89, 507; V, 17, 52, 60, 116, 82, 237, 68, 484, 503, 45, 6—8; VI, 393, 504, 5, 51; VII, 48 *O*, 57, 8, 233, 84, 419, 619; VIII, 17, 18, 51, 65, 6, 88, 172, 3, 239, 60, 306, 28 *O*, 53, 404, 520; IX, 91, 103, 36, 204, 309, 46, 59, 60, 421, 562, 612; X, 53, 5, 111, 58, 89, 260, 2, 3, 357, 98, 433, 5, 40, 3, 52, 81, 514, 36, 77.
—— (Gelauwerde), XXI, 17; VI, 611; VIII, 534.
—— (Latijnsche), XXI, 75, 172, 242, 519, 23 (?); II, 73, 5, 169; III, 124; IV, 226, 32, 86, 507; V, 260; VI, 376; VII, 167, 523 (*n.*); X, 34, 189, 514.
Didam, XXV, 498.
Diederichs, autografen, XXIX, 169 *O*, 252; X, 36.

Dienstboden, de ergste plaag des levens, XXII, 75 (XXIII, 337).
Diepenbroek, XXV, 519.
Diepenheim, XXVI, 506 (*n.*).
Diepenveen, klooster, XXIV, 204.
Diepholt (Rudolf v.), XXIII, 585; IV, 189; VIII, 344
Dieren, kommandeur, XXIII, 62; VII, 229, 373; VIII, 478.
Dieren, deelende in der menschen rouw, XXVI, 167, 222.
———, geluiden, XXIX, 265, 519.
——— in den hemel, XXIX, 28.
———, *zie* Namen.
Dierkunde, *zie* Muziek, Reinaert, Spraakgebruik.
Dierkundigen, XXIII, 603; V, 45, 95, 377; VIII, 592; IX, 255, 6; X, 447, 547, 8.
Differentiaalrekening, XXX, 453.
Dikninge, abdij, XXVIII, 519.
Diodati (Mr. Jacob), XXV, 533 (*Sch.*); VI, 546*.
———, (Mr. Jacob), XXVII, 321 *O.*
Dionysius Carthusianus, XXII, 514.
Dioscorides, XXII, 335.
Dirks (Mr. J.), XXIX, 92, 407.
Dirksland, XXIII, 497—9*; VIII, 233, 80.
Dishoeck, XXI, 376.
Dissertaties, XXI, 241; II, 513, 9; V, 449; VI, 74, 5, 186; VII, 27; IX, 184, 239, 309, 564; X, 321, 486, 91, 561. *Zie* Muziek, Pseudo-dissertaties.
Divess (Procopius), XXIII, 180.
Divisiekronijk (De verkorte), XXII, 21.
Dobbelspel, XXVIII, 267, 92.
Dodecadron, XXII, 332.
Dodewaard, XXV, 580; VI, 422—4; VII, 64, 271, 634, 5; VIII, 473, X, 362, 8, 572.
Dodonaeus (Remmert), XXX, 336, 543.
Dodt v. Flensburg (Joh. Jac.), XXII, 514; IV, 519; X, 369.
Doek (In oneere gezonden), XXIX, 536.
Does (Jhr. Jan en Joris v. d.), XXIII, 387; X, 577.
——— (Album van Jan v. der), XXVI, 376, 410.
Doesburg, XXX, 231.
———, geestelijke gestichten, XXIV, 147.
———, gemeente a° 1606, XXVII, 229.
———, geslachten, XXIV, 293.
———, klooster Mariëngrave, XXV, 154.
———, organisten, XXV, 111, 553.
———, *zie* Duitsche Orde.
Doetinchem, XXII, 390; V, 332, 553; VI, 93; X, 202, 32.
Doggersbank (Graaf van), XXIV, 382, 521, 2.
——— (Slag bij), XXIII, 444; VII, 207; VIII, 553, 5 (*Pn.*); IX, 18, 201 (*Pn.*)
Dohna (Graaf), XXVII, 307; X, 128, 230.
Dokkum, XXIII, 571, 4; V, 277; VI, 134; VIII, 485*; X, 47, 307.
———, admiraliteit, XXVIII, 11.
———, R.-Katholieke gemeente, XXX, 299.
———, naam, XXVI, 134; VIII, 612, 3, 8, 9.
———, *zie* Liedboek.
Dölberg, (*Dülberg*), XXIV, 593.
Dolce (Ludovico), XXII, 335.
Dollart in Vlaanderen, XXVII, 229, 323, 69, 71 (*Nm*), 556; IX, 105 (*Nm*).
Domburg, XXI, 377; II, 377; IV, 373; V, 100, 490; VI, 109; VII, 478.
Domheeren, XXX, 179.
Dominicanen, XXIV, 170.
Dominicus (Hajo), XXIII, 200.
Dominospel, XXX, 358.
Domoys (Les amours de Ronsard), XXII, 337.
Don gratuit a° 1793, XXVI, 60.
Don Quixotte de la Mancha, *zie* Cervantes.
Donk (Huis *te*), XXIV, 363.
Donteclock (Reinier), XXX, 297.
Doodbericht uit de 18e eeuw, XXV, 370.
Doode hand, XXIX, 563, 4.
Doodendansen, XXVIII, 598.
Doodkisten van steen, XXIV, 16; V, 49 *O*, 96 *O*; VIII, 349, 521.
Doofheid, XXV, 49 *O.*
Doop, feesten, XXI, 147.

Doop, gewoonten, XXI, 147; II, 559*a*; III, 153.
——, schaal, XXV, 168.
Doopsgezinden XXI, 282; III, 378; IV, 376: V, 613; VI, 20, 5; VII, 62, 489 *O*, 587; VIII, 62; X, 262, 636.
————, geschiedenis, XXI, 346; VII, 321; X, 110.
————, gewapend a⁰ 1672, XXVIII, 62.
————, Gezangen, XXII, 457, 60; III, 147.
————, predikanten, XXVII, 63, 376; VIII, 522; IX, 16, 387, X, 436, 637, 8, 40.
————, vereen. Vlaamsche- en Waterlandsche gemeente, XXIX, 16.
Doorn, zie Morregat
Doornik, XXIII, 383; IV, 567; V, 66; VIII, 584; IX, 130.
————, bisschop Diderik, XXVII, 557.
————, register van uitgaven, XXVII, 262.
————, wapen, XXVIII, 584?
Doorninck (Mr. Jan *en* Mr. Jan Izaak v.), geschriften, XXI, 241: III, 482: V, 226, 501; VI, 377; VII, 259; VIII, 193; IX, 436; X, 439, 91, 545.
Doos van schildpad met raadselachtig opschrift, XXIX, 22.
Dordrecht, Beschrijving, XXI, 183; IV, 363; X, 428.
————, Beverenskapel, XXVI, 216.
————, dichterschool, XXIV, 313.
————, gestoelten in de Groote Kerk, XX I, 352.
————, Handvesten, XXIV, 369; V, 65; X 227
————, heeren aangerand a⁰ 1786, XXVIII, 402.
————, muziekbeoefenaars, XXIV, 287. *Zie* Muziek (Naaml.).
————, orgels en organisten, XXI, 609; III, 122, 351; IV, 286, 98; V, 111, 553.
————, St. Pietersabdij in *Stromberg*, XXIII, 528.
————, speellieden, XXI, 355.
Dordrecht, Synode a⁰ 1618, 9, XXVII, 609; X, 120.
————, vierschaar van Zuidholland, XXIV, 408.
————, wapen, XXVIII, 485.
————, *Zie* Bier, Colvius, Marron, Professoren, Zegelverzameling.
Dorenweerd of *Doorwerth*, XXVI, 102, 421, 580 (?); VII, 246, 74.
Doreslaer (Dr. Isaak) vermoord, XXII, 351, 497; III, 178.
Dorrius (Joh.), Latijnsche gedichten, XXII, 169
Dortmund, bierbrouwen, XXVII, 564.
————, chronik, XXIII, 245.
————, gevecht tusschen Spaanschen en Hollanders a⁰ 1606, XXVII, 553.
————, stadsrecht, XXIV, 401.
————, wreedheden bij het beleg gepleegd, XXVII, 553.
Dou, Gerard, XXIV, 201; X, 454.
——, Gerard Pieterszoon, XXIV, 199, 597.
——, Jan Pieterszoon, XXIV, 201 (*G.*).
Douceur, *zie* Korenmolenaars.
Douide (Le xxj epistre), XXII, 337.
Dousa, *zie* (v. der) Does.
Douwes (Hago), XXIV, 286 (*God.*).
Doye (Jan B.), M. S. Kronyk, XXII, 116.
Draagteeken van zilver, XXII, 280.
Draagteekens, XXIV, 6, V, 1 *O*.
————, van bedelaars, XXI, 276, 436.
Draaikooi, XXI, 481; II, 433; III, 1, 485; IV, 99, 209, 400, 544.
Drakenburg, XXIV, 466.
Drakestein, XXIV, 376.
Dranksoorten, catalogus, XXV, 20.
Drebbel (Cornelius), XXX, 451, 5.
Drenkelingen (Mᵉ. tot redding van), XXV, 330; X, 453, 547.
Drenthe, zie Magnin, Schaef.
Drentsche oudheden, XXVI, 76; VII, 15.
————, verzameling te *Assen*, XXIX, 21.
Driebergen, XXIII, 375.
Driekoningen, XXIV, 120, 256; VI, 200; VIII, 114; X, 535.

Driekoningen als pseudoniem, XXVII, 27.
Driesum, XXVII, 593.
Drilkooi, *zie* Draaikooi.
Drinkhorens, XXIV, 177.
Drinkuitsma-state, XXIV, 132 *O*, 77.
Droge boom, XXIV, 169, 254, 334.
Dronkenschap (Maatregelen ter voorkoming van) en drinkgelagen, XXX, 113.
Drontheim, XXIII, 494.
Drubbels (Jacobus), XXI, 272 *O*.
Drukfouten in den nieuwen Gorkumschen Bijbel a° 1748, XXVII, 305.
——— (Zonderlinge), XXII, 63, 160, 354, 403: III, 134; IV, 120, 216, 508, 58, 74; V, 93, 232, 334, 450; VII, 73; X, 37.
Drusius (Johannes), XXIII, 119, 24; VII, 296, 599, 600.
Duarte, Casper, XXIX, 441 *O* (*Pn.*), 504; X, 17.
———, Francisca, XXI, 199; II, 514; IX, 441 *O*, 504.
Dublin, XXV, 346, 7.
Dubois (l'Abbé), XXI, 340.
Ducjes v. Tholl, XXVI, 303.
Duclos (Ad.), XXVI, 133, 47; VIII, 21.
Duffel, zie Kiliaen.
Duin (Nicolaas), Reis om de wereld, XXVI, 394.
Duinen, abten, XXX, 544.
Duinkerken, XXIV, 232—41; VI, 393; VII, 14, 163, 555.
Duisternis bij klaarlichten dag, XXV, 319, 83.
Duiten (Afscheid aan de), XXIII, 244.
Duitsche Orde, balije van *Alten-Biesen*, XXX, 202.
———, verdrag met *Doesburg* a° 1614, XXIII, 61.
———, Necrologium van het hospitaal te *Doesburg*, XXV, 154.
———, *zie* Dieren, Gemert, Tiel. Utrecht.
Duitschland, zie Emigratie.
Duivel (Den grooten en witten), XXI, 372, 507.
Duivel met klauwen, XXIV, 580.
Duivelsteen in de bosschen van *Brederode*, XXIX, 358.
Duivenmest, XXVII, 16, 110.
Duivenvoorde, XXI, 62, 314, 586.
Dumery (George), XXII, 392, 3.
Dunninge, XXVIII, 519.
Duren, *zie Dieren*.
Durer (Albert), XXV, 282, 3.
Dusseldorf, XXVI, 503.
Duthé (Madle), XXII, 449 (*P.*).
Duurte van levensmiddelen, XXIII, 541.
Duval (Valentin Jameray), XXX, 515.
Duyfhuys (Mr. Gerard), XXVII, 359, 61.
Dwight Whitney (W.), XXVII, 570.
Dijck (A. v.), XXII, 510; X, 247, 537.
—— (»), Altaarstuk, XXX, 190.
Dijk (David Léon v.), XXIV, 311, 2; X 454.
Dijken, XXII, 41, 199, 201; IV, 181; VI, 362; VII, 130; VIII, 158, 462; X, 544, 614.
Dijkhuizen in Eemland, XXII, 290.
Dijkrechten (Geldersche) a° 1515, XXV, 501.
Dijkwezen, XXIX, 183.
Dyon, hertooglijke graven en Mozesput, XXX, 248.

E, zie Taalgebruik.
Eabinga-state, XXVII, 501.
Ebbe (Dubbele) Juli 1672, XXVIII, 305.
Eberhardus Frisingensis, XXII, 515.
Eberus (P.), XXVII, 74.
Eccard (Joh.), XXI, 354, 5; II, 516, 602.
Echo-gedichten, XXIII, 67, 392.
Echteld, adellijk huis, XXVI, 67, 523, 5—35, 67—77; VII, 577; VIII, 289.
———, voogdij, XXX, 421.
Eck en Wiel, XXV, 264, 354; VI, 97, 152, 6, 506, 73, 4, 8; VII, 92, 121, 38, 97, 211, 323, 590; VIII, 99, 100, 259, 470; IX, 185, 346.
Edda (Hollandsche), XXIV, 26, 128.
Edelen (Afstammelingen v. Hollandsche), XXI, 62; II, 591.
Ederwaert *of* Eduardi (Joh.), XXV, 387.
Edrisi over *Nederland*, XXVII, 10.

Eeclo, XXI, 292; IV, 57, 465.
Eed met speeksel, XXVII, 377, 593.
—— met zeven stolen, XXVI, 61.
——, *zie* Bezitrecht.
Eedboek der voormalige land- en zeemacht, XXV, 166.
Eedformulier (Middeneeuwsch) van een beul, XXVI, 434.
Eekhoff (W.), geschriften, XXI, 242, 8, 83; III, 504, 59, V, 322; VI, 593; VII, 29, 30, 380, 557; VIII, 322.
Eendrachtsland, XXIII, 31.
Eenheid in het noodige, *zie* Spreuken.
Eerdienst, *zie* Visscher (C. W.).
Effen (Justus v.), XXI, 279; IX, 570.
Egbert, XXII, 515.
Egeling (Lucas), XXVII, 376.
Egels, XXX, 159.
Egmond, abdij, XXV, 282; VIII, 633.
———, boekenlijst en handschrift, XXVI, 186.
———, organist a⁰ 1526, XXII, 83.
Egmond, Floris, XXVII, 89, 91.
———, Frederik, graaf van *Buren*, XXIII, 164; XXV, 224; VI, 368; VII, 89.
———, Georgius, XXIX, 537—40.
———, Jan en Willem, XXX, 112.
———, Lamoraal, XXII, 352 (*Pn.*), 552^b (*Pn*); V, 212; IX, 537, 9.
———, Philippa, XXVIII, 477.
———, portretten, XXII, 591.
———, *zie* Arnold, Karel v. Gelre.
Egmond a. d. Hoef, XXII, 32.
Egypte (Graaf Willem van *Klein*-), XXV, 581 — *Zie* Muziek.
Egyptische plagen, XXVII, 365.
Eimeren, XXVII, 267—9.
Elburg, XXV, 536, 53; VI, 420.
———, Feithenhof, XXIX, 113.
Electriseermachine, XXX, 451.
Elia, De Lof der Schoorsteenvegers, XXX, 37.
Elios, XXIX, 279
Eliot (George), XXX, 37.
Elisabeth (Madame), XXIV, 25.
———, paltzgravin, XXI, 405; IV, 4. *Zie* Boheme, Frederik.
Elius, XXI, 279.
Ellewoutsdijk, XXII, 41.
Elmina (*d'*) a⁰ 1659, XXIII, 247.
Elsevier (Daniel en Louis), XXI, 24, 340, 2, 4; II, 73; VIII, 9; IX, 463 (*n*).
Elspeet, XXV, 316, 420.
Elst, *zie* Park.
Elten, tijnsboek der abdij, XXVI, 257.
———, Ursulinnenklooster, XXVII, 428.
Elterberg, XXV, 449.
Emblemata, XXVII, 198, 9
Emden, XXI, I; II, 444, 5; IV, 299, 440; V, 60; VIII, 166; X, 140, 248.
——, boekerij a⁰ 1764 bestolen, XXVII, 209.
———, Clementiner broederschap, XXV, 226.
———, Geunsterhuis, XXVIII, 132.
———, Reformatie, XXV, 426.
———, scheeps- of schippersarmen, XXV, 226, 7.
———, schoolwezen a⁰ 1754, XXVIII, 120.
———, Tablinum, XXVII, 209.
———, Waalsche gemeente, XXVI, 52.
Emedenus (Emdenus?) (Joh.), XXV, 60.
Emiclaer, XXIII, 366; IV, 185, 7; VI, 394; VII, 101, 349, 50, 579; IX, 431; X, 111.
Emigratie (Mijn) in Duitschland, Engeland en Ierland 1790—1802, XXI, 185, 393.
Emmerik, XXV, 449; VI, 303; VIII, 143, 530.
Emmius (Ubbo), XXIII, 119; IV, 378; V, 258; VIII, 9; X, 478.
Emo, XXII, 516.
Enclos (Ninon de l'), XXV, 451.
Ende (Dr. Franciscus v. den), XXVII, 498.
Endegeest, XXX, 607.
Enfantin (Vader), XXII, 279 (*Pn.*).
Engeland, Geschiedenis, XXII, 275.
———, kerken, XXVIII, 521.
———, spotprent a⁰ 1778, XXI, 605; II, 173.
———, Tooneel des lands a⁰. 1616, XXVII, 602.

Engeland, *zie* Emigratie, Staartmannen.
——, Anna, XXIX, 200.
——, Eduard I, XXIV, 250.
——, » IV, XXIV, 262.
——, Elisabeth, XXI, 132.
——, » twee brieven a° 1585, 6, XXVIII, 441.
——, Jacobus I, XXIII, 111; VIII, 510.
——, Jacobus II, XXIV, 250 *O*: VI, 232.
——, Karel II, XXII, 73; IV, 81 (*Afb.*); IX, 369.
——, Maria, XXII, 510 (*P.*): V, 283, 577 *O.*
——, Willem I, XXIV, 251.
——, *zie* Willem III (King William).
Engelanderholt, XXV, 449.
Engelanders, XXI, 306
Engelbertus (Matthias), XXII, 515.
Engelbrechtsen (Olaf), aartsbisschop, XXIII, 494.
Engeltje v. der Vlies, XXIII, 56.
Engh (*Ten*), huis, XXIII, 107*.
Enghien (Hertog van), XXIV, 25.
Enkhuizen, Beschrijving, XXI, 540; X. 432.
——, buurt, XXIX, 153.
——, geslachten, XXI, 540; II, 52.
——, klokgieter, XXIII, 518.
——, klokkenisten en organisten, XXIV, 300, 456; V, 111, 553.
——, poort, XXX, 154
——, wapen, XXX, 103.
——, zilvervisschers, XXVI, 334.
——, *zie* Aagje, Almanak.
Enschede, stadsrecht, XXIII, 487.
Enschedé (Joh.) en Zonen, XXI, 611
Enslin, XXI, 218
Entomologie, XXX, 447, 547.
Eon (Chevalier d'), Mémoires, XXVII, 109.
Epe (De Ring van), XXX, 544.
Ephemeriden, XXII, 333
Ephese, XXX, 106.
Epictetus, de wijsgeer van Hiërapolis, XXIV, 21.
Epigraphie, *zie* Opschriften-studie.
Episcopius (Joh.), XXVI, 109.
Eppens (Abel), XXIV, 439; VIII, 309; IX. 86
Epping-forest, XXVII, 593.
Epternach, abdij, XXIII, 175.
Equipagemeesters, XXII, 170.
Erasmiana, XXI, 60, 78, 219, 21; II, 63, 334, 6, 516; III, 126; IV, 470, 5; V, 283, 344; VII, 333; IX, 189, 465.
Erasmius (Janus), XXVII, 68.
Erasmus (Desiderius), Adagia, XXIV, 22.
—— » (Bedrag der letterkundige honoraria tijdens), XXI, 327.
—— Jr., Schouwtooneel onzer dwaasheden, XXVI, 618.
Ercilla ende Cuniga (Don Alonso de), XXVII, 597.
Erpenius (Thomas), XXIII, 236, 7; VI, 43 (*n.*).
Erps, XXXIII, 416, 21.
Esens, XXII, 444*; VIII, 480*, 1*.
Esne, XXVII, 378.
Esparto-gras, XXVI, 432, 542.
Essayeurs, XXIV, 215.
Essequebo, XXX, 232, 457, 547.
Essop (Den), *zie* Offerberg.
Estrades (d'), XXVI, 554.
Estrées (d'), XXIII, 111.
Eswardeurs, XXIV, 567. *Zie* Woorden.
Eters (Sterke), XXIII, 219, 72.
Etiquette, XXVIII, 212.
Etschert (Peter), XXVIII, 488.
Etschmiadzine, XXVIII, 509.
Etsers, *zie* Graveurs
Etymologie, XXVII, 565; VIII, 21.
Euclides, XXV, 170.
Eudoxia (Keizerin), XXX, 295.
Eugenius (Prins), XXVII, 5.
Eussen (Van), XXIV, 326, 435.
Eustatius, XXII, 333.
Evangeliariums, XXI, 135.
Evangelisch gezang n°. 43, XXVII, 436; VIII, 125.
Evangelische gezangen, XXII, 603—5, 8; III, 74.
Evert, toonkunstenaar, XXII, 516.
Evertsen (C. en F.), XXIII, 442.
Evettman, XXX, 447.

Examina (Kerkelijke) in de classis *Tiel*, 18e eeuw. XXVI, 594.
Extincteurs, *zie* Brandbluschmiddelen.
Eyck (Harmanus v.), XXIX, 424,5 (*Grd.*).
Eycken (Simon v. der), XXI, 609, 10; II, 78.
Eyfelt, XXIX, 625.
Eyk (v.), Jhr. Jacob en zijn grafzerk te *Utrecht*, XXI, 610; II, 515; IV, 418*; V, 503; VI, 120 (*Grd.*).
—— » , Simon, XXIII, 387.
Ezelsteenen, XXIII, 2, 3.

F., *zie* Taalgebruik.
Fabel (De) in de Geschiedenis, XXI, 488.
Faber v. Riemsdijk (Mr. Jer. Corn.), XXX, 321.
Fabricius, David, XXI, 121.
————, Franciscus, XXIII, 506.
Facetiae facetiarum, XXVI, 234.
Fagiolano (Hugutio). vorst van *Lucca* en *Pisa*, XXIII, 272.
Faille (Jean Charles della), XXX, 327, 537.
Falck (Mr. Anton Reinhard), XXVIII, 166—9.
Fallet (Gideon), XXV, 108.
Fantijnsche taal, XXVII, 49.
Feesten ter gelegenheid van Nederland's alliantie met Frankrijk, XXI, 545
——— (Christen-), XXIV, 120, 256; VI, 198, 200.
———, *zie* Amsterdam, Doopfeesten, Joden, Mechelen, Volksfeesten, Vuurwerk.
Feitama (S.), Telemachus, XXI, 174, 283.
Feith (Rijnvis), Alrik en Aspasia. XXVII, 230, 327, 79; X, 98, 470.
——— » , verhouding met Bilderdijk, XXVII, 24; X, 95, 470.
——— » , naaste voorouders, XXIX, 114.
Fenacolius, vertolker van Augustinus, Caesar, Suetonius en Tacitus, XXVII, 600, 1; IX, 336.
Ferdinand I, keizer, XXX, 326, 7.
Ferverius (Joh.), XXII, 334.
Ferwerda's Stamboek, XXVII, 573.
Fey (Arnoldus), XXI, 326, 599.
Fieschi, XXIV, 159.
Filippine, XXI, 449; IV, 434.
Filips de Goede, XXIII, 497, 503, 93; VI, 111; VIII, 266, 70, 3; IX, 224 *O.*
—— » a⁰ 1425 in Holland, XXI, 355.
—— » (Hoe) a⁰ 1432 den Hollandschen adel vleide, XXI, 327.
—— de Schoone, XXVI, 147; VIII, 63; IX, 150.
—— » , kapel, XXII, 139.
—— » , lied op zijn dood, XXIX, 150.
—— de Stoute, XXX, 248.
—— » , graftombe, XXII, 511.
——, *zie* Bourgondië.
—— II van Spanje, XXI, 11, 293, 322, 61; II, 362, 548*b*, 637; III, 285, 418, 82, 94, 591; IV, 10, 110, 205, 18, 369; V, 63, 577 *O*; VI, 9, 10, 5, 226, 90, 363, 76, 432 *O*, 98, 518; VII, 309; VIII, 244, 556; X, 334, 78, 9, 454.
——— » » , kapel, XXI, 294, 361.
——— » » , kroning, XXVII, 594.
Filips III » » , XXVII, 114.
—— IV » » , XXX, 327.
—— V » » , XXI, 563 (*Sp.*); IV, 323.
——— » » , *zie* Bidden.
Finck, Herman, XXI, 137.
——, Johan, XXI, 353, 5
Fine (Arnoldus en Arnoldus Arnoldi de), XXI, 291.
Fivelgoo, XXIX, 86.
Flacius (Matthias), XXII, 397.
Flandre, Histoire a⁰ 1581, XXVI, 432 *O*, 66.
Flavius Josephus, XXVII, 529; X, 409.
Flesschen (Folter-), XXII, 433, 97, 8; III, 1; IV, 405.
Flinck (Govert), XXIV, 349; IX, 397.
Floraux (Jeux), Floralia, XXII, 442; V. 207.
Floris III graaf van Holland, XXX, 628.
—— V » » » , XXII, 517; III, 175, 7; VIII, 632; IX, 258, 327.

Florisz (Frans) Sr., XXIII, 269; IV, 201.
——— » Jr., XXIV, 201; VIII, 6
Flue (Nicolaas v. der), XXIII, 58.
Fockenbroch, XXVI, 23.
Foja, *zie* Fouques.
Fokke Simonsz (Arend), XXIV, 471; VII, 504; IX, 488, 565; X, 470.
Folterstraffen, XXV, 207, 8.
Foltertuigen, *zie* Strafwerktuigen.
Fonne (Harmen), kapitein, XXVII, 110.
Fontanus (Joh.), XXVII, 270, 95, 302 (*n.*); VIII, 557, 8; IX, 116; X, 120, 4.
Fontomontius, *zie* Potamontius.
Fooien, XXI, 223, 609. *Zie* Korenmolenaars, Muziekbeoefenaars, Vereeringen, Voeten-vegen.
Foolke (De kwade), stammoeder der graven v. *Oostfriesland*, XXII, 290
Foppens, Bibliotheca Belgica, XXIV, 228.
Force (La) in de Heraldiek, XXIII, 104.
Foreest (Huis *te*), XXII, 498.
Forkel's muzikale boekerij, XXIII, 514.
Formosa, XXV, 584
Fortman (Joan), XXII, 16.
Fouques (Zeeslag in de baai van), XXVI, 552; VII, 110.
Fracastorius (Hieron.), De Morbo Gallico, XXIX, 513; X, 451.
France Protestante (La), XXVI, 230; VIII, 389.
Francia a° 330 v. C., XXVI, 119.
Francisco de Hollanda, XXIX, 623.
Franck (Sebastiaan), XXII, 335; VII, 221.
Franeker, Akademie-organist, XXIII, 518.
———, eerste openbare disputatiën, XXIII, 124.
———, muziekbeoefenaars, XXIII, 304, 517.
———, naamsoorsprong, XXX, 248.
———, orgelisten, XXIII, 517; IV, 228.
———, Waalsche gemeente, XXII, 3.
———, *zie* Muziek (Naaml.), Professoren.
Franekeradeel, XXVIII, 486*.
Franken, XXVII, 84.
Frankfurt, *zie* Joden.
Franklin (Benj.), XXIII, 180; V, 378.
Frankrijk, XXVII, 502*.
———, Beschreven Recht a° 1567, XXII, 332.
——— (Genealogie van), XXII, 331.
———, Philippus, XXIV, 8, 251.
——— (Uit) verdreven vreemdelingen a° 1870, XXII, 315.
———, *zie* Feesten, Karel, Lodewijk.
Frans-Josephsland, XXIV, 533.
Fransch-Vlamingen, XXVII, 322.
Fransche Akademie, XXVIII, 451.
——— dames in den Haag, XXIX, 184.
——— tooneelspelers, XXIII, 297.
——— woordenboeken, XXX, 523.
———, *zie* Bilderdijk, Bijen, Nederduitsche, Vlaamsch.
Franscher (Duitsch spotvers op den terugtocht der) uit *Rusland*, XXIV, 358.
——— koning (Vlucht van een), XXVIII, 520.
Franzius (Thomas), XXX, 428, 9 (*n.* 1), 37 (*P.*)?
Fréchot (Casimir), XXIII, 508.
Frederik III, keizer, XXIV, 489.
Frederik van *Boheme*, XXIV, 174; V, 153; VIII, 105. *Zie* Boheme, Elisabeth.
———, vereeringen a° 1612—14, XXVIII, 509.
———, zoon, XXII, 27, 178.
Frederik de Groote, XXV, 153; VIII, 555 (*Pn*); IX, 19 (*Pn*), 201 (*Pn*).
———, Leven, XXX, 432.
Frederik Hendrik, prins, XXII, 180 (*P.*), 549^b; III, 133; IV, 74; V, 290; VI, 67, 479, 554; VII, 478; VIII, 323; IX, 286, 338, 76, 551, 88; X, 128, 230, 318, 96, 630.
———, » bouwmeester, XXVI, 479.
———, » conspiratie, XXVIII, 445.
———, » dochters, XXIX, 395.
———, » gemalin, XXX, 230.
———, » de eerste Hoogheid, XXIV, 565.

Frederik Hendrik, prins, Leven, XXVI, 37.
Frederik-Hendriksfort, XXV, 476: VII, 630.
Frederik, prins der Nederl, XXII, 603; IV, 458; V, 565.
Freiburg, ijzergieterij, XXII, 397.
Fremery (Petrus Isaäcus de), XXI, 640 *O.*
Frenswegen, XXVI, 622; VII, 246, 472: X, 206.
Fresne (Andries de) 's leen, XXII, 273 *O*, 350.
Friedrich (Frau Doctorin), XXVI, 4.
Fries (Romeinsche grafsteen van een), XXV, 498.
Friesch Dialecticon, XXV, 305.
——— Genootschap, XXVII, 380.
——— rechtboek a° 1468/70, XXVII, 210.
——— en Vlaamsch, XXX, 43.
——— woordenboek, XXVII, 386; VIII, 465.
——— *zie* Spreekwoorden.
Friesche adel, Stamboek, XXVII, 103.
——— dichters, XXIV, 590; VIII, 403. *Zie* Halbertsma (Dr. E. *en* Gebr.).
——— kronijken, XXI, 556: VII, 114, 5. *Zie* Oera Linda-Bôk.
——— rijmen, XXII, 310; VI, 291; VIII, 89. *Zie* Prenten (Volks-).
——— taal (Sporen der) in de volksspraak van *Noord-Holland*, XXVII, 568. *Zie* Oera Linda-Bôk.
——— tooversage, XXIV, 19.
——— volksdans (Oude), XXVIII, 542.
——— volksoverleveringen, XXVIII, 549.
Friesland, XXVI, 100*.
———, a° 1150, XXVII, 12.
———, aardrijkskundige gesteldheid, XXIX, 183.
———, clans, XXIV, 459.
———, Gids der Hist. Tentoonstelling, XXVIII, 5; IX, 22.
———, grenzen (Voormalige), XXVI, 140, 66.
———, hof, XXVIII, 552; IX, 181.
———, oudheden, XXVIII, 349.
Friesland, rechtsmacht der stins-eigenaren, XXI, 596.
———, réfugiés, XXI, 440; II, 3, 161; VIII, 389.
———, Resolutiën der steden, XXI, 248.
——— (Geschriften over), XXVIII, 403, 598.
———, *zie* Cronijke, Liefs, Oostfriesland, Vischvangst, Westfriesland.
Friezen aan de hoogeschool te *Keulen*, XXVII, 372; IX, 133.
——— aan de hoogescholen te *Praag* en *Wittenberg*, XXV, 484.
———, Lotgevallen, XXVI, 392.
———, roode heilige vaan, XXIV, 325, 525.
Friezenberg (De), XXV, 583; VI, 116.
Friezenveen, XXII, 66, 275; V, 489, 95, 583; VI, 110, 1 (*Ged.*), 582.
Friezenveenders te *St. Petersburg*, XXV, 489, 95.
Frisii acephali, XXIV, 580; V, 209.
Froissart of Frossart (Jean), XXII, 335; III, 280; IV, 66, 334.
Fröndenberg, XXIII, 451.
Fruin (Dr.), XXVIII, 207; X, 2, 390, 545.
Fruytiers (Kerkel. Hist., vert. door Jan), XXIV, 1.
Fuchtius, XXII, 334.
Fugger (Jacob), XXIV, 415.
Fulda, klooster, XXIV, 289; V, 277.
Funger (Joh.), XXIV, 286.
Fijenoord, stichting, XXIV, 242.
Fynaard en *Heiningen*, XXVII, 489 *O**, 536 *O**; VIII, 160 *O**.

Gadelle (Jacob), XXIV, 101; X, 437.
Gaëtano (Fra), XXIV, 126.
Gagliarden, XXVI, 474.
——— bundel in M. S., XXI, 30, 4, 5, 296, 404.
Galatero, dichter, XXIX, 204.
Galen (v.), Barend, bisschop, XXI, 332; III, 438, 9 (*P.*); IV, 585; V, 42; VI, 167, 512, 99, 600. *Zie* Lied.
——— » Jan, admiraal, XXIX, 360, 1 (*Sp.*), 422.

Galenus, XXIV, 3; X, 437 (*P.*).
Galgenberg of *Galgenveld*. *Zie* Deventer, Hattem, Utrecht.
Galilei, XXIII, 389; X, 450, 5.
Gallus *of* de Haan (Carolus), XXVIII, 555; IX, 436.
Ganzebord, XXVI, 173; VIII, 123, 390.
Ganzen, XXIX, 105; X, 158.
Gapers, XXI, 119, 273; IX, 387.
Garderen, XXVI, 326; VIII, 349.
Gardes d' honneur, XXII, 117; III, 59; IV, 315 (*Pn*).
Garrels (Redlef), XXIX, 563.
Garrick, XXV, 481.
Gartenlaube, XXVII, 433 *O*.
Gaspari (Gaetano), muziekverzameling, XXIII, 24.
Gaternisse, XXVII, 369.
Gazettes, *zie* Dagbladen.
Gebak, XXV, 93.
Gedenksteenen, XXV, 449, 50; IX, 358.
Gedenkteekens voor Lodewijk XVII, Madame Elisabeth, Marie Antoinette en den hertog van Enghien, XXIV, 25.
————, *zie* Amstelveen, Bekker, Geertruidenberg, Grafteekens, Kinckel, Moens, Montague, Obelisk, Ockerse, Vlissingen.
Gedichten, XXI, 267, 90, 580; IV, 74, 286, 313, 540; V, 385 *O*, 503, 29 *O*, 76 *O*; VI, 105 *O*, 10, 1, 272 *O*, 505, 51; VII, 48 *O*, 9 *O*, 101, 499, 533; VIII, 423; X, 112 *O*, 273 *O*, 439. *Zie* Bruiloftsdichten, Echo, Kettingdicht, Klinkdicht, Knipzangen, Lied, Plemp, Tautogrammatische ged., Tijddicht, Vers.
Geelgieters, XXIV, 107.
Geer (Carel de), XXX, 447, 548.
Geeraarts (Lieven), XXIV, 220.
Geerestein, XXIII, 583; VI, 418; VIII, 100.
Geertruidenberg a⁰ 1421, XXX, 486.
———— belegerd a⁰ 1593, XXIII, 385.
————, organist, XXII, 142.
————, poort, XXIX, 154.
Geertruidenberg, *niet* verloot a⁰ 1675, XXVI, 385, 6.
————, Zoutman's gedenkteeken, XXI, 122, 321.
Geervliet, XXVIII, 472, 3.
Geheimschrift, XXI, 64, 382; II, 317; VIII, 562.
Geiler v. Kaisersberg (Johan), XXIV, 489, 502.
Gein (Klooster in '*t*), XXX, 618.
Gekken, XXI, 484.
———— -boek a⁰ 1550, XXVIII, 522.
———— -feesten (Werken over), XXI, 483.
———— gezelschap te *Kleef*, XXI, 166.
———— huisjes, XXII, 434, 6.
————, *zie* Athene, Hofnarren, Hoopman v. narheit, Momaangezichten, Stadsgekken.
Gekruiste jongeling, plaat, XXII, 75, 288.
Gelaatkunde a⁰ 1567, XXII, 337.
Gelderland, *zie* Aquilius, Boekdrukken, Buurmeesters, Dijkrechten Gallus, Huwelijken, Leenbanken, Momber, Plooijerijen, Professoren, Schoolmeesters, Spanjaard, Volksgebruiken, Woorden, Zigeuners.
Geldersche Toren, XXVIII, 92.
Geldersweert, XXV, 168, 226; VI, 68.
Geldorp, XXX, 383*.
Geldspeciën, *zie* Muntspeciën.
Gellert's werken, XXIX, 424.
Gemert, kommanderie, XXX, 383.
Gend, XXI, 58—30, 203—6; II, 413; IV, 220; V, 98, 100.
—— a⁰ 1150, XXVII, 11.
—— a⁰ 1492, XXIX, 508.
——, het *Belfort*, XXIV, 432.
——, klok Roelant, XXIII, 155.
——, kronijk, XXIV, 432.
——, kruisgemeente, XXVIII 147, 8.
——, kulderschool, XXVIII, 162.
——, naam, XXI, 203, 574.
——, Nederlandsche schrijvers, XXI, 25.
——, patriotten, XXIII, 495.
——, rederijkerskamers, XXIX, 135.
——, *Scroderij*, XXV, 629.
——, St. Aldegondegild, XXII, 392(*n*).

Gend, St. Bavooskapel, XXX, 429.
——, St. Macarius (Opschrift uit den). XXVII, 327.
——, speellieden, XXII, 139.
——, uurwerk, XXII, 390.
——, vluchtelingen, XXIII, 238.
——, wapen des ouden kasteels en der stad, XXI, 203; X, 230.
——, Wegwijzer, XXIX, 572.
——, *zie* Jansenius, Pacificatie.
Genealogie, XXIII, 291, 482; X, 314.
—— (schrijvers over), XXIII, 525
Genealogieën, a⁰ 1567, XXII, 331.
——, verzamelingen, XXIII, 318, 433 *O*, 579; IV, 197; VII, 585, 640 *O*; VIII, 38.
——, *zie* Enkhuizen, Wiardastate.
Genealogische handschriften a⁰ 1757, XXIII, 508.
—— kwartierstaten van Nederl. geslachten, XXVI, 497 *O*; VII, 102, 47, 204; VIII, 528.
—— *zie* Kalender.
Geneeskundigen, XXI, 131, 59, 599; II, 358, 600; III, 17, 23, 4, 41, 121, 7, 83, 4, 215, 20, 90, 350, 85; IV, 3, 18, 57, 64, 121, 2, 59, 194, 467, 526; V, 99, 266, 503, 634; VI, 99, 100, 479; VII, 113, 290, 311, 21 (*n*), 477, 90, 2, 9, 556, 98; VIII, 12, 34, 113 *O*, 44, 53, 60 *O*, 474, 86; IX, 46, 61 (*n*.), 115, 65, 6, 72 (*n*.), 277, 378, 489, 589; X, 7, 8, 65—8, 161, 2, 311, 448, 88, 92, 539, 47, 77, 613.
Geneeskunst, XXII, 119, 498 (*Pn*); IX, 427; X, 1, 65, 161, 210. *Zie* Sympathetische.
——, geschriften, XXI, 26, 76, 244, 5; II, 334; III, 281.
——, *zie* Muziek.
Geneesmiddelen, XXIII, 127; VI, 35; X, 135, 211, 3, 8, 9, 25, 6, 447, 544.
——, afbeeldingen, XXI, 174.
Genestet (De), XXVI, 262.
Genève, XXVII, 598; X, 428.
Genniperhuis, XXVI, 480; VII, 257 VIII, 533; IX, 584.
Gent (Overbetuwe), XXV, 280, 371; VI, 317; VII, 266, 7.
Gentman Leydecker (C.), *zie* Geslachten (Leydecker)
Genua, Il Sacro Catino, XXIV, 125, 6, 77.
——, republiek, XXVII, 598.
Geologen, XXV, 528 *O*, 48.
George III, XXI, 590.
Geraamten, XXIV, 392, 6, 552.
—— met gouden borstharnas, XXII, 448.
Gerdes (Daniel), XXI, 340.
Gerichtsmannen, *zie* Nederbetuwe.
Germaansche godenleer, XXIV, 442; VI, 117.
Germanismen aan *de Zaan*, XXIII, 209.
Gerrits (Hessel), brief, XXI, 288.
—— (Soetjen) van Rotterdam, Geestelyck Liedtboecxken, XXII, 404.
Geschiedenis, *zie* Nederland.
Geschut, XXIX, 2, 3. *Zie* kanonnen.
——, gieters, XXI, 235, 607; II, 453 (*n*.); III, 515; V, 225, 490.
——, namen en opschriften, XXII, 9, 393, 444, 99—506; V, 225, 490.
—— (Werken over), XXII, 393—400.
—— op 's Lands vloot a⁰ 1666, XXIV, 566.
—— in *Brazilie* a⁰ 1641, XXVII, 630.
—— te *Veere* a⁰ 1633, XXII, 505.
—— te *Vianen* a⁰ 1567, XXII, 593.
—— te *Vlissingen* a⁰ 1633, XXII, 500.
—— te *Zutfen* a⁰ 1473, XXVI, 395.
Geslacht, *zie* Zelfstandige naamw.

GESLACHTEN.

v. d. **Aa**, XXV, 224, 493; VI, 306, 85 *O*; VII, 191; IX, 521; X, 151, 3, 562. — Aafjes, XXVIII, 74 (*Nm*). — Aages, XXIII, 376. — Aâlbers, XXV, 112, 554 — Aalst, XXIV, 477. — v. Aalst, XXII, 453; V, 362; VII, 543 5; VIII, 335, 58, 550; X, 140, 271. — Aansorgh, XXIX, 79, 82, 231. — v. Aarden, XXX, 255. — Aarnouts (Aern.) XXII, 141, 605; VIII, 438; IX, 600, 4, 9, 11. — Aarsen, XXV, 101; X, 161 *O*. — Aarts, XXII, 453; VII, 361. — Abbema, XXI, 154; IV, 304, VI, 46; VII, 631; VIII, 369; IX, 181. — v. Abbenbroek, XXIX, 385 *O*. — Abbing, XXIII, 626. — v. Abcoude (v. Meerten), XXII, 547*a*; IX, 104, 522; X, 620. — Abdena, XXX, 317. — Abeleven, XXII, 453. — Abender, XXII, 466. — Abensoon, XXIX, 221. — v. Abeele, XXIV, 585. — d'Ablaing (v. Giessenburg), XXV, 577: VI, 387; VIII 479. — d'Abo, XXVIII, 155. — Abrahams, XXIII, 624; V, 382, 480; VII, 374; X, 437 (*P*.). — Abrahamsen, XXX, 445. — Abresch, XXVI, 288. — Absalons, XXII, 590. — Absna, XXX, 317. — Absouw, XXVIII, 630. — Accabaar, XXVIII, 220. — v. Achelen, XXIV, 438 (*n*.). — v. Achtervelt, XXVI, 64*, 373, 415; X, 569. — Achtienhoven (?), XXI, 227. — Achtvelt, XXVI, 415, 6. — v. Ackelon, XXI, 249. — Acker Stratingh, XXIV, 378; VI, 468. — v. Ackeren, XXX, 200. — Ackersdijck, XXIX, 566; X, 110, 229. — Ackershoek, XXIX, 172, 228, 9 (*n*.). — v. Ackersloot, XXIII, 584. — v. Ackooy, Acquoy, XXIV, 259; V, 97. — Adam, XXII, 453. — Adama v. Scheltema, XXVII, 375. — Adami, XXVI, 545 *O*; X, 456. — Adams, XXIII, 83 (?); IX, 234 (*n*.), 560. — Addens, XXVI, 430. — Addinga, XXX, 425*. — den Adel, XXI, 378. — Adelaar, XXVIII, 73. — Adleda, XXIII, 231. — Adelberg, XXIII, 105*. — Adler, XXVIII, 73 (*Nm*.); X, 479. — Admiraal, XXIII, 409*; V, 127; VII, 537 *O*. — Adolfs, XXVIII, 96. — Adriaans (-aensz, -aensze), XXI, 403; II, 140, 70, 317, 517; III, 106*, 252, 437, 633; IV, 268; V, 567, 77 *O*; VI, 15; VII, 417; VIII, 335, 512--4, 6; IX, 448, 546; X, 67, 72, 390, 626. — Adriani, XXIII, 630. — Adrianus, XXIII, 106*. — v. Adrichem, XXIII, 540; IV, 32, 88, 162, 268, 9*, 377*; VI, 385 *O*; IX, 326, 432. — Aebinga, XXIII, 464. — Aelbertsz, XXII, 171; III, 457; IX, 221. — Aelbrechtsz, XXIII, 76; X, 392, — Aelts (Aeltsz), Aeltsen, XXVI, 340; VII, 352, 3, 419, 24, 543 (*n*); VIII, 249, 368; IX, 163, 316*—8*, 9*; X, 140. — v. Aem, XXX, 331. — Aengwarda, XXX, 299 — v. Aerle, XXX, 382. — Aernoud, XXVII, 88. — Aerns, XXVIII, 106. — v. Aerschot, XXIII, 462; IV, 360, 504; VII, 576*. — v. Aersen (Aerssen, d' Aerssen), XXI, 216 (*n*. 3); II, 370, 1; IV, 74; VII, 100, 252, 3, 430, 584; VIII, 432*, 623*. — d' Aerssens, XXVIII, 623*, 6; IX, 578, 80; X, 269. — Aerts, Aertsz, Aertsen, XXII, 141, 293, 453, 518, 605; III, 252, 386; IV, 108; VI, 344, 5; IX, 323, 578. — Aertse, XXIV, 52. — v. Aeswijn, XXI, 211 (*n*.); VI, 623*, 6; IX, 326. — Affalter, XXV, 561. — v. Afferden, XXVI, 42; XIII, 297. — Agelbergh, XXI, 398. — d'Agé, XXVII, 617. — Agena, XXX, 317. — Agiae, XXVIII, 117. — Aglaeus, XXVII, 594. — Agterzoon, XXIX, 53. — Ahammia, XXV, 162 — Ahlefeld, Ahlfeld, XXIII, 465; X, 557. — d'Ailly, XXI, 378; X, 429. — d'Ainart, XXI, 59. — Airtoys, XXVIII, 220. — v. Aitzema, XXIV, 451; V, 42, VI, 392. — v. Aken (Aecken), XXII, 453; VI, 340; VIII, 149, 513; X, 446. — v. Akerlaken, XXIII, 626, 7, 31. — Akersloot, XXIII, 585; VI, 190; VIII, 125. — Alardts (Alartz), XXII, 141, 2, 518. — Alba, XXII, 503. — Albaco, XXVI, 470. — Albarda, XXVII, 194; VIII,

103, 4 — v. der Alben, XXVI, 307. — Alberda, XXIX, 218. — Alberda v. Menkema, XXX, 317. — Alberdingk (Thijm), XXIV, 106, 7; V, 428. — Albers, XXIII, 168; IX, 168, 588. — Alberti, XXVIII, 360. — Albertini, XXV, 585 — Alberts (Aelberts), Albertsz, XXII, 271, 430*; III, 72; VIII, 260. — Albertsen, XXVI, 476. — Albertus, XXVI, 243. — Albinoni, XXVI, 470, 5. — Albinus, XXII, 453; VI, 492. — v. Albiscua, XXIII, 435. — v. Alblas, XXIV, 367, 9, 531; X, 68 (*n.*), 274, 95. — v. Alckemade, XXI, 228, 398; II, 171; III, 312, IV, 113, 574*; V, 259; VI, 390, 502; VII, 99, 115; VIII, 115. — v. Alden, XXX, 317. — v. Aldenbokum, XXX, 317. — v. Aldenburgh, XXVIII, 39. — Aldendag, XXIII, 626. — v. Alderdien, XXX, 317 — Alders, XXVII, 526. — v. Alderwerelt, XXII, 454. III, 373; VI, 221, 381, 625; VII, 131, 363; IX, 231; X, 331 (*n.* 2, *G.*), 2. — Aldringa, XXX, 324. — Alebeek, XXVII, 94. — d'Alençon, XXIX, 628. — v. Alenhuys, XXVII, 523. — v. Aléon, XXVIII, 387. — Alevelt, XXIV, 589. — Alew, XXVIII, 220. — Alewijn [1]), XXI, 509; II 262; III, 545 *O*, 82, 626, 42 *O*; IV, 56; VI, 339*, 425, 508; IX, 46, 391, 407; X, 56, 487. — Alewijnsz, XXIII, 352; V, 210, 40. — Alffer (Aelffer), XXII, 454.— Alinck, XXIX, 45. — Allan, XXIX, 202, 3. — Allart, XXI, 20; XXVII, 589; VIII, 170, 1. — Allegri, XXVI, 474. — Allema, XXIX, 182. — v. Allen, XXIX, 490, 1. — Allena, XXX, 317 — Alleplas, XXII, 374. — v. Aller, XXVII, 551; IX, 164 (*n.*). — Alleri, XXVI, 469. — Allertsz, XXI, 261; III, 83; VII, 404. — Allinga, XXVII, 123. — Allmers, XXX, 279. — v. Almeloveen, XXI, 184; II, 454. — v. Almonde, XXIV, 111, 411*; VIII, 494, 504, 7; IX, 82, 6 (*n.*), 229, 35 (*n.*); X, 388, 94. — v. Alpen, XXVI, 623, 4*. — v. Alphen, XXI, 193; IV, 121, 2; V, 372*, 424*, 517*; VI, 61, 307*, 631* (*G.*); VII, 95*, 310, 422, 514, 76; VIII, 584; IX, 49 *O*, 480; X, 326, 84, 436. — d'Alque, XXI, 209. — Alstorphius, XXVIII, 115, 254. — v. Altena, XXIII, 15; VI, 587; VIII, 475, 9; IX, 491. — Alter, XXIX, 281 *O*. — v. Alteren v. Jaersvelt, XXV, 199, 200.—Altetus, XXV, 176.— Alting, XXII, 309; IV, 478; VIII, 376 *O*; IX, 90, 223; X, 317, 581 — Altmann, XXV, 499. — Altorffer, XXII, 74; III, 473; VII, 49 *O*. — Altringa *of* Altunga, XXVII, 1 *O* (*Ged.*), 48 *O*, 101 (*Ged.*), 256; X, 324. — Amama, XXVII, 594. — Amar, XXX, 498, 9. — Ambergen, XXVII, 97. — Ambrosii, XXX, 120. — v. Ameide, XXI, 402; V, 626, 33. — v. der Ameide, XXII, 454. — v. Amele, XXIX 474. — Amelisz, XXIII, 126. — v. Amelunxen, XXX, 317. — d'Ameraga, XXX, 563. — Amerangen, XXIII, 106*. — l'Amérique, XXIX, 490. — v. Amerongen, XXIII, 105*, 371, 414, 22, 63 (*n.*), 584; IV, 225; VIII, 153; IX, 523*. — Ameronghe, XXIII, 106*, 7*. — Ames, XXVI, 545 *O*; X, 127. — Amesius, XXVII, 594. — Amman, XXI, 130. — Ammeroy, XXII, 454. — Ammon, XXIX, 161. — v. Ammon, XXIX, 51, 627*. — des Amorie, XXIV, 452. — d'Amour, XXVI, 273 *O*. — Amsing, XXII, 111; IV, 168. — v. Amstel, XXIV, 323; VI, 339, 40*; VII, 247; VIII, 249; IX, 172, 326, 432. — v. Amstel v. Mijnden, XXI, 632; III, 36; VI, 66, 340*, 418; VIII, 100; IX, 326; X, 264. — Amzverr (Amsweer) XXV, 487. — d'Ancre, XXVIII, 117. — Ancxt, XXII, 171. — Andala, XXVIII, 534. — v. Andel, XXVI, 501; IX, 70, 82, 233, 5. — Anderlecht, XXVII, 519. — Anders, XXII, 454; VI, 475. — Anderson, XXVII, 632. — Andreae, XXV, 261, 78; VII, 478; VIII, 103, 550; X, 566, 7. — André de la Porte, XXIX,

[1]) F. M. B. Alewijn, luit. kol. bij den Grooten Staf, adj. d. Konings, te 's Gravenhage, is 5 Jan., en Mr. J. F. Alewijn, directeur v. h. kab. des Konings, 12 Maart 1882, met de wettige afstammelingen, in den Nederl. adel ingelijfd.

491. — Andrecht, XXII, 454. — Andriaansz, XXV, 577 *O*. — Andries, XXII, 454; III, 83, 4(?), 127, 510, 34; V, 101, 210; VII, 29; X, 385, 483. — Andriessen, XXIII, 158; IV, 133; VI, 78, 286; IX, 599, 600. — v. Andringa, XXV, 276. — Anemaet, XXV, 572, 82. — l'Ange, XXIX, 328; X, 333. — v. Angelbeeck, XXI, 212. — ab Angelis, XXII, 288, 9. — v. Angeren XXVI, 582 — v. Anhalt, XXI, 105, 9; IX, 45. — Ankersmit, XXVI, 629*. — Anna, XXII, 454. — Annokké, XXI, 28. — Annoque (Annocht, Annick), XXIX, 445, 8, 9. — Ansinck, XXIV, 147. — Anslo, XXX, 331. — Ansman, XXII, 454. — Anspach, XXV, 115, 79; IX, 166. — Anthonis, XXI, 256; II, 454; VIII, 44, 386; IX, 558 (*n.*, *K.*) — Anthony, XXII, 454. — Antoni, XXX, 317. — Antoniotti, XXII, 454. — v. Anxtel, XXX, 201. — v. Anxter, XXIV, 186. — v der Aoeghe, XXII, 506. — v. Apeldoorn (-dorn), XXIV, 5, 113*; VI, 65, 244—6*, 7 (*Z.*), 8, 339, 627; VII, 42, 184 (*Z.*), 271; VIII, 40*, 1 (*Z*), 2 (*Z.*), 93, 8; IX, 381, 2*, 520*, 91; X, 204, 541. — v. Apeltere, *zie* v. Apeldoorn. — v. den Appel, XXV, 258. — v. Appell, XXX, 317. — Appelman, XXII, 57; III, 626; IV, 285; VI, 44, 383; X, 526*. — v. Appeltere, XXVIII, 40*. — v. Appelteren, XXVIII, 56 *O*. — v. Appelthern (-thorn), *zie* v. Apeldoorn. — Appleton, XXIV, 493. — de Appold, XXIX, 171. — d'Aquet, XXVIII, 634. — d'Aranda, XXI, 59. — v. der Arck, XXV, 492. — Ard, XXII, 454. — v. Ardenne, XXIII, 474, 5 (*n.*)*; VII, 96, 258. — Ardesch, XXVI, 339, 41 (*n.*)*. — Ardinois, XXI, 389; IX, 527. — v. Aremberg (-borch), XXIV, 86, 7; V, 156; VI, 580, 1; VII, 90, 1; IX, 374. — d'Arenberg, XXVI, 518; VIII, 363. — Arends, XXV, 136; X, 260. — Arensse, XXVIII, 58. — Arents, XXI, 242; VIII, 485; IX, 449; X, 392. — Arentse, XXIX, 273. — Arentsen, XXX, 272, 569*. — Arentsz, XXI, 129, 242. — v. Arff, XXVIII, 424. — d'Argentil, XXII, 513. — Ariaansze, XXX, 386. — Ariensz, XXV, 135; VII, 9; IX, 442, 9, 54; X, 275. — Ariksock, XXIX, 217. — Aris, XXV, 128. — v. Arkel (Arckel), XXI, 216; II, 306, 454; III, 14, 31, 3, 522; IV, 264, 311; V, 481 *O*, 538; VI, 257, 436; VII, 140, 1, 90, 510; VIII, 124, 335–7, 429, 30, 77, 550; IX, 115, 71, 489 *O*; X, 253, 331, 69, 72, 624. — v. Arkelstein (Arkenstein), XXI, 631 (*n.* 5). — Arkenbout, XXII, 454; III, 631. — Arkstee, XXVI, 125; VIII, 53; X, 427. — v. Arler, XXVI, 339, 630; VII, 518; VIII, 107; IX, 41*—3, 6. — Armasma, XXV, 488. — Armborst, XXV, 618. — v. Armel, XXIX, 474. — Armenoult, XXV, 442. — des Armorises, XXV, 483. — d'Arnaud, XXV, 479; VI, 154*. — Arnauld, XXII, 3. — d'Arnauld, XXVI, 154*. — Arnet, XXVII, 315. — v. Arnhem, XXIV, 185; V, 260; VI, 89, 153, 245, 339, 413, 20, 573, 83; VII, 42; VIII, 108, 469 (*n.*), 77, 537, 57; IX, 320*, 436; X, 421, 93. — Arnoldi, XXVII, 277. — v. Arnstedt, XXX, 317. — v. Arnswalt, XXIX, 152. — Arnts, XXVI, 343*; IX, 221. — Arondeaux, XXIV, 526; IX, 201. — Arondeus, XXII, 454. — v. der Arpt, XXII, 370. — v. Arras, XXV, 10. — Arrenberg, XXI, 130. — v. Arsen, XXIV, 147. — d'Arsy, XXI, 171. — v. Artevelde, XXI, 59; V, 98, 100; VI, 308. — Artopé, XXVIII, 491; IX, 174, 5 — Artsen, XXV, 492. — v. Arum, XXI, 243; VIII, 171. — v. Arwilier, XXVIII, 623*. — Arijensz, XXIV, 210. — v. As, XXII, 374. — v. Asbeck, XXX, 203. — v. Asch, XXVII, 99; VIII, 483; IX, 219. — v. Asch v. Wijck, XXIV, 345; V, 522; VII, 98, 138; VIII, 48, 139, 200, 434; IX, 219*, 477, 93; X, 146, 625, 7, 9. — v. Ascheberg, XXX, 202. — Ascheholle, XXIII, 106*. — Aschendorp, XXX, 567. — Asher, XXIII, 450. — v. Asperen, XXIV, 446; VII, 95; VIII, 140; X, 430, 83. — Asperslagh, XXVI, 67, 571, 81. — Aspremont v. Lynden, XXVII, 575*. —

d'Aspijck, XXII, 454. — Asschenbergh, XXX, 322. — Asseliers, XXIII, 15 — Asselin, XXVIII, 220. — Asseling, XXV, 615. — v. Asselt, XXI, 160; VI, 339. — Assema, XXIX, 182. — Assendelft, XXII, 253. — v. Assendelft, XXI, 402; II, 55, 454; III, 473, 4: IV, 290, 309, 411; V, 145, 368, 621, 4; VI, 155, 369: VII, 422; VIII, 54, 200, 1*, 80, 369, 467*, 633; IX, 49*, 59, 167, 84, 229, 76*; X, 208*, 585, 8*. — v. Assenede, XXVI, 308; X, 521. — Assinck, XXVII, 519. — v. Assonville, XXIII, 285, 584 — v. Assum, XXVI, 143. — Astopaeus, XXV, 44 — Astophia, XXVII, 400. — v. Astorp, XXVIII, 47*. — v. Astwijk, XXVIII, 220 — Atema, Athema, XXV, 487. — Attena, XXII, 291; X, 317. — v. Attenvelde, XXVIII, 475. — Auffmorth, XXVI, 382; IX, 37 (*Nm*). — Aughendoubler, XXVII, 520. — Augustini, XXII, 454. — Augustijnsz, XXII, 454; X, 426. — Aukema, XXIII, 625. — Auletius, XXVIII, 557. — d'Aulnis, XXIX, 490. — d'Aulnoy, XXIX, 122. — d'Aunois, XXIX, 122. — Aurelius, XXIV, 240. — d'Autin, XXIV, 126. — d'Auvergne, XXX, 430. — Auwelsz (?), XXIII, 84. — Auxbrebis, XXVIII, 102. — Avenhorn, XXIII, 627, 31. — Avercamp, XXIX, 325: X, 325. — v. Averenck, XXVI, 568, 84; X, 201. — v. Averhagen, XXVI, 623*; VIII, 47*; IX, 118. — v. Averijn, XXVIII, 576: X, 271. — v. Avesaet, XXIII, 212; IV, 306; VII, 362, 521. — Avidius, XXII, 454. — Avinck, XXIV, 147. — v. Axel, XXVI, 308. — v. Axele, XXIV, 269. — Aykema, XXIV, 365 — d'Ayla, XXII, 305. — v. Aylva, XXV, 97 *O*, 203; VIII, 392; IX, 182; X 200. — Aymer, XXIII, 383. — Aysma, XXIV, 437 (*n.*); X, 317. — Aysma van (de) Lauta, XXIX, 491; X, 317. — v Aytta, XXII, 376*: III, 289*, 371, 633; V, 199*.

Baak, Baack, Baek, XXV, 368; VI, 367 [1]); VIII, 592 *O*, 631. — v. Baack, XXVI, 581 (*n.*); IX, 118, 472. — Baake, XXII, 53 (*B.*); VI, 12 — Baalde, XXIII, 218; IV, 15, 155*; VIII, 428; X, 577. — v. Baalen, XXI, 79 (*Cat.*). — Baan, XXVII, 583. — v. der Baan, XXII, 453 (*n.*); IV, 554, 600 *O*; V, 133, 633; VIII, 596; X, 496. — Baane, XXIX, 25. — Baangraft, XXII, 454. — Baar, XXVIII, 216 *O*. — v. Baar, XXVI, 245; VII, 249. — v. Baardwijck, XXIV, 145. — v. Baarland, XXII, 508; III, 498, 9*, 501; IV, 178, 9; VI, 308. — Baars, XXII, 108, 455; VI, 231; VII, 388 (*Nm*), 594. — v. Baarsdonck, XXV, 518. — v. Baarsdorp, XXI, 256. — Baart, XXX, 146. — Baarts, XXV, 90, 362, IX, 538. — Baasdorp, XXVI, 491. — Babbage, XXIII, 427 (*n.*). — Bachaumont, XXII, 157. — Bachérus, XXX, 254. — Bachiene, XXVI, 287: VII, 164. — Bachigaloupi, XXIV, 49. — Bachy, XXIII, 22. — Back, Bacq, *zie* Bax. — Back de Wheelde, XXX, 494, 5. — Backer, XXI, 611; II, 450; III, 241, 636; IV, 52, 60, 82, 101; V, 437; VI, 168 *O*, 624; VII, 145, 477; IX, 114, 269, 77, 391, 482, 534; X, 53—5, 267, 422, 88 [2]). — Backer v. Call, XXX, 604. — Backer v. Leuven, XXIII, 636—8; IV, 52, 82; VII, 352. — de Backer, XXIX, 603 — Backers von Netzen, XXVIII, 155. — Backhues (Bachus), XXIII, 272. — Backx de Hartoghe, XXVII, 259*; VIII, 632; *zie* de Hartogh. - Badels, XXIX, 323. — v. Baden, XXI, 112, 63; VI, 345; IX, 436. — Badon, XXX, 434. — Baecemans, XXVII, 639. — de Baecke, XXIX, 474. — Baeckx, XXVII, 259*. *Zie* Bax. — Baedeker, XXV, 10; VI, 286. — Baekers, XXX, 141. — Baele, XXX, 200. — Baement, XXII, 455; III, 299. — Baems, XXVII, 50. —

---

1) *Lees* Margaretha Vaeck (Vaack); en ook aldus op het wapenbord *Nav.* XXV, 366, 8.

2) Aldaar staat abusievelijk »Wacker".

v. Baenixoort, XXIV, 57*. — v. Baenst, XXI, 59; IX, 477; X, 106 379 (G.). — Baerken, XXIV, 145—7, 293, 398, 9. — v. Baerle, XXII, 53, 260, 5; III, 179; IV, 42; VII, 529; IX, 479. — v. Baerll, XXIV, 147, 258*; VI, 65. — v. Baern v. Schonauw, XXIII, 584. — de Baers. Baerth v. Noordwijk, XXVI, 367, 588. — v. der Baerse, XXIV, 361. — v. Baerssen, XXVIII, 59. — Baert, XXVIII, 344; IX, 75 (n.). — Baexem, Baexen, XXVII, 259*; VIII, 484. *Zie ook* Bax. — Baggaers, XXI, 377. — Baggaert, XXVI, 321. — Bagghe, XXIX, 609. — Bähr, XXX, 247. — Baillencourt, XXIII 421. — Bailleul, XXVII, 308: X, 627. — Bailli, XXVIII, 49. — de Bak, XXIV, 141. *Zie* Bax?. — Bake, XXIII, 635; IV, 269; X, 64 O, 209 O — Bakenesse, XXIV, 121*. — Baker, XXIII, 527. — Bakhoven, XXVIII, 148. — Bakhuizen, XXVII, 120 — Bakkamude, XXV, 182. — v. Bakkenes, XXIV, 594; VI, 158; IX, 327. — Bakker, XXI, 170; II, 455; III, 593 O, 621; IV, 299, 455; V, 137, 8; VII, 145, 534*; VIII, 102, 49, 54; IX, 534; X, 445, 582. — de Bakker, XXIV, 179. — Bakkers, XXX, 141. — Bakkerus, XXII, 455. — Bal, XXIV, 268; VIII, 11, 514. — Bal v. Wieringen, XXVI, 43. — Baland, XXII, 455. — Balck, Balk, XXVI, 273 O, 381. — Balckeneynde, XXV, 156. — Balde, XXVII, 574; IX, 407. — Baldnecker, XXII, 455. — v. Balen, XXIX, 325. — Balestel, XXX, 422. — Balfour (v. Burleigh), XXIV, 207, 8, 55; VII, 313—5. — Baltesz, XXVIII, 608. — Balthers, XXII, 455. — v. Balveren, XXIV, 492; V, 230*; VI, 45, 417, 94, 627; VII, 517; VIII. 107; IX, 224; X, 493, 532. — Balwe, XXVIII, 157. — Bam, XXIII, 312. — Bama, XXIX, 182. — v. Bamburgh, XXII, 547b. — v. Bamsma, XXX, 143. — v. Banchem, XXIV, 178, 214. — de Banck, XXIII, 301. — (v) Bancken, XXIV, 284, 5; VII, 19. — Banckert, XXIV, 211. — Bande, XXIII, 105*. — Bandt, XXIX, 221. — de Bandt, XXV, 145. — de Banc, XXVI, 626 — Bangeman, XXIX, 588; X, 319. — Banjaert, XXIII, 107*. — v. Bank, XXI, 58, 60. — Bär, XXIX, 532; X, 317. — de Bar, XXVI, 367. — Barbary, XXIV, 510 — Barbe, XXVIII, 505; IX, 58, 174. — Barbeizy, XXIV, 511. — Barbier, XXVIII, 497 (n.), 8, 502, 4; IX, 176, 7. — Barbin de Telliers, XXIX, 172. — Barbion, XXIII, 20. — Barchman Wuytiers, XXIII, 374: VIII, 257, 528. — Bard, XXV, 208 O, 68. — Bardes (Bardesius), XXIX, 163. — Bareau, XXVIII, 499. — v. Barelare, XXVI, 495. — v. Barendrecht, XXIV, 531. — Barends, XXV, 566; X, 331. — Barens, XXVII, 606. — Barentsen, XXII, 299, 455; III, 513. — Barentsz, XXVII, 29, 115; VIII, 513. — Bargouin, XXIX, 62(n.), 235(n) — v. Bari, XXI, 108. — v. Barlecom, XXVI, 313 — Barlow, XXII, 275. — Barnaart, XXIV, 378. — Barneth, XXIV, 385. — v. Barneveld, XXII, 181; V, 366; VI, 47, 221, 476; VII, 194, 5, 485; VIII, 55*, 206, 321*, 425, 581, 2*, 92 O; IX, 240, 528 (G.); X, 197, 485*, 584, 608. — Barnharts, XXIII, 314. — Barns, XXVII, 606. — Barradot, XXVIII, 278. — de la Barre, XXV, 618. — Barreau, XXII, 372. — Barres, XXX, 263 (n.). — des Barres, XXIV, 458. — de Barsalia, XXX, 603 (Z.). — Bart, XXVI, 472. — Bartelmeesz, XXII, 519; VII, 411: VIII, 232, 3. — Bartels, XXX, 567. — Bartelse, XXII, 455. — Barten (-tens), XXV, 366, 7; VI, 47, 573; VII, 523, 5; VIII, 578; IX, 221. — Barthélemy St. Hilaire, XXVI, 1. — Barthold, XXVI, 484: VII, 43. — Bartholomeus, XXII, 455. — Barthout (-tout), XXII, 455; IV, 368*. — Bartolotti, XXI, 317; II, 57; V, 363, 5*, 516*, 7; VI, 41*—8, 63 (n.), 91

---

[1]) Volgens sommigen, Barbe.

7, 155, 255, 7: VII, 93, 191, 587, 9 (*P.*), 631; VIII, 539. — Bartz, XXVII, 69. — Bas, XXI, 226; VIII, 205. — Bas Backer, XXIII, 636, 7. — de Bas, XXIII, 637; IV, 101, 63* (*G.*); VII, 574; VIII, 205. — ten Bas, XXVIII, 419. — Baselius, XXI, 7, 229, 387; II, 112, 273; III, 118; IV, 594: V, 139, 40. — de Basentin, XXX, 269. — Basilli, XXII, 479. — Basius, XXV, 631. — Basnage, XXVII, 529; IX, 490. — de Basques, XXII, 2. — Bassani, XXVI, 470, 3, 4. — de la Bassecour (Caen), XXI, 379; IX, 82, 230. — v. Bassen, Bassenn, XXV, 247; VI, 575, 6 (*n.*)*; IX, 166, 531 (*Z.*)*; X, 325. — v. Basserode, XXVIII, 240, 483. — Basso, XXV, 11. — Basson, XXVII, 595. — Bassum, XXIX, 531. — Bast, XXIII, 628. — Bastee, XXV, 371. — Baster, XXV 570 — Bastiaensz, XXII, 127: X, 274, 389. — Bastian, XXV, 509. — de la Bastigue, XXIII, 433. — Basting, XXI, 19. — Bastingius, XXVIII, 425, 6; X, 59. — Baston. XXIII, 21, 2; VI, 30 — v. Batenburg (*adel.*), XXI, 163, 213; III, 107*, 500 (*n.*); IV, 145; V, 226; VI, 68: IX, 520; X, 431, 605*, 6*. — v. Batenburg, XXVI, 13. — Bathenius, XXIV, 226. — Batillié. XXVI, 516. — Batlen, XXI, 203. — de Battem, XXIX, 381, 2*, 3. — Batten, XXIV, 331. — Batz, XXIX, 225. — Bätz, XXII, 455. — Baudequin, XXIII, 367 (*G.*) — Bauderon, XXX, 219 (*n.*). — Baudeus, XXII. 370 — Bauer, *zie* Bouwer. — Bauman, XXIX, 491. — Baumgärtner, XXII, 455. — v. Baussele, *zie* v. Boussele. — Baustätter. XXII, 455; IV, 509, 15; V, 240, 1. — v. Bautersem, XXV, 200, 567; VIII 623*. — Bauwens. XXII, 555,, — Bauwer, *zie* Bouwer. — (de) Bave, XXIII, 382*; IX, 483; X, 251*, 429. — Bavedamme, XXIII, 381, 2*. — Bavelaer, XXX, 308. — v. Bavendaal, XXVIII, 513. — Bavii, XXII, 261. — Bax, (Baes, Bacx, Back, Backx, de Bacq, Baecx, v. Baex, Baix, Baxen). XXI, 229, 389: II, 330, 558,, III, 388, 433; IV, 141 (?), 277 *O*, 419; V, 90, 142, 208 *O*, 68, 362, 504, 622, 3, 5. 7; VI, 306, 581 (*n.*)[1]); VII, 88, 259*, 313, 417, 27, 74, 512; VIII, 198. 320, 423, 4*, 529, 85; IX, 50, 82, 218. 33, 479, 81: X, 109, 11, 270, 494, 5. — Bayens, XXX, 604. — Bayert, XXIII. 470. — Bayerus, XXVII, 595. — Baykens, XXII, 455 — de Beaufort, XXI, 589, 90*; II, 372; III, 374; IV, 464*, 529; VI, 493; VIII, 350, 1: IX, 54*, 635; X. 372, 4*, 6*. — Beaujean, XXV, 617, 9 — v. Beaujeu, XXIX, 384. — v. Beaumont, XXI, 127, 401, 2, 538; II, 315, 455; IV, 364; V, 625; VII, 252; VIII, 240, 52, 369, 435, 92, 3; IX, 185, 473, 81; X, 118, 333, 93 — de Beauste, XXI, 589*[2]); II, 372; IV, 529; VI, 493. — v. Becht, XXIV, 311. — Becius, XXIV, 316 — Beck. XXVI, 484; VII, 42 3, 354: X, 317*[3]) — v. Beckberghe, XXVII, 479. — Becken, XXIII, 22. — Becker, XXI, 292, 629: II, 263, 455, 9; III, 580; IV, 497, 545, 54; V, 56, 60, 240; X, 545. — Beckereel, XXIII. 552. — Beckering, XXV, 393, 586; VII, 570. — Beckers, XXV, 624. — de Becq, XXX, 317. — de le Becq, XXX, 317*. — de Becquere, XXIV 309. — Becx, XXVII, 259*, 417; VIII, 621, 4, 5*, 6*: IX, 582. — de Bedarrides, XXV, 168*, 9, 226. — v. Bedure, XXII, 55. — Beeck, Beek, XXI, 380; III, 241. — v. Beeck, Beek, XXIII, 468, 624: IV, 400; VI, 382; VII, 525: IX, 90; X, 320, 32. — v. Beeck Calkoen, XXIII, 374. — v. Beeck Vollenhoven, XXX, 320. — v der Beeck, Beek, XXIII, 44: IV, 147: VI, 318. — v. der Beecke, Beeke, XXIII, 629; X, 480. — Beeckenbrouck, XXII, 455 — Beeckman, Beekman, XXI, 274, 376, 432; III, 106*; VI, 64*; VII, 99, 257, 533; VIII, 432; IX, 89; X, 428, 57, 546. — v. Beeckman, XXI, 268. — v. Beeftingh,

---

1) *Niet* v. Baek, *maar* Baex.   2) Rad?   3) *Armoriaal*, 5puntige ster.

XXVIII, 54, 441 *O*, 545 *O**; X, 207*. — Beelaerts, XXII, 455; VIII, 54, 441 *O*, 89 *O**, 545 *O**; X, 207*. — Beelaarts v. Blokland, XXX, 321. — Beels, XXVIII, 149. — Beem, XXIV, 530. — Beems, XXII, 455. — Been, XXII, 455; IV, 106, 7; X, 9. — Beens, XXVI, 428; VII, 363; VIII, 37, 49, 529; IX, 479*; X, 326, 32, 495. — de Beer, XXVI, 75, 96: VII, 362; X. 618, 20, 2. — v. Beers, XXVII, 388 (*n.*). — v. Beerze (Beers), XXIII, 164. — v. Beest, XXI, 630, 2; III, 584; IV, 259; V, 504; VII, 423, 9; IX, 385 *O*; X, 393, 483, 93. — Beets, XXIII, 624: VIII, 88 (*Nm*). — Begram, XXVII, 555. — v. Beichlingen, XXV, 516, 7; VI, 41, 88, 483, 4. — Behm, XXIX, 116. — de Behr, XXIX, 532. — v. Beinhem, XXVI, 68*, 367, 419; VII. 350, 476, 517, 70; VIII, 46 (*Nm*); IX, 214; X, 568. — Beinsdorp, XXV, 615. — Beintema, XXV, 202; IX, 386. — Beka, XXIII, 287. — Bekaar, XXV, 138. — v. der Beke, XXI, 324; III, 303 — v. Bekesteyn, XXVI, 192. — v. B. Raket, XXIII, 631. — Bekker, XXII, 361, 456: III, 219, 473. — Bekkers, XXIV, 146. — Bel, XXIII, 628, 9. — Belaers, XXII, 456. — Belami, XXV. 623. — Belar, XXV, 622. — Beler, Beeler, XXII, 455, 7; V, 111, 241, 553, 622, 3. — de Belforte, XXX, **373**, 6. — v. Belkom, XXVIII, 535. — Bell, XXVI, 544; IX, 28. — Bell v. Schall, XXVI, 623*. — Bellaart, XXIV, 221. — v. Belle, XXV, 519*; VI, 49*; VIII, 52; IX, 471, 601; X, 200, 419. — Belleflam, XXV, 182. — Bellegambe de Laucourt, XXV, 266. — Bellens, XXV, 136. — Bellet, XXIV, 432. — Bellinchove, XXIX, 165. — v. Belois, XXVI, 321. — de Bels, XXIV, 431. — Beltgens, XXIX, 381, 2*. — de Belvere (-viere), XXVIII, 337. — Bely de Belfort, XXIX, 270. — Belijn, XXIII, 382. — Beman, XXIX, 61. — v. Bemmel, XXIV, 374; V, 259, 60, 440; VI, 584, 620; VII, 97, 194; VIII, 301, 511: X, 431. — Bemmen, XXIII, 107*. — Ben, XXIII, 623; VII, 521. — Bendemont, XXX, 273. — Bendorp, XXIV, 178. — Benedictus, XXIII, 20; V, 616. — Benezet, XXIX, 73, 174. — Benier, XXIII, 625. — v. Beninga, XXIV. 365, 440 (*G.*); V, 227; VII, 114. — Benjon, XXIX, 60. — Benkelman, XXX, 199. — Benne, XXVIII, 345; X, 253. — Bennebroek, XXIII, 501 (*Pn*) — Bennema, XXIX, 182. — Benninck, XXIV, 147, 314; IX, 372*, 4. — Benningbroek, XXIII, 630. — Benningh, XXIII. 392. — v. Benscoop, XXX, 68. — v. Benthem, XXI, 63; II, 456; V, 175; VI, 71; VII, 48 [1], 476. — v. Bentheim, XXIV, 223; VIII, 631. — v. Bentheim-Steinfurt, XXIII, 272; VI, 627. 8; IX, 472: X, 606, 7*. — Benthyn, XXII, 456. — Bentinck, XXII, 456: III, 444 (*Pn*), 532; VI, 63*, 5, 365, 512, 3, 74, 5, 627; VII, 42, 316; VIII, 100, 320, 1, 554; X, 627. — B. v. Breckelkamp, XXVII, 39, 40; VIII, 47, 360; IX, 471; X, 201. — Berch, XXII, 57. — v. den Berch (Bergh), XXIV, 193, 325 *O*, 67; VII, 587; VIII, 38*, 139, 207, 479, 84, 574; X, 149, 393. — Berchelaers, XXV, 58, 241. — Berchels, XXVII, 212. — v. Berchem, XXIII, 15, 216, 423: IV, 146, 7; V, 201; VI, 305, 479; VIII, 365; IX, 61, 3, 4, 82, 172, 230, 378*. — v. Berch Eyck *of* Bergheyck, XXV, 504*; VII, 522, 631*. — Berchman, XXVI. 313. — Berchmans, XXIV, 147, 231, 4, 6 — v. Berck, Berk, XXII, 142, 456; VI, 52, 112, 59, 63, 305, 81, 489; VII, 314. — v. Berckel, XXIII, 464, 73; IV, 82, 238: VII, 499, 500, 45, 6. — Berckelo, XXIX, 338. — Berdenis, XXVII, 354, 7, 8*, 572; VIII, 198. — de Berdt, XXIX, 58 (*n.*). — de Bêre, XXV, 433; VI, 628*; VIII, 538. — v. Berendonck, XXVII, 513. — v. Beren-

---

[1] *niet* Benheim.

drecht, XXVII, 189. — Berentsma, XXII, 70. — v. Beresteyn, XXIII, 545 *O*, 642 *O*; IV, 460; X, 59, 392. — Berewout, XXV, 58, 241; IX, 527. — Berff, XXIV, 515*. — Berg, XXI, 343; II, 106. — Berg v. Dussen Muilkerk, XXIV, 530. — v. Berg, XXVIII, 681. — v. den Berg (Graven), XXV, 42, 3; VII, 266, 7, 73, 4; VIII, 105, 6, 577; IX, 316, 484. — v. den Berg, Bergh, XXII, 456; III, 161, 269; IV, 123; V, 277; VI, 257, 385 *O*; VII, 46, 587; VIII, 33*, 478*, 84; IX, 172, 281, 360; X, 149, 393, 574. — v. den Berg v. Saparoua, XXIX, 592; X, 323. — (de) Bergaigne, XXI, 270; II, 265; V, 141, 2*; VI, 487; X, 409. — v. den Berge (Berch), XXVI, 487. — v. den Berge (*adel.*), XXIV, 307. — v. den Berge, XXX, 392, 6. — v. Bergel, XXVIII, 45. — Bergen, XXVIII, 265. — Bergen in Carmerlant, XXVI, 219. — v. Bergen, XXII, 138; IV, 367; IX, 374 (*P.*), 480; X, 252, 627. — Bergeon, XXV, 324. — Berger, XXVI, 342; VIII, 257; IX, 323.— de Bergeries, XXIV, 293. — Bergh, XXIII, 230; X, 232. — ten Bergh, XXIII, 524; IV, 147. — v. den Berghe, XXIII, 382; IV, 187; IX, 360; X, 143 — v Berghem, XXX, 446, 54. — Berghuys, XXII, 456; V, 111, 208 *O*, 68, 553, 4; X, 61. — Bergmann, XXIX, 312. — Bergsma, XXV, 374*. — v. Beringhen, XXVIII, 49, 230, 1. — Berkel, XXIII, 468; V, 137. — Berkenhof, XXII, 456; V, 623, 4, 6. — v. Berkenrode, XXIII, 312; IV, 175. — Berkhoff, XXX, 162, 77. — Berkhout, XXII, 456; III, 628, 30, 1. — Berkhuys, XXVIII, 104. — v. Berlaer, XXI, 216; III, 417, 8, 586; IV, 309. — v. Berlekom, XXVII, 357. — v. Berlo, XXIII, 39; IV, 382. — Berlijn, XXII, 456 — v. Bern, XXIV, 382. — Bernaerds, XXVII, 372. — Bernage (-naige), XXIV, 271 (*n*); V, 631; IX, 172. — Bernard, XXI, 208, 628; II, 456; IV, 56, 168 *O**, 313 *O*; IX, 58, 226 (*n*); X, 487. — Bernardi, XXIII, 564. — Bernardini, XXVI, 475 — Bernd (Bernt), XXIII, 564, 5; IV, 414 — Berneers, XXII, 456; III, 517. — v. Bernevelt, *zie* v. Barneveld. — Bernier, XXIV, 465. — Bernssen, Bernts, XXIII, 164; VII, 225. — Bernt, XXII, 456. — Berntrop, XXVIII, 171. — de Bernuy, XXIV, 530. — v. Berry, XXVIII, 128. — Berryer, XXIV, 242. — Berswordt, XXIV, 308. — Bert, XXVII, 216. — Bertelman, XXII, 456; IV, 106. — Bertelmeusz, *zie* Bartelmeesz. — Bertholet, XXX, 446. —de Berthon, XXI, 209 — Berthout, XXI 58; II, 456; III, 417; VI, 591. — B. v. Duffel, XXIX, 120*. — Bertius, XXV, 499. — Bertoes, XXII, 113. — Berton, XXIV, 420. — v. Berûm, XXIII, 312. — v. Berveld (Berrefelt), XXVIII, 557; IX, 436; X, 202. — de Besançon, XXII, 473. — Besier, XXVII, 530; X, 569. — Besoye, XXIV, 307; VII, 202. — Besselin, XXV, 485. — Besserer, XXIV, 443. — Best, XXIII, 455, 630. — Besten, XXVI, 494 [1]); VIII, 99. — Bester, XXIX, 591. — Beth, XXIV, 262; VIII, 155; IX, 373*. — Bethmoer, XXIV, 400, 81 *O*. — de Béthune, XXIX, 111. — v Bette, XXIII, 109, 212, 367. (*G.*). — Bettink, XXX, 226. — Beuckens, XXIX, 22* (*Pn*). – Beucker, XXV, 321 *O*; VIII, 103 — Beuf, XXIV, 60. — Beugholt, XXIX, 82, 229, 32, 3. — Beukelaer, XXI, 282; II, 253, 456; IV, 307; IX, 530; X, 630. — Beukelman, XXIII, 625. — Beukels (v. Santen), XXVII, 191. — Beuker, XXV, 261. — Beukholt, XXVIII, 365; IX, 378. — v. Beul, XXVI, 633. — Beunen, XXVIII, 365; IX, 379. — Beuning, XXIX, 164. — v. Beuningen, XXII, 55, 302; III, 379; VI, 44, 162, 231; VII, 93 X, 54. —

---

[1]) Lees regel 13 v o.: Besten, in plaats van: Haeften.

Beunis, XXIV, 300. — v. Beurderen, XXI, 188. — Beusechem v der Linden, XXIV, 268, 377. — v. Beusekom, XXVIII, 304; X, 584*. — Beuijs, XXX, 385. — de Bevere, XXIV, 309; VI, 216; VII, 190; X, 430. — de Beveren, XXVII, 375. — v. Beveren, XXII, 637; III, 473; IV, 288; VI; 158, 60; VII, 314; VIII, 489 O. — v. Beverningk, XXIV, 219. — Bevers, XXI, 123. — v. Bevervoorde, XXIII, 375, 528; V, 429; VI, 97; VII, 105 O; X, 206. — v. Beverwaerde, XXIV, 86, 159. — v. B. gen. Persijn, XXIV, 86, 175, 323*. *Zie* Persijn. — (v.) Beverwijck, XXIII, 624; VII, 133; X, 495. — de Bey, XXV I, 202. — Beijen, XXI, 455; III, 567; VI, 125. — Beijens, XXVII, 130 (*H.*) — Beijer, XXV, 370. — de Beijer, XXVI, 221. — v. Beijeren, XXI, 108 (adel); II, 455 — Beijerinck, XXVII, 233; X, 545. — Beijers, XXII, 63; IV, 71; V, 181 (*n.*); IX, 204 — Beylon, XXIX, 172; X, 60. — v. Beyma, XXIII, 218; V, 41, 141; VI, 325; VII, 169; VIII, 58; IX, 337. — v. Beynsdorp, XXIII, 313. — Beys, XXV, 504. — la Bhar Court, XXV, 175. — Bianchi, XXVI, 470 — v. Bianco, XXII, 489. — Biber, XXVI, 470. — Bichon, XXVIII, 258. — v. der Bicht, XXII, 107*. — Bicker, XXI, 157, 9; II, 156: IV, 263; V, 200; VII, 202; VIII, 441 O, 545 O*; X, 423, 87, 8. — Bidloo, XXX, 260, 381*, 437. — de Bie, XXIII, 370; IV, 256; V, 362; VIII, 365; IX, 592; X, 431, 95. *Zie ook* de Bye *en* Pelgrom. — Biedorp. XXI, 403; II, 456; V, 615 (*n.*). — Biel, *zie* Bijl. — Biemont, XXX, 1. — Bien Amy, XXIX, 440. — Bienfait, XXVII, 78 (*Nm*) — Bienvegniet, XXIV, 299. — Bierbeke, XXV, 98. — Bierens de Haan, XXV, 170. — Bierman, XXIII, 303. — de Bierne, XXI, 59. — v. Biervliet, XXVI, 495. — Bierwisch, XXVIII, 537. — v. Biesen, XXVI, 467; IX, 204. — Biesman (Bisman), XXIX, 232. — v. Biesten, XXIV, 264; X, 400. — Biestkens, XXII, 127, 71; IX, 464. — de la Biestraten, XXI, 155. — de Bietere, XXII, 456. — de Bièvre, XXIX, 101. — Bigge, XXI, 539; X, 576. — Bigot, XXIII, 380; VI, 325. — v. Bilderbeek, XXI, 401; II, 456; III, 236; VI, 313; VII, 193, 4; IX, 60. — Bilgen, XXVIII, 437. — Billebeeck, XXVII, 585. — Billerbeek, XXVII, 194. — v. Bilsteyn, XXII, 456. — v. Bimmen (Bymmen), XXVI, 419. — Bincke, XXVI, 489. — Binckes, XXIII, 376; VI, 165; IX, 53, 381, 2* — v. den Binckhorst, XXVIII, 633. — Bindernagel, XXIV, 512. — Binger, XXII, 456. — v. Bingerden, XXIV, 146. — Bingham, XXII, 456; V, 241. — Binterim, XXIV, 476; VI, 100. — Bionsma, XXIX, 183. — Bircheroda, XXII, 456. — Birckenstock, XXII, 456. — v. Birgel, XXX, 204. — Bisdom, XXIV, 56, 463 [1]; VI, 588; VIII, 441 O, 89 O, 545 O*; IX, 73, 9, 82, 232, 4. — Bischof, XXV, 624. — Bisschop, XXII, 556*a*; III, 151, 408; IV, 168 O, 241 O, 57 O; V, 429; VI, 310, 31, 419, 81, 632; VII, 194, 201; VIII, 425, 70; X, 59. — Bissier, XXVII, 530. — Bitter, XXVI, 339; VIII, 241, 369; IX, 321, 438; X, 137, 207. — de Bitter, XXII, 137; V, 365, 7. — de Bittere, XXVII, 93. — v. Bivarden, XXIV, 146. — Bizot, XXIX, 390. — Blaau, XXIII, 335. — Blaauw, XXI, 121; VI I, 173; X, 262, 3*. — v. Bl. Sonnevelt, XXIV, 193; VIII, 38*. — v. Bl. Sonn. v. den Bergh, XXIV, 255, 6; VII, 587; VIII, 38 — Blackwood, XXV, 278. — Blacquière, XXI, 209. — Blaeck, XXIV, 276. — v. Blaesveld, XXIII, 467. — Blaeu, XXIX, 463; X, 259, 60* (*Pn*), 1 (*P.*), 609*. — v. Blagny, XXVIII, 204. — Blaimans, XXVIII, 512. — Blaise, XXIV, 420. — Blakley, XXIV, 22. — Blanc, XXX, 373, 4*. — Blanche,

1) *Lees* Ockhuijsen.

XXVIII, 507: IX, 172. — Blanchi (-chy). XXVI. 339; IX, 321. — (v.) Blanckenburgh, XXII, 456, 7. — Blancx, XXIII, 323. — Blandi, XXIV, 510. — Blanduur, XXII, 456. — v. Blanfort, XXVI. 431. — Blank, XXII, 456; V, 60; VI, 172. — Blankebijl, XXIV, 147. — Blanken, XXVI, 570; IX, 73, 82, 233 — Blankenburg, XXII, 253, 456, 7: IV, 287; V, 241. — Blankert (-kers, -kaerts, -kerts), XXIX, 63, 82, 230; X, 629. — Blankvoort, XXIX, 474. — de Blaquy, XXVI, 305. — Blasere, XXVII, 98 [1]): X, 625. — Blasius, XXX, 246. — de Blau, XXV 322. — Blaupot ten Cate, XXI, 160: III, 379. — Blauvelt, XXII, 209. — Blauw, XXIII, 629. — Bleeker, XXII, 457; VII, 23 (*n.*). — Bleekour, XXX, 318. — Blees, XXII, 373 — de Blehen, XXIII, 462. — Bleikvelt, XXVII, 639. — v. Bleiswijck, XXIII, 424: IV, 224: X, 17 ,229 (*n.*), 325, 592. — Bleulandt, *zie* Bloeylandt. — Bleumer, XXII, 457. — Bleijenburg, XXII, 56. — Bleijer, XXVI. 475. — Blicyn, XXIV. 314 — Blikkenburg, XXIII, 413. — Blikman. XXX, 582. — de Blinde (?), XXIII, 73. — v. den Blink, XXIX, 58 (*n*). — v. Blittersdorf, XXVIII, 424. — v. Blitterswijck, XXVIII, 98, 105. — Block, Blok, XXII, 555^b; III, 78, 218, 495, 500; IV, 15, 178, 263, 349, 498; V, 13; VII, 363; VIII, 174, 428, 77; IX, 480; X, 330, 2*, 436. — Blockhuys, XXVIII, 486*. — v. Blockhuyzen, XXIX, 118. — (v.) Blockland, XXII, 457; III, 314; IV, 287; IX, 464, 507, 91. — de Blocq, XXIII, 495; IV, 178: VI, 305; VII, 423: X, 322. — de Blocq v. Haersma, XXVI, 305; VII, 423, 84. — v. de Blocquery, XXIII, 627, 31. — Bloem, XXVII, 361. — de Bloeme, XXIX, 632. — (v.) Bloemendaal, XXIV, 241 *O**; 312 *O*; V, 373: VI, 589; VIII, 39. — Bloemers, XXII, 457. — (v.) Blois (Bloys), XXI, 630; II, 552^a: IV, 411*; VI, 567 (*n.*); VIII, 475, 558 (*n.*); IX, 271. — v. Blois v Treslong, XXIII, 61: IX, 224 *O*, 34 (*n*); X, 479. — de Blok, XXI, 59. — Blokhuijs, XXVIII, 486*. — Blom, XXIII, 168; IV, 356, 452; VI. 155*; VIII, 1, 113 *O*; X, 29*. — Blomhert, XXVIII, 209. — Blommart, XXII, 263. — Blommert, XXVI, 439. — v. Blommert, XXVI, 426 [2]). — v. Blommesteyn, XXIV, 222, 421, 526. — de Blonay, XXII, 457. — Blondel, XXI, 230; II, 555^a; IX, 178. — Bloot, XXIX, 326. — Blues, XXII, 457. — Bluhm, XXIV, 441. — Blussé, XXIII, 560. — Bluth, XXVI, 344. — Blijdegeest, XXVI, 500. — Blijdestein, XXIV, 345; VIII, 96. — Blijenberg, XXIII, 288. — v. Blijenburg, XXIII, 523; IV, 366; VIII, 252 — de Bo, XXVII, 579 (*Nm*). — Boas, XXV, 373. — Boccone, XXVIII, 111. — Bochmaker, XXX, 253. — v. Bocholtz, Bockholt, Boecholt, de Bocoldia, XXI, 239; II, 110, 556^a; III, 503; IV, 29, 147; VI. 339; VII, 373, 518; VIII, 65; IX, 82, 229, 317; X, 141, 201. — Bock, Bouck, XXII, 558^a; X, 493*. — de Bock, XXII, 457. — Böckelmann, XXII, 457. — Bockers, XXV, 566. — v. Bockhoven, XXIV, 254*. — v. Bockinchem, XXVIII, 220. — Bode, XXIII, 387; VI, 630; X, 622. — de Bode, XXVII, 92. — v. Bodeck, XXVI, 315. — Bodeckers. XXII, 457; V, 618; VIII, 239. — v. Bodegem, XXVIII, 467. — Bodegraven, XXII, 457. — Bodeker, XXII, 457. — v. Bodelschwing, XXVIII, 253. — Bodens, XXV, 111, 2, 553, 5. — Bodisco, XXIV, 26, 330. — v. der Boe, XXVIII, 335. — de Boeck, XXII, 457; V, 58, 241 — Boeckelaar, *zie* Buekelaer. — v. (ten) Boecop, XXI, 211; II, 169; III, 266, 585; IV, 147, 225, 517; VI, 63, 5, 94, 367, 534; VII, 98. VIII, 140, 235, 301, 66, 593; IX, 320; X, 377, 618, 25. — Boeder, XXV, 175. — Boegels, XXVIII, 249. — Boekhoudt,

[1]) Aldaar staat »Blasene".

[2]) *Lees* Bommert; vgl. bl. 231.

XXIII, 603; IV, 447. — Boekhout, XXI, 126; V, 59. — v. Boekeren, XXIII, 559; V, 538. — Boekhoven, XXIV, 254; VIII, 147. — Boel, XXIII, 216, 316*; IV, 15*; VIII, 57 *O*. — de Boela, XXVI, 308. — Boelart, XXVII, 517. — Boele, XXIV, 309; X, 584. — Boelema, XXV, 144 [1]), 514. — Boelen, XXV, 14, 5; IX, 87, 8; X, 272, 405, 584*. — Boelens, XXI, 157; III, 394 (*P*.); IV, 262; VII, 488 *O*; X, 55. — Boelens Meerens, XXX, 55. — v. Boelens, XXVI, 325, 429. — Boeles, XXII, 453 (*n*); VI, 463. — v. Boelic, XXVII, 513. — Boelisz, XXX, 584*. — Boenbeke, XXX, 276. — Boendermaker, XXIII, 629; X, 156. — Boenen, XXIV, 398. — Boense, XXVI, 218. — de Boer, XXI, 540; V, 553. — Boerhave, XXVI, 261. — Boerken, XXII, 457, 607. — Boerman, XXII, 457. — Boers, XXIII, 376, 567; IV, 418. — Boes, XXVIII, 155. — v. Boeschot, XXVI, 317. — Boesels, XXX, 377. — Boesijn, XXIV, 108. — v. Boetberg, XXII, 457; VI, 568, 79; IX, 47; X, 264, 336. — Boeteman, XXI, 129. — v. Boetselaer, XXII, 457; III, 323, 582; IV, 124, 80, 9, 310, 602; VI, 288, 305, 8, 29, 85, 7, 527 (*n*), 622*; VII, 308; IX, 269, 483; X, 428, 531, 619. — de Boey, XXIV, 235. — Boeye, XXI, 203; II, 429, 556*a*; III, 34*; IV, 268; VI, 527. — v. Boeymeer, XXX, 254, 5. — Bogaards, XXV, 199. — Bogaers, XXIII, 50; VIII, 328 *O*. — Bogaert (dt), XXI, 154, 431; II, 106, 7 (*n*)*, 457; III, 381; IV, 98, 187; VI, 101, 256; VII, 157, 251; IX, 224, 588; X, 318. — v. den Bogart (Bogaert, Boogaart), XXII, 457; X, 489, 90*. — Bogers, XXII, 457. — Bogertman, XXV, 134, 6, 8. — Boggaerds, XXI, 587. — Boghe, XXII, 261; IX, 407. — Boghemaker, XXII, 457. — Bohler, XXII, 455, 7. — Böhme, XXVI, 328. — Bohmer, XXIV, 306, 514. — Bohn, XXVIII, 195. — Bohner, XXV, 383. — Boirot, XXIII, 552; VI, 157. — de Bois, XXVII, 579. — du Bois, XXII, 28, 9, 388, 457; III, 518; IV, 31; VI, 51, 487; VII, 254, 579; VIII, 429; IX, 121, 70 (*n*.), 633; X, 427. — (de) Boisot, XXIX, 477; X, 379, 80. — v. Boitbergh, *zie* v. Boetberg. — de Boisschot, XXIII, 421. — Boitet, XXV, 609; VII, 529; X, 434. — te Boithoirn, XXX, 378. — Boiti, XXII, 548*b*. — Bojanowka, XXVIII, 389. — Boje, XXII, 419. — Bokelaar, *zie* Beukelaer. — v. Bokhoven, XXVI, 490. — Bol, XXIV, 114; V, 549; VII, 45, 253, 6, 480. — Bolck, XXIII, 351. — Bolcooel, XXII, 555*a*; VIII, 430. — Bolhamer, XXII, 457; IV, 106. — Bolhuis, XXIX, 29. — v. Bolk, Bolken, XXVII, 513, 5. — Boll, XXIV, 32; VII, 480; VIII, 46, 484. — Bollaert, XXI, 230, 585; V, 140; VII, 633, 4; IX, 599, 611; X, 294. — Bolland, XXV, 208 *O*, 68. — (v.) Bolle, XXV, 373, 549; VII, 44, 256, 513, 4, 85*; VIII, 371. — Bollekaes, XXVI, 498—500. — v. der Bollic, XXVII, 513. — Bolloc (v. Abiduen), XXVIII, 220. — Bolman, XXI, 432; VIII, 524; IX, 632; X, 482. — Bolmeijer, XXVII, 233 — Bols, XXVIII, 136; X, 298, 9. — Bolsius, XXVII, 45. — Boltius, XXII, 548*b*; VII, 361. — Bolwerk, XXI, 539; VII, 632; VIII, 161 *O*. — Bom, XXI, 126; II, 457; III, 244, 479; V, 91; IX, 441 *O*. — den Bombelare, XXII, 457. — v. Bombergen, XXII, 547*b*; III, 423; VIII, 338; IX, 169 *O*, 278; X, 250. — v. Bommel, XXII, 375; III, 373; VIII, 288, 91, 471, 2; X, 272, 362. — v. Bommenede, XXIX, 3. — Bommert Silvercrona, XXVI, 231*, 426. — Bon, XXII, 457. — di Bonanomi, XXIV, 284, 5. — de Boncour, XXV, 53 (*Pn*), 225 (*Pn*). — de Bondt, XXII, 106. — Bone, XXX, 276, 7. — Bonebakker, XXVII, 324. — Bonen, XXII, 457; V, 440. — Boner,

[1]) *niet* Boelenne.

XXIX, 182. — Boneval, XXII, 432. — Bongaards (-gaarts), XXVII, 69, 70 — Bongard (-gart), XXVII, 70; VIII, 106; IX, 591; X, 541, 613. — v de Bongard, XXX, 489. — Bongards, XXIII, 631 — v. den Bongardt (-gart), XXIII, 177; IV, 187; VI, 581, 623*; VII, 472; X, 150, 489. — Bongarts, XXVII, 30. — Bongers, *zie* Bongard. — v. den Bongert, XXX, 489. — v. Bonhomme d Rijcholt, XXIII, 537. — v. Böningen, XXVI, 162. — Bonk, XXIII, 47; VII, 154. — Bonn, XXIII 442. — Bonne, XXII, 457. — Bonnet, XXIX, 25, 178, 232; X, 447. — de Bons, XXIX, 491; X, 153. — Bont, XXI, 403; II, 457; III, 376 — de Bont, XXVI, 439. — v. Bont, XXVI, 576. — Bonte, XXVIII, 321. — de Bonte, XXII, 457. — Bontemantel, XXVII, 546 (*n*.), 7; IX, 391. — Bontflour, XXII, 457. — de Bonvoust, XXVII, 533. — Bonzer, XXIII, 290. — Boodt, XXVIII, 363; X, 251. — Boogaert, XXI, 431; II, 106; IV, 162; VII, 356. — Boogaert v. Alblasserdam, XXI, 154, 431*; VIII, 369; IX, 473; X, 565. — v. den Boogaert, XXIV, 221; VII, 70 (*n*).; X, 489, 90. — Boogaerts, XXIX, 449. — Boogert, XXV, 208 *O*, 68. — Bool, XXIII 285. — Boom, XXI, 176; II, 457; IV, 162, 363; V, 478; VII, 588; VIII, 36, 251; IX, 425, 6, 8; X, 252. — v.Boom, XXII, 457; VII, 49 *O*. — Boomen, XXIX, 253. — Boomgaard (-gaert), XXIII, 534; IX, 547.— Boomkamp, XXIX, 304, 7, 8. — Booms, XXII, 600; IV, 252, 363. — Boon, XXII, 314; IV, 315, 77*, 467, 525, 6*; V, 568*; VI, 318, 35; VIII, 152, 536, 7; X, 438. — v. der Boon Mesch, XXVII, 324. — Boone(n), XXIII, 378; IV, 239; VI, 339; VII, 42*; IX, 476; X 276*, 438, 574. — Boonekamp, XXIV, 523 — Boot, XXII, 505; III, 423; IV, 366, 531; V, 318, 520*; VII, 356; VIII, 364; IX, 376, 7; X, 17, 355. — Boot v. Wesel, XXIV, 313; VII, 167; VIII, 562.— de Boot, XXVI, 306; X, 628. — Boote, XXII, 117. — Booth, XXI, 631 (*n*. 1); IV, 313; VI, 392; VII, 191; IX, 375*. — de Booth Greve, XXIX, 162. — Bootsma, XXIX, 181. — Boott, XXIX, 334. — Booven, XXII, 457. — Boquillon, XXX, 450. — Bor, XXIII, 581; VIII, 577, 8. — ter Borch, XXIV, 367; V, 204. — v. der Borch (v. Verwolde), XXII, 457; III, 12, 5*; IV, 147, 293, 398, 447, 532. — Borchgrevink, XXII, 457, 8. — de (v. der) Borcht, XXIII, 13 (*n*.).* — v. Borculo, XXX, 606*. — Borcus, XXII, 141. — des Bordes, XXI, 177. — Boreel, XXV, 159; VI, 58; IX, 601; X, 488, 9. — Borel de Bottmont, XXIX, 532. — Borelli, XXX, 455. — Borger, XXIX, 273. — Borgerink, XXX, 486. — Borgogne, XXII, 458. — de Borgreef, XXIII, 290. - Borgstein, XXIII, 377. — Borisse, XXX, 332. — v. Borkens, XXV, 59. — Borking, XXIX, 171. — Borluut de Noortdonck, XXIV, 111 (*Cat*.). — de Bormans, XXX, 376*. — v. Borne, XXV, 137. — Bornius, XXVI, 383; IX, 421. — Borre (v. Amerongen), XXVII, 475, 584; VIII, 139*, 515; X, 627. — v. den Borre, XXI, 123. — Borrebeek, XXIII, 527. — Borremans, XXIII, 242. — v. Borrendam, XXIII, 538*, 9 (*G*.). — v. Borrendamme, XXIII, 539*; IV, 32, 56, 156, 63, 269, 526; VIII, 431. — Borret, XXII, 453 (*n*.). — Borri, XXIV, 18. — Bors v. Waveren, XXX, 156, 488. — v. Borsele (Borssele, Borsselen, Borstele, Borstel), XXII, 117, 303, 556*a*; III, 381, 2*, 496, 7, 501; IV, 290, 545; V, 100 54, 213, 365, 568, 9; VI, 65, 365, 575, 7; VIII, 266—9, 72, 4, 5, 7; X, 603 (*Z*.). — v. B v. Brigdamme, XXV, 100, 212. — v. B. tot Geldermalsen, XXV, 365. — v. B. v. der Hooge, XXV, 200, 569; VI, 160, 365. — Borst, XXIII, 376. — Borstius, XXIII, 336. — v. Bort, XXVI, 576. — Borwater, XXX, 61. — Bos, XXI, 337; II, 458; III, 559; VII, 290. — du

Bos, XXII, 363. — v. den Bos, XXIX, 216. — Bosboom, XXIV, 149; VI, 263.— Bosc de la Calmette, XXVIII, 322; X, 486. — Bosch, XXI, 243, 495; II, 458; III, 635; IV, 137; VI, 323*, 482*, 3*; VII, 101*, 263; VIII, 7, 434. — Bosch v. Drakestein, XXVII, 481*, 575*. — de Bosch, XXIV, 350, 472; VI, 236. — de Bosch Kemper, XXV, 334 — Ten Bosch, XXVI, 620; VII, 249.— v. den Bosch, XXI, 121; III, 31; IV, 236 (?); VII, 149, 354, 579; VIII, 514; X, 62, 579. — Boschart, XXVII, 573. — Boschhuysen, XXIII, 214, 68; VIII, 233; X, 118, 380 (n.), 435; X, 371, 2, 80 (n.). — Boschman, XXX, 255. — de Bose, XXV, 259. — v. Bose, XXX, 489. — Boset, XXVIII, 595. — Bosgoed, XXIII, 56; VIII, 451. — Boshuizen (-huysen), XXIII, 45*, 268*; VIII, 350, 65. — v. Bosinchem, XXVI, 92. — Bosjart, XXV, 555. — Boskam, XXVIII, 597. — Bösken, XXII, 309. — Boskop, XXIII, 299. — Bosman, XXVII, 202. — Boss, XXV, 615. — Bosscha, XXV, 435. — Bosschaert, XXIII, 240, 380, 475; V, 474, 6, 7; VI, 324 VII, 354; X, 568. — Bossche, XXVII, 579. — v. den Bossche, XXX, 106. — Bosschius, XXVI, 151. — Bosselaar, XXIII, 623. — Bosset, XXIX, 59. — Bossi, XXIV, 126. — Bost, XXIII, 626. — (v.) Bosvelt, XXVII, 190; X, 389, 580. — Both, XXI, 607; II, 370, 458; V, 474, 7, 92; VI, 415; IX, 449; X, 105. — Both v. der Eem, XXVII, 98; X, 625. — Both Hendriksen, XXIV, 345. — Both v Scherpenzeel, XXIX, 435; X, 105. — de Both, XXIV, 268; VI, 112. — v. Botland, XXII, 591 — v. Botnia, XXVIII, 58, 607 (*Nm*). — Bottemanne, XXVIII, 77 (*Nm*). — Botter, XXII, 306; IX, 324, 5; X, 371. — Botter v. Arkel, XXVIII, 249; X, 372. — Botter v. Snellenburg, XXVII, 309; IX, 435. — Botterweg, XXV, 382. — (de) Boubais (Boubay), XXV, 365; VI, 41; VII, 93. — v. Boucham, XXII, 458. — Bouchard, XXII, 458, 556*b*; V, 555, 619.— Bouchelier, XXVIII, 580, 621. — Bouchellion, XXIV, 149. — Boucher, XXV, 524; VI, 157*. — v. Bouchout, XXIII, 466, 8, 9, 587; IV, 185; VII, 2; IX, 281 *O*, 534; X, 322*. — v. Bouckhorst, XXVIII, 476. — Boudaen, XXV, 513; VII, 44; IX, 633. — Bouden, XXVI, 584. — Boudensz, XXV, 330; VII, 555. — Boudewijns, XXIX, 484*; X, 271. — Boudingh, XXII, 458. — de Bouffkens, XXX, 332. — de Boufflers, XXVIII, 151; IX, 101. — Bouhelier, XXVIII, 580. — Bouillin, XXVIII, 278. — de Boulaere, XXII, 116. — Boulant, XXIX, 591. — Boulin, XXVI, 512; VII, 28. — Boullay, XXI, 628.— Boulle (-h), XXI, 209, 29 (n.)*. — Boullion, XXVI, 392. — Bouman, XXII, 407; III, 135, 240, 336; IV, 186. — Boumesser, XXIV, 510. — de Bounam de Rijckholt, XXVI, 634. — de Boundale, XXX, 383. — Bouquet, XXIII, 424; IV, 361; V, 4, 154, 5, 484; VI, 10. — de Bourbon, XXIII. 635. — Bourgeois, XXIII, 423. — v. Bourgondie, XXIII, 495, 6 (n.), 7 (n.), 550. — Bourgonje, XXIII, 624. — Bouricius, XXVI, 262, 497 *O*, 626*; VII, 321 *O*, 484; X, 385 *O*. — Bourne, XXV, 545. — Bours, XXIX, 547. — Boursse, XXI, 124, 245; II, 458. — v. Boussele, XXVIII, 576. — Boustetter, *zie* Baustetter. — Boutelin, XXIX, 520. — Bouten, XXX, 608. — Boutensteyn, XXI, 437, 8; IX, 503. — Bouteville, XXVIII, 515. — Boutkowski, XXVIII, 324. — Boutmy, XXII, 458; IV, 512. — Bouton, XXIX, 632. — Bouvry, XXVII, 94. — Bouwens, XXII, 171 [1]; III, 547; IV, 214; V, 247; VIII, 53; IX, 527; X, 488. — Bouwensz, XXIV, 66. — Bouwer, XXI, 127; VII, 588*; VIII, 96, 361*, 573, 4*, IX, 275* (*Pn*), 6*; 559, 60; X, 385 *O*. — Bouwmeester, XXII,

[1] *ook* 555*a*?

458; III, 561; V, 59; VII, 571. — Bouwmeister, XXIV, 455. — Bouzel, XXI, 380. — Boven, XXII, 457. — Bovie, XXV, 619. — de Bowie, XXVII, 427. — te Bowken, XXVI, 164. — Boxberg, XXIII, 453, 4. — Boxhorn, XXII, 74; V, 63, 139—41*, 317, 474; VII, 356, 9*, 572*, 630; X, 276, 568. — Boxmond, XXIX, 490. — v. Boxtel, XXIII, 288; IV, 481 *O*. — Boye, XXIV, 146, 135. — Boyer, XXVIII, 51; X, 443. — v. Boynenburgh, gen. v. Honsteyn, XXVI, 417; VIII, 631; X, 575. — (v.) Braack, XXVIII, 554; X, 567. — ter Braake, XXVI, 75. — Braakelmans, XXV, 504. — Braam, XXVII, 473. — v. Braam, XXII, 545^b; III, 377, 560; VII, 46, 204, 6, 59, 419, 72; VIII, 553. — Braamkamp, XXII, 458. — Braams, XXVII, 97, 230; VIII, 207. — v. Braband (?), XXIII, 73. — v. Brabant, XXI, 191. — v. Brabeck. XXV, 131. — Brachthuizer, XXII, 458. — de Braconier, XXVII, 192; X, 631. — Brady, XXIV, 299. — Braet, XXIV, 159, 244, 70*, 411, 96, 554. — v. Braexen, XXIV, 258. — de Brais, XXVIII, 504, 6. — Brakel, XXVI, 217. — v. Brakel, XXV, 53, 502; VII, 47; IX, 224 *O*, 32. — v. Brakell, XXIII, 584; IV, 225, 59; V, 366; VI, 41 (*G.*), 5, 62, 3*, 5, 8, 94 (*G.*), 102, 230, 314, 64—8, 415, 534 (*n.*), 7, 75—7, 88; VII, 98, 100 (*n.*), 21, 33, 251, 351, 473, 5, 516, 8, 21; VIII, 140, 256, 366, 479*; IX, 219, 24 *O*, 478; X, 52, 430, 537, 618, 20, 1, 5. — Braksiek, XXVIII, 154. — v. Bramen, XXX, 395. — Brammer, XXII, 552*a*. — Bramsky, XXIX, 59. — de Branzoin, XXIII, 38 (*n.*). — Brand, XXIV, 493; VI, 167; X, 431. *Zie* Brandts. — v. den Brande (v. de Brant), XXI, 124; V, 521 50; VI, 52, 3 (*G.*). — v. den Brandeler, XXVI, 324, 428, 540; VII, 427; VIII, 483, 529; IX, 277, 8*, 479, 80; X, 229, 325, 6 (*G.*), 568, 79. — Brandenburgh, XXI, 238; V, 361; X, 146, 479*, 81 (*Z.*). — (de) Brandes, XXVIII, 47; X, 232, 547. — à Brandis, XXIV, 22. — Brandolphus, XXVI, 71; VIII, 469.— v. Brands, XXX, 232. — v. Brands Holtzapfel, XXX, 232 — Brandt, XXII, 172, 360, 458; IV, 252, 349; VI, 412; VII, 290; VIII, 96; X, 585, 8*. — Brandts (Brandt), XXIII, 237; VI, 75; VIII, 96; X, 113 *O*, 208, 418. — Brandijn, XXVII, 154. — Braner, XXIII, 36, 7, 369. — Brans, XXVII, 258; VIII, 630. — Brant, XXIII, 303, 419; VIII, 532; X, 431*. — v. den Brant, XXX, 431. — Brants, XXII, 306; V, 48 *O*, 248; VI, 237, 493; VIII, 96, 250; IX, 116 (*n.*); X, 140, 490, 616, 7. — Brantsen, XXII, 307; VI, 602; VIII, 252; IX, 117, 282, 436. — Brantsz, XXIX, 117. — Braset, XXVIII, 350. — Brasser, XXIII, 31; IX, 131, 228, 32, 561 (*n.*). — Braun, XXII, 458. — Brautigam, XXII, 458. — de Brauw, XXVII, 425; IX, 63. — Bray, XXIV, 234. — de Bray, XXVI, 190, 236. — v. Brecht, XXIII, 240 (*G.*), 468; IV, 504. — v. Breda, XXII, 458; V, 215, 362. — Bredee, XXVII, 15. — Bredehoff, XXV, 205. — v. Breden, XXII, 458. — Bredemers, XXII, 458. — Bredenburg, XXVII, 254. — Bredero, XXIII, 107*. — Brederode, XXII, 458. — v. Brederode, XXIV, 53; IX, 333. — v. Brederode (*adel.*), XXII, 56; III, 176, 470; IV, 42, 9, 140 (*G.*), 90, 451 (*Nm*); V, 281, 479; VI, 44, 310, 1, 87, 527, 72; VII, 254, 308, 424, 577; VIII, 43, 97, 315; IX, 219, 333, 435; X, 105, 28, 40, 230, 405. — Bredius, XXII, 357, 458; IX, 54, 475; X, 574. — Bredt, XXX, 61. — Breebaart, XXIII, 630. — Breeman, XXX, 388, 90, 1. — v. Breemen, XXVIII, 142. — den Breen, XXIV, 268, 9. — v. Breen, XXI, 245; III, 550, 2; VI, 515. — v. Breenen, XXVIII, 142. — Breet, XXVIII, 442. — v. der Breggen, XXII, 285. — v. Brehm, XXV, 95; IX, 256. — Brekelencam, XXV, 616. — v. Brembt, XXIV, 147, 293, 398; V, 146; X, 203. — v. Brem-

den, XXVIII, 264. — Bremeister, XXII, 458; IV, 455; V, 59. — Bremer, XXIII, 392. — v. Brenck, XXVI, 315 — Brender à Brandis, XXII, 12; IX, 240; X, 394. — Brenn, XXIII, 105*. — Brenneisen, XXV, 227 — Bresciauello, XXVI, 470. — Bresler, XXIII, 230. — Brest v. Kempen, XXVIII, 170. — v. Breta, XXI, 403; II, 458. — v. Bretagne, XXIX, 384. — (le) Breton, XXV, 619; IX, 482. — Breugel, XXX, 454. — v. Breugel, XXII, 406; IV, 223; VI, 96; VIII, 348, 434, 587, 9; IX, 118, 269, 70, 527; X, 64, 155, 251. — Breunis, XXVI, 316, 40, 7; VIII, 368, 470 — Breunissen, XXIV, 516*. — Breusing, XXVI, 461 (n.). — Brevia, XXIII, 422. — v. Brevoorde, XXVII, 428. — Brewer, XXVIII, 156. — Breij, XXV, 520. — Breyder, XXI, 350. — Breydt, XXIII, 454. — Breijel, XXV, 12. — Breijer, XXX, 607, 8*. — Breygdel, XXIX, 110 — v. Breijl, XXX, 201. — de Bri, XXIV, 22, 3. — de Bricquigni, XXVII, 216. — de Bridere, XXVIII, 514. — (v.) Briel (Brijel, Breijl ?), XXVIII, 339; IX, 473; X, 392, 565. — v. den Briel, XXV, 208 *O*, 68. — Brien, XXVIII, 297. — v. Brienen, XXIII, 384, 579; VI, 40, 67, 8, 339, 41*, 415, 7, 9, 529, 30, 4, 78 (n.): VII, 140, 201; VIII, 559; IX, 214, 9, 320, 5, 591: X, 321, 613, 9. — v. Br. v. Ramerus, XXVIII, 587. — de Bries, XXVII, 424 — Brievings, XXV, 475. — Brifon, XXV, 12 — Brigandeaux, XXIV, 361. — Brill, XXI, 126: VII, 488 *O*; VIII, 113 *O*, 60 *O*, 544. — Brinbour, XXII, 315. — Brinck, XXIII, 230; VIII, 251; IX, 43*—45*, 6, 319 (n.)*, 21. — von dem Brinck, XXV, 130. — Brincke, XXVI, 339. — ten Brink, XXV, 334. — v. den Brink, XXII, 458; III, 168. — v. Brinkesteyn, XXIV, 256. — Brinkman, XXIV, 461; V, 20; VII, 247: VIII, 577; IX, 28. — Briseau, XXIX, 598, 9, 604, 6, 8—10. — Brisman, XXVII, 236. — v. Brissen, XXVII, 69. — Britton, XXVIII, 272. — Brizzi, XXVIII, 115. — de Broc, XXIV, 343. — Brocchi, XXVIII, 111. — Broci, XXII, 458. — v. den Broeck, Broek, XXII, 368; III, 288; V, 428: VI, 260, 384 *O*, 94 (*P.*). — ten Broecke, XXV, 572. — v. den Broecke, XXI, 589* [1]; II, 370; III, 122; IV, 529, 30; VI, 493; VII, 315. — v. Broeckhuysen (*adel.*), XXIV, 190; V, 264; VI, 67, 339, 78, 537, 67, 8, 71—3; VII, 102, 38, 81, 251, 512; VIII, 92 (*n.*), 335, 432, 88 *O*, 536, 7; IX, 42, 8 *O*, 267, 319, 486*, 91; X, 146, 209 *O*, 570, 619. — Broecx, XXVIII, 7. — Broedelet, XXII, 458; IV, 476, 9; V, 269. — Broeders, XXII, 458. — Broek, XXVIII, 444. — ten Broek, XXVIII, 480*; X, 142 — Broekers, XXX, 308. — (v.) Broekhuyzen, XXII, 458, 555*b*; VIII, 426, 7. — Broeksmid, XXV, 218. — Broom, XXII, 370, 1; VI, 280, 416. — Broens, XXX, 453. — Broers, XXII, 70; III, 241, 95, 6; IV, 107, 545; V, 181; VIII, 361; X, 261 (*Cat.*), 109*, 333, 493*. — Broerse, XXIII, 241. — Broersma, XXIV, 365; IX, 181, 2; X, 155. 203. — Broes, XXII, 458. — Broese, XXIII, 241. — Br. v. Groenou, XXVII, 62. — ten Broeyll, XXIV, 147. — Broinis, *zie* Breunis. — Bromsen, XXV, 399. — Bron, XXVII, 315. — le Bron de Vexela, XXIX, 168. — v. Bronckhorst, XXI, 58, 216; II, 502*; III, 107*b**, 373; IV, 239; V, 384 *O*, 425; VI, 155, 61; VII, 91, 637; VIII, 58, 99, 101, 337, 77, 85, 537, 57; IX, 320*, 3, 586; X, 5, 152, 4, 5, 200, 1, 493, 605 (*n.* 2)*. — v. Br. Batenburg, XXIII, 107 (*a* en *b*)*; VIII, 537; X, 201, 370, 605*. — v. Br. Gronsveld Eberstein, XXIII, 107*. — v. Br. Limburg, XXVIII, 337; IX, 516. — Bronecker, XXII, 478. — Brongersma, XXVII, 478; IX, 182. — Bronkhorst, XXVII, 142. —

[1]) arend.

Brönnemuller, XXII, 458. — Brons, XXVIII, 243, 608; X, 248. — Brooman, XXII, 458. — Broossche, XXVI, 308. — Brossard, XXI, 208—10, 628; V, 619. — v. Brouchoven (Brockhoven), XXI, 256; X, 382. — v. Brouck, XXI, 230. — Broucksault, XXVI, 306 *Zie* Chantraine. — Brou(w)erius, XXVII, 433 *O*. — Brouërius v. Nidek, XXV, 261; VII, 523; X, 362. — de Brousson, XXVII, 364. — Brouwer, XXI, 401; II, 21, 458, 508, 607; III, 377—9, 629; IV, 5, 121, 363—5, 515*; V, 617; VI, 159, 93, 273 *O*, 87, 329 *O*; VII, 430, 531, 635; VIII, 145; IX, 44, 67, 79, 115, 227 (*n*.), 31, 3, 322; X, 331, 454, 570. — Br. gez. v. Watervliet, XXV, 199. — den Brouwer, XXVII, 517. — de Brouwere, XXIV, 422. — Brouwers, XXI, 155; II, 555*a*; IV, 235; VI, 488; X, 580. — Brown, XXVII, 315. — Browne, XXIV, 299. — Bruce, XXVII, 315. — v. Bruchem, XXVIII, 220. — Brucherus, XXVI, 484; VIII, 216 *O*. — v. Brucken Fock, XXV, 202; VI, 383. — Bruckner, XXIII, 452, 4; VI, 335. — Bruenis, *zie* Breunis. — v. Brug, XXIX, 333 (*n*. 2). — v. der Brug, XXIII, 13 (*n*.). — v Brugen, XXVI, 621; VII, 249. — Bruger, XXII, 261. — v. Brugge, XXII, 360, 1, 458; V, 58, 241. — v. der Brugge, XXII, 459; X, 276. — Bruggeman, XXIV, 593; X, 557, 8. — Bruggemans, XXIV, 113. — (v.) Bruggen, XXIV, 222; VIII, 145, 509. — Ter Bruggen, XXVII, 571. — v. der Bruggen, XXVII, 434; X, 577. — v. der Brugghen, XXIII, 367, 74, 528. — Bruggink, XXVII, 483. — Brughman, XXVI, 334. — Brugier, XXX, 268. — Brugman, XXV, 618; VII, 558. — (v.) Bruheze, XXIII, 214, 84, 369*, 473, 4*; IV, 114, 223, 4 (*G*.), 309, 458; VIII, 432; IX, 167. — de Bruin, XXI, 494; II, 12, 459; V, 129, 616; X, 229, 436. — de Bruine, XXII, 459. — Bruinier (Brunier), XXII, 253, 459; III, 624; IV, 300; V, 111, 553, 4, 77 *O*; VI, 14, 62, 230, 550; VII, 113, 211, 323; VIII, 1; X, 308. — Bruininck, XXVII, 480; VIII, 557; IX, 436. — Bruining, XXIII, 507. — Bruininkhuizen, XXII, 459; V, 622. — Bruinsma, XXII, 459; V, 555. — Bruis, XXVI, 28. — Brumannus, XXVII, 270. — Brummer, XXV, 132. — Brun, XXI, 161. — le Brun, XXII, 315. — Brune, XXVII, 151. — de Brune (Bruene) v. Engbergen, XXVI, 628. — Bruneau, XXII, 459. — Brunen, XXV, 224. — Brunet, XXI, 18, 336, 42. — Brunet de Rochebrune, XXVII, 102, 585*; VIII, 205, 6* — Brunings, XXII, 459. — Brunmuller, XXVI, 471, 5. — Brunner, XXIV, 119. — Bruno, XXII, 166, 459. — Brunsma, XXV, 112, 555. — v. Brunswijck-Luneburg, XXI, 103; VI, 46. — Brunt, XXII, 459. — v. Brussel, XXVII, 309; VIII, 466. — de Brusselle (v. Bruxelles), XXIII, 14; VI, 591; VII, 309, 522; IX, 435. — Brutel de la Rivière, XXIX, 73. — v. Bruuninck, XXVI, 371; VIII, 139. — Bruun, XXII, 166; VII, 110. — Bruus, XXVIII, 220. — Bruijn, XXII, 557*b* (*n*. 2.); IV, 243; VII, 574*; VIII, 140. — de Bruijn, XXIII, 542, 624; IV, 135, 42, 602; V, 372 [1]); VI, 510; VIII, 113 *O*, 298, 364; IX, 53, 423, 81; X, 493. — de Bruijn v. Buitewegh, XXIX, 478; X, 54. — de Bruijne, XXIX, 313; X, 561. — Bruijnen, XXII, 459; IV, 98. — Bruynhove, XXIX, 228. — Bruyningh, XXVI, 47. — Bruynings (-ninx), XXII, 263; VII, 537 *O*, 92 *O*. — Bruynvisch, XXIII, 581, 628; IV, 88. — de Bry, XXIV, 22, 3. — Brygel, XXVI, 475. — Bubbenius, XXIX, 343. — Bubink, XXV, 553. — Bucee (Bucéus), XXVII, 62, 3. — Bucérus, XXVI, 404 (*n*.); VII, 303;

---

[1]) *Lees* de Bruijn.

IX, 281 *O*. — v. Buchell, XXI, 631; V, 522; VI, 156, 259; VII, 521; VIII, 475; IX, 273; X. 618. — Büchler, XXIV, 418, 20. — Büchting, XXVI, 38. — le Bucq, XXII, 387. — de Bucquoi, XXVI, 394. — Budde, XXIII, 540; IV, 211. — v. Budde, XXX, 425. — Buddinc, XXIII, 105*. — Budding (h), XXIII, 105*; IV, 138, 450; V, 99; VI, 397; IX, 584; X, 151, 546. — Budeau, XXVIII, 495 [1]). — Bueker, XXV, 49 *O**, 321 *O*. — Buen, XXIV, 225 (*Cat.*). — Buenem, XXIII, 632; IV, 258. — v. Bueren (Buren, Buuren), XXII, 12; III, 35, 6, 109, 211, 4, 6, 64, 366, 9, 413*, 4*, 22 (*n.*), 74, 531, 84; IV, 184, 7, 8, 306; V, 154, 523; VI, 67, 8, 259, 375, 571, 80, 1, 621; VII, 50, 350, 1*, 511, 4, 5 (*n.*), 20, 1, 618; VIII, 40, 110, 297, 489; IX, 82, 229, 515, 634. — v. Buesecom, *zie* v. Beusekom. — Boff, XXI, 402; II, 459; IV, 60. — Bühne-Uebelngönne, XXV, 130 — Bähr, XXII, 459. — Buirette, XXVIII, 435, 538 (*n.*)*. — du Buisson, XXVI, 484. — de Buissons, XXII, 459. — Buitendijk, XXI, 607; II, 459; III. 131 — v. Buitenwegh, XXVIII, 38. — v. Bulderen, XXI, 507. — de Bull, XXVII, 21. — Bullart, XXII, 459. — de Bullenghien, XXVIII, 626; X, 268 — v. Bullestraete, XXIX, 602, 3. — Bulteel, XXVI, 324. — Bulthuis, XXIV, 178. — v. Bulvere, XXI, 58. — v. Buma, XXVI, 466; VIII. 483; IX, 181, 2. — Bungarde, XXVI, 623*. — Bungvliet, XXIV, 221. — Buning, XXVI, 502. — Buns, XXII, 456, 9. — Bunynt, XXV, 485. — Burbon, XXIII, 352. — v. den Burch, XXII, 388; IX, 425, 551. — v. der Burch (Burgh, Borch, Borgh), XXI, 254, 6; II, 167, 353, 459; III, 11, 2 (*n.* 2)*, 3* (*G.*), 4, 172, 241, 314, 541—3; IV, 43, 8, 57 (*G.*), 224, 532; V, 208 *O*, 571, 631; VI, 48, 112, 492; VII, 191, 309, 578; VIII, 108, 369; IX, 48 *O*, 164, 434, 8, 49, 84, 9 *O**, 525; X, 110, 1, 3 *O**, 208*, 324, 5*, 6, 540, 617. — v. der Burcht, XXX, 209 *O*. — Burckhardt, XXII, 459. — Bureau, XXVIII. 495; IX. 177 (*n.* 3). — Burg, XXIX. 391; X, 55, 423. — v. den Burg, XXX, 111. — v. der Burg, XXV, 387, 571; VII, 309; IX, 180; X, 111, 324. — Burger, XXIII, 253; IX, 273. — Burgerhout, XXV, 20?, 572. — Burgers, XXVI, 46; VII, 305. — de Burges, XXII, 459. — Burggrave (-graeff), XXIII, 327, 468; IV, 151, 2; V, 479; VIII, 157*, 475*, 9*; IX, 596. — Burgh, XXII, 57; III, 336, 79. — v. Burgh, XXII, 459; V, 58 (*P.*). — v. den Burgh, XXII, 172; III, 510; V, 208 *O*, 68. — Burghart, XXIV, 300. — Burgher, XXIII, 253. — de Burgho (-go), XXVII, 33, 4. — Burghorst, XXII, 459. — Burgring, XXVII, 50, 1, — v. der Burgt, XXIII, 13 (*n.*)*; VI, 324. — Burgtorf de Hardegeen, XXVI, 75. — Burgvliet, XXV, 555. — Buringh, XXIII, 603; IV, 447. — Burlage, XXV, 75 (*P.*); VI, 612 (*P.*). — Burlamaqui, XXX, 500. — Burlius, XXII, 459. — Burman, XXI, 292; III, 214; IV, 223. — (v.) Burmania, XXI, 317; III, 424, IV, 264, 438; VIII, 259; X, 146, 330 — Burnens, XXVIII, 454. — Burnhouf, XXIV, 426. — Buroen, XXVII, 63. — Buron, XXII, 459, 516. — Burrerus, XXII, 507. — Burs, XXIX, 594, 5, 607, 8. — v. Burum, XXI, 213. — Bus, XXII, 459. — Busch, XXVIII, 455. — Buschman, XXVII, 250; X, 385 *O*. — Bushovius, XXVII, 360. — Busken, XXV, 233; IX, 75. — v. den Bussche, XXI, 377; II, 505. — Busscher, XXVIII, 96; X, 456 — de Busscher, XXIV, 432. — de Busschere, XXII, 170. — Busschoff, XXVIII, 153. — v. den Busse, XXIV, 268. — Bussemecher, XXIV, 10. — Busser, XXVIII, 96. — Bustijn, XXII, 459; V, 58, 241. — Buszing,

---

[1]) *Lees* **Bureau,** *zie Nav.* **XXIX, 177** (*n.* 3).

XXVII, 571. — But, XXVIII, 578 — Butendic (-dyc), *zie* Buitendijk. — Buterne, XXIII, 289. — Butiny, XXIII, 488. — Butkens, XXIII, 501. — Butler, XXII, 460. — Butterman, XXII, 460. — v. Buuren v. Reigersoort, XXIX, 590, 1*; X, 622. — Buurt, XXV, 385 *O*, 529 *O*, 76 *O*. — Buus, XXII, 460. — du Buy, XXIX, 179, 80. — Buyck, XXII, 183; IV, 278. — Buydens, XXV, 142. — v. Buyl, XXIX, 561. — v. Buyren, *zie* v. Bueren. — Buys, XXI, 632; II, 253, 368, 456, 9, 60; III, 119, 27, 323, 631; IV, 308; VI, 75, 236, 497; VII, 96, 587; VIII, 48*, 100*, 258, 528*; IX, 52, 481*, 2, 526*; X, 266*, 71, 385, 90, 5, 434. — Buytenman, XXII, 556*a*. — Buytevest, XXI, 188. — Buyze (Buysse), XXII, 365. — de By, XXIX, 232. — Bije, XXVII, 515. — de Bije, XXII, 329 *O*; III 215, 632; IV, 307, 77, 458, 602; V, 240, 362; VI, 423, 631; VII, 429; VIII, 254; IX, 50*, 377*, 8, 583, 90, 2, 633; X, 150, 2, 431, 585, 6, 8 (*n.*)*, 9, 90. — v. Byemont, XXVIII, 582: IX, 236. — Byfield, XXVII, 605. — Bijl, XXIII, 301; VII, 48, 150, 1, 476, 597; VIII, 59. — v. der Bijl, XXIV, 434; VII, 568. — v. Byland, XXVIII, 581. — v. Bylant, XXII, 456; III, 375; V, 566; VI, 577; VII, 193, 477, 586; VIII, 432, 581, 631; IX, 118, 472; X, 425. — von Bylant, XXVII, 263, 477. — v. Byler, XXIV, 30; IX, 274. — Bylmeker, XXVIII, 450. — Bijlsma, XXII, 211. — de Bijr, XXV, 504. — Bysterus, XXVI, 412. — v. Bijstervelt, XXVIII, 434*.

Caaskooper [1]), XXII, 56, 7. — Cabelia, XXVIII, 7. — Cabeljau (Cabbillau), XXIV, 163; V, 137 (*n.*), 237; VI, 306; IX, 333 (*n.*); X, 627. — Cabot, XXVIII, 195. — Cachetère, XXVII, 35 (*Nm*). — de Cadogan, XXX, 487. — de Cadore, XXVIII, 394. — Caen, XXI, 378, 9. — de Caerle, XXVII, 555. — Caesar, XXIII, 119; VI, 469; VII, 597. — Caga, XXI. 403; III, 74. — Cagias, XXIII, 623. — du Cailar, XXIX, 60, 172. — Cal, XXIII, 74. — Caland, XXIV, 595; V, 212; VI, 486. — Calandrini, Calendrini, XXIII, 438; VII, 422; IX, 222; X, 269. — v. Calcar, XXVIII, 562. — Calckman, XXIII, 74. — v. Caldenbach, XXV, 444; IX, 490; X, 141. — Caldera, XXVI, 475. — v. Calemberg, Calembourg, XXIX, 101, 2. — Calff, XXX, 385 *O*. — Calisch, XXV, 181; VIII, 462. — Calkoen, XXIII, 374, 531, 6, 45 *O*, 642 *O*; IV, 494; V, 437; VII, 258; VIII, 585; X, 64 *O*, 156. — Callenfels, XXIV, 353*; V, 196; VIII, 585. — Callewaert, XXX, 523 — de Calnaert, XXVII, 315. — Calonne, XXIII, 382. — v. der Calstern, XXIII, 484. — v. Caltagirone, XXI, 108. — Caluwaert, XXIII, 202; IX, 607. — de Caluwe, XXIX, 608. — de Camargo, XXVII, 2. — Cambacéres, XXVIII, 394. — Cambier, XXVIII, 207; X, 29. — de Cambrogne, XXX, 268. — Camden Hotten, XXV, 315. — v. der Camer, XXVII, 141 [2]). — Camerlingh (-linck), XXIX, 319, 538, 9; X, 423. — Caminada, XXVI, 293. — v. der Cammen, XXVIII, 626. — v. Camminga, XXIII, 35, 6, 211, 2, 70, 87, 9, 314, 463, 4, 531, 6; IV, 178, 84, 259, 60, 307, 439; VII, 210; X, 324, 425. — v. Camont, XXVIII, 360. — Camp, XXI, 271; III, 60, 178; VII, 363; VIII, 37; IX, 161, 479. — v. den Camp, XXVI, 622*. — Campbell, XXII, 453 (*n.*); III, 549, 59. — Campe, XXIV, 223. — v. Campe, XXVII, 639. — (v.) Campen, XXI, 270; II, 265, 555*a*; III, 513; IV, 167, 251 *O**, 63, 312 *O*; V, 199; VIII, 491; IX, 572; X, 561. *Zie* Duvelaer. — Campenhout, XXII, 21 (*Cat.*) — Camper, XXIII, 75; IV, 149, 602; V, 521; VI, 94; VIII, 142; IX, 68. — Camp-

[1]) Wat men hier niet aantreft, zoeke men op *K*.
[2]) *niet* Craamer.

hoff, XXVII, 527. — (v.) Camphuysen, XXII, 443; IV, 145, 6; VIII, 477: X, 141, 201. — del Campo gen. Camp, XXIV, 355. — Camstra, XXIII, 464. — du Cange, XXIII, 317. — Canin, XXIII, 124; IX, 376. — Canis, XXIII, 21, 2, 75; IV, 176*, 239, 40; V, 520*; VI, 344*. — Cannaert d'Hamale, XXIX, 590. — Canne, XXVIII, 157. — Cannenburg, XXIV, 33. — v. Cannenburgh, XXII, 557a. — Cannoye, XXV, 522; VIII, 431. — Cant, XXIII, 323, 79. — v. Cantelberghe, XXVIII, 531. — Canter, XXI, 227; III, 280; IV, 3 — Canter Visscher, XXX, 29. — v. Cantfort, XXIX, 281 O, 534, 90*. — de (le) Canu, XXVIII, 7. — Canijn, XXVII, 598. — Capell, XXVI, 68; VII, 637. — v. der Capell, XXIV, 147, 399. — v. Capelle, XXI, 173; X, 320. — v. de Capelle, XXIV, 545. — v. de Capellen, XXVIII, 49. — v. der Capellen, XXIV, 147, 227, 582, 3; V, 537; VI, 153, 4, 259, 530, 76 (n.); X, 604. — Capellini, XXVIII, 111. — v. de Cappel, XXIV, 293. — Capteins, XXII, 555a. — Carabeels, XXIV, 309*. — Carbasius, XXIII, 624, 7, 9, 31. — Carber, XXVII, 536 O. — Carbonnière, XXIII, 129. — Carbreyn, XXV, 623. — Carciolae, XXVI, 474. — Cardon, XXVII, 96, 7. — Carel, XXI, 225; III, 348. — de Carion, XXII, 305 (n.). — Carlier, XXVII, 374. — Carlsen, XXII, 552b. — v. Carnap, XXIII, 105*, 8*. — Carolus, XXVIII, 8. — Caron, XXIII, 438. — Carondelet, XXVIII, 626; IX, 577: X, 269. — Carp, XXIII, 178; V, 478. — Carpel, XXIV, 107. — Carpentier, XXIX, 101. — de Carpentier, XXI, 212. — Carpenties, XXIII, 633. — Carr, XXVIII, 11. — Carré, XXIV, 366. — Carrera, XXVIII, 111. — Carrius, XXIII, 289. — Carstensz, XXVII, 110. — Carton, XXIV, 584. — Casati, XXVI, 472—4. — de Casembroot, XXIII, 171, 523; IV, 208; VIII, 511; X, 628. — de Caserta, XXI, 107. — Casman, XXIII, 121. — Caspar, XXIV, 264. — Caspari, Casparini, XXIII, 452. — Casque, XXIII, 108*. — Cassiopijn, XXIV, 157 O. — Cassius, XXVII, 69, 72, 133, 418; VIII, 470. — Casteleyn (-lijn), XXIII, 247; VII, 290; X, 268. — Castelius (Castell, Casteau), XXIV, 57; VII, 579; VIII, 113 O. *Zie* v. de Kasteele. — v. Castello, XXIV, 57. — de Castellanos, XXX, 492. — Casteviris, XXV, 617. — a Castro, XXIII, 290; VII, 579. — v. Castro-Giovanni, XXI, 107. — de Castro-Vierra de Pinto, XXI, 242; IX, 629, 30. — de Catalde, XXV, 616. — ten Cate (Cathe), XXI, 160*; III, 75; VI, 53; VII, 204; VIII, 474; X, 320. — Catel, XXVII, 579. — Cater, XXIII, 75. — Cathuys, XXVIII, 74 (*Nm*). — (v.) Cats (Caets), XXI, 349, 50, 506; III, 394; V, 100, 212: VI, 306, 11, 436; VIII, 205, 74; IX, 268, 9*, 370; X, 540. — v. Cats de Raet, XXIX, 370*. — v. Cattenburch, XXI, 313, 4*; VI, 245, 60, 1*, 340 (n.)*, 74, 413, 5, 82; VII, 96, 317, 476, 520; X, 608. — v. Catterbach, XXVI, 585. — Catuse, XXVIII, 586. — Catz, XXII, 69, 70. — Cau, XXI, 586; II, 553a; V, 238; VI, 383; VII, 343; VIII, 110. — Cauchius, XXVII, 480*. — Caulier, XXX, 547. — v. Caumont, XXX, 204. — Cauweel, XXIV, 431. — le Cavalier, XXIX, 587. — Cavalini, XXIV, 107. — Cazzati, XXVI, 472—4. — v. Cecille, XXVIII, 441, 2, 512. — Cederquist, XXIII, 130. — Cele, XXII, 512. — Cellerie, XXV, 524. — du Cellié, XXI, 432, 628*. — Cellier, XXIV, 312. — Celosse, XXVI, 473. — le Cène, XXI, 129; II, 456. — Centen, XXII, 512; III, 629; V, 129. — Centis, XXIX, 490. — Ceporinus, XXVII, 266. — Ceresini, XXVI, 473. — de Cerff, XXI, 281; VI, 632; VII, 98; X, 625, 7. — Cesari, XXIII, 109, 19. — v. Ceters, XXVIII, 531. — Ceulen, XXII, 512; III, 76. — v. Ceulen, XXV, 44; VI, 93, 319 (*G.*), 37, 8; VII, 41, 2*, 202, 16, 360; VIII, 144, 5, 502; X, 338. — Chabot, XXX,

263 (*n.*)*. — Chaerlsz, XXI, 496. — Chaince (-cé), XXII, 512. — Chalcopaeus, XXVIII, 556, 7. — Chalet, XXVII, 356. — Challié, XXVIII, 499. — (de) Chalmot, XXVII, 523; IX, 26, 588; X, 229. — Chalon, XXII, 512; IV, 60; V, 111, 553, 624. — Chalons, XXII, 512. — Chaltin, XXIII, 106*. — Chambers, XXVII, 66. — de la Chambre, XXIV, 524. — Chamillard, XXIII, 487. — Chandelet, XXIV, 524. — Changuion, XXVII, 42*, 135*. — de Chantraine dict Broucksault, XXIII, 495, 6; VI, 305, 6. — de la Chapelle, XXVI, 485; VII, 43; VIII, 624, 6. — Chapman, XXV, 257. — Chappuis, XXVI, 382. — v. Charante, XXVII, 95, 423. — Charlois, XXI, 338; VIII, 535. — Charlot, XXI, 309. — Charloz, XXIII, 105*. — Charrier, XXIX, 102. — Charron de St. Germain, XXIX, 171, 490. — Chassant, XXIV, 379. — Chassé, XXIII, 8; IV, 315, 55; VI, 92; VII, 94; VIII, 20 (*P.*). — du Chastel, XXVII, 579. — Chastelain (-lein), Chatelain, XXIII, 21; IX, 60; X, 245. — Chateau de Moha, XXIII, 105*, 8*. — Chatillon, XXI, 630; IV, 411*; IX, 224*. — Chatveldt, XXII, 368. — Chauvon, XXII, 512. — de la Chaux, XXX, 373, 4*. — Chazelle, XXIV, 415. — Cherici, XXVI, 469, 72. — Cheriff, XXIII, 433. — du Chesne, XXIII, 495. — Chevailler, XXV, 618. — Chevalier, XXIX, 486. — le Chevalier, XXV, 524, 618; X, 154. — de la Chevallerie, XXIII, 383*. — le Chevallier, XXII, 512; VI, 157*. — Chevrier, XXII, 512. — Chimarrhaeus, XXII, 512. — Chinelli, XXVI, 471. — Chiny, XXVI, 96*. — Chitty, XXX, 155. — Cholier, XXI, 209. — Chomel, XXX, 229. — Chopis, XXIX, 172. — Chouppard, XXX, 373, 4*. — de Chourses, XXVII, 191. — Chremer [1]), XXX, 272. — Christen, XXI, 77. — Christiaansz, XXX, 393. — Christiaen, XXII, 512. — Christiani, XXII, 512. — Christoffels, XXX, 618. — Christoffer, XXII, 512. — Christijn, XXX, 379 (*n.* 3). — Churchill, XXVII, 631. — v. der Chijs, XXV, 283 (*Cat.*); VI, 336; VII, 534; VIII, 6, 72, 80, 209; IX, 52, 239, 474*, 526*. — Ciewidts, XXVIII, 532 — Cinq, XXIII, 44; IV, 54, 219. — Ciprianus, XXVIII, 438. — Ciriacy, XXI, 34; IX, 172. — Cirksena, XXII, 292; VIII, 130, 400, 79*, 80*. — (v.) Citters, XXI, 378, 589; IV, 135; VI, 416; VIII, 531; X, 316, 7. — Claessen, XXIX, 598. — Claessens, XXIII, 76; VI, 491. — Claesz, XXI, 254; II, 21, 171, 363; III, 242, 456, 515, 6; IV, 154; VI, 192, 218; VII, 140, 212; IX, 231, 317, 442, 9; X, 9, 68, 386, 483. — Claeszoon, XXI, 73. — Claeyssens, XXVII, 161. — Clant, XXII, 638; V, 91, 520; VII, 363; VIII, 16, 37; IX, 183, 438, 79; X, 63, 424, 5. — Claps, XXIX, 452. — v. Clapwijck, XXIII, 269 — v. Clarenburgh, XXI, 237; III, 585; IX, 523. — Clarisse, XXII, 123. — Clasen, XXV, 265. — Claus, XXVII, 38. — v. der Claus, XXVI, 419. — Clautier, XXIX, 532. — v. de Claver, XXI, 154 (*n.*). — Clawes, XXIII, 77. — Clayssen, XXIII, 76. — la Clé, XXIV, 134, 378. — v. Cleef, Cleeff, XXI, 195; III, 77, 323, 72; IV, 30; V, 624, 6; VII, 619; X, 309. *Zie* Munniks *en* v. Cleve. — de Cleeff, XXIII, 77. — Clemangis, XXIII, 126. — Clemens, XXVI, 262. — Clement, XXI, 156; IX, 505, 606. — le Clerc, XXIII, 77. — de Clerck, XXI, 225; II, 122; IV, 367; VII, 598; IX, 600. — Clerckius, XXIV, 455. — de Clercq, XXII, 554^{a}; IX, 134. — le Clercq, XXII, 74; III, 475; IX, 493. — Clerment, XXI, 408. — Clermont, XXII, 262; III, 77; IV, 60. — v. Cleve, XXVIII, 322, 574*. — de Cleves, XXX, 578. — v. Clevorn, XXX, 203. — Cleyburch, XXVI, 261; IX, 231, 449; X, 389, 90. — Cleydijck, XXX, 389, 90, 4. — Cleyn,

[1]) Cremer?

XXIII, 77; IV, 107; VIII, 57. — Cleynhens, XXVIII, 528. — Clifford, XXVIII, 204. — Clignet, XXVIII, 496. — Clingenborch, XXVIII, 392. — Clinq, XXV, 42. — Clinton, XXX, 577. — v. der Clocke, XXVI, 532, 4. — Cloeck, XXIV, 147, 258; VI, 246 (*n.*); IX, 391; X, 330, 1. — v. der Cloese, XXVI, 418. — v. der Cloet, XXVIII, 254. — Cloetine, XXIII, 77. — Cloetinge, XXIII, 242.— Clomp, XXIV, 374. — v. Cloon, XXI, 156. — v. den Clooster, XXVI, 339, 42*; VII, 37, 363; VIII, 37; IX, 479. — Cloots, XXIV, 161. — v. Clootwijck, XXIII, 523; IV, 367; VII, 190; VIII, 206. — Cloppenburch, XXI, 510; II, 172; V, 177, 238; VIII, 8; IX, 60, 332. — du Clos, XXIX, 490. — v. Cloterdijck, XXIII, 77. — Clotterbooke, XXIX, 132, 228 — Clou, XXVII, 556 — v. der Cluse, *zie* v. d. Claus. — Clutincx, XXVIII, 623*, 6*. — Cluver, XXIII, 123. — Clijver, XXI, 377. — Cnabbenhouwers, XXIX, 178, 232. — Cnoop, XXIII, 78. — Cobbault, XXVII, 574. VIII, 204. — Cobbe, XXIII, 53. — Coblenz, XXIII, 78. — Cobmoyer, XXVIII, 507; IX, 236 — Coch, XXIX, 115. — Cochlaeus, XXX, 124.— Cock, XXVI, 218, 621; VII, 48, 205, 476, 512, 23, 637; VIII, 42, 294; IX, 389. — de Cock, XXI, 630; V, 490; VI, 217, 436, 567; VII, 479, 512 (*n.*), 8 (*n.*); VIII, 288, 432, 78; IX, 216. — de Cock v. Bruchem, XXI, 631. — de Cock v. Delwijnen, XXI, 631; IV, 259; V, 363, 6; VI, 45; VII, 91, 252 (*n.*); VIII, 294, 476 (*n.*), 576; X, 52, 271, 532. — de Cock v. Haeften, XXI, 631; VI, 427, 94, 525 (*n.*); VII, 252; VIII, 432. — de Cock v. Nerijnen, XXI, 631; III, 529; VI, 218. — de Cock v. Opijnen, XXI, 631; IV, 306, 7; VI, 531, 7, 8, 578; VII, 251, 350, 521; VIII, 433; IX, 439, 77; X, 106, 379, 80. — de Cock v. Weerdenburg, XXI, 631; II, 50 (*n.*)*; V, 481 *O*; VI, 525 (*n.*). — de Cock v. de Werve (den Oever), XXVIII, 432. — Cockmus, XXVI, 483. — Cocq, XXIII, 377; IV, 267. — de Cocq, XXX, 564. — le Cocq, XXIII, 22. — Coquerel, XXIV, 507. — v. Cocquiel (dit Mercier), XXI, 318*, 583, 4*; III, 633; V, 42; VI, 488. — Cocx, XXVII, 161*. — Codde, XXI, 203; X, 330. — Coddens, XXI, 358; III, 78; VI, 339. — Codrington, XXV, 385. — Coebel, XXIV, 187, 308.— v. Coehoorn, XXVII, 146, 586. — v. Coelen (?), XXIII, 249. —Coen, XXII, 110; III, 78. — Coenders, XXX, 425 (*n.*). — Coenders v. Helpen, XXIII, 105* [1] 410*. — Coene, XXVI, 385 *O*. — de Coene, XXVI, 385 *O*. — Coenen, XXIII, 78, 108*, 373, 568; IV, 157 *O**, 93 *O*; VI, 385 *O**; VIII, 146, 7, 50, 1, 501 (*n.*); X, 64 *O*. — v. Coenen, XXVI, 385 *O*. — Coenraets, XXII, 559ª. — Coemans, XXVII, 69, 527. — Coerten, XXV, 429; VI, 476; X, 331. — Coets, XXI, 161; IV, 509; V, 170 [2]); VII, 302; X, 272, 557 (*Nm*), 604. — v. Coetsem, XXIII, 484. — Coevenhoven, XXVI, 273 *O*. *Zie ook* Couwenhoven. — v. Coeverden, XXI, 12; IV, 186, 498, 601 *O*; V, 321 *O*; VIII, 47, 472, 576; X, 52, 244.— v. Coevorden, XXI, 13, 278. — Coggheman, XXII, 365. — Cognard, XXV, 524.— Cohausen, XXVII, 27. — Cohen, XXX, 249. — le Coik, XXIII, 78. — Coitsius, XXX, 557 — Colde v. Horn (Hoorn?), XXX, 500, 2 — Colen, XXII, 555ª. — Colenberch, XXI, 238. — Colentis, XXIV, 30. — de Colery, XXX, 87. — Colet, XXII, 277. — Colie, XXII, 372. — de Coligny, XXVII, 426. — Colin, XXI, 59. — Coljear, *zie* Colyer. — v. de Co'ck, XXVI, 319. — Collard, XXIII, 559. — Collen, XXIV, 31. — de Collignon, XXVIII, 387. — Collin de Plancy, XXIV, 473. — Collizzi, XXI, 403; III, 78. — Collot d'Escury, XXIII, 545 *O*, 642 *O*; IV, 464, 81; VI, 101, 12. — Colmjon, XXV,

---

[1]) Denkelijk het wapen abusief, vgl. ibid. bl. 410, met het *Armorial* (Boucs). [2]) *niet* Cats.

108. — v. Colne, XXIII, 78. — Colom, XXVII, 371. — Coloma, XXIII 413; V, 362. — de la Colombière, XXIX, 632. — Colonius, *zie* v. Ceulen. — de Colonne, XXVI, 491. — Colora, XXIII, 78. — v. Colslagen, XXIII, 200. — v. Colster, XXIII, 314. — Colthoff, XXIV, 108. — Columba, XXV, 425. — Colve, XXIV, 530. — v. de Colve, XXIV, 113. — v. der Colve, XXIII, 370. — Colver, XXIII, 78; V, 60. — Colvius, XXIX, 122. — Colyer (-ar, -aar), XXV, 143, 316, 21 *O*, 514, 5*; VI, 216, 425; VII, 94. — Colijn, XXI, 592; II, 21; IV, 224: X, 405. — (de) Comans (Coomans), XXIII, 83 (?); VI, 156, 7*, 385 *O**; VIII, 429; X, 253. — Comart, XXIII, 78. — (la) Combe, XXIX, 179; X, 320. — Comes, XXII, 109. — Commelin, XXI, 74; II, 184; V, 238; IX, 381. — (v.) Commerstein, XXVI, 263; VIII, 490, 1; IX, 442; X, 40, 294, 7. — Commersz (-ze), XXIX, 9; X, 67, 8, 387. — de Comminck, XXII, 369. — Comminérus, XXVII, 269. — du Commun, XXVII, 321 *O* [1]); X, 432. — des Communes, XXIII, 78. — Comonius, XXIV, 383. — Comperat, XXIX, 58, 174. — Compostel, XXX, 332. — Compostini, XXIII, 78. — Comptebedde, XXV, 134. — Conckelberghe, XXIII, 383. — de Conflans, XXV, 373. — (de) Coninck, XXII, 360; III, 79, 366, 584; IV, 184*, 225, 306; VIII, 484; IX, 52, 441 (*n.* 1); X, 480. — v. Coninexloo, XXVIII, 430. — Coningh, XXX, 330. — Conradi, XXIII, 377; V, 330. — Conrart, XXVIII, 504. — Constant, XXV, 484. — Constantijn, XXIII, 79. — Contius, XXIII, 451. — Cooke, XXV, 514; VI, 217. — Cool, XXIII, 79, 535; V, 620; VII, 168; IX, 601. — v. der Cool, XXVII, 638. — Coole, XXV, 200; VIII, 429. — (v.) Coolen, XXV, 204, 567. — v. Coolhem, XXIII, 79. — Cools, XXIII, 79, 633: VI, 341; VII, 322. — Cooman, XXIII, 497. — Coop, XXVI, 30. — Cooper, XXII, 557*a*; IV, 267. — Coopman, XXIX, 602. — de Coopman, XXVII, 162. — Coops, XXI, 155; IV, 147. — de Coorde, *zie* Cordes. — v. Coot, Cooth, XXVI, 339; VIII, 251; IX, 41, 2 (*n.* 2), 5, 6, 321. — Copier, Coppier, XXVI, 385 *O*, 422. — Copius, XXIV, 498. — Coppenhuisen, XXIV, 300. — Coppenol, XXVI, 78 — Coppens, XXV, 230; VII, 404. — Copper (Coppers, Coppert), *zie* Koppers. — Corbett, XXVI, 470. — du Corbier, XXVI, 57 *O*. — Corbière, XXIII, 79. — Cordelois, XXIV, 178. — des Cordes, XXX, 200. — Cordier, XXII, 138; III, 79; V, 399. — Cordonnier, XXVII, 2. — Cordus, XXV, 219 (*n*). — Corelli, XXVI, 475. — Coremans, XXV, 183. — Coren [2]), XXVI, 134. — v. Corfu, XXI, 111. — le Cork, XXIII, 78. — v. Corler, XXVI, 476; IX, 42. — Corlhake, XXV, 131. — Cornel, XXIV, 77. — Cornelii (-lij), XXIII, 536; VII, 222, 95 (*n.*), 6, 7, 300. — Cornelis, XXIII, 79; VI, 218. — Cornelissen, XXIII, 348; IV, 52, 234. — Cornelisz (-lisze), XXI, 407; II, 80, 176, 605; III, 72, 9, 351; IV, 54, 456; V, 128, 34, 262, 399: VIII, 213, 514; IX, 4, 9, 14, 5, 442; X, 118, 273, 4, 92-4, 7, 386, 7, 92, 3, 401. — Cornelys, XXIII, 79. — Corner, XXVII, 27. — Cornet, XXVII, 138. — Cornets de Groot, XXVI, 622; VIII, 425; X, 59—62 — Cornette, XXIX, 464; V, 100. — Cornetti, XXVI, 474. — Cornetto, XXIII, 79 — Cornwall, XXIX, 64. — Cornuyts, XXVII, 98; X, 625. — de Corpeau, XXIII, 373. — v. den Corput (Cornput), XXIV, 144; VI, 385 *O*; VII, 157, 368 *O*; X, 269. — Correggio, XXII, 477. — Corstensz (?), XXIX, 222. — Corstiaansz, XXX, 86. — Cortbemde, XXII, 367. — Corte, XXIX, 373. — de Corte, XXIII, 423. — Cortebusch, XXIII, 567. — den Corten, XXIII, 79. — Cortenbach,

---

[1]) *niet* Courrerur. [2]) *niet* Cores; zie *Herald. Bibl.*, 1880, bl. 258.

XXVIII, 201, 329 *O*. — v. Cortenhout, **XXIII**, 79. — Corteville, **XXVII**, 98; **X**, 625, 7. — Cortier, **XXIV**, 384. — Corven, **XXIV**, 108. — Corver, XXIII, 79, 176, 90; **V**, 60; **X**, 483. — Cos, **XXIII**, 625. — Coson, **XXIV**, 531. — Cossius, **XXV**, 568. — Cost, **XXIII**, 105*. — Cost Jordens, **XXIX**, 623. — v. der Cost, XXIII, 79 (*B*). — da Costa, XXVIII, 173. — Coste, **XXIV**, 412. — Coster, **XXI**, 271, 401, 2; II, 170; III, 79, 80, 631; **V**, 623, 5, 7; VI, 568, 635*; **VII**, 202, 369 *O*; **X**, 207. — Coster v. Voorhout, **XXVI**, 635. — de Coster, **XXIII**, 351; VIII, 240; IX, 21. — Costerman, **XXVIII**, 152. — Cosijn, **XXX**, 640. — Cosijns, XXIV, 239. — Cotenberg, **XXVI**, 318 [1]). — de Cotereau, **XXIII**, 463. — de Coterna, XXIII, 287. — Cotom, **XXIV**, 531 — Cotta, **XXV**, 172. — Cotte, **XXIII**, 629. — Cotton, **XXI**, 478; VII, 431. — Cottrel, **XXI**, 380; III, 417. — Couck, **XXIV**, 107, 8. — Coude, XXIII, 536. — Coulemy, **XXVI**, 483. — Coulon, **XXX**, 419. — v. den Coulster, **XXVIII**, 254. — Coumans, **XXV**, 261. — de Coup, XXIII, 80. — de Courcelles, **XXVIII**, 626; **X**, 268. — Courier, **XXIII**, 80. — Cournou, **XXIII**, 80. — de Court, **XXX**, 392. — del Court, *zie* Delcourt. — de la Cour, Court, XXI, 215. — de la Court, XXIII, 637. — Courte, XXV, 513. — Courtonne, **XXI**, 208, 628. — Cousenbant, **XXIII**, 314, 489. — Cousin, **XXIII**, 80. — v. den Couster, XXV, 330. — Cousijn, **XXIX**, 610. — Cousijns, **XXIII**, 80. — Couter, **XXX**, 390. — Coutier, **XXX**, 155. — Coutreels, **XXII**, 600; IV, 252. — Couts, **XXVII**, 313. — Couvrechef, **XXVII**, 20. — Couwenberg, **XXIV**, 447. — Couwenburgh, XXI, 631 (*n.*); III, 80; V, 369, 71; VIII, 513, 5. — v. Couwenhove, XXIII, 80. — (v.) Couwenhoven, XXI, 610; II, 120 (*Pn*), 242, 80 (*Pn*), 400 (*Pn*); III, 80, 414; VIII, 491; IX, 112, 31 (*n.*), 228; X, 161, 392. — Covens, XXI, 25. — Coventry, XXV, 273. — Cowpier, XXVII, 604. — Cox, XXVI, 473; VIII, 87 (*Nm*). — v. der Coye, XXII, 116, 7*; III, 483. — Coyman, XXVI, 304. — Coymans, XXV, 364; VI, 43, 6, 157, 304, 17*, 493; VII, 147, 585 (*G.*); X, 56–8, 253, 626. — Craamer, XXVII, 141 [2]). — Craan, XXI, 259, 61; III, 80; IX, 491. — Craandijk, XXVI, 92; VIII, 631, 2. — Craanen, XXIII, 80. — Crabbe, XXIII, 80, 215; VIII, 110. — Crabeels, XXIII, 314. — Crabeth, XXIII, 215, 412, 72; IX, 119*. — Crach, XXV, 550. — Craen, XXIII, 80. — Craey, XXIX, 605. — v. Craeijenburg, XXIII, 38. — Craeyvanger, XXIII, 80; VII, 405 (*Nm*); IX, 172, 344, 489, 591; X, 439. — Crahes, XXVII, 529. — v. Crainhem, XXIII, 420, 66. — Crajenschot, XXII, 12. — v. Craken, XXVIII, 273. — v. Cralingen, XXV, 517. — Cramer, XXV, 99, 478; X, 447. — Cramere, XXIV, 422. — v. Crameren, IX, 317 (*n.*). — Cramers, XXIII, 80. — de Crane (Craane), XXIII, 80. — v. Cranenburgh, XXI, 237, 8; VI, 339, 508; IX, 214, 319, 21, 2*. — Crans, XXIII, 80, 518. — Cransen, XXX, 319. — Crap, XXIII, 629. — Cras, XXIV, 241 *O*; IX, 25. — Crauwelaer, XXIX, 601, 3, 6, 7. — Crawley, XXV, 514. — Cray, XXVIII, 345. — Crayck, XXVIII, 425. — Crayenest, XXIX, 379*. — den Craygere, XXIII, 76. — Crebast, XXIII, 80. — Crebbers, XXX, 564. — Crechton, XXVIII, 322*. — v. Creel, XXVIII, 57 *O*, 329 *O*. — Creet, XXIII, 80. — Cregel, XXVII, 95, 209 *O*. — Crehin, XXIII, 107*. — Cremer, XXIII, 80; V, 501; VI, 327, 41; IX, 325; X, 253, 72. — Crespel, XXIII, 21, 2. — Crespin, XXVI, 469. — Cretier, XXIII, 80. — Cretser, XXI, 127. — de Cretzer, XXIII, 555. — Creutz, XXVII, 426; VIII, 573; X, 431. — Crevenna, XXVII, 489 (*Cat.*). — Creye,

[1]) *niet* Catenberg. [2]) *Lees* Camer.

XXVIII, 228. — Creyghton, XXVIII, 322. — Creylen, XXIII, 80. — Crieck, XXIII, 107*. — Criegher, XXVI, 545. — Criep, XXIV, 366, 465, 6*, 594*; V, 91*. — Crictee, XXX, 546. — Criex, XXIV, 366. — Crillaerts (-larts), XXVI, 540; IX, 277, 8*. — v. Crimpen, XXI, 61; III, 44; IV, 54, 219; VII, 194. — Crimère, XXI, 317. — Crispijn, XXVIII, 513. — Croebelis, XXIII, 81. — Croes. XXII, 369; III, 81; IV, 510, 4, 6 (n.); V, 58; VII, 536 O. — de Croes, XXV, 58, 243. — de Croesaz, XXIII, 81. — Croese, XXVIII, 202; IX, 16. — Croesen, XXIII, 165. — Croesers, XXIV, 221. — Croessen, XXIII, 314. — la Croix, XXIII, 442. — le Croix, XXIX, 172. — de la Croix, XXIX, 63, 172. — Crok, XXIII, 623. — Crol, XXIII, 81. — Crom, XXII, 330; IX, 634. — Cromeling, XXI, 209. — Cromhout, XXIII, 624. — Crommelin, XXI, 209; III, 627, 9; VIII, 241, 309. — Crommon, XXX, 267. — Cromstrien, XXIV, 267. — v. Cromvliet, XXII, 590. — Cromwell, XXVII, 315. — Cron, XXVI, 586. — Croner, XXIV, 512. — Crouiger, XXIII, 438. — v. Cronstrom, XXVI, 575. — Croock, XXI, 227; III, 313; IX, 557*—60. — Croockewit, XXII, 431. — de le Crooy, XXVI, 491. — die Cropel (?), XXI, 345. — de Croy, XXII, 71; III, 463; IV, 360. — Cruse, XXIII, 81. — Crusing, XXIII, 107*. — Crusius, XXX, 272. — Cruso, XXV, 238. — v. den (der) Cruyce, XXVII, 598; IX, 337. — Cruydenier, XXIII, 424. — v. Cruydergoedt, XXI, 227. — v. Cruyskercke, XXX, 177. — Cruyslander, XXVII, 147; IX, 223*. — v. der Cruysse, XXX, 272. — Crijnsen, Crijnsse, XXVII, 430; X, 294, 5, 7. — Crijp, *zie* Criep. — v. Cuelen, *zie* v. Ceulen. — le Cuikre, XXIII, 202. — v. Culemborg (Culenborgh, -borch), XXVI, 375 (n.); IX, 120*, 439, 73, 7; X, 106, 380. — v. Culsbroeck, XXI, 59. — Cumijn, XXIII, 437. — Cunaeus, XXVII, 38, 422; VIII, 237 — da Cunha, XXIV, 523. — Cunradus, XXI, 245. — Cuper (v. Holthuysen, XXVI, 221; VIII, 329 O, 76 O; IX, 591; X, 141, 272, 569*. — de Cupere. XXIII, 369. — Cupers, XXIII, 81. — Cuperus, XXIII, 81; V, 615. — de Curia, XXI, 214—5, 376; III, 107*; VI, 308. — in Curia, XXVII, 587. — Curiander, XXVII, 599. — Curler, *zie* Corler. — Curteville, *zie* Corteville. — Curzon, XXX, 14. — de Custer, XXVII, 202. — v. Cuyck, XXIII, 394; IV, 32; VI, 165, 219; VII, 99, 251, 478, 9*, 81*, 506, 7; VIII, 1, 54, 94, 428, 83, 629; IX, 521; X, 326, 485*. — v. Cuyck v. Meteren, XXVII, 100, 252, 584; VIII, 94*. — Cuyck v. Mierop, XXIII, 165, 375, 409; VI, 220; VII, 99, 141; VIII, 629. — Cuyl, XXIII, 524. — v. Cuyl, XXV, 521. — v. Cuylenburg, XXIII, 314; IV, 306; VII, 252, 479, 80; VIII, 631; IX, 439, 525; X, 625. — Cuyp, XXIV, 264. — Cuyper, XXIII, 516; IV, 264. — Cuypers, XXIII, 81; IV, 239, 454; X, 209 O, 330. — Cuyperus, XXIII, 81. — Cuypre, XXV, 615 (n.). — Cuzzoni, XXIII, 81. — v. Cweel, XXVII, 48. — Cyricius, XXX, 572. — Cyssel v. Rosmeule, XXIX, 271.

v. **D**aalen, XXI, 169. — Daalman, XXX, 66—8. — Daams, Daems, XXII, 120 (*Pn*), 280 (*Pn*), 400 (*Pn*); VI, 377. — Daatselaar, XXIII, 237; VI, 43 (n.). — v. Dachenhausen, XXV, 317. — Dae, XXVII, 62. — v. Daehne van Varick, XXIX, 630. — (v.) Dael, XXII, 513; III, 528; IV, 30. — v. Daelhem, XXX, 494. — Daendels, XXV, 364, 5; X, 319. — v. Daetselaer, XXX, 622. — Daey, XXX, 585, 8*. — Dagh, XXV, 477. — Dagverlies, XXVIII, 140. — Dahmen, XXII, 513. — Dalbeek, XXV, 555. — Daldy, XXIX, 28. — v. Dale, XXII, 513; X, 338, 9 (n.) — (v.) Dalem, XXII, 140, 551a*; III, 550, 2; X, 326. — v. Dalen, XXI, 358; II, 513; III, 351; VII, 506. — Dalewijk, XXIX, 590. — Dallens,

XXII, 556*a*. — v. Dalwig, XXVI, 216. — ten Dam, XXIV, 147. — v. Dam, XXI, 403; II, 253, 513; III, 11, 345, 442, 3; IV, 32, 147, 299, 531; V, 264, 440; VI, 64*, 163, 4, 312; VII, 132; VIII, 470; X, 254. — v. D. v. Aerden, XXIX, 231; X, 255. — v. D. v. Brakel, XXVIII, 257, 528. — v. D. v. Noordeloos, XXIII, 412 (*Cat.*); V, 17 (*Cat.*); VI, 624. — Damast, XXII, 513.— Dambach, XXII, 513. — Dambrinus, XXI, 377. — Dame, XXI, 541. — Damesz, XXV, 111; IX, 550. — Damin, XXVI, 231. — Damman, XXII, 506; VII, 225, 78, 303, 4; VIII, 146; IX, 116; X, 120, 1. — Dammas, XXII, 387. — Damme, XXVI, 44. — v. Damme, XXI, 131; II, 69, 72; III, 318; IV, 106, 93; VIII, 38*. — v. Damme-Bernier, XXIV, 465. — Dammen, XXX, 272. — Dammius, XXVII, 222; X, 294, 7, 8. — Danck, XXII, 140, 513. — Danckaerts, XXII, 454; VII, 599; VIII, 232, 513. — Dandelot, XXVIII, 580; IX, 520. — Daneel, XXII, 138, 513. — — Daniel, XXII, 513; VI, 32; VII, 153 *O*, 230. — Daniële, XXVIII, 508. — Daniëls (-sze), XXIII, 290; IV, 309; V, 137; VI, 161; IX, 8, 9, 323. — Dankers (-kerts, -kert), XXII, 513; III, 56, 216; IV, 15. — v. Dans, XXVI, 381; IX, 587; X, 153. — Danss, XXVIII, 272. — den Dansser, XXIII, 435, 6. — v. Dapperen, XXII, 513. — Dargentil, XXII, 513. — v. Darthuysen, XXVI, 64*, 413; VII, 91, 474. — Daru, XXVIII, 394. — v. Dashorst, XXX, 324.— Dasil, XXII, 308. — Dassier, XXIV, 519. — Daunois, XXIX, 121, 2, 8.— Davaux, XXIV, 513. — Davia, XXIII, 246. — Day, XXI, 401; II, 513; VIII, 510, 1. — Deaeldas, XXV, 216, 8. — v. der Deck, XXIII, 105*. — Decker, Dekker, XXIII, 162, 505, X, 85. — de Decker, XXIII, 391; IV, 453; X, 28*.— de Decquere, XXVI, 482. — Dedel, XXIII, 370; IV, 176, 209, 55*, 324*; VI, 158, 257, 625; VIII, 240, 553; IX, 54, 184, 524, 633; X, 489 — v. Dedem, XXVI, 156, 318, 39, 422, 575; IX, 163, 319*. — Deelmagen, XXIII, 107*.— Degeer, XXX, 447. — Degens, XXII, 554*a*. — Degerman, XXVII, 42*. — Dekama, XXIII, 464. — Deking, XXVI, 164. — den Dekker, XXVIII, 49, 56 *O*. — Delborgo, XXVI, 66. — Delbrugge, XXII, 513. — Delcour, Delcourt, XXI, 376; III, 189; VII, 146, 579; VIII, 157. — Delcurie, XXVII, 579. — v. Delden, XXII, 368; VII, 520. — v. Delen, XXIV, 225, 307; VI, 63, 5, 171, 2 (*G.*), 245, 60, 303, 10, 39, 40, 65, 6, 74, 82, 482, 531, 73, 5, 7, 631; VII, 101, 260, 485; VIII, 92 (*n*), 3, 288; IX, 42, 160, 321; X, 370, 1, 7. — v. Delf, XXII, 127. — Delfos, XXIV, 221. — v. Delft, XXIII, 289; IV, 145; VI, 66, 418, 538; VIII, 54, 100, 400, 33; X, 382. — Delia, XXIX, 234 (*n.*). — Delien, XXVI, 469. — Delitzsch, XXII, 14. — Dellebarre, XXV, 153 *O*, 267. — Dellon, XXVI, 489. — Delo, XXIX, 73, 4, 174. — Demter, XXII, 12. — Denick, XXVII, 588; VIII, 441 *O*; IX, 276*; X, 199*. — Denier, XXV, 277. — Denis, XXIII, 22; VIII, 441 *O*. — Densz, XXII, 513. — Denijs, XXIII, 22. — Derck, Derk, XXII, 513. — Dercszoon (?), XXIII, 72. — Derksen, XXVI, 239. — Dermont, XXVIII, 556. — Derosiers, XXII, 513. — Derricks, XXIX, 321. — Derthuysen, XXIII, 107*. — Desagulier, XXI, 244. — Desart, XXIII, 214. — Desdiguières, XXV, 494. — Deseff, XXVI, 118. — Deshaie, XXV, 97. — Deslin, XXII, 514. — Des-Marets, *zie* Marees. — Despars, XXIX, 508. — Despiault, XXIX, 172. — Despomereaulx, XXIII, 240. — Dethmers, XXVIII, 161 *O*. — Detournes, XXI, 245. — v. Deugewaard (-weert), XXV, 44, 143; VI, 93, 319; VIII, 361. — Deumis, XXX, 390. — v. Deurne, XXIII, 468; IX, 530. — Deutekom, XXII, 514. — Deutokam, XXII, 514. — Deutz, XXX, 253. — v. Deventer, XXII, 514; III, 304 (*K.*); IX, 136 (*K.*), 382*. — Devrient, XXX,

479. — von Dewall, XXVIII. 437*. — Deyl, XXV, 153 *O*, 267; VI, 489. — Deym, XXIX, 228. — Deyman, XXIV, 263 — Deynoot, XXVII, 584. — v. Deynse, XXIX, 478 — Deys, XXV, 14, 5*, 239, 40; VI, 511, 2; VII, 28. — v. der Deyster, XXII, 72; III, 47. — v. Deyze, XXX, 565. — Dhoma, XXV, 487. — v. Dhun, *zie* Duhn. — Diaken, XXII, 514. — Dias, XXIII, 517. — Dibbetz (-bits, -bitsz), XXI, 175; II, 514; VII, 217, 70; VIII, 515; IX, 172; X, 334, 495, 566. — Dickmann, XXVI, 75. — Dicten, XXV, 618. — Dicx, XXII, 514; VI, 124. — Didot, XXIX, 424. — Diebers, XXIX, 439. — v. Dieden, XXIX, 484. — Diederihs, XXVIII, 171. — v. Diemen, XXIII, 212, 389, 411; IV, 249, 309, 531; VI, 619; VII, 133, 8; IX, 490; X, 142, 477 (*n.* 2) (?), 617. — v. Diemer, XXIV, 30. — Diepenbeek, XXII, 391; VI, 332; VIII, 60, 299. — v. Diepenbeke, XXIII, 420, 587. — Diepenbroek (-brock, -broick), XXIV, 325 *O*, 409 *O*; V, 208*, 428, 9*, 518; VI, 626, 8*; VII, 203, 4, 7, 8*; VIII, 40, 98, 101, 253, 99, 629; IX, 381*—3. — v. D.-Grönsfeld, XXVI, 628; VII, 203*. — v. D.-Grüter, XXVII, 203*. — v. Diepenbrugge, XXX, 59. — Diependaal, XXX, 563. — Deipenheim, XXV, 321 *O*. — v. Diepenhorst, XXIII, 37, 214, 63, 4, 371, 414. — v. Diepenthal, XXVI, 585; X, 564. — Diepeveen, XXX, 614. — Dierck, XXII, 514. — Diercx, XXII, 137; III, 290. — Dierens, XXX, 566. — Dierikx, XXIV, 57. — Dierkens, XXIV, 32; VI, 492; VII, 141; IX, 184; X, 267, 326. — Diermanse, XXIII, 168. — v. Diermen, XXIII, 593 *O*. — Diert, XXVII, 133. — v. Diest, XXVI, 323, 9 *O*, 433 *O**; VII, 304, 12, 64, 534; VIII, 142*, 3*, 210*, 424; IX, 385 *O*; X, 107, 432. — (v.) Dietz, XXIV, 512; V, 145. — v. Dieijen, XXII, 368, 9. — Diffuy, XXIII, 536. — v. Diggelen, XXIII, 107*. — Digues de la Motte, XXVII, 488 *O*; VIII, 441 *O*, 89 *O**, 545 *O*. — Dikbier, XXIV, 311; VII, 45. — v. (der) Dilft, XXIII, 263, 414, 8; V, 424. — v. Dilken, XXII, 514. — Dillen, XXII, 514. — v. Dillen, IX, 490. — Dimmer, XXVI, 220; VII, 95, 9, 140. — Dinant, XXI, 62. — v. Dincklaeghen, XXVI, 344. — Dingeman, XXVI, 416. — Dingemans, XXV, 157; VIII, 110, 582; IX, 50, 479, 80. — v. Dingen, XXIX, 381, 2. — Dingler, XXIII, 427. — Dingmans, XXX, 397*. — v. Dinter, XXI, 403; II, 514; VII, 516. — Diodati, XXIX, 222. — Dion, XXII, 514. — Dircs, Dirks, Dirksz, XXI, 252, 4, 389; II, 137, 385, 606; III, 249, 300, 37, 433, 559; IV, 263; V, 134, 523; VI, 622; VII, 33, 4, 179; VIII, 232; IX, 322, 3, 72, 515; X, 392, 3, 418. — Dircxze, XXIX, 442, 5, 6. — Dirkszoon, XXV, 127. — Dirriks, Dirrickse, XXX, 386, 9. — Dirx, XXVI, 124. — Dishoeck, XXI, 376 (*P.*), 8*, 586, 7. — v. Disteling, XXIII, 345. — Distensi, XXIII, 470. — Dithmar, XXIX, 318. — Ditloff, XXII, 514. — Dittmann, XXII, 209. — Dittrich, XXX, 373, 5*. — Divaeus, XXX, 142. — Divitis, XXII, 514. — Dobbelsteen, XXVI, 583. — Dobbesz, XXIII, 489. — Dobbensz, XXI, 226, 601. — v. Dockum, Dokkum, XXI, 283; IV, 106; IX, 134. — Dodius, XXI, 230. — Doede v. Amsweer, XXIX, 87. — Doedes, XXII, 514; X, 543. — Doegewaard, *zie* Deugewaard. — v. Doelen, XXI, 268, 9. — v den Doem, XXII, 514. — Doënga, XXIX, 183. — v. Doens, XXIX, 452. — v. Doerne, XXV, 231; VI, 259; VIII, 477. — v. der Does, XXII, 387, 507; III, 178, 387, 555, 632; IV, 440; V, 479, 516, 7; VI, 160*, 632; VIII, 476, 579*; IX, 432; X, 428, 30, 577*, 85, 8*, 9. — v. der Does de Bije, XXVI, 631. — v. Doesburgh, XXIII, 456; IX, 184. — v. Doetinchem, XXIII, 371; VII, 317; IX, 317*, 81; X, 202, 6. — v. Doeijenburg (Doyenburg), XXIII, 632; IV, 258*; VIII, 259*, 483, 574; IX, 164; X, 378*. — Doeys, XXVI, 536. — Doez,

XXII, 388. — Dohna, XXX, 230. — Doisi, XXVIII, 626. — v. Dolandt, XXVII, 418. — Doleman, XXV, 280 — Doll, XXI, 243, 81; II, 74; III, 241. — Dolmakers, XXVI, 621. — v. Dolre, XXIII, 372, 528; VI, 535. — v. Dolse, XXIV, 30 — Doma, XXV, 487. — Domela, XXVI, 164. — del Domingo, XXIII, 81. — Dominicus, XXIV, 278, 86 (?); VIII, 585 (?) [1] — Domme, XXV, 111, 554. — Dommer, XXI, 226; II, 297, 8. — Dompière de Jonquières, XXIII, 527; IX, 172. — de Dompierre, XXIII, 162; IV, 269. — v. Dompselaer (Domseler), XXI, 628; III, 537, 61; V, 577*; VI, 155, 339, 482, 630; VII, 486; VIII, 91, 101, 251, 4, 585; IX, 45, 6, 324, 5; X, 120 (*n*), 371, 2, 408. — Donck, XXII, 177. — Donckums. XXVII, 634. — de la Donct, XXII, 116. — Donga, XXII, 514 — Donge, XXIX, 489 *O**. — v. Dongelberghe, XXIX, 120 (*n*)*. — v. Dongen, XXIX, 480; X, 326. — Donia, XXVII, 372; X, 142*, 329*. — Donia v. Redinghe, XXIX, 440*; X, 142*—4, 329*. — v. Donk, XXV, 111. — v. de Donk, XXIV, 382. — Donker, XXIII, 386; V, 136, 7; VIII, 8, 332; X, 392. — Donkers, XXIV, 16; VIII, 57 *O*. — Donnet, XXII, 500. — (v.) Donselaer, XXVI, 312, 515. — v. Doorn, XXI, 378; II, 514; III, 634; IV, 16; V, 565; VI, 497 *O*; VIII, 258*; IX, 216, 635; X, 14. — v. den Doorn, XXII, 514 — Doornick, XXI, 130; VIII, 201*, 369, 584*; X, 491. — v. Doornick (Doirnick, Doernick, Doorninck, XXIII, 107*; IV, 305; V, 330; VI, 427, 528; VII, 362, 580; VIII, 54, 477; IX, 120*; X, 208*, 491, 2*, 625. — v. Doorninck, XXVI, 538; X, 492*. — ten Doornkaat, XXV, 285. — (v. *of* de Dopff, XXV, 154; VII, 585; IX, 220; X, 251. — v. Dordrecht (?), XXIV, 27. — v. Dordt, Dort, XXII, 514; III, 391; VI, 161, 623*; VII, 374, 6. — Doré, XXVI, 469, 72. — v. Dorenweerd, XXVII, 246. — v. Doreslaer, XXI, 123. — Dorhout, XXVIII, 483*; IX, 531. — v. Dormael, XXVII, 215; IX, 475. — Dormage, XXIX, 481. — v. Dorme, XXI, 324. — v. Dornberg, XXV, 146. — v. Dorne, XXIII, 474. — Dornheim, XXIII, 454. — v. Dornstett, XXV, 368. — v. Dorp, XXI, 253; II, 177; III, 179, 216, 394; IV, 121*, 4*, 34, 78; V, 65, 139, 60; VI, 162; VII, 599, 630; VIII, 96; IX, 439, 621*; X, 106. — v. Dorpe, XXV, 139. — v. den Dorpe, XXVIII, 143. — Dorper, XXVI, 502. — v. Dorrewaart, XXX, 162, 3 (*n.*). — v. Dorsten, XXX, 388. — v. Dorth, XXII, 373—6; VII, 308, 9 (*G.*), 16; VIII, 47; IX, 472. — Dosil, XXIII, 161, 3. — Doublet, XXI, 509, 16; II, 23, 157, 8, 76, 262, 5; III, 394; VI, 492; VII, 134; VIII, 333; IX, 484; X, 326. — v. Doubraw, XXII, 514. — Douglas, XXVI, 365; IX, 63, 118, 220. — Dousa, *zie* v. der Does. — Dousjan, XXIX, 178 (*n.* 1). — Douw, XXV, 631. — Douwama, XXV, 277. — v. Douwen, XXX, 366. — Douwer, XXIV, 30. — Douwes, XXII, 514. — Doynya, XXVII, 372. — Doys de Vaarue, XXV, 536. — Doysma, XXV, 208 *O*, 68. — Dozy, XXIV, 354; V, 349; VII, 209 *O*; IX, 1. — Drabbe, XXI, 315, 585*; II, 555*a*; V, 504; X, 326. — Draeck, XXIV, 307. — (v.) Drakenburg (-borch), XXI, 237; II, 108; IV, 42, 184, 6, 434, 592; VI, 262, 626 (*G.*); VII, 321 *O*, 537 *O*; VIII, 436; X, 487. — Draudius, XXI, 34. — Dreas, XXV, 425. — Dreckmeijer, XXIX, 30, (*Nm*), 157 (*Nm*). — Dreesch, Dresch, XXII, 514. — v. Dregge, Dreggeu, XXV, 553. — v. Drenckwaert, XXIII, 14 (*n.*), 368; VII, 189. — Dresselhuis, XXIX, 239. — v. Dreumel, XXV, 479. — Dreux, XXIX, 61. — v. Dreygen, XXV, 111. — Driehuijs, XXII, 514. — v. Driel, XXIV, 316; VII, 519; X,

[1] *Er staat* Dominicius.

603*. — Driessen, XXIV, 379; VII, 525. — Driewegen, XXX, 562. — Drinckelaer, XXIX, 45. — v. Dript, XXV, 230; IX, 381, 2*. — Droem, XXI, 238 (?) [1]): III, 107*; IX, 522*. — Drolshaegen, XXIII, 289. — Dromal, XXVI, 471. — v. Dronckelaer, XXIX, 391. — v. Drongelen, XXIV, 259; IX, 120*, 529, 30: X, 144, 382. — v. Dronghe, XXIII, 41. — Dronsberg, XXI, 62. — Droogbrood, XXVII, 263*. — Droogenbroot, XXIX, 595. — v. Droogendijck, XXIII, 215, 463. — Droogh. XXVI, 625. — Drost, XXI, 541. — Droste (Senden), XXVI, 623*. — v. Droste (v. Visschering), XXV, 147; VII, 308. — Drouet, XXII, 514. — Drouilhet, XXIX, 440 *O*. — Drous. XXVIII, 272. — Drubbels, XXIV, 32. — v. Drueten, Druten, XXVI, 534 (*n.*); VII, 22 (*n.*), 136, 521; VIII, 297: IX, 120*. — Druguelin, XXIV, 566. — Drulling, XXVI, 347. — Drunnincx, XXVIII, 46. — Druyvesteyn, XXIII, 626; VI, 43, 304. — Drijver, XXIII, 566. — Duba, XXVI, 164. — Dubar, XXV, 12. — Dubblinga, XXVIII, 26 (*n.*) (*Nm*); IX, 207 (*Nm*). — Dubreuil, XXIV, 236. — Dubuisson, XXVII, 43. — Duchemin, XXVIII, 113 *O*. — Dudde, XXIII, 635; X, 64 *O*, 209 *O*. — v. Dueverden, XXIII, 62; IX, 481. — Duffay, XXII, 139 (*n.*). — Duffel, XXIX, 120*, 529. — Duffer, XXIII, 377; IX, 53. — v. Duhn zu Oberstein, XXVI, 568, 84. — Duim, XXVI. 402. — v. Duinen. XXIX, 320. — v. Duinhoven, XXVII, 92. — v. Duite, XXX, 203. — Duitschot, XXII, 515. — Duivel, XXVII, 165. — Duiveland (?), XXIV, 267 (*n.*) — Duivenbode. Duvenbode, XXI, 255, 358; II, 514: 5. — Duivis, XXVII, 393. — Dulaurier, XXIX, 1 — v. Dulcken, XXII, 515. IV, 145; VII, 132; IX, 591; X, 425, 613*. — Dullaert, Dullert, XXII, 515: V, 237, 502; X, 540 [2]). — Dullemans, XXIX, 582. — v. Dulmen, XXV, 368: VIII, 515; IX, 42, 6. — Dumbar, XXV, 583; VI, 319. — Dumonceau, XXIV, 521. — Dumont, XXIV, 524; X, 379 (*n.* 2). — Dumortier, XXIII, 536. — Dunant, XXX, 251. — Dunen, XXIII, 130. — v. Dunenbosch, XXI, 229 (*n.*). — Duni, XXV, 620. — Dunoyer, XXIII, 487. — Düntzer, XXV, 172. — Dupeyroux, *zie* du Peyrou. — Dupper, XXIV, 467. — Duquesne, XXVI, 101. — (v.) Dura, XXVI, 101, 64; VII, 251; X, 323. — Durant, Durvant, XXII, 515: IV, 470; IX, 341, 2. — v. Duras, XXVI, 582, 623*; VII, 472. — v. Duren, XXI. 17. — Dusart, XXII, 515; III, 214; VIII, 487; X, 140. — Dusseau, XXX, 546. — Dussel, XXV, 445. — v. Dusseldorp, XXIII, 285; V, 501. — Dussen, XXV, 208 *O*, 68. — v. der Dussen, XXII, 515; III, 370, 567; IV, 41, 219, 311; V, 200; VI, 158, 310. 66, 85 *O*, 632; VII, 102, 90, 1, 4, 429, 638; VIII, 364; IX, 377*; X, 326, 32. — v. der Dussene, XXI, 589. — Dussik, XXII, 515. — Dutrieu de Terdonck, XXVII, 482*. — Dutry (v Haeften), XXI, 156; VI, 304 [3]); VII, 482*, 3; VIII, 291; IX, 377*, 633; X, 579. — v. Duuren, XXV, 433 *O*, 522. — Duusberg, XXIV, 147. — Duvelaer (Duyvelaer), XXV, 154, 99, 256 (*G.*), 475; VII, 357, 639; VIII, 366 (*G*). — v. Duveland, XXIII, 532. — Duven, XXX, 625. — v. Duvenvoorde, XXI, 34, 314*, 451, 586; II, 5, 53; IV, 574*; IX, 326, 432; X, 264. — Duville, XXV, 626. — Duvoisin, XXIX, 491. — Duwer, XXIV, 30. — Duyck, XXI, 5, 6, 253; III, 372; IV, 30; V, 236, 89; VII, 58, 189. — Duyff, XXVII, 393 (*Nm*), 408 (*Nm*); X, 419. — Duyfs, XXVII, 393. — Duymaer v. Twist, XXV, 223. — Duyn, XXII, 243; III, 387; V. 626. — v. Duyn, XXI, 314; VI, 413. — v. der Duyn, XXIV, 363; V, 565, 633; VII, 193; X, 540. — ten Duyne, XXIV,

1) waarvan *Dromenburg*? 2) *niet* Duller. 3) *niet* Dutzy.

196. — ten Duynen, XXIII, 489; X, 377. — v. Duynen, XXIX, 320; X, 271. — v. Duynkerken, XXI, 358; II, 514, 5; III, 76. — Duyschot, XXII, 515; V, 619. — v. Duyse, XXX, 473. — (v.) Duyst, XXIII, 37; IX, 225 *O*, 525. — Duyst v. Voorhout, XXIII, 312. — Duytschot, XXV, 618. — Duyven, XXX, 389, 90. — Duyzenddaalders, XXV, 362. — Duzelius, XXIII, 489. — v. Dijcke, XXIII, 477: V, 394, 519. — v. den Dijcke, XXII, 116; III, 483. — Dijckmeester, XXX, 328 — v. Dijk, Dijck, XXI, 170: II, 117, 514: III, 242; IV, 222, 311; V, 181, 516, 623; VI, 1 *O*, 313: VII, 26; VIII 43, 438*, 9; IX, 82, 165, 2?3*, 9, 442, 508; X, 163, 424, 563, 81. — v. Dijk van 't Velde, XXIX, 223*; X. 424. — v Dijkhuizen, XXIX, 323. — Dijkmans, XXIII. 242 — Dijkstra, XXVI, 291; VIII, 549. — Dymant, XXIII, 511. — Dyvoort XXII, 71.

Eabinga v. Humalda, XXVII, 501. — Eaton, XXVI, 46; VII, 631 — Ebbe, XXI, 227. Ebben, XXVI, 427. — Ebber, XXVII, 269. — Ebbink, XXII, 515 — Ebeling, XXIV, 22; V, 111, 555. — Ebers, XXIX, 424 — Ebert, XXI, 335, 9. — v. Ech, XXII, 477. — v. Echteld, XXVI, 525, 34, 5; X, 421 — v. Echten, XXIX, 45; X, 480. — v. Echteren, XXII, 548*b*. — v. Eck, XXI, 63; II, 554*a*; III, 107*, 62, 241, 375; IV, 179, 356, 513; V, 264, 89, 363; VI, 52*, 163, 378, 83, 605, 6, 21; VII, 139 (?), 473* [1]), 524, 80; VIII, 203*, 473: IX, 49*, 490; X, 265, 329. — v. Eck v. Pantaleon, XXI, 399; II, 473; III, 380; IV, 147; V, 264, 80, 1*, 364—6. 71, 433; VI, 47, 63, 4*, 96, (*G*), 7, 8*, 163, 245, 315, 6, 25, 67, 73, 5 (*n.*), 378, 417, 21, 2, 4 (*n.*), 9, 531, 76, 620, 34, 5: VII, 91, 6, 135, 9 (?), 97*, 200, 1, 420*, 8, 580, 635; VIII, 140, 203*, 475: IX, ;52, 219, 324, 46, 569; X. 368 (*G.*), 569, 620, 3, 5. — v. Ecke, XXIV, 252. — Eckhardt, XXIX, 491. — Eckman, XXV, 362. — Eckring, XXIX, 207 (*Nm*). — Edam, XXIII, 631. — de Edell, XXIII, 14; IX, 524; X, 625. — v. Eden, XXVII, 575*. — Edens, XXV, 208 *O*, 68. — Edingius, XXIX, 339, 41. — Edle, XXV, 130. — Edmeston, XXX, 68 (*n.*) 161. — Eeckama, XXIX, 181. — Eeckhoat, XXIV, 106, 8. — v. Eede, XXVII 102, 253, 480; 575*; VIII, 46*. — v. den Eede, XXVII, 480. — v. Eeden, XXIV, 33; VI, 326; VII, 575*, 82*; IX, 358; X, 278. — v. den Eeden, XXVII, 575*, 82*; VIII, 46*. — de Eedens, XXVII, 206. — v. Eek, XXIII, 559. — v. Eeke, XXV, 241. — Eekmans, XXII, 515. — Eelbo, XXX, 579, 80. — Eelink, XXI, 380, 1. — Eelkens, XXII, 359, 515. — Eeltink, XXI, 381 — Eeltjes, XXVIII, 20, 74 (*Nm*); IX, 528. — v. Eem, XXII, 515. — v. der Eem, XXI, 191; VI, 64*, 415; X, 209. — v. der Eembd, Embd, XXII, 479; VII, 600. — Eenhoorn, XXIX, 557 (*n*). — v. Eerde, XXIV, 449. — v. Eerden, XXVIII, 161 *O*. — v. Eerdenborch XXVI, 308. — de Eerens, XXIX, 168. — den Eersamen, XXV, 134, 7. — v. Eetvelde, XXIII, 303. — Eewouts, XXIV, 267; VI, 218. *Zie* Ewouts. — v. den Eezen, XXII, 515. — Effers, XXII, 515. — Egberts, XXIII, 289; V, 279. — Egels, XXIV, 367. — v. Egeren, XXVI, 67, 570, 1, 81. — Eggaert, XXX, 103*. — Eggius, XXIII, 285. — v. Eggerstee, XXX, 576. — v. Eghen, XXII, 515. — Egmond, XXI, 403. — v. Egmond, XXV, 616, 7. — v. Egmond (*adel.*), XXIII, 314; IV, 77, 305, 11, 458, 71; VI, 583; VIII, 386, 476; X, 297. — v. E. v. Kenenburg, XXIV, 411. — v. E. v. Meerenstein, XXVI, 479; X, 621, 3. — v. E. v. der Nijenborg, XXII, 591; III, 587; IV, 114,

---

[1]) *geen* Pantaleon.

259; VII, 190; X, 112. — Ehrenthal, XXVI, 75. — Ehrhard, XXX, 546. — Eichhof, XXX, 229. — Eichholtz, XXII, 271. — v. Eick v. Blaeshem, XXIV, 307. — Eigeman, XXI, 402; II. 515. — v. Eik, XXX, 161 O. — Eilbracht, XXIII, 381; VII, 142, 311, 421; VIII, 39, 143, 4 (*Grd.*), 56*, 299 (*n.* 1), 533; IX, 117. — Eilers, XXIX, 249. — Eindius, *zie* v. den Eynden. — Eisenbach, XXIII, 107*. — Eisenhofen, XXIII, 107*, 8*. — Eissingh, XXV, 141. — Eitnar, XXIII, 513, 4; V, 56. — Ekama, XXI, 87; II, 176. — Ekkelboom, XXIX, 31 (*Nm*). — Eksteen, XXIII. 233. — Eland, XXVII, 407. — Elbervelt, XXX, 207*, 45. — Eldenus, XXVIII, 557; IX, 436. — v Elderen, XXIII, 475; VII, 98; VIII, 366; IX, 167; X, 382*, 620, 2, 5. — v. Eldik, XXIV, 581; VIII, 107. — Elffsdijck, XXIII, 314. — den Elger, XXII, 125. — Elias, XXII, 515; III, 76, 545 *O*, 642 *O*; IV, 602; VII, 193; VIII, 49, 151. — Elinx, XXX, 143. — Elion, XXVI, 72. — Eliver, XXIV, 526. — Ellerman, XXI, 495. — v. Elmare, XXVI, 308. — v. Elmendorf, XXX, 203. — v. Elmeringhausen *of* Elmershausen, XXV, 130. — v. Els, XXVI, 46; X, 200. — v. Elsbroek, XXX, 272. — v. Elsdijk, XXVII, 357. — v. Else, XXVI, 525. — v Elsen, XXVII, 92; VIII, 364; IX, 377. — Elsevier. XXV, 615 (*n.*); VII, 202, 310; X, 100. — v. Elshout, XXIII, 370. — v. Elsland, XXIII, 75; V, 241. — Elsmann, XXII, 515. — Elsnerus, XXVIII, 41. — Elsveld, XXIII, 287. — v. Elten, XXIV, 107; VII, 294. — Elter, XXIV, 68. — v. Elverdinghe, XXVI, 131. — v. Elverveld, XXII, 515; X, 206. — Elverzeele, XXI, 58. — Emants, XXV, 134; VIII, 2. — Emanuel, XXI, 380. — Emaus, XXV, 137. — Embach. XXII, 515. — Embert, XIV, 31 — Embize, XXVI, 162. — v. Emden (*adel.*), XXVIII, 400. — v. Emden, XXII, 516; IV, 440; VI, 319; VIII, 372; IX, 134 (?). — de Emeda, XXIX, 134 — de Emere, XXX, 368. — Emilius, XXVII, 417. — Emmenes, XXIV, 211. — Emmichoven, XXVIII, 479*; IX, 582. — v. Emmingha (Emingha), XXIII, 287, 9, 314; IV, 262, 3; V, 262 (*P.*). — Emonts, XXIII, 314. — l'Empereur v. Oppijck, XXIX, 577; X, 269, 390. — Emschate, *zie* Enschate. — Enatten, XXVI, 582. — Enckevoirt, XXV, 11, 2*. — v. den Ende, XXII, 459, 516; VII, 498; VIII, 438*, 583; IX, 165. — v. den Enden, XXIV, 367; X, 155. — Enens, XXVII, 372. — v. den Eng, XXII, 516. — Engel, XXIII, 73. — Engelberts, XXII, 516; VIII, 509; X, 573*. — Engelborn, XXV, 555. — Engelbron, XXV, 112, 555. — Engelen, XXII, 556*a*; III, 566; IV, 211; V, 538; VIII, 108, 444. — v. Engelen, XXV, 330; X, 604*. — Engelenberg, XXVII, 258. — Engelenburg, XXVI, 344; VII, 207. — Engelhardt, XXX, 319 (*n.*). — Engel'hart, XXIII, 105*. — Engelmann, XXVII, 122. — Engels, XXI, 158; III, 548; V, 44; VI, 93; VII, 131, 2; IX, 328*; X, 333. — Engelsma, XXV, 427. — v. Enghuysen, XXIV, 145, 6, 293, 398; VI, 154. — Enklaar, XXIX, 439. — Ens, XXIII, 472. — v. Enschate, XXIX, 215 (*n.*)*. — (v.) Enschede, XXI, 339 (*Cat.*), 611 II, 21 (*Cat.*), 247 (?); V, 428; VI, 634; VII, 209, 10; X, 490. — v. Ensse, XXVII, 316, 7; X, 203, 4, 618. — Entens (Entes), XXII, 367; IV, 437; VII, 482*; X, 334, 425, 567. — Enter, XXII, 516. — l'Epie, XXIII, 626. — Eppinck, XXX, 490. — v. Erbach, XXX, 479. — Erberveld, XXVIII, 54, 441 *O*. — Erckelentz, XXVI, 343*, 4, 514. — Erckenbout, XXX, 161. — Erckhout, XXV, 162. — Erckmann-Chatrian, XXV, 248. — v. der Erff, XXVIII, 463. — v. Erfrenten, XXX, 332. — Erhard, XXIII, 627. — v. Erkel, XXX, 264. — Erman, XXV, 383. — v. Ermel, XXVI, 375. — v. Ermelen, XXX, 620, 2. — v. Ermelo, XXVII, 521. — Ermerins, XXII, 558*a*; III, 473;

IV, 362; V, 212, 583; VII, 352; X, 379. — Ermgaert, XXII, 516. — Ernst, XXIII, 241; IX, 391 (?). — Ernsthuysen, XXVI, 497 *O*. — v. Erp, XXII, 516; III, 236, 473; IV, 43, 132, 258, 9; V, 218, 364—8; VI, 42, 3, 97, 255; VIII, 155, 426, 536. — v. Erp v. Middegal, XXIV, 400. — v. Erpach, *zie* v. Erbach. — v. Erpecum, XXIX, 236; X, 331. — v. Erpen, XXII, 276; IV, 309*, 11. — Erstbeke, XXVI, 154. — v. Es, XXVIII, 444. — v. Escauté, XXI, 58. — v. Esch, XXIX, 464. — v. den Esch, XXV, 368. — Eschauzier, XXIV, 229 *O*, 40 *O*, 373 *O*, 84 *O*; VII, 134; VIII, 141, 586; X, 431. — Escher, XXVIII, 505. — Eskes, XXII, 516. — d'Esnon, XXVIII, 204. — l'Espinoy, XXX, 230. — v. Esselt, XXX, 618. — v. Essen, XXIV, 147; VI, 68, 327, 39, 421, 536; VII, 316, 423; VIII, 534; IX, 163, 72. 380, 490; X, 141, 2, 203, 4, 566. — Esser, XXIV, 511; VI, 339. — v. Esserden, XXX, 145. — v. Essevelt, XXVI, 63*, 370, 1*, 2, 412; VII, 139*. — Estor, XXIX, 59, 73 (*n.*), 174 (*n.*). — d'Estourmel, XXIII, 418. — Estraborgis, XXVII, 371, 556. — v. Estveld, XXVI, 371; VII, 47* (*G.*), 317; VIII, 45. — v. Esvelt, XXII, 306, 607; VI, 493*; VII, 134*, 524; VIII, 251. — Eswijler, XXIII, 631. — v. Etten, XXVI, 219; VII, 255. — Etter, XXIV, 107. — Etzen, XXIV, 300. — Eunicke, XXII, 516. — Eurardus, XXVII, 32. — den Eurm, XXII, 12. — v. Eusum, XXI, 213; IV, 437 (*n.*); V, 41; VII, 482*. — d'Eve, XXVI, 474. — v. Even, XXIII, 289. — Everaars, XXIII, 129. — Everaert, XXIII, 157. — Everards, XXII, 110. — v Everdingen, XXIV, 253*, 9, 323*; X, 253, 385 *O*. — Everhards, XXVIII, 364; IX, 376. — v. Everinghe, XXIII, 524. — Evers, XXV, 223, 492. — Eversdijk, XXIV, 142: X, 422, 561 (*G.*). — Everts, XXI, 540; II, 25; III, 301; VI, 311; VIII, 155; IX, 45. — Evertsen, XXII, 479; III, 533; V, 368; VI, 225 (?). 324; VII, 433 *O*; IX, 439; X, 318, 574, 80 — Everwijn, XXI, 284 (*Nm*); IV, 147; IX, 122.— l'Evesque, XXV, 524.— Ewichardi, XXII, 516. — Ewolts, XXI, 403 (?); VI, 377. — Ewout, XXII, 516. - Ewouts, XXVIII, 444. *Zie* Eewouts. — v. Ewsum, *zie* v. Eusum. — v. Ewijck, XXIV, 54; VII, 49; X, 267, 493. — v. Exterde, XXV, 130. — Eyberch (?) XXIX 548 — v. Eybergen, XXIV, 353 418; VI, 619. — Eyck, XXIX, 385 *O*. — Eyck v. Zuylichem, XXIII, 326. — v. Eyck, Eyk, XXII, 515; III, 266, 387; IV, 335, 419, 67; V, 53, 362, 545: VII, 354, 572*, 631*; VIII, 107, 365; IX, 378*, 424, 5; X, 454. *Zie* Berch-eyk. — v. Eyck de Brusselle, XXVII, 522. — v. der Eyck, Eyk, XXIV, 363, 422; IX, 71, 82, 230. — v. der Eycke, XXIII, 164; VIII, 274. — v. Eyckelenburg genmd Hooftman, XXX, 624. — Eyermeet, XXV, 201. — v. Eygeren, *zie* v. Egeren. — v. Eyken, XXII, 515 — v. der Eyken, XXIV, 418. — v. Eyl, XXI I, 500*: VI, 525; VIII, 98; IX, 435. — (v.) Eynatten, XXIII, 475; VI, 118. — v. (den) Eynde, XXII, 515; III, 123, 393; IV, 240, 367; V, 12*; VIII, 583, 627*; IX, 476, 579, 82, 610. — v. Eynden, XXV, 394; IX, 628; X, 332. — v. den Eynden (Eindius), XXI, 293; II, 515. *Zie* à Fine. — v. Eyndhouts, XXVIII, 432*, 623*, 5*, 6; IX, 47, 582. — v. Eyndhoven, XXII, 515; III, 479. — Eyngel, XXIX, 334. — v. Eys, XXVI, 309; VIII, 258, 365; IX, 380, 490. — v. Eysbergen, XXVII, 209 *O*. — v. Eysden, XXX, 393. — v. Eysdonk, XXII, 515. — v. Eyseren, XXVI, 571, 81. — (v.) Eysinga, XXVIII, 259; IX, 183; X, 105 (*n.*). — Eysingh, XXV, 141. — Eysma, XXVIII, 391; IX, 182, 3; X, 105. — v. Eyssel, XXIII, 217, 472*; IV, 15*, 6. — v. Eyssenbroek, XXIX, 271. — Eyssinga, XXV, 142. — Eyssonius, XXX, 478. — v. der Eze, XXVI, 623*.

Faas, XXII, 109. — Faassen, XXVIII, 444. — Faber, XXII, 360, 516; III, 376, 518; X, 320—2. — Faber v. Egmont, XXIX, 66. — Faber v. Riemsdijk, XXX, 64 *O*, 321, 2. — Fabius, XXX, 111; 209 *O*, 491. — Fabri, XXII, 516; IV, 512. — (v.) Fabricius, XXI, 317; X, 59, 431. — (v.) Fabritius, XXVIII, 426; IX, 338; X, 156. — Fabry, XXV, 12. — Faes, XXIII, 105*; VIII, 7. — Fagel, XXIII, 477; IV, 139*; VI, 221, 317; VII, 111; VIII, 507, 83; IX, 484. — du Faget v. Assendelft, XXVII, 576*; IX, 59. — (du) Faget v. Kralingen, XXVI, 231. — Faghele, XXIII, 477; IV, 139*. — Fahne, XXIX, 436; X, 255. — della Faille (Faglia), XXII, 637; III, 633; VI, 485; VII, 43; VIII, 169 (*Cat.*), 624; IX, 482, 580, 2; X, 146, 269, 326—8 (*G.*), 537, 63. — Faillery, XXIII, 216, 423. — Fak, XXVII, 430. — Falck, XXVI, 69; VII, 426; IX, 382*, 3. — de Faleicios, XXI. 22. — Falentijn, XXII, 516. — Falieri, XXIII, 109. — de Falkenstein, XXI, 76. — de Falloux, XXV, 1. — Falquiers, XXIV, 308. — Famars, XXIII, 272; VI, 306; VII, 315. - Fannius, XXII, 599; III, 181; VII, 430, 583; VIII, 252; IX, 82, 229. — de Fanson, XXIII, 536; IV, 259; VI, 633. — Farber, XXVII, 536 *O*. — Fariseau, XXIX, 371. — Farnebok, XXV, 134. — Farret, XXVI, 379. — Farwel, XXIX, 380. — Fasel, XXVII, 138. — Fassin, XXVI, 93. - Fastré, XXII, 516; IV, 455. — Faulquier, XXIV, 308. — Fauque, XXIX, 491. — Faure, XXII, 432; III, 527; VIII, 482. — Faust, XXII, 373. — Fauvarcq. XXIX, 60, 6, 82, 230, 3. — Favart, XXIV, 420. — Faye, XXVII, 99. — le Fe, XXVIII, 431. — le Febure, XXI, 123; IX, 272. — Feddema, XXII, 516; IV, 299. — Feen, XXVII, 13. — v. der Feen, XXVII, 146. — de Feghg, XXV, 617. — Feillet, XXVIII, 551. — Feith, XXII, 516; III, 517; IV, 364, 436, 7 (*n.*); VI, 295, 339, 468; VII, 7, 46, 204—6, 59, 418; VIII, 80, 92 (*n.*), 419, 524; IX, 53, 112* (*G.*), 323; X, 372. — Felbiers, XXIII, 107*. — Felbinger, XXII, 516. — Felle, Felles, XXVIII, 496—8, 503 (*n.*); IX, 176. — Feltenberg, XXII, 516. — le Fer, XXIX, 58. — (v.) Ferens (Ferenz), XXIX, 483; X, 428. — Feritz, XXX, 232. — Ferleman, XXX, 496. — Fernandez, XXIX, 60—2, 4, 176, 9. — Fernandse, XXVI, 161. — du Ferne, XXVIII, 59. — Fernes, XXVIII, 59. — de Fernetz, XXVIII, 59. — v. Ferny, XXII, 114; VI, 489. — Ferradini, XXII, 516. — de Ferrand du Til, XXIII, 11. — Ferraris, XXIX, 331, 2. — Ferret, XXV, 620. — Ferretti, XXV, 620. — Fervara, XXVIII, 111. — (de) Fesch, XXII, 516; V, 242. — Fesser, XXVI, 27. — Fetis, XXIII, 514; IV, 228; V, 56, 621 (*n.* 4). — Fevel. XXVIII, 431 — le Fèvre, XXII, 516. — Fey, XXVII, 426; IX, 486*; X, 52. — Feyck, XXIII, 214. — Feydt (Feyt, Feit), *zie* Foeyt. — Feye, XXIII, 585. — de Feyfer, XXIII, 627, 8; VII, 95*. — Feynieth, XXVI, 49, 50*; VIII, 52. — Feys, XXIX, 147. — Feyten, XXVIII, 149. — de Feyter (-tere), XXIV, 133*, 220. — Feytsma, XXIX, 182. — Feyuit, XXX, 200. — Fiberse, XXVI, 345. — Fienus, XXII, 516. — Fiertman, XXIV, 510, 1, 2. — Figler, XXVII, 146* [1]). — Filipini, XXVI, 474. — Filts, XXV, 161. — v. Filtzen, XXIX, 171. — Finantie, XXV, 135. — Finatti, XXVI, 473. — Finck, XXIV, 487. — Fincken, XXII, 516. — à (de) Fine, XXI, 292; II, 516; III, 289; IV, 240. — de Finneman, XXVIII, 501, 2 (*n.*); IX, 175. — de Fiory, XXVII, 48. — Firmin du Couroy, XXIX, 73. — Firmin Didot, XXIX, 463. — Fischer, XXII, 516; III, 230; V, 621;

Tigler.

VI, 311*. 515, 6. — Fitz, XXII, 516. — Fitz-Gerald, XXIV, 157 *O*. — Flacchius, XXVIII, 580; IX, 520. — le Flameng. XXVI, 485; VII, 43. – Flamery, XXIX, 80. — v. Flemming, XXVI, 587. — Flenderus, XXVI, 606; IX, 490. — Flenshoorn, XXIV, 189. — Fletcher, XXV, 480. — Fleury, XXIX, 61 (*n.*). — de Flines, XXIV, 377; VII, 26; VIII, 172; IX, 327*; X, 260, 2, 3, 332. — du Flo, XXVII, 373 (*H.*). — v. Flodorf Wartensleben, XXVI, 587. — v. Flodorp, XXI, 60, 213; IV, 311; VII, 577; X, 252*. — Flógel, XXIV, 22. — Floquet, XXIII, 625. — Floris, XXIII, 625; VIII. 6, 116. — Florijs, XXII, 517. — de Floyen, XXIV, 311. — Fludd, XXX, 455. -- Foccaart, XXIX, 440. — Fochon, XXIV, 107. — Fock (Focke, Fokké), XXVII, 320, 578. — Fockeday, XXVII, 639; VIII, 530. — Fockema, XXII, 517. — Fockens, XXVII, 265 *O*; IX, 102. — Focking, XXII, 517. – Fockinck, XXII, 451; VII, 519. — Fodor, XXII, 517; IV, 512. — Foeck, XXIII, 62. — Foerstemann, XXV, 486. — Foeyt, XXI, 239; III, 14, 539; VI, 155, 634, 5* (*G.*); VII, 98, 101, 309, 49, 579; IX, 434, 5, 515; X, 111, 324*, 32, 625. — Fokke, XXIV, 312. – Fokkens, XXIX, 390 (*n.*); X, 257 (*n.*), 402. – Fokker, XXI, 599 (*n.* 3); II, 153 (*n.*), 562; IV, 140; V, 17; VI, 289; IX, 205. — Folkema, XXV, 182. — Folkerts, XXVII, 484. — Folpertsz, XXIII, 76. — la Fon, XXX, 502. — de la Fons—Mélicocq, XXII, 503 — Fonseca, XXV, 322, 519. — la Font, XXI, 175. — de la Fontain (-ne). XXVI, 217; VIII, 427; X, 59. — Fontaine, XXIII, 497 (*n.*); IX, 62—4, 71, 123, 31 (*n.*), 70, 236. — de Fontaine, XXIV, 152. — la Fontaine, XXVIII, 427; X, 59. — des Fontaines, XXIX, 179. — Fontanus, XXIX, 116 — Fontein (-teyn), XXIII, 327, 628; V, 260, 1 (*Cat.*); VI, 262; IX, 561; X, 331, 419. — Fontenois, XXX, 627. — Fontignies (-gny), XXIII, 105*, 8*. – Fool, XXIII, 301 (*n.*). — Fopma, XXIX: 535. — Foppes, XXIII, 517. — v. Foreest, XXI, 586; II, 53; III, 628, 30; IV, 71; VII, 312; IX. 326; X, 256. — Forestus, XXIX, 491. — du Foret (Forest), XXI, 214. — Forkel, XXIV, 225. — Forlout, XXV, 617. — Forne, XXVIII, 59. — Forster, XXIV, 9; V, 215; VIII, 195. — Forsterman, XXVI. 341*. — Fortmeijer, XXI, 402; II, 517; V, 623. — Fortuin, XXII, 507. — de Fosse, XXII, 517, 9. — v. der Fosse (du Fossée), XXVII, 579. — Foucart, XXII, 517. — Fouler. XXIX, 273. — Fouquier-Tinville, XXIV, 433. — Fourmy, XXVIII, 59. — de Fourneau, XXII, 117. — Foux, XXII, 517. — de Foux, XXVI, 489. — de Fox, XXVI, 489. — Foyert, XXVI, 314, 78, 427, 634, 5*; VII, 260, 74, 580, 638; IX, 271. – Foyinga, XXIX, 182. — Fraas, XXVIII, 90. — Fraikin, XXV, 133; VIII, 435 — Franchoys, XXVIII, 514. — Francius, XXIII, 561. — Franck, XXIX, 491. — de Francke, XXVII, 555. — Francken, XXII, 284, 517; VII, 483*; IX, 114, 481. — de Francquen, XXIII, 634. — Frank, XXII, 517. — Franke, XXIX, 374; X, 546. — Franken, XXIII, 629; VI, 112; X, 332, 7 *O*. — Frankenhoff, XXX, 456. — v. Franquemont, XXV, 223. — Franquinet, XXX, 225. — Frans, XXII, 517. — Fransen, XXII, 517; X, 62, 573*. — de Fransquillon, XXIX, 106. — Fransse, XXV, 398; X, 386. — Franssen, XXIV, 240; IX, 63, 6, 72. — Frausz, XXI, 226, 403; II, 519; III, 73; IV, 57. — Frantz, XXVI, 527 (*n.*) — Frantzen, XXIII, 44, 372; IV, 52; IX, 172. — Fraustadt, XXX, 479. — de Fravière, XXVIII, 455. — Fraxinus, XXVII, 296 (*n.* 1). — Fraylema, XXX, 425. — Frederic, XXX, 5. — Frederici, XXVIII, 115. — Frederiks, XXIII, 76; VI, 313; VIII, 217, 440; X, 407. — Freeren, XXX, 105. — Freese, XXVIII, 479. — de Freese, Frese, XXI, 237;

VII, 62. — Freiling, XXIII, 124. — (Fremaut, Fremaux) Fremeaux, XXIV, 123, 34, 377; V, 144, 257, 514; VI, 52; VII, 131*, 312. — de Fremery, XXVI, 286; X, 218. — Fremy, XXII, 517; IV, 107. — Frenck (-cke), XXIX, 592; X, 541*. — Frensel, XXVI, 558. — Frescarode, XXIX, 176. — Freschow, XXIX, 528. — Fresiano, XXIV, 212 [1]) — de Fresnes, XXIII, 180; VI, 512 (n.). — Fret, XXIII, 180; IV, 141, 3. — Freubel XXII, 517. — Frey, XXV, 283. — de Freyn, XXI, 124. — Freys, XXV, 537. — Freys v. Dolre, XXVIII, 483, 5; X, 618, 20, 2. — Freys v. Kuinre, XXX, 620. — Freytag, XXII, 254, 5, 517. — Freyts, XXVI, 154. — v. Fridagh, XXVII, 578; VIII, 139, 253. — Friederichs, XXII, 517; V, 549, 50. — Friedländer, XXV, 209, 484 — Friedrich, XXVI, 4, 5. — Fries, XXVI, 414. — v. Friesendorp, XXIX, 276. — v. Frieshijm, XXV, 554. — Frieswijk (Friswick), XXIV, 477, 554; VII, 534; VIII, 102, 361, 584; X, 490. — Fris, XXIV, 134. — Frisch, XXV, 65. — Frischmuth, XXII, 517; IV, 60. — Friskers, XXII, 557„ (n.). — Frittema, XXIII, 633. — Frocet, XXVI, 96. — Froidmont, XXIII, 288. — Froment, XXIV, 193 O, 312 O. — Frouchem, XXIX, 222. — Frouet, XXVI, 96. — Fruit v. Hartogh, XXIX, 234. — de Fruytere, XXVIII, 514. — Fruytiers, XXII, 411, 4, 9. — Frykenius, XXVI, 225 O. — Frijlink, XXIV, 609. — Frythoff, *zie* Vrythof. — Fuchs, XXIV, 56. — Fücks, XXIV, 509. — v. Fuenen, XXVIII, 477. — Fuery, XXII, 114. — Fullenius, XXVII, 146, 586. — Fuller, XXI, 479. — Funck, XXIV, 440; X, 428 (n. 3), 9 (n. 1). — Funcke, XXIII, 453 (n. 2); VIII, 437. — Funger, XXVII, 33. — Furnerius, XXII, 517. — v. Furstenbergh, XXI, 104, 63; III, 440. — Fustenburg-Steiheim, XXIII, 108*. — Fuyck, XXIII, 534; IV, 263. — Fijck, XXIV, 223*, 4, 309*. — Fijens, XXII, 516. — Fijken, XXV, 422. — Fijnje, XXVIII, 607 (*Nm*). — Fijten, XXVIII, 149.

Gaaf, XXIX, 373*, 634. — v. Gaasbeek, XXIII, 182, 470; VIII, 254, 340; IX, 55. — Gabbema, XXVIII, 598; X, 565. — Gabbes, XXVII, 557. — Gabevale, XXX, 627. — di Gabriel, XXVIII, 508. — Gabry, XXII, 517. — Gadema, XXIII, 218. — Gael, XXVII, 601. — v. Gael, XXIII, 241. — Gaerts, XXV, 175. — v. de Gaete, XXI, 75. — v. Gaffel, XXIX, 599, 605—7. — Gagnebin, XXIX, 121, 3. — Gaillard, XXIII, 506; V, 240; VI, 467; X, 251. — Galama, XXII, 517; III, 322, 3, 464; VIII, 160 O; IX, 182. — Galand, XXVIII, 503—6; IX, 130 (n.), 72, 4, 6. — Galco, XXV, 486. — Galen, XXVIII, 249 (n. 3). — v. Galen, XXIV, 493; V, 335; VI, 160; X, 605*. — Gales, XXVI, 273 O. — Gallandat, XXI, 586; IX, 76. — Gallas, XXIX, 63, 172. — Galli, XXIII, 21. — Gallis, XXIII, 626. — Galtus (Galtussen, Galtusz), *zie* Germers *en* Hagerbeer. — v. Gameren, XXIX, 281 O, 535. — de Gandavo, XXII, 517. — Gans, XXVIII, 385; IX, 5, 13; X, 162. — Gants, XXIV, 512. — Ganz, XXII, 517. — Garama, XXIII, 517; VI, 80. — Garbrant (-brants), XXII, 517; VI, 192. — la Garde, XXIII, 163. — v. de Garde, XXIX, 426. — v. Garel, XXII, 314. — Garels, XXII, 517. — Garemijn, XXVIII, 426. — Gargon, XXIII, 59, 60; V, 245; VII, 108. — Garinga, XXVI, 80. — Garrelts, XXVIII, 131, 5. — Garsin, XXX, 501. — Garsten, XXII, 56 — Gasinjet, XXIII, 629. — Gaspard, XXII, 517. — Gassmann, XXII, 518. — Gastelaer, XXII, 374, 5. — de Gastines, XXI, 161. — Gates, XXVII, 113. — Gaubius, XXV, 564, 6. — Gautier, XXV, 622; IX, 172; X, 497, 8, 502. — de Gavere, XXIX, 530; X, 40, 247. — de Gay, XXIX, 206. — Gay

[1]) *Lees:* Trevisiano.

ckema, XXIX, 182; X, 107. — Gaykens, XXX, 378. – Gaymand, XXIII, 107*. — Gaymans, XXVII, 196; IX, 583; X, 150, 371, 489. — Geel, XXII, 32 (n). — v. Geel, XXIII, 387 — v. Geelkerken, XXVIII, 429 — Geelvinck, XXIII, 176, 297; IX, 391; X, 487. 9. — Geems. XXX, 71 — Geens, XXVII, 140 (n.). — de Geer, XXV, 3f8; VI, 47; VII, 478, 526; IX, 582. — de Geer v. Rijnhuizen, XXIII, 326. — v. de Geer (Gheer), XXII, 518 [1]. — v. der Geer, XXIV, 265 O*, 467. — Geerdingh, XXII, 518. — v. Geerestein, XXIII, 583; VI, 418. – Geerke, XXIV, 464. — Geerkens, XXII, 518. — Geerling, XXII, 392; III, 379. — Geerts, Geertsz, XXII. 140; III, 79; V, 174; IX, 281 O, 534. – Geertsema, XXIX, 216. — Geerytsz, XXIII, 456. — de Geest, XXI, 243; II, 518. — Geesteranus, XXIII, 510. — v. Geffe, XXIII, 586 — v. Geffen, XXIV, 337. — Gegel, XXII, 518. — Geilfuss, XXII, 518; V, 58. — Geilhoven, XXII, 518. — Geisler, XXX, 373, 5*. — Geistman, XXVI, 628; VIII, 153; IX, 76; X, 625 [2]). — Geisweit v. der Netten, XXVIII, 239 (B.). — v. Gelder, zie Gelre (Geld.). — v. Gelder, XXII, 518; V, 549; VI, 543; VIII, 470; X, 248, 573*. — Geldolf, XXVI, 434. — v. Geldorp (-drop), XXII, 51*; VII, 355, 572*, 631; X, 383*. — v. Gelé, XXV, 564. — v. Gelein, XXIX, 632. — Geleinsz, Geleyns, XXII, 1, 518; VI, 633; X, 386 — v. Gelen, XXII, 518. — Gelis, Gelys, XXII, 518; VIII, 622. — de Gelleke, XXIX, 63. — v. Gellinkhuysen, XXVIII, 386; X, 161, 2, 77. — Gellius de Bouma, XXVII, 144, 295, 304, 73. — Gelmertsz, XXII, 170. — v. Gelre (Geldersch), XXI, 213; III, 533; V, 168*, 9, 226; VI, 65, 8, 411*, 9, 94, 5; VIII, 335, 550; X, 622. — v. Gelre (Zeeuwsch), XXVI. 158* — Geltendach, XXV, 491. — Geltsaijer, XXVI, 338. — Gelijsz, XXIII, 73. — v. Gemen, XXIV, 145, 6; VI, 43. — v. Gemert, XXII, 360, 518; IV. 309*: VII, 96. — Geminiani, XXII, 518; IV, 515 — Génard, XXIX, 581 - Genderdros, XXVII, 49. — Gendron, XXVIII, 499. — v. Gendt, XXII, 518; X, 432* (P.). — v. Genechte, XXV, 619. — de Genestet, XXVI 262. — v. Gennep, XXIII, 107*; IV, 306 (?); VI, 257, 565; VII, 101; X, 579. — Gent, XXIV, 108 - (v.) Gent, XXIV, 23*, 4, 309*. — v. Gent (Geld.). XXI, 211; III, 214, 632; IV, 146, 7, 258, 308 (n.), 466; V, 430; VI, 96 (G.), 387, 535, 627; VII, 201, 66; VIII, 256, 74, 484; IX, 47, 371, 80, 515; X. 424. — Gentman, XXIII, 476; IV, 24, 88 — Genue, XXVI, 12. — Geoffrin, XXII, 157. — Geraards, XXIII, 218; V, 203 — Geranus, XXV, 486. — Gerard (?), XXIII, 107*. — Gerardi, XXIX, 582. — Gerards (-rarts), XXV, 451; VIII, 626. — Gerardsz, XXIV, 15. — Gerardus, XXV, 502. — Gerber, XXIII, 79; IV, 225; V, 621 (n. 7). — Gerbode, XXIX, 86 (n.). — Gerbranda (?), XXVIII, 391. — Gerbrants, XXII, 518; III, 456, 8; IV, 371; X. 401. — Gerdes, XXX, 486. — Gerit, XXII, 518. — Geritsz, XXVIII, 232, 442. — Gerlacius, XXV, 144 [3]), 515; VI, 155*. — Gerlings, XXI, 210; II, 372; VI, 40*, 93*; VII. 618. -- Germersz, XXII, 517; III, 399; VI, 189, 241. — Germez, XXIII, 563. — v. Gernouw, XXIV, 179. — Gerrits, Gerritsz, Gerritse, Gerritsen, XXII, 56; III, 79, 148, 252, 387, 99; IV, 211; V, 209 O, 491; VI, 17, 32, 63*, 370, 629*; VII, 139*, 250, 537 O, 92 O; VIII, 7, 333—5, 44, 515, 50; IX, 49, 115, 62, 319, 21, 2, 442, 80, 602; X, 266, 73, 4, 330, 93. 563 — Gerrijt (?), XXII. 518. — Gersbodel, XXI, 59. — Gerstenhauer, XXII, 518. — Gerstman [4]), XXX, 625. — Gerth

[1]) Kortheidshalve is *Gh* vóór *e* en *ij* meestal als *G* beschouwd.
[2]) Aldaar staat »Gerstman". [3]) *niet* Gerlacus.
[4]) Geistman?

v. Wijk, XXVI, 396. — Gertsen, XXVI, 629. — Ge rves, XXIII, 535 — v. Gerwen, XXIII, 468. — Gerijn [1]), XXVI, 383*. — Gerijt, Gerijtkijn, XXII, 518. — Gerijtsz, XXIII, 73; VI, 192. Gerzonij, XXII, 518, 56*b*. — Gesenius. XXVII, 122. — v. Gesseler. XXIX, 217, 8. — v. de Gestel, XXVI, 151. — Gestille de Rossières, XXI, 539. — Geubel, XXIII, 531. — Geukama, XXX, 582. — Geurts, XXIV, 284; V, 440; IX, 44, 5, 321. — Geurtshof, XXVIII, 151. — Geus, XXIII, 216 (*G.*), 316; IV. 15, 6 — Gevaerts, XXIII, 506; IV, 52; VII, 203; VIII, 402, 503; IX, 172, 230, 7. — Gevelaar, XXVI, 12 — Gevers, XXVII, 110, 363, 583*, 4*; VIII, 168; X, 59, 391 — Gevers Deynoot, XXVII, 583*, 4*. — Gewijzius, XXII, 518. — Gey, XXIX, 73. — Geijer, XXX, 546. — Geyzer, XXIV, 522. — de Geyn (Gheyn), XXVI, 383*. — v. Geyn, XXIV, 23, 256; VI, 629*, 39; VII, 139, 40, 361, 2; VIII, 249. — v. den Geyn, XXI, 321; VI, 29, 30. — v. der Geyn, XXVII, 139, 40, 361. — v. Geynt, XXIII, 39. — Geysbeek, XXI, 342. — Gezelle, XXVII, 5 — v. Gheel, XXX, 253. — v. der Gheenst. XXII, 116, 7; III, 483. — Gheerkin, XXIII, 21. — Gheerolf, XXX, 226, 337. — Ghenich, XXIII, 19, 22. — v. der Ghenst, XXII, 117*. — Gherijdszoon, XXIII, 252. — Ghesond, XXVII, 138 — Ghisberts, XXX, 255. — Ghislain, Ghiselin, XXII, 271, 429*, 30*, 520 (?); III, 582. — v. Ghistelle, XXIII, 382—4, 552. — Ghijselin, XXVIII, 530. — Ghijselinck, XXIII, 582. — Ghijsen, XXII, 518; VI, 164; VIII, 435; X, 332. — Gibbouts, XXII, 182. — Gichtel, XXV, 577 *O*; VI, 14. — Giech, XXIII, 106*. — Gielis, XXIII, 417*, 586*. — de Gier, XXX, 255, 483. — Gieseke, XXX, 479. — v. Giesen, XXV, 111, 554, 620. — v. der Giesen, XXIV, 52. — v. Giessen, XXII, 518; V, 619; VIII, 479*. — de Gietere, XXVII, 50. — v Giezen, XXII, 518. — v. Giffen, XXVII, 318; X, 628. — Giffenig, XXIII, 379. — Gigas, XXVIII, 144. — Giginck, XXIV, 147. — 't Gilde, XXII, 556*a*. — de Gilhay, XXVIII, 387. — Gilissen, XXVI, 101. — Gillart, XXIX, 600, 2, 4, 8. — Gilles, XXI, 245; II, 519; III, 633; IV, 240; IX, 122. — Gillig, XXVI, 515. — Gillis, XXVII, 356. — Gillisze, XXX, 69. — Gilliszen, XXII, 142; VII, 371; VIII, 9, 162, 256, 7, 397, 9 (*P.*); X, 69. — le Gillon, XXX, 422. — Gillot, XXIII, 60; V, 620. — de Gimmer, XXVIII, 366; IX, 631; X, 418. — v. Gimnich, XXVI, 257. — v. Gindertalen. XXII, 266. — Ginhorn. XXVIII, 174. — Girard, XXVIII, 499, 500 (*n.*): IX, 424. — Girardin, XXVI, 157. — Giraud, XXX, 502. — v. Gisen, XXV, 111, 554. — Gisteranis, *zie* Geesteranus — Giuliano, XXIX, 310. — v. Glabbeek, XXVI, 515. — Glanius, XXIX, 422. — de Glarges, XXVI 44. — Glaser, XXII, 519; IV, 357, 511. — Glass, XXVI, 429; X, 272. — de Glause, XXII, 108; III, 380; VI, 325. — Glauwe, XXVIII, 42 (*n.*). — Glazemaker, XXI, 537. — Gleichman, XXIX, 612. — Gleinzen. XXIX, 63. — Glimmer, Glummer, XXV, 240; VI, 317, 547; IX, 484, 583; X. 151. — Glimmerts, XXII, 367. — v. Glinstra, XXVIII, 488 *O*; X, 154, 5. — v. Glijmes, XXVII, 212 (*n.* 4, *P*). — Gobius, XXVII, 262, 425, 6, 533, 86; VIII, 48, 487, 528; X, 539. — v. Goch, XXIX, 47, 185; X, 388. — Gockinga, XXVII, 154; IX, 533. — Godefroy, XXI, 402; IX, 172; X, 570. — Godin, XXI, 156; III, 374, 528; X, 58 (*n.*), 62, 487, 626. — Godschalck, XXII, 519; VI, 242; VIII, 254. — Goebeek. XXV, 625. — Goede, XXIII, 167, 479; X, 232, 546. — Goedendagh, XXII, 519. — Goedesbergen, XXIII, 300. — Goedhart,

[1]) Guérin?

XXIII, 414; X, 447, 547. — Goedhoer, XXIII, 368. — de Goeje, XXV, 315, 580. — Goekoop, XXII, 47; V, 137. — (v.) Goens, XXIII, 31, 630: VI, 411; VIII, 473. — Goeree, XXI, 391; II, 72; III, 336; VII, 166. — Goertz, XXIII, 146; V, 523: VI, 368. — Goes, XXVIII, 9. — v. Goes, XXX, 455 — v. der Goes, XXI, 396; III, 144 (?), 314, 638; IV, 114, 222; VII, 190; IX, 633; X, 630. — v. der Goes v. Naters, XXVI, 160. — de Goesin-Verhaeghe, XXVII, 116. — Goeterman, XXIX, 381, 2*. — Goethals, XXVII, 114, 585; VIII, 425, 579, 627, 8*; X, 251. — v. Goethem, XXI, 156. — Goetman, XXI, 431; IX, 161. — de Goeye, XXVII, 309. — Goeyertsz, XXIII, 76. — Gogel, XXV, 334. — v. Gogh, XXVI, 324. — v. Gograeff, XXIX, 435. — Gois, XXII, 519. — Goldam, XXV, 486. — Goldbach, XXVI, 156, 595; VII, 69, 527. — v. der Golde, XXVII, 515. — Golowkin, XXV, 223. — v. Golsteyn, XXII, 638; V, 364, 6, 490; VI, 45, 8, 153, 255, 370, 6; VII, 113, 635; VIII, 560, 86 [1]); X, 378. — Goltzius, XXII, 552^b, 3^b; IV, 579. — v. Golverdinghe, XXVII, 509. — de Gomengies, XXIX, 565 — de Gomes, XXVII, 580 — Gommaerts, XXVII, 320*, 573*, 4. — Gommer, XXIII, 468. — de Gomré, XXVIII, 501. — v. der Gon, XXV, 277; VIII, 426; X, 60. — de Gonnes, XXX, 626. — Gonnet, XXVII, 420; IX, 17. — Goodirsz, XXII, 605 — Gool, XXIII, 534. — v. Gool, XXIV, 157, 65. — v. Goor, XXI, 380; IV, 410; VI, 324, 428, 590; VII, 42*, 259; VIII, 19; IX, 167; X, 472. — Goossen, XXIX, 317, 22. — Goossens, XXVI, 172, 343*, 78; VII, 518; IX, 117, 319. — v. der Goot, XXVIII, 142. — Goovaerts, XXIII, 513; IX, 169 *O*. — v. Gooij, XXVIII, 475. — Gordon, XXVI, 273 *O*; X, 356. — v. Gordijn v. Crajestein, XXVII, 578. — Goris, Gorissz, XXVII, 133; VIII, 94; IX, 88, 464, 586, 7; X, 133, 53. — Gorisly, XXIII, 389. — v. Gorkum, XXV, 434, 5; VIII, 434, 538 (*P.*); X, 58. — v. Gorle, XXVII, 639*, 40*; VIII, 530*. — Gorter, XXVIII, 20. — de Gorter XXIII, 377; IX, 166. — Gosellus, XXIV, 511. — Gosses, XXI, 380. — Goswin, XXVII, 216. — Götze, XXIII, 451. — v. der Goude, XXII, 545^a. — v. Goudhoeven, Gouthoeven, XXIII, 218; IV, 368*, 9; X, 630. — Goudoever, XXIII, 626; IV, 256; VII, 363; VIII, 37; IX, 479. — Goudsbergen, XXII, 519. — Goudswaard, XXIX, 69; X, 333*. — Goudswagen, XXX, 333*. — Gougeux, XXV, 619. — Gouka, XXIV, 523; VI, 164; VIII, 260 — Goulart v. Senlis, XXIII, 127. — de Gourmont, XXVIII, 628*. — Gousset, XXVIII, 1, 388; X, 494. — Gout, XXIII, 242. — Goutesweiler, XXVIII, 436. — Goutier, XXV, 622 (*n.* 5). — Gouzy, XXIX, 503. — Govaerts, XXIV, 284 — Goversse, XXI, 377, 588. — Goyaerts, XXIII, 585; VII, 516. — Goye, XXIX, 120*. — v. Goye, XXVIII, 475. — de Goyer, XXI, 377: III, 580, 1; IX, 120*. — Goyvaerts, XXV, 567. — Graaf, XXIV, 299. — de Graaf, XXII, 519: IV, 60; V, 111, 502, 53, 5; X. 389, 90. — de Graaff (Graeff) (v. Polsbroek), XXI, 157, 629; II, 55, 156, 208, 72, 303, 67, 8*, 475; III, 214; VI, 515; VII, 328; VIII, 204, 65 *O*, 346; IX, 82, 233, 391, 6 — v. de Graaff, XXI, 159; III, 242, 629; VI, 338, 9; VII, 530; VIII, 634; IX, 481; X, 64, 423*. — v der Graaff, XXI, 159, 212; V, 513 (*n.*), 66: VII, 485. — Graafland, XXVIII, 207; IX, 172. — Graas, XXX, 141 [2]). — de Graauw, XXVII, 573; X, 356. — v. Graauwenhaan, XXII, 519. — v. der Gracht, XXI, 58; III, 582; VII, 579. — Graesse, XXI, 337. — de Graet XXIX, 165. — Graets, XXIX, 221. — 's Graeuwen-

---

[1]) *niet* Golstelein. [2]) *niet* Graus.

XXIV, 398; V, 141, 266, 424; VI, 51, 487; VII, 573 (*Nm.*); VIII, 358; IX, 217, 480. — Graf, XXII, 519; IV, 510 (*n.*). — Gräff, XXIV, 510, 2, 4; VII, 83. — (à) Grafstede, XXVI, 430, 632; VIII, 141. — Graft, XXV, 617. — v. de Graft, XXII, 52; V, 62. — v. der Graft, XXII, 517, 9: VI, 190. — Graham, XXV, 434; X, 153. — Graht (Brunsw.), XXII, 474*. — Grammaye, XXII, 637: III, 213, 90, 371, 535, 86, 633; VII, 168; VIII, 320; X, 449. — de Grammont. XXIX, 631. — v. de Grampel, XXI, 170. — le Grand, XXI, 402; II, 519: V, 242, 435, 620. — de Grande, XXX, 268. — de Grande Maison, XXIV, 108. — de la Grandière, XXVI, 489, 90. — Granzée, XXX, 200 — Grappin, XXII, 315. — Grascini, XXVI, 473 — Grashuis, XXI, 244. — de Grass, XXVII, 2 — v. Grasstek, XXIII, 593 *O*, 627; IV, 61 *O*. — Graswinkel, XXI, 391; IV, 41, 159 (*P.*); VI, 219; VII, 536 *O*; VIII, 217 *O*: X, 59, 256, 488. — Gratama, XXVI, 76. — Gratiani, XXVI, 474. — Grätz, XXII, 441. — Graue, XXII, 519. — Graurok, XXII, 519. — Grauward, XXIV, 187. — 's Grauwen, *zie* 's Graeuwen. — Graus, XXX, 141 [1]). — Grauwert, XXIII, 107*; V, 278 [2]); VII, 103; IX, 435; X, 105. — Grauweyck, XXIX, 163 — Grave, XXII, 519. — de Grave, XXII, 519; VI, 69; IX, 608, 9; X, 247. — v. Grave, XXIV, 400; X, 380 (*n.* 5). — Gravenhorst, XXX, 447. — Gravers, XXVII, 103 — Gravert, *zie* Grauwert. — v. 's Gravesande, XXIX, 91. — Gravius, XXII, 519; III, 287. — Gray, XXIX, 64. — de Gray, XXVIII, 627*. — Grebber, XXIV, 264*; VI, 92. — de Grebber, XXII, 519; IV, 264*; IX, 373*. — Grebbersz, XXIII, 83. — de Greeff, XXVII, 433 *O*; VIII, 626. — Greelds, XXII, 54. — Greenwoud, XXIX, 64. — Greets, XXVII, 639. — v. Greetsijl, XXVIII, 480. — Greeve, XXII, 110 — Grégoir, XXII, 453 (*n.*): IV, 455, 6; V, 620, 1. — Gregorius, XXII, 519, 20. — Gregory, XXVIII, 511. — Greidanus, XXII, 520: V, 427; IX, 365 (*Nm*). — Greiff, XXIV, 369. — Greive, XXIV, 514; X, 408 (*n.*). Grembus, XXVIII, 148. — Grenier, XXVII, 632. — de Grenu, XXIX, 271. — le Grenzi, XXVI, 474 — Greuser, XXX, 479. — Greve, XXI, 345; V, 240; VII, 254, 536 *O*; IX, 162, 321—3. — de Greve, XXIV, 254. — Grevelink, XXIII, 50, 403*: IV, 54*. — Greven, XXI, 431; IX, 161 [3]); X, 136, 49. — v. Grevenbroek, XXIV, 240; VI, 489. — v. 's Grevendeck, XXX, 151. — Grevenstein, XXV, 425. — Grevinghe, Grevinck, XXIV, 437* — Grevinckhof. XXVII, 221. — Grevius, XXVII, 269, 480 — Greynier, XXVII, 639 — de Grez, XXI, 213; III, 464, 632; IX, 520. — Grieff, XXIV, 365 — v. Griethuysen, XXII, 284; VI, 339; IX, 271; X, 421, 622, 4. — Griffier, XXII, 554*a*. — Griffioen, XXII, 278. — Grimaud, XXII, 520. — v. Grip (Grippe), XXIV, 287. — de Grise, XXIII, 371. 462. — Groebbe, XXX, 490. — Groebe, XXX, 637. — de Groeff v. Erckelens, XXVIII, 478. — de Groehoeve, XXVI, 217. — Groelant, XXV, 111. — Groen, XXIV, 264; V, 428: X, 382. — de Groen, XXIII, 544. — Groendal, XXII, 262. — Groenemann, XXII, 520; V, 112, 242, 620. — v. Groenenbergh, XXI, 238; III, 422; IX, 492; X, 625 — v. Groenenburch, XXII, 520. — v. Groenendaal, XXII, 520. — v. Groenendijk, XXII. 208*, 474*; III, 535*; V, 280, 371; VII, 147. — v. Groenesteyn, XXIX, 377*. — Groeneveld, XXI, 587: IX, 114. — v. Groenevelt, XXI, 314; III, 585; IX, 481, 524; X, 430 — Groenewoud, XXI, 377. — Groeninx v. Zoelen, XXX, 59. — Groenlant, XXV,

---

1) *lees* Graas. 2) *niet* Crauwert. 3) *niet* Greve.

111, 554. — v. Groesbeek, XXIII, 498; V, 537; VI, 529, 31, 2; X, 483. — Groeve, XXX, 447. — v. Groin, XXV, 517. — Grolant, XXV, 554. — (v.) Groll, XXVIII, 503; IX, 321: 2 — v. Grollman, XXVIII, 437. — Grom, XXIII, 370. — v. Grombach, XXX, 621, 3. — Grommé, XXIV, 315, 56*, 421, 526*; V, 48 *O* — v. der Gronde. XXVII, 429. — Grondt, XXIV, 122. — Groneman, XXII, 520: IV, 510, 1; V, 111, 2, 554, 5, 620. — v. Gronewoude, XXIII, 585. — Groninga, XXVIII, 525. — v. Groningen, XXVI, 474. — Gronovius, XXVII 423. — v. Gronsfeldt, XXIII, 481, 585. — v. Gr.-Diepenbroek, XXVI, 628; VII, 203*. — Groot, XXIII, 623 6, 30, 1 — de Groot, XXI, 337; II, 69—71, 407, 520: III, 581; IV, 539; VI, 323; VII, 154, 571; VIII, 54; X, 255. — de Groot Jamin, XXVIII, 66, 7 — Grote, XXX, 271. — Groothuys, XXIII, 626. — v. Grootveld, XXVI, 632; VII, 98, 515; VIII, 366; X, 625. — Gros, XXVIII, 286. — Groskur, XXV, 216. — Grossi, XXVI, 472, 4 — v. Grotenhuys, XXIV, 146, 7: X, 156. — Grothe XXVI, 392. — v. Grotthaus, XXV, 131. — (de) Groulard, XXVI, 325, 486. — Groustra, XXII, 520. — le Grouw, XXVIII, 299. — Grouwels, XXI, 161. — v. Grovesteyn, XXX, 477. — Grovestins, XXX, 616. — Grubbe, XXVII, 40*. — Grübe, XXIII, 60. — Gruber, XXV, 488. — v. Gruenenbergh, *zie* Groenenbergh. — Gruis, XXI, 203. — v. Gruisen, XXII, 520; V, 550. — Grundlach, XXII, 520. — de Gruson, XXII, 520; V, 60. — Gruter (Gruters), XXVII, 248: IX, 43, 323, 4. — Gruter v. Ratingen, XXIX, 43. — de Grutere (Gruutere), XXI, 58, 60; II, 473; X, 230*. — de Grutter, *zie* de Gruyter. — v. den Gruuthuus (Gruythuys), XXVII, 551; VIII, 276, 7, 9, 477; IX, 165, X, 230 (*Nm*). 421. — Gruwart, *zie* Gruywaert. — Gruys, XXV, 41, 2, 141, 257. — de Gruyter, XXIII, 131, 212, 480 *O*: IV, 147, 293, 398, 9, 532: VI, 151, 5, 339; VII, 97: X, 230* (*Nm*), 394. — Gruytwater, XXV, 49 *O*: VI, 168 *O*. — Gruywaert, XXVI, 168 *O*; VIII, 577. — Grijf. Grijp, Grijph, XXIII, 194, 394, 575; IV, 146, 363—7*- 9*, 466, 594; V, 259*, 75; VII, 70 — v. Grijpskerke, XXVII, 639; X, 623. — le Grijs, XXII, 140, 520. — v. Grijs, XXII, 520. — de Grysperre, XXIII, 367. — de Grijze, XXVI, 306. — Gualpert, XXVII, 88. — Gualteri, XXVIII, 146. — Guasco, XXVIII, 265 *O*. — Guérin, XXIV, 107; VI, 383* (?), IX, 172, 491; X, 502. — Guerini, XXII, 520; IV, 511. — Guichard, XXVII, 262. — Guichérit, XXI, 209; VI, 231; VII, 637. — Guillod, XXIV, 222. — Guillon, XXIV, 602 (*Cat.*). — Guislain, XXII, 520. — Gujot, XXIV, 203 — Guldewagen, XXVII, 583. — v. Gulik, XXII, 558^a; IV, 146; VI, 515: IX, 471; X, 377. — Gundlach, XXII, 520. — ter Gunne, XXVI, 378. — v. Gunst, XXI, 242; II, 125, 520. — Gunter, XXIV, 304; IX, 154 (*Nm*). — Gutberleth, XXVIII, 599. — Guthen, XXIII, 513. — v. Gutterswijck, XXI, 633; IX, 472. — Guyaux, XXIV, 225. — v. Gijn, *zie* v. Geyn. — à Gijs, XXI, 161. — Gijsberts (-bertsz), XXIII, 145, 371, 527; IV, 30; VI, 622. — Gijsbertsen, XXV, 491. — Gijsbrechtsz, XXI, 403; II, 142; III, 434; VIII, 514; IX, 546; X, 395. — de Gijselaar, XXII, 444; III, 4; VIII, 402. — Gijselman, XXI, 541. — Gijsen, XXII, 518; VI, 330 (?). — v. Gijsen, XXV, 208 *O*, 68, 622. — Gijsens, XXX, 425.

Haack (Haeck), XXI, 378, 506, 632 (*Grd.*); II, 589*; IV, 147, 573; VI, 163, 287, 381 (*P.*), 624*, 8*: VIII, 436, 538*. — Haag, XXV, 8; VI, 230; VIII, 389. — Haak, XXVI, 258, 93. — Haakens, XXII, 601. — v. Haamstede, XXII, 305; III, 177; VI, 385, 6; VII, 255; IX, 432. — de Haan, XXVI, 43,

620; VII, 102, 249; VIII, 113 *O*: IX, 16, 436; X, 418, 563. — de Haan Hettema, XXVII, 103. 534; VIII, 403: X, 142. — Haange, XXVIII, 609 (*Nm*) — v. der Haar (Haer), XXIII, 517: IV, 186; V, 53 (*Pn*), 225 (*Pn*); VI, 160; VIII, 116; IX, 377, 481, 523—5. — v. Haaren, XXII, 368, 9. — Haaring, XXX, 456, 545. — v. Haarlem, XXII, 601, 3; III, 217, 521; IV, 411*; VI, 164; VII, 133; IX, 524. — de Haas, XXII, 602; IV, 53, 248; VII, 202: IX, 119; X, 125, 50. — Haasbeeck, XXI, 358; II, 602. — Haasloop, XXVI, 326. — v. Haastrecht, XXII, 270, 602; IV, 145; VIII, 368; X, 389, 90. — Haaxman, XXV, 208 *O*, 68. — Habroek, XXX, 338. — Hachman, XXII, 501. — Hack, XXI, 630; VI, 370, 9 [1]); VII, 514. — Hack v. Opijnen, XXII, 602. — Hacke, XXVIII, 253*. — Hacke de Jode, XXI, 630*. — Hacke v. Mijnder, XXI, 633; VII, 233. — Hacker, XXIII, 251, 4. — v. Hackfort, XXIII, 265 (*n*); VI, 68, 260, 421; VII, 517, 634; X, 425. — Hackmeester, XXIII, 442. — Hacksteen, XXVIII, 150; X, 563. — Hacquart, XXII, 602; IV, 107; V, 242; VI, 470. — v. Haecht, XXII, 419. — ten Haeff, XXVI, 382. — v. Haeften, XXI, 632; IV, 228; V, 537; VI, 40, 1, 60, 5, 7, 73, 156 (*G.*), 427, 525, 31, 6, 67, 8, 71, 2, 7, 9, 81, 4; VII, 96, 252, 4, 474, 9, 509. 11, 2: VIII, 39, 43, 99, 198, 256, 478; IX, 222, 435, 536; X, 29, 106, 256, 569 — ten Haege, XXIV, 511. — Haeger, XXVIII, 349: IX, 431; X. 42. — v. der Haeghen, XXIV, 431, 2; IX, 360. — Haelbich, XXIII, 62. — v. Haelen, XXVIII, 622*; X, 388—90, 437. 8. — v. Haelst, XXIX, 439. — de Haen, XXVII, 476 — Haemecher, XXV, 132; VIII, 436. — v. Haemen, XXIV, 145. — Haemsberch, XXVIII, 17. — de Haene, XXVII, 48 [2]). 476; VIII, 59. — Haerda, XXIII, 464. — Haerlem, XXII, 602. — Haerlemme, XXII, 602. — v. Haersolte, XXI, 633; VIII, 472; X, 541. — Haertse, XXVIII, 340. — Haes v. Gennep, XXIII, 107*. — Haesbaert, XXVI, 427, 8 (*n.*). — de Haese, XXII, 547; IV, 506; VI, 536. — Haeselaer, XXX, 576. — Haesius, XXX, 547. — v (*of* de) Haestens, XXIII, 122, 6. 513; X, 409. — v. Haestere, XXV, 633. — Haeze, XXIII, 107*. — de Haeze, XXVIII, 107. — Haffman, XXVII, 154. — Haga, XXII, 27; IV, 147; V, 157. — Hage, XXIII, 242. — ten Hage, XXX, 332. — v. Hage, XXIV, 288; V, 612. — Hagedoorn, XXII, 602; X, 334. — Hagedorne, XXX, 420. — Hageman, XXII, 314, 6 2; III, 626: X, 456, 546. — Hagen, XXII, 306; III, 105*; VI, 572; VIII, 249. — Hagen v. Hadersleben, XXIII, 105*. — ten Hagen, XXIX, 270. — v. Hagen, XXII, 602; IV, 298. V, 555; IX, 49 *O*. — von Hagen, XXII, 602. — v. den Hagen, XXIX, 46. — v. der Hagen, XXIV, 254, 458*; IX, 229, 32: X, 385, 8, 91. — von der Hagen, XXVIII, 522. — 's Hagen, XXI, 58. — Hagenbuch, XXV, 499. — v. Hagenouwen, XXIX, 375. — Hagens, XXVII, 598. — v. Hagerbeer, XXII, 602; VI, 193. — Hagius, XXII, 602; VII, 598; X, 571, 2. — Hahn, XXIX, 165; X, 218. — Hajenius, XXX, 615. — Hajonides, XXVIII, 524. — Hake, XXIX, 486, 7. — Halbertsma, XXV, 571. — Halbetsma, XXIX, 181, 2. — v. Haldenberg. XXIII, 105*. — Halder, XXV, 208 *O*, 68. — v. Halen, *zie* v. Haelen. — Halewijn, XXVI, 339*, 425, 507; VIII, 276, 7; IX, 483; X, 53, 251, 625 [3]), 8. — Halfman, XXIII, 336. — Halfschmidt (-smid), XXII, 602; IX, 173 (*n*) — Halkeet, XXIV, 189. — Halket, XXVIII, 467. — v. Hall, XXV, 146; X, 310. — d'Hallart v. Belavane, XXIV, 589. — Halle,

---

1) *niet* Haek. 2) *niet* Haem.

3) Cornelia v. Halewijn, *zie* Nav. XXXI, 252 *O*.

XXVI, 623*; X, 627. — de la Halle, XXIX, 7. — v. Halle, XXII, 602; III, 436. — v. der Hallen, XXVIII, 91. — ab Haller, XXI, 340 — Halling, XXIV, 366; VI, 159; VIII, 331; IX, 88. — v. Halm, XXIII, 631. — Halma, XXVI, 385; VIII, 534. — v. Halmael (-male), XXIII, 371, 414, 8. 22 (*n.*) 584; V, 13; VII, 213; VIII, 483, 531, 621; X, 142, 330, 2. — Hals, XXIII, 164. — Halsberg, XXVII, 220. — Halters, XXIV, 40, 1. — de Halut, XXII, 501, 3, 6. — Ham, XXIII, 626; IV, 509; 165 — ten Ham, XXVIII, 360. — v. Ham, XXVII, 477. — v. den Ham, XXIII, 593 *O*; IV, 121 *O*. — Hamacher, XXVIII, 90, 359. — Hamaker, XXVIII, 545; IX, 564. — v. Hamal, XXIII, 314, 586; IV, 66; VII, 577; VIII, 621. — v. Hamboichs, XXV, 413. — Hamel, XXVIII, 364. — v. Hamel, XXIX, 376*. — Hamelau, XXIV, 275. — von Hamelberg, XXVIII, 113 *O*. — Hamelman, XXVI, 531. — Hamer, XXVIII, 113 *O*. — d'Hamer, XXX, 379. — Hamersmied, XXIII, 22. — v. Hamerstede, XXIII, 129, 30. — v. Hamerstein, Hammersteyn, XXI, 238 (?); III, 39; IV, 310; VI, 323, 430, 590, 624*; VII, 132*, 204, 312, 425*; VIII, 45. — Hamester, XXIII, 377. — Hamilton, XXVI, 231, 538 — Hamme, Hammius, XXVIII, 434, 586. — v. Hamme, XXIV, 400; IX, 368 — Hammendal, XXII, 562. — Hamonière, XXX, 523. — Hampsinck, XXV, 428. — Hamsaert, XXVIII, 220. — v. Hamstede, XXIII, 124. — Hamy, XXVIII, 523. — Hamyt, XXII, 602. — Han, XXII, 602. — Hanckaert, XXV, 424. — Händel, XXVIII, 565. — Handijn, XXII, 140. — d'Hane Steenhuyse, XXI, 214. — de Hane, XXIX, 603, 7. — Hanewinkel, XXV, 504. — Hangsie, XXIV, 263. — Hanneman, XXVII, 434; IX, 52, 229 (*n*), 474*, 526*. — Hanneron, XXVIII, 276, 7, 9. Hannot, XXX, 365. — Hannyt, XXIII, 107*. — Hanricks, XXX, 255. — Hanselaar, XXVIII, 94; X, 138. — Hansen, XXVI, 392; VII, 449. — Hanssens, XXII, 603. — Hanxeler, XXVII, 553. — Happaert, XXIII, 420. — v. Hapter, XXIX, 323. — Harcourt, XXVII, 252. — Hardebol, XXIV, 434. — Hardemée, XXIV, 163; X, 492. — Hardenberg, XXVII, 209. — v. Hardenberg, XXV, 131, 487; VII, 45 — v. Hardenboch [1]), XXVII, 103. — v. Hardenbroek (-brouck), XXII, 603; III, 212, 368, 74; IV, 446, 81; V, 278, 537; VI, 40, 65, 153, 289, 385, 7, 569; VII, 46, 205, 6; VIII, 320; IX, 522; X, 105, 45, 477, 89. — v. H. v. Wulven, XXIII, 107*. — Harder, XXX, 373, 5*. — Harderwijk, XXV, 111. — v. Harderwijk, XXIII, 505; V, 316; VI, 68, 339; VIII, 585; X, 377 — v. Hardevuyst, XXIX, 471; X, 420. — de Hardewin, XXX, 429. — Hardoin, XXVIII, 451. — le Hardy, XXII, 139 (*n.*), 603. — Hardijzer, XXII, 281. — v. Harel, XXVIII, 105 (*n.*). — v. Haren, XXII, 16; V, 223; VIII, 253. — v. Harff, XXV, 146; VIII, 199. — ab (v.) Hargen, XXI, 523. — Haringh, XXI, 203; V, 570. — v. Harinxma, XXVII, 103; X, 105, 43. — Harius, XXIII, 286 (*B.*). — Harkenroht, XXV, 227; VIII, 481; X, 426, 78. — ab Harlemio, XXII, 603. — v. Harliga, XXVIII, 603. — Harmansz, XXIII, 73; IV, 288; VIII, 225, 512; IX, 9. — v. Harmelen, XXVII, 192 — Harmens, XXII, 603; III, 253. — Harmensz, XXVIII, 297. — Harmer, XXIV, 371. — Harmsen, XXVIII, 155. — v. Harn, XXII, 303; VIII, 93; X, 138. — v. Harns, XXVIII, 603. — de Haro, XXI, 389. — v. Harpen, XXVI, 382*. — Harrebomée, XXIV, 322, 53; X, 473. — Harringus, XXV, 487. — (v.) Harscamp, XXVIII, 436; X, 271. — de Harsi, XXIII, 418. — Harssaert, XXVII, 355. — Harst, XXV, 445. — v. Harsteen, XXVII, 95. — Hart, XXIII,

---

[1]) v. Hardenbroek ?

631. — Hart v. der Woert, XXX, 577. — de Hart, XXIII, 631. — v. der Hart, XXVI, 125; VII, 195. — Hartdendorff, XXV, 625. — Harteken, XXII, 518. — v. Harteveld, XXI, 60; IV, 38 (*G.*); VIII, 484; X, 201. — Hartgers, XXI, 337; VIII, 512. — Harting, XXIII, 163: X, 637. — Hartigs, XXX, 435. — Hartingsveldt, XXVI, 318. — Hartjes, XXIII, 628; VIII, 254. — Hartkoorn, XXVII, 263. — Hartman, XXII, 519, 603; V, 111, 509; VI, 167; IX, 154 (*Nm*). — Hartman de Coster, XXVII, 202, 3*. — Hartog, XXIX, 571. — de Hartog, XXIX, 230. — de Hartogh, *zie* de Hertogh. — Hartogsveld, XXVIII, 57 *O*. — Hartsen, XXX, 617. — Hartsinck, XXI, 156. — v. Hartsteyn, XXIV, 220. — Hartung, XXVIII, 3. — Hartungsz, XXIII, 62. — Hartwijck, XXII, 603. — Harvurt, XXVII, 252. — Has, XXVII, 581; VIII, 44. — Hase, XXVI, 377 (*n.*), 433. — de Hase, XXVII, 355; VIII, 107. — Haselbroek, XXI, 399; II, 27, 69; IV, 582; VII, 154; IX, 490. — Haselberck, XXVII, 601. — Hasius, XXIII, 285. — Hasselaar, XXI, 156; VI, 339; VII, 287, 531; VIII, 367; IX, 391; X, 267. — Hasselman, XXVIII, 470 — Hassels, XXVIII, 537. — v. Hasselt, XXIII, 271, 537; IV, 461; V, 145; VI, 143; VII, 522; VIII, 43; IX, 436, 90; X, 141, 2, 604. — Hastings, XXII, 554*a*. — v. Haszlang, XXIII, 265. — Haszler, XXIV, 415. — Haszloch, XXII, 603; III, 75. — Hatasch, XXIV, 512. — v. den Hatert, XXX, 332. — Hatin, XXI, 175. — v. Hatstein, XXIII, 265; IX, 381, 2*. — v. Hattem, Hattum, XXI, 21, 314; III, 105*, 28; IV, 53, 71; VI, 63*, 160, 371, 411*, 636; VII, 40*, 7, 139, 40; VIII, 540*; IX, 219, 71, 323, 639 *O**; X, 625. — v. H. v. Rijnestein, XXIII, 105* — Hattinga, XXI, 379. — Hauck, XXX, 582. — Haultain, XXII, 177; VI, 307; VII, 314; VIII, 283. — de Haulthy, XXVIII, 626; X, 268. — Hautain, XXVIII, 283. — de Hautcharmois, XXVII, 387. — v. der Hautart, XXVIII, 265. — Hautefeuille, XXX, 452. — Hautefort, XXIII, 107*. — de Hauterive, XXIX, 475. — de Hauuere, XXIX, 439 — Havart, XXVII, 290. — Have, XXX, 362. — ten Have, XXVI, 531, 3; X, 362 (?). — Havelaar, XXI, 540* (*Nm*). — v. Haven, XXVI, 385 *O*. — Haverkamp, XXI, 603; IV, 60. — Haverman, XXX, 60. — v. Haveskercke, XXX, 627. — v. Havik, XXVII, 571. — Haviksz, XXVII, 412. — Havinga (-gha), XXII, 603; IV, 300; V, 58; 111, 213, 553. — Havirs, XXVI, 264 *O* — Hax, XXI, 359; II, 603. — v. Haxthausen, XXV, 130; IX, 152; X, 206. — de la Haye, XXIII, 123; VII, 601: IX, 335. — Hayema, XXVIII, 238, 391, 2; IX, 181. — Hayman, XXV, 200. — Haynel, XXV, 484; VIII, 243, 590. — Haysma, XXVIII, 238, 391. — v. Hayst, XXIII, 388. — Hayward, XXII, 470 (*Nm*). — Hazart, XXIV, 236. — de Haze, XXII, 547; III, 218 (*G*), 636; IV, 4, 310; VII, 433 *O*; VIII, 428, IX, 524; X, 488. — Hazelaersdijk, XXIV, 224. — Hazen, XXI, 283 — Hazeu, XXIII, 253. — Hebbrecht, XXVII, 63. — Hechtermans, XXIV, 288. — Hecker, XXV, 431; VII, 269, 433 *O*, 89 *O*; VIII, 217 *O*, 489 *O*. — Heda, XXVIII, 475. — de (ab) Heda, XXVII, 575. — Hedeman, XXIII, 105*. — v. Hee [1]), XXVI, 340. — Heeck, Heek, XXII, 449 (*P.*); VI, 339, 40 (?); IX, 113, 4, 322*, 85 *O*, 583; X, 149, 50. — v. Heeckeren, XXIII, 528; IV, 146, 581; V, 174; VI, 564, 9, 77; VII, 47, 203; VIII, 102, 488 *O*, 597; IX, 48 *O*, 275, 436, 72, 3. — v. den Heede, XXI, 230; VII, 356. — Heek, XXII, 604. — v. Heekeren (*onadel.*), XXII, 69. — v. Heekhuysen, XXIV, 422. — v. den Heeldt,

[1]) Heeck?

XXVI, 346*. — v. Heelu, XXVII, 508, 9; VIII, 297; IX, 476. — v. Heelu.... XXVIII, 622*. — de Heem, XXIV, 310, 435. — Heemsing, XXIX, 380. — Heemskerck, XXVI, 610. — v. Heemskerck, XXIII, 189, 379 (G.), 637*; IV, 52*, 71, 211, 62 (P.); V, 200, 549 VI, 317, 492, 631; VII, 312*, 429, 585; VIII, 38, 94, 206, 7, 30, 582; IX, 136, 269; X, 54, 5, 110, 450, 619 — v. Heemsteden, XXII, 604. — v. Heemstra, XXIV, 345; X, 145. — Heeneman, XXIX, 79, 82, 232. — v. Heenvliet, XXVII, 124. — v. Heerd, Heerdt, XXIV, 147, 293, 398; V, 564; VI, 45, 538, 83; VII, 45, 204; IX, 586; X, 152. — v. Heerde, XXVIII, 558 (*n.*); X, 136. — v. Heerden, XXIV, 188. — Heere, Heeren, XXV, 266; VI, 158, 488; VII, 633. — de Heere, XXX, 200, 379. — Heeremans, XXIV, 107, 285. — Heerens, XXII, 604. — v. Heerenveen, XXVII, 137, 8. — v. Heerma, XXVII, 428, 635. — Heerman, XXIII, 214; IV, 223, 4*, 309. — Heernleyn, XXIV, 300. — v. Hees, XXIV, 146, 259; VI, 536; VII, 98; VIII, 366; X, 625. — von der Heese, XXIV, 593. — v. Heessel, XXVII, 517, 8. — Heessen, XXVII, 531. — v. Heeswijck, XXVI, 315. — v. der Hege, XXVI, 49, 50*. — von der Hege, XXVII, 634*. — Hegeman, XXII, 604; V, 483; IX, 316*, 9*. — Hegen, XXVI, 382*; VII, 634*. — Hegens, XXVI, 484; VII, 43. — v. der Hegge, XXVI, 382* — v. der Heggen, XXII, 604. — Hegh, XXVII, 100. — te Heickynck, XXIV, 399. — v. der Heide, XXII, 604. — Heilersieg (Heylersig), XXVI, 49, 50*; IX, 161. — v. der Heim, XXIV, 179; V, 477. — v. Heimenberg, XXIV, 448. — v. Heimsingh, XXVI, 621. — Hein, Heyn, XXIII, 83; X, 614. — Heinberg, XXII, 604. — Heindricxze, XXX, 9. — Heineman, XXII, 604. — Heinius, XXIX, 228, 32, 629. — Heinrichs, XXII, 604; III, 303; IV, 298, 9; V, 397, 555; VII, 350. — Heins, Heyns, XXI, 284, 5, 7; II, 604; III, 121, 349; IV, 258, 99, — v. Heinsberg (-bergen, -berch, -birch), XXIV, 421 *O*; VI, 488. 9; VII, 532*; VIII, 52, 104*, 5*, 360, 425; IX, 229 (*n.*). — Heinsius, XXII, 604; IV, 176, 509, 13, 4, 6*; V, 110, 553; VII, 96, 7, 250; IX, 52, 474*, 526*; X, 563. — Heinz, XXIV, 299. — Heister, XXIX, 381, 2*. — Hekking, XXV, 333; VI, 16. — Helders, XXII, 12. — Heldewier, XXVIII, 435, 538 (*n.*)*. — Heldring, XXVI, 53. — Helias, XXII, 604. — v der Hell, XXVI, 58, 221, 339, 435, 631 (*G.*); VII, 199, 571; VIII, 91; IX, 586; X, 147, 8, 52, 378. — v. Hellebeke, XXIII, 420 (*n.* 1). — Hellemans, XXII, 604; IV, 43, 8, 536; VI, 42; X, 56. — v. Hellemont, XXIX, 391. — v. Hellen, XXI, 156. — v. Hellenberg, XXIII, 36. — Hellenbroek, XXIX, 379. — Hellendaal, XXII, 605; V, 622. — Hellin, XXVIII, 579. — Hellinck, XXI, 140. — v. der Helling, XXX, 393. — Hellingman, XXIII, 628. — Hellingwerf, XXII, 605 — v. Hellu, XXVII, 508 (*n.* 4). — Helmans, XXII, 605. — Helmbreecker, XXII, 605; VI, 188. — Helmers, XXX, 452. — Helmich, XXII, 605; III, 122, 490; IV, 144; VII, 221, 96, 7, 9—301. — Helmis v. (der) Welle, XXIV, 188, 9. — v. Helmont, XXII, 605. — v. Helmunt, XXII, 605. — Helperich, XXII, 264. — v. Helsdingen, XXIX, 64, 82, 230; X, 62. — v. Helten, XXVIII, 246; X, 132, 91. — Helvetius, XXII, 370; IX, 224; X, 319, 20. — v. den Hem, XXIV, 285. — Hembize, XXVI, 162. — Hemeltecan, XXIX, 233. — Hemerdinck, XXIX, 491. — v. Hemert, XXI, 632; III, 632; IV, 168 *O**, 258, 9; VI, 287; VII, 639; VIII, 474, 84; IX, 53; X, 585, 8*, 92. — Hemming, XXX, 272. — Hemminga, XXI, 213; VI, 295. — Hen, XXII, 507. — v. den Henden, XXI, 293. — Henderiks, XXVIII, 366. — v. Hendrecht, XXIX, 179. — Hendriks, XXI, 403; II, 57, 605; III, 75; V, 102, 209 *O*; VII, 318,

523; VIII, 63, 272, 512, 50; IX, 42, 547; X, 125, 393, 418, 571. — Hendriksen, XXIV, 523; VIII, 141. — Hendriksz (-ze), XXI, 401; II, 2, 141, 518; III, 534; IX, 6, 163, 319*, 449, 546; X, 118, 9, 255, 386, 93. — ten Hengel. XXVI, 515. — v. Hengel, XXVI, 151; VIII, 20, 237; IX, 528. — Hengst v. Jugteren, XXIII, 636*. — den Hengst, XXI, 244; II, 12; IV, 312. — v. Hengst, XXX, 323. — Hengstenberg, XXVII, 131, 2. — Henke, XXII, 605; IV, 514. — Hennebaert, XXVII, 165. — Hennebo, XXIV, 122. — Hennekeler, XXVII, 485, 6*; IX, 42, 5. — Hennequin, XXVI, 219. — Hennes, XXX, 614. — de Hennin, XXIII, 550. — Henning, XXV, 396. — de Henningh, XXIII, 552. — Henningius, XXII, 114, 273. — Hennis, XXX, 614. — Hennius, XXVI, 473. — Henny, XXII, 372. — Henrici, XXVII, 372. — Henricksen, XXIX, 319 (*n.*)*. — Henrickz, XXV, 523; X, 125. — Henrijcksen, XXIX, 42 (*n.*). — v. Hensbergen, XXV, 555. — Hense, XXII, 605. — Hensen, XXVII, 92. — v. Henteveld [1]), XXII, 473. — v. Henxtum, XXVIII, 54; X, 382*. — Hepp, XXI, 402; II, 606. — de Heraugière, XXII, 177. — de Herbais, XXVI, 219; VII, 255. — Herbenus, XXII, 606. — Herberts, XXVIII, 249; X, 331. — Herborn, XXII, 606. — Herbutten, XXIX, 215. — v. Herck (Herk), XXII, 606. — de Herckenrode, XXIV, 453; V, 203; VII, 576; VIII, 425. — Hercules (?), XXVII, 543 (*n.* 2). — Herder, XXV, 137. — v. Herderssum, XXVIII, 513. — v. Herderwijck, XXII, 606. — Herdingh, XXIII, 504; V, 333; VII, 24; VIII, 166. — v. Herdt, XXIII, 415. — v. Herema, XXII, 638; III, 633; X, 145. — Heremans, XXIV, 431; IX, 523, 46. — ten Herenhoeff, XXIV, 147. — ten Heerenhaven, XXX, 150. — v. Herlaer, XXIV, 42, 568; VI, 118, 54; VII, 506. — Herles, XXII, 1. — Herloys, XXII, 606. — v. Hermalen, XXIII, 289; X, 251. — Herman, XXV, 616. — v. Hermana, XXV, 262 (*P.*). — Hermans, XXI, 241; III, 318; V, 132; VII, 192, 318, 72 (?); VIII, 435. — Hermansz, XXIII, 73. — Hermeling, XXV, 131. — Hermentsz, XXV, 523. — v. Hern, XXIV, 147. — Héron, XXVIII, 172. — Herreford, XXIX, 587; X, 153. — v. Hersel, XXVIII, 431. — de Hertaing, XXVI, 305; X, 562. — v. Herten, XXIX, 224 *O*; X, 52*. — v. Hertevelt, XXIII, 632; IV, 38 (*G.*), 258*. — Hertford, XXVIII, 128. — de Hertogh, XXIII, 394, 485; IV, 85 *O.* 144 *O*, 81 *O*, 92 *O*, 240 *O*, 313 *O*, 517 *O*; V, 153 *O*; VI, 1 *O*; VIII 632; IX, 234. — Hertong, XXIX, 582. — v. Hertsen, XXVIII, 432. Hervrich, XXII, 606. — v. Herwaerden, XXVI, 245, 571 (*n.*); VII, 433 *O*; VIII, 249 — 's Herwarden, XXIII, 107*. — Herwey, XXIII, 464. — v. Herwijnen, XXVII, 252, 528; VIII, 476; IX, 369; X, 430, 83, 93. — v. Herzeele, XXI, 158; II, 156. — Hesdin, XXIII, 496, 7. — Hesekiel, XXX, 543. — v. Hesel, XXII, 606. — v. Heselt, XXII, 606. — Heshuysen, XXIII, 270; VI, 320, 1; VIII, 1, 334, 88. — v. Hespe, XXVIII, 625*. — v. Hespen (?), XXVIII, 622*; IX, 476. — Hess, XXII, 455, 606; IV, 298; V, 111, 551, 4, 627; VI, 125. — Hesse, XXV, 40*; VI, 17. — v. Hesse, XXVI, 42. — Hessel, XXIX, 633. — Hessel v. Dinter, XXIX, 52, 527*; X, 493*. — Hesselin, XXX, 333. — Hesseling, XXVII, 528; X, 333*. — Hesselink, XXI, 155*; IV, 553. — Hessels (-selz), XXIV, 400; IX, 322; X, 146, 333*, 493*. — Hessen, XXII, 606; IV, 574*; V, 41*. — v. Hessen, XXIV, 574*; IX, 472. — v. Hessen-Homburg, XXI, 104. — v. Hessene, XXVII, 255. — Hessens, XXV, 246. — Hestel, XXVI, 164. — v. Heteren, XXV, 48 *O*; VI,

[1]) v. Herteveld?

602; VII, 136; VIII, 250*, 98, 483, 532; IX, 120*, 319. — Hetschel, XXIII, 449. — Hettema, XXVII, 113; X, 330. — v. Heudt, XXVI, 242; IX, 163, 4 (*n.*)* — Heuerwaldt, XXX, 456. — v. Heukelom, XXIII, 294, 445; IV, 293, 398. 532; VI, 435, 86; IX, 587; X, 153, 619. — v. der Heul, XXVIII, 447. — v. Heule, XXX, 200. — v. Heumen, *zie* Hoemen. — Heuraet, XXX, 453. — v. Heurck, XXV, 111, 579. — Heurdt, XXIX, 324, 5. — v. Heurn, XXII, 606; III, 121; IV. 301; VII, 602; IX, 316. — de Heus, XXIII, 108*. — v. Heusden, XXI, 321; III, 264, 547; IV, 311; VIII, 169, 528*; IX, 486; X, 52, 255, 430. — v. Heusden v. Drongelen, XXIX, 120 (*n.*)*. — v. Heussen, XXI, 34; III, 215; V, 11; VII, 373. — Heuster, XXIV, 512. — v. den Heuvel, XXI, 401, 2; II, 606; III, 375; V, 133, 624; IX, 74, 491. — v. den Heuvel (v. Beichlingen) gen. Bartolotti, *zie* Bartolotti. — v. der Heuvel, XXX, 577. — Heuvelmans, XXIX, 550. — de Heveze, XXIII, 470. — (v.) Hey, XXIII, 14; VIII, 581. — Heij (Heije), XXIII, 533, 4. — v. der Hey, XXI, 283, 338. — Heydanus, XXIX, 365 (*Nm*). — v. der Heyde, XXII, 604; III, 629; X, 619. — Heyden, XXV, 430, 1. — v. Heyden, XXIII, 229; VI, 628; IX, 435; X, 148. — v. der Heyden, Heiden, XXI, 123 (*n.*); III, 351; IV, 147, 239, 376; V, 137, 555; VI, 236; IX, 113, 4, 423; X, 253 (?), 382, 623. — Heydenpool, XXVIII, 464. — Heydenrijck, XXVI, 342*; VIII, 249. — Heyder, XXV, 153 *O*. — v. der Heydte, XXVI, 424. — v. der Heye, XXVI, 495. — v. Heijen, XXVII, 145. — Heyincks, XXII, 429. — Heymans, XXVI, 165; VIII, 429. — Heymeriks, XXIX, 221. — v. Heymissen, XXII, 604. — Heymijn, XXX, 570. — Heynck, XXII, 271, 556*a*. — Heyndricksen, XXII, 604. — Heyndriks, XXII, 604; V, 555; VIII, 545; IX, 547. — Heynemeijer, XXIV, 514. — Heynen, XXII, 604; IV, 215. — Heynien, XXIV, 310. — v. Heyning, XXIII, 381*. — v. Heyningen, XXI, 246; III, 242; VII, 422. — Heynisschen (-nissen), XXII, 604. — Heynricks, XXII, 604. — Heynricxsze, XXIX, 6, 11. — Heynsberge, XXIII, 129, 30. — Heynsius, XXIV, 221. — Heyse, XXX, 455. — Heyspennink, XXII, 604. — v. Heyst, XXII, 604; IV, 361. — v. den Heyster, XXX, 421. — Heytmann, XXIX, 488 *O*. — Hezius, XXIII, 287. — Hiddingh, XXIV, 573*. — Hidma, XXIII, 168. — Hiel, XXV, 12. — Hiem, XXV, 9. — v. Hierde, XXIV, 517. — ter Hil, XXII, 211. — Hilbracht, XXVII, 144. — Hildebrand, XXIV, 415, 533. — Hille v. Baerl, XXIV, 258*. — Hillebrand, XXVIII, 3; X, 456. — Hillebrands, XXII, 606; VI, 383. — Hillegondt, XXIX, 381, 2*. — Hillema, XXIII, 394; IV, 365. — v. Hillen, XXVI, 340. — Hillenius, XXII, 548*b*; VII, 301. — Hilmersma, XXII, 291. — v Hilten, XXI, 177; VI, 340. — Hinckaert, XXIII, 462; IV, 258; VI, 306; VII, 314; VIII, 92, 623*. — v. Hindersteyn, XXIV 30. — Hinekert [1]), XXVIII, 92. — Hinkena, XXVII, 586. — v. Hinkly, XXVIII, 221. — Hinlopen, XXII, 124; III, 374, 627, 30; VI, 45; VII, 427; VIII, 423; IX, 91, 391. — v. Hinnisdael, XXI, 268 (*G.*); III, 15. — de Hinojosa, XXI, 350. — Hins (Hinsch, Hinz), XXII, 606. — v. Hinsbergen, XXV, 616 — Hip, XXIX, 426. — v. Hirtum, XXII, 606. — v. Hirtzel, XXIX, 628. — Hirzel, XXIV, 340*. — Hobius, XXIII, 594. — Hoboken, XXII, 508; IV, 179; V, 321 (*Nm*). — Hobschied, XXV, 584. — (de) Hochepied, XXI, 629; IV, 494; V, 143, 4, 205, 57, 317*, 513 (*G.*)—5*; VI, 217, 425, 84;

[1]) Hinckert *of* Hinckaert?

VII, 42, 93; VIII, 49; IX, 580. — Hodermann, XXII, 606. — Hodges, XXVI, 239. — Hodion de Guibarchier, XXI, 59. — Hodshon, XXVI, 263, 625. — Hoeckwater, XXIII, 241. — v. Hoeclum, Hoeckelom, XXI, 317; IV, 532; V, 259; VI, 338, 9, 43, 75, 425, 6, 35, 507, 8, 538: VII, 48, 259, 479; VIII, 109, 476, 7; IX, 41, 6, 51, 214, 5, 322, 5, 627, 31; X, 482*, 575, 619 [1]. — Hoedemaeker, XXIX, 110 — v. Hoedevelde, XXI, 58, 60. — v. der Hoef, XXIV, 377; VI, 158, 385 *O*. — v. Hoeff, XXIII, 313. – Hoefnagel, XXI, 270; II, 260, 474; III, 244; V, 622, 3 VII, 356. — Hoefslager, XXIV, 146. — v. Hoek, XXV, 435; VI, 273 *O*; VIII, 538; X, 331. — v. den Hoek, XXII, 606. — Hoeke, XXIX, 59. — Hoekmans, XXVI, 96. — Hoekstra, XXI, 251. — Hoelands, XXI, 378; VI, 540. — Hoemecher [2]), XXIII, 317. — v. Hoemen, XXIII, 368, 498; V, 391, 489, 534; VI, 118, 53, 538, 68, 9; VIII, 297; X, 151 — Hoen, XXII, 607; IX, 165. — 't Hoen, XXIX, 449. — v. Hoen, XXX, 202. — v. Hoenseler, XXVI, 536. — Hoepelingh, XXIV, 123; VIII. 427. — Hoerkens, XXII, 457, 607. — de Hoest, XXX, 246. — Hoetink, XXII, 431 — Hoeufft, XXIII, 176; VI, 216; VIII, 153; IX, 380 (*n.*, *G.*), 253; X, 473. — Hoeuffts [3]), XXVIII, 153. — ter Hoeve, XXIV, 242; VII, 133. — v. der Hoeve, XXV, 160. — Hoevel, XXVIII, 105, 6. — v. Hoevel, XXVIII, 105. — Hoevell, XXVII, 418. — v. Hoevell, Hovell, XXV, 49 *O*; VI, 514; VII, 317. 428*, 634; VIII, 105, 472*; IX, 118, 269, 435, 71; X, 203, 6, 333 (*G.*)*. — v. der Hoeven, XXI, 377; IV, 452; V, 58, 243: VI, 154, 402; VII, 362; X, 60. — Hoevenaer, XXX, 383. — v. der Hoevens, XXV, 58. — v. Hoevesteyn, XXIX, 163. — v. Hoexwier, XXVI, 245; X, 621, 3. — v. Hoey, XXIV, 256; X. 585, 8*, 9, 91. — im Hof, XXVII, 586. — Hoffer, XXI, 62, 316; II, 73; VI. 217. — Hoffers, XXVI, 162. — Hoffman, XXIV, 315 6; V, 208 *O*, 68: IX, 252. — Hoffman v. Hove, XXVIII, 156 (*n.*). — Hoffmann, XXII. 589*. — Hoffmans, XXX, 607. — Hoffmeyster; XXIV, 513. — v. Hofkerk, XXV, 397. — Hofman. XXIV, 222, 374; V, 59. — Hofmeijer, XXIV, 381. — Hofstede, XXII, 607. — Hofsteenge, XXVIII, 609, 20 (*Nm*). — v Hogen, XXIII, 623, 30, 1. — v. Hogendorp, XXI, 153; III, 8, 189; VII, 189, 203, 311, 603; VIII, 47, 154, 253, 369; IX, 63. — v. Hogenhuyzen, XXVII, 310. — v. Hogermos, XXIV, 122. — Hogerwaard, XXIX, 173 (*n.*), 231. — Hogg, XXIV, 479, 554. – Högg, XXII, 606. — de Hoghe, XXII, 607. — Hogwijler, XXX, 627. — v. Hohenlo, XXX, 531. — v. Hohenlohe-Langenburg, XXI, 112, 63 — v. Hohenstein, XXI, 112. — v. Hohenzollern-Sigmaringen, XXVIII, 106. — Hola, *zie* Hoola. — Holder, XXII, 607. — Holdinga, XXX, 425, 621, 3. — Holl, XXVI, 636; VII, 362; VIII, 483, 4; X, 625. — (v.) Holland, XXII, 55; III, 105*; IV, 276, 304, 589; V, 256; X. 623. — Hollander, XXII, 607; VIII, 104. — Hollandre, XXIII, 21, 2. — Holleman, XXII, 72. — Hollenhagen, XXX, 546. — Holler, XXIX, 344. — Hollesloot, XXIV, 264. — Hollestelle, XXI, 265, 6; II, 199, 376. — Hollinde, XXV, 626. — Holooge, XXI, 376, 587. — Holst, XXIII, 381; VI, 28; VIII, 161 *O*. — v. Holst, XXVIII, 366. — Holsteyn, XXVI, 238. — v. Holsteyn, XXIII, 423. — Holtappel, XXVI, 587. — v. Holten, XXVII, 526. — Holterop, XXV, 445. — Holtgräve, XXII, 607. — (ten) v. Holthe, XXIV, 5; VI, 338, 9, 42*, 412; IX, 113, 270, 1. — v. Holthuysen, XXIV, 146; VI, 417; VII, 318; VIII, 477. — Holtinck, XXX, 141. —

[1]) v. Hoeclum? [2]) Haemecher? [3]) *niet* Houffts.

Holtman, XXIX, 381*, 3. — Holtmanns, XXX, 317. — Holtmühle, XXVI, 581. — (v.) Holtrop, XXII, 458, 607; V, 146. — Holtzapfel, XXX, 232. — Holtzhey, XXIX, 200. — Holy, XXIX, 225 *O*, 488 *O*. — Holzhalb, XXVIII, 504, 5; IX, 490. — Homan, XXIX, 263. — v. Homborgh, XXII, 607. — de l'Homme, XXIV, 31. — v. Homoet, XXVI, 526, 8, 626; VII, 42; VIII, 631; IX, 118, 472, 3, 572. — Hompe, XXII, 607. — v. Homrigh, XXIII, 631. — de Hond, XXII, 589; III, 34; X, 107. — Houdeling, XXVI, 316, 620; VII, 96. — Hondius, XXVII, 371. — Hondorff, XXIV, 498. — de Hondt, Hont, XXII, 360, 1, 607; III, 303; X, 143 — de Hondt de Waepenaere, XXX, 251. — v. den Honert, XXIII, 217; IV, 363; VII, 49, 153. — Honigh, XXI, 1, 562; II, 170; III, 34; VII, 104 *O*, 17; IX, 233. — Honkoop, XXV, 334; VII, 23. — v. Honnepel, XXVII, 42*, 351*, 485*. — v. Honschoten, XXI, 213. — Honselaer, XXIV, 399; V, 267. — v. der Hooch, XXII, 607; III, 314. — v. der Hoock, XXIV, 264. — Hoofd, XXVI, 49, 50*. — v. der Hoofd, XXVII, 322. — v. Hooff, XXIII 475. — v. den Hooff, XXX, 432. — Hoofman, XXVII, 208. — Hooft, XXI, 157, 8, 222, 629; II, 156; III, 141, 297; IV, 45, 361 *O*, 536, 7; V, 494; VII, 20, 423; VIII, 232; IX, 391; X, 195. — 't Hooft, XXIX, 582. — v. Hooft, XXII, 607. — Hoog, XXIV, 374, 476, 98, 554; V, 477; IX, 79. — de Hooge, XXII, 170. — v. der Hooge, XXIII, 511. — Hoogecoupel, XXIII, 627. — Hoogelant, XXIII, 14. — v. Hoogen, XXIII, 582 (*P.*). — Hoogendorp, XXVIII, 584; IX, 234 *n.*). — Hoogendijk v. Dompselaer, XXIV, 316. — Hoogenhoek (-houck), XXV, 479, 566, 632*; VI, 94* (*G.*). — (v.) Hoogeveen, XXIV, 26, 157 *O*, 277 *O*, 93; V, 264, 72 *O**; VI, 158; VII, 192, 321 *O*, 422. — v. Hooglandt, XXVII, 528. — v. Hoogmade, XXI, 398, 9. — v. Hoogstraten, XXI, 238; II, 607; VI, 158; VII, 504; VIII, 254, 359; IX, 488 *O*; X, 365, 615. — v. Hoogvliet, XXVII, 248. — (v.) Hoogwerff, XXIV, 479; V, 566; IX, 63, 71, 230, 6. — Hoogwoud, XXIII, 630; VIII, 205. — v. Hoogwoude, XXIII, 215; VI, 427; X, 111. — Hooiberg, XXV, 435; VIII, 538. — Hooke, XXX, 452. — v. Hoolwerff, XXII, 306; III, 629; VI, 339; VIII, 249, 368*; IX, 53, 113, 317, 24. — Hoola, XXVI, 101, 64. — Hoon, XXIII, 456; X, 221. — v. der Hoop, XXII, 208*, 474*; III, 374; IV, 457; VI, 263, 381, 625; VII, 363; VIII, 19, 37; IX, 480. — Hoorn, XXX, 116. — v. Hoorn, XXII, 607; III, 102, 534 (?), 630; IV, 60, 82, 106, 262* [1]), 3; V, 384 *O*, 425, 519; VI, 49*, 50*, 384 *O* (*P.*), 94 (*P.*); VII, 528; VIII, 52, 453; IX, 391, 6; X, 201, 2, 438. — Hoornaert, XXII, 607; III, 503. — Hoornbeek, XXII, 607; VI, 406. — v. Hoorne, XXIII, 529. — Hoornken, XXV, 258. — Hoos, XXII, 607; VI, 273 *O*. — Hooyman, XXX, 546. — Hooymayer, XXVIII, 113 *O*. — Hop, XXIII, 189; V, 223, 565; VI, 281. — Hopcooper, XXIII, 515. — Hope, XXIV, 311, 2. — Hopkins, XXIV, 299. — Hopman, XXVI, 239. — Hoppenbrouwer, XXIV, 400; V, 353, 565; — Hora Siccama, XXIII, 374; X, 61, 2. — Horche (Horghé, Horsjé), XXVII, 209 *O*, 64 *O*, 433 *O*. — Horenbeeck, XXII, 299, 607; III, 513, 29. — Horenkens (Hornken, Hoornken), XXIV, 367 (*n.*); V, 258. — v. der Horicke, XXIII, 271 — Horlewijn, XXIX, 599, 602, 8, 9. — Hornec, XXIV, 499. — de Hornes, XXIV, 223, 337, 460; VI, 257, 8; VIII, 37, 105, 245; X, 271, 383, 666*. — Hornstra, XXIII, 505. — Horpuchs, XXV, 443. — Horrig, XXIX, 271. — Horst, XXVI, 62*. — v. der Horst, XXVI, 515; VII, 632;

---

[1]) Aeff Gerrit Arijsdr zal ook eene v. Hoorn geweest zijn; vgl. bl. 263.

VIII, 469, 70, 625*, 6*, 30; IX, 113, 4, 322, 525, 80, 2. — Horsthuis, XXI, 561; II, 247. — de Hot, XXII, 607. — Hothobus, XXII, 608. — Hotté, XXV, 580. — Hotteterré, XXIII, 150. — v. Hottinga, XXVII, 603; IX, 338; X, 622. — Houbré, XXII, 608. — Houck, XXIV, 445 *O*. — Houdïn, XXX, 445. — v. der Houff, XXVIII, 60. — Houffts [1]), XXVIII, 153. — Houkgeest, XXVII, 46, 204, 7. — v. Houltorp, XXX, 420. — Houngen gez. Wassembergh, XXIX, 271. — Houppens, XXII, 268. — Hourlon, XXIX, 176. — Houssart, XXIV, 107. — Houston, XXV, 434. — v. Hout, XXI, 258, 9; VIII, 624. — v. den Hout, Houte, XXVIII, 429, 30. — Houtappel, XXIII, 409; IV, 299. — Houte, XXIII, 36. — v. Houte, XXVIII, 515. — v. den Houte, XXVIII, 633. — v. Houten, XXII, 608; III, 630; VII, 356, 559, 79; VIII, 148. — v. der Houten, XXIV, 109. — v. Houthem, XXIII, 107*. — Houthof, XXX, 436. — den Houting, XXIX, 234 (*n.*). — Houtkamp, XXIV, 227; VII, 29. — Houtlook, XXIV, 285. — Houtman, XXIV, 467; VIII, 491. — Houtrijve, XXIII, 319 (*n.*). — Houts, XXV, 212. — v. Houtschild, XXX, 430. — Houtsma, XXII, 211. — (v.) Houttuyn, XXIII, 546, 629; VIII, 514; IX, 551; X, 28. — v. Houtum, XXIII, 546. — Houtzager, XXIII, 629. — Houwaert, XXI, 177; V, 260. — v. Houweling (-lingen), XXIII, 524, 5. — v. Houweninge(n), XXII, 308; III, 237, 522*; VII, 508; IX, 185. — Houzée, XXVII, 322. — Hove, XXIV, 306. — ten Hove, XXIII, 107*; VI, 605, 6; IX, 503, 27; X, 489. — v. Hove, XXIII, 499; X, 253. — Höveker, XXX, 557. — v. Hövell, *zie* Hoe vell. — v. den Hoven, XXII, 608; V, 368. — Hovendaal, XXVII, 250, 478; X, 562, 3, 83. — Howard, XXII, 470 (*Nm*); X, 563. — v. der Hoye, XXII, 607. — Hoyer, XXV, 361; IX, 82, 230. — Hoymulle, XXI, 59. — Hoynck (v. Papendrecht), XXV, 223, 318, 520; VI, 582 (*n.*); VIII, 257; IX, 578. — v. Hoytema, XXVI, 546. — Huart, XXI, 174. — Huber, XXVIII, 454; IX, 19. — Hubert, XXV, 153 *O*, 479, 631; VII, 102*, 420*, 582*. — Huberti, XXII, 608. — Huberts, XXVI, 330. — Hubrechts, XXVIII, 435; X, 113 *O*, 274. — v. Hüchelhoven, XXI, 583. — v. Huchtenbroek, XXVI, 421; VII, 315. — v. Huchtenburg, XXIII, 546*. — Hudde, XXIII, 301; IV, 97; VIII, 203; IX, 184. — Hudson, XXIV, 213. — v. Huedt, *zie* Heudt. — Huender, XXVIII, 399. — te Huerstel, XXIV, 146. — v. Huessen, XXI, 211; VII, 351. — Huet, XXII, 608; V, 233; IX, 75—9, 81, 2, 4, 5, 171, 3, 4, 80, 225, 7 (*n.*). — v. Hugel, XXI, 112. — Hugenholtz, XXIII, 630; VII, 323; IX, 16. — Hugenoodts, XXVI, 308. — v. Hugenpoth (tot Aerdt), XXVII, 111, 317; VIII, 337 (*n.*); X, 206. — Hughensz, XXVI, 340*; VII, 212; VIII, 344. — Hugla, XXIV, 107. — Hugo, XXIV, 232. — Huidekoper, XXVII, 489 *O*. — v. Huigersluis, XXI, 269*. — Huis, XXIII, 517. — Huizinga, XXV, 380; IX, 216. — Hulft, XXIII, 178; IX, 432. — Hulleman, XXIII, 629. — v. Huls, XXI, 583. — v. Hulse, XXIII. 314; IX, 234 (*n.*). — v. Hulsen, XXV, 549; IX, 113; X, 622. — Hulshout, XXIX, 269, 633*; X, 271*. — v. Hulst, XXV, 48 *O*; VI, 308, 22 (*G*), 66; X, 392 (?). — v. der Hulst, XXVIII, 426. — v. Hulsteen, XXIV, 241. — Hulstman, XXIV, 288 — v. der Hult, XXIII, 110, 421. — Hultman, XXIX, 491. — Humbert de Superville, XXV, 96 *O*, 103. — Hume, XXIX, 172. — Humme, XXX, 370. — Hummel, XXII, 608; IV, 312; IX, 310. — Humpel, *zie* Honnepel. — Hungersberg, XXII, 608. — Hunthum,

---

[1]) *lees* Hoeuffts.

XXIV, 330, 421*; X, 256 — Huntly, XXIV, 149. — Hurant, XXVII, 290. — Hurgrooje, XXI, 378. — v. Hurk, XXX, 585, 8*, 9. — Hurlebusch, XXII, 608; IV, 60; V, 58, 111, 243, 553. — v. der Hust, XXII, 608. — Hutschenruyter [1]. XXII, 608. — Hutte, XXIX, 234 (n.). — de Hütter, *zie* de Huyter. — Huwaerts, XXI, 377. — de Huybert, XXII, 429; III, 212 (n.), 371, 2, 527; IV, 208, 93, 374; V, 367, 568; X, 64 *O*, 113 *O**. — Huyberts, XXII, 125. — Huybrecht v Duivendrecht, XXV, 200. — Huybrechtsen (?), XXIX, 605. — Huybrechtsz, XXII, 374; III, 127, 8, 552; IX, 168. *Zie* v. den Brandeler. — v. Huyckenhorst, XXVI, 630. — Huydecoper, XXV, 364, 6, 501, 16; VI, 43, 304; VII, 427, 89 *O**, 574, 87; VIII, 1, 244, 6, 315, 7, 88, 423; IX, 391, 5, 6, 581; X, 267, 404. — Huyge, Huygen, XXVIII, 174, 98, 560; IX, 448, 9; X, 142, 387. — Huygens (-ghens), XXI, 270; II, 264, 5; III, 189, 636; IV, 142, 525 (n.); V, 266; VI, 58, 306, 22, 435, 92; VII; 41, 94, 134, 212 (n. 2), 587; VIII, 154, 98, 205: IX, 82, 8, 230, 78, 583; X, 34, 147, 9, 55 (*P.*), 489, 94, 5. — Huyges, XXIII, 547. — Huyingha, XXIX, 181. — Huysman, XXII, 369, 71, 608; III, 83, 107*; V, 112, 555. — Huyssen, XXV, 550; X, 107. — v. Huyssen, XXIII, 321 *O*. — Huyssen v. Kattendijke, XXII, 608; III, 380, 634 (*G.*); V, 199. — v. Huysum, XXIV, 165. — de Huyter, XXII, 388; III, 35, 6*, 7, 212 (n.), 4, 63, 4, 84, 369, 71, 412, 4, 531, 2, 84; IV, 78, 113, 225, 307, 8, 40*; V, 263*. — Huyttens, XXI, 214. — Hycaert, XXII, 606. — v. der Hyden, XXX, 253. — Hydoraeus, XXI, 132, 345; VI, 419; VII, 270. — Hyner, XXIV, 441. — Hypolitus, XXV, 519. — v. Hyrdt, XXIV, 517. — Hijver, XXIV, 307.

Ibach (?) v. Haldenberg, XXIII, 105*. — (v.) Iddekinge, XXII, 111. — Idema, XXIII, 377; VIII, 103; IX, 182. — Idolet, XXIV, 382. — Idserda (Idzerda), XXIII, 323, 424; IV, 299. — Idses, XXIII, 376. — v. Idsinga, XXV, 97 *O*, 203; VII, 205; VIII, 479*; X, 325. — Iederhoff, XXVII, 499, 500. — v. Iggenhausen, XXV, 130. — Ikes, XXV, 246. — de Illens, XXIX, 63. — v. Ilpendam, XXI, 128. — Imans, XXII, 555a. — Imbrecht, XXI, 176. — Imbyze, XXVI, 162. — Imbyze v. Batenburg, XXIII, 107*. — Imes, XXIII, 623. — v. Imhoff, XXII, 238; VII, 320*, 586; IX, 37 (*Nm*); X, 319 (n.). — Iming, XXIII, 376. — Immeloot, XXX, 378, 9. — Immens, XXV, 475, 6; VII, 357. — (v.) Immerseel (-zeel), XXIII, 466; IV, 447; V, 97 *O*, 631; VI, 67, 236, 8, 323, 482, 568, 71; VII, 479; VIII, 336. Zie v. Liere v. J. — v Impel, XXVII, 485*. — Impeta, XXIII, 628. — In de Betou, XXVII, 280: VIII, 149; IX, 37 (*Nm*); X, 107. — Indoornick, XXX, 149. — Indijk, XXIV, 222. — Inessche, XXIII, 71. — Ingelmunster, XXIX, 523. — Ingels, XXII, 297, 8; III, 300; VI, 97, 255. — Ingelsen, XXIII, 545. — Ingelsz, XXVI, 30. — v. Ingen, XXIII, 540; IV, 33, 82, 140; V, 479; VI, 154, 65, 318; VIII, 42 (n.), 335; IX, 163, 489 *O*; X, 113 *O*, 61 *O*. — Ingenboven, XXX, 574. — Ingenohl, XXVII, 249, 50, 477*; IX, 34 (*Nm*). — Ingenulant, XXVI, 415; VIII, 97. — Ingram, XXVI, 328. — Innedijcken, XXX, 143. — Insen, XXIII, 107*. — Insinger, XXIV, 273. — de Insula, XXVIII, 475. — Ipenbuur, XXIX, 1. — Irhove, XXIII, 71. — Isbrands, XXIII, 628. — Isebrants, XXIII, 517; VI, 485, 6; VII, 515; X, 567. — v. Isendoorn, XXI, 632; III, 419; V, 481 *O* (*G.*); VI, 66, 7, 368, 417, 530, 4, 7, 8, 68, 71; VII, 510, 8;

[1] Hutschenreyter?

VIII, 100, 40: IX, 90, 315. 24; X, 626. — Iseren. XXVI, 535. — Iserman, XXII, 553a; X, 390. — Israël, XXVI, 620; VII, 249. — v. Isselmuden, XXX, 572. — Isselt, XXVII, 426. — Ittema, XXX, 567. — v. Ittersum, XXIII, 593 O; IV, 451 (Nm); VI, 231. 2, 46. 587; VII, 316; VIII, 47, 199 360; X, 204. — d'Ittre, XXIII, 271, 420, 603. — Iversen, XXIV, 533.

v. Jaarsveld, XXIX, 3. — Jacob. XXIII, 71, 2; VIII, 166. — 's Jacob, XXVIII, 358 (Nm). — Jacobi, XXIII, 72. — Jacobs. XXI, 253: II, 171: III, 72, 313, 99, 624; V, 59, 135, 6; VI, 1 O, 32, 162, 213; VIII, 150; IX, 276*, 323, 442, 9; X, 387, 9, 92, 4, 491. — Jacobsen, XXIII, 72; VI, 345. — Jacobson, XXIX, 589; X, 272. — Jacobsz, XXIII, 72, 3; VII, 488 O; VIII, 344, 438; IX, 5, 6, 8, 9, 12, 116; X, 389, 405. — Jacobsze, XXIX, 5, 442; X, 273—5, 94, 386, 7. — Jacoby, XXX, 65 O. — Jacquet, XXX, 255, 373 (?) — Jadink, XXVII, 69. — Jaeger, XXIII, 72. — Jager. XXIII, 627, 31. — v. der Jagt, XXIII, 72. — Jahn, XXV, 172. — Jalink, XXV, 176. — Jamin, XXI, 63; VIII, 161 O. — de Jan, XXVII, 426; VIII, 55; IX, 369, — Janes, XXIII, 456. — Jannes, XXII, 519; III, 73. — Jans, XXI, 403; II, 297; III, 73, 624, 5, 8, 31; IV, 107, 262 (?): VI, 602; VIII, 45, 96, 429, 513, 86, 99; IX, 117, 250, 317, 22, 408, 561 (n.); X, 68 (n.), 86, 330, 1, 92, 418, 567. — Jansen, XXIII, 73; IV, 399; V, 490, 501; VI, 374 (?), 514, 630; VII, 417; VIII, 149; IX, 385. — Jansens, XXVI, 339*; VIII, 586. — Jansma, XXVII, 31, 2. — Janson, XXV, 56, 9; IX, 235 (n.). — Janss, XXVI. 193; X, 491. — Jansse, XXX, 273. — Janssen, XXII, 2, 298; V, 256, 303, 583, 624; VI, 101; VII, 135; VIII, 152; IX, 74, 482, 538; X, 227, 604, 5 (n.) — Janssen Eyken Sluyters, XXX, 545. — Janssen v. Raay, XXIX, 155. — Janssens, XXIX, 281 O, 534. — Janssoen, XXII, 171. — Janssonius, XXII, 69, 600. — Jansz, XXI, 184, 283—6; II, ,2, 108, 297, 518, 606; III, 72, 6, 135, 47, 241, 52, 3, 399, 438, 56; IV, 27, 211, 3; V, 128; VII, 32—4, 125, 35, 6, 213, 4, 518, 22, 3; VIII, 58, 298; IX, 319, 39; X, 568. — Jansze, XXIX, 3, 7, 9, 546; X, 161, 274, 5, 94. — Janszen, XXI, 432*; IX, 533*. — Janz, XXII, 80, 140; VIII, 516; IX, 581. — Jarfke (?), XXVIII, 590. — Jarsma, XXIII, 73. — Jason, XXIII, 73. — Jaspers (-se), XXII. 374, 553a. — Jauck. XXV, 56, 9. — Jauliet, XXX, 154. — Jaymart, XXIII, 107*. — Jeanfavre, XXX, 373, 5*. — Jeanin, XXII, 181; IX, 62, 3, 235. — Jean Jaquet, XXX, 373, 4*. — (de) Jeanneret, XXIX, 54; X, 372—4*—6. — Jederhoff, XXVII, 499, 500, 37, 45. — Jederquist, XXVII, 313. — de Jeger, XXIV, 307. — Jelis, XXIV, 106. — Jellama, XXIX, 181 — Jeltinga, XXIX, 181; X, 144, 5. — Jenels, XXIII, 375. — à Jensma, XXVIII, 104. — Jerrold, XXV, 1. — de Jeude, XXI, 630; III, 413; IX, 524. — le Jeune, XXI, 377; II, 308; III, 161, 375, 526; IV, 203, 455; IX, 310 (?). - Jilles, XXVI, 330. — Jiskoot, XXVIII, 471; X, 265. — Joachimi, XXV, 159 [1]. — Joachini, XXII, 262. — Jochims, (-sz), XXVII, 32, 4, 313; IX, 599. — de Jode, XXI, 630, 1; IV, 259. — de Jode gez. de Jonge, XXI, 631*; X, 625. — de Jode de Rijcke, XXI, 631*; VIII, 363; IX, 375; X, 625. — Joecher, XXIV, 228. — Joele, XXII, 141; III, 73. — Joes, XXV, 583. — Joessen, XXVII, 115. — Joba, XXVI, 164. — Johannis, XXIII, 73; X, 567, 8. — Johanssen, XXX, 490. — Johnston, XXI, 583. — Joly, XXIII, 73; VI, 231; IX, 75. — du Jon, XXVII, 603. — Jonas,

[1]) a° 1628?

XXIII, 73. — Jonchery, XXII, 315 — Jonckheyn, XXV, 200. — de Joncourt, XXV, 524. — de Joncquière, Jonquière, XXIII, 162; IV, 269. — de Jong, Jongh. XXI, 540; III, 74. 376, 623; IV, 448, 59*, 512: V, 318, 74, 566, 616 (*n.*); VI, 163, 381, 431, 593 *O*. 624, 5; VII, 489 *O*, 524, 80; VIII, 419, 36, 84. 540; IX, 132, 228; X, 152, 253, 395, 565. — de Jong v. den Nieuwenhuyse, XXIX, 486. — de Jonge, XXI, 222, 631. III, 624. 35; IV. 121, 75*, 364, 530, 84; V, 519—21, 611; VI, 159, 218, 430, 625; VII, 112: VIII, 257. 600; IX, 206, 489 *O*; X, 66, 161, 326, 496, 616 — de Jonge v. Baertwijck, XXIII, 212. 5, 345, 68; IV, 531; VIII, 257. — de Jonge v. Bruinisse, XXI, 379. — de Jonge v. Ellemeet, XXV, 239; IX, 473. — de Jonge Lughten. XXI, 378, 586. — de Jonge v. Oosterland, XXVI, 160, 218. — Jongema, XXIII, 464. — Jongemaats. XXIII, 624, 5. — Jongerens, XXIV, 123. — de Jonghe, XXI, 59, 335 (*Cat.*); III, 14 (*n.* 1); IX, 605. — de Jonghe v. Velsen, XXV, 364—7; VI, 42; VII, 93. — de Jongheere, XXIII, 628; IV, 32 — Jongsma, XXX, 419. — Jongste, XXV, 136—8. — Jonkers, XXIII, 74. — de Jonkheer (-re), XXIV, 32; X, 422. — Jonknickel, XXI, 317. — Jooris, XXIX. 600 — Joos, XXII, 373; III, 74. — Joossen, XXIX, 609. — Joost, XXIII, 74; V, 135. — Joosten, XXIII, 74; VII. 132; VIII, 513; IX, 449; X, 334. — Joostens, XXIII, 74; X, 388 (*n.*). — Joosting, XXX, 372. — Joosz, XXII, 139, 605. — Joppen, XXX, 393. — Jorck, XXII, 138. — Jordaens, XXV, 548. — Jordanus, XXIII, 436. — Jordens, XXII, 307; VI, 346; VIII, 191 (?), 252; IX, 589. — Jordis, XXVIII, 164. — Jordon, XXIII, 74. — Jorez, XXII, 72. — Joriaansz, XXIII, 435. — Joris, Jorisz, XXII, 389; IX, 6—12, 546; X, 392, 3. — Jorissen XXVI, 327. — Jorijsen, XXIII, 74. — Joubert, XXVIII, 502. — Jouffroy d'Eschavannes, XXX, 541. — Joungh, XXVI, 474. — Joyellet, XXX, 272. — Jozzi, XXIII, 74. — v. Juckema, XXIII, 464; X, 145. — de Judde XXX, 493. — v. Judden, XXVI, 502. — v. der Judden, XXVI, 569, 84, 5. — le Juene, XXIX, 310. — v. Jugteren. XXIII, 218, 636*. — Juma, XXIX, 181. — Jumelet. XXV, 138. — Junckers, XXIII, 74; VII, 581. — Jung, XXV, 482. — Jungblut, XXV, 431. — de Junge, XXV, 616. — Junius, XXVI, 624*; VII. 302. — Junod, XXX, 373, 4*. — Juperel, XXVII, 521. — Jurian. XXVII, 50. — de Jurieu, XXX, 498 — Jürrns, XXIII, 74. — Justus, XXIV, 58. — Jutfaas v. Blockhoven, XXIX, 165. — Jutting, XXX, 231, 456, 547.

Kaa [1]), XXIII, 74. — Kaerwas, XXIII, 74. — Kalfsvelt, XXVIII, 251. — v. Kalkar, XXIII, 75. — Kallemein, XXI, 592. — Kallewier, XXVII, 153. — Kamer, XXI, 17. — Kameren, XXIX, 317 (*n*). — v. Kamerijk, XXIII, 75. — v. Kamons, XXVIII, 47 — Kamp, XXIII, 75. — v. de Kamp, XXVII, 46. — Kampen, XXIII, 75; V, 553; VIII, 535 [2]). — v. Kampen, XXV. 553. — Kan, XXIV, 263. — Kanne, XXV, 130. — Kannenburg, XXII, 374. — Kannewet, XXVIII, 260. — Kanngiesser, XXX, 456, 545. — de Kanter, XXV, 369—71, 569—72; IX, 83; X, 548. — v. de Kapelle, XXIII, 506. — Kappel, XXX. 581. — v. Kappel, XXVII, 637. — Karels, XXII, 605; III, 75. — Karman, XXVII, 352. — Karnot, XXX, 420. — v. Karpe, XXVII, 209 *O*. — v. der Karre, XXVIII, 174. — Karseboom, XXX, 267. — v. Kasteel, XXVII, 579. — v. de Kasteele, XXVII, 579, 638; VIII, 425, 582; IX, 53, 532; X, 422. *Zie* Castelius. — Kat, XXIII, 631. — de Kat, XXIII, 179; VIII, 103; X, 608, 9. —

---

1) Wat men hier niet, of slechts gedeeltelijk vindt, zoeke men op *C*. 2) Kamper?

ten Kate, XXV, 310. — v. der Katen, XXIII, 107*. — Kater, XXVII, 483*. — de Kater, XXIII, 136. — Kauf, XXIII, 567. — Kausler, XXVIII, 328. — Kauwenberg, XXIII, 75. — Kayzer, XXIII, 472, 629. — Kedsmeijer, XXX, 537, 570. — de Kedts Houtman, XXIV, 467. — Keefsen, XXIX, 324. — v. Keeldonck, XXVII, 507*. — Keer, XXVI, 230; VII, 219, 20, 73; VIII, 12; X, 265. — Keerbergen, XXVI, 125; VII, 114. — v. Keerenberghe, XXVIII, 169, 70. — Keersgieter, XXVII, 35. — Kegelaer, XXX, 326. — Keienberg, XXVIII, 628. — Keigly, XXV, 213. — Keilholtz, XXII, 603; III, 75. — Kelder, XXIII, 516. — Kelderman, XXI, 325. — Kelffken, XXVI, 605; IX, 273. — v. Kelft, XXVII, 92. — v. der Kelk, XXIX, 582. — v. der Kellen, XXVIII, 488 *O*; IX, 371. — Keller, XXIII, 75; VIII, 129, 308. — Kellerhoven, XXII, 450 — Kellich, XXIII, 106*. — Kellner, XXX, 454.— Kemmerling, XXVIII, 147. — v. Kemnade, XXVI, 371. — v. Kemnae [1]), XXIX, 44. — Kemp, XXVII, 138; IX, 220. — Kemp v. Moermont, XXVIII, 582*; IX, 269, 483; X, 268. — de Kemp, XXIV, 142; VI, 370, 636; VII, 138, 473, 6; IX, 219, 20*, 481, 9 *O*; X, 625. — v. Kemp, XXV, 111, 554. - Kempe, XXVII, 555; VIII, 174, 470 — de Kempe, XXVI, 258; VII, 476. — v. Kempen, XXIII, 75; VIII, 129; X, 408 (*n*.). — de Kempenaer, XXII, 369; III, 292 (*Cat.*); V, 204, 76, 373, 517; X, 630. — Kempeneers, XXII, 392. — Kemper, XXVIII, 349. — Kempher, XXIII, 75. — à Kempis, XXIII, 75; VI, 473. — Kenselaar, XXX, 118. — Kentlink, XXIV, 362. — Keppel, XXI, 155, 539; VI, 151, 425, 593 *O*; VII, 42*, 95*, 132, 636; VIII, 502, 628; IX, 387, 489 *O*; X, 493, 580, 1*. — Keppel Hesselink, XXI, 155; VI, 111. — v. Keppel, XXIV, 146, 7; VII, 45, 319*, 574*; VIII, 102, 7; IX, 45, 532 (*G.*): X, 377. — Kerbert, XXX, 637. — v. Kerchem, XXIV, 179; V, 625—7. — v. Kercken, XXIV, 147. — Kerckhoefs, XXIX, 381, 2*. — Kerckhoff, XXIII, 75; VI, 577. — v. de Kerckhoff, XXIX, 318. — v. den Kerckhoff, XXVII, 318. — de Kerckhove, XXIII, 13 (*n.*, *G.*), 499. — v. den Kerckhove, XXII, 391; X, 271. — Kerckius, XXVII, 301. — Kerckmann, XXVI, 263; IX, 317 (*n.*). — Kerckrinck, XXV, 132; VIII, 361; X, 109*, 256, 333. — v. der Kerk, XXIII, 107*. — Kerkhoven, XXVI, 544. — v. Kerkwerve, XXIX, 7. — Kern. XXVI, 291; X, 521. — Kerremans v. Manegem, XXIII, 312. — Kersbergen, XXIII, 75. — Kerstiaen, XXIII, 75. — v. Kervel, XXVIII, 155, 6, 388. — v. Kervenheim, XXIX, 435. — de Kessel de Terbrugge, XXIV, 453. — v. Kessel, XXIV, 147, 293, 304, 5, 37* (*Z.*), 82*, 3, 98, 453; V, 619; VII, 93, 631; VIII, 432. — v. Kessenich, XXI, 60. — Kesteloot, XXIII, 75. — v. Kestelt, XXIII, 216, 422. — v. Kesteren, XXVI, 315; VIII, 110, 472; X, 323. — de Kestets, XXVIII, 52. — Kestner, XXV, 172. — Ket, XXVIII, 466. — Ketel, XXIII, 629. — Ketel v. Hackfort, XXIX, 165. — v. Ketel, XXIII, 76. — Ketelaar, XXV, 141; X, 455. — Ketelanus, XXV, 318; IX, 223. — Ketele, XXII, 115; VII, 322. — Kethele, Kethulle, XXIX, 476; X, 623, 7. — Kethler, XXII, 475. — v. Ketteler, XXVI, 623*, 7. — Ketting, XXIV, 149; V, 521; VI, 94. — v. Ketwegh, XXX, 387. — Ketwich, XXIX, 44. v. Ketzgen, XXV, 146. — v. Keukelaere, XXI, 58, 9. — Keulekamp, XXIV, 52. — v. Keulen, XXVII, 51; VIII, 502, 628; IX, 172. — Keun, XXIII, 76. — Keur, XXII, 70. — Keur-Mainz, XXVIII, 99. — v. der Keure, XXVII, 1. — Kevelaer, XXIX, 228 (*n.*). — Keverberg, XXVI,

[1]) v. Kemnade? Kemnade is een Brunswijksch dorp, Weserdistrikt, ambt Ottenstein.

96*. — Key, XXIX, 595. — Keyluwer, XXIX, 317. — Keynen, XXVII, 361 [1]. — Keyrfenninck, XXIII, 75. — Keyser, XXII, 52, 306; III, 75, 105*; V, 260; VI, 339, 42*; VIII, 249, 51; IX, 52, 113, 5, 323. — de Keyser, Keyzer, XXIII, 533*; VII, 161*. — de Keysere, XXVIII, 622*. — Keÿzer, XXI, 27; II, 12; III, 628. — Kiber, XXX, 409. — Kick, XXVIII, 511. — Kidt, XXIII, 434. — Kieb, XXVII, 575. — Kieboom, XXIII, 542. — Kieffel, XXIII, 15. — Kieft, XXVII, 574. — Kiegel, XXIII, 517. — Kiekenbast, XXVII, 514 — Kiel, XXVIII, 21; X, 336. — Kien, XXI, 538, 9, 601; IV, 179, 377; IX, 117. — Kieneman, XXIII, 76. — Kiers, *zie* v. Volbergen Kiers. — Kierwits, XXV, 502. — de Kies v. Wissen, XXVII, 428. — Kiesewetter, XXIII, 76; IX, 465. — v. Kiesheym, XXV, 112. — Kievit, XXV, 135, 6, 8. — Kiezeling, XXX, 586. — v. Kiffenbach, XXV, 483. — Kikkert XXX, 582. — Killigrew, XXVIII, 323. — Kinan, XXV, 112. — King, XXIV, 332. — Kinneir, XXIX, 279. — Kinnema (v. Glinstra), XXVIII, 488 *O*. — v. Kinschot, XXII, 278; IV, 16; (*P.*), 301 *O*, 4; V, 14 [2]—6*, 240; VI, 51, 158, 9, 511, 2, 625; VII, 28, 131; IX, 168. — Kint, XXIV, 31; VIII, 447, 8. — de Kip, XXVII, 588; VIII, 434*. — Kirchhoff, XXIII, 449. — Kirkman, XXIII, 76. — Kirsten, XXIII, 231. — Kisselius, XXIII, 76; X, 457. — Kist, XXIII, 76, 379; V, 56, 257; VI, 153; VIII, 598; X, 207. — Kivit, XXVI, 508; VII, 362. — Kivits, XXVI, 508; X, 496*. — Klaas, XXV, 127. — Klaassen, XXIV, 422; VIII, 142. — Klad, XXVI, 589. — v. Kleef, XXII, 109; VII, 527, 8; VIII, 322; IX, 528. *Zie* v. Cleve. — Klein, Kleyn, XXIII, 77, 168; VIII, 133; X, 393. — de Klein, XXVII, 92. — Kleine, XXIII, 77. — Kleinman, XXV, 59. — v. Klenck, XXIX, 55*. — Klepperbein, XXII, 314. — Klerck, XXI, 432; VIII, 140. — de Klerk, XXIX, 67. — Kliebisch, XXV, 624. — Klikée, XXI, 402. — Klimmer, XXV, 137. — Klinckaert, XXIII, 77. — Klingenberg, XXV, 132. — Klinke, XXIX, 234. — Klinkert, XXVII, 319. — Klinkhamer, XXIII, 627; X, 577. — Klobius, XXVIII, 111. — de Klock, XXVIII, 210. — Kloeck, XXIV, 398; VII, 102, 582; VIII, 113 *O*. — Kloeiken, XXVI, 514. — Klok, XXIV, 330. — Klonckaert, XXIII, 77. — v. der Kloot, XXVII, 533. — Klopffer, XXV, 621. — de Klover, XXX. 127. — Kluit, XXI, 509; III, 77; V, 633; VIII, 359; IX, 118. — Kluppel, XXVII, 588. — Klijn, XXIII, 77. — Klijn Hiddink, XXIV, 397. — Knappert, XXVI, 339. — Knechtgen, XXIX, 381, 2*. — Kneppelhout v. Sterkenburg, XXV, 631; VIII, 538. — Knersink. XXI. 381. — Kneschke, XXIX, 477. — (me) Knesen, XXX, 420. — de Kneuet, XXVIII, 442. — Knibbe, XXVII, 639. — Knikker, XXV, 137. — v. Knipbergen, XXIII, 77. — v. Kniphausen, XXX, 426. — Kniphorst, XXX, 62. — v. Kniphuysen, XXVIII, 37. — Knippenbergh, XXIII, 77; V, 628; IX, 491. — Knipscheer, XXIII, 77; V, 549. — Knobbaart, XXVII, 355. — Knock, XXIII, 77; IV, 299, 300; VIII, 584. — Knockaert, XXVI, 321. — Knoep, XXIII, 22. — de Knokke v. der Meulen, XXVIII, 621*. — Knol, Knoll, XXIII, 78; IV, 300; VI, 610 (*P.*); VII, 61, 206, 498 (*n.*, *P.*), 543 (*n.*, *P.*); VIII, 516. — Knoop, XXIII, 78; VI, 553; VII, 111, 291, 520; IX, 136; X, 625. — Knop, XXX, 394. — Knöppen, XXII, 419. — Knoppert, XXVIII, 199. — Knorre, XXVI, 171. — Knotzer, XXVII, 97. — Knussen, XXIII, 78. — v. Knuth, XXIX, 490. — de Knuyt, XXIV, 252; X, 584. — Knijff, XXIII, 188; IX, 492. — v. Kobbe, XXX, 279. — Kobus, XXV, 634; X, 571. — Koch,

[1]) *Lees* Beynen. [2]) *niet* Knischot.

XXIII, 78; IV, 106; X, 14 (*n.*). — Kock, XXII, 589; IV, 107. — de Kock, XXIV, 433, 91. — Koeck, XXI, 212; III, 78; V, 144, 58; VI, 342*, 427 — Koecken, XXV, 158. — Koekebakker, XXII, 56; V, 566; VI, 219; VII, 118; VIII, 191. — Koelman, XXVII, 375, 7; IX, 281 *O.* — Koemans, XXVIII, 399. — Koen, XXIV, 145. — Koenen, XXIV, 135, 47; V, 523, 41; VIII, 305. — Koeppen, XXIV, 128. — Koerte, XXIII, 43, 78. — Koesveldt, XXV, 553. — v. Koet, XXIX, 321. — Koeteeuw, XXV, 137. — v. Koetsveld, XXIII, 78; V, 111. — Koevoet, XXVII, 578; VIII, 139; X, 325 — Koffeman, XXVII, 378. — ten Kohlenbergh, XXIV, 440. — Kok, XXX, 630. — (v.) Koldewey, XXIV, 533; V, 111, 483, 554. — v. Kolf, XXX, 201. — Kolff, XXIV, 243, 56; V, 433 *O*, 518, 22. — Koljaert, *zie* Colyer. — ten Kolke, XXVII, 515 — Kolver, XXX, 547. — Kompert, XXVIII, 242, 3. — Könighh, XXIII, 389; X, 108, 394. — de Koninck, XXI, 315; III, 36, 79; V, 138, 243; VIII, 361; X, 109*. — Koninckhof, XXVII, 270. — Koning, XXI, 76, 336 (*Cat.*); II, 21 (*Cat.*); III, 79, 627, 30; V, 260; VI, 125; VIII, 17 (*Cat.*). — de Koning, XXI, 176; IV, 60; VIII, 55*; IX, 52. — de Koningh, XXIV, 349. — Konings, 627. — Konter, XXVII, 31 (*n.*). — v. Konijnenberg, XXVI, 225 *O.* — Konijnenburg, XXI, 20; II, 72. — Kooiman, XXI, 145. — Kool, XXII, 637; V, 621, 2 — Koole, XXV, 136. — Koolhaas, XXIX, 167. — Koolman, XXV, 285. — Koon, XXIX, 27. — Koopman, XXV, 616. — Koopmans, XXVII, 40; VIII, 104. — Koorders, XXVI, 561. — Koot, XXII, 507. — v. Kooten, XXIX, 173, 234. — Kooyman, XXIV, 467. — Koper, XXIII, 625, 6, 31. — Koppelaar, XXIII, 631. — Koppen, XXX, 445. — Kopper, XXII, 557*a*; V, 634; IX, 232; X, 392. — Koppers, XXV, 633. — Koppmau, XXVI, 461. — Koppijn, XXIII, 79. — Kops, XXIV, 378. — v. Korenberg, XXIX, 435. — Korff, XXVII, 534; IX, 534; X, 582. — v. Korff, XXIX, 274*. — v. Korler, XXIII, 168. — Körnlein, XXIII, 78 — Korp, XXVII, 497 (*n.*). — Kortenhoef Smit, XXVI, 308. — Koster, XXVII, 519 (*n.*). — Köster, XXII, 445 [1]). — Kostijnsze, XXX, 386. — Kotermans, XXIII, 217. — v. Koukelbergh, XXX, 392. — Kousemaker, XXI, 582; II, 253. - Kouwe, XXI, 19. — v. Koyck, XXIII, 78 — Kraai, XXIII, 244; VII, 405. — Kraan, XXII, 281. — Kraaijenbrink, XXIV, 53. — Kraayveld, XXVIII, 42. — Kraaijwinkel, XXVI, 502. — v. Kraecke, XXIX, 443 (*n.*). — Krama, XXX, 437. — Kramer, XXIII, 60; VII, 425; VIII, 536; X, 127. — de Kramer (?), XXIX, 46. — Kramers, XXIII, 624; VIII, 420; IX, 102. — Kramer, XXVI, 4; X, 547. — Kranch, XXIII, 80. — Kranepoel, XXIII, 513. — Kranssen, XXIII, 80. — Kratzsch, XXVI, 225 *O.* — Krauve, XXX, 231. — Krauwel, XXVII, 515. — Krauwinckel, XXII, 279 [2]). — Krayenhoff, XXV, 567; IX, 381*—3; X, 63*, 423*. — Kremer, XXII, 112; IV, 331, 82, 3. 436; VII, 132; VIII. 39, 145, 8, 533, 7. — Kretschmar, XXII, 416; III, 153 (*n.*). — Kreuser, Kreusser, XXIII, 81; IV, 515. — Kreynck, XXX, 575. — v. Krieckenbeeck XXIII, 500*. — Krieger, XXIII, 635. — Krip, XXIV, 366. — Kritha, XXVII, 553. — v. der Kroe, XXI, 494, 5; IX, 293. — Kroeck, XXX, 209. — de Kroef, XXX, 609. — Kroes, XXVII, 96. — Krol, XXIII, 81; VI, 304. — Krom, XXVI, 286. — Krombalgh, XXVII, 27; IX, 409. — v. Kronenburgh, XXII, 306; V, 48 *O*; VII, 96; VIII, 250 (*n.*)*, 532*. — Krook, XXII, 281. - Kroon, XXIII, 386; V, 617, 8; VI, 515; VII, 380; X, 127. — Kroonenburg, XXVIII, 532*. —

1) *niet* Koster.

2) *niet* v. Winckel

Kruiffts, XXIII, 81. — v. Kruiningen, XXVIII, 367; IX, 224 *O*. — Kruist, XXIII, 81. — Kruithof, XXVIII, 145, 6, 533, 4, 6. — Krull, XXVIII, 113 *O*; IX, 49. — Krummiuga, XXVII, 209. — Krüner, XXIV, 510. — Kruseman, XXIII, 559; V, 223. — de Kruyff, XXI, 509; VII, 71, 525. — (v.) Kruyne, XXVIII, 129; IX, 233. — Krijger, XXVI, 475. — Krijgsman, XXIX, 234 (*n.*). — Krijnen, XXIX, 55; X, 580. — Krijns, XXVI, 633; VIII, 141. — Krijt, XXVII, 553. — Kuckelico, XXIII, 81. — Kuenen, XXVIII, 126. — v. Kuernheim, XXIX, 490. — v. Kuffeler. XXVII, 423. — Kügler, XXX, 432. — Kuhfusz, XXIII, 452. — Kuhn, XXIV, 276; VIII, 509. — Kuhnt, XXX, 373, 5*. — Kuik, XXIV, 247, 461. — v. Kuik, Kuyk, XXIII, 39; VII, 254; X, 605. — v. Kuinre, XXVIII, 140, 236. — Kuipers, Kuypers, XXII, 507: III, 81; IV, 477; VIII, 37, 397; X, 211. — Kuiter, Kuyter, XXIII, 81, 399. — Kükelhahn, XXIX, 36, 156. — Kule, XXV, 485. — Kulenkamp, XXVIII, 630. — Kuljers, *zie* Colyer. — Kumpshoff, XXV, 445, 6 — Kunckel, Künkel, XXIII, 81. — Kunst, XXVIII, 11; IX, 64. — Kupius, XXVI, 151. — Kuuhl, XXIII, 230. — Kuynder, XXVI, 514. — Kuyper, XXII, 12; III, 81. — Kuysten, XXVII, 320*, 637; IX, 634; X, 579. — Kuytenbrouwer, XXV, 203, 427, 518 — Kuythan, XXIX, 488 *O*. — de Kuyzer, XXI, 124. — Kwack, *zie* Quacq. — de Kweekeboorne, XXVII, 35 (*Nm*). — Kijdsmeijer (?), XXX, 537, 70. — v. Kijfhoek, XXV, 155. — de Kijpe, *zie* de Kip. — Kyperus, XXI, 352 (*P.*).

Laan, XXIII, 394. — v. der Laan, XXIII, 217, 63. 316*, 414, 72, 636*; IV, 15*, 6, 107; VI, 430, 624; VII, 103; IX, 172. — v. Laar, XXI, 21; III, 142; V, 555; VI, 570. — v. der Laar, XXX, 582. — Laats, XXVI, 423, 595, 6. — Labaer, XXX, 392. — de Labar, XXV, 617. — Labare, XXIII, 142. — de Labat, XXIX, 71, 174. — Labay, XXVI, 41. — Labeau, XXVII, 200. — Labi, XXIX, 449. — de Labistrate, XXI, 539. — de Laborde, XXIX, 424. — Laboulaye, XXVI, 1. — Lach, XXV, 434. — v. Lackum, XXX, 547. — Lacoste, XXIII, 214; VI, 160. — v. Laer, XXI, 238; II, 546*b*; III, 337*; VI, 171. — Lacroix, XXIV, 80, 100. — Ladmiral, XXX, 447. — v. Laeswijck, XXVII, 513 (*n.*). — de Laet, XXIV, 269; VII, 513 (*n.*). — de Laeth, XXII, 373; IX, 172. — v. Laethem, XXIV, 367, 400. — de Laetseur, XXVII, 314; X, 109. — Lafaille, XXIII, 241. — Lagane, XXII, 442. — Lagemans, XXII, 31; X, 385 *O*. — Lagendaal, XXII, 557*b*. — Lagerman, XXIX, 18. — Lagguth, XXVI, 309. — Lagordt Dillié, XXV, 172; VI, 13. — Laiminger, XXII, 501. — v. Lair, XXIII, 142 — de Lairesse, XXIII, 142. — Lakeman, XXII, 178, 508: III, 629; X, 166. — Lakenkoper, XXIX, 233; X, 119. — de Lalaing, XXIII, 463; VI, 375. — Lalewijn, XXIV, 133 [1]. — Lam, XXVII, 528. — 't Lam, XXI, 243. — Lambers, XXX, 331, 418. — Lamberts, XXIII, 625, 31, 2; IV, 398; V, 157; VI, 343*; IX, 325, 589. — Lambinon, XXVIII, 493, 501—3, 6; IX, 80, 131, 74—6, 235. — Lambout, XXIII, 142. — Lambrecht, XXIII, 376. — Lambrechts (-szen), XXII, 267, 9; IV, 235; IX, 450, 1; X, 6, 66, 7, 338. — Lamerette, XXII, 142. — Lamers, XXIII, 107*; X, 541. — Lammens, XXI, 378; VII, 230 (*B.*); X, 561, 3. — Lammers, XXIII, 107*. — Lammertin (-tyn), XXIV, 461; VIII, 515. — Lamminga, XXI, 336. — Lampe, XXI, 281; III, 143; V, 243, 4. — Lampeler, XXIII, 143, 9 — Lamping, XXIII, 60. — Lampsins, XXIV, 179; VIII, 258*, 528*. — Lamrinck, XXVII, 606. — Lamsveld, XXII, 72. —

[1]) *niet* Salewijn.

v. Lamsweerde, XXIII, 323; IX, 490. — Lamy, XXI, 539; VII, 632. — de Lanay, XXVIII, 621, 4; IX, 235. — Lancel, XXIII, 119. — Lancelot, XXX, 584. — v. Lanck, XXVI, 90. — v. Lanckveldt, XXIII, 143. — Land, XXV, 349, 50. — de Landas, XXVI, 46; VII, 572*, 631*; IX, 489 *O*. — Landberg, XXX, 113 *O*. — v. de Lande, XXVIII, 434*. — v. Landeghem, XXVII, 43. — Landleeven, XXX, 394. — Landmann, XXX, 456. — Landmeter, XXI, 481 *O*. — Lane, XXVIII, 505. — de Lang, XXVI, 257. — Lange, XXIII, 143. — de Lange, XXIII, 143, 380, 625; IV, 54; V, 134, 631; VI, 365; VII, 133, 7; IX, 114, 71, 522*. — de Lange Boom, XXV, 478. — de Lange v. Wijngaarden, XXIII, 14 (*n*. 2). — v. Lange, XXVII, 632. — Langedijk, XXIII, 623. — v. Langelaer, XXIV, 480; IX, 53. — Langely, XXI, 156. — v. Langemeren, XXVII, 98; X, 625. — v. Langen, XXIII, 105*; VI, 580, 623*; VII, 40*; IX, 522*; X, 571, 81*. — v. Langen v. Stockum, XXIII, 106*. — Langendoen, XXIX, 229. — v. Langerack, XXX, 625. — Langerak, XXVI, 259, 624. — Langerak Oosterland, XXVI, 225 *O*. — Langermans, XXX, 385 *O*. — (v.) Langevelt, XXIII, 143; V, 618. — Langewagen, XXIII, 625, 9. — de Langhe, XXIII, 475; VI, 365 — Langius, XXX, 572. — Langles, XXVIII, 3. — Langnauwer, XXIII, 496 — de Langue, XXVIII, 386. — Lankenau, XXX, 571. — de Lannoy, XXII, 107; III, 380 (*G*.); IV, 163; V, 364, 477; VI, 47, 323, 428, 9, 35, 86, 90; VII, 261, 576; VIII, 101; IX, 586; X, 147, 54, 272. — Lanoy, XXIII, 106*; IV, 454. — v. Lansberg (-bergh), XXV, 443; IX, 224 *O*; X, 337. — v. Lansberge, XXV, 223; VII, 160. — Lansbergen, XXI, 388. — v. Lanschot, XXII, 361. — Lanscroon (Landskroon), XXI, 237; VI, 339, 69, 508*; IX, 323, 4 — Lanssens, XXVI, 127, 42. — Lantsheer, XXV, 569. — Lap (v. Waveren), XXIII, 290; IV, 264. — Lapalme, XXII, 506. — Laplace, XXX, 446. — Lappenberg, XXV, 65 (*n*.). — Larchier, XXIII, 21. — v. Lare, XXI, 322. — v. Laren (Larenus), XXII, 114; III, 41; IV, 88, 229; VI, 319; VII, 352 — Laret, XXII, 161. — Larousse, XXX, 443. — Larpent, XXV, 515. — de Larrey, XXIX, 58. — Lartiller, XXVIII, 116. — Lascarro, XXIII, 436. — Lasman, XXIII, 348. — de Lassale, XXIX, 171. — Lasson, XXX, 297 (*n*). — Lassus, XXIII, 22. — de Lat, XXI, 27. — de Later, XXX, 405, 630. — de Latfeur, XXX, 109, 623. — v. Laurenbergh, XXX, 620, 2. — Laurens (-rensz), XXIII, 435; IV, 398, 532; V, 13; VIII, 498, 503 (*n*.). — Laurentius, XXIX, 308; X, 340. — Laurentsz, XXVII, 606. — Laureys, XXV, 141, 474. — Laurisse, XXVII, 187. — Laurman, XXV, 427. — v. Lauta, XXIX, 490. — Lauts, XXIX, 1 *O*. — Lauwe, XXV, 134, 7 (*n*.). — de Laval, XXIX, 60, 2, 4. — Lavoisier, XXX, 446. — v. der Lawick, XXIV, 220, 461, 518; V, 447, 523; VI, 535, 6, 80, 1; VII, 96, 200, 1, 513 (*n*.); VIII, 140, 476; IX, 572; X, 200, 541, 619, 20—2. — de Lax, XXIII, 389. — Leander, XXIII, 241. — Leao, XXI, 243. — de Leaucourd, XXVI, 488. — Lebeck, XXIX, 439. — Leborme, XXIII, 107*. — Lechleitner, XXIII, 143; IV, 454; V, 625, 8; X, 431. — v. der Leck, XXIV, 311. — Lecke, XXIII, 449. — v. Lecke, XXVIII, 363. — v. de Lecke, XXIV, 368. — v. der Lecke, XXIX, 374. — Ledeboer, XXIV, 451 (*Nm*); V, 529. — v. Ledebur, XXIV, 451; V, 131; VI, 311; VII, 263; X, 581. — v. Ledenberg, XXIV, 434; VIII, 633; IX, 529*; X, 628. — Ledent, XXVII, 31. — Lee, XXVII, 290. — v. Lee, XXIII, 143. — v. der Lee, XXIX, 221. — v. der Leeden, XXVII, 134. — v. Leefdael, XXVI, 63, 8, 537; IX, 119*, 219, 528—30; X, 135, 44, 575. — Leefers, XXIX, 491. — Leeflang, XXIII, 143. — v. Leek, XXIV, 545. — Leely-

veldt, XXIII, 510. — Leeman, XXIII, 139. — Leemans, XXVII, 53; VIII, 430. — Leemhorst, XXIV, 50. — Leempoel, XXVII, 118. — v. Leempt, XXX, 455. — Leemput, XXI, 237; X, 572. — Leemputte, XXIII, 107*. — Leemschot, XXIII, 143. — Leemstra, XXIX, 27. — Leenarts, XXIII, 537. *Zie* Lenaerts. — Leenders, XXVII, 591. — Leenderts, XXX, 388, 93. — Leendertz, XXII, 157. — de Leene, XXIII, 143. — v. den Leene, XXIII, 464; VIII, 624. — Leeneman, XXI, 494, 5. — v. Leenen, XXVIII, 423. — Leenheer, XXVI, 593 *O*. — Leenhouwer, XXI, 402; III, 143; V, 625. — Leerink, XXX, 201. — Leers, XXIII, 241; X, 208 *O**. — v. Leersum, XXIII, 106*; VI, 423 (*n.*) [1]. — Leeu, XXV, 393. — de Leeu, XXIII, 143. — de Leeuw, XXI, 239 (?); III, 143, 581; IV, 4, 213, 4, 455; VI, 512 (*n.*); X, 255, 74, 332*. — de Leeuw v. Coolwijk, XXVII, 100; X, 395 (*n.*). — v. Leeuwaarden, XXVIII, 513. — Leeuwen v. Wusthuizen, XXX, 585, 8*, 9. — v. Leeuwen, XXI, 17, 237; III, 322, 424; IV, 16, 376, 438; V, 208 *O*, 68, 490, 624; VI, 63*—6, 260, 315, 23, 69. 72*-80 (*P.*), 1, 416, 575, 636; VII, 47, 8*, 69, 135, 294, 317; VII, 519, 28; VIII, 116, 49, 345, 476, 83, 527*, 8*; IX, 60, 82, 152, 230, 316, 515; X, 152, 569, 621. *Zie* v. Leyden gez. Leeuwen. — v. Leeuwen gez. v. Naerden, XXIV, 531. — v. der Leeuwen, XXVI, 376. — v. Leeuwendael, XXI, 17; X, 204. — v. Leeuwenhoek, XXIII, 594; VII, 362, 582. — Leeuwens, XXVI, 317. — Lefebure, Lefebvre, XXI, 123, 294; VIII, 592 *O*. — Lefèbre, XXIV, 454. — Lefèvre, XXIII, 143. — Leffer, XXI, 188. — Lefroid, XXV, 483 — Legerman, XXIII, 143. — Legis, XXIV, 128. — Legrom, XXIII, 143. — Lehman de Lehnsfeldt, XXX, 579. — v. Leiden, Leyden, XXIV, 262; X, 454. — Leisemühl, XXIV, 441. — Leisler, XXIX, 165. — Leistman, XXX, 547. — de Lelieveld, XXIII, 287. — de Lely, XXIII, 161. — v. der Lely, XXV, 92, 208 *O*, 68, 568; VI, 483; VII, 473; VIII, 203, 540. — Lelyveld, XXVIII, 585; X, 522, 83. — Lelyveld v. Cingelshouck, XXIII, 143. — Lelyzee, XXIX, 72, 233. — Lemaire. *zie* le Maire. — Lemke, XXIII, 377; IV, 354; VI, 382. — Lemmers, XXX, 65 *O*, 431. — Lemmick, XXIII, 143. — Lemoyne, XXV, 256, 7*; IX, 310. — Lempe, XXVIII, 584. — Lenaerts, XXI, 17; II, 138, 553*a*; III, 144, 348, 537 (?); IV, 259; VIII, 386. — Lender, XXV, 623. — v. Lendt, XXII, 329, 30. *Zie* v. Lent. — Lenerdse, XXIX, 9; X, 392. — Lenglet du Fresnoy, XXVII, 114. — v. Lennep, XXI, 211, 71; II, 5, 608; III, 144, 529, 45 *O*, 642 *O*; IV, 146, 7, 225, 375*, 6, 99, 517, 8 (*G.*), 22, 3, 9; V, 13, 42, 142, 3, 514; VI, 55, 67, 160, 92, 505 (*n.*), 69, 71, 620; VII, 96, 7, 105, 200, 1, 363, 574; VIII, 400; IX, 271; X, 105 (*n.*), 332, 420. — v. Lennick, XXIII, 143, 4; VI, 243, 476; VII, 29. — v. Lennox, XXVIII, 512. — Lens, XXX, 627. — de Lens, XXVIII, 169. — Lense, XXIII, 630. — Lensen, XXVII, 515. — Lenshoek, XXV, 572; IX, 593. — Lensinck, XXII, 303; IV, 147. — v. Lent, Lenth, XXII, 51*; VII, 318. — Lenting, XXVIII, 550. — Lentz, XXV, 244; VI, 332, 84. — Lenvalen, XXV, 98. — Lenz, XXV, 45 IX, 255. — Leo, XXVII, 302, 61; X, 121, 395 (*n.*). — Leonardi, XXIII, 290. — Leonardse, XXV, 135. — Leopold, XXVIII, 67. — Lepflerus, XXX, 120. — Lepijne, XXIII, 351. — Lequien, XXI, 17; II, 12; IV, 208. — Lequier, XXVIII, 515. — v. Lerberghe, XXII, 115. — Lerfken, XXIII, 594; IV, 100; VIII, 202. — Lerp, XXIX, 19. — Lescaille, XXI, 18, 127. — Lesjeer, XXVI, 416. — Lesly, XXIX,

[1]) *lees* Wouters v. Leersum.

172. — de Lespine, XXVI, 484; VII, 43. — Lestevenon, XXI, 158; II, 156, 208; III, 545 *O*, 642 *O*; X, 55, 267, 423. — Lesturgeon. XXI, 222; IX, 173 (*n.*). — Lesur, XXVII. 109. — de Let, Leth, XXI, 18, 282; III, 392; V, 429. — v. Leth, XXII, 429. — v. der Leth, XXIII, 106*. — Lethourgeon, XXVIII, 113 *O*. — Lette, XXIX, 79, 82—4, 6, 169, 71, 232, 4. — Lettinck, XXIV, 147. — de Leu, XXIX, 3, 8. — le Leu de Wilhem, XXII, 57, 265; III, 380; IX, 269. — v. Leuchtenberg, XXI, 105. — Leuckfeldt, XXIII, 144. — Leukert, XXX, 373, 5*. — Leupe, XXII, 167, 453 (*n*); V, 154, 615. — Leupenius, XXVII, 418 [1]), 635; X, 564. — v. Leur, XXIII, 242. — v. de Leur, XXV, 567. — v. der Leur, XXVI, 312. — Leusden, XXVI, 46. — Leuven, XXVII, 584. — v. Leuven (?), XXIII, 55. — v. Leuveninck, XXIII, 444. — de Leuw, XXV, 240. — v. Leuwen, XXV, 623. — Leuwius, XXX, 395. — Leuzart, XXIII, 144. — v. Levensteyn, XXV, 534. — Levi, XXI, 18 — Levier, XXIII, 144. — Levin de Caluaert. XXVII, 315. — Levin dict Famars, XXVI, 305; VII, 314, 5. — Levrier. XXIII, 144. — v. Lewe, XXIX, 216; X, 424, 5. — v. Lewe v. Aduard, XXVI, 575. — v. Lewen, XXIII, 585*. — Lewis, XXIX, 71, 4, 490. — v. der Ley, XXIII, 631. — Leydecker, XXI, 156; III, 268, 476; IV, 8, 9, 23, 88, 140, 293; V, 111, 40, 555; IX. 45 (*n.*)*. — Leyden, XXIII, 323; V, 484. — v. Leyden, XXV, 266; VI, 216, 7 (*G.*); VIII, 127, 501 (*n.*); IX, 54 (*G.*). — v. Leyden gez. Leeuwen (Leuwen), XXVIII, 386, 444; IX, 54. — Leye, XXI, 18. — v, Leyenburg, XXIX, 528*. — Leyendekker, XXI, 540; III, 268*, 70, 476; IV, 8, 270, 314; VIII. 478. — Leyssius, XXIII, 373; IV, 157 *O*, 270. — Leystar, XXV, 514. — Liaucama, XXIII, 263, 70, 463, 4. — Libavius, XXX, 447. — Liberam, XXIII, 374 [2]), 528. — (v.) Lichtenbergh, XXI, 237; III, 16, 585*; IX, 524; X, 332. — Liclaesz, XXVIII, 244. — de Licques, XXIII, 498. — v. Lidt, XXX, 272. — v. Lidth de Jeude, XXI, 212; VI, 315, 78, 428; VII, 47, 203, 524, 5, 80; VIII, 93; IX, 48; X, 137. — v. Liebergen, XXVIII, 205. — Liebert, XXI, 239 (?); VI, 483. — Liebrecht, XXV, 509. — (v.) Liedekerke, XXII, 552*a*; VII, 212 (*n.* 2). — Lieffertsz, XXVII, 606. — Liefkens, XXVIII, 626. — Lieftinck, XXVIII, 634. — Lieftingh, XXVII, 485. — v. Liefveldt, XXII, 264. — Liégeard, XXII, 116. — v. Lieuden, XXX, 223. — Liens, XXI. 584*; I., 556*a*. — v. Lier, XXI, 18; III, 144; X, 70. — v. Lier, Liere (*adel.*); XXI, 58; III, 419, 97; V, 201; VI, 306, 67, 588; VII, 351; IX, 529. — v. Liere v. Immerseel, XXVII, 254. — v. Lieren, XXIII, 107*. — v. Liesberg, XXVI, 162. — v Lieshout, XXI, 18. — v. Liessel. XXVII, 268 (*n.* 2) [3]). — v. Liesvelt, XXII, 21; III, 524; IV, 435; V, 267; VI, 94*, 220, 423; VII, 47, 142, 476. — v. Lievendael, XXV, 535; VI, 371. — Lievens, XXIII, 144; IV, 349; VII, 141; X, 143, 329. — Lieverts, XXVI, 218. — le Lièvre, XXII, 144. — de Lignarez, XXIII, 421. — de Ligne, XXV, 156. — de Ligt, XXIII, 144. — v. Ligtenvelde, XXVIII, 337. — de Lille, XXIII, 626; VI, 578. — v. Limborch, XXI, 358; III, 144; X, 189. — Limburg, XXIII, 144. — v. Limburg, Limpurgh, XXIV, 337, 53; VIII, 110, 468, 9, 71, 2*; IX, 270, 476, 7*; X, 199, 265, 575. — v. Limburg (-burgh), XXIII, 487; IX, 410, 9; X, 563, 4. — v. Limburg Brouwer, XXIII, 379. — v. Limburg Styrum, XXII, 475; VI, 587 (*n*); IX, 158; X, 489. — Limpers, XXVI, 630. — v der Linde, XXX, 387. — v. Linden, XXX, 151. — Onder

[1]) *niet* Peupenius. [2]) *niet* Liberano. [3]) *niet* Siessel.

de Linden, XXI, 18, 9, 245, 343; VII, 529. — Over de Linden, XXV, 285, 598. — v. der Linden, XXI, 19, 228; III, 144, 593 *O*, 628; IV, 12 *O*, 52, 107, 9 *O*, 22, 3; VI, 317; VII, 141, 296 (*n.* 2); VIII, 11; IX, 180. — Lindenberg, XXI, 19; VII, 50. — Linderberg, XXI, 19. — v. Lindt, XXVIII, 49. — Lingelbach, XXIII, 144. — v. den Lingen, XXVII, 318. — Lingius, XXIII, 144. — Linse, Linsen, Linzen, XXIII, 144; IV, 60; V, 111, 553; IX, 310. — v. Linte, XXII, 140; III, 144. — v. Lintelo, XXIII, 36, 211, 531; VI, 47, 154, 626; VIII, 116; IX, 583; X, 148, 51. — Linthorst, XXIX, 503. — de Lion Benevento, XXVI, 593. — le Lion, XXV, 142; VII, 559 (*n*). — Liotard, XXIV, 497. — Lipman, XXVIII, 241. — v. Lippe, XXI, 112; III, 271. — Lis, XXI, 341 — Liselius, XXIII, 628. — Lising, XXVIII, 557 (*n*). — v. Lith, XXII, 106*; VIII, 538; IX, 67, 9, 179. — v. der Lith, XXII, 370; III, 106*; IX, 480. — Littré, XXVIII, 452. — Livius, XXX, 557. — v. Lobbrecht, XXIX, 475. — Lobé, XXI, 19; IV, 493. — Lobedanius, Lobedanus, XXI, 19. — Loben, XXVI, 343*. — v. Löben Sels, XXIX, 490, 1. — Lobück, XXVII, 373. — Locatelli, XXIII, 144; IV, 514, 5; VI, 471, 3. — de Loches, XXVIII, 506, 7; IX, 57, 174, 6. — Lochmann, XXIII, 106*. — v. Lochteren, XXIII, 537. — Locke, XXIII, 22. — v. Lockhorst, XXI, 237; III, 424, 634, 5; IV, 330, 434; VI, 430, 94, 631; VII, 101, 262, 473; VIII, 140, 203, 4, 633; IX, 219, 534, 36 *O*, 92; X, 53, 4, 6, 7, 264, 423. — Locquenghien, XXIII, 14. — Lodder, XXV, 152 *O*. — Lodeesen, XXIX, 28; X, 360. — v. Lodensteyn, XXIV, 421; VI, 318. — Lodérus, XXIX, 319 [1]; X, 140. — Lodewijks (Lodowixs), XXI, 19; X, 483. — v. Lodron, XXVI, 585 (*n.*). — v. Lodijck, XXX, 5. — L..chsz, XXVI, 476. — v. Loeckeren, XXX, 619, 20, 3. — Loeff, XXIV, 538; VI, 372; VIII, 465. — de Loeff, XXIX, 370*, 1; X, 483. — v. der Loeff, XXVII, 639; VIII, 419, 65, 6; IX, 158. — Loefsen, XXIX, 319. — Loefsz, XXX, 399—401. — Loele, XXII, 555*a*, 6. — Loelevinck, XXX, 564. — Loen, XXX, 432*. — v. Loen, XXVI, 257; VIII, 360. — Loene, XXVI, 29. — v. Loenen, XXI, 239; III, 144, 635; IV, 217, 66, X, 262. — v. Loenen Martinet, XXVII, 502. — Loenius, XXVIII, 491. — (v.) Loenresloot, XXIV, 186; VI, 527 (*n.* 1, ?); IX, 525; X, 620. — Loets, XXX, 406. — Loeven, XXX, 5 (*n.*). — Loewenstein-Wertheim, XXI, 104. — Loffelt, XXIV, 334. — Logan v. Lochstheeng, XXIV, 479. — Logeman, XXVIII, 131. — Loghman, XXII, 557*b*. — Logie, XXVIII, 512. — Lohman, XXIII, 145; V, 550. — Lohoff, XXIX, 491. — Loisel, XXVI, 471, 3; VII, 618. — Loke, XXV, 442; VII, 374. — v. Lokere, XXX, 619. — Lokhorst, XXI, 19. — v. Lom, XXII, 53. — Loman, XXV, 1 *O*; IX, 464. — Lombrail, XXI, 19. — Lomeijer, XXVI, 606. — Loncq (-cque), XXI, 538, 604; IV, 213, 4; VI, 324. — Lonken, XXIV, 422. — la Loo, XXVI, 491. — v. Loo, XXI, 229, 389; II, 114; V, 134; VI, 489; VII, 258; X, 621, 4. — v. den Loo, XXX, 486. — Loockemans, XXV, 204, 373, 517*; VIII, 511. — Loof XXII, 276. — Loofs, XXIX, 490. Lool, XXI, 19. — v. Lool, XXIV, 146. — Looman, XXI, 19 — v. Loon (Graven), XXVII, 532*; VIII, 360. — v. Loon, XXI, 19, 391 (*Pn*), 603 (*Pn*); III, 41, 545 *O*, 637, 42 *O*; IV, 40 (*Pn*), 56, 330; V, 493; VI, 369; VII, 166 (*Pn*); VIII, 257, 527; IX, 391, 482, 534; X, 256, 60, 2, 333, 488. — Loonius, XXV, 385 *O*. — v. Loonsma, XXIII, 145; V, 111, 244, 553. — Loos, XXIII, 567; IV, 512, 3. — v. Loosdorp, XXIX, 588; X, 318. — de Loose, XXIII, 475. —

[1] *niet* Siderius.

Loosen, XXIX, 52, 474*, 526*. — Loosjes, XXVIII, 163, 72; IX, 519. — (v.) Loosvelt, XXIII, 145; X, 331. — Loot (Loodt), XXX, 226, 337. — Looten, XXI, 59; V, 13. — Lootens, XXIII, 145, 398; V, 112, 202, 554; VI, 29; IX, 147. — Loots, Lootz, XXI, 19; IX, 560. — Lootsma, XXII, 54. — Lootsman, XXI, 20. — de Looz, XXVII, 576; VIII, 104*, 5, 360, 425. — Lope de Vega, XXX, 246. — de Loper (Looper), XXVI, 50*. — Lopez (de Villanova), XXII, 263, 474; V, 524; VI, 44, 6; VII, 572. — v. Loppersum, XXIII, 517; IX, 134. — Lopse, XXII, 552^a. — Lorain, XXIII, 145. — Lorenziti, 145. — de Lorette de la Vigne, XXVIII, 365; IX, 378. — Lorié, XXI, 20. — Loringa, XXX, 426. — Lorius, XXVII, 359. — de Lorme, XXI, 20; III, 239. — de Lorpein, XXIX, 65. — Los, XXII, 111. — de Los, XXVIII, 105. — Losecaet, XXV, 42; VI, 312; VIII, 430. — Loskiel, XXI, 20. — v. Losser, XXIX, 45. — Lossius, XXIV, 526; V, 568. — Loten, XXI, 166; VI, 163, 318 (*G.*). — Loth, XXIX, 589. — Lotings, XXVIII, 554. — Lotten, XXV, 624. — v. Lotten, XXI, 20 — Lottinsz, XXV, 330. — v. Lottum, XXVIII, 477. — Loucher, XXX, 619 — Loudan, XXI, 161. — Loup, XXIX, 29. — Lourensz, XXI, 20; III, 83. — v. Louresloten, XXVI, 527 (*n.* 1). — v. Louwe, XXIII, 145. — Louwen, XXX, 613. — Louwerentsz, XXI, 20. — Louwerus, XXI, 20. — Louwkuise, XXIX, 449. — Louwsen, XXIX, 482; X, 266*. — Louyssen, XXIII, 43; IX, 609. — v. Loven [1], XXIII, 55. — Lovendeghem, XXVI, 485; VII, 43. — v. Lovenich, XXVI, 585. — Loveringh, XXI, 20, 244. — Lowth, XXIV, 372. — Loys, XXIII, 22. — de Lozanne, XXV, 429*. — Lozeleur, XXIV, 361. — Lubach, XXI, 582. — Lubbertsz, XXIII, 145. — v. Lubeck, XXIII, 145. — Lubeley, XXIX, 22 (*Pn*)*. — Lublink, XXIII, 145; VIII, 509. — Lucas, XXI, 20; II, 254; III, 145; V, 111, 554. — Luchtmans, XXI, 76, 131, 339; VI, 258; VIII, 254, 7, 441 *O*, 545 *O**. — Lucius, XXVI, 470; VIII, 144. — Ludeker, XXIII, 146. — Ludeman, XXIX, 249. — Luden, XXIII, 146; IX, 560; X, 140, 490, 617. — Ludens, XXIII, 146. — Ludolph, XXVIII, 45. — v. Luer, XXIV, 145, 6. — Luessinck, XXIX, 323, 4; X, 109. — Luidhenz, XXIII, 146. — Luinge, XXVIII, 609 (*Nm*). — Luitten, XXIII, 106*. — de Lully, XXVI, 473, 5; VIII, 565. — v. Lullsdorff (-dorp), XXV, 145—7*; VI, 623*. — Lulofs, XXV, 184; IX, 163, 317; X, 272, 610. — Luls, XXX, 253. — Luly, XXIII, 146. — Lumey, XXV, 451. — v. Lummel, XXVI, 439; VIII, 339. — Lunex gez. Luycx, XXV, 424. — Lunsingh, XXV, 397. — Lupenius, XXIV, 222. — Lusjes, XXI, 378. — Lussink, XXX, 109. — Lustig, XXIII, 146; V, 111, 554; VI, 471. — Luteyn, XXX, 62. — v. Lutgenhaus, XXX, 573. — de Lutiano, XXX, 143. — Lutjens, XXVIII, 155. — Lütkebühl, XXIV, 603. — Lutma, XXVII, 14. — Luttelgeest, XXIV, 121. — v. Lutten, XXV, 131. — Lutz, XXIX, 79, 82, 231, 4. — v. Lützow, XXVI, 162. — Lux, XXIX, 171. — Luyken, XXIII, 624. — Luymes, XXIII, 146; IV, 456; VII, 528. — v. Luynen, XXV, 154. — Luyr, XXIII, 146. — Luys, XXVII, 577. — Luyt, XXIV, 133. — Luyten, XXII, 481 *O*; IV, 284. — Lycklama à Nyeholt, XXI, 213*; X, 566. — Lydelof, XXI, 21. — Lydius, XXX, 326. — Lijffelt, XXII, 264. — v Lijkerken, XXIV, 425. — v. Lynar, XXX, 489. — v. Lijnden, XXI, 154; III, 107* [2], 540; V, 281, 518, 76 *O*; VI, 18, 46, 245, 57, 339, 78, 418, 24, 94, 524

[1] Leuven? [2] Zijn er inderdaad schaarwapens-voerende v. Lijndens (Geld. geslacht)?

(*n.*), 89, 636; VII, 131, 517, 77; VIII, 98, 160 *O*, 205, 320, 483, 587; IX, 118, 224, 472, 622; X, 200, 488, 93, 540, 1, 622, 5. — Lyndenius, XXIV, 180. — Lijnenboom, XXIII, 144. — Lijnslager, XXI, 156. — de la Lyonne, XXX, 151, 2. — Lyra, XXVI, 80.

V. der **Maa** (?), XXI, 21. — v. Maanen, XXI, 371. — v. Maarle, XXIII, 146. — v. der Maarle, XXIII, 539. — Maarschalk, XXIII, 631; X, 60, 1. — v. der Maarsche, XXIV, 121. — Maarsen, XXIV, 269. — v. Maarten, XXI, 21. — Maartense, XXI, 21; IV, 267 (*n*). — Maas, Maes, XXII, 456 (?); III, 146, 423; V, 52, 156, 442, VI, 385 *O*; VIII, 119, 361; IX, 483*, 4, 633*; X, 109*, 44, 270, 1, 488. — v. der Maas, XXIII, 146; IV, 122; V, 617. — Maaskamp, XXI, 21. — v. Maastricht, XXIII, 506; VIII, 337 (?). — ter Maat, XXX, 136. — ter Maaten, XXVII, 323. — Mabas, XXIX, 110. — Mabeuge, XXIV, 32. — Macalester, XXIX, 29. — Macdonald, XXVII, 427 (?). — Macharis, XXIII, 553, 4; VI, 168 *O*. — Mackay, XXVI, 424; VII, 64*; IX, 586; X, 147. — Mackenzie, XXI, 155; II, 560. — Madanier, Madenier, XXIII, 146; VI, 630. — v. der Made, XXI, 21. — v. Madedonien (?), XXI, 343. — v. Maden, XXIII, 150. — Madera, XXIII, 386. — Maechs, XXVIII, 435. — de Maecht, XXV, 62. — Maegh, XXVI, 346*. — de Maere, XXV, 399. — v. Maerlant, XXX, 395 (*n.*). — v. Maern, XXVIII, 633. — v. Maerselaere, XXI, 59. — Maertens, XXI, 388; VII, 151; VIII, 113 *O*; IX, 610; X, 71, 390. — Maertsze, XXIX, 453; X, 273. — v. Maes, XXVIII, 579*. — v. der Maes, XXI, 403; III, 9; VIII, 12; IX, 336. — Maesakker, XXIII, 107*. — Maessen, XXX, 363 — v. der Maeth, XXX, 620. — Mager, XXIX, 80, 132, 232. — Magerus, XXI, 21, 245; VIII, 494. — Maggiore, XXIII, 146. — Maghburg, XXII, 109. — Maghiels, XXIII, 146. — Magnée, XXIV, 524. — Magnus, XXI, 21 (*n.*); IV, 271. — Magre, *zie* Mager. — Mahaut, Mahault, XXIII, 146; IV, 514 [1]); V, 244. — Mahne, XXIII, 146. — Mahuet, XXI, 21. — v. Maikeren [2]), XXIII, 107*. — Maillard, XXIX, 58 (*n.*), 66, 172. — Maillart, XXI, 350; VII, 146; IX, 72. — le Mair, XXVII, 321 *O*; IX, 582. — Maire, XXX, 29. — le Maire, XXI, 583; V, 42, 258, 9*, 371, 424; VII, 97, 261; IX, 271; X, 278. — Maiscoque, XXVI, 469, 72. — Maistre, XXII, 1 *O*. — Maitland, XXVII, 369 *O*. — Majoranus, XXX, 68. — de Malapart (-pert), XXVIII, 624; IX, 476, 80, 580; X, 269, 623, 4, 6. — Malassis, XXI, 21. — v. Malburg, XXVII, 254. — v. Malcote, XXX, 329. — v. Maldegem, XXIII, 385. — Malder, XXVI, 131. — v. Maldere, XXIII, 146. — v. Malderik, *zie* v. Maurik. — Malebesy, XXVII, 422. — Malefijt, XXVII, 78 (*Nm*), 341 (*Nm*), 454 (*Nm*). — Maleprade, XXIX, 383. — Malherbe, XXI, 21; III, 146, 7. — v. Mallen, XXIII, 147; IV, 147. — de Maloubier, XXVIII, 434, 586, 7*—9. — v. Malsen, XXI, 630; III, 43, 371, 2; IV, 30; VI, 417; VII, 42*, 95*; X, 264, 425. — Maltum, XXIX, 7. — v. Mammerden, XXVII, 30. — Mamuched (de Mamuchet), XXIII, 372; IV, 30; VIII, 436, 538 (*n.*)*; X, 269, 623. — de Man, XXIII, 147; IV, 54; VII, 318; VIII, 477; X, 63. — Manchicourt, XXIII, 20, 2. — Mandemaker, XXIV, 422; X, 541. — v. Mander, XXIV, 349. — v. der Mandere, XXI, 156. — v. Manderscheid, XXV, 516; VI, 41 — v. der Mandren, XXIII, 147. — Mandring, XXIII, 106*. — Maneke, XXI, 21. — Manen, XXIX, 163. — v. Manen, XXV,

---

1) *niet* Mahant. 2) v. Mekeren?

545. — Mangelaer, XXV, 548. — Manger, XXIX, 53. — Manhave, XXIII, 27. — Manilius, XXIV, 431. — Manmaker, XXII, 264; V, 223; VI, 10; VII, 314; X, 149, 562. — Manmaker v. Hofwegen, XXV, 223; VI, 305; VII, 315. — Mann, XXIII, 147. — Mannaert, XXIV, 121. — Mannée, XXV, 430*. — Manninga, XXX, 424, 5. — Manrikua, Manrique (de Lara), XXVII, 362, 582; VIII, 199*, 320. — Manschot, XXIII, 540. — v. Mansfelt, XXII, 331 (*G.*), 444; V, 494; X, 429. — v. Mansheim, XXIII, 106*. — Mansia, XXIII, 147. — v. Manslagt, XXVIII, 376 *O*, 433*, 81. — Mansuy, XXIII, 147. — v. Mansveld, XXIV, 34; VIII, 220. — Manteau, XXI, 230 (*n.*); II, 140, 1, 4, 550^a, 1*. — Manting, XXIX, 313 (*Nm*). — v. Mantwijck, XXX, 617, 9. — Manutius, XXVII, 480. — Manvick (?), XXIII, 106*. — Maraels, XXIX, 110. — de Marbais, XXIII, 127. — Marcelis, XXII, 142; III, 637; IV, 163; V, 13; VII, 574; VIII, 107. — Marcels, XXIII, 475. — Marcessus, XXIX, 578. — Marcgraeff, XXV, 162. — Marchand, XXI, 22. — Marchant, XXIX, 179. — de la Marche, XXV, 156. — v. Marchees, XXIII, 147. — Marchelroil, XXIX, 381*. — Marches, XXI, 22. — Marchiel, XXV, 483. — v. der Marck, XXI, 22; VII, 40*, 316; VIII, 47*, 54, 200*, 1*, 360, 9; X, 201, 2, 8*. — de Marconnay, XXIX, 172. — v. der Marct, XXX, 226, 337. — Marcus, XXI, 22, 240 (?); V, 566; VIII, 57, 584; IX, 332. — Marcussen, XXIII, 147. — Mareau, XXIII, 147. — de Marée, XXVIII, 63. — de Marees (Marez, des Marets), XXVII, 202, 425, 574*; VIII, 49, 50*, 204, 428*, 93; IX, 59 (*n.*), 175, 586; X, 152. — v. Marel (?), XXI, 22. — v. Maren, XXVII, 521. — Mari, XXIII, 147. — Marichal, XXIII, 147. — Marienburgh, XXVI, 319; VII, 519 (*n.* 3); X, 141. — Marini, XXVI, 475. — Marinus, XXII, 548^b; VI, 162. — Marischel, XXIII, 147; IV, 160; VII, 161, 552. — Marius, XXIII, 285, 489. — Mark, XXIX, 630. — à (v. der) Mark, XXIV, 123. — v. Markel, XXIV, 222; VII, 588; VIII, 93 (*n.*); IX, 275. — v. Marken, XXIII, 630; X, 58. — Markordt, XXII, 455. — Markusz, XXI, 22. — v. Marle, XXI, 408; III, 294, 506; IV, 13; V, 111, 553; VI, 92, 378. — Marmien, XXVIII, 504. — Marmontel, XXV, 545. — v. Marnix, XXVI, 305, 10, 1; VII, 315. — des Marolles, XXIX, 172, 527. — Marolois, XXVIII, 12; IX, 272. — Maroy, XXIII, 436. — Marquez, XXI, 22. — de Marre, XXVIII, 63. — Marret, XXI, 22. — Mars, XXI, 22; II, 12; V, 387. — Marschall [1], XXIII, 106*. — v. Marselaer, XXIII, 469. — Marsman, XXVII, 360. — Marsvelt, XXI, 22. — Marteau, XXVII, 321 *O*. — Martens (-tensz), XXII, 263; III, 301 (*n.*), 67; VIII, 419 [2]); IX, 323, 600. — Marteville de St. Souverain, XXIX, 628. — Martima, XXX, 622. — Martin, XXIV, 290; V, 97; VIII, 420. — Martine, XXIX, 67 (*n.*). — (de) Martinelli (-ly), XXIII, 147; IV, 106. — Martini, XXII, 266; III, 23, 147, 290; VII, 417, 502. — Martini Bergh, XXIII, 228. — Martini Buys, XXIX, 526*. — Martini v Geffen, XXIV, 460. — Martinus, XXVI, 31. — Martius, XXX, 337. — v. Marum, XXV, 208 *O*, 68. — Marvelt, XXVI, 427. — v. Marwijck, XXIV, 147. — Marx, XXIV, 514. — Marynen, XXIII, 147. — du Mas, XXI, 22. — Masch, XXIII, 147. — (v.) Maschereel, XXVI, 67, 581; IX, 381*. — Maschhaupt, XXV, 265. — de Masclary, XXIII, 162, 527. — v. der Mase, XXIX, 439. — le Maserier, XXVIII, 220. — Masini, XXVIII, 111. — Mason, XXIV, 299; X, 68. — le Mason, XXX, 68 (*n.*). —

1) *niet* Marschalk. 2) *niet* Mantens.

di Massé, XXVIII, 508. — Masselare, XXI, 59. — Masselot, XXVI, 324, 428 — de Massin, XXI, 58. — Massinck, XXIV, 398; V, 327. — Massis, XXI, 508; IV, 121, 531; VIII, 490—2; IX, 121, 7—33, 74, 5. — Massman, XXVII, 171. — Mast, XXII, 21; X, 333. — v. der Mast, XXI, 22, 495; II, 554*a*, 6; III, 147; V, 265, 424; VI, 50, 158, 487; VII, 310, 485*; VIII, 430, 634; IX, 231. — Master, XXII, 1 *O*. — Mastinck, XXIV, 147. — Mastman, XXIX, 383. — Mat, XXX, 621. — Matarat, XXIX, 490. — Matelieff, XXVIII, 11. — v. Matenes, XXIV, 57, 411; VII, 308; VIII, 119, 633; IX, 536 *O*, 92; X, 264. — v. Mater, XXV, 244. — Matham, XXII, 74, 5; III, 511, 61. — Matheeusz, XXII, 514. — Mathias, XXVI, 384 *O*, 425; VI, 383. — Mathieu, XXIII, 147; V, 618. — Mathisius, XXVIII, 557 (*n.*). — Mathol, XXVIII, 540*. — Matsijs, XXX, 40. — Mattereiter, XXV, 624. — Matthaeus, XXV, 44; VI, 93; VII, 311; VIII, 512, 4; X, 477 — Matthes, XXIX, 29. — Mattheusz, XXIII, 73. — Matthews, XXIV, 145; VI, 539. — Matthijs, XXVI, 121. — Matthijssen, XXIV, 179; IX, 609; X, 397*. — Matthijsz, XXI, 22; II, 21, 172. — Matthijzen, XXI, 22. — Matijsen, XXV, 141, 474. — v. Mauderik [1]), *zie* v. Maurik. — Maulde, XXX, 627. — Maupoix, XXX, 498. — de Mauregnault, XXI, 587; III, 496; V, 154; VII, 311; VIII, 154. — Mauriceau, XXI, 21. — Maurigne, XXVIII, 199. — v. Maurik, XXIII, 106*, 29, 30; VI, 92, 412; VII, 197; IX, 165, 346. — Mauritsz, XXVIII, 516. — May, XXVI, 313. — de May, XXIII, 301. — Maybusch, XXIV, 119. — de Mayer, XXIII, 146. — Maijor, XXI, 22. — Maijr, XXIII, 146. — Mazuur, XXX, 422. — Meaux v. Vorselaer, XXX, 619. — v. Mechelen, XXII, 271; III, 147, 370. — Meckama, XXIX, 182. — Mecki, XXVI, 470. — v. Mede, XXIII, 242. — v. Medemblick, XXX, 120. — Medenbach, XXIII, 630. — Mederer, XXVIII, 257. — de Médicis, XXII, 429*; III, 590; IV, 379* (*Nm*), 80*; VIII, 34, 115. — de Medina, XXIX, 333 (*n.*). — Medman, XXVII, 209. — Medoch, XXV, 488. — v. Meeckeren, *zie* v. Mekeren. — de Meede (?), XXI, 23. — de Meel, XXIV, 240. — v. Meel, XXIX, 274. — Meelman, XXIII, 147. — Meenderink, XXX, 431, 625. — v. Meenen, XXI, 59; VIII, 206. — v. Meer, XXX, 65 *O*, 421. — v. der Meer, XXI, 585*; II, 325; III, 62, 147; IV, 32, 294, 433 *O*, 531; V, 318, 516, 21, 46; VI, 45, 261, 590; VII, 58, 60*, 189* (*P.*), 90 (*P.*), 3*, 204, 362*, 422, 534*, 631; VIII, 349, 67, 632; IX, 66, 326, 523. — v. Meerdervoort, XXVII, 189. — Meere, XXII, 254; III, 147; IV, 300. — v. Meere, XXVII, 479. — v. der Meere, XXIII, 382. — v. der Meeren, XXIX, 440*. — Meerer, XXIII, 147. — v. Meerhem, XXVII, 506, 7; X, 106. — Meerkolff, XXIX, 271. — v. Meerlin, XXVI, 515. — Meerloo, XXI, 129. — Meerman, XXI, 352 (*P.*); III, 581; IV, 32, 377; V, 334, 516; VI, 504; VIII, 168. — Meermans, XXVII, 420. — Meers, XXIX, 73. — v. der Meersch, XXIII, 483, 623; VII, 1. — v. der Meersche, XXV, 384 *O*, 425; VI, 162. — Meersseman, XXV, 303. — v. Meerten, XXII, 73; V, 366, 523; VI, 63*, 94, 259, 60, 367, 8, 74, 415; VII, 515; X, 621. — v. Meerwijck, XXVI, 580, — Mees, XXIII, 630; V, 135, 6, 8; VII, 533*; IX, 223*; X, 422 (*n.*), 581*, 2*. — von Mees, Meess, XXVII, 533*. — de Meester, XXV, 166, 208 *O*, 68; IX, 161; X, 388, 484, 5. — Meesters, XXIII, 1 *O*, 49 *O*; IV, 133 *O*; V, 174; VII, 202. — v. Meesters, XXIII, 580. — Meesz, XXVII, 411; X, 386. — v. Mee-

[1]) *niet* Mauderik.

teren, XXIII, 379; X, 337 *O*. — v. Meetkercke(n), XXIX, 584, 5; X, 148, 51, 2. — Meeusz, XXII, 387; III, 84 (?); VIII, 511. — Meeuwen, XXIII, 148. — v. Meeuwen, XXV, 200; X, 579. — Me(e)uwesteyn, XXVIII, 447—9; X, 162, 3. — Meeuwissen, XXV, 421; VI, 490. — Meeuwsen, XXX, 266. — v. Mehen (Mehenius), XXIX, 116, 323: X, 378. — Meiardi, XXIII, 148. — Meiboom, XXIII, 148. — Meier, XXVI, 291. — Meinart, XXIV, 512; VI, 287. — Meinartsz, XXI, 23. — Meiners, Meyners, XXIV, 456; X, 390. — Meinhard [1]), XXV, 625; VII, 250. — Meister, Meyster, XXII, 1 *O*; IV, 187; X, 393. — Meiten, XXVIII, 148. — Mekeborgh, XXVIII, 360. — v. Mekeren, XXI, 213; III, 107*, 638; IV, 466, 518; V, 366; VI, 62*, 3, 8*, 255, 419, 529, 33, 8, 78; VII, 252 (*n.*); IX, 271, 520; X, 339, 70. — Mekern, Mekren, XXIX, 381, 2*. — Mel, XXVIII, 330. — del Mel, XXIII, 148. — Melander, XXIII, 385. — de Melane, XXIX, 135 (*n.*). — Melchior, XXIII, 148; VI, 32. — Meldaert, XXIII, 148. — de Meldola, XXI, 23. — Melis, XXIII, 623, 5; IX, 549. — v. Melisdijk, XXV, 516. — Melissen, XXX, 382. — Melisseus, XXX, 66. — Mellema, XXIX, 566. — v. Meller, XXV, 146. — Mellinck, XXIV, 147. — Mellini, XXIV, 511. — Mellinus, XXVII, 607. — v. Melschede, XXX, 426. — de Melverda, XXVII, 129 (*Nm*). — Melvill, XXIX, 230. — Menander, XXI, 23. — Menckama, XXIX, 181. — Mendelssohn, XXX, 432. — Menderingh, XXIV, 145. — Menetre, XXIX, 491. — v. Mengede, XXV, 131. — v. Menkema (?), XXX, 424. — v. Menobasea, XXIII, 434. — Mens, XXI, 23; IV, 107. — Menschert, XXV, 208 *O*, 68. — Mensing, XXII, 110; X, 427. — Menso, XXVII, 97; VIII, 535. — Ment, XXIII, 627. — Menthen, XXVI, 486, 606; IX, 587; X, 155. — du Meny, XXIV, 240. — Meppe, XXVII, 93. — Meppel, XXII, 167. — de Mepsche, XXIX, 86; X, 380 (*n.*), 425. — Mercator, XXIV, 331. — Mercelisse, XXII, 142; III, 148. — Mercellus, XXII, 142; III, 148. — Mercier, XXII, 56. — Mercker, XXIII, 148. — v. der Merckt, XXV, 513; VII, 44. — Mercus, XXI, 23. — Mercys, XXVIII, 490. — Merdam, XXX, 626. — v. der Mere, XXVII, 213, 4. — v. Mereuborgh, XXX, 62. — Merens, XXIII, 630; X, 55. — Merheym, *zie* Meerhem. — v. Merken, XXIII, 217; IV, 16, 557. — Merkmans, XXV, 58, 244. — Merkus, XXI, 23; IV, 509. — Merlandi, XXVII, 218. — Merlen, XXIII, 148. — v. Merlen, XXII, 262; III, 148. — Merloys, XXII, 140; III, 148. — v. Mermoeden (-mueden), XXVI, 68. — de Mérode, XXVI, 524 (*n.*), 634; VII, 308, 577; VIII, 253; IX, 631; X, 322. — Merrettig, XXV, 317. — Merselgier, XXIII, 148. — Mersijs, XXVIII, 490. — Mertens, XXI, 281; III, 367; VIII, 60. — Merttensz, XXVIII, 60. — Mertijnsz, XXIII, 73. — v. Merveld, XXIV, 188. — Mervelt, XXVI, 622*. — v. (de) der Merwede, XXI, 216; III, 13, 267, 523, 40; IV, 175; V, 41, 258, 520*; VI, 165, 318; IX, 529, 30; X, 144. — v. Merwen, XXI, 403; III, 148. — Mes, XXIII, 148. — Messchert, XXII, 74. — v. der Messe, XXI, 191. — v. Messem, XXI, 60. — Messemaekers, XXIII, 148. — Messeman, XXVIII, 484. — Messier, XXV, 383. — Mestral, XXIX, 277, 8*. — v. Metelen, XXI, 23; VII, 103; X, 105. — Metelerkamp, XXIII, 148; V, 501. — v. Meteren, XXIV, 189; VIII, 429, 30; IX, 171. — Methorst, XXIV, 209, 56*, 330; V, 518. — Mets, XXVII, 97. — de Mets, XXII, 117. —

[1]) Z. v. a. Meinart?

Metsel, XXVIII, 513. — Metselgier, XXIII, 148. — Metsys, XXX, 247. — 247. — Mettereither, XXIV, 299. — Mettevier, XXVIII, 112 *O*, 61 *O*, 216 *O*. — Metzler, XXI, 19. — Metzu, XXX, 454. — Meuber, XXVII, 132. — Meulemans, XXI, 23; VI, 512. — Meulen, XXIII, 106*. — v. der Meulen, XXI, 23; III, 148, 625; IV, 15, 31, 255, 510; V, 256, 504; VI, 262, 73 *O*, 91, 329 *O*, 485, 97 *O*, 575; VII, 146, 313, 4; VIII, 363, 524, 621; IX, 375*, 577, 81*; X, 109, 269, 70*, 496*. *Zie ook* du Moulin *en* v. der Muelen. — v. der Meulen dit v. Steen(e), XXVIII, 621, 2*, 5*, 6*; IX, 475, 6*, 581*, 2*. — Meulman, XXI, 129 (*Cat.*); II, 21 (*Cat.*); V, 260 (*Cat.*); VIII, 361; X, 546. — Meuls, XXVI, 225 *O*. — Meunier, XXX, 446. — Meunnicx, XXIII, 14; IV, 309; V, 256, 7*; VI, 312; VII, 555; IX, 435, 595; X, 270. — Meurs, XXI, 23; III, 128, 48, 241; IV, 208, 323; VIII, 333. — v. Meurs (Graven), XXIII, 585; IV, 411, 2*; VI, 89, 420; VIII, 432. — v. Meurs, XXI, 23; II, 589*; III, 148, 9, 516; IV, 221, 469, 531; VI, 124, 339; VIII, 350; IX, 42; X, 574, 615. — Meurskens, XXVIII, 513. — Mevius, XXV, 361. — v. Mewen, XXVIII, 52, 104*, 466 (*G.*); VII, 532 (*G*). — de Mey, XXIII, 480; VI, 405; IX, 82, 172, 233, 528; X, 422 (*n.*), 535. — de Mey v. Streefkerk, XXVIII, 396, 573; IX, 268*, 368*; X, 65 *O*, 431. — v. der Mey, XXV, 65. — Meybaum, XXVIII, 483. — v. der Meyde, XXV, 519; VI, 49*, 426. — Meijer, XXI, 23, 336; II, 21, 111; III, 121, 48, 561; IV, 41; V, 111, 554; VII, 291; VIII, 172; IX, 63, 589; X, 127, 253, 321 (*n.*). — de Meijer, XXX, 573. — de Meijere, XXI, 361; III, 148; VII, 149; X, 385 *O*. — Meyerinck, XXIV, 147; X, 573*. — Meyerus, XXVII, 149. — de Meyjer, XXIV, 421. — Meylhof, XXV, 598. — Meyling, XXIX, 533. — Meylink, XXIV, 107; VI, 165, 318. — Meyn, XXVI, 386. — de Meyn, XXI, 23. — Meyndersz, XXI, 23. — Meyndertse, XXIX, 277. — Meynertshagen, XXVII, 586; VIII, 48, 257. — v. Meyninga, XXI, 23. — v. Meyningen, XXI, 23. — Meyns, XXX, 70 (*n.*). — Meyros (-roos), XXIII, 409*. — Meys, XXIX, 490. — Meyvogel (?), XXVII, 374. — Michaël, XXIII, 149. — Micheau, XXV, 617. — Michel, XXI, 23. — Michelet, XXIII, 149. — Michels, XXX, 546. — Michiel, XXIV, 480. — Michiels, XXI, 24; III, 41; VII, 523. — Michielsen, XXIII, 303; IX, 597. — Michielsze, XXI, 407, 517; IX, 9, 443. — Michils, XXI, 24. — Mickart, XXVI, 220. — Micocki, XXVII, 326. — v. Middachten, XXIII, 107*; VI, 65, 225, 339, 482, 623*, 7 (*n.*); VIII, 251; IX, 43, 6, 320, 1, 436; X, 377, 493, 575. — Middelbeek, XXVIII, 1. — (v.) Middelburg, XXII, 171; X, 480. — v. Middeldorp, XXIX, 318; X, 370. — Middeler, XXII, 559*a**; III, 107*. — v. Middelhoek, XXVII, 424; IX, 234 (*n.*). — v. Middelhoven, XXIII, 149; V, 141. — v. Middelkoop, XXVIII, 513. — Middendorp, XXIII, 439; VI, 482; X, 370. — v. Midlum, XXIX, 527. — Mieden, XXIII, 624. — v. der Mieden, XXVII, 134. — Mierink, XXVI, 262. — v. Mierlo, XXVII, 253; IX, 436. — Mieroop, XXVIII, 629. — v. Mierop, XXIII, 410; IV, 316. — v. Mierop v. Vorsselen, XXVII, 479. — (v.) Miggrode, XXI, 230; III, 529; V, 141, 475; VII, 357. — Migoen, XXVIII, 13. — de Mikker, XXVII, 617. — v. Mil, XXX, 379. — de Milan, XXIII, 22. — v. Milazzo, XXI, 107. — de Milde, XXI, 256; X, 393. — (v.) Milendonck, XXVII, 270; X, 316, 530. — Milet, (de) Millet, XXIX, 483; X, 251. — Milius, XXV, 566. — v. Mill, XXX, 379. — Miller, XXIII, 149, 422. — des Milleules, XXIII, 149. — de(s) Milleville, XXIII, 149; IV, 515*; V, 111, 553, 4. — Millies, XXX, 231. — Millin, XXIV, 125. — v. Millinghen, XXIV, 146. —

Millink, XXV, 366; VI, 45, 367. — de Minas, XXVII, 161*; VIII, 509. — Minchelsluus, XXI, 269*. — Minelstrien, XXIII, 149. — v. Minne, XXIII, 44; IV, 55, 219. — v. der Minne, XXIX, 78 (*n.*). — v. der Minnen, XXIII, 149. — Minnema, XXIII, 464, 517, 8. — Minnesz, XXIII, 629; X, 105. — Miot de Melito, XXV, 54. — (de) Mirell, XXVII, 618; IX, 71. — v, Mirlach, XXVI, 66. — v. Mirlaer, XXVII, 512. — v. Miroir, XXVIII, 579. — Mirou, XXIV, 211—3; VIII, 61. — Mislich, XXVIII, 61. — Mispelblom, XXI, 598; V, 369, 70. — Mittenreyther, XXIII, 149; IV, 299; V, 624. — Mock, XXIII, 445. — Mockeman, XXV, 487. — Mockinck, XXIV, 147. — Modé, XXIII, 581. — Mode, XXI, 24. — Modens, XXIII, 149. — Modersohn (Moedersohn), XXIII, 149.— Moele, XXI, 24. — v. der Moelen, *zie* v. der Meulen, Muelen. — v. Moelenarcken, XXV, 535. — Moelinx, XXIV, 146. — Moelraets, XXIV, 147. — Moens, XXIII, 149, 635; IV, 263, 84, 5, 384 (*G.*); V, 170, 260; VI, 221, 381, 495; VIII, 623, 6*; IX, 439; X, 270, 389, 584. — Moer, XXI, 608; II, 254; III, 149, 50; IV, 199; VI, 294. *Zie ook* Moor. — v. der Moer, XXVIII, 377 *O.* — v. Moerbeek, XXVII, 316; VIII, 47*; X, 201. — v. Moerendaal, XXI, 238; III, 288; VII, 253, 480. — (v.) Moerkerck (-kercken), XXI, 63, 590; III, 547; V, 204; VI, 158; X, 333*. — Moerman, XXX, 29. — Moers, XXVII, 608. — v. den Moertele, XXVIII, 229. — v. Moesdorp, XXIX, 271. — Moesel, XXVII, 103; X, 105. — Moeselaer, XXV, 112; X, 105. — Moesveld, XXVIII, 70, 1*, — Moetjens, XXI, 339; III, 242; V, 56. — Moetjes, XXIII,, 241 [1]), 2. — Moge, XXV, 618. — Mogen, XXI, 432. — Mogge, XXIII, 539; V, 384 *O*, 425, 30*; VI, 161, 217. — Mogge v. Renesse, XXV, 430. — Möhlmann, XXIV, 441. — Mohr, XXIV, 461. — de Mohr, XXVIII, 110, 467, 573; IX, 121 *O*, 220; X, 251. — Moilner (?), XXVIII, 220. — Moinet, XXI, 24. — Moius, XXVII, 356. — Moir, *zie* Moor. — Moirinck, XXX, 207*. — de Moirliart, XXIX, 370. — v. den Moirter, XXIII, 484. — Moises, XXV, 137 (*n.*). — Mokkema, XXV, 487. — Mol, XXIII, 150, 241; IV, 311, 2; VI, 17; X, 156. — de Mol, XXII, 140—2; III, 130, 50, 271, 469, 71. — v. de Mol v. Leetbergen, XXX, 619. — Molanus, *zie* v. der Mijle. — Molckeman, XXIII, 120. — Molckemans, XXVIII, 531, 2. — Molckenboer, XXVII, 254. — Molckman, XXIX, 334. — Molegraaf, XXIII, 623. — ter Molen (Molenaeus, de Molyn, de Molendino), XXIX, 578—81. — Molenaar, XXI, 46; III, 629; IV, 304, 531; VI, 386. — Molenbergh, XXIII, 36. — Molendijk, XXI, 380. — Molenwerff, XXIII, 626. — (v.) Moleschot, XXIII, 477; X, 155. — Molewater, XXIX, 61, 82, 172, 230, 489. — Molhuysen, XXVII, 76. — de Moliaert, XXIX, 484, 5*; X, 483. *Zie* Molliard. — Molitor, XXVI, 331, 419. — Moll, XXIII, 150; V, 222; VIII, 113. — Molle, XXVII, 45. — Moller, XXVII, 424. — Molle?us, XXV, 334; VI, 221, 480; VII, 423; VIII, 168. — Molliard, XXVII, 512; VIII, 432*. *Zie* Moliaert. — de Molyn, XXIX, 580, 1. — Mom, XXII, 432; III, 633; IV, 147, 293, 398, 9, 637; V, 442, 529; VI, 156, 347 [2]), 70, 1; VII, 40*, 590; VIII, 484; IX, 47, 478, 83, 591; X, 141, 201, 55 (*G.*), 71, 580. — de Mombats, XXX, 58. — Momma (v. Rienstra), XXIII, 139; VIII, 471; IX, 271. — v. Mompelgaard, XXIV, 338. — du Mon, XXVII, 62. — Monachon, XXIV, 172. — de Monchy, XXIII, 150. — Mondijns, XXVIII, 431. — Moneti, XXIII, 109. — Monhemius, XXVII, 484. — Monk, XXV, 273. — Monnet, XXIV,

---

[1]) Moetjens? [2]) *niet* Morn.

182. — Monnich, XXIII, 106*. — v. Monnickendam, XXII, 360; III, 150, 290: IV, 262 (?). — Monnicx (Monicx), *zie* Meunnicx. — Monsjou (v. Monsjouw), XXV, 112, 555; VI, 515. — v. Mönster, Monster, XXVII, 472; IX, 51*, 435*, 6. *Zie* v. Münster Langelage. — Monsveldt, XXI, 24. — du Mont, XXIII, 127. — de la Montagne, XXV, 266; VIII, 38. — de Montaigne, XXV, 615. — de la Montaigne, XXX, 379. — Montanus, XXI, 24; III, 127. — de Montbéliard-Altena, XXVIII, 479. — v. Montfoort, XXII, 269, 545a; VII, 93, 270, 2; VIII, 97, 483; X, 620. — de Montigny, XXIV, 468, 526. — Montis Sancti, XXVIII, 117. — de Montmorency, XXIII, 498; X, 369. — Montijn, XXIV, 449. — Moodij, XXI, 24. — Moojen, XXII, 593 *O*; III, 44, 169 *O*; IV, 24, 71, 353, 447; VI, 630; VIII, 156. — Mook, XXV, 378. — v. Mook, XXVIII, 244. — Moolenijzer, XXI, 24. — Moonen, XXIV, 448; VII, 258. — Moons, *zie* Moens. — Moor, XXVII, 136; IX, 220; X, 487. *Zie ook* Moer, Mohr. — de Moor, XXII, 505; III, 150; IV, 264, 497, 8; VIII, 467*, 72. *Zie* de Mohr. — Mooren, XXVI, 100. — Moorrees, XXX, 629. — v. Moorsel, XXVI, 565. — Moot, XXIV, 207. — Mooyaart, XXIII, 624, 30. — Mor, XXIX, 221. — Morbon, XXVI, 491. — More, XXI, 230. — Moreau, XXIII, 20, 147, 50. — Moreel, XXIX, 171. — Moreri, XXI, 60. — Morets, XXVII, 355. — (de) Morgan, XXI, 24; VI, 306, 16, 487, 634. — Morhard, XXX, 546. — Morier, XXX, 424. — Morin, XXIII, 150; X, 253. — Morinck, Morincx, Moringh, XXIX, 370*, 1*; X, 482*, 3*. — Morinck, XXX, 207*. — Moritz, XXIV, 373. — Morleth, XXIII, 150, 565; V, 173, 4; X, 271*, 2. — Morlets, XXIII, 150. — Morn, XXVI, 347 [1]). — Morosa, XXV, 379. — Morrée, XXI, 402; III, 150. — Morren, XXVI, 630; VIII, 249. — Morrien, XXVIII, 253. — Morrison, XXIX, 422. — Mörs, XXI, 24. — Morterre, XXI, 24. — Mortier, XXI, 24, 5, 173; II, 12, 228; VIII, 523 (*A.*); IX, 64, 172. — Morus, XXVIII, 472. — Mos, XXI, 61. — v. Mosbach, XXV, 443, 4. — Moschen, XXI, 25. — Mosenthal, XXVIII, 242, 3. — Mossel, XXVII, 78, 80 (*Nm*), 387 (*Nm*), 97 (*Nm*). — Mostaert, XXI, 203 (*G.*)?; III, 150. — Mostman, XXVIII, 427. — Mothes, XXVI, 185. — de Motman, XXV, 12; IX, 72. — la Motte, XXI, 59; III, 128; VII, 604, 5; IX, 334—7, 40, 3. — v. der Motte, XXI, 58. — de la Motterie, XXVI, 490. — Motzfeld, XXV, 446. — Moubach (-bagh), XXIII, 150; IV, 107. — Moubart, XXIX, 58. — Moulard, XXVIII, 502. — Mouliaert, XXIX, 371. — Moulin, XXV, 208 *O*, 68; X, 614. — de Moulin, XXVI, 13. — du Moulin (v. der Meulen, Muelen), XXV, 208 *O*, 68, 513; VII, 43, 434; VIII, 1, 2 (*P*), 48, 334, 87, 432, 626; X, 268, 494, 6. — Moulinghem, XXIII, 150. — v. Moumont, XXIV, 148. — Mounier, XXII, 590, 1. — Mour, XXX, 245. — Mourerseyk, XXV, 617. — Mourik, XXVII, 154. — de Mouson, XXX, 155. — Mouthaan, XXVII, 534. — v. Mouwijck, XXVIII, 244. — Mövius, XXV, 361. — de Moy, XXV, 524. — Moijen, XXVI, 630. — Moysteen, XXIV, 440 (*n.*). — Mozes, XXIX, 332. — Mucerus, XXX, 409. — v. Muden, XXIII, 150. — v. der Muelen, XXIII, 369; IV, 239; VII, 422; VIII, 200, 432, 621, 7*; IX, 225 *O*, 475, 91, 577, 82; X, 329, 561, 623, 4. *Zie* du Moulin. — Muenicx, *zie* Meunnicx. — Muer, XXI, 230. — Muesevoet, XXIII, 118. — v. Mühlberg, XXVIII, 99*. — v. der Mühlen, XXVIII, 99. — Muilman, XXIII, 150; VII, 70; IX, 225. — Muis, XXII, 261; V, 451, 2. — Muischenga, XXVI, 561. — de Mulatte, XXVIII, 589. — Mulder,

[1]) *lees* Mom.

XXIII, 56, 151; VII, 324. — de Mulder. XXVII, 573. — v. Mulenburch, XXX, 624. — Mulerius, XXVII, 113, 322. — Mulert (-lardt), XXIII, 62; IV, 186; VII, 203, 316; VIII, 360, 432*, 78; IX, 586; X, 148, 202, 328. — Mulhof, XXVII, 268. — des Muliers, *zie* Mulerius. — Mullef, XXI, 25; II, 21; III, 151; IV, 101, 7, 28, 418, 501; V, 58, 626, 7; VI, 382; VIII, 217; X, 127, 210, 8, 31. — Müller, XXI, 26; III, 150, 449; IV, 115 (*n.*); X, 210 (*n.* 2). — v. Munch auf Rigstallen, XXIII, 374. — Munck, XXVI, 623*. — Municks, XXVI, 312. — v. Munk, XXIII, 465. — Munneckes, XXII, 182. — Munnekemolen, XXVIII, 535. — de Munnik, XXIII, 151. — Munnikhuizen, XXIII, 151, 553; IV, 300; V, 111. — Munniks v. Cleef. XXIII, 133. — Munninckx, XXV, 58, 244. — Munster, XXV, 502. — v. Munster, XXI, 26, 214*; III, 151; IV, 147, 89, 355; VII, 40*, 5; VIII, 557; IX, 436 (*Z.*)*, 90; X, 140, 1*, 2. — v. Münster, XXI, 213*; VI, 623*; IX, 51*, 435*, 6*. — v. Münster Langelage, XXVII, 40*. — Muntendam, XXVI, 152. — Munter, XXII, 303; VII, 193; IX, 475; X, 156, 487, 8 (*P.*), 9, 536 (*Grd.*). — Munting, XXIX, 225; X, 564. — Muntz, XXIII, 377; IX, 53, 381, 2*, 3 (*G.*), 634; X, 573*. — Murat (Murau), XXVIII, 588. — v. Murmelen, XXVIII, 43. — Murray, XXIV, 479; V, 273; VII, 94; VIII, 354. — Mus, XXVIII, 489 *O**; IX, 9. — Musch, XXIII, 557; VII, 79 (*Nm*); VIII, 76 (*Nm*), 265 *O.* — Muselard, XXV, 112, 555. — Mushard, XXV, 132. — Muskens, XXVIII, 191. — v. Musschenbroek, XXV, 153 *O*, 267; VIII, 254, 528*. — Musschenga, XXVI, 561; VII, 79 (*Nm*). — Musse, XXVIII, 265 *O.* — Mutsaers, XXIV, 400. — Muus, XXV, 128. — Muusse, XXVI, 561 (*Nm*). — v. Muyden, XXIV, 30. — Muykens, XXVI, 163. — Muylen, XXVI, 498. — v. Muylickum, XXVI, 627. — v. Muylwijck, XXX, 385 *O.* — (de) Muynck, XXII, 170; V, 200, 1. — Muys, XXVI, 486; VIII, 93, 198, 537; IX, 46—9; X, 136, 9 (*Pn*), 50, 1, 580. — Muys v. Holy, XXIV, 160; VII, 190; X, 161 *O*, 580. — Muyser, XXVIII, 513. — Muyshondt, XXIII, 129—31; VI, 488; VII, 78, 81. — Muysken, XXVII, 513 (*n.*). — Muyssant, XXX, 64 *O.* — Muyssart, XXX, 488. — Muysson, XXVI, 561 (*Nm*); VII, 81. — Muyt, XXVIII, 173. — Muyzelaar, Muzelaar, XXIII, 150; V, 555 (*n.* 6). — v. Mijdrecht, XXIII, 149. — v. der Mye v. der Haar, XXVIII, 367. — v. Mijhlberg, XXVII, 589; VIII, 99. — v. der Myhlen, XXVIII, 99. — v. Mijl, XXIII, 143, 9. — v. de Mijl, v. der Mijle (Uiter Mijle), XXII, 181; III, 125; IV, 331, 68*, 9 (*n.*)*; V, 440; VI, 42, 309—11, 31; VIII, 513, 63; X, 621. — Mijls, XXI, 26. — v. der Mijn, XXIX, 491. — v. Mijnden, XXIX, 326. — Mijnderts, XXIV, 278; VIII, 585. — Mijndertz (?) de Wisselaer, XXIX, 372*. — Mijnecomius, XXIII, 149. — Mijnschart, XXVI, 583.

v. **N**aaldwijck (Naeltwijck), XXIII, 11, 175, 345; IV, 145; VI, 310, 2. — v. Naarden, XXIII, 634; IV, 264. — de Naayer, XXVI, 148 (*Nm*). — Naber, XXIII, 248, 565; V, 550. — Nachenius, XXVI, 96. — Nachtegael, XXI, 26; V, 136, 8. — Naerebout, XXVII, 368 *O.* — v. Naerssen, XXI, 216 (*n.*); III, 248; IV, 146. — Nagel, XXIII, 248; VI, 156. — v. der Nagel, XXIII, 248; V, 112, 555. — v. Nagell, XXII, 473; V, 131. — Nagge, XXVIII, 198. — Nagbe, XXX, 418. — Naghel, XXVII, 213. — Nagtglas, XXVI, 286; VII, 49, 357; X, 276, 433. — (v.) Nahuys, XXIII, 628; V, 128, 47; VII, 325; VIII, 628; X, 428. — Nairac, XXV, 585; VIII, 141. — Nairne, XXX, 451. — Nameringen, XXIII, 107*. — Nanninex, XXI, 27. — Nanning, XXV, 497; VIII, 12. — Nanninga, XXV, 109, 393, 586. — Nannoe (?), XXV, 217. — Napjus, XXIV, 300. — Narcius, XXVII,

360. — Nargenhorst, XXIII, 248. — Nasgert, XXVIII, 297. — v. Nassau, XXIII, 371; VI, 568, 83; VII, 532, 609. — v. Nassau la Lecq, XXV, 199. — v. N.-Siegen, XXI, 163; VI, 255. — v. N.-Weilburg, XXI, 103; III, 46; IX, 200. — Nassauws, XXIX, 333. — Nasse, XXVII, 263, 477. — Nathan, XXIX, 281 *O*. — Natorp, XXIII, 248; IV, 455. — v. Nattenhoven, XXVIII, 254. — Nau, XXV, 615. — Nauta, XXII, 54, 254; III, 248; IX, 376*. — Nay, Naye, XXVIII, 256; IX, 484, 5; X, 255. — Neaulmen, XXI, 27. — Neaume, XXIII, 243. — v. Neck, XXI, 157, 90, 402; III, 248, 581; IV, 456; V, 175, 6, 616; VI, 625; VIII, 106; IX, 328 (*G.*), 91; X, 64 *O*, 321 (*n.*). — Necken, XXI, 27. — v. Nederburch, XXVI, 329 *O*, 433 *O*. — (v.) Nederhoven, XXIX, 601, 2. — v. Nedervenne, XXIII, 357. — Nederwaert, XXI, 73. — Neef, XXIV, 284; X, 115. — Neefe, XXIII, 248. — Neël, XXIV, 135. — Neercassel, XXVI, 392. — Neethling, XXIII, 231. — Negell, XXII, 546*b*. — Neienhuizen, XXX, 381*. — v. Neindorff, XXVI, 590. — v. Nek, XXIII, 249. — Nelemans, XXIV, 57. — Nemnich, XXI, 25, 174. — Neomagus, XXIII, 126; VII, 609; VIII, 143. — le Nepula, XXVIII, 627*. — Nepveu, XXIII, 373; IV, 35, 136; VI, 511, 2; VII, 43, 578; VIII, 207. — Neratius, XXVI, 13. — Nerdenus, XXIII, 124, 44. — de Nerée, XXVII, 609. — Neringh, XXI, 73. — Nerings, XXVII, 517. — v. Neringen, XXVI, 538. — Neryng, XXVII, 518. — Nes (?), XXI, 73. — v. Nes, XXIII, 109; IV, 566; VIII, 202*, 513; X, 393. — Nesnark, XXX, 616. — v. de Nest, XXIV, 107. — v. Nethen, XXIII, 522. — Nethenus, XXVIII, 143. — Netscher, XXVI, 381. — v. der Netten, XXVIII, 239. — Neu, XXX, 381. — Neuenhous, XXX, 381*. — (de) Neufville, XXIII, 249; IV, 175, 375; X, 616 (*G.*). — de Neufville Brants, XXX, 140, 490. — Neuhaus, XXVII, 132. — Neukirch, XXV, 627. — v. Neukirchen v. Nijvenheim, XXI, 315, 586; II, 53; VI, 156, 365—7, 574; VII, 590; VIII, 99; X, 382. — Neumann, XXIII, 249. — de Neut, XXVI, 428. — de Neve, XXII, 158; X, 267. — de Nevele, XXX, 269. — Nevius, XXIV, 524. — Neyen, XXX, 479 (*n.*). — Neyts, XXIII, 248, 9; IV, 511, 2. — Niberts, XXVI, 345, 6, 507*. — Nicasius, XXIII, 249. — Niclaes, Niclaassen, Nicolaassen, XXIII, 249; X, 251. — Niclenius, XXIII, 518. — Nicolaï, XXI, 73; II, 254, 388; III, 249, 453, 500, 14; V, 440; VII, 271. — Nicolas, XXI, 73. — Nicolini, XXVIII, 164. — Nicolson, XXIII, 249; VI, 425. — Nieburg, XXIII, 249. — v, Nieken, XXII, 82. — v. Niel, XXI, 314; VII, 96, 318, 519, 20, 2. — Nielen, XXIII, 249. — Nielenbeek, XXIII, 517. — Niëllius, XXI, 74; III, 242. — Nieman, XXI, 74. — v. der Niepoort, XXVI, 42 — v. Nierop, XXIII, 249. — Nierstrasz, XXVII, 119, 306. — v. Nieuburg, XXIII, 530; IX, 308. — Nieuhof, XXVI, 240. — Nieulant, XXVI, 491. — Nieuman, XXI, 74. — Nieupoort, XXV, 392, 493; VII, 166. — v. Nieuvink, XXVII, 165. — v. Nieuwegen, XXVII, 46, 204. — v. Nieuwenaer, XXVI, 259; IX, 221. — (v.) Nieuwenhoff, XXI, 74; III, 249. — v. Nieuwenhoven, XXIV, 301 *O* (*Pn*), 15; VII, 94. — v. Nieuwenhuizen, XXIX, 483*. — v. Nieuwenhuys, XXII, 253; VIII, 43; X, 392 (?). — v. den Nieuwenhuyse, XXII, 504. — Nieuwenhuysen, XXII, 255; III, 249; IV, 300; VIII, 155, 533. — Nieuwennaarden, XXVIII, 96. — de Nieuwerkerke, XXIII, 314; V, 145*. — Nieuweveen, XXI, 74. — Nieuwhof, XXX, 434. — v. Nieuwkuik, XXV, 428, 518. — Nieuwold, XXIII, 249. — v. Nieuwpoort, XXIII, 249. — v. Nieuwstad, XXIII, 622, 4—7, 31. — v. Nievelt, XXIII, 585; VII, 142; IX, 526; X, 524. — Nilant, XXII, 271, 429, 556*a*; VIII, 93; X, 137. — v. Nimwegen, XXIII, 625,

30; VII, 204. — v. Nispen, XXIII, 103; IV, 447; V, 365; VI, 42; VII, 93. — v. der Nisse, XXIII, 488; V, 199. — Nissen, XXI, 518 (*P.*); V, 20; VI, 291; X, 43. — v. Nitelrooij, XXIII, 250. — Nittersum, XXX, 425. — de Noailles, XXV, 324; VIII, 564. — Nobel, XXIII, 250; IV, 446; VI, 65, 416; VIII, 431; IX, 378*. — de Nobelaer, XXIII, 314; VIII, 140. — Nobelings, XXI, 377. — Noël, XXIX, 101; X, 229. — Noëlli, XXIV, 512. — Noerdig, XXIII, 242. — Noest, XXVI, 567; VIII, 469 (*n.*). — Noey, XXIX, 48, 9, 591; X, 381*, 572, 3*, 613. — Nogge, XXV, 174. — de Noircarmes, XXIX, 5. — Nolen, XXV, 12. — Nollen, XXIX, 340. — Nolst, XXVI, 483. — Nolthenius, XXI, 156; VII, 321 *O*; VIII, 428, 67, 630; X, 163, 432, 577. — Nolting, XXI, 74; III, 250. — Noman, XXI, 495; VIII, 173. — Noodt, XXVIII, 438, 9*; IX, 165; X, 419. — v. Noord (Noordt, Noort), XXIII, 250; IV, 108; V, 244. — v. der Noordaa, XXV, 489 (*Cat.*). — Noordbeek, XXI, 25, 74. — Noorde, XXI, 253. — Noorden, XXI, 608; III, 250. — v. Noorden, XXIV, 309*; VIII, 366. — Noordhoek, XXIV, 477. — v. Noordingen, XXVII, 141. — Noordink, XXIV, 147; VI, 628. — Noordkerk, XXVIII, 632. — v. Noordwijk, XXI, 351; IV, 5; VIII, 436. — Noorings, XXIV, 147. — v. Noort, XXIII, 250; VIII, 473; IX, 1 *O*, 119; X, 118, 565, 80. — Noortbergh, XXIX, 277, 8*; X, 127. — Noortdijck, XXVII, 20. — Noorthey, XXX, 59. — v. Noorthoorn, XXIX, 449. — v. der Noot, XXIII, 109, 271, 371, 421, 62—4, 8; VI, 288, 329, 85; VII, 1, 50; X, 562. — v. Nooten, XXVIII, 113 *O*. — Neoth, XXVII, 526. — Noothoven v. Goor, XXX, 516. — Noppe, XXVIII, 322. — Noppen, XXV, 517. — Nopper, XXIII, 630. — de Normandie, XXVII, 425; VIII, 258, 528. — Nortitz, XXIII, 409*. — Norijs, XXI, 322; II, 552*a*; VII, 212 (*n.* 2). — Noschen, XXI, 74. — Noster, XXIII, 250, 565, 6. — Noteboom, XXV, 562. — Notelteirs, XXV, 562. — Noteman, XXIII, 250. — Nouquiignom, XXII, 161. — Noutss, XXI, 323; III, 250. — de Nova Terra, XXIII, 250. — Noy, XXX, 381, 572. — Noyden, XXIV, 147. — la Noye, XXVII, 310. — de Noyelle, XXVI, 491. — Noyen, XXV, 132; VI, 346; VIII, 435, 538 (*n.*)*; IX, 47—9, 114, 5, 7, 319, 21, 2; X, 572, 3*. — Noyts, XXII, 139; III, 250. — Nozeman, XXIII, 207, 50; IV, 164; V, 60, 244; X, 580. — de Nu, XXIII, 130. — Nuck, XXII, 306; V, 48 *O*; VI, 346; VIII, 249, 50 (*n.*)*; IX, 319. — v. Nuffel, XXIII, 374. — Nugent, XXIX, 102. — Nugge, XXIX, 113. — Nukum, XXIV, 518. — v. Nulden, XXIX, 324. — v. Num, XXV, 623. — Numan, XXIII, 103, 250; IV, 307. — Nunnichof, XXVIII, 435. — Nunninckhaffen, XXVI, 588; VIII, 436. — Nunninckhof, XXVI, 164. — Nuwenhuys, XXI, 74. — Nuyens, XXVII, 349. — ten Nuyl, XXVI, 486; VIII, 93; X, 137, 8, 271. — Nuys, XXI, 74. — Nuyts, XXVIII, 579; X, 65 *O*. — Nijbverger, XXVII. 140. — v. Nijen, XXVIII, 450. — v. der Nijenburgh, XXX, 112. — Nijenhuis, XXVI, 242. — ten Nijenhuys, XXIV, 147. — Nijenhuysen, XXI, 408; III, 249. — v. Nijenrode, XXIII, 14, 177, 424, 635; IV, 42, 186; V, 518; VI, 385 *O*; IX, 435, 525 (*G.*). — v. Nijerlede, XXVII, 247. — Nijfelrinck, XXIV, 189. — v. Nijhof, XXIV, 188. — Nijland, XXIII, 68. — Nijhoff, XXX, 253, 566. — v. Nijmegen, XXIII, 249; VII, 207. — v. Nijn, XXV, 90. — v. Nijpoort, XXIII, 249. — Nijs, XXII, 139; III, 249; X, 489. — Nijssen, XXI, 284 (*Nm*); V, 201, 2. — Nijt, XXIV, 107. — v. Nyvenheim, XXVIII, 99.

v. den **O**bberge, XXIII, 484. — v. Obdam (?), XXVI, 330. — Oberbreyer, XXVI, 74. — Obrecht, XXII, 139; III, 250; VIII, 591. — Obreen, XXIV,

21; V, 448; VII, 152 *O*, 203, 358; VIII, 129; X, 582. — Obryn, XXIX, 385. — v. Occo, XXIV, 186. — Ochten v. Waltigny, XXV, 632. — Ocker, XXI, 74. — Ockerse (Ockersse), XXI, 213, 377; III, 533; VI, 380 (*n.*). — Ockerssen, XXVI, 217. — Ockhuysen, XXIV, 26, 157 *O*, 230, 77 *O*, 330, 434, 67, 8* [1]), 517 *O*; V, 272 *O*; VI, 94, 220; VIII, 376 *O*, 428. — Odé, XXX, 223. — v. Odekum, XXV, 145. — Odel, XXIII, 388. — Odendall, XXVI, 623*. — Odolpho, XXIII, 250. — v. Oeckelen, XXIII, 250; V, 550. — v. Oeffelt, XXIII, 106*. — Oellen, XXVIII, 339. — Oelzen, XXX, 229. — Oem, XXIV, 531. — Oem v. Wijngaarden, XXII, 56; III, 13, 4; IV, 363, 6, 7, 9, 573*; V, 155, 514; VII, 93. — de Oemere, Omere, *zie* v. Ommeren. — Oems[2]), XXVIII, 340, 476. — Oer, XXVIII, 253. — Oerleman, XXVI, 544. — v. Oessaen, XXI, 74, 5. — Oetgens (v. Waveren), XXI, 227; IV, 539. — Oetseline, XXIII, 250. — v. den Oever, XXVIII, 432. — v. Oevering, XXIII, 250, 4; V, 58, 244. — Offema, XXVII, 93*. — Offerhaus, XXIV, 256; IX, 216, 8. — (v.) Offermans, XXII, 71; VI, 41; VII, 93. — Offers, XXVIII, 419. — v. Offwegen, XXI, 256. — Ogle (-gly), XXIII, 250. — Ogrem, XXVIII, 272. — v. Ohr, XXIII, 513. — Oidtmann, XXV, 317. — Oirel, XXIV, 214, 5. — v. Oirschot, XXI, 408; III, 251; VIII, 537. — l'Oiseleur dict Villiers, XXVII, 314, 632; X, 109. — d'Oisy, XXVIII, 626*; X, 268. — Ojers, XXIII, 251; V, 554. — Olchers, XXI, 74. — Oldeman, XXIV, 190. — v. Oldenbarnevelt, XXI, 61; III, 9—11, 345; IV, 589; VI, 65, 156, 242, 309, 10 (*G.*), 39, 482, 590*, 631 (*G.*); VII, 95*, 101, 31, 93, 4, 6*, 309, 485, 6, 571; VIII, 91, 207; IX, 43 (*n.*)*, 52, 162, 214, 528, 34; X, 372, 485. *Zie* Barneveld. — v. Old. gen. Tullingh, XXVII, 196, 480; X, 394. — v. Oldenbockum, XXIX, 435. — v. Oldenborgh (-burgh), XXVII, 147, 583, 5. — v. Oldenburg (Hertogen), XXI, 105, 9—11. — v. Oldeneel, XXII, 547*b*; VII, 45; X, 377. — Oldenhove, XXVII, 209. — Oldenraet, XXIII, 251; V, 174. — v. Oldersheim, XXI, 74. — v. Oldersum, XXVIII, 481*. — — Olie, XXIV, 148. — Olioli, XXV, 379. — Olislager (Olyslager), XXIII, 629; IV, 445 *O*. — Olivier, XXI, 587; IX, 58, 174, 424. — Ollario, XXIX, 205. — v. Ollefen, XXIII, 251. — v. Ollehain, XXI, 60. — Ollendorf, XXV, 483. — v. Olmen, XXIV, 236. — Olofsen, XXI, 74; II, 517. — Olofsz (?), XXI, 74. — Olphersz, XXII, 170. — Olshoorn, XXV, 631. — Olshuysen, XXI, 541. — Olthoff, XXIII, 251. — v. Olthuis, XXVII, 40*. — Olycan [3]), XXV, 91. — v. Ommeren, XXII, 306; III, 373; V, 367, 446, 7; VI, 48, 339, 422—4*, 35; VII, 64, 165*, 249 (*n.* 3), 319*, 485* [4]), 6, 551; VIII, 249, 557; IX, 42, 164, 436, 584, 6, 7, 635*; X, 147, 9, 51, 3—6, 368*, 539. — v. Omphal, XXIII, 315*; VI, 589; VII, 133, 4; VIII, 39; IX, 632 (*P.*); X, 328. — Ompteda, XXX, 425. — Ommsen, XXVI, 497 *O*. — Ondaatje, XXII, 123. — Onderdenwijngaart, XXV, 208 *O*, 68. — Ouderwater, XXIX, 38 (*Nm*); X, 486. — v. Onsel, XXX, 256. — v. Onssen, XXII, 261. — Ooge, XXIV, 310. — Oolbeke, XXVIII, 198. — Oole, XXIV, 267. — Oom, XXIX, 277. — Oomkens, XXIV, 523; VII, 49 *O*; IX, 87. — v. Oorbeeck, XXVIII, 622*. — v. den Oorden, XXII, 387 — v. Oordt (Oort), XXVI, 439, 593 *O*; VII, 263, 320*, 68 *O*, 427, 33 *O*, 573*, 6*; VIII, 48*, 200*; IX, 119, 375,

[1]) staat abusievelijk »Bisdom". [2]) Z. v. a. Oem?
[3]) Zie wapen en genealogie in *Herald. Bibl.* 1879, bl. 370.
[4]) Het helmteeken is in het *Armorial Général* anders, t. w. een uitkomende leeuw (v. h. schild).

438, 534; X, 337 *O*, 85 *O*, 542. — (v.) Oossaen, XXI, 74, 5. — v. Oost, XXIII, 251; IV, 456. — Oostdijk, XXI, 249* (*P.*); II, 589*; IX, 590. — Oostée, XXVIII, 629*. — Oosten, XXVIII, 431. — v. Oosten, XXIII, 316; IV, 82; VI, 593 *O*; VII, 427, 89 *O*, 633; VIII, 466*, 629*; IX, 172; X, 229, 496*. — v. der Oosten, XXIX, 532. — v. Oostende, XXV, 199. — Oostendorp, XXV, 619. — v. Oosterbeeck, XXIX, 334. — Oosterlingh, XXII, 178; III, 546, 7*; VIII, 517. — den Oosterlingh, XXVI, 428. — Oosterwijk, XXI, 75, 337; III, 242; VII, 27, 305. — v. Oosterwijck Bruijn, XXIV, 243. — Oosterzee, XXII, 303; IX, 323, 4. — v. Oostkerke, XXIII, 582; IV, 480. — v. Oostrum, XXIII, 212; IV, 186; VI, 374, 625; VII, 135, 637. — Oostveen, XXVIII, 68. — v. Oostvoorne, XXX, 387. — Oostwaard, XXIII, 251. — Oostwalt, XXX, 29. — v. Ooy, XXIII, 266, 529; VI, 579. — v. Opburen, XXI, 631. — Op der Straeten, XXIV, 147. — Openbergh, XXIII, 422. — Opgelder, XXVIII, 94; IX, 490; X, 139. — v. Ophem, XXIII, 417, 586. — v. Ophoven, XXVII, 485. — Opmans, XXVII, 310. — Opmeer, XXIV, 264; X, 58. — v. Oppen, *zie* v. Ophem. — Opperdoes, XXI, 236; III, 109, 582, 623, 5, 6, 8—30. — v. Opstal, XXIX, 371. — Op ten Noort, XXIV, 146, 7; VI, 346, 433 *O*, 605; VIII, 93, 4, 252, 8; IX, 37 (*Nm*), 116, 67*, 490; X, 139, 272. — d'Or, XXV, 494. — Oran, XXV, 12. — Orco, XXVIII, 484. — v. Orden, XXV, 282; IX, 239. — Orlers, XXVII, 609. — Orleys, XXIII, 122; X, 409. — Ormea, XXIX, 86 (*n.*). — v. Ormel, XXVI, 375. — Ornia XXIII, 534; IV, 262, 3, 85, 384. — Orrel, XXII, 2. — v. Orten, XXIV, 400. — d'Ortho, XXVI, 471. — Orton, XXIV, 332. — Ortwijn, XXVI, 260. — d'Orville, XXIII, 270, 632; IV, 56; V, 267; VI, 52, 94* (*G.*), 162; VII, 311; VIII, 436. — v. Os, XXIII, 251, 398; VII, 475; IX, 482; X, 155, 267. — den Osch, XXIX, 449. — Osinga, XXVIII, 459, 620 (*Nm*). — v. Oss, XXIII, 370. — v. Osselen, XXVIII, 305. — Ossenberch, XXVII, 502 (*Pn*). — Ossenhooft, XXIII, 629. — v. Ostade, XXIV, 350, 77*, 526*; V, 568*; X, 454. - v. Osternburg, XXI, 105. — Oterlijk, XXVII, 305. — Otmarinck, XXV, 229*. — Otsz, XXI, 75; II, 407. — Ottema, XXV, 285, 586 (*n.*). — Otten, XXVIII, 131. — Ottens, XXI, 75; II, 13; III, 84 (?); V, 440; VI, 536; VII, 57; IX, 221, 512. — v. Ottenstein, XXV, 146. — Otter, XXIII, 251. — den Otter (v. Ravensberg), XXIII, 271, 533; IV, 261, 2*—4, 85; IX, 373. — Otters, XXVII, 474 (*n.*); IX, 483, 631; X, 418, 82. — v. Otterspoor, XXIII, 251. — Otto, XXI, 75; III, 251 (?), 337. — Ottz, *zie* Otsz. — Ouburg, XXIX, 114. — Oudaert, XXIII, 414. — de Oude, XXIII, 251. — Oudemans, XXX, 543. — Oudemont, XXIII, 251. — den Ouden, XXVI, 508. — v. Oudenaerden, XXI, 58. — v. den Oudengein, XXVIII, 226, 7. — v. Oudenhoven, XXII, 138; III, 251; IV, 363; V, 517. — Oudenvliet, XXI, 254, 406. — v. Ouder-Amstel, XXIX, 372*. — v. Ouderhage, XXIII, 251. — Ouderogh, XXX, 55, 422. — v. Oudewater, XXIII, 145 (?); VI, 53, 630 — v. Oudheusden, XXI, 332, 630, 1* (*n.* 1); III, 35, 6 (*B.*, *G.*, *P.*), 7—9, 103, 215, 64, 369, 412, 6, 528—30; IV, 106, 13, 4, 306—8, 10, 35; V, 208 *O*, 68; VII, 351, 522. — v. Oudheusden (*onadel*), XXIII, 370. — Oudkerk, XXV, 570, 1; X, 434. — v. Oudschoten, XXIV, 71. — Oudshoff, XXIII, 251. — (v.) Oudshoorn, XXIII, 41, 83 (?); VIII, 361, 633; X, 109*. *Zie* de Vlamingh. — Ourry, XXIII, 345. — v. Ourijk, XXIX, 184. — Outgers, XXX, 331. — v. Outhoorn, XXIII, 636; VI, 430, 624; VIII, 257 (*G.*, *Sch.*). — Outman, XXIV, 107. — d'Outren, XXIII, 251. — Outshooren, XXII, 13. — v. Ouwater, XXVIII,

249. — v. Ouwendijck, *zie* Persijn. — Ouwens, XXV, 208 *O*, 68; IX, 114; X, 585, 8 (*n.*)*. — Ovaer, XXI, 123. — v. Oven, XXIX, 630. — v. Overbecke, XXVI, 29. — v. Overbeke, XXVIII, 240. — v. Overbinden, XXIII, 120. — Overdeghem, XXVII, 43. — Overdiep, XXIII, 251. — Overgoor, XXIX, 64, 82, 233. — Overhardt, XXIII, 251. — Overiese, XXIX, 489 *O*. — Overlander, XXI, 157. — v. Overmeer, XXVI, 341. — (v.) Overschie, XXII, 304; III, 314; VIII, 441 *O*, 89 *O**, 545 *O**. — Oversloot, XXVIII, 130. — Overstogh, XXIX, 488 *O*. — v. Overstolts gen. v. Efferen, XXIV, 464*. — v. O. gen. Lieskirchen, XXIV, 464*. — v. Overstraten, XXIII, 470; V, 435, 616, 7. — Overtheyn, XXIX, 228. — Over 't water, XXIII, 623, 4. — v. Overveld, XXIV, 270. — v. Overwal, XXX, 391 (*n.* 2). — v. Overijn, XXIV, 259. — v. Oye, XXX, 626. — v. der Oye, XXIX, 383. — v. Oijen, XXI, 63, 156; IV, 335; VI, 482, 619, 34; VII, 47, 8, 57, 200, 49, 318, 418, 76, 520, 4; VIII, 41, 153, 466; X, 423. — v. Oyenbrugge, XXIII, 271, 371, 419, 62, 71. — Oijers, XXI, 402; III, 251; V, 623. — Oijsel, XXV, 62. — v. Oywijck, XXVI, 415.

Paardekoper, XXX, 495. — Paats, Paets, XXI, 75; II, 21; III, 433 *O*; VI, 216; IX, 490. — Paauw, XXVI, 58; X, 457. — de Paauw, XXIV, 448; V, 426; VII, 258. — Pabrue, XXI, 75. — v. Pabst, XXV, 442—7 (*Pn.*); VIII, 424; X, 156. — Pacque (Pacquay), XXIX, 273. — Padbrouck, XXI, 361; III, 251. — Padbrué (-ée), XXI, 75 (?); III, 146, 251. — Padburch, XXII, 1. — v. Paddenburg, XXV, 396; VI, 380 (*n.*). — v. Padevort, XXVI, 65, 245, 424. — Padmos, XXVIII, 430. — Paedts, XXIV, 66. — Paepken, XXIII, 251. — Paetzold, XXX, 733. — Paeu, *zie* Pauw. — Paffenrode, XXIII, 345, 94; V, 520; VI, 312, 508; VIII, 430. — Pagenstecher, XXVI, 339. — Pagge, XXIII, 106*. — de Pagniet (Pagnet, Pagny, Paigniet), XXVI, 368, 577, 88, 9*; VII, 133, 4*; VIII, 39, 467; IX, 49, 534*; X, 328, 429. — Pain, XXI, 75. — Paishans, XXX, 453. — v. Palant, XXV, 444. — Palick, XXVIII, 101. — Paling(h), XXIII, 252; VII, 147, 312, 407; IX, 223; X, 386. — Pall, XXVI, 485. — (v.) Pallaes, XXI, 237; VI, 582; IX, 525, 6; X, 424, 619. — v. Pallandt, XXI, 60, 633; II, 473; III, 579; IV, 190; V, 147; VI, 568, 623*; VII, 217, 353; VIII, 539; IX, 271. — Pallas, XXIX, 256. — Palm, XXVI, 383, 493; X, 492, 561. — Palm v. der Beke, XXIX, 172. — de la Palma, XXVIII, 430, 530. — Palmetus, XXVIII, 13. — Palthe, XXX, 486. — Pan, XXIII, 628; VII, 13. — Pancras, XXIII, 510; IV, 284; IX, 282, 391. — Pander, XXX, 132. — v. Panders, XXIX, 295. — v. Panhuys (Panhuysen), XXI, 34, 75; V, 202; VII, 313, 422; IX, 88, 274, 584, 6; X, 151, 3, 269, 623, 4, 6. — Panier, *zie* Pagniet. — Panis, XXIV, 422. — Panneel, XXIII, 529; IV, 201; VIII, 430, 1; IX, 593, 5, 600, 1, 10, 2. — Pannekoeck, XXI, 210, 2*, 431; II, 306; IV, 108, 514 (?); VI, 338, 9; VII, 270; IX, 160*; X, 371, 7. — Pannenborg, XXVIII, 464. — Panser, XXII, 13; VIII, 120; X, 68 (*n.*). — Pantaleon, XXVI, 97 (*Nm*), 516 (*Nm*). *Zie* v. Eck. — Pantaleoni, XXVI, 100. — v. Panteghem, XXII, 556[b]. — Pantinus, XXII, 553[a], 4[a]. — Papalmes, XXIX, 110. — Papebroek, XXI, 227. — Papegays, XXIII, 475. — Papeler, XXVI, 118. — v. Papenbroek, XXIII, 78; IV, 107, 284, 5, 350, 537, 8. — Papet, XXIX, 82, 172, 233. — Papon, XXVIII, 496; IX, 177, 8. — v. Pappe, XXX, 628. — Paquot, XXI, 20, 73; X, 514. — Paradijs, XXVII, 142. — Paradijsvogel, XXIII, 252. — Parcelis, XXX, 572. — Parduijn, XXV, 200. — Paré, XXI, 75 (?); VIII, 486. — Paringet, XXVII, 91. — Paris, XXI, 401 (?), 586; III, 252; IV, 312, 43;

V, 492. — Parisius, XXI, 401; III, 252. — Parmentier, XXI, 226; V, 368. — Parrue, XXI, 75. — Parryc (?), XXVIII, 633. — Pars, XXV, 547; X, 17, 228 (*n.* 1). — Partheius, XXVII, 610. — Parijs v. Zuidoort, XXIII, 108, 211—3*, 366, 7*, 8; IV, 307; V, 278. — de Pas, XXVI, 78. — Pascaris, XXI, 58. — Paschen, XXVIII, 299. — Pascovius, XXI, 76. — Pasmooy, XXIII, 629. — Paspoort, XXV, 208 *O*, 68; VIII, 516. — Pasques de Chavonnes, XXI, 156, 538; III, 381; VII, 631. — Passau, XXVI, 311. — Passchier (?), XXVII, 63. — de Passius, XXIII, 252. — Pasternaec (-nax), XXII, 502, 5. — Pasteur, XXVII, 27. — Pastoors, XXIII, 384. — Pater, XXVI, 339; VIII, 377 *O*; IX, 391, 9; X, 253. — Paul, XXV, 627 (*n.* 1). — Pauli, XXI, 76, 343; V, 619. — Paulli, XXI, 76. — di Paulo, XXVIII, 509. — Paulspech, XXIX, 157 (*Nm*). — Paulus, XXI, 76; III, 302; V, 129, 373, 517. — Pauw (Pau, Paeuw, Paeu), XXI, 210; III, 14, 626; IV, 74, 97, 240, 304, 458, 591; V, 159; VI, 58, 316—8, 550; VII, 410 (*Nm*); VIII, 322, 633; IX, 269, 515, 50, 85, 7; X, 53—6, 116, 51, 4, 330. — Pauw v. Wieldrecht, XXII, 600. — de Pauw, XXI, 210*; II, 373; III, 252; IX, 439. — Pauwels, XXIII, 252. — Pauwelse, XXVIII, 174. — Pauwelsen, XXIV, 422. — di Pavolo, XXVIII, 508. — v. de Pavord, XXVI, 245, 60; VII, 267, 426; VIII, 573; X, 64, 254, 5*, 423, 4, 31, 93*. — Payer, XXIV, 532. — Payne, XXIX, 232. — Pec (Peck, Pecx), XXI, 324; VII, 212. — Peacock, XXII, 351, 2. — Pecock, XXV, 218. — v. Pee, XXX, 436. — Peele, XXVIII, 92 (*n.*). — Peelen, XXIX, 42. — de Peellaert, XXVII, 2. — v. Peene, XXI, 213, 29. — Peereboom, XXIV, 498; V, 562. — Peerlkamp, XXIV, 317; VII, 523. — Peesch, XXIII, 252; IV, 299. — Peeters, XXIII, 423; IV, 37; X, 329. — v. der Pegh (Pecht), XXVII, 579. — Pelcketon, XXII, 557*a*. — Pelgrim (-grom) de Bie, XXI, 481 *O*; V, 361, 2 (*G.*). — Pelgrims (-groms), XXVI, 369 (?); VIII, 579*. — Pelgrom, XXV, 368. — de Pellaert, XXVII, 2. — Pellenburg, XXI, 402. — Pellentier, XXX, 499. — Pellereyn, XXIV, 288. — Pelletier, XXI, 629. — le Pelletier, XXVIII, 204. — Pellicaan, XXIV, 467. — Pellichy, XXVI, 386. — Pellicorne, XXIII, 43, 372, 3; IV, 30, 1; IX, 633. — Pels, XXI, 76, 156; III, 103, 31, 473, 524, 35, 61, 633; IV, 400; V, 244; VI, 42; VII, 517; X, 488, 577. — Pelser, XXI, 76; VIII, 435, 538 (*n.*)*. — Pelsers, XXVIII, 148. — v. Pelsom, XXVIII, 427. — Pelsz, XXV, 491. — (v.) Pelt, XXI, 314; II, 166; VII, 525, 6. — Pelten, XXIX, 165. — Peltier, XXI, 521. — Pembroeck, XXX, 622. — Pengh, XXX, 405. — v. Pennant, XXIII, 62. — Penning Nieuwland, XXX, 62. — Pennink, XXVI, 554. — Penninkhoofd, XXIII, 631. — Penon, XXIV, 538; VII, 284. — Penoy, XXII, 161. — Pentius, XXIII, 385. — Peny, XXI, 124. — v. Pepinghen, XXI, 76. — Peppelenbos, XXI, 76. — Pepys, XXV, 273. — de Percin de Montgaillard, XXV, 317*. — de Percy, XXVII, 45. — Percyn, XXV, 161, 3, 4. — les Perdrix, XXII, 43. — Peregrinus, XXVI, 410; VII, 137. — Perelius, XXVII, 156. — Pergéus, XXVI, 43. — Perk, XXIII, 81 (?); VIII, 329; IX, 19, 100. — v. der Perk, XXVII, 350, 579. — Perkois, XXV, 173. — de Perlas, XXVII, 7. — Perponcher (Sedlnitsky), XXI, 586; II, 53; V, 200. — v. de Perre, XXI, 389, 633; III, 316; V, 200; VI, 42, 488; VII, 368 *O*, 430. — Perrenon, XXIV, 433, 581. — Perret, XXI, 79; VIII, 507. — Perreus, XXIII, 252. — Perrichon, XXX, 502. — du Perron, XXIV, 540. — Pers, XXIII, 252; IV, 108. — Persant, XXI, 316; III, 35; X, 209 *O**, 565. — Persevey, XXIV, 133. — Persijn, XXII, 71; V, 205, 425; VII, 478. — v. Persijn, XXIII, 177, 215,

6, 8, 412 (*G.* en *P.*), 72 (*G.*), 540; IV, 42, 86, 175, 323, 602; V, 519 (*Pn*), 21; VI, 94; VIII, 633. — v. P. gen. Ouwendijck, XXVIII, 97. — v. P. v. Waterland, XXVIII, 633. — Peruzzi, XXV, 11. — de Pesere, XXV, 223. — Pesser, XXIV, 314; IX, 232. — (de) Pesters, XXI, 61*; III, 317, 528; IV, 109 *O*; V, 132, 3; VI, 323; VIII, 435. — de Pesijn, XXVIII, 514. — Pet, XXIV, 314 (?); VI, 318; VII, 151, 2. — Peterlin, XXI, 77. — Petermann, XXIX, 1. — Peters, XXIII, 252; IV, 399; V, 492; VI, 346*, 414; VII, 416; X, 609. — Peters dict Cats, XXVI, 306. — Petersen, XXIII, 252; IV, 240; V. 244; VI, 313, 470; VIII, 130; IX, 215. — de Petersen, XXI, 629; VII, 49, 51, 156. — v. Petersheim, XXVI, 524*. — Peterss, XXIX, 482. — v. Peterswald, XXVIII, 99. — Petersz, XXII, 513; III, 73, 399; IX, 322; X, 490. — de Petière, XXVIII, 586. — Petiet, XXV, 619. — Petit, XXI, 402, 539; II, 255; III, 122, 252, 3, 623; V, 383, 619 (*n.* 1), 20, 2. — le Petit, XXVII, 610. — Petraci, XXVII, 417. — Petraeus, XXIII, 489. — Petreus, XXVI, 414; VII, 416; VIII, 48, 202; IX, 526*; X, 121. — Petri, XXI, 77; VII, 417; VIII, 203; IX, 547, 8. — Petrus, XXI, 77; VII, 416; VIII, 202, 3, 473 (?). — Petrusz, XXVIII, 203. — Pets, XXVI, 489, 90; IX, 598, 604, 10. — Pettigrew, XXII, 209. — Petzold, XXI, 77, 173. — Peu d'argent, XXIII, 22. — Peurssen, XXVII, 167. — Peyer, XXIII, 252. — Peijl [1]), XXVI, 490. — (v.) Peyma, XXIV, 239; IX, 386. — du Peyrou, XXVIII, 434, 586, 7*, 9*; IX, 527; X, 488. — Peyse, XXIX, 165. — Peytkyn, XXVI, 473. — Pfeiffer, XXIII, 253; X, 231, 396. — v. Pfeil, XXVI, 168. — Pfennigspeck, XXIX, 157 (*Nm*). — Pfilts, XXV, 163. — Pfijfers, XXVIII, 150; X, 396. — Phaesma, XXVII, 103; IX, 182; X, 105. — Phalesius, XXIII, 513, 4. — Philips, XXI, 77; III, 253; VI, 239; VIII, 264 *O**, 321*; IX, 49, 452. — Philipse, XXII, 74; VIII, 264 *O**, 321*. — Philipsen, XXIII, 253; V, 490. — Philipsz, XXIX, 49. — Philipsze, XXIX, 3, 8, 9, 14, 546. — Phol, XXV, 620. — de Phou, XXII, 374. — Picans, XXIII, 303. — Picard, Picart, XXI, 77; VI, 37, 160; VII, 15. — Piccardt, XXIV, 373; V, 489; VI, 109. — Piccardus, XXX, 393. — Pichot v. Slijpe, XXIII, 409*. — de Pickere, XXX, 577, 626. — Pieck, XXIV, 184, 7, 259, 307, 85 *O*; V, 374; VI, 156 (*G.*), 259, 417, 94, 569, 81, 6 (*n.*), 627; VII, 90, 8, 362, 474, 512 (*n.*); VIII, 98, 198, 299, 300, 66, 586; IX, 224, 525, 65; X, 52, 111, 493, 4, 618, 25. — Pieguer, XXX, 253. — Piekenbroek, XXII, 432. — Pielat, XXV, 385 *O*; VII, 145; IX, 176. — Piepers, XXIV, 306. — Pier (?), XXIX, 444. — de la Piere de la Royve, XXIII, 130. — Pierart, XXV, 619. — Pierlincx, XXIV, 211; VII, 314; X, 152. — Pierman, XXIII, 253. — Pierraerd, XXX, 28*. — de la Pierre, XXIII, 130, 202. — Piershill, XXVI, 305; IX, 234 (*n.*). — Pierson, XXIII, 377; IV, 242. — Piersz (-ze), XXII, 386; VIII, 275; X, 9 — Piet, XXIX, 491 — Pieters, XXI, 79; II, 55; III, 253, 458; IV, 365, 594; V, 9, 128; VII, 429; IX, 11, 318; X, 86, 330, 92, 3, 487. — Pieterse, XXI, 77; III, 534; IX, 598. — Pietersen, XXIV, 240, 422; VI, 470. — Pieterson, XXV, 479, 632*; VI, 93*; VIII, 124. — Pieterssoen (?), XXI, 77; X, 400. — Pietersz (-ze), XXI, 7—9, 253, 4; II, 305, 85, 518, 51*a**; III, 73, 6, 83, 253; IV, 545; V, 135, 549; VII, 32—4, 412; VIII, 275, 446; IX, 2, 4, 6, 7, 9, 15, 546; X, 6, 69, 86, 118, 292, 393. — Pieterz, XXI, 79; VII, 63. — Pietitenus, XXVII, 33. — Pietjens, XXVIII, 74. — Piggen, XXIX,

[1]) mogelijk één met den straks volgenden naam Peijll.

167*; X, 486. — Pighius, XXIII, 253. — Pilkington (-ston), XXII, 557a. — Pillera, XXV, 133. — Pillot, XXV, 618. — Pilt, XXIII, 253. — du Pine, XXVII, 213. — Pinelle, XXX, 326. — Pinnacker, XXV, 220. — v. Pinning, XXVI, 166. — Pinsen, XXIII, 422. — Pinssen, *zie* Pynssen. — Pint, XXIII, 253. — v. Pipenpoy, XXIII, 263, 70, 1*, 371, 419, 61, 2*, 6, 9, 70, 1, 4; IV, 269; IX, 280 *O*. — Piper, XXVII, 48, 476, 88 *O*, 581, 637; VIII, 320; IX, 383, 633; X, 423, 579. — de Piquer, XXVI, 43, 304. — Piscator, XXI, 282; V, 12*; VII, 297, 301, 4. — Piso, XXI, 401; II, 303; III, 253; V, 161; VI, 31; X, 487, 8, 577. — de Pisset (Piseth), XXVII, 313. — Pistorius, XXIX, 172. — Pit, XXV, 583; VII, 151. — Piton (Pitton), XXIII, 253; V, 111, 554. — de Pittius, XXIX, 73. — Plaat, XXX, 617*, 30. — v. der Plaat, XXI, 80; III, 489. — Plaats, XXI, 283. — v. der Plaats, XXI, 125; V, 330; X, 497 *O*. — de la Place, XXVII, 426; VIII, 54. — Placquet, XXVIII, 239. — v. Plaene, XXIII, 289. — de la Planca, XXIX, 340. — Plancius, XXI, 445, 514; III, 121, 70, 3; VII, 220, 302; VIII, 493; IX, 319. — v. der Planck, XXIX, 523. — v. der Planitz, XXVIII, 429. — de Plauque, XXIII, 253; V, 624, 7. — Planteau, XXVIII, 588. — Plas, XXVI, 631. — v. der Plas, XXII, 369. — Plaser, XXIX, 318. — v. der Plasse(n), XXI, 19, 125; IX, 464. — v. Plassman, XXIX, 629. — le Plastrier, XXV, 524. — le Plat, XXIX, 377. — Plater, XXI, 125. — Platgat, XXVII, 45. — Plats, XXIII, 253. — Playford, XXIV, 299. — Pleger. XXIII, 253. — de Pleinchamps, *zie* Maillard. — de Pleine, XXIX, 631. — Plemp, XXIII, 253. — Plempius, XXX, 66. — du Plessis, XXVI, 305. — v. Plettenberg, XXIII, 228, 451; V, 364; VII, 205, 6, 419. — Plettenburg, XXVIII, 142. — Pleuris, XXV, 176. — Pleijel, XXIV, 513. — Pleijster, XXVI, 178, 83, 397. — Pleyte, XXV, 449. — Pliester, XXIV, 325 *O*. — Plobs, XXIV, 31. — Plockross (Pluckeros), XXII, 209; III, 164; IV, 378. — Plokker, XXIX, 441. — Plon, XXV, 482. — Ploos v Amstel, XXIII, 43, 372, 3; IV, 31, 74; V, 256; VI, 237; VII, 153; VIII, 365; IX, 172, 233, 379; X, 253. — Plooster, XXIX, 172, 234. — Plooy, XXIX, 449. — Plouchard, XXIII, 435. — Pluimer, Pluymert, XXI, 125; IV, 271. — Pluygers, XXV, 275. — Pluymers, XXV, 428. — Pocasso, XXVI, 470. — Podt, XXIX, 445—7. — v. der Poel, XXIII, 107*, 253; VIII, 494, 500, 1, 3, 4, 7, 11; IX, 18, 82, 172, 7, 229, 35; X, 393. — v. de Poele, XXII, 73. — v. den Poele, XXVI, 496. — v. der Poele, XXIV, 106. — v. Poelenburg, XXIX, 326. — Poelgeest, XXIII, 253; IV, 228. — v. Poelgeest, XXI, 188, 261; IX, 326, 439, 78; X, 106. — Poelman, XXIII, 182. — v. Poelwijck, XXIII, 566; IV, 147, 399. — Poey, XXV, 378, 9. — Pogge, XXVIII, 509. — Pohl, XXV, 620. — Poictou, *zie* de Rout. — Pointel, XXIV, 108; VI, 473. — Poirters, XXIV, 232, 3, 5, 6; VIII, 372. — Poitauw, XXIX, 48 [1]. — v. de Pol, XXVI, 487. — v. Polanen, XXII, 474*; III, 523, 35*; VI, 557; X, 430, 83. — v. P. gen. Wassenaer, XXIII, 535*; X, 430. — v. de Polder, XXX, 395. — Polderman, XXIII, 253; V, 398. — Polhaim, XXIII, 501. — Polhemus, XXVII, 639. — Poll, XXVIII, 463. — ten Poll, XXIX, 43. — v. de Poll, XXI, 631; III, 545 *O*, 642 *O*; IV, 523; V, 173; VI, 66*, 7, 331, 416, 537, 67—9, 71, 586 (*n.* 2); VII, 249; VIII, 100, 297, 400*, 537; IX, 44, 224, 380, 91; X, 488, 93. — Pollio, XXII, 56. — Pollman, XXIV, 147; V, 258; VIII, 436. — v. Polman, XXV, 42; VIII,

[1]) *niet* Poitaucs.

400. — Polreman, XXVIII, 272. — Pols, XXX, 2 (*n*.). — v. Polwijk, XXIX, 46. — v. Pommeren, XXIX, 489 *O*. — Pompe (v. Meerdervoort), XXVI, 576; VIII, 52, 206, 489 *O*, 581. — du Pon, XXV, 161. — v. Ponkstraeten, XXI, 60 — Ponsendaal, XXV, 112, 555. — Pontanus, XXIII, 367; V, 44; VI, 93, 339. — Ponten, XXVIII, 40. — Ponth, XXVI, 536. — Pontoppidan, XXIII, 167. — Pook v. Baggen, XXVII, 207. — Pool, XXI, 125, 402; III 253, 4; V, 620. — Poolant, XXVII, 152. — Poole, XXIII, 253; IX, 379. — Poolman, XXVIII, 156. — v. Poolsum, XXII, 407; IX, 217. — v der Poorten, XXI, 156; IV, 309. *Zie* Roelofs. — Poortermans, XXX, 393. — Poortman, XXVIII, 478. — v. Poot, XXIV, 135. — Pootman, XXIV, 514. — v. Poperingen, XXIX, 376. — Poplimont, XXVIII, 425, 581. — Popma, XXIII, 254; V, 58, 244; VIII, 391. — Poppe, XXIII, 254. — Poppen, XXI, 226; VIII, 42 — v. Poppendonck, XXIII, 474. — Poppes, XXIII, 254. — v. Pöppinghausen, XXVIII, 436 — Poppius, XXI, 125, 280 (?). — Populaeus, XXV, 619. — Pornaer, XXVIII, 531. — Porrenaer (-narts), XXV, 567. — Porret, XXIV, 236, 8. — v. der Port, XXI, 315. — de la Porta, XXVI, 473. — Porte, XXIX, 76. — de la Porte, XXIV, 240 — de la Porté, XXVI, 475. — Porteau, XXIX, 490. — Porter, XXV, 144, 515. — des Portes de la Marquisie, XXIX, 490. — Portielje, XXI, 125; IV, 529. — de Posos, XXII, 13. — Post, XXIII, 254; V, 162; VI, 479; VII, 318, 484; VIII, 42, 366; IX, 378. — v. der Post, XXI, 336; IV, 384; VII, 49 *O*. — Poster, XXI, 125; VIII, 171. — Posthumus, XXVI, 240. — Po olle dit l'Arche, XXIV, 108. — Pot, XXIII, 418, 586; V, 583; VII, 213 (*n*.); IX, 446; X, 565. — v. der Pot, XXV, 636; VIII, 367. — Potael (Pottaels), XXX, 390, 4. — Potdevin, XXIII, 254. — Potey, XXIII, 254. — Potgieter, XXI, 125. — Poth, XXVIII, 484. — Pothof, XXIV, 147. — Potholt. XXIII, 254; IV, 60, 298; V, 111, 553. — Pothorst, XXVIII, 513. — Potier, XXIII, 111, 2 (*n*.); IX, 486. — Potinius, XXVIII, 132. — Pots, XXVII, 434. — Pott, XXVII, 122. — Pottay, XXIV, 108. — Pottebacker, XXVIII, 545. — de Potten, XXVII, 213. — Potter, XXV, 156; VIII, 598; X, 454, 540 (*n*.). — Potter v der Loo, XXIV, 66. — de Potter, XXX, 539, 40. — de Pottere, XXV, 520. — Potters, XXII, 140. — Pottharst, XXIV, 66. — Potthast, XXVI, 170. — Pottier de Lalaine, XXV, 56. — Potting, XXVIII, 459. — Potvliet, XXV, 201. — Pouchkine, XXI, 106. — Pouldrie, XXIX, 534. — Poulle, XXX, 584 — Poupy, XXVI, 452 *O*, 66. — Pourtalès, XXII, 106. — Pous, XXI, 154, 5; V, 199, 384 *O*, 424, 568; VI, 218. — Pouteau, XXVII, 322. — v. Pouteren, XXVI, 313. — Pouw, XXVII, 410. — Pouwels, XXI, 125; III, 252; IV, 98, 193; IX, 318, 547; X, 386. — Poyer (?), XXIV, 489. — Praeger, XXIII, 254. — Praetorius, XXVII, 214. — v. Prehn, XXIII, 228. — Premesquer, XXI, 59. — v. Prenthegem, XXIII, 107*. — des Prés, XXIX, 465. — Preston, XXVIII, 583. — Preunen, XXIX, 169 *O*, 278; X, 250. — v. Preusing (Preysing), XXIII, 265; IV, 511, 2. — Preuyt, XXIX, 82, 115, 231. — Prevele XXX, 393. — Prévinaire, XXIII, 107*. — Prévost, XXV, 524. — Preys, XXI, 125. — Price, XXI, 380, 1. — de Prié, XXIII 254. — de Prikene, XXVI, 495. — Prikman, XXX, 390. — Prillevitz (Prillvitz, -witz), XXVII, 147, 8*, 632; VIII, 424. — von Prillwitz, XXVII, 148, 424*. — de Prince, XXIV, 421 *O*. — Princen, XXVII, 611. — Prins, XXIII, 254; V, 480, 533; X, 59, 385 *O*. — Printen, XXVI, 633. — v. Printhagen, XXVII, 577. — von Pritzelwitz, XXVII, 632; VIII, 424*. — Probach, XXX,

150. — Probst, XXI, 125. — Probus, XXIII, 254. — Proëlius, XXVIII, 473. — Proene, XXV, 208 *O*, 68. — Proenen, *zie* Preunen. — Proes, XXIV, 273; V, 382; VI, 56 *O*; VII, 21, 49, 52; IX, 26. — Proeys, XXIII, 366 (*G.*), 633; IV, 184, 5, 7; IX, 526. — Proeyt, *zie* Preuyt. — Profius, XXIII, 514. — Prombels, XXVI, 386. — Pronk, XXVII, 418. — Proops, XXI, 126. — Proost, XXIII, 337; VII, 429. — Proper, XXIX, 325 (*n.*). — Protomastix, XXI, 126. — Prouningh, XXIX, 381, 2*, 3. — Pruimers, XXIII, 254. — Pruner, XXX, 253. — Prütze, XXV, 361. — Pruymboom, XXV, 368. — Pruynen, *zie* Preunen. — Pruys, XXI, 126. — v. Pruyssen, XXIX, 281 *O*, 534, 5*; X, 322*. — Prijs, XXIX, 59 (*n.*). — de Prijs, XXI, 125. - Puchler, XXVI, 586 (*n.*). — v. Puelyc, XXIV, 399. — v. Puffelick, XXIII, 388; VI, 69, 536. — Pull, XXVII, 43. — Purfers, XXV, 618. — v. Purmerende (?), XXII, 514. — Puteanus, XXIX, 484. — Putman, XXII, 509; III, 254; VI, 176. — Putmans, XXV, 161. — ten Putt, XXIV, 147. — ten Putte, XXI, 238. — v. de Putte, XXI, 126; II, 21; V, 474, 5; VI, 324; VII, 357, 639; IX, 480; X, 62, 568*. — v. den Putte, XXI, 126. — v. der Putte, XXI, 126, 56; II, 72; III, 254; IV, 236; VII, 353; IX, 480; X, 568*. — v. Putten, XXI, 58, 126; III, 254; VI, 420; VII, 190; IX, 482; X, 161 *O*, 266*, 481. — v. der Putten, XXV, 112, 555. — de Putter, XXVIII, 2; IX, 490. — du Puy de Montbrun, XXI, 25, 76. — Puymer, XXII, 185. — Pijc, XXIII, 253. — de la Pye, XXIII, 130. — de la Pijere, XXVIII, 426. — Pijl, XXI, 126; IX, 601. — v. der Pijl, XXVI, 143; VII, 482. — Pijll, XXIII, 421; IV, 185, 301 *O* (*P.*); V, 14, 5*, 6*, 240; VI, 51, 511, 2; VII, 28, 253, 480. — Pijlijser, XXIV, 235. — Pijnacker, XXV, 220. — Pijnappel, XXVII, 354. — Pijnssen, XXIII, 214, 394, 414. — P. v. der Aa, XXIII, 37, 8 (*n*), 214 (*G.*), 414; VI, 491, 582. — P. v. der Ley, XXVI, 67, 571, 81. — P. v. Offen, XXIII, 414. — Pijper, *zie* Piper. — Pypops, XXIII, 106*. — Pijs, *zie* Piso. — Pyters, XXII, 54.

Quacq, XXX, 386. — Quadt v. Buschfeldt, XXV, 147. — Q. v. Wickradt, XXVI, 316, 577, 623*, 34. — Quadus, XXIV, 10. — Quakel, XXIII, 511; VII, 525. — Quarebbe (Quaderebbe), XXIII, 271*, 416*, 66, 586, 632; IV, 114, 224, 58; VIII, 483—5. — Quarles, XXV, 368. — Q. de Quarles, XXVI, 577. — Q. v. Ufford, XXVII, 134, 208. — Quarré, XXIII, 462; IV, 437. — Quast, XXVIII, 147, 9—51, 533. — Quatermart, XXIV, 464*. — Quattelair, XXVIII, 344. — v. de Quaweg, XXX, 580. — de Quay, XXVI, 621; VII, 249, 477*, 585*; X, 563. — Queesen, XXIII, 106*. — Quekel, XXIV, 45 (*n.*), 6, 132; VI, 49, 50*; VII, 525. — Quelhorst, XXV, 550. — Quen, Quien, XXX, 449, 50. — à Quercu, XXIV, 418. — v. Quernheim, XXX, 203. — du Quesnoy, XXV, 62. — Quesyen [1]), XXIII, 106*. — v. Quickelberg, XXI, 59; III, 254. — Quickelborné, XXVII, 35 (*Nm*). — le Quiere, XXIII, 202. — Quina, XXII, 56, 7; VIII, 255, 629*. — Quint, XXIII, 254; VII, 583. — Quinting, XXV, 12. — Quintijnsz, XXIII, 79. — Quirini, XXV, 621. — Quix, XXV, 493. — Quointe, XXIII, 254.

Raabe, XXX, 373, 5*. — de Raad, XXX, 52. — de Raadt, Raed, Raet, XXV, 577 *O*; VI, 14; VIII, 574(*n.*)—8* (vgl. XXX, 52); IX, 52*, 215*, 20 (*Z.*)*. — de Raadt (Raedt, Raet), XXIV, 147; VI, 14, 58; VII, 426*, 521, 30; VIII, 43, 54, 94, 5*, 110, 209, 55, 6, 321, 60, 1*, 573, 4, 8 (*n.*), 9, 80*, 2, 3*;

1) Queysen?

IX, 51, 2, 121 *O*, 215, 20, 68*, 9*, 70, 368*—71*, 471, 6, 7*, 84, 5*, 520, 627, 9*, 33; X, 52*, 3*, 65 *O*, 109, 42, 4, 205, 6, 51, 5, 70, 333* [1]), 81*, 430, 1, 83, 578. *Zie ook* Tengnagell de Raad. — de R. v. Oldenbarnevelt, XXIX, 52. — de R. v. der Voort, XXIX, 370*, 484, 6; X, 144. — Raap, XXI, 126; II, 13. — Raarda, XXIII, 377; IX, 53. — de Raath, XXVIII, 577. — Raats, XXIV, 421. — v. Raaij, *zie* v. Raij. — Raayemaker, XXVII, 579. — Rabaert, XXVIII, 333. — Rabaut, XXIV, 495. — v. Rabenau, XXVIII, 99*. — Rabus, XXI, 334. — Rackhorst, XXX, 571. — Rackman, XXIV, 512. — Racon, XXI, 126. — Radaeus, Radéus, XXVI, 168 *O*; VIII, 577. — v. den Rade, XXIII, 540; IX, 359. — Radeker, XXV, 111, 244. — Rademaker, XXV, 4, 201; VI, 571; VIII, 473; X, 362, 546. — Rader, XXIV, 149. — Radermacher, XXI, 124, 54, 431; II, 267—9, 560; VI, 29. — Radick, XXI, 402. — Radink, XXI, 126, 68; VII, 69. — Radnic (?), XXV, 485. — Radtmächer, XXV, 431, 2. — Radijs, XXVIII, 161 *O*. — v. de Raeck, XXIX, 480. — Raef, XXIII, 241. — Raeffs, *zie* Roeffs. — Raemstaert, XXVIII, 446. — v. Raephorst, XXIII, 212. — v. Raesfelt, XXII, 263; VI, 151 (*n.*), 415, 23, 8, 526, 74; VII, 40*, 636; VIII, 540, 76, 89, 631; IX, 118, 435, 71; X, 480, 575. — Raessen, XXIII, 367. — Raet, XXVI, 496. — de Raeve, XXIX, 110. — Raey, XXX, 57, 8. *Zie* Raye. — v. Raey, XXX, 57 (*n.*), 8. — Rafelengi, XXI, 34. — Raffelgom, XXIV, 108. — Ragay, XXVII, 249. — Rageboom, *zie* Regenboom. — Rahé, XXVIII, 156. — Rahier, XXIII, 107*. — Raison, XXIV, 512. — Raket, XXI, 127; II, 268; III, 631. — Ram, XXIII, 130, 373; VIII, 139, 207, 483, 4; IX, 484; X, 64 *O*, 332 (*G.*). — de Ram, XXVII, 98, 9; X, 622, 5, 7*. — Rambonnet, XXI, 432. — v. den Ramhorst, XXIII, 629. — Rammazijn, XXII, 70; III, 241. — Rammelman, XXIV, 123; V, 615 (*n.*); VII, 310; IX, 474; X, 100. — Ramoth, XXVIII, 536. — Ramp, XXV, 176; VII, 429*; VIII, 38, 140, 631; IX, 527. — Rams, XXIII, 584. — Ramsden, XXIV, 264. — Ramstaert, XXVIII, 446 (?); X, 118. — Randerode, XXII, 545*a*; III, 582. — v. R. v. der Aa, XXX, 151. — v. Randwijck, XXV, 159; VII, 617; VIII, 51, 98; X, 329. — de Ranitz, XXI, 212. — Rank, XXI, 127. — Ranke, XXVIII, 551; IX, 17. — Ranne, XXVII, 483. — Ranst v. Berchem, XXIX, 120*. — v. Ranst, XXVIII, 433; IX, 529, 30; X, 106, 44. — de Ranstre, XXIII, 497 (*n.*). — de Rantre, XXIII, 496 (*n.*), 7 (*n.*). — Raphelengius, XXIII, 513. — v. Rappard, XXI, 212 (*Cat.*); V, 166; VIII, 437; IX, 45; X, 61. — Ras, XXX, 485. — v. Raschorn, XXX, 202. — de Rasière, XXIII, 546*; VI, 329 *O*, 433 *O**. — Raspail, XXV, 379. — Rataller, XXVII, 252. — Ratelband, XXI, 127; II, 21, 69; III, 392. — v. Ratingen, XXIII, 566; IX, 43. — Ratke, XXIX, 172. — Rau, XXII, 123. — Rauberg, XXIII, 106*. — Rauppe, XXII, 455. — Rauw, XXII, 369. — Rauwaert, XXIII, 348. — Rauwolf, XXIV, 371. — Rauws, XXIV, 387, 460, 1. — Ravekes, XXII, 156; III, 539. — Raven, XXI, 518 (*P.*); VI, 256; VIII, 71 (*Nm*), 8 (*Nm*); IX, 59. — Ravens, XXIII, 241; X, 418. — v. Ravensberg, XXIV, 264, 448, 51. — v. Ravenswade (-waaij), XXVII, 137; VIII, 298. — v. Raveschot, XXIV, 310; X, 253. — v. Ravestein, XXI, 127; III, 135, 295, 587; IV, 59, 456, 83; IX, 426; X, 607*. — de Ravigni, XXIX, 172. — Ravinga, XXVIII, 72; X, 426. — Raij, Ray, XXIX, 116; X, 57 (*n.*). — de Ray (le Ray), XXIX, 630*, 1*; X, 57. — v. Raij, XXV, 110, 553; VIII, 580 (?); X, 58. — Raye,

---

[1]) *niet* Renesse, zie *Nav.* XXXI, 115.

XXVIII, 255, 579, 80: IX, 631; X, 53-5. 7, 422, 3. — Reael, XXI, 401; VI, 20, 45, 263, 323, 508; VII, 401. 574; VIII, 438; IX, 391; X, 404. — Reali, XXVI, 475. — Reberspunkt, XXVI, 623*. — Rebot, XXX, 582. — de Rechelfin, XXII, 473. — de Rechtere, XXIII, 171; VII, 189; IX, 225 *O**, 80 *O*. — v. Rechteren, XXV, 223, 374; VI, 5 8, 73, 82, 623*; VII, 433, 72; IX, 43, 51, 2, 573; X, 604. — Reck v. Mülhuysen, XXVII, 427. — v. der Reck, XXV, 147. — Recklinghausen, XXVIII, 145. — de Recourt, XXIII, 498. — Recxstoot, XXI, 379. — Redeker, XXV, 142, 553. — Redinckhoven, XXIX, 381*. — v. Reede (*adel.*), XXIV, 466; V, 208 *O*, 68, 390; VI, 151, 579, 82, 623; VII, 102, 246, 472, 4 (*n.*), 582; VIII, 99; IX, 52, 319, 87; X, 62, 204, 489, 540, 75. — v. Reede, XXIII, 628. — Reefman, XXV, 111, 553. — v. Reekum, XXVIII, 581. — v. Reen, XXIX, 521. — v. Reenen, XXVI, 382*. — Reepmaker, XXV, 519; VI, 50; VII, 420; VIII, 52; IX, 55; X, 199, 257, 631. — Reepman, XXV, 111. — Rees, XXIV, 434; V, 208 *O*, 68. — v. Rees, XXI, 175. — Reesemund, XXVI, 12. — Reesen, XXVI, 53. — Reewijck, XXVI, 304, 588. — Regaus, XXIV, 240. — Regels, XXII, 140. — Regenboom. XXI, 7, 230, 1, 390; II, 555*a*. — Regnault, XXI, 322. — Regner, XXVIII, 504. — de Regnière, XXX, 393 — de Regt, XXIX, 136. — Regter, XXV, 554 — Regters, XXV, 111. — Reichenbach, XXIII, 567. — Reichle, XXII, 111, 2. — Reid, XXIV, 171 (*Cat.*); V, 209. — Reidsma, XXIV, 456. — v. Reidt, XXX, 371. — Reifferscheidt, XXVI, 118 (?); IX, 152; X, 479 (*n.*). — v. Reimann, XXIX, 630. — v. Reimerswael, *zie* Roemerswael. — v. Rein, XXX, 583 — Reinbold, XXII, 159. — Reinders, XXII, 255. — Reinen, XXVI, 621. — Reines, XXVIII, 147. — Reiset, XXVIII, 126. — (v.) Reisig, XXVI, 586; X, 127. — Reitz, XXIV, 167; V, 147; VI, 287; VIII, 434. — de Rekenare, XXVII, 118. — Relsken, XXVII, 318. — v. Relthausen, XXVI, 585. — Remants, XXI, 389 (*n.* 2). — Remautius, XXVII, 359. — Rembouts (-boutsz), XXIII, 76; IX, 550. — v. Remen, *zie* v. Rhemen. — v. Remunde, XXIV, 146, 7. — Renard, XXI, 128. — Renaud, XXV, 626; VIII, 499. — Renberg, XXVIII, 145. — Rendorff, XXX, 62. — v. Rendorp [1], XXV, 437; IX, 391. — Reneman, XXII, 111; X, 564. — v. Renes (Rennes, Renesse, *onadel.*), XXIV, 147; VI, 160; VIII, 57 *O*, 329 *O*; IX, 480. — Renesse, XXIII, 106*. — v. Renesse, XXII, 352 (*Pn*), 442, 590; III, 109, 211, 3, 322, 3, 584; IV, 187; V, 374, 430; VI, 160, 412; VII, 309, 426; VIII, 140; IX, 167, 84, 434, 5, 77, 633; X, 324, 6, 33 [2]). — v. R. v. Baer, XXII, 455; X, 623. — v. R.-Breidbach, XXVIII, 632 (*Cat.*). — v. R. v. Cuylenburg, XXX, 619. — v. R. v. Wulven, XXV, 143; IX, 435; X, 617, 20. — Rengers, XXIII, 216, 7, 316*; IV, 15*, 439 (*n* ?); V, 278, 487; VI, 371, 412; VII, 103; VIII, 174; IX, 435, 639 *O*; X, 105, 425. — de Renialme, XXIII, 423. — Renodaeus, XXX, 219. — Renouard, XXI, 21. — v. Renoy, XXI, 632; VI, 525. — Renselaer, XXVI, 590*; VII, 95*. — v. Renseler, XXVI, 242, 3. — Rensen, XXIV, 147. — Rensing, XXX, 457. — Rensman, XXIII, 626. — Renst, XXII, 263. — Rentink, XXVI, 313. — Rentmude, XXVIII, 149—51. — v. Renwijck, XXIV, 146. — Repelaer, XXVI, 159; X, 579, 80. — Repelius, XXVII, 69, 528. — Resen, XXV, 522; VIII, 144. — Resler, XXVIII,

---

[1]) Mr. Christiaan Lodewijk Rendorp, te Valkenburg, is 3 Febr. 1882 met zijne wettige afstammelingen in de mannelijke en vrouwelijke linie geadeld.
[2]) mag niet in aanmerking komen, zie *Nav.* XXXI, 115.

470.— de Respani (-nie, Respagne), XXIII, 367.— Rest, XXI (?), 280.— Retel, XXV, 112, 555. — Retgers, XXV, 554 — Rethaan Macaré, XXVIII, 489 *O*; IX, 173. — Retzel, XXV, 58, 245. — Reulen, XXVIII, 151. - de Reume, XXI, 24. — de Reus, XXIX, 45, 6. — v. Reusch, XXX, 206. — v. Reuss-Greitz, XXI, 104. — v. Reuss-Schleiz-Koestritz, XXI, 104. — Reust, XXX, 252. — Reuvens, XXIV, 520 — de Reuver, XXII, 272; VII, 524 (*n*)*, 5, 7, 9, 30, 1; VIII, 208*. — Reuvers, XXVII, 525. — Revelje, XXVII, 531. — Revers, XXVII, 53. — Revier, XXX, 316. — Revius, XXVI, 313; VII, 571, 611. — Rewerscheidt [1]), XXVI, 118. — Rex, XXI, 128. — Rey. XXI, 128. — de Rey, XXIV, 235. — Reydon, XXIV, 106. — Reijers, XXIX, 42. — Reijerson, XXIV, 330. — Reijersz, XXII, 389, 407; IX, 373. — Reijersze, XXIX, 9; X, 275, 94. – de Reyger, XXIX, 53, 474*; X, 377. — Reygersberg, XXX, 276. — v. Reygersbergen, XXI, 191, 249; III, 180, 92 (*P.*), 236, 7; IV, 507; X, 58, 486. — Reymboutz, XXIX, 550. — v. Reynegom, XXIII, 316. — Reynen [2]), XXVII, 361. — v. de Reynerey, XXVII, 578. — Reyners, XXIII, 522; VI, 242, 3, 427; VII, 372, 412; IX, 532. — de la Reynie, XXI, 343; X, 447. — Reyniersz (?), XXI, 128; III, 84 (?). — Reyns, XXIII, 130. — Reynst, XXVI, 46, 363, 83; VII, 261; IX, 391; X, 271. — Reyntjes, XXV, 111. — Reynvaen, XXII, 556*b*, 61. — Reyoch, XXIII, 516. — Reyschoots, XXI, 128. — Reysen, XXX, 571. — Reysghe, XXIX, 134. — Reytenbach, XXIX, 69. — Reytsma, XXX, 64 *O*. — v. Rhede v. der Kloot, XXV, 394. — Rheen, XXVII, 478. — v. Rheenen, XXIV, 448; V, 580; VI, 382*; VIII, 140, 628. — v. Rhemen, XXVI, 587; IX, 163, 214, 381, 2*. — Rhemrev, XXX, 537, 70. — Rheten, XXI, 355. — v. Rheynen, XXIX, 52. — de Rhodes, XXVIII, 622*. — v. Rhijn, XXX, 228. — v. den Rhijne, XXVII, 98; X, 625, 7. — Rhijnsburg, XXVI, 425; VII, 94. — Ribbius, XXVI, 619; VII, 249. — Riccius, XXVI, 623*, 4. — Richard, XXII, 2; IV, 357; V, 615; IX, 61. — Richardot, XXIX, 630. — Richener, XXV, 623. — Richter, XXVI, 516. — Rickes, XXIX, 318. — Ricotti, XXV, 368. — Ridder, XXIV, 510; V, 141 [3]); VI, 583 (*n.*). — de Ridder, XXIII, 312; V, 474, 583, 4; VI, 44, 58, 300, 541; VII, 356; X, 604 (*n.* 3). — de R. v. Groenestein (en Rijnestein), XXVI, 340; VII, 428; VIII, 106, 7. — de R. v. Sandenburg, XXIX, 526. — v. den Ridder, XXIII, 78. — Riddersma, XXIX, 181, 3. — Ridley, XXVI, 539, 40. — v. Ridwale, XXVIII, 220. — v. Riebeek, XXIII, 106*; VII, 263. — v. Riebeek Gistel, XXIII, 106*. — Riecke, XXVI, 37. — v. Riede, XXIII, 523. — v. Rieden, XXIII, 103. — Riedt, XXIX, 381*. — Riedwijk (Riedijk), XXV, 374. — Rieke, XXVI, 16. — v. Riel, XXI, 154; VIII, 369. — v. Rielle, XXX, 162. — Rielsdink, XXVII, 356. — Riem, XXIII, 107*. — de Riemer, XXIII, 555; V, 168, 272 *O*, 631; VI, 40*; IX, 87. — Riemersma, XXVII, 478. — v. Riemsdijk, XXIII, 366; IV, 188, 306; V, 449; VI, 68, 385 *O*, 415, 8, 23, 538, 72, 3, 8 (*n.*), 9 (*n.*), 620, 7 (*n.*); VII, 518, 26, 8; VIII, 477; IX, 55, 224, 573, 87, 639 *O**; X, 64 *O*, 317, 8*, 22*, 34, 493, 537, 70. — v. Rienderen, XXVI, 528, 31; VII, 578. — v. Rienen, XXX, 613. — Riese, XXVIII, 144. — Riet, XXIV, 287. — te Riet, XXVII, 225. — v. Riet, XXVII, 368 *O*; X, 385 *O*. — v. Rietbeeck, XXIII, 212. — Rietberg, XXVIII, 480*. — Rietstap, XXX, 255. — Rietveld, XXIII, 531; X, 321. — v. Rietwijk, XXIX, 326. — Rieuwertsz, XXI, 21, 128. — Rigtenburg, XXX, 628 [4]). —

[1]) Reifferscheidt? [2]) *met* Keynen. [3]) *of* de Ridder? *zie* bl. 474, 583, 4; VII, 356.
[4]) *Zie* echter *Nav.* XXXI, 252 *O* (Misstellingen).

Riks, XXX, 576. — de Ring, XXVI, 630. — v. Ringe, XXVII, 250. — (v.) Ringenberg (-berch), XXIV, 145 *O*; IX, 46. — Rinia v. Nauta, XXIII, 631. — Riniers, XXI, 228. — Rink, XXIII, 162; V, 280; VI, 619. — Ripperbant, XXVI, 339, 41*; IX, 321, 2; X, 563. — v. Ripperda, XXIV, 189; VI, 263; VII, 635; VIII, 288; IX, 438; X, 63, 424, 5. — Ripping, XXIX, 172. — Ris, XXX, 496. — Risseeuw, XXV, 279; IX, 253. — v. Riswick, *zie* v. Rijswijck. — Ritgensteyn, XXIV, 224. — Ritschl, XXVI, 4. — Ritter, XXIII, 249. — de Rivecourt, XXV, 634. — v. Rives, XXVII, 576. — Riviere, XXVII, 571; VIII, 512. — de (van) Riviere, XXIII, 632; V, 10, 3; VI, 527; VII, 308, 571, 6; X, 118. — de Riviere d'Aerschot, XXVII, 576*. — de la Rivière de Sandra, XXX, 622. — di Riviere, XXV, 13. — Robais, XXX, 446. — Robbe, XXVI, 317. — Robbers, XXIV, 298 — Robbertson de Collier, XXVII, 315. — Robbertsz, XXVII, 381*. — Robers, XXIV, 440 (*n.*). — Robert, XXIX, 172. — Roberts, XXIV, 343. — Robidé v. der Aa, XXVII, 189, 203; VIII, 424. — Robineau, XXIX, 179. — de Robtot, XXIX, 630. — Robijn, XXI, 129. — Roch, XXV, 266; VI, 158; VII, 310. — de la Rochecourbière, XXX, 501. — de Rochefort, XXIX, 129. — v. Rochelfingh, XXVIII, 289. — Rochus, XXIV, 267. — Rock, XXIV, 414. — Rode, XXX, 329. — de Rode (Roden ?), XXI, 213*; IV, 145, 6. — de Rode v. Heeckeren, XXIX, 472. — v. Roden (Rooden), XXI, 59, 216; II, 545*a*; III, 532 (*G.*). — Rodenburg, XXI, 237; IV, 186, 262; VI, 42, 69; X, 146, 481. — Rodenrijs, XXV, 516, 7. — Röder, XXI, 129. — Roding, XXII, 57. — v. Rodinghe, XXVIII, 220. — Roeck (?), XXI, 227. — Roecks, XXII, 429, 556*a*. — Roeffs, Roefs, XXV, 15, 6*, 240; VI, 512; VII, 28. — Roekelt, XXX, 394. — Roeland, XXVIII, 536. — Roelands, XXIV, 524 — Roelandsweerd, XXIV, 145 *O*. — Roelandsz, XXI, 59; III, 121. — Roelandus, XXI, 129. — Roelansz, XXIII, 121. — Roelants, XXII, 117; V, 248. — Roele (?), XXX, 274. — Roelen, XXVII, 127 (*n.*). — Roelinck, XXV, 49 *O**, 321 *O*; VI, 377. — Roëll, XXIII. 374; IV, 4, 113, 593; VII, 193, 204; VIII, 319. — Roeloffs, XXVI, 506*; VIII, 537, 50; X, 143, 329. — Roelofs, XXVIII, 92 (*n.* 1), 335. — Roelofs gen. v. der Poorten, XXIX, 486*; X, 52. — Roelofsen, XXVI, 506 *Zie* Rolofsen. — Roelofsz, XXIII, 534. — Roels, XXV, 424. — Roelsius, XXIII, 323. — Roemer, XXIII, 631. — de Roemer, XXI, 226 — Roemers, XXIX, 375. — v. Roemerswael, XXIII, 419, 99*, 500; V, 430*; IX, 224 *O*; X, 5 (*n.*). — Roering, XXVII, 374. — Roerom, XXVII, 142. — Roerthan, XXV, 487. — Roeschen, Roescher, XXX, 252. — Roese, XXIX, 9. — Roesmont, XXVII, 509. — Roessingh, XXI, 432*; X, 584. — Roest, XXI, 129; III, 130; IX, 72, 3, 223, 30, 1, 3; X, 252. — de Roet, XXII, 602 [1]). — Roeterman, XXI, 129. — Roeters, XXIV, 209, 375*, 6*, 466, 601 *O*; V, 91, 513; VII, 44; VIII, 203, 532. — Roetert, XXIX, 391. — Roever, XXVII, 515, 20, 5. — de Roever, XXI, 314; II, 547*a*; III, 164, 370; VII, 47, 96, 318, 51, 475, 6, 501 (*n.*), 8*, 24*—7*—32, 71, 3 (*Nm*); VIII, 208*, 574, 5; X, 314. — Roevers, XXVII, 519 (*n.*). — Roeyenburg, *zie* Rodenburg. — Rogeau, XXVII, 611. — Roger, XXI, 129; II, 602; V, 621 (*n.* 7); X, 327. — Roggaerts, XXIII, 581. — Rogge, XXII, 407; III, 121; IV, 305, 15; V, 64, 494. — Roghé, XXVIII, 329 *O*, 545 *O*. — Rogier, XXIII, 21. — Rogiers, XXII, 554*a*; VII, 147, 420, 5; VIII, 485. —

---

1) was geen toonkunstenaar; *zie* Nav. XXXII, 234.

v. Rohan-Rochefort, XXI, 104. — Röhl, XXIV, 593*. — Rolandus, XXIX, 63, 82, 230, 3. — Rolapolos, XXVIII, 117. — Roldanus, XXVI, 318. — Rolinxwerth, XXIV, 145 *O.* — Roll, XXVI, 273 *O.* — Rollaert, XXIX, 598. — v Rolland, XXVIII, 38*, 631. — de Rollé, XXIII, 552. — Rollwerth, XXIV, 145 *O.* — Rolofsen, XXVI, 347, 506. — Roman, XXI, 129. - Romano, XXIV, 8. — Romberg, XXI, 129. — Rombouts (-boutsz), XXI, 129, 632; III, 76; VI, 273 *O*, 322; VII, 356; VIII, 49 438; IX, 439*. — Romburg, XXI, 129. — Romeyn, XXI, 129; VI, 394. — Romeyns, XXX, 628. — Romieu, XXVIII, 504. — Romp, XXX, 113 *O**, 208* — Rompelman, XXIV, 524. — Romph, XXII, 368. — v. Romswinkel, XXVI, 630. — Romvall, XXVIII, 463. — de Romviller, XXIX, 476. — Romvillers, XXVII, 426; VIII, 55. — Ronc, XXI, 213*. - Rönnenkamp, XXIII, 231. — Ronsard, XXIV, 540. — Ronsse, XXII, 115. — Rontvis, XXIV, 143. — de Roo, XXVI, 220*, 381, 625; VII, 131. — de Roo v. Alderwerelt, XXVI, 625; VIII, 580; IX, 79, 231. — Roobol, XXIX, 55 — de Roock, XXIX, 490; X, 608. — de Roode, XXIX, 274; X, 437. — v. Rooden XXIII, 532. — v. Rookhuizen, XXVIII, 142. — Rooman, XXVII, 571. — Roon, XXI, 213*. — Roon v. Pendrecht, XXIII, 369, 532, 85. — v. Roon, XXIV, 368. — Roorda, XXII, 58, 308; III, 464; V, 487; VIII, 259. — Roos, XXI, 129, 540; II, 306; IV, 122, 247; V, 129, 37, 279, 303; VII, 35, 104; VIII, 171, 251. — de Roos, XXIII, 376; X, 253. — Roosbeke, XXIX, 595. — Roosboom, XXVII, 513 (*n.*). — Roose, XXV, 399. — Rooseboom, XXVII, 477; VIII, 536. — Roosendaal, XXX, 60. — Roosenik, XXVII, 399, 400 (*Nm*). — Roosmale, XXIV, 168 *O*, 241 *O*, 52 *O*; VI, 257. — v. Roost, XXVII, 356. — Rooster, XXI, 544; VIII, 440. — Roosveld, XXII, 111. — Root, XXI, 129. — de Roover, XXII, 545*a*, 50*a*; VII, 507—9, 22, 5; VIII, 208, 575. — de Roover (-re, Dordr.), XXV, 266 (*G*). — Roovers, XXI, 130. — de Rooy, XXI, 27; VI, 157. — Rooyaards, XXV, 169 [1]. — Röpcke, XXI, 130. — de la Roque, XXVIII, 502. — de Roquefort, XXIV, 126. — Rorda, XXV, 487. — v. Rore, XXX, 420. — Roro, XXIII, 22. — Ros, XXIV, 4, 278, 411. — Rosa, XXI, 341; III, 389, 477. — Rosade, XXVIII, 502. — v. Rosande, XXIII, 213, 367; X, 625. — Rosay, XXV, 623, 4, 6, 7. — Roscam, XXV, 385. — Rose, XXI, 350; II, 141, 2. — Rosema, XXIX, 182 — v. Rosemael, *zie* Roosmale. — v. Rosembach, XXX, 577. — Rosen, XXVII, 122. — Rosenburg, XXVI, 330. — Rosenmuller, XXIV, 370; VI, 475. — Roséus, XXVIII, 96. — v. Roseveld, XXI, 379. — Rosier, XXIV, 108; VI, 468, 595. — Rosouw, XXVI, 411. — (v.) Ross, XXIV, 153, 4, 207 — Rossel, XXX, 373, 5*. — v. Rossem (-sum, *adel.*), XXIV, 147, 304, 99; VI, 417, 530, 4, 535, 8, 78, 627; VII, 57, 90, 520; VIII, 37, 44, 100, 99. — v. Rossem (-sum), XXIV, 53; VII, 118, 423, 7. — v. Rossendaal, XXVII, 580. — Rossii, XXVI, 470. — Rössing, XXIV, 461; VI, 555. — Rost, XXVI, 221; VIII, 592 *O*; X, 252. — Roste, XXII, 141. — v. Roswinckel, XXIV, 285. — Rotarius, XXIII, 21. — Rotermund, XXX, 429 (*n.*). — Rotgans, XXVI, 493. — Rotgers, XXIV, 445 *O*; X, 318. — Rothaller, XXV, 487. — v. Rotselaer, XXIII, 462. — Rottberg, XXV, 430. — Rottegater, Rottengarter, XXIII, 437; VIII, 512. - (v.) Rotterdam, XXI, 130; VII, 258, 426; VIII, 110, 209*, 467, 8*; IX, 269, 476; X, 199, 265. — Rou, XXV, 577 *O*; VI, 14, 230. — v. Rouberge, XXVI, 168 *O.* —

---

[1]) *lees* Royer.

de Roubles, XXII, 2. — de Ronck, XXIII, 316; VI, 488; VII, 214, 427, 634. — Rouffaer, XXX, 629. — de Rouk, XXIII, 107*. — de Roullie, XXIII, 36. — Roumen, XXIV, 455. — Rouppé, XXIV, 512. — Rouse, XXVI, 377. — Rousel, XXX, 541. — Rousse, XXVII, 637. — Roussel, XXIX, 376. — Rousselin, XXIX, 490. — Rousset, XXVIII. 507; IX, 82, 178, 233. — de Rout gez. Poictou, XXX, 149. — du Rouve, XXIII, 163. — de Rouvigny, XXIX, 477. — de Rouville, XXVIII, 53 (*P.*); IX, 79, 82, 234. — v. Rouwenoort, XXIV, 293, 398, 447, 531, 2. — Roux, XXIX, 73 (*n.* 2). — Rovalesca, Rovelasca (-co), XXIII, 15, 216, 421, 3*; IV, 306, 7. — Rover, XXI, 583; VII, 507, 8 (*n.* 4), 13, 5, 6. — Röver, XXI, 583; VII, 515. — de Rover, XXII, 269, 545*a*, 9*a*; VII, 507*, 8*, 9, 11, 6, 9, 21, 4, 6; VIII, 208. — de Röver, XXIII, 370; VII, 318 (?), 51 (?), 514, 6, 20, 2. — de Rover v Montfoort, XXII, 269, 545*a*, 50*a*; VII, 508*. — de Rovere, Roovere, XXI, 60; IV, 310; V, 263; VII, 316, 506, 7, 8*, 9, 23, 4*, 7*; VIII, 208*. — Rovers, XXVII, 518, 29. — Rövers, XXIII, 439; VII, 517. — de Rövers, XXVII, 318, 51. — Roversz, XXVII, 509 (*n.* 2). — Roy, XXI, 9. — à Roy, XXI, 130. — la Roy, XXI, 130. — le Roy, XXIII, 106*, 290; V, 615; VI, 313; X, 143, 330. — Royaards, XXIII, 374; V, 257; VI, 286; X, 207. — de Roye v. Wichen, XXII, 51*. — v. Roye, XXII, 51; IX, 561; X, 538*. — v. Royen, XXI, 6, 130, 242; II, 142, 269, 70*, 545*a*—7*a*; IV, 82; VII, 146, 7*, 433 *O*; IX, 385 *O*; X, 64 *O*, 100, 320 (*n.*), 1 (*n.*). — Royer, XXI, 130; V, 169 [1]); IX, 172; X, 328. — v. Royesteyn, XXIII, 581. — Rozza, XXIII, 433. — Ruardi, XXVII, 195. — Ruarus, XXI, 130. — Rubben, XXIII, 61. — Rubens, XXIII, 367. — Rucke, XXX, 275. — Rückersfelder, XXX, 486. — Rudiger, XXIV, 108. — de la Rue, XXI, 124, 54, 431. — Rüeck, XXIV, 415. — de Ruel, XXI, 237; VIII, 475. — de la Ruelle, XXIII, 433. — de Ruever, XXII, 443; VII, 510, 21, 4 (*n*)*; VIII, 202*, 7*, 8. — Ruffel, *zie* Russel. — Rugi de Metz, XXVIII, 387. — Rühs, XXIV, 128. — Ruiter, XXIII, 60. — de Ruiter, XXIII, 376 — Ruitinga, XXVIII, 620 (*Nm*). — Ruivers, XXVII, 519 (*n.* 3). — Rulaeus, XXX, 340. — Ruloffs, XXII, 454; V, 396. — Rumelaer, XXVIII, 259*, 484; IX, 165; X, 376. — v. Rummelman, XXIV, 123. — Rummelsperger, XXIV, 512. — v. Rump, XXV, 131. — v. Rumpst, XXIII, 62. — Rungen, XXIII, 513 — v. Rupelmonde, XXIV, 179. — Rupertus, XXIII, 527. — Ruppius (Ruppaeus), XXVIII, 149, 51, 298, 9 (*n.* 1), 533. — Rusiers, XXVI, 385 *O*. — Russel [2]), XXVIII, 468, 70. — v. Russy, XXIX, 271, 2. — Rust, XXX, 252. — Rutenbergh, *zie* Ruytenborch — de Ruter, XXIX, 473*. — Rutgers, XXVII, 429; VIII, 125; IX, 482; X, 332. — Rutgers v. Rozenburg, XXIII, 377; VI, 309; VII. 93; VIII, 528; IX, 53, 380; X, 494. — Rutgersze, XXIX, 6, 546; X, 72. — v. Ruth, XXIX, 480. — Rutsaerds, XXVI, 162. — de Ruuk, XXX, 385 *O*, 494*, 578 (*G.*). — Ruurhof. XXIII, 623. — Ruurts, XXX, 571. — Ruwerts, XXI, 130. — Ruychaver, XXIV, 71. — Ruyck, XXIV, 145. — Ruygrok, XXIII, 269, 631; IX, 529. — Ruys v. Beerenbroek, XXIV, 253*. — Ruys, XXI, 130. — Ruysch, XXI, 238; II, 114; III, 303, 12, 585; IV, 187, 253*, 63; V, 533; VI, 94*, 308*, 9*, 67, 479, 621; VII, 98, 249, 314, 580; VIII, 140, 362*, 6*, 484; IX, 219, 371*, 2*, 3*, 4*, 490, 521*, 2 (*Z.*), 4 (*Z.*), 633; X, 252*, 70, 494, 578 (*G.*), 617, 28*. — Ruysch de Bruin, XXV, 213. — v. Ruyschenberg, XXVI, 118. — Ruysdael, XXX, 454. —

[1]) *niet* Rooyaards. [2]) moet misschien »Ruffel" zijn.

Ruysendaal, XXI, 130. — de Ruyte, XXIV, 309. — v. Ruytenborch (-burgh, -berg), XXI, 238, 632; V, 199, 200; VI, 66, 163, 318 (*G.*), 623*; VIII, 100, 477, 84; IX, 118, 381, 2*; X, 151, 252, 390, (*n.* 1), 620, 8 [1]). — de Ruyter, XXI, 131; V, 524; VI, 325; VII, 430; VIII, 484; IX, 115, 473; X, 141, 53, 372. — Ruyters, XXVIII, 13. — v. Ruyven, XXI, 190, 1; III, 269, 539; IV, 178; VI, 485; VII, 311; VIII, 320, 67, 630. — v. Ruzette, XXVIII, 579. — de Rij, XXII, 56. — Rybeek [2]), XXIII, 106*. — Rijck, XXIX, 42. — Rijckaert, XXVI, 43; VII, 587; VIII, 485. — de Rijcke, XXI, 59; II, 114; III, 303, 16 (*P.*), 23; VI, 218; IX, 600. — v. Rijckel, XXVII, 577. — Rijcken, Rijken, XXVI, 229; IX, 1 *O.* — Rijckens, Rijkens, XXIV, 523; VII, 372. — Rijckerts, XXVIII, 485. — Rijckes, XXIX, 323. — v. Rijckevorsel, XXV, 479, 631. — Rijckewaert, XXX, 295, 7, 390. — Rijckhals, XXVIII, 41. — v. Rijckhuyzen, XXIV, 121; VIII, 582. — Rydt, XXI, 283. — Rijk, XXV, 374. — v. Rijk, XXVII, 50. — Rijkhof, XXI, 131. — Rijkman, XXI, 131, 240. — Rym, XXI, 60 [3]). — v. Rijn. XXI, 131; IV, 185; V, 11, 43; VII, 133, 5; VIII, 364; IX, 376*; X, 59. — v. Rijn v. Groenenberg, XXIX, 524. — v. Rijnberk, XXVI, 578. — Rijnders, XXI, 131, 240; V, 367; VI, 47, 8; VIII, 539; X, 360. — v. Rijndorp, XXVIII, 562. — v. Rijnestein, XXX, 624, 7. — v. Rijneveld, XXIII, 107*; VIII, 51. — v. Rijnevelt, XXIII, 412*, 582, 5; VIII, 139. *Zie* de Voocht. — Rijnhouts, XXVI, 487, 8. — Rijnsburg, XXVII, 94. — v. Rijnsburg, XXI, 402; VI, 216, 425. — Rijnshagt, XXVII, 318. — Rijntjes, XXV, 553. — Rijnvis (-visch), XXVIII, 80, 419*, 524; IX, 155*, 6 (*Nm*); X, 614. — Rijp, XXIII, 625; IV, 219. — Rijpelberg, XXIV, 60. — Ryquyns, XXVII, 372. — v. Rijsbergen, XXIII, 542. — v. Rijschooten, XXI, 131. — Rijser, XXVII, 154. — Rijshouwer, XXV, 625. — v. Rijsingen, Rijssingen, XXIV, 400; V, 267, 363*; VII, 509. — Rijspenninck, XXII, 142. — v. Rijssel, XXVII, 207. — v. Rijswijck, XXII, 50 (*n.*)*, 359; III, 523; VI, 538, 67; VII, 47; VIII, 475, 9*; IX, 46, 381, 2*. — (de) Rijswijk, XXIX, 64.

Saagman [4]), XXI, 168, 344. — Saakes, XXI, 169; V, 426. — Saalkink, XXIII, 503. — v. Saan, XXI, 169. — Saarda, XXIV, 594. — Sabbathier, XXIV, 473. — Saccus, XXI, 169. — Sackeville, XXVI, 216. — Sacré, XXVIII, 170. — Sadelaar, XXI, 169. — Sadeler. XXIV, 148. — Sadelijn, XXV, 366, 8*; VI, 47. — v. Saeftynghe, XXVI, 308. — v. Saemslag, XXI, 58, 9; VI, 308. — Sageman, XXVII, 422. — Sagers, XXX, 571. — de Saint Amand, XXI, 538. — Sainte Croix, XXVI, 593, 4. — de Saint Genois, XXI, 60. — Saint Guericx, XXI, 213. — de Saint Helene, XXV, 621; IX, 309, 10. — de Saint Remy, XXIX, 55. — v. Saksen-Altenburg, XXI, 104, 5, 10, 11. — v. S.-Coburg, XXI, 110. — v. S.-Gotha, XXVI, 46. — Sala, XXX, 447. — Salembien, XXI, 169; VI, 94. — v. Salenson, XXIV, 431. — v. Salinghen, XXI, 169. — de Salingré, XXVI, 493. — Salins, XXV, 223. — de Salis, XXV. 223; X, 65 *O*, 492. — Salius, XXV, 223. — v. Sallandt, XXVI, 378, 507, 80; VIII, 40, 560; IX, 224; X, 569. — de la Salle, XXVII, 192. — v. Sallet, XXV, 283, 585. — Salm, Salms, XXIII, 625; VIII, 80 (*Nm*); IX, 525; X, 479, 618, 20, 2. — Salomons, XXV, 256. — (de) Salve de Bruneton, XXVIII, 1, 389;

---

1) Vgl. *Nav.* **XXXI, 252 *O*** (Misstellingen).

2) Z. v. a v. Riebeeck? 3) *niet* Rijm Gerards, want »dochter" is uitgevallen.

4) Wat men hier niet vindt zoeke men op *Z.*

IX, 532*. — Salzbrunn, XXX, 373, 5*. — v. Sambix, XXI, 281; IV, 431. — Samplon, XXVII, 165. — Sampstag gen. Sampser, XXIII, 106*. — Samsliever, XXVII, 32, 4. — Sandberg, XXII, 307; VIII, 252; X, 59. — Sande, XXII, 50*. — ten Sande, XXVII, 317; X, 205. — v. Sande, XXV, 137; X, 487. — v. de Sande, XXII, 50*. — v. den Sande, XXI, 314, 516; II, 53. — v. der Sande, XXI, 62, 586. — Sandelin (-lijn), XXIV, 233, 6, 368, 531; V, 62, 520. — Sander, XXX, 546. — Sanders, XXIII, 376; VII, 639; VIII, 130. — Sanderson, XXIV, 26, 294; V, 265; VI, 221; VIII, 265 *O*, 376 *O*, 592 *O*. — Sanderus, XXII, 548*b*; VI, 490; VII, 371; X, 449. — v. Sandick, XXV, 223, 56, 7; IX, 483. — Sandifort, XXIX, 76, 86, 235. — Sandoni, XXIII, 81. — (de) Sandra, XXI, 214*; V, 384 *O*, 425, 501, 48, 73; VI, 96; X, 486, 622. — Sandrart, XXIV, 349. — ten Sandt, XXIV, 147. — v. Sandwijck, XXVIII, 265. — v. Sandijk, XXX, 64 *O*, 113 *O*. — Sanese, XXV, 11. — Sangher, XXVII, 33. — Sanisson gez. de Pesters, XXVI, 323*. — Sano, XXIV, 300. — Sansovini, XXV, 11. — Sant, XXIII, 623. — v. Santbergen, XXVI, 502. — v. Santen, XXI, 169; III, 370, 433; IV, 147, 446; VIII, 627; IX, 225 *O*, 80 *O*, 476; X, 161 *O*, 322, 85 *O*. — Santer, XXIV, 108; V, 617 — Santerre, XXV, 617. — de Santis, XXVI, 470 — a Santo Josepho, XXII, 456; VI, 469, 72, 4, 5. — Santo Lapis, XXIII, 143; IV, 514, 5; V, 58. — v. Santo Sigondo, XXIII, 418. — Santvoort, XXI, 289; VI, 386; VII, 92 (?), 119 (*n.* 2); X, 163. — v. Saparoua, XXX, 322 (*Nm*). — Sappema, XXIX, 182. — Sarcerius, XXIV, 238. — Saroels, XXIX, 381, 2*. — Sarpi, XXX, 455. — Sarry, XXIX, 172. — de Sart, XXV, 624. — du Sart, XXI, 407; VII, 209 *O*; VIII, 486 (*G.*), 630; X, 140, 490, 574, 616. — v. Sarwerden, XXIV, 411*. — Sas, XXIV, 592; V, 129 VII, 275, 474; VIII, 529. — Sas v. Weldamme, XXX, 625. — v. Sas, XXI, 169. — Sasbout, XXIII, 14; VI, 290; VII, 190; IX, 489 *O*; X, 427. — v. Sass, XXIX, 59 (*n.*). — Sasse, XXIX, 312. — v. Sasse v. Ysselt, XXVII, 111, 317, 9; VIII, 47. — Sassen, XXVIII, 467. — de la Saulx, XXVII, 588; VIII, 100*. — Sause, Saussé, XXX, 152. — de Sausin, XXVIII, 426; X, 60. — Saussa, XXX, 492. — Sautijn, XXI 158; II, 208, 303; IV, 545, 6*; X, 488, 9. — de Sauvage, XXVII, 588. — du Sauzet, XXI, 169. —; de Savornin, XXVII, 314, 632. — Savouret, XXI, 169. — Savry, XXII, 68. — Sawyer, XXIII, 375. — v. Sayn-Hachenburg, XXI, 105. — Scaccia, XXVI, 471. — v. Scalda [1]), XXVI, 308. — Sceel, XXVIII, 97 (*n.*). — de Scelin, XXI, 59. — Scepérus, XXI, 169, 70. — Schaaf, XXV, 620; VII, 14. — Schaak, XXVIII, 630. — v. Schaardenburg, XXVII, 522. — Schabaelje, XXI, 170. — Schad, XXVIII, 150. — Schade, XXVI, 511, 2; VII, 28; X, 425*. — Sch. v. Ihorst, XXIX, 477*; X, 207*, 424, 5*. — Sch. v. Westrum, XXV, 14*, 5*, 239, 40; VII, 28. — v. Schadrih, XXVI, 346. — Schaeck, XXIII, 301. — Schaeff, XXX, 202. — Schaep, XXIV, 146, 7, 263, 399; V, 518; VI, 577; VII, 97, 635; VIII, 124, 40, 55, 98; IX, 391; X, 55. — Schaepman, XXIV, 531. — Schaepmeester, XXIX, 601. — Schaer, XXX, 1, 209. — Schaesen, XXVI, 427; VII, 580. — Schaffer, XXV, 142; X, 425. — Schäffer, XXIX, 47. — Schaft, XXI, 170. — v. der Schaft, XXVI, 544. — Schagen, XXI, 170; III, 514, 81, 623, 4, 8, 30; V, 256; VIII, 426; IX, 489 *O*. — v. Schagen, XXIII, 177, 625;

[1]) Schelde?

IV, 258 [1]); VI, 369 (?); VII, 191; VIII, 110; IX, 326; X, 492, 592. — Schaghe, XXI, 170. — Schaghen, XXX, 500. — Schalekamp, XXI, 170. — Schalker XXI, 170. — v. Schalkwijck, XXVIII, 484. — v. Schall, XXVI, 623*. — v. Schaluynen, XXI, 631. — Schannat, XXV, 277. — v. Scharenberg, XXIII, 106*. — v. Scharenborg, XXX, 52*. — Scharff, XXX, 272, 569*. — Scharp, XXIX, 593 — Scharten, XXVI, 12. — Schas, XXV, 153; IX, 172. — Schass, Schasz, XXIV, 273; V, 153; IX, 296. — v. der Schatte, XXII, 599; III, 181. — Schatter, XXV, 91; VI, 263. — v. Schaumberg, XXIII, 106*. — v. Schawijck, XXIII, 371, 2, 528; IV, 29. — Schayck, XXIII, 301. — v. Schayck, XXIII, 43, 371, 528; IV, 29, 30; VI, 13. — Schayes, XXI, 227. — Schede, XXIII, 377; IX, 631. — Schedel, XXVIII, 440. — Scheder, XXX, 373, 5*. — Scheel, XXVIII, 105 *O*; VIII, 97 (*n*). — Scheeping, XXIX, 321. — Scheer, XXV, 208 *O*, 68. — Scheer v. Amerongen, XXIII, 107*. — Scheerenberg, XXIII, 106*, 8*. — Scheers, XXIII, 108*; IX, 439; X, 324*. — Scheffer, XXI, 170; VII, 189, 203, 311; VIII, 47; IX, 528; X, 582, 4. — Scheible, XXII, 13. — Scheid, Scheidt, XXVI, 325, 486; VII, 131, 2; VIII, 38. — Scheidius, XXIV, 71; V, 277; VI, 101, 225 *O*, 544 *O*; VIII, 39, 630. — Scheisbach, XXX, 480. — Scheldema, XXV, 487. — Scheldewaert, XXIX, 610. — Schele, XXV, 429; VIII, 97 (*n.*), 116. — Schellart, XXIII, 464. — Schellart v. Obbendorf, XXI, 211 (*n.*). — v. Schellebeek, XXVII, 206. — Schelleken, XXIV, 331*. — Scheller, *zie* Schiller. — Schelling, XXI, 170; IV, 299. — v. der Schelling, XXI, 170; VI, 625; X, 228 (*n.* 1). — Schellinger, XXIII, 375, 6; VI, 383; IX, 391. — Schellingwou, XXI, 170; III, 106*; VI, 263; VII, 97. — Schellinkhout, XXIII, 625. — Schelte, XXI, 170, 1 (*P.*), 343; IV, 15; VI, 262, 73 *O*, 329 *O*, 626; X, 496. — Schelten, XXVI, 626; VII, 102, 582*. — v. Scheltinga, XXIII, 312; X, 155, 322. — Scheltius, XXIII, 424; V, 205, 425. — Scheltus, XXIII, 242, 424, 547*; IV, 244, 478, 9, 97, 8; V, 48 *O*, 433 *O*, 522; VI, 329 *O*, 433 *O**; IX, 112, 503. — Scheltz, XXI, 170. — Schelvis, XXV, 137 (*n.*). — Schenk, Schenck, XXI, 171 (*P.*); II, 263, 600; III, 285; IV, 269; V, 216, 45; VI, 470, 5, 622*; X, 202. — Schenperch, XXX, 478. — Schepens, XXI, 229; V, 584. — Scheppinck, XXX, 272. — Scherding, XXIII, 106*. — Scherenberg, XXIII, 105*. — Schergens, XXVIII, 150, 1. — (v.) Scherpenberg (-borg), XXVII, 46, 205, 6; IX, 525. — v. Scherpenzeel, XXVIII, 101, 477; X, 201, 378. — Scherphoff, XXVI, 480. — Scherphusius, XXVI, 426, 7. — Scherpingh, XXVIII, 368; IX, 82, 233. — Scherr, XXVI, 433. — Schets, XXVIII, 52, 466. — Scheube, XXVIII, 455. — Scheuer, XXV, 550. — Scheurleer, XXVIII, 55. — Scheutz, XXIII, 427. — v. Scheuwenburg, XXII, 473. — Schevinck, XXIV, 147. — Scheyf, XXIX, 530. — Scheyffart, XXVII, 577, — Scheytman, XXI, 568; III, 514. — Schiassi, XXVI, 471. — Schicke, XXV, 223. — Schickhart (Schickart), XXV, 621; VI, 471, 5. — v. Schidderich, XXVI, 585. — v. der Schie, XXVII, 473. — Schieck, XXV, 621. — de Schietere, XXVII, 38. — Schiffer, XXV, 582; X, 546, 7. — de Schilder, XXVII, 574; VIII, 204. — Schilders, XXII, 263, 359; X, 379. — Schill, XXX, 547. — v. Schiller, XXIX, 629 [2]). — Schillick, XXIII, 108*. — (v.) Schilling, XXI, 170; II, 557^b, 60; IV, 456; VI, 585; VIII, 1, 387; IX, 45. — Schilperoort, XXI, 173; II, 73; VIII, 516. — Schim, XXX, 390. — Schimmelpenninck, XXIX, 167, 383*, 478 (*P.*); X, 110*, 567. — Schimmelpenninck v. der Oye,

[1]) *niet* v. Schragen. [2]) *niet* Scheller.

XXI, 211; VI, 245, 6, 417, 507, 35; VII, 246; VIII, 47, 254, 574; IX, 383, 592; X, 110. — Schinkel, XXI, 239; II, 74, 406; IV, 30; V, 230, 521; VIII, 356; IX, 169 *O*, 225 *O* (*Cat.*), 52. — v. Schinne, XXV, 322; VIII, 369; X, 502 — da Schio, XXIII, 436. — Schipper, XXI, 171, 2, 592; II, 69, 72; X, 611. — Schippers, XXI, 171; VIII, 150 — Schippérus, XXVIII, 631, 2. — Schippinck, XXX, 266. — Schivelberg, XXVII, 144. — Schlager, XXIV, 443. — Schlegel, XXV, 45; VIII, 592. — v. Schlenderhaan, XXV, 146. — Schlick, XXIII, 450. — Schlosser, XXV, 172. — Schmedekink, Schmedding, Schmeding, XXIX, 208 (*Nm*). — Schmelzer, XXVI, 470. — Schmerten, XXV, 131. — v. Schmid, XXIII, 603. — Schmidt, XXI, 172; II, 255; V, 58; X, 232, 457, 546. — Schmitburch, XXVI, 118. — Schmitt, XXII, 514. — Schmitz, XXVI, 75; VIII, 157. — v. Schmülling, XXII, 265. — Schneider, XXI, 172; V, 449. — Schneither, XXIX, 171. — Schoeck, XXX, 255. — Schoef, XXX, 253. — Schoemaker, Schomaker, XXIV, 224 (*H.*); IX, 47, 490; X, 262, 438. — Schoemberg, Schoenberg (-perch), XXX, 478 — v. Schoenburg-Waldenburg, XXI, 104. — Schoepfer, XXX, 229. — Schoeré, XXV, 624. — de Schoesetter, XXVIII, 585. — Schoevaert, XXVIII, 358 (*Nm*). Schoevers, XXVI I, 358 (*Nm*). — Schol, XXII, 255; IV, 284; X, 38. — Schöler, Schöller, XXI, 316. — Scholiers, XXVII, 239. — Scholl, XXIV, 514, 5*; V, 245, 7. — Schollaert, XXVII, 213. — Scholte, XXVI, 490. — Scholten, XXI, 172, 380; V, 339; VI, 489. — Scholtus, XXVI, 344. — Schomator, XXV, 176. — Schomberg, XXIII, 380; X, 478. — Schommers, XXVIII, 147. — Schonat, XXIV, 108. — v. Schonauwen, XXIII, 107*; V, 259. — v. Schönberg, XXX, 479 (*G.*). — v. Schönebeck, XXV, 131. — Schon(en)burg, XXV, 142, 278; VI, 169 *O*, 234, 394; IX, 181; X, 144, 477, 8* (*Z*). — Schonnenborch, XXX, 478. — v. Schonrad, XXV, 145. — Schoock, XXI, 583; IV, 524; V, 49 *O*; IX, 486*; X, 255 (?). — Schoockfenne, XXIV, 122. — Schoon, XXV, 20; VIII, 377 *O*. — Schoonakker, XXIII, 302. — Schoonburch, XXVIII, 517. — Schoonderbeek, XXIV, 12 *O*. — Schoonderwoert, XXVI, 502. — v. Schoondonck, XXX, 577. — Schoonenburg, XXI, 172. — Schooneveld, XXI, 172; VI, 225 *O*; VII, 321 *O*. — v. Schoonhoven, XXI, 173 (?); III, 83 (?), 288, 418, 586; VI, 574; VII, 142, 579*; IX, 63. — Schoonman, XXIV, 234. — v. Schoonsteyn, XXII, 306; IV, 240; VIII, 249 — Schoonwald, XXI, 77, 173. — Schoordijk v. Rijnouwen, XXII, 15. — v. Schoorl, XXIV, 262; V, 549 (?). — v. Schooten, XXIII, 518; VIII, 368. — Schoots v. Capelle, XXI, 173. — v. Schooy, XXIII, 211. — Schorer, XXII, 269; III, 107*; IV, 338, 57, 415, 43; VI, 287; VII, 422; VIII, 51*; IX, 439, 532, 601; X, 317. — Schornburg, XXX, 478. — Schorrer, XXIX, 601. — Schortes, XXII, 307; VI, 347; VIII, 250. — Schot, XXI, 173; II, 116, 506; VI, 97, 218, 486; IX, 46. — Schotanus, XXVIII, 610; IX, 183 (*A.*). — v. Schoten, XXV, 330 (?); VII, 93. — v. Sch. Veen, XXV, 330. — Schott, Schotte, XXI, 123; III, 423; VI, 486; IX, 327*. *Zie* Scot. — de Schotte, XXIII, 213. — Schotti, XXIII, 109, 216, 423. — Schouburg, XXX, 478. — v Schoumans, XX II, 434. — v. der Schoute, XXVIII, 530. — Schouten, XXI, 173; II, 12, 57; III, 107*, 626; IV, 185, 377; VI, 157, 239, 483; IX, 590; X, 331. — Schouten v. Weede, XXIII, 107*. — Schoutetus, XXVI, 548. — de Schoutheete, XXIII, 381; IX, 134. — Schouw, XXV, 625. — v. Schouwen, XXVI, 305. — Schouwenburg, XXX, 478. — Schrader, XXVI, 148 (*Nm*). — Schram, XXX, 273. — Schrassert, XXI, 211; V, 577; VI, 40*, 242, 338, 9, 43, 426, 508; VII, 419; VIII, 109; IX, 41, 2, 5, 163, 214, 323,

5; X, 277. — Schrauwen, XXIV, 398. *Zie* 's Graeuwen. — Schreuder, XXI, 173; III, 517; VI, 148 (*Nm*). — Schreur, XXVI, 148 (*Nm*). — Schrevelius, XXII, 454; IV, 168; IX, 339. — v. Schreven, XXV, 223. — v. Schrieck, XXV, 143; X, 378*, 575. — Schrieks, XXX, 576. — v. Schrieur, XXX, 575. — Schröder, XXI, 28; VI, 148 (*Nm*). — Schrojen, XXVI, 414. — Schroor, XXVI, 148 (*Nm*). — Schroots, XXIII, 385, 536; IV, 259; VI, 634. — v. Schrotsberg, XXIII, 106*. — v. Schroyestein, XXIV, 264. — Schrijver, XXII, 56; III, 632; IV, 188; IX, 391. — Schrijvers, XXII, 330. — de (v.) Schubert, XXIV, 3, 68, 9*, 153. — Schubler, XXIV, 511. — Schuck, XXV, 621, 2. — v. der Schuere, XXI, 173. — v. der Schueren, XXVI, 506. — Schuiteboer, XXVI, 83. — Schuitert, XXVIII, 76 (*Nm*). — de Schuler, XXX, 64 *O*. — v. Schuler, XXI, 315; VIII, 529. — Schulius XXIX, 339; X, 428 (*n*. 1). — Schull, XXIV, 355, 6; VI, 92, 433 *O*; VII, 524; VIII, 41, 2, 5, 437; IX, 277; X, 426. — Schuller tot Peursum, XXIV, 128. — Schulperoort, XXI, 173. — Schult, XXII, 120 (*Pn*), 279 (*Pn*). — Schulte, XXIX, 134. — Schultetus, XXVII, 611. — Schultz Jacobi, XXVII, 550. — Schuman, XXV, 619. — Schuppe, XXVII, 27. — Schuring, XXI, 173. — Schurnbergk, XXX, 478. — Schut, XXI, 173; IV, 108. — Schütes, XXII, 280 (*Pn*). — Schutte, XXVII, 69. — Schutter, XXIX, 491. — Schuurbecque (Boeije), XXII, 209*, 429*, 556ᵃ*; III, 34*, 163*; IV, 255, 67. — Schuurman, XXI, 173; III, 631; VI, 426. — Schuurmans, XXVI, 37; VIII, 488 *O*; X, 272. — Schuyl, Schuyll (v. Walhorn),, XXVI, 42; VII, 217; VIII, 52; X, 32, 428. - Schuylder, XXIV, 149. — v. Schuylenburch, XXIV, 52; V, 582; VI, 317; VII, 141, 352, 477; VIII, 49, 55, 94, 5*, 207, 321, 61, 2*, 582, 3*; IX, 269, 633; X, 267, 8, 592. — (v.) Schuyler, XXIV, 362*. — Schuyt, XXI, 252—4; III, 630, 1; VI, 163, 318. — Schuytemaker, XXVIII, 522; IX, 16. — Schuyter, XXVIII, 632. — Schwalm, XXIX, 65—70. — Schwartz, XXIV, 514; V, 131. — v. Schwartzburg-Sonderhausen, XXI, 104. — Schwarze, XXX, 203, 384. — v. Schwarzenau, XXX, 155. — Schwarzenberg, XXVIII, 237, 619. — Schwawenpuhler, XXIII, 106*. — Schweighauser, XXIV, 21. — v. Schweinsbergen, XXVIII, 387. — Schwenke, XXV, 622; X, 231. — v. Schwerin, XXV, 220; IX, 629, 30; X, 479 (*G*.). — Schwindel, XXIV, 512, 3, 5. — Sconberg, XXX, 478. — v. Scoorle, XXV, 549. — Scot, Scott, Scotte, XXI, 121; IV, 497; VI, 97; X, 565. — v. Scoten, XXV, 330. — v. Scothem, XXV, 65. — Scottersmuere, XXVI, 495. — Scrappérus, XXV, 487. — Screvel(s), XXVIII, 229. — Scriba, XXII, 369. — Sebastiaan, XXIV, 365; VII, 264* (*Gr*.). — Sebastiaanse, XXIV, 53; V, 398. — Sebel, XXIX, 589. — Sebutini, XXIV, 515. — Seccherus, XXVII, 359. — Securius, XXVI, 291. — v. Seelbach, XXIV, 309. — Segars, XXVI, 96. — Segelke, XXI, 173. — (de) Segere (Zegere, Seghere) [1]), XXVI, 485; VII, 43; X, 623. — Segers (Zegers, Seegers, Seghers), XXI, 58; VI, 323 (?), 82*, 629*; VII, 139*, 359; VIII, 624, 6 7*; IX, 476, 577, 9, 80, 1*, 2; X, 269, 454. — Segry, XXII, 360. — v. Segwaert, XXIII, 528; IV, 31; V, 205; X, 385 *O*. — le Seigneur, XXIX, 172. — v. Seldam, XXIX, 1. — Seldenryck, XXVII, 557. — Selhof, XXV, 56. — Selis, XXIV, 455. — Selis (Selys) de Fanson, XXIII, 536*; IV, 259; VI, 633. — Selle, XXI, 227. — Selleger, XXI, 173. — Sellius, XXX, 52. — (v.) Selm, XXI, 173, 4. — Sels, XXX, 576. — Selschap,

[1]) z. v. a. Segers, Zegers?

XXI, 174. — Selsma, XXVIII, 322. — v. Selstede, XXVI, 384 *O* (*P.*), 94 (*P.*). — Sem, XXVIII, 491; X, 119. — Semeyn(s), XXI, 540; II, 52, 3 (*P.*). — v. Senden, XXV, 352; IX, 473. — Senny, XXVIII, 514. — Sepp, XXI, 174. — v. Septeren, XXI, 174. — Sergeant, XXI, 174. — Serhippens, XXV, 479. — Sermes, XXVI, 273 *O.* — de la Serna Santander, XXI, 77, 126; VII, 104 (*Cat.*), 114, 7 (*Cat.*). — v. Seroyen, XXVIII, 240. — Serrure, XXIII, 483; V, 478, 519; X, 189. — Serrurier, XXIX, 75; X, 493. — Serruys, XXVIII, 26 (*n.* 2, *Nm*), 8 (*Nm*). — Sersimons, XXI, 60. — Serton, XXX, 210. — v. Sertsbeek, XXIV, 220 — Servaas, XXIV, 287; IX, 442. — Servatius, XXVII, 266. — Seubert, XXX, 543. — Seuck, *zie* Suyck. — Seullyn (Seullins), XXV, 384 *O* [1]), 425 [1]), 569*; X, 201. — de Seur, XXX, 327 (*n.*). — Sevecotius, XXVI, 339. — v. Sevenbergen, XXIII, 267; IV, 77. — Sevener, Seventer, *zie* v. Zevender. — v. Sevenhuysen, XXX, 274 (?). — Sevenoake, XXIX, 31. — de Sevines, XXX, 487. — Seyen, XXVII, 574. — Seyenberg, XXIX, 44. — Seylemaker, XXVII, 322. — Seys, XXVIII, 431. — v. Seyst, XXIV, 531. — Seysvelt, XXX, 488. — Sgrauen, Sgraauwen, *zie* 's Graeuwen. — v. Shepeye, XXVIII, 220. — Siats, XXX, 280. — Sibinga, XXIII, 628. — Sibmacher, XXX, 581. — v. Sichem, XXI, 168, 74. — Sickenga, XXVIII, 294 (*n.*); IX, 184. — v. Sickinga, XXIV, 438; V, 41. — Sickinghe, XXV, 41, 2; X, 425. — Siderius, XXX, 140. — Sieber, XXIX, 234 (*n.*). — Siegenmeijer, XXVI, 313. — Siersz, XXVIII, 516. — Sieverts, XXVI, 161. — Sigelin de Nasse, XXVII, 263. — Sighers ter Borch, XXVII, 363, 482*. — Signard, XXIX, 236. — Sikkel, XXV, 112, 553. — Sikken, XXVIII, 135. — de Sille, XXVIII, 109. — Sillem, XXII, 30; VIII, 168. — Silvercrona, XXVI, 231 (*n.*)*, 426. — Silvius, *zie* Sylvius. — v. Simmeren, XXV, 616. — Simmus, XXVIII, 220. — Simon, XXVII, 536 *O*; IX, 489. — Simond, XXI, 209. — Simonides, XXVI, 385 *O.* — Simonis, XXIV, 236, 8. — Simons, XXVI, 499; VIII, 14; IX, 162. — Singendonck, XXV, 170, 365. — Sinia, XXVIII, 607 (*Nm*) — Sint Cruys, XXVI, 593, 4. — Sint George, XXVI, 115. — Sint John, XXV, 280. — Sirtema v. Grovestins, XXV, 565. — Sismus, XXX, 390. — Sissa, XXVIII, 371, 440. — Sissinga, XXX, 527. — Sisto de Reina, XXVI, 474. — de Sitter, XXIV, 109; VIII, 545 *O.* — v. Sittert, XXVI, 52. — Sivery, XXIII, 423. — Sivré, XXI, 551, 82; IX, 281. — Six, XXIII, 317*, 414; IV, 384, 579 (*P.*); V, 38, 565; VI, 263; VII, 202; VIII, 527; IX, 483; X, 446. — Sixma, XXIII, 323. — (v.) Sjaerda, XXV, 485; VII, 478. — Sjoerdama, XXIX, 181. — Slaats, XXI, 174; VIII, 496, 7, 500, 1, 3 (*n.*), 6 (*n.*); IX, 229. — Slabbaerd, Slabbers, Slabberman (-jan), XXII, 365. — Slabran, XXX, 331. — v. der Slaert, XXX, 209 *O.* — v. den Slagmeulen, XXV, 59. — Slegge, XXV, 384 *O.* — Slicher, XXIII, 545 *O*, 642 *O*; VI, 621. — Slichtenberg, XXI, 175. — Sligtenhorst, XXI, 175, 401, 7; V, 498; VI, 515. — v. Slingelandt, XXIII, 14 (*n.*); IV, 366, 7; V, 208 *O*, 68, 365; IX, 526; X, 325. — Slingerlant, XXIX, 228. — Sloet, XXV, 41; IX, 114, 381, 2*, 562; X, 335. — Sl. v. de Beele, XXV, 248. — Sl. tot Oldhuis, XXV, 583; X, 570. — Sl. (Sloot) v. Warmelo, XXV, 226. — Sl. tot Westerborg, XXVI, 413. — Sloffer, XXIX, 483. — v. der Sloot, XXIV, 151; VII, 579. — v. Slooten, XXV, 365; VI, 42. — v. Sloten, XXVI, 425; VII, 93. — Sloterdijk, XXV, 97 *O*, 203. — Slothauber (-hauer), XXIV, 510, 6*. — Slothouwer, XXIV, 516 (*n.*). — Slotsboo, XXI,

---

[1]) *niet* Seully.

156. — Slueter, XXIV, 147. — v. der Sluis, Sluys, XXII, 304; VIII, 1, 335, 88; IX, 70. — v. de Sluisewey, XXVII, 195. — de Slusa, XXIII, 289. — v. Sluys, XXVII, 162. — Sluysken, XXII, 303; IV, 175, 6*; VI, 339, 44*, 435; VII, 267; IX, 323, 4, 587; X, 149—51, 3, 4, 5 (*P.*), 371. — Sluyter, XXI, 175; IX, 490. — Slijp, XXI, 175. — v. Slijpe, XXIII, 525. — v. Smalevelt, XXI, 211; III, 15; IV, 147. — Smallegange, XXI, 203, 49; VIII, 531. — Smedingh (-dink), Smedinga, Sme(e)king (-kink), XXIX, 208 (*Nm*). — Smeekeris, XXIX, 162. — Smeekertze, XXIX, 162. — Smeenge, XXVIII, 609 (*Nm*). — Smeenk, XXIX, 208 (*Nm*). — Smelinck, XXIV, 147, 511. — Smelsing, XXII, 181. — Smelsinck, IX, 44. — Smenga, XXIX, 208 (*Nm*) — de Smet, XXV, 619; VII, 625; VIII, 404; IX, 209 (*Nm*). — de Smeth, XXII, 368, 93; IV, 193; V, 44, 204; VI, 93 VII, 41; VIII, 254, 520; X, 155, 580. — Smetius, XXVII, 156, 7. - Smets, XXI, 175 — ter Smetten, XXX, 156. — Smeulders, XXVIII, 359. — Smeyenga, XXIX, 208 (*Nm*). — Smeynck, XXIV, 147. — Smezer, XXVI, 469. — Smidje, XXIX, 209. — Smidt, XXIV, 300; VIII, 161 *O*; X, 397*. — de Smidt, XXIII, 499*. — de Smidt [1]) v. Baerland, XXIII, 495, 6, 9*; IV, 178; IX, 634. — Smient, XXI, 175. - Smille, XXI, 59. — Smils v. der Liesden, XXI, 58. — v. Sminia, XXIV, 365, 594; VII, 11; VIII, 609 (*Nm*); IX, 208 (*Nm*), 9; X, 145, 329, 478. — Smink, XXIX, 208 (*Nm*). — Smissaert, XXIII, 579; V, 224; VI, 46, 304; VII, 102; X, 271, 321. — Smit, XXI, 176; II, 12, 3; III, 192, 628; IV, 545; V, 208 *O*, 68; VIII, 297; IX, 27, 8; X, 457. — de Smit, XXIX, 604, 7. — Smith, XXI, 176, 335, 40; III, 288; VIII, 512; IX, 377, 491; X, 311. — de Smith, XXII, 25. — Smits, XXI, 156; III, 242; VI, 243; VIII, 157; IX, 53*, 4*, 113, 4 (*n.*), 606; X, 255, 377, 97, 427, 561. — S. v. Kruiningen, XXIII, 501. — Smoense (?), XXI, 176. — Smout, XXVIII, 517; IX, 377*. — Smulders, XXII, 142; VI, 28; VII, 573; VIII, 22 (*Nm*), 4 (*Nm*), 87 (*Nm*), 93. — Smullinck, XXVI, 623*. — Smyter, XXIII, 51. — Smyters, XXI, 176; IV, 524. — Snabelius, XXVII, 632; VIII, 94; IX, 621, 2 (*Pn*)*; X, 137—9, 601*. — Snaes, XXX, 394. — Snapper, XXX, 485. — de Snapper (?), XXI, 281. — Snavels, XXII, 266. — Sneeck, XXIII, 15. — Sneewater, XXI, 176. — Snel, XXVII, 559. — Snellaert, XXIV, 431; V, 190; X, 306. — Snellebrand, XXV, 350. — Snellen, XXVI, 540. — v. Snellenburg, XXI, 239; X, 619. — Snellinck, XXIV, 284. — Snels, XXI, 538; VI, 385 *O*. — Snep, XXV, 60, 245 — v. Snetten, XXVI, 52. — Snip, XXV, 208 *O*, 68. — Snitger, XXIV, 300. — Snitsevorg, XXX, 616. — Snoeck, XXII, 178; VI, 57 *O*; VII, 9, 250. — v. der Snoek, XXIX, 66. — Snoep, XXX, 565. — Snooij, XXIV, 259, 458. — Snouck, XXVI, 57 *O*, 158, 60; IX, 481. — Snouck Hurgronje, XXIV, 135, 62. — Snouck v. Loosen, XXIII, 626. — Snouckaert v. Schauburg, XXII, 54, 308; III, 380, 579; IV, 197; VI, 549. — Snoukhart, XXII, 261, 2. — Snoy, XXIII, 394. — Snijders, XXV, 429; IX, 225 (*n.*). — Sobus, XXV, 111. — v. Soelen, XXI, 630; VI, 246 (*n.*); VII, 191, 318; VIII, 213, 369. — v. Soenen, XXVIII, 96, 216 *O*. — Soenius, XXV, 245. — Soermans, XXVIII, 202. — Soesman, XXI, 176. — v. Soest, XXIV, 107. — Soetaert, XXIX, 600, 2. — Soetbroodt, XXVII, 263. — de Soete v. Houteringe de Villiers, XXX, 148, 51. — Soetens, XXIII, 169 *O*; VII, 477. — Soeterijk, XXV 624. — Soeyro, XXI, 176, 241. — Soggaerts, XXV, 567; VI, 51. — de Sohier

[1]) *niet* Smith; vgl. *Nav.* XXXI, 638.

XXVIII, 580; X, 56, 8. — Sol, XXII, 127, 557a. — de Solempne, XXVIII, 61. — Sollicofer, XXII, 262. — Solling, XXII, 499. — Solmans, XXI, 176. — v. Solms, XXIII, 385; VIII, 511, 5; X. 128, 230. — Solnitz, XXV, 245, 6, 621. — Soltau, XXVI, 291. — Soltkart, XXIX, 491. — de Sombref, XXIII, 420; IX, 472. — v. Someren, XXI, 176; III, 580; IV, 4, 382; V, 394; IX, 357, 481; X, 545. — v. Sommelsdijk, XXII, 371. — Sommer, XXX, 456. — v. Sommerdijck, XXI, 177. — v. Son, XXIII, 527; VII, 551; IX, 229; X, 492*, 3. — Sonck, XXIII, 57, 263, 424, 89; V, 204; X, 492. — v. Sonhoven, XXIII, 511 (*P.*). — Sonmans, XXIII, 538; IV, 32. — Sonnenpeck, XXIX, 157 (*Nm*). — Sonner, XXII, 262. — Sonneschijn, XXVIII, 191*. — v. Sonnevelt, XXI, 401; II, 82; IV, 79; VII, 99, 587; VIII, 38* (*G.*). — Sonnius, XXVII, 296. — Sonoy, XXX, 424. — v. Sonsbeeck, XXI, 585; III, 377; VI, 345; VIII, 527*, 8*; IX, 490. — Sontag, XXI, 518 (*P.*). — Soop, XXIII, 623. — Sopers, XXV, 111, 553. — Sordebets, XXI, 177. — Sore, XXVI, 8. — Sory, XXII, 140. — Souburch, XXIII, 44; IV, 55, 219. — Souchay, XXIX, 73. — Soudenbalch, XXI, 237; VII, 518; IX, 521; X, 619, 21. — Souteland, XXIX, 185. — v. Souten, XXVIII, 251; IX, 116, 63. — Soutendam, XXII, 17, 453 (*n.*); V, 208 *O*, 68; X, 1 (*n.*). — Soutman, XXII, 75; IV, 264. — Souts, XXV, 100. — v. der Souw, XXVI, 633; VII, 102, 258; IX, 589. — Spaan, XXI, 177. — Spaanseerder, XXI, 177. — Spaen, XXIII, 107*, 8*. — v. Spaen, XXI, 271; VI, 62; X, 493*. — Spaene, XXIII, 108*. — Spaltman, XXV, 175. — Spandaw, XXVII, 49 *O*; X, 426. — Spangemecker, XXVIII, 450. — v. Spangen, XXIX, 440, 78 (*G.*); X, 106, 380. — Spangenberg, XXIV, 456. — Spanger, XXVIII, 579. — Spanheim, XXVIII, 534. — Spanjert, XXII, 2; IX, 310. — Spannerbroek, XXIII, 108*. — Spapen, XXIX, 529. — v. der Spar, XXV. 567. — Sparenbergh, XXX, 85. — Sparrow, XXII, 2. — v. Sparwoude, XXVIII, 632; IX, 325, 6*, 7*. — Specht, XXV, 275, 372. — v. Speeck, XXIV, 82. — Speelman, XXVII, 362. — Speenderbeeck, XXIII, 108*. — Speete, XXV, 555. — v. der Speeten, XXX, 537. — Speets, XXV, 112, 555. — Speldemaker, XXII, 56. — Spellers, XXII, 451; VI, 31, 476. — Spelman, XXX, 228. — Speltjen, XXI, 521. — v. Spengler, XXVII, 251. — Sperna, XXVI, 164. — Speu, XXIII, 122. — v. Speulde, *zie* v. Spuelde. — Speuy, XXIII, 351; V, 58, 246. — Spex, XXVII, 96, 7. — Speyart v. Woerden, XXIII, 536; VII, 428. — Speyert, XXX, 585, 8*. — Speyert v. der Eijk, XXIX, 233. — Speyrinck, *zie* Spiering. — v. Spichern, XXIX, 51. — Spiegel (Spieghel), XXI, 239 (?); IV, 45, 539; V, 130, 204, 513; VI, 485; VII, 14, 44, 122; IX, 391, 6; X, 54—6, 422. — v. de Spiegel, XXIV, 457. — v. den Spiegel, XXIX, 522. — ter Spiel, XXV, 174. — v. Spiere, XXVIII, 17. — Spiering (-rinck, Spiring), XXI, 124; III, 35, 8—41, 10?, 61, 2, 264 (*n.*)*, 5*, 7*, 366, 412, 5, 6, 528, 81, 2 (*P.*), 623, 7, 9; IV, 9, 106, 14, 270, 307—11 (*G*), 35, 554; V, 262, 3*, 384 *O*, 424, 568*, 9*; VI, 160; X, 379. — v. Spieringshoek, XXV, 569. — Spies, XXII, 476; VI, 118, 623*; VII, 472; X, 337 *O*. — Spikerhuis, XXX, 491. — v. Spilbergen, XXVII, 261 — Spilin, XXIII, 106*. — Spilleboot, XXI, 401. — Spillebout, XXI, 177; V, 501, 2. — de Spina, XXII, 514. — Spinelli, XXX, 253. — v. Spithoven, XXVI, 161. — Splinter, XXIII, 515; IV, 383; IX, 452; X, 8. — Splitgerber, XXVI, 237. — Splijthoff, XXIV, 187, 8; VI, 584. — v. Spoelde, XXII, 306. — Spoelder, XXIII, 624. — Spoor, XXII, 168 (*Pn*), 209; IV, 434. —

156. — Slueter, XXIV, 147. — v. der Sluis, Sluys, XXII, 304; VIII, 1, 335, 88; IX, 70. — v. de Sluisewey, XXVII, 195. — de Slusa, XXIII, 289. — v. Sluys, XXVII, 162. — Sluysken, XXII, 303; IV, 175, 6*; VI, 339, 44*, 435; VII, 267; IX, 323, 4, 587; X, 149—51, 3, 4, 5 (*P.*), 371. — Sluyter, XXI, 175; IX, 490. — Slijp, XXI, 175. — v. Slijpe, XXIII, 525. — v. Smalevelt, XXI, 211; III, 15; IV, 147. — Smallegange, XXI, 203, 49; VIII, 531. — Smedingh (-dink), Smedinga, Sme(e)king (-kink), XXIX, 208 (*Nm*). — Smeekerts, XXIX, 162. — Smeekertze, XXIX, 162. — Smeenge, XXVIII, 609 (*Nm*). — Smeenk, XXIX, 208 (*Nm*). — Smelinck, XXIV, 147, 511. — Smelsing, XXII, 181. — Smelsinck, IX, 44. — Smenga, XXIX, 208 (*Nm*) — de Smet, XXV, 619; VII, 625; VIII, 404; IX, 209 (*Nm*). — de Smeth, XXII, 368, 93; IV, 193; V, 44, 204; VI, 93 VII, 41; VIII, 254, 520; X, 155, 580. — Smetius, XXVII, 156, 7. — Smets, XXI, 175 — ter Smetten, XXX, 156. — Smeulders, XXVIII, 359. — Smeyenga, XXIX, 208 (*Nm*). — Smeynck, XXIV, 147. — Smezer, XXVI, 469. — Smidje, XXIX, 209. — Smidt, XXIV, 300; VIII, 161 *O*; X, 397*. — de Smidt, XXIII, 499*. — de Smidt [1] v. Baerland, XXIII, 495, 6, 9*; IV, 178; IX, 634. — Smient, XXI, 175. — Smille, XXI, 59. — Smils v. der Liesden, XXI, 58. — v. Sminia, XXIV, 365, 594; VII, 11; VIII, 609 (*Nm*); IX, 208 (*Nm*), 9; X, 145, 329, 478. — Smink, XXIX, 208 (*Nm*). — Smissaert, XXIII, 579; V, 224; VI, 46, 304; VII, 102; X, 271, 321. — Smit, XXI, 176; II, 12, 3; III, 192, 628; IV, 545; V, 208 *O*, 68; VIII, 297; IX, 27, 8; X, 457. — de Smit, XXIX, 604, 7. — Smith, XXI, 176, 335, 40; III, 288; VIII, 512; IX, 377, 491; X, 311. — de Smith, XXII, 25. — Smits, XXI, 156; III, 242; VI, 243; VIII, 157; IX, 53*, 4*, 113, 4 (*n.*), 606; X, 255, 377, 97, 427, 561. — S. v. Kruiningen, XXIII, 501. — Smoense (?), XXI, 176. — Smout, XXVIII, 517; IX, 377*. — Smulders, XXII, 142; VI, 28; VII, 573; VIII, 22 (*Nm*), 4 (*Nm*), 87 (*Nm*), 93. — Smullinck, XXVI, 623*. — Smyter, XXIII, 51. — Smyters, XXI, 176; IV, 524. — Snabelius, XXVII, 632; VIII, 94; IX, 621, 2 (*Pn*)*; X, 137—9, 601*. — Snaes, XXX, 394. — Snapper, XXX, 485. — de Snapper (?), XXI, 281. — Snavels, XXII, 266. — Sneeck, XXIII, 15. — Sneewater, XXI, 176. — Snel, XXVII, 559. — Snellaert, XXIV, 431; V, 190; X, 306. — Snellebrand, XXV, 350. — Snellen, XXVI, 540. — v. Snellenburg, XXI, 239; X, 619. — Snellinck, XXIV, 284. — Snels, XXI, 538; VI, 385 *O*. — Snep, XXV, 60, 245 — v. Snetten, XXVI, 52. — Snip, XXV, 208 *O*, 68. — Snitger, XXIV, 300. — Snitsevorg, XXX, 616. — Snoeck, XXII, 178; VI, 57 *O*; VII, 9, 250. — v. der Snoek, XXIX, 66. — Snoep, XXX, 565. — Snooij, XXIV, 259, 458. — Snouck, XXVI, 57 *O*, 158, 60; IX, 481. — Snouck Hurgronje, XXIV, 135, 62. — Snouck v. Loosen, XXIII, 626. — Snouckaert v. Schauburg, XXII, 54, 308; III, 380, 579; IV, 197; VI, 549. — Snoukhart, XXII, 261, 2. — Snoy, XXIII, 394. — Snijders, XXV, 429; IX, 225 (*n.*). — Sobus, XXV, 111. — v. Soelen, XXI, 630; VI, 246 (*n.*); VII, 191, 318; VIII, 213, 369. — v. Soenen, XXVIII, 96, 216 *O*. — Soenius, XXV, 245. — Soermans, XXVIII, 202. — Soesman, XXI, 176. — v. Soest, XXIV, 107. — Soetaert, XXIX, 600, 2. — Soetbroodt, XXVII, 263. — de Soete v. Houteringe de Villiers, XXX, 148, 51. — Soetens, XXIII, 169 *O*; VII, 477. — Soeterijk, XXV 624. — Soeyro, XXI, 176, 241. — Soggaerts, XXV, 567; VI, 51. — de Sohier

[1] *niet* Smith; vgl. *Nav.* XXXI, 638.

491; VII, 190. — à Steensele, XXVI, 491. — Steenwegh, XXIV, 307. — v. Steenwijk, XXIII, 415; VI, 513, 4; VIII, 512. — Steerling, XXV, 617. — Steffens, XXVIII, 217 *O.* — Stege, XXIII, 103*, 8*. — ter Stege, XXIV, 147; V, 502. — v. der Stegen, XXI, 177. — Stegger, XXIV, 512. — Stegwey, *zie* Stechwey. — Stein d'Altenstein, XXVII, 255; VIII, 425. — Stein Kallenfels, XXIV, 353*. — v. Steiner, XXX, 255. — Steinhoff, XXVII, 426. — Steinmetz, XXX, 556. — Steketee, XXII, 453 (*n.*). — Stekhoven, XXVI, 37; VIII, 488 *O* (*Nm*). — v. der Stel, XXI, 265; VI, 163. — de Stella, XXV, 487. — Stelle, XXVII, 98; X, 625. — Stellenaar, XXI, 265. — Stellingwerff, XXV, 97 *O**, 202*, 60, 1* (*P.*), 426; VI, 484; VII, 312; X, 567. — Stellwagen, XXX, 309. — Stemvers, XXI, 494, 5. — v. Stendel, XXI, 177; II, 13. — Stenderinck, XXIV, 147. — Stenge, XXIX, 490. — Stenis, XXVIII, 55, 206, 7, 581. — Stennet, XXIV, 299. — Stenzler, XXVI, 5 — Step, XXII, 558a. — v. Stepraedt, XXV, 146; VI, 422, 3, 573; VII, 520, 5; X, 569. — v. der Ster Moojen, XXVIII, 156. — (v.) Sterckenburg, XXVI, 152; X, 493. — Sterk, XXI, 77, 178; II, 368; IV, 222. — Sterke, XXIX, 65. — de Sterke, XXV, 620. — Sterlingh, XXV, 617. — Sternhold, XXIV, 209. — v. Sternsee, XXII, 638. — v. de Stessen, XXIV, 337, 8. — Steuerwaldt, XXX, 127. — Steuning, XXVII, 257. — Steur, XXVII, 275, 357; IX, 2—9, 11 — Stevelin, XXV, 361. — Stevens, XXI, 402; V, 59, 620, 1; IX, 604. — Stevensz, XXIII, 83 (?); X, 275. — Stewart, XXIV, 269. — Steyaert, XXIX, 231; X, 393. — Steyn, XXVIII, 434. — v. Steyn, XXVI, 524 (*n.*). — v. Steyn v. Hensbroek, XXIX, 385 *O*; X, 382, 617*, 30 — v. Steynvoort, XXIX, 45 — v. der Stichelen, XXI, 178. — Stichling, XXVIII, 3. — Stichter, XXI, 169, 239, 40. — Stilten, XXIX, 483. — v. Stipriaan Luïscius, XXV, 272 *O.* — Stocker, XXVIII, 129. — Stockink, XXI, 240. — Stockius, XXI, 388. — v. Stockum, XXIII, 55. — Stoeder, XXX, 1, 209. — Stoeffer, XXV, 486. — Stoel, XXIII, 623, 8. — v. der Stoel, XXIII, 242. — Stoerms, XXX, 574. — Stoers, XXII, 554a — Stoesack, XXX, 385 *O.* — v. der Stok, XXI, 190. — Stokhuizen, XXIX, 234 (*n.*). — Stokmans, XXI, 240; II, 558a. — Stokmeijerin, XXVIII, 155. — v. Stolberg-Stolberg, XXI, 109. — Stolders, XXVIII, 254. — v. der Stolk, XXI, 240. — Stolker, XXVI, 515; X, 545. — Stolteunt, XXVIII, 228. — Stoof, XXVII, 400. — de Stooff, XXVI, 243. — Stoop, XXX, 428. — Stooter, XXI, 352. — v. Stopele, XXII, 553a. — de Stoppelaar, XXIV, 218; V, 399. — v. der Storck, XXI, 240; IV, 106. — Stork, XXX, 437. — Storm, XXII, 600; III, 229; X, 385 *O.* — Storm v. 's Gravesande, XXV, 373, 493. — Storm v. Wena, XXVI, 631; X, 325 — Storrins v. Loo, XXVI, 489 — Stortenbeker, XXVII, 75. — Story v. Blokland, XXIII, 106*; VI, 309. — Stour, XXVIII, 336. — Stoutenbeek, XXV, 208 *O*, 68. — Stoutenburg, XXII, 305 (*n.* 2). — v. Straaten, XXVII, 430. — v. der Straaten, Straten, XXVII, 429; VIII, 46, 210, 54 (*G.*), 367, 530, 81; X, 323, 580 — Straatman, Straetman, XXIV, 518; V, 177; IX, 485, 602 — v. Straele, XXI, 552. — v. der Straeten (Ponthoz), XXVII, 429; VIII, 47, 581*. — v. Strakholt, XXII, 291. — v. Stralen, XXIII, 579, 626, 8; IV, 147, 545; VI, 68; VII, 57, 517; VIII, 205, 626; IX, 391, 582, 4; X, 148, 51—3. — v. der Straunden, XXIX, 232. — Strander, XXI, 240. — Strange, Stranghe, XXI, 322; II, 555a. — v. der Straten, XXI, 240; V, 504; VII, 310; VIII, 366*. — v. der Str. v. den Hill, XXVIII, 47, 210, 366*. — v. Straubensee, XXIX, 490. — Straus, XXIX, 381*. — Streep, XXI, 240. — v. der Streepe, XXV, 394. —

Streethorst, XXVI, 625. — v. der Strenge, XXX, 201. — Strepelingh, XXI, 240. — Streso, XXVIII, 330. — Streuf, XXVII, 553. — Strick, XXI, 240; VII, 353, 578. — Strick v. Linschoten, XXV, 14, 5, 52; VI, 512; VII, 28, 111; VIII, 139. — Stricklant, XXV, 280; VI, 306. — Strik, XXI, 240, 337. — v. der Stringe, XXVI, 49, 50*; VIII, 52. — Strobach, Stroobach, XXI, 240. — Strobant, Stroobant, XXI, 241. — Ströbel, XXVI, 38 — Stroombergh, XXVI, 513; VII, 613, 4. — Stroyman, XXVI, 495. — Struif, XXVII, 553. — Struys, XXI, 241; VI, 624. — Struyvinck, XXVI, 491. — Strijcker, XXV, 157. — Strijdt, XXVII, 636. — v. Strijen, XXIII, 289; IV, 476, 9; VI, 158, 417; VIII, 435; IX, 432; X, 333, 493. — Strijker, XXVIII, 109. — Stuart, XXVII, 313, 5; IX, 128 (*n*), 239, 309, 407. — de Stuers, XXV, 394; VI, 544 *O*; VII, 160; IX, 22. — Stürenburg, XXX, 528. — Sturgon, XXIII, 503. — de Sturler, XXX, 64 *O*, 253, 321. — v. Stuyvenberg, XXVIII, 299. — Stuyver, XXIII, 533; IV, 262—4*, 85. — Stuyvesant, XXVII, 489 *O*, 587; VIII, 109. — Stijp, XXIX, 321. — v. Styrum, XXII, 477 (*Grd.*); IX, 119*. — Suchtelen, XXIII, 623. — v. Suchtelen, XXVI, 621; VII, 581; VIII, 55, 388; IX, 275, 6; X, 272, 569 (*G.*), 83 (*G.*). — Sueiro, *zie* Soeyro. — Suerinck, XXX, 580. — Suerius, *zie* Sweers, Zwerius — Suermond, Surmondt, XXIV, 188, 316; V, 492; VI, 359; XII, 47, 318. - de Suermont, XXIII, 313. — le Sueur, XXIII, 232. — Suikers, XXIV, 446; IX, 413, 4. — Sulgard, XXI, 213. — di Sultan, XXVIII, 508. — Sulyn, XXV, 111, 553. — Sundorff, XXI, 241. — Sunk, XXIII, 489. — de Superville, XXIX, 172. — de Surcamp, XXVIII, 626; X, 268. — Surendonck, XXI, 598. — Suringar, XXIV, 259, 554; V, 153 *O*; VI, 1 *O*, 214; IX, 28. — de Sutter, XXV, 135. — Sutterman, XXVII, 433 *O*. — Suuk, *zie* Sonck. — v. Suurhuys, XXIV, 147. — Suurland, XXIII, 625. — Suyck, XXV, 318*, 74*; VII, 97; VIII, 529; IX, 114, 214. — Suyderhoeff, XXIV, 262; VIII, 127; IX, 482. — v. Suydervliet, XXVIII, 513. — Suyker, XXI, 203 (*G.*). — v. Suylekom, XXVII, 523. — v. Suylen, XXVII, 526. — Suyrmont, *zie* Suermond. — Suys, XXIII, 37, 214 (*G.*), 497 (*n.*); VIII, 254; IX, 5, 8. — Swaan, XXIV, 60; V, 442; VIII, 427; X, 60. — de Swaan, XXVI, 262. - Swaart, XXI, 241. — Swaef, XXIII, 470. — Swaen, Swaens, XXVIII, 427; IX, 490; X, 60, 332, 97. — de Swaen, XXV, 58, 246. — Swalm, XXI, 241. — v. der Swalme (Swalmius), XXIII, 594; IV, 100; VI, 493; VII, 262, 362, 424, 582*; VIII, 96, 202, 530; IX, 69, 82, 230. — Swalué, XXIII, 377. — Swan, XXIII, 16; IV, 545. — v. Swanenburg, XXI, 352; III, 9; X, 385 (*n.*). — Swart, XXI, 241; III, 336, 510, 625; V, 322, 442; IX, 491. — de Swart, XXI, 241; IV, 531; VIII, 364, 488 *O*; IX, 272. — Swarte, XXV, 41. — Swarthoff, XXIII, 626. — Swartz, XXVI, 52. — Swedenrijck, XXVII, 146, 7*. — Sweerings, XXX, 580. — Sweers, XXIV, 147; V, 317; VI, 44, 6, 346; VII, 122 (*Nm*), 354—6, 8*, 572*, 631; VIII, 199; IX, 54, 114 (*n.*), 221, 318; X, 397. *Zie* Zwerius. — de Sweerse, XXVII, 122 (*Nm*) — Sweerts (de Landas), XXI, 241, 2; II, 474; III, 394; V, 317, 503; VII, 122 (*Nm*), 358*, 572*, 3* (*Nm*), 631*; VIII, 87 (*Nm*), 626; IX, 114 (*n.*). — Sw. de Weert, XXVI, 216. — Sweling, XXIII, 513. — Swem, XXVI, 342. — Swemer, XXV, 570. — Sweri(u)ckhuysen, XXIII, 490; VII, 159 (*n.*), 222. — de Swert, XXI, 241. - Sweveseele, XXV, 424. — v. Swieten, XXI, 34, 157, 91, 352; III, 370; IV, 147, 233, 574*; V, 518, 24; VI, 375; VII, 429, 518; VIII, 107, 220, 36, 66, 71, 4; IX, 224, 588; X, 320. — Swighers, XXI, 20. — v. Swinderen, XXVIII, 36. — Swornengers, XXVIII,

150. — Swijnas, XXX, 177. — Sybema, XXIX, 181. — Syben, XXIV, 257. — Sybes, XXX, 409. — Sybrens, Sybrandi, XXX, 567. — Sijenberch, XXIX, 44. — Sijfers, XXVIII, 149. — v. Sijll, XXVIII, 304. — Sylvius, XXI, 242; III, 22; IV, 236, 8, 524; V, 44; VI, 392; VII, 113, 579; VIII, 530; IX, 116. — Symons, XXIII, 242, 547; IV, 461; V, 128; X, 625. — Symonsz, XXI, 403; II, 255; VIII, 514; IX, 134. — Symonsze, XXX, 386 (*n.*). — v. Sijpesteyn, XXVI, 385 *O*, 493; VII, 134, 586; VIII, 253, 346; IX, 484; X, 14, 271, 628. — Sijron, XXV, 431. — v. der Sijs, XXI, 128, 242; VIII, 6, 72, 80, 209. — Sijthoff, XXVI, 543. — Sijthoff v. Kervel, XXVIII, 155, 6 (*n.*).

Tabor, XXX, 229. — de Tacher, XXI, 209; IX, 604. — Tack, XXIII, 438; VII, 555; IX, 604. — Tadema, XXVIII, 103; IX, 181, 2. — Tael, XXVIII, 494, 7; IX, 82, 230, 448 (*n.*); X, 163. — Taemsz, XXIII, 51. — Taerling, XXVIII, 449. — Taets, XXIII, 366. — Taets v. Amerongen, XXIII, 374; IV, 186; VII, 111; X, 624, 6. — Taglietti, XXVI, 475. — Taillefer de Moriacq, XXVI, 310, 632; VII, 205, 6. — Tak, XXI, 156. — Talegheer, XXVIII, 274. — Talholt, XXVIII, 91. — Taling, XXVII, 394 (*Nm*), 405, 6 (*Nm*). — Talma, XXVII, 486. — Tambergen, XXVII, 107. — Tame, XXV, 554. — Tamitius, XXIII, 452. — Tamling, XXIII, 60. — Tamme, XXV, 111. — Tammen, XXIV, 299; V, 554. — Tamminga, XXV, 41; X, 425. — de Tangris, XXIII, 345. — Tania, XXVIII, 607 (*Nm*); X, 419. — Tanjé, XXVII, 49. — de la Tannerie, XXIII, 381. — Tansom, XXV, 622. — Tap, XXVI, 58. — Tapper, XXVIII, 133. — Tarbou, XXII, 506. — Targison, XXIX, 490. — di Tarsia in Curia, XXVII, 586. — Tartara, XXI, 242 — Tartaz, XXI, 242. — Tartini, XXVI, 470. — v. der Tas, XXV, 617. — Tasma, XXIX, 182. — Tassin, XXV, 41, 204*; VI, 231. — v. Tassis, XXX, 379. — Tate, XXIV, 299. — Taurinus, XXVII, 360; IX, 341. — Tavernier, XXIV, 524. — Tax, XXII, 261. — Taylor, XXVIII, 387. — Tayspil, XXX, 492. — v. Teck, XXI, 112. — Teding, XXIV, 262. — Teding v. Berkhout, XXIII, 442, 624; VIII, 370; IX, 50, 168, 481, 9. — Teekmanus, XXVI, 313. — Teele, XXX, 473. — Teelinck, XXV, 200; VI, 218. — Teelman, XXI, 242. — Teenge, XXVIII, 609 (*Nm*). — Teenstra, XXV, 259. — Teeuws, XXIII, 84 (?); IX, 322*; X, 625. — Teffers, XXIV, 461. — Tegeders, XXX, 272. — Tegelbergh, XXIV, 287. — v. Tegeler, XXVIII, 142*. — Tegelmans, XXX, 577. — v. Tekelenburg, XXI, 315; VII, 506. — Telders, XXIX, 564. — Telenga, XXVI, 291. — v. Tellegen, XXVI, 339. — Teller, XXIX, 67. — de Telliers, XXIX, 172. — v. Tellicht, XXVI, 92. — v. Tellickhuysen, XXVII, 373. — v. Tellinghuyse, XXIII, 108*. — Telting, XXII, 589*. — Temmink, XXIII, 108*. — Tempier, XXV, 366; VI, 367. — Templo, XXI, 243. — Tenedo, XXIII, 436. — v. Teness, XXV, 367. — Tengnagel de Raad, XXIX, 52, 214. — v. Tengnagell, XXIV, 146, 310; VI, 67, 244, 373, 418, 525, 35, 71, 2; VII, 308, 513, 7; VIII, 99, 100*, 400, 621; IX, 214 (?); X, 362. — v. Tenremonde, XXIII, 468. — Tentenier, XXIV, 189. — Terbeeck, XXIX, 115. — Terborghorst, XXII, 106. — Terbrugge, XXVI, 569. — Terhoeven, XXVII, 195. — Terlon, XXV, 49 *O*. — de la Terrasse de Céleriés, XXIX, 490. — Terstege, XXI, 608. — v. Terswaeck, XXIII, 586. — Terwin, XXV, 184. — Terwogt, XXVII, 53. — Teschenmacher, XXVII, 533; X, 120 (*n.*). — Testart, XXIII, 373; VII, 430, 583; VIII, 253. — Testas, XXVII, 533. — v. Tetro(o)de, XXI, 243; IV, 570. — v. Tets v. Goudriaan, XXIX, 165. — v. Tetterode, XXI, 352. — Teunis, XXX, 393. — Teunissen, XXVII, 504; VIII,

558. — Teus, XXVII, 587; VIII, 140. — Texelius, XXVIII, 152; X, 391. — Teylingen, XXVII. 614. — v. Teylingen, XXI, 157, 226; IV, 111, 215, 316 601, 2*; V, 259; VII, 93, 587; VIII, 573; IX, 51, 274 (*Pn*), 307, 78*, 629; X, 66, 208 *O*. — Teyssen, XXV, 555. — Thamerus, XXX, 456. — Thamis, XXIII, 632. — v. Theberath, XXVII, 263, 477. — Theeusz, *zie* Teeuws. — Thein, XXI, 587. — Theiner, XXX, 247. — Thenberg, XXVIII, 437. — Thesing, XXI, 243. — Theunissen, XXI, 243. — Theunisz, XXI, 243; IV, 288; VI, 554; VIII, 118, 249. — Theus, *zie* Teus. — Thevenot, XXIV, 371. — Theynnaegels, XXIX, 214. — Theysen, XXV, 112. — v. Thiant, XXVII, 577. — Thiara, XXV, 487. — Thibaut, XXIV, 31; V, 201, 364, 6, 7; VI, 42, 4, 5; VII, 93; VIII, 539. — v. Thiel, XXX, 254. — v. Thiele, XXIII, 474 — v. Thielen, XXVI, 159. — Thielenus, XXI, 379. — Thielmans, XXII, 386. — v. Thielt, XXIII, 474; IV, 309. — Thieme, XXVIII, 420. — Thiens, XXII, 370, 1. — Thierens, XXIII, 270; IV, 37 *O*, 121 *O*, 32 *O*, 220, 1 (*G*), 66. — Thierry, XXVI, 432 *O*, 66; X, 427. — Thierry de Bye, XXIV, 377; IX, 50*. — Thilpius, XXX, 65. — Thinx, XXIII, 286. — Thiribu, XXIII, 107*. — Thits, XXX, 563. — Thoenisz, XXIX, 322. — v. Thoir, XXVI, 378. — v. Thol, XXII, 69. — Tholm, XXI, 243. — Thomas, XXII, 315. — Thomassen, XXVI, 191; IX, 597. — Thomasz, XXIII, 287; VI, 300. — v. der Thommen, XXII, 117. — Thomson, XXV, 584. — Thonis, XXIII, 387; VI, 161. — Thoniss, XXVIII, 44. — Thonisz, XXVIII, 512. — Thonisze, XXIII, 387; X, 290, 1. — v. der Thool, XXIII, 632; VIII, 484. — v. Thoon (Thoorn), XXVII, 92. — v. Thoor, XXVI, 378; IX, 439, 594, 605, 6; X, 107*, 565, 84. — v. Thoornvliet, XXVIII, 513. — Thopas, XXIII, 44. — v. Thor, XXVI, 37. — Thorbecke, XXVIII, 373 (*Nm*); IX, 36 (*Nm*), 156, 7 (*Nm*); X, 109, 328 (*Nm*). — v. Thoreel, XXV, 146. — Thornbury, XXII, 385 *O**. — Thornton, XXX, 29. — de la Thour, XXX, 66. — Thrant (Thraats), XXVII, 577. — v. Thulen, XXVI, 623*; VII, 472*. — Thuret, XXI, 629. — Thurn und Taxis, XXIII, 106*, 8*. — zum Thurn, XXIII, 265. — v. Thije, XXI, 243; VI, 101. — Thyelman, XXX, 86. — Thijl, XXIX, 548. — Thijmens, XXVII, 92. — Thijs, XXVIII, 511; IX, 134. — Thysius, XXI, 79; VII, 218, 302 (*n.*), 4; VIII, 577; X, 121, 5. — Thijssen, XXV, 555; VI, 538, 9; VII, 202, 351. — Thijsz, XXI, 350. — Tiason, XXI, 243. — Tibaut, XXI, 243 — Tideman, XXVI, 1 *O*; IX, 134, 344, 489; X, 514, 638. — Tieboel, XXI, 344. — Tiedeman, XXI, 30, 243, 91; II, 30, 451. — v. Tiel, XXVII, 514. — v. Tielant, XXVIII, 466. — Tiele, XXI, 21, 242 — Tieleman, XXX, 546. — Tielemans, XXI, 243; VI, 430. — Tielenburg, XXI, 243; II, 13. — Tielenius, XXVIII, 145, 533, 4, 6. — v. Tiell, XXIX, 46. — Tielmans, XXVI, 624. — Tiemmendorff, XXIII, 231. — v. Tienen, XXVI, 313. — Tiepma, *zie* Tyepma. — Tieron, XXI, 59. — Tigler, XXVII, 146 [1]. — Tilburg, XXIV, 400. — Tilens, XXVIII, 626. — Tilenus, XXV, 494. — v. Till, XXVI, 245, 415; IX, 381, 2*, 586; X, 148. — Tilleman, XXVIII, 152. — Tilly, XXIII, 272. — Timareten, XXV, 246. — Timbs, XXV, 379. — Timman, XXI, 243. — Timmens, XXI, 154, 431. — Timmer, XXI, 243. — Timmerman, XXVI, 383, 493. — de Timmerman, XXIV, 136; X, 574, 80. — Timmers, XXI, 154, 431; VIII, 369; X, 583. — Timpe, XXV, 550. — Tinne-

[1]) *lees* Figler.

gieter, XXIX, 442. — Tirion, XXI, 244. — Tisse, XXX, 389. — Tisset, XXIX, 175 — Tissot, XXX, 526. — Tisteyn, XXII, 314. — Titéca, XXVII, 35 (*Nm*). — Titelman, XXV, 577 *O*; VI, 15. — Tits, XXX, 563. — Titsingh, XXVI, 594. — Titstein, XXV, 368. — de Tittau, XXVIII, 37. — Tixhon Duville, XXV, 626. — Tjaden, XXIV, 440 (*n.*), 1 (*n.*); X, 428. — Tjassens, XXVIII, 258. — Tjeenk, XXII, 225 *O*. — Tjeenk Willink, XXV, 49 *O*. — Tjepkema, XXVII, 79. — Todrank, XXV, 130. — Toe Laer, XXVIII, 155; IX, 37 (*Nm*); X, 638. — Toenissen, XXIII, 164. — Toesijn, XXV, 554. — Toewater, XXIX, 38 (*Nm*). — du Toit (Toict), XXIII, 432; VII, 49 *O*, 265 *O*; X, 629. — Tol, XXI, 244; V, 138; VII, 324. — v. Toll, XXI, 244; III, 217; IV, 363 (*n.* 2); VI, 163; X, 253. — Tollé, XXIV, 151. — Tollenare, XXII, 139, 392. — Tollicken, *zie* Tulleken. — Tolnaar, XXII, 545. — de la Tombe, XXI, 244, 5; III, 120. — des Tombe, XXVI, 225 *O*, 497 *O*, 626; VII, 321 *O*, 537 *O*. — Tomberg, XXIX, 36 (*Nm*). — v. Tongeren, XXIV, 122, 286. — v. Tongerlo(o), XXI, 245; III, 241, 2; VIII, 333; X, 157, 487. — Tonini, XXVI, 475. — Tonis, XXVII, 147, 425; VIII, 428. — v. Tonningen, XXV, 208 *O*, 68. — v. Toon (Tong), XXX, 583. — Toornburg, XXV, 208 *O*, 68. — v. Toornenburg, XXIX, 310. — Topin, XXV, 482, 3. — Torck, XXI, 315, 586; II, 53; VI, 371, 8; X, 569. *Zie* Turcq. — Torelli, XXVI, 475. — Torpstra, XXIX, 210. — de la Torre, XXIII, 533; IV, 236; VII, 349; IX, 439, 77; X, 107, 379, 80. — v. Torre, XXIV, 236. — Torrentius, XXVII, 480. — la Tour (des Bains, de Hannut), XXIII, 107*. — de la Tour de Fontaine, XXV, 619. — de la Tour gez. de la Torre, XXX, 106, 378. — du Tour, XXVII, 314; X, 269. — Tournay, XXVIII, 17. — de Tournay, XXIII, 499. — de Tournes, XXI, 245; III, 513. — Tourniaire, XXIV, 49. — Tourton, XXVI, 497 *O* — Toussain, XXI, 520. — Toussaint, Tousaint, XXIII, 150 (?), 517; V, 111, 554; VI, 52. — Toussenel, XXV, 384. — de Traister, XXI, 245. — v. Trani, XXI, 107. — de Trasignies (Trazegnies), XXIII, 420; IV, 66; X, 382*. — Traudenius, XXI, 245. — Traus, XXVII, 250. — v. Trautentraut, XXIX, 628. — Treels, XXX, 580. — Treffier, XXX, 68 (*n.*). — Treipt, XXIX, 382*. — v. Treking, XXVIII, 37. — Trelcatius, XXVII, 215. — v. Trello, XXIII, 216. — Trenck, XXX, 541. — Tresling, XXII, 255; V, 111, 554. — v. Treslong, XXI, 257, 9; IV, 411*; VI, 385 *O*; VIII, 385, 446; IX, 7, 13, 165, 71; X, 116, 8, 274. — Treveaux, XXI, 245. — Trevisiano, XXIV, 212. — Trezel (Bevers), XXI, 123, 4; II, 24. — Tribolo, XXV, 11. — v. Tricht, XXII, 359; VIII, 297, 338. — Triemer, XXIV, 298; V, 246. — v. Trier, XXI, 608; II, 506; III, 119, 23; IV, 146, 7; V, 492, 3; VI, 69, 233; X, 604. — Triest, XXVII, 1; IX, 484 (*G.*). — v. Triest, XXI, 59; IX, 221. — Trigg, XXI, 278. — Trigland, XXVII, 422. — Trigny, XXI, 278. — v. Trigt, XXIV, 530; VII, 473. — Trigtveldt, XXIV, 244. — v. Trillo, XXIII, 216. — Trinde, XXIX, 522*. — Trion, XXI, 59. — Trip, XXII, 54, 111; III, 302, 545 *O*, 642 *O*; IV, 301; VI, 46, 304, 493; X, 487, 625, 8. — Trist, XXIV, 221. — Tritzum, XXIV, 285. — Trogmorton [1]), XXI, 6 [2]). — v. Tromberg, XXVI, 623*. — Tromer, XXIV, 497; IX, 172. — Tromp, XXI, 279, 378; II, 1; V, 266, 424; VI, 51, 158 (*G.*), 490; VII, 362; X, 133. — Tronchin, XXIII, 214; VII, 614 (?). — Tronset, XXV, 208 *O*, 68. — Troost, XXI, 279; VI 265;

---

[1]) *niet* Fresiano. [2]) *niet* Frogmorton.

IX, 185. — Trop, XXI, 279; II, 13. — Tross, XXI, 16, 79. — Trouchin, XXVII, 614. — Trouillard, XXIV, 374, 493; VIII, 208, 9*. — Trouw, XXI, 279. — Troyat (-yet), XXI, 279. — Troyel, XXI, 279; III, 241. — Troyon, XXI, 59. — Trubner, XXV, 285, 393. — Tryphon, XXIII, 434. — Tscharner, XXVIII, 3. — Tseraerts, XXIII, 418, 9, 586. — Tserclaes, XXIII, 418 (*n.*); VIII, 27 (*Nm*), 8 (*Nm*). — Tubal (?), XXIII, 22. — Tübel, XXIV, 512, 5; V, 622. — Tucher, XXIV, 503. — v. Tucher, XXII, 415. — Tucking, XXIX, 381, 2*. — Tulbagh, XXVIII, 427. — Tulleken, XXII, 307; IV, 4; V, 170, 3; VIII, 250, 365 [1]), 560, 87; IX, 48, 161, 379*, 439, 583, 91; X, 113 *O*, 36—40, 7, 50, 3, 271, 371, 423, 82, 9, 90, 572, 613. — Tulling v. Oldenbarnevelt, *zie* Oldenbarnevelt. — Tulp, XXIX, 391; X, 42. — Tuning, XXIX, 72. — Turc, XXIX, 232. — Turcq, XXII, 553*a*, 4*a*; III, 177, 380, 1 [2]), 634; IV, 57; VI, 378; VII, 315; VIII, 430. *Zie* Torck. — Turini, XXVI, 471. — Turner, XXX, 68 (*n.*). — v. Turnhout, XXII, 516; III, 242; IV, 32, 306. — Tutler, XXII, 261. — v. Tuyl, XXIV, 147, 259, 573; VI, 529 (?); VII, 508 (*n.*), 9, 12. — v. Tuyll v. Serooskerken, XXIII, 374, 528; VI, 219, 306, 67; VII, 111, 255, 552; VIII, 39, 40, 204; X, 325, 427. — Tuymelaer, XXVIII, 632*. — v. Twenhuyse, XXX, 377. — Twent, XXIV, 458, 521, 2; V, 564, 5*; VI, 219, 319. — v. Twickelo, XXVI, 286, 340, 572, 623*; VII, 39*, 102*, 349, 581*, 2*; VIII, 47, 540, 89, 631; IX, 118, 381, 2*; X, 203, 4. — v. Twiller, XXVI, 242, 3, 339, 476; IX, 163, 385 *O*. — Tydeman, XXI, 284 (*Nm*); VI, 538. — Tydgaat (Tytgaet, -gat) (*Nm*), XXVII, 35. — Tyepke (?), XXVIII, 391. — Tyepma, XXIII, 632; IV, 258, 9; VIII, 484. — Tijks, XXII, 478. — Tijl, XXIX, 548. — Tylenius, *zie* Tielenius. — v. Tijll, XXIV, 147; VI, 529. — Tymensen, XXVI, 343*. — v. den Tympel, XXI, 240. — Tijs, XXVII, 472. — Tijssen, XXVII, 251. — Tyt, XXI, 279. — Tyts, XXX, 563. — v. Tytz, XXX, 420.

Ubaldini de Lutiano [3]), XXX, 329. — Ubbekinck, XXIV, 147. — Ubbena, XXIV, 440. — Ubbens, XXIV, 440 (*n.*). — v. Ubelschooten, XXX, 620. — v. Uberfeldt, XXIV, 498. — Ubingh, XXVII, 290; X, 155, 266*. — Ublink, XXVI, 262. — Ucellini, XXVI, 472. — v. Uchelen, XXX, 150, 371, 489, 90. — Udekem, XXIII, 106. — Udemans, XXII, 73; V, 139 (*n.*); IX, 82, 173 (*n.*), 234. — Udents, XXVI, 419, 547. — v. Ueberfeldt, XXIV, 498. — v. Uffelen, XXII, 370; VI, 256; VIII, 624. — Uges, XXX, 637. — Uilkes, XXII, 54. — Uitanes, XXV, 59. — Uiter Mijle, XXIV, 368, 9 (*n.*)*. — Uiterwaard, XXIII, 130. — Uitterdijk, XXV, 109, 393, 586. — Ukena, XXII, 291, 398 (*n.* 1); VIII, 480*, 1*; X, 426. — Ule, XXIV, 533. — Ulenburgh, XXV, 43, 4, 204, 61; X, 208 *O*. — Ulfeld, XXIII, 465. — v. Ulft, XXIV, 60, 147. — v. der Ulft, XXVIII, 581 (*G.*). — Ulger, XXIV, 367; IX, 381, 2*. — Ulhoorn, XXIV, 60. — Ulikens, XXII, 374. — v. Ulloa, XXIII, 421. — Ulrig, XXV, 112, 555. — Ulrighs, XXVI, 74. — Ulsenius, XXIV, 3. — Umbgrove, XXVIII, 94; IX, 562, 622; X, 138, 9, 323. — v. Umme, XXX, 370. — Unger, XXVI, 225 *O*. — Unterholzner, XXVI, 5. — Upkena, Upkens, XXIV, 440 (*n.*). — Upton, XXIV, 21. — v. der Upwich, XXI, 156. — Urbanus, XXII, 548*b*. — Uri, XXI, 18. — Uringh, XXVI, 486. — den Urm, XXII, 12. — v. Ursel, d'Urzele, XXIII,

---

[1]) *niet* Tulkens. [2]) *niet* Furcq.

[3]) Wat men hier niet aantreft zoeke men op *W* (= UU).

464; VII, 5; VIII, 53. — d'Usson, XXX, 488. — Utberg, XXVII, 488 *O*. — Utenbogaerd, XXVI, 625. — v. Utendale, XXI, 59. — Uteneng, XXII, 456, 516; III, 323, 99; IV, 188; VII, 98; VIII, 140; IX, 219, 524; X, 145, 6, 618, 20, 5, 6. — Utengoye, XXIX, 120*. — Utenham, XXIII, 367, 524, 85; IV, 145, 86. — Utenhove, XXI, 58, 214, 5*, 6 (*n*. 1)*, 376; II, 261, 308, 473, 553*a*; III, 216, 380 (*G*.); VI, 308, 429; VII, 579; VIII, 274; IX, 135. — Utentune, XXI, 376; VII, 579. — Utenweerd, XXX, 628. — Ustersteweer (Uyterstenweerd), XXX, 425. — v. Uterwijck, XXIX, 319, 474. — v. Utrecht, XXI, 76 (?), 608; VI, 311, 631; VII, 271; VIII, 338. — ab Utrecht Dresselhuis, XXV, 166, 571; X, 548. — Uylenbergh, *zie* Ulenburgh. — Uylenbroek, XXVII, 374; IX, 410. — Uylenbrouk, XXI, 279 (*B*.) — Uyt den Bogaard, XXVIII, 545 *O*. — Uytenbogaert, XXII, 457; III, 490; VI, 45, 91, 256 (*Nm*), 625 (?); VIII, 365, 539; IX, 37 (*Nm*). — Uytenweerde, *zie* Wtenweerde. — Uytenwilghen, XXVII, 248. — v. Uytgeest (?), XXI, 253. — v. Uythoven, XXI, 215. — Uyts, XXIII, 418. — Uytslager, XXIX, 114. — Uyttenbroeck, XXI, 279; IV, 30; VII, 577. — Uyttenhoven, XXII, 124. — Uyttenwijngaerde, XXIV, 235. — Uytterhellicht, XXX, 143, 329. — Uytterschout, XXVI, 267. — Uytwerf, XXI, 127, 279. — v. Uytwijck, XXV, 368; VIII, 479*.

Vaack, Vaeck, XXI, 516; III, 103*; IV, 147; V, 366 [1]); VI, 69, 367 [1]); VII, 45; VIII, 512; X, 377. — de Vaandel, XXVII, 433 *O*. — de Vacht (Voocht?), XXVI, 619. — Vaegts, XXIV, 399. — de Vaen, XXX, 604. — Vaernewijck, XXIII, 157. — Vaes de Scherpenberg, XXIII, 536, 7*; IV, 259; VI, 633, 4*. — Vaeth, XXIII, 241. — Vagheniere, XXI, 60. — Vaillant, XXI, 242; IV, 579. — Vailliant, XXX, 515. — du Val, XXI, 279. — Valat, XXI, 279. — Valbeek, XXI, 408; VI, 515. — Valck, XXVI, 577; VII, 301, 96; IX, 381, 2*; X, 202. — Valcke, XXII, 278; IV, 240; VIII, 253, 360. — de Valcke, XXV, 41; IX, 490. — Valckenaer, XXIII, 585; IV, 258; IX, 381, 2*; X, 264. — v. Valckendael, XXI, 238; III, 422. — Valckenier, XXI, 280; IV, 523; VII, 100, 250; VIII, 453; IX, 391. — v. Valckenisse, XXVII, 368 *O*; X, 380. — Valckoog, XXVIII, 138. — de Valencourt, XXVIII, 626. — Valentin, XXX, 447. — Valentini, XXVI, 470, 1, 5. — Valerius, XXII, 170; III, 288. — de la Valette, XXVI, 101. — Valgris, XXIII, 23 (*n*.). — Validolit, Valladolit, XXIII, 497. — Valk, XXI, 171, 279; III, 554. — (v.) Valkenburg, XXI, 279; II, 178, 369; VI, 219, 20; VII, 255, 355, 574; VIII, 73, 205. — v. Valkendael, XXIV, 306. — Valkenisse, XXX, 251 (*H*.). — v. Valkestein, XXIV, 367; X, 5. — Vallier, XXV, 293, 322. — Valois, XXVIII, 503. — Valther, XXVI, 470. — v. Vaneveldt, XXII, 306; VI, 339; VIII, 251; IX, 113, 325. — Vaunes, XXIX, 597. — v. Vanroy, XXIII, 288. — v. de Varent, XXI, 60. — v. Varesteyn, XXVI, 493; VII, 134. — v. Varick, XXIII, 423; VI, 417, 529, 31, 67; VIII, 478, 559. — Varin, XXV, 524. — Varini, XXIV, 514. — Variseau, XXIX, 371. — Varles, XXIX, 320. — v. Varnewijck, XXI, 59. — Varreveldt, XXVIII, 251 (*n*.). — Varwers, XXIV, 440. — Vasschiere, XXIX, 225 *O*, 80 *O*. — Vasthof, XXIII, 510; IX, 172, 229. — Vatebender, XXIV, 147. — Vatevenne, XXIII, 131. — de Vaudray, XXIX, 631. — (de) Vaulx, XXIX, 317 (*n*.)*, 8. — Vauquelin, XXVIII, 498. — Vay (Vayus), XXIX, 593, 5, 607. — de Vayer, XXVI, 46. — Vecchi, XXVI, 470. — v. Vechoven, XXVI, 316; X, 585, 8*. —

---

1) *niet* Baek.

v. de Vecht, XXVIII, 205. — v. der Vecht, XXI, 399. — Over de Vecht v. Vliet, XXIV, 185, 9. — Vedelius, XXVII, 615. — v. der Veecken (v. de Vekene), XXVII, 584. — Veen, XXI, 280, 511; III, 581; IV, 219, 309*; VII, 13; IX, 323. — v. Veen, XXI, 189, 91*, 280; III, 473, 637 (*G.*); IV, 71; V, 259; VI, 158; IX, 334, 582; X, 256. — v. de Veen, XXI, 280. — v. Veenendaal, XXIX, 222. — v. Veenhuysen, XXIII, 417. — Veer Berkhout, XXIII, 630. — de Veer, XXI, 280; VI, 385 *O*; VII, 558. — v. der Veer, XXX, 246. — v. Veerbeke, XXII, 363. — Veeren, XXIX, 76. — Veeris, XXIV, 448; V, 426; VII, 258. — v. Veerle, XXVII, 20. — de Vees, XXI, 18. — de Vega, XXX, 246. — Vegelin v. Claerbergen, XXVIII, 584; X, 626. — v. Vegesack, XXIII, 15. — Vegiano, XXIII, 317. — v. der Vegt, XXIV, 114, 259; VI, 418, 9. — de Vegter, XXV, 208 *O*, 68. — Vegters Berkhout, XXIII, 628. — v. Vehlen, XXII, 476. — Veit, XXVII, 122. — de Velare, XXIV, 30. — de Velasco, XXIII, 435. — de Velase, XXX, 269. — Velda, XXIII, 378. — Veldcamp, XXIV, 515*. — Velde, XXII, 75. — ten Velde, XXI, 238; IV, 147. — v. Velde, XXIII, 367. — v. (de) Velde, XXIV, 368*. — v. de Velde, XXI, 280; III, 483; IV, 114, 524; V, 4; VI, 239; VIII, 149 [1], 537; IX, 48, 166, 234, 582. — v. den Velde (dit Honselaer), XXIV, 399; V, 267. — v. der Velde, XXIX, 487. — v. Velden, XXIX, 185. — Velders, XXIII, 129. — Veldhuyzen, XXIX, 72. — Veldius, XXIX, 343. — Velingius, XXVI, 307. — Velius, XXIII, 581; V, 611. — Velkener, XXV, 259. — v. Velp, XXVIII, 469; X, 580. — v. Velpen, XXVI, 152*. — Velse, XXVII, 154. — Velsen, XXI, 280. — v. Velsen, XXI, 254, 80, 401; III, 175, 516; IV, 52, 163*; VI, 187 (?); VII, 157, 8; VIII, 632; X, 68 (*n.*), 294. — Veltcamp, XXIX, 440; X, 486. — Veltendael, XXV, 491. — Velters, XXVI, 318; VII, 422, 639*; VIII, 366*. — v. Velthem, XXVII, 316. — v. Velthoven, XXIV, 220. — Velthuys, XXIII, 629. — Veltman, XXVII, 428. — Velijn, XXIV, 447. — v. Velzen, XXIV, 174; VIII, 397. — v. der Ven, XXVI, 558. — Venckel, XXI, 280, 1. — Venema, XXIII, 377. — Venendael, XXI, 280. — v. de Venne, XXI, 171; II, 70. — Vennecool, XXIV, 1. — Venner, XXI, 280. — de Venours, XXII, 161. — Veracini, XXVI, 470, 5. — Veraechtens, XXVIII, 27 (*Nm*), 74 (*Nm*). — Veranneman, XXVII, 160*, 552; VIII, 27 (*Nm*), 74 (*Nm*). — Verbeck, XXV, 59. — Verbeek, XXI, 280; III, 106*; IV, 82; V, 59, 621; VI, 44; VII, 357, 423; VIII, 628; X, 392. — Verbeet, XXVII, 52. — Verberg, XXV, 476. — Verbiest, XXI, 280. — Verbold, XXV, 280, 371. — Verboom, XXIII, 424, 624, 34; IV, 434; V, 208 *O*, 68; VI, 287. — Verbosch, XXV, 631. — Verbrugge XXV, 208 *O*, 68; VI, 163; VII, 473*; VIII, 322; X, 152*. — Verbruggen, XXIX, 585. — Verbrugghe, XXV, 45. — Verbrugh, XXVIII, 304, 5. — Verburch, XXV, 566. — Verburg, XXIV, 186, 446; V, 451 (*P.*), 97 (*P.*); VII, 504* (*P.*); X, 256. — Verdam, XXIX, 511. — Verdelft, XXIX, 163, 385 *O*, 488 *O*, 639 *O*. — Verdelst, XXIX, 385 *O*. — Verderhan, XXI, 156. — Verdoes, XXVIII, 330. — Verdonck, XXI, 280; III, 512; VI, 489; VII, 588; VIII, 101*. — Verdooren, XXV, 397. — Verdsteyn, XXVIII, 386; IX, 5, 6, 8—10, 2. — Verdussen, XXII, 170; IV, 228, 570; VII, 114. — Verduyn, XXIV, 363; V, 136, 7. — v. Verendael, XXVIII, 40. — v. Vereyn, XXX, 255. — Vergoes, XXIX, 233. — de Vergy, XXIX, 631. — Verhagen, XXI, 280; IX, 216, 7. — Verhaghen,

[1]) *niet* v. der Velde.

XXIV, 369. — Verhamme, XXIV, 248. — Verhee, XXII, 184. — Verhell, XXIX, 71, 82, 229, 31, 3. — Verhelle, XXIX, 597. — Verheyden, XXI, 280, 401; III, 351 (*n.*). — Verheye v. Citters, XXX, 316. — Verheyen, XXVII, 145; VIII, 153. — Verhoef, XXII, 110; IV, 467. — Verhoek, XXIV, 467. — Verhoeve, XXIII, 542. — Verhoeven, XXI, 280: X, 562, 3, 83*. — Verhorst, XXVIII, 249. — Verhouve, XXX, 390. — Verhouwel, XXVII, 360. — Verhuell, XXIII, 62; IV, 382, 447*, 521; V, 2, 334; VIII, 168; X, 323. — Verhulst, XXVIII, 169, 70. — Verkade, XXVIII, 165. — Verkammen, XXVIII, 15. — Verkeu, XXX, 253. — Verkerk, XXX, 429. — Verkruys, XXI, 280. — Verkuyl, XXIV, 189; X 265. — Verlem, XXI, 280, 1. — Verlest, XXIII, 632. — Verleysen, XXIV, 284. — Verlith, XXVI, 468. — Verloren, XXIII, 623—8, 31; VI, 467. — Vermaat, XXII, 80: IX, 63, 82, 230, 3, 4. — Vermandel, XXI, 281; II, 13. — de Vermandois, XXX, 56. — Vermeer, XXI, 281; V, 176; VI, 165; IX, 229 (*n*), 587; X, 270, 394 (*n.*). — Vermeere, XXVIII, 431. — Vermehr, XXX, 537, 70. — Vermere, XXVII, 152, 60. — Vermeren, XXIV, 179. — Vermeulen, XXI, 281; III, 526; IV, 228; V, 473, 622; VIII, 54, 441 *O*, 532, 45 *O**; IX, 581; X, 208, 637. — Vermey, XXIX, 481. — Vermoelen, XXV, 492. — Vermooten, XXV, 246; VIII, 197. — Vermy, XXI, 34. — Vernede, XXIX, 75. — Verny, XXI, 281. — Verschout, XXI, 281. — Verstegen, XXI, 281. — Vertangen, XXI, 281. — Verware, XXX, 572. — Verwers, XXIV, 108; V, 501. — Verwest, XXII, 557^a. — Verweij, XXI, 269; V, 112; VIII, 119, 536, 81. — Verwoert, XXI, 172; X, 547. — Verwout, XXVIII, 471. — Vesi, XXVI, 471. — Veteler, *zie* Vezeler. — Veth, XXV, 96 *O*, 103; X, 201, 67. — Vethuysen, XXX, 391. — le Vettre, XXVII, 322. — de Vey, XXIV, 156. — Vezekius, *zie* v. Wesicke. — Vezelaer, Vezeler, XXI, 177, 281; II, 261, 3 [1]); IX, 407. — v. Vianden, XXVIII, 475; X, 479 (*n*)*. — v. Vianen, XXI, 631 (*n.* 1); III, 62, 366, 585; IV, 37, 42, 188; VII, 124; VIII, 227, 483; IX, 484, 529, 633; X, 318, 20, 430, 93, 625. — Vichmann, XXIX, 630. — Viconti, XXVI, 470. — de Vicq, XXIII, 629, 30. — Victor, XXVIII, 558. — de Vidal de St. Germain, XXI, 62. — de Vidinges, XXVIII, 432. — Viel-Salm, XXVIII, 73. — v. Vierakker, XXX, 377. — Vierevant, XXV, 112. — v. Vierholten, XXIX, 45, 321, 2. — Vierkaat, XXVI, 516. — Vierling, XXVI, 162. — Vieroot, XXI, 281. — Viersen, XXVII, 5. — v. Vierssen, XXIV, 147; VII, 422; IX, 491; X, 154. — Viervant, XXV, 555; VI, 105 *O*, 272 *O*; VIII, 519 — la Vigne, XXIV, 108. — du Vignon (Vignois), XXIX, 237, 376*, 8. — Vilain, XXIV, 465. — Vilaine, XXI, 59. — Vileers, XXVIII, 513. — Vilers, XXIV, 361. — Vileyns, XXVI, 161. — de Villa, XXVII, 586. — Villain, XXI, 60. — de (des) Villattes, XXIII, 162; VI, 316, 7, 634. — de Villemer, XXIII, 373. — Villeneuve, XXIX, 238. — de Villepontoux, XXVIII, 434, 586, 7*; IX, 527; X, 488. — Villerius, XXIX, 223. — Villers, XXX, 503. — de Villers, XXIV, 421; X, 605. — Villet, XXVIII, 498—500; IX, 176, 7. — v. Villiers, XXIV, 361. — v. Vilsteren, XXX, 202 — Vilters, XXIII, 474. — v. der Vinage, XXII, 277. — v. Vinceler, XXI, 212; VIII, 249. — Vinck, XXI, 281; III, 123, 290; VII, 166; VIII, 205. — Vinckebooms, XXIV, 37. — Vinckel, XXI, 281. — Vinckenbrinck, XXI, 282. — Vinckers, XXV, 393, 586; VII, 570; X, 517. — Vingboons, XXI, 282. — Vink, XXI, 343; VII, 166; X, 580. — Vinke, XXIX,

[1]) *niet* Veteler.

559; X, 339. — Vinkeles, XXVI, 236; X, 37. — v. der Vinne, XXIII, 44, 349. — Vinnen, XXIX, 342. — Vinox v. Oijen, XXVII, 98; X, 625. — Vinsemius, XXVII, 615, 6 (?). — Violet, XXII, 315. — de Viri, XXX, 100. — de Virieu, XXX, 385 *O*. — v. Virmund, XXV, 146. — Viruly, XXIII, 268; VIII, 538. — de Viry, XXIII, 271; VIII, 345. — Visboom, XXIX, 439. — Visch, XXV, 568; VIII, 479*, 519 (*P.*), 51; IX, 15, 489 *O**. — Visconti, XXV, 11. — v. Visone, XXVIII, 431. — Visscher, XXI, 128, 282, 3, 337; IV, 29, 32, 66, 314; IX, 172; X, 618. — de Visscher, XXVIII, 139. — Visschers, XXVI, 486. — Visser, XXI, 174, 282, 3; III, 336; IV, 80; V, 555; VIII, 556; IX, 324, 491; X, 334, 516. — v. Visvliet, XXIV, 64; X, 502. — Vitaly, XXVI, 469, 75. — Vitringa, XXI, 432; VIII, 51, 534; IX, 325, 483, 627*, 31*; X, 418, 81, 3* (*Z.*), 578, 9. — Vitringa de Wal, XXIX, 51 [1]), 627; X, 419. — Vitu, XXVI, 168 *O*. — v. de Vivere, XXIX, 596, 610. — Vivien, XXV, 368; IX, 89; X, 151, 3, 623. — du Vivier, XXI, 327. — Vlaardingerwout, XXV, 208 *O*, 68. — de Vladebackere, XXV, 98. — Vladracken, XXIV, 382; V, 263*; VIII, 329 *O*. — Vlak, XXII, 73; III, 241; VI, 273 *O*, 323; VIII, 15, 438. — Vlam, XXI, 283. — de Vlaminck, XXVII, 625. — den Vlaminck, XXIX, 446. — de Vlaming, XXIV, 208. — de Vl. v. Oudshoorn, XXV, 12*; IX, 391; X, 430, 87 [2]), 626 [3]). — Vlamingh, XXX, 386. — Vlasbloem, XXI, 283. — Vlasblom, XXIII, 626; V, 91. — Vlasman, XXIII, 623. — v. Vlatten, XXV, 146. — Vlesser, XXIX, 339. — Vleugel, XXVII, 633. — Vleugelaer, XXI, 283. — v. Vleuten, XXVIII, 46*. — Vliech, XXIX, 385. — Vliege, *zie* Ghislain. — Vliegen, XXVIII, 73. — de Vlieger, XXIII, 244; V, 96; VII, 208. — Vliegvis, XXV, 137. — Vlielander, XXVIII, 501 (*n.*). — v. Vlienburg, XXIX, 529; X, 144. — v. Vlierden, XXI, 1 *O*, 161 *O*; IV, 73 *O*; VII, 356. — v. der Vlies, XXX, 492. — v. Vliet, XXI, 283; III, 41; VII, 193; IX, 519 (?). — v. der Vliet, XXIV, 477; VII, 141, 352. — Vlietarp, XXVIII, 610 — Vlietland, XXIX, 180. — Vlissingen, XXIII, 623. — v. Vlissingen, XXVIII, 430. — v. Vlooswijk, XXVII, 362; IX, 391. — de Vloots, XXVIII, 579*; IX, 369, 484, 8 *O**; X, 260*. — v. Vloten, XXIX, 435. — Vlügel, XXVII, 633. — Vlugh, XXX, 154. — Vockestaert, XXIII, 375. — v. Voerst, XXIII, 584; IV, 146; VI, 413, 22. — v. der Voerst, XXV, 173. — Voet, Voeth, XXI, 431; IV, 448; V, 503 (*P.*), 22; VI, 153, 339, 426, 507; VII, 571; VIII, 107, 56, 628; IX, 161, 2*—4, 214, 5, 318*, 9, 22, 483*; X, 251, 60*, 325, 70. — Voet v. Vormeseel, XXV, 200. — Vogel, XXIII, 220 (*n.*); VII, 148, 359, 518 (*n.*); X, 224. — de Vogel, XXIV, 375*; VIII, 493; IX, 223 (*G.*). — de Vogelaar, XXIII, 48, 430. — Vogeler, XXII, 552[a]. — Vogels, XXVII, 359. — Vogelsang, XXIV, 497; VIII, 365; IX, 182; X, 322. — Vogt, XXX 456. — v. Vohenstein, XXIII, 265 (*n.* 2)*. — Voigt, XXV, 618. — ten (van) Voirde, XXIV, 185, 6; VI, 371. — de Vois, XXI, 402, 7; III, 516; V, 616 (*n.* 1). — v. Volbergen (Kiers), XXIV, 30; VI, 307*, 631 (*G.*); VII, 201. — v. Volden, XXV, 293* (*Sch.*), 394* (*Sch.*); IX, 381*. — Volk, XXV, 620. — Volkers, XXI, 1 *O**; V, 111, 554; VII, 46. — Volkertsz, XXI, 283, 344. — Volkmar, XXVII, 50. — v. Volkmerssen, XXV, 174. — Vollant, XXV, 524. — Vollekerse, XXI, 283. — Vollenbroek, XXVIII, 150. — Vollenhove, XXX, 53, 5. — v. Vollenhove, XXVII, 193; VIII, 474. — Vollenhoven, XXI, 156; X,

---

[1]) *niet* de Wall. [2]) *niet* Vlaeming. [3]) *niet* Vlaminck.

320 (*n.* 1). — Volling, XXX, 318. — Volmar, XXVI, 597. — Volmer, XXIX, 591; X, 142, 541. — Völschow, XXV, 361. — Volsteedt, XXIII, 230. — Voltelen, XXIV, 385. — Vonck XXI, 20. — Vonck v. Lynden, XXV, 491; VI, 375, 415, 636; VII, 98, 138, 262, 72 (*n.*), 422, 73*, 83*, 575*; VIII, 6, 49*, 56 *O*, 139, 40; IX, 219, 481; X, 625, 6. — Vonk, XXVII, 423 [1], 73*; VIII, 364; IX, 376*. — Voocht, XXIII, 195; VIII, 514. — de Voocht v. Rijnevelt, XXIII, 35, 7, 61, 2, 284, 5, 412, 582, 3*; IV, 175, 87, 225; IX, 523. — de V. v. Tuyl, XXI, 631, (*n.* 2.)*; VII, 512 (*n.*). — de Voogd, XXVIII, 210. — de Voogd v. der Straaten, XXVII, 264 *O*, 429. — de Vooght (Voocht), XXIII, 582, 3*; VII, 429; VIII, 108; IX, 47; X, 325. — Voogt, XXX, 456. — ten Voorde, XXIII, 108*; IV, 146. — v. de Voorde, XXVII, 573, 639. — Voorhoeve, XXX, 583*. — Voorhof, XXVIII, 365; IX, 379. — v. Voorhoute, XXIII, 37; IV, 113; IX, 135, 224 *O*. — v. Voorn, XXIII, 367; IV, 369. — Voorne, XXV, 479; X, 480. — Voorns, XXVI, 508; IX, 320. — v. Voorschoten, XXV, 210. — v. Voorst, XXI, 241 (*Cat.*), 81 (*Cat.*); IV, 147; V, 261 (*A.*); VI, 339, 530; VII, 42*, 580; VIII, 141, 2, 424; IX, 267; X, 202. — v. Voorst tot Schoonderbeek, XXVII, 42*. — v. der Voort, XXIII, 657; VIII, 205. *Zie* de Raadt. — v. Voorthuyzen, XXIII, 630; V, 621; IX, 322 (?). — v. Voosdonck, XXVIII, 143. — v. Vorden, XXIV, 146. — v. der Vorm, XXIII, 623. — Vorst, XXVI, 118. — de Vorst, XXIV, 146. — v. der Vorst, XXIII, 474; IV, 309; IX, 385 *O*. — Vorster, XXI, 283. — Vörster, XXVII, 131, 2. — Vorsterman, XXII, 21, 171; IV, 97 *O*, 108 *O*; V, 573; VII, 418; VIII, 43, 576; IX, 222. — V. v. Oijen, XXIV, 52, 482; IX, 531 (*n.*). — v. Vorsthuysen, XXIX, 280 *O*. — Vorstius, XXIV, 160. — Vorsz, XXIX, 319. — Vos, XXI, 283; III, 374, 635; IV, 269; V, 475, 553; VI, 313; VII, 209 *O*, 57; VIII, 149, 487: X, 262. — Vos v. Schwartzborch, XXVI, 67, 571, 81. — de Vos, XXI, 59; II, 170; IV, 349, 434*; V, 616; VI, 485; VII, 43, 134; VIII, 156, 388; IX, 594, 6, 611; X, 200, 406. — de Vos v. Steenwijk, XXIII, 112; IV, 573; VI, 584; VIII, 92 (*n.*). — v. Vosbergen, XXIII, 323; V, 156; VI, 305; X, 626. — Vosburgh, XXV, 615. — Vosch v. Avesaet, XXIV, 145, 521; X, 618. — Vosgien, XXIX, 101. — Voskuyl, XXI, 283; VIII, 558; IX, 561, 2. — v. Voss v. Sinderen, XXIX, 629; X, 486. — de Vosse, XXX, 625. — Vossius, XXIV, 160; VII, 113, 354. — Vosterman, XXIX, 222. — Vosz, XXIII, 112. — Vosz tot Beesten, XXX, 204. — de Vou, XXX, 199. — Voûte, XXIII, 501 (*Cat.*); VII, 640 *O*. — Voyer, XXVIII, 504; IX, 82, 232. — le Vray, XXV, 615—7. — v. der Vrecken, XXX, 376*. — Vredaeus, XXV, 500; VI, 414; VII, 276, 475. — de Vrede, XXVII, 200, 76, 475, 526. — Vredeman, XXI, 283; III, 72, 514; IV, 456. — v. Vreden, XXI, 333; VI, 434. — v. Vredenburg, XXV, 564, 6, 8. — v. Vredenenck (?), XXVI, 225. — Vredericz, XXIII, 76; X, 407. — de Vree, XXII, 371; VI, 66; IX, 52. — v. der Vreeken, XXIX, 439. — v. Vreelant, XXI, 283. — v. Vreeswijk, XXI, 333; X, 150. — Vrery, XXX, 275. — Vrese [2] v. Kuinre, XXV, 259. — de Vrients, XXIV, 259. — de Vries, XXI, 59, 175, 227, 333, 6; II, 211, 55, 307; III, 217, 564, 628; IV, 16, 50; V, 17, 112, 378, 503, 54; VI, 64*, 245 (*n.*), 300, 14, 46, 413, 23, 82, 507, 31, 84, 610, 20; VII, 141, 290, 583; VIII, 120, 252, 420; IX, 386, 7; X, 311. — de Vr. 'Robbé, XXVI, 57 *O*. — Vriese, XXI, 333. — de Vriese, XXI, 213*, 584*—6;

[1]) *niet* Vonke. [2]) Freys; *zie* aldaar.

IV, 235; VI, 245, 413. — Vriesendorp, XXVIII, 113 *O*. — Vrieswijk, XXVI, 319; X, 490 (?). — v. Vrieswijk, XXIV, 477, 554. — de Vrieze, XXVIII, 153. — de Vroede, XXI, 239; VIII, 203; IX, 373*; X, 487 [1]). — Vroegthus (-thuys), XXI, 333. — Vrolijks, XXVII, 633. — Vromant, XXX, 537. — de Vrij, XXI, 333; III, 518, 624; IV, 198; VIII, 258*, 528*. — v. Vrijbergen, XXI, 123; II, 372; III, 381, 533. — v. Vrijberghe, XXII, 429; IV, 208, 55, 68. — Vrijburgh, XXV, 12*. — Vrijhof, XXVIII, 119. — Vrijmondt, XXVIII, 96. — Vrynt, XXX, 107. — Vrijsewijck, XXX, 490. — Vrythof, XXIV, 147, 398, 9. — Vuaelrant, XXIII, 21. — v. Vuermelinghem, XXIII, 290. — Vuismes, XXIII, 20, 2. — v. Vulpen, XXVIII, 296, 468. — Vulson (?), XXIX, 632. — v. Vuren, XXI, 631. — Vuylenburg, XXV, 262. — Vuylsteke, XXIII, 455; IV, 432. — Vuyst, XXIV, 215. — v. Vyanen, *zie* v. Vianen. — Vijgh, XXV, 500, 24; VI, 65, 7, 331, 70, 5, 6, 417, 23, 4*, 99 (*n.*), 507, 69, 70 (*n.* 2), 1, 80, 1, 6 (*n.*); VII, 64, 100, 259, 60; VIII, 44, 98, 300, 70; IX, 90, 111; X, 200, 368. — Vijgh (*onad.*), XXVI, 378, 427; VII, 260; X, 270 — Vijts, XXIII, 586. — v. de Vijver, XXIII, 630.

Waad, XXIII, 389. — Waal v. Wijk, XXVII, 200, 1. — de Waal, Wael, XXII, 1; IV, 267; VI, 544; VIII, 483; X, 317, 430. — v. de Waal, Wael, XXIII, 323; IV, 185 (?). — v. der Waal(l), XXII, 209; IV, 185 (?); IX, 72, 233. — v. Waalwijk, XXIV, 311. — de Waard, XXV, 620. — de Waart XXIX, 234 (*n.*). — v. der Waaijen (Waijen), XXII, 138; IV, 421, V, 48 *O*, 204; VII, 193; VIII, 534. — v. Wachendorff, XXVIII, 258; IX, 582. — Wachler, XXVI, 4. — Wachsmuth, XXVI, 118. — Wachtel, XXV, 625. — v. Wachtendonk, XXII, 127, 508; III, 495, 500*; V, 281; VIII, 432. — Wachtendorff (-dorp), XXV, 491; VI, 222, 304, 480; IX, 582. — (de) Wachter, XXI, 335 (*P*). — de Wacker v. Zon, XXVIII, 160 *O*. — de Wadder, XXI, 335. — de Wael v. Lichtenberch, XXIX, 522, 4. — de W. v. Moersbergen, XXIII, 413; IV, 184, 6, 8; VI, 68, 412, 9, 578. — de W. v. Vronesteyn, XXI, 237; III, 35, 6, 109, 212, 413, 585; IV, 307. — v. Waelheim, *zie* Walbain. — Waenen, XXIV, 123. — v. Waesbergen, XXIX, 449 (*n.*). — v. Waesberghe, XXI, 18, 176, 282, 333—5, 40; II, 126; IV, 431; VII, 310; IX, 359. — Waetzeler, XXVI, 583. — v. Wage, XXV, 135. — Wagener, XXIV, 533. — v. Wageningen, XXI, 336; VI, 225 *O*; VII, 321 *O*; VIII, 113 *O*, 528*; IX, 233. — Wagens, XXVIII, 332. — Wageveyns, XXV, 398. — Wagner, XXI, 518 (*P.*); V, 266; VIII, 92 (*n.*); IX, 588, 90; X, 229. — Waimansz, XXVII, 525. — Wakker [2]), XXIII, 630; VIII, 249; X, 232. — de Wal, XXV, 614; X, 428. *Zie* Vitringa. — v. de Wall, XXVI, 346, 507; X, 253. — v. der Wal, XXIX, 449. — Walaeus, XXVII, 615. — Walburg, XXX, 584. — v. Walburgh, XXIX, 635. — v. Walcheren, XXVII, 534; VIII, 500. — Walcourt, XXVII, 521. — v. Waldeck, XXI, 106, 9; V, 372; VII, 545. — v. W.-Pyrmont, XXVII, 138, 474 (*n.*). — v. Waldenbarch (-burch), XXIV, 147, 304, 99. — Waldini de Lutiano, XXX, 143. — Waldo, XXVI, 328. — (v.) Waldorp, XXI, 336; VIII, 151. — de Wale, XXVI, 485; VII, 43. — Waleran (Walleran), XXV, 384 *O*, 425, 573; VI, 96. — Walewijn, XXVIII, 470. — Walgrave, XXX, 125. — Walhain, XXII, 138, 555*a* [3]); V, 422; IX, 476*. — de Walhorn dit de Deckere, XXIII, 367. — Walken, XXI, 59. — de Wall, XXIV, 533. — v. de Wall, XXI, 629; IV,

[1]) *niet* de Vreede. [2]) *Nav.* XXX, 488 leze men „Backer". [3]) *niet* Walhaim.

508; VI, 338, 9, 45*[1]); VII, 43, 436, 7*, 8*; IX, 117. — Walland, XXIII, 374. — v. Walle, XXX, 200. — v. de Walle, XXVI, 346[3]); IX, 134; X, 565, 80 — Wallem, XXIX, 604, 5. — v. der Wallen, XXI, 481 *O*. — Wallendal, XXVIII, 205. — Waller, XXX, 334. — Wallesius, XXVII, 298. — Wallis, XXVI, 313. — Walpot, XXII, 71. — (v.) Walraven, XXV, 259; IX, 440 *O**; X, 493. — v. Walrée, XXI, 271; III, 628; VI, 52, 159. — Wals, XXIV, 532, 3. — Walschaert, XXI, 336; IV, 101. — v. Walsem, XXVII, 96. — (v.) Walta, XXIII, 464; V, 41; IX, 182. — Waltes, XXI, 175. — Walther, XXIV, 225; V, 59; VI, 461. — Waltman, XXIX, 535, 6. — Wambeke, XXIX, 610. — Wandele, XXVIII, 277, 9, 80, 2. — v. Wankom, XXIII, 181. — v. Wanraey, XXIII, 14, 496; IV, 147. — Wansink, XXI, 311. — Wap, XXVII, 255. — Wardenberg, XXV, 361. — Warenborch, XXIV, 38. — v. Warendorp, XXIV, 308. — de Warfusee, XXIV, 239. — Warhel, XXIII, 273, 4. — Warin, XXX, 489. — Warkier, XXI, 1 *O**. — v. Warmenhuysen, XXI, 336. — Warmoeskerken, XXV, 112, 555. — v. Warmond, XXIV, 121; IX, 50. — Warnaer, XXI, 336. — Warnars, XXI, 23, 243, 336; II, 13, 171. — Warnecke, XXIII, 229. — Warnsinck, XXIV, 147. — Warry, XXVIII, 507. — v. Wartensleben, XXVII, 419. — Warthausen, XXV, 96. — Washington, XXIX, 171, 234. — v. Washington, XXI, 109. — v. Wassenaer, XXI, 327, 631 (*n.* 1); III, 419; IV, 77; V, 547; VI, 247* (*Z.*); VIII, 633; IX, 326, 432, 78, 529, 36 *O*, 92; X, 54, 86, 106, 205, 64. *Zie* Polanen. — v. W.-Alckemade, XXIII, 314. — v. W.-Catwijck, XXIV, 316; VI, 576, 7, 89. — v. W.-Duvenvoorde, XXI, 62, 314*, 586; II, 53; VI, 576; VII, 532; IX, 529; X, 264, 430. — v. W.-Obdam, XXIV, 276; V, 260. — v. W.-Starrenburg, XXVIII, 483*. — v. W.-Twickel, XXVII, 196. — Wassenberg, XXVIII, 608. — Wassing, XXIV, 147; IX, 383. — Wasteliers, XXI, 336. — ten Water, XXX, 425. — v. de Water, Waeter, XXI, 132, 345, 6; VII, 572*, 631*; VIII, 200, 54, 626; IX, 582. — v. de Watering (-ringe), XXX, 431. — Waterland, XXVII, 633. — v. Waterleet, XXIII, 371. — Waterman, XXIX, 449. — v. Watervliet, XXV, 199, 200. — Watjouw, XXIV, 108. — Watses, XXIII, 517. — Wattema, XXVIII, 391; IX, 182. — Wattier, XXV, 625, 6. — des Wattines, XXIX, 46. — Watts, XXIV, 299. — de Waut, XXIX, 598, 609, 11. — v. Waveren, XXVIII, 363; IX, 391. — v. der Wayfort, XXVIII, 153 — Weale, XXVIII, 519; X, 310. — Webber, XXI, 336. — Webster, XXVIII, 440. — Wechel, Wechelt, XXI, 336. — v, Wechelen, XXII, 390. — v. 't Wedde, XXV, 631. — der Weduwen, XXIV, 268. — v. Weede, XXI, 61; VI, 46, 121, 56, 63, 256, 9, 310, 81 (*P.*); VIII, 1, 251. — Weege, XXI 336; II, 13. — te Weege, XXIV, 107. — Weel, XXIII, 625. — Weelleman, XXVIII, 463. — Weemaer, XXVIII, 254. — v. Weenegem, XXX, 495. — Weener Muntz, XXIX, 634. — Weenig, XXV, 625. — de Weer, XXVII, 354 (*G.*), 5. — de Weerdam, XXVIII, 627*. — v. der Weerde, XXV, 173. — v. Weerden, XXVI, 163; IX, 161. — v. Weerdenburg, XXIII, 102; IV, 258, 9; VI, 152, 537; X, 410. — v. Weerdt, XXIV, 240. — v. Weerselo, XXIX, 44. — de Weert, XXVII, 573. — v. Weert, XXVI, 163; VII, 48. — v. de Weert, XXVI, 161. — Weerts, XXII, 474*; VIII, 87 (*Nm*). — de Wees, XXI, 336, 7 (*P.*). — v. Wees, XXVI, 67, 8, 156, 61, 259, 419, 21, 535, 71, 4, 80, 1; VII, 515, 7; IX, 120*, 529. *Zie ook* Wes. — v. Weete, XXX, 144. — Wefers, XXX, 226. —

---

[1]) Hier is de schrijftrant ongewis; vgl. *Nav.* XXVI, 507 (v. de Wal) en 346 (v. de Walle).

v. der Wegen, XXVI, 334. — Wegewart, XXI, 608; V, 332, 490, 502. — Weggelaar, XXIII, 163. — v. Weichs, XXIII, 265; X, 201. — v. der Weide, XXX, 565. — Weidinger, XXX, 454. — Weigel, XXVIII, 324; X, 485. — Weil, XXIV, 22. — Weiland, XXVIII, 462. — Weilier, XXVIII, 147. — Weiman, XXVI, 92; IX, 374, 515. — Weinbeck, XXIX, 157 (*Nm*). — v. Weisch, XXVIII, 575 (*n.*). — Weissenbruch, XXX, 546. — Weissenburg, XXV, 616 (*n.* 3). — Weitsen (Weytsen, Weitzen), XXIII, 9, 219; IV, 374; V, 568*; VI, 312; IX, 528. — v. der Wel, XXIX, 171. — ter Welbants, XXX, 266. — ter Welberg (-borgh) [1]), XXVIII, 361; X, 272. — v. Welbergen, XXI, 338. — Welbertszoon, XXI, 338. — Welcker, XXVII, 112, 552. — v. Weldamme, XXV, 213. — v. Welderen, XXIII, 31; IV, 335; V, 384, 5; VI, 365; VII, 262, 524, 80; VIII, 97, 320; IX, 634. — v. Weleveld, XXIV, 530; V, 519; VII, 204, 482*; X, 541. — v Welhoek (-houk), XXIX, 225 *O*; X, 161 *O*, 392. — v. (der) Well, XXVIII, 430. — v. der Well, XXIV, 222; VII, 314; VIII, 429. — Wellandt, XXIV, 258. — v. Welle, XXIV, 400. — Welmers, XXIX, 490. — v. Welsaden, XXX, 53. — v. Welsene, XXII, 139. — Welter, XXIII, 60. — Welters, XXIX, 32. — v. Welvelde, XXV, 519; VII, 14, 162, 203. —. v. Wely, XXIV, 492; VI, 69, 369, 73, 5 (*n.*), 416; VIII, 511; X, 569, 619. — v. Wemele, Wemmele, XXIX, 225 *O*, 80 *O*. — Wemmers (?), XXIV, 398. — v. Wena, XXI, 213. — v. Wencum (-ckum), XXII, 306; VI, 426, 507, 8; VII, 570, 1; VIII, 248; IX, 160, 213*—5*, 321, 3; X, 377. — v. de Wende, XXV, 134. — Wendel, XXI, 338; IV 257. — de Wendt, XXIX, 381, 2*, 3. — de Wennemare, XXVIII, 432. — v. Wensen, XXV, 621. — de Went, Wente, XXV, 277. — Wentholt, XXII, 271, 429, 556*a*; IV, 29; VI, 225 *O*, 313, 497 *O*; IX, 490; X, 272. — Wentworth, XXII, 274. — Wentijn, XXIV, 299. — Wentzel, XXIII, 230. — Weppelman, XXI, 338. — Werbrouck, XXIX, 281 *O*, 534. — v. de Werff, XXVIII, 201*; IX, 49*. — v. der Werff, XXII, 370; VII, 486; VIII, 425, 67*, 630; IX, 276*, 588; X, 107, 337 *O*. — v. de Werken, XXIV, 569. — Werkijn, XXII, 474*. — v. Wermeskerken, XXX, 428. — v. Werminkhausen, XXV, 131. — Werner, XXVI, 326; VII, 564; X, 142, 490. — v. Werthern, XXV, 517; VI, 88, 484. — v. de Werve, XXIII, 13, 269, 419, 533; VI, 219; VII, 212 (*n.* 2), 13 (*n.* 1), 55; VIII, 367, 432; IX, 8—11, 530; X, 5. — v. den Werve, XXIX, 263. — v. der Werve, XXIII, 533; VIII, 386. — v. Werven, XXV, 265. — v. de Werven, XXVIII, 630*. — v. der Werven, XXVII, 486; VIII, 467*. — Wes (de Wese), XXVIII, 575 (*n.*). — Wesbus, XXI, 19. — v. Wese, XXIX, 46. — v. Wesel, XXI, 338, 41; III, 217 (*G.*), 472, 81 *O**, 545 *O**, 81; IV, 312, 63, 434; VI, 329 *O*; VII, 103, 33, 67, 583; VIII, 562; IX, 168 — v. Wesele, XXIV, 434; VII, 212 (*n.* 2). — v. Wesemaele, XXIV, 4 . — v. Weseren, XXIII, 106*. — v. Wesicke [2]), XXII, 271. — Wesseling, XXI, 173; V, 208 *O*, 68; VII, 638. — Wesselink, XXX, 579. — Wessels, XXIII, 375; V, 523; VI, 368; X, 567. — v. Wessels, XXV, 564. — v. Wessem, XXX, 253. — Wessing, XXI, 338; IV, 298. — v. Westcappelle, XXX, 75 (*n.*). — v. Westdorp, XXVI, 488. — v. Westen, XXVI, 490. — Westenberg, XXX, 480. — Westendorf, XXIV, 440. — Westendorp, XXIV,

---

[1]) *Zie* hierachter bij »Wichman".
[2]) Uit dit geslacht stamde de *Nav.* XXVIII, 557 (*n.*) vermelde Herm. Vezekius, zoowel als de Oct. 1621 wegens Remonstrantisme te Loevestein gekerkerde pred. van Echteld Bernérus Vezekius.

364 (*n.*). — v. Westendorp, XXVI, 490. — Westenenghe, XXIX, 323. — Westerbaen, XXIII, 9. — Westerburch, XXVII, 616. — Westerhoff, XXVII, 15; IX, 183. — v. Westerholt, XXVII, 317; IX, 165, 529; X, 205. — Westerkamp, XXI, 338. — Westerlo, XXVIII, 322, 89; X, 485. — Westerman, XXVII, 48 *O*, 9 *O*, 369 *O*; X, 334. — Western, XXVI, 539. — Westerveen, XXIV, 135. — v. Westervelt, XXI, 590; II, 305; V, 48 *O*; VI, 339, 46*, 415; VIII, 248, 368, 532; IX, 215, 374; X, 372. — Westhoeck, XXIII, 409*. — v. Westhof, XXV, 131. — Westpalm (v. Hoorn), XXV, 202; VIII, 453; X, 28, 244. — v. Westreenen (-reneu), XXIII, 43*, 287, 371*, 527; IV, 29, 52–4, 190, 302*; VI, 96, 410; VII, 95*, 207, 423; VIII, 43, 436, 538 (*n.*)*; IX, 222; X, 618. — v. W. v. Tiellant, XXIV, 32*. — Weszlin, XXIV, 338. — de Wet, XXIII, 230. — v. de Wetering, XXX, 431. — v. Weteringe, XXIX, 524. — Weterkamp, XXI, 338. — Wetrens, XXV, 628. — Wetstein, XXI, 176, 239, 44, 335, 8, 9 (*G.*), 40; II, 189; III, 392; VI, 329 *O*, 497 *O*; X, 496. — v. Wetten, XXVIII, 560; X, 150. – Weunen, XXIV, 426. — v Wevelinckhoven, XXII, 636; VII, 418, 635; VIII, 322, 582*, 631*. — de Wever, XXX, 256. — Weveringh, XXIII, 638; IV, 82, 222. — de Wey, XXIX, 234 (*n.*). — Weijer, XXIII, 57 (*n.*). — Weijerman, XXV, 224; IX, 490. — Weijermans, XXVIII, 147, 537. — Weijerstraet (-straten), XXI, 334, 40. — v. Weyland, XXIV, 248. — Weylent, XXX, 140. — Weylinck, XXIV, 479. — Weymar, XXX, 565. — Weijns, XXIV, 262. — Weyprecht, XXIV, 532, 3. — Weysenbergh, XXV, 616. — Weyt, XXVII, 315. — v. Wezeke, *zie* v. Wesicke. — v. Wezel, XXI, 338, 41; IX, 589. — Wharton, XXI, 583. — Whitebread, XXII, 209. — Whitney, XXVII, 570; X, 517. — Wiarda, XXIV, 440; VIII, 400; X, 428 (*n.* 3), 9. — v. Wichen, XXII, 52*; IV, 147; VII, 530. — v. Wicheringe, XXX, 425 (*n.*). — Wichers, XXVI, 165 — Wichman, XXVIII, 361 [1]. — Wickersma, XXII, 303. — v. Wickevoort Crommelin, XXIII, 627, 9. — Wicquefort, XXI, 317*, 583*. — de Widt, XXI, 341. — v. Wiebel, XXX, 546. — v. Wied, XXI, 106. — v. W.-Runckel, XXI, 108. — v. der Wiel, XXIV, 400. — Wielant, XXII, 431*, IV, 465; IX, 483. — v. de Wiele, XXIII 483. — v. der Wiele, XXVII, 191, 477; VIII, 479*. — v. der Wielen, XXIII, 312; V, 144, 514; VII, 141. - Wier, XXIII, 57 (*n.*). — v. Wieringen, XXII, 56; III, 565. — Wierix, XXVI, 48. — Wierling, XXV, 622 — Wierts, XXIX, 491. — Wietses, XXIV, 248. — Wigeri, XXIII, 377. — Wigersma, XXVII, 145, 484; VIII, 5. — Wiggerts, XXIII, 377. — Wigring, XXX, 425 (*n.*). — Wikkenburg, XXX, 318. — Wilbrenninck, XXIX, 113 (*n.*), 4, 591; X, 541, 613. — de Wild, XXI, 341. — de Wilde, XXI, 403; II, 13, 168 (*Pn*), 209; V, 208 *O*, 68; VII, 192, 514; VIII, 274; IX, 171, 535. — v. Wildenraedt, XXX, 491. — v. Wildensteyn, XXIX, 171. — Wildernis, XXV, 152 *O*. — Wildervank, XXVIII, 258. — de Wildt, XXVI, 263. — de Wilhem, XXVII, 154. — Wilhelmi, XXVI, 168 *O*; VII, 361 (?); VIII, 577. — Wilhelmus, XXI, 341. — Wilhems, XXVII, 572. — de Wilhm [2]), XXV, 157. — Wilhuizen, XXII, 367. — v. Wilich, XXX, 425 (*n.*). — Wilkens, XXX, 385 *O*. — Willaert, XXIX, 465. — Willard, XXIV, 203. — Willebaert, XXVIII, 432. — Willeboorts, XXVII, 639. — Willekens, XXVIII, 398. — Willekes, XXVII,

---

1) *Lees* A'eida Wichman (Bernards dr), † 169?, hertr. 1676 m. Egbert ter Welberg.
2) Wilhem?

581; VIII, 157*, 580. — Willems, XXIV, 285; V, 177; VI, 622; VII, 178, 251; VIII, 45, 123, 537; IX, 47; X, 306, 37 *O.* — Willemse, XXV, 177; VII, 525. — Willemsz, XXI, 341, 58; II, 56, 388; III, 76, 252, 386, 92, 457; V, 59, 397; VII, 312, 6, 568; VIII, 244; IX, 42 (*n.* 1), 53; X, 392. — Willemsze, XXIX, 442; X, 5 (*n.*), 71. — Willemszoon, XXI, 341; III, 252. — v. Willich, XXVIII, 115, 253. — v. Willigen, XXIV, 31. — v. der Willigen, XXV, 275, 395; VI, 77 (*Cat.*); VII, 199, 324. — Willinge, XXVI, 76. — (der) Willingen, XXVI, 53. — Willink, XXIV, 147; VII, 639*. — Willis, XXIII, 455. — Willocquama, XXVI, 231. — Wilmynck, XXIX, 207 (*Nm*). — v. Wilp, XXVII, 248; VIII, 236. — Wilre, XXII, 117. — Wils, XXI, 59. — de Wilt, XXVII, 190; X, 156. — v. der Wilt, XXII, 262. — Wiltinck, XXIV, 147. — Wiiting, XXI, 341. — Wimmer, XXVI, 3. — Winckel, Winkel, XXI, 341; V, 110, 553; VI, 12 (*n.*); VII, 502; X, 445. — v. Winckel, XXII, 279 [1]. — Winckelaer, XXIV, 241 *O.* — de Wind, XXVII, 114, 6. — v. Windhuizen, XXVII, 583. — de Windt, XXVI, 288. — v. Wingerden, XXIV, 377. — Winhems, XXVIII, 557. — v. Winkelhausen, XXV, 147. — Winkelman, XXIV, 181, 456; VIII, 162. — Winkler, XXX, 445. — Wins, XXX, 108. — Winsemius, XXVII, 615 (?), 6; VIII, 598, 610. — v. Winsheim, XXX, 428, 9. — v. Winssen, XXII, 270; IV, 307; V, 14, 5*; VI, 511, 2; VII, 28; X, 619 — v. Wintelroy, XXII, 360. — Winter, XXVIII, 160 *O.* — de Winter, XXI, 341; III, 288, 409; IV, 382, 521; VIII, 256; IX, 371; X, 430. — v. Winter, XXIII, 442; IV, 557; VIII, 256; IX, 371. — v. Winterfeld, XXIII, 514. — v. Wintershoven, XXIII, 287. — Winterswijck, XXIX, 318. — Wintgens, XXVI, 225 *O.* — Winther, XXI, 517 (*P.*). — Winwood, XXII, 177; VIII, 518. — v. Wisch, XXVI, 526, 83, 626; VII, 515; VIII, 631; IX, 472. — Wiselius, XXX, 320 (*n.*) — Wishof, XXI, 341; III, 336. — Wispelaer, XXIX, 596. — Wisscher, XXI, 341. — Wisse, XXI, 592; III, 501. — v. Wissekercke, XXVIII, 274. — de Wisselaer (?), XXIX, 372*. — Wissenbach, XXX, 431. — Wit, XXVIII, 361. — de Wit, XXI, 341, 2; II, 308; IV, 53; V, 491; IX, 223 (*G.*), 31; X, 109*, 391. — Witbols, XXVII, 200. — de With, XXII, 256; V, 260; VII, 295, 380; X, 386, 9—94, 483. — de Withte, XXX, 393. — Witkamp, XXIV, 385; VII, 113. — Wits, XXIII, 286; X, 387. — Witsen, XXI, 227; II, 185; IV, 374; VI, 333, 501; IX, 391. — Witsen-Geysbeek, XXI, 342. — Witsenborg, XXVIII, 370, 537; IX, 267, 8*. — Witsonius, XXIII, 630. — de Witt, XXI, 341, 629; II, 156; III, 218; IV, 4, 15, 122, 277, 411; V, 477; VI, 493, 4*; VII, 191; VIII, 203, 316, 428*, 585; IX, 271, 7; X, 392, 428, 577. — Witte, XXI, 211; III, 301; V, 134; VI, 339, 426, 507; X, 69, 385 vg, 429 (*n*). — de Witte, XXII, 55, 6, 235, 6, 308, 89; III, 522; IV, 240, 64; V, 141, 476; VI, 632; VII, 357; IX, 47; X, 393. — Wittebol, XXV, 48 *O*, 209 *O*, 72 *O*, 385 *O*, 432 *O*; VI, 322 (*G.*); VII, 96, 199, 520, 637; VIII, 45*, 199. — Wittele, XXIV, 267. — Wittelingh, XXI, 342. — Witten, XXIX, 42, 320, 2; X, 372, 86. — de Witten, XXIX, 580. — v. Witten, XXIII, 162. — v. Wittenhorst, XXV, 146; VI, 68, 568. — v. Wittenhout, XXVI, 220. — Wittens, XXIII, 169 *O.* — Wittensz (-ze), XXX, 385 (*n.*), 6. — Wittert, XXVI, 394; VII, 350. — Wittesz (ze), XXX, 385 (*n*), 6. — Wittewrongel, XXIX, 597—600. — Wittigs, XXVII, 92 — Wittius, XXVII, 216. — v. Wit-

---

[1]) *lees* Krauwinckel.

veldt, XXI, 540. — Witvogel, XXI, 342; V, 58, 246. — v. Woensel, XXI, 342. — v. Woerden, XXI, 342; II, 553a. — v. Woerden v. Vliet, XXVIII, 386; X, 619 — v. Woerdt, XXIV, 314. — v. Woeringen, XXII, 553a. — Woertman, XXI, 342. — v. Woesten, XXVIII, 244. — v. Woestenach, XXVI, 585. — Woestenhove, XXIX, 582. — Woesthoven, XXIV. 68. — v. de Woestyne, XXI, 60; III, 217. — Wolbock (-boken, -booker, XXIV, 230*; VI, 484; VII, 475, 519, 638. — Wolcot, XXIV, 344. — v. der Wolde, XXIV, 189 — v. Wolden, XXIX, 383. — Wolf, Wolff, XXIII, 219, 472, 629; IV, 23, 70, 507; VIII, 476; X, 140*, 309. — de Wolf, Wolff, Wolffs, XXVI, 339; VII, 45, 6; IX, 55; X, 331, 2. — v. Wolf, XXIII, 14. — v. Wolferen, XXIX, 522. — de Wolff v. Westerrode, XXVII, 46; IX, 316, 21, 2*, 5; X, 377 (*G.*). — v. der Wolff, XXVIII, 443—5. — Wolffaert, XXVI, 491; VII, 616 — v. Wolffhebert, XXX, 65 *O.* — Wolffs, XXIX, 45, 115, 62, 318, 9*—25. — Wolffsen, XXVI, 339; VIII, 368; IX, 316*, 8, 9*—25, 627; X, 113 *O* 40*, 61 *O*, 482. — Wolfganck, XXI, 170, 6, 342. — Wolschart, XXI, 343. — Wolsgreen (-grein), XXI, 343. — Wolters, XXI, 313; II, 57; V, 44, 111, 2, 502, 54, 5; VI, 93; VII, 290; VIII, 204; IX, 131, 534; X, 256, 7*, 488, 631. — Wolthuys, XXIX, 491. — de Wolway, XXIV, 332. — v. Wonsel, XXIII, 371. — Wood, XXV, 376. — v. der Woord, XXVIII, 216 *O.* — Woorthouder, XXI, 402; V, 555, 617. — Woortman, XXVI, 92. — Wor, XXI, 343; III, 436; IV, 216 — v. Workum, XXIII, 579. — Wormer, XXIII, 630. — Worms, XXIV, 145. — Worst, XXX, 266. — v. Worthuizen, XXIII, 269. — de Woude, XXIII, 314. — v. Woude (?), XXVII, 212. — v. der Woude, XXIV, 254. — v. der Wouden, XXI, 343. — v. Woudenbergh, XXVII, 318. — v. Wourden, XXVIII, 386. — Wouters, Woutersz, XXI, 123; II, 80, 170, 375; IV, 216; VI, 43, 423 (*n.*) (?) [1]); VII, 24; VIII, 514, 5; IX, 598, 603; X, 481. — Woutman, XXIII, 584. — v. Wouw, XXI, 127, 608; III, 110, 566; V, 502, 32; VI, 169 *O*, 234; VIII, 16, 363; IX, 370, 5*, 550. — de Wreed, XXI, 127. — Wtenhove, *zie* Utenhove. — Wtenweerde, XXIII, 106 [2]), 30; VI, 160, 315, 69, 419; VII, 121, 580: VIII, 304, 5; X, 628 (?). — Wttewael, XXIX, 37 (*Nm*). — v. Wuchlove, XXII, 391. — In de Wuest, XXX, 141. — v. Wullen, XXV, 174; VI, 572. - Wuilenwever, XXV, 132; X, 339. — v. Wulven gez. Hyndersteyn, XXVII, 98; IX, 219: X, 625. — v. Wurtemberg, XXI, 105. — Wuytiers, XXIII, 394. — Wijbels (?), XXIX, 548 — Wybes, XXX, 567. — Wybrandi, XXVII, 145, 6*, 484* (*Nm*); VIII, 5; X, 567. — Wijbrands (-brantz), XXI, 343. — Wijburg, XXI, 358, 406, 7. — v. Wychede, XXV, 424; VI, 51, 489, 90. — Wijck, XXX, 311. — v. Wijck, XXII, 368; IV, 186, 310; VI, 375 (*n.* 2), 578, 635, 6 [3]); VII, 135, 272, 317, 53, 475, 578; VIII, 139*, 585; IX, 218, 21. — v. Wijck v. Abkoude, XXVI, 96 [1]); VII, 135 (*n.* 1) [4]); X, 620. — v. Wijck v. de Woerd, XXIV,

---

1) Aldaar is van Leersum uitgevallen. Is dit hier plaatsnaam of familienaam?

2) De een schaarwapen voerende gade van een Uytenweerde moet eene v. Hattem geweest zijn! vgl. *Nav.* XXIII, 130, met ibid., bl. 105 en XXVI, 411. De aloude, eertijds riddermatige, nog te Maurik en Eck en Wiel in hoogsteenvoudigen stand voortlevende familie Wtenweerde voerde (ni fallor) in blauw drie (2, 1) wassenaars van zilver.

3) Volledigheidshalve onderscheiden wij tusschen v. Wijck en v. Wijk, hoewel wij meenen zeker te weten, dat de *Nav.* t. d. pl. en de ibid. bl. 374 vermelde priester Jan of Johan v. W. (pastoor te Ravenswaaij) één persoon zijn; vgl. *Nav.* XXVII, 135, 272.

4) Aldaar staat v. Wijk. Rietstap's *Armorial* heeft ook de *c*, maar schrijft Wyck, en levert hier wederom een bewijs van de verwarring, welke, als men in het Fransch schrijft, bij het bezigen

71 [1]); VIII, 468; IX, 270, 1, 476; X, 265, 625. — v. der Wyck, XXIV, 316. — v. Wyckede, *zie* v. Wychede. — v. Wijckersloot, XXI, 399; III, 161, 375; IX, 375. — Wydemon, XXIV, 146. — v. Wijden, XXIV, 311. — v. Wijdenes, XXIII, 580; IV, 4. — Wyelant, XXII, 386. — v. Wijenburch, XXIII, 211. — v. Wijenhorst, XXV, 537. — Wijers, XXI, 343, 540; VII, 273; IX, 538. — Wygers, XXX, 334. — v. Wijhe, XXIV, 147, 399, 491*; V, 490, 537; VI, 40, 65—7, 8, 94, 153, 365, 8, 418, 21, 523—38, 67—78*, 88, 9; VII, 246, 75, 517; VIII, 99, 251, 9, 89, 94, 400, 78; IX, 52; X, 149, 627. — v. W. v. Hernen, XXVI, 530, 78—82*, 623; VII, 246, 470,2*; VIII, 40. — v. W. v. Reuschenberg, XXVI, 586*; X, 564. — v. Wijk, XXIII, 103 (?); VI, 374, 482; VII, 590; VIII, 304, 5. — v. Wylag, XXX, 425 (*n.*). — Wylbrouwer, XXII, 506. — Wyleman, XXVIII, 143 (*n.*). — Wijlep, XXII, 458. — v. Wylich, XXV, 146; VI, 627, 31; IX, 118, 472; VIII, 366, 631; X, 625. — v. Wijlick, XXIV, 209, 375, 466; VI, 494, 587. — Wijll, XXIX, 379*. — v. Wylre, XXVI, 530. — de Wijn, XXVII, 472. — Wijnands, XXI, 343; III, 336. — Wijnbeek, XXIV, 64 (*n.* 4). — v. Wijnbergen, XXII, 306, 67; IV, 147; VI, 58, 338, 47, 425, 507, VII, 259, 60, 419, 570, 1, 637; VIII, 46, 249, 484, 560, 74; IX, 163, 214, 5; 385 *O*, 488 *O*, 639 *O*; X, 148, 377. — Wijne, XXIX, 491. — Wijnen, XXII, 371; III, 567; IV, 329 (*Nm*); VI, 427; X, 136, 49, 318. — v. Wijngaarden, XXIII, 13, 4 (*n.* 2), 337, 547; IV, 366, 573*; VI, 430; VII, 512 (*n.*); VIII, 483; IX, 167, 333; X, 499, 630. — v. den Wijngaerde, XXIV, 574*. — Wijngaert, XXI, 344. — Wijnhoven, XXIV, 523. — v. Wijnhuysen, XXIV, 530. — Wijnkoop, XXIII, 623, 30, 1. — Wijnmalen, XXVII, 286. — Wijnne, XXIX, 488. — v. d. Wijnpersse, XXI, 610; VIII, 399. — Wijns, XXV, 216—9. — Wijnstok, XXVI, 633. — Wijntgens, XXIV, 264. — Wijntges (-jens), XXII, 303. — Wijntjes, XXIV, 329 (*Nm*); VI, 344, 5; VII, 637; IX, 162, 323, 4, 634. — Wypkes, XXV, 483. — Wijs, XXIX, 16. — de Wijs, XXIV, 460; VI, 242; VII, 364, 482*, 5, 6*, 576*; VIII, 94*. — Wijsman, XXV, 626, 7. — Wijsner, XXIV, 168 *O**. — v. Wijttenhorst, XXVI, 568. — v. Wijtvliet, XXIII, 466—8*.

Yboocque, XXV, 548. — Ydeghem, XXV, 424. — Ymans, Ymants, XXIV, 267; VII, 477. — Ymmeloot, *zie* Immeloot. — Yntema, XXI, 344, 494. — de Yonge, XXV, 318, 520. — Young, XXIV, 105. — Ypelaer, XXV, 153 *O*, 267. — v. Yperen, XXIV, 398. — Ypeij, XXVIII, 556. — Ysbrand, XXIX, 341. — Ysbrantsz, XXIII, 73. — IJsebout, XXVIII, 137. — IJsembaar, XXVII, 425. — v. IJsendoorn, XXIX, 60, 3, 82, 233. — Ysens, XXVIII, 340. — IJseren, XXV, 173. — v. IJss, XXII, 557*a*, 8*a*. — IJssel de Schepper, XXX, 339. — v. IJsseldijk, XXVI, 589; VIII, 39; X, 328. — v. IJsselstein, XXI, 332; II, 209, 48, 557*a*, 600; III, 34*, 163*, 4, 345, 523; IV, 268; VI, 579, 83. — Ysselt, *zie* Isselt. — Yssenouts (?), XXI, 191. — v. Ytter, XXX, 253. — IJver, XXI, 344 (*P.*). — d'Yvoy, XXII, 307; IV, 346; VIII, 252.

---

van Nederlandsche familienamen, waarin *ij* voorkomt, soms heerscht; daar toch leest men van v. Wyck en van v. der Wyck, eene vereenzelviging, waartegen de uitspraak nadrukkelijk hare stem verheft, — niet minder luid dan *Herald. Bibl.*, 1876, bl. 316. Intusschen valt het niet altoos even gemakkelijk te bepalen, waar *ij* of *y* te pas komt, en blijft wellicht in dit opzicht ook bovenstaand lijstje in gebreke.

[1]) *niet* v. *der* Woert, De Woerd was de benaming eener hofstad.

v. der **Zaan**[1]), XXIII, 442 (*Sch.*), 3. — Zachtleven, XXII, 138 — Zadelee, XXVIII, 267, 9. — Zael, XXIII, 62, 83; IV, 545; IX, 219; X, 619, 26. — v. Zaenden, XXV, 331. — Zaffri, XXIV, 108. — de Zager, XXIV, 298. — v. de Zande, XXII, 51*, 372*; VII, 317. — v den Zande, XXI, 215 (*Cat.*); VII, 521. — v. der Zande, XXII, 374. — v. Zandwijck, XXVI, 587; VII, 513, 4. — v. Zandijk, XXIII, 473; VIII, 386. — Zangberger, XXIII, 106*. — Zante, XXV, 257. — v Zanten, XXVIII, 164; X, 326. — Zappa, XXIV, 515. — Zasius, XXVII, 275. — v. Zaurick, XXI, 63; VI, 634. — v. Zeckele, XXVIII, 627*. — Zedlitz-Neukirch, XXIV, 593. — v. Zeebroek, XXX, 65, 6. — Zeegers, XXVI, 323. — Zeegwatten, XXVIII, 297. — Zeekats, XXVIII, 86 (*Nm*). — v. Zeeland, XXIII, 468. — v. Zeelhem, XXVII, 251 — Zeelt, XXI, 170, 242. — Zeeman, XXV, 128, 9; X, 473. — Zeemverkooper (?), XXIV, 252. — de Zegere, *zie* Segere. — Zegers, *zie* Segers. — v. Zelem, XXVII, 251. — v. Zell, XXIII, 534; IV, 263, 85. — v. Zellaer, XXVI, 578. — Zeller, XXIV, 508. — v. der Zenden, XXI, 156. — Zenger, XXIII, 106*. — Zentgraf, XXV, 623. — (de) Zetter, XXI, 344; IV, 106. — v. Zevenaer, XXVI, 345, 528. — v. Zevender, XXVI, 345; VIII, 386; IX, 322; X, 297 (*n.*), 8. — v. Zevenhoven, XXVI, 486. — Zexers, XXI, 344. — v. der Zeyden, XXIV, 454. — v. Zeyl, XXIV, 307; IX, 1 *O.* — v. Zeyn, XXVI, 219. — v. Zichele, XXI, 58. — v. Zickel, XXI, 59. — v. der Zieclen, XXI, 58. — v. Ziericsee, XXI, 324 (*n.*). — v. Zierik, XXII, 269. — Zieven, XXVII, 99. — Zimmermann, XXV, 384 *O*, 425. — Zinbreker, XXI, 344. — v. Zittrich, XXX, 120. — de Zoete v. Laecke Houlteyn (Hauteing), XXV, 223; VI, 10; X, 151, 439, 562, 4. — de Z. v. L. v. Villers, XXIV, 440, 1 (*n.*); X, 151 — Zoetinck, XXII, 139. — Zolichhoven, XXII, 262. — v. Zollicoffer, XXIX, 628. — v. Zon (?), XXVIII, 160 *O.* — Zons, XXI, 341. — Zorge, XXI, 575. — Zorreth, XXX 578 (*P.*)*. — v. Zoutelande, XXX, 492. — Zoutslever, XXX, 454. — Zubelee, XXV, 627. — Zubern, XXIII, 22. — Zuerius, *zie* Zwerius. — Zuilen, XXX, 106*. — Zuinger, XXVII, 74. — Zullig, XXIX, 75. — v. Zundert, XXIII, 337. — v. Zütfeld, XXV, 361. — v. Zütphen, XXV, 360. — de Zuttere, XXIX, 104. — de Zuutpeene, XXI, 59. — v. Zuydhoek, XXVIII, 398. — v. Zuydland, XXI, 229 (?); V, 200; VII, 95. — v. Zuydoort, XXIII, 367*. — v. Zuydwijk (Zuidijk, Zuik), XXV, 374, 5*; VI, 49, 50*; VIII, 52. — v. Zuylen, XXI, 447; III, 62, 85, 94, 212, 323, 474, 582; IV, 187, 8; VI, 65; VII, 112, 24; VIII, 625[2]); X, 207. — v. Z. v. Blasenburg, XXVI, 156, 259; X, 619. — v. Z. v. der Haer, XXIV, 458, 592; VII, 201. — v. Z. v. Natewisch, XXVI, 370, 422; VIII, 98, 198; X, 619. — v. Z. v. Nyvelt, XXI, 271; III, 583, 94; IV, 1, 140, 84, 7, 8, 258; V, 14, 5, 240; VI, 90, 1, 155, 6 (*G.*), 369, 418, 512; VII, 28, 354; VIII, 424; IX, 436; X, 59, 324 (*G.*). — v. Z. v. Vosbergen, XXVII, 91. — Zuytland, XXI, 229. — v. der Zwaag, XXVIII, 103. — de Zwager, XXV, 624. — Zwart, XXI, 344. — Zwarthoff, XXIV, 456. — Zwedersz (?), XXVII, 514. — Zweerts, XXI, 242. — Zwerius, XXII, 262, 474; V, 139, 317, 474; VII, 358, 9*, 572*; IX, 221; X, 568. — v. Zwiller, *zie* v. Twiller. — Zwol, XXI, 344, 5. — v. Zwol, Zwoll, XXI, 345; III, 345; VIII, 556. — Zydrechtop, XXIV, 467. — v. Zijl, XXVIII, 274; IX, 115. — v. Zijll, XXVI, 121; IX, 380*, 524; X, 253. — Zijtsema, XXVI, 384. — Zyvartszoon (?), XXI, 345.

---

[1]) Wat men hier niet vindt, zoeke men op *S.*

[2]) Behoort deze tot hetzelfde adellijk geslacht?

Geslachten, *zie* Amsterdam, Enkhuizen, Harderwijk, Kollumerland, Oostfriesland.
Geslachtkundigen, XXI, 212, 4, 68; III, 265, 317, 67, 9, 410, 1, 97 (*n*), 525; IV, 399; V, 362; VII, 573, 6, 8, 85, 6; VIII, 37, 47, 50, 105, 367, 70, 425, 81, 579, 81, 579, 81, 2, 7, 624, 8; IX, 1 *O*, 477, 635; X, 142, 251, 5, 316, 7, 72 (*n*.), 9, 425, 6, 8, 30, 78--80, 5, 567, 9, 81.
Gesta Romanorum, XXII, 131; V, 393, 466; X, 45.
Getallen, XXII, 61; IV, 102, 585; V, 339, 466. *Zie* Wapen.
——— -Symboliek, XXIV, 606.
Gethsemané, XXI, 332 (*Pn*).
Geuzen, XXV, 209; VI,498; VIII, 335.
———, de groote Bel, XXIX, 509.
———, leuzen, XXI, 166.
———, liedboeken, XXI, 178, 287; II, 406; VII, 374.
———, liederen (Melodieën der), XXII, 405, 6—21, 50.
——— in *Westvlaanderen*, XXVI, 498.
———, *zie* Watergeuzen.
Gevaerden, *Gewart*, XXVI, 176, 336.
Gevangenissen, *zie* Kerktorens, Torens.
Gevelspreuken, XXV, 574; VIII, 56, 211, 590.
——— (Hoogduitsche),XXV,574.
Gevelteekens, XXX, 258. *Zie* Uithangteekens.
Gewassen, XXV, 346, 452; VI, 335, 519, 42.
Geweer (De hedendaagsche soorten van), vóór- en achterladers, XXIII, 25—7; IV, 508.
Gewichten, *zie* Maten, IJken.
Gezangen, *zie* Liederen.
Ghijben (Clara), XXX, 434.
Ghyselbrechtegem, XXVI, 130.
Gibraltar, slag, XXII, 1—3 (*Sch*.).
Gids (de), XXIX, 264.
Giessenburg, XXVI, 386.
Gietermaker, 't Vergulde Licht, XXIII, 346.
Gilbertsz, *zie* Portulan.
Gilden, XXI, 582; II, 225, 8, 392 (*n*.), 427; III, 9, 33, 240, 323; IV, 155, 347 64, 422; V, 52, 126, 303, 489; VI, 505; VII, 525, 8, 30, 1; VIII, 129, 37, 344, 5, 77, 574, 93; IX, 110, 1, 35, 239, 40, 9, 540; X, 72—85, 116, 61—77, 519, 80, 2, 603 (*n*.)
———, boeken, XXIII, 9.
———, borden, XXVI, 505.
———, brieven, XXII, 225—36; VIII, 377, 593; IX, 540.
———, keuren, XXII, 229.
——— (Krepels-), XXI, 472.
———, omgang, XXV, 249.
———, opheffing, XXX,209,10 (*n*. 2),403.
———, patroons, XXII, 67.
———, penningen, *zie* Penningen.
———, zotten, XXI, 483.
Girard (Albert), XXIX, 463.
Gislenus (Hieron.), XXIII, 582.
Gisting, XXX, 448, 548.
Glas (I. [1]), XXVIII, 175.
Glasius (Dr. B.), XXVII, 26.
Glasschilders, XXIV, 174, 542.
———-kunst, XXVIII, 523.
Glasschrijvers, XXI, 451; III, 348; VII, 253.
Glaswerk (Oud), XXII, 341; VII, 48 *O*, 101.
Glaswerkers, XXI, 445, 7, 9, 509; II, 23, 5, 9; VIII, 528; X, 586. *Zie* Kaartenmakers, enz.
Glazen (Geschilderde), XXI, 166.
Glinthorst, XXVI, 59; X, 148, 201.
Globes, XXI, 510, 2, 7; V, 533; VIII, 10, 11.
———, fabriek, XXI, 171.
———, uitvinding, XXIV, 480.
Gloucester, XXVIII, 521.
Gnadenfrey, XXVII, 57.
Godekijn Godevertsz, musicus, XXII, 519.
Godewijk (Margaretha v.), Dichterlijk Dagboek, XXII, 519; IV, 287, 313.
Godgeleerden, afbeeldingen, XXIII, 447.
Goedaert (Joh.), XXX, 547.
Goedendagh (Joh.) XXII, 519.
Goedereede, XXI, 323, 4; VI, 115; VIII, 270—2, 80.

1) *Niet* IJ, zie *Nav*. XXXI, 503.

Goedereede a°. 1781, XXI, 593.
————, apothekers-, barbiers- en hoedenmakers-gild, XXV, 489.
Goedertuis, XXIII, 550.
Goens (Rijklof v.), XXII, 15.
Goert (Meester), XXII, 519.
Goes (Damianus à), XXI, 523.
——, Doopsgezinden, XXVII, 62, 3, 321.
——, eigenaardigheid, XXVI, 267.
——, Geschiedenis, XXIV, 373; V, 489 (*Cat.*).
——, gesloten huwelijken, XXV, 532.
——, kruisbroeders a°.1450, XXVIII, 340.
——, misboeken uit de Groote kerk, XXI, 135.
——, moerbezieboom, XXVII, 104.
——, orgelisten, XXII, 253; III, 303; IV, 298, 9, 456; V, 397.
——, uurwerk, XXI, 611; V, 550.
——, Waalsche gemeente, XXI, 209; VIII, 504.
——, willekeuren, XXII, 259.
——, *zie* Gildepenning (a°. 1625), Muziek (Naaml.), Wapens (Onbekende).
Goethals (Felix Victor), XXIII, 525.
Goethe's Faust in 't Nederduitsch vertaald, XXIX, 441 *O*.
———— zuster, XXV, 172.
Gogava (Ant. Herm.), XXII, 519; III, 23.
Goldenstedt, XXVI, 598—602.
Goldsmith, *zie* Vicar.
Goliath (Reus), XXVI, 17.
Golius (Jac.) XXIV, 457.
Golowkin (Graaf), XXV, 223.
Goltzius, XXV, 519.
Gomarus (Franc., XXVI, 287; VII, 159 (*n*), 215.
Gompert, XXII, 519.
Gonzaga (Camillo de), XXIII, 418.
———— (Vespasiano de), XXIII, 24.
Goochelaars, XXI, 483 (*n.*), IV, 346, 463; V, 183; X, 360.
Gooiland, XXIV, 194.
Gool (Jan v.), XXIV, 157.
Goor, XXX, 206.
Gordon (Geertruid), XXX, 356.
Go-recht, XXIV, 378.
Gorinchem, Beschrijving, XXVII, 522.
Gorinchem a°. 1570, XXV, 500.
————, garnizoen, XXIX, 131
————, kastelein, XXIII, 473; IV, 309.
————, martelaren, XXIII, 47, 319.
————, patriotten, XXIX, 487, 8.
————, tol a°. 1414, XXVIII, 229.
————, versterkt a°. 1600, XXI, 449.
————, *zie* Negenden.
Görlitz, XXIII, 452.
Gosen, XXIX, 424.
Goslinga (Sicco v.), XXII, 318.
Gosslar, munt, XXX, 557.
Gothen in *de Krim*, XXVII, 500
Gotthelf (Jeremias), werken. XXX. 336 *O*
Göttingen, XXII, 390.
Gouda, Beschrijving, XXII, 278; III, 534; VI, 254.
———, aanslag, XXIII, 534.
———, courant, XXIX, 27, 8.
———, glazen, XXIII, 192; IX, 374.
———, heeren, XXIII, 14 (*n.* 2).
———, kapel v. h. Heilige Graf, XXIX, 371.
———, kosters, XXI, 294.
———, misboeken uit de Groote kerk, XXI, 135.
———, orgelisten en orgelmakers, XXIV, 298, 9; V, 111, 549—51, 4; VI, 125.
———, pijpen, XXIV, 12; V, 563. *Zie* Pijpenbakkers.
———, regeeringsgeslachten, XXIV, 54.
———, slot, XXII, 387.
———, toonkunst a° 1567, XXI, 294. — a° 1771, XXV, 551, 627.
———, touwslagersgild, XXVI, 505.
———, wapen, XXVIII, 485.
———, *zie* Loodjes.
Gouden werken, *zie* Kunstwerken.
Goudestein, XXV, 501.
Goudimel, *zie* Psalmen.
Goudleder, XXIV, 166.
Goudoever (Isaak v.), XXII, 237.
Goudsmeden, XXI, 588; II, 71, 176—9, 385, 8, 454; III, 553; IV, 22, 70, 211, 2; VI, 292; VII, 14; VIII, 61, 184, 511, 3, 7; IX, 237, 442.
Gouw (ter), J., geschriften, XXII, 120; IV, 612; V, 391, 493, 546; VI, 247,

398; VII, 104, 98, 247, 8; VIII, 57, 373, 539; IX, 423; X, 360.
———, J. E, XXIII, 559.
Gouwerack (Leonardus), XXIV, 314.
Goverdt, musicus, XXII, 519.
Goylandia, *zie* Knijf.
Graadboog(Ronde) uitgevonden, XXVIII, 16.
Graaf (A. de), Groote Zeevaart, XXIII, 346.
Graal (De heilige), XXIV, 25, 125, 77.
Graat (Barend), XXVI, 104 *O*, 19; VIII, 136.
Grachten, XXIX, 154. *Zie* Amsterdam, Harlingen.
Graeff (Pieter de), dagboek, XXVIII, 346.
—— (Willem Jacob v. der), XXI, 212.
Grafdichten, XXI, 506; II, 17, 8, 477, 507; III, 384; IV, 226, 334; V, 610; VI, 120, 393; IX, 425; X, 356, 536.
———, *zie* Lijkdichten.
Grafheuvels (Geele en roode aarde in), XXIV, 265, 388, 595.
——— (Heidensche, Noorsche, Russische), XXIII, 595; IV, 390—6.
Grafschrift der drie Annaas, XXI, 543; II, 159.
——— (Allegorisch of Puriteinsch), XXI, 478; VII, 431.
——— (Rekenkunstig), XXIX, 535.
Grafschriften, XXII, 477; III, 384; IV, 338; VII, 264; VIII, 50. *Zie* Grafdichten, Honderdjarigen.
Grafsteenen, XXI, 166, 376; III, 326; V, 208 *O*, 31, 391, 498; VI, 62, 9, 338, 506, 622; VII, 246, 472; X, 27, 397,
——— (Zinnebeelden op), XXX, 28. 128, 279.
Grafteekens, XXV, 10 - 3, 448, 538; VII, 21; VIII, 166, 400.
———, Afghanistische, XXIV, 395.
———, Buddhistische in Azie, XXIV, 392.
Grammercy square, XXV, 321.
Granvelle (Kardinaal de), XXIV, 37 *O*, 480; IX, 167.
Grapheus (Corn), XXI, 523.
Graswinckel (Jacob), XXI, 5.
Graupen, XXV, 576.
Grave, XXIII, 467; X, 569.
———, Beschrijving, XXVII, 91.
———, eertijds twee kasteelen, XXVIII 63.
Grave (Karel Joseph de), XXVII, 116.
Graveerkunst, XXI, 397; IV, 579.
——— (Nieuwe) a⁰ 1772, XXI, 349.
Graven, XXIV, 241, 316.
Gravendaal ('s), XXV, 448, 538; VII, 267.
Gravenhage ('s), Beschrijving, XXVII, 91, 141; VIII, 63, 257; X, 428.
——— a⁰ 1528, XXI, 437.
———, antieke kamer, XXIV, 458
———, Amalia's hof, XXIII, 556.
———, bibliotheek in het *Brielsche* logement, XXVII, 619.
———, *Bleÿenburg*, XXV, 208 *O*, 31.
———, bolwerken, XXVIII, 338.
———, *Bosch*, onbloedig tweegevecht a⁰ 1787, XXVI, 553; VII, 111, 552.
———, Bureau van cerdienst, XXV, 156.
———, Chambre Mi-partie, XXIX, 88.
———, comedianten, XXIX, 310.
———, concerten, XXIII, 567.
———, Confreriekamer van Pictura, XXVII, 254.
———, exercitie-genootschap a⁰ 1785, XXV, 52.
———, hofkapel, XXI, 359—61, 518; II, 253, 6 (*n.*); III, 193.
———, huis in *'t Bosch*, XXII, 29.
———, » te Brunswijck, XXVII, 141.
———, » van Maes, XXV, 52, 156; VIII, 119.
———, huis ter Noot, XXVI, 231; IX, 185.

Gravenhage ('s), kermis, XXV, 279
———, klokgieters, XXIII, 350.
———, klokspelers, XXIX, 424, 5.
———, koninklijke bibliotheek, XXIV, 20.
———, kunstverkoopers a° 1669, XXIII, 242.
———, orgelisten, XXI, 407; III, 350; V, 111, 554; X, 620.
———, pastoors bij St. Jacob, XXIII, 547.
———, Patriottentijd, XXVIII, 351.
———, Place du Roi de Rome, enz., XXI, 386.
———, Prins-Maurits huis, XXIII, 548, 56; IV, 50; V, 156, 335, 95; VI, 330; VII, 504; X, 607 (*n.*)
———, rederijkerskamers, XXIII, 352.
———, Rekenkamers-boek, XXII, 385.
———, sacramentsgildehuis, XXVI, 483.
———, schermmeester a° 1678, XXIX, 385.
———, St. Lucasgild, XXIII, 9, 240; VIII, 345.
———, speellieden, XXI, 355, 609; III, 350, 86.
———, stadsgeschenken voor den magistraat, XXVIII, 332
———, steen op *de Plaats*, XXVIII, 547; IX, 329.
———, uit de thesauriers-rekeningen, XXIX, 333—43, 547—51.
———, toonkunstenaars, XXV, 621, 3.
———, topographie, XXIII, 556.
———, tornooibaan a° 1613, XXVIII, 512.
———, veroverde vaandels a°. 1650, XXIV, 20.
———, Waalsche gemeente, XXI, 208; VI, 231.
———, de Zwaan (herberg), XXII, 351; III, 178.
Gravenhage ('s), *zie* Boekverkoopers-rekening, Doreslaer, Fransche, Honden, Kees, Namen (Spot-), Napoleon I, Nederland, Professoren, Socinus, Vischvangst, Vuurwerk.
Gravenweert ('s), XXVI, 321 (*n.*); IX, 344; X, 439.
Gravesande ('s), XXIII, 529; VIII, 96. *Zie* Billichius.
Graveurs, XXI, 75, 93, 134, 71, 4, 87, 242, 89, 338, 51, 96, 7, 445, 7, 9, 51, 509, 11, 3, 5, 6; II, 24, 7, 8, 72, 5, 121, 2, 289, 385; III, 135, 6, 91, 215, 41, 7, 349, 91, 448, 511; IV, 10, 22; 37, 68, 9, 73, 80, 115, 9, 68, 74, 519, 79, 85; V, 44, 182, 503; VI, 72, 236, VII, 49, 253, 504, 50; VIII, 4, 12, 127, 264; IX, 18, 200, 1, 356, 91, 8; X, 16 (*n.*), 40, 247, 435, 526. *Zie* Penningkundig Repertorium, Stempelsnijders.
Gravures, XXI, 172, 336, 434; II, 14, 129; III, 247, 453, 4; IV, 119, 48, 74, 8; V, 13, 215; VII, 333; IX, 359. *Zie* Platen.
——— (Handel in), XXI, 171.
Great Eastern, XXV, 93.
Grece (Don Flores *en* Primalion de), XXIII, 281.
Greetsyl, XXV, 209; VIII, 130, 2, 376 *O*, 433, 80.
Greeve (Jan), XXV, 211, 329.
Gregoriaansch koraal, XXIII, 74, 9; VII, 32.
——— *e* tijdrekening, XXVI, 105, 6,
Gregorius I, paus, XXIII, 64; IV, 470, 1 (*n.* 1).
——— XIII, » , XXVI, 106.
Grenada, Jodenstad, XXIV, 290.
Grenoble, XXIII, 320; V, 293 (*Sch.*), 394 (*Sch.*).
Grenssteenen in de bosschen van *Brederode*, XXX, 278.
Gretna-Green, XXX, 316, 530.
Grevelingen (*De*), XXIV, 54.
Grevenbroek, XXIV, 337.
Griekenland, XXIII, 436; IV, 292; VI 118; IX, 422.

Grieksche aartsbisschoppen, enz. a° 1609 door onze Staten ondersteund, XXIII, 436.
——— (Anathema der) Kerk over Calvinisten en Lutheranen a° 1672, XXIV, 206
——— toonsoorten, XXIII, 81.
Griethuizen, XXX, 422.
Grimaud, componist, XXII, 187.
Grimbergsche oorlog, XXX, 538, 9.
Grimm (Jacob), XXIII, 600; V, 183, 602; VI, 216; IX, 152, 259.
Grinnes, XXV, 505.
Grins, XXVIII, 525, 600, 9, 14, 9.
Groede, XXII, 74; VII, 373—5; VIII, 162; IX, 367.
——— (Land onder) bedijkt a° 1612/3, XXI, 350.
———, Waalsche synode a° 1652, XXIX, 121, 3, 4.
———, *zie* Salzburgers.
Groen (Johan), XXII, 23.
Groen v. Prinsterer (Mr. Guillaume), XXVI, 380 (*n.*).
Groeneveld (Heeren van), XXVI, 310; X, 86.
Groenlandvaarders, XXIV, 545.
Groenlo, XXII, 390.
Groenpunt a° 1659, XXIII, 247.
Groesbeek, XXIII, 498.
Groeten, *zie* Wederdoopers.
Grol, XXV, 554; VI, 334, 503; X, 519.
Groningen, taal der provincie, XXI, 458 (*n.*).
———, XXX, 232.
———, antiek huis, XXV, 332.
———, belegerd, XXIV, 586.
———, bisdom, XXIII, 575.
———, brouwersgilde-rol, XXIV, 364.
———, collegium musicum, XXVI, 468.
———, Gedenkboek, XXVI, 484.
———, geslachten, XXII, 469.
———, heerlijkheid, XXIV, 378.
———, hoogbejaarden, XXII, 111.
———, Kalendebroeders, XXIV, 438.
———, klokkenisten, XXIII, 304; V, 176.
———, kronijk, XXV, 259.
Groningen, naam, XXVIII, 525, 600, 9; 14, 9; IX, 259.
———, orgel in de . Martinikerk, XXIII, 399.
———, orgelisten en orgelmakers, XXIII, 517; IV, 299, 300; V, 111, 502, 50, 4, 616 (*n.* 2).
———, recht De non evocando, XXIV, 378.
———, Reformatie, XXIX, 87.
———, stadboek, XXIII, 487
———, taalmannen [1], XXII, 111.
———, als villa, XXVIII, 158.
———, wis-, bouw- en zeevaartkundige school, XXIX, 25.
———, *zie* Muziek (Naamlijst), Tongval.
Gröningen, graven, XXII, 393.
———, orgel, XXIII, 450.
———, oudheden, XXIII, 6.
Gronovius, (Jac. *en* J Fr.), XXI, 335; II, 74; IV, 273.
Gronsfeld, XXIII, 537.
Groot (Hugo de), XXI, 314; IV, 472; VI, 313; VIII, 562, 3.
——— » Levensbeschrijving, XXVIII, 562, 3.
——— » afstammelingen, XXVI, 622; VIII, 425; X, 58.
——— » apologie, XXV, 494.
——— » beeltenis, XXI, 244.
——— » brief aan R. Hoogerbeets, XXV, 493.
——— » brieven, XXIII, 10.
——— » broeder Willem, XXVIII, 217 *O*, 563.
——— » handschriften *en* zilverwerk, XXVI, 622.
——— » Historiae en Parallela XXVI, 504, 609.
——— » portret, XXIII, 192.
——— » praalgraf te Delft?, XXI, 291.

[1]) De woordvoerders der gezworene gemeente te Groningen, drie in getal, werden *taalmannen* geheeten. Vóór 1553 vindt men er geen melding van gemaakt; zie Dr. E. J. Diest Lorgion, Beschr. d' stad Groningen, I, 259 Vgl. ook Dr. J. Hartog, »De Patriotten en Oranje" (1882), bl. 17.

Groot (Hugo de), uitgaven van het »Bewijs van den waren Godsdiens", XXVII, 286.
—— » vlucht uit Loevestein, XXI, 236; III, 180, 236.
—— » vrouw, XXIII, 10, 192 (*P.*); IV, 507.
—— » (Werk over) en Maria v. Reigersbergen a° 1827, XXIV, 507.
—— (Pieter de), XXX, 514.
Groote mannen, eigenaardigheden, XXV, 153, 213, 73, 326, 85, 433, 81; VII, 57.
Groth (Claus), XXVII, 35.
Gruit, XXV, 535; X, 16, 227.
Grunberg, XXIV, 357.
Grunsfoort, XXVIII, 476.
Gruterus, Isaäcus, XXX, 514.
———, Janus, XXII, 169; III, 51; X, 447.
———, Petrus, XXVII, 601.
Grÿpskerk, XXIII, 575; IV, 364; V, 259.
Guachoia (De Kacike van), XXIV, 473.
Gualterius Belga (Joh.), Chronicon Chronicorum, XXII, 169.
Guazzo (Stephano), XXIII, 119.
Gudius (Marquardus), XXI, 339; IV, 273, 4 (*B.*).
Guellius (Jac.), procurator regis catholicus, XXII, 288.
Guepin (Jean), XXIII, 158.
Guevara (Ant. de), XXII, 332, 3; VII, 616.
Guicciardini (Messire Luys), XXIII, 125; IX, 335, 578.
Guidonius (Jan), XXII, 520; IV, 225.
Guidons, XXI, 451.
Guillotin, guillotine, XXX, 448, 55.
Guise (Graaf van), schuld, XXVI, 117.
Guldenkamer, XXV, 471.
Guldenleeuw, *zie* Gyldalöwe.
Gulik, afgebeeld omstreeks 1600; XXII, 180.
——, belegerd a° 1610, XXI, 516; II, 25.
——, Reformatie, XXVIII, 145.
——, vergadering der edelen, XXII, 473.
——, Eduard, bastaard, XXX, 420.
——, Johan Willem, hertog, XXIII, 51.
——, Karel Frederik, hertog, XXV, 10.
Gulik. Willem I, XXVI, 154, 300, 532; VII, 179.
——, Willem II, XXVII, 474, 518; VIII, 288, 320, 477*.
Gulzigaards, *zie* Eters.
Gundling, XXI, 436.
Gustaaf Adolf, XXII, 380; X, 452.
———— III, koning van Zweden (Geheime papieren van), XXIV, 109, 522.
———— IV, koning van Zweden, XXII, 272.
Gustrop, XXV, 147.
Gutzkow (Karl), XXX, 37, 247.
Gützlaff, XXV, 223.
Guy (Spotplaat op Thomas) a° 1724, XXIV, 171.
Gyldalöwe, Ulrich Christian, XXIII, 463—5.
———, Ulrich Friedrich, XXIII, 466.
Gymnasiën (Akademische), *zie* Illustre scholen.
Gijsbert, Gijsbertus, musici, XXII, 518, 9.
Gijselaar (Corn. de), XXIII, 4; VIII, 402.
Gijsels (Artus) v. der Lyr a° 1654, keurvorstelijk Brandenburgsch geheimraad, admiraal, enz., XXV, 220, 327.
Gijzen (Jan v.), XXI, 25; II, 519; IV, 64; V, 116, 82 (*P.*); X, 536.

H, zie Taalgebruik.
Haagloopers, XXIII, 393.
Haamstede's Gedenkboek, XXIV, 266; X, 434
Haan als windwijzer, XXI, 440; II, 236.
Haan (De), *zie* Gallus.
Haantjesgat. XXVIII, 193.
Haarlem, XXIII, 570 (*Nm*); VI, 146 (*Nm*); V, 156; X, 232, 529 (*Nm*).
——— a° 1672, XXV, 160.
———, Archief, XXIV, 38.
———, Beschrijvingen, XXII, 38, 454; IV, 168; X, 229.
———, Beleg, XXIV, 262 (XXII, 127, 8.
———, bisdom, XXVI, 32.
———, canalbauten, XXVIII, 551; IX, 16.

Haarlem, collecte ten behoeve der burgemeesters, XXIV, 38.
————, Collegium Physicumet Mathematicum, XXII, 243.
————, doode koffer, XXIV, 38.
————, godskamer, XXVI, 531.
————, kasteel *Rolland* of *Ramp*, XXVIII, 140, 631; IX, 527.
————, klokgieters, XXIII, 515.
————, linnenweversgild a⁰ 1577, XXIII, 323, 4.
————, Maria-kerk, XXX, 190.
————, muziekbeoefenaars, XXII, 38 (*n.* 2).
————, Necrologium, XXIX, 432.
————, oeconomie a⁰ 1778—1828, XXVIII, 554 (*Pn*); IX, 19 (*Pn*), 201 (*Pn*).
————, orgel, XXIII, 455; VI, 186, 90.
————, orgelisten, XXIII, 144, 457, 516, 65; V, 111, 554; VI, 187, 93.
————, orgelmakers, XXIII, 457; VI, 189, 92, 3.
————, orgelrekening, XXVI, 191.
————, patriciaat, XXV, 569.
————, proostdij, XXVIII, 559, 60.
————, rederijkers, XXII, 127, 9; IX, 204.
————, roode letters, XXV, 93.
————, schutterij a⁰ 1672, XXV, 160.
————, St. Bavooskerk, XXIX, 21.
————, speellieden, XXI, 355, 6.
————, straten, XXVI, 78, 531; VII, 35; X, 547.
————, Witheerenklooster, XXIII, 457.
————, *zie* Korneliszen, Manpadt, Muziek (Naaml.), Oudbisschoppelijke, Pictoris, Professoren, Vogelenzang, Westfalen.
Haarlem (v.), Jan, bastaard v. Reinald III v. Gelre, XXVI, 164 [1].
————, Lourens, XXI, 353, 5.
Haarlemermeer, zie Leechwater, Menschenbeenderen.
Haarlem-rivier, XXV, 321.
Habets (Jos.), geschriften, XXII, 11; VIII, 450; IX, 33.
Habrecht (Gebroeders), XXI, 217.

1) *Staat* † 1731; *lees* † 1371.

Hadrianus, keizer, XXIV, 21, 35.
Haecht (Godfr. v.), Chronycke, XXIV, 261.
Haeften (Jacob v), XXIV, 228.
Haentjesboek, XXIX, 309.
Haeps, XXX, 420.
Hagepredikers, XXX, 334.
Haidschnucken, XXIV, 198.
Halbertsma (Gebroeders), XXVIII, 404.
————, Dr. E., XXII, 61, 221; VII, 168, 380, 403, 4, 50; VIII, 403, IX, 262.
————, Dr J. H., geschriften, XXII, 222, 57; IV, 25; V, 21; VII, 281, 380, 6; VIII, 465; IX, 311; X, 544
Hall (v.), H. C., XXX, 542.
—— » , Mr. Maurits Cornelis, XXVII, 330; IX, 463.
Hallewijn (D.), XXVIII, 523.
Halligen (*De*), XXVI, 477.
Hallum, XXVIII, 526.
Halma (Franc.), XXI, 22, 175.
Hals (Frans), Leven, XXVI, 225 *O*.
Hamburg, weleer een bisdom?, XXVII, 501.
————, zeeschepen, XXVII, 110.
————, *zie* Trijn.
Hamer, bij vergaderingen en verkoopingen, XXV, 279.
Hamere (*Ten*), XXVII, 369.
Hamilton v. Bothwellaugh (James), XXIV 174, 385.
Han (Corn, Ger. en Jac.), XXI, 353—5, II, 602; VI, 515.
Hanau, zie Nieuw-Hanau.
Hand (Afkappen der), XXIX, 366.
—— (Doode), XXIX, 211, 365—7, 563.
—— van ijzer, XXIII, 434.
Handbogen, *zie* St. Sebastiaan.
Handel (Werken over den Nederlandschen), XXI, 27, 346; VII, 233.
————, *zie* Levant, Navigatie.
Handelsvereenigingen vóór 1500, XXX, 231.
Handmerken, XXVII, 152.
Handmolens, XXVI, 363, 476, 518.
Handschoenen (Geschenk voor), XXIV, 541.
————, *zie* Trouwen.
Handschrift van vermaarde Nederlanders, XXV, 222.

Handsteenen, XXIV, 192.
Handteekeningen (Middel tegen vervalsching van), XXV, 147.
Handteekens, XXVII, 151.
Handwater, XXV, 380, 419, 20.
Haneboeken, XXVII, 169, 334; IX, 309 (?).
Hannekemaaiers (Uit het land der), XXI, 553.
Hannekijn, XXII, 602.
Hannijn, musicus, XXII, 603.
Hanover, XXVII, 367; X, 429 (*n*.).
———, George IV, XXX, 445.
Hans, Hansken, musici, XXII, 603.
Hans von Drott *of* Trapp, XXVIII, 592.
Hans Worst, XXI, 484; X, 360.
Hanse, steden, XXVI, 462.
———, verbond, XXI, 27.
Hantze, musicus, XXII, 603.
Haraeus (Franc.), XXIII, 290.
Harbonkel, musicus, XXII, 603
Harddraverijen in Noord-Holland (Voormalige), XXI, 327.
Hardenberg, XXV, 131.
Harderwijk, - a⁰ 1568, 71, 8, XXX, 370, 1.
———, Beschrijving, XXX, 277, 485.
———, geslachten, XXIX, 41, 112, 60, 213, 316; X, 140, 377, 536.
———, grafsteenen, XXVI, 3-8, 506.
———, kwartierschool, XXVIII, 474, 577; X, 121—5.
———, orgelisten, XXV, 111, 554; VI, 476; VII, 29.
———, vicarieën, XXVIII, 108.
———, Waalsche gemeente, XXVI, 344.
———, *zie* v. Mehen (Ell.), Roscam.
Hardinxveld, XXI, 630*.
Haren (v.), Onno Zwier, XXV, 223; IX, 91.
———, Willem, XXI, 173; II, 325.
Haring (Gedicht op de nieuwe), XXVII, 48 *O*, 9 *O*.
——— kaken, XXX, 449.
——— visscherij, XXIX, 2, 3, 5, 156.
Harlingen, XXX, 232.
———, grachten, XXVIII, 620.
———, naam, XXVI, 117; VIII, 525, 600, 9, 20; IX, 259.
Harlingen, orgelisten, XXIV, 299; V, 554.
———, steeg, XXV, 346, 7.
———, Waalsche gemeente, XXII, 3.
Harlingerland, XXVIII, 479, 81*, 2*, 620
Harlingers, Harlings, XXVI, 117.
Harlington, XXVI, 117.
Harmand (M.), XXVI, 3.
Harns, XXVIII, 525, 600, 9, 15; IX, 259
Harpslagers, XXIV, 108.
Hartigveldt (Joh.), XXI, 5.
Hartmann (Herm.), XXI, 555,
Hasselt, XXX, 480.
Hasselt, (v.), Mr. Gerard, geschriften, XXV, 581; VI, 631; VIII, 235, 44, 87, 320, 477, 8, 551, 9 (*n*.); IX, 46, 7. *Zie* Romeinsche.
———, Mr. Joh. Jac., geschriften, XXIII, 537; IX, 572; X, 427, 86.
———, Mr. W. J. C., geschriften, XXI, 348; V, 429; VI, 97, 105 *O*; VIII, 301, 575.
Hadfieldchase. XXII, 74.
Hattem, Galgenberg, XXII, 550*b*; III, 132.
———, geschiedenis, XXIX, 317.
———, kerkgeschiedenis, XXII, 545*b*.
———, Spaansch kerkhof, XXII, 550b; III, 132.
———, Vuursteenenberg, XXIII, 132.
Hattem (Pontiaen v.), XXIII, 128.
Hauff (Wilh.. Gottl. en Ferd.), XXII, 603; III, 567; IV, 512; V, 395 (*P*.), 7.
Hauterive (Borel d'), XXIII, 317, 411.
Haverkamp (J.), XXIV, 433.
Haverstraw, XXV, 321.
Havikken, XXII, 378.
Havrincourt (d'), XXII, 330, 8, 40 (*Afb*.).
Haydn (Joseph), XXIII, 76.
Hazen, *zie* Java.
Hazen-aas, XXIV. 339.
Hazerswoude, XXII, 129; VII, 429; X, 264.
Hebert Massy (Mme), XXII, 450 (*P*.).
Hecaté, XXIV. 559.
Heeckeren, XXX, 206.

Heeckeren (A. R. baron v.) van Zuideras, XXIV, 581, 2.
Heeg, XXVI, 361, 613; VII, 180.
Heelmeester en barbier (Aanstelling eens Duitschers tot) a° 1728, XXV, 430. *Zie* Jood.
Heelmeesters, XXI, 159, 316, 26, 77, 587, 99; II, 400, 600; III, 17; IV, 463; V, 230, 370, 431, 2; VI, 493, 593, 4, 610; VII, 50, 148, 492, 529, 55; VIII, 161 *O*, 365; IX, 115, 376, 7; X, 2, 68–70, 177, 255, 386, 8, 90 *Zie* Chirurgijns-, Steensnijders
——— en barbiers, XXVIII, 137.
Heemskerck (Egbert) Jr., Schilderij, XXVI, 610.
Heemskerck (v.), Jacob, tocht naar Spanje a° 1607, XXII, 1.
——— —, Johan, XXX, 54.
———, Mr. R., genealogieën-verzameling, XXIII, 433 *O*; VII, 585, 640 *O* [1]); VIII, 38.
———, Willem, dichter, XXV, 501.
Heemskinderen (De vier), XXIII, 64, 338; VIII, 590; X, 535.
Heemstede, XXI, 115; V, 330, 1; IX, 549, 50, 85; X, 5, 6, 138.
Heenvliet, XXVII, 124; IX, 334.
Heereboort, XXVII, 497.
Heeremans (Pieter), XXVI, 393 (*Grd*).
Heerenberg ('s), XXV, 449.
——— —, archief, XXIV, 197.
———, gravin a° 1738, XXVI, 585.
———, heeren, XXV, 450, 78*.
———, kasteel, XXV, 478.
Heerenboekjes, XXVII, 571.
Heerenhoek ('s), XXI, 597.
Heesbeen, XXIII, 103.
Heeze, XXIV, 338; VII, 44.
Heide (*ter*), dorp, XXIX, 548.
———, huis, XXVI, 511.
Heidebrand, XXVIII, 302, 3.
Heidelberg, XXIII, 447; VI, 596; X, 247.
———, catechismus, XXIII, 120, 336; VII, 606.

1) Aldaar staat abusievelijk W. Heemskerk.

Heidelberg, studenten, XXX, 428.
Heiden (Heyden, Heide), Jan, XXVI, 237, 8—40; X, 446, 547.
———, Nicolaas, XXX, 446, 547.
Heidens, *zie* Zigeuners.
Heikop, XXIII, 11, 2.
H. Geest-armen, XXV, 34, 179; IX, 109.
Heiligen, *zie* Santen, Santiches, Sint.
Heiligerlee, gedenkfeest, XXV, 492.
Hein (Pieter Pietersz.), generaal, vice-adm., XXIII, 387, 442 (*P.*); IV, 211—3, 5, 6; VIII, 215.
Heine (Heinrich) 's voorspelling nopens de Vendômezuil bewaarheid, XXVIII, 214; X, 64.
Heiningen, zie Fijnaard.
Heinsius, Daniel, XXI, 339; II, 74; III, 119, 327, 30; V, 481 *O*. *Zie* Baudius.
———, Nicolaas, XXI, 16; IV, 210.
Heintje Hoek, XXVI, 549.
Heisterbach (Caes. v.), Nederl. vertaling v. d. Dialogus Miraculorum, XXIV, 571; VII, 49 *O*.
Hekeldichten, *zie* Vondel.
Hekelschriften, *zie* Schotschriften.
Heksen, XXI, 627; III, 478; IV, 161, 579; V, 5.
——— processen, XXV, 5, 220.
Held van de pen (Een), feuilleton, XXII, 449.
Helenaveen, XXX, 611.
Heliand (Den), XXV, 589.
Hellenburg (bij Baarland), XXII, 11, 591.
Hellinck (Lupus), XXI, 135; II, 605.
Helmers, XXVII, 24; X, 452, 70.
Helmond, XXIV, 360; VIII, 317, 8.
——— (Geschriften over), XXVIII, 329 *O*.
———, orgelist, XXV, 554.
Helmont (Joh. Bapt. v.), XXX, 448, 55, 548.
Hemelkaarten, XXI, 132.
Hemelveerdeghem, XXVII, 624 (*Nm*).
Hemer, XXI, 193.
Hemony (Fabriek der Gebr.), XXIV, 383, 432 (*n.*); V, 585.
———, Francois, — XXI, 607; II, 189, 605; IV, 107, 383; X, 38.

Hemony, Pieter, XXI, 607; II, 605 IV, 107, 432.
Hempenius (A. *en* S. A.), XXII, 254, 605; III, 517; V, 550.
Hendrik II v. Frankrijk, XXIII, 136: VIII, 161, 334.
——— IV v. Frankrijk', XXI, 174; VII, 426.
———, prins der Nederlanden, XXV, 322.
Hendrik-Ido-Ambacht, XXV, 155.
Hendrikus (Joost), musicus, XXII, 605.
Hengstdÿk, XXVIII, 158 (*Nm.*); X, 614.
Hennaarderadeel, XXVIII, 486*.
Hennin (Jacob de), XXIII, 548; IV, 81.
Hennisdÿk, XXX, 614.
Henric (Meyster), musicus, XXII, 605.
Henriquez (Franc. de), XXI, 76.
Hensbroek, XXI, 206*; X, 103*, 617, 30.
Heraldiek (Collegie v.), XXVII, 24.
Herbergen, XXI, 486; II, 35', 66, 544; III, 178; IV, 225; V, 415, 64, 5, 507; VII, 55, 434, 553; VIII, 527, 90, 1; IX, 210, 22, 363; X, 140, 524.
Herdoopers, *zie* Groeten.
Herford, rijksstift, XXVIII, 143.
Heringa, Gille, XXIII, 549; V, 17 (*Cat.*).
———, Jodocus Ez., XXIV, 277; V, 465; VI, 288; VII, 65; IX, 281 *O* (*Cat*).
Herinneringen van Kerk en Staat, XXIII, 507.
Herisau, XXIII, 6.
Herlobig (Karl *en* Margaretha), XXII, 316.
Herloys (Jan), XXI, 198.
Herman, musicus, XXII, 606.
Hermansslach (De), *zie* Rijm.
Hernen, XXVI, 67, 527, 9, 78—82; VIII, 40, 99, 337 (*n.*).
Herpt, XXIII, 266, 7, 415, 6; VIII, 479.
Herschell, XXX, 452.
Hersy (Mr. Jan de), XXIII, 16.
Herteveld, XXIV, 258.
Hertogenbosch ('s), XXX. 456.
————————, Beschrijving, XXV, 504, 17.
————————, Backs' choorken, XXV, 362.
Hertogenbosch ('s), bisdom, XXIV, 290, 310, 40, 460, 602.
————————, Collegie, XXIII, 287.
————————, ingenomen, XXI, 335 (*Ged.*); V, 290; VII, 595, 616; VIII, 59.
————————, Majorij a⁰ 1798, XXVIII, 347.
————————, O. L. Vr. Broederschap, XXII, 358; III, 484; V, 224.
————————, orgelisten, XXII, 358 - 60; V, 111, 554.
————————, rederijkerskamer, XXII, 286.
————————, speellieden, XXII 358, 9, 61.
————————, strafwerktuigen, XXIV, 99.
————————, wapenkaart, XXVIII, 624, 5; X, 207.
————————, *zie* Muziekbeoefenaars, Professoren, Woorden.
Hesbaye (*la*), XXVII, 576.
Hespe (Mr. J. C.), XXI, 281.
Hessen, XXIX, 106.
———, Maurits, landgraaf, XXIV, 4.
———, Carolina, prinses, XXIII, 536 (*P.*).
Hessen, XXVII, 432, 535, 91; VIII, 159.
Hessus (Eobanus), XXIV, 489.
Hesychius, XXVI, 118.
Heugem, XXIII, 537.
Heukelom (Folkert v.), XXIII, 294, 445.
Heusden, XXII, 303; III, 38, 41, 102, 3, 265 [1]. 6, 533; IV, 214; VI, 266*; X, 456.
————, Beschrijving, XXIII, 102.
————, Collegie des voetboogs van St. Joris, XXIII, 266.
————, garnizoen, XXIX, 131.
————, klokkenisten en orgelisten, XXV, 111, 554.
————, slag a⁰ 1202, XXIII, 462.
————, tol a⁰ 1411, XXVIII, 229.
Heuterus (Pontus), geschiedschrijver, XXIII, 37 (*n.*)
Heuvel (Dr. Joh. v. den), XXIV, 24 *O.*
Heye (Dr. J. P.), XXII, 30, 451.
Heyghem, XXVI, 129, 30.

[1]) *Niet* Hüsten.

Heynkeijn *of* Heyntgen mitter Rebecken, XXII, 604.
Heynsdijk, XXVIII, 158; X, 544, 614.
Hiatus, XXII, 17; VIII, 405—14.
Hiddink, XXIV, 397.
Hiërapolis, XXIV, 21.
Hill (*den*), *Hill* of *Hille*, XXVIII, 367*.
Hinderstein, XXIV, 187.
Hinlopen (Nic.), XXII, 16.
Hînnisdael-Beeckman (B. G. de), XXI, 268.
Hippocrates, XXIV, 3.
Hitsma, *zie* Zangboek.
Hoboken, XXV, 321, 2.
Hobo's uitgevonden, XXII, 608.
Hoed als stembus, XXII, 111.
——— » teeken van aanzien en vrijheid, XXIX, 312.
Hoefnagel, Joris *of* Georgius, XXII, 268.
———, Nicolaas, XXIII, 244, 335, 603.
———, W. F., XXIII, 335.
Hoekenburg, XXVI, 416.
Hoen (P. J. 't), XXX, 516.
Hoet (Gerard), XXIV, 157; IX, 426.
Hofdijk (W. J.), geschriften, XXI, 18; VI, 167, 326; X, 140.
Hoffman en zijn eerboog in den patriottentijd, XXI, 234, 434.
Hoffmann v. Fallersleben, XXVI, 4.
Hofnarren, XXI, 436, 595; II, 342. *Zie* Calenberg.
Hofwijk, XXVI, 450.
Hogenberg, Civitates orbis terrarum, XXI, 248.
Hohenlohe-Schillingsfürst (De prins v.), XXII, 441.
Holla-veulen, XXVI, 53, 6.
Holland (Drie brieven v. gecommitt. raden d. staten v.) a⁰ 1622—4, XXVIII, 443—5.
———, ("Interest van), XXII, 14.
———, koningrijk, Reize a⁰ 1808, XXVIII, 598.
———, Noorderkwartier a⁰ 1288, XXI, 336.
———, Resolutiën der staten, XXI, 248.
———, (Vereeniging der noordel. provinciën met), XXVII, 105 *O.*
Holland zie Adel, Brielle (Regeering), Cronijke, Nederland, Noord-Hollandsche, Octrooien, Vlieger.
Holland, Arnoud, graaf, XXIV, 305.
———, Eduard, bastaard, XXIX, 538.
———, Willem III, de Goede, XXVI, 86, 7; IX, 367.
———, *zie* Margaretha.
Hollander en rhinoceros, XXII, 326.
Hollandre (Christiaan?), XXIII, 18.
Hollands Heil en Rampen (Nasporing van), XXII, 172.
Hollandsche schroef, XXX, 455.
Hollingerus (Henr.), XXIX, 344.
——— » te *Tiel*, XXX, 277, 438 (*Z.*).
Hollum, XXIV, 443.
Holmboe (Prof.) te *Christiania*, XXIII, 595.
Holstein, XXIV, 276.
Holtmanns (Joh.), Die Wappen der Ostfriesischen Geschlechter, etc., XXX, 317.
Holtrop, bibliothecaris, XXIV, 20.
Holtzhey, J. G., XXII, 122, 280.
———, Martinus, XXVII, 550.
Homerus, XXIV, 474; VI, 133.
Hommius (Festus), XXVII, 302, 602.
Honcoop, XXV, 50, 1.
Hond van den markies de la Palisse, XXIII, 344.
Hondekoeter (Gillis *en* Gijsbert de), XXV, 436; X, 435.
Honden, keur, XXV, 382; VI, 101; X, 275.
———, meet-ringen, XXVI, 101; IX, 551; X, 275.
——— -mirakel, XXIV, 65, 6.
——— onwaakzaam maken, XXIII, 224, 477.
——— -slagers, XXVIII, 545.
——— (Smeekschrift der Haagsche) a⁰ 1753, XXV, 49, 529.
———, *Zie* Tooverdieren.
Honderdjarigen, XXII, 108, 58, 9, 209, 315, 477, 560ᵃ; III, 110; V, 480; VI, 328. *Zie* Bruiloft (Diamanten-), Groningen.
Hondius, Hendrik, XXIII, 241; VII, 602.
———, Jodocus, XXI, 509, 13, 6; VII, 602.

Hondius Mr. Pieter, XXIX, 607.
Hondurasvaarders, XXIV, 210.
Hongaren, huurtroepen in de 18e eeuw in dienst onzer Staten, XXIII, 445.
—————, als doortrekkende vreemdedelingen a° 1870, XXII, 315.
—————, wagens, XXX, 557.
—————, *zie* Zigeuners.
Hongarÿe, Reis, XXX, 334.
Honoraria, XXI, 327.
Honselaarsdÿk, kasteel, XXIX, 623.
————————, vrije jacht in 1665 toegekend aan den Prins v. Oranje, XXIII, 5; V, 156.
———————— (Aanteekeningen over), XXIII, 556.
————————, *zie* Bisschop (van Keulen).
Honsholredÿk = Honselaarsdijk.
Hontenisse, XXIII, 575; IV, 40, 340.
Hoofdhaar als zetel van daemonische macht, XXV, 5, 6.
Hoofdplaat, XXII, 199; III, 243.
Hoofdschedeldragers (Sekte der), XXIII, 601.
Hooft (Burgemeester), XXII, 550b, (237 ?).
———, Corn. Pz., XXV, 541, 3, 4; X, 259, 61.
———, Hendrik, XXIII, 393; VIII, 563.
———, Jan Wz., XXV, 545.
———, P. Cz., XXI, 248; III 135; V, 110, 289, 367, 607; VI, 20, 396; IX, 409, 41 O; X, 30 4, 55, 6, 111, 261, 423.
———, » a° 1623, XXVI, 509.
———, » en Joost Baeck, XXV, 540.
———, » brieven, XXVI, 556; VII, 22.
———, » broeders, XXIII, 393; VIII, 562, 3.
———, » dramatische werken, XXI, 500—3.
———, » drostambt, XXV, 541.
———, » gade, XXII, 604.
———, » gedichten, XXI, 65, 498; II, 18, 257; III, 328, 34, 5; IV, 42, 97, 129, 60; V, 320 O; VI, 301, 509, 55; X, 45, 639, 40.
Hooft, P. Cz. handschrift, XXX, 637, 9.
———, » Koelte van antwoord, XXI, 248.
———, » Leeven en Lykreeden, XXIV, 534.
———, » muziekliefhebber, XXII, 607.
———, » portretten, XXIV, 349; VII, 29; X, 435.
———, » Profetie van de Vecht, XXI, 65, 498; II, 19.
———, » ridder van St. Michiel, XXIII, 84; IV, 381.
———, » stamvader, XXX, 195.
———, » Tacitus en Mengelwerken, XXI, 169, 338, 9.
———, » Vertaling der Historiën, XXIV, 182; VII, 86, 107; X, 367.
———, » en Vondel, XXVI, 396.
———, » Warenar, XXI, 494, 501, 3; III, 93; IV, 271; VI, 555; X, 35, 45.
———, » woning te *Amsterdam*, XXVII, 19.
———, » zoon, XXIV, 536, 7; VI, 556.
———, » *zie* v. Baerle, Meerhuyzen.
———, Pieter Jz., XXV, 545.
——— (Vader) a° 1787, XXII, 237.
———, Willem Pz., XXII, 185.
Hoogerbeets (Een dienaar van), XXIX, 491.
——————, naam, XXVII, 506; VIII, 88.
——————, *zie* de Groot (Brief).
Hoogeveen, XXIV, 294.
Hooglied van Salomo, XXIX, 360, 506.
Hoogstraten (David v.), XXI, 339.
——————— (Dirk *en* Samuel v.), XXVII, 504.
——————— (Graaf v.), XXX, 15.
Hoogwoud, XXIII, 215; IX, 537, 56, 7, 9; X, 275, 562, 4.
————————, eerdicht, XXX, 439—43.
————————, keuren, XXIX, 551, 67, 9; X, 113—6, 443.
————————, poort, XXIX, 154.
Hoop Scheffer (De), XXX, 636—40.

Hoopman vau Narrheit, XXIII, 394; IV, 22, 69.
——— » Weisheyt, XXIV, 69.
Hoorn, XXI, 206* (*Nm*); III, 165; V, 610; VI, 311; X, 103* (*Nm*).
———, Kroniek, XXIV, 219; VII, 322.
———, Mopsjen, XXX, 199.
———, orgelisten, XXIV, 456; V, 176, 554; VI, 188.
———, poort, XXIX, 154.
———, *zie* Muziek (Naaml.), Tongval.
Hoorn (W. v.), XXIV, 61.
Hooydonk, klooster, XXVII, 509.
Hop, XXV, 535; X, 16, 227.
Hopperus (Joach.), XXII, 335; IV, 438.
Horentjes, *zie* Synck.
Horloges, *zie* Uurwerken.
Horn, XXVIII, 461.
Hornec (Dr. Lodewijk), XXIV, 499.
Horneus (Arn.), XXII, 65 *O*.
Horoscoop, *zie* Penningen.
Horoscooptrekkers, XXI, 550; V, 229.
Horst (*Ter*), XXIV, 176*.
Hörstgen, XXX, 316, 530.
Hortensius, Augustinus, XXII, 607.
————, Lambertus, XXII, 169; IV, 248.
Hottentotten, XXV, 216.
Hottinga-State, XXVII, 501.
Houbraken (Jac.), XXV, 503; VI, 119, 236; VII, 120; X, 434, 5.
Hout (Voorwerpen omgroeid door), XXIV, 18.
——, *zie* Snijwerk.
Houtappels, XXV, 560.
Houtman (Fred. *en* Corn.), XXI, 510; VI, 79 (*P.*), 186 (*P.*), 7*.
Houtmolens, XXVIII, 199; X, 448.
Houtsneêkunst a°. 1563, XXII, 127.
Houtsoorten (Oost- *en* West-Indische), XXI, 224, 544.
Houwelingen (Erasmus v.), XXI, 183.
Houweninger-Ambacht, XXIII, 522 (*n.*).
Houwert (*De*), XXIII, 537.
Houwitsers, XXX, 453, 5.
Hroswitha van *Gandersheim*, XXII, 21, 247.
Hubert Philipszoon, XXII, 608.
Hubert (de), XXVI, 509.
Huckeswagen, XXV, 442—4.
Hudibras, XXVI, 233.
Hugenoten, XXVI, 8.
Hughe, musicus, XXII, 608.
Hughetan (Jean Henri), XXIII, 292, 487; IV, 20.
Hugo van *Afflighem*, XXVI, 147.
Hugo (Herm.), XXVI, 115.
Hugovliet, XXVII, 369; X, 449.
Huighersluis, XXVII, 369.
Huik, XXI, 147; II, 470.
—— (Blauwe), XXI, 147 (*Pr.*), 8 (*Sch.*),
—— van hout, XXI, 481; II, 433, 40; III, 4, 485, 6; IV, 408; VII, 348.
Huishoudelijke Maatschappij, *zie* Haarlem (Oeconomie).
Huishoudrekeningen en geschriften, XXV, 210, 39.
Huislook op de daken als behoedmiddel tegen onweder, XXIV, 276.
Huismusschen-doodend voedsel, XXIII, 48.
Huizen, XXI, 211; II, 41, 498, 505, 99; III, 56, 61, 338; IV, 25, 40, 363, 76, 82, 466, 553; V, 443, 507, 35, 77, 84, 8; VI, 13, 4, 95, 130, 1, 66, 230, 365, 436, 511, 27 (*n.* 4), 50; VII, 100, 26, 308, 584; VIII, 463; IX, 104, 509, 21; X, 336, 532, 608. *Zie* Amsterdam, Blijwerven, 's Gravenhage, Kermestein, ter Lede, Oijen, de Park, de Pauw, Utrecht, Wiardastate.
Huizinga Bakker (Pieter), XXI, 330.
Hulkestein, XXI, 211.
Hull (Handel op), XXVIII, 270, 2.
Hulle-Wulle-waaitje, XXV, 432; VI, 53.
Hulst, XXI, 124; III, 215; IV, 133, 480; VI, 490; VII, 38; IX, 206, 489 *O*, 592; X, 226, 75, 385 *O**.
——, Beschrijving, XXIX, 224 *O*; X, 337.
——, a° 1548, XXIX, 249.
——, a° 1645, XXX, 630.
——, houdenkeur, XXX, 275.
——, kapittel, XXIX, 239.
——, kerk, XXVI, 596.
——, klok, XXX, 337, 8.
——, rederijkers, XXIX, 135, 6.
——, rekeningen, XXIX, 134, 249, 359

Hulsterloo, XXIII, 158.
Hulthem (Ch. v.), XXI, 205. *Zie* Bibliotheca.
Humanisten, XXII, 21.
Humblot (Ghelandius), XXV, 399.
Hunnep (*Ter*), XXVI, 527, 9, 32.
Hunterus (Andr.), Schotsch pred., XXIII, 126.
Hurons, XXIII, 78.
Hus (Joh.), geboortejaar, XXIX, 389, 489 (*P.*).
Hutterus (Jac.), XXIII, 284, 5.
Huussen (Baron, Graaf van), XXIV, 330, 81, 447, 521, 91.
———, legende, XXX, 335.
———, orgelist, XXV, 554.
———, St. Elisabethsklooster, XXVII, 428; IX, 90.
Huwelijken, communicatie uit de 18e eeuw, XXV, 369.
——— (Geconsommeerde), XXIX, 384.
——— tusschen (naaste) bloedverwanten, XXI, 272, 319; II, 62, 310; III, 166.
——— in de 17e eeuw in *Gelderland* bedenkelijk gekeurd, XXVI, 546; VII, 223.
——— vóór 1789 gesloten door het burgerlijk bestuur, XXV, 441, 532; VI, 109.
——— in *Zeeland*, XXVI, 109.
———, *zie* Trouwen, Zwaardekroon.
Huwlijksregister a°. 1559, XXIV, 145, 292, 304, 97, 531, 41, 73; V, 154.
Huygens, Chr., XXI, 270; VIII, 562; IX, 278; X, 448, 52.
——— » en Ninon de l'Enclos, XXV, 451.
——— » als musicus, XXII, 608.
———, Const., XXI, 247, 70; II, 32, 3, 5, 6, 260, 7; IV, 571; V, 156, 289, 521, 57; VI, 398, 401; VII, 591; VIII, 306; IX, 407; X, 111, 246, 336, 435 (*P.*), 95.
Huygens, Const., Aanteekeningen door Prof. Boot, XXX, 17, 355.
———, » ; bibliotheek, XXVII, 232, 330 (*Cat.*).
———, » , gedichten, XXIII, 332, IV, 229; V, 64; IX, 225 *O* (*Cat.*) 51, 425. moeielijkheden daarin, XXV, 108; VI, 442—61. — onuitgegevene, XXX, 17, 36, 356.
———, » , handschriften, XXI, 225 *O*; IX, 252, 441 *O*, 504; X, 36. — verzameling, XXIX, 169 *O*.
———, » , karakter, XXII, 74; V, 521
———, » , Korenbloemen, XXI, 247; III, 346, 431; IV, 472, 82; V, 399, 423, 606; VII, 129; VIII, 306; IX, 409, 10, 504; X, 47, 104, 355, 7. — uitgaaf in handschrift, XXX, 640.
———, » , musicus, XXII, 608.
———, » , muziekinstrument, XXIX, 563.
———, » (Muziekwerk door en ter eere van), XXX, 357.
———, » , Punt- of Sneldichten uit het Hoogduitsch, XXIV, 482—91, 98—504; V, 64.
———, » *en* Vondel te *Amsterdam*, XXX, 34, 355.
———, » (Lijkdichten op), XXX, 356.
———, Const. Jr., XXIII, 179; VII, 587.
———, » , Journaal, XXVII, 113; VIII, 205, 46, 530.
———, Jan, XXI, 446, 50.
———, Maurits, afstammelingen, XXI, 270.

Huygens, Maurits, brieven aan Constantijn, XXVIII, 562.
Huysum (v.), XXIV, 165, 277, 435.
Hyacint v. Nassau, XXI, 163.
Hydoraeus (Balth.), XXI, 132, 345; VII, 270.
Hymnologie, XXIV, 59.

Icmaer, XXI, 134.
Idaarderadeel, XXVIII, 485*.
Iemens, XXI, 296.
Ierland, zie Dublin, Emigratie.
Illuminatie, *zie* Vuurwerk.
Illustre scholen. *Zie* Harderwijk, Professoren.
Ilpendam, XXI, 158; VI, 590; VIII, 346; IX, 16.
Imhoff, (Gustaaf Willem v.), XXII, 238.
Imhoff, Couvre Face, XXIII, 234.
Improviseeren, XXIV, 242, 3; VI, 21.
Indie, kaart a⁰. 1569, XXIV, 200.
———, Oudheidkunde, XXIII, 599, 601 (*n.* 2)
———, Reizen, XXIV, 148; VI, 394.
——— (Tijdschrift voor *Nederl.*), XXX, 244.
——— *zie* O Indie, W. Indie,
Infernale (Dictionnaire), XXIV, 473 (*n.*1).
Ingen, XXV, 168; VI, 95, 412; VII, 373; VIII, 539; X, 618.
Ingen (Marsilius v.), XXX, 247.
Ingena-state, XXVII, 593.
Ingolstadt, seminarie, XXVIII, 255, 6.
Innocentius XII, — XXII, 120, 279(*Pn*).
Inquisiteurs, XXIII, 291; VIII, 478.
Insekten-kabinet, XXI, 174.
————studie, XXX, 447, 547, 8. — a⁰. 1567, XXII, 333.
Instrumentenverzameling, XXV, 533.
Instrumentmakers, *zie* Kaartenmakers, Uitvindingen, Vereeringen.
Interestberekening, XXVIII, 13, 5.
Inventaris, van een pastoor te *Antwerpen* a⁰. 1377, XXIII, 27.
———— van Gerard Pietersz. Dou a⁰. 1569, XXIV, 199.
———— betr. onzen handel op de *Levant* a⁰. 1810, XXIV, 493.
Inventaris, op de archieven te *Rupelmonde*, XXIII, 202.
———— van François v. Zandyck. secret. v. *Zierikzee* a⁰. 1551, XXIII, 473
————, *zie* Brederode, Oldenbarnevelt, Wiardastate.
Inventeurs, *zie* Diodati, Kaartenmakers, Uitvindingen, Vereeringen.
Iperen, XXVI, 498; VII, 322; IX, 130.
———, casselrye, XXVI, 129.
———, poort, XXIX, 109.
———, *zie* Jansenius.
Iperen (Josua v.), XXIII, 71; IV, 456.
Ipsen (Niss), XXVI, 391, 2.
Irenaeus, XXVI, 274, 7.
Irhove (Willem), XXIII, 71.
Iseghem, XXVI, 132.
Iserlohn, XXIII, 449.
Ismenius (Les amours d'), XXII, 333.
Isoglanen, XXIV, 147.
Ispahan, XXV, 97; VIII, 509.
Israëlieten, XXI, 161; IV, 371.
———— in Egypte, XXVI, 505; VII, 52.
Isselt (Michaël ab), XXII, 22; IV, 101.
Issem, XXX, 420.
Italia, archaeologisch tijdschrift, XXVIII, 2, 3.
Italiaansche zeehavens, XXIII, 448(*Afb.*)
Italie, Briefe, XXVIII, 3.
———, *en* de Italianen, XXII, 403; III, 6.
———, Reisgidsen, XXIV, 125; V, 9, 10.
———, Reyse a⁰. 1647, XXIX, 422.
———, *zie* Joden.

Jaar 1666 (Het) en het getal van het Beest, XXIV, 585.
Jaarbeschrijver (De wijze), XXV, 239.
Jaarwedden in de 16e eeuw, XXIV, 197.
Jacatra, XXIV, 36.
Jachtgereedschap a⁰. 1567, XXII, 596.
Jachtwezen, XXVII, 44.
Jackson (Dr.), XXIV, 596.
Jacob (Toonkunstenaars van den naam), XXIII, 71, 2.
——— Heddezoen, XXII; 604; III, 72.
———, Mr. Joost *en* Willem Suckel, XXI, 608.
——— die Paep, XXIII, 72.

Jacobakannetjes, XXX, 450, 548.
Jacobus Jacobszoon *en* Johanneszoon, toonkunstenaars, XXIII, 72.
Jacquin (Nic. Jos.), XXII, 173.
Jager (Dr. A. de), geschriften, XXV, 333; VII, 290, 330; VIII, 176, 421; IX, 314; X, 610, 38 (*n.*).
Jameray Duval (Valentin), Leven, XXX 515.
Jan (Toonkunstenaars van den naam), XXIII, 72.
— (Martin David), componist, XXIII, 73.
— F.M.(Don), over de Muziek, XXI, 457.
— Jacob, treurspel van J. v. Oosterwijk Bruijn, XXIII, 243, 446; IV, 7.
— Kalebas, XXVI, 566.
— Klaassen, XXX, 360.
— Potaadje, XXIX, 493.
— de Wasscher, XXVI, 15 (*Pr.*); VIII, 19; X, 360.
Jan-van-allen, XXI, 119.
Janiçon (Mr. F. M.), Republiek der Ver. Nederl. a°. 1729, XXI, 605.
Janitsaren (Nieuwe), XXIV, 147.
Jannes, toonkunstenaar, XXII, 519.
Jansen (Ant.), Zederijmen, XXII, 515, 6.
Jansenius (Corn.), bisschop van *Iperen* en *Gend,* XXIII, 286; X, 226, 339.
Jansonius (D. M. *en* P. A.), XXII, 22.
Janssen, H. Q., XXII, 73, 4; V, 303, 628.
———, Dr. L. J. F., XXIV, 191; V, 449, 98, 9, 540.
———, Zacharias, XXV, 153 *O,* 267; X, 451, 2.
Janssonius, Aegidius, XXI, 280.
———, Joh., XXI, 184 (*A.*), 334.
———, Samuel, XXII, 40.
———, Dr. R. Bennink, XXIV, 59; VI, 392; VIII, 534.
Jansz (Broer), *zie* Broer.
——— (Herman), XXI, 290.
Japan, handel, XXVII, 118.
———, Reis, XXIX, 422.
———, *zie* Soja.
Japiks (Gijsbert), XXIII, 72; IV, 590; V, 347; VII, 24.
Jaquemarts, XXIII, 239.
Jaquinot (Dom.), XXII, 333.
Jarichs v. der Lay (Hendrik), XXVIII, 10, 1.
Jarry (Nicolaas), XXI, 122 (*P.*), 273.
Java, XXI, 271; X, 319 (*n*).
———, hazen en patrijzen, XXV, 152, 376.
———, opstand a° 1740, XXII, 238; III, 69.
———, vaart, XXIV, 36.
Jeanne d' Arc, XXII, 276, 441; VIII, 51*.
Jedutenberg, XXVI, 408.
Jeremia, profeet, XXVII, 561.
Jeruzalem, Beschrijving a° 1588, XXIII, 37 (*n.* 1).
———, heilig graf, XXV, 97.
———, koningrijk, XXVII, 198*; IX; 119*.
——— (In t Kruys van), XXI, 226.
——— verwoest, XXI, 501, 3; IV, 217.
Jeruzalemvaarders, XXIV, 100, 57 *O*, 605; VII, 381 (*P.*), 429 (*Sch.*); IX, 371.
Jeu du dauphin, XXV, 208, 319, 634.
— de table, XXIV, 13, 218.
Jeune (Claudijn le), *zie* Psalmen.
Jever, XXVIII, 481*.
———, muntrecht, XXVI, 337.
Jeverland, XXVIII, 138.
Jezuiten, XXI, 64, 225; II, 15, 638; III, 37, 8, 121, 2, 285, 312, 494, 532, 5, 633; IV, 110, 47, 69, 70, 350, 523; V, 387; VI, 8, 115, 392; VII, 142, 350, 60; VIII, 144, 255, 445 575(*n.*); X, 299, 327, 537.
——— op het schavot a° 1648, XXVIII, 331.
——— (Noord Nederl.) op Zuidnederl. schepen, XXIV, 147, 231—40
——— (Voorlezing over de), XXIV, 242, 92.
Jocrisse, XXX, 361.
Joden, belasting, XXIV, 289.
———christenen a° 1464, 7, 72, XXVIII, 476.
———, familieleven, XXVIII, 242, 3.
———, feesten, XXVI, 106—8, 205; VII, 237, 9, 41.
——— te *Frankfurt a/d. Main* en te *Keulen* a° 1716, XXVII, 4.
———, hoogmeesters, XXIV, 290.
———, kerkel. geschiedenis, XXVII, 501.

Joden, kwakzalversboekje a⁰ 1729, XXVI, 593.
——, martelaars van christenkinderen en deswege vervolgd, XXII, 289.
——, taal, XXV, 186, 7.
—— in Nederland, XXIV, 580; V, 197.
—— in Frankrijk, Italie en Spanje, XXIV, 290.
——, *zie* Jood, Spreekwoorden, Woorden (Smous).
Joachimus (Mr.), citharoedus, XXVI, 31.
Joele (Johan), XXI, 199; II, 141.
Joelfeest, XXVI, 199.
Johan, Johannes (Mr.), toonkunstenaars, XXIII, 73.
Johannes de Dooper, XXVI, 293.
Johannes evangelist, XXIV, 206, 66 (*Afb.*).
John Bull, XXIV, 343.
Johnson (Dr.), XXV, 481.
Jokaï (Maurus), XXII, 355.
Jonckbloet (Dr. W. A.), XXIV, 431; V, 542; IX, 264, 313; X, 518, 637, 40.
Jonge (de), Clement, XXI, 338.
—— » , Mr. Joh. Corn., Verhandel. en Onuitgegeven Stukken betreff. de Geschied. d. Nederl., XXVIII, 596; X, 385, 95, 483.
—— » , Mr. J. K. J., Opkomst van 't Nederl. gezag in O.-I., XXX, 503.
Jongema (Edo), Friesche geschriften, XXVIII, 403, 598.
Jongh (Joh. de), XXII, 225 *O.*
Jonkers-eiland, XXV, 321.
Jood, a⁰ 1712 te *Amsterdam* toegelaten als chirurgijn, XXVI, 593.
——, a⁰. 1764 te *St. George d'Elmina* gedoopt, XXVII, 155.
Jordaens, XXV, 548; X, 454.
Jordens (Mr. Gerrit David), XXIX, 623.
Joris (David), vrees voor zijne gevoelens, XXIII, 119; VII, 157.
Jorissen, Matthias, XXIII, 74.
——, prof. Theodorus, geschriften, XXI, 247, 70, 349; II, 260—9; VIII, 166, 204; IX, 169 *O*, 252.
Josef v. *Arimathea*, XXIV, 127.
Journalen, XXI, 168; IV, 100. *Zie* Huygens (Const. Jr.)
Jovii, XXIX, 624.
Jubal (Lof van), XXIII, 251.
Jubilé, *zie* Mechelen.
Judas Iscarioth, XXV, 33, 271, 337, 455.
Juffrouw-de-Bruin, fort, XXVII, 630.
Juliaansche tijdrekening, XXVI, 106.
Junius, Franciscus, XXIII, 124, 71; VII, 603; IX, 580.
——, » , Fr.zn, XXV, 280.
——, Hadrianus, XXIII, 74; VII, 74, 480.
——, » , dochter (Clara), XXV, 611.
——, Johan de jonge, XXIII, 500, 52.
——, Johannes, XXVII, 604.
——, Johan Casimir, XXIII, 124; VII, 603.
——, raadsheer (Adriaan) a⁰ 1603, XXII, 176.
——, secretaris van Leycester, XXIV, 25.
Jupiter, XXIII, 146; IV, 472, 4; V, 601; VI, 105 *O* (*Ged.*); IX, 624.
——, zeeschip, *zie* Rosendaal.
Jutfaas, XXVI, 497 *O*; IX, 580.
Jutland en de Jutten, XXIX, 259, 60.
Juvenalis Glaucomastix, XXIII, 158.
Juweelen op den huize *Vianen* a⁰ 1556, XXIII, 274.
Juweliers, XXI, 327.

K, *zie* Taalgebruik.
Kaap de Goede Hoop, XXIII, 112, 227—35; V, 215, 6.
——, predikanten enz., a⁰ 1771, XXIII, 231; X, 457, 547.
——, *zie* Afrika, Capiteyn, Zuid-Afrika.
Kaarsemaker (Lieven Jz.), XXII, 443.
Kaart (Algemeene wereld-) a⁰ 1607, XXI, 514.
—— (Pauselijke wereld-) a⁰ 1566, XXII, 331.
—— (Wind-) a⁰. 1567, XXII, 330.
Kaartboeken, XXI, 184, 204, 513; III, 323; VII, 108, 370, 1; VIII, 8. *Zie* Atlassen.
Kaartboekjes, XXI, 27.
Kaarten, magazijn, XXI, 25.

Kaarten, op den huize *Vianen* a⁰ 1567, XXII, 330, 1, 8—41.
——— (M. S.), in het archief v. Oostvlaanderen, XXVII, 370, 1.
——— (Twaalf) der justitie van graaf Willem v. Nassau, enz., a⁰ 1613, XXI, 517.
——— (Gebulte, Bult.) XXI, 511, 2; VIII, 8.
——— (Getaxeerde waarde van) in 't begin der 17e eeuw, XXII, 181.
——— (Handleidingen tot het teekenen van) a⁰ 1826, 52, XXI, 131.
———, *zie* Armada, Zeekaarten.
Kaartenmakers, XXI, 288, 445, 509; II, 23; V, 162.
Kaartlegsters, XXVIII, 402.
Kaartspelen, XXII, 364, 9; III, 593; IV, 261; V, 79, 80, 126, 92, 254, 315, 433 *O*, 528, 74; VI, 173, 617; VII, 273; VIII, 163, 215, 372; IX, 265, 431, *Zie* Hazenaas, Speelkaarten.
————, geschiedenis daarvan, XXV, 315.
Kaat Mossel [1]), XXVII, 324, 98.
Kaboulistân, XXIII, 596, 601.
Kaelne (*De*), riviertje, XXVI, 290, 433.
Kaffers, XXV, 216.
Kakkerlakken, XXVIII, 440.
Kakographie, XXI, 54, 375, 536; II, 543; III, 577; IV, 72, 120, 302, 449, 557, 77; V, 69, 253, 354, 422, 563; VI, 299; VIII, 35, 163, 92; IX, 573; X, 49, 249.
Kalandsoog, *zie* Callansoog.
Kaleidoskopen, XXVII, 431.
Kalende (Broederschap der kleine), XXIII, 585.
Kalender a⁰ 1456 enz., XXIV, 145, 292, 304, 97, 531, 41, 73; V, 154.
——— (Genealogische) des Pruissischen adels, XXVII, 263.
Kalenders (Scheur-), XXVII, 73.
——— (Tijdrekenkundige), XXVI, 106.

[1]) Zie over haar Dr. J. Hartog, »De Patriotten en Oranje" (1882), bl. 212, 3.

Kalfdansers a⁰ 1478, XXV, 421. — a⁰ 1555, XXIV, 148, 217.
Kalkar, XXIX, 547.
Kalkoenen, het eerst in *Nederland* ingevoerd, XXVI, 544 *O*.
Kalleboer, XXV, 358.
Kalmuken, XXIII, 601 (*n*. 2); IV, 394, 5 (*n*.).
Kalographie, *zie* Schrijfkunst.
Kalverboek XXV, 256.
Kameleon (De), XXX, 158, 610.
Kamours (Jonas), XXVII, 118.
Kämpelen (Von), XXI, 218, 9.
Kampen, XXX, 456.
———, oud-gereformeerde gemeente, XXX, 614.
———, klokgieters, XXV, 502.
———, muziekinstrumenten en speellieden, XXI, 356.
———, orgelisten en orgelmakers, XXIII, 304, 564; V, 111, 554.
———, St. Cunera, XXX, 480, 614.
———, streken, XXI, 167.
———, wapenborden uit de kerken geweerd, XXI, 167.
———, *zie* Muziek (Naaml.), Professoren.
Kampen (N. G. v), XXI, 18, 279, 340; V, 334; VII, 24, 430; VIII, 578 (*n*.); X, 471.
Kamper Toon, XXII, 238.
Kanker (Middel tegen), XXVIII, 216 *O*.
Kannekijkers, XXIX, 565.
Kanonnen door Karel V aan *Breda* geschonken, XXVI, 175.
——— (Tweelingbroeders-) in *Oost-Friesland*, XXV, 225.
Kantwerksters, XXIX, 149.
Kanudsgild te *Odensee*, XXIV, 347.
Kanum, XXII, 447
Kanunniken (Protestantsche), XXIV, 290, 344, 5, 460.
Kapelle, XXIV, 465*.
Kapellen, XXIV, 35; V, 346, 480, 531; VI, 54, 233: IX, 111.
Kapellenvlucht, XXIII, 222.
Kapelmeesters, XXI, 359; III, 24, 193; V, 615, 28; VI, 125, 6.
Kaperkapiteins, *zie* Zeekapers.

Kapers, XXX, 112.
Kapittelgoederen, XXIV, 290, 344, 460; VI, 392.
Kapittelscholen, XXIII, 62.
Kardinael (S. H.), XXI, 183.
Karel van *Gelre*, XXII, 547b; III, 23; V, 580; VI, 226; VII, 89, 90, 1, 141, 517, 8, 32; VIII, 92, 107, 99, 245, 87 (*n.*), 97, 335, 469 (*n.*), 76, 7, 550; X, 135, 48, 421, 523, 622 *Zie* Pietersze.
—— » » Schilderij, XXVIII, 477.
—— de Groote, XXIV, 496; V, 99; VI, 337; VIII, 189; X, 360.
—— » » Capitularia, XXIV, 17, 161.
—— » » gebed en sage, XXI, 206; V, 527.
—— Martel, XXIII, 175.
—— de Stoute, XXIII, 503; V, 159; VI, 583; VIII, 476.
—— » » , heer van *Voorne*, XXVIII, 276—86.
—— » » , hofregeling, XXV, 156.
—— » » , rechtspleging, XXI, 598.
—— » » , verovering van *Zutfen*, XXVI, 395.
—— V, keizer, XXI, 11, 56; III, 419, 583; IV, 206, 340; V, 65, 283; VI, 226, 376, 506; VII, 309; VIII, 51; IX, 579; X, 324, 39, 79, 449.
——, » , anecdotes, XXI, 204 (?); VIII, 347, 72; X, 125.
——, » , bijzit, XXII, 116, 7; III, 483.
——, » , gemalin, XXVIII, 372; X, 269.
——, » , kapel, XXI, 198, 9, 291, 359—61, 519; III, 251.
——, » , krijgstocht, XXV, 284 (*Pn*).
——, » , *en* Luther, XXI, 78.
——, » , *zie* Francisco, Kanonnen, Utrecht.
—— VI, » , XXIII, 583.
Karel VI v. *Frankrijk*, XXVIII, 334.
—— VIII » , XXII, 417; IX, 384.
—— X » , XXVIII, 161.
—— XII v. *Zweden*, XXVII, 326, 7.
Karingiërs, XXIII, 599.
Kartetsen, XXX, 452.
Kassel, *Kasselberg*, XXVI, 128, 32.
Kasteelen, Beschrijving, XXII, 546a. — *Zie* Haarlem, Huizen.
Katachresis juris civilis, XXII, 335.
—— (Rhetorische), XXIX, 212.
Kate (Lambert ten), Kz., XXII, 405 (*P.*), 554b (*P.*); V, 588; VII, 493; X, 636.
Katholieken, *zie* Roomsch-Kath.
Katskil, XXV, 321.
Katten, volksstam, XXIX, 106, 7; X, 608.
Katten, dansen, XXVI, 53, 4.
——, geslacht, XXIV, 569.
——, spinnen, XXIV, 569; V, 45; VI, 636.
—— (Kerkel. uitgaven ten behoeve van), XXVIII, 114.
——, *zie* Tooverdieren.
Kattenburgerbrug (De) veroverd, XXII, 237; VIII, 19.
Kattenlinde (De), XXX, 335.
Katwijk (N.-Brabant), XXVII, 253 (*n.*, *Nm*); X, 608 (*Nm*).
—— (Z.-Holland), XXII, 459; III, 548.
—— » , oudheden, XXX, 228 (*n* 1).
Kaufbeuern, oorkonde, XXV, 606.
Kaunitz (Prins v.), XXVI, 73.
Kees (Een rampspoedige) te *'s Gravenhage*, XXI, 438.
Keeshonden, XXIII, 5.
Keezen, XXII, 443; III, 4, 8, 294.
—— -liedjes, XXIII, 295; X, 95.
Kegelspel, XXVII, 557.
Keil, pastoor te *Overveen*, XXVII, 593 O.
Keizersweerd veroverd, XXVIII, 504 (*n*).
Keltomanie, XXVI, 38.
Kemp (Nic.), XXI, 445.
Kempen, XXVII, 270 (*n.*)[1]; IX, 220.
Kempen (*De*), XXX, 415.

[1]) *niet* Kampen

Kempis (Thomas à), XXIII, 75, 245.
Kennemerland, Beschrijving, XXI, 120.
———, adellijke huizen, XXIV, 529; VI, 220.
———, duinen en bosschen, XXVI, 326, 590.
Kent, XXIV, 344.
Kepers, XXIII, 104; X, 382.
Kerkborden, XXVI, 481, 2.
Kerkelijke gebruiken, XXII, 469; V, 271.
——— geschiedenis, *zie* Hattem.
——— inkomsten, *zie* Aardenburg.
——— lichtkroonen, XXX, 14.
——— namen, *zie* Namen.
——— strijd, *zie* Middelburg.
——— uitgaven, *zie* Katten.
——— zegels, *zie* Zegels.
———, *zie* Herinneringen.
Kerken, *zie* Aardenburg, Afbeeldingen, Amsterdam, Beeldwerk, Bergen, Gend, Goes, Gouda, Haarlem, Houweninge, Klokken, Kralingen, Lichfield, Lienden, Luthersche, Orgels, Rome, Rotterdam, St. Gilles, St. Maarten, Vos, Wapenborden, Wegen.
Kerkezakjes, XXI, 233, 434; II, 469; III, 46; VI, 21.
Kerkgestoelten, met snijwerk onder de zittingen, XXII, 352, 507.
Kerkgewaden, *zie* Leeuwarden.
Kerkglazen, *zie* Gouda, de Rijp.
Kerktorens, als gevangenissen, XXV, 386, 531.
———, *zie* Windwijzers.
Kerkwijk, XXVII, 309.
Kermestein, XXVI, 45, 63, 94, 5, 367, 8, 415, 22, 576, 88, 9; VIII, 39.
Kermis begraven en ontgraven, XXIII, 168.
———-euvel in *Nederbetuwe*, XXVI, 57.
———-gebruiken, XXII, 591; III, 168; IV, 102, 90; V, 269; VII, 431.
——— (Potjes-), XXVI, 384.
———-viering (Strijd tegen de), XXI, 595.
———, *zie* 's Gravenhage.
Kernheim bij Arnhem, XXV, 260.
——— o. Ede, XXV, 43, 259, 425; VI, 573.
Kerpen, XXV, 535.
Kerroux (Louis Gabriel Florent), XXI, 348.
Kerstboomen, XXVI, 199.
Kersteman (Mr. F. L.), XXI, 549; X, 427.
Kerstmis, XXVI, 198; X, 64.
Kerstzangen, XXI, 88, 183; III, 74 [1]; V, 110; IX, 148.
Kessel, XXIV, 337.
Ketel (*De*), XXII, 127.
Ketelboetersweerd, XXVII, 179; VIII, 176, 235.
Keteltas (Barend Ezn.), XXI, 515.
Kettingdichten, XXIII, 67.
Keulen, XXI, 485; II, 275; IV, 78; VI, 100, 502.
———, arsenaal, XXIII, 440.
———, erflandvereeniging, XXVI, 259.
———, hoogeschool, *zie* Roomsch-Kath.
——— (In 't Raethuys van), XXI, 226.
———, Romeinsche volkplanting, XXVI, 99; VII, 197.
Keur (Jacob *en* Pieter), XXI, 130; V, 305.
Keurnooten, XXIV, 348.
Kevelaar, XXVIII, 183.
———, a°. 1653, XXIII, 530.
———, a°. 1772, XXIII, 293; VIII, 183.
Keyser (Mr. Hendrik de), XXII, 26.
Kiel, hoogeschool, XXIV, 273; V, 153.
Kienspel, XXV, 208, 319; VI, 173.
Kievit, XXVI, 252.
Kievitseieren, XXV, 384.
Kikvorschen, XXIII, 604.
Kiliaen (Cornelis) [2], XXIII, 125; V, 63; IX, 512.
Kimswert, XXVIII, 459.
Kinckel (H. A. v.), XXVI, 439; VII, 112.
Kinderen, arbeid a° 1779, XXVIII, 389.
———, boeken, XXI, 219, 20; II, 403; V, 344, 426; VII, 537 *O*, 619; VIII, 169, 73, 592; IX, 148, 309; X, 444, 514. *Zie* Bloemhof, Schoolprijzen.
———, couranten, XXIII, 603.
———, eed, XXVII, 377, 8, 593.

[1] Korscantilenen.
[2] Van dezen lexicograaf werd 9 Mei 1882 in zijne geboorteplaats Duffel (prov. Antwerpen) het standbeeld onthuld.

Kinderen, spelen, XXI, 6, 7, 117; II, 427; IV, 12; V, 507; VI, 54, 72; VII, 346, 79, 432, 89 *O*, 535; VIII, 110, 541, 6; IX, 487, 93; X, 129. *Zie* Anneke Tooverheks, Cockerellen, Ganzebord, Kalleboer, Kien-, Lotto, Notenspel (?), Pachtspel, Slabberjansspel, Uilebor-den, Wolf- en Schapen, Zottebollespel. *Zie ook* Spelen.
———, *zie* Begraven, Doop (Gewoonten), Penningen (Beloonings-, Speel-), Prenten, Rijmen, Vogelpoëzy, Wegen.
Kinderhook, XXV, 321.
Kinderman, XXIX, 204. (*Cat.*).
Kinker, Anna Maria, XXIII, 59.
———, Mr. Joh, XXIII, 76; VII, 24, 230, 327, 9; X, 331 (*n.*), 470, 1.
———, » , Dicht en Ondicht, XXVII, 328.
———, » , proces, XXIX, 360, 463.
Kinkhorens, XXVI, 173.
Kinnehem, XXIII, 175.
Kinneir (J. H.), XXIX, 279, 92.
Kinsbergen (Jan Hendrik v.), XXIV, 382, 457, 521, 2; VIII, 553.
———'s Droomen, XXVII, 25.
Kippen, XXIII, 478.
Kist (Dr. N. C.), XXIX, 432.
Klaas Kapoen, XXV, 304, VIII, 19.
Klaasje Zevenster, *zie* Lennep (Mr. J. v.)
Klaauwboeken, XXIV, 365.
Klassieke schrijvers, Fransche uitgaaf met noten, XXII, 404.
Kleedingstoffen (Oude en Nieuwe). XXIV, 375, 461; V, 218, 9; VI, 296; VII, 37; IX, 367; X, 160. *Zie* Lijnwaad, Orleans, Zijde.
Kleedingstukken, XXII, 470; III, 26, 282, 4; IV, 83 (*n.*), 112, 417; V, 218, 9, 380; VI, 269; VII, 125, 345, 8, 452, 591; IX, 112; X, 112, 417, 71.
Kleef, XXI, 166; VIII, 556.
———, Willem, hertog, XXIII, 23.
Kleefsland, XXVIII, 241, 355.
Klein-Azie, Reizen, XXVI, 118; IX, 279, 92.
Klein-duimpje, XXVII, 377.
Klepperhoutjes, XXV, 601.
Kleverrak, XXV, 321.
Kleyn, geb. Ockersse, gedenkzuil, XXIX, 25.
———, » » , geschriften, XXII, 123, 4.
Klinkdichten, XXIII, 52; VIII, 534, 5; IX, 104.
Klinkers en Medeklinkers, XXVIII, 246.
Klinkhamer (G.), XXVII, 74.
Kloet (Claas), XXII, 128.
Klok-en-Hamer, XXVI, 72; VII, 346.
Klokken, *zie* Gend, Strijen, Zeist.
——— -doop (Uitnoodiging tot viering van een), XXII, 389.
———, eerste vinding en gebruik, XXII, 363; III, 64; V, 601.
——— -gieters, XXI, 323—5, 59, 607; II, 79, 162, 253, 392, 441, 7; III, 350, 455, 515, 8, 66; IV, 107, 99, 300, 83, 415, 32, 55; V, 332, 99, 490, 502; VI, 29, 69, 169 *O*, 233, 4, 394; X, 38—40, 478, 604.
——— -luiden, XXIV, 191, 204; VI, 54, 69.
——— ongedoopt gebleven, XXVI, 234.
———, opschriften, XXII, 245, 78, 390, 2, 448; IV, 199, 383; V, 332, 490—2, 585; VI, 17, 30, 69, 233, 93, 4; IX, 203; X, 604.
——— -spel (Geestelijk), XXII, 15. — Verhandeling, XXVI, 515.
——— -spelen, XXI, 217, 322; II, 162, 557b; III, 238; IV, 300, 414, 55; V, 320, 550; VI, 27, 9, 125; X, 38. *Zie* Uurwerken.
——— » eerste vinding en gebruik, XXX, 446.
——— -spelers, XXI, 199, 200, 55, 354; II, 189, 253; IV, 168, 227, 99, 300; V, 111, 2, 76, 247, 397, 502, 50, 3—5; VI, 29, 30. *Zie* Amsterdam, Enkhuizen, 's Gravenhage, Groningen, Leeuwarden, Muziek (Naaml.), Nijmegen, Utrecht, Zaltbommel, Zierikzee, Zutfen.

Klokken-spelmakers, XXII, 162; III, 74 (Cal).
——— (Werken over) en klokgieters, enz., XXII, 11, 162, 89, 246, 440; III, 5, 6, 64, 72, 238, 9.
Klompenmakers, XXII, 228.
Kloostergekken, XXI, 483.
Kloosters, XXI, 58—60, 237, 8; II, 83; III, 175, 9, 264, 337, 47, 66, 421, 57, 524, 8, 37; IV, 147, 204, 89, 306, 43, 63; V, 154, 277, 82 346, 573; VI, 99, 127, 31, 44, 86, 7, 257, 308, 527, 9, 32, 622; VII, 193, 246, 67—9, 75, 319, 428, 72, 509, 15, 8, 20, 56, 79; VIII, 107, 43, 476, 526, 59, 75, 633; IX, 88, 90, 135, 54; X, 14 (*n.*), 206, 14, 410, 80, 475, 544, 614, 21.
Kloosterzande, XXIII, 575; IV, 40.
Klooten van lood ter verzending van brieven in oorlogstijd, XXI, 326, 488.
———, *zie* Zeilsteen.
Klootschieten, XXI, 118.
Klopjes, XXV, 578; VI, 80, 250.
Klucht van de Feyl, XXX, 556.
——— » 't koffiehuis, XXVI, 182, 402.
——— » Jaap Rontvoet, XXVII, 260.
——— » Oene, XXIV, 566.
——— » Snaphaan en Duyvie, XXIII, 190, 1.
——— » Teeuwis de Boer, XXVII, 178.
——— » Theodorus en Carolina, XXX, 516.
——— » Trijntje Cornelis, XXI, 248; VI, 398, 401, 50
——— » De Wanhebbelijke Liefde, XXIV, 164.
———, *zie* Hooft (Warenar).
Kluchtspelen, XXI, 169, 75; II, 509; III, 190, 1, 354; IV, 85; V, 496; VI, 253. *Zie* Blijspelen, Sotternieën.
Kluit (A., H. A. en J.), XXI, 509; II, 16, 194; IX, 69 (*n.*).
Kluitenboer, XXV, 359.
Klundert (*De* verdedigd a°. 793, XXVI, 59. — *Zie* Prinsenland.
Klijn, musicus, XXI, 199.
Knipzangen, XXV, 273 *O*, 320 *O*.
Knock (N. A.), XXIII, 304.
Knijf, Dr. G. J., Goylandia, XXIV, 194.
———, Jan, XXX, 409.
Kobunderhuizen, XXVI, 251 (*Nm*).
Koerbagh, Adriaan, XXVII, 489, 537.
———, Jan, XXVII, 545, 6, 9.
Koerten-Blok (Johanna), Stamboek, XXIII, 78; VIII, 453; X, 436, 7.
Koeterwaalsch, XXV, 184—6.
Koetsen, XXIX, 282; X, 556.
Koevorden, XXIV, 439; V, 42; VI, 524; IX, 436.
Koffie, XXIX, 386.
Kogels in den mond, XXVI, 115; VII, 107.
Koks, XXI, 609.
Kolken, XXVI, 54, 234; IX, 105.
Kolksche koek, XXVIII, 592.
Kollum, oudheid, XXV, 277.
———, staten en zaten, XXVIII, 238, 391, 550; IX, 181; X, 105 (*n.*), 567.
———, Torpma, Torpstra, XXVIII, 621; IX, 210.
Kollumerland, XXIV, 239; V, 277.
———, bedijking, XXVII, 125.
———, geslachten, XXX, 144, 477, 567.
Kolijn (Klaas), XXI, 559; VII, 233.
Kometen, XXVII, 598; IX, 337, 61.
Kompas (Het), XXI, 515, 6.
Königstein, XXIII, 245.
Königswusternhausen, XXVII, 620.
Koning (Wilh. de), XXI, 640 *O*.
Koningsbergen, bibliotheek, XXI, 353—5.
Koningsteyn, XXI, 505.
Konstantinopel, XXIV, 125, 47, 492—4; V, 97, 144, 57; VI, 170; VII, 364.
———, consuls en gezanten, XXV, 205; VI, 216, 7.
———, kruistocht tegen den Sultan, XXV, 97.
———, *zie* Eudoxia, Turkije.
Konijnen, XXVI, 636.
Kooien van ijzer, XXII, 343.
Kookboeken, XXV, 93, 147.
Koopvaardij, XXVIII, 174; IX, 272.
Koorddansers, *zie* Vliegende menschen.
Koppenol, Guillam Wzn, XXVI, 77.
———, Lieven Wzn, XXVI, 78.

Koppermaandag, XXV, 27, 8, 248.
Koppers (Jan), XXV, 293, 394.
Koran (De), XXIX, 29.
Korenmolenaars, douceur, XXIV, 579.
Korenmolenwagen, XXIII, 435.
Korfhuizen, blokhuis, XXX, 480.
Korn, XXVIII, 462.
Korneliszen (Corn.), XXIII, 348.
Kortenaar (Egbert Meeusen), XXVI, 26.
Kortgene, XXVIII, 267, 8.
Kortrÿk, XXVII, 322.
———, casselrye, XXVI, 130
Koster (Laurens Jansz.), XXX, 444, 55.
Kosters (Vraagpunten voor), XXVI, 70, 1, 294.
Kostverloren (*Hoog* en *Laag*), XXX, 369.
Kotzebue, XXVI, 506.
Kozakken, Geschiedenis, XXVII, 109.
Kraai (De), XXI, 224, 379, 591.
Kraamkloppers, XXII, 559*a*.
Kraamschutten, XXI, 371; II, 39; IV, 250.
Kraan (Willem), XXII, 281, 5 (*P.*).
Kraaÿenstein, XXVI, 436.
Krakau, XXIV, 170; V, 98.
Kralingen, kerk door D. M. de Ruijter opgesierd, XXI, 4, 5.
————, *zie* Spreekwoorden.
Kramm (Chr.), XXIV, 80; V, 380; VI, 236, 7, 72; VII, 64, 166; VIII, 4; IX, 119.
Kranendonck, XXIV, 337.
Krankzinnigen, XXII, 436.
Kraijenhoff (C. R. T.), XXI, 185.
Kriekenbeek, XXIV, 309, 37.
Krim (*De*), XXIII, 502; VII, 500.
Krinke Kesmes, XXII, 13.
Kroezen, XXV, 230.
Krommenie, XXII, 592; IV, 102; V, 251.
Kroonenburg, XXII, 354.
Kroonwÿck of *Kromwÿck*, XXVI, 550.
Krooswÿck, XXVII, 584.
Kropf (J. M. v.), brief aan den Prins van Oranje a° 1793, XXVI, 59.
Krudener (Mevr.), XXI, 596.
Kruiden, XXIV, 160, 291, 339; V, 86; VI, 35; X, 136, 228, 9, 311, 534, 42, 3. *Zie* Geneesmiddelen, Laudanum, Planten.
Kruiderwijn, XXX, 542, 3.
Kruidkunde en kruidkundigen, XXI, 145; II, 166, 73, 334, 6; III, 113; IV, 160, 1, 95, 362; IX, 427; X, 228, 335, 6, 542, 3, 64.
Kruik (Aard n) a° 760 (?), XXVII, 166.
Kruisteekens op Aschdag, XXVII, 82.
Kruistochten, XXIV, 254; V, 97.
Kruyff (Jan de), XXI, 509.
Krijgskunde a° 1612—27, XXIII, 124; VIII, 61, 2.
Krijgslieden, traktementen, XXIII, 235. *Zie* Vereeringen.
Krijgsordes, XXI, 172.
Krijgswezen, XXIV, 325. *Zie* Bruggen, Geschut, Klooten, Kogels, Ledematen, Luchtballons, Mineurs, Muziek, Uniformen, Wapentuig, Woorden (Kanon).
Krijgvoeren (Barbaarsch), XXVII, 553.
Kryptographie, *zie* Geheimschrift.
Krijtjesdag, XXIV, 191.
Kuik, XXVII, 252.
——, Beschrijving, VI, 220; VII, 91; VIII, 63.
——, heeren, XXVII, 251, 479.
——, kerk, XXVI, 546; X, 605 (*n.* 2).
——, naam, XXVII, 253 (*n.*), 636.
Kunst (Tijdschriften over) uit de laatste helft der 18e eeuw, XXI, 251.
Kunstenmakers, XXI, 276; II, 377; III; 112; X, 360.
Kunstgeschiedenis (Archief voor Nederl.), XXVII, 152 *O.*
Kunsthandelaars, XXI, 169, 76, 338, 44; III, 242, 336, 510; IV, 435; V, 204; VI, 239; VIII, 140.
—————— gekarakteriseerd, XXIV, 157.
Kunsthanden, XXIII, 434.
Kunstwagens a° 1447, XXIV, 357. *Zie* Leiden, Zeilwagens.
Kunstwerken, *zie* Klokkenspelen, Uurwerken, Vereering, Zwartsluis.
—————— (Kleine), XXIII, 479; IX, 22, 423, 547.
—————— op den huize *Vianen* a° 1567, XXII, 330, 8, 41, 459.

Kwade betaler, handschrift aangeplakt, XXVII, 25.
Kwakers, XXIII, 203; X, 436.
Kwakzalvers, XXVI, 593; X, 224 (*n.*), 525.
Kwartels, *zie* Vogelpoëzij.
Kweeën, XXVI, 224, 432.

L, zie Taalgebruik.
Laar (Het hof *te*), XXIII, 337.
Labadie (Jean de), XXX, 37, 247.
Labadisten (Geschied. der), XXVII, 16.
Lac (Lancelot de), XXII, 332; III, 281.
Lactantius' Harpoen, XXIV, 65.
Lafayette, XXIV, 495; VII, 112.
Lage, XXX, 573.
Lagerwey (F.), XXII, 22.
Lagordt Dillié (P. M.), *zie* Moens (P.).
Lair, XXII, 333.
Lak, XXII, 12; V, 209 *O*.
Laken scheuren, XXIII, 431; IV, 111; V, 269.
———volders, XXIII, 33.
———weverij, XXI, 398; III, 152, 238; VIII, 390, 537; IX, 154; X, 446. *Zie* Zijde.
Lalaing (Heer van) a⁰ 1447, XXVIII, 274.
——— v. Montigny, George, XXII, 408.
——— » Joost, XXIV, 77.
——— » Philips, XXVI, 226.
Lamb (Charles), XXX, 37.
Lambert Melisz, III, 622.
Lambrecht (Meester), musicus, XXIII, 142.
Lambrequins, XXVI, 322; VII, 40, 1.
Lamotius, *zie* Geslachten (la Motte).
Lampadius (Joh.), XXVII, 605.
Lampsonius (D.), XXIII, 349.
Landbouw, XXV, 239.
Landen, namen, XXI, 56, 371; VI, 132.
Landerijen, namen, XXV, 467—70, 507; VII, 179; IX, 105; X, 608.
Landmeetkunst, XXIII, 392.
Landmeters, XXI, 178, 403; II, 552*a*; IV, 201; V, 505; VIII, 6, 9, 15, 162, 538.
Landschrijvers, XXVI, 71.
Langendijk, Dirk, XXIV, 81.
———, Pieter, XXIV, 109, 488; V, 182; VIII, 176; X, 536.
Langendijk, Pieter, Kooplieden-Spiegel, XXVII, 233.
———, » parodie op W. v. Swaanenburg, XXVII, 283.
Langeroog, XXV, 209.
Langhveldt (George v.), muzikale geschriften, XXI, 93; III, 143, 6.
Languedoc, kanaal, XXVIII, 551.
Lannoy (*de*), Heraldiek werk, XXVIII, 370.
———, Guillebert, XXX, 16.
———, Juliana Cornelia, XXVI, 325.
Lansquenet *of* Landsknechten, XXV, 433 *O*, 528, 73.
Lantaarnen, XXX, 447.
Lantsheer (Mr. M. F.), XXI, 250; V, 212, 522; VII, 352.
Lap v. Waveren (Dr. Gijsbert), XXIII, 290; IV, 30.
Lappen, XXI, 483 (*n.* 1).
Lapscheure a⁰. 1604, XXIII, 434.
Laren, kerkhof, XXIV, 195, 6.
Larrelt, XXX, 478.
Lasman (Pieter), XXIII, 348.
Lastagie (Proces van De), XXI, 496.
Lathmer (*De*), XXVI, 67, 8, 578 (*n*).
Latius (Joh.), XXVI, 109.
Latijn onder de jongens op straat, XXIX, 574; X, 47, 129, 358, 527.
Latijnsche Spraakkunst (Vermakelijke), XXVIII, 420.
Laudanum, XXIII, 127. *Zie* Opium.
Laudum, XXVIII, 481*.
Lauenburg, XXIX, 549.
Launay, *zie* Lannoy.
Laurentius (Jac.), XXI, 69.
Laurillard (Dr. E.), XXVIII, 463; X, 360 (*n.*), 538.
Lauwers (*De*), XXVI, 466; VII, 568 (*n.*).
Laval (Gilles markies de), XXX, 360.
Lazaretten, XXVI, 283.
Lazarusklep, XXV, 27, 248; X, 198, 528.
Lede (*Ter*), bij Haarlem (?), XXX, 529.
—— » , bij Leerdam [1]), XXIII, 529 (?),
—— » , in Nederbetuwe, XXV, 537, 8; VI, 62, 5, 364, 7, 568; VII, 351.

[1]) Tusschen Leerdam en Leerbroek, *zie* Tegenw. Staat v. Holland, XVII, 504.

Ledeboer (Dr. A. M.), XXI, 333, 4, 45.
Ledematen (Waardeering der menschelijke) bij verminking in den oorlog, XXIV, 451.
Leder (Opwerking van), XXIX, 273.
Lee (Ter), *zie* Leeuwenhorst.
Leechwater (Jan Adriaanszn.), Haarlemermeerboek, XXI, 80; VI, 168 *O*; VII, 105, 7, 10; IX, 136, 531.
Leenbanken in Gelderland, XXIX, 205, 329
Leende, *zie* Heeze.
Leendertz (P.) Wzn., XXI, 77; II, 453 (*n.*); VII, 497 (*n.*).
————, Leven, XXX, 636—40.
Leenen, XXII, 273 *O*, 350; III, 2, 3, 131; VIII, 90, 190, 359.
Leenknecht (Nic. de), XXII, 392.
Leenregisters, XXIII, 291, 482.
Leestenmakers, XXII, 228.
Leeu (Gheraert), Cronike, XXV, 393; X, 529.
Leeuwarden, XXV, 267.
————, Beschrijving, XXI, 242; VI, 598; VIII, 322.
————, afstammelingen van Zigeuners, XXVII, 433.
————, bibliotheek, XXI, 248.
————, bisdom, XXVI, 251.
————, blokhuis, XXVIII, 36.
————, danscursus, XXIX, 487.
————, Jacobinikerk a⁰ 1578, XXVI, 598.
————, kanselarij, XXVIII, 350.
————, klokkenisten, orgelisten, zangers, XXIV, 300; V, 112, 550, 4; VII, 30.
————, oorsprong, XXVII, 31 (*n.* 1)
————, orgelmaker, XXIII, 200.
————, Roomsche kerkgewaden, XXVIII, 350, 597.
————, Schinkvretersteeg, XXV, 347.
————, St. Antonies gasthuis, Oorkondenboek, XXVII, 30, 393, 557; VIII, 36.
————, St. Maarten, XXI, 1, 4.
Leeuwarden, staatsgevangenen a⁰ 1787, XXIX, 26.
————, stadswijken, XXVIII, 465.
————, Verhaal, XXVIII, 598, 9.
————, Waalsche gem., XXII, 3; IX, 131.
————, *zie* Communes, Muziek (Naaml.), Westendorp.
Leeuwen (v.), Daniel, XXI, 16.
————, Mr. Johan Diderik, XXVI, 379, 80; VII, 519, 28.
————, Simon, XXIII, 526.
Leeuwenberg, XXX, 201.
Leeuwendaal, XXII, 549*b*; III, 179; IX, 88.
Leeuwenhoek (Ant. v.), XXVIII, 202, 532.
———— » , Jubilé a⁰ 1875, XXV, 153 *O*, 208 *O*, 67; VII, 369 *O*.
Leeuwenhorst, XXIII, 264, 366; VIII, 476; X, 410.
Lefebre, hertog van *Dantzig*, XXII, 344—6.
Lefêvre (Mr. Simon), XXII, 357.
Leffinghe (*-ghem*), XXVI, 131.
Le Francq v. Berkhey, XXI, 349; III, 335; IV, 26, 127; VI, 178, 397, 9, 554; VIII, 400.
Legenden, XXIV, 254.
Legerboden, XXI, 325, 488.
Leibnitz, XXI, 173.
Leiden, Beschrijvingen, XXIV, 349 (*n.*); V, 257; VII, 190, 202.
———, Akademie in de 16e, 17e en 18e eeuw, XXVI, 80.
———, Album Studiosorum, XXV, 614; VI, 31; VII, 497, 9; VIII, 346, 534.
———, beleg, XXX, 545.
———, bevolking omstr. 1570, XXIII, 238, 323.
———, bibliothèque Wallonne, XXIX, 169, 76.
———, burggraafschap, XXVII, 481*.
———, eerdienst a⁰ 1795, XXI, 275, 433, 597.
———, Fransche courant, XXI, 175.
———, Hoogeschool, Tweede eeuwgetijde, XXIII, 335.
———, » Derde dito, XXV, 614.

Leiden, Jan Michielshofje, XXV, 257, 9.
— —, kerken, XXI, 253, 7.
————, keurboeken, XXVIII, 545; IX, 564.
————, klokkensteller van 't stadhuis, XXI, 520, 1.
————, lakenhal, XXI, 188 (*Sch.*), 399; VIII, 390.
————, Luthersche kerk, XXV, 100.
————, machienwagentje, XXV, 481.
————, Maister Koekebak, XXVIII, 68.
————, onthaal van Prins Maurits a° 1594, XXI, 358.
————, ontzet, XXI, 189 (*Sch.*), 248.
————, orgelmakers, orgelisten en klokkenisten, XXI, 30, 252, 399, 401, 7, 8, 610; IV, 299; V, 554, 616, 7, 9, 20, 3—6; VI, 31.
————, pesthuis, XXI, 188; V, 258.
————, rariteyten a° 1699, XXIV, 553.
————, rederijkers, XXII, 126, 8, 9; VIII, 17.
————, Spaansch theologant a° 1607, XXIII, 435.
————, speellieden, XXI, 254, 520.
————, toonkunstenaars (kapel- en muziekmeesters) bij de Akademie, XXV, 612; VI, 31, 125.
————, wapenkaart der vroedschap, XXIII, 268; VIII, 582; X, 208.
————, *zie* Dagbladen, Kerroux, Napoleon I, Perzie, Proclamatie, de Vois, Werkstaking.
Leiderdorp, XXI, 486; II, 127.
Leisgen, stad en kasteel, XXIII, 351.
Lelewel (Joach.), XXX, 16.
Lelie (De) in de Heraldiek, XXIV, 243, 411.
Lellens, XXV, 258.
Lelyveld (Frans v.), XXII, 16; VIII, 246.
Lemtumtirums, XXIII, 253.
Lenaert (Meester), musicus, XXIII, 143.
Lenartsz (Jacob), XXIII, 348.
Lennep, XXV, 443 (*n.*).
Lennep (v.), kostbaar huis te *Amsterdam* [1]), XXX, 435.
————, C., Leven, XXI, 157.

[1]) Welk lid der familie wordt hier bedoeld?

Lennep (v.), Mr. D. J., XXIV, 523; V, 232; IX, 26; X, 637.
———— Mr. J. v., XXV, 542; VIII, 247, 8.
———— » ridderschap v. den gouden hoorn, XXV, 545.
———— » gedenksteen te *Amsterdam*, XXVII, 21.
———— » grafteeken te *Oosterbeek*, XXVII, 21.
———— » verkooping zijner boeken, XXI, 93, 349; IV, 127.
———— » *en* Christemeijer, XXVI, 400.
———— » *en* Vondel, XXV, 233—9, 90, 493; VII, 18, 9 (XXIII, 393; IV, 349, 566; V, 501; IX, 390; X, 57, 519).
———— » Ferd. Huyck, XXX, 513.
———— » Nederl. Legenden, XXV, 277.
———— » Pleegzoon (De), XXV, 387, 90; VI, 151; VII, 636.
———— » Uithangteekens en Opschriften, XXVI, 264-70; VIII, 547, 8.
———— » Verduitschte Grondwet, XXIV, 410.
———— » Vrouwe v. Waardenburg, XXVIII, 124.
———— » Klaasje Zevenster in de 18e eeuw, XXVI, 177, 397—400, 560; VIII, 400.
———— » andere geschriften, XXI, 77, 157, 246, 337; VIII, 420; IX, 279.
————, Warner, XXIV, 517; V, 142, 3.
Lennepekamer, XXV, 507.

Lennepekamer, XXV, 507.
Lenôtre's Tuinkunst, XXIV, 376.
Lenzen, stad en ambt, XXV, 220.
Leo Keizer's Tactica Militaris, XXIII, 124.
Leoninus, Albertus, XXVI, 376.
———, Elbertus, XXVI, 376; VIII, 559.
———, Quirinus, XXVIII, 255.
Leonois (Meliadus en Tristan[1] de), XXII, 331; III, 280, 1.
Leopold I vergiftigd?, XXIV, 18.
Leprozen, *zie* Melaatschheid.
Lesbroussart (M.), XXI, 205.
Lescaille, Jacob en Katrijne, XXI, 17, 8, 127, 242.
Lescotte (Michiel), XXII, 337.
Leti, XXVI, 388 (*n.*) (*Sp.*).
Letterdieverij, XXVI, 400, 557.
Letterkundig Magazijn a⁰ 1814, XXVII, 26.
Letterkundige bedriegerij van den abt Vella, XXVIII, 5.
Letteroefeningen (Vaderlandsche), XXI, 344, 494.
Letters, *zie* Taalgebruik.
Letterschrift (Oud), XXV, 587, 8.
Letterzetters, *zie* Utrecht.
Leuven, XXI, 575; III, 416–8, 20, 68, 84; IV, 310; X, 329, 30.
———, Beschrijvingen, XXIII, 286, 9.
———, graven, XXIII, 462.
———, hoogeschool, XXII, 305; III, 180; IV, 78; V, 99. — Beschrijving, XXIII, 287, 9. — *Zie* R. Kath.
———, Pulcheria-collegie, XXIII, 286.
———, rijm, XXVI, 267.
Levant, XXII, 28; IX, 279; X, 14 (*n.*).
———, handel, XXI, 28; III, 128; IV, 493; V, 335.
———, kloosters, XXX, 14 (*n*).
———, Reis, XXVI, 118.
Levensmiddelen, XXIII, 541.
Levensteijn (George Ludwig graaf v.), XXV, 534.
Lex Phaath, XXIV, 289, 496.

[1] Swinburne, de vruchtbaarste der thans levende Engelsche dichters, behandelde in het Juli '82 uitgekomen 21ste deel zijner werken de legendé van »Tristram of Lyonese".

Leycester (Graaf van), XXIV, 10, 25, 190, 437(*n.*); VI, 146; VIII, 441, 3; X, 569.
——— (Graaf van), synode, XXVII, 222; VIII, 557.
Leyden (John), XXV, 484.
Liaukema-slot, XXIII, 464.
Libertus Groninganus, XXIII, 144; VI, 474.
Libri (Graaf), XXVI, 1.
Lichfield, XXII, 3.
Lichtekooien, XXI, 387; IV, 544.
Lichtjaren, XXV, 471.
Lidius (Joh.), XXIII, 126; VII, 606.
Lidwoord (Het bepalend) verkort, XXIX, 213.
——— (Gebruik van het niet bep.), XXV, 603.
———, *zie* Namen (Geslachts-).
Lied, Ach, mein lieber Augustin, XXIII, 296; IV, 317.
——, Ah, que l'amour est chose jolie, XXX, 308.
——, Amersfoort heb ik eens bekeken, XXVII, 118.
——, Amsterdam is machtig, XXX, 208.
——, Chère Annette, reçois l'hommage, XXIV, 420.
——, De bisschop van Munster, enz., XXIV, 517; V, 7, 170.
——, God save the king, XXVIII, 564; IX, 507.
——, Iö vivat, XXIV, 291.
——, Louw, Louw, enz., XXII, 592; III, 571; IV, 102, 90; V, 269.
—— van Malbroek, XXIII, 296, 602.
——, Monsieur de la Palisse, XXII, 600; III, 137, 339.
—— van Onderwater, XXVII, 291.
——, Où peut-on être mieux, enz., XXV, 496, 545.
——, St. Cecilia, XXX, 307.
——, Die Wacht am Rhein, XXIV, 317.
——, een Walvisch in de boomen, XXIII, 187, 447.
—— *van* 1830, XXII, 249, 448; III, 7, 294.
—— *na* 1830, XXIII, 445.
—— (Fransch), XXIII, 481 *O.*

Lied, *zie* Carmagnole, Gedicht, Marseillaise, Pijpenbakkers.
Liedboek uit *Dokkum*, XXX, 298.
——— Nieuw Groot Hoorns, XXX, 199.
——— van J.de Plug,XXI,562; II,130.
——— (Princesse-), XXI, 500 (*n.*).
——— van J. Ra?et, XXV, 7.
——— (Vlaamsch) v. Lootens en Feys, XXIX, 147; X, 305.
———, de Zingende Zwaan, XXI, 88, 197, 8; II, 414, 5.
———, *zie* Bloemhof, Lusthof, Maywagen, Zangboek.
Liedboeken *zie* Gerrits, Geuzen.
Liederen van 't Nut van 't Algemeen, XXI, 454.
——— van B. Wolff en A. Deken, XXI, 454.
——— (Oeconomische), XXI, 148, 453.
——— (Stichtelijke), XXIII, 20; IV, 3, 228, 51; VII, 118, 559
——— verzameling, XXII, 554*b*.
——— *zie* Geuzen, Keezen, Kerstzangen, Kinderen, Melodieën, Naamliederen, R. Katholieken, St. Maarten, Straatzangen, Westfalen.
Liederijk II, XXVI, 131.
Liefde (Jan de), kapitein, XXX, 118.
Liefs (J.), XXVI, 432 *O*, 67.
Lienden, XXIV, 52; VI, 96, 222, 33, 57, 304, 66, 410, 27 81, 588; VII, 133; X, 369 (*n.* 1), 608. *Zie* Kermestein, Ketelboeterswaard, Nederbetuwe
———, kerk met schilderwerk, XXV, 281.
Liesveld, XXVI, 101.
Lievendaal, XXV, 535.
Liliëncron, XXII, 414—7, 20, 1.
Lillo, schansen, XXV, 476; VIII, 562, 3; VIII, 445.
Limburg, XXIV, 328; IX, 32, 3.
Limburg Brouwer (Mr. P. A. S. v.), XXIII, 378.
Lincelles, XXI, 613; V, 510; VI, 79 (*Nm.*) 302 (*Nm*).
Linde (v. der), Andries Pzn, XXVIII, 20, 129.
Linde (v der), Dr. A., XXI, 129; VIII, 371, 440.
Linden (A. H. v. der), XXIII, 24, 144, 350; IV, 195.
Linge-stroom, vakken, XXVIII, 462.
Lingelbach (David), XXI, 113 (*n.*).
Lingen, graafschap, XXX, 519.
———, kapitein, XXIII, 53.
———, ondervoogd, XXX, 573.
———, victorie, XXIII, 386.
Linnaeus' jubilé 10 Juni 1878, XXVII, 369 *O*.
Linnenweverij, XXI, 160; III, 323; VI, 384.
Linschoten, XXIX, 521.
Linteloo (Jan v.), XXIV, 174, 542.
Lion Benavente (Samuel de), XXIII, 17.
Lippe, *Lipstadt*, XXIII, 449.
Lippenhuizen, XXVI, 251 (*Nm.*).
Lipperhey, Hans, XXI, 515; II, 24.
———, Jan, XXX, 451, 2.
Lipsius (Justus), XXVII, 208 *O*, 480; VIII, 401; X, 447.
Lira (Nicolao de), XXII, 334.
Lissabon, XXII, 2; III, 222; IV, 5, 67.
Lisse, penning a° 1550, XXII, 389.
Lithauwen, studenten, XXVIII, 474.
——— (Russisch), XXIII, 596; IV, 391.
Lithographieën, XXI, 309; IV, 156.
Lithotomi, *zie* Steensnijders.
Liven, *zie* Lyfland.
Livingstone, XXVI, 72, 174.
Livorno, Hollandsche gem., XXVIII, 2
———, zeegevecht (*Sch.*), XXIV, 493, 583; V, 335.
Locke (Joh.) in *Nederland*, XXIV, 433, 518, 9 (*Pn*).
Lockhart (James), XXI, 505.
Lodensteijn (v.), Jodocus, handschriften, XXIX, 281 *O*.
——— » te *Utrecht*, XXIV, 35, 137, 8; VIII, 125.
——— Johannes, XXVII, 606.
Lodewijk, graaf v. Vlaanderen, te *Parijs*, XXIII, 440.
———, koning v. Frankrijk, XXVIII, 526.

Lodewijk de Vrome's kleindochter, XXIV, 148, 305.
——— IX, — XXVIII, 189, 481.
——— XI,— XXVIII,334, 626; X,269.
——— XI en zijn eerste drie opvolgers, XXVIII, 186.
——— XII, — XXIV, 126, 484.
——— XIII, — XXII, 292; III, 84; IV, 565.
——— XIV, — XXI, 218, 599; II, 120 (*Pn.*), 279, 80 (*Pn*); IV, 57, 148; V, 223; VI, 392, 554; VII, 421; VIII, 186, 297; X, 453.
——— XIV, Armorial Géneral door d'Hauterive, XXIII,317
——— » giftmengers, XXV, 483
——— » kroning, XXIV, 586.
——— » Oeuvres, XXIX, 628.
——— » te *St. Cyr*, XXVIII, 564.
——— » spotprenten, XXI, 563; VI, 105 *O.*
——— XV, — XXII, 560*a*; IV, 547; V, 380; VIII, 334; IX, 101.
——— XVI, — XXV, 97; VIII, 334.
——— XVII, — XXIV, 25.
——— XVIII, — XXX, 555.
——— Napoleon, XXI, 21; II, 65, 350; IV, 330, 519; V, 1, 129, 564, 6; VI, 92, 550; VII, 56, 111, 59; VIII, 118, 68, 471, 2; X, 321.
——— Napoleon, tijdgenoot van Bilderdijk, XXVII, 24.
———?, tijdgenoot van Dante, XXVIII, 308.
———, musicus te *Haarlem*, XXIII, 144.
Loë (Baron de), XXIV, 433, 581.
Loevestein, XXI, 236; III, 180, 236; V, 97 *O*, 203; VI, 43 (*n.*), 412; VII, 100; IX, 492.
——— (De heeren van) a⁰ 1652, XXV, 260, 1.
——— (Rivierverlegging omstreeks), XXIV, 85 *O.*
Logarithmentafels, XXIII, 346: IV, 173.
Loghem (Mr. Hendrik v.), XXIII, 144 [1].
Lokhorst, XXI, 120.

[1] *niet* Jhr.

Lombarden, XXVII, 84.
Lombardhouders, XXIX, 329—33.
Lombardije, XXII, 560*a*.
Londen a⁰ 1344, XXVIII, 220.
———, kapel *Clapham-Common*, XXV, 480.
———, stadsbibliotheek, XXVI, 6 (*n.*).
———, straten, XXV, 346, 7.
———, Survey door Stowe, XXVI, 5.
———, *zie* Almacks, Orgels, Tapijtwerk.
Long (Izaak le), XXI, 16, 78; IV, 13, 361; IX, 309; X, 400, 35 (*P.*), 8.
Longobarden, XXIV, 471 (*n.* 1); VII, 84.
Lonia-state, XXVIII, 551; IX, 183.
Loo (*Het*), kunstzaal, XXVII, 75.
Loo (v.), Adriaan, XXVII, 374.
———, Johan, XXIII, 436.
———, Matthias, XXI, 293; III, 145.
Loodjes, XXVII, 398.
——— (Belasting-)?, XXIX, 384 *O.*
——— (Schepen-), XXII, 279.
——— (Tonnen-), XXVI, 176.
——— (Turf-), XXII, 120, 278.
——— (Goudsche Weeshuis-), XXII, 278.
Loofhuttenfeest, XXVI, 205; VII, 48.
Look, XXIX, 155.
Loon, graven, XXVIII, 223—9, 360.
Loosdrecht, XXVIII, 523; IX, 29.
Loosduinen, XXIII, 551, 4; X, 315.
Lootmeesters, *zie* Tiel.
Lopez (François), XXIII, 567.
Loppersum, XXVI, 144.
Loquart, XXII, 447.
Lorenz (Otto), XXIII, 239.
Losophe (De koddige) van E. Sue, XXX, 64 *O.*
Loten, opschriften, XXVI, 495.
Loterij, (a⁰ 1527) XXI, 276; (a⁰ 1554), XXV, 63; (a⁰ 1567), XXIII, 213.
——— te *Amersfoort* a⁰ 1695, XXVI, 385.
———, geschiedenis, XXIII, 214; V, 63; VI, 288.
———, spel, XXIV, 416.
Loth (Nuchteren), XXVII, 612.
Lotharingen, hertogen, XXVI, 130; VIII, 477.

Lottospel, XXV, 208, 310; VI, 173.
Louis Philippe, XXIV, 159; VI, 409; VIII, 214.
Louis, (J.), XXIV, 73.
Loups, XXX, 451.
Louvois, XXVIII, 551.
Lubbert Gijsbertsz, III, 145.
Lübeck, Maria-kerk, XXIII, 239.
———, verdrag a⁰ 1533, XXX, 179, 339.
Luc (de), XXVII, 558.
Lucas (Vincent), XXV, 1 *O*, 55.
Luchtballons, voorlezing, XXIV, 531.
————, eerste hier te lande, XXI, 490.
————, te *Amsterdam*, XXII, 5.
———— in den oorlog gebezigd, XXII, 275.
Luchtdrukklok, XXVIII, 213.
Luchtenburg (Andreas), XXIII, 16.
Luchtreizen, XXIV, 481, 531.
Luchtverschijnsel a⁰ 1664, XXIX, 421.
———— a⁰ 1840, XXIV, 6.
Lucifers, XXI, 440.
Lücke (Dr. Fr.), XXIV, 453.
Ludeman (Joh. Christoph.), XXI, 548.
Ludweiler, XXIX, 548.
Lühnde, *Lulende*, XXII, 441.
Luik, XXI, 292; IV, 207, 340; VII, 3.
——, bisschop, XXVI, 1 *O*.
——, Elect-bisschop a⁰ 1403 enz., XXVIII, 223, 5—8, 9—34.
——, Guotho, bisschop, XXIV, 361.
——, *zie* Munten.
Luine (Huis *ter*), XXVII, 126.
Luinen, XXIII, 219 (*n.*), 541.
Luiscius (A. G.), XXIV, 49; V, 272 *O*; X, 504.
Lulofs (Warner), portrettenverzameling a⁰ 1733, XXX, 435.
Lumey graaf v. der Mark, XXV, 451
Lüneburg, heide, XXIV, 193.
———, hertog Christiaan a⁰ 1616, XXVI, 599.
———, Statuten, XXIII, 487.
———, *zie* Brunswijk.
Lunia, *zie* Lonia.
Lupambulus, XXI 342.
Lusac (Mr. L. C.), XXIV, 692; V, 333, 4; VIII, 167.
Lusthof (Der Fluyten), XXIV, 418.
——— (Der Medicijnen), XXVII, 598.
——— (Nieuwe), XXI, 79 (*n.*); III, 68, 327, 30.
———, *zie* Momus.
Lutgardis, gemalin van Aarnoud, graaf van *Holland*, XXIV, 304, 5.
Luther (Maarten), XXI, 78; II, 15, 335, 98; IV, 445, 89, 541, 2(*P.*); V, 344; IX, 346 (*Afb.*).
——— » als schrijver, XXV, 589.
Lutheranen, XXIII, 169; IV, 206; VI, 597.
Luthersche kerken, *zie* Brielle, Leiden, Rotterdam.
——— predikanten, XXII, 15, 313, 4; VI, 221, 334, 480, 545 *O*; VIII, 20; X, 127, 231, 396, 456, 545, 7.
———, *zie* Psalmberijming.
Lutherij, XXII, 15, 548*b*; VIII, 550, 6; IX, 454; X, 503, 615.
Luxemburg, Graaf Siegfried, XXIV, 305.
Luyken, Christoffel, XXI, 20.
——, Jan, XXI, 242, 335, 96; VIII, 65; X, 158, 516.
———, » gade, XXIII, 251.
Lijdensgeschiedenis (De) van Christus kunstmatig voorgesteld, XXI, 217.
Lyfland, XXIII, 596 (*n.* 2); IX, 422.
Lyflandsche heidenen, XXVII, 179; VIII, 235, 593.
Lijfsieraden a⁰ 1556, XXIII, 284, 459.
Lijkbussen, *zie* Urnen.
Lijkdansen, XXIII, 599.
Lijkdichten, XXIII, 392.
Lijken zonder hoofd, XXIII, 501, 95; IV, 111.
Lijkredenen, XXIV, 13 *O*.
Lijkverbranding, XXIV, 601. *Zie* Grafheuvels.
Lijkzangen, XXIII, 599.
Lijnbanen, XXX, 104.
Lijnden v. *Hemmen* (F. G. baron v.), XXVIII, 160 *O*.
Lijnslager (Maurits), XXIX, 519.

Lijnwaad, XXVI, 383; IX, 273.
Lijr (A. Gijsels v. der), *zie* Gijsels.

M, zie Taalgebruik.
Maalstede, XXIII, 499.
Maaltijden, XXII, 442; III, 448, 9, 85; IV, 568.
Maan, invloed op de weêrsgesteldheid. XXII, 312.
———, beteekenis in de Heraldiek, XXVIII, 485.
Maanden, Lange en korte XXIV, 313.
Maarsen, XXII, 119, 254; X, 57.
Maarseveen, XXIV, 241.
Maasbommel, XXVII, 183.
Maassluis, XXIII, 72.
Maastricht, a⁰ 1650, XXV, 133.
————, a⁰ 1794, XXIII, 537.
————, apothekers, XXX, 225.
————, klooster *Beyard*, XXIII, 537.
————, brug ingestort, XXIV, 100.
————, defensiefstelling, XXVIII, 2.
————, Letterkundig Congres, XXV, 393, 586, 7.
————, Luthersche predikanten, XXX, 456.
————, professoraat, XXVI, 285.
————, regeeringsvorm, XXIV, 259.
————, reliquieëntentoonstelling, XXVI, 99.
————, eertijds tweeheerig, XXVI, 1 0 (*n*.).
————, Ruïne, XXIV, 86.
————, St. Janskerk, XXIV, 299.
————, victorie, XXIII, 352.
————, Wederdoopers, XXVIII, 450; IX, 33.
————, zandsteen, XXV, 388.
Maas-Waal, XXVIII, 297, 537; IX, 47; X, 603—8.
————, landerijen, XXV, 467—70.
Mabillon, XXIV, 17.
Macasser-olie, XXII, 43.
Machiavelli, Cajetan, XXI, 167 (*Pn*.).
————, Nicolas, XXII, 332.
Macquet (J.), XXI, 509.
Macropedius, *zie* Langhveldt.
Madame (Mémoires de la famille et de la vie de), XXI, 507; II, 14.
Madrigalen, XXI, 30, 4, 5, 97, 353; II, 458, 516; III, 512, 3; IV, 204; VI, 471, 3.
Maerlant a⁰ 1342, XXVIII, 219. — a⁰ 1407, XXVIII, 223.
————, H. G. gasthuis, XXX, 65, 8, 75 (*n*.).
————, rederijkerskamer, XXX, 293.
Maerlant (J. v.), als schrijver, XXV, 305, 589.
———— » , Kleine Gedichten, door Dr. J. v. Vloten, aangevuld en verbeterd door Dr. E. Verwijs, XXVIII, 325.
———— » , *zie* Midden nederl. geschriften (Tekstkritiek).
Maerten, Martinus, musici, XXVI, 31.
Magellaan (Straat van), Bezeiling, XXI, 450.
Magerheyn, XXVI, 506.
Magie, geschriften, XXII, 337; VIII, 56.
Magius (Hieron.), XXII, 189.
Magneetbollen, *zie* Zeilsteen.
Magnetisme, XXVIII, 56.
Magnin (J. S.), Losse bladen uit Drenthe's geschied., XXVI, 76; VII, 15, 163; IX, 22.
Magnussen (Finn), XXIV, 128
Magrepha, XXIII, 251.
Mahdî, XXIV, 148, 592.
Maheu (Les amours de Johan Anthonie), XXII, 337.
Mahomed, XXI, 267, 580.
Mahomedanen, XXII, 289; IV, 148, 254.
Maigne (W.), Dictionnaire des Inventions et Découvertes, XXX, 443.
Maihusen, XXIX, 260.
Maimburg, XXI, 343.
Mainoten, XXV, 97.
Maintenon (Madame de), XXVIII, 564, 5.
Mainz, aartsbisschop, XXIV, 289.
Maires, XXVIII, 304.
Major, *zie* Nederbetuwe.
Makelaardij, XXVI, 386; IX, 239, 309, 407.
Makkabeën (De), XXVII, 561.
Malabar, Beschrijving a⁰ 1672, XXI, 176.

Malakka, XXIV, 37.
Maldivische eilanden, XXVI, 175, 335.
Male (J. P. v.), XXX, 612.
Maloratus (Aug.), XXIII, 124.
Maltheserridders, *zie* St. Jansorde.
Mamerianus (Nic.), XXII, 335.
Mander (Karel v.) Sr., XXIII, 327, 48, 9; IV, 349.
——— » » Jr., XXIV, 349.
Mandolines, XXII, 608.
Manen (Halve), XXI, 166.
Manmaker (Adr.), XXIV, 173.
Mannetje, *zie* Rotterdam.
Manpadt ('t Huis te), XXIV, 529; V, 4, 330.
Mansie, XXIX, 260.
Manslagt, XXVIII, 376 *O**, 433*, 4*, 81*, 5*.
Manteau van Dalem (Pieter), XXII,550^a.
Manwolf, XXVI, 56.
Marbach, XXII, 393 (*n.*).
Marchistoun, XXIV, 201.
Marentakken op Kerstmis, XXX, 64.
Maresius (S.), XXVIII, 577; IX, 333(*n.*1.).
Margaretha van *Holland*'s klerk a° 1324, XXV, 101, 210.
———— » *Oostenrÿk*, XXIII, 494.
Maria onbevlekt ontvangen (Ridderorde van), XXV, 97.
———-legenden, XXVII, 117.
——, *zie* St. Maria.
Maria-Hoorebeke, Boek der represailles, XXVII, 164.
—————, Protestanten a° 1716, XXVII, 6, 164, 323.
Maria van *Bourgondië*, XXIII, 243; IV, 78.
Marie Antoinette, XXIV, 25.
——— Louise, *zie* Napoleon I.
Mariëngaarde, abdij, XXVIII, 526.
Marienhafe, XXIII, 460 (*n.*); VIII, 521.
Mariënridders, XXVII, 373.
Mariënweerd, abdij, XXIII, 524; VII, 193, 268 (*n.*); VIII, 559.
Marken, XXV, 127, 9; VII, 145.
Markgraven, XXIV, 241, 316.
Markgröningen, *zie* Gröningen.
Marktspelen, XXIV, 416.
Marlborough (Hertog van), XXVI, 431.
Marle (Mr. Corn. v.), XXVIII, 167.
Marnix v. St. Aldegonde (Filips v.), XXIII, 500; IV, 204, 351; VI, 9, 305, 10, 2, 406; VII, 113, 59 (*n.*); IX, 87.
————————, bibliotheek en kaarten, XXII, 130; IV, 202.
————————, Bijenkorf, XXI, 130; VIII, 356; X, 473.
————————, *zie* St. Aldegonde.
Marot (Clement), XXI, 288, 441, 504; II, 337; III, 136.
Marquette, XXV, 172, 437; VI, 172, 305, 31; X, 261.
Marron (Paul Henri), XXIV, 433, 94, 506; V, 54.
Marryat's Spookschip, XXX, 157.
Marsaten, XXV. 609, 10.
Marseillaise [1]) (Napoleontische), XXV, 54.
Martelaarsboek a° 1619, XXVII, 607.
Martelaarskruid, XXIII, 47, 223, 319.
Martinet (Joh. Flor.), XXIV, 195; VII, 502 (*Pn.*); VIII, 305; X, 583.
Martinius, Lexicon, XXI, 20.
Marum (Dr. Mart. v.), XXX, 446, 51, 547.
Marvel (Andrew), XXIV, 344.
Maskers a° 1567, XXII, 331.
Masson (C.), XXIII, 596; IV, 392.
Maten van afstand, tijd en zwaarte in *Zeeland* en *Z-Vlaanderen*, XXV, 348, 471; VI, 32.
——— van inhoud, XXII, 199; III, 27; VIII, 527.
——— » lengte, XXVI, 332, 522; IX, 17.
——— » *zie* IJken, Zee.
Mathematische Liefhebberije a° 1754, XXVI, 510.
Mathioli (Ercole), XXV, 483.
Mathijs (Meester), musicus, XXIII, 147.
Matrozenkapellaan a° 1638, XXIV, 147.
Matthes (Dr. J. C.), XXIII, 64; IV, 534.

[1]) Voor Rouget-de-Lisle, den dichter van dit hartstochtelijk lied, is te Choisy-le-Roi, aan de Seine, ten zuiden van Parijs, een gedenkteeken opgericht, welks onthulling 23 Juli '82 door de Ministers werd bijgewoond. De Minister de Freycinet hield eene rede, waarin hij verzekerde, dat Frankrijk thans bovenal vrede en beschaving wenschte te bevorderen.

Matthijsz *of* Matthijzen (Hans en Paulus), XXI, 22.
Matthijsze (Jan) door Dr. J. A. Fruin en M. S. Pols, XXX, 2 (*n*.).
Maugrier (Les amours de Olivier) (de), XXII, 337.
Maurik (Gelderland), XXIII, 106*; VI, 69, 92, 156, 371, 411; VII, 55, 99, 474 (*n*.); VIII, 462, 583; IX, 271, 323, 46; X, 200, 65.
——— (N. Brabant), XXIV, 460; X, 59.
Mauritius (Mr. Joh. Jac.), XXI, 26, 75; V, 546, 7.
Maurits (Prins), XXI, 72, 510; III, 55, 285, 304; IV, 74, 194; V, 156, 290, 541; VI, 257, 61, 385 *O*, 554, 7, 88; VII, 478; VIII, 562, 3; IX, 47, 89, 272, 463, 595; X, 624.
——— », aanslagen op zijn leven, XXIV, 211, 4; VI, 310–2; VII, 276; VIII, 445.
——— », afbeeldingen, XXII, 26, 8; III, 55 (?).
——— », brief a⁰ 1624, XXVIII, 446.
——— », doopgetuige te *Brielle* a⁰ 1619, XXIX, 171.
——— », Geuzenliedje, XXII, 410, 1.
——— », vóór *Grol*, XXVI, 334, 503.
——— », hellebardiers, XXIII, 385.
——— », krijgsbenden te *Varssenare*, XXVI, 610.
——— », Tocht naar *Vlaanderen*, XXVII, 609.
——— », bij *Zaltbommel*, XXIV, 325.
——— », Leven en Oorlogsdaden, XXVII, 616, 10.
——— », overlijden, XXVII, 596, 602; IX, 225 *O*, 340.
——— », *zie* Boone, 's Gravenhage, Leiden, Nieuwpoort.
Maximiliaan, hertog van Bourgondië, aartshertog van Oostenrijk, XXIV, 190; VI, 579, 83, 4; VII, 89, 507; VIII, 92, 101; IX, 224 *O*, 384; X, 421.
Maximiliaan en Maria, octrooi aan *Holland*, XXIV, 78.
———, keizer, XXVII, 58, 90.
———, » in geuzenliederen, XXII, 412, 6, 7.
——— II van Oostenrijk, XXIII, 546; IV, 444; VII, 309.
May (Wilhelm), Polemographia Belgica, XXIV, 101.
Mayerne Turquet (Louis de), XXIII, 125.
Maywagen, XXIII, 335.
Mazzarelli (Girolamo), XXIV, 206.
Mechelen, XXIII, 288, 421, 64; IV, 234.
———, Beschrijvingen, XXIII, 552; IV, 367.
———, jubilé, XXIII, 432; IX, 422.
———, klokgieter, XXV, 398.
———, leenhof, XXVIII, 143.
———, magistraat sedert a⁰ 1236, XXIII, 393.
———, orgelmaker, XXV, 399.
———, Peoenfeest, XXII, 286.
———, rederijkers, XXIX, 135.
———, rijm, XXVI, 267.
———, St. Pieterskerk, grafzerken, XXIII, 474, 5.
Medailles, *zie* Oosterhout (Comp.), Penningen, St. Helena, Vereering.
Medaillon, *zie* Nova-Zembla.
———, portretten, a⁰ 1567, XXII, 331.
——— -steenen, XXI, 8, 10.
Medaillons, a⁰ 1475, XXIX, 100.
———, a⁰ 1787, XXII, 237.
Medemblik, XXII, 137 (*n*. 1); V, 203, 60; X, 103*, 456, 640.
———, kastelein en slot, IV, 306; V, 277; VIII, 315.
———, klok, XXIV, 383.
———, naam, XXV, 604, 5; VIII, 605.
———, orgelisten, XXIII, 254; V, 616.
———, oud privilegie, XXII, 388.
———, Scharrezoodtjen, XXIII, 254.
Medicis (Maria de), XXIII, 112 (*n*.).
Medië, Reis, XXIX, 422.

Meekrapteelt, XXX, 132, 448.
Meenen, XXVI, 130; IX, 130.
Meer, *Meir*, XXVIII, 569; IX, 362.
Meerdervoort, XXIII, 56.
Meerhuizen (Jan), portret, XXIII, 298, 510, 62.
Meermanno-Westrenianum Museum, XXIV, 29.
Meerminnen, *zie* Wapenschilden.
Meerten (Meester), musicus, XXIII, 148.
Mees (Mr. G.) Azn. [1]), XXI, 336, 9.
Meetkunde, Verhandel.en Werken, XXII, 13; III, 518. *Zie* Mathematische, Parabole, Trigonometrie.
Meetkundigen, XXI, 159, 78, 352, 447, 505, 17; II, 13, 22, 33—5, 248, 87; III, 16, 392, 518; IV, 168, 73, 203, 447; V, 54, 170, 615; VI, 376; VIII, 13, 4, 54, 144; IX, 234; X, 327, 453. *Zie* Vereeringen, Wiskundigen.
Megen, graaf, XXIV, 311; VI, 371; VIII, 478; IX, 5. *Zie* Brimeu.
Mehen (Ellardus v.), XXVII, 218, 416; IX, 116; X, 120, 377, 536.
Meiboomenplanting, XXIX, 503 (*Pn*), 4; X, 87 (*Pn*), 292 (*n.*).
Meidranken, XXX, 311, 542, 3.
Meklenburg, uitgestorven geslachten, XXX, 485.
Melaatschheid, XXIV, 340; V, 27, 248, 426; X, 86.
Melanchlaeni, XXIII, 597.
Melanchthon, XXV, 486—8, 576; VI, 404 (*n.*); IX, 86.
Meldenius (Rup.), Paraenesis Votiva, XXIV, 453.
Meldii, XXVI, 131.
Melin (Mathias), XXV, 395, 499.
Melisz, XXIII, 622.
Melodieën van volksliederen uit de 18e eeuw, XXI, 453; II, 256; IV, 419.
——— » Wilhelmus van Nassouwen, XXII, 408—13, 20; III, 480; V, 43; VI, 30.
————, *zie* Geuzen, Muziek (Naaml.), Naamliederen.

1) Zie hier achter, de „Addenda"

Mélusine (La), XXVII, 377, 8.
Memmingen, XXIV, 338, 57, 415, 43 (*n.*); V, 100.
Menagerieën, XXV, 168.
Menapiërs, XXIX, 105, 7.
Mendoza, XXIV, 325.
Menippea, *zie* Sardi.
Menno Simons, XXIII, 378 (*n.*); VI, 25.
Menobasea, hertog in den Peloponnesus a° 1605, XXIII, 434.
Menschenbeenderen, XXV, 272.
Menscheneters, XXIII, 597.
Mensinga (Joh.), XXI, 519; III, 148.
Mensingeweer, XXIII, 570.
Menzel (Wolfg.), Christl. Symbolik, XXIII, 347.
Mercator (Gerard), XXIV, 331, 480.
——— » Atlas, XXI, 131, 513, 6; VII, 371; VIII, 8, 510 (*n.*), 2 [1]); IX, 45.
Merchten, XXIII, 461—3, 84.
Mercurius Gallo-Belgicus, XXII, 22; IV, 101.
——— (Nederl.), XXI, 25.
Merken, XXII, 65, 638; X, 258.
Merlin, XXII, 332; III, 281.
Mersennus Mars.), XXII, 33, 5, 77.
Merula (Paulus), geschiedschrijver der Vereen. Nederl., XXIII, 128; IV, 2; VII, 600; IX, 507.
——— (Willem), XXIX, 333.
Merwede, XXVII, 37, 621 (*Nm*).
Messias (Petrus) of Pierre Messie, edelman van Seviliën, XXII, 337, 63.
Mestiezen, XXIII, 166, 7.
Meteren, XXX, 608.
Meteren (Emanuel v.), te Antwerpen gevangen, XXII, 269.
——— » vereering aan hem gedaan, XXIII, 123.
——— » zinspreuk, XXIII, 506.
——— » Uitgaven zijner Historiën a° 1609-11, XXI, 248; III, 49; IV 2; VIII, 118.

1) Aldaar staat abusievelijk „Marcates".

Meteren (Emanuel v.), zijn werk in het Fransch vertolkt, XXVII, 601.
Methodisten, XXV, 480.
Methodistische episcopalen, XXVI, 328.
Metius, Adrianus, XXI, 447, 517.
——— Jacob Adriaansz, XXI, 515; X, 451, 2.
Meulman (Isaäk), XXII, 21, 245; III, 506; V, 260, 1.
Meurs (*Mörs*), XXX, 574.
Meursius, XXIII, 120, 4—6, 49; VI, 118, 310; VII, 215, 6, 607; IX, 338.
Meurssentoren, XXV, 498.
Mevius, XXVII, 284
Meyboom (Dr. L. S. P.), XXX, 639.
Meÿel, XXX, 611.
Meijer (Lodewijk), Woordenschat, XXVII, 493.
Meyerbeer (G.), XXX, 615, 6.
Meyster (Lucas), XXI, 195.
Mezeray (de), XXI, 170, 342, 507.
Michiel (Meester), musicus, XXIII, 149.
Middachten, XXX, 575.
Middelborgh (Kerstiaen en Pieter v.), XXIII, 455.
Middelburg, XXII, 506(*n*.)*; VI, 88(*Nm*.); VIII, 520 (*Nm*.); X, 385 *O*.
————, a⁰ 1487, XXVIII, 590.
————, baljuw, XXIV, 13, 136, 218.
————, bisdom, XXIII, 286.
————, burg, XXVIII, 520.
————, eigenaardigheid, XXVI, 267.
————, geschut a⁰ 1633, XXII, 506
————, kerkelijke strijd a⁰ 1676, XXIII, 138.
————, kerkeraad, XXX, 276.
————, klokken, XXV, 397, 8.
————, Magistraat, XXX, 276.
————, muziekbeoefenaars, XXIV, 455; V, 397, 620 (*n*. 8).
————, Nieuwe kerk, XXVII, 639.
————, onderwijzersgeze'schap a⁰ 1723, XXIV, 252.
————, orgelisten, XXII, 357; V, 17, 112, 398, 555.
————, predikanten uit edelen stamme, XXIII, 529; IV, 201.
Middelburg, schuttershoven, XXX, 276.
————, straten, XXI, 538; II, 47; X, 385 *O*.
————, uurklok, XXV, 398.
————, verrekijkers, XXX, 548.
————, Waalsche gemeente, XXV, 172, 573.
————, waterchinezen a⁰ 1787, XXVI, 504.
————, Westmonsterkerk, XXV, 398.
————, *zie* Eedformulier, Gillissen (Pieter), Muziek (Naaml.), Professoren.
Middelwÿk (Huis), XXVII, 588.
Middennederl. Bibliotheek, XXII, 189.
———— geschriften, tekstkritiek, XXIV, 279—83, 94—8; V, 89, 113; VI, 301; VII, 438—47; VIII, 310—8, 25—8: IX, 313, 518. *Zie* Oudemans, Reinaert, Spel, Spelen van Sinne.
———— Letterkunde (Vereeniging voor), XXX, 637.
Mierevelt (v.), Michiel, XXII, 25.
———— » Willem, XXII, 29.
Mieris (v.), Frans Sr., schilder, XXX, 454, 586 (*n*.).
———— » Jr., Charterboek, enz., XXIII, 526; VII, 85, 510 (*n*. 1); IX, 94, 5; X, 586.
Migrodius (Jac.), XXII, 74; IV, 589 *O*, 600 *O*.
Mikrokosmus, XXI, 79. *Zie* Beurs.
Mikroskopen, XXV, 153 *O*, 208 *O*; X, 451, 548.
Mikroskopische wezens, XXV, 153 *O*, 267.
Milaan, XXIII, 485.
Milton, XXIV, 344; V, 213, 481.
Minden, XXII, 440.
Mineurs a⁰ 1604, XXIII, 434.
Miniaturen, XXII, 39; III, 479; X, 436.
Miniatuurschilderen, XXVII, 254; X, 436, 52.
Minnesota, Beschrijving a⁰ 1873, XXIII, 66.
Mirabeau (Graaf de), XXII, 16; IV, 507, 83; V, 54; X, 14, 449.
Mirjamsbron (De), XXV, 350.
Misboeken *zie* Goes, Gouda.

Misdadigers, *zie* Draaikooi, Pietersze.
Miserére, *zie* Molhem.
Miseréres, XXII, 352.
Mispels, XXVI, 224, 432.
Mitraille, XXX, 452.
Moders (Mary) *of* Stedman, XXIV, 206, 331, 4 (*Grd.*).
Modes en modeplaatjes, XXI, 440; II, 7.
Modet (Herman), XXIII, 118.
——— » , beeldstormer te Antwerpen?, XXIV, 173.
Mödlich, XXV, 221.
Moens, Anna Maria, XXV, 260.
——, » » facsimilé en gedenkteeken, XXV, 425.
——, Petronella, XXV, 260, 346, 435; X, 515.
——, » , brief aan P,M.Lagordt Dillié, XXV, 170.
Moerassen en poelen, XXIV, 543; VI, 54; VII, 37, 182; IX, 105.
Moerlanden(Negotiatie op de),XXI,485, 6.
Moermont, XXVIII, 583*.
Mohammed (Zacharias ben), Arab. schrijver, XXIV, 347.
Mohr (Der nach Venedig überbrachte), XXIII, 222.
Moinet (Simon), XXI, 24.
Mokum, *zie* Namen (Plaats).
Molanus, XXIII, 286.
Molenmakers, XXV, 331, 435.
Molens, XXIV, 404; VI, 363, 476, 517. *Zie* Houtmolens, Wind, Windmolens.
Molhem (Gillis v.) 's Miserére, XXX, 189.
Molhuysen (C. P.), XXI, 27; II, 257; III, 461; VI, 612 (*P.*); VII, 76.
Molière, XXVI, 75.
Molinus (Petrus), XXVII, 607, 8.
Moll (Prof. W.), XXI, 30, 291, 518; II, 30, 516, 55*b*; IX, 309, 432.
Molschuiten, XXII, 46—8; III, 364.
Moltzer (Prof. H. E.), geschriften, XXVI, 253; VII, 171, 438, 559; VIII, 419; IX, 518; X, 520.
Molukken (*De*), kaart, XXVI, 329 *O*, 93.
Mom-aangezichten a° 1567, XXII, 331.
Mumber (De) in *Gelderland*, XXVI, 602.
Mommessin (Jean Claude), XXVIII, 451.
Momus, XXIV, 271.
Momus' Lusthof, XXI, 563.
Monde (V. der), XXX, 446.
Monferland, XXV, 449.
Mongolen, XXIV, 394, 5 (*n.* 1).
Monickes (Geertrui), XXIV, 204.
Monjoye(*Montjoye,Montschau*),XXVIII, 217, 9, 21.
Monluc, Commentaires, XXX, 227.
Monmouth (Geoffry *of* James hertog van), XXII, 273, 4 (*P.*).
Monochorden, XXII, 77.
Monomatopa (Keizer van), XXIV, 472.
Monster, XXVIII, 124.
Montague (Mary Wortley)'s gedenkteeken, XXII, 3.
Montaigne, XXV, 326.
Montanus, Benedictus Arias, XXIII, 494; IV, 110, 218.
————, Michäel Monfrensis,XXVI,290.
————, Petrus, XXIII, 125, 7; VIII, 12, 3; IX, 335.
Montebello (Madame de), XXII, 346.
Monte-Ry (Graaf de), XXIII, 69.
Montesquiou (Madame d·), XXII, 346.
Monte-Video, XXVII, 120.
Montfoort, XXVIII, 338; IX, 334.
————, heeren en burggraven, XXII, 269, 70, 442, 545*a*, 50*a*; VIII, 274.
Montgolfier, XXIV, 481.
Monzongo, XXIII, 243.
Mooi Lambert, XXI, 450; II, 1, 2; IV, 212.
Mook, naam, XXVII, 635*, 6 (*Z.*); VIII, 137, 244; IX, 155.
Moons (Magdalena), XXI, 122, 322; II, 5; V, 363.
——— » gade *of* bijzit?, XXX, 545.
——— » (Schilderijen van) en Valdez, XXIX, 310.
Moordrecht, tol, XXI, 120.
Moore (John), XXI, 437.
Moorsche dans, XXIV, 205; V, 207.
Morbum *Gallicum*, XXIX, 513; X,75(*n.*).
Morea, XXIX, 279.
Moreelse (Paulus), XXII, 354.

Morre-gat, XXV, 480.
Morton (Robert), XXIII, 193.
Morus (Thomas), XXIV, 472
Moskou, Hervormde gemeente, XXVI, 501.
Moskovie, grootvorst a⁰ 1611, XXII, 27.
———, Reis, XXIX, 422.
Moskovisch glas, XXIX, 490.
Mossel, *zie* Kaat.
Mosselschelpen, XXIV, 12.
Mosterd malen, XXVI, 477.
——— -zaad, XXX, 159.
Mostert (Daniel), XXI, 16; III, 393.
Motley, XXVII, 262.
Mourcourt (Antoine de), XXVIII, 174.
Mourik (Bern.), XXI, 25 (*Pn*), 74, 495.
Mout, XXX, 229.
Mozesput (*De*), *zie* Dyon.
Mühlberg, slag, XXV, 383.
Muiden a⁰ 1635, XXX, 33.
———, drost a⁰. 1650, XXIV, 83, 4.
———, orgelisten, XXV, 112, 555.
———, schatgravers, prent, XXI, 518; II, 131, 2 (*Pn*), 404.
———, slot, XXI, 498, 9; VII, 167.
Muiden (Mr. Van), XXIV, 227.
Muiderberg tijdens Floris V, XXI, 499, 501, 37.
———, echo, XXI, 499.
———, hoofdwacht der nat. gardes, XXVIII, 66.
———, predikant, XXIV, 242.
———, *Wisseloord*, XXVIII, 66, 7, 241.
———, wijnhof, XXIV, 376.
Muilezels, XXV, 344, 5.
Muilkerk, XXIV, 220.
Mulder (Catharina), XXVII, 324.
Muller, Frederik, geschriften, XXI, 25, 169, 340, 1, 435; II, 453 (*n*.), 554b; III, 49, 133, 506; V, 154, 261; VI, 77; VII, 380, 1.
———, Johannes, XXI, 26 (*P*.), 244.
Munster, XXVI, 433; IX, 51*.
———, bisschop a⁰ 1709, XXVI, 229.— *Zie* v. Galen.
———, diocese, XXII, 11.
———, slag, XXII, 408.
Munster, vredehandel a⁰ 1648, XXVIII, 126 (*Sch*.),
Munster (Sebast.), XXII, 331.
Munster (Hendr. v.), XXI, 200.
Munsterland, kaart a⁰ 1659, XXIII, 247.
Munt van *Batavia*, XXIV, 593.
——— (Gouden) van a⁰ 330 v. C. met Francia, XXVI, 119.
——— der Fransche republiek, XXX, 555.
——— van *Groningen* a⁰ 1672, XXI, 332.
——— van Napoleon I, XXII, 553b.
——— der St. Simonisten, XXII, 279.
——— (Gouden) van *Zurich*, XXII, 246, 400.
——— (Naam voor eene nieuwe), XXVII, 626; VIII, 67.
——— *zie* Duiten.
Muntboeken, XXIII, 391; VIII, 165. *Vgl*. Penningk. Repert.
Muntebaan, XXVI, 495.
Munten, Andries- *of* Bourgondische gulden, XXIII, 595. - apené, XXVIII, 69. — batze, XXVIII, 68. — betska, XXVIII, 68. — bette, XXVIII, 69. — bilap (?), XXVIII, 69.— blank, XXVIII, 68. — botse, XXVIII, 68. — butke, XXVIII, 68. — clemmer (?), XXIX, 249, 343. — decime, XXVIII, 70. — dubbeltje Hollandia a⁰ 1728, XXVII, 265 *O*. — duit, XXI, 577; II, 280. — zilveren duit Hollandia a⁰ 1702, XXVII, 265 *O*. — Frankrijksschild, XXVI, 372. — Friesche oorden, XXII, 280, 551b. — groot, XXVII, 628; VIII, 67, 8, 70. — guldens metten kruyce, XXIII, 595. — Indische gulden, halve gl, kwart gl., XXI, 12, 278; VIII, 165.— Indische gulden met stempel, XXI, 392. — kluit, XXVII, 628; VIII, 67, 9, 70. — Fransche kroon, XXVIII, 4. — keizerlijke kroon, XXVIII, 4. — kruisgulden, XXIII, 391, 594. — kwadrantpenning, XXV, 23. — labbay, XXI, 476. — gouden lam, XXIII, 595. — mottoen, XXIII, 391, 595. — myten, miten, XXI, 576; VII, 211; IX, 622; X, 236, 48. — oort, XXV, 23. — paauw, XXVIII, 4. — paradijspond, XXVIII,

549. — plak, XXI, 576; III, 2. — Luiksche plaket, XXVIII, 4.— pond groot, XXVIII, 70, 549. — pond vlaamsch, XXVIII, 549. — pond wisselgeld, XXVIII,549. — pricxken, prikje, XXI, 476, 576, 7. — pys, XXV, 217. — roepia, XXV, 217. — rijksdaalder van Willem I a° 1840, XXVI, 433; VII, 265 *O*. — scheepjesschelling Westfris. a° 1678, XXVII, 265 *O*. — snaphaan, XXI, 278, 551. — solidus, XXVII, 88. — sou, XXVIII, 70. — stooter, XXI, 477; VII, 502; VIII, 4, 124, 65. — stuivertje Hollandia a° 1734, XXVII, 265 *O*. — thaler van St. Gallen a° 1622, XXI, 124, 331. — tournooisch pond, XXVIII, 549. — toursch pond, XXVIII, 549. — tuin, XXVIII, 475, 6. — vierkante driegulden, XXII,122, 280. — viertje, XXVIII, 67. — zeehorentjes, XXVI, 335. — Zeeuwsche duit (met »luctor et emergo"),XXVIII, 125. — zwarer, XXVIII,69. — zweertgen, XXI, 278, 551

Munten (Nederlandsche), XXI, 165; VI, 71. *Zie* Duiten.

——— (Poolsche), verzameling van Graaf Stecki, XXVII, 326.

——— (Romeinsche), XXIX, 431. — op *de Bekenbij Renkum* gevonden,XXV, 432 *O*, 47; VI, 18.

Muntgezellen, XXX, 607.

Muntkabinet v. H.C. Schetsberg, XXI,13.

Muntkunde, XXI, 551; VI, 336.

Muntmeesters, XXI, 332; II, 303; III, 240; IV, 199, 369, 597; V, 65, 155; VI, 300, 44, 5, 425, 32; VIII, 184.

Muntnamen, XXI, 477, 576; VI, 335; VII, 626; VIII, 67, 9, 70.

Muntplaten, XXX, 16 (*n*).

Muntrecht, *zie* Jever, Woorden (Sleyscat).

Muntsnijders, XXIV, 213.

Muntspeciën, plakkaat a° 1548, XXIX, 249, 343.

—————, waarde, XXII, 509.

Muntwezen, XXIX, 93.

Museum, *zie* Athene, Britsch, Campana, Cats, Meerman, Nederlandsch.

Muurtegels, XXVII, 379.

Muyden, XXIV, 25.

Muytzucht (Breydel voor heerschende), XXII, 332; III, 336.

Muzelmannen, Geschiedenis, XXIV, 290.

Muziek (Amputatie met), XXVII, 321, 549.

——— beoefenaars, XXI, 108, 98, 9, 200, 92—8, 353, 6, 9, 401—5, 52, 3, 520, 1, 23, 608, 9; II, 30, 8, 76, 8, 137, 8, 87, 8, 294, 350, 57, 61, 556; III, 18, 300, 4, 51, 517; IV, 60, 106—8, 287, 418, 55, 509; V, 58, 177, 397, 551, 612, 5, 7, 20, 7; VI, 31, 120, 5; VII, 253; VIII, 565; IX, 441 *O*; X, 615, 6. *Zie* Klokkenspelers, Orgelisten, Speellieden

Muziekbeoefenaars (Belgische) XXI, 137.

——— » (Engelsche),XXIII, 193; IX, 465.

——— » (Italiaansche),XXI, 140, 1, 457.

——— » (Wapens v.), XXIV, 515.

——— -boeken van het collegium musicum te *Groningen*, XXVI, 468—76.

———, dissertatiën, XXII, 455, 513.

———, drukkers en uitgevers, XXI, 141 *Zie* Octrooien.

——— -geschiedenis (Vereeniging voor Nederl.), XXI, 30, 87, 134, 94, 252, 91, 353, 401, 52, 518, 63, 607; II, 30, 76, 133, 82, 251, 93, 356, 405, 50, 511, 55, 601; III, 18, 71, 142, 93, 348, 455, 512, 64; IV, 58, 106, 225, 98, 311, 418, 31, 54, 508; V, 17, 56, 240, 395, 549, 614; VI, 27, 120, 87, 240, 93, 468, 515.

———, geschrift n van beoefenaars en componisten, XXI, 137, 40, 1, 293, 353, 5, 520, 609, 10; II, 81, 556*b*, 62; III, 18, 23, 4, 136, 94, 300, 2, 4, 50, 458, 512, 8, 64, 8; IV, 58, 9, 106, 204, 26, 8, 311, 2, 7, 418, 55, 6, 509, 13, 4; V, 17, 56—60, 110, 240—6, 395, 504, 616, 8, 9; VI, 121, 4; IX, 507; X, 357, 570. — Catalogus a° 1759,

XXV,56. *Zie* Commer, Huygens(Const.), Vereeringen.
Muziek, geschriften van of op Nederlanders in de *Koningsberger* bibliotheek, XXI, 353.
——— » in de boekerij van Philips v. Marnix v. St.Aldegonde a⁰ 1599, XXIV, 202.
——— » op den huize *Vianen* a⁰1567,XXII,256, 332.
———, bij de Chinezen en Egyptenaars, XXIII, 252.
——— en Dierkunde, XXIII, 74, 5, 566.
——— en Geneeskunst, XXII, 457 (Boerhave), 517 (Gaspard), 607 (v. Hoorn); III, 80 (Craanen).
——— des harten, XXV, 270.
——— der Hebreën, XXII, 520.
——— bij d.kerkdienst a⁰ 1450,XXII,514.
——— (Krijgs-), XXII, 602; III, 72.
——— -literatuur der Middeleeuwen, XXIII, 144.
——— maatschappij, Bibliotheek, XXI, 30, 88.
———, maatslagen (Misslagen tegen de), XXIV, 228.
———, naamlijst van kunstvrienden en schrijvers, XXII, 31, 451, 512, 601; III, 71, 142, 248, 91, 517; IV, 312, 455. — Medailles of penningen, XXI, 141; II, 188. — Portretten, XXI, 92.
——— en Schilderkunst, XXIII, 73.
———, tijdschriften, XXI, 251.
——— en Wiskunde, XXII, 605; III, 249, 300
——— (Wereldhandel der instrumentale) te *Amsterdam*, XXI, 404.
———, Woordenboek, XXII, 455, 518.
———, zonderlinge karakteristiek, XXI, 457.
———, *zie* Concerten, Octrooien, St. Cecilia, Toonkunst, Uithangborden.
Muziekinstrumenten, XXI, 356, 8; II, 31, 81, 138, 89, 608; III, 249, 51, 3; IV, 509—12; V, 56, 9, 98, 240—6, 399; VI, 240; IX, 563; X, 445, 54.
Muziekinstrumenten op den huize *Vianen* a⁰ 1567, XXII, 80.
———, Geschiedenis, XXI, 452 (*n.*)
——— (Makers van), XXI, 356, 8; IV, 454; V, 59, 240—6, 618, 21, 4, 5; VI, 124; X, 454. *Zie* Orgelmakers.
Muziekmeesters, XXI, 402, 3, 56; II, 253; V, 615—28; X, 570.
Muziekuoten, XXIV, 243, 361; VI, 292.
Muziektoonen-theorie, XXII, 514, 605; III, 301. *Zie* Toonwetten.
Muzikanten, *zie* Speellieden.
Mijert, XXIII, 577.
Mijl, XXX, 611.
Mijnsicht (Adriaan v.), XXX, 447.
Myrmecides, XXIII, 479.

N, *zie* Taalgebruik, Zelfstand. Naamw.
Naaldwijk, XXI, 120; VI, 112.
Naaldwijzing, XXI, 515, 6.
Naamliederen, XXII, 49; III, 392; X, 444, 55.
———, lauwerkrans van 1 Jan. 1757, XXII, 313.
Naamsverdubbeling, XXIX, 212.
Naarden a⁰ 1673, XXIV, 481.
——— a⁰ 1813—4, XXVIII, 66.
———, kruiden, XXIV, 195.
———, organist, XXV, 555.
———, uitgemoord, XXIV, 194.
Nachtegaalslag (Nationale), XXVI, 168.
Naeranus (Joh.), dichtbundel, XXI, 243; V, 618 (*n.*); VII, 537 *O*, 619.
Naerebout (Frans *en* Jacob), portretten, XXVII, 29, 119, 233, 306.
Nagel, XXVIII, 236.
Nagerdas Jieuwendas, XXV, 218.
Nain jaune réfugié, XXX, 555.
Nairac (Mr. C. A.) [1]), XXV, 585.
Nalatenschap (Treurige), XXII, 316.
Namen, beleg, XXVIII, 36.
———, garnizoen *en* kasteel, XXVI, 335; VIII, 1; IX, 130.
———, Luthersche gemeente, XXX, 456.

1) sedert 1841 burgemr te Barneveld, † ald. 5 Maart 1883, oud 67 jaar.

NAMEN.

(Bedrijfs-), XXI, 287; IV, 174, 352, 416, 7, 61; VI, 82, 3; VII, 346; IX, 110, 208, 387, 515.
» , in mannelijken vorm, XXV, 562.
» , in vrouwelijken vorm, XXVI, 81, 3, 297.
(Bijbelsche- en kerkelijke) in de Natuurlijke Historie, XXX, 135.
(Bij-), *zie* Namen (Huis-).
(Dier-), XXI, 592; III, 520; IV, 38, 339, 40, 417, 575—7; V, 198, 206, 304, 58, 77, 401, 507; VI, 37, 88, 637; VII, 184, 340, 6, 448; VIII, 195, 6, 356, 465; IX, 32, 105, 209, 10, 55, 427; X, 104, 358, 531, 5. *Zie* Namen (Geslachts-), (Persoons-), (Plaats-), (Schimp-), Reinaert, Zevengesternte.
» , als geslachtsnamen, XXVII, 78, 378, 401—11; VIII, 71, 3, 83.
» , bij aanduiding van gebreken en ondeugden, XXIX, 210, 433, 514, 75; X, 358.
(Friesche en Oostfriesche eigen-), geschriften, XXII, 465; VIII, 243.
(Geslachts-), aanvangend met *-angen* en *-ingen*, XXIX, 33. — met *s*, XXVIII, 22, 191, 358. — met *ser*, XXVIII, 25. — met *-wijn*, XXIV, 327; IX, 157.
» , eindigend op *-broek*, XXIX, 34. — op *-in*, XXIV, 265, 352. — op *-ing*, *ink*, *-inck*, *-ynck*, XXII, 252; VI, 145; VII, 78, 397; VIII, 75, 525; IX, 30, 208 — op *-meijer*, XXII, 469; IX, 30, 156. — op *-s*, XXVIII, 86—8. — op *-wijn*, XXIV, 327.
» , met lidwoorden en voorzetsels saamgesteld, XXIX, 36.
» , aan het bierbrouwen en andere bedrijven ontleend, XXIII, 131, 212, 480 *O*; IV, 293, 398, 532; V, 49 *O*, 63, 353; VI, 83, 148, 68 *O*; VII, 45, 402, 5, 6, 10; VIII, 87, 191, 455, 8; IX, 157, 208, 9.
» , aan de schipperij ontleend, XXVIII, 456 (*n.*).
» , van diernamen afgeleid, XXVII, 387, 98, 400, 1, 3, 5—11; VIII, 71, 7, 81, 3—5.
» , van plaatsnamen afgeleid, XXVI, 351; VII, 388, 95; VIII, 73, 457; IX, 30, 365.
» , aan uithangteekens en gevelstukken ontleend, XXIII, 83; VII, 396, 401, 5, 6, 9; VIII, 73, 4, 80, 3.
» , als voor- of doop-namen, XXV, 129, 360; VI, 260, 565; VII, 321; VIII, 419, 524; X, 614.
» , van voornamen afgeleid, XXVI, 354 (*n.*), 561; VII, 36, 78, 80, 128, 256, 389, 93, 403, 84; VIII, 26, 71, 4, 5, 80, 3, 4, 190, 1, 456—61, 526; IX, 207, 9, 313; X, 280.
» van niet-adellijken, XXI, 203.
» (Verbasterde), XXVI, 79; VII, 35.
» (Vertaalde), XXVII, 579.
» (Zonderlinge), XXI, 203.
» (Brabantsche), XXVIII, 22, 191, 358; IX, 35.
» (Duitsche), XXVII, 405.
» (Engelsche), uitgaande op *-ing*, XXVIII, 75, 6, 81, 2. — op *-kin*, XXVII, 506.

(Geslachts-) (Friesche), XXVII, 557; VIII, 455. — uitgaande op *-enga*, *-inga*, *-unga*, *-ia*, *-je*, *-ie*, XXVII, 256; VIII, 75, 190, 455, 8—60, 525, 6, 607, 8; IX, 207, 8. — op *-ma*, *-sma*, *-stra*, XXVIII, 75, 455—8, 526. — op *'s*, XXVIII, 526.
» (Indische), XXX, 537, 70, 615, 6.
» (Israëlietische), XXVI, 88; VII, 39, 399, 400, 5, 6; VIII, 242.
» (Limburgsche), XXIX, 33—5.
» (Oostfriesche), XXVIII, 243; IX, 36.
» (Vlaamsche), XXVII, 35; VIII, 22, 191, 358; IX, 35.
» in registers, XXI, 283—7.
» verplichtend gesteld, XXII, 66; VIII, 123, 248, 392.
» (Wet op de), XXVI, 116.
» (Werken over), XXII, 48, 9, 257, 465—9; VIII, 243; IX, 312, 3.
» , *Zie* Namen (Plaats-).
(Huis-), XXVII, 402, 6, 7, 10; VIII, 71, 2, 81, 4; IX, 313.
(Nederlandsche) in Noord-Amerika, XXV, 321; VI, 114, 352.
» van uitheemsche plaatsen, XXI, 611; II, 191—3.
(Persoons-) voor diersoorten, XXIX, 265.
» tot aanduiding van karakters, XXX, 359.
» *Zie* Namen (Voor-).
Plaats-), eindigend op *-broek*, XXVIII, 461, 569; IX, 34. — op *-dorp*, *-drop*, (*-trop*, *-trup*), XXVI, 299. — op *-ens*, *-ensen*, *-ns*, XXIII, 574; VIII, 82, 526, 600—2, 6, 17, 18, 20; IX, 259. — op *-geest*, XXVII, 630. — op *-ham*, XXVI, 351, 2. — op *-heim*, *-hem*, *-em*, *-en*, *-ghen*, *-ing*, *-inge*, *-ingen*, *-om*, *-um*, XXIII, 572; VI, 126—46, 348—63; VII, 28(*n*), 36, 624; VIII, 459, 60, 525, 602—20; IX, 106, 259, 60; X, 451, 5, 529, 30. — op *-huizen*, XXVI, 134, 252, 612. — op *-ic*, *-iën*, XXVIII, 607; IX, 260. — op *-ink*, XXIV, 397; VII, 397. — op *-kerspel*, XXVIII, 465. — op *-laar*, XXVI, 563. — op *-mouth* (*-muiden*), XXI, 620. — op *-nes*, *-nis*, *-nisse*, XXVI, 352; VIII, 616, 7; IX, 260; X, 524. — op *-ooi*, XXV, 510; IX, 106. — op *-steen*, *-stein*, *-stien*, *-sten*, *-stone*, XXVIII, 609. — op *-tange*, XXV, 510; VI, 85, 299.
» , saamgesteld met *-bahia*, XXVIII, 83. — met *mokum*, XXII, 49; V, 186. — met *-paap*, XXVI, 215; VII, 212 (*n*. 2). — met diernamen, XXIX, 514.
» , aan het bierbrouwen ontleend, XXV, 353, 4.
» , van voornamen afgeleid, XXIII, 574; VI, 144, 354—61; VII, 36, 256, 387—95; VIII, 26, 72, 459—61, 525, 601 (*n*.); X, 455.
» als geslachtsnamen zonder *van*, XXVIII, 629.
» (Gebruik der voorzetsels *op* en *in* bij), XXIII, 310.
» (Dubbele), XXIII, 263, 575.
» met voorgevoegde *s*, XXVIII, 23.
» (Verandering van *th* in *d* in), XXVII, 624.
» (Verdwijning der keelletters in), XXVII, 622.
» (Verbasterde en vreemde), XXV, 509; VI, 79, 85, 297.
» (Zonderlinge verklaring van), XXVIII, 21.
» (Brugsche), XXVI, 150; VII, 130; IX, 104—11.
» (Engelsche), XXI, 619, 20, VI, 351, 2.

(Plaats-) (Fransche), XXI, 613, 4, 6—9.
» (Friesche), XXVIII, 525, 6, 601, 7, 11; X, 43.
» (Middeneeuwsche), XXVI, 462—6.
» (Vlaamsche), XXVI, 129—33; VII, 56?—7; X, 43.
» (Zeeuwsche), XXVIII, 23.
» *Zie* Namen (Nederlandsche, Schimp-, Voor-)
(Schimp- en Spot-), XXI, 56, 312, 3, 534, 79, 626; II, 45, 201, 443; III, 4, 93, 139, 68; IV, 7, 177, 245, 329, 41; V, 52, 80, 155, 97, 236, 7, 349, 437, 8; VI, 103, 263—72, 327, 432, 504, 50; VII, 13, 45, 56, 104, 11, 59, 87, 236, 452, 591, 628, 9; VIII, 118, 326, 55—8, 629 (?); IX, 38, 106, 210, 60, 3, 311, 487, 511; X, 104, 93, 5—9, 472. — saamgesteld uit plaats- en diernamen, XXVI, 617. — op bedrijven en standen, XXIX, 158, 262. — van landen en volken, XXII, 479; VII, 4. — van steden, XXIII, 541. — Engelsche, XXVI, 103.
(Soldaten-), XXVI, 521 (*n.* 2).
(Volks-), XXI, 306; IV, 156; V, 5, 185, 98, 508; VI, 86, 132, 48, 9; VII, 84, 569; IX, 107.
(Voor-), XXI, 623; II, 520—34, 62—73, 609—20; VII, 39; VIII, 71, 8. — Aberdar, XXII, 466. — Assuerus, XXVI, 618; VII, 121, 3; VIII 464 — Badeloch, Balich, Ballichtje, XXIX, 431, 2. — Bartholomeus, XXVI, 361, 561; VII, 387, 408, 11, 2. — Bavo, XXVIII, 79. — Bouwe, XXVIII, 79. — Daam, XXVII, 630; VIII, 34, 137. — Diderik, XXI, 427; II, 194. — Dübbelt, XXVIII, 26 (*n.*). — Eal, XXV, 347. — Elburg, XXII, 67, 8, 118. — Ernst, XXVII, 39, 83. — Esther, XXVII, 122. — Gan, Ganne, Gans, XXVII, 394, 405; VIII, 190. — Geleyn, Ghilain, Gislain, Guislain, XXIII, 582. — Godschalk, XXV, 183. — Hans, XXVIII, 137. — Hestera, XXVII, 123. — Hoitse, XXX, 523.— Joost, XXVIII, 137. — Kenau, XXVI, 253. — Lambert, XXVII, 85. — Leyn, XXIII, 582. — Liclaas, Likle, XXVII, 80, 1; VIII, 243. — Loef, XXV, 256, 354. — Maai, Maaike, XXVIII, 188. — Maas, XXVIII, 27. — Manta, XXVIII, 465, 567; IX, 158, 312, 3. — Manten, XXIX, 312, 3. — Markward, XXVII, 84. — Martinus, XXVI, 62. — Meindert, Meine, XXV, 188. — Mey, XXVIII, 188. — Mosse, XXVIII, 75. — Muus, XXVI, 361, 561; VII, 178, 8, 387, 411; VIII, 70, 1, 191. — Pantaleon, XXVI, 97, 260, 516. — Pelgrom, XXVI, 254. — Raimond, XXVII, 39, 83. — Ralf, Roel, Roelof, XXV, 347. — Rauwerd, XXVIII, 79. — Rave, XXVIII, 78, 9. — Rein, Reinaart, Reindert, XXV, 188. — Robijn, XXVII, 128. — Rouke, Rouwerd, XXVIII, 79. — Rude, Rute, XXVIII, 460, 1. — Rijnvisch, XXVIII, 80. — Sasbout, XXVII, 85 — Schuite, Scholt, Schulte, XXVIII, 76. — Siat, Sjaard, XXX, 280. — Sinoud, XXVII, 39, 83. — Staas, XXVIII, 137. — Swithart, Swittert, XXVII; 121, 5 — Teeuwis, XXVII, 412. — Theodorus, *zie* Diderik. — Swier, XXX, 523. — Tiberius, Tjepke, XXX, 523. — Tsanne, XXIX, 150 (*n.*). — Valentinus, XXVII, 630, VIII, 35. — Vrambout, XXVII, 39, 83. — Wijn, Wijntje, XXIV, 329. — Zweer, *zie* Assuerus.— Zwera, XXVII, 121.
» , uitgaande op *-brecht*, XXIII, 208. — op *-ing*, XXVI, 145. — op *-inus*, *-ina*, XXVI, 83, 4. — op *-old*, XXVI, 254.
» (Verdwijning der keelletters in), XXVII, 622.

(Voor-), (Mans-) als vrouwennamen gebruikt, XXVII, 85. — van vrouwennamen afgeleid, XXII, 535.
» (Vrouwen-) van mansnamen afgeleid, XXII, 539. — van mansnamen op *-old* afgeleid, XXVI, 254. — (Verkorte), XXII, 539, 77.
» , aan den Bijbel en de Heiligen ontleend, XXII, 534, 8, 40, 73, 6, 609, 23; VII, 123.
» , van plaatsnamen afgeleid, XXII, 621; III, 30.
» ongewone, XXII, 534, 8, 73, 6, 620; VI, 88.
» , die geen aanbeveling verdienen, XXII, 535, 73.
» , bedorvene, XXII, 621.
» , uit druk- of schrijffouten ontstaan, XXII, 625.
» , verbasterde, XXII, 540.
» (Friesche en Oostfriesche), XXVI, 350, 4, 91 (*n.*); VII, 256; VIII, 76, 243, 458—61.
» (Germaansche), XXVI, 361, 561; VII, 39, 83, 256, 387; VIII, 26, 70, 6, 191, 461, 608.
» (Nederlandsche), lijst, XXII, 520, 62, 609; VI, 565.
» (Latijnsche, Grieksche en aan de nieuwe talen ontleende), XXII, 534, 73, 8.
» , *zie* Geslachtsnamen (Werken over), Namen (Persoons-, Plaats-).

Napeir (Johan) Jr., XXIV, 201.
Napels, XXVIII, 3.
———, Antoinette en Ferdinand II, — XXI, 107.
Napoleon I, XXI, 309; II, 14, 117, 344, 50; IV, 507; V, 153, 322; VIII, 163, 8; IX, 238, 9; X, 328.
———, anagram, XXI, 233.
———, brief aan den koning van *Holland*, XXV, 1.
———, Cour te *'s Gravenhage*, XXI, 387.
———, décret de l'an 1811, 3, XXVIII, 392—4.
——— en Marie Louise, XXI, 15 (*Pn.*), 233 (*Afb.*); VIII, 394.
———, Mémoires et Anecdotes, XXII, 344.
———, Place te *Amst.* en *Leiden*, XXI, 386.
——— (Drieledig Fransch vers op), XXI, 232.
———, *zie* Bonaparte, Marseillaise, Munt, St. Helena, Vlissingen, Vrouwen, Vuurwerk, Zeeberch.
Napoleon III, XXI, 10; II, 8, 67.
———, Leven, XXV, 1.
Narren, *zie* Gekken.
Nassau, graafschap, XXIX, 548.
Nassau (v.), genealogie a° 1615, XXVII, 609; IX, 167.
———, Lauwerkrans a° 1611, XXIII, 123 (XXI, 72).
———, prinsen, XXIII, 337; X, 626.
———, Anna, XXX, 230.
———, Engelbert, XXIII, 524; X, 486.
———, Ernst Casimir, XXVIII, 61; X, 371.
———, Frederik, XXX, 628.
———, Hendrik a° 1470, XXIV, 425.
———, Hendrik a° 1611, 3, XXII, 26 (*Afb*); VIII, 510, 1, 4; IX, 596.
———, Henry, XXX, 577.
———, Jan, stadhouder, XXV, 209; VI, 255; VIII, 478, 557; X, 122, 370.
———, Johan Maurits, II, 29 (*P.*); V, 161; VI, 43 [1]), 255; X, 334. *Zie* Artichofsky.
———, Justinus, XXIV, 526; VIII, 530.
———, Willem, XXI, 511; IV, 439; IX, 595. *Zie* Kaarten.
———, Willem, heer van *Odijk*, XXIII, 487.
———, W. Frederik, XXVI, 101.
———, W. Hendrik, XXV, 156.

[1]) Aldaar staat abusievelijk »Prins M".

Nassau (v.), W. Lodewijk, XXVII, 613; VIII, 321; X, 376.
———, zie Oranje-Nassau.
Nassau (Dr H. J.). XXX, 520.
Nassau-Bourbon, Louise Juliane, XXIV, 580.
——— -Zuylestein, Frederik, XXIV, 84; VIII, 323, 530.
———, zie Geslachten.
Nassau op de Voorn, fort, XXII, 25; VI, 367, 77, 411, 588; VII, 214; VIII, 473; IX, 47.
Natalibus (Petrus de), XXIV, 305.
Natuurhistorisch gebied (Volksgeloof op), XXVIII, 260, 487; X, 157.
Natuurkunde, XXI, 244.
——— (Populaire), XXI, 479; II, 63; VIII, 487; X, 135.
———, » , geschriften, XXI, 343; V, 387
Natuurkundigen, XXIII, 167; V, 570, 6 *O*; VI, 62; IX, 438; X, 446, 7, 51, 2, 547.
Nauclerus (Joh.), XXIV, 100.
Navigatie-wetten a⁰ 1650, XXVIII, 52
Navorscher (De), XXII, 75, 509; X, 496 *O*, 639, 40, 40 *O*.
——— » , Duitsche, XXVI, 612; IX, 152.
——— » , Engelsche, XXVII, 150.
——— » , Spaansche, XXI, 497.
Nazareth, XXIII, 179: IX, 88.
Neander, J., XXI, 352 (*P.*).
———, Michaël, XXV, 576.
Nebucadnezar's droom, XXIII, 480 *O*.
Nederbetuwe, gerichtsmannen a⁰ 1560, XXVI, 505; VII, 56.
———, grafsteenen, XXVI, 62.
———, kerkklokken, XXV, 490—3; VI, 17, 69—71, 233.
———, landerijen, XXV, 467—70.
———, major, XXIX, 389.
———, Reformatie, XXV, 501; VII, 265 [1]).

[1]) Hier vooral te vergelijken de errata van bl. 640 *O*.

Nederbetuwe, statenbijbel, XXVI, 331
———, zie Kermis, Lede.
Nederduitsch en Vlaamsch, XXI, 623; V, 302; VII, 35, 385; IX, 157.
——— en Waalsch, XXI, 429, 581, 611, 23; II, 43, 191; V 185, 630.
Nederduitsche woorden in Fransche tongvallen, XXIX, 157, 77 (*n.* 2)
——— woorden aan het Latijn ontleend, XXV, 596
Nederhemert, XXII, 368, 71; X, 569.
Nederhorstenberg, XXII, 67, 118.
Nederland, XXVII, 24*.
———, bevolking, XXVIII, 237; IX, 17.
———, geschied. en plaats-beschrijving, Catalogus, XXI, 248; III, 49; VI, 232
———, » a⁰ 1781, XXI, 593.
———, » zie Arend, Fabel, Geuzen, de Jonge, May, Platen, Prenten, Zillesen.
———, hoofdstad, XXII, 327.
———, Jaarboeken, XXVIII, 564.
———, Duitsche spotprent a⁰ 1588, XXIV, 9 [1]).
——— (Wandelingen door), XXVIII, 631, 2.
———, zie Bouwen, Edrisi, Grieksche, Janiçon, Joden, Kalkoenen, Namen (Nederlandsche). Pruissische, Schotten, Steden, Sueven Tooneelspelers, Verheerlijkt, Vlag, v. Vloten, Voltaire, Zwitsers.
Nederland (Het)[2]), kaart a⁰ 1567, XXII, 331.
Nederlanders, begraven in de St Maria dell'anima te *Rome*, XXV, 8.
——— (Vermaarde), XXV, 222; VI, 10.
Nederlandsch Museum, XXV, 496, 7.

[1]) Hierbij behoort de in dit deel tegenover het titelblad geplaatste afbeelding.

[2]) Aldus heette het beneden-kwartier v. Gelderland, in onderscheiding van het vierendeel van Roermond of het Overkwartier; zie Nijhoff's Oork. v. 13 April 1493 en 23 Juli 1495.

Nedersticht, XXI, 161.
Neede, XXIII, 61.
Neerearspel (Neerkassel) (Johan v.), XXIII, 236; VI, 392.
Neerwinden, slag a° 1693, XXX, 453.
Negenden (Het gezelschap Den) te *Gorinchem* a° 1727, XXX, 585.
Negenstrik, XXVI, 173.
Neil (William), XXX, 453.
Neptune (Le) François, XXIV, 37.
Neptunus te *Zierikzee*, XXVII, 158; X, 544.
Nerdenus (Ant.), XXIII, 144.
Nergena, XXX, 570.
Nero, keizer, XXIII, 243; X, 213 (*n.* 3).
Nerses Catholicos, XXVIII, 509.
Nessing (Cornelia), XXIII, 113 *O.*
Neuchâtel, XXII, 315.
Neu-Eis, XXVIII, 620.
Neuenkirchen, XXVI, 597.
Neufunixsyl (*Nefunixsyl*), XXIII, 291.
Neurenberg, XXII, 391: IV, 503; VI, 69; X, 429 (*n.*).
————, speelgoed, XXI, 331; II, 280; V, 152; VIII, 125, 308; IX, 385.
————, uurwerk, XXII, 391.
Nevers (Hertog van), XXV, 97.
Neveu (David), XXIII, 113.
Newfoundland, XXVIII, 195, 6.
New-York, XXIV, 362; V, 321.
Nicea, kerkvergadering, XXVI, 61, 105, 7, 278.
Nic-frog, XXVI, 103.
Nicolai, XXI, 403.
Nicopolis, XXIV, 21.
Niedorp, XXIII, 577 (*Nm.*); VI, 299 (*Nm.*); VII, 568.
Niemandsvriend, heeren, XXVI, 112.
————, naam, XX, 120; VII, 55, 80.
————, tienden, XXVI, 436.
————, tol, XXI, 120; VII, 55; VIII, 221; X, 480, 1 (*n.*).
Niet-al-te, XXI, 47.
Nieuw-Amsterdam, XXIV, 362; V, 321.
Nieuwbergen, XXI, 238.
Nieuwbeijerland, admiraliteitsgebouw, XXII, 168.
Nieuwenaar (Willem graaf v.), XXVI, 259.
Nieuwenhuizen (Jan), XXII, 282.
Nieuwenhuysen (Frederik) XXIV, 227.
Nieuwenhuijzen (Dr. Mart.), XXI, 131.
Nieuw-Hanau, N. Gerd. Herv. gemeente, XXIV, 13; VIII, 556.
Nieuw-Holland, *zie* Australië.
Nieuwjaars-liederen, XXVI, 126, 7.
———-koeken, XXI, 112.
————-prenten, XXII, 129, 30.
Nieuwklooster, zie 's Gravendaal.
Nieuw-Loüisendorf, XXV, 498.
Nieuw-Nederland, XXV, 321.
Nieuwpoort, godshuis, XXVII, 557.
————, kasteel, XXVII, 556, 7.
————, slag, XXII, 122; III, 55 (*Afb.*); VI, 131; VII, 426, 554 (*Sch.*); IX, 369.
Nieuwvliet, XXV, 441.
Niezen, een voorteeken XXIV, 301, 54, 469, 524; V, 99, 216, 74, 326.
Nikolaas Dirksz, musicus, XX II, 249.
———— (Hendrik), vrijgeest, XXVI, 159.
Nîmes, XXII, 332.
Noachiten, XXII, 351.
Nocera, XXIII, 281.
Nodal (Barth *en* Gonzalo), XXX, 278.
Nola, XXIII, 64; V, 601.
Nomsz (J.), gedicht, XXI, 267, 580, 1.
——— » , grafschrift, XXVIII, 172.
Noodt (Ger.), XXX, 310.
Noord (Mr. Jacob v.), XXIII, 250; V, 502 (*Ged.*).
Noord-Amerika, XXVIII, 552 (*Pn.*); IX, 18 (*Pn.*), 201 (*Pn.*). *Zie* Namen (Nederlandsche)
Noord- en *Zuid-Beveland*, zie Tongval.
Noordbrabant (Kerkelijk), XXI, 28, 346.
Noorddijk, XXIII, 518.
Noordhollandsche eenvoudigheid. XXVI, 554; VII, 12, 105; VIII, 117.
——— ——— kaper, XXX, 112.
Noordkerk (Herm.), XXVIII, 632.
Noordpoolvaarders, XXI, 450, 600; II, 552b; IV, 532; V, 483; VIII, 195.
Noordpoolvaart, XXVIII, 8.
Noordzee, XXVIII, 521.
Noormannen, XXIX, 29.
Noort (v.), Adam, XXIX, 119.
——— » , Olivier, XXI, 450, 1.

Noorwegen, XXIII, 597; IV, 373: X, 339. *Zie* Engelbrechtsen.
——————, Natuurl.Historie, XXIII,167.
Noot (Jan v. der), XXIX, 206, 359.
Noothoven (Wilh.), XXII, 225 *O*.
Norbertijnen, XXIII, 533.
Norden, Bizonderheden, XXIII, 6, 64, (IV, 533).
————, predikstoel in den St. Ludgard, XXIX, 563
Norden (Fred. Lod.), XXVIII, 3.
Nordhausen, XXII, 499.
Northbrook (Lord), schilderijenverzameling, XXX, 310 (*Cat*.).
Nörtis, XXVIII, 620.
Nostitz (Hieron. v.), XXV, 442, 533; VI. 14.
Notarissen en Procureurs (Hooge declaratiën van) in de 17e eeuw, XXIX,86(*n*.).
Notenspel, XXI, 492.
Notes and Queries, XXVII, 150.
Nova-Zembla, XXIV, 533.
——————————, -medaillon, XXII, 552*b*.
Nubië, XXVIII, 3.
Numa Numantius, XXV, 548; VI, 74.
Numismatiek, XXV, 585; IX, 93.
Nunspeet, naam, XXV, 316, 420
Nuys Klinkenberg (Jacob v), XXI, 640*O*.
Nijbroek, XXVIII, 558, 9.
Nyerlede, XXIII, 529 [1]; V,538. *Zie* Lede.
Nijhoff (Mr. I. A.), geschriften, XXV, 248, 316, 449; VIII, 475, 558: X, 369, 72, 420, 523, 70.
————, Martinus, geschriften, XXI, 126, 248, 334, 5: III, 49; IV, 530(?); V, 293; VI, 232; VII, 290. 1.
————, P., XXX, 378.
Nykerk, XXI, 211, 330.
————, orgel, XXVI, 240.
————, orgelist, XXVI, 243,476; VII, 29.
Nijland, XXVII, 593.
Nijmegen, aardbeving, XXIV, 219
—————, Bataafsche hoofdstad(»Beschrijving"), XXVIII, 53; X, 427.
—————, beleg, XXVII, 421· VIII, 151, 2.
—————, burggraven, XXVI, 579—81; VIII, 265, 437.

[1]) bij Leerdam?

Nijmegen, classis, XXVI, 402.
—————, gruitstad en hop, XXV, 535.
—————, handboekjes. XXIV, 110.
—————, klokkenist, XXI, 296.
—————, Luthersche gemeente, XXX, 456.
—————, magistraat, XXIV, 459; VII, 63.
—————, muziekcollegie, XXV 395.
—————, naam, XXV, 630.
—————, orgel in de St. Stephanuskerk, XXVI, 125.
—————, orgelisten, XXI, 401: III, 567; V, 112, 395, 555; VI, 125.
—————, orgelmaker, XXII, 142.
—————, remonstrantsche gemeente, XXX, 277.
—————, *Valkenhof*, XXVIII, 244.
—————, vrijmetselaars, XXVI, 280.
—————, Waalsche kerk, XXI, 161.
—————, *Zie* Bekker, Muziek (Naaml.), Professoren.
————— (Rijk van), landerijen, XXV, 467—70.
Nytthus (Petrus), XXIV, 524.

O, zie Taalgebruik.
Obdam, XXI, 34, 451.
Obelisk te *Zeist* ter gedachtenis der gesloten Unie van Utrecht?, XXI, 492.
Oberstein, XXX, 27.
Obrecht (Jacob), XXI, 35; II, 362; III, 250.
Obryn (Daniël), XXIX, 385.
Obsequent (Jules), XXII, 333.
Ochin (Louis), XXII, 494.
Ockenburg, XXIII, 9: VIII, 333.
Ockerse, *zie* Kleyn.
Octrooien (Minuut-) ingediend bij de staten van *Holland*, XXI, 140, 456.
————— voor boekdrukkers, XXI, 495.
————— » uitgevers van muziek, XXI, 610, 1.
—————, *zie* Maximiliaan.
Odeghem, Oedelem, XXVI, 131.
Odenkirchen, XXX, 420.
Odilo, XXIII, 599, 602.
Odijk, XXIII, 487.

Oeconomie, XXVIII, 389. *Zie* Haarlem.
Oera-Linda-Bôk, XXI, 556—60; V, 108, 284, 385 *O*, 92, 585; VI, 185, 560; VII, 17.
———— (Een voorlooper van het), XXVII, 115.
Oeveren (Corn. v.), de Rotterdamsche wagenmaker, XXIII, 5.
Offer des Heeren, verschillende uitgaven, XXI, 346.
Offerberg (*De*), XXV, 449
O'Kelly d'Ahgrim, XXIII, 525.
Okey te *Delft* gevangen genomen, XXII, 351, 481 (97).
Oldegaster-brakken, XXIV, 202.
Oldehove, XXVII, 30.
Oldenbarnevelt (v.), Jan, XXIII, 171; VI, 309, 590*; VII, 194, 309, 605; IX, 408; X, 56.
————, » begraafplaats, XXVII, 324, 433.
————, » dochter als bruid, XXII, 176.
————, » geslacht, XXVIII, 207.
————, » »Leven en Sterven" a° 1648, 69, XXVII, 310, 31, 434.
————, » onthoofdingszwaard, XXIV, 109.
———— » portret, XXII, 180.
————, » rechters afgebeeld, XXIV, 38.
————, » spotnaam, XXVII, 196.
————, » sterfuur, XXVII, 605,
————, » te *Utrecht*, a° 1590, XX, 277.
————, Reinier, XXVIII, 563; IX, 166.
————, » goederen-inventaris, XXII, 180—2.
————, » weduwe, *zie* Westerbaen.
————, Willem, heer van *Stoutenburg*, XXVI, 311, 4; VII, 195; VIII, 55, 206, 562, 3.
Oldenburg, Beschrijving, XXVI, 298.
————, bijgeloof, XXVI, 223.
————, dialekt, XXVIII, 138.
————, dorpen en gehuchten, XXIX, 260, 477.
————, graven en hertogen, XXI, 105, 9—11; VI, 337.
————, verhouding tusschen Roomschen en Lutherschen, XXVI, 597.
Oldenzaal, orgel en orgelist, XXIV, 300.
————, orgelmakers, XXV, 550.
————, aangevochten predikant, XXVI, 291, 390.
Olifanten in Europa bij feestelijke gelegenheden gebezigd, XXII, 587; IV, 443, 543.
Olifantsorde, XXVII, 582; VIII, 482.
Olinger (l'Abbé), XXIX, 313; X, 533.
Olof, musicus, XXIII, 250.
Olijfberg (Vlaamsche en Waalsche), XXVII, 164.
Olijvier (Meester), musicus, XXIII, 251.
Ommen, XXIX, 549.
Onderscheidingsteekens, XXI, 165, 599; V, 97; VIII, 454; IX, 204, 356, 7; X, 258, 9.
————, Historie a° 1697, XXI, 172.
Onderwijs, hooger, XXII, 66; V, 99.
————, lager, XXVI, 289; VII, 373.
Onoverwinnelijke vloot, *zie* Armada.
Onsende ('*t*), XXVIII, 193.
Ontdekkingen, XXX, 452. *Zie* Uitvindingen.
Ontleedkundigen, XXII, 173; III, 17, 603; VI, 479; X, 526.
Onversaecht (Hans), XXVIII, 57.
Onweders, XXIV, 276.
O. L. Vr.-bedstroo, XXX, 336, 542, 3.
Onze voorouders en wij, XXIV, 74.
Oog, indrukken op 't netvlies, XXVIII, 55.
Ooge ('*t*), XXIII, 159.
Ooievaars, XXII, 217—9, 21, 379; V, 152, 358, 506.
Oolen (De pint van), XXX, 125.
Oordt (v.), Hendrik, XXVI, 439; VIII, 338.
————, Pieter, XXVIII, 523.

Oorschot, XXI, 326, 599.
Oort (V.), dichters, XXIX, 103.
Oorijzers, XXVII, 398; IX, 212, 535; X, 544.
Oostburg, XXVIII, 520 (*Nm*); IX, 111.
Oostdongeradeel, XXVIII, 486*.
Oosten (*Het*) en Oosterlingen. XXIV, 371.
Oosten (Hendrik v.), XXIV. 362.
Oostende, XXIV, 292: V, 45: VI, 133 (*Nm*).
——, Beschrijving a^0 1622, XXVII, 608.
——, beleg, XXI, 510; II, 176; III, 55 (*Afb.*), 126; VII, 555; X, 452, 3
——, vrijbuitershaven a^0 1628, XXV, 158.
Oostenrÿk a^0 1792, XXVI, 60.
——, vreemdelingen a^0 1870, XXII, 315.
——, vorsten en vorstinnen, XXI, 107, 8, 10.
——, Albertus en Isabella, XXIII, 55; IV, 593*; VI, 115.
——, Andreas Ferdinand, XXV, 13.
——, Anna a^0 1570, XXVII, 309.
——, Anna a^0 1665, XXI, 599.
——, Isabella, XXX, 339.
——, Maria, XXI, 204.
——, Don Jan, XXVI, 75; X, 327, 537.
——, Matthias, XXIII, 50, 1; IV, 10.
——, Otto, XXVIII, 522.
——, Willem Lodewijk, XXIV, 165.
——, *zie* Filips (de Schoone), Margaretha, Maximiliaan.
Oostenrijkers als doortrekkende vreemdelingen a^0 1870, XXII, 315.
Oosterbeek, XXI, 329; VII, 21.
Oosterbierum, XXVIII, 521, 98.
Oosterhout, een tienjarig componist a^0 1766, XXIII, 458.
——, kerkstichting, XXIX, 548.
Oostervant (Graaf van), XXII, 637; VIII, 223, 71, 2, 7, 83, 340.
—— », diens schulden a^0 1399, XXV, 330.
Oosterwÿk, XXII, 498.
Oostfriesche geslacht- en wapenkunde, XXX, 317.
Oostfriesland, XXI. 3, 4; IV, 440; VI, 477; VIII, 482*, 521, 44, 620.
Oostfriesland (Geschriften over), XXI, 117; II, 290, 1; IV, 440—2; V, 227, 8, 484; VI, 291, 8, 408; VII, 372; VIII, 329, 31, 400, 79; IX, 87; X, 426, 8, 78.
——, Kerkgeschiedenissen, XXII, 447.
—— a^0 1566, XXIX, 87.
—— a^0 1648, XXVIII, 329, 31
——, dorpsprofeten, XXVIII, 590.
——, graven, XXII, 291, 444; V. 227; VIII, 166, 376 *O**, 400, 33*, 79*, 80*, 2*.
——, klokken, XXII, 447.
——, linnenweverij, XXVI, 384.
——, nalatenschap van den laatsten graaf, XXV, 225.
——, taal, XXII, 43; VI, 249, 91, 8; V III, 136; X, 528.
——, eerste tuchthuis, XXVIII, 132.
——, *zie* Burchtbouw, Emden, Kanonnen, Werkstaking.
Oostfriezen, XXV, 484; VIII, 166, 400.
Oost-Indië, Beschrijving a^0 1567, XXII, 332, 3
——, predikanten, naamlijst, XXX, 546.
——, Reis, XXI, 446; IX, 422
——, *zie* Houtsoorten, Indië, Valentijn.
Oost-Indische Compagnie, XXI, 289; II, 166; IV, 210; V, 216, 327, 9, 529, 67; VI, 43.
——, eerepenning, XXVI, 12, 113, 4.
——, hooge dienaren en directeuren, XXIV, 494; V, 329.
——, jaarboek, XXIII, 63; IX, 594.
——, kaart der grensscheiding, XXVI, 553.
——, manifesten, XXIV, 341.
——, zending, XXVII, 602.
——, Werk a^0 1619, XXVII, 612, 3.
——, *zie* Levant.

Oostvlaanderen, Geschiedenis, XXII, 391 (*n.*), 3.
——————, grenzen, XXVII, 370.
——————, plaatsnamen, XXVI, 130-3.
Ootmarsum, XXX, 204, 5.
Opera's, XXII, 517, 605; III, 75, 8, 146—9, 92; IV, 420; V, 496, 545.
Operettes. XXIII, 74, 150.
Opheusden, XXV, 538, VII, 517.
————, klok, XXVI, 69.
————, opschrift aan de kerk, XXV, 391, 489, 534: VI, 118.
————, toren, XXV, 281.
Opium, XXIII, 127; VI, 39; IX, 279, 389.
Oplichter (Een) in de 16e eeuw, XXIV, 143.
Opmeer, XXI, 328; X, 116.
Opschriften (Koddige), XXI, 241.
———— (Pseudo-), XXVII, 327, 435.
———— -studie en -verzameling, XXX, 447.
———— -Boek, XXI, 66; VIII, 543.
Opsy (Lambert), Kroniek v. *Amst.*, XXI, 69.
Opvoorst, XXX, 151, 3, 4, 6.
Opzius Jocoserius, XXVI, 186; VII, 27.
Orang-outang, XXIII, 604.
Oranje (Willem van), XXI, 206*. *Zie* René.
——————, roman, XXVIII, 189.
Oranje-Gelderland, regiment, XXX, 576.
Oranje-Nassau, Anna, XXX, 376.
——————, Carolina, XXIII, 46; VIII, 552 (*Pn*); IX, 18 (*Pn*), 200 (*Pn*).
——————, Frederika Louisa Wilhelmina, XXI, 103 (*n.* 2)
——————, Henriette Catharina, XXIV, 459.
——————, Maria a° 1611, XXX, 531.
——————, Maria a° 1871, XXI, 106.
——————, Wilhelmine Louise Marianne a° 1814 doopgetuige en meter, XXVI, 366; IX, 171.
——————, Willem George Frederik, XXI, 185; V, 396; VI, 366; X, 427.
——————, Willem Karel Hendrik Friso, *zie* Willem IV.
Oranje (*Fort-*), XXV, 321.
Oranjepartij, XXIV, 581—3; VII, 530; VIII, 171, 350, 402; IX, 16, 69 (*n.*); X, 527.
Oranjeschopje a° 1786, XXIV, 6.
Oranje-stam (De), compagnie a° 1749, XXV, 161.
Oranje-Vrijstaat, wapen en wapenspreuk, XXVII, 533; VIII, 197.
Oranjewoud, XXIII, 576.
Orde, *zie* Duitsche, Olifantsorde, Ronde Tafel, St.-Jan, (St.) Maria, St. Michiel, Unie, Zoccolanti.
Ordeteekens, *zie* Onderscheidingsteekens.
Orgel-inwijding in de 18e eeuw, XXV, 551.
Orgelist en burgemeester in één persoon, XXI, 519.
———— en voorzanger dito, XXI 298.
Orgelisten, XXI, 30, 91, 199, 200, 52, 4, 96, 354, 99, 401, 4, 6, 53, 519, 22, 609, 10; II, 82, 3, 138—42, 253, 93, 357—60, 556*b*; III, 123, 299, 301, 3, 4, 50, 1, 456-8, 515 8, 64, 7, 8; IV, 60, 106—8, 227, 8, 86, 98—300, 411, 5, 56, 511, 3, 5, 6; V, 110—2, 73, 247, 395, 7, 501, 2, 50—5, 616—27; VI, 27, 8, 31, 2 125, 87, 8, 93, 243, 476, 515; VII, 29, 30, 593 *O*; IX, 225, 445; X, 571. *Zie* Muziekbeoefenaars.
———— (Duitsche), XXIII, 245, 449—54.
———— in dienst des magistraats, XXII, 293.
———— (Vraagpunten voor), XXVI, 294.
Orgelmaker (De) J. K., XXII, 547*b*, 55*b*.
Orgelmakers, XXI, 522, 3; II, 138, 41, 2, 253, 358—60; III, 200, 45, 301, 4, 98, 9, 449, 50, 6—8, 517, 64; IV, 108, 226, 86, 98, 300, 415; V, 60, 175, 549—51, 618; VI, 27—9, 31, 125, 89, 92, 3, 241; IX, 225.
———— (Duitsche), XXIII, 245.
Orgels, XXI, 519; II, 82, 189, 547; III, 245, 302, 97, 9, 455; IV, 287, 98—300, 415; V, 60, 173-7, 533, 49; VI, 27, 125, 86, 90—3, 4, 240, 546; IX, 225.
———— (Blokwerk in de oudste), XXIII, 398—401.
———— (Duitsche), XXIII, 245, 449—54.

Orgels in de Royal Albert Hall te *Londen*, XXIII, 455.
——— (Geschriften over, vóór en tegen), XXII, 603, 5, 6, 8; III, 74, 8, 14., 253, 459, 514, 5, 7.
——— (Duitsche geschriften).XXIII,24.
Orlamünde, XXIV, 445, 541.
Orleans, Hertog, XXIV. 148.
———, Maagd, *zie* Jeanne.
Orleans, XXVI, 409, 561.
Ornithologie, *zie* Vogels.
Orondates en Statira. XXVIII, 164, 353
Ortelius (Abr.). XXII, 268; III, 51. 506.
——— », Atlas, XXVII, 108, 370.
——— (Jac.), XXIII, 51.
Orzechowski (Paul), XXIII, 170.
Os (Pieter v.), XXVII, 233.
Ostorod (Christoph.), XXIII, 169.
Otterlo, *zie* Predikanten
Ottestein, XXVIII, 471, 2.
Ottoburg, XXX, 316.
Otto-gracht. XXVII, 370.
Oudaan (Joach.), XXI, 237 (?); II, 357; V. 17, 9; VI, 505 (*Ged.*); VII, 290.
Oud-bisschoppelijke clerezy, XXIII, 489; VI, 392; X, 190.
Ouddorp, XXI, 559.
Oudemans (A. C.) Sr., XXIX, 314; X, 638 (*n.* 2)
——— », Bijdrage tot een Midden- en oud- Nederl. Woordenboek, XXI, 36, 93, 300, 61, 412, 61; VII, 143; VIII, 373; IX, 469. — Nalezing, XXII, 83, 579, 626; III, 605; IV, 89.
Oudenaarden a⁰ 1452, XXX, 452.
——— a⁰ 1586, XXIII, 382.
——— a⁰ 1716, XXVII, 7.
———, Mengelingen (uit het archief), XXII, 115, 6; III, 483.
———, rederijkerskamer te *Bever*, XXIV, 254.
———, *zie* Casteleijn.
Oudenbosch, XXIV, 300; IX, 547.
Oudenburg, XXVIII, 519; IX, 108, 9.
Ouderdom (Hooge), XXIII, 544. *Zie* Honderdjarigen.
——— », Geschriften daaromtrent, XXII, 210, 560ᵃ.
Oudewater, orgelisten. XXV, 555; VI, 32.
———, muziekbeoefenaars,XXVI,31.
Oudgastel, opschrift, XXVI. 168; VII,104.
Oudheden, opsporing, XXVI, 439.
———, Schatkamer, XXVII, 208 *O*; VIII, 140.
Oudheusden, XXIII, 37 (*n.*), 369, 530—2.
Oud-Kastilië, XXII, 376.
Oud-Roomsche, *zie* Oud-Bisschoppelijke.
Ouida, XXVI, 232.
Ouwels, XXV, 209 *O*.
Ouwerkerk, *zie* Predikanten.
Overbeek, XXX, 570.
Overbeke (v.), A., XXIV, 362.
———, Mr. Arnout, XXIV, 229; VIII, 238, 306
———, Johannes, XXIII, 251.
Overbetuwe, heemraad, XXIX, 282.
———, Reformatie, XXVII, 265 [1]).
Overflakkee a⁰ 1781, XXI, 593.
———, taal, XXIII, 363.
Overledingerland, XXVI, 477; VIII. 376 *O**, 433*, 59, 82*.
Overlijden, *zie* Begraven.
Overmaas, XXIV, 86.
Overschie, XXVII, 324. 433.
Oversticht, XXI, 164, 228, 487.
Overveen, XXVII, 593 *O*.
Overijssel, XXVIII, 485*
———, Landrecht, XXX, 491.
———, Wapenkaart, XXX, 208, 491.
Oxenstierna (Axel graaf v.). IX, 623.
Oxford, graaf a⁰ 1644, XXV, 280.
Oijen, XXVII, 506 (*n.*), 7; VIII, 289, 537; IX, 47.

P, zie Taalgebruik.
Paalwoningen, XXIV 156; V, 610; VI, 185; VII, 17.
Paalwormen, XXV, 384.
Paapsche stoutigheden, XXVI, 291, 370, 481; VII, 271, 568, 634.
Paard, bij-de-handsch en van-de-handsch, XXII, 224, 432; III, 45; IV, 155.
———, windwijzer, XXI, 440; VIII, 56, 157, 8; X, 544.

1) Hierbij vooral te vergelijken de errata van bl. 640 *O*.

Paard, *zie* Muziek (*en* Dierkunde), Uithangteekens.
Paarden, bloemen, XXIX, 209, 427—9.
———, boonen, XXII, 592; III, 167.
———, heelkunde, XXII, 332, 6.
———, koppen, XXIX, 109
———, markten, XXI, 328.
———, schoeisel, XXIV, 2, 340; V, 150.
Paardrijders (Beroemde), XXI, 328; II, 475.
Paaschgeschillen, XXVI, 56 *O*, 61, 105, 7, 272 *O*, 3—8.
Paaschlam, XXIV, 126
Paaschtafels, XXIX, 581.
Pachtspel, XXVI, 173; VII, 346.
Pacificatie van *Gend*.schotschrift, XXVI, 497.
Padden, XXV, 375.
——— door spinnen gedood, XXI, 219, 477, 592; III, 544.
Paduanen, *zie* Pavanen.
Paetus (Lucius), XXVI, 130.
Paidza. XXIV, 507; VI, 466; VIII, 604.
Paignton, XXV, 433.
Paleologus, afstammelingen, XXV, 97; VIII, 117.
Palermo, XXVIII, 5.
Palestina, XXIV, 255; X, 16, 334.
Palisse (Markies de la), *zie* Hond, Lied.
Pallavicini, XXVII, 321 *O*.
Pallegiox, bisschop, XXIII, 599.
Palm (J. H. v. der), XXIII, 346; IX, 102.
Paltz (*De*), XXII, 479.
Paludanus, XXIII, 288.
Pamfletten, XXII. 21 (*Cat.*), 245 (*Cat.*); III, 506 (*B.* en *Cat.*), 603; V, 260, 1; VI, 386; X, 518. *Zie* Patriotten.
——— (Engelsche) uit de 17e eeuw, XXIX, 360.
Pancharis, XXII, 288.
Pandora's doos, XXIX, 92.
Panneel (Michiel), XXIV. 201.
Pannekoeken in de kom koud gemaakt, XXIV, 85, 231.
Pannekoeken-huis, XXI, 211.
Panpoëticon Batavum, XXX, 437.
Pantaleon, vorst van Aetolie, XXVII, 198.
Pantaleon (H.) XXVII, 74.
Panvino (Onufrio), XXIV, 380 (*n.* 1).
Paphos. XXIII, 558.
Papier, gezegeld, XXIII. 480.
——— van katoen, XXIII, 605
——— van linnen, XXV, 606; VII, 552.
———-prijzen in de 14e en 16e eeuw, XXV, 224.
———, snijkunst, XXX, 436.
———, *zie* Esparto, Zwarte Kunst.
Papierfabrieken, XXI, 212.
Parabole Semicubique, XXX, 453.
Paradin, XXIII, 333, 506.
Paramaribo, XXI, 545; X, 456. 545, 6.
Parceforet, XXII, 331; III, 281.
Paréus (David), XXIII. 126.
Park (De) te *Elst*, XXVI, 378 (*n.*); X, 378, 540, 69.
Park (Mungo), XXX, 515.
Parma (van), Alexander, XXII, 184, 477; III, 52; IX, 579.—Geuzenliedje, XXII, 416.
———, Margaretha, XXII, 115, 329. III, 54, 482, 633; VII. 262; IX, 6, 8.— Geuzenliedje, XXII, 410.
———, Robert, XXI, 107.
Parnassus, XXII, 509.
Parodieën, *zie* Schotschriften.
Parijs, Beschrijvingen, XXIV. 229, 362; VIII, 163, 6
———, grafteeken eens Oostfrieschen edelmans, XXVIII, 166, 400.
———, Grand Pont (Pont de Change), XXVIII, 161.
———, Kerkelijke handschriften, XXIV, 127.
———, Opera, XXIII, 192.
———, *Père-la-Chaise*, XXII, 29 (*Pl.*); IV, 507.
———, Protestanten, XXIV, 495, 507; VII, 607, 8.
———, straatverlichting, XXX, 447.
———, Vendôme-zuil, XXVIII, 214.
———, *zie* Hendrik, Karel, Lodewijk, Uurwerk.

Pas (Crispijn de), XXI, 75; II, 354; VI, 78.
Paskaarten, *zie* Kaarten (Gebulte)
Paskwil a⁰ 1654 aan het stadhuis te *Utrecht* aangeplakt, XXIV, 276: VI, 390.
Pasmedi van Posa (Gosa), XXII, 409, 18.
Passieboekjes, XXV, 254.
Pastoor (Een gehuwd), XXV, 426.
Pastoors, XXII, 12, 80, 170, 83, 297, 509, 45b. 7b; III, 14—6, 103, 94, 212, 64, 84, 590, 382, 489, 529, 47, 86, 635; IV, 55, 145, 7, 281, 437 (*n.*), 60. 541; V, 155, 205, 303, 426; VI, 374, 502, 30, 6; VII, 135, 0, 93, 271—5, 516, 9, 593 *O*; VIII, 39, 115, 251 (*n.*), 335, 44, 472, 550, 6, 8 (*n*), 575 (*n.*); IX, 215, 334, 443, 525; X, 337—9, 83, 603, 12.
Pastoors-nalatenschap aan kerkpatroons, XXIV, 169.
Pater, Lukas, dichterlijke brief aan A. Deken, XXIX, 1 *O*.
——, Pieter, XXIX, 425.
Paterborn (Dirk Hiem v.) te Rome, XXV, 9.
Patmos, XXVIII, 137 (*Sch.*).
Patras (Abr.). XXV, 322 (*Pn*): VI, 112; X, 497, 502, 3.
Patriotten, XXI, 244, 75, 433, 4, 9, 551; II, 75, 172, 237, 443; III, 4, 110, 91, 335, 6, 494; IV, 227, 433, 569, 82, 3; V, 54; VI, 64, 512; VII, 111, 530; IX, 26, 7, 66, 9 (*n.*), 179, 487, 8; X, 223, 470—2, 534.
——— te *Paramaribo*, XXI, 545.
———, geschriften, bladen en pamfletten. XXIII, 507; IV, 581—3: V, 54; VIII, 3?0, 402, 564; IX, 26, 7.
Patriotten. *zie* Gend, Hoffman, Keezen.
Patrijzen, *zie* Java
Paukinisten, XXIII, 150.
Paulatinus, De bespookte wereld ontspookt, XXIV, 65, 6.
Paulinus, bisschop, XXIII, 64; V, 601.
Paulus Diaconus, XXIV, 470.
——— Pieter, XXI, 546.
Pausen, XXI, 389: III 64, 118, 382, 575; IV, 316, 470, 1; V, 97, 9; VI, 251, 74—8; VII, 557; VIII, 577. *Zie* Paaschgeschillen.
——— (Goddeloze), XXX, 503, 4.
———, Levensbeschrijvingen, XXI, 177; III, 128; VII, 606.
———, muziekkapel, XXII, 453, 513.
———, munten, XXII, 120, 279
———, *zie* Aflaat.
Pausin Johanna, Leven, XXI, 175.
Pauw (Huis *de*), XXIV, 522; V, 564, 5; X, 543
Pavanen, XXVI, 124 (*n.*). *Zie* Gagliarden.
Peasens, zie Paidza.
Pedianus (Asconius), XXII, 334.
Peel (*De*), XXX, 529, 611.
Pekelharing, XXIV, 271.
Pelgrimvaders, XXVII, 431.
Pelikaan (De), XXII, 247; VIII, 592.
Pelletier (Jacques). XXII, 333.
Pels (Mr Andr.), XXIV, 167, 96, 230 X, 577
Pendrecht, XXIII, 532.
Pendules, XXX, 450.
Penn (Sir William), XXVI, 1 *O*.

PENNINGEN.[1]

P. — met David en Jonathan, XXII, 120; IX, 201. — met Joab en Amasa, XXII, 120. — met bloemkorf, XXII, 401. — met ruiter en monnik XXVIII, 598; IX, 492.
(Begraafnis-), XXIV, 301 *O*, 519.
(Beloonings-) voor de jeugd, XXIX, 18.
(Beurs-) a⁰ 1670, XXV, 230.
(Bonds-) a⁰ 1577, XXIII, 7.

[1] In overleg met onzen Frieschen numismaat is in deze rubriek niets opgenomen uit het Penningkundig Repertorium, wegens de bij dat woord (noot 2) vermelde reden; zie beneden

(Bruilofts-), XXI, 15, 377: II 168, 352, 552b; VI, 157: VII, 502. — Duitsche, XXVI, 18 — (Koperen-br.), XXV, 53, 225 (Zilveren-br.-), XXII, 120, 280, 400: IX, 22. — (Gouden-br.), XXI, 391, 603; IV, 40; VII, 166.
(Chirurgijns-) a° 1684. XXV, 230.
(Draag), XXI, 13; IX, 204.
(Eere-), XXI. 13; VI. 12 72, 113.
(Familie-), XXV, 442.
(Gedachtenis-), XXI, 165. *Zie* Perzie.
(Gedenk-), XXI, 13; II, 122, 32, 77, 278; III, 293, 444: IV, 172, 315; V, 1 *O*, 284, 322: VII, 265 *O*: VIII, 552, 3—5; IX, 18, 9, 201, 390, 503, 50 X, 86. — van hout, XXIV, 114; IX, 245. — sedert a° 1813, XXIX, 94. — Beschrijving. XXVII, 325.
(Genootschaps-): — G. H. L., XXIX, 204, 356, 7. — O. G. L., XXI, 13. — Pro libertate, arte et amicitia, XXI, 14. — Societeit »Gesticht door Liefde". XXI, 167.
(Gilde-): — a° 1625, XXV, 432 *O*, 48, 89. — (Geelkoperen), XXIV, 6. — (Zilveren), XXV, 229. — (Zilveren) van het bakkersgild a° 1648, XXV, 230. — (Kuipers-) a° 1738 XXII, 599; III, 181. — (Molenaars-), XXI, 552. — (Smids-), XXV, 265. — (Tappers-) a° 1621, XXIII, 501. — Afbeelding en Beschrijving, XXIX, 93, 407.
(Handels-) a° 1623, XXX, 245.
(Horoscoop-), XXI, 232; V, 228.
(Huwlijks-), XXVI, 17.
(Intrede-), XXV, 53, 4, 225.
(Leg-) [1]), XXVI, 71. — met gewapenden arm a° 1607, XXIV, 592. — van *Utrecht* a° 1608, XXIX, 203, 407. — met het wapen van *Frankrijk* en een negerkop, XXVII, 501. — (Neurenberger), XXI, 331; II, 280. — Beschrijving, XXIX, 93, 4
(Makelaars-), XXIX, 239, 407
(Markeer-), XXIV, 114.
(Nieuwjaars-), XXIX, 18
(Pacht-) [2]), XXVI, 71, 173, 4, 335.
(Prijs-), *zie* (Eere-).
(Reken-), XXII, 279. *Zie* (Leg-).
(Speel-) [2]), XXII, 279; IV, 114; VI, 72; VII, 325, 7; VIII, 598; IX, 492. — (Neurenberger koperen), XXVIII, 125, 308.
(Spot-), XXII, 279; VII, 376.
(Stadhuis-) bij v. Loon (II, 399), XXIX, 390; X, 257.
(Steek-), XXVII, 384.
(Tendenz-), XXVI, 176.

---

[1]) Voor »lig-penning" in *Nav.* XXIV, 534, leze men »legpenning". Men legde die penningen in bakken om te tellen, te rekenen; van hier, dat ze leg- *of* reken- (tel-) penningen heeten; vgl. *Nav.* XXVIII, 169.

[2]) Speelpenningen zijn bastaard-legpenningen en bastaard-munten. Men vindt ze als nabootsing, van echte leg- (historie-)penningen en van munten (inzonderheid Fransch goudgeld uit de 13e eeuw). Ze dienden ook wel om te tellen, als rekenpenningen bij de Rekenkamer, in de kantoren, enz., en vooral bij het spel als fiches. In Neurenberg vooral sloeg men ze, zie v. Gelder, *Catalogus*, II, 391—92 (niet minder dan één en dertig Neurenberger fabrikanten!). Speelpenningen heeten *Nav.* XXVI, 174 zeer eigenaardig »speel*merken*"; vgl. het Hgd. »Spielmarke".

(Tumult-), XXIX, 201.
(Uitheemsche): — Duitsche, XXI, 331; VI, 17; VII, 325. — Engelsche, Oh, my head aches, XXII, 401. — Romeinsche, XXVIII, 125, 308. — *Zie* Perzie.
(Verbonds-), Protestantsche a° 1854, XXIX, 356.
(Verlovings-), XXV, 281, 2.
(Vriendschaps-), XXVIII, 552; IX, 18, 200.
(Weeshuis-), XXII, 278.
Zie Draagteeken, Loodjes, Medaillon, St. Helena, Vereering.
Penningen-fabriek, XXIX, 489.
Penning-kabinet van Mr. Jacob Diodati, XXV, 533
———— van den prins de Ligne, XXV, 519.
———— van Jacob v. Persijn te *Utrecht* a° 1556, XXV, 519.
———— van H. C. Schetsberg, XXI, 13.
———— van Mr. Jer. de Vries, XXIV, 584.
———— (Koninklijk), XXIV, 41.
———— (Belgisch), XXIX, 292 (*n.*)
Penningkunde, tijdschrift, XXVI, 336.
Penningkundig Repertorium, Mededeelingen ter aanvulling van de Penninggeschiedenis der Nederlanden [1], XXIX, 92, 137, 86, 240, 82, 346, 99, 456, 93 552, 612; X, 17, 87, 179, 232, 80, 340, 457, 504, 49, 93
———— Woordenboek (Groot), door Alexander Boutkowski a° 1877, XXVIII, 324.
Penningkundigen, XXIII, 525; VII, 85; VIII, 593, 6, 7; IX, 239, 390; X, 16 (*n*).
Penningplaten, XXI, 166; II, 552*b*, 3; IV, 584. — Indische (?), XXI, 12.
Penningwerk van Mr. Gerard v. Loon, XXI, 25; IV, 127; X, 263 (XXVIII, 593: IX, 1, 94).
Pensylvanie a° 1709, XXVIII, 505.
Perceval, XXIV, 127.
Perkament, XXV, 606.

[1] Een register op dit Repertorium van de hand van Mr. J. Dirks, waarin ook is opgenomen wat *Nav.* XXXI en XXXII daarvan levert, ziet afzonderlijk het licht en kan achter dit Register gebonden worden.

Perkins (W.), XXIII, 118.
Perpetuum mobile, XXVIII, 9.
Pers (Dirk Pietersz.), XXI, 22, 76, 7 (*P.*), 8, 9 (*n.*); III, 326, 7, 34, 5; VII, 401.
—— » » anagram, XXI, 245-7, 392, 441, 555.
Pertz, Monumenta, XXI, 248; IX, 29.
Perzie, boeken voor Prof. Golius te *Leiden*, XXIV, 457.
——, gezant a° 1650, XXVIII, 423.
——, kerk, *zie* Amsterdam (Armenische).
——, koopmansgedenkpenning, XXVIII, 593; IX, 1.
——, Reizen, XXIX, 422-4.
——, zondvloedsage, XXVI, 168.
Pest, XXII, 115; IV, 470; VII, 38, 119, 319; VIII, 237; IX, 550; X, 12 (*n.*), 439, 622.
Pestalozzi, XXVII, 52.
Pestmeesters, XXX, 177—9.
Petamontius, *zie* Potamontius.
Peteghem, XXVI, 130.
Peter (Meester), musicus, XXIII, 252.
Peter de Groote, XXX, 437 (*P*).
————, Anecdotes, XXI, 16.
————, Testament, XXVI, 116, 606; VII, 109.
————, titel, XXVIII, 329.
Petersburg, zie St. P.
Petersen (Chr.), XXIV, 276, 91.
Petersheim, XXVI, 524.
Petit Jan, XXIII, 21
Petôfi, XXVIII, 18.
Petrarca (Franc.), XXII, 332, 5; III, 281.
Petrel, XXVII, 77, 8.
Petronius, XXIV, 471.
Pfaffe Amis (Der), XXVIII, 522.
Phaath, *zie* Lex.

Phaedrus, Fabulae, XXI, 339.
Phalese, Chansons, XXIII, 19.
Pharmacie, *zie* Apothekers, Geneeskunst.
Pharmacopaea Augustana, XXX, 226.
——— Batava, XXX, 219 (*n.*).
——— Ultrajectina, XXX, 219 (*n.*), 23 (*n.*)
Phenicische opschriften, XXV, 96 *O*, 103.
Philadelphia, klepperman, XXVI, 114.
———, museum, XXIV, 595.
Philanthrope (De), XXVI, 266.
Phosphorus, XXIX, 340.
Photographie, XXV, 378; VIII, 55, 6.
———, Catalogus, XXIV, 505.
Physionotrace (Met de) afgebeeld, XXII, 405; III, 191.
Piaam, XXVI, 133 (*Nm*).
Piano's, XXVI, 240
Pichler (Dr. Alois), XXVI, 1–3.
Pictoris (Willem), XXV, 548.
Piemont, XXIV, 125.
Piemontezen a° 1693 enz., XXVIII, 502 (*n.*), 3 (*n.*).
——— a° 1733—47, XXIX, 61 (*n.*)—3 (*n.*), 173, 237.
———, Kerkel. Historie, XXI, 245.
Piemontois (Sr. Alexis), Secretenboek, XXII, 332; III, 478
Pier (Groote *of* Lange), XXIV, 612; V, 125; VIII, 459.
Pierre (Theodore), XXI, 78 *Zie* Mikrokosmos, Pers.
Pierrot, XXIV, 271.
Piet (*De*) te Wolfaartsdijk, XXIV, 25.
Pieters (Tsamensprake) end ons liefs Heren, XXII, 131.
Pieters, Ch, XXI, 24 (*Cat. B.*).
——, Jan en Catharina te Rome, XXV, 9.
Pietersoen (Doen), XXI, 77, 8.
Pietersz, Arend, kapellanie-stichter, XXVIII, 339, 45.
———, Bartholomeus, pastoor te 's Gravenhage, XXIII, 547.
———, Claes, burgemeester-orgelist, XXI, 519.
———, Dirk, boekdrukker, XXI, 78. *Zie* Pers.
Pietersz, Floris, adjunkt-secretaris op de vloot a° 1607, XXII, 1.
———, Gijsbrecht, inventeur, XXII, 23; III, 435.
———, Jan, componist, XXIV, 59.
———, » , beeldhouwer, XXVII, 543 [1]).
———, Legier *en* Marinus, scheepsbevelhebbers a° 1604, XXIII, 434.
———, P., *zie* Psalmen.
Pietersze (Pieter), misdadig spion van Karel v. Gelre, XXVIII, 337.
Pieterszen (Gerrit), *zie* Sweelinck (G.).
Pighius (Alb. *en* Steph. Vin.), XXX, 487.
Pileati, keurbende, XXIX, 312.
Pillegiften, XXI, 147.
Pinas (Jan) XXIV, 97, 160.
Pindar (Peter), XXIV, 344.
Pine (Mr. John), XXI, 251.
Pinzgau (*De*), XXV, 576
Piron (Alexis), XXVI, 233
Pisa (Goert van), XXII, 519.
Piscinarius (Joh.), XXIII, 57 (*n.*).
Pistariste, XXI, 79.
Pitiscus (Sam.), XXIX, 292.
Pitsilingos, XXX, 101.
Pius IX, paus, XXIV, 316; VI, 251.
Plaats (Zonderlinge opgaaf der) van uitgave eens boeks, XXIX, 464.
Plaatsbeschrijving, *zie* Nederland.
Plaatsnijders, *zie* Graveurs.
Plaatwerken, XXIV, 148.
Placcius (Vincent), XXI, 172, 241.
Placentius (Leo), XXVII, 167.
Plakkaatboek a° 1621, XXVII, 603.
Planten, XXI, 145, 6; II, 42; III, 460; IV, 26, 112, 95, 276, 91; V, 86, 151; VI, 35, 409, 519, 42; VII, 343, 432, 50; VIII, 216 *O*, 549; IX, 108, 210, 427—9, 510, 1; X, 52, 131, 5, 6, 228, 9, 311, 36, 415, 542, 3.
———, oude namen, XXIV, 17, 160.
Plantenschat (Neerlands), XXIV, 291.
Platen, Plaatjes, XXI, 289, 391, 551, 63; II, 29, 75, 288; III, 247; IV, 81,

[1]) Is deze één persoon met den voorgaande, als naam- en tijdgenoot zoowel als beoefenaar der schoone kunsten?

579 V, 1 O. *Zie* Bijlb. I. Lithographieën. Modes.
Planten (Historie-), Beschrijving en Lijst, XXI, 435: III 133; IV, 38.
Platonisch jaar, XXIV, 78, 152.
Plattner (C.), fonds, XXIII, 545 O.
Plemp, Poemata, XXII, 183, 294, 5.
Plemper (Petrus), XXV, 546.
Plinius, XXIV, 469. 75; VI, 186, 609; X, 158.
Plooijerijen in *Gelderland*, XXV, 247; VI, 575.
Plug (Jan de), *zie* Liedboek.
Poelen, *zie* Moerassen.
Poelgeest (*Klein-*), XXV, 424; VI. 50, 1, 158, 489, 90.
——— (*Oud-*), XXX, 56.
Poelgeest (Aleid v.), XXVII, 252 (*n.*); VIII, 547: IX, 326, 9
Poictou Betunois (Guillaume de), Rijmen, XXII, 334.
Poirters, XXV, 305.
Poitiers (Diana van), XXIII, 136.
Poitou, XXIII, 383.
Pokmeesters. XXI, 599.
Poldermeesters, XXVIII, 304, 5.
Polders, XXI, 56, 264; II, 199, 201, 365; III, 106; V, 193; VII, 16, 130. 91; VIII, 162, 339; IX, 104; X, 231, 76.
Polen, Geschiedenis. XXIV, 171; VII, 109.
———, Reizen, XXVIII, 464; X, 334.
———, *zie* Lelewel, Lithauwen, Professoren, Stanislaus.
Polichinel, XXI, 436.
Polites (Joach.), XXI, 523; III, 200, 53.
Polycarpus, bisschop van *Smirna*, XXVI, 274--6.
Polycrates, XXVI, 276, 7.
Pommeren, XXII, 159.
Pompeji, XXVI, 103.
Pontanus (Joh. Is.), XXI, 712; II, 19; III, 127: VI, 99; IX, 45.
———, album en Leven, XXIV, 3.
Poorten, XXII, 427; III, 160; VI, 370; VII, 190; VIII, 422, 3; IX, 118, 53, 4, 304—7. *Zie* Amsterdam.
——— als gevangenissen, XXV, 530.
Poot (H. Kz.), XXI, 129; X, 433.
Porcelein, de zes merken, XXIX, 203.
———, fabrieken, XXIII, 481.
——— (Geschilderd), XXII, 13.
——— (Loosdrechtsch), XXVIII, 523; IX, 29.
——— met lange lijzen, XXVIII, 319
———, waarde op het eind der 18e eeuw, XXI, 541.
Porphirius, XXIII, 23.
Porta (Juan Baptista), XXX, 451.
Portraiten, boekwerk, XXII, 172.
Portret a⁰ 1587, XXV, 500.
——— a⁰ 1617, XXV, 395.
———, *zie* Afbeeldingen, Physionotrace, Wapen, Wiardastate.
Portretten in pastel, XXIV, 326.
———, Catalogussen, XXI. 351, 563; II, 554*b*; IV, 579.
———, Lijst, XXI, 435.
——— (Schoonmaken van), XXVI, 223.
Portugal, XXV, 329 (*n.*); IX, 629, 34.
———, Beschrijving a⁰ 1567, XXII, 333.
———, Don Emanuel a⁰ 1501, XXI, 523
———, » » I a⁰ 1613, XXVIII, 511.
———, » » II en Juliana Catharina a⁰ 1648 [1]) doopgetuigen te *Brielle*, XXIX, 171.
———, kerkelijk gebruik, XXV, 271.
———, koninklijke scheepstimmerwerf, XXII, 365.
——— (Wapen van) te *Amsterdam*, XXI, 226.
Portugezen (De schrik der), XXIII, 637.
Portulan Hollandais de Ernst-Gilbertszoon, XXVII, 118.
Post van den Helicon, XXVII, 231, 328; X, 470.
Postwet a⁰ 1871, XXIV, 410

[1]) vermoedelijk broeder en zuster; hij dan Don Emanuel Felix, geb. 1646 met Johanna gravin van Hanau, en zij beiden kinderen van Don Emanuel I bij Emilia van Nassau († 1626 te Genève, zuster van Prins Maurits), die op het kasteel te Wichen hebben gewoond. Zie *Nav.* VII, 255; IX, 246.

Postzegels (Gebruikte), XXII, 224, 328; V, 48 *O*, 96, 148.
Poszo, XXIV, 49 *O*.
Pot (Hermes *of* Remeus), XXI, 7, 232.
Pot met drie ooren, XXVIII, 347; X, 125.
Potamontius [1]), *zie* Stroomberg.
Potgieter te *Antwerpen* a⁰ 1830, XXIX, 136
Potjeskermis, *zie* Kermis.
Potlepels, XXI, 118.
Pottem, Pottum (De), XXIX, 224.
Pourbus (Pierre), kaarten. XXIII, 159; VII, 371.
Praag, stichting eener Herv. kerk, XXII, 28. *Zie* Friezen.
Praetorius, *zie* Schultz.
Pragmatieke Sanctie a⁰ 1742, XXIV, 172 (*Pn*).
Predikant-distillateur. XXIV, 180
———— -kunstschilder, XXVIII, 20, 129.
————, *zie* Oldenzaal.
Predikanten, XXI, 7, 121, 3 (*n.*), 32, 3, 61, 6, 95, 209, 31. 4, 49, 68, 90, 345, 87, 434, 5, 445, 506, 39, 640 *O*.; II, 3, 29, 82. 113, 225 *O*, 55, 73, 7, 369, 70, 481 *O*, 507, 55ᵃ, 61 *O*, 93 *O*. III, 35, 43, 61, 103, 18, 9, 29—31, 8, 58, 69 *O*, 69, 231, 303, 70, 8, 9, 410, 32, 6, 72, 6, 89, 525, 9, 40, 93 *O*, 94, 622, 35; IV, 8, 9, 12 *O*. 56, 61 *O*, 71, 7, 82, 8, 100, 9 *O*, 14, 40, 3, 4, 9—52, 70, 3, 95, 201, 8, 17, 22, 7, 66, 7, 70, 301 *O*, 301, 23, 31, 53, 6, 63, 73, 4, 85 *O*, 97, 409, 53, 76, 94, 7, 526, 54; V, 42, 4, 9 *O*, 97 *O*, 129, 39—41, 203, 5, 8 *O*, 9 *O*, 58, 62, 72 *O*, 4, 5, 87, 98, 339, 40, 71, 85 *O*, 7, 425, 6. 32 *O*, 3 *O*, 74—7, 8, 518, 22, 69—72; VI, 52, 8 *O*, 64, 71, 92, 5, 109, 51, 6, 64, 218, 21, 2, 5 *O*, 30, 43, 60, 80, 6—8, 95, 304, 7, 13, 5, 6. 9, 20—2, 8, 31, 2, 40, 62, 70, 80 (*n.*). 1, 4 *O*, 94, 405, 11, 2, 4. 9, 25, 9, 30, 79, 80—2, 4—6, 93, 8 538, 45 *O*, 45, 7, 8, 61, 70, 1 (*n*), 88—90, 5, 6, 8, 619, 28, 33; VII, 15, 19 *O*. 49, 50, 2, 62, 9, 70. 1, 92, 6, 7, 9, 102, 13, 32, 4, 7, 40, 2, 5—7, 51, 3, 4, 7, 8, 92, 200, 1, 11, 5, 20, 32, 50, 7—9, 64, 6—80, 95—304, 11, 2, 23, 4, 52, 6, 7, 9, 64, 73, 4, 80, 416, 8, 9, 21, 3, 4, 9, 75, 7, 8, 84, 8 *O*, 502, 24, 7, 34, 44, 6, 90, 5—7, 9, 600, 1, 4—6, 9—12, 4—6, 32, 5, 6, 8; VIII, 1, 3, 39—41, 8, 57, 105, 12 *O*, 3 *O*, 9, 20, 5, 41, 3, 4—53, 60 *O*, 1 *O*, 98, 202, 5, 16 *O*, 7 *O*, 54, 98, 9, 309, 61, 3, 97—9, 409, 30, 1, 69, 70, 3, 4, 87, 9 *O*, 509. 19, 22, 9, 32—6, 44, 51—5, 7, 8, 62, 8, 76 (*n.*), 7, 8, 84, 5, 628, 30; IX, 15, 19, 26, 46, 9 *O*, 9, 53, 4, 91, 102, 16, 7, 68. 216, 7, 21, 2, 4, 5, 36, 319, 28, 33, 4, 6, 7, 40, 2, 75, 7, 87, 475, 80, 9 *O*, 9, 91, 526, 32, 47, 8, 62, 87—9, 91, 3, 4, 607, 22; X, 29, 52, 3, 5, 107, 20, 37, 8, 40. 55, 209 *O*, 65, 77, 94, 5, 7, 318, 20, 6, 33, 9, 40, 72, 91, 2 (*n.*), 5, 418, 28, 31, 2, 5, 6, 9, 86, 93, 5, 500. 2, 36, 41, 5, 65, 8, 71, 2, 4, 81. 2, 4, 604, 5 29, 30, 7. 8, 40
Predikanten, *zie* Doopsgezinden, Luthersche, Middelburg, O. Indie. Waalsche.
———— te *Bruinisse* (op Duiveland), XXIV, 265 *O*, 349 *O*.
———— » *Colynsplaat*, XXII, 600; IV, 252, 363; V, 153, 4.
———— » *Moskou*, XXVI, 501.
———— » *Otterlo*, XXIII, 593 *O*; VI, 225 *O*.
———— » *Ouwerkerk*, XXIV, 301 *O*, 85 *O*.
———— » *Romerswaal*, XXI, 8, 232; V, 474, 583; VII, 356.
———— » *St Fillipsland*, XXIII, 129.
———— » *St. Petersburg*, XXIII, 59, 178.
————, staatkundige eed, XXV, 275.
————, standplaatsruiling, XXVI, 114, 289.

[1]) *niet* Potamontius, vgl. *Nav.* XXXII, 243, 4.

Predikatiën over het Gekrookte Riet, XXVII, 232.
Predikdienst (Langdurige), XXV, 382, 480; VI, 327.
Prenten, XXI, 29, 134, 47, 8, 518; II, 131, 80, 404; IV, 37, 292; VI, 15; VII, 382; VIII, 18, 66, 241. *Zie* Afbeeldingen, Platen, Ridderprent.
———, Catalogussen, XXII, 133; IV, 171.
———, (Cents- of Oortjes-), XXV, 304; X, 516, 32.
———, fabrieken, XXV, 304.
——— bij Geuzenliederen a⁰ 1683, XXI, 287, 8.
——— (Historie-), Beschrijving *en* Catalogus, XXI, 507; IV, 10.
——— (Kinder-) als hulpmiddelen voor de Geschiedenis, XXVIII, 19, 173.
——— (Spot-), XXI, 563, 605; II, 173, 202; III, 138, 396; IV, 9 [1]), 22, 171; VI, 105 *O*. 388 (*n*.); IX, 360, 1.
——— (Staats-), XXII, 350.
——— (Volks-) met verzen in 't Boerenfriesch, XXVII, 29, 168, 380; VIII, 404.
Prentwerkjes, XXI, 563.
Presenteerbladen van zilver, XXVIII, 453; X, 28, 244.
Princess (The German), XXIV, 331, 4.
Prins (Hendrik Jansz.), XXV, 533.
Prins-Robberts-metaal, XXVII, 113.
Prinsen (P. J.), XXIII, 254.
Prinsenland, XXIII, 263, 575, 6.
Procureurs, *zie* Notarissen.
Proefslagen, XXII, 280.
Proeven (De) voor het verstand, den smaak en het hart, XXII, 122.
Professoren (Geldersche) in de 17e eeuw, XXVI, 548.
——— te *Delft*, *Middelburg*, enz., XXII, 361; VI, 116, 285, 480, 606; VIII, 529.
——— te *Krakau* a⁰ 1364 door de studenten gekozen, XXIV, 170; V, 98.
Professoren (Lijkredenen op *Franeker*-) en Curatoren, XXIV, 13 *O*.
———, *zie* Roscam, Studeeren, Vereeringen.
Projectielen, XXIV, 217; X, 448, 53.
———-theorie a⁰ 1827, XXII, 22.
Promoveeren in *Duitschland*, XXII, 66.
——— met hoed of kap, XXIX, 312.
Protector-Weerwolf, XXV, 293.
Protestanten in *Frankrijk*, XXIII, 383. *Zie* Parijs, Réfugiés.
——— en Roomschen, gemeenschappelijk bezit van en godsdienstoefening in — éene kerk, XXVI, 596.
Prudens v. Duyse, XXVII, 436.
Pruiken, XXII, 237, 8; V, 5.
Pruissen, eerste koning, XXVIII, 339.— *Zie* Frederik de Groote.
Pruissische ridders, XXII, 351.
——— veldtocht a⁰ 1742, XXIX, 201, 2.
——— » a⁰ 1787, XXIII, 67; VI, 553; VII, 111, 291; X, 526.
Prijs op boektitels, XXIII, 480.
——— van boonen, erwten en granen omstr. 1740, XXIII, 541-3.
——— van ijzerwaren a⁰ 1862/3, XXVII, 209 *O*.
Psalm **10**, XXVIII, 126. — **29**, **51**, **78**, XXIX, 103. — **75**, XXIX, 488 *O*. — **151**, XXIV, 205; V, 96 *O*.
Psalmberijming v. Mr. Corn. Boey, XXII, 73; VIII, 330, 2.
——— » Marnix v. St. Aldegonde, XXIV, 204, 351; VI, 406.
——— » Mr. A. v. Overbeke a⁰ 1668, XXVIII, 239, 306.
——— » Abr. Trommius, XXVI, 405.
——— » Joh. Eus. Voet, XXVII, 71
——— » *zie* Datheenus.
——— (Duitsche), XXVIII, 550.
——— (Engelsche), XXIV, 299.
——— (Fransche), v. Cl. Marot, XXIII, 136. — a⁰ 1700, XXVIII, 504.

[1]) Zie bij *Nederland*, de noot.

Psalmberijming (Latijnsche), XXVII, 523 (*n*. 3).
———— (Luthersche) v. Andreas Knöppen, XXII, 419.
———— (Uitbreiding der) door Joach. Oudaan, XXII, 357; V, 18, 9.
———— (Uitbreiding der) door Joh. Vlakveldt, XXII, 357.
———— (Nieuwe), XXV, 153 *O*; VI, 77. — ingevoerd XXII, 277, 607; IV, 151.
Psalmboek in zeer oud handschrift, XXIV, 205.
Psalmen op muziek gebracht door Goudimel, XXII, 408, 19.
——— » C. Fr. Hurlebusch, XXI, 456.
——— » Claudyn le Jeune, XXI, 194; III, 73; IV, 455.
——— » Corn. de Leeuw, XXIV, 455.
——— » Mr. S. Lefèvre, XXII, 357.
——— » Jan Pietersz, XXIV, 59, 60
——— » Jacob Potholt, XXIII, 254; IV, 298.
——— » Reynvaan, XXII, 560, 1.
——— » Rem. Schrijver, XXII, 357; V, 18, 9.
——— door J. Pz. Sweelinck, XXI, 35 197, 569; II, 82, 186, 299; III, 73; IV, 59 (?), 276 *O*.
——— » Utenhoven, XXII, 408, 19.
Psalmgezang (Eendrachtig) a° 1760, XXIII, 72.
————, gebruik en misbruik, XXIII, 254.
———— (Kerkelijke historie v. h.) XXII, 357; III, 71; IV, 456.
Pseudo-dissertatiën, XXVI, 234; VII, 27, 167.
———-lofredenen, XXVI, 234.
Pseudoniemen, XXI, 73, 9, 126, 30, 73, 6, 242 (?), 79, 80, 3, 333 (?) 41, 3 (?), 509; II, 15, 454; III, 146, 507, 48; IV, 334, 44; V, 548; VI, 74, 232; VII, 27; VIII, 160 *O*; IX, 28, 204; X, 38, 336 *O*, 555, 70, 615.
Pseudoniemen (Bibliotheek van Nederl. Anonymen en), XXI, 241; III, 603; IV, 26.
———— (Theatrum anonymorum et), XXI, 172.
———— *zie ook* Tydeman.
Ptolemaeus (Claud.), de Musica, XXIII, 23.
Punctuatiefout (Zonderlinge), XXI, 319.
Punt (Jan), handschrift, XXIII, 302.
Puntdichten, XXIV, 109; VI, 559; IX, 425.
Purimfeest, XXVII, 241.
Puriteinen, XXI, 478; VII, 431.
Purmerend, XXI, 519; X, 103*.
————, buurt *Venetië*, XXIX, 153.
————, heeren, XXIII, 412 (*n*.); VIII, 362.
————, kaasklokje, XXIV, 191.
————, organist, XXV, 555.
————, pensionaris, XXVI, 163.
Puteanus, Erycius, XXII, 435; III, 254; IV, 236.
————, Stephanus, XXIV, 236.
Putjesdruk, XXI, 337.
Putsma, XXIV, 177.
Putten, XXVI, 134 (*Nm*).
———, kasteel, XXVI, 156, 495; VIII, 92 (*n*.), 200; X, 481.
———, kelnerij, XXVIII, 368, 575.
Putten (Land van), Beschrijving, XXIX, 441.
Pijl-en-boog-spel, XXVII, 379.
Pijlpunten, XXIX, 21.
Pijlsweert, XXIX, 521; X, 617, 21, 4.
Pijpaarde, pijpsteen, XXIV, 595, 6.
Pijpenbakkers, XXVIII, 488.
————-lied, XXIV, 240 *O*; VII, 49 *O*.
Pijpers, *zie* Speellieden.
Pyramiden, XXVII, 53, 4.
Pyramidera Pacificum, XXI, 515.
Pyrotechniek, a° 1567, XXII, 332.

Quaec- *of* quaeckel-borden, XXIV, 218; V, 630.
Quarebbe, XXIII, 271, 416, 21, 533, 86, 632; IV, 263.
Quarebbe (Pieter v.), XXIII, 271 (?), 418, 9.

14

Quartodecimanen, XXVI, 275.
Questiers, Catharina, XXX, 42, 246.
———, D., XXIII, 298, 562.
———, S. Dz, XXX, 42.
Quinault, XXI, 342; IV, 164.
Quinkhard (Jan Maurits), XXX, 438.
Quirijn (Meester), XXII, 38; III, 254.

R, zie Taalgebruik.
Raad van beroerten, XXX, 426, 85, 612.
Raadhuis zonder spijkers gebouwd, XXVI, 609
Raadsel van prinses Carolina, XXIII, 46
——— » Rellstab, XXIV, 373.
——— » N. Voocht a⁰ 1620, XXIII, 392.
Raadt, XXVIII, 580.
Raaf (De), XXI, 224, 379, 591.
Raaphorst, XXI, 238; IV, 521, 2; V, 564. *Zie* Verloting.
Raas, *Raeze*, XXII, 201.
Rabenhaupt, XXV, 42
Rad van avontuur, XXII, 408, 9, 18.
Radbout, XXV, 277.
Radix surde solidum, XXIV, 205 *O*.
Raebel (Christ.), XXV, 102; VI, 12, 113.
Rafaël, XXVI, 407.
Rammekens, XXIII, 550, 2.
Ramp, *Rampen-bosch*, XXVIII, 140.
Rampigollis (Frat. Anth. de), XXII, 334.
Ramponneau, XXII, 292.
Ransdorp (*Rarop*), XXIII, 576; VI, 299.
Rasière (Izaak *en* Laureus de), XXIII, 546
Rauwerd, XXVIII, 79, 80 (*Nm*).
Rauwerderhem, XXVIII, 486*.
Rauws (A.), geb. v. Overstraten, XXV, 435.
Ravensberg, XXII, 440; III, 533; IV, 263, 4.
Ravenswaai, XXVI, 374; VIII, 468 71; X, 369. *Zie* Vredestein.
Ravestein (Hotel van), XXIII, 587.
Ravesteynskamer, XXX, 607 (*n*)
Razet (J.), XXV, 7.
Reael (Laurens), XXIII, 393; VI, 508; VII, 401 (*P.*).
Réaumur (R. A. F. de), XXI, 24; X, 447, 548.
Receptenboek, XXV, 147.
Rechtsgeleerden, XXI, 160, 315; II, 368; III, 119, 21, 7, 8, 315, 77; IV, 41, 100, 79, 277, 312, 38, 436, 83, 594; V, 261, 72 *O*, 361, 85, 522; VI, 14, 376, 9; VII, 160, 253, 80, 311, 490, 5, 6, 597, 601, 3, 4; VIII, 241, 55; IX, 134, 239, 75, 333, 42; X, 266, 310, 21, 429, 561.
Rechtsgeleerdheid, oude geschriften, XXII, 331—45.
Rechtspleging, langwijlige, XXIV, 201, 527.
————, voormalige, XXI, 598; V, 386, 530.
Recif (*Het*), XXI, 391, 603, 4; IV, 40, 1.
Rederijkers, XXIV, 37 *O*, 431.
————, beker, XXIX, 204.
————, blazoenen, XXI, 560; II 125, 246.
————, gilden, XXIX, 135.
————, historie, XXIX, 565.
————, kamers, XXI, 561; II, 137 (*n* 2), 285, 6; III, 188, 352, 510; IV, 98, 133, 69, 254, 334; VIII, 17; IX, 3, 135, 204; X, 35, 290, 3.
————, narren, XXI, 483.
Reede (Godard v.) - Ginkel, eerste graaf van Athlone, XXVI, 151; IX, 387; X, 575.
Rees (Kasper Frans de), Reesische regel, XXIII, 17, 182, 502.
Refuge (Het), XXV, 196.
Réfugiés, XXI, 440; II, 3, 161, 73; III, 161, 487; IV, 355, 507; V, 618; VI, 231, 72; VII, 35, 373; VIII, 53, 65, 495—9, 502, 3, 23, 86, 8; IX, 54, 63, 170, 85, 235; X, 56, 7, 264, 497.
Regensburg, bisdom, XXVIII, 255.
Regie, *zie* Tabak.
Registers (Alphabetische), XXI, 283; X, 367, 8.
Regius (de Roy), XXVII, 497.
Rehfues (Philip Josephson), XXVIII, 3, 5.
Reichenbach, XXVII, 57.
Reiderland, XXVIII, 376 *O**, 433*, 81*.
Reid (Everhard v.), Historie, XXI, 283; VII, 48 *O*, 63; X, 409.

Reinaert de Vos, dierensage, XXVII, 451 VIII, 521.
———— diernamen, XXIX, 252, 429.
————, roman des volks, XXIII, 65.
————, tekstkritiek, XXIII, 87; VIII, 614; IX, 313; X, 410.
————, topographie, XXIII, 159.
————, Zie Spreekwoorden.
Reinald III van Gelre, XXVIII, 540.
———— IV van Gelre, XXII, 546b; IV, 289; VI, 415
Reinke (Jan Adam), XXI, 564; III, 514.
Reisbeschrijvingen, XXI, 20, 159, 60, 339, 446, 50, 514; II, 339, 44, 76, 403, 509, 11; III, 31 (n), 58 (n.), 222, 335, 440; IV, 148, 57 O, 254, 371, 3, 4, 450; V, 214—6, 584; VI, 72, 118, 74, 240, 394; VII, 2; VIII, 3, 347, 464, 598; IX, 279, 92, 422—4: X, 14, 6, 334, 515.
————, Catalogussen, XXIII, 507, 8.
Reisboeken, XXV, 9, 10; VII, 118; VIII, 631, 2.
Reisweddenschappen, XXVI, 544.
Reitz (Carl Conrad), XXI, 519.
Reivaart, XXVI, 147.
Reizen (Letterkundige) a⁰ 1733, XXI, 339.
———— rondom de Wereld, XXI, 450; III, 222.
Reizigers, XXIII, 383; V, 215; VI, 394, 506; VII, 261, 500; VIII, 3; IX, 272, 422, 4; X, 14, 6, 278, 337 O, 87, 515.
Rekenaar (Een goed), XXII, 316.
Rekenboeken, XXVI, 511; VIII, 13, 5, 169; X, 248.
Rekeningen (Stads-), XXII, 137, 358, 61, 2; IX, 593.
————, zonderlinge posten, XXIII, 48, 430.
————, Zie Huishoudrek.
Rekenkamers, XXII, 385.
Rekenkunst, XXII, 336; III, 346, 518; VIII, 13, 5; IX, 463.
———— bij de Romeinen, XXVI, 553.
Rekenkunst, wear-and-tear-question, XXIII, 592.
————, zie Logarithmentafels, Rees, Rekenboeken, Tollen, Zeevaart.
Rekenmachines, XXIII 425; IV, 105.
Rembrand Hermansz. v. Rijn, XXI, 338; III, 348; V, 43, 204, 61; X, 454.
Rembrandts (Dirk) van Nierop (Niedorp), XXIII, 30, 46.
Remonstranten, XXI, 340; III, 173, 83, 424; VI, 412, 3; VII, 25, 6, 195, 359, 497, 523, 4, 614; VIII, 44, 105, 562; IX, 23 (n. 2), 344, 489; X, 123, 277, 439, 557, 615 *Zie* Arminius, Contra-remonstranten.
————, geschriften, XXVII, 331.
————, vijf artikelen, XXVII, 594.
Renard (Simon), XXIV, 48 O.
Renaud de Ville, XXX, 453.
Rendieren, XXVIII, 90, 1 (n.).
Rendorp (Mr. Joach. v.), XXV, 437.
René van Chalons, prins v. Oranje, XXII, 548b.
Renerius, XXVII, 497.
Renesse, XXVIII, 616.
Reninghe (*-ghem*), XXVI, 131.
Renkum, XXV, 432 O, 47; VI, 18, 145 (*Nm*).
Renswoude, XXV, 156; VII, 102.
Requesens (Don Louis de), XXIX, 221.
Retourvloot a⁰ 1672, XXVIII, 306, 7.
Retrosijnen, *zie* Rederijkers.
Retz (Kardinaal de), Mémoires, XXVIII, 551.
Reydewel (Matthijs), XXI, 198, 518.
Reymerswael, zie Romerswaal.
Reynvaan (Mr Joos Verschuere), componist, XXII, 555b—62.
Rhenen, XXV, 491, 555.
Rhetorica (Kamers van), *zie* Rederijkerskamers.
Rhinoceros, XXII, 326.
Rhodingensis (-genus) (Joh.), XXX, 123.
Richard Leeuwenhart, XXIV, 341; VIII, 592.
Richelieu, XXIV, 565; V, 97.
————, Journaal, XXVIII, 331.
Richter (Jean Paul), XXII, 286.

Ridder (Samuel de), XXVI, 541.
Ridderordes, *zie* Onderscheidingsteekens, Unie.
Ridderprent, XXIX, 119, 528; X, 144.
Ridders, *zie* Adel.
——— van 't heelal, XXVIII, 552.
Ridderschap, *zie* v Lennep (Jacob).
Riedenesse XXVIII, 616.
Riederwaard, XXIV, 363, 4.
Rieste, XXX, 328.
Rietberg, XXVIII, 480*.
Rietwijk, XXV, 374.
Rieu (Dr. W. N. du), XXI, 12; V, 333, 4, 614; VI, 31, 125; IX, 329 *O,* 86.
Rimini (Carlo Tessarini de), componist, XXIII, 518 (*P.*).
Rimmel's fabriek, XXII, 43.
Rinderen, XXVII, 578 (*Nm*).
Ringen, *zie* Honden.
Ringmunten, XXX, 544.
Ringrijden, *zie* Zeeland.
Ringvuur, XXIV, 276.
Rinkelbellen, XXII, 469; III, 46.
Rio-de-Janeiro, XXIII, 222; VII, 120
Rip van Winkle, XXVIII, 564; IX, 28.
Riphanus (Theod.), XXIII, 285.
Riquet de Caraman (P. P.), XXVIII, 551.
Risum, XXVI, 352.
Riu, XXIV, 344.
Riva, admiraal, XXVI, 552.
Riviere (Huis te), XXVI, 527; VII, 308, 577.
Robert, schrijver over de Muziek, XXIII, 568.
Roberval (Margaretha), XXII, 14.
Robinson Crusoë, Robinsonaden, XXII, 13, 58 (*n.*); X, 515.
Robles (Caspar de), XXII, 408.
Rochase Borgia (Don Louys de), XXIII, 133.
Rochelle (*La*), XXIV, 74; V, 544; VI, 8.
Rodeburg, parochie, XXV, 167. *Zie* Aardenburg.
Rodenburg o. Tuil, XXVII, 512 (*n.*).
Rodrigues (Alph.), XXI, 240
Roede (Roei-) dragers, XXIX, 48.
Roëll (Herm. Alex.), XXVI, 403.
Roemsteken, XXVIII, 215, 372.
Roermond, bisdom, XXII, 11 III 286.
———, bisschop a° 1609, XXVII, 480.
———, fermiteitgeld, XXI, 551.
———, Jezuiten-collegie, XXII, 638.
——— veroverd, XXVIII, 504 (*n.*).
Roesselaere, XXX, 513 (XXI, 616).
———, Hervormden, XXVII, 322.
Rogge (C.), XXIII, 192.
Rogge (Dr. H. C.), XXII, 16; IV, 12.
Rohault (Jac.), XXI, 343.
Roinedal (*'t*), XXIII, 597.
Rollaud [1]), *Rolland,* zie Ramp.
Roman, Jacobus, XXII, 600 (*P.*); X, 539.
———, Pieter, XXVII, 167.
Romanliteratuur, XXVIII, 189.
Romano (Giulio), XXV, 8.
Romanus, Grieksch keizer, XXIV, 305.
Rome, XXI, 9; V, 8—13; VI, 467; X, 454.
———, bedevaarten, XXIV, 35.
———, Engelenburg, geuzenliedje, XXII, 408, 10.
———, St. Pieterskerk, XXV, 10.
———, *zie* Pausen, Spreekwoorden.
Romeinen, *zie* Rekenkunst, Steenen hoofden, Tegel.
———, wijze van oorlogvoeren, XXI, 397.
Romeinsch keizer (Penning op een), XXVIII, 125, 308.
Romeinsche oudheden, verzameld door Mr. G. v. Hasselt, XXV, 449.
———————, beschreven door Dr. L. J. F. Jansen, XXIV, 191; V, 498, 9.
———————, *zie* Fries.
Romero (Nicolaes), XXIII, 386.
Romerswaal, XXII, 139, 591; III, 385; V, 141. *Zie* Predikanten.
Romme, uurwerkmaker te Parijs, XXV, 533.
Rommelpot, XXV, 496.
Romsdalen, XXIII, 597.
Romswinkel (Mr. Jan), XXI, 295.
Romulejus (Barth.), XXII, 334.
Ronde Tafel, orde, XXIV, 127.
Rondeaux, XXIV, 342.
Ronghe (Alberic de), XXIII, 194.

[1]) Is Rolland niet een drukfout? Vgl. *Nav* XXVIII, 140, 631 met ibid., XXIX, 527.

Ronse, *Ronssen*, XXIX, 504.
Roodhuiden, XXIV, 595, 6.
Roodkerk, XXVI, 144 (*Nm*).
Roodkousje, XXX, 515.
Rooken, *zie* Tabak.
Roomschen (Anti-), XXIX, 356—8.
Roomsch-Katholieken van aanzien, XXIII, 533; VII, 349.
——————, liederenschat, XXI, 90; X, 299.
—————— (Noord-Nederl.) aan de hoogescholen te *Keulen* en *Leuven*, XXIII, 284, 388, 489, 586; IV, 196.
——————, door een Hervormd predikant getrouwd, XXV, 441.
——————, *zie* Amsterdam (R. kerken), Jezuiten, Oldenburg, Protestanten, Rijthoven.
Roon, XXIII, 532.
Roordama-horen, XXX, 384.
Roordema-state, XXII, 58.
Roos (G. P.), XXV, 303.
Rooseboom, *Roosefelt*, *Roosendale*, XXV, 321.
Roscam (Petrus), XXIV, 277; V, 385; VI, 14.
Rosendaal, kapitein van de Jupiter, XXVI, 551; VII, 110.
Rosmolens a° 1611, XXIX, 272.
Ross (Gravin van), XXIV, 3, 67, 8 (*Pn*), 9 (*Pn*)*, 153.
Rössing (J. H.), XXIV, 97, 8.
Rossow (Helena v.), XXII, 247.
Rossum (Maarten v.), XXI, 437; VII, 427; VIII, 37, 199.
Rostock, XXVIII, 143.
———, doctoren slaan, XXVI, 74, 235.
Roswitha, *zie* Hroswitha.
Rotgans (L.), XXI, 172.
Roth—Scholtz (Friedrich), XXI, 28, 125, 338, 43.
Rotselaer, XXIII, 462.
Rotsketels, XXIV, 392.
Rotterdam, Chronyk, XXIII, 221.
————, Engelsche kerk, XXIV, 479.
————, gilden, XXX, 580, 2.
————, Leeskabinet, XXIII, 50.
Rotterdam, Luthersche gem., XXVII, 550.
————, mannetje op de Admiraliteitskamer a° 1809, XXIII, 502; IV, 81.
————, orgelisten, XXIV, 298; V, 42, 555, 6?2.
————, rederijkers, XXII, 125, 6.
————, scheepstimmerwerf, XXIII, 221.
————, straten, XXVI, 267; IX, 110.
———— , uitspanningsplaats van Annokké, XXI, 28.
————, vaan of zwaan als eerste windwijzer op de Luthersche kerk, XXVII, 550.
————, wapenborden uit de kerken verdwenen, XXI, 166.
————, wapenkaart, XXX, 207, 582.
————, nieuwe manier van zingen a° 1775, XXII, 607.
————, *zie* Muziek (Naaml.), v. Oeveren, Professoren.
Rottum, XXVI, 465, 6.
Rouaan, tol, XXII, 388.
Rouck (W. de), XXIII, 316.
Roulers, *Rouselaere*, zie Roesselaere.
Roundheads, XXVI, 197.
Rousseau's voorspelling, XXX, 64.
Routledge (Th.), papierbereider, XXVI, 432.
Rouwborden, XXII, 303; VIII, 360.
Roxbrough (Jane), XXII, 511.
Roxem, XXVI, 132.
Roxolanen (De vasten der), XXX, 515.
Roy (J. E.), XXI, 9.
Roy (de), *zie* Regius.
Royal Charles (De), XXIII, 221, 502, IV, 81.
—— Society a° 1709, XXIV, 172.
Royen (Mr. Hendrik v.) XXI, 6.
Rozenburg, graaf, XXIV, 522; V, 223, 564, 6.
————, heeren, XXIII, 218; IV, 278; V, 566; VI, 220, 381, 625; VII, 131; VIII, 428, 633.
————, kasteel, XXX, 450.
Rozendaal, kerkstichting, XXIX, 547.
————, St. Sebastiaansgild, XXIV, 422.

Rubens (Pieter Paulus), XXII, 354; VI, 104 *O*, 19; VII, 363; X, 113 *O*, 208, 454.
Rückert, Schwalbenlied, XXV, 55, 106.
Rudingensis, *zie* Rhodingensis.
Rudolf (Graaf), XXIV, 500, 1.
Rue (Mr. Pieter de la), XXI, 154 (*n*); II, 74; IV, 77; V, 17; X, 433, 8 (*P*), 514.
Ruisnerus (E.), XXVII, 74.
Rumphius (George Everard), XXII, 166.
Rupelmonde, XXIII, 202, 498; V, 100.
Ruperti »Regesta", XXIV, 289.
Ruppe (Christ. Fred.), XXI, 610; V, 624 (*n*. 5), 6, 8; VI, 126.
Rusé (Laurens), XXII, 332.
Rusland, XXI, 544; II, 479; III, 596
———, vorsten en vorstinnen, XXI, 105, 11.
———, Alexander I, XXV, 222.
———, Catharina II, XXVIII, 388.
———, graven, XXIII, 596; IV, 389.
———, Reis, XXX, 334.
———, Schetsen, XXIX, 38.
———, *zie* Bijbel, Czar, Franschen, Grafheuvels, Moskou, Moskovie, Peter, Servet, Spelfouten.
Russel (Lord), XXII, 274.
——— Smith (Alfred), XXIII, 221
Rustenburg, XXX, 532.
Ruwenbergh, kasteel, XXIII, 36.
Ruychaver (Nic.), brieven en stukken, XXIII, 444.
Ruychaversvolk, XXII, 56.
Ruyter (De), Dirk Marcusz, XXI, 4, 5*.
————, Frans, XXIV, 340.
————, Jan, XXVIII, 3, 4.
————, M. Az., XXI, 330; III, 442 (*P*.), 502 (*n*.); IV, 109, 340*, 524*, 84* (*Pn*); VI, 21, 5, 115; VIII, 307; IX, 137; X, 435 (*P*.).
————, » met Albemarle in den vierdaagschen zeestrijd, XXV, 273.
————, » anecdote, XXVI, 25.
————, » beker met afbeeldsel, XXIII, 443.
Ruyter (De), » handteekening, XXV, 166.
————, » schip a° 1666, XXIV, 566.
————, » tocht naar *Portugal*, XXV, 329.
————, » Leven, XXVI, 115; VII, 13; VIII, 195.
Ruyven, XXIII, 522 (*n*.)*.
Ruyven (Dirk v.), XXIII, 273 *O*.
Rij (Corn. Danckerts de), XXI, 163.
Rijchardus geneesheer, XXIV, 3.
Rijckhuysen (G. v.), XXIII, 526, 34.
Rijk, XXV, 374.
Rijk (Jacob Simonsz. de), XXIII, 243.
Rijksadviseurs (Commissie van), XXVI, 441 (*n*.); IX, 22.
Rijm (Saksisch volks-) op den Hermansslach, XXV, 495, 612.
——— (Tijd-) a° 1762, XXIV, 77.
———, *zie* Schippersnieuwjaarswensch.
Rijmen, toepasselijk op sommige plaatsen, XXII, 312, 3; III, 28.
——— toegeschreven aan Vondel, XXV, 613; VI, 19, 292, 396; VII, 281.
——— (Baker- en kinder-), XXI, 4; II, 310; III, 447; VI, 55, 75, 291; VII, 432, 87, 535, 91, 2 *O*; VIII, 110, 59, 70, 260 1, 308. 29 *O*, 541; IX, 148, 363; X, 160, 160 *O*, 95, 6, 525, 7, 35. *Zie* Anneke, Wolf.
——— (Bastkloppers-), XXVIII, 159, 60.
——— (Spot-), XXVI, 265—8.
——— (Staf-), XXIX, 159, 211, 60, 362, 465.
——— (Tijd-), *zie* Tijddichten.
——— (Wapen-), XXVI, 268—70; VIII, 433, 86.
———, *zie* Friesche, St. Maarten, St. Nicolaas, Vogelpoëzij.
Rijmslagen, *zie* Rijmen (Staf-).
Rijn, loop a° 1611, XXIII, 123, 7.
——— (Reis langs den Neder-), XXIII, 440.
Rijnberk, ingenomen a° 1597, XXIII, 285, 351; IX, 160.
———, kommandant a° 1597, XXX, 202.
———, victorie a° 1633, XXIII, 352.

Rijnenburg, XXV, 363, 4, 517; VI, 45.
Rijnland, Costumen, XXVII, 237.
———, rederijkers, XXII, 127.
Rijnsburg, XXIII, 366; IV, 55; VI, 134 (*Nm*).
Rijp (*De*), kerkglazen, XXVIII, 19.
———, Luthersche gemeente, XXX, 456.
Rijp (Jan Cornelisz. de), XXIX, 136.
Rijsum, XXVI, 352.
Rijswijk (Nederbetuwe), XXVIII, 583.
———, (Z.-Holland), XXIII, 179; IX, 5, 88.
———, » a⁰ 1528, XXI, 437.
Ryswyck, ingenieur, XXI, 449.
Rijswijk (Jan v.), XXVII, 449.
Rijter *of* Ruyter (Jan de), XXVIII, 3.
Rijthoven (J. A. Heynshelmans v.), „Heylich Roomsch Gheloove", XXII, 169.

S, *zie* Bijwoorden, Taalgebruik.
Saagman (Gillis Joosten), XXI, 168.
Saavedra (Didacus) Faxarsus, XXI, 186; III, 506.
Sacramentsdag, XXIV, 425.
Saffatinus, XXVI, 92.
Saint Germain (Graaf), XXX, 14.
Sainte-Beuve, XXII, 405, 601 (*P*).
Sakkerdaanhout, XXI, 224; IV, 79; VIII, 188 (*n.* 1).
Saksen, XXII, 389, 90.
———, Albrecht, XXIX, 508.
———, Anna, XXX, 376.
———, *zie* Rijm, Rijmen (Bastkloppers-).
——— -*Weimar*, Bernard, XXX, 58.
Saksen, Saksers, XXV, 495, 508.
Saksenland, XXV, 575, 6.
Saksisch (Friso-), XXVIII, 138.
Sala (Angelus), XXIII, 127.
Salinga (Assuerus), XXIV, 338 (*Gr.*)
Salisbury (Graaf van), XXIII, 438.
Salland, XXI, 631 (*n.* 5); VI, 377 [1]).
———, oude grenzen, XXII, 65, 275.
Salm (Von), rijngraaf en regiment, XXX, 534.
Salmasius, XXII, 74; X, 435.

[1]) *Lees* reg. 1 v. b. *niet* Holland, *maar* Salland.

Salmone, prinsdom, XXVII, 261.
Salomo's gericht, XXII, 440 (*Sch*).
Saluste (W. v.), »De Schepping der Wereld", XXIII, 349.
Salzburg, XXV, 576, 85.
Salzburgers, afstammelingen te *Groede*, XXVI, 610.
Sambix (Félix v.), XXI, 281; VI, 78.
Samiellum, XXIX, 463 (*Nm*).
San Donato, Galérie, XXVIII, 128.
Sande, *Sandenburg*, XXII, 50*; X, 619, 27.
Sande (Johan v. den), XXX, 409.
Sandelingen (*De*), XXIV, 368; V, 433 *O*, 522.
Sandra (Margaretha de), XXV, 501; VII, 167.
Sant (Hendr. v.), XXIII, 392.
Santen, denkbeeldige, XXIV, 148, 217; V, 347, 456, 7, 65; VI, 478; VIII, 188, 9.
———, rijdende, XXVIII, 158.
Santfirde, XXIV, 202.
Santiches, XXII, 602; III, 73 [1]).
Santman (Henric), XXI, 198, 9; II, 141
Saparoua, XXX, 322.
Sappemeer, XXX, 456.
Saravia, XXVII, 26.
Sardi Venales, Satyra Menippea, XXIV, 457 *O*
Sarkophagen, *zie* Doodkisten.
Sarracenen, XXIV, 254, 5.
Sarrische (*Savries-*) *hut*, XXX, 336.
Sarwerden, XXIV, 411*.
Sas-van-Gend, XXIV, 434; V, 391.
Sasbout (Matthias), XXIX, 206, 359.
Sassenheim, XXVI, 145.
Saturnus, XXIV, 394.
Satijn, XXIX, 273.
Saunders (Dr.), XXVI, 6.
Sautoirs, XXIII, 104.
Sautijn Kluit (Mr. W. P.), XXI, 170, 5, 281, 349; VII, 617; VIII, 333, 96.
Sauvegarde (Recht van), XXII, 549*b*; III, 179.
Savoye, Geschied. d. Hertogen, XXIII, 13.

[1]) Vgl. *Nav.* XXXII, 234.

Savoye, Reis, XXII, 559*a*; IV, 125.
——— -Carignan, XXIV, 315.
Sayedra, XXVII, 26.
Scaligerana, XXIV, 379.
Scaphander (De), XXV, 330, 87.
Schaak, XXIX, 155.
Schaakspel, XXIII, 280; V, 90, 113; VIII, 215, 370, 440.
Schaakspeler (De) van v. Kämpelen, XXI, 219.
Schaar (De) in de Heraldiek, XXIII, 104.
Schaatsbanen, XXVII, 431.
Schaatsen, XXX, 454.
————makersgild, XXII, 228.
Schaatsenrijden, XXI, 478; VIII, 440.
Schabalie (Joh. Phil.), XXVII, 376.
Schaeck *of* Schayck, gebroeders, XXIII, 301.
Schaef (Marten Jansen), gezagvoerder der Drenthe, XXVII, 13, 162.
Schagen, XXI, 279, 328; III, 118; X, 252.
———, scheepvaart, XXV, 159.
Schaking in de 15e eeuw, XXVII, 211.
Schalkwijk, XXVIII, 57 (*n.*).
Schandbrieven, XXIX, 18.
Schandsteenen, XXI, 481; II, 433, 97; III, 1, 485; IV, 400.
Schansman (J.), XXI, 9.
Scharpenborch (*De*), XXVI, 166, 7.
Schasz (Samuel), XXIV, 273, 4 (*B.*); V, 153.
Schedelkettingen, XXIII, 601.
Scheeps-armen, *zie* Emden.
Scheepsbevelhebbers, XXI, 376, 450; II, 1—4, 165—7, 552*b*; III, 408, 9, 35, 546; IV, 210, 532, 45; V, 203, 438; VI, 393, 551, 2; VII, 13, 50, 110, 45, 50, 62; VIII, 154, 74, 369, 503; X, 118, 276, 480. *Zie* Commandeurs.
Scheepsgebruiken, XXIII, 206; IX, 120.
Scheepskameelen, XXX, 445.
Scheepstimmerwerven, XXII, 365; III, 221.
Scheepvaart, artikelen, (a° 1551) XXVIII, 593; (a° 1648) XXVIII, 330.
———, rechten, XXV, 261.
Scheer de Leonastre (J. F.), XXII, 22.
Scheerboom (Andries), XXV, 222, 330, 87.
Scheeren, XXVII, 343, 450.
Scheidemann (Heinr.), XXI, 568; II, 294, III, 514.
Scheidt (Samuel), XXII, 294.
Scheikundigen, XXX, 219, 446, 8.
Scheitz (M.), XXX, 273 *O.*
Schelde (Ooster- en Wester-), XXII, 550*b*; III, 131; V, 167.
——— »(Van de) tot de Weichsel" XXVII, 185, 449.
Schelling (V. der), *zie* Alkemade
Schelpgeld, XXVI, 72, 174, 335, 6.
Scheltema, Jac., XXVII, 24.
———, » , geschriften, XXIV, 579; V, 442; VIII, 599; IX, 252, 408—10; X, 580.
———, P. , XXIII, 222, 7; IX, 250.
———, » , geschriften, XXIV, 529; V, 261; VI, 17.
Scheltius (Nic.), XXV, 425.
Schelveringee (*De*), XXI, 269.
Schenkenschans, XXIV, 140; VII, 119, 426.
Schenkinsma-state, XXIV, 177.
Schepen, *zie* Vaartuigen.
——— (Merkwaardige), *zie* Armada, Barendsz, Royal Charles, Scheepsbevelhebbers, Vlag, Vlootvoogden.
Schepen-brieven, XXII, 229.
Schermmeesters, XXIX, 385.
Scherpenisse, XXX, 626.
Scheurkalenders, *zie* Kalenders.
Scheurtje (*'t*), zeeslag, XXVII, 13, 162.
Scheveningen, XXIV, 212.
Schiedam, Luthersche gemeente, XXVI, 334.
———, lijnbanen, XXX, 104.
———, orgelisten, XXV, 112, 555.
———, rederijkers, XXII, 126, 7, 9.
———, straat, XXV, 303.
———, *zie* Muziek (Naaml.).
Schiermonnikoog, XXV, 602 (*Nm*); VI, 465, 6.
Schilderessen, XXI, 188; III, 637; V, 501; IX, 378; X, 42, 436.
Schilderkunst, XXI, 251, 397; II, 354; III, 73; IV, 579; VII, 254; X, 454.

Schilders, XXI, 186, 8, 9, 93, 216 (*n.* 2), 42, 351, 97—9; II, 3, 26, 125, 80—2, 268, 354, 510; III, 269, 316, 48, 442; IV, 37, 97, 157, 60, 5, 6, 8, 201, 62, 304, 24—6, 49, 435, 6, 59, 522, 79; V, 8, 44, 162, 204, 15, 20, 61, 73 *O*. 335, 94, 428, 36, 548, 618; VI, 48, 78, 104 *O*, 239, 381, 538; VII, 29, 75, 120, 90, 253, 4, 427, 80, 504; VIII, 4, 20, 126, 7, 9, 36, 74, 5, 215, 355, 487, 504; IX, 119, 79, 397, 426, 623, 32; X, 42, 190, 310, 435—8, 54, 88, 537, 80, 6, 630.
———, Hollandsche en Vlaamsche, XXVI, 236; VIII, 4.
———, »Schouwburg", XXIV, 157.
Schildersakademie, *zie* Graat.
Schilderscholen (Nationale), XXX, 454.
Schilderij met zonderlinge voorstelling, XXX, 40.
Schilderijen, Catalogus, XXIV, 157.
————, op den huize *Vianen* a⁰ 1567, XXII, 330; III, 281.
————, *zie* Brielle, Leiden, Moons, Veere, Wapen, Wapens, Zaltbommel.
———— (Figuur-) van S. v. Polanen, XXIII, 535.
————, getaxeerde waarde in 't begin der 17e eeuw, XXII, 180.
———— (Schoonmaken van), XXVI, 223.
Schildpad, *zie* Doos.
Schildteekens, XXVII, 199
Schiller, XXV, 433; X, 64 *O*.
Schim (Hendr.), zededichter, XXX, 434, 8.
Schimmelpenninck (Rutger Jan), raadpensionaris, XXV, 51; VII, 24; IX, 167, 383, 478; X, 110, 567.
Schinderhannes, XXX, 360.
Schinkel (De), XXII, 195.
Schippers (Jan Jacobsz.), XXI, 171, 86.
Schippersarmen-societeit, XXV, 227*, 8*.
Schippersnieuwjaarswensch in ankervorm, XXIX, 462.
Schliemann (Dr. Henri), *zie* Athene.
Schmerling, XXV, 528 *O*, 48.
Schokland ontruimd, XXII, 65, 391.
Schomberg (Hertog v.), XXV, 581.
Schonero (Jan), XXII, 335.
Schoockius (Mart.), Encomium Surditatis, XXV, 49 *O*.
School, tijdschriften, XXIII, 7; VII, 52,
Schoolgezang, XXIII, 254 (144).
Schoolmeester (Een) tot geeseling veroordeeld, XXVII, 9.
————-koopman in zout, XXIV, 2.
———— (Regent-), XXV, 210.
———— (Een vijftienjarige), XXVI, 541.
———— (Uit het handschrift van een), XXVII, 373.
Schoolmeesters, XXI, 316; II. 155; IV 3, 228, 51; V, 101, 52 *O*, 261, 426; VI, 29, 32, 497 *O*, 510, 40, 617; VII, 29, 178, 271, 373, 593 *O*; VIII, 120, 69; IX, 179, 206, 29, 32, 445; X, 6 (*n.* 1), 388, 9, 570.
———— (Fransche), XXIV, 362; VI, 77, 8; VIII, 495, 504; IX, 67, 9, 177—80.
———— in *Gelderland* in vroeger tijd, XXV, 577.
————, langdurige dienst, XXVI, 541, 4.
————, plak, XXV, 248.
————, spotnamen, XXVI, 522, 617; VII, 236.
———— (Vraagpunten voor), XXVI, 294.
————, *zie* Emden, Middelburg, Schrijfkunst.
Schoolprijzen a⁰ 1736—8, XXVII, 374.
Schoonderlogt, XXX, 150, 4, 5.
Schoonebeek (Adr.), XXI, 172.
Schoonhoven, Beschrijving, XXIV, 199.
————, klokken, XXIV, 199.
————, klooster *de Hem*, XXVII, 319.
————, kommandeur, XXVI, 366.
————, orgelist, XXV, 555.
————, Veerpoort, XXIX, 118.
————, vestingwerken, XXVII, 190.
————, vrede a⁰ 1322, XXVI, 86, 7.
Schoorsteen-opschriften, XXI, 8; IV, 360, 491. — *Zie* Baksteenen.

Schoot, Schoten, XXVII, 506
Schooten (Frans v.), XXI, 178; III, 518.
Schotel (Dr. G. D. J.), geschriften, XXIV, 363 (*n*. 3); V, 261, 442; VI, 44; VII, 65, 100, 252; VIII, 105, 43, 583, 633; IX, 386; X, 360, 566.
Schotland, grafheuvels, XXIV, 392.
————, Reformatie, XXIV, 479.
Schotschriften, XXIII, 446; IV, 48 *O*, 60, 171, 2, 457 *O*; VI, 497; VII, 283; VIII, 350; X, 95, 8, 470. *Zie* Bilderdijk, Feith.
Schotten in dienst van *Nederland*, XXIV, 207, 65; VI, 216, 425; X, 147.
Schouman (A.), XXIV, 74; V, 503.
Schouten (Willem *en* Wouter), XXVI, 506; X, 278.
Schrifturen van aanzienlijken op den huize *Vianen* a⁰ 1567, XXII, 338
Schrikkeljaren, XXIV, 301; V, 629; VI, 215.
Schrijfkunst, XXIII, 505; VI, 77.
—————, Handleidingen, XXIII, 504; IV, 387, 523; VII, 603.
————— (Meesters in de), XXI, 75, 134, 351; II, 26—8; III, 505; IV, 101, 362, 524; VI, 541; X, 437.
—————, vroegtijdig in Nederland beoefend, XXV, 210, 1.
Schrijver, Petrus, XXII, 32, 4, 75, 139; V, 611; IX, 110.
————, Remigius, XXII, 356, 7; V, 17.
Schrijvers, *zie* Vereeringen.
Schubert (Von), XXV, 214, 5.
Schudden van gebouwen bij harden wind, XXIII, 431; V, 148, 380.
Schuilkil, XXV, 321.
Schull (P. S.), XXVIII, 51.
Schulthesius (Johan Paul), XXVIII, 2.
Schultz, Jacob, XXI, 568; II, 294; III, 513.
————, Joh., XXVI, 74.
————, Otto August, XXI, 26.
Schutteldoekshaven, XXVI, 393.
Schuttersgilden, *zie* St. Joris, St. Sebastiaan.
Schuurman (A. M. v.), XXII, 32, 4, 6, 8, 73, 7; X, 42, 56.
Schuurman (A. M. v.), portret, XXX, 37.
———— » , testament, XXIV, 207; VII, 65.
———— » , woning, XXVII, 64.
Schuijt (Corn *en* Floris), XXI, 30, 252—61, 358, 401—3; II, 459, 515; III, 512
Schwaben, XXIII, 596.
Schwaben, XXVI, 149.
Schwerte, XXIII, 449.
Schÿndel, XXI, 330
Scorell (Joan), XXVII, 429.
Scott (Sir Walter), XXV, 484; VIII, 119.
Scottenpolder, XXX, 231.
Screvelius (Th.), XXVII, 611.
Scrieck Rodornus (Adr.), XXIII, 128.
Scriverius, *zie* Schrijver.
Scutius, *zie* Schuijt.
Sebaldeburen, XXIV, 364 (*n*. 1).
Sebastiaan, XXI, 500 (*n*.); VI, 407.
Seeland, XXIII, 598.
Segers (F.) contra Jan Wagenaar, XXIV, 61
Selsma (Gabbe Jacobs), XXVII, 557.
Selzen, XXIII, 598.
Senef, slag, XXIII, 68.
Sennaar, koning, XXIV, 473.
Sennhutten, XXV, 585.
Sepp (Jan Christiaan), XXI, 174; V, 577 *O*.
Servet (Michaël), XXX, 473.
Servet, bevochtigd, XXIII, 224; V, 156, 380.
————, niet in gebruik in *Rusland* a⁰ 1665, XXV, 219.
Setubal, XXIX, 629, 30,
Seveneecke, XXIX, 31.
Sevenhage, XXIII, 61.
Sewel (Willem), Nederd. Spraakkonst, a⁰ 1712, XXIX, 464, 507.
Sexbierum, XXIII, 464.
Seyffardt (Paul), XXII, 294.
Sforza (Galeas), hertog van Milaan, XXII 362, 3.
Shackerley Marmion, XXIII, 221.
Shakespere [1]), borstbeeld, XXIII, 604.

[1]) Aldus schijnt de naam volgens de laatste ontdekkingen van Turnivall, gespeld te moeten worden.

Shakespere, werken, Holl. vertaling a° 1780, XXIV, 559.
————, Hamlet, XXIII, 243.
Sharp (Becky), XXIV, 331.
Siam, XXIII, 599.
Sibelius (Caspar), XXI, 1?8.
Siberië, XXII, 395.
Sickingen (Frans v.), XXII, 447.
Siegen, XXIV, 276.
Sigfusson (Saemund), XXIV, 128.
Signorken, XXIII, 432.
Sigonius (Car.), XXIV, 470.
Sigynnen, XXIV, 156.
Silhouetten, XXII, 292.
Silteman (Rud.), XXII, 6?0.
Simoens (J.), XXII, 392.
Simon de Melaatsche, XXIV, 127.
Simon Paap, XXX, 360.
Simonswolde, XXVIII, 544.
Simrock (K.), XXIV, 129.
Simsoni Chronicon, XXI, 173.
Sinaï, XXIX, 424.
Sincfala, XXVI, 132.
Sinoutskerke, XXVII, 83.
St. Adriaan's klooster, XXX, 475.
— Aecht, Agatha, XXIX, 313.
— *Albansabdÿ*, XXIV, 343.
— Albertus, XXVII, 635, 6.
— *Aldegonde* (Mont). XXVI, 306, 7. *Zie* Gend.
— Aloysius v. Gonzaga, XXV, 389.
— Andreas, XXII, 547*b*; VII, 593.
— » , kruisen, XXIII, 104.
— *Andries*, landsmagazijn, XXVIII, 339.
— Anna, XXII, 392, 547*b*; III, 543; V, 159.
— *Anna-ter-Muiden*, XXV, 571; VII, 322.
— Antonius, XXV, 426; VI, 117; VII, 636; VIII, 520; IX, 345 [1]; X, 311.
— » , broederschap, XXV, 155
— » , *zie* Ziekten.
— Apollonius, XXII, 546*b*.
— Augustinus, XXI, 292; IV, 148 (*Afb.*), 305 (*Afb.*), 44, 63 (*n.* 3), 475.

[1]) waar herinnerd wordt, dat er verscheiden heiligen zijn van dien naam.

St Barbara, XXI, 238; V, 264.
— Barbela, XXIX, 135.
— Bartholomeus, XXII, 246; IV, 199; IX, 155.
— Bavo, XXV, 380; VI, 117; IX, 21, 112, 367, 572; X, 429.
— Benedictus, XXIV. 17.
— Bernard, XXIV, 266.
Bertinus, XXVI, 127.
— Bonifacius, XXIII, 175, 28?; X, 307.
— Brandaris, XXII, 67.
— Brigitta, XXII, 247.
— Carolus (?), XXV, 398.
— Catharina, XXVIII, 529.
— Cecilia, toonkunst-patrones, XXI, 34, 191; III, 76; IV, 508, 15.
— » , -dag, XXII, 247, 394.
— » , -lied, XXX, 307.
— Clemens, XXIV, 147.
— Cornelius, XXVII, 70. *Zie* Ziekten.
— Cosmas, XXVIII, 34, 137; X, 72, 248.
— Crispinianus en Crispijn, XXVIII, 339.
— Cunera, XXVII, 70; X, 614.
— *Cyr*, XXVIII, 564, 5.
— Cyriacus, XXVI, 61, 169, 70.
— Damianus, XXVII, 630. *Zie* St. Cosmas.
— Daniël, XXI, 575.
— Dionysius, XXIX, 624.
— Donaas, XXIII, 635.
— Dorothea, XXV, 145.
— Eal's merke, XXV, 347.
— Elbrechtskapel, XXIV, 35.
— Eleutherius, XXVII, 557.
— Elias, XXIX, 279.
— Eligius (Eloy, Loy), XXV, 265; VIII, 184, 9, 520.
— Felix, XXIV, 306.
— Felten, *zie* St Valentinus.
— *Filipsland*, zie Predikanten.
— Franciscus, XXII, 33; V, 337; VII, 557; IX, 540.
— *Gallen*, klooster, XXIV, 289. *Zie* Munt.
— Gallus, XXIII, 62.
— Geertruida, XXVIII, 183.
— *George d'Elmina*, XXVII, 49—52, 153—6.
— Georgius, XXIV, 146.
— Gereon, XXVI, 88, 484.

St. Gieleyn, *zie* Ziekten.
— *Gilles-Waes*, kerk, XXV, 399.
— Gratianus, XXIII, 239.
— *Helena*, ballingsoord voor Napoleon I, XXV, 532.
— ——— -medaille, XXI, 15; II, 8, 67.
— Hieronymus, XXI, 276; II, 180.
— ——— -kerken, XXI, 276.
— Hungarius, bisschop v. *Utrecht*, XXV, 49 *O*, 96 *O*.
— Jacob, XXIV, 456; V, 398; VIII, 158, 83; IX, 577; X, 311.
— » 's orde, XXVII, 597.
— *Jacques*, XXIX, 624.
— *Jago da Compostella*, XXX, 312.
— Jan, XXI, 217; III, 106; IV, 611; VII, 411; IX, 346; X, 562.
— —'s bessen, broodboom, -dag, -gebruiken, -kruid, -nacht, -worm, XXIV, 291, 339, 425; VII, 48; IX, 367; X, 311.
— —'s huizen, XXV, 179.
— —'s orde, XXIII, 288, 91, 436; V, 523; VI, 95, 368; VII, 137, 373, 420; X, 618, 23.
— —, *zie* Ziekten.
— Joris, XXIII, 266; V, 63; VI, 95, 117; VIII, 158; IX, 32, 135, 55.
— Judas, XXV, 32; VIII, 183
— Justus, XXVIII, 183.
— Jutmis, *zie* Spreekwoorden.
— Kunera, XXV, 491.
— Lambertus, XXVI, 131, 294; VII, 635.
— Laudus (Loth), XXVIII, 189
— Laurens, XXI, 238.
— Lebuinus, XXVII, 516.
— Lieven (Levinus), XXII, 67.
— *Lieven*, fort, XXV, 391.
— Lodewijk, XXVIII, 189.
— Lucas, XXIX, 346.
— Lucie, XXV, 173.
— Ludger, XXIX, 563.
— Maarten, (Martinus), XXVI, 62, 436; VIII, 158; X, 114 (*n*).
— » kerkpatroon, XXI, 251; II, 394 (*n*. 2), 507; III, 399, 450; V, 398; VI, 266, 370; VII, 54, 434; VIII, 157.
St. Maarten, schuddekorfsdag, XXI, 313, 473, 579; II, 195.
— » -zingen, XXI, 1; VI, 436; IX, 148, 570.
— » 's hout, XXI, 544.
— *Maarten*, XXV, 426.
— *Maartensdijk* (prov. Utrecht), XXIII, 56.
— » (prov. Zeeland), XXVIII, 267—9; X, 626.
— Macarius, XXVII, 327.
— Maeykenshout, XXI, 244.
— *Malo*, XXX, 453.
— Marcus, XXIX, 346; X, 54.
— Margriet, XXVI, 294; VIII, 296.
— Maria, XXI, 214; II, 389, 546*b*; III, 62, 106, 239, 63; V, 264; VI, 495; VII, 149; VIII; 188, 339, 77; X, 190. *Zie* 's Hertogenbosch, Kevelaar, Maria, O. L. V.
— Maria dell' Anima, XXV, 8; VI, 467.
— Marie (Amptman van), XXVI, 171.
— Matthijs, XXIII, 62; VI, 117; IX, 346; X, 160, 335.
— Maurits, XXV, 146; VI, 610.
— *Michels-gestel*, XXIII, 36.
— Michiel (Orde van), XXI, 599.
— Nicolaas, XXV, 264; VII, 411; VIII, 158, 211.
— » -avond, XXI, 56; III, 65; VI, 199.
— » -legende, XXIV, 254.
— » -rijmen, XXIX, 148.
— *Nicolaas*, XXII, 158; III, 303.
— *Nicolaasga*, XXVII, 81 (*Nm*); X, 384.
— Norbert, XXIV, 266.
— Odulphus *of* Olof, XXV, 346, 7; VI, 259.
— *Omer*, balliage, XXVI, 128, 33 (XXI, 613).
— Pantaleon, XXIV, 337, 8; VI, 99, 260, 516; VII, 420.
— Paulinus, XXV, 492.
— *Petersburg*, XXIV, 392; V, 214, 489, 95; VIII, 329.
— ——— (Herinnering aan), XXIV, 292.

St. Petersburg, Hollandsch magazijn, XXVI, 110.
— ———, keizerlijke bibliotheek bestolen, XXVI, 2.
— ———, *zie* Predikanten.
— Piat, XXVII, 557.
— Pieter, XXIV, 383; V, 493. *Zie* Spreekwoorden (Pier, Pietje).
— *Pietersdamme*, XXIII, 131; X, 564.
— Pietersvogel, XXVII, 77.
— *Pieterswiel*, klooster, XXV, 573.
— Plechelmus, XXIV, 300.
— *Quentin*, slag, XXII, 408.
— Quirinus, XXV, 6. *Zie* Ziekten.
— Regula, XXIV, 306.
— Reinoud, XXIII, 245; VI, 495.
— Rochus, XXX, 291.
— Salvator, XXIV, 199.
— Sebastiaan, XXIV, 40, 422; V, 52; VII, 535; VIII, 339, 77.
— Simon, XXV, 32.
— Simonisten, XXII, 279.
— Stephanus, XXI, 217; III, 384; VI, 125, 439 (*n.*) [1].
— *Teunis*, XXVII, 411. *Zie* St.Antonius.
— Tillo-Paulus, XXVI, 132.
— Valentinus, XXIV,501; VIII,35, 183.
— Victor, XXVI, 41, 69.
— Walburg, XXV, 173.
— Willebrord, XXIII, 545; IX, 202, 39, 345.
— » , bisschop, XXII, 195; III, 175; VII, 578.
— » , collegiën, XXI, 548; II, 196; III, 285.
— » , dag, XXVII, 118; IX, 345.
— » , flesch, XXIX, 625; X, 100.
— » , gild, XXIV, 155.
— » , kinderen, XXII, 195.
— » , klok, XXX, 337, 8 (*n.*).
—, *zie* Santen, Santiches.
— *Winoxbergen*, XXI, 7, 388, 90, 614 (*Nm*); IV, 233.
— ————, casselrye, XXVI, 128.

[1] Vgl. *Nav.* XXVII, 55, welke opgaaf ons juist voorkomt

Sinteland, XXIII, 543.
Sipkulo, klooster, XXVIII, 107.
Six v. Chandelier (J.), XXIV, 539, 40; VI, 551, 610; VII, 499, 533; VIII, 247, 423.
Skandinavië, XXIII, 597, 8; IV, 389—92. *Zie* Edda.
Skanor, XXIV, 347; VIII, 101.
Skelet, *zie* Geraamte, Grafheuvels.
Skythen XXIII, 597, 600.
Slabbekoorn, XXII, 365.
Slabberjan-spel, XXII, 155, 97.
Slachtvee gekeurd a⁰ 1444, XXII, 480.
Slangengift, voorbehoedmiddelen, XXII, 309.
Slatius (Hendr. Danielsz.), XXVII, 276.
Slaven, slavernij, XXIII, 166, 438; IV, 147, 54, 445, 71; VI, 231, 611; VII, 49, 153; VIII, 116, 7.
——— bevrijd a⁰. 1535, XXV, 284.
——— -handel, XXIII, 166.
——— -logis aan *de Kaap* a⁰ 1771, XXIII, 233.
Sleeswijk, XXIV, 347.
Sleger (J.), XXII, 255.
Sleidanus (Joh.), geschriften, XXII, 336; IV, 66.
Slennerhincke, XXII, 131, 2; VII, 537 *O*, 619, 20.
Sleutels, groote, XXIV, 260, 369; V, 585.
———, verguld zilveren, XXV, 226.
Sliedrecht, XXI, 120; VI, 436.
———, heeren, XXVI, 112; VIII, 369; IX, 481.
Slingeren, *zie* Schudden.
Slingeruurwerken, XXIX,278; X, 450, 2.
Sloterdijk, XXII, 507; X, 315.
Sluipwijk, XXIII, 533.
Sluis, XXI, 9; II, 276; III, 433, 6; IX, 470.
——, belegerd a⁰ 1604, XXI, 511. — ontlegerd, XXII, 177 (*Pn*); III, 434.
——, Belforttoren, XXV, 380.
——, Gouverneurstuin, XXX, 564.
——, grafteekens, XXX, 27, 562.
——, hal (thans, raadhuis), XXVIII, 158.

Sluis, kaart van het land a⁰ 1605. XXI, 512.
——, kerktoren, XXVIII, 158.
—— (Plan van het oude), XXVII, 167.
——, rederijkers, XXIX, 135.
——, St. Janskerk, XXX, 562—4.
——, straten, XXII. 201; IX, 111.
——, werken, XXVII. 432.
——, zeeslag a⁰ 1340, XXVI, 637.
——, *zie* IJken.
Sluiter (Willem), XXIII. 68, 182, 503; IX, 421, 562.
Sluizen, XXI, 163. 538; IV, 387; VII, 181, 247, 369, 411.
Sluter (Claes), XXII, 511. X, 248.
Slijpe, klooster. XXVII. 556.
Smak-avond, XXI, 56.
Smallegange (Mattheus), kroniekschrijver, XXI, 249, 50; VIII, 430.
Smeden-patroon, XXVIII, 184.
Smet (J. J. de), XXVIII, 404, 520.
Smetius (Joh.), XXVIII. 54; X, 121, 447.
Smirna, XXIV, 494 (*Afb.*); VIII. 508, 9.
———. consuls, XXIV, 494: V, 205, 57, 514.
———, katoen, XXVIII. 390.
———, Nederd. Herv. gemeente, XXV, 257.
Smith, *zie* Russel.
Smits (L.), XXI, 75, 172.
Smousejoden, XXV, 197.
Smijtegelt (Bern.). XXVII, 232.
Snaphaan (Abr.), XXIV, 459.
Snaphanen, XXIX, 508.
Sneek, XXVII, 54.
———, Beschrijving, XXIV, 300.
———, klokkenspel en orgel, XXIV, 300.
———, orgelist, XXV, 555.
———, straat, XXV, 629; VI, 80.
———, Waalsche gemeente, XXII, 3.
———, *zie* Almanak, Muziek (Naaml.), Straatzangen.
Sneeuwschoenen, XXX, 454
Snel, Jan, XXV, 433*.
——, Willebrord, XXVIII, 12, 4; X. 454.
Snelgersma, XXIII, 496 (*n.* 1).
Snelgrave, XXX, 515.
Snelleghem (*Snellegeestkerke*), XXVI, 129.
Snelrijders, *zie* Paardrijders.
Snoeken, XXV, 207.
Snijwerk, XXII, 352, 507; V, 55, 280: VIII, 521.
Socinianen, XXIII, 169; VII. 62, 321, 31.
———, plakkaat a⁰ 1653, XXVII, 544, 8.
Socinus' boeken verbrand?, XXIII, 169; IV, 174
Socrates, XXIV, 475.
——— (Verrezene), XXIX, 493
Soerabaja, XXVIII, 83.
Soest, *Soestdijk*, XXIII, 555.
Soja, XXVIII, 160, 439.
Söllner, XXVI. 62.
Somerghem, XXVI. 130.
Somerset (Edward duke of), XXVI, 5.
Sommelsdijk, XXI, 590 (*Z.*); II, 371; III, 554.
————, orgel, XXIV, 298.
————, uit het archief (a⁰ 1781), XXI, 593.
Sonmans (Sonnemans), schilder, XXI, 186.
Sonnetten, *zie* Klinkdicht.
Sonnius (Petrus), XXIII, 287, 90.
Sonoy (Dirk), XXIV, 592; V, 497; IX, 308
Sorberiana, XXIV, 379.
Sorius (Jac.), XXIV, 169; VI, 8.
Sortiebruggen, XXII, 23.
Soto, XXIV, 473.
Sotternieën [1], XXIX, 518; X, 520.
Sou (*'t*), XXVI, 88.
Souburg, XXVI, 88.
Soutelande (Madame de), XXII, 14.
Souterius (Daniël), XXI, 166; VII, 612; IX. 340, 2
Souterliedekens, XXI, 75; II, 417.
South-Lieth, XXIV, 479.
Souza (Da), XXIII, 166.
Spaansch (Het), XXI, 497; III, 479. *Zie* Spreekwoorden, Woorden.
Spaansche ezel, XXIV, 405 (*n.*).
————, galeien overzeild, XXI, 510.
————, kraag, XXII, 439; IV, 404.

[1]) Zie beneden, Spelen, de noot.

Spaansche, Successieoorlog, Historie, XXIV, 175.
———, veldheeren uit den Tachtigjarigen Oorlog (Leven van), XXII,115.
———, *zie* Dortmund, Speelkaarten.
Spandinck (Galius), XXII, 336
Spanjaard(Gereformeerde) in *Gelderland*, XXVI, 290. — *Zie* Leiden.
Spanjaarden, schimpnamen, XXI,535, 79; II, 45, 201
Spanje (Grenstraktaat met) a⁰ 1658, XXIX, 344.
——— (Holl. stuurlieden in dienst van), XXX, 278.
——— Muzelmannen, XXIV, 148.
——— (*Nieuw*), XXII, 336.
——— (Oorsprong onzes opstands tegen), XXI, 287.
———, Isabella, XXI, 107.
———, publieke zindelijkheid, XXII, 376.
———, Reis, XXII, 344, 76.
——— (Schrijvers over onzen worstelstrijd met), *zie* Coloma, Strada, Stratius.
———, *zie* Alva, Armada, Barcaistegui, Bidden, Filips, Hattem, Heemskerck, Hoopman, Joden (Hoogmeesters), Navorscher, Ulloa.
———, Alfonsus III, XXIV, 148.
———, Karel II, XXIII, 479.
———, Karel III, XXVIII, 505.
Sparendam, tol a⁰ 1414, XXVIII, 229.
Sparrman (Anders), XXV, 215.
Sparwoude, XXVIII, 632; IX, 326.
Sparwoude (v.), Alida, XXI, 602.
———, » , Clara, XXII, 161.
Spectator (De Militaire), XXVIII, 562.
——— (De Nederlandsche), XXI, 24
——— (De) van Steele, XXVII, 1050.
——— (De) van Tooneel, Concerten en Tentoonstellingen a⁰ 1843, XXIX, 360.
Spectatoriale geschriften, XXIX, 570, 1.
Speculatiën in de 17e eeuw, XXV, 577.
Speculator (Durand bijgen.), XXIV, 470.
Speculum morale, XXVIII, 522
Speelgoed, *zie* Neurenberg.
Speelkaarten, XXIV, 339; V, 126, 254, 314; VIII, 163; IX, 265, 431.
Speelkaarten (Gezegelde), XXII, 350.
———, Spaansche en Duitsche, XXVI, 617; VII, 120.
Speellieden, XXI, 356; III, 303. *Zie* Amsterdam, Bergen op Zoom, Delft, Deventer, Dordrecht, Gend, 's Gravenhage, Haarlem, 's Hertogenbosch, Kampen, Leiden.
Spel van Winter en Zomer [1]), XXVI, 214, 301; VII, 171; IX, 31.
Spelen (Abele) [1]), XXVI,214, 53; VII, 559.
——— van Sinne [2]), XXI, 561; II, 126.
——— » in handschrift a⁰ 1618, XXVIII, 16.
Spelen, *zie* Biljart, Bollen, Damspel, Dominospel, Kaartspelen, Kegelspel, Kinderspelen, Lansquenet, Notenspel, Schaakspel, Toccodille, Trictrac, Voltespel. *Zie ook* Volksspelen.
——— a⁰ 1619 te *Cadzand*, XXV, 52.

---

[1]) Abele spelen (Jeux habiles) waren geschikte, schoone of knappe spelen, zijnde de benaming van ernstige tooneelspelen of drama's, — vgl. G v der Eembd's Haarlemsc Belegeringhs »Treur-blyeynde-spel", — in onze Middeneeuwsche tooneelpoezij, in tegenstelling der »Sotternieen" of »Sotte Cluten" (kluchtspelen); zie Oudemans, Middel-Nederl. Wdbk., I, 606; Jonckbloet, Geschied d. Midden. Nederl. Letterkunde, III, 530. Volgens Dr. J v Vloten, Beknopte Gesch. d, Nederl. Lett. en 2e dr., bl. 167, waren de »abele spelen" met de »Sotternieen" zóó nauw vereenigd, dat hun rijm somtijds aaneensloot, en de »Sotternie" in haar eersten versregel op den laatsten van 't abele spel rijmde. Beiden leveren ze ons eene voorstelling en gisping tevens, van de zeden, misbruiken en gebreken der verschillende standen, van de middennederlandsche maatschappij. Het »abele spel van den Winter en den Zomer" is volgens laatstgen. schrijver (t. a. p., bl. 168), van geheel anderen aard dan de overige, en mag eer een zinnespel in den trant der volgende eeuw en harer rederijkers heeten.

[2]) Spelen van Sinne (Sinnekens) noemde men de zinnelijke, voor de zinnen waarneembare voorstellingen of personificatien van abstracte eigenschappen of deugden; 't waren gedialogiseerde bespiegelingen over zedekundige vragen, in allegorischen vorm; »verstandelijke" spelen of allegorische drama's, met louter zinnebeeldige figuren of verpersoonlijkte abstracties als optredende personen, waaronder sommige als »Sinnekens". Als zijnde van zedelijk-zinnebeeldigen aard heetten ze ook »Moraliteiten".

Spelen, verboden, XXI, 351; II, 386; IX, 17, 90, 238, 81.
Spelfouten op uithangteekens als inkomsten-bron in *Rusland*, XXIV, 450.
Spelling, Grondbeginselen, XXVII, 569.
——— geen modezaak, XXV, 89.
———, *zie* Taalgebruik.
Spencer, XXI, 609.
Speulderbosch (*Het*), XXVI, 326.
Speyk (J. C. J. v.), XXI, 115.
Sphaeres, *zie* Globes.
Spiegel (Hendr. Laurensz.), XXV, 607; X, 55.
——— » » , fragment eens briefs aan Corn. Boomgaertsz, XXV, 7.
——— (Laurens Pieter v. d.), raadpensionaris, XXVIII, 348.
Spikeroog, XXV, 209.
Spilbergen (Joris v.), vlootvoogd, XXI, 169; II, 1; VII, 612.
Spina (Alph. à), XXII, 334.
Spinnewielen, XXVII, 153 *O*, 244, 306.
Spinola (Ambrosius de), XXII, 179; IV, 232, 3; V, 395*, 499; VI, 115, 76; VIII, 118.
Spinoza (Bar. *of* Bened.), XXVII, 61, 331, 497.
——— » , tijdelijk uit *Amsterdam* gebannen?, XXI, 133; VII, 489, 98.
Spiraalpompen, XXX, 447.
Spitzbergen, kaarten a⁰ 1612 en 26, XXVII, 153 *O*, 230; VIII, 8.
Spoken, *zie* Bekker, Bijgeloof, Paulatinus.
Spoor (Ooster-, Rijn-), XXIV, 385.
Spotbeelden in kerken, *zie* Vos.
Spotnamen, -prenten, -rijmen, -verzen, *zie* op de woorden zelve.
Spraakgebruik, alliteratie, XXVI, 249; IX, 159, 260, 465.
——— (Grilligheid in 't), XXIX, 41, 311.
———, *n* = *ng*, XXIX, 33.
———, verandering van beteekenis, XXVIII, 571; IX, 507.
———, vergelijkingen van menschen met dieren, XXIX, 432.
Spraakgebruik, verkeerde uitdrukkingen, XXIV, 546.
———, vreemde woordverbindingen, XXIX, 40.
———, welluidendheid, XXVIII, 404; IX, 256
———, *zie* Naamsverdubbeling, Namen (Bijbelsche-, Dier-, Kerkelijke, Menschen-, Persoons-, Plaats-, Schimp-), Rijmslagen, Taalgebruik, Telwoorden, Voorzetsels, Woorden.
Spreekwoorden, verzamelaars, XXV, 89, 576 VI, 214; X, 472, 3, 526.
———, oudste verzameling, XXVI, 212.
——— (Beredeneerde verzamelingen van *Friesche*), XXV, 20; VI, 291; X, 43.
———, Lezing van Te Water, XXVII, 26.
——— (Limburgsche), XXIX, 32.
——— en spreekwijzen, afgebeelde, XXIV, 205 *O*, 345, 583.
——— » , algemeene, XXVI, 214.
——— » , hedendaagsche, XXVI, 409.
——— » , omgekeerde of verdraaide, XXVII, 382.
——— » , in ouden en nieuwen vorm, XXIV, 168.
——— » , uit den vreemde, XXIV, 327, 73, 547, 609; V, 122, 298, 337, 43, 410, 586; VI, 146, 302, 409; IX, 470; X, 530. *Zie* Spreuken.
——— » (Hoogduitsche) over Holland, XXII, 196.
——— » , ontleend aan den *Bijbel*, XXIV, 547, 58, 74, 86, 97, 605; V, 20, 8, 70, 87, 8, 115, 78, 294, 336, 43, 400, 52, 556; VI, 33, 193, 248; VII, 237, 454, 70; X, 360, 473, 4. — *Horatius* en *Virgilius*, XXIV, 78, 9. — *Reinaert*, XXV, 190.
——— » , die in het *bijgeloof* wortelen, XXIX, 39.
——— » , waarin de **bok** een rol speelt, XXII, 592; IV, 102, 550;

rol speelt XXII, 592; IV, 102, 550; V, 36, 83, 115, 6, 250, 343, 4.

Spreekwoorden en spreekwijzen, aan **katten** ontleend, XXI, 591 (?), II, 130, 635; IV, 558; V, 66, 117, 344; VII, 82, 3.

——— id. **Bacchus**, XXII, 427; IV, 103, 4, 605; V, 251, 338; IX, 506; X, 361, 526, 56.

——— id. **dood** en **sterven**, XXII, 634; III, 621; V, 197, 299; VI, 522, VIII, 20.

——— id. **heimelijk schoolverzuim**, XXI, 151; XXII, 259, 301, 470, III, 154, 519; IV, 14, 5.

———, id. **zout**, XXX, 131.

———, id. saamgesteld met — **apostel**, XXV, 24, 33, 336—9, 455—7, 63—6; VI, 37. — **broeder**, XXV, 461. — **Egypte**, XXV, 401—3. — **gebod**, **geboden**, XXV, 34, 179, 404—7, 56, 7. — **hand**, **handen**, **linkerhand**, **rechterhand**, XXI, 374, 531; IV, 561; V, 21, 32, 70, 115, 408—20; VI, 54; IX, 211, 365, 563; X, 132. — **Israël**, XXV, 556, 7; VII, 241. — **kalf**, XXVI, 193—7. — **Kanaän**, XXVI, 197, 201, 5. — **land**, XXVI, 200—5. — **manna**, XXVI, 206, — **mond**, XXIV, 552; V, 27, 88, 179, 80, 8; VI, 207—11; IX, 40. — **Mozes** en **Aäron**, XXIV, 550, 1, 75; V, 80—7, 116, 344; VI, 202, 49. — **Paasch**, **Paschen**, XXV, 20, 1; VI, 198; VII, 237—9, 470. — **Pilatus**, XXV, 29—32, 68, 178, 414, 53—5; IX, 466. — **Sabbat**, XXVII, 242—4. — **schoen**, **schoeien**, XXV, 457; VII, 455—7. — **staf**, **stok**, XXVII, 457—9. — **tabernakel** (heiligdom, heilige der heiligen), **tempel**, **voorhangsel**, **voorhof**, XXVII, 459—65; X, 536, 61. — **vinger**, **vingers**, XXV, 22, 70; 408, 10, 1, VII, 466, 7. — **ijver**, **ijveren**, XXVII, 468—70.

SPREEKWOORDEN (WIJZEN) [1].

Nieuwsgierig Aagjen (van *Enkhuizen*), malle aagt, XXVI, 401; X, 361. — hij is aangeschoten, XXX, 556. — op zijn aangezicht vallen, XXIV, 552. — den aap vinden (vlooien, luizen), XXV, 294, 505. — hij weet wel waar Abram (Bartel, Balm, Batlef) den mosterd (most) haalt (maalt), XXVI, 33, 248; IX, 155; X, 472, 3, 559. — Absalom hangt aan zijn haar, XXX, 474. — eten met Adamsvorken, XXV, 463. — daar schuilt een adder onder 't gras, XXIV, 601. — zij branden haer aert, enz., XXI, 372. — dat is zijn alpha en omega, XXV, 299. — hij kent zijn alphabeth, XXV, 300. — het alphabet der belijdenis, XXV, 300. — de almanak voorspelt niets goeds, XXII, 238. — zoo waar als amen, XXV, 301. — dat behoort als amen bij de preek, XXV, 301. — men zou er apen meê vangen, XXII, 425. — voor een appel en een ei koopen, XXI, 577. — een appel in de Mei is zoo goed als een ei, XXIII, 521. — de eerste appelman was Adam enz., XXX, 526. — het appelmannetje komt om zijn geld, XXI, 476; VI, 616; X, 526, 610. — ik heb met u een appeltje te schillen, XXV, 126. — April doet wat hij wil, XXI, 479. — op den eersten April stuurt men de gekken waarheen men wil, XXV, 31 (vgl. bl. 344). — Aprilletje zoet geeft nog wel eens een witten hoed, XXI, 479. — asch is verbrande turf, XXV, 454. — zijne asch ruste in vrede, XXIV, 601. — ave Maria, XXV, 340. — om 'n averklap, XXV, 340, 9. — van Babo naar bibo, XXV,

1) Deze lijst is alphabetisch gerangschikt naar het eerste daarin voorkomend zelfstandig naamwoord, onverschillig of er de klemtoon op valt of niet. Waar dit naamwoord gemist wordt, is de klemtoon in aanmerking genomen. — Zie boven, bl. V (Aanhaling).

31, 66, 249. — babok heeten, XXI, 95. — van bakboord (bikboord) naar stuurboord (bakboord) zenden (sturen), XXIII, 206, 7; V, 67; IX, 466. — hij is naar *Bakkeveen*, naar *Balk*, XXII, 194. — baksels en brouwsels, XXIX, 261. — stalen balein, XXIX, 212. — hij is balsch geworden, XXIII, 621. — up hugen bank setten, XXIV, 95. — er is maar één bate en ieder staat er na, XXV, 196. — à la Baradas, XXII, 292 (*n.* 5). — het zijn sterke beenen, die de weelde kunnen dragen, XXV, 559. — hij is altoos het kwade beest, XXIV, 612; V, 346. — dat is al een begin van het bittere lijden, XXV, 341. — nu komt het begin van het einde, XXV, 609. — blauwe begijnen, XXIV, 155. — dat is de beker uit Benjamin's korenzak, XXV, 341. — wanneer de berg niet tot Mahomed komt, gaat M. tot den berg, XXI, 267, 580. — het is daar een *Bethlehem*, hij moet naar *B.*, XXIV, 600. — laat hem betjen, XXVI, 253. — hij spaart beugel noch band, XXIX, 468. — in de beurs (bus) blazen, XXIV, 85, 193, 292. — zij rijdt op den bezem, XXIX, 39. — zalig zijn de bezitters, XXV, 79. — hij heeft een bezoek van den heer Munk gehad, XXI, 625; II, 194. — van biboord naar baboord, XXIX, 466. — boven zijn bier zijn, XXX, 361, 526. — te bier en te brood leggen (liggen), XXV, 531. — nog twaalf blaadjes, XXV, 339. — blauwe bisschop, XXIV, 155, 249. — blauw blauw laten, XXX, 609. — elk moet zijn eigen bles maar rijden, XXV, 454. — blauwe bloemetjes verkoopen, XXV, 353. — blauwe bloemen wijs maken, XXIV, 13, 154, 248. — zonder blikken of blozen, XXIX, 261. — bloed wateren, XXIX, 212. — hij stelt (zet) de bluts tegen de buil, XXV, 358. — op gewijden bodem, XXVII, 455. — ik heb er den bof van, XXV, 255; VI, 564. — 't zal wel uitkomen waar Bokelaar geslapen heeft, XXV, 344. — hij is op weg naar Bommel, XXIII, 622. — de boog kan niet altijd gespannen wezen, XXIV, 601. — boontje komt om zijn loontje, XXI, 476; VI, 614—6. — al het booze begint in den naam des Heeren, XXV, 298. — de borst smeren, XXII, 207, 365. — op een bot, XXV, 357. — het is boter aan de galg gesmeerd, XXI, 206, 7. — botje bij botje, XXVIII, 68. — 't is een bram, XXX, 475. — zoo helder (schoon) als een brand, XXVII, 187, 345, 86. — brassen en bassen, XXIX, 467. — hij heeft niets meer te breken of te branden, XXIX, 468. — zoo zout als brem, XXIX, 511; X, 48, 131. — mijn vader is geen Bremer, XXIV, 387, 464. — een bril krijgen, bril zien, XXIII, 28, 98. — 't beste brood op 't venster leggen, XXIII, 327. — waar de brouwer zit kan de bakker niet zitten, XXIX, 261. — kallen als Brugman, XXIX, 309. — dat kan bruin (de blauwe) niet trekken, XXV, 454. — dat is te zwaar voor mijn bruintje, XXI, 122. — hij is buis, XXIII, 98. — hij heeft een buis aan, XXIII, 98, 256. — de bule slaat de blutze, XXV, 356. — een naaste buur is (dikwijls) beter dan een verre vrind (bloedverwant), XXV, 193. — als uw buurmans huis brandt is het tijd om uit te zien, XXIV, 79. — ik kan er niet bij, XXV, 459. — men moet de bijen niet te vet zetten, want dan worden ze te weelderig, XXV, 559. — de bijzaak volgt het goed, XXV, 232. — geef Caesar wat Caesar toekomt, XXVI, 392. — een deftige Cato, XXIX, 266. — knap geleerd maar voor geen cent verstand, XXV, 190. — tres faciunt collegium, XXIV, 178. — beter van Daag dan morgen, XXV, 192. — iemand op zijn dak (baadje, lappen, schabernak, tabberd, vodden) komen (geven), XXIII, 357. — 't gaat over dammen en dijken, XXIX, 261. — darmen slaan, XXV, 495, 6. — ik zal u wijzen waar David het bier kocht, XXVI, 250. — bij goed deeg, XXI, 530. — dek-op geven, XXVII, 415. — après nous le déluge, XXIV, 547. — om de (een) deun, XXI, 530; III, 257, 8. — wat is hij deun, XXIII, 258. —

het raakt deur noch venster, XXIV, 168. — deurtjen schellen, XXII, 426. — dic cur hic, XXIV, 609; V, 122. — het zit er niet diep, XXV, 459. — Dieu vous croisse!, XXV, 216. — loopen door dik en dun, XXV, 190. — alle ding is zeven, XXIV, 605. — alle goede dingen bestaan in drieën, XXVIII, 463. — zoo wit als een doek (de dood), XXIX, 41, 311, 2; X, 533. — er geen doekjes om winden, XXV, 191. — doen is een ding, XXIX, 261. — ik heb (het) met hem te doen, XXI, 530; II, 41. — dokter van Houten, XXIX, 365. — een dokter-snelletje, XXIX, 365. — de dood neemt geen remplaçanten aan, XXV, 197. — doodelijk verliefd, XXVII, 128. — een dotreis maken, XXI, 152. — den draak steken, XXVII, 245; IX, 32. — hij is een verslindende draak, XXIV, 575; V, 120, 345. — 't is of de drommel er meê speelt, XXIX, 40. — de druiven zijn zuur, XXIV, 601. — zoo paapsch als ducdalf('s hond, die at vleesch in de vasten), XXV, 117. — zoo wit (grijs) als een duif (laken), XXIX, 41, 312; X, 533. — op een duit, XXIX, 211. — de duivel en zijn moer, enz., XXI, 538; II, 202, 469; IV, 563; V, 119. — to pledge up the Dutch, XXIV, 327. — van Eeuwigheid tot amen, XXV, 301, 455. — in den emmer (immer) doen (hebben), XXX, 535, 60. — doen syn ende, XXI, 302. — van ensen tenden, XXVIII, 192. — 't is geen evangelie (*of* geloofsartikel), XXV, 193. — die ezel is moet het pak dragen, XXV, 195. — Farao kent Jozef niet, XXV, 79. — hij is een verworpen Farao, XXV, 404. — Februari mist, hooi in de kist, XXI, 479. — saquer son filet, XXVII, 377. — leven als vrolijke Frans, XXVI, 147. — ad fundum usque, XXV, 343. — 't is een Gammeltuig, XXI, 152. — gansch en gaar, XXVII, 176; VIII, 31. — garen uithalen, XXIV, 2170, 280, 322. — »het gasthuis uit!", XXIV, 524; V, 216. — hij had hem in de gaten, XXX, 560. — gebenedijd!, XXV, 216. — die geeft wat hij heeft is waard dat hij leeft, XXV, 338. — hij raakt Geesje de Konte, XXI, 152. — een voor- (waar)-zeggenden geest hebben, XXV, 70; IX, 40. — geef naardat de Geest u ingeeft, XXV, 179. — geheel en al, XXVII, 176. — een geheugen als een garnaal, XXVI, 35. — al te goed is andermans gek, XXV, 34. — alle gekken (gekheid) op een stokje (eind), XXVII, 340, 450. — gekuifd (-kuuvd) en gekapt, XXV, 191. — geld vangen, XXV, 357. — de gelegenheid maakt den dief, XXV, 178. — geen beter geloof dan 'n gelders geloof, XXV, 193. — hij is van 't Mozaïsche geloof, XXV, 81. — hij behoort tot de natte gemeente, XXV, 78, 461. — zóóver geraakt en gerocht, XXIX, 468. — hij heeft niet van de gerstenbrooden gegeten, XXX, 474. — een geweld van de andere wereld, XXV, 74. — God heeft ze liever gehad dan gij, XXV, 254. — God neemt geen gegeven vleesch, XXV, 255. — 't is God geklaagd, XXV, 408. — Gode bevolen, XXV, 70. — om Gode bidden, XXVIII, 356. — gelijk van Gods hand geslagen, XXV, 35. — hij is in zijn goedgaren, XXIX, 571. — als Goliath's kamisool, XXX, 474. — hij is naar *Gorsel* (geweest), XXII, 194. — iemand door de gort roeren, XXX, 560. — men moet het met een graantje zouts opnemen, XXV, 22. — daar wandelt er een over mijn graf, XXV, 25, 178. — hij laat er geen gras over (onder) groeien, XXVI, 565. — à la Gretna-Green, XXX, 530. — elkander geen Grietje (Guitje, Lijsbet, Mietje) heeten, XXVI, 34; X, 475. — de grise gaat over de grouwe, XXIX, 262. — het grondsop is voor de goddeloozen, XXV, 342, 467. — ik ga naar *Groot-Mokum*, XXII, 49, 50. — aus einem Guss, XXVI, 409. — in *Gutersloh* macht die Luft unfrei, XXIV, 373. — daar zal de Haan niet nakraaien, XXX, 474. — kamt den haan, XXV, 359. — den rooden haan opsteken (laten kraaien), XXIX, 109. — haantje de voorste, XXVI, 34. — haar met haar, XXVII, 44. — hak komt

tot zijn gemak, XXI, 476; VI, 616. — van de hak op den tak, XXVIII, 568; IX, 365. — haken en oogen, XXIII, 608. — een halm in het stroo zoeken, XXIII, 609. — den halster strijken, XXII, 259. — iemand ergens om ten halze liggen, XXVII, 464. — met ham (him) en gram (grim), XXIX, 362, 4, 5. — naar Haman's graf, XXX, 474. — een handelaar in blauw laken, XXIX, 506. — om 't handverdraai, XXI, 531. — met een handvol hooi ergens een buts (buil) in slaan, XXV, 194. — Hannibal ante portas, XXVIII, 592. — het harnas aangorden, XXIX, 508. — in 't harnas jagen, XXIX, 508. — een hart in 't lijf spreken (blazen), in den boezem steken, XXVII, 170. 383. — een hart onder den riem (gordel) steken, XXVI, 561-3; VII, 85, 6, 170, 383; X, 531. — het hart zit bij hem op de rechte plaats, XXIV, 562. — hun zinkt het hart in de schoenen, XXVI, 562. — geen hart in 't lijf hebben, XXVI, 563. — onbesneden van hart, lippen, ooren, XXV, 401. — om 't (een) haverklap (-slag), XXI, 531; II, 41; V, 340, 9. — 't is een heer, XXV, 298. — in heer en feer, XXIX, 363, 4. — hij is in den heere. XXV, 78. — heg noch steg, XXIX, 362. — hei en fij, XXIX, 362 4. — heid' en greid', XXIX, 363, 5. — aan de heidenen (Joden, Turken) overgeleverd, XXIV, 608. — onbesneden heidenen (Philistijnen), XXV, 401. — Hein ligtte hem uit den zaâl, XXII, 634. — met Heintjemaat onder zeil, XXIII, 621. — hij liegt Hellem en Zellem bij elkander, XXVII, 621: X, 358. — met den helm geboren, XXIX, 40 — bij het hek zijn, XXX, 132. — hemel en aarde bij elkaar roepen (schreeuwen), XXV, 74. — bij hemel en aarde!, XXV, 297. — praten over Henneke en Jenneke, XXIV, 600. — (aan) iemand iets herinneren, XXX, 530. — met heug en meug, XXVII, 176. — tegen heug en meug, XXVII, 128, 70; IX, 211. — heuge tegen meuge, XXVII, 128, 75. — hoed en noed, XXIX, 363, 4. — hij is den hoek om, XXVI, 364. — als men gus (kuusch) zegt, meent men al de hoenders, XXIV, 157, 543; V, 20, 177. — als de hoeren huilen zoo lachen de schouten, XXI, 94. — als hoeren schelden so kijckt den balju wt, XXI, 94. — als hoeren en boeven kijven brect die scande wt, komt de schennis uit, XXI, 94. — hij is niet op het hofje geweest, waar onze Heer werd verraden, XXX, 474. — *Holland* ist in Noth, XXII, 196. — er geht durch wie ein Hollander, XXII, 196. — hij heeft een hond (Jood) op den weg zien geeselen (en durft niet recht doorgaan), XXV, 191. — komt men over den hond, dan komt men over den staart, XXV, 88, 188. — zoo verkouden als een hond, XXVI, 523; VII, 82. — bekend als de bonte hond (met den blauwen staart), XXX, 519. — de honden zouden er geen brood van eten, XXIX, 40. — honderd van kapot, XXIX, 265, 431. — van het hondje gebeten, XXVI, 151, 252; VII, 245. — een zwart hoofd met haar, XXIX, 40. — bij hoog en bij laag, XXV, 297. — het is mij te hoog, XXV, 459. — (lachen) te hooi (gooi, stroo) en te gras, XXIX, 266, 467. — een hoopen beter, XXI, 531. — hop en stop, XXIX, 211. — met horten en stooten, XXVII, 176; IX, 211. — met hot en haar, XXIII, 46. — is dit in het groene hout, wat zal in het dorre zijn!, XXV, 28. — hudje met mudje, XXIX, 211. — Huge noch Thomas, XXIV, 95. — zoo hui, zoo fui, XXIX, 362. — de huik naar den wind hangen, XXI, 147, 207; V, 72. — de blauwe huik aandoen, XXX, 520. — zijn huis goed (slecht) onder dak houden, XXV, 412. — ten-huize-van, XXIX, 464. — te hulp komen met man en maag (maagd) *of* mannemacht, XXIX, 261. — eene Ilias post Homerum schrijven, XXV, 586. — hij is goed van innemen, XXIV, 156. — een Israëliet zonder bedrog, XXV, 557. — Ja en amen zeggen (spelen), XXV, 300. — hij heeft het jak aan, XXIII, 256. — als jip en jille, XXIX, 466. — Job op den mesthoop, XXIV, 560; V,

117, 344. — daar wordt een Jodenkind besneden (,ze gaan er allen naar kijken), XXIV, 551; V, 116, 344, 401. — 't is lieve Johannis zoolang er wijn in de kan is, XXV, 178. — er wordt een Jood gegeeseld, XXV, 344. — huit jours, quinze jours, XXIII, 544. — met Kaart en kan, XXIX, 468. — hij snijdt de kaas, XXVII, 83. — Jan Kalebas, XXVI, 566. — ad Kalendas Graecas, XXIV, 217. — kap en keuvel, XXIX, 159. — op m'n kappe, XXI, 427. — hij zit leelijk in de poepsche karn, XXI, 152. — kasteelen in Spanje, XXV, 193. — iemand sturen van het kastje tot den muur, XXV, 68. — de kast is 't orgel niet, XXVI, 603. — katsch en krulsch, XXIX, 468. — de keel smeren, XXII, 365. — spelen om des keizers baard, XXIV, 14. — kemels doorzwelgen en muggen uitzijgen, XXVII, 125. — een kerel als kas, XXX, 475. — veel op zijn kerfstok hebben, XXVIII, 572. — hij gaat in de kerk daar men de heiligen (apostelen) met hoepels bindt, XXV, 338. — kermiskoeken uitdeelen, XXV, 269. — in den ketel met hem!, XXX, 535, 60. — hij is ketelaar, XXIII, 206. — vloeken als een ketter, XXVIII, 176. — keur baart angst, XXVII, 338. — kiemen des doods, XXV, 33. — hij heeft kind noch kraai, XXIV, 51. — een kind rapen, XXIII, 577. — het kind verdrinken, XXI, 147. — klaphout verschieten, XXIV, 491. — 't is een klep, XXV, 27. — onder den klokslag, XXVI, 37. — waar een klopje in huis is zit de duivel op den schoorsteen, XXVI, 80. — eene prachtuitgaaf van'Klopstock opdoen, XXVII, 415. — met een kluitje in 't riet sturen (steken?) XXI, 151. — de kluts kwijt raken, XXX, 363. — hij het 'n kluunskonk, XXIV, 573. — zoo wijs als zeven dolle koeien, XXIV, 558. — praten over koetjes en kalfjes, XXIV, 599; IX, 159. — die eerst komt die eerst maalt (maant), XXIV, 39. — hij is om kool te koop, XXIII, 621. — hij komt achteraan als koppen met de schollen, XXVI, 34. — meer kosten van begraven dan van gek worden, XXV, 190. — een kotering geven, XXIII, 89. — met de kous op 't hoofd thuis komen, XXV, 413. — met een zoet koutje paaien, XXVII, 106. — in (uit) de kraam gaan, komen (liggen, vallen), XXI, 49, 371; II, 39, 204, 5; IV, 7, 251, 461. — er valt menige krab en krauw, XXIX, 468. — bij kris en bij kras, XXV, 297, 462; IX, 159. — zijn kruit en lood verschieten, XXIX, 508. — iemand het heilige kruis nageven, XXIII, 520, 1. — zoo wit als krijt, XXIX, 312. — kuisch en kelf, XXIX, 468. — hij gaat uit kuiten, XXIII, 621. — te kust (keus) en te keur (gaan), XXVII, 176, 335; VIII, 28, 9, 189; IX, 159, 468. — kuus en elder, XXVII, 345. — zoo doof als een kwartel, XXVI, 478, 521; VII, 76, 185; VIII, 260 (kwakkel). — geen kwartier geven, XXII, 634; IV, 302. — van een kwezel een ezel maken, XXVI, 251. — men kon toen wel zien hoe Laat het was, XXV, 29, 453. — laf en lauw, XXIX, 363. — het land hebben, XXIX, 121 *O*. — daar is 't land van *Vollenhove*, XXIX, 261. — 't land opbreken, XXIII, 363.—hij speelt leentjebuur, XXV, 24, 178. — 't is een goede leer, maar de sporten deugen niet, XXVII, 621. — van leer trekken, XXI, 475. — leeuwen (steenen, doornen) op den weg, XXV, 191. — lekken en brekken, XXIX, 363, 4. — letten en zetten, XXIX, 363, 4. — met een zilveren lepel in den mond geboren, XXI, 266; III, 153. — een leugen om bestwil geen zonde, XXV, 192. — zoolang er leven is is er hoop, XXIV, 560; V, 118. — een leven van den booze, van de andere wereld, als een oordeel, alsof de wereld verging, XXV, 73, 459. — een barbaarsch, heidensch, helsch, wereldsch leven, XXV, 73, 4, 459, 60. — hij heeft wat op zijn lever, XXIV, 586. — waar het doode lichaam is verzamelen zich de arenden, XXIV, 609. — als een lier (lazat rusklep) op een vrijdag (zondag) middag, XXVIII, 195; X, 528. — Lieven (Evert) zit op zijn rug, XXII, 156, 300; X, 475. — i oort achter 't liket, XXV, 195. — de linie gepasseerd, XXII, 635. — hij is een linker, XXIV, 562. — lipen en

pipen, XXIX, 362, 4. — 't is lochem, XXII, 301. — hij heeft het loodje gelegd, XXIII, 621. – ik ben zoo loof, XXIII, 210. — loontje komt om zijn boontje, XXVI, 615. — luistervinken deugen niet, XXIX, 264. — los en liber, XXIX, 159. — van Lotje gepikt, XXVII, 245. — hij staat of hij van (als) Lotje (lorretje) getikt (gepikt) is, XXI, 152, 622; II, 198, 258. — hi hölt zich lukes, XXIV, 556. — hij is lijk gemaakt, XXV, 78. — loop naar de **Maan**, XXVI, 88, 298. — in de maand van Mei leggen alle vogeltjes een ei, XXIII, 85. — een blauwen maandag, XXX, 518. — een drooge Maart een natte April, dan heeft de boer wat hij wil, XXI, 479. – de eerste donder in Maart pakt de elft bij den staart, XXI, 479. — met de macht, XXV, 197. — een man uit één stuk, XXVI, 409. — maak geen mannetjes, zoo komen er geen wijfjes, XXIV, 549. – zoo plat als een mannetjesduit, XXI, 373. — dat is manus domini, XXV, 410. — een mensch opvisschen, XXIX, 212. — de oude met begraven, XXII, 591. — korte metten maken, XXV, 603. — niet-het-minste, XXIV, 326; VIII, 567; IX, 469. — het fijne van de mis kennen (weten), XXV, 436; X, 474. — een misje (uiltje) knappen, XXII, 422. — in moeder's spinde, XXV, 192. — hem stak de moord, XXII, 635. — dat is Mosché, XXV, 80. — mossel noch visch, XXIX, 467. — dure mosterd, XXVI, 248; X, 474. — het ruikt naar den mosterd, XXX, 473, 6, 559. — hij heeft het in de mot, XXIX, 515; X, 530. – als 't waar is, zei Mote, XXV, 344; VI, 132. — motten zitten in de kleêren, XXV, 454. — revenons à nos moutons, XXVI, 302. — in z'n mule blekken, XXIX, 106. – met gelijke munt betalen, XXVII, 468. — valsche munt van dapperheid verhandelen, XXVIII, 176. — een mijl op zeven (en), XXX, 528, 610. — iemand de **Nagels** korten, XXV, 400. — hij is van de natie, XXVI, 211. — natiën en tongen, XXVI, 212. – de natuur gaat boven de leer, XXV, 344. — 't is een *Nazareth*, XXV, 28. — iemand den neus afvegen, XXX, 560. — het neusje van de zalm, XXVI, 566. — te *Niemandsvriend* zijn, XXVI, 436. — kinderen van *Ninivé*, XXV, 419. – hij is goed om jonge nikkers meê te vangen, XXII, 425. — hij is om den noksie, XXIII, 622. — van Nolletje geprikt, XXI, 623. — welaan, in nomine domini, XXV, 298. — zij kent heur nommers (*of* tellen), XXV, 194. — nood breekt wet (*of* zoekt troost), XXV, 194. — nooit of nimmer, XXIX, 261. – wat ben ik in mijn nopjes, XXVI, 566; VII, 37; IX, 570. — il jure comme un Normand (charretier, marinier), XXVIII, 175, 6. — een nul in 't cijfer, XXV, 597. — 't is als **Obligatiën** op den *Wulpenpolder*, XXV, 193. — 't is 'n Oedipus, XXI, 64. — alle officies zijn smerig, XXV, 191. — in de olie zijn, XXX, 556. — iemand omstaan leeren, XXVI, 240. — een omzwaai à la podsnap, XXIII, 521. — het onderspit delven, XXVII, 342, 3. — in oneere eenen doeck gesent, XXIX, 536. — het ongewasschen (ongezouten) zeggen, XXV, 22. — beter onrecht te lijden dan onrecht te doen, XXVII, 467. — door eens andermans oogen zien, XXV, 83. — een onbewaakt oogenblik XXVI, 410. — bij oom Hein om een praatje, met oom Hein aan de kuier, XXIII, 621. — iemand ooren aannaaien, XXV, 190. — gouden oorijzer, XXIX, 212. — het eeuwig oosten ingaan, XXII, 634. — hij is naar *Oosterhout*, XXII, 194. — oostindisch doof zijn, XXVII, 76. — op en top, XXIX, 211. — eet mij niet op!, XXIV, 567, 8. — slapen als een os, XXV, 513; VI, 35. – hij gaat naar de oudvaders, XXV, 299. — het begint nu met hem over te loopen, XXIV, 587; V, 120. — wel weten wat paap Marten zingt, XXIII, 521. — honger, koorts hebben, zweeten, een hoer als een **Paard**, XXX, 474. — een paard met vier struikelen kan wel eens pooten, XXVII, 383. — met de paarden van St. Franciscus, XXV, 337. — altoos op zijn paardje, XXVII, 468. — elk moet zijn eigen pakje dragen, XXV, 197. — hij staat te parlesanten (parlesjanteren), XXVI,

146. — hij heeft hooren luiden, maar weet niet in welke parochie, XXIV, 168. — zijn paspoort is geteekend, XXIII, 621. — ad patres, XXV, 298. — de peg steekt op (af), XXIV, 417, 68. — in de pekel zitten, XXV, 178. — vergeef me de pekelzonde, XXV, 26. — een welversneden pen, XXV, 400. — hij heeft niet van de dertig penningen gehad, XXX, 474. — onbesneden Philistijnen, XXV, 401. — ik behoor tot de tamme Philistijnen XXIV, 552; V, 87. — piebeu spelen, XXIX, 487. — dood als een pier, XXVI, 522; VII, 35, 185. — zoo naakt als een pier, XXVII, 186. — hij wil de kwade Pier niet zijn, XXIV, 612; V, 124, 346. — den blauwen piet ophijschen, XXV, 345. — Pietje de voorste, XXIV, 610; VI, 34. — naar Piepenbrock, XXVI, 364; VIII, 29. — iemand de pin op den neus zetten, XXX, 560. — bij de pinken, XXIX, 515; X, 132. — zijn pinkje op het graf doen, XXVII, 378. — hij is op zijn Pinkster uit, XXVII, 240. — men moet de pinnen niet al te vast slaan, XXVII, 463. — de plaag is er in, XXVII, 470. — als die tijden komen, komen die plagen, XXVII, 240. — 't is daar niet pluis, XXIX, 39. — een poedelgooi doen, XXI, 53, 266. — poest in de voes is 'n korten zommer, XXIV, 556. — op zijn poot spelen, XXVII, 570. — popkes roden, XXI, 533. — priester, hoogepriester der wetenschap, kunst, XXVII, 461. — op de prik, XXII, 203. — iets voor een prikje koopen, XXI, 476, 575; II, 203. — hij heeft den prins gesproken, XXX, 361, 526. — bon proufaes!, XXV, 216. — een psalmpje knappen, XXII, 422. — puisjens vangen, XXII, 426. — daar is niets dan pijl en lood te halen, XXIX, 508. — ik heb er pijn aan, XXV, 225. — de pijn korten, XXV, 192. — in pijn en banden, XXV, 76. — op de pijnbank gebracht, XXV, 76. — dat is de pijne waard, XXIX, 470. — hij gaat de pijp in, XXIII, 621. — één Raaf (bonte kraai) maakt nog geen winter, XXVIII, 242. — zoo zwart als een raaf, XXVIII, 242. — hij krijgt ransel XXX, 194. — 't is een kale rat, XXIII, 256. — een oude rat in de val, XXV, 190. — in den regel, XXVI, 409. — reilen en zeilen, XXIX, 211. — over 't rek halen, XXV, 75. — in rep en roer, XXV, 595; IX, 512. — tua res agitur, paries cum proximus ardet, XXIV, 79. — den reuzel scheuren, XXX, 49. — een riem onder het hart steken (binden), XXII, 160; VI, 561; X, 531. — arme scarme rinkelman, XXII, 469. — 't is een razende Roeland, XXX, 360. — onder moeder's rokken, XXV, 192. — veulle rooet um de vöete, XXIV, 556. — hij kan eenen roof voor de hel weghalen, XXIV, 113. — de (op) rotsen ploegen, XXVII, 242, 470. — geeft hem ruimte, XXIV, 387; V, 350. — op m'n eigen ruimte en vrijigheid, XXV, 193. — beschikken over de ruimte van schoppenboer, XXVII, 346. — rust roest, XXIX, 466. — met eigen rijtuig gaan, XXV, 337. — Saand noch maand, XXIX, 363, 4. — z'n schaapjes op 't droog hebben, XXVI, 302, 3. — op z'n schaapjes terugkomen, XXVI, 302. — de schapen vóór den dam schutten, XXV, 233. — 'n schartje maken, XXI, 151. — scheef en schots, XXIV, 265; IX, 159. — 'n blauwe scheen loopen, XXX, 521. — de *Schelde* leeg putten in 'n traliekorf, XXVII, 449. — iets in zijn schild voeren, XXVI, 268. — de schofar blazen, XXV, 595. — schot en lot, XXIX, 212. — het is er schots toegegaan, XXIV, 207, 65. — schrijven en wrijven, XXIX, 212. — à la silhouette, XXII, 292. — met Sint Jutmis, — op St. Jutmis, als de kalveren op 't ijs dansen, XXIV, 148, 217; V, 456; VI, 478. — om een skooi gaan, XXI, 533. — hij heeft er den slag niet van, XXX, 364. — slecht en recht, XXIX, 212. — sloot noch greppel ontzien, XXV, 190. — hij vindt meer smaak in de kleêren dan in 't kind, XXX, 356. — snakken en snouwen, XXIX, 105. — snauwen en grauwen, XXIX, 211. — sneeuw op slik geeft binnen drie dagen ijs dun of dik, XXI, 479. — hij heeft al heel wat zwarte sneeuw gezien, XXII, 472. —

een snoek vangen, XXII, 426. — soldaat maken, XXVII, 349. — het gaat er spaansch toe, XXVII, 76. — het ziet er spaansch uit, XXIV, 323. — spaansch doof, XXVI, 478; VII, 76. — van de spanjaart gesneên, XXV, 180. — met spek schieten, XXV, 22. — ergens spikkeling in hebben, XXIII, 34. — zoo boos als een spin, XXI, 592. — onder stadstafel, XXVI, 37. — zij behoort tot den stam Levi, XXX, 194. — iemand op de stang rijden, XXVI, 249. — steen en been, XXIX, 211, 2. — stemmig en statig, XXIX, 262. — drijven voor steng en stag, XXIX, 262. — op den stok koopen, XXV, 472. — met den stok verkoopen, XXV, 473, 563. — in de stoppels jagen, XXII, 543. — tegen den stroom oproeien, XXIV, 598. — op een stuit, XXV, 357. — een stuk in den kraag (de laars) hebben, XXX, 361, 526. — een stuivertje kan raar rollen, XXIII, 82. — stutsje sette, XXIII, 154. — so wit as süüp, XXIX, 312. — op het Tapijt komen, XXII, 366. — hij weet van Teeuwes noch Meeuwes, XXIV, 605; V, 121, 345. — da's tegenwind, XXII, 160. — teren en smeren, XXIX, 362. — boven zijn theewater zijn, XXX, 361, 526. — politieke tinnegieter, XXIV, 85. — tjitten en tjanteren, XXIX, 262. — hij weet van toeten (tuten) noch blazen, XXV, 345. — een tokje doen, XXII, 423. — zijn tong gaat als een lazarusklep, XXV, 27. — de toortsen in den oven werpen (leggen), XXI, 433 O, 537, 79; II, 44. — voor top en takel drijven, XXIX, 262. — hoogste toppunt, XXI, 476. — de trek naar het verbodene, XXV, 33. — zij komt er beter af dan Trijn van Hamburg, XXIV, 553. — aangaan als een Turk, XXV, 460. — van tuten noch blazen weten, XXV, 345. — zich tweemaal bedenken, XXVI, 410. — den tijd schieten, XXVI, 150. — een Uil vangen, XXII. 425. — een uiltje knappen (vangen), XXII, 207, 422, 3. — hij is uitgesnoten, XXIII, 621. — ter elfder ure, XXVI, 409. — hoe Vaart gij?, XXX, 44—7, 249. — eer men een vader-ons gelezen had, XXV, 195. — zonder vaer of vrees, XXIX, 468. — ik kan het niet vatten, XXV, 459. — 't is vee van Laban, XXV, 81. — veer met veer, XXVII, 44. — hij zal daar veêren laten, XXV, 193. — spring in 't veld en straf in 't veld, XXI, 373. — tegen de verdrukking in groeien (als de palmboom), XXV, 80, 461. — hij heeft het vergeten, XXIII, 621. — verschil van onderscheid, XXV, 305. — wel verrezen, maar niet genezen, XXIX, 212. — de verzenen tegen de prikkels slaan, XXV, 35. — grooten verzoendag houden, XXVII, 465. — hij heeft een vest aan, XXIII, 257. — vet smet, XXV, 613. — vieren en vijven, XXIX, 159. — 't is 'n kale vink, XXIII, 256. — luisteren als vinken, XXIX, 263, 313. — violen (de vogeltjes, roosjes) laten zorgen, XXIII, 210, 55; VI, 566. — roep geen 'k heb je vóór de visch in de mand is, XXV, 190. — de groote visschen eten de kleine (op), XXV, 196. — de vlag strijken, XXII, 635. — vleesch (mossel) noch visch, XXIX, 467. — zijn vleesch kruisigen, XXV, 71. — vlinder knippen, XXII, 424. — de vloer is te koud daar zij over gaat, XXV, 414. — op geen voeten of vâmen, XXIX, 159. — natte voeten hebben, XXIV, 417. — witte voeten en groote schreden, XXI, 372. — de nieuwe vorst kent Jozef niet, XXV, 79. — staan in de voorhuid, XXV, 400. — op zijn voorman gezet worden, XXIV, 14, 112, 62; VI, 249. — hoe de vork in den steel zit, XXVII, 570; VIII, 190. — ze slachten de vossen, ze kruipen in 'n gat, XXV, 197. — hij gaat op vrijersvoeten, XXIX, 263. — 't vuur aanhouden, XXV, 507. — het vuur brandt als een lier, XXVIII, 194. — die ('t naast) bij 't vuur zit warmt zich (best), XXV, 23, 115, 7. — die Waagt die wint, XXV, 192. — hem die slaat ook de andere wang toekeeren, XXVII, 467. — het waschbekken (van Pilatus), XXV, 414. — wasschen en plassen, XXIX, 212. — water dorschen, XXVII, 307, 449. — als het water dicke is soo gaen de visschen te bruyloft, XXI, 374. — water in een

zeef (traliekorf) dragen, XXVII, 449. — hij zal dat met het water van de zee niet afwasschen, XXV, 32. — laag water maken, XXIII, 207. — alle wateren stroomen in zee, XXIV, 598; V, 120. — mooi weêr spelen, XXX, 134. — weg noch steg, XXIX, 212. — den heelen weg van noode hebben, XXX, 556. — een weg op vuuf vierel, XXX, 611. — zoo oud als de weg van *Kralingen (Rome* of *Jacatra*), XXIV, 35. — in eens anders weide weiden, XXV, 613. — doe wèl en zie niet om, XXV, 419. — te wensche en te wille, XXVIII, 31. — het werk prijst zijn meester, XXV, 416. — de wetenschap heeft haar laatste woord nog niet gesproken, XXVI, 410 — die zegt wat hij wil moet ook hooren wat hij niet wil, XXI, 373. — tegen wil en dank, XXVII, 176; VIII, 31. — wat gij niet wilt dat u geschiedt doe dat ook een ander niet, XXIV, 608; V, 122. — met alle winden waaien, XXV, 72, 180 — uit winter-neven (-nichten) gaan, XXIII, 365. — door (in) de wol geverwd, XXIV, 291, 421. — een hartig woordje, XXV, 22. — wouwen zijn kiekendieven, XXV, 454. — bij wijntje en trijntje, XXIX, 468. — wrotten en werken, XXIX, 262. — al regende het oude wijven *of* baksteenen, XXIV, 415. — zaden des doods, XXV, 33. — hij is omgekeerd als een zak, XXIX, 468. — zalfje voor de borst, XXII, 365. — half, mooi, zoo zalig, XXV, 78. — zangerig zuipen, XXI, 534. — zaterdag houden, XXVII, 465. — 't is een Zebedeus, XXIV, 600; V, 120, 345. — hij is om zeep, XXVI, 364, 520. — hij heeft het zegel Gods nog niet aan zijn voorhoofd, XXV, 77. — eene met half zesse dienen, XXIII, 608. — van zessen klaar, XXIV, 575; V, 87. — ben je zestig, zeventig?, XXIV, 574; V, 49, 345. — sterven zonder ziekte, XXV, 192. — ziekten en zeerten, XXIX, 159, 60. — bij ziel en zaligheid, XXIX, 160. — hoe meer zielen hoe meer vreugd, XXV, 74. — de Zierikzeënaar zit op zijn rug, XXII, 300. — de *Zierikzee*sche jicht hebben, XXII, 300. — bij zijn zolen zweren, XXVI, 146; VIII, 185, 8. — van 't zomer, XXV, 423. — de zon schieten, XXVI, 150. — niet op zondag geboren, XXX, 557. — hij is er een zonder zout, XXV, 22. — om den zuid gaan, XXII, 634. — loeren in het zuiderzonnetje, XXIII, 621. - zuidwest, regennest, XXI, 479. — ik heb er het zuur aan, XXV, 255. — geef me aan de andere zijde ook wat, XXVII, 468.

Spreeuwen, XXVI, 328, 431; VII, 208, 364.

Spreuken: Aensiet die Ioncheit, XXII, 127. — ἀνέχου καὶ ἀπέχου, XXIV, 22. — Degeneres amimos timor arguit, XXIII, 327. — Deo mihi amico sat felix, XXIII, 327. — Deught verwint, XXIII, 327. — Die licht gelooft wordt licht bedrogen, XXVIII, 597. — Digito compesce labellum, XXVI, 119. — Eén is noodich, XXIII, 327. — Eénheid in het noodige, vrijheid in het twijfelachtige, in alles de liefde, XXIV, 356, 452. — En Dieu je me console, XXX, 531. — En Dieu seul, XXV, 100. - En Dieu seul mon espérance, XXX, 531. - L'espérance me soutient, XXIX, 226. — Feriis vaco litteris, XXI, 509; II, 16. — Festina lente, XXX, 263. — Geloofd zij God voor alles, XXIII, 244. — Hauri e fonte salutis, XXIX, 625. — Hopende verwacht ik, XXI, 349. — Hora ruit, XXIII, 245. — Ick strii op sno eerde, XXI, 441. — Ik heb geen rust gevonden dan in hoekskens en boekskens, XXIII, 245. — J'attends et j'espère, XXI, 349. — Liefd' bliift sonder end, XXII, 127. — Liefd' boven Al, XXII, 127, 8; IX, 204. — Liefde is t Fondament, XXII, 126; VIII, 17. — Maugré envie, XXIII, 327. — t Moet al in een pers zijn, XXIII, 412. — Non est mortale quod opto, XXIII, 327. — Oordeelt na t voorbeelt, XXIII, 563. — Le philosophe sans fard, XXI, 509; II, 15. — Sacris tranquillus in undis, XXIII, 244. — Secret et loyal, XXVI, 570. — Sequitor superbos ultor a tergo Deus, XXII, 18. —

Solo Deo sanctum sit, XXIV, 360. — Sustine et abstine, XXIII, 447; IV, 21. — Nec temere nec timide, XXI, 509; II, 15. — Tentando, XXI, 509. — Nec timide nec tumide, XXII, 15; IV, 117. — Vigilate, XXIII, 200. — Virtuti comes invidia, XXII, 17. — Vitam vitiosam vita, XXIII, 199, 392. — Vive ut vivas, XXX, 325. — Zijt voor Ider, XXVII, 500.
Spreuken van vorsten a° 1567, XXIII, 281.
———, *zie* Penningkundig Repertorium, Zinspreuken.
———, Verzamelingen, XXIII, 505, 6, 604; IV, 483; VIII, 561.
Spuytenduyvel, XXV, 321.
Spijker (Dr. H. J.), XXIX, 16.
Spijkerboor, XXVIII, 89, 90.
Staartmannen, XXII, 202; IV, 341.
Staathuishoudkunde, *zie* Oeconomie.
Staatkunde, *zie* Herinneringen, Kerkezakjes.
Staats (J.), XXIV, 277.
Staats Evers (Mr. J. W.), XXIV, 508; VII, 7.
Staatsburg, XXV, 321.
Staats-Vlaanderen a° 1665, XXV, 548.
Stadsgekken, XXI, 276, 482. *Zie* Gekken.
Stadsmuzikanten, *zie* Speellieden.
Stalen pennen, XXVI, 103; VII, 113.
Stampioen, Gerard, XXIX, 490.
————, Jan Jz., XXIII, 391; VIII, 14.
Standaard, *zie* Vaandel.
Standbeelden (Verborgen), XXV, 388; VIII, 165, 349. *Zie* Beelden.
Stanislaus I, XXVII, 326, 7; IX, 101.
Stanley, XXVIII, 557.
Staphorst, XXVI, 116.
Statenbijbel, *zie* Bijbel.
Stateneiland, XXV, 321.
Staten-Generaal, ordonnantieboeken. *Zie* Vereeringen.
Stauffacher, Heinrich en Marie, XXX, 513, 4.
————, Werner, XXII, 316.
Stavenisse, XXIV, 267 (n.); X, 128, 230.
Stavoren, XXII, 54, 5, 161.
Stavoren, kasteel, XXIII, 470.
————, klooster, XXV, 346; VIII, 237.
Steatit, XXIII, 596.
Stecki (Graaf), *zie* Munten.
Steden (Oudste) van **Nederland**, XXI, 493.
Steeland, XXI, 269.
Steen (Jan), XXI, 29 (*Pr.*), 134 (*Pr.*, *Sch.*); VII, 382, (*Pr*) (?); VIII, 18 (*Pr.*); X, 454, 548.
————, weduwe, XXVI, 31.
Steenbergen a°. 1622, XXVIII, 443.
Steenbergen (Anna Chr. v.) a°. 1772, XXIII, 293.
Steendamme, XXVI, 150.
Steendragen, XXI, 481; II, 433, 81, 97; III, 1, 485, 7; IV, 400—3
Steenen, *zie* Baksteenen, Doodkisten, Duivelsteen, Gedenksteenen, Grafsteenen, Handsteenen, Jovii, Medaillonsteenen, Schandsteenen, Uileborden, Vuurhaardsteenen, Zeilsteen, Zoensteenen.
Steenen bijtels, enz., XXIX, 21.
Steenen hoofden in Romeinsche doodkisten, XXIV, 16.
Steenenkamers, XXI, 329, 486; II, 113; III, 56.
Steenhouwers, XXV, 10, 55. *Zie* Beeldhouwers, Beeldwerk.
Steenkolen, mijnen, XXVII, 15.
———— (Schotsche), XXIX, 273.
Steensnijders, XXIII, 17; X, 169.
Steenstra (Pieter), XXII, 282.
Steenwijck (Susanna v.), XXI, 188.
Steenwijk, XXI, 232, 325; V, 555; VII, 166.
Stefano (Lilio di), XXVIII, 308.
Stegen, XXI, 276; V, 346, 7, 573; VI, 143, 549; VIII, 89, 90; IX, 153, 560.
Steinmaere, XXVII, 2.
Stelkunst, *zie* Algebra.
Stell (Bernt), XXI, 277.
Stelle, **Stellendam**, **Stellevate**, XXI, 264, 5; III, 406.
Stellingwerf, XXII, 255; VII, 322; VIII, 158.
Stellutin (J.), XXX, 451.
Stemboonen (Zwarte), XXII, 111.

Stempelsnijders, *zie* Graveurs.
Stenay, XXVI, 101.
Stenographie, XXIV, 242.
Sterkenburg, XXVIII, 538.
Sterrekunde, XXIV, 152; V, 471; VII, 598; IX, 361.
————, oude geschriften, XXII, 13, 333; III, 518; IV, 447; VIII, 16; IX, 337.
————, *zie* Chemin, Paasch-, Zevengesternte.
Sterrekundigen, XXI, 121, 517; III, 300, 89; V, 383; VI, 168; VIII, 7, 14; X, 259, 452.
Sterren (Vaste), XXI, 425.
Steven v. der Klok, XXX, 360.
Stevens (G.), XXII, 255.
Stevensweerd, XXX, 421.
Stevin, Hendrik, XXVIII, 345.
———, Simon, XXVIII, 15; IX, 463; X, 99, 507.
Stewaert, *zie* Stuwaert.
Steyn ('t Land van), XXIV, 54.
Stichtelijke lektuur der vorige eeuwen, XXI, 75, 240, 6; II, 334, 404; III, 557; IV, 493*O*; VII, 374—7; VIII, 247; IX, 387; X, 125. *Zie* Liederen, Luyken (Jan), Vereeringen.
Stiens, XXVIII, 526, 600, 2, 8.
Stinkaerd-kreek, XXIX, 105.
Stinsen, *zie* Friesland.
Stobaeus (Joh.) XXI, 355, 567; III, 514.
Stocken (Dr. Johan), XXIII, 390.
Stoke (Melis), XXI, 500; XXV, 305; VII, 85; VIII, 243, 4, 315; IX, 582; X, 46.
Stokholm, XXIII, 460.
———— 's Parnas, XXVIII, 164.
Stokvischhout, XXI, 224, 544.
Stommel (J. B.), tooneelschrijver, XXX, 516.
Stoommachine van goud, XXIII, 480.
Stoomtoestel (Oud), XXVII, 15.
Stormzwaluw, verschillende benamingen, XXVII, 77.
Stoulben (Pieter v.), XXVI, 186.
Stoutenburg, *zie* Oldenbarnevelt (Willem v.)
Straalbreking, XXX, 454.
Straatsburg, XXII, 163; III, 238, 9; IV, 16.
Straatzangen, XXV, 209*O*, 321*O*.
Strabbe (Arn. Seb. en Joh.), XXVI, 510.
Strabo, XXIII, 597.
Strada (Pater Famianus), XXIV, 469, 71, 2, 6; VIII, 357.
Strafoefening op hooggeplaatsten, XXIV, 589.
———— op lichtekooien, XXIV, 544.
————, op 't water drijven, XXIV, 291, 592.
————, *zie* Brood (zonder zout).
Strafwerktuigen, *zie* Draaikooi, Flesschen, Guillotine, 's Hertogenbosch, Houten huik, Steendragen.
Straten, XXI, 538, 625; II, 47, 155, 201, 365, 427; III, 33; V, 5, 303, 59, 346, 7, 629; VI, 78, 80, 110, 254, 637; VII, 35, 212 (**n.** 2), 53 (**n.**); VIII, 569, 620; IX, 105—7, 9—11, 53, 469, 70; X, 547. *Zie* Amsterdam.
——— (Nieuwe), XXIX, 154.
Stratius (Jean), XXVII, 48*O*, 63, 116.
Strickere, XXVIII, 522.
Strode, Strood, XXIV, 344.
Stroe, XXIX, 345.
Stromberg, XXIII, 202, 528.
Stroomberg (Henr. en Hendr. Coenr. v.), XXI, 453; VII, 613, 4; IX, 337.
Struiseieren, XXII, 250.
Struys (Jan Jansz), »Reysen", XXIX, 422.
Strijen, gravin a°. 992, XXIII, 337.
——— klokken, XXII, 11; VI, 293.
Stuart de Rothesby (Lord), XXI, 78 (*Cat.*).
Stuarts (Ongelukkige Heerschappij der), XXVII, 427. *Zie* Zevecote.
Studenten, *zie* Professoren, Utrecht.
Studiebeurzen, XXII, 273*O*, 350; III, 286, 391, 488, 586; IV, 196, 310.
Stuttgart, XXII, 393 (**n.**).
Stuwaert (Jan), XXIII, 193.
Stuyvesant, XXV, 321.
Suameer, -wei, -woude, XXVIII, 319.
Subjunctivus vóór of achter het subject, XXIV, 73*O*.
Succadana, XXIV, 79.
Suchtelen (Graaf v.), XXV, 214, 5 (*B.*)
Suckel (Willem), XXI, 608.

Sue (Eugène), *zie* Losophe.
Suetonius, XXIX, 292.
Sueven, naam, XXVI, 86, 148, 9.
———, sporen van hun verblijf in *Nederland*, XXIX, 107.
Suffridus Petri, XXXI, 614; VIII, 599.
Suikerprotest, XXIV, 445.
Sully (Château de), XXI, 79.
Sulpitius Belgicus, XXI, 389.
Sultanpur-Bala, XXIII, 596.
Superstitiën (Lijst der), XXIV, 475.
Sumbach, *zie* Coesveld.
Suratta, XXV, 216; VI, 43, 6; VII, 205.
Suriname, XXI, 545; II, 371, 2; VI, 231; VII, 430; VIII, 346, 588; IX, 60 (**n.**).
Suringar (Dr. L. J.), XXIV, 259; VI, 1 *O*.
——— (Dr. W. D. H.), XXVI, 214.
Surius (B.), XXIV, 157 *O*.
Susato (Tylman), XXI, 135—7; II, 454.
Sussen, XXIV, 86.
Swaanenburg (W^m^. v.), XXI, 549, 50; VII, 283.
Swam (Guglielmus de), XXI, 88, 197, 8.
Swammerdam (Jan), XXX, 447.
Swartenhondt (Jochem Hzn), XXV, 533.
Swarzach, XXIV, 306.
Swedenborg (Kopij van eenige der werken van Emanuel v.), XXIX, 441 *O*.
Sweelinck, Dirk Jansz., XXII, 135 (**n.**, *P.*) 257; III, 199.
———, Dirk Jansz., brief, XXII, 185, (**n.** 2); V, 109.
———, Gerrit Pietersz., XXII, 252; III, 348, 9 (*P.*)
———, Jan, graveur, XXIII, 349.
———, Jan Pietersz., XXI, 133, 83, 251, 86, 93, 355; II, 31 (**n.**), 251 (*P.*), 2, 93, 5 (*P.*), 6, 8; III, 348; IV, 108.
———, Jan Pietersz., geboortejaar, XXII, 251.
———, Jan Pietersz., geboorteplaats, XXII, 133, 296.
———, Jan Pietersz., kinderen, XXII, 296, 8, 362.
———, Jan Pietersz., levensbizonderheden, XXII, 133, 83, 293; III, 298.
———, Jan Pietersz., naam-spelling, XXI, 140 (**n.** 1); II, 134 (**n.**), 252; III, 300.
Sweelinck, Dirk Jansz., Jan Pietersz. (Lijkklacht op), XXII, 299; III, 194, 200, 98, 391.
———, Jan Pietersz., Cantiones Sacrae, XXI, 457.
———, Jan Pietersz., Nieuw Citerboek, XXV, 56.
———, Jan Pietersz., Compositieregels, XXI, 31, 564.
———, Jan Pietersz., Orgelwerken, XXI, 32, 567.
———, Jan Pietersz., totdusver onbekende werken, XXI, 35; III, 512.
———, Jan Pietersz., *zie* Psalmen.
Sweerts, Isaac, vice-admiraal, XXVII, 572.
———, Jeronimus, XXI, 406.
———, (Corn., Emm. en Hieron.), XXI, 241, 2.
Sweertsius (Franciscus), XXII, 78, 189.
Sweveghem, XXIX, 107.
Swevezeele, XXI, 603; V, 424; IX, 107 (*Nm*).
Swift (Jonathan), XXVIII, 119, 58.
Swinburne, *zie* Leonois (noot).,
Swinden (J. H. v.), XXIV, 20; VII, 49 *O*, 117; IX, 25; X, 310.
Sydenham (Thomas), XXI, 245.
Sylt, XXVI, 250.
——, bruidshoogten, XXVII, 449.
Sympathetische geneeswijze, XXI, 271.
Synck, muziekinstr., XXII, 81, 361; III, 249.
Syphilis, XXI, 599; IX, 512.
Sytstra (H. S.), XXII, 222.

T., *zie* Taalgebruik.
Taai-taai, XXIII, 65.
Taal, *zie* Nederduitsch, Tongval, Vlaamsch, Waalsche.
Taalbedervers, XXX, 133.
Taalgebruik, achtervoeging van **s** (= **huse**), XXVIII, 613.
———, »Honderde” en »Duizende” zonder **n**, XXIX, 576.
———, ineensmelting van klanken, XXVII, 188.

Taalgebruik, inlassching van **d** tusschen **n** en **er**, XXIII, 203. — van **r** na de beginletters **sch**, **sp**, **f** en **w**, XXII, 200
————, klankverschuiving, XXX, 415.
————, **meer** en **meest** bij trappen van vergelijking, XXIX, 576.
————, meervoud op **en**, XXII, 17. — **s**, XXVI, 498 (n.).
————, **O**-klank, XXVII, 82, 172; X, 517.
————, omzetting van **l** en **r**, XXIX, 566.
————, overgang van **b** in **p**, XXX, 415, 6. — van **b** in **v**, XXVI, 149. — van **c** of **k** in **h**, XXIII, 573; X, 415. — van **d** in **t**, XXVIII, 422; IX, 153. — van **m** in **n** en van **n** in **m**, XXVI, 254. — van **ng** in **nsz** of **ns**, XXIX, 259. — van **p** in **f**, XXX, 415. — van **r** in **l**, XXVI, 254. — van **u** in **i**, XXVIII, 620.
————, rangorde der letters **V**, **U**, **W**, XXX, 365.
————, **is** ter versterking van voorvoegsels, XXIII, 308.
————, samensmelting van **w** met den daaropvolgenden klinker, XXVI, 149.
————, uitwerping der stomme **e**, XXII, 17; XXVII, 189.
————, **v** of **f**, XXVII, 187.
————, verbindings-**e**, XXVIII, 405. — **-n**, XXVIII, 405, 9—13. — **-s**, XXVIII, 414; IX, 258.
————, versterking der achtervoegsels **-aar**, **-el**, **-er**, **-ing**, **is**, **-ij**, XXX, 50—2.
————, verwisseling van **b** en **p**, XXI, 472. — van **e** en **o**, XXVI, 466.
————, vrouwelijke uitgang op **-nege**, XXVI, 499 (n.) — op **-nis**, **-nij**, XXX, 50—2.
————, *zie* Hiatus, Namen, Spelling, Voorzetsels, Zelfstandige nw.
Taalgrenzen, *zie* Nederduitsch.
Taalkunde, *zie* Bijnamen, Bijvoegel.nw., Bijwoorden, Klinkers, Lidwoord, Sewel, Spraakgebr., Subjunctivus, Verkleiningsuitgang, Voorzetsels, Werkw., Woorden, Zelfst. nw.
Taalkunde, Duitsch tijdschrift, XXII, 105; IX, 152.
Taal- en Dichtkundige Bijdragen, XXI, 509; II, 15.
Taalmannen, *zie* Groningen.
Taalmeesters, XXI, 348; V, 617—9.
Tabacologia, XXIX, 386.
Tabak-rooken, XXIII, 243, 6, 446; IV, 7, 384, 492; V, 418*O*, 582, 613; VI, 21, 364; VII, 620; IX, 386; X, 525. *Zie* Pijp.
Tabakscollegie te *Berlijn* onder Frederik Willem I, XXVI, 381; X, 525.
Tabakshandel, XXIX, 279.
Tabaksteelt, XXIX, 387.
Tabuda (De), XXV, 166; VII, 108.
Tadama (Mr. R. W.), geschriften, XXIV, 197; V, 450; VIII, 46, 7.
Taelman (Abr.), verzenmaker, XXIV, 49.
Tafereel der Dwaasheid a°. 1720, XXI, 328 *O*.
Taffin (Johan), beeldstormer te *Antwerpen*?, XXIV, 173.
Taglioni (Marie), XXI, 518 (*P.*).
Tain, XXIV, 208.
Talbot (Robert), XXII, 292.
Talleyrand, XXIII, 113; VIII, 128.
Tamboers, XXV, 98.
Tamboerijnen, XXII, 138; V, 98.
Tammes (W.), XXIII, 304.
Tannhauser-liederen, XXII, 414.
Tapper (Ruard), XXIII, 289.
Tapijtwerk a°. 1567, XXII, 330.
———— a°. 1613, XXVIII, 514—6.
———— a°. 1641, XXIX, 558.
———— te *Londen*, XXI, 251.
————, *zie* Vereering.
Tapijtwerkers, XXV, 62; VIII, 514-6; IX, 273.
Tarokkaarten, XXVI, 617.
Tartaren, XXVI, 503; VII, 57, 569.
Tartarije, Reizen, XXIX, 422; X, 16, 334.
————, priesters in de 14e eeuw, XXIV, 394.
Tassin d'Allone (Abel), XXVI, 14, 62, 231, 2, 550.
Tavernier, XXVI, 506.

Teekenaars, XXII, 268, 450; III, 53, 349; IV, 22, 73, 80, 276; V, 4, 173, 203, 61, 503; VI, 236; VII, 253, 4; VIII, 4, 264; X, 246, 408 (n.), 35, 8, 586.

Teekeningen, XXI, 434; III, 349; IV, 165, 493, 583; V, 97*O*, 261, 335; X, 408 (n.).

————, Catalogus, XXIV, 171.

————, collecties, XXX, 408 (n.), 35.

————, op de sneê van boeken, XXII, 309.

————, *zie* Barendsz. (Willem a°. 1594).

Teekenkunst, XXII, 354.

Teenstra (M. D.), Kronijk of Tijdrekenk. Tafel, XXII, 163, 246; III, 239.

Tegel (Voetmerk op een Romeinschen), XXIV, 191.

Tegenzon, XXIV, 6.

Tegernsee, XXIV, 341.

Teilingen, XXIV, 1; X, 264, 450, 1, 5 (*Nm*), 548.

Teisterbant, XXI, 279; IV, 602; VI, 380, 620; VII, 528.

Tekelenburg, XXIX, 51.

Telegraphie, XXIV, 505.

Telemachus, *zie* Feitama.

Telescopen, XXV, 533.

Telwoorden (Plaatsing der) in den zin, XXIV, 302.

Tempel (Abr. v. den), XXI, 398.

Tempelridders, XXVI, 147; VII, 556.

Tempelsleutels, *zie* Sleutels.

Temple (Sir William), XXI, 170; VIII, 119.

Teniers, XXIV, 73, 312; X, 454.

Tentoonstellingen, XXI, 135; III, 129; V, 153 *O*, 208 *O*; VI, 99; IX, 260, 593 *O*; X, 37.

Tentoonstellingen, *zie* Spectator.

Terborch (Gerard), XXVIII, 126.

Terheide (O. Zeist), XXVI, 511.

Terheiden, XXVII, 63; IX, 548; X, 397, 454.

Terheye ('t Hoff), XXIX, 328.

Ternaard, XXVIII, 520.

Terneuzen, XXI, 269, VIII, 602; X, 524.

Terouanne, slag a°. 1513, — XXII, 414.

Terracotta's, XXI, 9, 10.

Terre-Neuve, XXVIII, 195.

Terschelling, XXVII, 568 (n.), 601; X, 160.

Terzi (Lana), XXIV, 481.

Tessandier (Don Jan de), XXI, 281.

Tessarini (Carlo), XXIII, 518 (*P.*); IV, 509, 10; VI, 470.

Tessel, XXI, 67; V, 159; X, 160.

——— (Brieven over), XXVII, 480.

Tesselschade, *zie* Visscher.

Tetje Roen, XXVIII, 19; X, 360.

Tettaw (Julius Ernst von), XXVII, 17; VIII, 36, 7.

Teutoburgerwoud, XXV, 495, 612.

Teutonische orde, *zie* Duitsche Orde.

Teveskes Kinderbeer, 'XXVII, 537 *O*, 619, 20.

Texel (Heinrich), XXII, 14.

Teyler's-Stichting, XXI, 164, 390; VII, 199; X, 547.

Thai, XXIII, 599 (n. 3).

Theatrum Crudelitatum, XXIV, 169; VI, 8.

Thebussum (Dr.), XXII, 509.

Thedens (J), XXII, 238.

Thee, XXIX, 386.

Themistocles, XXIV, 474.

Theodora, *zie* Pausen (Goddelooze).

Theophilanthropijnen, XXVIII, 162.

Thermometers, XXV, 533; X, 455.

Thesaurus symbolorum ac emblematum, XXI, 28.

Thetinga-state, XXVII, 16.

Thevet, XXII, 332.

Thielen, XXIX, 529, 30.

Tholen, classis a°. 1584, XXI, 232 (*Z.*).

————, geaardheid der bewoners, XXVI, 267.

————, grafsteenen en wapenborden, XXI, 376.

Thoor, stichtingsbrief, XXIII, 337.

————, abdis a°. 1609, XXVII, 275.

Thorbecke (Mr. R. J.), XXVII, 263; X, 321.

————**-plein**, XXVIII, 373.

————(Anti-)-vereeniging, XXIX, 204, 356.

Thou (de) *of* Thuanus, XXVIII, 356, 7.

Thrasciale (Fretum), XXI, 446; VIII, 8 (**K.**).

Thunum, XXVIII, 620.
Thurgau, XXIII, 5, 6.
Thüringen, XXIII, 599, 600.
———, vrouwen, XXIV, 542.
Thurnau, XXIII, 106*.
Thyatira, opschrift. XXVI, 118.
Tiberius, keizer, XXIV, 471.
Tichborne, XXIV, 332.
Tidericus, XXII, 441.
Tiel, Beschrijving, XXV, 280; VI, 370; VII, 514; VIII, 42; IX, 263, 366.
—— a°. 1672, XXVI, 620.
——, aanslag, XXIX, 47.
——, boekdrukkers, XXVII, 68, 294.
——, Chronicon, XXVI, 67, 379; VII, 519; X, 369.
——, classis, XXVI, 402, 5, 594; VII, 66 (**n**.), 70.
——, Duitsche Huis, XXVI, 379.
——, kermisvreugd, XXV, 269.
——, klokken, XXV, 493; VI, 233.
——, kramersgild, XXVII, 525, 8, 30, 1.
——, lootmeesters, XXVIII, 286, 92.
——, orgelisten, XXIII, 301; V, 112, 555.
——, patriotten, XXVII, 530.
——, poorten, XXV, 493; VIII, 422; IX, 153.
——, Reformatie, XXV, 500, 1.
——, Remonstranten, XXVI, 413, 4; VII, 523; IX, 344; X, 277, 439.
——, St. Ceciliaklooster, XXVII, 518, 20.
——, St. Maartenskerk, XXVI, 370, 528.
——, uitvindingen, XXVIII, 213.
——, *Vriesesteyn* en *Westroyen*, XXVIII, 42.
——, *Zandwijk*, XXVIII, 44, 5, 107.
——, *zie* Geslachten (Chassé).
Tielerwaard, landerijen, XXV, 467—70. — *Zie* Buurmeesters.
Tienden (Beschapen *of* Geschapen), XXIV, 38; VI, 79.
———(Prent-), XXIX, 315.
———(Slop-), XXVI, 79.
———(Smal-), XXVII, 511.
———(Tol-), XXVII, 263.
———(Tournooische), XXVIII, 289, 549.
Tiendmaaltijdspenningen, XXVIII, 289, 94.
Tiktak, *zie* Triktrak.
Til (Du) de Ferrand, XXII, 288.
Tilleghem, XXVI, 132.
Tintinnabula, XXII, 189.
Tirion (Isaak), XXI, 244; VI, 298 (*A.*); VII, 93 (*A.*), 382; VIII, 241.
Titelbrieven, XXIX, 18.
Titels van boeken (Zonderlinge), XXII, 14, 248; VII, 559.
——, *zie* Frederik Hendrik, Graven, Vrouwen, Waardigheden.
Tjampea, XXX, 319 (**n**.)
Toasten, oudhollandsche, XXVI, 591.
——— der patriotten, XXI, 545, 6.
Toccodille, XXV, 630; VII, 327.
————schijven, XXIV, 114; IX, 245.
Toilet van goud, XXVI, 60.
Tokingen, XXIII, 574.
Tolhuizen, XXI, 120 (**n**.)
Tollen (Gerrit v.), XXVI, 511.
Tollen (Draai- en Prik-), XXV, 507.
Tollens (H. F.) Cz., XXVIII, 172; X, 316.
Tollius, Herman, XXII, 16; V, 505.
———, Jacobus, XXV, 505.
———, Johannes, XXI, 353; IV, 58; V 505.
Tongstrop, XXVI, 299.
Tongval van *Andijk*, XXI, 142, 524. *Zie* Woorden.
——— van *Brielle*, XXI, 408.
——— » *Friezenveen*, XXII, 66.
——— » *Groningen*, XXI, 46.
——— » *Hoorn*, XXI, 298.
——— » *Noordbeveland*, XXI, 101.
——— » *Oldambt*, XXI, 458.
——— » *Varsseveld*, XXI, 368.
——— » *Walcheren*, XXI, 262.
——— » *Zuidbeveland*, XXI, 201.
——— » *zie* Woorden.
Tooneel, XXIII, 79; IV, 94, 164; IX, 91, 2, 360. *Zie* Amsterdam (Schouwburg).
————geschiedenis, XXIV, 65 (**n**. 2), 270; IX, 565.
————schrijvers, XXI, 172; III, 79; IV, 62—6.
Tooneelspeelsters, XXI, 517 (*P.*); IV, 164.
Tooneelspelen, XXI, 550; IX, 92, 293—303, 14, 87, 566. *Zie* Blijspelen, Kluchten, Treurspelen.
————— (Middeneeuwsche), XXX, 519.

Tooneelspelen, Naamlijst a°. 1772, XXVII, 118.
Tooneelspelers, XXI, 482, 3; III, 188, 90, 298, 510, 62; IV, 164; VII, 486; IX, 310.
——— (Fransche) te *Amsterdam* a°. 1683, XXIII, 297.
——— (Nederlandsche) in het buitenland, XXVIII, 164.
Toonkunst; geschiedenis, XXII, 31 (**n.**).
———, bloeiende staat in de 18e eeuw, XXII, 514, 6; III, 76.
——— *Zie* Gouda, Muziek, Uithangborden, Venetië.
——— (Fransche) XXIII, 192.
Toonsoorten, *zie* Grieksche.
Toonwetten, XXII, 31; III, 147.
Toonzetters, XXIII, 192.
Toorenhuis, XXI, 211.
Tooverdieren, XXII, 222, 380; III, 478; IV, 559; VI, 53–6.
Tooverij (Schutspatroon tegen), XXVIII, 184.
——— bezworen, XXVIII, 597. *Zie* Paulatinus.
———, *zie* Bijgeloof.
Torbay (Tocht naar), XXI, 274.
Tord, XXVII, 181.
Torens, XXV, 380, 498; VII, 31 (**n.** 1.) *Zie* Amsterdam (Poorten en T.)
——— als gevangenissen, XXII, 435; V, 531.
——— (Klokken op), XXV, 601.
Torpma, *zie* Kollum.
Tortelduiven, XXV, 95, 206, 7; VI, 223.
Toscane, hertogen, XXI, 107.
Tourdsteen, XXVII, 88, 181.
Tours, XXIII, 239.
Tourteaux, XXIV, 381.
Toutenburg, XXX, 531.
Touwink, XXVII, 113.
Trajanus, keizer, XXIV, 156 (**n.**).
Traktaten, Catalogus, XXIII, 566.
Trani, graaf, XXI, 107.
Translateurs a°. 1614, XXII, 28.
Transsilvania, XXV, 575.
Trap, XXX, 515.
Trebelli, XXX, 615.
Trebisonde, XXX, 14.
Trekschuiten, XXIII, 481; VI, 16, 450.
Trento, Concilie, XXVII, 611.
Treurspelen, XXI, 17, 279, 81, 337, 508; II, 12, 291; III, 190, 243, 98, 446; IV, 7, 50, 64 (**n.** 4), 270; VII, 230, 376, 603; VIII, 3, 164, 353; IX, 412; X, 42, 295, 7.
Trigland (Jac. Czn.), XXIII, 169; V, 235 – 8, 87; VI, 20; VII, 400, 614; VIII, 205.
Trigonometrie, XXIII, 346.
Triktrak, XXIII, 593, IV, 114, 218; V, 630; VII, 325, 6.
Tristan, *zie* Leonois.
Trojanen, XXVI, 133.
Trommels, XXII, 137 (**n.** 3); V, 98.
Trommius (Abr.), XXVI, 405; VII, 70.
Tromp, Cornelis, XXIII, 442 (**P.**).
———, Maarten Hz., XXII, 1 (**n.**), 165, 6; III, 222, 442 (*P.*); IV, 215; VI, 21, 155, 8; VII, 13; IX, 137, 361 (**Sp.**), 551; X, 422, 35 (*P.*). *Zie* de Ruyter.
Trompenburg, XXV, 91.
Trompet, XXX, 454.
Troost (Corn.), XXX, 438.
Trouwbrief a°. 1711, — XXV, 441, 532; VI, 109.
Trouwen, gebruiken, *zie* Bruidspaar.
——— met den handschoen, XXIX, 280, 383.
———, *zie* Huwelijken, Vrouw.
Trouwreglement a°. 1656, — XXV, 532.
Truchses (Gebhard), XXII, 444.
Truwanten (De), XXVI, 253.
Trijn van Hamburg, XXIV, 553.
Trijp, XXIV, 375.
Tuba Herctotectonica, XXIII, 251.
Tuchthuizen, XXVIII, 132.
Tuil, XXVII, 509, 11, 2.
Tuinkunst, XXIV, 376.
Tulbagh (Rijk), XXIII, 227.
Tulbagh, schans, XXIII, 234.
Tunnicius (Conjectuur op), XXVI, 212, 3.
Turco's, XXV, 279.
Turcq (Le), XXI, 273.
Turken, XXIII, 426–8; VI, 545, 51, 2; VII, 110; VIII, 117.
——— (Profetie aangaande de), XXII, 388; V, 278; VI, 502; VII, 57, 210.

Turken vóór *Weenen* a°. 1532, XXII, 420.
Turkije, Beschrijving a°. 1567, XXII, 332.
——, eerste Nederl. resident, XXV, 143.
———, Sultan ao. 1614, XXII, 27, 8.
———, ontsmetting van lazaretten, schepen, enz. a°. 1754, XXVI, 282.
———, *zie* Konstantinopel
Turnhout, fabrieken, XXV, 304.
————, slag, XXI. 447; II, 141, 81; III, 385, 6.
Turnival, *zie* bij Shakespeare, de noot.
Twaalf (Getal), XXV, 339, 466.
Twello, XXIX, 358; X, 426.
Twikkel, XXX, 575.
Tychsen, XXVIII, 5.
Tijddichten, XXIII, 69, 70; IV, 77; V, 450; IX, 39, 210.
Tydeman, H. W., XXI, 128, 393; V, 334; VII, 22; X, 94.
———, H. W. Th., Verzameling v Anonymen, XXI, 393.
———, Meinard, XXI, 509; II, 16; VII, 22.
Tijdrekening in den ouden tijd, XXVIII, 114.
Tijdschriften, *zie* Aveiiguador, Bazar, Braga, Gids, Indie, Kunst, Modes, Navorscher, School, Spectator, Taalkunde.
Tijl Uilenspiegel, XXIII, 65; VIII, 354, 522; X, 360.
Tyrol, XXV, 575.

U, *zie* Taalgebruik.
Uffenbach (Von), XXI, 17, 20, 75, 6, 241, 82, 339; IV, 374.
Uilebord, uilebrief, XXVI, 173; VIII, 390, 1, 546.
Uileborden van steen, XXVIII, 390, 546; IX, 89, 329.
Uitgevers, *zie* Boekdrukkers.
Uithangborden de toonkunst betreffende, XXVI, 31.
————— in vaandel-vorm, XXX, 535, 6.
Uithangteeken, in den dollen hoed, XXIV, 225.
————, de vier emmers, XXIII, 66; IV, 543; VIII, 590; X, 535, 6.
Uithangteeken, de tien geboden, XXV, 405.
————, de Drie Koningen, XXX, 535.
————, lugt te koop, XXI, 370, 473.
————, 't paard in de wieg, XXVIII, 590.
————, Sassim-Parraro, XXI, 473.
————, in den valk, XXVII, 306.
————, de Voetangel, XXVII, 55.
————, in den vossestaart, XXI, 162
————, in den vuurkolom, XXVII, 467.
————, de Zwaantjes, XXI, 387.
————, onbekend, XXIV, 109
Uithangteekens, XXI. 225—8; VIII, 548, 84; IX, 385; X, 55, 7, 257; 402, 9.
———— (Zinnebeeldige) XXX, 521.
————, *zie* Boekdrukkers, Namen (Geslachts), Spelfouten.
Uitland (Het), XXVII, 126.
Uitpostema, XXVII, 38, 125.
Uitroep (Jochem), Brieven, XXIV, 65.
Uitvindingen, XXI, 515; III, 180, 91, 251, 385, 6—9, 434, 5; IV, 180, 216, 7, 480, 1; V, 222, 481, 2, 533; VI, 281, 334; VII, 66; VIII, 199, 213; IX, 278, 463, 550; X, 443, 8, 547. *Zie* Bouwen, Kaartenmakers, Kunstwerken, Octrooien, Vereeringen.
————, Woordenboek, XXIX, 101.
Ulfila, XXV, 589, 600.
Ulhooren, XXI, 199.
Ulloa (Alfonso de), XXVI, 545.
Ulm, XXIV, 443 (n.).
Ulrum, XXVI, 352.
Ulsenius (Dirk), XXIV, 3.
Ulster, XXVIII, 361*.
Ulysses, XXI, 501; VI, 132, 3; X, 101—3.
Una's leeuw, XXVI, 232.
Unie, *zie* Utrecht.
—— (Orde der), XXIV, 381; VI, 433 *O*.
Uniformen (Militaire), XXVIII, 551.
Union de la Joye (L'), XXI, 433 *O*, 90.
Upsala, XXIV, 109.
Urbanus en Isabel, XXVIII, 19.
Urk, XXVII, 378; VIII, 236 (**Nm**); X, 619.
Urnen, XXIII, 596, 8; IV, 390, 4; V, 449.

Ur-ochse, XXVIII, 91 (n.).
Ursijn en Valentijn, XXVIII, 19.
Utenhove (Willem), XXIII, 159; V, 305.
Uthinge Cluft, XXIV, 365.
Utrecht, Beschrijvingen, XXI, 28, 164; III, 508; IV, 224; V, 161, 81; VIII, 574.
——— a°. 1150, XXVII, 11.
——— a°. 1419, XXVIII, 97 (n.)
——— a°. 1547, XXI, 276.
——— a°. 1609, XXIX, 408.
——— a°. 1661, XXV, 159.
——— a°. 1672 XXIV, 148; VIII, 125.
Utrecht, aartsbisschop, XXIII, 388, 489.
———, *Aken*sche vrede gevierd, XXV, 161.
———, Anna, Gouvernante a°. 1753, XXV, 49, 51.
———, apothekersgild, XXX, 209.
———, banier, XXVIII, 158.
———, begijnenhof, XXIV, 85, 231.
———, bisdom, XXVII, 515; VIII, 158.
———, bisschop a°. 1672, XXVI, 392.
———, burggraven, XXIII, 508.
———, cameraars-rekeningen, XXI, 293; V, 224.
———, Collegium Musicum, XXI, 30, 407, 8, 520.
———, conroetsen a°. 1528, XXIV, 249.
———, Duitsche Orde a°. 1672, XXVI, 392.
———, Engelenburgh, XXIII, 181.
———, Filips II a°. 1549, XXX, 146.
———, Fraterhuis, XXI, 548.
———, *Galgenveld*, XXIII, 181.
———, garnizoen, XXIX, 131.
———, Gedenkpenningen aan 's Rijks Munt geslagen, XXVIII, 597.
———, gevangenen a°. 1556, XXIV, 568.
———, gilden, XXVIII, 574; X, 603 (n.).
———, heilig graf in den Dom *of* St. Maartenskerk, XXI, 251.
———, herbergen a°. 1570, XXI, 277.
———, huizen, XXI, 277; III, 338; VII, 64.
———, humaniteitsschool, XXVII, 480.
Utrecht, Jezuitenhaat, XXVI, 392.
———, kalfdansers?, XXIV, 148, 218.
———, kapittel goederen, -godshuizen, -kerken, XXI, 238; IV, 344; V, 522; VI, 89, 121 (n.), 392. — -scholen, XXIII, 62.
———, Karel V a°. 1540 onthaald, XXI, 278.
———, kasteelen [1]), XXI, 236; III, 508; IX, 521.
———, klokgieters, XXII, 79; III, 516.
———, klokspelers, XXI, 354, 407; IV, 300, 418, V, 121; VI, 515.
———, kloosters, XXI, 237, 8; IX, 154; X, 214, 621.
———, kruisgasthuis, XXIX, 523.
———, maskerade ao. 1829, XXII, 247.
———, naam, XXIII, 577.
———, Noormannen, XXV, 96 *O*.
———, oproer a°. 1577, XXVII, 107.
———, *Oranjelust*, XXI, 47.
———, orgel in de Nicolaikerk, XXIII, 397.
———, orgelisten, XXI, 406; III, 565 IV, 227, 300; V, 112, 555.
———, orgelmakers, XXI, 408; III, 304, 99; IV, 300.
———, orgels, XXVI, 515.
———, *Paille maille-baan*, XXI, 277.
———, Palmmarkt, XXVII, 12.
———, *Park*, XXIV, 35, 136, 316.
———, patriciaat, XXX, 481 (n.).
———, patriotten, XXI, 47.
———, Pauperhuis, XXI, 277, 548.
———, Philosophenlaan, XXIV, 137.
———, poorten, XXIX, 154.
———, postulaat a°. 1528, XXVI, 89, 368.
———, Protest. kanunniken, XXIV, 345.
———, rederijkers, XXI, 288; II, 246.
———, regeering, XXIX, 492; X, 15.
———, rijm, XXVI, 270.
———, Schoemaker's handschrift, XXIV, 224.

1) Sommige dezer namen staan in de lijst der Geslachten vermeld, omdat ze denkelijk er aan herinneren.

Utrecht, St. Hieronymusschool, XXI, 276.
————, St. Maartensmannen, XXVI, 266.
————, Spaansche kapiteins a°. 1570, XXV, 522.
————, speellieden, XXI, 408.
————, stadsgek, XXI, 276.
————, stadsletterzetter, XXI, 277.
————, stadstromper, XXI, 359.
————, stadswaag, XXI, 238.
————, stegen, XXI, 276.
————, *Sticht*, XXI, 164.
————, studenten, XXIII, 288, 90.
————, teekenschool, XXII, 354.
Utrecht, theerandjes, XXV, 93.
————, Unie, XXI, 492; III, 321; VI, 102; IX, 91; X, 370.
————, vaandels a°. 1661, XXV, 159, 60.
————, verboden spelen, XXIX, 17, 237.
————, vrede a°. 1713, XXI, 563 (zeven en twintig platen).
————, *Vredenburg* a°. 1560, 6, XXIV, 38, 258.
————, een vroolijke bisschop, XXV, 325.
————, Waalsche gemeente, XXV, 258.
————, wapen, VIII, 158.
————, wapenkaart der adellijke en patricische geslachten van 't Sticht, XXVI, 624; VIII, 200.
————, wapens van regenten, enz., XXIII, 508; VIII, 627.
————, wapenzegel, XXVI, 266; VIII, 158.
————, Zwarte Knechten, XXV, 161.
————, *zie* Begrafenis, Bouwens Brederode, Descartes, v. Eyk, Gouwerack, Locke, Lodensteyn, Muziek (Naamlijst), Oldenbarnevelt, Paskwil, Quarebbe, Roscam, Schilderij, St. Hungarius, St. Willebrord (collegie), Slachtvee, Visscher, Wijnbouw.
Ut-re-mi-fa-sol, XXIV, 243; VI, 292, 3 [1]).
Uurwerk uit *Parijs* omstr. 1700, XXV, 16.
Uurwerken, XXI, 519, 611; II, 390; III, 515; V, 398, 533, 50; VI, 293; VIII, 214; X, 450. *Zie* Klokkenspelen, Slingeruurwerken.
————, kunstmatige, XXI, 217; III, 238; IV, 414; V, 533, VIII, 213.
————, sterrekundige XXIII, 239.
———— (Zak-), XXII, 11; III, 238, X, 450.
———— (Werken over), XXII, 11, 162, 236; III, 238.
Uurwerkmakers, XXIII, 516; V, 550; VI, 30.
Uurwijzer (Voorstel tot het maken van een) door de natuurlijke kracht van den zeilsteen, XXIII, 389.
Uylenbroek (P. J.), XXI, 279 (**P.**); IX, 410.
Uytenbogaert (Johannes), XXI, 229; XXIII, 171, 2; VI, 257, VII, 214.
———— (Johannes), brieven, enz., III, 10; V, 494; VI, 256.
———— (Johannes), cijferschrift, XXII, 325; VIII, 562.
———— (Johannes), devies, XXIII, 447.
———— » glazen kruisvenster met de wapens der Generaliteit, XXII, 29.
———— (Johannes), preeken, XXIV, 12.

V., *zie* Taalgebruik.
Vaals, XXX, 457.
Vaandel (Zwart) met doodshoofd, XXVI, 311.
Vaandels, vanen, XXIII, 69; IV, 20, 325, 76, 525; V, 160. 1; VII, 550; X, 536.
————, (Trompet), XXI, 451.
Vaantjes, XXVIII, 158.
Vaart (De), twee kaarten a°. 1567, XXII, 331.

1) Voor Guido van Arezzo (zie boven, o. h. w. Aretinus"), den a°. 1050 overleden Benedictijner, wien men de invoering der gamma: „ut re mi fa sol" te danken heeft, en die door zijn „Micrologus" het muziekonderwijs zeer vereenvoudigde, is een gedenkteeken opgericht te Arezzo in Toskane, alwaar, bij gelegenheid der inwijding er van, 11—15 Sept. 1882 een internationaal congres voor liturgisch gezang werd gehouden.

Vaarten, XXVII, 130, 371 ; VIII, 89 ; X, 369.
Vaartuigen, schepen, XXI, 55, 371 ; II, 46—8, 365; III, 63; IV, 442, 80; V, 93, 157, 9, 208*O*, 9, 31, 329, 438, 83, 502; VI, 113; VII, 13, 110, 8, 45, 50, 62; VIII, 174, 503; IX, 105, 625; X, 118, 32, 276.
Vaassen, kerk a°. 1600, XXIX, 533.
Vaderlandsch Huisboek a°. 1793 betr. den Stadhouder, XXIII, 507.
Vaderlandsche Bibliotheek (Nieuwe) omstr. a°. 1800, — XXVII, 504.
——— Letteroefeningen, a°. 1869, — XXI, 490.
Vadum Asellorum, XXVIII, 555.
Valckenaer (Mr. Johan), XXV, 333, 73; VII, 558; VIII, 167, 8.
Valdez, *zie* Moons.
Valentijn (François), O. en N. Oost-Indië, XXVII, 420.
Valerius, XXI, 30; II, 414, 5.
Valet (Nic.), luitist, XXI, 404.
Valingen (De), XXIX, 183.
Valkenburg, XXVIII, 217, 9.
Valkeniers-adel, XXV, 373; VII, 44, 396.
Valkenisse, XXX, 106, 380.
Valkenjachten (Geridiculiseerde), XXIV, 19.
Valkenswaard, XXVII, 45.
Valkestein, XXIV, 363, 6—8.
Varas (Graaf), XXVII, 104*O*, 17.
Varhuyse, XXVI, 54, 233.
Varkens-markten, XXIV, 103; V, 251. — *Zie* Zwijn.
Varssenare, XXVI, 610.
Vasten-avond, *zie* Carnevals.
———-liederen, XXI, 351.
Vastende personen, XXIII, 56.
Vaticaan (Het), archief, XXIV, 205, 6.
Vaudevilles, XXIV, 420.
Veely (Jan), XXI, 73, 242; VIII, 329, 32.
Veen (Adr.), XXI, 511.
Veen (P. v.), XXI, 189.
Veere, XXIV, 310; VII, 208*O*.
———, Beschrijving, XXIII, 545; X, 276.
———, a°. 1672, XXVII, 202.
———, beroemde mannen, XXII, 305.
———, bevelhebbers, XXIII, 552.
Veere, eigenaardigheid, XXVI, 267.
———, Engelsche gemeente, XXIV, 476, 9.
———, heeren, XXIII, 496 (n.), 501, 46; VIII, 274, 5, 340.
———, koophandel, XXIII, 545 (n); VIII, 174.
———, oudheidkamer, XXII, 48.
———, rechtspleging, XXIII, 486, 545, 6.
———, rederijkerskamers, XXIV, 133.
———, Regeeringslijst, XXIII, 490.
———, schilderij in het raadhuis, XXVIII, 174, 355.
———, *zie* Geschut.
Velddeuntjes, XXV, 320*O*.
Velde (v. de), Adriaan, spotprent, XXIII, 138.
———, Jan Jr., XXIV, 292 (**Pr.**); VI 78.
———, Jean François, bibliotheek, XXIII, 180.
———, Willem, schilderij, XXIII, 442.
Veldwachters, *zie* Bijgeloof.
Velghersdijck, XXVIII, 340.
Velius (Theod.), XXV, 611; VII, 322.
Vella (Abt), XXVIII, 5.
Velocipède a°. 1732. — XXV, 481.
Veluwe, XXI, 603; VI, 289; VIII, 349; IX, 262; X, 201, 368, 9.
———, Ridderschap, XXX, 569.
———, Wandelingen, XXX, 524.
———, brandmeester, XXVI, 413.
———, *zie* Harderwijk (Kwartierschool).
Velzen, naam, huis en heerlijkheid, XXIII, 175; VIII, 633.
———, Gerard, XXI, 499; III, 175.
Velzen (Pieter), handschriften en wapenboeken, XXIII, 508.
Venator (Adolphus), XXIV, 66. 334.
Vendôme (Duc de), XXIII, 239.
Vendondus, *zie* Voidovius.
Veneti (Pauli) peregrinatio, XXII, 339.
Venetianen, XXVI, 552.
Venetie, Schets, XXVI, 551.
———, koopvaardij, XXII, 477; V, 157.
———, als plaatsnaam, XXVIII, 620; IX, 153.
———, republiek, XXV, 534; VII, 598.

Venetie, toonkunst, XXIII, 23.
Venlo, a°. 1597, XXIII, 386.
——, a°. 1716, XXVII, 5.
——, veroverd, XXVIII, 504 (**n.**)
Venlo (Otto), XXII, 925*O*.
Venray (Jan v.), XXV, 97.
Ventilators, XXVI, 281.
Venus, grafschendster, XXVI, 57*O*, 104*O*, 18.
——, hoeddraagster, XXVI, 214, 301; IX, 31, 312 [1]).
Verbeek, Antonius, XXII, 189; IV, 168 (**P.**).
——, Salomon, XXII, 189.
Verboden boeken, XXI, 345.
Verbruggen, geschutgieters, XXI, 235.
Verburg (Izaak), XXI, 339.
Verden, XXX, 279.
Verdrinken, *zie* Bijgeloof.
Verdugo (François de), XXIV, 439.
Vereering van damast- en tapijtwerk, XXII, 179 (XXI, 451); VIII, 511, 4.
—— van medailles, gouden en zilveren werken, enz., XXII, 176; VIII, 511, 2.
Vereeringen voor opdrachten en aanbiedingen van boekwerken aan den magistraat van 's Gravenhage, XXIX, 333-43, 547—51.
—— der Staten-Generaal aan kaartenmakers, wis- en zeevaartkundigen, XXI, 445—52, 509—17; II, 23—9; VIII, 6—16.
—— der St.-Gen. aan waardigheidsbekleeders, legerhoofden, scheeps bevelhebbers, zeevaarders, nagelaten betrekkingen van krijgslieden en aan verschillende personen, XXII, 176-86; III, 385—8, 433—8; IV, 210—6; VIII, 58—62, 115—7.
—— der St.-Gen. voor opdracht of aanbieding van boekwerken, XXIII, 118-28; VII, 594—616.
Vereul [2]) (Abr.), XXI, 546.
Verfhout-bewerking, XXX, 448.
Vergilius (Polydorus), XXIII, 64; IV, 343.

1) Zie ook *Nav.* XXXII, 473.
2) Verhuell?

Vergniaud, XXVI, 233.
Verhee (Wouter), XXI, 75.
Verheerlijkt Kleefsland, Nederland, als bijlage tot de Beschrijving van de Tegenwoordige staat der Vereen. Nederl., XXVIII, 241, 355.
Verhuell (Christiaan Antony), XXV, 2.
——, *zie* Vereul.
Verkeerborden, XXIV, 114, 218.
Verkleinings-uitgang(Alleroudste), XXIX, 156.
Verlanius (Albertus), XXV, 610 (**Grd.**).
Verloting van — een huis te *Beverwijk* a°. 1639, XXIII, 324. — *Giessenburg* a°. 1695, XXVI, 386. — *Marquette* a°. 1709, XXVI, 331. — *Raaphorst* a°. 1709, XXVI, 172, 288, 329, 85.
Vermandois, kaart a° 1567, II, 331.
Vernoutsee, XXVII, 85.
Vernulaeus, (N.), XXVII, 74.
—— a°. 1767, XXIII, 289.
Veromeer, prins, XXVII, 533.
Verona, XXIII, 272.
Verreiken (Lodewijk), XXX, 520
Verrekijkers, XXI, 515; X, 451. 548.
Vers, verzen, XXI, 232; III, 303; VIII, 170, 308, 53; IX, 623.
——, Duitsche, XXIII, 481*O*, 642*O*
——, figuurlijke, XXIX, 462.
——, handleiding tot het maken van Latijnsche en Grieksche, XXIV, 277.
——, koppelverzen, XXI, 65, 6.
——, schimpverzen, XXV, 6.
——, spotverzen, XXIII, 504; IV, 171, 317, 58.
——, tautogrammatische, XXVII, 167.
——, *zie* Naamliederen.
Verschuere, XXII, 555*b*.
Verslijpe (Kanunnik), XXVII, 2, 164.
Verstegen, XXIV, 169; VI, 8.
Verstraelen (Hendr.), XXI, 435.
Vertalingen, *zie* Vereeringen.
—— (Onjuiste), XXII, 286; V, 335, 451.
Vervou (F. v.), XXII, 318.
Verwijs (Dr. Eelco), geschriften, XXI, 560;

III, 393; IV, 538; V, 224, 331; VI, 549; VIII, 179, 325; IX, 567; X. 189, 519, — 21.
Vestingbouwkunde, XXVIII, 15. *Zie* Coehoorn.
Veurne, XXIX, 130.
———, ambacht, XXVI, 129.
Vianen, XXII, 80, 329, 593; III, 273, 488, 96.
———, afbeeldingen, XXII, 331, 40, 1; III, 281.
———, oudste heeren, XXVII, 124, 249.
———, naam, XXVI, 215, 301.
Vicar of Wakefield, Nederd. vertalingen, XXIII, 393, 559, 60; IV, 50.
Vigerius (Nic), XXIII, 489.
Vigilius, XXIII, 285.
Viglius, *zie* Zuichem.
Villafranca, oorlogshaven en tuighuis, XXV, 232.
Ville Franche (Le?), XXI, 343.
Vin (De), Adriaan, XXII, 74; III, 593*O*; IV, 3, 251.
———, Hendrik, XXVI, 510.
Vincentius, XXVIII, 354, 522.
Vinckenbrinck (Albert), XXV, 538; VI, 16, 7, 237.
Vingboon(s) (Phil.), XXII, 297, 8; IX, 558.
Vinken, XXIV, 74; IX, 210, 311, 511; X, 104.
Violen, XXI, 296, 406; IV, 454; V, 399.
Violines, XXI, 610.
Vipalancka, XXI, 371.
Virginie, XXVIII, 21, 52.
Viriathus, XXVI, 233.
Vischnet (Evangelisch), XXVII, 118.
Visscher, Carel Wouter, pensionaris, XXI, 275, 433, 547, 97 (*P.*).
———, Nicolaus, XXI, 282.
———, Roemer, XXI, 67; V, 108.
———, » Levensbeschrijving, XXVII, 167.
———, Roemer, geschriften, XXVIII, 599.
———, Roemer, familie-aangelegenheden, XXIX, 557.
———, Roemer, hond, XXI, 76.
Visscher, Roemer, voornaam, XXVIII, 461
———, Roemer, vrouw, XXVIII, 599, IX, 250, 408.
———, Roemer, zoon, XXVII, 26, 167: X, 556.
———, Roemer, »Dochters," XXVIII, 599.
———, Anna, XXIV, 287, 313, 4; VII, 167; VIII, 562.
———, Anna, Gedichten, XXIX, 250, 441 *O*, 504.
———, Geertruida, XXVII, 167.
———, Maria Tesselschade, geboorte, XXIX, 250.
———, Maria Tesselschade, naamgeving, XXI, 67.
———, Maria Tesselschade, dichteres, XXII, 355; X, 246.
———, Maria Tesselschade, Brieven, XXVII, 19, 22, 6, 167; VIII, 599; IX, 409.
———, Maria Tesselschade, prijsvraag, XXV, 233, 90.
Vischvangst te *'s Gravenhage* a°. 1550, XXII, 388.
——— in de *Oldegaster*-brakken a°. 1871/2, — XXIV, 202.
Vivaldi (Ant.), XXIII, 302 (*P.*); IV, 509; VI, 470.
Vive (Die) int voerjaer en int najaer, XXIX, 492; X, 15.
Viverius (Jac.), XXIII, 52, 8, 220; VI, 393 (Ged.); X, 246.
Vlaamsch, XXVI, 133, 495, 8—500.
———, Idioticon, XXII, 43; X, 528.
———, *zie* Friesch, Liedboek, Nederduitsch.
Vlaamsche (Fransch-) woordenboeken, XXIX, 359, 566; X, 533.
Vlaanderen, Geschiedenis, XXIII, 369; X, 612. *Zie* Flandre, O.Vl., Zeeuwsch-Vl.
———, Kronijk, XXIII, 159; IX, 508.
———, naam, XXVI, 132.
———, adel, XXX, 230, 51.
———, forestiers, XXVI, 131.
———, *zie* Dollart, Geuzentijd, Lodewijk, Maurits, O.Vl., Zeeuwsch-Vl., Wijnbouw.

Vlaardingen, Beschrijving en Handvesten, XXX, 229, 428 (n. 2.)
——————, heer a°. 1670. XXV, 200.
——————, naam, XXVI, 133.
——————, rederijkerskamer, XXI. 303, 561; X, 291.
——————, toonkunst a°. 1800, XXII, 514.
Vlack, XXIII, 346.
Vladeraccus (Joh.), XXVIII, 329 *O*.
Vladraken, XXIV, 382.
Vlag (Admiraals-) veroverd a°. 1646, XXVII, 13, 162.
— — met arm en zwaard, XXIV, 37, 218, 496, 592.
— — dito op de Nederl. schepen naar *O. Indië*, XXIV, 592.
— — (Prinsen), XXV, 157—61. — Kleuren, XXIV, 49.
—— (Nederlandsche) geheschen in den Franschen tijd, XXIX, 612.
Vlaggen (Het) *of* de Vlaggespraak XXVII, 366; IX, 120.
Vlamingen, XXVI, 152; IX, 107.
————, *zie* Fransch, Vluchtelingen.
Vlerken, XXIV, 382.
Vleuten, XXIV, 184, 8.
Vliegende Hollander (De), XXX, 157.
———— menschen, XXI, 276; II, 377, III, 112.
Vlieger (Thomas), De Comitibus *Hollandiae* et *Zelandiae*, XXIV, 73*O*.
Vlieg-toestellen, XXIII, 480.
Vlissingen, XXI, 206*, 74; II, 120 (*Pn*)*; 279 (*Pn*)*; V, 532; VI, 12, 266*; IX, 625*; X, 100, 1*-3*.
————, eigenaardigheid, XXVI, 267.
————, Engelsche kerk, XXIII, 42.
————, grondslag eens gedenkteekens voor Napoleon I, XXIV, 181.
————, kerkzegel, XXIX, 625.
————, naam, XXVI, 132; IX, 625; X, 100, 1.
————, onlusten wegens de invoering der N. Psalmber., XXII, 277; IV, 150, 2.
————, orgelisten, XXIV, 456.
————, rederijkers, XXII, 128.
Vlissingen, Regeeringslijst, XXIII, 499.
————, stadhuis, XXI, 378.
————, *zie* Geschut, Muziek Naaml.).
Vlissingen (N. Amerika), XXV, 321.
Vloeken en bastaardvloeken, XXV, 296; VI, 146, 7; VIII, 175-89, 419, 565, 6.
Vlootvoogden, XXI, 34, 377, 486, 604; II, 163, 7; III, 268, 376, 7, 409, 63; IV, 50, 233, 4, 521, 2, 5; V, 97*O*, 129, 203, 20, 61, 327, 35, 85, 433, 533, 64; VI, 26, 101, 55, 292, 307, 91, 545, 52; VII, 47, 101, 204, 5, 314, 425, 6, 30, 572, 612; VIII, 125, 426; IX, 136, 7, 238, 9. 381; X, 157, 263 (*n.*), 4, 339, 542, 82. *Zie* v. Galen, de Ruyter, Tromp, de With, Vereeringen.
———— in het koningrijk *Holland*, XXV, 2.
———— afgebeeld, XXIII, 441, 2.
Vloten (Dr. Johannes v.)[1]), XXX, 636—40.
————, geschriften, XXI, 505; II, 77; V, 204; VI, 75; VII, 22, 149, 488; VIII, 137, 325, 569; IX, 23, 91, 148, 390, 508; X, 33, 140, 519.
————, Bloemlezing uit de Nederl. Proza-schrijvers der 17e eeuw, XXI, 15; VIII, 372, 401.
Vluchtelingen (Oost-Vlaamsche) a° 1677 naar *Waarschoot*, XXII, 442.
————, *zie* Réfugiés.
Vochtmaten, *zie* Maten (Inhouds-).
Voet (Gijsbert), XXV, 503 (*P.*), VII, 65.
—— (Joh. Eusebius), XXVII, 71.
Voetbogen, *zie* St. Joris.
Voetenvegen, XXVIII, 245; IX, 488, 635.
Voetianen, XXIII, 139.
Voetmerken, XXIV, 151.
Vogel (De), Thomas, XXI, 199, 455.
————, Gezusters, XXI, 199, 455.
Vogelenzang (De), XXV, 373.
Vogelkundigen, XXV, 45, 576 *O*; VI, 431.
Vogelpoëzij, XXII, 60, 1, 211-22, 378, 472, III, 46, 85, 430; V, 55, 106, 358, 506, 7; VIII, 260—4, 592; IX, 39.
Vogels XXI, 2 (*n.* 2); III, 29, 46, 85; V, 95, 206; VII, 77, 187, 340, 6, 93, 403,

1) Zie zijn overlijden, enz., *Nav.* XXXIII, 431, 2.

48, 53, 505; IX, 39, 104, 211, 54, 66, 311, 511, 625.
Vogels, losgelaten bij kroningsfeesten, XXIV, 586; VIII, 161, 334.
———, geschilderd, XXX, 435.
———, vervaardigd a° 1617, XXX, 114.
———, (Geschriften over) [1]), XXII, 331, 5, VIII, 592; X, 104.
Voidovius (Andr.), XXIII, 169.
Vois (Arie de), XXI, 398, 9.
Volksboek (Nationaal) a° 1795, XXIX, 26.
Volksboeken, XXI, 288, 441, 504, 62; II, 130; III, 64; V, 261, 321*O*; X, 518.
Volksfeesten, XXX, 113. *Zie* Volksspelen.
Volksgebruiken in *Gelderland*, XXII, 8; III, 441.
——————— » *Lombardije*, XXII, 559*a*.
——————— » *Westfalen*, XXI, 555.
——————— *zie* Beer, Begraven, Dauwtrappen, Trouwen, Zaadvetjes.
Volksliederen, *zie* Edda, Gedichten, Liederen, Prenten(Volks-),Rijmen, Verzen, Westfalen.
Volksprofetiën, XXII, 388; V, 278; VI, 502; VII, 57, 210; VIII, 590.
Volksspelen, XXI, 6, 117, 274; II, 386; IV, 416; V, 348; VIII, 541, 2; IX, 17, 32, 90, 565; X, 114, 359. *Zie* Spelen
Volkstaal, *zie* Spreekwoorden, -wijzen (Bacchus, Bijbel, enz.)
Vollenhove (Land van), XXVIII, 236.
Voller (Mevr.)'s reisavonturen, XXIX, 422.
Voltaire in *Nederland*, XXVI, 76; X, 14.
————, prachtexemplaar zijner werken, XXI, 330.
Voltespel, XXVII, 27.
Vondel (Joost v. den) Sr., XXI, 162; IV, 90.
——— (Joost v. den), XXIII, 489; IV, 62, 3; V, 204; X, 56, 246, 7, 60, 3.
——— » Levensbeschrijving, XXI, 337.
——— » begraafnisbriefje, XXV, 181.
——— » en de Jezuiten, XXIV, 350.
——— » Geschilderde portretten, XXIV, 349, 522; V, 13; VII, 20; X, 435.
——— » spot-anagram, XXV, 237, 89.
——— » woning te *Amsterdam*, XXVII, 18, 167; X, 314.

1) Zie ook vooral *Nav.* XXXIII, 401*O*.

Vondel (Joost v. den) zinnebeeld en zinspreuk, XXI, 337.
——— » zoon en kleinzoon, XXIV, 566; VII, 19.
——— » Fabelen, XXIX, 505.
——— » De Gebroeders, XXIII, 298.
——— » Hekeldichten, XXIII, 393; IV, 61 (n. 2); VI, 168*O*, 509.
——— » Maria Stuart, XXI, 337; VII, 239; X, 158.
——— » Medaille-bijschrift a°. 1659, XXIX, 390.
——— » Palamedes, XXX, 56.
——— » drukkers en uitgevers zijner werken, XXI, 19, 337.
——— » *zie* Cats, Huygens, Knipzangen, v. Lennep, Rijmen.
Vondel (Joost v. den) Jr. en Jan Vos, XXIV, 566.
Voocht (N.), bruiloftsdicht en zinspreuk, XXIII, 392.
———, *zie* Sweelinck (Lijkklacht).
Voogd (Adr. de) Michielsz, XXII, 561*O*.
Voogden-plaatsen, XXVII, 509, 11, 2; X, 420, 1.
Vooght (Claas Jz.) 's werken, XXIII, 346; IV, 173, 447; V, 54, 170.
Vooght (C. P. de) v. Rijnevelt, XXIV, 174.
Voorburg, XXIV, 35.
Voorn (prov. Utrecht), XXIII, 212, 366.
Voorne (Land van), XXVIII, 217-21, 3—35, 67—9, 72—4, 7-86, 340, 77.
———— (Land van), Beschrijvingen, XXVII, 617; IX, 441.
———— (Land van), baljuws, XXVIII, 221; X, 5 (**n.**).
———— (Land van), Fransche landbouwers a°. 1754, XXIX, 64 (**n.**), 5 (**n.**).
Voorouders (Onze) *en* Wij, gedicht, XXIV, 74.
Voorspellingen, *zie* Volksprofetieën.
Voorspook, *zie* Bijgeloof.
Voorteekens, *zie* Niezen.
Voorzetsels: *al te*, XXI, 47, 8. — *met*, XXI, 150. — *op* en *over*, XXVII, 109; IX, 517, 8.
————, beteekenis, XXIX, 517.
————, gebruik, XXV, 593, 4; VIII, 192.

Voorzetsels, weglating, XXVIII, 192; X, 194.
——————, *zie* Namen (Geslachts-, Plaats-).
Vorken, XXV, 219.
Vorstius (Conr.), XXIII, 122, 70; VI, 287.
Vorstman (J. G.), XXI, 640*O*.
Vos (Jan), XXIV, 566; IX, 396; X, 262
Vos, *zie* Reinaert.
—— en andere dieren in kerken afgebeeld, XXVIII, 521, 97; IX, 19, 202, 345, 6.
Vosmaer Mr. C., XXVI, 225*O*.
———— Sasbold, XXIII, 285.
Vossenburg, plantage, XXII, 371, 2.
Vossius, Franc., XXX, 514.
————, G. J., XXII, 74.
Voûte (J. P. E.), XXII, 22, 248.
Vouw-machines, XXVII, 66.
Vragen naar iemands welstand, XXIX, 636; X, 44, 249.
Vredenburg (o. Bergen-op-Zoom), XXVI, 13, 4.
Vredestein, XXVI, 230, 365—7; VII, 100 (n.).
Vreede Prof. G. W.), XXIV, 457, 602; VIII, 166, 7.
Vreeland, slot, XXIX, 258.
Vreeshuyzen, XXV, 102.
Vreeswijk, XXIX, 164.
Vreeswijck (Goosen Jemens v.), XXI, 296.
Vriemoeth, XXIV, 593, VIII, 398.
Vries (de), Abraham, XXVII, 330.
——————, Jeronimo Gzn, A.kleinz., XXIV, 584; VIII, 596; X, 514.
——————, Jeronimo Jzn., XXI, 13—5; IV, 585; VIII, 593, 7; IX, 1, 2, 240, 390; X, 547 [1]).
——————, Klaas, XXIX, 387.
——————, Dr. Matthijs, XXVIII, 176; X, 637, 8, 40.
——————, Symon, XXI, 175, 333.
Vriezeveen, *zie* Friezenveen.
Vroom (Hendr.), XXI, 449; II, 3, 180—2.

1) Vgl. *Herald. Bibl.* 1882, bl. 285, en zie zijn Levensbericht door Mr. J. Dirks in de Levensberichten der Mij. van Nederl. Letterkunde te Leiden, 1881—2.

Vrouw (Eene) met eene vrouw gehuwd, XXI, 318; II, 317; III, 638; IV, 261; IX, 440.
Vrouwen (De) aan het hof van Napoleon I, XXII, 346.
————-namen, *zie* Namen (Voor -).
————-rollen op hettooneel,XXIV,164.
————-titels, XXVI, 81, 3, 297.
————, Wtnementheyt, XXIX, 464.
Vruchtbaarheid (Buitengewone), XXII, 479.
Vruchten, XXIV, 339, 417, 603, 4; V, 346, 452, 73, 560, 629; VI, 33, 432; VIII, 422, 570; IX, 254, 313; X, 135, 6.
Vrugt (W. P. de Chavonnes), XXX, 36.
Vrijen, *zie* Trouwen.
Vrijenes, XXIV, 263, 4.
Vrijheidsboomen, XXI, 547.
Vrijmetselaars a°. 1735 en later, XXV, 52; VI, 278, 81; IX, 357, 8.
—————— gezangen a°. 1799, XXII, 561.
Vrijmetselarij (Oorsprong der), XXIX, 19.
Vrijtboomen, XXVI, 495.
Vuilcoop, XXIII, 474.
Vulcaenswinckel, XXX, 357.
Vuurhaard-steenen, XXI, 8.
Vuurland, XXX, 278.
Vuursteenenberg, XXIII, 132.
Vuurwerk a°. 1811 te *Amsterdam*, XXIII, 114, 225, 321. — a°. 1613 te *'s Gravenhage*, XXIII, 437; VIII, 512.
Vuytrecht (Van), *zie* Knijf.
Vijgh (Legende van Jhr. Dirk), XXV, 500; VII, 265 [1]), 70.

W., *zie* Taalgebruik.
Waalsche Bibliotheek, *zie* Leiden
———— Kerken, Geschiedenis, XXI, 79, IX, 329 *O*, 86, 490. *Zie* Balk, Brielle, Goes, Harlingen, Nijmegen, Olijfberg, Zutfen.
———— predikanten, XXI, 161, 209, 628; II, 3; IV, 152, 432, 94, 506; VI, 52, 324, 429, 91; VII, 67, 86, 356; VIII 489—508; IX, 57—86, 121—33, 69—81, 491; X, 320.

1) Hier vooral te vergelijken de errata van bl. 640*O*.

Waalsche taal, *zie* Nederduitsch.
Waardenburg (Gelderland), XXVIII, 124, 335, 550; X, 199, 200, 65.
——————— (Prov. Utrecht), XXX, 617.
Waarder, XXII, 278.
Waardgelders, XXVIII, 57.
Waardigheden *en* Titels, XXII, 66, 461; IV, 241, 90, 316, 30, 473, 520, 64, 603, 4; V, 298, 442, 529, 64; VI, 71, 81—4, 149, 297; VII, 16, 44, 63, 236; VIII, 286, 8, 304, 29, 450; IX, 48, 312, 89, 434, 88; X, 179.
Waarschoot, XXII, 391, 442.
Waarzeggerij, XXIV, 354; VIII, 402.
Waaxens, XXIII, 574; VIII, 526, 600.
Wacheringe, XXIII, 574.
Wachtendonk, XXIII, 500 (n.)
Wachtendorp, Rijmkroniek.
Wackene, XXIV, 178.
Wadden (De), XXIII, 291 : VI, 466 (n.).
Wadenstein, XXVI, 95.
Waes, Waesmunster, XXII, 158, 9; VI, 187, 308.
Wafels, *zie* IJzerkoeken.
Wagenaar, Jacobus, XXI, 335.
————, Jan, XXI, 244, 344; IV, 241; X, 228 (n.), 9.
————, Jan in geschil met Jan Smit, XXII, 12. *Zie* Segers.
————, Joris, XXVII, 615.
————, Lucas, XXI, 446, 7.
————, Maarten Joosten [1]), XXVIII, 16.
Wageningen, plooijerij, XXV, 247.
Wagenmakersvallei, XXVII, 265*O*.
Wagner (H.) *en* Livingstone, XXVI, 174.
Walcheren. Arcadia, XXVII, 108; X, 101.
———— (Brieven over), XXIV, 209.
————, kerkel. bewegingen a°. 1774—9, XXII, 277; IV, 151; VII, 71 (n.)
————, tooneel van Willebrord's werkzaamheid, XXX, 103.
————, *zie* Tongval.
Waldeck (Vertrek des vorsten van) a°. 1747, XXII, 244.

1) Joostz.?

Waldenzen, *zie* Piemontezen.
Walen, Walschen, XXV, 185; IX, 136.
Wall (Mr. P. H. v. de), XXI, 215; X, 227, 481.
Wallace, D. Mackenzie, XXIX, 38.
————, Sir Richard, XXVIII, 128.
Walles, XXVI, 506.
Walvisch-kaken in weilanden en als omheining, XXII, 480.
————ribben aan kasteelmuren opgehangen, XXII, 62, 480.
————vaarders, XXI, 600, 1.
Wangeroog, XXVI, 477.
Wankum, XXVII, 270 (n.) [2])
Wanning (Joh.), XXI, 353.
Wapen, anker, XXII, 208, 474, 589; III, 408, 9; IV, 54.
————, getal XIIII, — XXIV, 465.
————, met gouden helm in blauw, XXIX, 438, 77; X, 207.
————, leliën, XXIV, 243, 4, 411.
————, pillen van de Médicis?, XXII, 429; IV, 379; VIII, 34.
Wapen (Onbekend), XXII, 504 (noot); III, 165; IV, 40, 97*O*, 340; V; 1*O*, 92, 265, 374, 633; VI, 169*O*, 261; VII, 39, 40; VIII, 370, 434; IX, 168, 483.
———— (Onbekend), alliantie met: v. Boekhoven, XXIV, 254. — Bogaert, XXII, 107. — v. Buren v. Reygersoort a°. 1625, XXIX, 590, 1. — v. der Burgh, XXX, 113*O*, 208. — de Eerens, XXIX, 168. — Mom, XXIX, 591. — Teding v. Berkhout, XXIX, 168.
———— (Onbekend), bij de afbeelding van het kasteel *Boort-Meerbeke*, XXIX, 328. — in de kerk te *Bunschoten*, XXVIII, 486. — op een steen uit een ring te *Hulst*, XXIX, 592. — op een koperen plaat te *Leeuwarden* v. omstr. 1750, XXV, 267. — in de Nieuwe kerk te *Middelburg*, XXVII, 639. — in de kerk te *Vaassen* a°. 1600, XXIX, 533.
———— (Onbekend), op een beker, XXIII, 169*O*. — cachet, XXV, 205. — dito, met J. F. t. B., XXX, 583. — dito, alliantie met Op-ten-Noort, XXIX,

2) *Niet* Renkom.

167. — dito, met W. J. T. R., XXIII, 477. — op een gildepenning, XXV, 229, 30. — op een penning a° 1577, XXIII, 7. — dito, a°. 1670, XXV, 230. — op een portret door Molenaer a°. 1633, XXIV, 304. — op een ring, met merk en H. P. J. K., XXII, 638. — op eene schilderij van Frans Florisz., XXIII, 269. — boven een oud schilderijtje, XXIV, 518. — alliantie met Bergsma op een O.-Indisch tafel-servies, XXV, 374. — op een tonnenloodje, XXVI, 176.
Wapenboeken, XXI, 338; II, 650; III, 508; IV, 515; IX, 55, 373; X, 199.
———borden, XXI, 166, 7, 376, 437, 8; III, 165; IV, 40, 340, 418; V, 433; VIII, 4890.
———deviezen, XXII, 431; III, 447; IV, 250, 4, 459, 515; V, 145; VI, 155; VII, 148, 482, 533, 83; VIII, 197, 438, 580, 2; IX, 218; X, 263, 376.
———kaarten, XXIV, 121, 3; VIII 200, 582, 625; X, 208, 481, 91, 6, 568, 82.
———koningen, XXVIII, 626.
———kreten, XXII, 431; VII, 481; VIII, 100; IX, 158, 520, 624.
———kunde, XXIV, 244; VI, 247; VII, 24. *Zie* de Lannoy.
———kunde, handschriften, XXIII, 508; V, 569; VI, 120; IX 29.
———kundigen, XXI, 212 (**n.**); III, 265, 317, 67, 410, 1, 508, 25; IV, 414; VI, 266; VII, 41; VIII, 479; IX, 632, 5; X, 142, 99, 317, 429, 85, 541, 58, 67, 81.
———makers a°. 1625, XXVIII, 115, 6.
———rijmen, *zie* Rijmen.
Wapens (Gothische), XXVII, 40.
——— (Oostfriesche), XXX, 317.
——— (Rouw-), XXIV, 260.
——— (Schaar-), XXIII, 103, 410; IV, 57.
——— (Sprekende), XXX, 258, 9.
——— (Onbekende), XXIII, 165; IV, 253 (alliantiën met v. Everdingen); V, 205, 6; VI, 339, 40, 2, 6, 7, VII, 40. 364, 90, 486 (XXX, 2720, alliantie); XXVIII, 209–11, 57—60. — op portretten, XXIII, 269; V, 632; VI, 157. — alliantie (?) op een porceleinen schaal te *Goes* a°. 1742, XXVI, 540. — alliantie op een schilderstuk a°. 1518 XXVIII, 589. — dito, in snijwerk op *Wiarda-state* a°. 1619 met de letters S. en J., XXIV, 18. — (Twee) in snijwerk boven een trap uit de 17e eeuw, XXIX, 327. — (Twee) op een steen te *Oud-Gastel*, XXVII, 104.
Wapentuig, XXI, 117, 594; II, 460, 596; III, 25—7, 276, 386; V, 533; VII, 307; IX, 508; X, 452, 3, 5, 609. *Zie* Projectielen.
———, geschrift a°. 1607, XXI, 514.
Wapenzegels, XXIV, 337; VI, 247; VII, 484; IX, 522, 4, 31, 621; X, 207, 378. 439, 78, 81, 2, 603, 28, 9.
Waren-kennis, XXVIII, 440.
Warmond, XXIV, 1; X, 264.
Warnefried (Paulus), XXVI, 293.
Warnser Zuidburen, XXVI, 88.
Warrega, XXI, 345.
Washington Irving, XXVIII, 564; IX, 28.
Wassenaer-Obdam (Jacob v.), admiraal, XXIV, 276; VI, 292; VII, 533.
Water (Jona Willem *en* W. te), geschriften, XXV, 212; VII, 24, 6, 309; IX, 593; X, 329, 79 (**n.** 2), 427.
——— (Van de), *zie* Hydoraeus.
Water, *zie* Strafoefening.
——— -automaten, XXI, 219.
——— -chineezen, XXVI, 504.
Water-geuzen, XXIV, 323, 437 (**n.**); VII, 149, 411; VIII, 57, 129, 356 (*Nm*) IX, 55, 137, 238; X, 334. *Zie* Geuzen.
Waterland, XXVI, 552; VII, 88; VIII, 633.
Waterliefhebbers (Etymologische), XXVIII, 22.
Watermolens a°. 1615, XXIX, 548.
Watervloeden, XXI, 248, 69, 89 (**Pl.**); III, 523; IV, 241; VII, 370; IX, 361.
Wayampibo, plantage, XXII, 371, 2.
Wayestein (Tielerwaard), XXV, 280, 371; VI, 95; IX, 583; X, 150.
——— (prov. Utrecht), XXVII, 98; VIII, 366; IX, 521; X, 618, 24, 8*.
Wear-and-tear-question, *zie* Rekenkunst.
Weber, Dernière Pensée, XXIV, 2400.
Weber (Louise *of* Maria Antonia Lange, geb.), XXIII, 143.

Wederdooper (Een dichterlijke), XXII, 417.
Wederdoopers, XXII, 386—8; IV, 252; V, 238; VII, 157—9, 221; VIII, 556, 61; IX, 33.
————, wijze van groeten, XXV, 577O; VI, 15, 433, VIII, 450.
————, verbeurdverklaring van goederen, XXII, 387.
———— (Geschriften tegen de), XXIII, 118.
Weeldeartikelen belast, XXI, 550; II, 65, 350.
Weenen, Grabenplatz, XXIV, 443, 4.
————, hofkapel, XXI, 294 (n.).
————, hoogeschool, XXV, 99.
————, Reisjournaal a°. 1716, XXVII, 2.
Weerbaarheidsbond, XXIV, 508.
Weerhanen (Kraaiende), XXIV, 577, V, 180.
Weerwolf, *zie* Bijgeloof, Hulle-Wulle-waaitje.
———— als bijnaam, XXV, 293.
Wegen, XXVIII, 408; IX, 108.
Wegen van kinderen en volwassenen in kerken, XXVIII, 113, 4.
Weibnum (Generaal V.), XXV, 581.
Weidner (Joh. Leonard), XXIV, 483, 99.
Weiland (P.) als pseudoniem, XXIII, 507.
Weilburg (Prins van), XXI, 103 (XXIX, 200).
Weimar, XXIV, 274 (*n.*). *Zie* Saksen.
Weissenfels, XXII, 389.
Wel (Brabant?), XXIII, 102, 529
Well (Gelderland), XXVIII, 124, 335. (*Nm*), 550.
———— (Limburg), XXVIII, 337.
Wellekens (Jan Baptist), XXI, 16.
Wellington, XXV, 385.
Welluidendheid, *zie* Taalgebruik.
Welsh men, *zie* Walen.
Welsingen, XXIII, 497.
Welstand, *zie* Vragen.
Werckmeister (Andr.), XXIII, 450, 1.
Werden, XXV, 430—2 (*Z.*); IX, 259.
————, kommandeur, XXIII, 288.
Werdum (Ulrich von), Reisejournael, XXVIII, 464.
Wereldbeschouwer (De), *zie* Dagbladen.
Werkendam, XXX, 499.
Werkhognas, XXIV, 392.
Werkhoven, (**Werconden**), XXIX, 521; X, 617.
Werkstaking a°. 1751 bij den *Dollart* XXVI, 332.
———— a°. 1780 der advokaten te *Grenoble*, XXIII, 320.
———— a°. 1748 te *Leiden*, XXVIII, 112.
Werktuigkundigen, XXI, 446—8; II, 79, 454, 503; III, 515; IX, 278; X, 445—8.
Werkwoorden, met den uitgang *eeren*, XXV, 604.
Wernigerode, XXVIII, 56, 211, 2, 590.
Werwick, XXV, 510; VI, 302.
Wesel (Maria v.), XXIV, 313.
Westendorp, fideicommis, XXIV, 440.
Westendorp, Dr. Georgius, XXIV, 436—41.
————, Nicolaus, XXIX, 87.
Westerbaen (Jacob), XXII, 277; III, 9, 345; IV, 229; VI, 312; IX, 528.
———— », Gedichten, XXII, 288; IV, 229. — uitgever, XXVIII, 333.
———— », Verontschuldiginghe, XXII, 288.
Westerhout (Alex.), XXII, 354.
Westerveld, XXI, 120.
Westfalen, XXI, 332, 553; II, 378, 479; III, 318 (*n.*), 439, 49; IV, 276; VI, 167; VIII, 143, 4, 60; IX, 30, 6, 477; X, 328.
————, bos te *Haarlem*, XXIV, 38.
————, Speelthuijn a° 1687, XXVII, 537O, 619.
————, Volksliederen, XXIX, 152.
Westhoven, XXIV, 361.
West-Indië, zie Houtsoorten, Indië.
West-Indische Compagnie, XXI, 545, 604; IV, 210, 6.
————, Geschriften, XXVII, 595, 612.
————, archief, XXVII, 49.
————, bewindhebbers, XXVII, 154, 5.
————, Committé te *Amsterdam*, XXVIII, 523, 4.
————, huizen te *Amst.* en *Enkhuizen*, XXIV, 545; VIII, 194.
————, kaart der limietscheiding, XXVI, 553.

West-Indische Compagnie, merk, XXVII, 630.
Westkapelle (-kappel), XXIII, 545; IV, 151, 2, 5.
Westmalle, XXIII, 287.
Westmanland, XXIII, 597 (*n.* 4).
Westmoreland, XXIII, 598 (*n.* 1).
Westrum, XXVII, 28 (*n.*).
Westvlaanderen, XXVI, 129, 498.
Westzaan (De jongeling van), XXIII, 622.
Wet, *zie* Lex.
Wetteren, XXIV, 465*.
Wevers, naar Holland overgekomen, XXVII, 35.
Weijerman (Jacob Campo), XXIV, 64 (*n.* 2); V, 481.
Wezel, XXX, 371.
Whittington (Richard), XXVI, 6.
Wiarda-state, XXII, 637; III, 35, 61, 108, 212, 84, 9, 531, 6, 47, 84; IV, 18, 178, 260, 2.
——————, Beschrijving, XXV, 262.
——————, inventaris der bibliotheek, geneal. en portretten v. Oudheusden, XXIII, 36, 8, 9.
——————, kapel, XXVII, 504.
——————, portretjes, XXIV, 262.
Wickrath, XXIV, 337.
Wicolius (Georgius), XXII, 337.
Wielingen, XXV, 279.
Wieringen, XXIII, 573 (*Nm*); IX, 134.
——————, kleederdracht, XXII, 470; X, 160.
——————, merkwaardige kerken, XXIX, 202, 345.
——————, taal, XXII, 46; III, 363.
Wiërus, Forgtenius, XXVII, 272, 3 (*P.*).
———, Johannes, XXIII, 57 (n.).
Wigersma (Joh.) en echtgenoote (?), geschriften, XXVIII, 5.
Wiggen, XXIX, 21.
Wildah, XXIII, 166.
Wildam, XXIII, 167.
Wildbaan (De), XXVI, 221, 435; X, 148, 52.
Wildernissen (De) o. Haarlem, XXII, 389; V, 259, 331.
Wildt (Gideon de), XXI, 390 (*P.*); IV, 50.
Wilhelmus van Nassouwen, *zie* Melodieën.
Willebrord, XXX, 103. *Zie* St. Will.
Willem I, prins, XXII, 52; III, 418, 70, 96, 550–2; IV, 344, 592; V, 497, 500; VI, 255, 385*O*, 498; VII, 252, 70, 478; VIII, 556; IX, 87, 168, 225*O*, 374; X, 623.
——————, Levensbeschrijvingen, XXI, 494; IV, 529; VII, 607.
——————, aanslagen op zijn leven, XXIV, 174, 385; V, 451, 633.
——————, afbeeldingen, XXII, 180; III, 55; IV, 23.
—————— en Anna van Saksen, XXX, 376.
——————, apologie, XXI, 248.
——————, bastaard, XXIV, 526; VIII, 530.
——————, cijferschrift, XXII, 317.
——————, geuzenliedje, XXII, 408.
——————, karakteristiek woord, XXVIII, 551.
—————— te *Utrecht* a°. 1577, XXII, 247.
——————, vierde gemalin, XXIX, 549 [1]).
——————, zinspreuk, XXIII, 24.
——————, praalgraf, XXII, 26, 7.
——————, treurspel op zijn dood, XXVII, 603.
——————, *zie* Brielle, Hoopman, Melodieën.
Willem II, prins, XXIV, 84; VII, 373; IX, 395.
——————, bastaard, XXV, 577*O*; VI, 14, 62.
——————, doop, XXVII, 595 (606).
——————, monster zijner eeuw geheeten, XXIV, 62 (n.).
Willem III, prins, Leven en Bedrijf, XXVIII, 306.
——————, XXIII, 5, 179, 555; IV, 115 (*Afb.*); V, 634; VIII, 64, 205; IX, 586; X, 53, 437 (*S.*).
—————— a°. 1654, XXIV, 276.
——————, acte van Seclusie, XXIX, 395.

1) Louise de Colligny, † 9 Oct. 1620 te Fontainebleau, Mei 1621 te Delft bijgezet.

Willem III, prins blijde inkomst a°. 1673, XXVIII, 306.
————, eeuwig edict, XXVIII, 453.
————, te *Utrecht* a°. 1661, XXV, 159.
————, in *Ierland*, XXIX, 477.
————, keurvorst van *Hanover*, XXVIII, 426.
————, koning van *Engeland*, XXV, 144, 577*O*, 82; VI, 151, 232; VIII, 37, 119, 205; IX, 586; X, 152, 4.
————, eerste edele van *Zeeland*, XXIII, 488.
————, gemalin, XXVI, 14.
————, Engelsch spotdicht, XXIV, 206.
Willem IV, prins, XXVII, 102; VIII, 387; IX, 218.
————, Levensbeschrijving, XXIV, 433.
———— a°. 1747—51, XXIII, 47; VII, 265*O* (*Pn*); VIII, 6, 297, 535, 52 (*Pn*); X, 435 (*Pn*).
————, gemalin, XXV, 49, 51; VII, 25; VIII, 387, 552 (*Pn*); IX, 200 (*Pn*).
————, dochter, *zie* Oranje-Nassau (Carolina).
Willem V, — XXV, 223, 565; VI, 12, 113; X, 471.
————, geboorte, XXIX, 200.
————, geloofsbelijdenis, XXVI, 76.
————, Inhuldiging, XXIV, 163.
————, a°. 1768, XXI, 121; III, 336.
————, a°. 1793, XXVI, 59; VIII, 389.
————, te *Oosterhout*, XXIII, 458.
————, Reijse a°. 1773, XXIII, 244, 335.
————, tijdgenoot van Bilderdijk, XXVII, 25.
————, pamfletten en schimpschriften, XXIII, 507; VII, 620; VIII, 350, 402.
————, gemalin, XXIII, 336; X, 96—9, 472.
————, kinderen, XXI, 103 (*n*); VI, 366.
Willem I, koning, XXIV, 16; V, 223; VI, 366; VII, 554; X, 328, 9. *Zie* Munten.
————, koning, eerste regeeringsjaren, XXVI, 518; VIII, 395, 6.
Willem I, koning, tijdgenoot van Bilderdijk, XXVII, 24; X, 94.
Willem II, koning, XXX, 328.
Willem III, koning, XXVI, 176 (*Pn*).
————, eerste gemalin [1]), XXII, 603.
Willigen (A. v. der) Sr. en Jr., XXVI, 77; VIII, 163, 4.
Wilna, XXIII, 77.
Wilp, XXII, 113.
Wilson (John W.), Schilderijen-verzameling, XXV, 13.
Wiltenburg, XXX, 529.
Wildforster-goederen, XXVIII, 93.
Wimken (Edo) Sr, XXVI, 337.
Wimpels, XXI, 171; X, 115.
Wind (Recht van vrij), XXVI, 517; VII, 16, 265, 551.
Windesheim, XXVII, 419.
Windkaarten, XXII, 330.
Windmolens, XXVI, 518; VII, 16, 265, 551; VIII, 199, 213.
Windwijzers, XXIV, 577; VII, 550; VIII, 157, 8; X, 544. *Zie* Haan, Paard.
Winkel (Dr. L. A. Te), XXVII, 569; VIII, 405, 20; X, 638.
Winkler (Johan), geschriften, XXV, 186, 305; VII, 449; VIII, 525; IX, 33 (*n.*); X, 544.
Winkler Prins (A.), Encyclopaedie, XXIX, 101; X, 637.
Winschoten, XXX, 457.
Winssen, XXVIII, 578 (*n.*)
Winters (Strenge), XXI, 289; II, 241; III, 69, 541; VIII, 298; X, 160, 335.
Wirdum, XXVII, 54; IX, 86, 7.
Wiskunde, *zie* Algebra, Cijferkunst, Meetkunde, Muziek, Rekenkunst.
Wiskundigen, XXI, 178, 217, 505; II, 22; VI, 510; VII, 113; VIII, 12, 4, 6; IX, 25, 77, 463; X, 99, 454, 507. *Zie* Vereeringen.
Wissekerke, XXIII, 498.
Wissel-arbitrage, XXIII, 182.
Wissel-ruiterij, XXIII, 488.
Wisseloord, *zie* Muiderberg.
Witgenstein, XXIV, 276.

1) Sophia Frederika Mathilda prinses van Wurtemberg, geb. 17 Juni 1818, † 3 Juni 1877.

With (Witte Cornelisz. de), XXIII, 442 (*P.*); X, 118, 385, 483.
Witsen Geysbeek (P. G.), geschriften, XXI, 20, 172, 241, 2; V, 182; VII, 260; IX, 505; X, 481.
Witsius (Herm.), XXIV, 356, 7, 452, 3.
Witt (de), Cornelis, XXIII, 5; VIII, 346.
———— », opgelicht, XXIX, 377.
————, », gouden beker, XXII, 16; V, 478.
————, Jacob, XXI, 183.
————, Jan, XXI 183, 444 (*P.*); VI, 44; VII, 307; X, 437 (*P.*)
————, Jan, aangerand, XXI, 159.
————, » brieven, XXV, 392, 493.
————, » bruiloft, XXV, 391.
————, » en Colvius, XXIV, 409.
————, » eerlijkheid, XXIII, 557.
————, » geboortedag, XXVIII, 346.
————, » gevolmachtigde op 's Lands vloot, XXVI, 58.
————, Jan, ontwerper van 't Eeuwig Edict?, XXVIII, 453.
————, Jan, plaat van den moord, XXII, 125.
————, Jan, schimpverzen, XXV, 6.
———— (Boeken en Handschriften betr. de gebroeders), XXI, 183, 372, 94, 443, 507; II, 14, 6—8, 125; III, 522; IV, 409; V, 478.
———— (Grafdicht op de gebroeders), XXII, 17, 8.
Wittenberg, XXV, 484; X, 428.
Wittmund, XXVIII, 480*, 1*.
Witz (Andries), XXX, 447.
Woerda, woerden, XXVI, 54, 6.
Woerden, Herman, XXII, 270, 545a.
————, baljuw a°. 1325, XXX, 480.
————, organist, XXI, 403.
————,. rederijkerskamer, XXIII, 188.
Woestenberg (J. A. v.), XXVII, 65.
Wolcot (Dr. John), XXIV, 344.
Wolf en schapen, XXI, 636; II, 222, 380; III, 166.
Wolfaartsdijk, XXIV, 25; V, 200; X, 231, 335.
————, Geschiedenis, XXV, 571.
Wolff (Betje), XXI, 148, 453; III, 219, 472; IV, 335, 86, 569; X, 309.
———— over Martinet, XXVII, 502.
Wolff (Freiherr von), XXII, 287.
Wolters (Henriette), geb. v. Pee, XXX, 436.
Woltersum, protocol a°. 1638, XXI, 623.
Wonderverhalen, XXIX, 28.
Woolwich, XXI, 235; III, 221.
————, *zie* Duisternis.
Woorden, in gebruik te *Andijk* en in den omtrek, XXI, 529; II, 41, 200, 542.
———— in gebruik in de Meijerij van *'s Hertogenbosch*, XXIV, 335, 416, 68; VI, 563.
———— in gebruik in *Gelderland* vooral in de graafschap *Zutfen*, XXIV, 555.
————, *zie* Tongval.
———— (Nieuwe), XXIV, 591; VII, 563; VIII, 111, 420. *Zie* Nederduitsche.
————, uit het Latijn in onze taal overgegaan, XXV, 596, 7. — die niet beteekenen wat de naam schijnt aan te duiden, XXIX, 40, 255. — die in het bijgeloof wortelen, XXIX, 39. — in verband met verouderde toestanden en gebruiken, XXVIII, 571. — *Zie* Spraakgebruik.
————, met de Voorvoegsels **aan-** XXII, 83—9; — **achter-**, XXII, 93—5; — **af-**, XXII, 90—3. — **be-**, XXI, 37—42, 99, 100, 412—27, 61—72; II, 583—8, 626—33; III, 155—8, 353, 61; V, 64; VII, 189; — **ge-**, XXII, 205; III, 96; VII, 189; — **te-**, XXVII, 189; — **wan-**, XXX, 366. — met de Achtervoegsels **-aadje**, XXV, 597; — **-aard**, XXIX, 105; — **-baer** (**-barig**), XXI, 304; IV, 304, 17, 469, 590; V, 604; — **-el**, XXIX, 156; — **-ig**, XXII, 633; — **-in**, XXVI, 83; — **-nege**, XXVI, 499; — **-zaam**, XXIV, 591. — saamgesteld met **-dom**, XXI, 40; — **dood-**, XXIII, 308; — **hand**, XXIII, 610—12; — **heer**, XXIII, 615; — **henen**, XXIII, 617, 8; — **kerst-**, XXVI, 198; — **-lijn**, XXV, 189; —

om, XXI, 557; — ont-, XXIV, 277—84, 351, 2; VII, 129, 414; X, 362; — paasch-, pinkster-, XXVII, 238—40, 70; — raven-, XXVIII, 77; — -schap, XXI, 622, VI, 523; VII, 236; — stik, steke, stok, XXIII, 305. — *Zie* Afkapping, Voorzetsels.

WOORDEN, afgeleid, verklaard of beoordeeld [1]).

Aacht-appel, XXIX, 313. — aaimij, XXVI, 499. — aak, XXVII, 446; VIII, 412. — aamt, XXI, 153. — aanbehoor, XXV, 310. — aande, aante, aant, XXVII, 184. — aanspreker, XXV, 181. — aanwensel, XXVII 414. — aar, XXII, 432; III, 46. — aarden, XXIV, 555 — aartsdom, XXIII, 307. — aas, XXIX, 265, 431. — abel, XXV, 596. — abloiern, XXX, 528. — abuys, XXII, 90 — achterbaks, -banks, XXV, 192. — achterbarigh, XXII, 93. — achterdenck, XXII, 93.— achtererven, XXII, 93. — achterhaelbaer, XXII, 93 — achteris, XXI, 529 — achterklap, XXII, 94. — achterlaadgeweer, XXIII, 25. — achterlader, XXII 460; III, 25. — ach terling, XXI, 529. — achternae, XXII, 94 — achteromsklomp, XXI, 529. — achteroogbd, XXII, 94. — achterskind, XXII, 94. — achtersmaeck, XXII, 94. — achtervragen, XXII, 94. — achterweegsch, XXII, 95. — achterweldade, XXII, 95. — achterzitter, XXIX, 149. — achtiender (zijn), XXII, 95. — achtslaan, XXIX, 627. — adder, XXVII, 446; VIII, 412. — Adonai, XXV, 295. — adel, XXII, 90. — adressaat, XXIV, 410. — aek, XXIV, 555. — aelcrotte, XXIX, 430. — aelman, XXII, 46. — aemtogen, XXII, 83. — aenbescheiden, XXII, 83. — aenbevechten, XXII, 84. — aenbidden, XXII, 84. — aenbranden, XXII, 84. — aenclauwe, XXII, 85. — aendoopen, XXII, 84. — aendringen, XXII, 84. — aengekal, XXII, 85. — aengenamen, XXII, 85. — aengever, XXII, 85. — aenhoorlijck, XXII, 85. — aenkallen, XXII, 85. — aenkleven, XXII, 85. — aenkrieken, XXX, 522. — aennopen, XXII, 86. — aenranden, XXII, 86. — aenrannen, XXII, 86. — aenransen, XXII, 206, 7 — aenrechten, XXII, 86. — aenroepen, XXII, 86. — aenspreker, XXII, 87. — aensprone, XXII, 87. — aenstaen, XXII, 87. — aenstellen, XXII, 87. — aenstichten, XXII, 87. — aenstooten, XXII, 87. — aenstouwen, XXII, 88. — aenstrepen, XXII, 88. — aentuyghen, XXII, 88. — aenveerden, XXII, 88. — aenvoeden, XXII, 88. — aenwispelsteerten, XXII, 89. — aerme scaren, XXII, 89, 189. — aeterlingsch, XXII, 89. — aeventlagh, XXII, 89. — afdak, XXIII, 201. — afdekken, XXIII, 356. — afdinken, XXII, 195. — affel, XXVII, 446. — afgoddelijck, XXII, 90. — afgodelick, XXII, 90. — afgrijselick, XXII, 90. — afkerven, XXII, 90. — afkneven, XXII, 91 — afiegger, XXIII, 25. — afleven, XXII, 91. — aflijvigheid, XXII, 634. — afnaesten, XXII, 91. — afplegen, XXII, 91. — afpollen, XXI, 533. — afrechten, XXII, 91.— afsettelingh, XXII, 92. — afsetten, XXII, 92. — afsetter, XXIII, 240. — afsienlickheit, XXII, 92. — afslagh, XXII, 92. — afspeuren, XXV, 304. — afspreken, XXII, 92. — afstellen, XXII, 92. — afsterven, XXII, 92. — afwijcken, XXII, 93. — akkemandatie, XXVII, 415. — alestake, XXV, 151. — alfabet, XXV, 300. — alff, XXIX, 112 — alhs, XXV, 600. — alinge, XXVII, 511 (*n.*). — alleen XXVII, 629. — alleleen, XXII, 95. — allerzeerste (zijn), XXII, 95. — almanacken, XXII, 95. — alsamen XXII, 96. — alst, XXVI, 36. — altaar, XXV, 596. — altoos, XXIII, 360. — amack, XXVIII, 215. — ambe, XXV, 635. — amelang, XXV, 340. — amelundje, XXIII, 34. — amen, amenzegger, XXV, 300. — amerij (-rijtje), XXV, 340, 471. — ammelaken, XXV, 311. — amortisare, XXIX, 366. — amper (-perig), XXI, 312,

---

1) Bij de samenstelling dezer lijst is de orde van het alphabet stipt bewaard, en niet op der woorden klank of uitspraak gelet.

578, 624; V, 596. — amphibieën, XXX, 33. — anderde, XXV, 607. — 'n anegeschrei, XXV, 348. — anschjne comen, XXII, 96. — anst, XXV, 93. — antidiluviaal, XXV, 301. — anti-macassar, XXI, 538; II, 43. — antiwoord, XXII, 96. — apelick, XXII, 96. — apostel-spoon, XXIII, 153. — apothecar, XXIX, 387. — appeltere, XXV, 560. — Aprilgek, XXV, 31. — Aprilgrap, -visch, XXV, 344. — aran, XXIII, 98. — argot, argotier, XXIV, 156. — ark, XXV, 595. — arme scarme, XXII, 189, 90. — armenjager, XXVI, 225. — armgeestig, XXII, 96. — arnen, XXIII, 96, 7. — arreslee, XXVII, 446. — arts, XXIII, 199. — ascerá, XXIV, 473. — aschkat (askat), XXIII, 93. — assenboer, XXVII, 346. — assouwe, XXVII, 446. — astrant, XXVII, 413. — aterling, XXI, 312, 534. — atmael, attinge, XXIX, 512. — attelrye, XXII, 195. — avager, XXVII, 446. — avedocht, XXII, 195. — avegeer, XXVIII, 89; X, 533. — aveklap, XXV, 340. — avel, XXVII, 446. — aveleus, XXIX, 509. — ave-mariaatje, XXV, 471. — aventuur, XXIII, 91. — 'n averstroo, XXV, 348. — averij, XXV, 340. — avoesen, XXII, 96. — avondontbijt, XXIV, 284.

Ba, XXI, 36: II, 579; III, 155. — baai, XXVIII, 83. — baak, XXX, 192. — Baälsdienst, XXIX, 509. — baanrots, XXV, 513. — baard, XXIX, 316. — baas groen, baasroen, XXVII, 453. — baatje, XXIII, 206. — babbeleguugjes, XXIV, 555. — babucken, XXI, 95. — baccalao, XXVIII, 195. — baccalaureus, XXIV, 603, 4. — bachelier, XXIV, 604. — bachten, XXV, 64; VII, 189. — bade, XXIX, 432. — bademoeme, XXI, 95. — baden. XXII, 580. — bader, XXI, 37. — baderken, XXI 36; II, 580. — badstoof, XXVIII, 572. — baeck, XXI, 93. — baeckeren, bakeren, XXX, 114. — baelegye, XXI, 94. — baelghie, XXI, 95, 364, 5. — bae-neus, XXII, 579. — baesche, XXII, 580. — baetseleer, XXIV, 605. — baffen, XXV, 356. — bafta, XXV, 219. — baggeren, baggert, XXI, 95, 574. — bakelaar, XXIV, 540, 604. — bakeljauw, XXVIII, 196. — bakermoeder, XXVIII, 408. — bakken, XXV, 630. — bakkert, XXX, 47. — bakkruid, XXX, 534. — baksvolk, XXIII, 206. — bakszeuntje, XXIII, 206. — bal, XXIX, 110. — baldadig, XXIV, 569; VII, 629. — balg, XXIV, 555, IX, 314. — balgen, XXI, 96. — balgpijn, XXI, 626. — balie, balie, XXI, 96. — balkhaas, XXIX, 514. — ballast, XXIX, 314, 5. — ballingh, XXI, 97. — bal(bael)-mouden, XXIV, 568. — balo, XXVII, 629. — baloord, XXVII, 629. — baloorig, XXIV, 568. — balsch, XXIII, 621. — balsturig, XXIV, 555; VII, 629. — bamis, XXIX, 112, 367 (XXIV, 424). — bancicheit, XXI, 98. — bandekin. XXI, 97. — banden, XXI, 97, 366 — banderside, XXVII, 189. — bandicheyt, XXI, 97. — bandig, XXI, 98. — banen, XXI, 98. — bang, XXII, 581; III, 155; VII, 189. — bangheyt, XXII, 581. — banmeester, XXIX, 515. — banneel, XXV, 308. — bannen, XXI, 97. — banneret, XXIV, 604. — ba-nochboe, XXII, 580; III, 155. — bap, XXI, 530. — bar, XXI, 417. — baragouin, XXIV, 156. barbelcanen, XXI, 93. — bare, XXII, 582. — bareel, XXV, 308. — baren, XXI, 98, 367; IV, 322. — bargander, XXVII, 448. — bargjes, XXVI, 175. — barig, XXIV, 321. — barigenth, XXVII, 448. — barigheyt, XXII, 582. — barmhartig, XXVII, 189. — barmus, XXIV, 567. — baron, XXIV, 316; VI, 149. — basconter, XXVII, 31. — baselmire, XXIII, 332. — baseroen, XXVII, 452, 3. — bassen, XXI, 98. — basta, XXV, 126, 254, 315; VI, 617. — basterden, XXI, 37; II, 582. — bastoni, XXV, 315. — bat, XXVII, 174. — batalge (-taelghien), XXI, 39, 95, 9, 364, 5. — baten, XXI, 37; II, 582; III, 155. — bat nare. XXII, 582. — batseleer, XXIV, 605. — battalg, XXI, 99. — bayert (-boef), XXI, 96. — bazeloen, XXVII, 452. — bazin, XXII, 582; III, 155. — beam, XXV, 559. — beämen, XXV, 300, 598. — becarmen, XXII, 586. — becht, XXI, 424. — becoopen, XXI, 465. — becoren, XXI, 465. — becrodigen, XXI, 469 — becroeden, XXI, 467. —

becroene, XXI, 468. — becruypen, XXI, 38; II, 587; III, 156. — bedacht (zijn), XXI, 99. — bedaer, XXI, 37; II, 583. — bedaken, XXII, 583; III, 155, 6, 353, 5, 7. — bedaren (hem) van, XXI, 100, 365. — beddinghe, XXIX, 106. — bedechte, XXI, 100. — bededingen, XXI, 100. — bedeedelig (lijk), XXI, 529. — bedeeling, XXV, 340. — bedel, XXI, 101. — bedelleen (bede-leen), XXVIII, 90, 190, 359. — bedelving, XXVII, 342. — bedenkelijk, XXII, 583. — bederve, XXI, 412. — bedichte, XXI, 100. — bedienens, XXI, 412. — bediet, XXI, 412; II, 583. — bedocht, XXI, 412. — bedolven, XXVII, 342. — bedouwen, XXI, 413, 5. — bedriegen, XXI, 416. — bedrillen, XXI, 417. — bedroomen, XXII, 584. — bedrucken (sich), XXII, 584. — bedrijf, XXI, 416. — bedullen, XXI, 417. — bedunken (sich), XXI, 37; II, 584. — bedijen, XXI, 412. — bedijgen, XXI, 412; V, 311. — beeldstee, XXVII, 149, 50. — beeldstorm, XXIII, 30. — beelen, XXV, 311. — been-incke, XXII, 259. — beere, XXI, 417. — beeren, XXI, 418. — beersteker, XXI, 418. — beeten, XXV, 311. — beëvelen, XXI, 418. — befaamd, XXV, 596. — begaafd, XXVII, 39; IX, 412. — begaden, XXI, 418. — begaen, XXI, 418; II, 584. — begaven, XXI, 419. — beggaert, XXI, 419. — beghiden, XXI, 419. — begichelen, XXI, 419. — begichten, XXI, 420. — begiën, XXI, 419. — beginnen, XXV, 183. — begost, XXIV, 416 — begòvinge, XXIV, 555; VII, 39. — begrepen zijn, XXI, 420. — begrijmen, XXV, 311. — begrijp, XXI, 421. — begrijpen, XXI, 422; V, 459 (*n.*). — hem begrijpen, XXI, 423. — beguigen, XXV, 184. — behach, XXI, 424. — behanden, XXI, 37. — behandigen, XXI, 37; II, 584; III, 156. — beharten, XXI, 38; II, 584. — beheeftig, XXI, 529. — beheept, XXII, 584. — beheerschappen, XXII, 585. — beheet, XXI, 424. — behelpen (sich), XXII, 585. — behipt, XXIII, 585. — behoetsele, XXI, 38; II, 585. — behouden, XXII, 585. — behouden (hem), XXII, 585. — behoven, XXII, 586. — bei, XXI, 461. — beiden, XXI, 461. — beieren, XXI, 323, 4. — beirboer, XXVII, 346. — beyaerden (der), XXI, 322, 3. — bekaaijen, XXII, 586. — bekants, XXII, 586. — Beispiel, XXVIII, 197. — bekeeren, XXII, 586. — bekennen, XXV, 183. — bekermen, XXII, 586 — beklaaglijk, XXVIII, 571. — beklassen, XXI, 461, 3. — beklauteren, XXI, 463. — bekleden, XXI, 463. — beklem, XXI, 465. — bekleuteren, XXI, 465. — beklimmen, XXI, 363. — bekloecken (sich), XXII, 586. — beklonderen, XXI, 463. — beknibbelen, XXI, 465. — bekommeringh, XXI, 466. — bekouten, XXI, 467. — bekrenckt, XXI, 467. — bekruipenis, XXII, 587. — bekijven, XXII, 586; III, 156. — belabben, XXI, 472. — belabberd, XXII, 40. — belant, XXI, 469. — belaten, XXVIII, 325. — belegghen, XXI, 470; II, 587. — beleiden, XXI, 470. — belenden (hem), XXI, 470; II, 587; III, 156. — beleppen, XXI, 471, 2; II, 40. — belet, beletten, XXX, 312. — beleyder, XXI, 470. — beleytsman, XXII, 587. — belien, XXII, 588. — belistigen, XXII, 588. — belléren, XXII, 588; III, 156. — belompen, XXII, 588. — beloord, XXI, 529. — belijden (belijen), XXI, 38; II, 587. — bematicht, XXII, 588. — bemindich, XXII, 626. — benaderen, XXII, 626. — benauwen, XXI, 39. — benoegen, XXII, 626. — benopen, XXI, 530. — bensioen, XXV, 217. — bent, XXII, 626. — bent (*plant*), XXI, 146. — bepaelen, XXII, 627. — beppe, XXIV, 555. — beraden worden, XXI, 39; II, 627. — te berde, borde, XXII, 207, 365. — beie, XXI, 417. — berekenen, XXII, 627. — beren, XXI, 418; IV, 318, 9, 22. — bergein, XXVII, 448. — berich, XXII, 627. — berna, XXII, 560*a*. — bernagie, XXX, 52. — beroofd, XXX, 410. — berooven, XXI, 39. — berouwen, XXII, 628. — bescaven, XXIII, 356. — beschapen, XXIV, 38. — beschrantsen, XXI, 39; II, 200, 629. — bescoot, XXI, 39; II, 629. — bescudder, XXII, 630. — beseffen, XXII, 629. —

besetten, XXI, 40; II, 628. — beseven, XXII, 629; III, 158. — besit, XXII, 548a, 49a (*n.*). — besmitten, XXII, 630. — besnedendom, XXI, 40; II, 630. — besnoeid, XXV, 413. — besnijdenis, XXV, 400, 1. — besoucken, XXII, 630. — besproeyen, XXI, 40; II, 630. — bestaden, XXI, 41. — bestallen, XXII, 631. — bestand, XXII, 631. — bestandich, XXII, 631. — beste (op, over, an syn), XXII, 632. — beste-moeder, XXIV, 211. — besten (ten), XXII, 631. — bestieren, XXI, 41; II, 632. — bestrecken (sich), XXI, 41; II, 633. — bestvat, XXII, 8. — besucht, XXI, 467. — beteren, XXI, 41. — betieën, XXVI, 253. — betingelen, XXV, 312. — betooghen, XXI, 42; III, 361. — betooveren, XXIX, 40. — betrecken, XXI, 363, 425. — betrissen, XXI, 42. — betten, XXIII, 155. — betuuten, XXIV, 555. — betijen, XXIII, 358, 520; VI, 253. — beuk, XXVII, 171. — beukelaar, XXI, 246, 7; IV, 540. — beuken, XXI, 530; III, 155. — beun, beunhaas, XXVI, 618; VII, 264*O*; VIII, 572; IX, 158, 514. — beurzensnijder, XXVIII, 571. — beusselke, XXIV, 336. — beuzeling, XXVII, 171. — bevallen (in de kraam), XXI, 51. — bevroedich, XXI, 42. — bewaren, XXI, 49. — bewegen, XXIII, 353. — bewimpelen, XXV, 191. — bezegelen, XXVII, 471. — beziener, XXVI, 417. — bezing, XXIV, 416. — bezwarich, XXII, 633. — bezwelten, XXV, 312. — bezwichten, XXII, 633. — bidden, XXI, 276. — bidder (dood-, graf-, groef-, lijk-), XXV, 78, 180. — bieden, XXIV, 280. — bierig, XXII, 471. — bierkerk, XXV, 465. — biesen, XXI, 42. — biester, XXIV, 555. — biezenboer, XXVII, 346. — bigot, XXVIII, 176. — bilap, XXVIII, 69. — biljoen (billion), XXII, 366, 635. — binder, XXV, 304. — binksteken, XXII, 259. — binnen, XXV, 64; VII, 189. — bisschop, XXVI, 274. — blaag, XXVII, 241. — blaaien, XXIII, 357. — blaasbalg, XXIX, 314. — blaker, XXI, 530. — blamen, XXI, 43. — blanck, XXI, 43. — blare, XXV, 311. — blauw, XXIX, 264; X, 518, 609. — blauw-blom, XXX, 609. — blauwe beul, XXIX, 264. — blauwe boonen, XXX, 609. — blauw excuus, XXX, 520. — blauw-jan, XXX, 609. — blauwkous, XXIX, 265; X, 609. — blazer, XXVI, 27, 9. — blekken, blekker, XXIX, 106. — bleyfsel, XXIII, 90. — bliek, XXVI, 296. — blikken-dominé, XXIX, 262. — blinkert, XXIX, 106. — blintrousen, XXII, 206. — bliuwan, XXI, 414; VIII, 79. — bloeden, XXX, 609. — bloetaesen, XXX, 4. — blok, XXIX, 110. — blommerhelten, XXVIII, 181. — blonk, XXV, 311. — blouwen, XXI, 414; VIII, 79. — blue-devils, XXX, 520. — bluffen, XXV, 356. — blutse (blutze), blutsje, blutsen, XXV, 356; VI, 150. — bluwen, XXI, 414. — blijtmoets, XXI, 43. — blytschappen, XXX, 135. — blijven, XXVIII, 414 (*n.*) - bochtvieren, XXV, 180. — bodde, XXIII, 33. — bodenbrood, XXIV, 212. — bodsturen, XXIV, 555. — boe, *zie* ba-noch-boe. — boeba, XXIII, 155. — boegreisen, XXII, 8. — boekrol, XXV, 460. — boekstaaf, XXI, 44. — boekwurm, XXIX, 514, 75. — boeleeren, XXI, 44. — boemelen, XXII, 259. — boe-noch-ba, XXII, 580. — boer, XXVII, 346. — boerenpaltrok, XXIII, 31, 201, 620. — boerin, XXVI, 83, 5. — boerspraak, XXVIII, 287. — boeten, XXI, 44; III, 97. — boeverij, XXVIII, 292. — boezelaar, XXVII, 452; X, 417. — boezelen, boezen, XXX, 417. — boezeroen, XXVII, 452. — boffen, XXV, 194, 357. — bokel, bokeler, XXI, 247. — bolder, XXV, 348. — bollaard, XXIX, 105. — bollejeien, XXVI, 333. — bollen, XXV, 348. — bollert, XXIX, 267. — 'n bolleworp, XXV, 348. — bommel, XXVIII, 356. — bommelen, XXII, 259. — bommelskonten, XXII, 259. — bomslager, XXII, 137 (*n.*) 253; IV, 218. — bonke, boenke, XXV, 311. — bonmeester, XXVIII, 305. — bonne-fooi, XXIII, 101. — 'n boogscheute, XXV, 348. — booier, XXIX, 263. — boone, XXI, 45. — booten, boothamer, XXV, 313 — bootschaar, XXV, 313. — borago, XXX, 52. — borde, XXV, 197. — te borde, *zie* berde. — bordpapier, XXII, 365. — bors, XXI, 530. — borst, XXIII, 94; VIII, 407. — boschvoa'er, XXIX, 262. — bot, XXV, 36, 180. —

boteren, XXIV, 416. — both, XXIII, 32. — bottaert, XXI, 45. — botte, XXIII, 33. — botten, botterije, XXIX, 90. — bottelrie, XXVI, 85. — botten, botsen, butsen, XXV, 357. — bot-vangen, XXV, 357. — botvieren, XXV, 36, 180. — boucan, boucanier, XXIX, 625. — bout, XXVIII, 386 — bouwd, XXI, 45. — boven, XXVII, 189. — braaf, XXVII, 415. — braak, XXVII, 372. — braie, XXVI, 517. — brak (*bijv. nw.*), XXVII, 372. — brak, brakje, XXVII, 372. — brakkinnetje, XXIII, 207, 8. — bram, XXIV, 610, 1; V, 122, 345; X, 361. — bramzeilskoelte, XXV, 346. — brand, XXVII, 187, 386, 559-61; X, 522, 3, 610. — brande, XXV, 462. — brandemoris (-mozes), XXV, 81, 461. — brande-wijntje, XXV, 462. — brand nieuw (-schoon, -zindelijk), XXVII, 345, 86; X, 523. — brannew, XXX, 523. — breeches, XXVI, 517. — breedte, XXV, 72. — breeën, XXVII, 626. — breeuwer, XXIV. 464. — breidel, XXIX, 110. — breiden, breien, XXI, 573. — breidschool, XXI, 57, 573. — brein, brem, XXIX, 511; X, 49, 131. — breinpomp, XXX, 49. — bremkapper, XXX, 131. — breuk, XXVI, 535. — breukensnijder, XXIX, 158. — brezielsch rood (register), XXIX, 536. — bricol, XXI, 45, 309, 572. — brief, XXV, 596. — brigga, XXIX, 108. — bril, XXII, 427; III, 27, 8, 98 — brillen, XXI, 45. — brillig, XXIII, 28. — brink, XXI, 49. — britten, XXX, 409, 556. — briuwan, brîvan, XXI, 414. — broeder, XXI, 530. — broek(land), XXVI, 146; IX, 34. — broek (kleedingstuk), XXVI, 517. — broicke (bruecke, broeke, broken), XXIV, 355; XXVIII, 44 (noot). — brombeer, XXIX, 210. — bronie, XXI, 364. — broute, XXIX, 157. — bruggeman, XXI, 220. — bruinagie, XXX, 194. — brunbouwede, XXI, 45. — brijn, XXX, 131. — buffeltje, XXIV, 387; VI, 86, 296. — buffen, XXV, 357. — bugt, XXVI, 71. — buie, XXI, 460, 1. — buil, XXV, 357. — buis(pijp), XXVI, 521; VII, 77. — buis, XXIII, 98, 256, 7. — buisen, XXV, 312. — buiten, XXV, 64; VII, 189. — buitenslands, XXIV, 539; V, 64. — bul, XXI, 530. — bule, XXV, 356. — bulen, XXV, 194. — bulldog, XXIV, 343. — bulsteringe, XXVII. 415. — bunselen, XXV, 307. — bunt, XXI, 146. — bunte, XXIV, 555. — bup, XXI, 530. — bureel, XXV, 308. — buren, XXVIII, 305. — burg, XXIX, 102. — burgwalwater, XXI, 40 (noot). — buschcolen, XXVI, 118, 409, 519; VII, 82. — busje, XXVIII, 190. — bustansijn, XXIV, 147. — buts, XXV, 194. — butse (butze), XXV, 356. — buur, buurt, XXVII, 130, 436, 561; VIII, 287, 305. — buurdag, XXVIII, 298. — buure, XXVIII, 550. — buurschap, XXVII, 437, 563; VIII, 287, 305. — buurspraak, XXVIII, 287. — buurten, XXIV, 416, 68; XXVI, 563. — buvrouwe, XXVIII, 550. — buxenbier, XXVII, 177. — buyken, buykster, XXIV, 296. — buylich, XXVIII, 194; X, 522. — bycoemst, XXI, 42. — bijdehandsch, XXII, 224, 432; III, 45; IV, 155. — bijkans, XXIX, 213. — bijlager, XXIX, 395; X, 426. — bijlhouwer, XXIX, 515. — bijlo, XXVIII, 184, 9. — bijspel, XXVIII, 197, 464. — bystandich, XXI, 43. — byster, XXI, 43. — bijten, XXVII, 443, 5. — bijtere, XXIX, 109. — byzantinisme, XXV, 316.

Cairn, XXIV, 392. — calembour, XXVIII, 354, 522; IX, 100. — calembredaine, XXIX, 101. — campana, XXV, 601. — canalli, XXV, 304. — cant, canticoy, XXIV, 156. — carbonade, XXVII, 626. — carthelago, XXX, 5. — caudatus, XXIV, 341. — cauder, XXVI, 37, 9. — cauris, XXVI, 175. — causer, causeur, XXVI, 37. — ceiling, XXVI, 283. — cenecijn, XXIV, 341. — charta, XXVIII, 163. — chauvinisme, XXI, 308. — choumaque, XXIX, 157. — ciborie, XXX, 226, 7. — cierheit, XXVI, 519. — cigaro, cigarra, XXIV, 156. — cladich, XXIX, 488. — classen, XXIII, 87, 8, 91. — clatten, XXI, 462. — claudinen, XXIII, 153. — cliënt, XXX, 416. — cloque, cloqueman, XXIX, 157. — cocheme-loschen (waldiwerei), XXV, 186. — cockelneuse, XXIII, 365. — cocorullen, XXIX, 570. — cockerellen, XXIX, 565, 6. — codardi, XXIV, 342. — coestelle, XXII, 199. — coialtye, XXVI,

6. — compilatie, XXVI, 506. — conduut, XXVII, 345. — conter, XXVII, 31. — contes-bleus, XXX, 520. — cΩpocyne, XXV, 284. — coppe, XXV, 315. — cordewanier, XXIX, 110, 515. — couard, XXIV, 342. — couche, coupé, XXIV, 560. — courits, XXVI, 335. — courpse, XXVII, 160. — courtpendu, XXVIII, 570; IX, 254, 313. — craal, XXVII, 140. — craechdijk, XXVII, 130. — cramen, XXII, 204. — cranck, XXIV, 90. — crânement, XXX, 523. — cregierder, XXVII, 187. — crepels, XXI, 472; IX, 111. — criëerder, XXIV, 13, 162; VII, 187. — croedelick, XXI, 468. — cromsteven, XXIV, 480. — croos, croosencken, XXX, 5. — crot, XXI, 468. — crotte, XXIX, 430. — cruylich, XXVIII, 194; X, 522. — ter cuere, cure, XXVIII, 32, 3, — cul-de-Paris, XXX, 471. — curatus, XXIV, 51. — cwedan, XXVI, 38. — cijfer, XXV, 596.

Daak, dak, daken, XXIII, 156—8, 357. — daar-te-boven, XXV, 609. — dageraad, XXVIII, 568; X, 521, 2. — dak, XXIII, 355—7. — daken (*bijw.*), XXIII, 357, 519. — dakeren, XXIII, 357. — dak-haas, XXIX, 514. — dak-maal, XXII, 8. — dametje, XXIII, 208. — dammee (danmee), XXI, 149. — damoiseau, XXVIII, 587. — danckeloos, XXI, 301. — dangelen, XXI, 530. — daren, XXII, 381. — darmen-slaan, XXV, 495, 612. — dauwworm, XXVI, 223 (*n.*). — daveren, XXI, 301. — deeg, XXI, 530; II, 42. — deemoedig, XXI, 152. — deepen (?), XXVII, 5 (*n.*). — degen, degenen, XXX, 191, 2. — deinen, XXV, 314; X, 191. — deinsen, deisen, XXI, 301. — dekken, XXIII, 355. — dekkinge, XXVII, 415. — dek-op-geven, XXVII, 415. — delfwerk, XXVII, 341, 2. — delven, XXVII, 341, 6. — demi-monde, XXI, 625; II, 189. — denapt, XXV, 506. — denari, XXV, 315. — denderomdeine, XXX, 196, 524. — dencken, XXI, 301. — denen, XXIII, 260, 2. — desnood *of* noods, XXIX, 212; X, 132. — deughdelick, XXI, 302. — deun, deunen, XXI, 530; III, 101, 257, 8. — deun, deunheyt, XXIII, 258—62. — deunder-wijze, XXIII, 260. — deyn, deyne, XXX, 192. — diables-bleus, XXX, 520. — dibbe, dibbeke, XXVI, 80; X, 534. — dichthuus, XXVIII, 73. — diewils, XXI, 302. — died, XXIX, 508. — diemat, XXVI, 332. — dienaar, dienaresse, XXIV, 607; V, 121. — diender, XXIX, 262. — diepte, XXV, 72. — dierst, XXI, 302. — diets maken, XXIX, 508. — diezaem, XXII, 42. — dilettant, XXV, 90. — dine, XXVIII, 326. — ding, dingspil, XXVIII, 197, 464. — dingvluchtig, XXIV, 322. — dinsdag, XXVIII, 411. — disch, XXI, 472; V, 179. — divan, XXI, 413. — doagire, douagire, XXX, 531. — dobbelschool, XXVII, 557; VIII, 162. — doel, doelen, doelpin, doelwit, XXI, 313; V, 608, 9. — doen, XXX, 414. — doer, doerak, XXIX, 38, 260. — dof, XXVI, 269 (*n.*). — dokteren, XXIV, 416. — domdeine, XXX, 195. — dominé, domino, XXV, 298; VI, 529 (*n.*). — dominica, XXV, 599. — domp, XXII, 508. — done, XXIII, 262. — donge, XXIII, 94. — doodbidder, *zie* bidder. — doode koffer, XXIV, 38. — doodelick, XXI, 303. — doodkist, XXVII, 343. — doodsch, XXIX, 416. — doofjen, XXVI, 28. — dook, XXIII, 157. — doop, XXI, 530. — doorduldig, XXI, 303. — doorgaans, XXVIII, 406; IX, 213. — doorknagen, XXI, 303. — doorluchtig, XXVII, 245, 447; IX, 210; X, 524. — doorluysen, XXI, 303. — doorpreeken, doorsteeken (*muziekterm*), XXII, 82. — doorrooker, XXIII, 25. — door zichtig, XXVII, 245, 447. — dop, XXIX, 281. — dotreis, XXI, 152. — dotter, XXIX, 266. — dou, douwtje, XXX, 525. — doudeenen (douwdeinen, -dijnen), XXX, 195, 525. — douwen, XXI, 413, 4. — dra, XXV, 559; X, 525. — draaien, draaikast, XXIV, 210. — draai-reën (-reuen), XXIII, 620; IV, 51. — draak (vaartuig), XXIV, 442. — draak, XXV, 345; IX, 109. — dracht slagen, XXVII, 415. — dreef, dreve, XXII, 192 (*n.*). — dreilen, XXII, 543. — dremmelaar, XXIV, 480. — drentelen, XXV, 308. — driekant, driekleurd, XXX, 134. — drieten, XXI, 364. — drieweecksche ommeganck, XXI, 582. — drift, XXIII, 362. — drif-

ten, XXI, 303. — dril, XXIV, 210. — drilkooi, XXIV, 99, 209. — drill, XXI, 304. — drillen, XXIV, 210. — drilveld, XXIV, 99, 209. — drinckbaer, XXI, 304. — dringuelle, XXIX, 157. — dro, XXV, 559. — drol, drollig, XXIX, 109. — drom, XXV, 313. — dromen, XXI, 304. — droog, droogen, XXX, 211. — drummelaar, XXIV, 480. — druppel, XXIX, 156. — dsjipt, XXV, 5. — dubbe(-ke), XXVI, 80. — dubbel, XXV, 596. — dubben, XXVI, 80, 296. — ducis, XXVI, 1 *O.* — ducjes van Tholl, XXVI, 303. — duertogen, XXI, 304. — zich duffelen, XXVI, 296. — duffeltje, XXVI, 86, 296. — duiker, XXVIII, 185, 7. — duilen, XXV, 307. — duimkruid, XXV, 413. — duinen, XXIII, 262. — duker, XXVII, 345. — dukdalf, XXVI, 224 *O.* — dulf, dulve, XXIII, 202; VII, 342. — dunge, XXIII, 94. — dwaal, XXVII, 244. — dwanckmolen, XXVI, 363, 476, 518. — dijen, XXI, 530; II, 42. — dijk, XXIV, 416, 68; VI, 563. — dynasta, XXV, 298. — dijsvrij, XXX, 135. — dijzaam, XXII, 42.

Eag, XXV, 602. — ebbenwerker, XXIX, 512. — echel, XXX, 535. — echtschap, XXX, 135. — écuyer, XXIV, 604. — edellui, XXV, 384. — eder, XXIX, 511. — ederkauwen, XXIX, 511. — ee, XXV, 183. — eechde, XXI, 313; II, 46, 199; III, 363. — eedspel, XXVIII, 464. — eek, eekel, eekerig, XXIX, 31. — eemer, XXIII, 27; VIII, 591; X, 535. — eendvogel, XXIX, 212. — eenig, XXV, 307. — eenkoorn, XXIX, 430. — eenlijvelick, XXI, 305. — eer, eeren, XXV, 307; VI, 129. — eergastich, XXI, 305. — eerlijk, XXVIII, 571. — eernte, XXV, 560. — eeuwarder, XXV, 183. — eeuwig, XXV, 471. — egel, XXV, 560. — egge, XXII, 46; III, 363. — eglantier, XXV, 560. — eid, eide, XXI, 530; II, 46; III, 363. — eie, XXIII, 363. — eigenheid, XXI, 305. — eikel, XXIX, 156. — eiland, XXV, 602. — einde, XXVIII, 194. — eischen, XXVIII, 318. — ekkelkoffie,-spek, XXIX, 31. — el, XXIV, 296. — o elementen!, XXVIII, 178. — elekaarten, -weeke, -willige, -wijting, XXVIII, 182, 3. — ellern, XXVIII, 131. — ellimaliweken, XXVIII, 182. — elzenteer, XXV, 560. — embroglio, XXVII, 413. — emeritus, XXV, 74. — emmer, XXX, 560. — encke, XXX, 4, 5. — end, XXVIII, 193 — endeldarm, XXV, 629. — endelick, XXI, 305. — engel, XXVI, 522; VII, 236. — engels, XXV, 472. — engelsman, XXX, 556. — engeltjes, XXV, 354. — enseigne, XXX, 536. — enst, ensten, XXV, 93. — epitaphuine epitaphium), XXII, 196. — epsenpöetje, XXIV, 555. — erf, XXVII, 446. — erne, XXV, 312. — ernen, XXVI, 131. — ernsteloos, XXI, 306. — ernten, XXX, 534. — ervaren, XXI, 306. — esbatement, XXX, 296. — eselworm. XXX, 531. — espel, XXVIII, 464. — eswardeur, XXIV, 567; V, 65, 183. — etgroen, XXIX, 511. — etmaal, XXIX, 511. — ettinge, XXIX, 512. — evenaren, evenaarden, XXI, 57, 306, 9, 572. — evenbroer, XXI, 307. — evenstreecks, XXI, 307. — eventier, XXI, 307. — evenzielig, XXI, 307. — everlast(ing), XXVI, 409. — exodus, XXV, 403, 4. — eyerpaender, XXIII, 203. — eyndich, XXI, 305. — ezelen, XXI, 95; IX, 434.

Factionnaire, XXX, 104. — facula, fak(k)el, XXVIII, 248. — fael, XXI, 363. — falderappie, XXI, 149; III, 153. — falievouwer, XXVI, 591, 2; VII, 125. — faro (farao), XXII, 207, 364; IV, 481, 571; V, 404, 558. — feesekeuttel, XXII, 155; IV, 555. — feest, XXV, 596. — feldschir, XXVII, 148. — feriae, XXV, 36. — feuerjo, XXV, 512. — fiches, XXVI, 174. — fidibus, XXVI, 364; VII, 620; X, 525, 34. — fieteren, XXII, 250. — filippine, XXVI, 168 *O.* — findoekspoep, XXI, 554. — fitze, XXIV, 555. — flaile, XXV, 188. — flessing, XXX, 102. — fleuma, XXX, 4. — flibustier, XXIX, 625. — flikkeren, XXIII, 357. — flodder, XXX, 104. — floskel, XXIV, 242. — flossing, XXX, 102. — flusjes, XXI, 530; II, 42. — fluwijn, XXIX 430. — fobaert, foberdie, fobitasie, XXIX, 518. — foeselen, XXIV, 468. — foetekoelen, XXIV, 555. — foetelen, XXIV, 416, 68, 555. — foezel, XXIV, 556. —

fok, XXV, 304. — fonckeren, XXI, 308. — fooi, XXIII, 191. — foolen, XXV, 314. — foorts, XXI, 308. — foreet, XXIX, 252, 3 — formoor, XXI, 308. — forneel, XXV, 308. — forries, XXIX, 254, 430. — forst, XXVII, 183. — fraise, XXV, 293. — frambari, XXIV, 321. — frank, XXVII, 84. — franken, XXII, 470. — Freiherr, XXIV, 316 — froenen, XXIX, 516. — froesselen, XXIV, 556. — frooke, XXI, 3. — fruit, XXIX, 156. — fuiken, XXIV, 293.

Ga, XXX, 612, — gaai, XXV, 304. — gade, gadeloos, gadeslaan, XXIX, 626. — gaffel, XXI, 582. — gaggelen, XXIX, 265. — galen, XXX, 193. — galgebrok, XXV, 349. — gammel, gammelig, XXI, 153. — ganf, XXV, 349. — gans (blommen, kruyken, vier, vijgen, vijven), XXVIII, 177, 86, 565, 6. — ganzenvel, XXX, 358. — gapaard, XXIX, 109. — gareyten (garieten), XXIII, 33. — gargaliata, gargo, XXIV, 156. — garinge, XXV, 629. — gas, XXX, 45. — gasco, XXVI, 617. — gast, XXV, 311. — gat, XXV, 197. — gatepatiel, (gatenplateel), XXII, 301. — gave-Gods, XXVII, 38. — geadresseerd, XXIV, 409. — gearnen, XXIII, 95. — gebieden, XXIV, 280. — gebuur, gebure, XXVIII, 550. — gebuurte, XXVIII, 305. — gedouwen, XXI, 414. — geel, XXIX, 264. — geest, XXVII, 630. — geheugen, geheugenis, XXVII, 173. — gehoud, XXI, 414. — gehucht, XXVII, 130, 436, 561. — geinster, XXVIII, 194. — geleed, XXVII, 345; IX, 105. — geleesten, XXIV, 294. — geleide, geleidsman, XXVIII, 417. — gelte, XXI, 208, 572; II, 199; III, 27. — gemake, XXIII, 631. — gemet, XXV, 471. — genet, XXIX, 430. — geneven over, XXI, 531. — geört, XXIII, 90. — gepasseerd, XXIX, 432. — gepeupel, XXVII, 172. — geprofessied, XXVI, 303, 8. — geraamte, XXI, 51. — gerat, XXVIII, 325. — gergo, XXIV, 156. — gescheê, XXVII, 345. — geschrei, XXV, 408. — gesteken, XXIV, 416. — geten, XXVII, 189. — getogen, XXIII, 361. — geupsevol, XXIV, 556. — geus, XXVII, 187; VIII, 356. — geuse, XXI, 2. — geusnege, XXVI, 499. — gevaar, XXIV, 556. — gevlouwen, XXI, 414. — gewend, XXVII, 414. — gewente, XXVII, 414. — gewield, XXV, 313. — gezwind, XXVII, 125. — ghaden, XXIV, 355. — ghedaderen (-dakeren), XXIII, 355. — gheorten, XXIII, 87, 8. — ghyeselsayen, XXIX, 367. — gib, gibberish, gibbegabble, XXIV, 156. — gichte, XXI, 420. — gielen, XXIII, 365. — gien, XXI, 420. — ginnen, XXIV, 280. — gipse, gipt, gitano, XXV, 5. — gischmol, gischmeilim, XXV, 198. — gland, XXI, 531. — glarioogen, XXV, 308, 9. — gleich, XXIII, 208. — gnier, XXVI, 500 (*n.*). — gnokken, XXI, 152; III, 365. — goes, XXVIII, 357. — goestinghe, XXIX, 106. — gokelen, XXIX, 566. — gorg (görrig), XXV, 29. — gospel, XXVIII, 197, 464. — goybijen, XXVIII, 356. — goylieden, XXVII, 187; VIII, 355. — graaf, XXIV, 316. — graaf, XXI, 531; II, 42. — graal, XXIV, 25, 125-7. — grafdelver, XXVII, 341. — graffito, XXIV, 192. — grafgas, XXVII, 448. — graken, XXX, 522 — grazinge, XXIX, 106. — greefmeester, XXI, 313; II, 196. — greide, XXIX, 365. — grens, XXVI, 619; VII, 564; VIII, 525. — grève, XXVIII, 111. — grieken, XXX, 522. — griet, XXII, 472; III, 85. — grietman, grietslui, XXVIII, 418. — grim, XXV, 311 — grins, XXVIII, 525. — grobbelegrabbe, XXIV, 556. — grobbelen, XXI, 531. — groen, XXVII, 76. — groenboer, groenselier, XXVI, 499. — groeve-boôn, XXV, 526. — grom, XXIX, 364. — gruit, XXX, 228. — gruttentelster, XXV, 345. — grijm, XXV, 311. — guargantille, XXVIII, 215. — guckguck, XXIII, 205. — guckut, XXIII, 29, 205. — guick, guig, guigen, XXV, 184. — guit, XXV, 90, 183, 4. — guiten, XXI, 531. — gus, XXIV, 157. — gijpen, XXV, 314 — gijzeling, XXVII, 500 (*n.*).

Haag, XXVII, 180. — haam, XXV, 311. — haammaker, XXIV, 416. — haar, XXIII, 46, 613. — haarbol, XXV, 313. — haargewet, XXV, 313. — haarkraam,

XXV, 313. — haegelick, XXIII, 606. — haerig, XXIII, 613. — haerneweder, XXIII, 605. — haesje koddette sluyta, XXIII, 605. — haesticheden (van), XXIII, 606. — haatlykheid, XXIII, 613. — hagelstoot, XXIII, 606. — haghen, XXIII, 606. — haiffmeyster, XXVII, 89. — haken, XXIII, 607. — hakjepak, XXIII, 608 — hakken, hakketeeren, XXII, 608. — hakkestart, XXII, 155. — halsje, XXV, 189. — halve oog, XXI, 576. — halve staen, XXIII, 609. — halven (van), XXIII, 609. — halvervoetsch, XXIII, 609. — ham, XXIII, 356. — hameind, XXIX, 89. — te hande gaen, XXIII, 610. — van hande slaen, XXIII, 610. — te hande tien, XXIII, 610. — van hande wijcken, XXIII, 611. — handeloos, XXV, 413. — handen, XXIII, 611. — van handen dreghen, XXIII, 611. — de handen houden, XXIII, 611. — handhave, XXV, 312. — handhaven, XXIII, 612. — handmeid, XXIII, 612. — handslag, XXV, 413 (*n.*). — handtgemeen, XXIII, 612. — handtschut, XXIII, 612. — handtvesten, XXIII, 612. — handvest, XXVII, 471. — 'n hanegeschrei, XXV, 348. — hanenschreê, XXV, 471. — haneschop, XXIX, 266. — hangende, XXVIII, 194; X, 522. — hanghen, XXIII, 612. — hangstebrikke, XXV, 150. — hanig, XXIX, 575. — hannekemaaier, XXVIII, 138. — hanskuier, XXVIII, 138. — hansworst, XXVIII, 138. — an hant nemen, XXIII, 610. — in hant nemen, XXIII, 610. — te hant nemen, XXIII, 610. — in hant setten, XXIII, 610. — haolleien, XXII, 8. — hapen, XXIII, 613. — haperinge, XXIII, 613. — harenteer, XXV, 560. — harksel, XXIV, 556. — harmscharen, XXII, 89, 189, 90. — hartstikkedood, XXVI, 214. — harvest, XXIV, 505. — hassebassen, XXIX, 212. — hateling, XXIII, 613. — hatenet, XXIX, 429, 30. — hatije, XXIII, 613. — Haubitz, XXX, 453. — hauswager, XXIV, 480. — haveloos, XXIX, 509. — haverklap, XXV, 340, 9. — hayen, hayieren, XXIII, 606. — hayten, XXIII; 607. — hazenschool, XXIII, 519. hebben, XXIII, 614; V, 601, 2 — hecht, XXIII, 616. — hechten, XXIX, 626. — van heden eer, XXIII, 614. — hedenpuijcx, XXIII, 614. — heder, her, XXIX, 511. — hederik, XXIV, 112. — heer Nijter, XXIII, 615. — heer sat, XXIII, 615. — heeremaand, XXIV, 313. — heerde, XXVII, 437. — heerenteer, XXV, 560. — heerschap, XXI, 622; VI, 290. — heerschen, XXIII, 615. — heerscheydt, XXIII, 615. — heersenloos maken, XXIII, 615. — heersteker, XXI, 531. — heert, XXVIII, 391. — heertje, XXIII, 208. — heeruyter, XXIII, 615. — heeten, XXIII, 616. — heetharsen, XXIII, 616. — heffelmaol, XXII, 8. — heffen, XXIII, 616. — hegenen, XXI, 49. — hegschool, hekschool, XXII, 259 — hegweeuw, XXIII, 577. — heil, XXV, 187, 8. — heiland, XXX, 48. — heilig, XXVIII, 182. — heilige dagen, XXIII, 34, 407, 519; IV, 112. — heiligje, XXI, 531. — heilingen, XXVII, 168. — heim, XXVI, 126, 41, 347. — heimath, XXVI, 127. — heimter, XXV, 560. — heimwee, XXVI, 127. — heinde, XXVIII, 194. — heinen, XXI, 49. — heinenteer, XXV, 560. — heinste, XXIII, 617. — heiten, XXIV, 416. — hekje, XXII, 382 (*n.*). — heksenwerk, XXIX, 39. — helen, XXIII, 356 (*n.*). — helleveeg, XXIV, 490, 113, 321. — hellig, XXIV, 556. — helmet, XXV, 597. — helpen, XXIII, 617. — om iets helpen, XXIII, 617. — helpsghebeente, XXIII, 617. — helsch, XXV, 460 — helzenteer, XXV, 560. — hemd, XXIII, 356 (*n.*); VI, 142. — hemel, hemelen, XXIII, 356 (*n.*); VI, 142. — hemeldragonder, XXIX, 158 — hemelrijk, XXIX, 111. — henen doorkomen, XXIII, 617. — henen inkomen, XXIII, 618. — henen hissen, XXIII, 618. — hem henesetten, XXIII, 618. — henevaert, XXIII, 618. — die langhe henevaert, XXIII, 618. — hennekleed, XXV, 525. — hengelrik, XXIV, 26, 112. — hennip, XXX, 415. — herfst, XXIV, 505, 53, 603. — herieën, XXIV, 416; X, 359. — hering, XXIV, 112. — herinneren, XXII, 471; X, 530, 610. — herkennis, XXIII, 618. — herkoomen, XXIII,

618. — hermite liggen, XXIII, 618. — hermonteren, XXIII, 619. — herrie, XXV, 296, 7. — met herten, XXIII, 619. — hertog, XXIII, 360. — hertsheldich, XXIV, 89. — herzelenteer, XXV, 560. — hes, hessenkiel, XXVII, 591, 2. — hesp, XXV, 314. — heugen, XXVII, 173, 4. — heugters, XXVI, 432. — heule, XXVI, 150. — heur, XXIV, 89. — heven, XXX, 4. — hey, XXIII, 616. — ter heyden gaen, XXIII, 616. — heylheyt, XXIII, 616. — heyligen, XXIII, 617. — heymen, XXVI, 141. — heynde, XXIII, 617. — heynder, XXIII, 617. — hezzelenteer, XXV, 560. — hiem, XXVI, 141; VII, 437. — hiera picra XXX, 213. — hierentussen, XXIV, 89. — hieten, XXIV, 416. — hik, XXI, 576. — himphamp, XXIV, 89. — hinderen, XXIV, 89. — hinderschap, XXIV, 90. — hinderwaert varen, XXIV, 90. — hippelhap, XXIV, 90. — hittepetit, XXIX, 212. — hîwjan, XXI, 414. — hockeling, XXIV, 91, 261, 335. — hockelplaets, XXIV, 92. — hocken, XXIV, 92, 261. — hocklinghschap, XXIV, 91. — hocus-pocus-pas, XXIV, 346, 463. — hoed, hoede (in crancker) dalen, staen, XXIV, 90. — hoedtstoffeerder, XXIV, 90, 225. — hoeftzonde, XXIV, 92. — hoeghedaen, XXIV, 90. — hoekbank, XXVIII, 572. — hoepel, XXIX, 156. — hoer, XXIV, 416; XXX, 359. — hoeraatje, XXV, 297. — hoere, XXIX, 574; X, 47, 130, 358, 527. — hoerebakkert, XXX, 47, 130. — hoerenhuis, hoerhuis, XXX, 359. — hoet, XXVI, 214, 301; IX, 31, 312. — hoetelen, XXIV, 416. — hoeve, XXX, 47, 358. — hof, XXVI, 142. — hofmeester, XXVII, 91. — hofstede, XXII, 236. — hoge minne, XXIV, 91. — hogen, XXVII, 174. — hoghe, XXIV, 91. — int hogher, in hoghen, XXVII, 170, 1. — hoghen ofte meerren, XXIV, 91. — hokken, XXIV, 261, 335. — holblok, XXIV, 2. — holderdebolder, XXIV, 442; IX, 212. — holenteer, XXV, 560. — holften, XXII, 316. — holla veulen, XXVI, 54. — hollebolle(wolle)wagen, XXVI, 56. — hollekudder, XXX, 535. — holm, XXIV, 92; VIII, 356. — holtsprake, XXVIII, 292 (*n*. 2). — homan, XXIX, 434. — hommel, XXV, 308; VIII, 356. — hond, XXVIII, 326. — hondertich, XXIV, 92. — gebraden hondsvodjen, XXIII, 153, 620. — hoofde (t'eenen) comen, XXIV, 92. — hoofd (voor-hoofds), XXIV, 93; IX, 509. — hoofd (der bladzijde), XXV, 74. — hoofd (kribwerk), XXVIII, 293 (*n*.), 549. — hoofs, XXIV, 93. — hoogachten, XXIX, 626. — hoogconter, XXVII, 31. — hoogdravend, XXIV, 93. — hoogh bestaen, XXIV, 93. — hooghmoedich, XXIV, 93. — hooghsel, XXIV, 93. — hooghste, XXIV, 93. — hoogte, XXV, 72. — hooikes, XXII, 259. — hoonaert, XXIV, 94. — hoonen, XXIV, 94. — hoorder, XXVIII, 406. — hor, hora!, XXVIII, 382; IX, 574; X, 47, 527. — hoopman, hopman, XXIX, 434. — hoppebast, XXV, 312. — horken, XXV, 311; IX, 263, 313. — horn, XXVIII, 462; X, 103. — horneck, XXIV, 96. — hort, hortje, XXIV, 336. — hos, hoske, XXI, 531. — hossebossen, XXIV, 94. — hossen, XXIV, 94. — hot, XXIII, 46. — hotsklots, XXIX, 212. — houden, XXIV, 94. — houden staan, XXV, 304. — houden van, XXIV, 94. — denzelven voet houden, XXIV, 94. — houden op iemand, XXIV, 95. — hout, XXVII, 624. — houtschild, XXIX, 577; X, 530. — houttuyn, XXIV, 94, 261. — houwen, XXI, 414. — houwelijk, XXI, 414. — houwitser, XXX, 453 5. — iemand hoven, XXVI, 142. — hoy, XXIV, 91. — hoywarden, XXII, 470. — hramjan, XXI, 49. — hriuwan, XXI, 414; VIII, 79. — hueghen, XXVII, 173, 5. — hufterig, XXI, 531. — hui, huibasten, XXVI, 432. — huik, XXI, 147, 8, 207; II, 470. — huilen (muziekterm), XXII, 82. — huîlom, XXX, 48. — huishen, huismosch, XXVI, 617; IX, 514. — huiskruis, XXIX, 212. — huisplaag, XXVII, 240. — (iemand) huizen, XXVI, 142. — huke, XXI, 148. — hukken, XXV, 304. — hulle, XXX, 533. — hulle-vulle, XXVI, 54. — hulpe, XXIV, 96. — hulpreyck, XXIV, 96. — hulpsamich, XXIV, 96. — hunter, XXV, 560. — hurck, XXIV, 96. — hurrah, XXV, 297. — hus, XXIV, 157. — huske, hut, XXIV, 416. — huur, XXX,

359. — huusloes, XXIV, 96. — huve, XXI, 148. — huwen, XXI, 414. — huysbesorghd, XXIV, 95. — huyshouw, XXIV, 96. — huyssitte, XXIV, 96, — huzaar, XXI, 582; II, 190, 461. — hijghjen, XXIV, 89. — hijlicken. XXIV, 89. — hijnster, XXI, 531. — hyoscyamus, XXIV, 160, 1. — hypocrisie, XXX, 296.

Idel, XXVII, 150, 384 — idelbalch, XXIX, 429. — idioom, idiotisme, XXI, 56, 311. — idioot, XXVII, 178. — iemeslesten, XXI, 531. — ikker, XXVII, 446. — incke, XXII, 259. — inge, XXIII, 569, 71; VI, 128. — ingekeerdheid, XXV, 313. — inkalken, XXV, 311. — inquit, XXVI, 38. — iseret, XXIV, 482; V, 61. — israël, XXIV, 481, 571; V, 20, 61, 556. — itouw, XXII, 432; III, 46. — izen, XXVII, 343.

Jaaguit, XXV, 183. — jaap, XXV, 314. — jacqueline, XXX, 450. — jagde, XXIII, 563. — jammen, XXV, 452. — Jan, XXIV, 610; V, 123, 345; X, 361. — Jan-hen, XXV. 345. — japon, XXVIII, 418. — jeduten, XXVI, 408. — jeedyte, XXV, 512. — Jeschurun, XXV, 559. — jeuseworst, XXIV, 556. — jodute, XXV, 514; VI, 212, 408. — jogerüffte, XXV, 512. — John-Bull, XXIV, 343. — joi, XXV, 597. — joie, XXIX, 624. — jok, XXV, 596. — jonnen, jonste, XXIII, 200. — juist, XXV, 596. — jusquiaume, XXIV, 160. — juweel, XXVIII, 571.

Kaal, XXIII, 573, 4 — kaan, XXII, 17. — kaarsjes, XXIX, 427. — kaas, XXI, 531. — kaassnijden, XXVII, 83. — kaart, XXVIII, 163. — kabaal, XXV, 218, 9. — kabaal, XXX, 534. — kabben, XXIV, 468; VI, 563. — kabeljauw, XXVIII, 195. — kabeljauwhersentjes, XXVI, 173. — kade, ka, XXII, 17. — kadee, kadet, XXIX, 107. — kaekelkonte, XXIV, 556. — kaft, kaften, kaftorie, XXIV, 133. — kajuit, XXVI, 253. — kalf, kalfbroeder, XXV, 256. — kalfdans, kalfdanser, XXIV, 217; V, 421. — kalfzuster, XXV, 256. — kalk, XXV, 311. — kalkaardig, XXV, 310, 1. — kalkoensnuit, XXVIII, 549. — kalle, kalletje, XXV, 358. — kaluw, XXIII, 574. — kaluwaard, XXV, 99. — kameleontisch, XXX, 157, 531, 610. — kamille, XXVIII, 619, 20. — kamperfoelie, XXIX, 510. — kampernoelje, XXX, 51, 2. — kaneel, XXIII, 461. — kanne, kannebuis, XXVI, 521; VII, 77. — kannekijker, XXIX, 565. — kannenstopper, XXVIII, 527. — kanon, XXIII, 461. — kansel, XXV, 304. — kant, XXIV, 297. — kant (*bijv. nw.*), XXI, 531; II, 41, 2. — kantje, XXII, 259. — kantoor, XXVII, 399. — kanunnik, XXX, 179. — kaozeal, XXVI, 38. — kapala, XXIII, 601 (*n.* 2). — kapeel, XXV, 308. — kapelletje, XXV, 313. — kapen, XXX, 99. — kapoen, XXVIII, 19. — kappui, XXIV, 417, 68; VI, 563. — kappetoris, XXIV, 133. — kaproen, XXV, 191. — karbonade, XXVII, 626. — kargierder, XXIV, 13, 162. — karmena, XXVII, 626. — karn, XXVI, 478. — kar-radmaker, XXIV, 417. — karrekiet, XXII, 378. — karwei (-wij), XXIV, 350. — kastelein, XXVIII, 572; X, 532. — kastrol, XXVII, 413 — katjes, XXVI, 174. — katterig, XXIX, 575. — kattig, XXIX, 575. — katzwijm, XXIX, 575. — kaudisch-wälsch, XXV, 186. — kaugek XXIX, 266. — kaulinen (kauwlinen), XXII, 589; III, 152. — kaurits (courits), XXVI, 335. — keelkruid, XXIII, 204. — keeren, XXVIII, 571; IX, 509, 10. — keersgieter, XXVII, 35. — keesjemaat, XXI, 531. — keezen, XXII, 443. — keil, XXV, 187. — keizer, XXVIII, 450. — kelderzeug, XXX, 531. — kelk, XXV, 596. — kellner, XXV, 444. — kemenade XXX, 521. — kemp, kennep, XXX, 415. — kenen, XXV, 314. — kerfstok, XXVIII, 571; — kerk, XXV, 599. — kerkhof, XXVIII, 572. — kerkuil, XXVI, 617; IX, 515. — kerkzegger, XXI, 531. — kermis, XXVI, 198; VIII, 406, 572; IX, 257; X, 532. — kermiskoeken, XXV, 269. — kersmis, XXVI, 198; IX, 257. — kersouwse, XXX, 534. — kerspel, XXVIII, 196, 464. — kerstmis, XXVI, 198. — kesen, XXII, 301. — ketel, XXX, 535, 60. — ketelaar, XXIII, 100, 206. — ketelboeter, keteler, XXVII, 179. — ketelkost, XXI, 531. — ketelmuziek,

XXVIII, 110. — keten, XXV, 596. — ketje, XXI, 7; III, 34. — ketting, XXV, 596. — keu, XXI, 263. — keuken-hen, XXIX, 514. — ter keure, XXVIII, 31—3. — keurnoot, XXIV, 348. — keur, keus, XXVII, 335, 6, 8. — keutjes, XXVI, 72, 173, 4. — kezel, kiezel, XXII, 301. — kiefte, XXIV, 556. — kieperig, XXII, 427; III, 27, 98. — kieremieren, XXIV, 181. — kietelen, XXII, 301. — kiikuut, XXIII, 205. — kikkerbil, XXIV, 387. — kimp, XXX, 415. — kind, XXV, 183. — kindelbet, XXII, 204. — kip, XXIII, 100. — kipen, XXIII, 99; V, 68; IX, 575, 6. — kippenblind, XXIX, 575. — kippenvel, XXX, 358. — kippig, XXIII, 27, 8, 99; IX, 575. — kiskassen, XXII, 301. — kissebissen, XXIX, 212. — kistentuug, XXII, 112; IV, 556. — kittelsteentjes, XXII, 301. — kittig, XXIII, 311. — klaai, XXIX, 109. — klaar, XXV, 596. — klaas-vaak, XXX, 610 — klacken, XXIII, 88. — kladden, XXIII, 91. — kladdig, XXI, 531. — klak, XXV, 380. — klamp, XXII, 201, 543. — klant, XXI, 208; X, 416. — klaploopen, XXIII, 101. — klappen, klapperen, XXX, 198, 9. — klapspaan, XXX, 198, 9. — klas, klasse, XXI, 462; III, 88, 91. — klas, klassen, XXIII, 88. — klatje, klatte, klatten, XXI, 462; III, 88, 91. — klauwer, XXII, 427. — klaver, XXV, 311. — klenzen, XXV, 314. — kleppe, XXX, 198. — klesse, XXIII, 91. — klibber, XXV, 311. — klieken, XXIII, 619. — kliekje, XXIII, 101, 619; X, 365. — klik, klikje, klikken, klikker, XXX, 196—8, 365. — klikhout, XXX, 196. — klikkebil, XXX, 197. — klikkeren, XXX, 198. — klikspaan, XXX, 196, 8, 559. — klikspille, XXX, 197. — klimaatschieter, XXIV, 388; VI, 150. — klinkklaar, XXIX, 467. — klitten, XXII, 592; III, 91. — kloeke, XXX, 612. — kloen, XXVIII, 77. — kloet, XXI, 531; II, 42. — klokslag, XXV, 471; VI, 36, 298. — klokkenslag (-geslag), XXVIII, 302 — kloostergoed, XXVIII, 570; IX, 313. — kloot, XXI, 6. — klophengst, XXV, 401; VI, 81. — klopje, kloppe, klopperken, XXV, 401. — kloppen, XXV, 401. — klopzuster, XXVI, 81. — kloterspaan, XXX, 197. — klots, klotsen, kluts, klutsen, XXX, 364, 5. — klotte, XXX, 365. — kluw, kluwen, XXVIII, 77. — knaap, XXV, 183. — knappen, XXII, 207, 422 — knaster, XXIII, 461. — knecht, XXV, 90, 183. — knechtje, XXVI, 199. — kneerten, XXI, 531. — knibbelen, XXI, 465. — kniespens, XXVII, 628. — knoesel, XXIV, 468; V, 309; VI, 563. — knoeselvoeten, XXV, 308, 9. — knoetel, XXV, 309. — knoffelig, XXI, 532. — knoppen, XXIX, 571. — knutten, XXVI, 432. — knijpe, XXIII, 576. — knijpen, XXIX, 571. — kobunder, XXVI, 88, 251. — kochelsack (koekelsack), XXII, 188; IV, 347, 464. — köddern, XXVI, 38. — de koe, XXX, 358. — koebeest, XXIX, 212. — koeheert, XXIV, 417. — koehessig, XXX, 358. — koeken, XXII, 112. — koekerel, XXIX, 237, 81, 385. — koekoek, XXII, 544; III, 28, 9, 204; IV, 176; V, 114, 248. — koerdis *of* koeuris, XXVI, 72, 174, 5, 335. — koesenslepper, XXIV, 556. — koete, XXVII, 564. — koeterwaalsch, XXIV, 156; V, 184; VI, 37. — koets, XXIV, 560; V, 117, 345; X, 557. — koffiekuken, XXV, 198, 354, 507. — koffiengeltje, XXV, 354. — koier haak (-kar), koiern, XXVIII, 138. — koite, XXV, 427. — kokelen, XXII, 188; IX, 566. — koken, XXIII, 89; V, 596. — kokkert, XXX, 47. — kol, XXIX, 39. — kolde, XXIV, 556. — kolenharst, XXVII, 626. — kom, XXVIII, 463. — kombuis, XXIII, 206. — komenijswinkel, XXIII, 153. — kond-roffel, XXVII, 505. — konkel, konkelen, XXIV, 417. — kooi, kooi-eend, XXII, 428. — kooken, XXI, 532; II, 42. — koolbra (-braadje), XXVII, 626. — kooltjer, XXVI, 500 (*n.*). — koppensneller, XXIV, 388. — koppespin, XXI, 592. — kopzaerte, XXIV, 556. — koraal, XXVII, 140. — kören, XXVI, 39. — korf, XXV, 596. — kornet, XXVII, 591. — kornuit, XXIV, 347, 557. — korpendu (um), XXVIII, 570; IX, 254, 313. — korreltjeskuit, XXIX, 364. — korriewagentje, XXI, 153. —

korstje-kaas, XXIX, 266. — kortewaarier, XXX, 210. — korthield, XXX, 191. — kost, XXVII, 337. — kostelijk, XXV, 596. — kostverloren, XXX, 369. — kot, XXVI, 518. — koteren, XXIII, 89. — koteringe, XXIII, 89; VII, 415. — koudslachter, XXIX, 262. — koue-letten, XXIII, 101. — kouten, XXVI, 39. — kovel, XXII, 195. — kraag, XXIII, 256; X, 527. — kraai, XXIV, 51; IX, 158. — kraaktanden, XXV, 308. — kraam, XXI, 49, 371; II, 39, 204, 5, 636; IV, 7, 249, 354, 461. — kraamkind, XXII, 40. — kraampjes (krampjes), XXII, 259, 301. — kraamster, XXIV, 462. — kraamwaarster (kreamheinster), XXI, 49. — kraan, kraantje, kranig, XXVIII, 90, 420; X, 523. — kraat, XXIV, 51. — krabbekater, XXIII, 94; X, 195. — krachtens, XXX, 133. — kransjes, XXII, 301. — kregel, XXVII, 624. — krek, XXV, 596. — krengen, XXI, 532; II, 42. — krenselen, XXI, 625. — krepel, XXIX, 111. — krets, XXIV, 417. — kreukel, XXIX, 156. — krikkel, XXV, 308. — kring, XXI, 49; II, 42; IX, 571. — krippen, XXVIII, 70. — krob, *zie* krub. — kroes, XXIV, 556. — kroeselbezie, XXV, 629. — kroessel, XXIV, 417, 68, 563. — krollen, XXX, 522. — krommenerm, XXIV, 336. — kroon, XXV, 596. — krub, XXIX, 209; X, 531. — kruimel, XXIX, 156. — kruin, XXV, 313. — kru(id)nagel, XXIX, 508; X, 44. — kruipers, XXI, 313; II, 194. — kruisen, kruisigen, XXV, 457. — kruisje, XXV, 77. — kruyllen, XXX, 522. — krijgel, XXVII, 624. — krijseltanden, XXV, 308. — krijtjesdag, XXIV, 191. — kuil, XXIII, 206. — kuit, XXV, 353. — kuiten, kuithaan, XXV, 63. — kuken, XXV, 354. — kulder, XXV, 303. — kulderschool, XXVIII, 161. — kullen, XXV, 303. — kunne, XXV, 183. — küren, XXVI, 39. — κυριακόν, XXV, 599. — kusen, kuussen (kuischen), XXVII, 345. — kuuschen, XXV, 178. — kussenen, XXV, 191. — kus, kust, XXVII, 335, 7—40. — kusten, XXVIII, 190. — kuyte, XXV, 61. — kwadrantpenning, XXV, 23. — kwa-jongen, XXV, 125. — kwaken, XXIII, 204. — kwanselbier, XXVI, 564 (*n.*); VII, 178. — kwaperterie, XXIII, 167. — kwast, XXIII, 203. — kwedelen, XXVI, 39. — kweekeboorne, XXVII, 35. — kweelen, XXVI, 39. — kween, XXV, 183. — kweern, kweerne, kwern, XXVI, 477, 8. — kwekker, XXIII, 202, 4. — kwerrelen, XXVI, 478. — kwetteren, XXVI, 39. — kwezel (-ke), XXVI, 80, 251. — kwik, kwikker, XXIII, 203. — kwinkslag, XXIX, 101. — kwijl, *zie* quijl. — kwijtgaen, XXVII, 446. — kijkelzot, XXIII, 362. — kynwert (-wort), XXV, 63. — kijvekater, XXIII, 94; X, 193, 5.

Laak, laken, XXII, 197; III, 34; VII, 565. — laar, XXIV, 417, 68; VI, 563. — labben, XXI, 472. — labeuren, XXIV, 336. — lacheduuf, XXV, 206. — lachen, XXIX, 510. — lady, XXII, 461. — ladybird (-cow), XXV, 354. — lafey, XXVI, 332, 3. — landkrab, XXVII, 366; IX, 515. — landman, landsman, XXVIII, 416. — landsdouw, XXVIII, 359. — landsknecht, XXV, 573. — landter, XXIX, 262. — landwinninge, XXVIII, 568. — lange lijzen, XXVIII, 319. — lansbosaet (-pesaat), XXVIII, 63. — lapen, lappen, XXI, 472. — laserije, laterije, XXII, 195. — laster, XXVIII, 571. — laveeren, XXVI, 253. — laveloos, XXII, 427. — lawei, *zie* lafey. — lawijt, XXIV, 417. — lede, lee, XXVI, 129; IX, 105, 53. — ledekant, XXI, 50. — ledig, XXVII, 150, 384. — leed, XXVIII, 416. — leedaanzegger, XXV, 181. — leedbrief, XXX, 485. — leengraaf, XXIV, 316. — leer, XXI, 475; VII, 395. — leesten, XXV, 306. — leeuw, XXIX, 105. — leges, XXVI, 216. — leid, XXVIII, 416. — leidsman, XXVIII, 416, 8. — leisschiefer, XXIV, 393. — leke, XXVI, 131 (?). — lepel, XXI, 472. — leppe leppen, XXI, 471. — les, XXV, 596. — lesje, XXIII, 101, 619. — lest, letst, XXIII, 619. — letten, XXX, 312. — leuk, XXV, 314. — leukerlaauw, XXVIII, 421. — leut hebben, leutig, XXI, 411; V, 311. — leviathan, XXVII, 150. — leije, XXIX,

105. — lezen, XXV, 195. — libelmeester, XXIX, 515. — lichtbeeld, XXVI, 150. — lichte, XXV, 312. — lichtedeyne, lichtomdijne, XXIX, 519; X, 191. — lichtjaar, XXV, 471. — lichtmis, lichtschuit, XXX, 193, 6. — liederlijk, XXVIII, 422. — lielaauw, lierelauw, lierlouwen, XXVIII, 195, 421, 524. — likedeelers (lijcdeelders), XXIII, 201, 460. — linderen, XXV, 314. — linguistiek, XXII, 155. — linker, linkerhand, linksch, XXIV, 562; V, 118, 345, 416. — linkert (liinkert), XXV, 345. — lintwurm, XXVII, 395 — linzelekker, XXII, 302; III, 100. — lipen, lipia, lipje, XXIX, 364. — lippe, XXVI, 251. — lipper, XXVIII, 24. — litteeken, XXVIII, 407. — ljeap, XXVI, 251. — lochten, lochter, XXI, 532. — lochting, XXV, 312; VII, 488; IX, 509. — loetig, XXVIII, 286. — lok, XXVIII, 131. — lokvink, XXIX, 210. — look, XXI, 532. — lommerd, XXVIII, 407. — lonkoogen, XXV, 308. — loo, XXVI, 128, 31. — loodje, XXVII, 398. — loof, XXIII, 210; VIII, 260. — loon, XXVI, 522; VII, 234. — loondienaar, XXIV, 606. — loot, lootmeester, XXVIII, 286. — loove, XXI, 472; III, 201, 408; IX, 108. — lopeljaar, XXVI, 215. — loqui, XXVI, 38. — lord, XXII, 461. — loschaun-ha-kaudisch, XXV, 186. — loschen, XXV, 186. — lot, XXII, 200. — louwmaand, XXVI, 215. — love, XXIX, 34. — Löw, XXIV, 406. — luchte, XXVII, 447; IX, 210. — luchter, XXIX, 210. — luchtig, XXVII, 245. — luchtje, XXX, 524. — lugt, XXI, 370, 473. — luidens, XXX, 133. — luif, luifel, XXIX, 34, 156. — luimen, XXX, 612. — luipaard, XXVII, 399. — luistervink, XXIX, 39, 210, 63, 313. — luiwammes, XXVII, 591. — lukes, XXIV, 556. — lutske, XXIV, 336. — ly, XXVIII, 524. — lijden, XXVIII, 416. — lijf, XXIII, 362. — lijfje, XXV, 189. — lijkbidder, XXV, 78, 180. — lijkschouwen, XXV, 313. — lijn, XXV, 596. — lijspond, XXV, 472.

Maaibeen, XXV, 308. — maal, mael, XXIV, 39; IX, 108, 9, 511. — maalrichter, XXVIII, 288 (*n.*). — maand, XXVI, 519. — maanheer, XXVII, 16. — maanschut, XXVIII, 381. — maarschalk, XXV, 183; IX, 507, 9. — macht, XXV, 196. — madderen, XXI, 532. — madera, XXVI, 244. — maerte (meid), XXX, 534. — magescheid, XXVIII, 417. — makke, XXV, 312. — male, malen, XXIV, 39. — malefitz-recht, XXVII, 165. — malefijt, XXVII, 78, 340, 453, 505. — maljenier, XXVIII, 190. — mailefijck, XXIII, 333. — malloot, XXIX, 260. — malt, XXVI, 521. — maltentig, XXIII, 100. — mammoeths-pers, XXVI, 35. — mangel, XXII, 258, 461. — manges, XXIV, 556. — manheven, XXIX, 367. — manhoeft, XXIV, 355. — manille, XXV, 126, 254, 315; VI, 617. — manschaar, XXIII, 104. — manskerel, XXIX, 212. — manspersoon, XXIX, 212. — mar, XXIX, 510. — maraan, XXI, 312, 534, 5, 79; II, 45, 201. — marah, XXVII, 84. — marka, marke, XXVI, 619; VII, 84, 565. — markgraaf, XXIV, 316; VI, 131. — markt, XXV, 596. — marktgeschreeuw, XXV, 408. — marteel, XXV, 308. — matador, XXV, 254; VI, 617. — mauschi, XXV, 198. — meel, meelde, XXI, 532. — meenen, XXVII, 173. — meer, XXVII, 38, 624; VIII, 569; IX, 362. — meer, XXVII, 622. — meerschuim, XXIX, 40. — meester, XXV, 596. — meesteren, XXIV, 417. — meestoof, XXX, 132. — meie, XXI, 313, 575; VII, 128. — meikers, XXI, 312, 570; II, 190. — meimordy, XXIV, 457. — meir, XXVIII, 569; IX, 362. — meitsje, XXIII, 155. — meiwijn, XXI, 312, 570. — meizoentje, XXV, 507. — mekine, XXIX, 157. — melcaton, XXV, 473; VI, 33. — melden, XXVI, 131. — melder, XXX, 199. — melioratie, XXVI, 568. — melizant, XXIII, 557. — melkwiet, XXIX, 108. — mencken, XXX, 4. — menne, mennegat, XXIX, 111. — menschenquaet, XXIX, 536. — menth, meenth, XXVIII, 302. — mercurium, XXX, 211, 3. — merren, XXIV, 86. — meskyn, XXIX, 157. — met, metteen, XXI, 150; IX, 213. — metaal, XXV,

596. — metel, XXIV, 295. — metketelen, XXX, 114 — metten, XXV, 603. — mettien, XXV, 607. — meug, XXVII, 170. — meugen, XXV, 190, 1; VII, 128. — meunickwijn, XXVI, 117. — meuselaer, XXV, 60. — Meije, XXVIII, 188. — mica, XXIX. 493. — miegen, XXI, 625. — miezerig, XXI, 532. — mik, XXIV, 336. — milkaton, *zie* melcaton. — minachten, XXIX, 625. — miniatuur, XXX, 452. — minne, minnewater, XXIX, 111. — mis, XXI, 532; II, 42. — miscellaenwerker, XXI, 317. — misselijk, XXI, 532; II, 42. — mod, mot, XXX, 530. — modde, moddelen, modden, XXII, 203, 469; III, 93; IV, 563, 4. — moddig, XXIII, 94. — moderne theologie, XXI, 479; II, 64. — moedecac (moddekat), XXIII, 92. — moederziel-alleen, XXIII, 307. — moer, XXII, 203; IV, 564; VIII, 422. — moere, XXVI, 130. — moeten, XXIV, 355. — moetholle, XXIV, 556. — mof, XXI, 555. — mogen (meugen), XXV, 190, 1. — mokke, XXII, 470. — mokken, XXV, 308. — mol, XXI, 538; II, 46, 199; III, 364. — molberd, XXII, 199; III, 363. — molenvarken, XXX, 358, 531. — mollah, XXIV, 457. — mollen, XXII, 199; III, 363. — molsla, XXIX, 108. — momber, momboirkamer, XXVI, 602. — mommen, XXIX, 568, 9. — mond, mondig, XXIV, 569. — mondhout, XXIII, 204. — monjoye (St. Denis), XXIX, 158, 624. — monken, XXV, 308. — monnik, XXV, 401; VI, 81. — moordbranden, XXVII, 126. — moordenaar, XXX, 46. — moos, XXV, 80. — mor, moor, XXVII, 370. — mordio, XXV, 511; VI, 147. — morgenster, XXIV, 563. — morlen, XXI, 532. — mormeldier, XXX, 358. — morsdood, XXVI, 522; VII, 35, 6, 185. — morseel, XXIV, 298; V, 308. — morsen, morsig, XXV, 126. — mortkreukkel, XXII, 193. — mortslok, XXI, 625; II, 193, 4. — moselaar, XXIV, 481. — mosterdjongen, XXIX, 158. — mottekoelen, XXIV, 416; X, 359. — mouke, mouki, mousi, mousje, XXV, 198. — mouteringe, XXVII, 415. — mouth, XXI 620. — mouvager (-veger), XXV, 190. — muilplaag, XXVI, 223. — muizebruien, XXV, 630. — muizen, XXIX, 434. — mulder, XXI, 532. — muncken, XXVI, 81. — munteschrooder, XXVI, 147. — muntgezel, XXVI, 300. — murs, XXVII, 370. — musont, XXIX, 252, 430. — musterd, XXX, 473. — muten, XXV, 193.

Naaier, XXIX, 208. — naaistreng (-strigge), XXVI, 148; VII, 186. — naaldgeweer, XXII, 460. — naaste, XXV, 598. — nachtegaal, XXX, 193. — nachtwacht, XXVII, 236. — naërig, naering, XXIV, 556. — nagel, XXX, 44. — naghîd, XXIV, 290. — narquois, XXIV, 156. — narren, XXIV, 401 (*n*). — natie, XXVI, 211. — navegeer, XXVIII, 89; X, 533. — navenant, XXX, 534. — necht, XXVII, 449. — nederen, XXVIII, 571. — neêrhof, XXX, 532. — neerstuk, XXIV, 83. — negen, XXVI, 254. — negendooder, XXIX, 266. — neil, XXV, 187. — neiten (nijten), XXI, 533. — nekstaart, XXII, 42. — nel, XXIX, 265, 431. — nes, XXVIII, 525, 601, 2, 15—7; IX, 259. — nes (nesse), XXX, 524, 58. — nesk, XXI, 533. — nestdop, XXX, 558. — nest-ei, XXX, 611. — netteboeven, XXII, 196. — neus, *zie* nes. — neut, XXVII, 172. — neuteschulpe, XXV, 196. — neutjes, XXVI, 72, 174. — neyer, XXIX, 208. — nieuer, XXI, 470. — nikker, XXI, 544; II, 42, 155; IX, 109. — nik(ke)staart, XXII, 42. — nis, nisse, nis (nisch) -ei, XXX, 524, 58, 611. — noager, XXVIII, 89. — noaiere, XXVI, 148. — noaisterigge, XXVI, 148. — noed stean, XXIX, 365. — noen, XXVI, 71. — noenmaal, XXIX, 108, 9. — nojael, XXVI, 214. — nola, XXII, 364; V, 601. — nommer, XXV, 596. — non, nonne, XXV, 401; VI, 81. — nood-Gods, XXIX, 109. — noodnoaber, XXV, 525, 6. — noosen, XXIII, 101. — noot, XXVII, 172. — noozel, XXII, 42. — noozelijk, XXI, 533. — noppen, XXIX, 570, 1. — note, XXV, 312. — noteltere, XXV, 560, 629. — nuchter, nuchteren, XXVI, 409; VIII, 319. — nukstart, XXII, 42. — nijpen, XXIX, 571.

Obisier, XXX, 453. — ode, XXV, 510. — oeconomie, XXI, 148. — oerebedde, XXIII, 202, 408. — offanbari, XXIV, 321. — offeren, XXV, 596. — ofpollen, XXI, 533. — ofschoon, XXV, 606. — ogeltje, XXII, 423. — oidelijk, XXIV, 417, 68; VI, 563. — oirvedebraack, XXII, 195. — oistelijk, XXVI, 563. — old, XXVI, 254. — olifantspapier, XXVI, 35. — omgammelje, XXI, 153. — omhaken, XXIII, 608. — ommendom, XXVII, 176. — ommes, XXI, 107. — 'n ommezientje, XXV, 348. — onbeslet, XXVIII, 325. — onbesoesd, XXIV, 556. — onbesproken, XXVIII, 571. — once, XXV, 472. — ondermaat, XXV, 308. — onderstaan, XXV, 304. — ongehuecht, XXVII, 175. — ongeluksvogel, XXIX, 39. — ongescitte (?), XXIII, 94. — ongetakeld, XXI, 533. — ongevoelig, XXI, 103; III, 101, 364. — onghelike, XXX, 4. — onnoozel, XXVIII, 571. — ontcommeren, XXVII, 129. — ontferren (-verren), XXX, 362. — outfonckeren, XXI, 308. — onthogen, XXVII, 175. — onthuecht worden, XXVII, 175. — ontwee, XXIV, 351, 2. — ontwend, XXVII, 414. — ontzien, XXV, 39. — onverleemd, XXII, 355. — onwikbaar, XXI, 71 (*n.*). — ood, XXIX, 150 (*n.*) — oog, XXI, 576; III, 159, 569. — oogenblik, XXV, 471; VI, 522; VII, 234. — oogsten, XXIII, 98. — ooievaar, XXII, 218 (*n.*); IV, 321. — ooraete, oorete, XXIII, 90, 1. — oord, XXVIII, 463 (*n.*). — oorde, oordegale, XXIX, 430. — oorlam, XXIII, 206. — oorlog, XXVII, 234, 5. — oorijzer, XXVII, 398. — oosje, oosjebrood, XXII, 42. — oosterlavie, XXX, 194. — oostrale, XXIX, 431. — oote, ootje, XXIV, 556. — ooij, oije, XXIX, 106. — opbaggeren, XXI, 574. — opbeuren, XXVII, 170. — opdelving, XXVII, 342. — opdirken, XXV, 191; X, 361. — opgeroefd, XXV, 527. — opgestapeld gek, XXII, 208. — opiumschuiver, XXIV, 388; VI, 39. — opkoonderen, opkoonen, XXI, 533. — opkuussen, XXVII, 345. — oplichter, XXIII, 240. — oppentop, XXVII, 176 — oprocking, XXIII, 54. — opschorten, XXV, 76. — opstrijen, XXIV, 417. — opvoeden, XXIII, 361. — opwegen, XXI, 473. — ort, orten, ortkoer, XXIII, 90. — ose, osen, XXVIII, 456 (*n.*) — oudhoevig, XXIX, 267. — ouwe, XXVIII, 359. — overate, XXIII, 90. — overboeren, XXVII, 346. — overeind, XXIX, 517. — overentover, XXVII, 176. — overhoop, XXIX, 517. — overleemd, XXII, 355. — overlop, XXIII, 90. — overwaer, XXVIII, 311.

Paander, XXIII, 201, 3, 407; V, 304. — paanhuis, XXIII, 407. — paard, XXVIII, 620. — pacus, XXIX, 157. — paddernaks, XXIV, 417. — paddestoel, XXIX, 343. — painperbolles, XXIX, 157. — pakslaag, XXVII, 415. — palanqa (que), XXI, 146, 371. — paltroc, XXIII, 201, 620, 1. — pander, (*ambtenaar*), *zie* peinder — pander (*mand*), *zie* paander. — pandoer, XXI, 582. — paner, XXIII, 407. — panhuis, XXIII, 407. — panlicker, XXIII, 98. — pannevogel, XXIV, 417. — pantalone, pantalon, XXVI, 516. — paquebot, XXIX, 177, (*n.* 2); IX, 229. — parelmoer, XXIX, 40. — parlesanten (-sjanten, -sjanteren), XXVI, 146. — parmantig, XXI, 149. — parmesaansch, parmesanen, XXII, 471; III, 151. — part, XXI, 576 — partig, XXVII, 4. — partij, XXV, 597. — pas, *zie* hocus. — pas, XXI, 312; V, 596. — pasbaan, XXIV, 99. — Paschen, XXVII, 237. — passim-parrare, XXI, 473. — Pasterjahn, XXVII, 535. — patekaatje, XXX, 534. — patriciers, XXV, 384. — patroon, XXVII, 307. — pattens, XXIV, 2. — pauweljoen, XXII, 205. — pecceeren, XXV, 26, 178, 453. — pedows, XXVI, 147. — peen, XXII, 17. — peerdshoofd, XXIX, 109. — peg, XXIV, 417, 68. — peil, XXV, 187. — peinden, XXIX, 572. — peinder, XXV, 473; VIII, 287 (*n.*); IX, 470, 572; X, 132. — peinding, XXIX, 572. — peinzen, XXVIII, 194. — peisteren, XXV, 356; VII, 185; VIII, 117, 246. — pekbroek, XXVII, 591; IX, 158. — pekelzonde, XXV, 26, 178, 453. — pel, XXVII, 345, 8. — pelerine, XXVII, 348. — pellegoed, XXVII, 345, 9. — pelgrim, XXVI, 254, 348. — pelgrimskraag (-manteltje),

XXVII, 348. — pellen, XXVII, 349. – pellerijn, XXVII, 345, 8. – pendard, XXV, 349. — pennewaert, XXIII, 27. — pensen, XXVII, 628. — pensionaris, XXIX, 158. — pensje, XXII, 259. — pent, XXI, 533. — perdoes, XXVI, 146. — to pere, XXI, 2. — persen, geperst, XXV, 26. — personaatschap, XXVII, 275. – persoonlijkheid, XXVI, 409. — pertig, XXVII, 4. — pest, XXV, 596. — petauwijn, XXII, 195; V, 422. — petoten, XXIV, 341. — petschaft, XXVIII, 36, 191. — phaath, XXIV, 496. — philologie, XXII, 155. — philosophie, XXV, 607. — photogram, XXIV, 505; VI, 149. — photographie, XXIV, 505; VI, 149. — picra, *zie* hiera. — piel-ende, XXIV, 556. — piepegael, XXI, 153, 571; II, 198. — piepen, XXIX, 510. — pier, XXV, 346; VI, 150. — piere, pieren, XXIV, 612; V, 125. – pierewiepsen, XXII, 197. — pierlala, XXX, 196. — piernaakt, XXVII, 36, 185. — pierren, XXVIII, 465. — piersemijn, XXVIII, 423. — piet, XXIV, 610; V, 122, 345; X, 360, 1. — pietje, XXV, 346. — pik, pikken, XXV, 313. — pikbroek, *zie* pekbroek. — pil, XXVIII, 196; IX, 158. — pillegift, XXI, 147; VIII, 196, 328*O*. — pilorium, XXVII, 348. — pilote, XXI, 312. — pimpelpaarsch, XXIX, 467. — pimpernel, XXX, 51. — pine, XXIX, 470. — pinkeren, XXII, 197. — Pinksteren, XXVII, 239. — pintelala, XXX, 196. — pinthenker, XXII. 259. — pion, XXV, 217. — 'n pîpe-smoôrens, XXV, 348. — pipia, pîpje, XXIX, 364. — pippeling, XXIX, 254. – pipping, XXVIII, 570. — piscina, XXVI, 84. — piskijker, XXIX, 158. — pissebed, XXV, 513; VI, 37; IX, 32, 209, 427; X, 358, 531, 5. — pissebloem, pissenlit, XXIX, 210, 427—9. — pisse-sla, XXIX, 210, 427. — pit, XXVI, 130; VIII, 620. — pitje, XXII, 260. — pitsier, XXVIII, 36, 191. — plaag, plagen, XXVII, 470. — placn, XXVIII, 325. — plaëren, XXIV, 556. — plak-u, XXIV, 161. — plateel, XXVII, 185. — platluis, XXV, 155. — plattijn, XXVII, 185; VIII, 246, 8. — plaveien, XXVII, 185. — pleieren, XXII, 301. — pleisteren, XXVII, 185; VIII, 246. — pleit, XXIV, 480. – pleitervos, XXVII, 451. — plenken, XXII, 470. — ploegen, XXIII, 98. — plossig, XXVI, 537. — plunje, XXI, 57. — pocus, *zie* hocus. — poerim, purim, XXVII, 241. — poerren, XXVIII, 465. — poes, poezen, XXI, 533. — pof, XXVI, 269 (*n.*) — poffen, XXIII, 259. — ponder, XXI, 576. — ponto, XXV, 126, 254, 315; VI, 617. — poort, XXV, 596. — poorter, XXVI, 112. — poot, XXI, 533. — pootheersteker, XXI, 531. — popel, XXVII, 172. — popelency, XXVIII, 183. — porren, XXVIII, 465. — 't positijf, XXI, 609 (*n.*). — posje, XXI, 102. — posken, XXI, 533. — potboef, XXII, 366. — potnuis, XXVIII, 572; X, 532. — potridder, XXII, 366. — potridderken, XXII, 543. — pottasie, XXIV, 417. — pottebloem, XXX, 534. — pottebuis, XXVII, 77. — potting, XXIV, 2. — pousie, XXII, 259. — poycierscap, poytierscap, XXII, 195. – poytauws, XXV, 422. — pracht, XXIII, 208. — prachtai, XXI, 208. — prachtig, XXI, 207. — pranken, XXII, 300. — pravenen, XXVII, 181. — premere, XXIII, 356 (*n.*). — prenttiende, XXIX, 315. — pressen, XXV, 26. — prettig, XXV, 311. — priegelen, XXII, 197. — priester, XXV, 600, 1; VI, 274. — prik, prikje, XXI, 576, 7. — procus, XXIII, 262. — proeve, prove, XXI, 361, 518; VI, 214; VII, 181. — proeven, XXV, 597. — prollen, prolweek, XXII, 592. — pronken, XXIII, 208. — pront, XXV, 596. — proost!, XXV, 326, 7. — protter, XXIX, 266. — pruiken, XXVII, 591. — pruim, XXVI, 254. — pruim (*bijwoord*), XXIII, 28. — pruimen, XXVII, 564. — pruesschaert, XXIV, 298. — prijskamp, XXVII, 342. — punt, XXV, 596. — pupekoter, pupekoteren, XXIII, 89. — puss, XXVI, 637. — pute, putier, XXII, 195. — puten, puutjes, puut(h)okken, XXI, 574. — putoor, XXVII, 346. — putter, XXVIII, 72. — pijl, XXV, 596. — pylerne, XXX, 52. — pijn, XXV, 596. — pijne, pijner, pijnder, XXIX, 469, 70; *zie* peinder. — pijp, XXVI, 521; VII, 77.

Qua-clappen, quaetclapper, XXIV, 438. — quâd, XXVI, 39. — quadie, XXII, 160; IX, 492; X, 16. — quaecscole, XXVIII, 267. — quaet, XXIX, 436. — quairtspel, XXVIII, 163. — quanteskieve, quinteskieve, XXIX, 430, 1. — quarremaux, XXIX, 566. — quätelen, XXVI, 39. — quatern, XXV, 635. — queda, XXVI, 38. — queddern, XXVI, 38. — quede, quêden, queid, XXVI, 39. — queern, quên, XXVI, 363, 476, 517. — quendel, XXX, 336. — quenèque, XXIX, 157. — queid, XXVI, 39. — queute, XXV, 427. — quickborn, XXVII, 35. — quida, XXVI, 38. — quidden, quiddewood, XXVI, 39. — quidderen, XXVI, 39. — quider, XXVI, 39. — quik, quicker, quikre, XXIII, 202, 3. — quin, XXV, 635. — quinquet (*lamp*), XXIII, 26. — quinquin, XXIX 157. — quithan(thîn), XXVI, 38, 9. — quoth, XXVI, 38. — quijl, quijlen, XXX, 104. — qvaede, qväda, qveda, XXVI, 39.

Raad, XXX, 522. — raadsman, XXVIII, 419; IX, 258. — raadsvrind, XXIX, 258. — raaf, XXVIII, 242; X, 192. — raaghoofd, XXVIII, 414, 5. — raaimaker, XXIV, 417. — raam, XXI, 51; II, 205; IX, 110. — raas, XXII, 201. — rababbel, XXIV, 417. — rabat, XXV, 532. — rabbi, XXVIII, 242. — rafelen, XXI, 56. — rag, XXVIII, 414. — rail, XXV, 188. — rain, XXV, 188. — rak, rake, rakken, XXX, 522. — raka, XXV, 75. — raken, XXIII, 355. — rakker, XXV, 75. — ramen, ramer, XXIII, 33, 152, 363; IX, 110. — ransen, XXII, 206. — ratelspaan, XXX, 197. — raven, XXIV, 539; VIII, 77, 8, 242. — razernij, enz., XXX, 50. — recepis, XXVI, 117. — rechterhand, XXV, 416. — recueillement, XXV, 313. — ree, XXIII, 202; VII, 342. — regina (reine), XXVI, 84. — regoliza, réglisse, XXIX, 566. — rein, XXV, 187, 8. — reinen, XXV, 188. — reisbaar, XXIV, 320. — rekel, XXV, 75. — ren, renne, XXII, 589; III, 152; X, 535, 612. — rennekoker, rennekokeren, XXX, 535, 60, 612. — rennen, XXII, 589; X, 535, 60, 612. — rennetje, XXX, 535, 60. — reppelen, XXIV, 556. — reppen, XXIX, 512. — resten, XXV, 597. — réticule, XXIV, 566, 7. — reu, XXIII, 620. — reu, XXIX, 108. — reu, reuen, XXX, 560. — reuren, reurig zijn, XXIX, 512. — reventer [1], XXIV, 509 (*n.*). — revolver, XXIII, 25. — reije, XXIX, 108. — riddertjes, XXII, 259. — ridicule, XXIV, 567. — ridsig, ridsch, XXIV, 546. — rieschaalde, XXV, 313. — rietgors, XXIX, 311. — rif, XXVIII, 134. — rinckelman, XXII, 190, 469; III, 46. — ring, XXIX, 571. — ringelduif, XXV, 629. — ringhout, XXV, 313. — ringrave, XXX, 534. — rinkel, XXII, 469. — rinnan, XXII, 589. — rits, XXVIII, 293 (*n.*). — ritse, ritsen, ritsinge, XXIV, 546; VIII, 549. — rizen, XXIX, 509. — robbekluiten, XXI, 533. — robiintje, robijntje, XXI, 2. — rocghinen cant, XXIV, 297, 8. — roden, XXI, 533. — roede, XXII, 200. — roê (roed-, roep-) paard, XXII, 224, 432. — roeping, XXV, 598. — roeren, XXIX, 311, 512. — roervink, XXIX, 211, 311, 511; X, 104. — roet, XXIV, 556. — roetaard, XXV, 304. — roggijn, XXIV, 297. — rol, XXI, 533. — rond, XXV, 597. — roode republiek, XXI, 312, 621. — roodschilder, XXIX, 158. — roodtijd, XXI, 533. — roöet, XXIV, 556. — roog, XXI, 626. — rooi, meê-rooi, XXV, 312. — roor, XXIX, 311. — roozenhoet, XXVI, 301. — rosbeer, rosbeier, XXIII, 66. — roskot, XXVI, 518. — rossinge, XXVII, 415. — rotdag, XXIV, 431. — rothwelsch, XXIV, 156. — rothwildpret, XXIV, 568. — rousen, XXII, 206. — rouwen, XXI, 414; VIII, 79. — ru, XXIX, 108. — rufum convivium XXIV, 567. — rui, XXIX, 108. — ruïna, XXVI, 84. — rukelane, XXX, 534. — rukenau, XXIX, 429. — runderhaas, XXIX, 508. — rundvee, XXVIII,

1) refectorium, spijskamer.

90. — rijbier, XXVII, 177. — rijnvisch, XXIX, 156. — rijschalig, XXV, 313. — rijtuig, XXIII, 360. – rijve, XXV, 312. — rijzen, XXVIII, 571; IX, 509.
Sabbat, XXVII, 242. — sacrament, XXVIII, 181. — sadder, XXI, 533; II, 42, — sakkerdaan, XXVIII, 188 (*n.*). — sakkerloot, sakkerment, XXVI, 147; VIII, 184, 7. — saliveeren, XXI, 599. — sanen, XXIX, 364. — sangerig, XXIV, 590. — sape, saper, XXV, 313. — sas, XXIII, 160. – sate, XXVII, 437. — scafalati, XXV, 127. — sceker, XXVIII, 374. – scerpeloge, XXIII, 88. — schaapstelle, XXII, 199. — schabbletten, (-ter), XXVII, 37; X, 312. — schabernak, XXIII, 357, 65. — schaelig, XXIV, 499. — schafanten, XXIX, 263. — schaffer, XXV, 227. — schâis, XXV, 312. — schaker, XXIX, 508, 10. — schalk, XXV, 183; IX, 507. — scharbiers-malt, XXVI, 363, 521; VII, 181. — scharlaken, XXII, 472. — schartje, XXI, 151. — schatbier, XXVII, 177. — schatsteen, XXVI, 80. — schatten, XXVII, 177; VIII, 420. — schaven, XXIII, 365; VII, 347. — schaverdebonk, XXIII, 101, 364. — schaverdijnen, XXV, 304. — scheel, XXIV, 417. — scheers, XXV, 312. — scheêweê, XXVII, 345. — scheidsman, XXVIII, 417, 8. — scheidsmuur, XXVIII, 418. — schenkaadje, XXV, 597. — schenkeltong, XXIX, 508. — schenkelwijn, XXIX, 111. — schepenkom, XXVIII, 289, 463. — scheper, XXIV, 417. — schêren, XXVII, 343, 6, 7, 450. — scheren (*werkw.*), XXVII, 451. — scherlookeren, XXII, 259. — scherminkel, XXVIII, 110. — scheurbuik, XXIX, 510. — schildboortig, XXVII, 44. — schildwacht, XXV, 509; IX, 507. — schillen, XXVII, 349. — schimminkel, XXVIII, 110. — schingen, XXV, 311. — schinke, XXIV, 556; V, 347. — schipper, XXV, 606. — schippond, XXV, 472. — schitte (scitte), XXIII, 94. — schobbejak, XXIII, 364; VIII, 572. — schobben, XXII, 259. — schobberdebonk, XXIII, 101, 364. — schobbert, XXIII, 365. — schobbetjes, XXII, 259. — schoeltje, XXII, 259. — schoelwinkelen, XXII, 259. — schoen, XXII, 17. — schoft, XXIII, 365. — schooien, schooier, XXIV, 417; V, 312. — school (scole), XXV, 596; VII, 451, 557; VIII, 161. — schoolvos, *zie* vos. — schoonvader, XXV, 423. — schoorsteen, XXVIII, 571; X, 521, 32. — schoot, XXVII, 506. — schooten-bollen, XXI, 577. — schootje, XXI, 533 — schootster, XXII, 40. — schorreboer, XXVII, 346. — schort, XXIV, 336; X, 417. – schorteldoek, XXV, 629; X, 417. — schot, XXI, 576; II, 259. — schoten, XXVII, 506. — schotsch, XXIV, 207, 65, 323. — schöttelmeid, XXV, 526. — schouden (schouwen), XXV, 313. — schout, XXVIII, 619. — schouten-kovel, XXII, 195. — schouw, XXVIII, 571. — schouw-bordje, schouw-rabat, XXX, 532. — schouw-zop, XXV, 313. — schoven, XXIII, 365. — schrands, schrans, XXI, 40 (*n.*); II, 200, 629. — schreeuwen, XXIX, 510. — schreur, XXVII, 171. — schreve, XXII, 199; III, 27. — schrikkeljaar, XXV, 629; VI, 215. — schrikken, XXVI, 215. — schroy-, schrodel- (scroyel-) geld, XXV, 473, 628; VI, 85, 147. — schrollen, XXV, 314. — schroode, schrooden (scroden, scrooden), XXV, 629; VI, 86, 147. — schrooder, XXVI, 147; VII, 171. — schrijven, XXV, 596. — schrijver, XXIX, 266. — schuddebocht, XXVII, 37. — schuif-voor-den-duim, XXV, 413. — schuiteboer, XXVI, 83. — schuiven, XXIII, 365; VI, 39. — schut, XXI, 574. — schut, XXVII, 37; IX, 262. — schutbeuren, XXVII, 177 (XXVI, 564 (*n.*)). — schutten (jonge en oude), XXI, 313, 579; II, 195. — schutten (*werkw.*), XXVIII, 244, 5. — schutter, XXVII, 37, 237. — schuurhart, XXIV, 417. — schijnbaar, XXVIII, 571. — sebedee, XXV, 345. — secreet, XXVI, 28. — seebok, XXI, 460. — seeuwe, XXVI, 148. — seil, XXV, 188. — seine, XXV, 188; VIII, 620. — sek, XXI, 146. – selderweken, selleweeken, sellemaliweken, XXVIII, 182. — senge, XXIV, 590. — sentineele, XXX, 104. — seude, XXIV, 238. — seuren, XXIV, 233 (*n.*). – sewe,

XXVI, 148. — shieldrake, XXVII, 448. — shoal, XXVIII, 162. — siegende, XXVIII, 194; X, 522. — sieraad, XXVI, 518. — sieragie, XXVI, 519. — sigge, XXI, 146. — sikke, XXII, 260. — sikkeneurig, XXII, 260; V, 308. — sikkepitje, XXII, 260. — sikkom, XXI, 208. — sîl, XXIII, 291. — silvester, XXVIII, 215. — singe, XXIV, 590. — sinup, sinup-quên, XXVI, 477. — sipatij, XXIV, 147. — siphilis, XXIX, 512. — siserande, XXIII, 458. — sisser, XXIII, 459. — sjampetter, XXVII, 37. — sjoften, XXII, 259. — sjouw, XXI, 533. — skeärri, skjearri, XXVII, 450. — skeeling-goose, XXVII, 448. — skieve, XXIX, 430. — skinke, *zie* schinke. — skirteldoek, XXX, 417. — skooi, XXI, 533. — skroader, skroar, XXVI, 147. — slaai, XXV, 188. — slaan, XXIX, 626. — slabber, XXI, 625; II, 155, 97, 364. — slabbert, XXII, 197. — slachtofferen, XXI, 312, 571. — slang, XXIV, 156. — slapinghe, XXIX, 106. — slate, XXIX, 572. — slaten, XXVIII, 374. — slates, XXIV, 393. — slavernij, XXX, 50. — slecht, slechten, XXIX, 212. — sledge, slege, slegje, slei, XXIV, 584; V, 187, 8. — slegel, XXV, 187. — sleipster, XXIX, 111. — sleuren, XXVII, 343, 8. — sleyscat, XXIV, 568, 84; V, 64, 187; VI, 300. — sling, XXIV, 156. — slingeren, XXVII, 344, 7. — slinksch, XXIV, 562; V, 118. — slip-, slijp stok, XXIX, 110. — sloeren, XXVII, 343, 8. — slok, XXII, 194. — slokeren, XXVII, 344, 8. — slopen, sloopen, XXVIII, 375. — sluiter, XXIV, 145 *O*; V, 112. — slujeren, XXVII, 343, 8. — slupelrade, XXIX, 430, 1. — slupetrade, XXIX, 430. — sluyta, XXIII, 605. — sly-goose, XXVII, 448. — slijten, XXV, 311. — smak-avond, smakken, XXI, 56. — smedeke, XXIX, 208. — smeeren, XXII, 207, 365. — smeer-kanis, XXIV, 417. — smeerlap, XXVIII, 572; X, 532. — smekernie, XXX, 51. — smient-stuk, XXVII, 630. — smoor-dronken, XXIII, 309. — smorfioen, XXV, 513. — smous, XXV, 80, 197, 349; VII, 4. — smijten, XXI, 534. — snaaien, XXII, 42. — snacca, snak snakker, XXIX, 105, 6. — snakker, XXI, 534. — snaphaan, X, 523. — snauw, XXIX, 105. — snik, XXIX, 105. — snobben, XXI, 534. — snoesje, XXII, 259 — snokkel, snokkelaar, snokkelder, snokkelen, XXI, 534. — snood, XXI, 441, 555. — snuiten, snutten, snuytinge, XXVII, 178. — soebatten, XXI, 103, 411. — sooren, soren, XXIV, 233 (*n*). — sol, sou, XXVII, 88. — sooterkin, XXIV, 172. — sories, sorries, XXIX, 430. — spaan, XXX, 197. — spade, spadille, XXV, 126, 254, 315; VI, 617. — spaken, spakerig, spakig, XXVI, 410, 618. — spanne, XXV, 180. — spanning, XXII, 205. — spasem, XXV, 308 — speelman, XXII, 188 (*n.*) — speen, XXIX, 507, 10. — spek, spek-jan, XXI, 626; II, 45, 201. — spel, XXVIII, 197. — spencer, XXIII, 26. — spenden, XXV, 314. — speuren, XXV, 305. — spien, XXVIII, 376. — spier, spiernaakt, spierwit, XXII, 300; III, 307; VII, 186. — spikkeling, XXIII, 34. — spinellen, XXIV, 341. — spion, XXIII, 134. — spîwan, XXI, 414. — sponning, XXII, 205. — spooken, XXI, 534. — spotternij, XXX, 50. — spouwen, XXI, 414. — spreêën, XXVII, 345. — sprok, XXV, 314. — sprote, XXVIII, 375. — sprotter, XXIX, 266. — spuwen, XXI, 414. — spijbelen, XXI, 151; II, 259; IV, 14. — spijkerboor, XXVIII, 88. — spijn, spîn, XXI, 534. — square, XXV, 321. — squaw, XXIV, 596. — staal, XXVII, 570. — staal-blind, XXIII, 305. — staan, *zie* houden. — staar-blind, XXIII, 307. — staart, staartman, XXII, 201; IV, 341. — staassen, XXV, 304. — staat, XXV, 596. — stagie, XXV, 304. — stalbroeder, XXIV, 49, 305. — stallicht, XXVI, 117. — stamijn, XXII, 301. — stand, XXIV, 417. — 'n stap, XXV, 348. — stapel, stapel-gek, XXII, 207; III, 362. — star, XXII, 427. — stechelen, XXIV, 417. — steek, XXIX, 262 — steen, XXIX, 108. — 'n steen, XXV, 349, 472; VI, 32. — steenmaol, XXII, 8; III, 441. — steenmeet, XXVII, 130. — steenworm, XXX, 531. — stek, XXVI, 28. — steke, XXIII, 27;

VII, 342. — stekel, XXIV, 329. — steken, XXIV, 329; VII, 384. — stekkeren XXIV, 417. — stel, XXVIII, 375. — stelle, XXI, 56, 264—6; II, 199; III, 406. — stelt, XXV, 304. — stengel, XXIX, 156. — ster, sterne, XXV, 311. — sterre, XXVIII, 376. — stiek, XXIII, 210. — stik, XXVIII, 620. — stinkend, XXIX, 507. — stins, XXIII, 56. — stirmin, XXX, 43. — stirtsje, XXIII, 154. — stobbe, XXII, 302. — stoethaspel, XXIV, 556. — stofn, XXII, 302. — stoffen, XXV, 194. — stok, stokhouder, XXV. 472, 563. — stokborse, XXVIII, 375. — stokken, XXV, 314. — stoof, XXV, 314: VIII, 572; X, 132. — stoop, stoopsch, XXI, 534. — stoppelbaard, XXIII, 100. — stoppelkieken, XXIII, 100. — stoppelwewe, XXII, 302, 543; III, 100, 577. — stoppen, XXVI, 141; VII, 564. — stopveder, XXVIII. 374. — stormen, XXIX, 508; X, 44. — straat, XXV, 596. — strabant, XXVII. 413. — strak, XXIII, 261. — stramien, XXII, 301. — strikken, XXII, 259. — strobbe, XXII, 302. — stroet, XXVIII, 375. — stroeyzeill, XXVIII, 375. — stroffelen, XXII, 302. — stroop, XXVII, 413. — strou, XXVII, 128. — stroyelgeld, *zie* schroyelgeld. — struisch, XXVII, 403. — stuik, XXV, 311. — stuipen, XXV, 312. — stuit, XXX, 365. — stuitvos, XXX, 196. — stuk, XXIX, 265, 431. — sturmin, *zie* stormen. — stutsje, XXIII, 154. — sub-hastatie, XXVII, 580. — succentoer, XXI, 313. — suikerkussentje, XXIV, 417. — suikerijwortel, XXVII, 399. — suk, XXI, 534. — suntarbari, XXIV, 321. — supe, süüp, XXIX, 312. — sutrina, XXVI, 84. — suupkalf, XXX, 193. — swegher, XXVIII, 374. — swide, swindig, swijdig, XXVII, 125. — syrong, XXVIII, 300.

Tabernakelen, XXVII, 460; X, 561. — taën, XXII, 380 — tafel, XXV, 596. — taillevacier, XXIV, 245. — takken, XXII, 427. — talavacius, XXIV, 217, 45. — talebot, XXIV, 245. — talie, talje, XXIX, 365. — taneyte, XXII, 286. — tang, XXV, 75. — tapijt, XXII, 366. — tarden, XXVI, 128. — tardijs, XXI, 313; VI, 253. — tas, tassen, XXII, 42, 201, 3, 543; III, 89. — taschje, XXII, 42, 200, 542. — teapert, XXIII, 87. — teef, XXV, 75; VII, 2080; X, 472. — teel, teil, XXV, 187; X, 451, 5. — teen, XXII, 17. — teer, tere, XXV, 560. — tegelrije, XXVII, 130. — teihan, XXIII, 359. — telegram, XXIV, 505; VI, 149 — telkens, XXVII, 189. — telling XXIX, 149. — tempel, XXX, 536. — tenant, XXIX, 633. — tenden, XXVIII, 193. — tent, XXIV, 462. — tenten, tentig, XXIII, 101. — teogan, XXIII, 359. — terden, XXVI, 128. — terne, XXV, 635. — terpentijn, XXV, 596. — teug, XXIII, 360. — teugel, XXIII, 360. — teutelen, XXIV, 556. — tevens, XXVII, 189; IX, 213. — thans, XXVII, 189; IX, 213. — threeheaded, thrîhöfdodr, XXX, 134. — thrîbedded, XXX, 134. — thuis, XXVII, 189. — tichelbeest, XXX, 531. — tichte, XXIII, 359. — tiegen, XXIII, 359. — tien, XXVI, 254. — tiën, tieën, tiegen, XXI, 305; III, 359, 60. — tiile, XXVII, 244, 449. — tikje, XXX, 365. — tikken, XXII, 427. — tingel, XXV, 312. — tiuhan, tjûga, XXIII, 359. — tocolati, XXVIII, 215. — toddebuus (-piet), XXIX, 262. — toebakkinge, XXVII, 415. — toebehoorten, XXV, 310. — toedekken, XXVI, 228; VII, 415. — toehuis, XXVIII, 73. — toelast, XXVIII, 527. — toga, XXIII, 262. — toge, XXIII, 360. — togt, XXIII, 361, 2. — tonus, XXIII, 262. — toog, XXIII, 360; IV, 417. — toogen, XXIII, 361. — toon, XXII, 17; III, 262. — toonder, XXVIII, 406. — toonen, XXIII, 361. — toortel, XXV, 313. — tope, XXIII, 596; IV, 392. — toren, XXV, 596; VI, 254. — torp, XXIX, 210. — torren (*werkw.*), XXIX, 510. — tourdsteen, XXVII, 88, 181. — tournesol, XXIV, 260. — touter, XXX, 535. — tra, XXV, 559. — trachten, XXV, 596. — trapgans, XXIX, 210. — trekken (op elkaar), XXVII, 344. — trekking, XXIII, 362. — trekwerker, XXIV, 174, 354, 461. — trem, triem, trime, XXII, 301; III, 154. — trendel, trendelen, XXV, 308. — treseau,

XXV, 311. — triecged, XXX, 134. — trielje, XXVI, 292. — triwa, triuwa, XXI, 414; VIII, 79. — trizakken, XXIV, 418. — tro, XXV, 559. — troen, XXIV, 124. — troisième, XXVI, 517 — trok, XXII, 191. — troon, XXIV, 124. — trosbloem, XXX, 534. — trouw, trouwe, XXI, 414; VIII, 79. — trucktafel, XXI, 313; II, 191. — trui, XXVII, 453. — trummen, XXV, 496. — truwa XXI, 414. — tsau, XXVI, 253 — tseelderweecke, XXVIII, 182. — tser, tseren, XXVIII, 28. — tsieän, XXIII, 358. — tucht, XXIII, 361. — tuiëren, XXIV, 468. — tuig, tuigen, XXIII, 359, 60. — tule-mutsen, XXVII, 591. — turen, XXIV, 417, 68. — turfnaaister, XXVII, 186. — tuun, XXII, 382 (*n.*). — tuurhamer (-paal, stok), XXIV, 417. — twaren, XXVIII, 414 (*n.*). — tweede, XXV, 607. — tweewield, XXX, 133. — twohanded, XXX, 134. — tijdens, XXX, 133. — tije, tijen, tiie, XXIII, 520. — tijgen, XXIII, 210, 357, 9, 519. — tijlgat, XXVII, 244, 449. — tijnckje, XXI, 537. — van 't zomer, XXV, 423.

Uhlaan, XXI, 582. — uil, uilskuiken, XXII, 426. — uilegat, XXIX, 89, 329. — uilpan, XXIX, 89. — uiltje, XXII, 422, 3. — uitbaten, XXIII, 155. — uitbrander, XXX, 610. — uitdoeners, XXIII, 25. — uitgestortheid, XXV, 314. — uitlichten, XXV, 314. — uitslechten, XXI, 534. — ulevel, XXII, 424, 32. — ummenie, XXIV, 418. — uperken, XXIII, 27. — urken, XXV, 311. — utouw, XXII, 432; III, 46.

Vaag, XXX, 417. — vaantje, XXX, 536. — vache-à-Dieu, XXV, 354. — vadermoorders, XXIV, 159, 256. — vaicdie, XXX, 421. — val, XXV, 61. — valsch, XXV, 596. — van-de-handsch, XXII, 224, 432; III, 45; IV, 155. — vanden, XXIV, 355. — vangen, XXV, 357 (*n.*). — vangmaol, XXII, 8. — varen, XXIV, 418; X, 44—7, 249. — varkentje, XXX, 531. — varkentjes, XXVI, 72, 174. — varnink, XXX, 52. — varon, XXVI, 149. — vasistas, XXX, 534. — veelvraat, XXIX, 40, 255, 510. — veem, XXX, 530. — veertalen, XXVI, 150. — veestgeld, XXIX, 368: X, 559. — vek, veken, XXII, 543. — veldkip, XXX, 358. — velen, XXV, 314. — veneficus, XXVIII, 620. — venijn, XXV, 596. — ver, XXVII, 85. — veranda, XXIX, 34 (*n.*), 156. — verbaelmonden, XXIV, 568. — vercieren (—zieren), XXVIII, 568. — verderfelijk, XXVIII, 571. — verdoen, XXI, 574. — ('t kind) verdrinken, XXI, 147. — verdurenis, XXI, 262, 4. — verduutschen, XXIX, 508, 10. — vereeren, XXV, 39. — vergengelen, XXII, 259. — verglaasd, XXIII, 27. — vergoden, XXIV, 601. — vergroesd, XXVII, 432. — verhalmert, XXX, 50. — verheugen, XXVII, 170, 1, 5. — verhoghen, XXVII, 170. — verhoren, XXX, 414. — verke, XXI, 263. — verkloeken, XXV, 314. — verkuist, XXIII, 31. — verkuussen, XXIII, 31; VII, 346. — verleden, XXIX, 432. — verleesten, XXV, 306. — verliezen, XXI, 96. — verluiden, XXV, 525, 6. — vermaak, vermaken (*werkw.*), XXVI, 126. — vermouth, XXVI, 36, 243. — verschieten, XXX. 533. — versliingerd, XXVII, 344, 8. — verslokerd (slukkerd), XXVII, 344, 8. — verluieren, XXVII, 344. — versmakken, XXI, 56. — versneden, XXVIII, 312. — verstand, XXVIII, 571. — vertegen, XXX, 50. — verteugen, XXX, 534. — vertuien, XXI, 313. — vervang, vervangwiel, XXV, 312. — vervolgens, XXIX, 213. — verwaten, XXI, 312, 535. — verweren, XXIX, 364. — verzegelen, XXVII, 471. — verzielsgat, XXIV, 418. — verzieren, XXVIII, 568. — veugelmute, XXV, 193. — veurende, XXIII, 202. — veurk, XXIV, 418. — viere, vieren, XXV, 36—40, 180, 596. — vierkant, XXX, 134. — vierschaar, XXIII, 104. — vincoorde, XXIII, 202, 4. — vinckoren, XXIII, 202. — vingherlijn, XXV, 90, 189. — vinkemannetje, vinkertjes, XXII, 259. — vischernie, XXX, 51. — vischspaan, XXIX, 111; X, 197. — vischteef, XXIX, 575. — visieren, XXVIII, 568. — vitalienbroeder, XXIII, 460. — vladen, XXV, 312. — vlam, XXV, 526. — vles, XXX, 101. — vlieden, XXVIII, 571. — vlieën, XXI, 414. — vliegen XXV, 358; IX, 212. — vlook, vlooke, XXIII, 34. — voel, XXIV, 556. — voere, XXX, 528. —

voere, voeren, XXX, 44, 6. — voet, XXVII, 235. — voet (der bladzijde), XXV, 74. — voet, *zie* houden. — volboert (-byert), XXII, 195. — 't volk, XXIX, 263. — volksmenner, XXIX, 111. — volvoetig, XXV, 309. — vondenis, XXVIII, 44. — vondt, XXVI, 566; VII, 81. — vonkeren XXI, 308. — voorhoofd, XXVIII, 571. — voorhoofden, XXIX, 509. — voorhouden, XXIX, 519. — voorlooper, XXVIII, 571. — voorschoot, XXX, 417. — voorslag, XXX, 197. — voorspellen, XXVIII, 197. — voorspreker, XXVIII, 287 (*n.*). — vore, XXX, 528. — vorst (weersgesteldheid), XXVIII, 407. — vorster, XXVII, 591; VIII, 288 (*n.*) — vos, XXVI, 522, 617; VII, 76, 236, 451; IX, 514. — vouwen, XXI, 414; VIII, 79. — vracht slagen, XXVII, 415. — vreischen, XXVIII, 318, 414 (*n.*) — vremmen, XXV, 308. — vreten, XXVIII, 318, 414 (*n.*). — vriendhoud, XXIV, 320. — vriendschap, XXI, 622. — vriese, XXIX, 105. — vrikkelen, XXX, 533. — vrille, XXX, 533. — vroedschap, XXI, 622. — vrom, vromme, XXI, 107. — vroon (-akker), XXX, 248. — vrouwmensch, vrouwspersoon, XXIX, 212. — vrucht, XXV, 596; IX, 156. — vrij en blij, XXIX, 212. — vry gheley, XXVI, 566; VII, 81. — vrijlaat, XXVI, 112. — vuurmaker, XXI, 579. — vuyken, XXIV, 296.

Waard, waardschap, waarschappij, XXI, 151, 621, 2. — wacharme, XXVI, 499. — wachelteer, XXV, 560. — waelpot, XXIII, 27. — walden, XXVI, 254. — Waldiwerei, XXV, 186. — Waldmeister, XXX, 542 — wälsch, XXV, 186. — waltfurster, XXVIII, 288 (*n.*). — wammessen, XXIV, 418. — wanken, XXII, 206, 7. — wanland, XXV, 308. — wanmaat, XXV, 308. — wante, XXI, 203, 305, 574. — wantsnijder, XXIX, 515. — war, XXI, 345. — warande, XXVII, 44; IX, 34, 156. — warannio, XXVII, 84. — ware, XXIX, 108. — ware, XXI, 49. — warschip, warschippen, warschipper, XXI, 151, 621, 2; III, 365. — wase, XXVI, 129; IX, 253. — waslove, XXI, 473 (XXIX, 34). — waterlaat, XXIV, 418. — watermael, XXIX, 252, 4, 430. — waterrot, XXIX, 515. — wat-je-kou, XXVI, 566. — wave, XXIV, 415. — weduwe, XXX, 366. — weegluis, XXV, 52, 155, — weerd, XXVI, 56. — weerhaan, XXIV, 577. — weerloos, XXVIII, 571. — weerwolf, XXX, 366. — weeskamer, XXVI, 602. — wegboenderen, XXVII, 346. — wei, XXV, 187. — weide, XXVII, 621. — weiland, XXX, 48. — weine, XXIX, 108. — weiting, XXV, 304. — weiven, XXVIII, 314, 5. — weldenkend, XXVII, 173. — welven, XXVIII, 314. — wenden, XXIX, 364. — wentelduif, XXIV, 51. — wentelreu, XXIII, 620. — wentelteef, XXI, 312; III, 153, 620; IV, 50. — wer, wereld, XXX, 366. — weren, XXIX, 364. — werk, XXIV, 464. — werk-ezel, XXIX, 210. — Wermuth, XXVI, 36. — westgeld, XXI, 551. — wetens, XXIX, 213. — wetenschappelijk, XXVI, 410. — wewe, XXII, 543. — wiächeltenbusk, XXII, 378. — wichelrye, XXII, 195. — wichtbarig, XXIV, 321. — wido (-dou), XXVII, 38, 621, 3, 4. — widouwis, XXVII, 623. — wierd, XXVI, 56. — wierook, XXVI, 298. — wikkelsteerten, XXV, 308. — wildzang, XXX, 193. — wilent, XXX, 48. — willens, XXIX, 213. — windel, XXV, 191. — winkel, XXVIII, 572; X, 609. — winne, XXIX, 108. — winterneven (-nichten), XXIII, 365. — wisselbalg, XXI, 480. — wit, XXV, 609. — wit-achtig, XXVI, 86, 168*0*. — wite, XXI, 148. — witte-das, XXVII, 591. — wittig, XXVI, 87. — wîwo, XXI, 414; VIII, 79. — woerd, XXVI, 54, 6; VII, 183. — wolden, XXVI, 254. — wolf, XXX, 366. — wonde, XXX, 4. — worm, XXIII, 93; X, 366. — woud-aapje (-hopje), XXIX, 266. — wouden, XXVI, 254. — wouw, XXI, 414; VIII, 79. — wrene, XXVII, 84. — wrotten, XXIX, 262. — wuiting (-tiink), XXV, 304. — wulp, XXIX, 104. — wurmen, XXIX, 434. — wuwe, XXI, 414. — wijkmeester, XXVIII, 305. — wijlen, wijlent, XXIX, 516; X, 48. — wijnkoop, XXIV, 329. — wijnschrooder, XXV, 629. — wijntapper, XXIX, 266. — wijntjelala, XXX, 196. —

wijsgeer, wijsgeerig, XXV, 607, 8. — wijs-maken, XXV, 608. — wijze moeder, XXIX, 263.

IJdel, ijl, XXVII, 150, 384. — ijlgat, XXVII, 449. — ijsbeer, XXIX, 266. — ijspaard, XXVIII, 73. — ijzel, XXIX, 156.

Zagetandjes, XXVI, 175. — zakkerollen, XXVIII, 319; X, 525. — zak-slepen, XXIX, 565. — zale, XXVI, 146. — zaliger, XXV, 78. — zandmannetje, XXX, 610. — zäng, XXII, 382. — zangen, XXV, 311. — zangerig, XXI, 534; IV, 590. — zee, XXVI, 148. — zeeg, XXIV, 418. — zeerob, XXVI, 618; IX, 515. — zeet, zete, XXI, 534; II, 42. — zeewe, zewe, XXVI, 148. — zeg, *zie* zegge. — zegel, XXVIII, 36. — zegen, zegenen, XXV, 598, 9. — zegepralen, XXIV, 601. — zegge, XXVIII, 418; IX, 258. — zegsman, XXVIII, 417, 8; IX, 258. — zegswoord, XXVIII, 418. — zegten, XXII, 8. — zeil, XXV, 187, 8. — zek, XXI, 146. — zekel, XXI, 534; II, 42. — zeker, XXV, 596. — zenden, XXV, 591. — zetten, XXIX, 364. — zeuge, XXX, 535. — zeven, XXVI, 254. — zieltaefflen, XXIV, 569. — zielverkooper, XXIX, 158. — ziender-oogen, XXX, 133. — ziepsap, XXVIII, 541. — zîhan, XXIII, 359. — zin, XXVII, 173. — zingaro, zingaresca, XXIV, 156. — zingbaar, zingzaam, XXIV, 590, 1. — zinken, XXIV, 418, 68. — zoccolo, XXVI, 8. — zondagskind, XXX, 558. — zondebok, XXX, 358. — zondvloed, XXV, 301, 421, 62; VII, 399. — zop, XXV, 313. — zotternij, XXX, 50. — zouaaf, XXVIII, 243. — Zuht, XXIII, 361. — zuipen (*znw*), XXI, 534; II, 42. — zullen, XXI, 534. — zuupkalf, XXX, 193. — zwaantje, XXI, 387. — zwartrok, XXIX, 158. — zwimpelbeen, XXV, 308. — zwijn, XXVIII, 326. — zijd an, XXI, 534.

Zie Munten, Namen, Spraakgebruik.

Woordenboeken, *zie* Dibbetz, Fransche, Friesch, Chineesch, Comisch, Infernale, Luïscius, Maigne, Oudemans, Penningkundig, Vlaamsche.

Woordspelingen, XXVIII, 158.

Worcester, XXVIII, 521.

Wordsworth, XXVII, 57.

Worptafels, XXIV, 13, 218.

Worsaten, (Wursten), XXX, 279.

Woudenberg, XXVI, 46; VIII, 550.

Woudrichem, tol a°. 1414, XXVIII, 229.

Wremen, Beschrijving, XXX, 279.

Wtenbogaert, *zie* Uytenbogaert.

Wulpenpolder, XXV, 193; IX, 104.

Wulverhorst, XXV, 368.

Wurtemberg, vorsten en vorstinnen, XXI, 105, 8, 10, 1. *Zie* Willem III (koning), de noot.

Würtzburg, XXVII, 3.

Wijbrands, Aem. W., XXVIII, 113, 527.

———, C. N., XXIV, 97-9, 164, 231, 70, 461.

Wijdenes, XXIX, 549.

Wijerus, *zie* Wiërus.

Wijk, ambachts-heerlijkheid, XXIV, 106.

———, Mariakerk, XXIII, 106 (*Z.*).

Wijk-aan Zee, a° 1414, XXVIII, 229.

Wijk-bij-Duurstede, heiligen-beelden, XXV, 389.

———, kasteel, XXIII, 587.

———, orgelist, XXV, 555.

———, wapens in de kerk, XXIV, 589.

Wijn (Hendrik v.), geschriften, XXI, 509; IV, 574; VI, 186; VII, 24, 233; VIII, 163; IX, 123 (*n.*), 441 (*n.*), 568; X, 385, 623.

Wijnbouw (Voormalige) in *Limburg*, XXIV, 328.

———, » in *N. Holland*, XXIV, 376.

———, » in *Utrecht* en *Vlaanderen*, XXVII, 11, 2.

Wijne (R.), XXI, 452.

Wijtmorsen, nonnenklooster, XXVII, 39, 40.
Wijtwerd, versterkt huis, XXX, 426.

Xanten, *zie* Santen.
Xaverius (Franc.), XXVIII, 255.
Xenophon, XXIV, 474; V, 216, 74.
Ximenes, kardinaal, XXI, 338 [1]); IV, 219.
Xylographie, *zie* Houtsneêkunst.

Yersekendamme, heerl., XXIII, 500.
IJken der maten en gewichten in vroeger eeuw, XXII, 276.
York (Margaretha van), XXV, 159.
Ysel (**Den**), a°. 1644, XXIX, 47.
Yselmonde, XXIV, 364.
Yselstein, XXVI, 583; VIII, 274; X, 481.
Ysland, XXIV, 128.
IJs-sleden, XXVIII, 73.
IJvendijk (**De**), XXVII, 370.
Yzendoorn, heerl., XXVI, 17, 58, 331, 417, 8, 36, 576, 7, 86, 7, 9; VII, 134, 274, 351, 510, 22, 5, 7, 9; IX, 224, 525.
———, giftbrief aan de kapel, XXV, 481 *O*.
———, naam, XXVI, 56, 247 (*n*).
———, weerdbrief a°. 1438, XXVI, 527.
Yzendijke, XXVII, 88, 369, 556.
IJzeren eggen, XXII, 46, 199; III, 363.
——— masker (De man met het), XXV, 387, 482.
——— veulen, XXVI, 56.
IJzerkoeken, XXI, 531; II, 112.
IJzers, *zie* Britten.
IJzerwaren, *zie* Prijs.

Zaadvetjes, XXIV, 231.
Zaagmolens, XXIII, 621.
Zaamslag, bastaard, XXIX, 134.
———, bewoners, XXIII, 168.
———, geschiedk. bizonderheden, XXI, 586, 92; V, 199, 583; VIII, 596; IX, 134.
———, rederijkersgild, XXIX, 135.
Zaandam, a°. 1814, XXV, 222.

1) waar „Yemenez" staat.

———, klauwersgild en -straat, XXII, 427.
———, Luthersche gemeente, XXX, 457.
———, taal, XXIII, 209 (XXVII, 568).
Zacharias ben Muhamed, XXIV, 347.
Zaden, XXIV, 350; X, 415.
Zähringen (Berthold V van), XXI, 11.
Zalt-Bommel, XXIV, 325; V, 535; VII, 426.
———, Beschrijvingen, XXVIII, 161 *O*; X, 229, 56.
———, geuzenliedje, XXII, 414.
———, groote of Raet-gasthuis, XXVII, 426; X, 52.
———, klokkenisten en orgelisten, XXI, 91; V, 112, 553.
———, magistraats-verkiezing a°. 1765, XXV, 126, 7.
———, plooijerij, XXV, 247.
———, schilderij, XXIX, 426.
———, *zie* Bommelerwaard.
Zanchius (Hieronymus), XXIII, 447 (*P.*)*; VI, 404 (*n.*)
Zandbergen (o. Zeist), XXVI, 511.
Zande (Huis te), XXIV, 40.
Zandenburg, XXII, 305; VIII, 274, 5.
Zandpoort, molen, XXIII, 177.
Zandwijk, *zie* Tiel.
Zangboek v. Aurelia Hitsma (Aitsma?) a°. 1566, XXIII, 18.
Zangeressen, XXI, 140, 1, 99, 517 (*P.*); II, 450; III, 246; IV, 107, 8, 204, 87, 512; X, 615.
Zangers, zangmeesters, XXI, 195, 8, 293, 4 (*n.*), 359, 518—20, 3; II, 138, 9, 358—60, 2; III, 193, 350, 518; IV, 106, 7, 287; V, 398, 615, 27; VI, 32; VII, 30; IX, 310. *Zie* Muziek (Naamlijst).
Zangkunst, geschiedenis, XXII, 31 (*n.*).
——— a°. 1640, XXII, 519.
———, leerboek, XXIV, 455, 6.
———, *zie* Muziek (Naaml.)
Zangspelen, XXIII, 79.
Zangwijzen, *zie* Melodiën.
Zanten (Gerrit Beukelsz. v.), XXII, 245.
Zarlino (Josepho), XXI, 564, 5; II, 183; III, 23.

Zaunslifer (*O.*), XXII, 1 *O*.
——— (*O.P.*), XXVI, 186.
Zee (Instrument voor het vinden der lengte op), XXIII, 389. — *Zie* Kompas.
Zeebergh (A. v.), hoofd van Teyler's stichting tijdens Napoleon I, — XXI, 164, 390.
Zeeboek (Een) uit de Middeneeuwen, XXVI, 461.
Zeehelden, XXI, 400 (*P.*), III, 441—2 (*P.*) —4. *Zie* Vlootvoogden.
Zeekaarten, XXI, 132, 446, 514; III, 414; IV, 154, 493, 583; V, 335; VIII, 8, 523.
———, atlas a°. 1693, XXIV, 37.
Zeekapers, XXI, 122, 273; III, 460; IV, 169, 213, 32, 340; VI, 8, 549; VIII, 236, 459; IX, 2—4; X, 101.
Zeeland in hare aloude gesteldheid, XXIX, 239.
——— (Hoog Adelijk en Adelrijk), XXIV, 67.
———, Kronieken, enz., XXI, 75, 250, 1, 376; V, 63 (*n.* 1), 212, 475, 522; X, 276.
———, admiraliteit, XXVI, 112.
———, burggraven, XXIV, 66; VIII, 217, 9, 21; IX, 224*O*.
———, chocolaad, XXVII, 320, 430.
———, oude grensscheidingen, XXVII, 108.
———, O.- en W.-Indische Compagnie, XXVI, 112; VII, 155.
———, Reformatie, XXIX, 593.
———, Rekeningen der Graaflijkheid, XXX, 231.
———, ringrijden, XXI, 118.
———, wapenborden en grafsteenen, XXVIII, 489*O*.
———, *zie* v. der Burgh, Cronycke, Liefs, Maten, de la Rue, Vlieger, Walcheren, te Water, Willem III (Prins).
Zeeschilders, *zie* Schilderijen, Vroom.
Zeeslangen, XXII, 480; III, 167, 430; VII, 150, 365.
Zeeuwen, XXVI, 86, 148.
Zeeuwsch-Vlaanderen, XXVII, 322.
——— ———, geschiedenis en verdeeling, XXVII, 160; IX, 104.
——— ———, kaart a°. 1620, XXVIII, 9, 162.
Zeevaarders, XXIII, 348; IV, 210; V, 102, 227; VI, 11, 112; VII, 97, 164, 254, 61, 612; VIII, 272; IX, 136. *Zie* Noord-, Zuid-poolvaarders.
Zeevaart, kleinooden en kostbaarheden der Kweekschool, XXIII, 443.
——— (Vrije) a°. 1614, XXIII, 128.
———, geschriften, XXI, 168; II, 335; III, 16, 122, 346; IV, 173; V, 54; VIII, 7, 10; IX, 333 (*n.* 2), 441*O*; X, 259.
Zeevaartkundigen, XXIX, 25. *Zie* Vereeringen.
Zeevolk geworven a°. 1652, XXIV, 545.
Zeewezen, Geschiedenis, XXVIII, 305.
Zegel op voorwerpen van handel en weelde, XXI, 550; II, 65, 349.
Zegelkunde, XXVI, 247, 66; VII, 198; IX, 206.
Zegels, gemeentelijke, XXI, 590; V, 432; VII, 636; VIII, 589; IX, 226, 473.
———, kerkelijke, XXI, 232; III, 106; VII, 264; IX, 226, 625; X, 576.
———, persoonlijke, *zie* Wapenzegels.
———, afdrukken in lak, XXV, 209*O*.
———, (zonderlinge oude Engelsche), XXIV, 19.
Zegelverzameling van Jhr. F. C. de Court v. Hekelingen, XXIII, 319.
Zegewerf, XXVI, 385*O*.
Zeggen, XXI, 145.
Zeilsteen, XXIII, 389.
Zeilwagens, XXI, 510; IV, 211, 2.
Zeist, XXVI, 511.
——— a°. 1606 zonder kerkklok, XXV, 273.
———, brug, XXV, 473.
———, kamp, XXV, 565.
———, de Kroest, XXIX, 524—6.
———, *zie* Obelisk.
Zeister-zand (**Het**), XXIII, 181.
Zelandia, fort a°. 1635, XXV, 161, 584.
Zelfmoord (Splinternieuwe manier van), XXIV, 11.
Zelfstandige naamwoorden (Geslacht v. sommige), XXII, 207, 364; IV, 336; VI, 522; VII, 234; VIII, 358 (*n.*).
——— ——— uitgaande op *es*, XXV, 604.

Zelfstandige naamwoorden met achtergevoegde *t*, XXVII, 340

——— ——— met voorgevoegde *n*, XXVII, 446, 9, 90.

——— ———, *zie* Bijvoegelijke naamw.

Zell-am See, XXV, 576.

Zesen (Von), XXI, 65.

Zetterus (Jac.), XXI, 344.

Zevecote, Maria Stuart, XXVII, 230.

Zeven (Het getal), XXIV, 606.

Zevenaer (Graaf van), XXIV, 330, 81, 447, 521, 91.

Zevenbergen, XXV, 575, 6.

Zevender (-**ter**, prov. Utrecht), XXIV, 270*.

Zevengesternte, XXVI, 223, 327.

Ziekten, XXV, 180; VI, 223; IX, 510.

——— (St. Antonius-, St. Cornelis-, St Gieleyns-, St. Jans-, St. Quirijns-), XXII, 155; IV, 217, 340, 473, 570; V, 528.

——— (Zuivering van personen en goederen bij besmettelijke), XXVI, 281; IX, 550.

———, *zie* Dauwworm, Morbum, Pest, Pestmeesters, Snoeken, Syphilis, Tortelduiven.

Zielkunde, XXII, 334.

Zierikzee, XXVIII, 600*; IX, 206*; X, 103 (*Nm.*), 616*.

——— a°. 1576, XXIV, 207.

———, eigenaardigheid, XXVI, 267.

———, klokkenist, XXIII, 145.

———, koorddanser, XXII, 377.

———, orgel uit de elfde eeuw, XXIII, 399.

———, orgelisten, XXIII, 145; V, 112, 555; VI, 28.

———, Raamstraat, XXIII, 33.

———, scheepstimmerwerf a°. 1551, XXII, 365.

———, *Slabberswerf*, XXI, 625; II, 155, 364.

———, Vrijheidsdag, XXII, 443.

———, *zie* Inventaris, Neptunus, Penning (Kuipersgild), Spreekwoorden.

Zigeuners, XXV, 314, 530, 80; VI, 225; VII, 7, 179, 218, 433; VIII, 235, 476, 593.

——— (Engelsche), XXVII, 593.

———, naam, XXIV, 156; V, 5, 198.

———, ster, XXIV, 156.

———, taal, XXV, 186.

Zighet door Soliman verowerd, XXVI, 545.

Zillesen, Geschied. d. Nederl. sedert de oorlogsverkl. aan Engeland tot 1798, XXIII, 507; IV, 27.

Zilversmeden, *zie* Goudsmeden.

Zilversnijders, XXI, 407.

Zilverwerk, *zie* Vereering.

Zincgreven, Zingräff (Dr. Julius Wilhelm), XXIV, 483, 98.

Zinnebeelden, *zie* Grafsteenen, Raaf.

Zinspreuken van bekende personen, XXI, 441, 509, III, 244, 327, 447, 506, 63.

——— op schijven, XXIV, 114—9; IX, 246—9.

——— van staat, XXIII, 506.

———, *zie* Deviezen, Spreuken.

Zoccolanti-orde, XXIV, 79; V, 97; VI, 7.

Zodensnijders, XXVIII, 62.

Zoelen (Huis te), XXV, 500; VI, 153, 533 (*n.*); VII, 90, 270, 6; VIII, 558.

———, kerk, XXVI, 439; VII, 55.

Zoensteenen, XXVIII, 547.

Zomeren, adellijke huizen, XXIV, 382.

———, Kessels-koor, XXIV, 383.

Zondienst, XXIX, 279.

Zonderlingen, XXI, 4, 5.

Zondvloed, *zie* Perzische, Woorden.

Zonnebloem (De), XXIV, 260.

Zonneleenen, XXIII, 131.

Zonsverduistering, a°. 1748, XXII, 13.

Zotskappen, XXI, 166; IX, 387.

Zottebolle-spel, XXV, 506.

Zotten, *zie* Gekken.

Zout, XXIV, 2; V, 207, 380; X, 131.

Zoutelande, XXII, 277; IV, 149—51.

Zoutman (J. A.), XXI, 122, 321, 41; III, 442 (*P.*); VIII, 554.

Zschokke (Heinr.), XXX, 514.

Zuerius Boxhorn (Marcus), XXV, 475; VII, 359*, 572*, 96, 631; X, 101, 276, 568.

Zuichem v. Aytta (Viglius), XXI, 278, 493; III, 289*, 371, 479; IV, 259, 438.

Zuid-Afrika, binnenlanden, XXIX, 508.

Zuid-Afrika, Reizen, XXV, 216; X, 515.
Zuideras, XXIV, 581, 2.
Zuidewijn (Huis te), XXI, 599.
Zuid-Holland, Beschrijvingen, XXIV, 363.
Zuidland, XXX, 291.
Zuidland (Het), XXIII, 31 (*n.*); V, 511.
Zuid-Nederlanders (Grieven der) tegen de Noord-Nederlanders a°. 1716, XXVII, 5.
Zuidoort, XXIII, 367*.
———, beleeningen, XXIII, 211.
———, ligging, XXIII, 368.
Zuidpoolvaarders, XXI, 450; V, 215, 6.
Zuidwijk (Zuidijk, Zuik), XXV, 375*.
Zuidzee a°. 1718, XXI, 339.
Zuilen, XXVII, 552.
Zurich, XXIV, 306, 500. *Zie* Munt.
Zutfen (Graafschap), XXIV, 241, 337, 8.
——— ——— a°. 1616, XXIX, 548.
——— ———, geslachten, *zie* Huwlijksregister.
——— ———, gouverneur a°. 1473, XXVIII, 101.
——— ———, graven, XXVI, 259, 60.
——— ———, kerkel. aangelegenheden a°. 1579, XXIX, 436; X, 370.
——— ———, Lutherij a°. 1543, XXII, 548*b*.
——— ———, nieuwjaarsgebruiken, XXII, 112.
——— ———, wapenboek der ridderschap, XXIX, 55.
——— ———, *Het Zijdwind*, XXIX, 47.
——— ———, *zie* Woorden.
Zutfen (Stad), Archief en Geschiedenis, XXVIII, 46, 7.
——— ———, Bagijnhof, Bornhof en kapittel, XXVIII, 46, 7.
——— ———, Calliope, XXIX, 204.
——— ———, fabriek-arbeid, XXVIII, 390.
——— ———, klokkenisten en orgelisten, XXIII, 565; V, 112, 73, 555.
——— ———, koorddanser, XXIII, 112.
Zutfen (Stad), leenbank, XXIX, 205.
——— ———, orgelmakers, XXV, 175.
——— ——— rechten en vrijheden bevestigd, XXVIII, 46.
——— ——— toren hersteld, XXIX, 204, 5.
——— ———, trouwboek der Waalsche gemeente, XXIX, 490.
——— ——— en *Zweden*, XXVIII, 101.
——— ———, *zie* Karel de Stoute, Muziek (Naaml.), Professoren.
Zuylestein, *zie* Nassau—Z.
Zwaan, *zie* 's Gravenhage, Liedboek, Rotterdam.
Zwaardekroon (Hendrik), huwlijks-makelaar, XXV, 329.
Zwabenland, XXII, 479.
Zwaluwenlied, *zie* Vogelpoëzij.
Zwarte Bende, XXVI, 627.
——— kleur, XXIII, 478.
——— kunst, XXIV, 579; VII, 382; VIII, 18.
Zwartewaal, XXX, 291.
Zwartsluis, XXVI, 512; VIII, 175, 309.
Zweden, XXI, 28; III, 597 (*n.* 4); IV, 460; VIII, 501; IX, 55, 378; X, 548.
———, Oscar, XXI, 106.
———, Reis, XXV, 214.
———, *zie* Adeldom, Bernadotte, Christina, Gustaaf, Karel XII, v. Suchtelen, Tabak, Zutfen.
Zweerts, *zie* Sweerts.
Zwemkunst, *zie* Scheerboom.
Zwichem, XXIV, 259.
Zwitserland, republiek, XXVII, 598, 610; VIII, 204; IX, 333.
———, Reisbeschrijving, XXIII, 58 (*n.*).
Zwitsers in Nederlandschen dienst, XXIV, 325, 40, 61; V, 4, 154, 5, 484; VI, 10; IX, 270, 7; X, 650, 253.
——— (Duitsch sprekende) a°. 1870, XXII, 315.
Zwolle, Luthersche gemeente, XXX, 457.
———, muziekbeoefenaars, XXI, 295.
———, orgelisten, XXI, 200, 404; III, 245 (?); V, 112, 501, 2, 50, 5.

Zwolle, orgelmakers, XXIII, 245 (?); V, 550.
———, oude gewoonten, XXVI, 384.
———, Reformatie, XXX, 266.
———, *Sassenpoort*, XXIII, 160.
———, stadsrechten, XXIII, 487; IV, 354.
———, *zie* Buys (Paulus), Professoren.
Zwijn, als kerkelijk zinnebeeld, XXIX, 202, 345.
Zijde, XXIV, 375, 6, 95 (*n.* 2), 466, 80.
—— -lakenkoopers, XXVII, 354, 6.
—— -wevers, XXV, 62.
Zijderveld, XXIV, 323.
Zijdewind, XXVII, 568.
Zijpe (De), Kronijk, XXVIII, 138.

ADDENDA.

Aalst (Nederbetuwe), XXVI, 53; X, 608.
Aardrijkskundigen, XXVII, 10.
Abbenbroek, XXVIII, 274, 5.
Abdijen, *zie* Kloosters.
Aberdeen, XXIV, 392, 479.
Abidoen, XXVIII, 220.
Adam, XXIV, 595.
Adel, *zie* Kalender.
Adolf van Gelre, XXVIII, 101.
Advocaten, XXIII, 320; X, 421.
Aetolië, XXVII, 198.
Afghanistan, XXIII, 596, 600, 2; IV, 392, 5.
Afrika, Reizen, XXVI, 174; X, 16. *Zie* Zuid-Afrika.
Aken, XXV, 161.
Akoustiek, XXII, 456.
Albany, XXV, 321.
Alcibiades, XXVII, 321 *O.*
Alkemade (C. v.), handschrift, XXII, 246.
Almanak a°. 1701, 3, 6, XXI, 563.
Almelo, XXVI, 111.
Almsvoet, tol a°. 1249, XXI, 120.
Alsberghe, XXVI, 495.
Alten-Biesen, *Zie* Duitsche Orde.
Altmade, taal, XXVI, 250.
Alva (Hertog van), XXI, 204.
—— » » , spotprent, XXIV, 69.
Alzire, XXIII, 243.
Amiens, XXIII, 351; VII, 434.
Amintas en Amarillis, XXIII, 144 (XXIV, 46).
Ammers, tol a°. 1249, XXI, 120.
Amphibia, XXX, 33.
Ampt (Memorie van), XXI, 349.
Amstel (Gijsbrecht v.), XXI, 499; III, 243.
Amsterdam, Beschrijvingen, XXI, 69, 175; II, 184 (*n.* 1, 2); X, 228 (*n.* 1).
——— a°. 1787, XXII, 237.
———, aansprekers-oproer, XXIX, 201 (*Pn*).
———, beurs, XXI, 170; V, 230 (*Pn*).
———, courantiers, XXI, 127.
———, *Damrak*, XXIX, 258.
———, Dirk- v. Hasselt-steeg, XXIX, 153.
———, *Hoogenoord (De)*, XXI, 72.
———, *Kalverstraat*, XXII, 185.
———, klokkenisten, XXV, 111, 553.
———, Otters-kapel, XXIV, 262.
———, Kon. Oudheidk. Genootschap, XXVI, 174.
———, *Overtoom*, XXIV, 62 (*n.* 2).
———, rederijkerskamer, XXII, 126.
———, *Jonge-Roelen-steeg*, XXIX, 153.
———, *Roeters-eiland*, XXIV, 375.
———, schouwburg (Fransche), XXIV, 63 (*n.*).
———, Vereenigde-Doopsgezinde gemeente, XXIV, 375.
———, *Warmoesstraat*, XXI, 78.
———, *Het Y*, XXIX, 396; X, 437 (*Sch.*).
———, *zie* Kattenburger-brug, Scheltius, Uithangteekens, W.-Indische Compagnie, Zeevaart, Zeevolk.
Andromachus, XXX, 213 (*n.* 3).
Androphagi, XXIII, 597.

Anet (Château d'), XXIII, 239.
Anhalt (Vorsten van), XXI, 105; IX, 45.
Anonymen, XXI, 507; II, 14; VII, 559. *Zie* Pseudoniemen.
Antonides (Joh.) v. der Goes, XXIV, 376.
Antwerpen, a°. 1576, XXIII, 54.
———, rederijkerskamer, XXII,
———, *zie* Inventaris 416.
Apollobeelden, XXVII, 557.
Appeltern. XXIV, 227
Appingedam, XXIII, 569.
Aqua-tinta's, XXVIII, 66.
Aretinus, Arezzo, *zie* bij Ut re-mi-fa-sol, de noot.
Argandsche lampen, XXIII, 26.
Aristoteles, XXII, 334; VII, 497.
Aristoxenus, XXIII, 146.
Arius, XXX, 475.
Armada, *zie* Tapestry.
Armenië, XXX, 14 (*n.*).
Armosijn, XXIX, 273.
Arnemuiden, XXVI, 100; VIII, 174.
Arnold van Gelre, XXIV, 461.
Arnulfi Vita, XXIII, 599, 602.
Arragon, admirant, XXII, 177.
Arthur-romans, XXIV, 127.
Axel, rekeningen, XXI, 575.
Azamoglanen, XXIV, 147, 8.

Bach (Joh. Sebast.), XXI, 32.
Baden-Baden, XXV, 575.
Balgooi, XXIII, 529.
Barbarijsche roovers, XXIV, 340.
Barbiers, XXIX, 47. *Zie* Chirurgijns-, Heelmeester(s).
Bari, graaf, XXI, 108.
Baronnen, XXIV, 241, 316.
Barrière-steden, XXIX, 130.
Baschkiren, XXVI, 503; VII, 57.
Bas-reliefs, XXV, 395, 499.
Bataafsche republiek, XXII, 65.
Batavieren, XXIX, 106.
Bato, XXI, 595; III, 7.
Baudartius (Wilh.), Veldslagen, enz., XXIII, 54.
Beda Venerabilis, XXIII, 6.
Bedevaarten, XXIX, 624 (?); X, 312.
Beeldende kunsten, Geschiedenis, XXIX, 119.
Beeldhouwers, XXII, 26.
Beeldverwers, XXI, 575.
Begraafnisbriefjes, XXVII, 19.
Bekers, XXIV, 509.
België, Reisbeschrijving, XXI, 160.
———, Leopold II, XXI, 110.
Belgische reizigers, Geschiedenis, XXX, 16.
Bellamy (Jacobus), XXI, 23; VIII, 183.
Béranger (Pierre Jean de), XXIII, 136.
Bercy, XXIII, 78.
Bergen-op Zoom, rekening a°. 1486, XXI, 575.
———, speellieden, XXIII, 33.
Berk, *zie* Rijnberk.
Bernouilli (Daniel), XXI, 141 (*Pn.*); I, 188 (*Pn*).
Berthinghem, XXVI, 127.
Bestand (Twaalfjarig), XXIII, 51.
Bestevaer, XXIII, 249.
Betmar (Markies de), *zie* Saint Germain.
Bever, XXIV, 254.
Beverley, XXVIII, 521.
Beverwijk, tol, a°. 1414, XXVIII, 229.
Beijeren (Kerkelijk) *of* Bavaria Sancta, XXIV, 148.
Beijeren, Albrecht, XXII, 290.
———, Hildegarde en Lodewijk, XXI, 108, 10.
———, Jacoba, XXIII, 102.
———, » (Werken over), XXX, 548.
———, Willem VI, — XXV, 160.
Bibliotheca Duncaniana, XXVI, 386.
Bibliotheken, *zie* Middennederlandsche.
Bier, *zie* Namen (Geslachts-).
Biervliet, XXIII, 496.
Blandijn, berg, XXVI, 132.
Blankenburg, XXVII, 131.
Blauvelt, XXV, 321.
Bloeifeesten, XXII, 442.
Bloemen, XXIV, 260.
———, studie a°. 1614, XXI, 76.
Blye (De), XXI, 269 (*n.*)
Blijspelen, XXIV, 85.
Boeken, *zie* Plaats.
Boësset (Antoine), XXII, 36, 77.
Bokken, *zie* Spreekwoorden.

Bolsward, kerk, XXVII, 54.
———, markt, XXVIII, 402.
Bondam (Mr. P.), *zie* beneden, Geslachten (Schomaker, de noot).
Boomen, XXIV, 339; V, 629; X, 135.
Borgia, *zie* Rochase.
Borkelo, XXVIII, 101; IX, 548.
Bossu (Maximiliaan de Hennin van), geuzenliedje, XXII, 408, 12.
Bouchaute, XXVII, 2.
Boulogne, graafschap, XXVI, 127.
Bourgondië, David, XXIV, 190.
———, Filips (de Goede), XXVIII, 236.
———, *zie* Maria, Maximiliaan, Munten.
Bouwen (Oudste wijze van) in *Nederland*, XXI, 486
Brabant, rederijkers, XXII, 128.
———, *zie* Geslachten, Noord Brabant.
Bragart de France, XXII, 414.
Brahmanen, XXIII, 599, 601.
Brandenburg, XXI, 354, 599.
Bray (Land van), XXII, 11.
Brazilië, prins a°. 1793, XXVI, 62.
———, Reisbeschrijving, XXX, 334.
Brederode, (v.), Hendrik, XXVII, 402.
——— (Gerbr. Adr.), XXI, 125.
Bremen, XXVIII, 556.
———, munt, XXVIII, 68.
Bretagne, Anna, XXII, 416, 7; IX, 384.
Bri (Th. de) *of* Brij, XXIV, 22, 69.
Brill (Dr. W. G.), XXII, 189, 364.
Brimeu, *zie* Megen [1].
Bristol, XXVIII, 521.
Broek-in-Waterland, XXV, 54.
Broerman (Jan), XXII, 409, 14.
Brooklyn, XXV, 321.
Brugge, XXII, 392; VI, 133.
———, plaatsnamen, XXIX, 105—11.
———, taal-congres, XXV, 303.
Brussel, hotel van Ravestein, XXIII, 587.
Buddhisten, XXIV, 389, 92—6.
Buenos-Ayres, XXVII, 120.

1) Het daar aangehaalde past alles op Karel, uitgenomen XXIV, 311.

Buren kommanderie, XXV, 523.
Bussen, XXIV, 292.
Bijgeloof, *zie* Superstitiën, Tooverij, Waarzeggerij.
Bylaert (Joh. Jac.), XXI, 349.
Bijvoegel. naamw., eindigend op *-baar*, XXV, 604.

Cachetten, XXII, 28.
Caltagirone, graaf, XXI, 108
Calvijn (Joh.), XXIX, 346 (*Afb.*).
Campelagis, *zie* Rampigollis.
Canterbury, XXIV, 344.
Canton, XXVI, 240.
Caraman, *zie* Riquet.
Careaca's, XXIII, 222.
Carli (Pater Dionysius), XXIII, 222.
Caserta, graaf, XXI, 107.
Castro-Giovanni, graaf, XXI, 107.
Caucasus, XXX, 14 (*n.*).
Ceylon, XXVI, 175.
Chalons, *zie* René.
Childerik, XXIII, 598.
China, Reizen, XXV, 584; VI, 240.
Chirurgie, *zie* Penningen (Chirurgijns-).
Christiania, XXIII, 595, 7; IV, 389.
Clerckhem, XXVI, 129.
Clutius, XXIII, 51.
Coenen, XXVI, 385*O*.
Commandeurs van schepen, XXI, 390.
Condé (Prins van), geuzenliedje, XXII, 419.
Constant (L'abbé Pierre), XXII, 163.
Constantijn de Groote, *zie* Paaschgeschillen.
Contra-remonstranten, geschriften, XXVII, 594.
Cook (James), XXIII, 222; V, 215.
Copernicus, XXIII, 300.
Corfu, graaf, XXI, 111.
Coriolanus, XXIII, 285.
Coromandel, XXVI, 336.
Corvinus (Matthias), XXI, 583.
Courantiers, XXI, 18, 23. — *Zie* Amsterdam.
Crabbekreek, XXVII, 432.
Cromwell (Olivier), XXIV, 344.
——— », monster zijner eeuw, XXIV, 62 (*n.*).

Culemborg, seminarie, XXIII, 285; IV, 240.
Cumberlandshire, XXIII, 597.

Dagbladen, Hollandsch-Leidsche, XXI, 349.
———, *zie* Kinderen.
Dale (J. H. v.), XXI, 9.
Dathenus, Psalmberijming, XXIV, 351.
Davunta, XXIII, 596.
Delft, Beschrijvingen, XXI, 159; II, 481.
———, Engelsche gemeente, XXIV, 479.
Denemarken, Reis, XXIV, 450.
——— a°. 1657, XXIV, 589.
Deurle, XXII, 392.
Deventer [1]), XXIX, 131. *Zie hierachter* (Mees).
Deviezen, XXI, 560; II, 125, 247; III, 200.
Dichteressen, XXI, 18.
Dichters, XXV, 213, 481; X, 42.
Dieren, *zie* Vos.
Dierkundigen, XXVI, 186.
Dieventaal, XXV, 186.
Dokkum, kerk, XXVII, 54.
———, naam, XXIII, 571, 4.
———, spotrijm, XXII, 312.
Dollart (Oost-Friesland), XXVI, 332.
———, » *zie* Werkstaking.
Domburg, XXVII, 270.
Donnerbesen (Der), XXIV, 291.
Doopsgezinden, XXI, 399.
———, Geschiedenis, XXI, 160.
———, *zie* Amsterdam.
Doornik, XXIII, 598.

1) De *Nav.* XXIII, 132 vermelde Christina-heuvel, — men vindt daarbij ook een Christina-pad,— is vernoemd naar de eerste echtgenoote (Christina v. Delden) van Mr. Hendrik v. Loghem, oud-secret. en burgem. te Deventer († 1882), zoon van Mr. Hendrik (vermeld *Nav.* XXIII, 144, waar bij vergissing Jhr. Mr. staat), oud-secret v. D., bij Maria Elisabeth Jordens (Mr. J. v. Doorninck, Geslachtk. Aant. bl. 706). Zijne tweede gade was M. Everwijn Adamsdr. — De opschriften der grafzerken in de St. Lebuinuskerk en in de Bergkerk (St. Nicolaas-op-den-berg) zijn in Jaargang 1883 van het Tijdschrift voor Overyselsch Recht en Geschiedenis verschenen.

Doorninck (Mr. J. I. v.). XXIII, 506, 7.
Doorslach, Durchschlag, XXVI, 598.
Dordrecht a°. 1299, XXVI, 436.
———, archief, XXX, 229.
———, Augustijnerklooster, XXIV, 363.
———, Synode a°. 1618, 19, XXV, 287, 9.
———, *zie* St. Antonius-broederschap.
Douay, XXII, 354; VII, 480.
Dozy (Prof. Dr. R. P. A.), XXV, 349; IX, 1.
Draaitollen, *zie* Cockerellen.
Drank en Drinkwinkels *in Nederland*, XXIV, 178.
Dronkenschap, *zie* Loth.
Duffel (De), XXII, 361.
Duitschland, grafhoogten, XXIII, 598.
———, Reisbeschrijving, XXI, 160.
———, *zie* Promoveeren.
Duren, slag, XXII, 409, 11, 5.
Durer (Albert), XXII, 39.
Duurstede, *zie* Wijk-bij-D.
Duvenee, XXIII, 500.
Duyndigt, XXV, 54.
Duyse (v.), *zie* Prudens.
Dwangmolens, *zie* Molens.
Dijken, XXI, 53; III, 56; VII, 370.
Dijkwezen, XXI, 160.

Edam. XXIII, 286.
Edik Chan, XXIII, 601 (*n.* 2).
Eerneghem, XXVI, 129.
Eeuwig Edict, XXVIII, 453.
Egypte, Reisbeschrijving, XXVIII. 3.
Egyptenaren, XXIV, 371.
Eibergen, XXIX, 548.
Eidum (Het wonder van), XXVII, 449.
Elia Capitolina, XXIX, 202.
Elsasz, Merkwaardigheden, XXII, 159.
———, Verscheidenheden, XXIII, 238.
——— (Diderik v. den), XXVI, 131.
Elverdinghe, XXVI, 131.
Ely, XXVIII, 521.
Emden, Oudheidk. Genootsch., XXVIII, 464.
Emmelwaard (-oord), *zie* Urk.
Engeland, grafheuvels, XXIII, 597.

Engeland, *zie* Amsterdam (Handel).
———, Karel I, XXII, 560a; IV, 593.
———, Maria a° 1866, XXI, 112.
Enkhuizen, Groote Zeevaert, XXVIII, 8.
————, *zie* West-Indische Comp.
Epicharis, XXIII, 243.
Erfurt, XXII, 163.
Erkelentz, XXVIII, 101.
Ermelo, XXVI, 326.
Ethelbert (Koning), XXIV, 344.
Ettelghem, XXVI, 131.
Evreux, XXIII, 239.

Feith (Mr. H. O.) Sr., XXI, 486.
Ferrara, XXIII, 384.
Fiches, XXVI, 174.
Filips IV, XXVI, 115.
Floris V, XXI, 499—505.
Flushing, XXV, 321.
Fonne (Harmen), XXVI, 552.
Fracastorius (Hieron.), XXX, 213 (*n.* 5).
Franeker, XXVII, 54. *Zie* Vriemoeth.
Frankrijk, XXIII, 598.
————, Voyage en Weghwyser, XXIII, 239.
————, *zie* Hendrik, Joden, Karel, Protestanten.
Fransche, *zie* Aflaat, Voorne.
Frederik de Groote, XXVI, 108; VIII, 388.
Frederik Hendrik, gemalin, XXIII, 556.
Freminet, XXII, 354.
Frequentatieven, XXX, 610.
Friesche rijmen, XXVIII, 403.
——— taal (Sporen der), enz., XXIII, 209.
Friesland, Politycq Discours, XXV, 260.
————, Statuten van Landsregten, XXIV, 351.
Friezenveen, XXII, 46.
Fruin (Dr.), XXIII, 49.
Fulda, XXIII, 574.

Galen (Jan v.), XXIV, 493; V, 335.
Galeon's, XXIII, 222.
Ganzebord, XXVIII, 546.
Ganzen, XXVII, 187.
Gatrop, XXV, 147.
Gend, XXIII, 102.
Gend,, rijm, XXVI, 267.
———, *zie* de Casteleyn.
Genealogie, XXVI, 440, 1.
Geneeskunst, *zie* Chirurgie, Lusthof.
Geneesmiddelen, XXVIII, 2160.
George III, penning, XXI, 590.
Geraamten, *zie* Lijken.
Germaansche oudheden, XXV, 498, 9.
Geschutgieters, XXII, 514.
Geslachten: v. Ackenburg, XXVII, 3. — Ackermann, XXI, 93. — l'Admiraal, XXI, 175. — Allard, XXIII, 285, IV, 147, 240. — v. Amstel, XXI, 330. — v. Amsterdam, XXIII, 286, 7 (?). — Arentsz, XXI, 129. — Arrenberg, XXI, 130. — d'Arsy, XXI, 171. — v. Baalen, XXI, 79. — v. Baden, XXVI, 345 [1]). — Bank, XXI, 18. — v. Beaumont, XXI, 127. — Beeger, XXI, 182. — v. den Berg, XXI, 242. — Bernard, XXI, 77. — Blaupot ten Cate, XXI, 27. — Blussé, XXIII, 167. — Boeteman, XXI, 129. — Boom, XXI, 176. — Bouwer, XXI, 127. — v. Braam, XXIII, 167. — v. Buckhorst (?), XXII, 546b. — Bugge, XXIII, 285. — de Bure, XXI, 24. — Burger, XXII, 246. — de Castro, XXI, 242. — le Cène, XXI, 129. — de Cerff, XXI, 281. — Charlois, XXI, 338. — Chmel, XXIV, 289. — Claudin, XXI, 79. — le Clerc, XXI, 20. — Colvius, XXIV, 409. — Cosyns, XXIV, 239 (*n.* 2). — Crevenna, XXI, 22, 4. — Cuinesius, XXIII, 286. — v. Daalen, XXI, 169. — v. Damme, XXI, 131. — Danneil, XXVI, 250. — Desbordes, XXI, 177. — Detournes, XXI, 245. — Dibbets, XXI, 175. — Doll, XXI, 243, 81. — Dubos, XXI, 340. — Düren, XXVI, 337. — v. Dijk, XXI, 170. — Fischer, XXI, 27. — de la Font, XXI, 175. — Freys v. Kuinre, XXV, 259. — de Geest, XXI, 243. — Glazemaker, XXI, 337. — de Groot, XXI, 176. — Hartgers, XXI, 337. — Haspels, XXI, 27. — Hazen, XXI, 283. — Hermans,

1) Deze staat hier boven, bl. XLII abusievelijk tusschen de Groothertogen in.

XXI, 241. — Hespe, XXI, 281. — v. der Hey, XXI, 283. — v. Hilten, XXI, 177. — Houwaert, XXI, 177. — Huart, XXI, 174. — Imbrecht, XXI, 176. — de Jonge, XXI, 338. — Junghaus, XXI, 28. — v. Keulen, XXI, 163. — Koning, XXI, 336 (*Cat.*). — de Koning, XXI, 176. — 't Lam, XXI, 243. — Lamminga, XXI, 336. — Lamotte, *zie* la Motte. — Lampe, XXI, 281. — Lappenberg, XXI, 27. — de Ligne, XXV, 59. — Loveringh, XXI, 244. — Luchtmans, XXI, 349. — Magerus, XXI, 245. — Meerlo, XXI, 129. — de Monte, XXIII, 286. — Mortier, XXI, 173. — Nissen, XXVI, 249, 50. — Panken, XXIII, 441. — Papinga, XXVI, 337. — Pauli, XXI, 343. — Plaats, XXI, 283. — Provisor, XXIII, 286. — Rabus, XXI, 334. — de Ram, XXIII, 286. — Rheday v. Kis-Rhede, XXI, 112. — v. Roda, XXIII, 290. — Rodrigues, XXI, 240. — Rohault, XXI, 343. — v. Royen, XXI, 242. — Rijkman, XXI, 240. — Rijnders, XXI, 240. — v. Saksen-Weimar, XXI, 112. — Santander, XXI, 177. — Schambach, XXVI, 250. — v. Schaumburg—Lippe, XXI, 109. — Schetsberg, XXI, 13. — Schomaker, Schoenmaker, XXIV, 224 (*H.*) [1]. — Walvis, XXIII, 586. — Willms, XXVI, 249, 91.

Girgenti, graaf, XXI, 107.

Godset-Geirzdele, XXIII, 596.

Golgotha (Oud), XXIII, 596.

1) Had Casijn v. der Hell tot de Wildbaan, raad van Gelre en Zutfen, († 1732) een gedeelte zijns werkzamen levens besteed aan de beoefening der geschiedenis, waarin hij zijn vader Gerhard tot voorganger had gehad, de archieven van 't Hof van Gelre doorgelezen, de secretariestukken in onderscheidene steden, inzonderheid Arnhem en Zutfen, nagegaan, en vele dier bescheiden met eigen hand afgeschreven: — die belangrijke verzameling kwam na zijn overlijden aan zijn zoon Gerhard Casijn († 1756), wiens tijdgenoot. Mr. Pieter Bondam er in zijne „Verzameling van Onuitgegeven Stukken" gebruik van maakte, en wiens vriend Herman Schomaker ze nog tijdens zijn leven in bezit verkreeg.

Göttingen, taal, XXVI, 250.

Graadboog (Ronde) uitgevonden, XXVIII, 16.

Grave, Luth. gem., XXVIII, 39.

Gravenhage ('s), *zie* Menagerieën, Vischvangst (hier onder).

Griekenland, George I en Otto I, — XXI, 109, 11.

Groenlo = *Grol.*

Groningen, *zie* Friezen (Hoogescholen), Munt.

Grubenhagen, taal, XXVI, 250.

Haarlem, bisdom, XXIII, 286.

——————, *zie* Wildernissen.

Halve (Huizen ten), XXIV, 553; V, 507.

Hanover, George V, — XXI, 111.

————————, *zie* Willem III (Prins).

Hedemarken, XXIII, 597.

Heide (ter), *zie* Terheide, Terheiden.

Hemmen, *zie* v. Lijnden.

Hempens, XXVII, 54.

Herford, XXI, 104 (*n.*).

Hierarchie (De) hersteld, XXIII, 285.

Heuverhuus, heerl., XXIII, 483.

Holderness, XXVI, 352.

Holland (Doorgravingsplan v.) op z'n Smalst, XXIV, 201.

——————— (Koningrijk), *zie* Vlootvoogden.

———————, *zie* Salland, Wevers, Wijnbouw, Zuid-Nederlanders.

Houtsoorten, *zie* Sakkerdaan-hout, St. Maeykens-hout.

Ierland, *zie* Willem III (Prins).

Ingenieurs (Kon. Instituut v.), tijdschrift, XXIV, 201.

Irminlo, XXVI, 326.

Karmen, XXIII, 598.

Katten, *zie* Spreekwoorden.

Keulen, Bekeerlingen-huis, XXIII, 285.

——————, *zie* Bisschop, Joden.

Kielspitten, XXVIII, 61.

Kis-Rhede, XXI, 112.

Knistenaux, XXIV, 596, 7.

Koerland, XXIII, 596; V, 534.

Kollum, XXVII, 54.

Kuilenburg, *zie* Culemborg.
Kvam, XXIII, 597.

Lange, *zie* Weber.
Lampen, XXIII, 26.
Leiden, *zie* hierboven, Dagbladen.
Loon (Mr. Gerard v.), *zie* Penningwerk.
Lucera, graaf, XXI, 107.
Luitisten, XXI, 404.

Makkum, XXVII, 54.
Marmion, *zie* Shackerley.
Médicis (De), *zie* Wapen.
Mees (Mr. G.) Azn. [1]), XXI, 336. 9
Modena, hertog, XXI, 110.
Molens, *zie* Zaagmolens.
Morel, *zie* Deschamps.
Muziek, *zie* Ut-re mi-fa-sol.

Naes-Praestegjeld, XXIII, 597.
Nandara, XXIII, 596.
Nederland, *zie* St. Petersburg (magazijn).
Nesje, XXIII, 597.
Nukerke, XXIII, 483.

Ogen, vorsten, XXVI, 336.
Oldenburg, Saal (Sala)-boek, XXVI, 337.
Oostfriesland, Landrecht, XXVI, 337.
Oost-Vlaanderen, *zie* Vluchtelingen.
Oranje-Nassau, Anna, Gouvernante a°. 1753, — XXV, 49, 51.

Paris, *zie* **Cul.**
Passani, XXIII, 596.
Patriotten, geschriften, bladen en pamfletten, *zie* Vaderlandsch.
Profetieën, *zie* Volks-profetieën.
Pruissen, *zie* Tabakscollegie.

Quinquet, XXIII, 26.
Quinnedal-Praestegjeld, XXIII, 597.

Renkom, XXVII, 270 (*n.*), *lees* Wankum.
Rotterdam, Nieuwe Psalmberijming ingevoerd, XXII, 607.

Siam, handel, XXVI, 335, 6.
Sichen, XXIV, 86, 7.
Spreekwoorden (-wijzen): geboren en getogen, XXIII, 361.
Sultanpur-Bala, XXIII, 596.

T., *zie* Zelfstand. nmw.

Uitdam, XXVI, 393.
Utrecht a°. 1577, — XXII, 247.

Vischvangst te *'s Gravenhage* **a°.** 1350, — XXV, 168.
Vlootvoogden, *zie* Zeehelden.

Willem V, *zie* Vaderlandsch.
Woorden, met het achtervoegsel *-nie*, *-nij* XXX, 50.
Woorden, afgeleid, verklaard of beoordeeld:

bakschi, XXIV, 395. — **baksteen**, XXIV, 416. — **beeldstee**, XXVII, 149, 50. — **bipinella**, XXX, 51. — **(glas)blazerij**, XXX, 50. — **blij**, *zie* **vrij**. — **boerterse**, XXX, 296. — **brivos**, XXIX, 108. — **burger**, XXI, 262, 3. — **cadranne**, XXV, 313. — **crantz**, XXV, 512. — **dorpernie, draverij**, XXX, 51. — **duten**, XXV,

---

1) Mr. Gregorius Mees, zoon van Adriaan bij Catharina Elisabeth v. Oordt, geb. te Rotterdam 2 Febr. 1802, bekend door zijne met goud bekroonde verhandeling over „Hortensius als Geschiedschrijver" (Utr., 1836), waarin hij eene voortreffelijke schets en kritiek leverde van Lamb. Hortensius' „Secessiones Ultrajectinae"; ook in Herald Bibl. 1882, bl. 193, als auteur vermeld, 1839—47 hoogl. in de Nederl. taal en letterkunde en Vaderl. gesch. aan het toenmalig Athenaeum te Deventer, † te R. 11 Jan. '83 als oud-vice-president der rechtbank aldaar, Sara Christina Sprenger v. Eijk als weduwe achterlatend met kinderen en behuwdkinderen. Als zijn hoofdwerk wordt beschouwd zijn Historische Atlas van Noord-Nederland sedert 1530.

512. — enclumette, XXV, 313. — étamine, XXII, 302. — fiördyradr, XXX, 134. — gecks-mare, XXX, 296. — golternie, XXX, 51. — goudhaantje, XXV, 354. — graecht, XXIII, 198. — haantje, XXV, 354. — habit (*gewoonte*), XXX, 296. — handpaard, XXII, 224. — hensbeker, XXIV, 509. — love, XXI, 473. — moeder, *zie* beste. — penne, XXV, 313. — toogenen, XXIII, 361.

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat, teneinde de stof niet al te zeer te verdeelen, in de rubriek Geslachten *menige naam is ingelascht, die, als in historisch verband vermeld, strikt genomen daar niet te huis behoort. Ook, dat in die rubriek een* vraagteeken *somwijlen aanduidt, dat wij niet stellig wisten of samenvoeging van 't gelijkluidende wel paste. Men ziet zoodanig* vraagteeken *ook nu en dan achter een vermoedelijken beroepsnaam staan.*

ERRATA.

lz. v, 1e kol., r. 6 v. b. *staat* XIXX *lees* XXIX.
» vi, 2e » r. 15 v. b. » Marpurgen; » Marpurg en
» xi, 1e » r. 1 v. b. » Aristokenus; » Aristoxenus.
» xii, 2e » r. 21 v. b. » 160; » 161.
» xiii, 2e » r. 14 v. o. » Schimminkel, spelen; *lees* Schimminkel spelen.
» xiv, 2e » r. 9 v. b. » 44; *lees* 45.
» xiv, 2e » r. 21 v. b. » 87; » 77.
» xvi, 2e » r. 17 v. b. » XX; » XXI.
» xvii, 1e » r. 12 v. o. » Licenticus; *lees* Licentieus.
» xxv, 2e » r. 4 v. b. » XXI, 30, 284—91; *lees* XXI, 30.
» xxv, 2e » r. 11 v. o. » 497, 594; *lees* 497.
» xxv, 2e » r. 9 v. o. » VII, 607; » VII, 594, 607.
» xxix, 2e » r. 18 v. b. » Dokkum, XXIII, 571, 4; V; *lees* Dokkum, XXV.
» xxix, 2e » r. 22 v. b. » naam; *lees* naam, XXIII, 571, 4.
» xxxiii, 1e » r. 2 v. b. » Anna, XXIX, 200; *lees* Anna, *zie* Willem IV (Gemalin).
» xxxiii, 2e » r. 20 v. b. » Erps, XXXIII; *lees* Erps, XXIII.
» xxxvi, 2e » r. 10 v. b. valle »Westfriesland" weg.
» xxxvii, 1e » r. 23 v. b. *staat* Dijkrechten Gallus; *lees* Dijkrechten, Gallus.
» xxxix, r. 8 v. o. *staat* XIII, 297; *lees* XXVIII, 297.
» xli, r. 5 v. b. » 582; » 583 (*n.* 1).
» xlii, r. 14 v. » d'Autin » d'Autun.
» xliii, r. 12 v. o. » v. Bari; moet wegvallen.
» xlviii, r. 5 v. o. » Buekelaer; *lees* Beukelaer.
» l, r. 8 v. o. » 56, 156; » 56.
» lii, r. 8 v. b. » Braam, XXVII, 473; *lees* Braam, Braem, XXII, 545b; VII, 473.
» lvi, r. 13 v. o. » v. Caltagirone, XXI, 108; moet wegvallen.
» lvii, r. 25 v. o. » de Caserta, XXI, 107; » »
» lvii, r. 19 v. o. » Castro-Giovanni, XXI, 107; » »
» lix, r. 19 v. b. » X, 271; *lees* X, 271 (Elisabeth de Cock v. D. † 1540).
» lxiii, r. 16 v. o. » 418; *lees* 418*.
» lxxi, r. 19 v. b. » XXII, 503; *lees* XXIII, 503.

Blz. LXXXII, r. 4 v. o. *staat* 553; *lees* 543.

» XCI, r. 1 v. o. » Beynen; » Reynen.

» XCVIII, r. 8 v. b. » Lorenziti; » Lorenziti, XXIII,

» XCVIII, r. 14 v. b. » XXVIII; » XXV, 112.

» XCVIII, r. 1 v. o. » (Geld. geslacht)?; *lees* (Geld. geslacht)? *zie* Nav. XXXII, 592.

» CI, r. 1 v. o. » niet Mauderik; » niet Manderik.

» CI, r. 21 v. o. » 34; *lees* 34*.

» CII, r. 11 v. b. » 78; *lees* 78, 83 (*n.* 1).

» CIII, r. 13 v. b. » 411, 2*; » 411*.

» CIII, r. 13 v. b. » II, 589*; » II, 288, 9, 589*.

» CIII, r. 5 v. o. » v. Milazzo; moet wegvallen.

» CVIII, r. 21 v. b. » Neoth; *lees* Nooth.

» CXIII, r. 4 v. o. » 7—9; » 77—9.

» CXIII, r. 1 v. o. » Peyll; » Pijll.

» CXVI, r. 17 v. o. » (Quaderebbe); » (Quaderebbe, Quaetrebbe).

» CXIX, r. 1 v. b. » Rest, XXI (?), 280; *lees* Rest (?), XXI, 280.

» CXXX, r. 16 v. b. » 21; *lees* 20.

» CXXXIII, r. 19 v. b. » 359: XII; » 369; VII.

» CXXXVI, r. 12 v. b. » 545; » 545^{b}.

» CLVII, 1e kol., r. 7 v. b. *staat* Rollaud; *lees* Rolland (zie *Haarl. Ct.* 16 April 1883, Vervolg).

» CLIX, 2e kol., r. 2 v. b. *staat* Heiden (Heyden, Heide), Jan; *lees* Heiden (Heyden, Heide) (v. der), Jan.

» CCXLI, 2e kol., r. 7 v. b. » Sassim, *lees* Passim.

» CCLXXXVI, 2e kol., onder Bellamy (Jacobus) bij te voegen:

Bengalen, rijkdom 18de eeuw, XXVI, 336.

Bentheim (Graaf van), regiment, XXIII, 272.

XXXVI.

NAMEN REGISTER

OP HET

PENNINGKUNDIG REPERTORIUM

VAN

Mr. J. DIRKS,

No. I—XXXV,

bevattende Aanteekeningen op VAN MIERIS I—III en VAN LOON I—II.

Het achter iederen naam geplaatste cijfer is het nommer van de Aanteekening. Deze nummers zijn te vinden als volgt:

In den Navorscher XXIX, jaarg. 1879, no. 1— 476;
„ „ „ XXX, „ 1880, „ 477—1020;
„ „ „ XXXI, „ 1881, „ 1021—1335;
„ „ „ XXXII, „ 1882, „ 1336—1484.

De Bijvoegsels op no. 1—176 (VAN MIERIS I—III) zijn te vinden in den Navorscher XXIX, blz. 353—356. Die op no. 4—589 (VAN MIERIS en VAN LOON I) in den Navorscher XXX, blz. 351—355. Die op al de XXXV stukjes in den Navorscher XXXII, blz. 364—368, blz. 412—416, blz. 464—468 en blz. 505—510. (Zie verder den inhoud van ieder stukje achter dit register.)

Aa, van der, Tresorier. 1046
Aerssens, Joach., 939.
Abeele, Pieter van, 531. 564. 827. 1158. 1171. 1207. 1229. 1230. 1247*. 1260. 1285. 1299 (*b*). 1343. 1458. 1460. 1467.
Abeele, Richard v. d., XXIX, blz. 98 (1).
Abenhoven, Jan Corn., 790 (D).
Achelen, Igram van, 517.
Adolf, hertog van Bourgondie. 91. 108.
Adolfs, Roelof, 1477.
Adolfzoon, Christ, 1435. 1461. 1470.
Adriaan VI, Paus, 83. 84. 85. XXX, blz. 353.
Adryaenssen, P, 1250.
Agricola, Ruurd, 32 en 14*. XXX, blz. 352.
Alba zie Alva.
Albrecht of Albert, Kard. Aartsh., 106. Albert en Isabella, Aartsh., 737. 752—755. 766.
Albrecht, hert. van Saksen. 44. 46.

Aldegonde, zie Marnix van St.
Aldewerelt de Jonge, Pieter van, 1317.
Alençon, Frans hertog van, 601. 615. 620—622. 625. 627.
Alewijn, Abrah. 1305. 1414.
Alewijn, Floris, 267. XXXII, blz. 361.
Alewijn, Frederik, 1252.
Alexander VI, Paus, 47.
Alfonsus I, hertog van Ferrara, 60.
Algiers 147 en XXIX, blz. 355.
Alkmaar, 500, 501.
Aller, van, 1126.
Alsfeldt, Claes van, 1409.
Alting, Adelheid, 916.
Alva, Ferdinand de Toledo, hert. van, 457. 458. 460. 461. 468. 469. 477*. 480. 483. XXXII, blz. 367.
Amalia van Solms, Prinses, 911.
St. Amand. 171.
Ambassadeurspenningen. 815—818.
Amboina, 1473.
Ampsens, Griffier, 772 (*b*).
Amsdorff, Bisschop van Naumburg, XXIX, blz. 289. XI (3).
Amsterdam. 563—564.
Andrada, Franc d', 1120, no. 15.
Andriesz, A., 1416.
Andrius, Dr. Henr., 148.
Anjou, hertog van, 590.
Anna van Bretagne, 45.
Anna van Oostenrijk, 477.
Anna en Maria, dochters van Koning Ferdinand, 186. 187.
Anthonissen, Jan, 837.
Anton, bastaard van Bourgondie, 15-18.
Antonie van Lotharingen en Renata van Bourbon, 81.
Antonie, Koning van Portugal. 587-589.
Antwerpen, 412. 598. 648. 670. 671.
Aremberg Aerschot, Phil. graaf van, 963.
Argenteau, Jonkheer van, 450.
Arondeaux, R., 1029.
Arras, 607, 618, 998. Artois 654.
Assignies, G. d' 810, 896*. XXXII, blz. 466.
Assonville, Christ. van, 574.
Athas, Joseph, 1472.
Audenaarden, 619. d'Avaux, Ch. de Mesmes Graaf, 1120 (13).
Aytta, Bucho, 547.
Aytta, Viglius, Zuichemus, no. 384—399. XXIX, blz. 493-499.
Back, Everardus, 570.
Backer, Cappiteijn, 962.
Backer, Corn, 1252.
Backer, Mr. Joris Jorisz, 1252.
Backer, W., 1257.
Balck, Aug., Cappeteijn, 1150.
Balde, Jacob, XXXII, blz. 367.
Balde, Josina, Maria en Perona. 1482.
Banningh, Dr. Frans, 1223.
Barlinckhoff, Hendrik, hopman, 1244.
Bas, Adriana, 1152 en 1203.
Bas, Dr. Dirck, 827 en 841.
Bastiaansen, Corn., 790 (B).
Bastingius, Hieromias, 689.
Batenburg, Willem van Bronkhorst van, 254.
Bauhuijsen, Hans van, 246.
Bausele, Adr. v., 1074.
Becanus, J. G., 195.
Beham, Hans Sebast., 56.
Bejus, Petrus, 472.
Bellievriaeus, Pomp, 732.
Bembo, Pietro, 190.
Bemme, 520. 791 en Navorscher 1882, blz. 415.
Bentivoglio, Giov, 39. 190. XXX, blz. 352, no. 39*.
Beresteijn, Cath. van, 897.
Beresteijn, Paulus van, 898.
Bergen, Corn. van, 135.
Bergen, Frans van, Montanus, 662.
Bergen, Max. van. Heer van Zevenbergen, XXIX, blz. 354, no. 72*.
Berkhey, W. A., 518.
Bergen op Zoom, No. XXXIV, 885.
Berlaimont, Carel van, 214.
Bilandt, Anna, 991.
Beuckelman, M. J., 197.
Biest, van der, XXXII, blz. 367.
Birkheimer, Bilibaldus, XXIX, blz. 354, no. 88*.

Bisschop, Geertruid, Episcopius, 894.
Bitter, Pieter de, 1409.
Blaeu, Dr. Joh., 1252.
Blanca Maria, hertogin v. Milaan, 36.
Blaukerck van Dokkum 524.
Bloc, Conrad, 545. 548. 551. 561 = Corn, 580. 581. 585. 586. 599. 601. 602 = Coenr. de Bock. 620, 641. 655 = Plockh, (sic) 693 694. 707. 708. 731. 735, 747. 774. 792, XXXIII. 636.*, (Nav. 1882. blz. 413).
Bloccenus à Burch, Levinus) 240. 424, XXXIII blz. 366.
Block, Barbara, 1451.
Blockhorst, Anth. de, 380.
Bloemaert, Abr., 630.
Bloeme, H. A. de, XXXII. blz. 365.
Blondel, Dan., 1246. Blum, J. (à Bremen). 1002. 1097. 1110. 1008*.
Blotius, Hugo, XXXIII. 689*.
Bock, J. de, 1416.
Boghe, Marg., XXXII, blz. 367.
Bocxhoorn, J. 1479.
Bodaert, Catelina, 1482.
Bogaerts, Marg., 762.
Bommel, Zalt, 749.
Bonnières, Maria de, XXXII, blz. 366.
Bomsterzyl, 603.
Bontemantel, Hans, 1252.
Boom, Confrerie van den Drooghen, 97
Borcel, Willem, 1039. Bosch, Karel de, 1397.
Bosch, Ch. v. d., 1357
Bossu, Graaf van, 502—504.
Bourbon, Charlotta van, XXX. bl. 85. no. 534*.
Bourgogne, Ant. v., 602.
Bowers, G., 1341. 1362.
Boxhorn, M. Z., 1094. 1220.
Brakel, Jan van, 1457*.
Brandt, Gerrit, 838
Brantwijck, Ida., 1399.
Breda, 548. 671-675, 969, 1461-1466. 1484.
Brederode, Hendr. v., XXIX. blz. 552. X 433. 437.
Brederode, Jan Wolfert van, 1260.
Brederode, Marg. v., 104—107.
Breughel, P., 97
Brewer, 1299, (e).
Brie, Theod. v., 460.
Briot, N., 971.
Broeck, Hans van den, 264. 632.
Brouck, Adm. Pieter v. d., 986.
Bruggen, Goddaert, 947.
Brugmans, Elisabeth, 1306.
Brulartus, Nic., 733.
Brunner, M., 957.
Brunnicks, Raadsheer, 772, (C).
Brussel, Groote Gilde te, 257. 546. 575—576 en XXX blz. 355.
Burcht, Jan Gideonze, 1480.
Burcht, N. v. d., zie Castro.
Buren, Max. graaf van, 191.
Burg, mr. C., 1252.
Burg, Livinus Bloccenus. zie Bloccenus.
Burgmayr, Hans, 191
Burmannus, Petrus, 1482,
Busbec, de Commines, 686.
Busdal, R. B. van, XXXII. blz. 366.
Bije, Elias de, 1398
Caertekoe, Minse Willems, 989.
Calis, Claes Thijssen, 790.
Callebuijs, Arent Claesse, 790.
Calmone, Ant., 625.
Calvinus, Joan., 163. XXIX. blz. 355. no. 133 *
Cammingha, Wijtse v., 697. Canter, Frans, XXXII. blz. 368.
Capua, Isabella, 242.
Carcania, Blanca Pausana, 406.
Carondeletus, Joh., 115.
Carpentier, Pieter, 919.
Carpentier, Noel, 400 en XXX blz. 355.
Carpsow, Aug., 1129, (22).
Castilione, Balth., XXIX. blz. 355. no. 89*.
Castro, Nic. de, of v. d. Burcht. 464. XXXII. blz. 368
Catharina Belgica, Prinses, 890.
Cats, Jacob, 1354.
Caux, Salomon, 744.
Celestinus, Paus, 162.
Celles, de 1419.

Cellini, Benvenuto, 94—95. 117. 256.
Celosse of Colosse, Joannes, 533.
Chantraines, Magd. de, gezegd de Broucqsault 471.
Chiflet, J. J., 1025.
Chimarrhaeus, Jacob, 834.
Chimay, Alex. Prins van, 934.
Christiaan V. 1338.
Christina, koningin v. Zweden. 1240 1241.
Cicignon, Commandeur, 1409.
Claesdochter, Volkertje, 898.
Clemens VII, Paus, 85. 94. 95. 117.
Clenard, Nic., 150.
Clerck, Jan de, 662
Cloeck, Mr. P.. 1252.
Clunt, Jacob Jacobsen. 790. (E).
Cobet, Anna, 98.
Cocq, Frans Banningh, 1223.
Cockiel, Charles, 402.
Cocquiel, 1328.
Cocquiel, Michiel en Nic., 402.
Coeckius, P., 201.
Colonna, Vittoria 80
Colijn, Pieter, XXIX. blz. 355, no. 121*.
Commines, Phil de, 58.
Contarenus, Aloysius, 1120. (25).
Cornelisz, Corn., 136 en XXX blz. 354.
Cornelisz, Jan, Goudsmit 786.
Crammer, Th., 218.
Crane, Joh. de, 1120 (1). Cranach, L., XXXII blz. 365 en Kranach, L.
Craneveld, Frans, 113. XXX bll. 353.
Cratz, H. E., 1120. (19).
Cromwel, Olivier, 165. 1177. 1218. 1219. 1294. 1295 en Nav. 1882. blz. 506.
Crop, Casper, XXXII, blz. 361.
Croonendael, 200.
Croonendael, de Beurre H. de, 988. 1019.
Croij, Anna van, 855, Hertogin, 1349. 1350.
Croij, Antonie de, 452.
Croij, Charles de, 704. 710. 734. 758. 794.
Croij, Dorothea v., 794.
Croij, Charles Phil. de, 764.
Croij, Philippe de, 452. 700. 711. 746*.
Croij, Willem van, 78. 259.
Cruiningen, Max, 636.
Crijnen, Antonie, 962.
Crijnsen, Abr., 1474.
Curtis, H. de, 1476.
Cuijermans, J., 1120 (10).
Cuijlenburch, Roelof, 976.
Dach, C., 642.
Dadler, Seb. 1003. 1095. 1095. 1227. XXXIV blz. 933* en blz. 507.
Dalen, Jan v. 1205.
Damhouder, Joost, 262
Dassier, 6 en XXX blz. 352 no. 1287.
Dattier, Seb., 1133.
Descartes, 1174.
Deventer, 566. 703. 812. 992.
Deijman, Jan Pieters, 494.
Dieden, Jan van, 878.
Dirksz, Jacob, 912.
Dockum 623.
Dodonaeus, Remb., 644.
Dominicus, Gerrit, 1039.*
Domis, Joh., 1400.
Dommer, Pieter Jansen, 897.
Dompselaar, 1126.
Dongelberg, Frans v., 1073.
Dorp, Familiewapen van, 868.
Dorp, Jhr. Arent van, 449.
Dorp, Dorothea van, 449. en XXIX. blz. 621. achter no. 476.
Douvrin, Maria van, 146.
Drenkwaert, Joh. v. 762.
Drenkwaert, Cath. van, 796.
Dronkelaar, Dr. C. van, 1252.
Drijander. 196.
Duivenbode, W. Corn., 519.
Dupré, G. 192. XXXII blz. 467. no. 981.
Durer, Alb., 56. 65 en zijn vader ald. XXIX blz. 353—354 en 88* aldaar.
Dusse, Maria v. d., 1314.
Dijck, Anth. v., 1001.*
Dijlsen, Sophia, 1072.
Eeckeren, Robert v., 728.
Egmond, Jan Graaf van, 69.
Egmond, Bisschop Georg van, 119.
Egmond, Lamoraal graaf v., 243. 466.
Egmond, Lodewijk graaf v., 1236.

Eleonora van Bourbon 793.
Elisabeth koningin van Engeland, 456. 781. 782.
Elsevier, Abr., 1195.
Emanuel, Phil. v. Savoije, 241.
Enno, graaf van Oost-Friesland 778-779
Ente, P., 1416.
Enzinas, Francisco de, 196 en XXXII blz. 366. Episcopius, zie ook Bisschop.
Episcopius, Simon, 1009.
Erasmus, Desiderius, 65. 74. 126. 129. 162. XXIX blz. 355 en XXXII blz. 364—365.
Erik van Brunswijk. 244.
Ernst, Dr. Roetert, 1252. 1257.
Ernst, Graaf van Mansfeld 896.
Ernst Casimir, graaf van Nassau 958.
Ernestus, Aartsh. v. Oostenrijk 641. 647, 692. 693.
Ernestus, Keurvorst v. Keulen. 610.
Erpekom, Tanneke v., 1415.
Eussum, Christoffel v., 153.
Everaerts, Willem, 613.
Evertsen, Cornelis, den ouden. 1308.
Evertsen, Johan, 977. 1444.
Fabingius. Joh., 1439.
Fairfax 165. 1031—1033.
Farnese, Alex. Card hertog van Parma, 473. 490. 571. 637. 628. 653*. 666. 667. 669. 684.
Ferdinand, R. Koning, 145. 249 en XXX blz. 354 en 856. 1134.
Ferdinand, A. Bisschop v. Luik. 891.
Flines, Christine de, 1453.
Foreest, Nanning v. Loon, 983.
Foreest, Petrus v., 730.
Fourmy, Jean, 674.
François, Markgr. van Mantua 37.
Frans I, Kon. v. Frankrijk. 67. XXIX blz. 356.
Fredegarius, Priester Martelaar, 23.
Frederik, hertog van Brunswijk. 1116.
Frederik I, Keurvorst van den Paltz. 857—859.
Frederik, koning van Sicilie. 41.
Frederik III, koning van Denemarken 1300. 1308. 1316. 1338. 1118.* XXXII blz. 508.
Frederik I Koning van Pruissen. 1281.
Frederik Hendrik, Stadhouder, 899. 903. 904. 911. 913. 943. 948-950.
Frederik Wilh., Keurvorst van Brandenburg. 1047. 1248. 1281. 1428. 1430. 1072.* XXXII blz. 507 en 1260.
Fremij, C., 453.
Frenier, Alb. 27.
Freonché, D., 1450.
Freundtsperg, Georg baron van, 545.
Freij, Agnes, 56.
Fuentes, Graaf v., 702.
Fuggers, de, 72. 694.
Garbrants, Sijmon, 500.
Geer, Anna de, 1190. 1001.**
Geer, Cath. de, 1190.
Geer, Lodewijk de, 1191.
Geesteranus, Arn., 915.
George, hertog van Saksen. 52.
Gerrits, Aeltjen, 1180.
Gesner, H. J., Grootvader? Vader en Zoon 1481.
Geuzen en Antigeuzenpenningen XXIX blz. 552—557. no. 426—448.
Ghisius, Karel Fabius, 24.
Gibbon, Elis. 1313,
Giffen, Joh. van, 1120 (G).
Godfried III, hertog van Braband. 4 en XXX blz. 354 (4).
Goens, Rijklof v., 1304.
Goeree, Jan, 876.
Goes, Aem. v. d., 1399.
Gollin, J. W. von, 1120 (8).
Goltzius, Hubert, 628. no. XXXIII. 628.* Hendrik en Huibert. 476. 628.* Nav. 1882. blz. 412.
Gommarus, de heilige, 23.
Gonzaga, Fred., 242.
Gonzaga, Hippolyte, 572.
Goorle, Andreas van, 751.
Goudsbloem, Rederijkerskamer de, no. 885.* Nav. XXXII blz. 465.
Graeff, Catalina v. d., 1315.
Graeff, Cornelis de, 1252. 1253.
Graeff, Jacob de, 827.

Graftdijk, Jacob, 1038.
Granvelle, Ant. Kardinaal v., Zie Perrenot.
Graswinckel, Jansz. Dirck, 972.
Graswinckel, Corn., 1314.
Graphaeus, Corn. 255.
Grave, de, XXX blz. 353 en no. 96,
Grebber, Adriaan de, 1278.
Grebber, Nicolaas de, 1279
Grill, Joh., 1020.
Gritti, Andries, 117. 117.* XXIX. blz 355.
Groesbeek, Gerard van, 569.
Groningen. 122. 612. 629. 676. 680. 690. 691. 696.
Gronsfeld, Baron van, 254. Groot, Huig de, 1029.
Groulart, Henr., 1120. (11).
Grudius. Nic, 98. 116.
Guazzalotti, Andreas, 13. 18.
Gulik. 821. 822.
Haarlem. 494. 499.
Haere, Maria de, 210.
Hage, Steven van der, 790
Hagenauer, Fredr., 152. 181. 203. XXXIII, blz. 365.
Hal, Notre Dame de, 441.
Haro, Neeltje, 1038.
Harwick, Cornea, 474.
Hasselaar, Gerard, 1252.
Hasselaar, Pieter, 827.
Hasselt, (Jan Lucaz) of van Hasel, 908.
Hedio, Caspar, 181.
Heemskerk, Dirk P., 801.
Heemskerk, Jacob van, 801.
Heetvelde, Nic. van den, 27.
Hein, Piet, 928. 933. 935—938.
Heinsius, Dan., 1245.
Hellmont, Dr. J. v. 1252.
Hendrik II, Graaf van Nassau. 51 en XXX, blz. 353.
Hendrik VIII, Koning van Engeland. 82. 162.
Hendrik II, Koning van Frankrijk. 226 en XXIX, blz. 356, no. 160*.
Hendrik Casimir I. Stadhouder. 958.
Herauguière, Charles d', 673.
Hermana, Hessel van, 715.
Herrera, Jan, 267.
's Hertogenbosch. 639. 770. 1017.
Hettingha, A. van, 1061.
Heukelom, Willem, 1412. Heulle, Franc. van, XXXII blz. 413, 682*.
Heijden, Carel v. d, 1280.
Heijninghen, Corn. Jansen en Sam. v., 1048.
Heyland, Polyc, 1120(29.)
Hilt, 1336.
Hinlopen, Hester, 1292.
Hinlopen, J J., 1184. 1252.
Hirschvogel, Aug., 165 noot 2.
Hoefnagel, Jacob, XXXII, blz. 367.
Hoen, Simon, 790. (A.)
Hoeven, Abr. v. d., 1190.
Hofman, Jacob, 382.
Hoftman, Egidius, 265.
Högelcko, Michiel, 682.
Höhn, Joh., Sr. en Jn., 1350.
Hohen Embs, Jac. Hannibal, Graaf van Alt, 247 en 538.
Hohenlo, Phil Graaf v., 787.
Holl, Hiron, 1020.
Holbein, Hans, 162.
Holland. Steven van, 83. 119. 183. 209. XXX. blz, 354. 263. 266. 267. 380. 384. 401—403, 408.
Holij, zie Muijs.
Hommius, Festus, 1482.
Hooft, Gerrit, 1292.
Hooft, Dr. H., 1252.
Hooft, P. C., 1066.
Hooftman, Gillis, 596.
Hooftman. Geertruidt, 1305. 1414.
Hoorn, 165. 656—658.
Hoorn, Graaf van, 423, 467.
Hoorn, Sijmon van, 1252—1253.
Horn, Joh., 1096.
Hottinger, Joh. H., 1481.
Houtman, Fred, 907.
Houwaert, J. B., 557—560 XXXII. blz. 368 no. 489* en 547*.
Hove, Melch. ten, 1412.
Howe, Hoeven, B. D. Ap. v., 868.

Hoijer, Graaf van Mansfeld. 99.
Hulft, G. en Agnes, 1239. Hulst, J. 1257.
Humalda, Geel van, XXXII blz. 368.
Hunthum, Cornelia. 1282.
Hus, Jan, 6.
Huijdekooper, Joh. 1223. 1248. 1252 1253.
Imhoff, Hier. 498.
Isabella, Aartshertogin. 835.
Isabella van Capua. 242* XXX blz. 354.
Jacob II, Koning van Gr. Britt 2. 788. 789. 1406. XXXII blz. 464 no. 833.*
Jan van Bourgondie, graaf v. Nevers. 22.
Jan zonder Vrees. 5.
Jan van Leiden, 123. XXX blz. 354. 117.**
Jans, Adriaan, 718.
Jannini, Juliano, 454. 571.
Jans, Immetgen, 912.
Jansd., Annitgen. 1007.
Jansen, Willem, 888.
Jansenius, Corn., Bisschop van Yperen. 984.
Janssen, Willem, 790 (M)
Jansz., Jacob, 689. Muntmeester.
Joachimi, Aalbert, 1060.
Johan Frederik, hertog van Saksen. 121. 128. XXX. blz. 353. 120.*
Johan Willem, hertog van Gulik 821
Johan, Graaf van Nassau. 595,
Johan, Aartsh. van Oostenrijk. 1270. 1272.
Jonas, Justus, 217.
Jonge, Johanna de, 837.
Jonge, Willebrand Geleinz de, 1070.
Jonghelinck, J., 212. 234. 260. 262. 264. 422. 449. 459. 483. 484. 536. 574. 742. XXXII. blz. 366.
Joosten, Cap. Philip, 956.
Joris, Klaas, 939.
Jouvenel. 5. 102
Jovius, Paulus, 120.
Julia, Jani Secundi, 92.
Juliano. 573. Zie Jannini.
Kampen. 565.
Kannius, Geslacht, 1414.
Karel de Stoute, hertog van Bourgondie. 14.
Karel V, Keizer, 75. 77, 79. 99. 114. 131. 147. 169. 188. 189. 192. 211, 228. 234. 235. 245. 249. 261 en XXIX blz. 354. no. 192.*
Karel VII, Koning van Frankrijk. 11-13
Karel I, Koning van Engeland. 907* XXXII blz. 466.
Karel II, Koning van Engeland. 941. 1342—1348. 1362. 1433.
Karel II, Koning van Spanje. 1420-1427.
Karel Gustaaf, Koning van Zweden. 1234. 1299. 1355.
Karel Aemilius, hertog van Brandenburg, 1248.
Karlstein, A., 1299. (c).
Kees (Jonge) 1189.
Kemp, Pieter, 1247.
Kettler, Engelbert, 1089, 1101. 1102. 1104*. 1107.
Keijser, Hendrik, 751.
Kinschot, Tresorier, 662.
Kippe. B. J., 1180.
Klinckwerck, K. 1416.
Kneppings, Tibbetha, 1439.
Knipperdoling, Berend, 117.* XXX. blz. 354.
Knuijt, Joh. de, 946.
Koen, Jan Pietersz, 895.
Kols, Dorete, 1148.
Kortenaer, Egbert, 1204. 1403.
Kouwenburg, K., 1416
Kuchlinus, Janneke, 1483.
Kuilenburg, Floris Graaf v., 465.
Laan, Alijd van der, 509.
Laan, Jan v. d., 1320.
Laan, Maria v. d., 196.
Laan, Nic. v. d., 509
Laan, Admir. Willem v. d., 1372.
Lamberg, Joh. Max Graaf van, 1120(3)
Lambert, Casp. 801.
Lamberts, Willem, 918.
Lansberg, Dr. Jacob, 1477.
Lanschot, Mr. van, 1131.
Lanteernhof, Het, XXXII. blz. 367(2)

Lanting, K., 805.
Laurana, Francisca, 13.
Lautens, Jan, 738.
Leemans, Geslacht, 1414.
Leenderse, Matewes, 1148.
Leeuw, Jacob, 1453.
Leeuwen of Leuven, Gerrit G. van, 1163.
Leeuwen, Magdalena v., 1280
Leeuwens, Jacobus, 1412.
Leicester, R. Dudley graaf v., 652.
Leiden, 505. 518 531. 1045. 1046 en Nav. XXXII blz. 467 no. 924*.
Leiden, Lucas van, 125.
Lenart, Iefjen, 888.
Lennep, Johan v., 1412.
Leo X, Paus, 71. 73
Leoni, Leo, d' Arezzo. 194. 572.
Leoninus, Elbertus, 414. 611.
Leopold, Aartsh. van Oostenrijk, 1056 (1—8) 1271.
Leprozenpenningen 824 en Nav. 1882 blz. 415.
Lestevenon, David, 1313.
Leuber, Joh.. 1120 (20):
Lier. 701.
Limborch, Frans v., 894.
Limborch, Perina v., 1221.
Lins, Frans, 8 en XXIX blz. 98 (1).
Lip, Janneke v. d., 1023.
Lipsius, Justus, 750. 797—799.
Lock, Willem, 790 (S).
Lodewijk XIV, Kon, v. Frankrijk 982 1010—1016 enz.
Lodroni Alb., 455. 456.
Logier, Capitaine, 673.
Longueville. Zie Orleans.
Looff, Joh., 956. 978. 1212,
Loon, Adr. v., 1282. 1370.
Loon, Hans v., 1262.
Loon, Nic. v., 1252.
Loosen, Jac. Jansz. v., 1127.
Louisa Henrietta, Prinses van Oranje 1047. 1248. 1281. 1072.* 1260*.
Louritz, Corn., 500.
Loyola, Ignatius à, 221—225. XXXII blz. 366.
Luther, Maarten, 88. 101. 184.185. XXIX blz. 354. 71*. XXXII blz. 365.
Lutma, Joh. Sr., 1215.
Lutma, Joh., Jr, 1312. 1463.
Lyauckema, Anna van, 715.
Lijnden, Willemina van, 227.
Lijns, XXIX blz. 98 (1) bij no. 8.
Maas, Jan Bapt, 1071.
Maertens, B., 1416.
Malen, Ph. v., 1381.
Maler of Maller, Christian, 664. 832 873. 899.
Maler, Valentijn, 832.
Mansfeld, Ernst v., Nav. XXXII. blz. 465. no. 881.
Manteau, Pieter, van Dalen. 1059.
Maquet, W., 1416.
Marck, Erard v d., 134.
Margaretha van Frankrijk 258,
Marescotti, Antonio, 13. 26.
Margaretha van Oostenrijk. 49. 50. 85. en 85* XXX. blz. 353. 102. 132, 195
Maria van Bourgondie. 24. 31.
Maria van Hongarije. 230.
Margaretha van Parma. 448. 451. 454.
Maria Tudor, Kon. van Engeland. 56. 229, 268.
Maria Stuart. 436. Prinses Maria. wed. Willem II. 1230 (c).
Maria de Medicis. 981.
Maria Theresia. Gem. van Lodewijk XIV. 1330—1334.
Marius, Leonard, 1194.
Marle, Caspar van, XXXIII. no. 777.*
Marnix van St. Aldegonde, Phil., 586. 743.
Martin, Richard, 403.
Mas Aniello. 1219.
Mast, Claes v. d., 1315.
Matelief, Corn., 820.
Matthias, Aartshert. v, Oostenrijk. 561 562. 591—594. 688. 716. 717. 767.
Matthijs, Kard. Aartsh. v. Salzburg. 78. 78* XXIX. blz. 354.
Mauger, 1068. 1098.
Maurits v. Saksen. 158.

Maurits v. Oranje, 663. 774—776. 780. 832. 833. 836. 842. 848. 872. 900—903.
Maximiliaan Hendrik v. Beijeren 1476.
Maximiliaan van Oostenrijk en Maria van Bourgondie. 24 en XXX, blz. 352. 31. Keizer 50*. XXX. blz. 352. 53. 57. 62. 68 en XXX. blz. 353.
Maximiliaan van Bergen. XXIX, blz. 354, no. 72.*
Mazarin, Kardinaal, 951.
Médailles à doubles têtes 161—180.
Meerman, W. J., 1221.
Meer, Marg. van der, XXXIII, 682*.
Meiern, Jo. Godefr. de, 1120(30).
Meiboom, de, te 's Gravenhage. Nav. XXXII, blz. 467.
Melanchton, Phil., 203.
Melebregt, Jufv., 1416.
Melon, Jo. IJ., stempelsnijder 374 = (J)486.
Melun, Robert, 436. 639.
Melun, Max. de, 639.
Melun, Marie Lidie Alb. de, 639.
Mendoza, Franc. de, 740. 763.
Menger, J. P., 1066.
Menie, Jan Jansz., 1022.
Mercator, Elisabeth, 139, vrouw van
Mercator, Michiel, van Venlo. 69. 82. 91. 108. 137—139. 143. 148. XXXII, blz. 365.
Mercator, Gerardus, 699.
Mercier, Johanna, 861.
Mersch, Adr. v. d., 1023 en Nav. 1882, XXXII, blz. 506.
Meteren, Emanuel v., 829.
Metsijs, Quintijn, 40. 74. 96. XXX, blz. 353. 129.
Meijster (Jr., Everard.), 1364.
Middelburg. 410. 497. 891. 925-927.
Miereveldt, M. J., 1001.
Mierop, Corn. v., 183.
Milano, Pietro di, 13
Mochius, Franc., 667.
M(oeij?) Claesen Corn., 596.
Moeij, Klaas Klasen, 596.
Mol, Roland, 27.
Mol, Dirk de, 27.
Mol, Jan Jansen, 790 (F).
Molart, 1099.
Molijer, Dr. Abrah. de, 1477.
Montanus, Bened. Arias, 484.
Monte, Phil. de, XXXIII, 636.*
Montfoort, Anth. v., zie Blocklant.
Montfoort, Jan van, 28. 700. 706. 710. 711. 737. 739. 740. 746. 802. 825. 835. 855. 883. 939. 967.
Montmorency, Jean de, 210.
Montrichier, Thomas de, 494.
Moor, Ant, 209. 267.
Moor, Jac. de, 48. 59.
Moor, Joost de, 183.
Morillon, Max., 445. 554.
Moijensoene, Jan, alias Anderlecht. 55.
Moylievens, Dierck Claessen, 790 (K).
Muelen, Andries v. d., 614.
Muller = Munter, Wouter, 1204. 1209. 1219. 1225 a—f. 1258. 1259. 1466.
Munich, Lucas, 384. 609.
Munter, J., 1257.
Muijs, Anthonius, van Holy, 555.
Mylandt, 685.
Naerssen, v., 1185.
Nannius, Petrus, 248.
Nassau, Joh. Lod. Graaf v., 1120(4).
Nassau, Joh. Maurits Graaf van, de Braziliaan, 1224. Zie verder Ernst Casimir en Hendrik Casimir enz.
Neaera, Jani Secundi, 116.
Neckere, Jonathan, 1029.
Neufville, Maria de, 1393.
Newce, Maria, 406.
Nicolai, Volkertje, 898.
Nieuwenhoven, Christina, 1249.
Northampton, Markies en Markiezin van, 404. 405.
Nijmegen. 109—112. 193. 252. 414. 540. 556. 590. 611. 1475.
Nijpoort. 1185.
Ockerhout, Herman v., 8, XXIX, blz. 98(1).
Oldebarnevelt, Joh. v., 350. 841—853.
Olivier, Matthijs, 1455.

Olivier Cromwel, zie Cromwel.
Ommelanden, Groninger, 577 en XXX, blz. 355. 588.
Omphal, Jacob, 154.
Omphal, Generaal, 154 en XXXII, blz. 365.
Oort, Francina, 1478.
Oostdijk, Susanna van, 915.
Oosterman, M., 1416.
Oostwijk. 575.
Ortelius, Abrah., 579. 739.
Orleans, Henri d', 1120(14).
Osborn, Joh., 911 en Nav. XXXII, blz. 466. Rep. XXXIV.
Ottens, Geeraert, 670.
Overlochorst, Frans Corn. v., 1007.
Oudaert. 146.
Oudewater. 535.
Oudshoorn, C. de Vlaming van, 1252. 1257.
Oxenstierna, Joh., 1120(16.)
P., Alexander, stempelsnijder. 413. 557.
Pabst, Willem v.. 866.
Paette. 594.
Palacon, Radja, 1447.
Palladius. 162.
Pan, Egbert, 801.
Pancras, Gerbr. Claesz., 1080.
Pancras, Nic., 1252.
Panhuis, Peter, 263.
Paracelsus. 149. 476.
Parma, zie Ferrara.
Passaeus, Simon, of de Pas. 789. 833. XXXIV. 833.*
Pater, Admiraal, 952.
Pater, A. D., 1223. 1252.
Peckius, Mr. Jac., 1477.
Peres, Joannes, 471.
Perez, Lnd., 344.
Perrenot, Ant., Kard. v. Granvelle 267. 268. (*) 369—378.
Perrenot, Nicol., 142. 379.
Perrenot, Fred., 508—516.
Petit, Jean Francois le, 769.
Petit, V, 963
Petruccini, van Florence, 13.
Pfähler, Christ, 1284. 1300. 1302.
Pfintzing, Paulus, 199—200. 211.
Philibertus, hertog van Savoye. 49.
Philips de goede. 7—8. 21. XXIX, blz 353, no. 18.*
Philips de schoone. 29. 54.
Philips, Aartsh. van Oostenrijk. 30.
Philips van Kleef. 35. 87.
Philips II. 160. 197. 216. 231. 233-238. 251. 459. 475 enz.
Philips III. 741. 771. 800.
Philips Prosper, 1298.
Philips Willem, Graaf van Nassau. 714. 719. 765. 792. 793. 804. 883.
Piccolomini, Octavio, 1026.
Pierins, A, 8 XXIX, blz. 98(1).
Pieterssen, Corijn, 790(S).
Pisano of Pisanello, Vitt., 11—13.
Pistorius, J. E., 1120(20).
Pius V, Paus, 485.
Poele, J. van de, 1416.
Poggini, Giovanni Paolo, 231. 256. 475. XXX, blz. 89(1). 538. 684. XXXII, blz. 366.
Pol, Jan van der, 1252.
Ponche, Jean, 1359.
Pool, Jurriaan of George, 1173. 1208. 1226. 1228. 1251. 1256. 1260. 1374-1407. 1408.
Prats, Maarten, 1377.
Quesen, J., 1416.
Quesnoy, Hier. du, 1056(6).
Quina, Carel, 861. Nav. XXXII, blz. 465.
Raigersparg, George de, 1120(31).
Ram, R., 1238.
Reael, Dr. Frans, 1252. 1257.
Reael, Laurens, 839.
Reede, Goerd van, ridder, heer tot Zaesfelt. 220.
Reede, Joh. van, 1060.

(*) Bij dit nummer, Deel XXIX, blz. 459, zijn door vergissing honderd nummers overgesprongen (268—369.)

Reinhart, Hans, 158. XXIX, blz. 353. 355. XXXII, blz. 364.
Reitz, Hendrik, 128. 133 158. (Vader en Zoon) en XXIX, blz. 353.
Renard, Simon, 268.
Rendorp, Dr. Joachim, 1252.
Renesse, Anna van, 260.
Reije, Marcus v., 681.
Reijniersen, H. R., 1152. 1203.
Reijnst, Mr. L., 1252. 1257.
Reijnst, Lamb. Symonsz., 1461.
Richardot, Jean, 802. 803.
Richelieu, Armandus Joan Card. de, 952. 1008.**
Riese, Abraham, Nav. XXXII, blz. 465, no. 874.
Riedt, Jacob v., 1369.
Ringh, Pieter de, 1355.
Roeland, Steenen, 990.
Riemlandt, Hans, 790. (R).
Riese, Abr., 874. 881—882.
Ringelberg, Joach., 93.
Rocques, Jac. Secondat des, XXXIII, 718.**
Roggeveen, Art., 1477.
Roose, Petrus, 999.
Rodolphus, Frater, 242. 243.
Roest, Capt. Adrian, 801.
Rogendorff, Willem van, 130.
Roettiers, Jean, 1057. 1058. 1347. 1348. 1369. 1397, 1404—1406.
Roettiers, N., 9. 10. 1122. 1123.
Rosenhalm, Joh., 1120(18).
Rosendaal, Johanna van, van Arnhem, 1454.
Rossi, Joh. Ant. de, of Rubeus. 226. 485. XXX, blz. 354.
Roy, Philippus le, 1057.
Ruelens, H., heer van Steenhault. 1261.
Ruiter, Mich. Adriaanz. de, 1437. 1444. 1458. 1460.
Ruse, Hendrik, 1358.
Ruter, Niklaas, 61.
Rutgers, Isabel, 1048.
Rutgers, Josyna, 1352.
Ruychaver, Anna, 1062.
Ruychaver, Maarten, 876. 1170.
Rijckman, A., 1238.
Rijswijck of Riswijk, D. van, 1163. 1164. 1212. 1239.
Sabina, hertogin van Beijeren, 243.
Saijer, S., 1318.
Salvius, J. A., 1220(17).
Sangallo, Franc. Giomberti di, 120.
Sanié, Jan, 1416.
Savonarola, Hier., 43. Dl, XXX, blz. 352. no. 43* 43**.
Schaack, Petrus, 1483.
Schaep, Dr. Gerrit, 827. 1252.
Scaliger, J. J., XXXIII, 718**
Scheltinga, Bernard, 1252. 1257.
Scheltinga, Wijbe, 1352.
Schets, Anna, 796.
Schlick, Graaf van, 89.
Schoemaker, 1258.
Scholier, Pieter, 703.
Schorel. Joan v., 115.
Schooten, Franc v., 1353.
Schotanus, Bernhardus. 1193.
Schouten, Willem Cornelissen, 790 (S)
Schrijver, Willem, 1252.
Schurmans, 1414.
Schuijlenburgh, J. C. en J. M. van, 1449.
Sebastiaan, koning van Portugal, 587.
Secundus, Janus, 92, 98. 114—116.
Segers, D., 1356.
Semeijns, Pieter, 1456.
Sengle, Claude de la, 421.
Serooskerken, Jer. van, 536.
Serrurier, Susanna en Judith, 1448.
Serviesampt, 961 en Nav. XXXII, blz. 467.
Sibrands of Sijbrens, Hidde. 597. 635.
Sigismundus Augustus, Koning. v. Polen, 407—408.
Silly, 626.
Simonis, P. d., 1476.
Singendonck, Pontidanus, 1412
Sluis, 785. 786.
Smeltzing, Joh., 533. 1478.
Snabelius, Wilh., 1006.
Snoeck, E. A., 924. 1371.

Soeterwoude, 526 en XXX blz. 354. XXXII. blz. 368.
Sonnius, Frans, 544.
Sophia, Koningin van Denemarken. 1337.
Sottrnm, 587.
Spieghel, H. D., 1252—1253.
Spinola, Fred., 783, Abr., 783.
Spotpenningen 161-180. XXIX blz.356.
Stadius, Jo, 578.
Stamhorst, Corn. v, 1457.
Stappen, Andries van, 648.
Steelant, Servaas, 795.
Steenhault, Henry de, 1261.
Steven van Holland, zie Holland.
Stevin, Simon, 805. XXXIV, 867.
Stockius, Paulus, 1072.
Stoutenburg, Daniel, 837.
Strale, Anth. v., 422.
Stralen, J. Th., 1252 (C).
Stozo, Pietro, 250.
Strijcker, Dirck, 801.
Sturmius, Joh., 181.
Stuijting, Brigitta, 1483.
Sweerts. 557.
Swieten, van, 868.
Swinderen, Nic. van, 976.
Sijbrens, zie Sibrens, Hidde.
Taffin, Daniel, XXXIII, 718***
Taffin, Jean, 402. XXIX, blz. 499(3).
Taxis, J. A. von, XXXII, blz. 366.
Terlaen, Thomas, 401.
Terveen, Abel, 1120(12).
Tennis, Soetjen, 1192.
Theodosius. II 162.
Thumshirn, Wolf Conr. von, 1120(23).
Tilly, Johan grave T.'Serclaes, 920—923. XXXIV, in Nav. XXXII, blz. 466.
Tonnier, Crijn Jacobz., 875.
Torriano, Gianello, 267.
Tossanus, Daniel, 703.
Trautmansdorff, Max. Graaf van, 1120(5).
Trewleben. 1340.
Trezo, Pater, 451.
Trezzo, Jacopo da, 188—189. 199. 200. 209. 229 (zie XXX, blz. 354). 213. 228. 229. 239. 241. 267. 573. 661.
Triest, Ant., Bisschop van Gent. 879.
Trigiandius, Jac., 1248.
Tromp, Maarten Harpen.z., 1207. 1217. 1207.*
Tulp, Claes P., 1252.
Tulp, Dr. Nic, 1223. 1252. 1253.
Uchelen, Paulus van, 1478.
Ulrik, hertog van Wurtemberg. 118.
Utrecht (90 en XXX, blz. 353, no. 90). 757. 973—976.
Vagher, Daniel en Jan de, 837.
Valcke, Davidt, 877.
Valcke, Tresorier, 662.
Valkenier, Dr. G., 1252. 1257.
Varani, Jan Maria, 73.
Veeselaer, Cecilia, 266. 267. XXXII blz. 367. Joris-Elisabeth-Margaretha XXXII blz. 367.
Velthuijsen, Hendrik van, 553. 577. 589.
Verbeek, Jacques, 826.
Verbeek, Nic., 1128.
Venius, Otto, XXXIV, 968.*
Vesalius, Andreas, 418—419.
Vesterman, Elisab., 1401.
Vianen, Paulus of Adam v., 863.
Vic, Méri de, Vicomte d' Ermenonville. 453.
Vink, Pieter, 1069.
Vitrij, Jacques de, 66.
Vlissingen. 539. 840. 849.
Vlooswijk (Jr., J. van), 1290.
Vlootwijck, Corn. van, 1252.
Vogelare, Joris de, XXXII, blz. 367.
Volmar, Isaac, 1120(7).
Vondelen, Joost van de (Sr.), te Antwerpen. 670.
Vondel, Joost van, 1393. 1394. 1453.
Vos, Johan de, 860.
Vroom, Hendrik, 219. 761. 988.**
Vüch, Jan, van Medemblik, 1004.
Wachtendonk, Wilhelmus, 381.
Wael, Php. de, 1477.
Wagner, G., 1120(28).

Waldstein, F. E. Graaf van, 1120(2).
Walhart, Hans, Ridder. 76 en XXIX, blz. 354.
Walravensz, Jan, 413.
Wassenaar, Jan van, 1402.
Water, Corn. de, 505.
Waterloos, Adriaan, 4. 7. 815. 871. 879. 880. 953. 966. 967. 988. 1056(1). 1057. 1178. 1261. 1270. 1309. 1321. 1373. 1378. 1418.
Waterloos, Adriaan en Ghijsbrecht. 1175
Waterloos, Dionysius of Denis 4. 1025. 1236. 1272. 1357. 1380. 1411.
Wauwere, J. van der, 966.
Waveren, Jan van, 1252.
Weijms, Petrus van 1120(26).
Weldam, Corn. v., 208.
Welderen, Dirk van, 1412.
Werrestein, Sijne Exc., 772 (d).
Werf, P. A. van der, 520. 791.
Werve, Karel en Jan v. d., 796.
Wesel, Anna van, 589.
Weijer, C. J., 1375.
Waalsche Gemeente te Amsterdam, XXXIII, 647.*
Westhoff, H, 520. 791 en Nav. 1882, XXXII, blz. 415.
Wiclef, Joh., 6.
Wiener, Jacques, 19. 20.
Wilge, A. van der, 943. 944. 954. 955.
Willege, F., (Willinge). 868.
Willem, hertog van Gulik, 140. 141. 154, 156. XXIX, blz. 556, no. 440. 631. 634.
Willem Lodewijk Graaf v. Nassau, Nav. XXXII, blz. 465, no. 862*.
Willem I, Prins van Oranje. 534. 551. 553. 558. 580. 655.
Willem II, Stadhouder. 1143-1172.
Willem III, Stadhouder, 1172.
Willem, hertog van Saksen. 1135.
Willem Frederik, Stadhouder van Friesland. 1244.
Willems, Willemtje, 1197.
Winckele, van der, 27.
Wit, de, Schuitenvoerder. 1316.
Wit, Steven de, 453. XXXII, blz. 367.
Witten, Corn. Jan, 1252. 1253.
Wittenoom, Joannes, 1351.
Wittens, Elisabeth, 1385.
Wittewronghel, Dr. P., 1290.
Wolf, Maria de, 1394.
Wolfgang, Wilh., Paltz-graaf. 987. 1008.
Wolkenstein, G. U. graaf v., 1120(6).
Woude, Johanna van der, 1163.
Wouw, Jan Jacobsz van, 930.
Wouw, Lodewijk van, 1392.
Wrangel. 1301.
Wullen, Helwich van, 1369.
Wijck, Jacob van Asch van, 909.
Wijntgens = Wintgens, Balth. 1.566.
Wijntgens, Caspar, Wijntjes. 724. 819. 843. 854.
Wijntgens, Johan, 812. 917. 929. 992.
Wijntgis, Melchior, = Wintgens. 813.
Xaverius, Franc., 352-353. XXXII, blz. 366.
IJler, Wouter van, 253.
IJork, Jacob hertog van, 1404.
Zaen, Johan van der, 1385.
Zagar, Jac., 211. 240. 424. 509. 511.
Zierikzee. 539. 643. 945.
Zisler, Hans, 933.*
Zuijtland, Petr., 662.
Zwolsche Portugalozen. 992.